IACOBI BRUCKERI ... HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE A MUNDI INCUNABULIS AD NOSTRAM VSQUE...

Digitized by Google

B 15
51
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

Digitized by Google

Browamii

Digitized by Google

Digitized by Google

IACOBI BRVCKERI
REG. SOC. SCIENT. BEROLIN. MEMBRI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

AB INITIIS

MONARCHIAE ROMANAE

AD REPVRGATAS VSQVE LITERAS.

PERIODI SECVNDAE PARS PRIMA.

EDITIO ALTERA.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE REPUBBLICA ITALIANA FIRENZE

TOMVS SECVNDVS.

LIPSIAE, MDCCLXVI.
IMPENSIS HAERED. WEIDEMANNI ET REICHII.

Digitized by Google

B.15-51.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Quem coepimus curſum, LECTOR BENEVOLE, hiſtoriam philoſophicam critica enarratione a mundi primordiis ad noſtra tempora expoſituri, ita in hoc Tomo ſecundo proſecuti ſumus, vt philoſophiam gentilem omnem ſub imperatoribus Romanis florentem, tum philoſophiam gentis Iudaicae totam Tuis oculis perluſtrandam ſubiecerimus. Animus erat Saracenicam quoque philoſophiam huic tomo adiicere, et ſequentem ſeruare integrum philoſophiae inter Chriſtianos a ciuitatis ſacrae origine ad tempora vsque reſtauratarum literarum cultae, ſed obſtitit conſilio noſtro prolixitas argumenti, quae nimis voluminoſum hunc tomum reddidiſſet, reliquisque mole nimis inaequalem. Seruata igitur philoſophiae Saracenicae conſideratione ſequenti tractationi, duo iſta capita hiſtoriae philoſophicae poſt C. N. qua potuimus diligentia

Digitized by Google

et accuratione enarrauimus, et hoc argumentum eo plenius excuſſimus, quo magis hanc hiſtoriae philoſophicae partem nemo hactenus, totam ex inſtituto expoſuit, quique particulas quasdam eius nobis deſcriptas dederunt, quoad potiora, ita plerique in eo verſati ſunt, vt accuratiora deſiderare iure quis queat. Cuius rei rationes et ſpecimina cum in ipſa tractatione dederimus, Lectorem hic, vbi breuitas ſectanda eſt, non moramur. Aſt merebatur hoc hiſtoriae philoſophicae caput plenam atque veritati propiorem et accuratiorem expoſitionem, eo quod illius in hiſtoria non ſolum eruditionis vniuerſalis, ſed ſacrae quoque, et ad Chriſtianam rempublicam pertinentis ſumma eſt neceſſitas, nec recte cognoſci ſine ea multa ſacrorum annalium loca, resque in eccleſia geſtae, maxime vero doctrinae mutationes, et, quas paſſa eſt, corruptiones, variique ritus et conſuetudines poſſunt. De quo dubium Lectorem ea cum attentione legere velimus, quae de philoſophia Alexandrina et Orientali ſcripſimus, certi, miraturum eum eſſe, quantas vtrumque philoſophiae genus radices in Chriſti ciuitate egerit, quantumque habuerit in res eius, exiguo licet eius commodo, detrimento vero maximo, influxum. Eadem fere ratio eſt philoſophiae Iudaicae, cuius hiſtoriam ignorare is non poteſt, qui vel innumera ſacrorum oraculorum loca recte intelligere, vel origines eccleſiaſticas intime perſpicere cupit. Ea itaque prolixitate, quam inſtitutum noſtrum permittebat, eaque attentione, diligentia et accuratione, abiectis praeiudiciis omnibus, quae magnos cetera quoque viros faſcinauere, in vtroque capite verſati ſumus quam

Digitized by Google

quam vires dedere; ſummo ſtudio ea, quae in Germanico H. P. opere ſcripſimus, omnia recolentes nouoque ſubiicientes examini, iisque luminibus vtentes, quae tempus, meditatio, et induſtria virorum quorundam in hac palaeſtra magnis profectibus progreſſorum, maxime vero viri ſummi IO. LAVRENTII MOSHEMII, qui prorſus incomparabilem iudicii aciem in hoc argumento demonſtrauit, ſubminiſtrauerunt. Quo factum eſt, vt diſpar prorſus tractationis huius a priori prodiret facies, non mutatae tantum penitus, ſed auctae quoque nouis acceſſionibus inſigniter. Nam et reliquarum ſectarum, maxime Pythagoricae, imprimis vero famoſiſſimi impoſtoris Apollonii Tyanei hiſtoriam ita excuſſimus, vt vbique de rei veritate et momento iudicium interponeremus; et ſectae eclecticae, vel, quo nomine appellari aequius eſt, Alexandrinae origines, fata, philoſophos, rationes arcanas, affectiones, damna eccleſiae illata &c. ex inſtituto ita deſcripſimus, vt ſine iactantia ſperare nos liceat, tam plenam eius hiſtoriam alibi fruſtra quaeri. Maxime vero copioſa narratione ſyſtematis Alexandrinae philoſophiae delineationem ſumus proſecuti, cumque eius partem aliquam, nempe theologicam et moralem in Germanico opere tantum dediſſemus, integram nunc exhibuimus, et, quae reliquarum fundamentum eſt, metaphyſicam adiecimus. Philoſophiae autem Orientalis deſcriptio noua prorſus acceſſit, quae occaſionem quoque dedit, re paulo altius mente penſitata, multa in hiſtoria philoſophiae Iudaicae mutandi, ſcenamque hanc melius pulchriusque, quam antea inſtruendi. De his itaque

que dogmatibus, reliquisque hiſtoriae philoſophicae circa haec capita circumſtantiis, id tantum iudicium eamque ſententiam pro noſtra agnoſcimus, quam poſterioribus curis, in haud paucis meliora et veriſimiliora edocti, in hoc tomo indicauimus. Non enim erubeſcimus mutare ſententiam, et vel viris doctis certiora demonſtrantibus accedere, vel recentiores et maturiores cogitationes, antiquioribus praeferre; quin non alia ratione hoc eruditionis genus ad aliquam perfectionem perduci poſſe, ſumus perſuaſiſſimi; dies enim diem docet, nouisque auget et emendat luminibus. Haec vero cum nobis ob oculos poſita conſtanter ſimus intuiti, facile intelliget lector, nos ad fontes hiſtoriae huius iterata diligentia recurriſſe, et omnia nouo labore examinaſſe, quo factum eſt, vt haut pauca errata ſuſtulerimus, quae vel noſtra, vt ſumus homines, nec humani quid a nobis alienum eſt, *ἀβλεψία*, vel typothetarum, quibus praeſentes non fuimus, incuria admiſit. Abiecimus etiam ex hac noſtra tractatione nonnulla, quae in Germanico opere attulimus, eo quod in iuuentutis ſtudioſae gratiam ibi adducta eſſent, viris vero, haec forte noſtra lecturis, ignota eſſe non poſſent. Reliquum tractationis ordinem habitumque ex antecedentis tomi facie Lector beneuolus facile colliget, quem totum in hoc quoque tomo ſeruauimus, iisdemque legibus parentes, eadem momenta reſpicientes, eodem dictionis genere vſi in coepto curſu perreximus. Cum autem in hoc quoque tomo, veterum verba vbicunque licebat, maxime in delineandis dogmatibus, expreſſerimus, vt ex collatione locorum in fine paginae ſumma fide et

dili-

Digitized by Google

diligentia adductorum intelligi poteſt, hic quoque veniam a Lectore beneuolo exoramus, ſi in iis philoſophiae generibus, quae barbaras nobis doctrinas tradiderunt, aures Latinas interdum vocibus minus puris, et ſubſellia philoſophorum magis redolentibus, quam oratorum, violauerimus: maluimus enim cum aliquo elegantiae Latinae detrimento intelligi eſſeque in narrando fideles atque accurati, quam ſectando dicendi ornatum obſcuri et non ſatis veterum mentem exponentes. Iam ad tertium Tomum properantes, non ſolum Saracenorum hiſtoriam explicabimus, ſed fata quoque philoſophiae inter Chriſtianos veteres, maxime vero iis temporibus, quae aeuum medium vocari ſolent, accurate delineabimus, ſicque vsque ad eam aetatem, qua literae deperditae reuocatae ſunt, et honos illis reſtitutus eſt, hiſtoriae noſtrae filum deducemus. Interim vt hoc noſtro labore qualicunque fruatur cum beneuolentia et aequitate lector, maximopere oramus. Quamuis enim omnem, quam licebat, diligentiam adhibuerimus, vt et plenam et accuratam tractationem ſiſteremus, ita tamen nobiſcum habitantes, noſtri ſumus curtaeque ſupellectilis noſtrae memores, vt et humana multa nobis accidiſſe, et potuiſſe alios melioribus eruditionis copiis inſtructos in hac palaeſtra doctius verſari, merito credamus. Quemadmodum vero illius veniam in via tam ardua, et a nemine hactenus rite calcata iure quodam poſcimus, laetique ſperamus, ita laboris noſtri fructum reputabimus dulciſſimum, ſi is viris doctiſſimis, quorum merita vehementer ſuſpicimus, occaſionem dederit, melioribus curis hanc eruditionis partem adeo neceſſariam, adeo

vtilem

Digitized by Google

vtilem, ita excolendi, vt, quae hodienum tantum non deſerta iacuit, ad perfectionem quandam atque certitudinem perducatur, certiſſime perſuaſi, magnam inde futuram eſſe aliis quoque eruditionis partibus acceſſionem, oculosque apertum iri illis, qui hanc ignorantes multis ſe praeiudiciis occoecari et in deuia abripi paſſi ſunt. Ceterum cum nos ab editionis loco ſatis magna locorum intercapedine disiuncti ſimus, et typos emendandi labore curaque perſungi ipſi non valeamus, veniam quoque, ſi qua typorum errata offenderit, Lectorem oramus, et ab eius aequitate nos conſecuturos ſperamus. Scrib. Kaufbyrae VI Idus Iunii, anno poſt Soteris natiuitatem cIↄ Iↄ CCXL.

IACOBI

Digitized by Google

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

TOMVS II.

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIAE PHILOSOPHICAE
PERIODVS SECVNDA,

Ab initiis monarchiae Romanae ad repurgatas vsque literas,

PARS PRIMA
DE PHILOSOPHIA GENTILI, IVDAICA, SARACENICA.

LIBER PRIMVS
DE PHILOSOPHIA ROMANORVM.

CAPVT PRIMVM
DE PHILOSOPHIA APVD ROMANOS VSQVE AD CONDITAM MONARCHIAM.

§. 1.

Ordo tractationis.

Enarrauimus in antecedente hiſtoriae philoſophicae parte primam eius periodum, per omnis gentis et aetatis fata, quae philoſophia habuit, decurrentem, vna Romanorum natione excepta, cuius circa philoſophiam hiſtoria ita cohaeret, vt ab ea, quam ſuſcepimus, tractatione commode diuelli nequeat. Succedit altera, quam conſtituimus, periodus philoſophiae, hiſtoriam a Romani imperii natalibus ad renatas vsque et ex tenebris atque ſqualore reuocatas literas complexa. Quae cum partim gentilium ſub iſto imperio florentium

Digitized by Google

tium philoſophorum fata et doctrinas exponat, partim Iudaeorum de philoſophia merita enarret, partim Saracenorum in ea excolenda depingat ſtudium, vno haec omnia faſce comprehenſuri, quicquid circa philoſophiam memorabile occurret, a populis a Chriſtianae religionis doctrina diuerſis ſuſceptum, hoc quidem tomo delineabimus; alteri parti hiſtoriam philoſophiae omnem inter Chriſtianos a ſanctiſſimi Seruatoris natalibus, qui cum ſecundae huius periodi initiis conſpirant, ad reuocatam vſque meliorem eruditionis atque ipſius philoſophiae quoque faciem, quod circa Sec. XV. contigit, decurrentem ſeruabimus. Qua in tractatione quem nobis ordinem praeſcripſerimus, in προλεγομένοις fuſius ediſſeruimus, hicque repetere otioſe ſuperſedemus.

Scriptores de philoſophia Romanorum.

§. II. Philoſophiae Romanae hiſtoriam conſideraturi, ea potiſſimum tempora reſpicimus, quibus reſpublica adoleuit, quaeque propius a virili iſta aetate abſunt, qua imperii ſumma ad vnum potiſſimum dominum adque principem reducta eſt. Quae enim de antiquorum Romanorum, ſub ipſa reipublicae incunabula florentium, philoſophia diſputari ſolent, ea, quod ad barbaricam ſuo modo philoſophiam pertinent, ſuperioris tomi primi libro primo excuſſimus. Huius vero hiſtoriae philoſophicae partis tractationem iuſtam atque ſolidam hactenus deſideramus. Et dedit quidem *de philoſophia Romanorum* iuſtae magnitudinis librum PAGANINVS GAVDENTIVS [a], in quo non ſine dictionis ornatu de fatis philoſophiae, eiusque initio et progreſſu [b] ab incunabulis reipublicae vſque ad tempora Boëthii differit, qui cum rarius occurreret [c], meruit, ut non tantum recuderetur [d], ſed et a viris doctis paſſim laudaretur [e]. Nec denegandam eſſe vel eruditionis vel eloquentiae in iſta tractatione adhibitae laudem Gaudentio putamus, qui multam lectionem comtamque atque veneribus dictionis ornatam Muſam in ea prodidit. Tantum tamen abeſt, vt vel iuſtae hiſtoriae philoſophiae menſuram expleat, vel legibus in iſto argumento tractando obſeruandis aequiſſimis reſpondeat, vt omnia alia praeſtitiſſe, quam Romanae philoſophiae hiſtoriam ſcripſiſſe Gaudentius merito videatur. Totus enim declamando occupatus, et oratorio dicendi genere circa veterum Romanorum ſtudia verſatus [f], laudat non narrat, et neglecto omni fere rerum iudicio, quicquid in buccam venit extemporali ſcribendi facultate gauiſus, cumulat, miſcet quadrata rotundis, et ſuperficiaria opera in excutiendis potiſſimis argumenti grauiſſimi et prolixi momentis

a) Homo Rhaetus, Reformatorum coetui addictus, a quo ad Romanae eccleſiae caſtra tranſiit, literasque Graecas et humaniores primo Romae, poſtea Piſis docuit, et apud magnum Hetruriae ducem valde gratioſus fuit, teſte LEONE FRANCVCCIO DE BEZZOLIS in epiſtola operi huic praefixa. Plura de eo colligentem vide Cel. HEVMANNVM, Act. philoſoph. Vol. III. p. 631. ſeqq.

b) Titulus libri hic eſt: De philoſophiae apud Romanos initio et progreſſu Paganini Gaudentii volumen, in quo praeter hiſtoriam multa ad contemplationem rerum, et diſſidentes veterum ſapientum ſcholas facientia enarrantur.

c) Prodiit Piſis 1643. et ita diſparuit, vt Ionſio indictus liber manſerit, a Cl. DORNIO, demum nouae editioni, L. III. c. 29. §. 1. p. 164. adiectus.

d) In conlectione noua librorum rariorum Hal. Magd. Faſc. II. p. 81. ſeqq. Faſc. III. toto, p. 1. ſeqq.

e) Obſ. Halenſ. T. VII. obſ. 9. 13. vid. §. 2. p. 238. Cl. STOLLE, Hiſt. liter. P. II. c. 1. §. 60. p. 375.

f) Saepius etiam carmina inſerit facili et profluente vena laudes virorum doctorum inter Romanos canentia.

mentis vſus, ſatis prodit, nec ſe intellexiſſe, quid ſit philoſophia, nec aliter, niſi ſine ordine et iudicio, quod in aliis quoque eius ſcriptis deſideres [g], ſcribere potuiſſe. Confuſa enim ſemel inter ſe eruditionis et philoſophiae notione, mirum non eſt, tot hic inueniri ἀλλότρια, tot homines de philoſophia parum nihilue meritos, tot abſurdas tractationes, quae a ſaniori philoſophiae diſciplina auctorem longius abfuiſſe produnt, tot digreſſiones, ipſam, quam ſibi propoſuerat, argumenti rationem mole ſuperantes, vt parum ad Romanae philoſophiae hiſtoriam auctor contuliſſe merito dicendus ſit [h]. Tacemus, nec fontes hominem feſtinantem indicaſſe, nec veros recte et diligenter ſatis conſuluiſſe. Alii, qui in hac arena deſudarunt, vel ad eundem plerique lapidem impegerunt, et hiſtoriam eruditionis Romanae, cum philoſophiae fatis commiſcuerunt, vel iuſto breviores ſunt, et vix limina tangunt [i]. Ipſa itaque Romanorum monumenta rimanda ſunt, vt, qua fortuna inter eos philoſophia vſa ſit, diſcamus.

§. III. Exulaſſe regum tempore philoſophiam apud Romanos, fallique eos, qui in Numa philoſophum deprehendunt, luculentis ſuperioris tomi libro primo argumentis euicimus. Idem de temporibus regiam inter eos poteſtatem ſecutis dicendum eſt, quibus aliquam philoſophiae ſpeciem apud Romanos floruiſſe, ipſa reipublicae recens enatae et corroboratae ratio et conditio negat. Narrant enim Romanae hiſtoriae conditores LIVIVS [k] atque FLORVS [l], Romulum interfecto, qui nouae vrbi illuſerat, fratre Remo, *cum ei incolae deeſſent, lucum, qui in proximo erat, aſylum feciſſe, et ſtatim miram vim hominum, Latinos Tuſcosque paſtores, quosdam etiam transmarinos, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades, qui ſub Euandro duce influxerant, conueniſſe. Ita ex variis quaſi elementis congregaſſe corpus vnum, populumque Romanum ipſum feciſſe.* Conſtitit ita tota ciuitas agreſti hominum turba, quae vna armorum vi nixa, cum latrociniis aſſueuiſſet, non alio vinculo contineri colligarique niſi armis, potuit. Hinc ratio deriuanda eſt, cur ſapientiſſima Numae inſtituta, qui diuino cultu, religione, et ſeuera diſciplina neruos reipublicae connexuerat, cum ipſo Rege prudentiſſimo tantum non deſierint penitus et exoleuerint. Scilicet feroci hominum cumulo non alia mens erat, niſi in armis, quae ſi aduerſus exteros mouendi defuiſſet occaſio, in propria ſaeuitura fuiſſent ciuitati recens conſtitutae viſcera. Cui malo auertendo bellorum ſemper quaerenda erat occaſio, et ita armorum occupationibus

Tempore poſt reges proximo philoſophiae inter Romanos locus nullus.

g) Τὸ αὐτοσχέδιον, in eius ſcriptis reprehendit NAVDAEVS, ep. 90. p. 675. eaque impetu magis quam certa ratione edita, ſine ingenio ſolido, iudicat OCTAVIVS FERRARIVS, Proluſ. XIII. p. 153. non diſſentiente Nicolao Heinſio, et qui eum laudat MORHOFIO, Polyhiſt. T. II. L. I. c. 2. §. 9.

h) Recte et erudite hoc tuetur Cl. HEVMANNVS, *l. c.* non diſſentiente Cl. GENTZKENIO, Hiſt. philoſ P. I. c. 10. p. 138.

i) Pertinent huc praeter GENTZKENIVM, aliusque, qui compendia hiſtoriae philoſophicae dederunt v. c. CHRISTIANVS FALSTERVS, qui in Qq. Roman. c. II. p. 249. ſeqq pauca quaedam de ſtudio Romanorum philoſophico attulit. b. IO. GEORGIVS FRICKIVS, in initiis eruditionis apud Romanos, §. 13. ſqq. p 12 ſeqq. CHRIST. CELLARIVS, diſſ. de ſtudiis Romanorum literariis in vrbe et prouinciis, §. 9. CONRADVS BVDDEVS, de ſtudiis liberalibus apud veteres Romanos, p. 30. ſeqq, aliique.

k) L. I. c. 5.

l) L. I. c. 1.

Digitized by Google

bus detinendi animi; ne noua in imperantes moliri et fundamenta reipublicae conuellere vel auderent vel huius etiam ſceleris meditandi tempus nanciſcerentur. Quae ſtatus Romani ratio vti ad ſummum rerum faſtigium Romanam rempublicam euexit, ita neglecta, turbarum motuumque internorum inter eos plerumque occaſio cauſſaue extitit. Pulchre id videre, qui regibus in imperio ſucceſſere optimates, homines fortes et aſtuti, ingeniumque nacti moribus et inclinationi plebis ſe aſſuefacere pulchre edoctum: hinc vt contra infrunitae plebis, quae toties mala peſſima reipublicae minitata eſt, otia in inteſtina bella deſitura ſe munirent, mature iuuentutem ad armorum vſum bellique apparatum adduxerunt, moresque eius in ipſo aetatis tirocinio et rudimentis ad ſeueritatem bellicam et auſteram diſciplinam formarunt, cuius rei cum teſtis ſit tota Romae veteris hiſtoria, bella et diſciplinam militarem inter eos vigentem ſeueriſſimam enarrans, ampliore teſtimonio opus non habet. Contrarium his rationibus non immerito viſum fuit, quidquid iſto et ſequenti etiam tempore circa artes et philoſophiam moliebatur Graecia. Quae cum tota voluptatibus eſſet corrupta, et priſtinae fortitudinis militarisque diſciplinae laudem amiſiſſet fere omnem, Athenaeque ipſae, vbi Apollo cum ſororibus domicilium ſibi fixiſſe videbatur, libertatis vix vmbram tuerentur, philoſophia, quae inter Graecos et imprimis in hoc Muſarum emporio ſedem ſibi elegerat, inter cauſſas eneruatae reipublicae et amiſſae laudis militaris relata eſt, hincque factum, vt Romani proceres pugnis calcibusque repugnarent, ne Graecanica philoſophia Romae admiſſa iuuentus a veteri diſciplina auocata corrumperetur, nervique reipublicae, quibus hactenus immenſum in modum excreuerat, inciderentur; qua de re in ſequentibus plura dicemus. Aliam rationem affert Cl. FALSTERVS [m], ſine examine non dimittendam; cauſſam philoſophiae inter veteres Romanos non admiſſae reiicit is in varias philoſophorum de diis ſententias inter ſe vehementer diſſentientes, quas pati noluerint Romani, cultus diuini a maioribus accepti tenaciſſimi. Cuius rei argumentum in eo haud leue ſitum eſſe putat, quod, narrante PLINIO [n], libri Numae, in agro Cn. Terentii reperti, combuſti fuerint, quia Pythagorici fuerint, et philoſophice ſcripti, praecepta ſcilicet philoſophiae continentes. Ex quo vir praeclarus infert, libros eos ad deſtruendam auitam religionem nouamque introducendam aptiſſimos igne fuiſſe deletos. Valde vero aut fallimur, aut plus ſibi ſumit vir doctus, quam vel Plinii verba poſtulant, vel res ipſa. Non enim receptis religionis placitis contradixiſſe libros Numae repertos, Plinius ait, ſed philoſophiam arcanam, qualis Pythagorica fuit, enarraſſe, quam vulgare nefas ipſe Numa ducebat, et id ſine dubio in ipſis libris innuerat. Deinde manifeſte falſam opinionem ſequitur Plinius, Numam a Pythagora fuiſſe edoctum, quam tomo primo totam inuictis rationibus euertimus. Qui tamen ipſe haud obſcure veras rei cauſſas prodit, monens, fuiſſe eos libros iuris

m) l. c. p. 256. n) L. XIII. c. 13.

iuris pontificii, id eſt veras rationes introductae inter Romanos religionis explanauiſſe. Eas vero non vulgari nec plebi innoteſcere eo magis e re Romanorum erat, quo magis religionis capiſtro, vbi alia omnia deeſſent, plebs ad obſequium erat ducenda, terrenda ominibus, vincienda ſuperſtitione et flectenda coeco pontificum ſacerdotumque imperio, cuius exempla plurima Romanae hiſtoriae ſcriptores narrant, et in his praecipue Liuius. Religionis itaque arbitrium cum penes ſenatum eſſe cuperent, manifeſtum eſt, ad politicas, non vero philoſophicas, rationes rem omnem fuiſſe reuocatam, ad quas illi Numae libri pertinebant. Verum tamen eſt, fuiſſe apud Romanos tempus, quo peregrinas religiones, e. g. Aegyptiorum, vehementer perhorreſcebant, et ex vrbe eiiciebant, viſos quoque aliquando philoſophos et mathematicos fuiſſe in patrium deorum cultum iniurios, adeoque iuſſos eſſe vrbe et Italia excedere; ſed hoc ſerius et circa monarchiae emergentis tempora demum factum eſt: vera autem ratio, cur priſtino illo aeuo, philoſophiam procul vrbe eſſe Romani iuſſerint, illa eſt, quod homines adoleſcentulos dies totos apud philoſophos deſidere ſicque maiorum deſeri inſtituta noluerint, quod haec noua praeter conſuetudinem ac morem maiorum fieri cenſerent, quibus verbis philoſophos et rhetoras ex vrbe eiectos eſſe in ſequentibus docebimus. Ludos itaque Martios commendabant, quibus cum Apollinis ludos putarent contrarios, philoſophos procul ire iubebant. Nec meliori fundamento firmiorique talo nituntur, quae de Hermodoro, amico Heracliti, monet GAVDENTIVS [o], veriſimile eſſe, eum fuiſſe philoſophica praeditum cognitione. Cum autem tanti factus fuerit, vt XII. viri eius opera et conſilio fuerint vſi, in concinnandis XII. tabulis, ſuſpicari licere, eius auſpiciis aliquid ſaltem ex philoſophia Heraclitea, quae maximi fiebat apud Graecos, Romae illatum fuiſſe. Recte enim is ipſe adiicit: ſuſpicionem hanc eſſe deſtitutam claro hiſtoricorum teſtimonio, ſine quo, qui veriſimilitudini velificetur, nihil agat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Heracliti philoſophiae tenax fuerit Hermodorus, etſi certum eſt, in compilandis duodecim tabulis eum legatos Romanos adiuuiſſe, quod ſuo loco [p] veterum teſtimoniis comprobatum dedimus. Quod ſi tamen veteres legiſlatores ſenſu latiori ad philoſophiae cancellos reuocamus, poterit aliqua ratione duodecim illis tabulis rudimentorum philoſophiae Romanae nomen iusque tribui, quanquam veri non ſimile eſt, Romanos philoſophicas earum legum rationes intellexiſſe vel quaeſiuiſſe.

§. IV. Multum vero ſatisque longum effluxit temporis ſpatium, quo Roma auitae diſciplinae militari inſtitutisque parentum innutrita et intenta, nihil de philoſophis atque philoſophia comperit, ad finem nempe Seculi ab V. C. ſexti, quo tempore Athenienſes legatos Romam miſerunt philoſophos diſertiſſimos, Carneadem Academicum, Diogenem Stoicum, Critolaum Peripateticum, mulctam D. talentorum, quam ob vaſtatam Oropiorum vrbem Sicyonii Athenienſibus dictauerant, deprecatum. *Tempus, quo primum philoſophi Romae comparuerunt.*

Enar-

o) De philoſ. Roman. c. IV. p. 105.

p) P. I. L. III. c. 13

Enarrauimus totam legationis eius hiſtoriam ſuperioris tomi libro tertio [q], et qua ratione praeſtantiſſimi philoſophi ſe geſſerint, expoſuimus, adductis veterum de ea legatione teſtimoniis [r]. Vnde ſemel prolixe dicta otioſe heic loci non repetemus, de iis tantum dicturi, quae ad praeſentem magis Romanae, quam Graecae, philoſophiae hiſtoriam pertinent, et ſtrictim tantum ſupra tacta ſunt. Et temporum quidem rationes, quibus iſta legatio contigit, ob obſcuram et incertam Carneadis aetatem [s], dubias et non ſatis expeditas eſſe, eodem loco monuimus, cauſſasque difficultatum expediuimus. Curatius iam nobis de iſtius legationis tempore diſpiciendum eſt, cum veram nobis epocham exhibeat, qua primum philoſophi Romanis innotuerunt. Illud vero, Clitomachi auctoritatem ſecutus CICERO [t] ait fuiſſe, cum P. Scipio et M. Marcellus conſulatu, A. Albinus praetura fungerentur. Conſulatum hunc A. V. C. DXCVIII. Olymp. CLVI. 2. contigiſſe, faſtorum auctoritate conficitur: concordantque haec etiam tempora cum rationibus chronologicis legatorum, quas ſuo loco excuſſimus. Interceſſit vero his doctiſſimus FOVCHERIVS [u], qui vt contra Lantinum euinceret, Carneadem Epicuro fuiſſe contemporaneum, maturius hunc conſulatum contigiſſe coniicit, Scipione Caluo et Marcello Coſſ. qui conſulatus in A. V. C. DXXXI. vel DXXXII. incidit. Haec vero ornandae tantum hypotheſis cauſſa ſine fundamento aſſeruiſſe Foucherium, vel hoc vno argumento euincitur, quod Oropus poſt deuictum demum a Romanis Macedonum Regem, Perſeum, cum Macedonia in prouinciam eſſet redacta, in Romanorum poteſtatem devenerit, id quod A. V. C. DLXXXVII. factum eſt, ex quo luce meridiana clarius eſt, Athenienſibus de direpta Oropo non potuiſſe ante hoc tempus vel multa indici, vel ea remitti. Tacemus aetatem Catonis maioris, eo tempore iam ſenis [x], quem, cum Philippo et Caepione Coſſ. annum aetatis LXV. egerit [y], A. V. C. DXIX. natum eſſe oportet; iſte enim conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. incidit, id quod notationibus chronologicis Foucherii prorſus aduerſatur. Ipſa quoque Diogenis et Critolai repugnant tempora. Hic enim Ariſtoni Ceo, vt parte prima dictum, in ſchola ſucceſſit, Ariſto Olymp. CXXXVIII. ſcholae praeeſſe coepit, adeoque Critolaus multo ſerius Peripateticam cathedram conſcendit; ille Chryſippi et Zenonis praeceptorum ſucceſſor fuit, quorum iſte Olymp. CXLIII. fatis conceſſit. Quae omnia euidenter euincunt, ſerius, quam Olymp. CXXXII. quod vult Foucherius, hos legatos in Capitolio ſtetiſſe. Difficilius vero eſt, ſtatuere, quo anno iſta legatio ſuſcepta ſit, quia incertum eſt, vixque definiri poteſt, quis ille Scipio et Marcellus fuerint? Et Scipionum quidem, qui ex Afri-

q) c. VI. ſect. 4. c. VII. ſect. 2. c. IX.

r) Addi laudatis poſſunt LACTANT. L. V. c. 14. QVINTILIAN. Inſtit. L. XII. c. 1. PAVSANIAS L. VII. p. 216. ſeqq. PLIN. L. VII. c. 30.

s) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63. ſeqq.

t) Acad. Quaeſt. L. IV. c. 45.

u) Journal des Savans 1692. p. 704.

x) PLVTARCH. in Cat. mai. T. IV. p. m. 632.

y) CICERO de ſeneƈt. c. 5. Incidit vero hic Conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. vnde deductis annis LXV. ſequitur, Catonem maiorem A. V. C. DXIX. natum fuiſſe. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius, not. A. p. 743.

Africae victoriis nomen tulerunt, neutrum fuiſſe, vel ex eo conſtat, quod ſenior A. V. C. DCVI. demum conſul creatus eſt, et CICERONE [z] auctore, Laelio et Scipione adoleſcentibus Stoicus Diogenes, et Academicus Carneades ad ſenatum ab Athenienſibus miſſi legati ſunt, quos principes adoleſcentes illos ſecutos fuiſſe, recte ex hoc ipſo Ciceronis loco colligitur. Scipionem itaque Naſicam fuiſſe ſtatuit LANTINVS [a], qui A. V. C. DXCVIII. conſul fuit: quod ſi ob adductas ſupra rationes ſequimur, incertum eſt plane, quis Marcellus eius collega fuerit, cum Marcellus, qui bello Punico II. inclaruit, A. V. C. DXLV. occubuerit. Aliam difficultatem mouet A. GELLIVS [b], qui refert: C. Fannio Strabone, M. Valerio Meſſala Conſulibus ſenatusconſultum de philoſophis et rhetoribus Latinis factum eſſe. M. Pomponium Praetorem Senatum conſuluiſſe, quod verba facta eſſent de philoſophis et rhetoribus: de ea re ita cenſuiſſe, vt M. Pomponius Praetor animaduerteret, curaretque, vti ei e Rep. fideque ſua videretur, vti Romae ne eſſent. Aliquot deinde annis poſt id Senatusconſultum, Cn. Domitium Aenobarbum, et L. Licinium Craſſum Cenſores de coërcendis rhetoribus Latinis edixiſſe. Quibus poſtea ipſum Cenſorum edictum adiungit, quo nouum genus diſciplinae ab his hominibus inſtitutum, ad quos iuuentus in ludum conueniat, prohibetur. Incidit vero Conſulatus C. Fannii Strabonis et M. Meſſalae in A. V. C. DXCII. quo anno legationem Athenienſium iam factam fuiſſe oportet, quae eiiciendi philoſophos occaſionem praebuit. Nec habemus, quo ex hoc labyrintho nos extricemus filum, niſi, quod certum putamus, circa finem ſeculi ab vrbe condita ſexti ea legatione ab Athenienſibus miſſa primum ſapientiae profeſſores inter Romanos innotuiſſe, id quod haud obſcure quoque confirmat CICERO [c]. Incertae vero notationes temporum, quae circa Coſſ. dictos occurrunt, eo minus mirandae ſunt, quo magis in his veterum Romanorum faſtos non ſemper fuiſſe accuratos vel certos, exempla plurima monſtrant, dudumque viri docti dubitarunt, an faſti Conſulares, an tabulae Cenſoriae maiorem fidem mereantur [d], ipſa quoque nominum homonymia, incertumque, quo Conſulatum Conſules inierunt, tempus, ſuadet ad modeſtam hic ἐποχὴν confugere. More vero ſuo hic αὐτοσχεδιάζει GAVDENTIVS [e], qui non tantum SC. hoc, quod alio loco [f] ad A. V. C. DXCII. retulerat, A. V. C. DLXV. adſcribit, ſed ea quque ratione Gellium mendacii coarguit, quod, teſte Cicerone, Scipio, Laelius et Furius eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam ſecum habuerint. Non enim credibile eſſe, legatos a tantis viris auditos, pulſos fuiſſe, cum tantae auctoritatis viri Catoni in os contradixiſſent, etc. Supra enim obſeruauimus, tres hos, viros poſtea ſummos, eo tempore admodum iuuenes fuiſſe, cum legatos Athenienſium conſectarentur, quo tempore exigua eorum in republica auctoritas eſſe potuit.

§. V.

z) Tuſc. Qq. Lib. IV. c. 2.
a) Journ. des Savans l. c.
b) Lib. XV. c. 11.
c) l. c.
d) Conf. STRAVCH. breuiar. chronol. c. XVII. q. 1. p. m. 658.
e) l. c. XIX. p. 137.
f) c. X. p. 116.

Digitized by Google

Fata Philoſophorum Graecorum apud Romanos.

§. V. Legatis Athenienſium Romam aduenientibus ſtatim, narrante Plvtarcho [g], „adoleſcentum ſtudioſiſſimi quique literarum viros „illos acceſſerunt, audienteſque eos in admiratione habuerunt. Maxime „autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, et auctoritas „eloquentiae non minor magnos nacta et humanos auditores venti inſtar „vrbem perſonabat: et fama tenebat, Graecum virum ad ſtuporem vſque „ad percellendos hominum demulcendoſque animos aptum vehementem „apud iuuenes amorem excitare, quo correpti omiſſis voluptatibus reli„quiſque oblectationibus, quaſi furore quodam ad philoſophiam ferrentur. „Haec reliquis Romanis accepta erant, filioſque ſuos diſciplinis Graecis „operam dare, et cum viris ſummae exiſtimationis verſari gaudebant.„ Laetiſſimam hanc philoſophiae ſementem pulcherrimam promiſiſſe meſſem, eo magis credibile eſt, quod ſummorum virorum filii, et inter hos Laelius, Furius et Scipio, tanto ardore correpti philoſophiae amorem conceperunt, qui ad ſumma reipublicae faſtigia graſſantes magnum philoſophiae peperiſſent patrocinium. Sed interceſſit ſeuera Catonis maioris auſteritas [h], totamque hanc ſegetem in herba, quod aiunt, ſuffocauit. Is auitae diſciplinae innutritus, quae militarem auſteritatem et virtutem vnice ſectabatur, homo etiam iam prouectioris aetatis et indolis ſeuerae [i] non

g) l. c. Vtimur verſione G. Xylandri.

h) Catonis maioris, ſiue, quo integro nomine gaudebat M. Porcii Catonis Cenſoris vitam praeter veteres Cornelivm Nepotem et Plvtarchvm, quibus addendi Livivs L. XXXIX. c. 40. Plin. L. VII. c. 27. L. XXIX. c. 1. ex recentioribus delinearunt Io. Glandorpivs, Andreas Schottvs, Caspar Sagittarivs, Martinvs Hanckivs aliique, quorum loca indicauit Io. Alb. Fabricivs Bibl. Latin. T. I. p. 19. omnium diligentiſſime in ea examinanda verſatus eſt P. Bayle Dict. T. III. art. Porcius p. 793. Diligenter ea excuti meretur, quod ex Catonis exemplo diſci poteſt, qua facie eruditio, quin philoſophia quoque, ſi hac voce vti fas eſt, Romana ea tempore enituerit. Vtroque enim nomine Catonem inclaruiſſe ex Plvtarcho patet, librique de agricultura et de re ruſtica ingenium et eruditionem ſatis teſtantur. Quae cum a Graecanica, comtiorem faciem efferente diſtaret, mirum non eſt, quod Plvtarchvs l. c. p. 633. refert, eum vniuerſam philoſophiam Graecorum inuiſam ſibi habuiſſe, et ambitione quadam omnes Graecas artes et diſciplinas contempſiſſe, Socratem affectatae tyrannidis accuſaſſe, Iſocratis ſcholam ſubſannaſſe, et vaticinatum eſſe, Romanos Graecis ſtudiis repletos rem ſuam perdituros. Sed et medicinam Romae facientes Graecos ſuſpectos habuiſſe, filiumque, vt ab vniuerſis ſibi caueret, monuiſſe, et peculiari ſcripto libro domeſticam medendi rationem docuiſſe. Qua de re ipſa Catonis verba recitat Plinivs L. XXIX. c. 1. Vnde merito mirandum, hominem auſterum, Graecoſque tanto proſecutum odio, ſenem Graecas literas ab Ennio, cum in Sardinia Praetor eſſes, didiciſſe, qua de re videſis Ciceronem in Cat. c. 1. 8. in Lucullo c. 2. Qvintil. L. XII. c. 11. Avrel. Vict. de vir. illuſtr. c. 47. Plvtarchvm l. c. p. 615. qui eius in Graecis literis labores enumerat. Idem narrat quoque, quod hic omittendum non eſt: *Quo tempore Fabius Maximus Tarentum recepit, Catonem iuuenem admodum ſub eo ſtipendium feciſſe: ibi hoſpitio cuiusdam Nearchi Pythagorici vſum ad philoſophiam eam animum applicuiſſe. A quo cum eadem, quae Plato docuit, percepiſſet, voluptatem maximam malorum eſſe eſcam, id primum animo hominis incommodi accidiſſe, quod eſſet corpori incluſus, purgari tamen animum ſoluique earum cogitationum auxilio, quae maxime eum a corporis affectionibus abducerent, atque ſepararent, frugalitatis atque continentiae amorem inde auxiſſe.* Quae, ſi modo vera ſunt, non ad eſotericam, quae aduenis non patuit, ſed exotericam Pythagoreorum philoſophiam pertinent, qua facile fuit Catonem imbui: qui cum eiusmodi praeceptis rigidiorem philoſophiam didiciſſet, mirum non eſt, quam paternis et domeſticis inſtitutis attemperatam amauerat, reliquis Graecorum ſectis oppoſuiſſe, quos hanc moralis philoſophiae ſeueritatem loquacitate Graeca corrumpere credebat, quoſque internecinum erga barbaros fouere odium, ſuſpicacius, quam par erat, contendebat, vid. Plin. l. c. Toto enim coelo ingenium, mores, inclinationes Graecorum a Romanorum indole diuerſa fuiſſe, nemo veteris hiſtoriae peritus eſt, qui ignorat.

i) Eleganter animi eius characterem exprimit Livivs L. XXXIX. c. 40. 41. vbi inter alia; *Aſperi procul dubio animi, et linguae acerbae, et immodice liberae fuit, ſed inuicti cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae, contemtor gratiae, diuitiarum, in parſimonia, in patientia laboris periculique ferrei prope corporis animique etc.*

Digitized by Google

non potuit non ab initio, quod PLVTARCHVS [k] porro addit, „ aegre ferre, ſermonem ea de re cum admiratione hominum per ciuitatem ſpargi, „ veritus ne ſtudio ſuo ad philoſophiam adiuncto, adoleſcentes inde potius, „ quam agendis rebus et militia decus ſibi quaerere intenderent. Vbi per „ vrbem gloria philoſophorum increbuit, primosque eorum ſermones C. „ Acilius, vir illuſtris, in ſenatu, a quo, id vt ſibi liceret, magno ſtudio im„petrauerat, eſt interpretatus, ſtatuit Cato, honeſte philoſophos ab vrbe „ amandare. Quam ob rem in ſenatum iuit, et magiſtratus incuſauit, „ quod legationem eorum virorum, qui facile perſuadere de quacunque re „ poſſent, tamdiu in vrbe, re infecta deſidere paſſi eſſent; cognoſcendum „ quam primum, et decernendum de legatione, vt legati ad ſcholas re„ verſi apud Graecos pueros diſſerant, Romani vero adoleſcentes magi„ ſtratus, vt ante, et leges audiant.„ Reſpexiſſe hac in re Catonem ad Romanae reipublicae rationem et naturam, dubium non eſt, quam iſta Graecorum philoſophorum loquacitate corrumpi, et a bellica virtute, qua tota nitebatur, auocari, ſimulque maieſtatem Romanam, ſeueritate et auctoritate tanquam talis nixam peſſundari credebat. Quae ratio quoque ita apud ſenatum valuit, vt legati re confecta quam primum domum remitterentur, iuuentus vero Romana ad maiorum inſtituta reuocaretur. Cumque ab eo tempore philoſophiae amor, qui tantas inter Romanos radices egerat, extingui penitus non poſſet, et, vt veriſimile, alios quoque in vrbem philoſophos alliceret, eiusdem forte Catonis ſtudiis tribuendum eſt, quod iam narrauimus, C. Fannio Strabone, M. Valerio Coſſ. SC. M. Pomponio prætori mandatum, curaret philoſophi vti Romae ne eſſent. Quod aliquot deinde annis poſt id SC. ad rhetores quoque a cenſoribus relatum eſt, quorum edictum hic omitti non debet, quod ita recitat GELLIVS: [l] *Renuntiatum eſt nobis, eſſe homines, qui nouum genus diſciplinae inſtituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos ſibi nomen impoſuiſſe, Latinos rhetoras: ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidere. Maiores noſtri, qui liberos ſuos diſcere, et quos in ludos itare vellent, inſtituerunt. Haec noua, quae praeter conſuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire conſueuerunt, viſum eſt faciundum, vt oſtenderemus noſtram ſententiam, nobis non placere.* Mirifice hoc edictum, ea quae ſupra diſſeruimus illuſtrat. Vt enim vero videtur ſimillimum, viuidam triumvirorum iſtorum Graecorum eloquentiam ſtudia Romanorum ita accendiſſe, vt aliis, qui poſt dimiſſos Athenienſium legatos, philoſophiam ſe docturos in ſe receperant, locum apud ſe facerent; eaque re SC. impedita, rhetorum ſibi nomen illos aſciuiſſe, eo quod eloquentia Graeca animos Romanorum tempore iſtius legationis cepiſſet, ſicque ſenatusconſultum nouo nomine poſſet eludi: ita prohibuiſſe magiſtratus hanc Graecae philoſophiae et rhetorices diſciplinam ea

B 2 potiſſi-

k) l. c. p. 632. l) Lib. XV. c. 11. SVETON. de Clar. Rhetor. c. 1.

Digitized by Google

potiſſimum ex cauſſa inde patet, quod a moribus et inſtitutis maiorum iuventutem auocari aegre ferrent. Cum enim in Graeciae ciuitatibus philoſophorum et ſophiſtarum eloquentia in republica multum valeret, qua nempe populus ad optimatium voluntatem flecti poterat: contrariam prorſus in republica Romana rationem obtinere videntes viri acuti, qui ſummam rerum moderabantur, eiusmodi homines, qui facile perſuadere de quacunque re poſſent, tanquam peſtes reipublicae vrbe eiiciendos cenſuerunt [m]. Quae ſententia etiam Romanis ſequentibus temporibus ſtetit, vbi C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. A. V. C DCLXII. idem edictum repetita vice vulgatum eſt [n], donec introducta per duces Romanorum, qui Graeciam ſubegere, philoſophia et eloquentia Graeca inter Romanos quoque locum obtineret exoptatiſſimum [o].

Philoſophia Graeca Romae recepta.

§. VI. Nempe patrocinium philoſophiae Graecae, parauit eadem, quae eiiciendorum Roma philoſophorum occaſionem exhibuit, legatio Athenienſium. Quae cum diſſertationes philoſophicas Romae habuiſſet, iuuentutem Romanam, vt ſupra dictum, ita corripuit amore, vt furore quaſi quodam ad philoſophiam ferrentur. Inter eam vero adoleſcentes quoque patricia gente, ſummoque loco natos, fuiſſe, ex Cicerone notauimus. Hos, ne patria inſtituta deſererent, Graecamque ſequerentur diſciplinam, Cato quidem impediuit, amorem tamen philoſophiae extinguere non potuit. Etſi enim pauci admodum erant, qui Muſas Graecas ſequi, et imprimis philoſophiam, cuius elegantiam legati Athenienſes Romanis oſtenderant, amplecti prae patria diſciplina vellent, ſic vt CICERO [p] fateatur, *ſcientiis reliquis ſenſim emergentibus ex contemtu, quo Romae delituerant, vnam philoſophiam iacuiſſe vsque ad ſuam aetatem, nec vllum habuiſſe lumen literarum Latinarum* [q], dicti tamen iuuenes cum adoleuiſſent, ſummis Reipublicae muneribus admoti occaſionem nacti ſunt, amorem, quem in philoſophiam conceperant, latius explicandi. Exercitibus enim, quibus Graeciam Romani ſubiugabant, itemque prouinciis, quae Romano adiectae erant imperio in magiſtratibus, quos acceperant, praefecti, non Graecae tantum eruditionis pulchritudinem propius pernoſcebant, ſed viris quoque magnis, qui philoſophiam literasque et elegantiores et ſeueriores tum temporis in Graecia, praecipue Athenis, ſumma nominis fama docebant, innoteſcebant, quorum eloquentiam et doctrinam admirantes eorum conſuetudinem affectabant, et cum facile eos ſibi conciliaſſent, philoſophiae praecepta ab iis percipere non dedignabantur, hocque fine eos ſecum habebant, cum in prouincia eſſent, ſaepius, immo

domum

m) Conf. CHR. FALSTER. Qq. Rom. Lib. II. c. 4. § 6. p. 165.

n) Conf. GAVDENT. de philoſ. Rom. c. XIV. p. 128. VINET. ad l. c. Suet. Plura in hiſtoria Rhetorices quaerenda ſunt hac de re.

o) Ex dictis de Romanorum de eloquentia Graeca iudicio iudicari poteſt, quam falſi ſint, qui Catonem, Carneadis odio et inuidia ductum Senatui perſuaſiſſe putant, ne Graecorum orationes diutius apud Romanam iuuentutem tolerarentur, quem errorem ipſe notauit PLVTARCHVS l. c. p. 633. vnde merito miramur, Auctorem hiſtoriae criticae philoſophiae T. I. p. 261. dum ad Plutarchum prouocat, ad haec non attendiſſe.

p) Tuſc. Qq. Lib. I. c. 5.

q) Cauſſas ſerius apud Romanos caput extollentis eruditionis Graecae eleganter explicat VELLEIVS PATERCVLVS Lib. I. c. 17. 18. qui legendus.

Digitized by Google

domum quoque adducebant, tanta vis erat amoris illius in philoſophiam ſemel in adoleſcentia concepti, quamuis philoſophos agere, hancque vitae profeſſionem ſequi non conſtituiſſent viri rebus ſummis pace belloque gerendis occupati. Inter hos nobiles ex patriciorum gente viros, quos patronos apud Romanos philoſophia nacta eſt, fuiſſe Scipionem Africanum, Laelium et Furium Cicerone teſte ſupra iam probauimus. Et Scipio quidem Africanis victoriis immortale nomen nactus, armorum ſtrepitum literarum dulcedine mitigauit, Graecamque eruditionem tantopere adamauit, et, quod VELLEIVS PATERCVLVS [r] teſtatur, *tam elegans liberalium ſtudiorum omniſque doctrinae et auctor et admirator fuit, vt Polybium, Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque ſecum habuerit; Neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio diſpunxit, ſemperque aut belli aut pacis ſeruiit artibus, ſemper inter arma ac ſtudia verſatus aut corpus periculis aut animum diſciplinis exercuit.* Cumque Panaetius, quem ex Stoica familia philoſophum fuiſſe magnae famae et exiſtimationis ſuo loco [s] docuimus, non homo tantum eſſet ingenuus et grauis, dignusque illa familiaritate Scipionis et Laelii, vt ait CICERO [t], ſed et praeter Stoicorum diſciplinam, Platonem quoque maximi faceret [u], facile inde intelligi poteſt, ſummum illum Carthaginis euerſorem non vnius tantum porticus praecepta perluſtraſſe, ſed aliorum quoque philoſophorum, ex diuerſis ſectis, placitis cognoſcendis tempus impendiſſe. Cuius fidem nobis facit CICERO [x], teſtatus, ſemper Africanum Socraticum Xenophontem in manibus habuiſſe. Et haec quoque diuerſarum ſectarum praeceptorum quaſi miſtura, cauſſa videtur fuiſſe, cur Scipio oratione et praeceptis Panaetii, quamquam Stoica forent, aſperior factus non ſit, ſed leniſſimus [y], cum eodem modo ipſe Panaetius animum inſtituens Stoicam ſeueritatem temperauerit. His acceſſere ſtudia alia, et imprimis hiſtoria, cuius excolendae cauſſa Polybium frequentiſſimum ſecum habuit imperator ſummus, qua ſcilicet non armorum tantum, bellique artium ſeueritatem demulcebat, ſed et animum, ad pacis bellique neceſſitates formabat. Iisdem veſtigiis eodem calcari incitati inſtitere Laelius et Furius, quos *cum Scipione ſecum eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam habuiſſe* CICERO [z] auctor eſt, qui et alibi [a], *Laelium adoleſcentem, ait, audiuiſſe Diogenem Stoicum, poſt autem Panaetium, et ſapientem fuiſſe appellatum, quia, quod eſſet, ſuauiſſimum duceret.* Laudandum vero in ſummis his viris praecipue eſt, quod licet philoſophorum choris ſe non immiſcuerint, ſed belli pacisque artibus ad nominis immortalitatem fuerint graſſati, philoſophiae tamen, praecipue Stoicae, praecepta ad formandam virtutem, tantis viris dignam adhibuerint, ſicque, *cum ad naturam eximiam atque illuſtrem*

r) Lib. I. c. 13.
s) P. I. c. 8.
t) De finib. L. IV. c. 9.
u) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 32.
x) Tuſc. Qq. L. II.
y) Orat. pro Muraena Or. XXXIII.
z) De Orat. L. II.
a) De finib. L. II.

Digitized by Google

luſtrem, recte id obſeruante CICERONE [b], *acceſſiſſet ratio quaedam conformatioque doctrinae, tum illud neſcio quid praeclarum ac ſingulare extiterit. Ex quo numero diuinum hunc hominem Africanum, C. Laelium et L. Furium, modeſtiſſimos homines et continentiſſimos fuiſſe*, idem teſtatur. Tantorum virorum exemplo excitati ſecuti ſunt in premenda philoſophiae ſemita viri alii magnae inter Romanos exiſtimationis, et imprimis Iureconſulti famigeratiſſimi. Ex quorum imprimis numero Q. Tubero, et Q. Mucius Scaeuola notandi ſunt; illum enim, Scipionis Africani ſororis filium Panaetio duce, Stoicam philoſophiam didiciſſe, CICERO [c] teſtatur atque TACITVS [d], ideoque GELLIO [e] audit *antiſtes iuris ciuilis et Stoicae doctrinae ſectator*, et CICERONI [f] *eruditus vir ex ſtudio Stoico*; cuius tamen ſeueritas Stoica, paupertati, cui ab ineunte aetate eſſet aſſuetus, iuncta, cum epulum dare vellet populo nomine patrui ſui Africani, isque igneos lectulos, haedinasque pro ſtragulis pelles, et ante ipſius Iouis cellam propoſita conuiuis vaſa fictilia ſtruxiſſet [g], praetura eum deiecit [h]. Scaeuolam vero Panaetium quoque praeceptorem habuiſſe, idem ait CICERO [i], qui *Iuriſperitorum eloquentiſſimi* nomine eum mactat. Addi his poſſent Iureconſultorum Romanorum veterum alii, paſſim Ciceroni laudati [k], ſi eorum hiſtoriam ſcriberemus, qui philoſophiam honore ſtudioque dignam iudicarunt, licet ipſi philoſophi ſtricto nomine appellandi non ſint. Semper enim fere apud Romanos Stoica philoſophia iuris antiſtitibus placuit [l], cuius contrariam ſententiam licet defendat GAVDENTIVS [m], veterum tamen teſtimoniis atque rationibus, quae rem conficiunt, prorſus deſtituitur.

ICti philoſophiae ſtudioſi.

§. VII.

b) Pro Archia Orat. XXVI.
c) Pro Muraena Orat. XXXVI.
d) Annal. L. XVI.
e) Lib. XV.
f) Pro Muraena.
g) SENECA ep. 95. VALER. MAX. L. VII. c. 5. CICERO l. c.
h) Conf. VINC. GRAVINA de ortu et progreſſu iuris ciuilis c. LVII. p. m. 112. ed. Neap.
i) De orat. L. II. plura de eo dabit GRAVINA l. c. c. LIX. p. 115. ſeq. conf. FRANC. BALDVINVS de Iurisprudentia Muciana.
k) De Orat. plerosque poſt GRAVINAM l. c. Io. SCHILTERVM manud. philoſ. moralis ad Iurisprud. c. I. §. 3. ſeqq aliosque iuris ciuilis eiusque interpretum hiſtoriam exponentes nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. I. p. 829. ſeqq. conf. D. WESTPHAL. de Stoa Iureconſultorum Rom. Roſt. 1727.
l) Fuiſſe inter ſacerdotes iuſtitiae Romanos quosdam, quibus aliarum quoque ſectarum doctrinae arriſerint, dubitari quidem non poteſt. Supra enim Catonem Cenſorium Pythagorea placita fuiſſe edoctum, probauimus, quem in cenſum etiam Appius Claudius Coecus ob carmen, quod Ciceronis aetate extitit, cui ipſi Pythagoricum viſum fuit, referri ſolet, quod tamen paraeneticum fuiſſe, hincque ad exotericam tantum philoſophiam Pythagoreorum pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS l. c. §. 2. p. 3. Verum hoc non de ſyſtemate toto morali, ſed de certis tantum dogmatibus intelligendum eſt, quae ex reliquarum ſectarum placitis ſparſim receperunt. Ipſum tamen philoſophiae moralis aedificium a Stoicis extructum admiſiſſe ICtos Romanos et principia ab iis adhibita, et definitiones, partitiones, axiomata Stoica hisque ſimilia, teſtimonia item Ciceronis aliorumque inter veteres luculenter probant. Quae ne hoc loco, vbi hiſtoriam iuris Romani non ſcribimus, demonſtremus, otium nobis fecere viri doctiſſimi, Io. SCHILTERVS l. c. §. 44. ſqq. GRAVINA l. c. EVERARDVS OTTO de Stoica Iurisconſultorum philoſophia, CHR. AVG. HEVMANNVS act. philoſ. Vol. I. p. 48 qui ipſi conſulendi.
m) De philoſ. Roman. c. XLIII. p. 197. quo loco demonſtrandum ſibi ſumit, veteres Iurisconſultos videri potius cum Platonicis et Peripateticis, quam cum Stoicis feciſſe. Cuius ſententiae, communi veterum ſuffragio contrariae rationes has potiſſimum affert: ciuilem et forenſem vitam longe maiorem habere cum Ariſtotelica et Platonica philoſophia affinitatem, quam cum Zenonis ſchola. In hac enim multa afferri, quae leges euertunt e. c. omne delictum eſſe ſcelus neceſſarium, clementiae non eſſe locum et veniae. Sapientem nihil opinari. Quae vero Stoica videntur apud

ICtos

Cauſſae adamatae a ICtis Stoicae philoſophiae.

§. VII. In cauſſas, vt hic Lectoris pace parumper a via digrediamur, adamatae a iuriſperitis Romanis Stoicae philoſophiae inquiſituri, non ad rationes tantum huius philoſophiae, ſed ad temporum potiſſimum circumſtantias attendendum eſt. Etſi enim non magnopere repugnandum putamus, elegantiſſimae eruditionis ICto EVERARDO OTTONI n), qui magnificentiam ethicae Stoicae iuriſperitos Romanos ita occupaſſe putat, vt crediderint, eam omnium aptiſſimam eſſe praeparandis ad rempublicam capeſſendam animis, quam ſcenam virtutem Stoicam omnium optime inſtruxiſſe, feneſcentis et in monarchiam degenerantis reipublicae exempla ſatis loquuntur: primariam tamen hanc cauſſam fuiſſe, eo minus affirmari poteſt, quo magis magnificentia ſectae Stoicae inter ampullata verba et hypocriticam philoſophorum ſuperbiam ab ipſa Zenonis aetate ſolebat referri et contemni. Alia itaque ratio ex ipſius ſectae Stoicae hiſtoria repetenda eſt. Nempe Panaetium praecipuum philoſophum fuiſſe, per quem extorris reducta Romam, certe inter Romanos ad dignitatem et exiſtimationem euecta fuit philoſophia, ex allatis hactenus teſtimoniis indubitatum eſt. Factum id vero conſuetudine cum maximis ex patricia gente viris inita, qui Panaetium hominem optimum, omnique eruditione et diſciplina imbutum maximi faciebant. Is vero, moderato licet iudicio, ſectae adhaerebat Stoicae. Cum itaque homines magni, Scipio, Laelius, Furius, et quos CICERO o) addit L. Philippus et C. Gallus Stoico profeſſori adhaererent, eumque in familias ſuas traductum liberaliter alerent, factum eſt, vt qui reipublicae vel gubernandae vel iuris peritia moderandae operam nauabant, praeſtantiſſima exempla ſecuti in eandem philoſophiam incumberent. Acceſſit vero alia quoque ratio, qua Stoicae philoſophiae pars illa, quae mores hominum format, non potuit non iuſtitiae ſacerdotibus commendari. Nempe Stoicos primos fuiſſe, qui derelictam a reliquis philoſophis doctrinam de officiis gnauiter perſecuti ſint, Tomi primi libro tertio, vbi de Stoicis actum, demonſtrauimus, monuimusque Panaetium huic practicae philoſophiae parti maxime ſtrenuam nauauiſſe operam. Huic vero doctrinae tota innitebatur iuriſprudentia Romana, quae ex diuerſarum gentium, aetatum, morumque legibus et conſuetudinibus collecta cum fundamento certo et rationali careret, principiis Stoicis ſemel admiſſis in non abſurdum ſyſtema coibat, id quod apud reliquas ſectas non ita fiebat commode, nec eae ita innôtuerant iſto, quo Stoica vulgata fuit inter Romanos, tempore, vt ſtudium et attentionem iuriſperitorum poſcerent. Sceptica enim ſecta, quae cum Academica valde arridebat viris ſummis, cum euertere putaretur omnia

ICtos Romanos ex legibus XII. tabularum, interpretatione prudentum, iudiciorum vſu, iuribus magiſtratuum etc ante natam ſectam Stoicam innotuiſſe. Poteramus haec ſine examine dimittere, adeo infirma ſunt, et more Gaudentii nihil ad rhombum faciunt. Ne tamen nihil dixiſſe videamur, hoc vnum monemus, Gaudentium ab hiſtoriae philoſophicae accuratiori imparatum notitia, Stoicam philoſophiam non intellexiſſe, et praecepta Sapientis perfecti, de quibus loquitur, cum incipientis officiis, quae ſequebantur ICti, turpiter confudiſſe.

n) Diſſ. cit. conf. Act. philoſ.

o) Pro Muraena.

omnia honeſti iuſtique principia, ad regendos et continendos in officio ciues inutilis viſa fuit et prorſus aliena. Epicuream adamabant viri principes, ſed priuatae magis vitae quam reipublicae aptam, cuius adminiſtrationem effugiebat. Peripateticae vero philoſophiae, in ipſa Graecia exigua fortuna vſae, ante Syllae aetatem, vt poſtea dicemus, notitia Romae nulla fuit, eaque ad reipublicae Romanae minus, quam ad Graecarum formam adaptata. Platonicae etſi magna erat exiſtimatio, ea tamen ab Antiocho circa haec tempora ita cum Stoica in concordiam reuocata fuit, vt qui hanc ſequeretur, ſe ab illa haud procul abire crederet: vt taceamus, Platonicam philoſophiam magis de diuinis quam humanis rebus fuiſſe ſollicitam, ipſumque Platonem ineptis de republica ſomniis, quae locum in ciuitate inueniebant nullum, et omnium minime Romanae reipublicae aptari poterant, laudem fidemque, quam in metaphyſicis ſibi parauerat, in practicis, praecipue in politicis, amiſiſſe fere omnem. Quae cum, ita eſſe, indubitata veterum loquantur teſtimonia, ratio vera patet, cur ad Stoicam potiſſimum philoſophiam iurisconſulti diuerterint. Qui cum ducendae etiam auctoritate virtutisque opinione plebi eam philoſophiam inſeruire viderent, et dialectica quoque Stoica magnam accurationem in tradendis populi iuribus ſponderet, mirum certe haud eſt, pleroſque iuriſperitos in Zenonis caſtra tranſiiſſe, huiusque ſectae principia, quibus totum mundum tanquam ciuitatem conſiderabant, et ex iis officia communia praeſcribebant, admittendo, iis legum a maioribus acceptarum vel a reipublicae neceſſitate et emolumento praeſcriptarum rationes attemperauiſſe. Nec alia vel potior ratio fuit, cur viri quoque magni magiſtratibus in prouinciis Graecis functi philoſophos audirent, et imprimis Stoicis adhaererent. Quanquam nec alias ſectas contemſiſſe in confeſſo eſt. Cuius exemplum praeter Pompeium Magnum, quem magna veneratione Poſidonium proſecutum fuiſſe, Rhodique inuiſiſſe, in huius philoſophi vita docuimus, Craſſus eſt, qui cum praetor ex Macedonia Athenas veniſſet, Carneadem, Clitomachum, Aeſchinem, Metrodorum, Carneadis diſcipulum, Mneſarchum, diſcipulum Panaetii, Critolaum et Diodorum Peripateticos alioſque vidit, Platonemque legit, vt narrat CICERO [p].

Lucullus. §. VIII. Multum contuliſſe virorum horum ſummam, qua in republica gaudebant, auctoritatem, fauoremque, quo philoſophiam Graecam proſequebantur, dubitari nequit, omnium tamen maxime ad ſummum, quod Romae nacta eſt philoſophia Graeca, faſtigium eam euexit Lucullus. Is cum primum Quaeſtor in Macedonia eſſet, et poſt hunc magiſtratum bellum quoque Mithridaticum non ſine fortunae fauore multisque victoriis gereret, fauentiſſimam occaſionem nactus eſt, philoſophos Graecos, praecipue Athenienſes conueniendi, et praecepta philoſophiae hauriendi, ſicque eam, quam in Graecia didicerat, doctrinam Romae iuuandi ornandique. Qui quo animo erga philoſophiam fuerit, praeter PLVTARCHVM, vitae eius enarratorem [q] teſtatur CICERO,

p) De Orat. L. I. q) In Lucullo, T. IV. p. m. 221.

RO, familiaris Luculli amicus [r], licet in philoſophia ab eo diſſentiret. Is in *Lucullo*, quo amici ſui nomine *Academicarum quaeſtionum librum quartum* inſigniuit, poſt enumeratas ciuiles eius virtutes, ita de eius in philoſophiam ſtudio diſſerit: [s] *Nos illa exteriora cum multis, haec interiora cum paucis ex ipſo ſaepe cognouimus. Maiore enim ſtudio Lucullus cum omni literarum generi, tum philoſophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate ſolum, ſed et pro Quaeſtore aliquot annos, et in ipſo bello, in quo ita magna rei militaris eſſe occupatio ſolet, vt non multum imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur. Cum autem e philoſophis ingenio ſcientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere, eum ſecum et quaeſtor habuit, et poſt aliquot annos imperator: cumque ea eſſet memoria, quam ante dixi, ea ſaepe audiendo facile cognouit, quae vel ſemel audita meminiſſe potuiſſet. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.* Etſi vero Lucullus, quod PLVTARCHVS [t] teſtatur, philoſophiae omnia genera amplexus erat et familiaria habebat, Academiam tamen iam inde ab initio miro ſtudio et amore coluit, non vero novam illam, quae tum maxime Philonis opera diſputationibus Carneadicis florebat, ſed veterem, cuius tum princeps erat Antiochus Aſcalonita [u], vir magna dicendi vi praeditus; quem cum omni ſtudio amicum domeſticumque ſuum feciſſet, Philonis auditoribus, inter quos erat Cicero, opponebat. Quae ratio quoque eſt, cur Cicero in *Academicarum quaeſtionum libro quarto* Lucullo Academiae veteris vel renouatae etiam partes tuendas dederit, cum mediam Academiam non probaret. Qui philoſophiae amor in Lucullo effecit, vt non ipſe tantum ei operam etiam inter armorum ſtrepitus nauaret, ſed et apud alios et Romae quoque pro virili iuuaret, promoueretque. Cuius finis obtinendi cauſſa multos beneque ſcriptos coëmit libros, vſumque eorum poſſeſſione laudabiliorem inſtituit. Inſtructa enim praeſtantiſſima bibliotheca, quam Xyſtis et Scholis iuxta aedificatis auxerat, Graeci, qui ex patria bellorum tumultibus plena, Romam tanquam in nidum quendam ſe receperant, eo ſe tanquam in Muſarum aliquod diuerſorium recipiebant, diesque ibi iucunde commentando exigebant. Ipſe frequenter in ambulationes eas ſe contulit, ac cum philoſophis diſputauit, Graecisque Romam venientibus hoſpitii Prytaneique publici vſum domus eius praeſtitit [x]. Tantum viri optimi exemplum aemulatione accenſi ſecuti ſunt alii, qui pari ratione Graecos philoſophos commendarunt et receperunt. Inter quos inprimis Cicero fuit, qui Philonis, qui quartam Academiam inſtituerat, diſciplinae innutritus eiusque facundia captus, cum is Romam veniſſet, eum de meliori Lucullo commendauit [y], licet hic Antiochi magis, quam Philonis viam philoſophandi probaret.

r) Eius ſibi conſilium et auctoritatem in maximis rebus profuiſſe, fatetur l. c. c. 3.

s) Cap. 4.

t) l. c. p. 221.

u) Concordiam hunc philoſophum inter Academiam veterem et Stoam tentaſſe Tomi primi libro tertio, c. 8. narrauimus.

x) PLVTARCH. loc. cit.

y) IDEM, in Cicerone, T. VI. p. m. 28. CICERO

baret. Ab hoc itaque Luculli et Ciceronis tempore, quod in A. V. C. DCLXX. incidit, prima adoleſcentis inter Romanos philoſophiae aetas deriuanda eſt. Et fuerunt quidem ante iſtud tempus quidam, qui monente CICERONE [z], *ſe philoſophos appellari voluerunt, quorum dicebantur eſſe Latini ſane multi libri:* parum tamen exiſtimationis eos philoſophiae parauiſſe, ex contemtu eorum colligi poteſt, nec ſine probabili coniectura haec ad Epicuri ſequaces trahi poſſunt, quos circa iſtam philoſophiae Graecae apud Romanos infantiam valde fuiſſe contemtos et neglectos conſtat [a]. Paulo tamen prius, quam Lucullus vrbem philoſophis repleuit, Peripateticae ſectae nouus quaſi ſol Romae exortus eſt. Cum enim amiſſis, et in peregrinas bibliothecas translatis ſcriptis Ariſtotelis et Theophraſti acroamaticis ipſa, quid vere Peripateticum eſſet, ignoraret, valdeque de auctoris ſui mente receſſiſſet, hincque tantum non contemneretur, vt primi tomi libro tertio prolixe narratum, belli fortuna euenit, vt non tantum Romae innoteſceret, ſed et Ariſtotelis libros, qui tot annis delituerant, reciperet, cuius rei hiſtoriam paucis ſic habe: Sylla in Graeciam miſſus cum exercitu, reliquas vrbes legatis miſſis ſe ei dedentes recepit, Athenas reſiſtentes vi oppugnauit, cumque materia munimentis machinisque exſtruendis deficeret, ſacros lucos aggreſſus Academiam, quae plurimas omnium ſuburbanorum arbores ferebat, et Lyceum cecidit, et ſacra philoſophiae ita loca violauit [b]. Occupata tandem et crudeliter direpta vrbe [c], cum omnia in victoris poteſtate eſſent, Apelliconis Teii bibliothecam, quae in Piraeeo collocata communem ſtragem euaſerat, paulo poſt ex Aſia redux, ſibi exemit. Erant in illa bibliotheca plerique Ariſtotelis et Theophraſti libri, quos non vulgatos fuiſſe, ſed intra priuatos parietes manusque hominum indoctorum delituiſſe, et ab iis ad Apelliconem emtio-

in Lucullo, ſ. Q q. Acad. L. IV. Epiſt. ad famil. L. IX. ep. 8. L. XIII. ep. I.

z) Tuſc. Q q. L. II. c. 2.

a) Quos hoc loco philoſophos Cicero intelligat, valde obſcurum eſt, nihil enim de iis affert, niſi, eorum libros ſe non quidem contemnere, quippe quos nunquam legerit, ſed quia profiteantur ipſi illi, qui eos ſcribunt, ſe neque diſtincte, neque diſtribute, neque eleganter, neque ornate ſcribere, lectionem ſe ſine vlla delectatione negligere, quid enim dicant, ſentiantue ii, qui ſunt ab ea diſciplina, neminem mediocriter quidem doctum ignorare. Patet tamen ex his Tullii verbis, certam hic diſciplinam ſectamque philoſophorum peti, qui dicendi ſcribendique ornatum et elegantiam negligentes, a Romanis dicendi virtutem maximi facientibus neglecti ſint. Quoniam vero non aliae, niſi Graecae ſectae, Romae innotuere, inter eas hanc diſciplinam Latino ſermone ſcriptis propoſitam quaerendam eſſe dubio caret. Inter Graecas vero ſectas, quae Latina lingua dogmata ſua iſto tempore propoſuit, non alia inuenitur, niſi Epicurea, cuius dogmata primum Latinis vocibus expoſuit Lucretius. Is id ipſe ita innuit:

Denique natura haec rerum ratioque reperta eſt
Nuper: et has primum cum primis ipſe repertus
Nunc ego ſum, in patrias qui poſſim vertere voces.

L. V. v. 535. conf. LACTANT. Inſt. L. III. c. 16. Huic quoque accurate conueniunt, quae obiicit Cicero. Partis enim primae L. III. capite decimo quarto docuimus, Epicurum et ſequaces ab ornate dicendi ſtudio abſtinuiſſe, et ἰδιωτικωτέρως ſcripſiſſe. Quam ſcribendi negligentiam libros Epicuri et Metrodori ita contemtos feciſſe, vt nemo, praeter ſuos, in manum ſumat, hoc ipſo loco Cicero ait, haud obſcure prodens, ad Latinos Epicuri interpretes eum reſpexiſſe. Dubium tamen eſt, an ipſum Lucretium iſto loco petierit, cuius doctam et elegantem ſimplicitatem Ciceronem adamauiſſe, immo eius carmina emendaſſe, infra dicemus.

b) PLVTARCHVS in Sylla T. II. p. m. 130. conf. MEVRSIVS de Ceramico gemino, cap. XXVII. p. 94.

c) Narrant victoris crudelitatem PLVTARCHVS l. c. FLORVS Lib. III. c. 5. VELLEIVS L. II. c. 23. APPIANVS de bello Mithridat. et Romanae conditores hiſtoriae alii.

emtionis iure perueniſſe, ſuo loco narrauimus [d]. Bibliothecam hanc Romam perferri cum curaſſet Sylla, Tyrannio grammaticus [e], quem captivum Romam Lucullus deduxerat, occaſionem nactus gratiam Syllae aucupandi, poteſtatem ab eo accepit, deſcribendi, quos cuperet, codices. Is melioribus libris manum admouens, Ariſtotelis quoque et Theophraſti ſcripta compilauit. Id cum comperiſſet Andronicus Rhodius [f], qui Peripateticam philoſophiam deperibat, Tyrannionem exorauit, vt Ariſtotelis atque Theophraſti exemplarium copiam ſibi faceret. Id quod eo facilius obtinuit, quo magis in id illo tempore connitebantur viri docti inter Romanos, vt eruditionis incrementa quouis modo iuuarent. Andronicus itaque acceptos a Tyrannione ipſo [g] libros Ariſtotelis carie exeſos, mutiloſque ex ingenio et coniectura ſuppleuit, obſcuros illuſtrauit, et vulgavit; ſicque Peripateticae philoſophiae ſtudium, quod Romae hactenus neglectum iacuerat, valde euexit, licet, quod ſuo loco [h] demonſtratum dedimus, haud parum iſta emendatione veram Ariſtotelis doctrinam adulterauerit, incertamque reddiderit. Ab his itaque Syllae, Lucullique tempori-

d) Tom. I. L IV. c. 7. vbi veterum teſtimonia de ea re copioſe attulimus, recentioribus etiam, qui eam tetigere, indicatis.

e) Tyrannio grammaticus Amiſenus fuit, ex Ponto, Epicratidis et Lindiae Alexandrinae filius, diſcipulus cum aliorum, tum etiam Heſtiaei Amiſeni, a quo etiam Tyrannio dictus eſt, eo quod condiſcipulos vexaret et exagitaret, (κατατρίχων τῶν ὁμοσχόλων,) cum antea Theophraſtus diceretur. Poſtea vero etiam Dionyſium Thracem Rhodi audiuit, aemulusque fuit Demetrii Erythraei, de quibus in hiſtoria grammaticae pluribus dicendum. Ariſtionis tyrannidem fugiens, cum Athenis in patriam Amiſenum ſe recepiſſet, a Lucullo in vrbis expugnatione captus Romam traductus, Muraena vero apud Lucullum pro eo intercedente, libertate donatus fuit. Ibi artis, quam profitebatur, criticae fama innoteſcens, ſummis viris carus fuit, adeo, vt opibus tandem magnis auctus, incredibilem nummorum ſummam in bibliothecam, quam ſtruxerat, conferret, optimosque vbique codices magnis ſumtibus coëmeret. Quo ſtudio illa tantum creuit, vt plus triginta millibus librorum conſtaret, narrante id SVIDA T. III. v. Tyrannio, p. 517. ſeq. vnde audiendi non ſunt GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. 20. p. 140. et poſt eum Lexicographi MORERIVS et HOFFMANNVS, qui conſtantem tribus tantum librorum millibus bibliothecam habuiſſe Tyrannionem falſo produnt. Quanta vero in exiſtimatione Romae fuerit Tyrannio, inde colligere eſt, quod non tantum praeter Strabonem, Ciceronis filium et nepotem diſcipulos habuerit, ſed et Cicero pater eius miniſterio vſus ſit, ad deſignationem librorum ſuorum conficiendam, quam mirificam vocat, Atticoque commendat, Lib. IV. ep. 4. Plura de eo dabunt PLVTARCHVS l. c. p. 143. et in Lucullo T. II. p. 210. HESYCHIVS MILESIVS et SVIDAS in Tyrannio l. c. ex recentioribus PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. III. p. 29. L. IV. p. 34. ſqq. GAVDENTIVS l. c. et qui primo loco nominandus erat P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannion. Non confundendus vero eſt cum Tyrannione iuniore, Phoenice, eius diſcipulo, qui nomen a praeceptore accepit, cum prius Diocles vocaretur, qui in bello inter Caeſarem et Antonium captus, a quodam Dymante Caeſaris liberto redemtus, et poſtea Terentiae, Ciceronis vxori, donatus eſt, a qua manumiſſus Romae docendo et ſcribendo inclaruit, de cuius ſcriptis SVIDAS l. c. videndus. Incertumque annon Tyrannio hic iunior bibliothecae Ciceronis catalogum confecerit, Straboque eius fuerit diſcipulus, quod placet doctiſſimo KVSTERO ad l. c. Suidae. Ceterum in geographiae quoque cognitione Tyrannionem fuiſſe verſatiſſimum, ex CICERONIS ep. 6. L. II. ad Atticum colligere eſt. Atque STRABO L. XIII. p. 609. valde eum Ariſtotelem amauiſſe, eiusque libros manu ſua emendaſſe. (διεχειρίζετο.) Quam vocem PATRICIVS l. c. praeter rem vertit: *peiores reddidit*; Recenſuiſſe enim tantum eos Tyrannionem, officium grammatici innuit, et Andronicus is fuit, qui lacunas ſupplendo textum Ariſtotelis corrupit. Obiit Tyrannio poſt Ol. CLXXXIV. ſi ipſe apud CICER. l. c. intelligendus eſt. Apud SVIDAM enim, qui ſenem podagra confectum obiiſſe Olymp. CXX. dicit, in numero vitium eſſe, ex Syllae, Luculli, Ciceronis, Strabonis aetate, qua vixit Tyrannio, manifeſtum eſt.

f) Dicemus plura de eo paulo infra.

g) Contendit RAPINVS, comparat. Platonis et Ariſtotelis pag. 371. Andronicum poſt Tyrannionis mortem Romam demum veniſſe, et ab eius haeredibus libros Ariſtotelis accepiſſe. Cui recte opponitur PLVTARCHVS, qui in Sylla l. c. Andronicum Rhodium ſcribit, a Tyrannione adeptum exemplaria in medium protuliſſe atque ediſſe ea, quae hodie circumferuntur volumina.

h) Tom. I. L. III. c. 7.

Digitized by Google

bus, mira velocitate philoſophia Romae adoleuit, omnesque Graecorum ſectae patronos ſectatoresque viros ſummos nactae ſunt. Illi enim non domi tantum praeſentes audiebant philoſophos, ſed filios quoque ad diſcendam philoſophiam Graecam mittebant in Graeciam, ipſique contubernio adhaerebant philoſophorum praeſtantiſſimorum [i].

Cauſſae cur ſectaria Graecorum philoſophia Romae admiſſa.

§. IX. Cunctarum itaque ſectarum Graecarum fata, ſectatoresque, qui eas inter Romanos amplexi ſunt, exponendi, et qua ratione ſingulis adhaeſerint viri magnae auctoritatis, ediſſerendum, vt Romanae philoſophiae acta enucleentur, eiusque hiſtoria pateat. Quod tamen priusquam fiat, duo lector monendus eſt, hic non negligenda. Primum enim probe obſeruandum eſt, non aliam philoſophiae rationem, quam ſectariam Romae obtinuiſſe, nec ad nouas ſectas deſcendiſſe viros iudicii et ingenii laude inclutos, ſed iis tantum adhaeſiſſe, quos Graecia protulerat. Id quod primo quidem intuitu alienum a tantorum virorum, qui ab A. V. C. DCLXX. ad A. DCC. floruerunt, (quo ſcilicet temporis interuallo philoſophia inter Romanos adoleuit,) praeſtantia et ingenii acumine, et mirabile videri queat, homines tantis animi virtutibus ornatos maluiſſe Graecarum ſectarum dogmata ſequendo, deuictae quaſi genti praeſtare obſequium, quam propriis vtendo viribus noua philoſophiae ſyſtemata condere: propius tamen et ex temporum hominumque iſtorum circumſtantiis conſideratum, aliter euenire non potuiſſe, manifeſtum erit. Plerique enim, quos Graecae philoſophiae aſſeclas in ſequentibus producemus, viri erant ſummae inter Romanos auctoritatis et dignitatis, qui non tantum ſupremis reipublicae muneribus admoti eam regebant, ſed et exiſtimatione, nominisque gloria, opibus etiam et cenſu immenſum aucti nouas plerumque res moliebantur, et augendae in republica poteſtatis ſuae conſilia capiebant innumera, magnamque ſibi ea de re ſpem concipiebant, quae res tandem libertati Romanae exitio fuit, et monarchiam introduxit. Tantis vero viris, belli pacisque artibus et facinorum gloria immortale nomen conſecutis, non deerat iudicii acumen, ingenii elegantia et literarum praeſidium ad exco-

i) Abhorruiſſe veteres Romanos a moribus, literisque aliarum gentium, imprimis Graecorum, ſupra luculento Catonis Cenſorii exemplo comprobauimus. Valde enim timebant, ne peregrinis inſtitutis et diſciplina capti iuuenes a patriis legibus et moribus deſciſcerent, ſicque respublica detrimentum caperet. In omnia alia tamen conuerſa eſt Romana elegantia morum literarumque, ex quo imperatores Romani gentes eas, inter quas literae vigebant, vicerunt, et imprimis Aſiam, Macedoniam, Graeciamque ſubegerunt, iisque in prouincias redactis magiſtratibus in illis functi ſunt. Cum enim viri ſummae auctoritatis Graeca eloquentia et eruditione mire caperentur, virosque doctos, imprimis philoſophos magni facerent, colerentque, ad tantorum virorum Graecae eruditionis elegantia ſuperbientium exemplum tota ſe Roma compoſuit, et non humaniores tantum literas, imprimis poëticam et oratoriam artem, ſed et philoſophiam magnifacere et addiſcere coepit, filiosque non tantum ad ſapientiae profeſſores in Graeciam miſit, ſed et ipſi viri ſummi eos inuiſerunt, ſuoque dignati ſunt contubernio. Ita Pompeium M. Poſidonium inuiſiſſe ſuo loco diximus. Idem de M. Antonio PLVTARCHVS tradit T. III p. m. 115. et de Bruto. T. II. in Bruto, p. m. 703. quem Academicum Theomneſtum et Peripateticum Cratippum Athenis audiuiſſe, narrat. Athenas quoque eandem ob cauſſam Atticum inuiſiſſe tradit CORNELIVS NEPOS in Attico c. 2. ita OVIDIVS quoque Triſt. L. I. eleg. 2 v. 77. et Cicero ipſe atque eius filius. Non vero Athenas tantum inuiſerunt, poſt Syllae direptionem a veteri gloria valde deficientes, ſed et Spartam, vid. QVINTILIAN. L. III. c. 7. Rhodum, Apolloniam, Maſſiliam aliaque loca philoſophiae, ſtudio clara, de quibus videndus GEORG. NICOL. KRIEGK, in erudita diatribe de Romanorum peregrinationibus Academicis, add. Cl. FALSTERI Qq. Rom. c. VII. p. 207.

Digitized by Google

excolendam ſuo Marte philoſophiam, ſed tempus atque otium, a rerum ciuilium et bellicarum tumultu remotum, ſine quo fruſtra noua fiet ad philoſophiam acceſſio. Cum vero omni artis elegantia ornatos adeoque philoſophia quoque munitos ſe cuperent, ne deeſſet virtutibus pace belloque partis literarum et philoſophiae imprimis honos, quo ſapientiae laudem adiici poſſe videbant, ſectis Graecorum adhaeſerunt, et prout in profeſſorem inciderunt, eloquentiae vi et eruditionis praeſtantia aures demulcentem, ita ſectam ſibi ex Graecanicis elegerunt, quam ſequerentur. Multum vero diſertiſſimi quoque inter Graecos philoſophi eloquentia ſua ad id contulerunt, vt prudente doctrinarum delectu omiſſo, ſine magno et prolixo examine Romani principes placitis ſuis calculum adiicerent. Cum enim facundia eorum viros illos ſummos mirifice cepiſſet, enata primum admiratio et ex ea amor haud vulgaris ita auctoritatis firmauit praeiudicium, vt tandem in aſſenſum quoque doctrinarum raperentur, et eorum placita admitterent, quos diligebant, vt Panaetii, Poſidonii, Philonis, Antiochi, Cratippi exemplo diſcimus. Nec aliud oculis obuerſabatur ſtudium, niſi ſectarium, toto orbe philoſophico in ſectas diuiſo et ſectariam philoſophandi rationem ſequente. Etſi enim in fine partis primae demonſtrauimus, in certam quandam ἔκλεξιν vel ſyncretiſmum potius philoſophicum in Aegypto philoſophantes quosdam homines conſpirare coepiſſe, ſerius tamen, et poſt roboratas tantum inter Romanos et ſtabilitas ſectas, id Romae, capta Aegypto et in prouinciam redacta, innotuit, et ipſa haec eclectica philoſophandi ratio ſectae Platonicae nomen titulumque ſeruauit. Non defuere quidem Romanis ingenia excelſa, quae et ipſa Graecorum dogmata examinabant, et fundamenta ſyſtematum excutiebant, et infirmitatem atque naeuos, quae paſſim latebant, detegebant, cuius fidem nobis faciunt elegantiſſimae Ciceronis diſſertationes, ſyſtematum ſectarum defectus, errores et naeuos paſſim luculenter demonſtrantes: ſed, quo minus ad ſalubriora et meliora progrederentur, et ipſi nouam doctrinae viam inirent, obſtitit Academica philoſophandi ratio ab Arceſilao et Carneade introducta, quae omnibus ſectarum philoſophis dubia obiiciendo fortiſſima, earum quidem infirmitatem demonſtrabat, verum nec meliora dabat, nec certiora, ſed rebus omnibus incertitudinem ex vtraque parte diſputationi obnoxiam ineſſe contendebat, et de recte inſpiciendis philoſophiae myſteriis deſperabat. Hanc cum optimam philoſophandi viam eſſe crederent, viri excitati ingenii, qui acute ſectarum diſſidia et errores peruidebant, actum erat de meliori philoſophiae ordine modoque, multumque ſe profeciſſe credebant, ſi nobiliſſimam illam incertitudinis philoſophicae artem didiciſſent, id quod elegantiſſimae, quas CICERO inſtituit, *Quaeſtiones*, ſiue diſputationes *Academicae* luce meridiana clarius comprobant, oſtenduntque, ſuffeciſſe viris magnis, ſi in tanto philoſophorum diſſenſu et rationum incertitudine, aliquam ſaltem ſequi probabilem ſententiam liceret. Addi his poteſt, ſectarum Graecarum ſyſtemata diuerſa, diuerſi quoque generis

hominibus placuiſſe, prout rationibus, temperamento, vitae profeſſioni, muneribus aliisque, quae eos premebant, circumſtantiis conueniebant, et ex horum hominum voto reſpondebant. Ita iureconſultis et magiſtratibus Romanis Stoicam philoſophiam eo potiſſimum nomine placuiſſe, ſupra docuimus, quod regundis ciuibus, et inſtruendae virtute Stoica, quam exorſi erant, ſcenae magnificae melius quam reliquae ſectae, inſeruire poſſe credebant. Alii eloquentiae laude, et orationum ad populum habitarum commendatione ad ſupremos reipublicae honores adſpirantes non poterant non Academicae philoſophiae nomen dare, et inſigni eam amore proſequi, quod eius philoſophandi et diſſerendi modo ſcopum feliciter ſuum aſſequerentur. Alii difficiliori et triſtiori ingenio atque temperamento vſi, et ad metaphyſicas cogitationes inter reipublicae turbas et tumultus, quibus ſe ſubducebant, ſibi viuentes, delapſi, Pythagorica et Platonica deperibant. Alii inter tanta vitae ſcelera et facinora, quibus nefandis auſibus ſe Roma maculauerat, magnum animi ad tranquillitatem adſpirantis ſolatium et praeſidium in Epicuri inuenerunt ſyſtemate, et poſthabito atque reiecto omni diuinorum metu et religione ſibi viuere gaudebant. Quidam melioris commatis vitaeque non prorſus malae, vacationem a republica, quae miſere tum concuti coeperat, ſummum ſibi ſtatuentes leuamen miſeriae, ob eiusdem commendationem et priuata otia hortos quoque Epicuri reliquis praeferebant. Quae omnia cum ſuis commodis et felicitati, quam quaerebant, ſatis reſpondere Romani crederent, non potuere non in ſectaria Graecorum haerere philoſophia, nec noua moliri opus habebant. Id quod eo difficilius cum eſſet, quo magis turbae atque tumultus, quae noua philoſophiae molimina vehementer impedire ſolent, inualeſcebant, impoſſibile fere fuit, ſi morali ratione conſideramus, ut orbis Romanus nouum philoſophiae genus conderet. Ex hoc vero clarum eſſe putamus, in delineanda philoſophiae Romanae hiſtoria doctrinarum a Romanis admiſſarum explanatione opus haud eſſe: eae enim non aliae fuerunt, quam quas tomo primo fuſe delineauimus. Niſi hoc vnum addas, non tam ſeruili iugo ſectariae philoſophiae inhaeſiſſe Romanos, vt non ex aliis quoque ſectis quaedam ſibi eligerent: quae tamen et pauca fuerunt, ſuis locis non praetermittenda, et ab integro ſectae ſyſtemate eos non auocarunt. Alterum, quod monendus eſt lector, antequam philoſophiam Romanorum ſectariam pandimus, hoc eſt, deferendam eſſe pauliſper notionem eam philoſophi, quam ſectas Graecas deſcribendo ſecuti ſumus. In iis enim homines inuenimus certo profeſſionis vitaeque genere philoſophos et philoſophiae doctores. Qui quidem ex Graecis, qui Romam commigrarunt, circa haec quoque tempora non defuerunt, vt in ſequentibus docebimus, inter Romanos vero, qui philoſophiae operam dederunt, eo characteris genere tantum non inueniuntur. Qui enim ex Romanis philoſophati ſunt, fuere viri fere maximi ſummisque reipublicae gubernaculis admoti, munerumque ſplendore illuſtres, qui non elegantiores tantum et humaniores

literas

Digitized by Google

literas excolebant, ſed philoſophiam quoque artibus iungebant politicis, et rempublicam curantes ad philoſophiae praeſidia reſpiciebant. Inter eos ſectas Graecorum Pythagoream, Academicam, quaeque ſub eius nomine latuit Scepticam, Stoicam, item atque Peripateticam, et tandem Epicuream quoque aſſeclas inueniſſe, iam prolixius demonſtrabimus.

§. X. *Non potuiſſe Pythagorae diſciplinam, licet is in vltimis Italiae oris iuuenum aemulantium ſtudia coetus habuerit, fama linguaeue commercio per tot gentes diſſonas ſermone moribusque in Sabinos peruenire,* recte monuit, et hac ratione Romanis Pythagoricam philoſophiam denegauit LIVIVS [k]. Cum tamen eius fama inter Graecos poſtea percrebuiſſet, isque inter celeberrimos Graecorum philoſophos eſſet numeratus, tanta quoque eius exiſtimatio Romae fuit, vt teſte PLINIO [l], *illi et Alcibiadi in cornibus comitii ſtatua poneretur, cum bello Samnitico Apollo Pythius fortiſſimo Graecorum gentis iuſſiſſet et alteri ſapientiſſimo ſimulacra celebri loco dicari.* Addit his Plinius: *Mirum eſt, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo ſapientia praelato Pythagoram praetuliſſe, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quenquam vtroque Themiſtocli.* Cuius cauſſam eam putat G. I. VOSSIVS, quod Pythagoras Romanis notior fuerit Socrate, quia docuerit in Italia: immo et acceptior, quia Numa fuiſſe Pythagoricus vulgo crederetur. Vtrumque leui veriſimilitudine dicitur: nam eadem facilitate Socrates Romanis innoteſcere potuit, qua Pythagoras, Numam vero Pythagoricum fuiſſe, error eſt temporum bello Samnitico poſteriorum. Nobis ratio et conditio vtriusque philoſophiae cauſſa fuiſſe videtur. Socrates enim, qui vitae, non ſcholae, philoſophabatur, quamuis inter ſuos integerrimae vitae morumque laudem obtinuiſſet, longe tamen et ipſe ab oſtentatione ſectaeque ſtudio abfuit, et eius gloria a Sectis, quae ex eius ſchola prodierunt, breui obſcurata eſt, vt mirum non ſit, tanti viri famam iſtis temporibus ad Romanorum aures non pertigiſſe. Pythagoreae vero diſciplinae fama, non ea tantum ex ratione inualuit, quod arcana methodus, quam adhibebat, neſcio quae myſteria promitteret, ſed quod etiam potiſſima huius philoſophiae pars in Deorum cultu et religione explicanda occuparetur, quae non potuere non Romanis ad ſuperſtitionem iſto tempore procliuibus videri magnifica, et eo magis Pythagoras pro ſapientiſſimo haberi, quo magis miracula, quae de hoc viro ferebantur, in vulgus edita, et finitimarum gentium laudibus iactata, mirumque in modum mendaciis aucta, opinionem de Pythagora viri diuini, et humana forma auguſtioris confirmabant, ad quam Romanos potiſſimum in iſto iudicio reſpexiſſe, nulli dubitamus. Nihil tamen haec Pythagorei nominis exiſtimatio ad eius philoſophiae excolendae ſtudium contulit, quos nempe Marti magis, quam Apollini, litaſſe, et arma magis tractaſſe, quam literas, ſupra demonſtrauimus. Intercidente quo-

Pythagoricae philoſophiae fata Romae.

k) Lib. I. c. 18. Ad quod non attendit Auctor Hiſtoriae criticae philoſophiae, qui T. III p. 8. Nigidium Pythagoricae philoſophiae aſſeclam Numae philoſophiam reſuſcitaſſe ſcribit.

l) Lib. XXXIV. c. 6.

Digitized by Google

quoque mature ſecta, et reliquis, qui ex collegio Pythagoreo ſupererant, in Aegyptum et Graeciam fugientibus, non potuit non Pythagorea philoſophia Romae manere incognita, quae etiam alienis prorſus inſtitutis, quam Romani habebant, vſa, exigua forte fortuna fuiſſet gauiſa, vbi etiam innotuiſſet. Vnus ENNIVS Rudiae inter Calabros A. V. C. DXIV. natus [m], cum vicinus illis locis eſſet, vbi reliquiae Pythagoricae philoſophiae, tanquam tenues igniculi ſub cineribus latebant, quibusdam doctrinas Pythagoricas hauſiſſe viſus eſt. Hinc de eo PERSIVS [n]:

Ennius.

Cor iubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.

Pauonem enim Pythagoreum nominat ideo, quod initio annalium ſuorum ſomniauerit Ennius, Pythagorea metempſychoſi ſuppoſita, animam ſuam fuiſſe in Homero, exque eo in Ennium deſcendiſſe, quare etiam *Quintum* (quo nomine gaudebat) *Maeonidem* vocat [o]. Cum vero Ennius non tantum in vltimis Italiae oris natus ſit, ſed et quadraginta annos in Sardinia triuerit, non absque veriſimilitudine dicitur, eum quaedam dogmata Pythagoreorum exoterica, inter quae transmigratio animarum locum habuit nobiliſſimum, didiciſſe. Certe literaturae Graecae non expertem fuiſſe Ennium, ex eo patet, quod eo in iſto eruditionis genere praeceptore Cato Cenſorius vſus ſit, vt ſupra dictum. Cumque a Nearcho quodam Pythagorico eundem Catonem praecepta Pythagorica didiciſſe eodem loco demonſtratum ſit, facile intelligitur, ſimile quid de Ennio quoque non abſurde ſtatui poſſe, qui ſemper fere in iis locis haeſit, vbi Pythagorica inſtituta viguerant. Quicquid tamen veriſimilitudinis huic coniecturae ineſſe poteſt, attamen omne illud ad exoterica Pythagorae dogmata trahendum eſt, qui enim acroamaticam diſciplinam tenuerant Pythagorei vltimi, integro ſeculo [p] ante Ennium A. V. C. DLXXXV. denatum, vixere. Non defuiſſe vero Ennio ingenium philoſophicum clarius diſceremus, ſi Euemeri *hiſtoria de Diis* ſuppeteret, quam ex Graeca Latinam feciſſe tradit LACTANTIVS [q]: hunc enim librum non exigui in hiſtoria veteris philoſophiae momenti eſſe, parte prima docuimus [r].

Nigidius Figulus.

§. XI. Maiorem melioremque nacta eſt aſſeclam philoſophia Pythagorica inter Romanae eruditionis principes in PVBLIO NIGIDIO, cui FIGVLI cognomen peperit data de aſtrorum praedictione et euentu reſponſio [s]. Qui Ciceroni coaeuus eiusque amicus familiariſque circa A. V. C.

m) POMPON. MELA de ſitu orbis Lib. II. c. 4.

n) Satyr. VI. v. 10. ſeqq.

o) Conf. Comment. ad h. l. HORN. Hiſt. phil. Lib. IV. c. 4. p. 239.

p) Annus enim natiuitatis in Olymp. CXXXV. incidit, vltimi vero Pythagorei vixere Olymp. CX.

q) De falſa relig. Lib. I. c. 11. 13. 14.

r) De reliquis Ennii circumſtantiis vid. VOSSIVS de hiſt. Lat. Lib. I. c. 2. p. 9. de poëtis Lat. p. 4. aliique.

s) Fruſtra affertur nobile illud commentum de figuli rota, quod reſpondiſſe ferunt Nigidium hac quaeſtione turbatum, vnde et Figulus appellatus eſt. Dum enim rotam figuli, vi quanta poſſet, intorſiſſet, currente illa bis numero de atramento tanquam vno eius loco ſumma celeritate percuſſit, deinde inuenta ſunt ſigna, quae fixerat deſiſtente motu non paruo interuallo in eius rotae extremitate diſtantia. Sic, inquit, in tanta coeli rapacitate, etiam ſi alter poſt alterum tanta celeritate naſcatur, quanta rotam bis ipſe percuſſi in coeli ſpatio plurimum eſt. Hinc ſunt inquit, quaecunque diſſimillima perhibentur in moribus caſi-

V. C. DCLXXX. floruit et non eruditionis tantum praecipue mathematicae gloria, ſed et munerum dignitatibus magnam ſibi nominis famam conciliauit. Tanta enim diſciplinarum omnium, praecipue elegantiorum notitia inclaruit, vt *hominis in ſtudiis bonarum artium praecellentis, et impenſe docti* laudem conſequeretur a GELLIO[t], qui eundem cum M. Varrone inter *doctrinarum multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita eſt, columina quae aetas Ciceronis habuit*, referre nullus dubitat[u]. Praeter elegantiores autem literas mathematicas quoque diſciplinas impenſe coluit[x], et inter has imprimis aſtrologiae tanta felicitate operam dedit, vt fidem fere ſuperet, quod de eius praedictionibus aſtrologicis referunt veteres, qui Auguſto orbis imperium praedixiſſe ex themate natalitio teſtantur[y], et triumuiratus mala ex aſtrorum conſtellationibus fuiſſe vaticinatum, referunt[z]. Qui tanta, addunt, certitudine in euoluendis futuri ſeculi fatis vſum fuiſſe, vt in magiae ſuſpicionem adduceretur, et arcanis ſtudiis vti crederetur[a]. Id quod male accepit EVSEBIVS[b], qui perperam ait: *Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.* Adderemus, quod APVLEIVS[c] narrat: *Fabium, cum quingentos denarios perdidiſſet, ad Nigidium conſultum veniſſe, ab eo pueros carmine inſtinctos indicaſſe, vbi locorum defoſſa eſſet crumena, cum parte eorum; ceteri vt forent diſtributi, vnum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philoſophum, quem ſe a pediſſequo in ſtipem Apollini accepiſſe confeſſus ſit;* niſi manifeſtum putaremus eſſe, haec ex illarum narratiuncularum genere eſſe, quae ad fidem vaniſſimis artibus faciendam ab otioſis hominibus ſolent excogitari, adeo indigna ſunt Nigidii grauitate et eruditione, et anilia commenta ſapiunt. Rationibus vero arithmeticis et aſtrologicis impenſe delectatum fuiſſe, vel vnum Pythagoricae philoſophiae ex tenebris ab eo quaſi reuocatae ſtudium demonſtrat, ſi vera ſunt, quae CICERO[d] narrat, accuratus de amico intimo teſtis, qui qualis quantusque fuerit philoſophus ita ediſſerit: *Multa ſunt nobis et in Academicis conſcripta contra phyſicos, et ſaepe P. Nigidio Carneadeo more et modo diſputata. Fuit enim vir ille, quum ceteris arti-*

caſibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius eſt, quam vaſa quae illa rotatione finguntur. Ita S. AVGVSTINVS de C. D. Lib. V. c. 3. qui cum vnicus rei teſtis ſit, fides penes eum eſto. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Nigidius not. G. p. 509.

t) Lib. X. c. 11. Lib. XI. c. 11. MACROB. Saturn. Lib. VI. c. 8.

u) Lib. XIX. c. 14.

x) Scripſit enim Comm. de ſphaera barbarica et Graecanica, cuius meminit SERVIVS ad VIRG. Georg. I. 29. 42. conf. Voss. de Scient. mathem. c. XXXVI. §. 6. p. 569. ſeqq.

y) Dio Lib. XLV. p. 306. SVETON. in Aug. c. 94.

z) Digni, qui hic legantur, ea de re verſus ſunt LVCANI Pharſal. Lib. I. v. 639. ſeqq.

At Figulus, cui cura Deos ſecretaque coeli
Noſſe fuit, quem non ſtellarum Aegyptia Memphis
Aequaret viſu, numerisque mouentibus aſtra.
Aut hic errat, ait, nulla cum lege per aeuum
Mundus et incerto diſcurrunt ſidera motu,
Aut, ſi fata mouent, orbi generique paratur
Humano matura lues.

a) DIO l. c.

b) In Chronic. n. MDCCCCLXXIII.

c) In Apologia.

d) De vniuerſitate c. 1. Pythagoreos vero non numerorum tantum et ſiderum ſcientiae plurimum tribuiſſe, ſed vaticinari quoque ex vtrisque fuiſſe ſolitos, ex dictis P. I. Lib. III. c. 10. notum, hicque repetendum eſt.

Digitized by Google

artibus, quae quidem dignae libero eſſent, ornatus omnibus, tum acer inveſtigator et diligens earum rerum, quae a natura inuolutae videntur. Denique ſic iudico, poſt illos nobiles Pythagoreos, quorum diſciplina extincta eſt quodammodo, quum aliquot ſecula in Italia Siciliaque viguiſſent, hunc extitiſſe, qui illam renouaret. Ex quo Ciceronis loco haud obſcure colligitur, Nigidium non tantum more Pythagoreo arcanam ſervauiſſe doctrinam, ſed rationes quoque mathematicas et inprimis arithmeticas ad rerum naturalium ſcrutinium adhibuiſſe; quae fidem quoque faciunt, vaticinia eius, quibus more Pythagoreo vacabat, ex numeris facta fuiſſe. Quod ſi libri eius *de animalibus*, *de extis*, *de auguriis*, *de ventis*, aliique quorum mentio paſſim fit apud veteres [e], extarent, accuratius de philoſophia Nigidii poſſet fieri iudicium: illud certum eſt, ſi SERVIO [f] credimus, non in communibus tantum literis, verum in theologia quoque eum ſcripſiſſe, in qua tamen eum Varroni poſtponit; dignus itaque viſus Sammonico Sereno apud MACROBIVM [g], qui *maximus rerum naturalium indagator* audiat. Etſi vero ſcripſit plurima, vnde Varroni a veteribus iungi ſolet, diſparuere tamen mature eius monumenta, eo quod more Pythagoreo obſcurius eſſent ſcripta. Vnde GELLIVS [h], *Varronis*, ait *monumenta rerum ac diſciplinarum, quae per literas condidit, in propatulo frequentique vſu ferri; Nigidianas autem commentationes non perinde in vulgus exire, et obſcuritatem ſubtilitatemque earum tanquam parum vtilem derelictam eſſe.* Quibus fruſtra opponit Macrobianum de eruditione Nigidiana teſtimonium GAVDENTIVS [i], more ſuo leui brachio de hoc viro tractans, cum obſcuritas a Pythagoreae diſciplinae ſtudio quaeſita, literarum profunditatem non tollat. Non vero in literis tantum vir ſummus fuit Nigidius, verum etiam in republica, ſenatui enim erat adſcriptus [k], Praeturamque geſſit, Ciceronique Conſuli in ſupprimenda Catilinae coniuratione fidelem operam praeſtitit [l], qui cum ingenii doctrinarumque nomine eum ſumme reuereretur, *non in philoſophia tantum eum*, quod ait PLVTARCHVS [m], *ſocium habuit, ſed eius quoque grauiſſimis in negotiis publicis vſus eſt conſilio.* Licet vero Pythagoricam Nigidius adamaret philoſophandi rationem, tantum tamen abeſt, vt Pythagoreum *αὐτὸς ἔφα* ſecutus aliarum ſectarum philoſophos contemſerit, vt non tantum more Academico, vt ſupra ex Cicerone relatum, diſputarit, ſed et libenter cum aliis philoſophis ſermones miſcuerit, quales diſputationes cum Cicerone ſuo et Cratippo Peripatetico habuiſſe ille teſtatur.

e) Vid. DONAT. ad Terent. p. 447. 448. 454. PHYLARGIR. in Georg. Virg. III. 147. et Scholiaſtae alii, inprimis SERVIVS, qui ad eius librum de animalibus Georg. III. 147. de Diis Ecl. IV. 10. comm. grammaticalem Georg. I. 120. de hominum naturalibus Aen. IV. 152. de ſphaera Graecanica Georg. I. 43. etc. prouocat. Alios tacemus. Fragmenta quaedam collegit IANVS RVTGERSIVS var. lect. Lib. III: c. 16. p. 2*9. conf. FABRICIVS Bibl. Lat. Lib. IV. c. 7. §. 31. p. 799. BAYLE l. c. not. B.

f) In Aen. X. 175.

g) Saturn. Lib. II. c. 12.

h) Lib. XIX. c. 14.

i) l. c. c. XXXI. p. 169. Inter obſcuritatis Nigidianae cauſſas non immerito referas etiam modum diſputandi Carneadeum, quem ei tribuit Cicero.

k) DIO l. c. SVETON. l. c. in Senatu enim expectans Octauium, qui ſero venerat, cognita morae cauſſa, ei imperium praedixit.

l) GELLIVS Lib. XI. c. 11.

m) In CICER. T. III. p. m. 40. conf. CICER. ad famil. Lib. IV. ep. 31. BAYLE l. c. not. F.

Digitized by Google

tur [n]. Tandem ſecutus Pompeii M. partes, cum C. Iulius Caeſar rerum potiretur, in exilium abire coactus eſt, in quo A. V. C. DCCIX. magna elegantiorum et philoſophicarum literarum iactura deceſſit [o].

§. XII. Quamuis vero inter Romanos quoque Pythagorica diſciplina magnam exiſtimationem eſſet nacta, eamque ſumma Nigidii eruditio vehementer auxiſſet, neglecta tamen mox adeo iacuit, vt poſt eum paucisſimi inueniantur, qui huic philoſophiae generi nomen dederint, vixque ſub Caeſaribus vnus atque alter comparuerit, qui in hunc cenſum queat referri. Cuius cauſſae variae videntur fuiſſe. Nempe ſecta ipſa diu deſierat, et tria fere effluxerant ſecula, ex quo vltimi Pythagorei vixerant: qui cum arcane cuſtoditam ſecum quaſi ſepeliuiſſent philoſophiam, paucaque eſſent, quae hominum memoriae de ea eſſent relicta, nemo fuit, qui ſectam eam ex cineribus reuocare, tantumque laborem impendere vellet, vt quid Pythagorae placuerit, accuratius inquireret. Multa quoque, quae in vulgus exire paſſi erant Pythagorei, vel Graeci philoſophi ab iis fuerant expiſcati, ad Platonem reliquosque Academiae philoſophos peruenerant, et ab iis tanquam ſua laudabantur, maiori ſapientiae fama et minori labore. Cum etiam pauca illa, quae ſupererant, obſcuriſſima eſſent, neglecta ea ſunt, nec lecta, quae intelligi ipſi auctores noluerant, citoque contemtus obſcurorum memoriam deleuit, id quod ipſis Nigidii ſcriptis, licet doctiſſimis, accidiſſe, modo narrauimus. Tales quoque erant philoſophiae Pythagoricae reliquiae, vt ad rerum futurarum ſcientiam, et occulta naturae, ad Deorum etiam cultum pertinere viderentur. Ea vero non negligebant tantum plerique tanquam exigui in republica vſus, ſed et ipſe Senatus Romanus ab eiusmodi ſtudiis homines arcebat; ſupra enim docuimus, ideo libros Numae tanquam Pythagorice ſcriptos combuſtos fuiſſe, ne religionis arcana vulgarentur. Mirandum itaque non eſt, exiguam ſectae huius apud Romanos fuiſſe fortunam. Narrat quidem VALERIVS MAXIMVS [p]: *C. Cornelium Peregrinum M. Pompilio Laenate et Cn. Calpurnio Conſulibus edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuſſiſſe, leuibus et ineptis ingeniis fallaci ſiderum interpretatione quaeſtuoſam mendaciis ſuis caliginem nutrientes, iniicientes.* Verum et paulo ſupra eam aetatem haec aſcendunt, qua philoſophia Graeca caput Romae extulit, cum iſte Conſulatus vel ad A. V. C. DLXXX. quod vult GAVDENTIVS [q], vel ad A. V. C. DCXIV. quod vult PIGHIVS [r], referendus ſit: et incertum prorſus eſt, vtrum hi aſtrologi Pythagoricam philoſophiam mentiti eiusmodi diſciplinam prae ſe tulerint, cum Chaldaeorum natio in hoc vaticiniorum genere, quod ex ſideribus fit, peculiarem ſemper ſectam conſtituerit. Non tamen plane omittendum hoc eſt in hiſtoria philoſophiae Romanae, eo quod Chaldaei, qui aſtrologiae iudiciariae operam locabant ſuam, philoſophorum famam quaererent, et mathemati-

Cauſſae cur Pythagorica ſecta mox euanuerit.

corum

n) De vniuerſitate c. 1.
o) EVSEB. in Chron. ad Olymp. CLXXXIII. 4. qui eſt A. V. C. DCCIX. conf. CICERO famil. ep. Lib. IV. ep. 13.
p) Lib. IV. c. 3.
q) l. c. c. XLIV. p. 200.
r) Ad l. c. Val. Max.

corum nomen affectarent. Vnde mathematicos non tantum geometris et arithmeticis opponit SEXTVS EMPIRICVS [s], ſed et veteres hoc nomine plerumque aſtrologos notarunt [t]. Etſi vero non ſine apparatu mathematico inanem iactantiam et vaniſſima mendacia vulgo facile credenti, facileque decepto vendebant, tantum tamen abeſt, vt virorum prudentium et in philoſophiae myſteriis non coecutientium oculos feſellerint, vt potius vaniſſimae artis ſomnia ad emungendos tantum loculos et ducendam plebem excogitata mature omnibus patuerint. Vnde Chaldaei et aſtrologi, quod et ſub imperatoribus factum, tamquam homines otioſi et inutiles in republica, vrbe et agro Romano excedere iuſſi ſunt. Nihil tamen momenti hoc ad ipſius aſtrologiae contemtum habuit, vt ipſius Nigidii exemplo patet, qui ob iſtius ſcientiae cognitionem maximi naturae indagatoris titulum nomenque meruit, immo ſub Caeſarum imperio eam illa fidem locumque inuenit, vt principibus viris eſſet gratiſſima, et Auguſtus Theagenem, Tiberius Thraſyllum haud ſemel ex ſiderum conſtellationibus praedicentes conſuluerint. Cum enim hi eſſent philoſophi, naturaeque indagatione fidem ſibi nomenque conciliaſſent, hypotheſes philoſophicas obſeruationibus aſtrologicis pro fundamento ſubſternentes ab agyrtarum iſtorum, qui Chaldaeorum nomine totum orbem terrarum oberrabant, infamia ſe diſtinxere, ſicque, quod in his contumelioſum viroque bono et ſapiente indignum viſum fuit, tanquam laudabile et commendandum excoluere. Ita ſcilicet ſemper mundus voluit decipi. Verum de ſectae Pythagoricae fatis ante Caeſarum imperium ſatis. Iam de reliquarum quoque ſectarum inter Romanos ſtudio diſpiciendum eſt.

Academiae primae ſectatores.

§. XIII. Academiae duplicem fuiſſe faciem, qualem nempe Plato prius inſtituit, Arceſilaus vero et Carneades totam immutarunt, indeque diſtinctionem inter Academiam veterem et nouam inualuiſſe, ſuo loco prolixe enarrauimus, illud etiam addentes, vltimae Academiae, quam quartam a Philone, et quintam ab Antiocho auſpicium habuiſſe diximus, doctrinam ad primam valde appropinquaſſe, hancque concordiam inſuper inter Stoicos et Academicos tentaſſe. Huius itaque non minus, quam illius ſectatores Romae deprehendimus plurimos. Et quod ad primam quidem Academiam Antiochi cura reſuſcitatam nouoque colore auctam attinet, Lucullum amicum eam habuiſſe, ſupra docuimus. Iungimus maximo viro alium, vitae factorumque magnitudine Lucullo non minorem M. BRVTVM, cuius memoriam in hiſtoria reipublicae Romanae ſummi eſſe momenti, ſcriptorum hiſtoriae Romanae teſtimonia loquuntur [u]. Matrem habuit Seruiliam, cuius frater cum eſſet Cato philoſophus, quem auunculum Brutus omnium Romanorum potiſſimum ſibi ad imitandum propoſuit, facile inde ratio iniri poteſt, Brutum magno, quod et Cato ſolebat, ſtudio

M. Brutus.

s) Adv. math. Lib. IV. ſ. vlt. conf. Lib. V. ſ. 2.

t) Vid. EVSEB. Praep. L. VI. c. 1. GELLIVS Lib. I. c. 9. SVETON. in Tiber. c. 14. 36. conf. FABRICIVS praef. ad Sextum adu. mathematicos, FALSTERVS Q q. Rom. L. III. c. 7. q. 1. p. 331.

u) VELLEII, PLVTARCHI, FLORI, DIONIS. Ex recentioribus P. BAYLE. Dict. T. I. art. Brutus p. 685. ſeqq.

Digitized by Google

ſtudio accenſum in philoſophiam incubuiſſe. Id quod diſerte tradit PLVTARCHVS [x]; *nullum fere fuiſſe Graecorum philoſophorum, quem non audierit: nullam ſectam, quam non cognouerit.* Ita enim ſolebant Romani per omnes fere ſectas tanquam exploratores, quid ſentiant doceantque, perquirere, et tum demum eam, quae maxime ipſis placuiſſet, eligere; id quod Brutus quoque fecit, qui, eodem teſte, *maxime Platonicam doctrinam amplectebatur, nouamque et mediam Academiam non admodum probans, antiquam ſectabatur, et ob eam cauſſam Antiochum Aſcalonitam perpetua in admiratione habebat, fratremque eius Ariſtonem amicum ſibi et contubernalem adſciſcebat, hominem vſu doctrinae longe reliquis philoſophis inferiorem, modeſtia autem et lenitate nemini primorum cedentem.* Idem tradit CICERO [y], qui et alibi [z] de eo ita ad Varronem: *Brutus quidem noſter excellens omni genere laudis, ſic Philoſophiam Latinis literis perſequitur, nihil vt iisdem de rebus a Graecis deſideres: et eandem quidem ſententiam ſequitur, quam tu, nam Ariſtum audiuit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Ex quo Ciceronis loco etiam manifeſtum eſt, multum debuiſſe Latinas literas et philoſophiam hoc quoque nomine Bruto, quod non ſine elegantia Graecorum praecepta patrio ſermone tradiderit, licet ob ſermonis breuitatem [a], cuius magiſter CICERONI [b] audit, huic viſus fuerit conciſus nimis et disiunctus [c]. Tantus vero philoſophiae propagandae inſedit Brutum ardor, vt homo maximis negotiis occupatus, libros etiam philoſophicos ſcripſerit. Libri enim eius *de virtute* mentionem faciunt CICERO [d] et SENECA [e], cuius pars videtur fuiſſe laudata a DIOMEDE [f] tractatio *de patientia*; diuerſus vero ſine dubio fuit a libro *de officiis* veteribus [g] laudato. Alia eius ſcripta, quibus eloquentiam et hiſtoriam illuſtrauit, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineant, praeterimus, quaerenda apud VOSSIVM [h] et FABRICIVM [i]. Errant itaque, quos GAVDENTIVS [k] caſtigat, quidam Itali recentiores, quos ſequitur P. BAYLE [l], qui Brutum Stoicos ſecutum fuiſſe ſomniant, quos Plutarchi et Ciceronis teſtimonia modo adducta ſatis refutant. Niſi hoc ſenſu Brutus Stoicis fauiſſe dicatur, quod Antiochus, quem ille in philoſophia ſequebatur, Stoicos cum Platonicis in concordiam redegerit, hosque verbis magis quam re ab Academia vetere recedere, contenderit, Stoicamque Platonicae diſciplinae iungere iuſſerit. Id quod Brutum ſecutum fuiſſe, veriſimilitudine non caret; cum is enim de officiis ſcripſerit, partem ethicae Stoicae perſequi voluiſſe apertum eſt; reliquae enim ſectae de officiis tacebant. Laudanda vero Bruti philoſo-

 phia,

x) In Bruto T. V. p. m. 688.
y) In Bruto c. vlt.
z) Academ. Qq. Lib. I. c 3.
a) PLVTARCH. l. c.
b) Epiſt. fam. Lib. IX. ep. 15.
c) Dial. de cauſſis corruptae eloq. Bruto vero Cicero viſus eſt fractus et elumbis. Sed nec Caeſari Bruti ſtilum placuiſſe ex CICERONE ad Attic. Lib. XII. ep. 46. colligi poteſt.
d) Tuſc. Qq. Lib. V. c. 1. de finibus Lib. I. c. 3.
e) Conſol. ad Heluiam c. 9. f) Lib. I.
g) CHARISIVS L. I. PRISCIAN Lib. VI. SENECA ep. 95.
h) De hiſtor. Lat. Lib. I. c. 7. p. 28. c. 13. p. 68.
i) Bibl. Graec. Vol. I. p. 410. ſeq. 440. Vol. XIII. p. 622. Bibl. Lat. T. III. p. 631. conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. G. p. 686.
k) De philoſ. Rom. c. XXV. p. 151. l) l. c.

Digitized by Google

phia, quod non tantum ſcribendo, ſed viuendo quoque philoſophum ſe praeſtiterit. Eum enim *ob virtutem a multitudine dilectum, ab amicis amatum et ne hoſtibus quidem inuiſum* fuiſſe, PLVTARCHVS [m] perhibet, *quod in eo inſignis manſuetudo, animus magnus, et ab ira, voluptatibus et cupiditatibus vacuus eſſet, qui in recta et immobili de honeſto et iuſtitia perſiſteret ſententia; maximam autem beneuolentiam et gloriam ei parauiſſe voluntatis propoſitique fidem.* Quam laudem licet caede Iulii Caeſaris, maximis beneficiis ab eo mactatus, et virtutis vituperio [n] maculauerit, vtrumque tamen ſi non condonandum homini ereptam patriae libertatem aegerrime ferenti, ſaltem illud opinioni falſae de patriae amore aliis omnibus praeferendo, hoc vel deſperationi, vel principio aliquo Platonico et Stoico, corporis ſarcinam et vincula abiici poſſe, licereque vita emigrare, vbi ſalus publica deſperata eſt, nec a nobis medicina poteſt afferri, quae auunculo quoque Bruti Catoni philoſopho gladium in pectus adegit, eſt adſcribendum.

M. Terentius Varro.

§. XIV. Nemo vero Academiae veteris famam & honorem inter Romanos vindicauit melius, et tuitus eſt felicius, quam M. TERENTIVS VARRO, cum Varrone Atacino eodem tempore ſcriptis hiſtoricis et poëticis inclareſcente [o] non confundendus, cuius vitam ab ipſo ſcriptam periiſſe merito dolemus [p]. Natus Romae A. V. C. DCXXXVIII. et ad optimarum artium et ſcientiarum ſtudia animum feliciſſimo euentu applicans, maximorum virorum beneuolentiam et amicitiam virtute et doctrina meruit, cuius ampliſſimum ei exhibuit teſtimonium CICERO [q] in illa epiſtola, qua Varronem quaeſtorem Bruto imperatori commendauit, promiſitque, *fore eum illi et voluptati et vſui: nam et modeſtum hominem cogniturum, et prudentem, et a cupiditate omni remotiſſimum, praeterea magni laboris ſummaeque induſtriae.* Quibus virtutibus inſolitae eruditioni iunctis aditum ſibi ad honores et munera parauit, Pompeii tamen partibus addictus eiusque fatis preſſus victoris vindictam ſuiſſet expertus, niſi mature de eo ſibi reconciliando cogitauiſſet. Ex turbis itaque, quibus respublica tum miſere iactabatur, tandem eluctatus, totus literarum ſtudiis ſe tradidit, et bibliothecis ſuae curae demandatis praefuit. Triumuiratus vero tempore cum Cicerone proſcriptus, vita quidem ſaluus euaſit, bibliothecam vero, et ſcripta propria perdidit. Tandem Romae redux otio literato totum ſe dedit, negotioſus tamen adeo, vt teſte GELLIO [r] librorum a ſe conſcriptorum numerum CDXC. attigerit, et LXXXVIII. aetatis anno adhuc in exarandis ſcriptis ſuis fuerit occupatus [s], donec morte

m) l. c. p. 706.

n) Quanto efficacior eſt fortuna quam virtus! et quam verum eſt, quod moriens eſſauit, non in re ſed in verbo tantum eſſe virtutem. FLORVS Lib. IV. c. 7. Id quod prolixius explicat DIO Lib. XLVII. et fruſtra negat GAVDENTIVS l. c. p. 152.

o) GYRALD. de poët. Dial. IV. p. 202. VOSS. de hiſt. Lat. L. I. c. 16. p. 77. G. HORN. hiſt. philoſ. Lib. IV. c. 4. p. 240.

p) Pleraque veterum loca de eo collegere vitamque eius enarrauere VETERANIVS MAVRVS et AVSONIVS POPMA praemiſſam ſcriptis Varronis Lugdun. Bat. 1601. 8 editis.

q) Ep. fam Lib. XIII. ep. 10.

r) Lib. III. c. 10.

s) PLINIVS Lib. XXIX. c. 4.

t) Splendida, quibus Varronis eruditionem ornarunt

morte XL. anno, A. V. C. DCCXXVII. qui XXVII. poſt C. N. eſt, viuis eriperetur. Tanta vero eruditionis praeſtantia inter omnes ſui temporis viros doctos enituit, vt communi iudicio [t], neminem vnquam doctiorem ne apud Graecos quidem, nedum apud Latinos vixiſſe, dictum fuerit [u], et S. AVGVSTINVS [x] laudato illo Terentiani elegantiſſimo verſiculo: *Vir doctiſſimus vndecunque Varro*, addere hoc aequum cenſuerit: *eum tam multa legiſſe, vt aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur, tam multa ſcripſiſſe, quam multa vix quenquam legere potuiſſe credamus.* Cuius in optimarum artium et ſcientiarum ſtudium et felicitatem diligentiae et eruditioni parem vel ex ſola ſcriptorum eius deſignatione, quam FABRICIVS [y] exhibet, facili iudicio colligas. Quae tamen cum ad literariam Romanorum hiſtoriam pertineant, hic praetermittimus; illud vero porro notamus, philoſophiae non minus, quam elegantioribus literis, in quibus quidem totus haerebat, operam ſuam impendiſſe. Cui etſi *Latinis literis lumen afferre ſe nolle* apud CICERONEM [z] profiteatur, teſtis tamen QVINTILIANVS [a] eſt, eum cum Lucretio in Latinis praecepta ſapientiae verſibus tradidiſſe. Academiae vero veteris doctrinam ſecutum fuiſſe, CICERO [b] locuples teſtis eſt, qui non eius tantum partes defendendas Varroni tradidit, ſed eadem in ſententia quoque eſſe, qua Brutus fuit, teſtatus eſt. Mirandum itaque, LEONARDVM COZZANDVM [c] Varronem inter Stoicos numerauiſſe eiusque auctoritate ſeductum τὸν πάνυ FABRICIVM [d], Stoicorum catalogo inſeruiſſe, niſi eodem id nomine iureque factum eſſe dicatur, quo Brutus, vt ſupra dictum. Aliter doctiſſimus HVETIVS [e], qui Varronem inter Academiae mediae patronos numerat, eo quod in Satyra, cui *Eumenidis* nomen Varro inſcripſit, quaque ſenſu et ſapientia carere homines probauiſſe dicitur, humanae cognitionis incertitudinem demonſtrauiſſe, ipſi videtur. Qui, ſi, qua erat veteris philoſophiae notitia inſtructiſſimus, pauliſper cogitaſſet, Antiochum, cuius praeceptis Varronem imbutum fuiſſe ipſe eruditiſſimus praeſul innuit, Philoni non tantum contradixiſſe, ſed longius etiam progreſſum apertum ab Arceſilae et Carneadis ſententia diuortium feciſſe, neque Varronem, neque Piſonem, neque Lucullum, neque Brutum inter ſcepticiſmi patronos numeraſſet. Etſi enim argumentum ſatyrae verum ignotum eſt, non inepte tamen coniicimus, Varronem non tantum ad humani intellectus imbecillitatem, ſed praecipue quoque ad humani generis ſtultitiam ignauiamque in veritate inquirenda reſpexiſſe. Scripſiſſe vero Varronem non plurima tantum, ad eruditionis vniuerſae ambitum pertinentia, ſed philoſophiam quoque illuſtrantia, licet non eadem, qua reliqua argumen-

narunt viri docti encomia vide apud CICERONEM paſſim; SENECAM Conſol. ad Helv. c. 8. ARNOB. adu. gent. Lib. V. p. 158. ed Cant. AVGVSTIN. de C. D Lib. IV. c. 1. QVINTILIAN. Inſtit. or. Lib. X. c. 1, Recentiorum collegit THOM. POPE-BLOVNT Cenſ. cel. auct. p. m. 60.

u) LACTANT. Lib. I. c. 6.

x) l. c. Lib. VI. c. 2.

y) Bibl. Lat. T. I. L. I. c. 7. p. 76. conf. VOSS. de hiſt. Graec. L. I. c. 16. p. 77. ſeqq.

z) Acad. Qq. Lib. I. c. 2.

a) l. c. Lib I. c. 4. b) l. c.

c) De magiſterio antiq. phil. L. III. p. 231. ſeqq.

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 413.

e) De la foibleſſe de l'eſprit humain Lib. I. ch. 14. §. 25. p. 121.

Digitized by Google

mentorum genera, deduxerit prolixitate, vel vnus CICERONIS [f] locus ad demonſtrandum ſufficit, vbi de Varrone ita: *Tu aetatem patriae, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu bellicam diſciplinam, tu ſedem regionum et locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti, plurimumque poëtis noſtris omninoque Latinis et literis luminis attuliſti et verbis: atque ipſe varium et elegans omni fere numero poëma feciſti; philoſophiamque multis locis inchoaſti, ad impellendum ſatis, ad docendum parum.* Extitiſſe etiam Varronis librum *de philoſophia*, AVGVSTINVS [g] teſtis eſt, qui idem fuiſſe videtur, cum libro ſecundo *de forma philoſophiae* Chariſio laudato. Quin non libros tantum *de republica* huc referendos eſſe, argumentum eorum ſuadet, ſed et *de re ruſtica*, in quibus politicam ſpecialem, ſiue prudentiam explicuiſſe oeconomicam, ipſa docet tractationis hodie extantis inſpectio, in qua meliori ordine ac ratione quam Graecos Varronem fuiſſe philoſophatum, recte iudicauit SCALIGER [h], qui libros hos tanquam praeſtantiſſimos iure ſuo commendat. Addit, qui his calculum ſuum adiicit Cl. STOLLIVS [i], SARDVM in *derelictis a Poludoro Virgilio* tradidiſſe, fuiſſe Varronem primum, qui Latino ſermone philoſophiae rationalis praecepta explicuerit, id quod tamen veteres tacent omnes, leuique coniectura niti videtur. Inter moralis vero philoſophiae ſcriptores meliori iure tituloque Varro collocandus eſt propter ſatyras, quas ad imitationem Cynici Menippi proſa carminis vario genere diſtincta atque expolita ſcripſit, vnde *Menippeus* ATHENAEO et TERTVLLIANO, *Cynicus Romanus* ARNOBIO et SYMMACHO dictus eſt. *In illis enim veteribus ſuis Menippum imitatum ſe multa ex intima philoſophia, multa dialectice dixiſſe,* ipſe apud CICERONEM [k] fatetur. Varroni iungimus M. PISONEM, quem de finibus bonorum et malorum veteris Academiae ſententiam prolixe ediſſerentem producit CICERO [l], licet non tantum Academicam ſed Peripateticam quoque doctrinam in hoc argumento defendat. Ait etiam Athenis eum per multos menſes audiuiſſe Antiochum, et Peripateticum quendam philoſophum, Neapoli oriundum, Staſeam. Ex quibus colligitur, non defuiſſe inter Romanos, quibus Antiocho praeeunte placuerit ſyncretiſmus philoſophicus.

M. Piſo.

Academiae mediae et nouae aſſeclae.

§. XV. Non vero Academia tantum vetus viris magnis placuit, ſed et media patronos nacta eſt non minus illuſtres. Cuius cauſſas facile deteget, qui ad philoſophorum circa iſtam aetatem circumſtantias paulo attentiorem habet animum. Suo enim iam loco [m] demonſtratum dedimus, incerta et precariis tantum fundamentis nixa ſyſtemata philoſophorum Graecorum mature Scepticiſmum peperiſſe. Cuius licet, vt hoc quoque in

f) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
g) De C. D. L. XII. c. 4. L. XIX. c. 1.
h) Scaligerana prima p. 146. ſeq.
i) Hiſt. liter. P. III. c. 6. §. 9. p. 737. vbi libri hi recte inter eos referuntur, quibus practica philoſophia illuſtratur.
k) Tuſc. Qq. Lib. I.
l) De finibus Lib. V. c. 1.
m) Tom. I. Lib. III. c. vlt.

Digitized by Google

in hiſtoria Pyrrhoniae ſectae monuimus, exigua eſſet exiſtimatio, eo quod communem rationem atque ſenſum hominum eiurare, ſicque ſacra et profana omnia euertere videretur, fecit tamen et diſſenſus dogmaticorum, et mutua, quibus ſe inuicem oppugnabant tela, et ſcepticorum perpetua, qua dogmaticos impetebant, pugna, vt homines acri ingenio praediti, quam imbecillis eſſet philoſophia Graecorum ſectaria omnis, apertis viderent oculis. Qui cum de rebus omnibus dubitationes et obiectiones fundi cernerent, veritatem in profundo puteo demerſam putantes, unde nequiret depromi, ſatisfieri et intellectui humano, et vtilitati communi arbitrabantur, ſi probabili quadam ratione diſſerere de rebus in vita occurrentibus liceret. Quam ratiocinandi viam cum Academia media eſſet ingreſſa, ſicque inuidiam, qua Pyrrhonii, tanquam humani generis oſores, premebantur, declinaſſet, ſua ſponte in amplectendam ſectae huius philoſophiam ruebant viri magni inter Romanos nominis et exiſtimationis. Acceſſit his alia ratio, quae Academicam philoſophandi viam valde commendauit. Nempe forenſi eloquentia cauſarumque patrocinio non famam tantum quaerebant ex patricio et equeſtri ordine viri excitatiſſimi ingenii, ſed ad munera quoque et magiſtratus iſto modo adſpirabant. Huic fini obtinendo cum Academica diſputandi ratio viam aperiret facillimam, vnde argumentorum in omnes partes verſatilium copia poſſet depromi, non ſine contentione ad huius ſectae philoſophiam properarunt, qui ita in republica emergere conati ſunt. Acceſſit his Philonis, bello Mithridatico Romam fugientis, apud Ciceronem contubernium. Qui cum nouae Academiae placitis, tanto praeceptore duce, nomen dediſſet, auctoritate ſua facile alios ad eandem ſectam admittendam adduxit. Cuius exempla nobis dant Ciceronis *dialogi Academici* et *de natura Deorum*, huius potiſſimum philoſophiae generis tuendi cauſſa conſcripti, in quibus Cotta prae aliis acerrimi Academici locum occupat. Qui licet dialogorum more conficti ſint, virorum tamen, quos collocutores inter ſe diſputantes introducit Cicero, eam ſententiam fuiſſe, illisque eos ſectis adhaeſiſſe, quas illis tribuit, ipſe Cicero monuit. Nemo tamen inter veteres Romanos, qui Academiam nouam ſecuti ſunt, maiorem inde famam et illuſtrius nomen conſecutus eſt, quam M. Tullius Cicero, qui non tantum eloquentiae laude, (quo iure quaue iniuria hic non diſquirimus[n]) omnes multis poſt ſe paraſangis reliquit, ſed et philoſophi ius titulumque, quem ipſe ſibi ambitioſe vindicauit[o], apud veteres[p] et recentiores[q] non iniquo, vt plerisque viſum,

n) Conf. Bayle Dict. T. I. art. Brutus not. H. p. 686. Morhof. Polyhiſt. lit. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 845. ſeqq. quosque nominat Fabricivs Bibl. Lat. T. II. p. 165. ſeqq.

o) Vid. Acad. Qq. Lib. I. c. 2. ad famil. Lib. IX. ep. 17. Lib. XV. ep. 4. conf. Plvtarch. in Cicerone T. VI. p. m. 55.

p) Lactant. Lib. I. c. 15. Lib. III. c. 14. Hieronym. in Nahum c. I. Qvintilian. Lib. X. c. 1. Macrob. in Somnium Scip. Lib. I. c. 27. Lib. 1. c. 17. aliique.

q) Erasmvs ep. Lib. XXVII. ep. 1. Lib. II. ep. 26. conf. Thom. Pope-Blovnt. Cenſ. celebr. auct. p. 58. ſeq. G. Hornivs Hiſtor. philoſ. Lib. IV. c. 5. p. 246. Gavdentivs de philoſ. Romana c. XXXVI. p. 179. ſeq. Conring. de prud. ciu. p. 47. aliique laudati cel. Hevmanno act. philoſ. Vol. II. p. 433. ſeq qui ipſe accurate de Ciceronis philoſophia diſſerit.

viſum, calculo accepit. Qui cum toties in philoſophiae hiſtoria in partes nobis vocatus ſit, dignus eſt, Romanae eloquentiae parens, de quo in praeſenti tractatione pluribus agatur.

Ciceronis vita.

§. XVI. M. TVLLIVS CICERO, cuius vitam enarrauerunt plurimi [r], Arpinas fuit, *in hac enim germana patria ſtirpe antiquiſſima ſe ortum fuiſſe, hic ſacra, hic genus, hic maiorum multa veſtigia, villamque fuiſſe, patris ſui lautius aedificatum cura*, ipſe narrat [s]. Matrem Heluiam et honeſto loco natam, et honeſtam egiſſe vitam in confeſſo eſt, de patre diuerſiſſima traduntur [t]. Habuit eum M. Tullium, qui *cum eſſet infirma valetudine, in Arpinati villa aetatem fere in literis exegit*, vt habet noſter: Eum vero fulloniam feciſſe, ac vites oleasque ſemper coluiſſe Q. Calenus apud DIONEM [u] ait, nec negat PLVTARCHVS [x], quosdam dicere, eum in officina fullonis et natum eſſe, et educatum: id quod tamen inimicorum videtur fuiſſe opprobrium, ipſe enim Cicero haud ſemel ad maiores nobilitate inclytos prouocat. Natus eſt III. Non. Ianuar. A. V. C. DCXLVII. [y] qui eſt ante C. N. CIII. iis, ſi matri et nutrici habenda fides, circumſtantiis, quae magnum Romanae vrbi virum portendebant. Nam et mater ſine dolore ſe peperiſſe dicebat, et nutrix ſibi ſpectrum apparuiſſe, aſſerebat, atque praedixiſſe, puerum, quem aleret, magnae Romanis vtilitati fore [z]. Id quod tamen vel muliercularum nugis, vel hominum Platonicae de genio tutelari doctrinae addictorum [a] fabulis adſcribendum eſt, vel confictum ab iis, quorum intererat, Ciceronem pro homine diuinitus miſſo et promiſſo venditare. Illud magis fidem invenit, in prima pueritia ita ingenium eius eluxiſſe, tantumque ei nominis et gloriae inter pueros peperiſſe, vt patres eorum ad ludum literarium venirent, videre cupientes Ciceronem, celebratamque eius in diſcendo celeritatem cognoſcere; et inurbaniores nonnullos filiis ſuis fuiſſe iratos, cum hono-

r) Vitam Ciceronis concinnarunt ex veteribus Tullius. Tiro et Cornelius Nepos, quorum ſcriptis caremus. Superſunt autem PLVTARCHI vita CICERONIS, quae inter vitas comparatas exſtat Tom. III. p. m. 27. ſeq. Breuius eam ac ſtrictim expoſuit AVRELIVS VICTOR. c. 81. Ex recentioribus omnium in hac vita delineanda diligentiam ſuperauit FRANC. FABRICIVS, qui ſecundum aetatis annos digeſtam LXIV. quibus Cicero vixit, totius ſimul Romanae hiſtoriae παραλληλισμῷ illuſtrauit editam prima vice Colon. 1563. 8. qua vtimur editione, quae vero variis locis formisque recuſa, et melioribus quoque operum Ciceronis editionibus praefixa eſt, vid. TH. CREN. Animadu. P. I. p. 193. ſeqq. PASCH. Introd. in rem lit. vet. c. III. §. 12. p. 632. Praeter Fabricium LEONARDVS ARETINVS vitam Ciceronis delineauit, et Plutarchum ſuppleuit, vnde Plutarcho interdum adiici ſolet. His addendi CHRISTOPHORVS MYLAEVS, HENR. BVLLINGERVS, IAC. ANGELVS DE SCARPARIA, CONSTANTINVS FELIX, CHR. PREYSSIVS, SEBAST. CORRADVS, PETRVS RAMVS, DIONYS. LAMBINVS, IO. BRANSIVS, BENEDICTVS HERBESTVS, DAVID CHYTRAEVS, SIMON VALLAMBERTVS, RVDOLPHVS CAPPELLVS, CASP. SAGITTARIVS, IAC. MASENIVS, quorum ſcripta enumerant MORHOF. Pol. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 846. ſeq. et FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 89. ſeq. not. b. qui Vallamberti vitam Cic. cum ANDR SCHOTTI Cicerone a calumniis vindicato recudi fecit Hamb. 1730. 8. Addi poteſt vita Ciceronis ex eius ſcriptis congeſta a CHRISTOPH. CELLARIO praefixa Epiſtolis ad famil.

s) De legib. Lib. II. c. 1.

t) PLVTARCH. l. c. PROSPERI Chron. p. 679.

u) Lib. XLVI. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 95.

x) l. c. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. 2.

y) GELLIVS Lib. XV. c. 28. Ipſe CICERO in Bruto, et L. VII 5. Lib. XIII. 41. ad fam. conf. STEPH. BALVZII diſſ. de die natali Ciceronis, quosque laudat Io. ALB. FABRICIVS l. c.

z) PLVTARCH. l. c.

a) Hinc PLVTARCHVS pronus ad fidem dandam fabulae, cuius tamen incertum rumorem ipſe prodit.

Digitized by Google

honoris cauſſa Ciceronem ab iis inter eundum in medium recipi viderent [b]. Cum autem, quod porro narrat PLVTARCHVS [c], ingenio ad omnes diſciplinas ferretur, neque quidquam literarum eruditionisue aſpernaretur, praeceptoribus doctis vſus eſt, et quidem Graecis, inter quos L. Plotium quendam ipſe commendat [d]. Fuit etiam inter eos Archias poëta, *quem ſibi*, teſtatur, *a prima pueritia principem et ad ſuſcipiendam et ad ingrediendam rationem ſtudiorum ſuorum* [e]. Imprimis autem ad poëticam propenſior, in eam diligenter incubuit, et puer adhuc Pontium Glaucum, quod carmen fuit verſibus tetrametris conſcriptum, compoſuit [f]. Cuius in fingendi artis gloriam adhuc poſt fata integram permanſiſſe ait PLVTARCHVS [g], quae tamen hodie ſuperſunt carminum eius fragmenta [h], multo eum plus valuiſſe in ſolutae orationis genere, quam ligato, loquuntur. Puerilibus ſtudiis relictis maturiori iudicio in philoſophiam incubuit, Philonemque Lariſſaeum, *quem vnum*, PLVTARCHO [i] teſte, *de ſectatoribus Clitomachi Romani et propter doctrinam in admiratione ſumma habuerunt, et morum cauſſa magnopere dilexerunt*, audiuit [k]: ab eoque dicendi quaeque praecepta accepit [l], cuius vtriusque ſtudium eo magis in Academia iungendum exiſtimabat, quo magis Academicam diſputandi rationem forenſi eloquentiae inſeruire iudicabat [m]. Cui tamen cum et Stoicorum et Peripateticorum dialectica inſeruiret, quae ſcilicet differendi locos et quaſi fontes exhiberet, nec in harum quoque ſectarum praeceptis hauriendis diligentiam ſuam deſiderari paſſus eſt [n]. Quin ſibi Phaedrum, hominem Epicureum, cum puer eſſet, antequam Philonem cognouiſſet, valde fuiſſe probatum ipſe fatetur [o], Patronemque, ex hac quoque familia philoſophum, ob hunc eius praeceptorem commendatione iuuit, licet a philoſophia Epicurea valde abhorreret. His fundamentis eloquentiae ſuperſtruxit aedificium, quod noſtra adhuc mirantur tempora. Anno aetatis decimo octauo iuris, vt ipſe quoque narrat [p], ciuilis ſtudio multum operae dabat, ſub Q. Mucio Scaeuola, P. F. qui quanquam nemini ſe ad

 docen-

b) PLVTARCH. l. c. qui de hoc honore in praeceptis ciuilibus T. II. p. 450. ſeq. OVIDIVS faſtor. Lib. V.

Et medius iuuenum non indignantibus ipſis
Ibat et interior, ſi comes vnus erat.

c) Indolem philoſophicam ex praeſcripto Platonis hinc in eo notat PLVTARCH. l. c.

d) In epiſtola ſeruata SVETON. de clar. rhetor. c. 2. Alios vide apud FRANC. FABRIC. l. c. p. 30.

e) CICERO pro Archia c. 1.

f) PLVTARCHVS l. c. p. 28.

g) Ibid.

h) Vertit adhuc adoleſcentulus Arati carmina de coelo ſtellisque, quorum fragmenta extant. De reliquis eius carminibus vid. VOSSIVS de poët. Lat. p. 16. ſeq. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 129.

i) Ibid.

k) De orat. Lib. III. c. 28. Tuſc. Qq. Lib. II. c. 2. non confundendus hic Philo cum Iudaeo huius nominis, qui calami error eſt in Cl. GENTZKENII hiſt. phil. p. 120.

l) l. c. Qua vero ratione in dicendo ſtudium adhibuerit, ſub Craſſi perſona Lib. I. de Orat. explicat, quem locum eloquentiae ſtudioſis vehementer commendamus.

m) Rationem, cur eloquentiae philoſophiam iunxerit, explicat de offic. Lib. I. c. 1. cur vero Academicam philoſophiam ſecutus ſit, in paradoxis c. 1. exponit, vbi ait, ſe ea philoſophia plus vti, quae peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quae non multum diſcrepant ab opinione populari, nihil enim eſſe tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione, et tanquam excolatur: cum e contrario Stoici et ea ſentiant, quae non probentur in vulgus, et nullum ſequantur orationis florem, nec dilatent ſententiam etc. Vidit hoc GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XXXVI. p. 179.

n) De offic. Lib. II. c. 1. et quae infra notabimus.

o) Fam. ep. Lib. XIII. ep. 1.

p) In Laelio ſ. de amicitia c. 1. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. m. 42.

Digitized by Google

docendum dabat, tamen conſulentibus reſpondendo ſtudioſos audiendi docebat: et hic Mucius Augur eſt, *ad quem ſumta virili toga a patre ſe ita deductum* ait, *vt quoad poſſet, et liceret, a ſenis latere nunquam diſcederet*, ex quo loco, et Plvtarchi [q] relatione, teſtantis, vſum eum fuiſſe conſuetudine Mucii, viri in republica et ſenatu principis, coniici poteſt, eius gauiſum fuiſſe contubernio. Sed et optimos et excellentiſſimos in dicendo viros eo tempore ſtudioſe conſectatus eſt [r]. Militauit etiam aliquamdiu ſub Sylla, bello Marſico, et ſub Pompeio [s]. Poſt haec domum reuerſus, cum vrbs fere ſine armis eſſet, hoc tempore omni, vt ipſe ſcribit, noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione verſabatur; tunc erat cum Diodoto Stoico [t], quem cum Diodoro dialectico male quidam confundunt [u], cui adeo ſe tradidit, vt habitaret is cum ipſo, atque viueret, et domi etiam ſuae moreretur: ab eo cum in aliis rebus, tum ſtudioſiſſime in Dialectica exercebatur, quam contractam et adſtrictam eloquentiam eſſe putabant Stoici: fateturque alio loco [x], *hominem eum fuiſſe eruditiſſimum, quem et admiratus ſit, et dilexerit, eo quod artibus variis atque multis excelleret*. Sub hoc magiſtro totus in exercitationibus philoſophicis et oratoriis fuit, ita vt nullus ab iis dies eſſet vacuus [y]. Commentabatur declamitans ſaepe cum M. Piſone et cum Q. Pompeio aut cum aliquo quotidie, idque faciebat multum etiam latine, ſed graece ſaepius. Circa hoc tempus in Xenophontis *oeconomico* luſit [z], quem *ſe iuuenem viginti annorum e graeco in latinum conuertiſſe* ad filium ſcribens ait [a]. Sed et Fabio [b] teſte, libros Platonis quosdam hoc genere tralatos edidit, *Timaeique pars* hodie huius verſionis ſpecimen extat [c]. Protagorae etiam aliqua ab eo conuerſa fuiſſe Hieronymi, Priſciani et Donati teſtimoniis ſcimus [d]. Tandem eloquentiae indefeſſo ſtudio acquiſitae ſpecimen editurus, Sextum Roſcium parricidii reum contra Syllae accuſationem defendit [e], ſex et viginti annos natus [f], qua occaſione ob Syllam, cuius ob metum patrocinium Roſcii nemo ſuſcipiebat, ſplendidius aut praeclarius gloriae initium ſperare non poterat. Et victor quidem in cauſſa tanta admiratione fuit, vt, quod ipſe ſcribit, *non vlla eſſet, quae non eius digna patrocinio videretur* [g], metu tamen Syllae, cuius dominantis opes omnes reformidabant, in Graeciam abiit, ſparſo rumore, ſe curandi corporis cauſſa profectum. Et prae ſe tuliſſe quidem hecticam aliquam corporis diſpo-

q) l. c. r) Vid. de Or. Lib. I.
s) Plvtarch. l. c. Cicero Philipp. XII. 11.
t) In Bruto c 90. ad fam. L. XIII. ep. 16.
u) Diuerſos enim eſſe ex fam. Lib. IX. ep. 4. pater. Conf. Cellar. ad l. c. Fabric. Bibl. Graec. Vol. II. p. 402. Fr. Fabricivs l. c. ad An. 22. Cicer. p. 56.
x) Lib. XIII. fam. ep. 16. et in Lucullo. Caecum fuiſſe, et tamen, quod credibile vix eſſet, eum in philoſophia multo etiam magis aſſidue, quam antea, verſatum, et fidibus Pythagoreorum more vſum, cum ei libri noctes et dies legerentur, tum, quod ſine oculis fieri poſſe vix videtur, Geometriae munus tuitum, verbis praecipientem, vnde, quo, quamque lineam ducerent, refert Noſter Tuſc. Qq. Lib. V.
y) In Bruto c 90. conf. Plvtarch. l. c. Qvintilian. Inſt. orat. L. I. c. 2. L. III. c. 1. Cicero de officiis L. II. c. 24. Fr. Fabric. l. c. p. 59. ſeqq.
z) Hieronym. praef. in Evseb. Chronic.
a) De officiis Lib. II.
b) Lib. X. c. 5.
c) Sub titulo: de vniuerſitate.
d) Fr. Fabricivs l. c. p. 60.
e) Extat hodie oratio, conf. Graevivs ad Orat. pro Roſcio c. 21. Gellivs Lib. XV. c. 28.
f) Qvintilian. Lib. XII. c. 6.
g) Ipſe in Bruto c. 91.

diſpoſitionem, facile credemus Plvtarcho [h], qui eum gracili ait, fuiſſe et minimo carnoſo corpore, cum ob imbecillitatem ſtomachi pauco vteretur ac tenui victu, idque ſero atque imminente iam nocte, voce item copioſa quidem praeditum et bona, ſed aſpera et rudi, et quae ob orationis vehementiam ſemper ad altitudinem contenta periculum videretur denunciaſſe: veram tamen peregrinationis eius cauſſam fuiſſe metum Syllae, nec Plutarchus negat, nec circumſtantiae eius temporis dubitare ſinunt: Athenas delatus in Antiochum Aſcalonitam incidit, cuius facundiam et elegantiam magis probabat, quam doctrinae, qua ab Academia recedebat, nouitatem. His ſtudiis delectatus Cicero, magnopere intendebat animum, atque ita ſecum cogitabat, ſi a republica plane arceretur, a foro et negotiis publicis in otio philoſophico ſe vitam tranſacturum [i]. Poſt mortem vero Syllae, cum, quem metuebat, non amplius eſſet, amicis Romam crebro per literas reuocantibus, ac Antiocho etiam ad rempublicam capeſſendam hortante, cum iam et corporis vires exercitationibus confirmaſſet, habitumque valetudinis bonae paraſſet, et vocem ita formaſſet, vt et ſuauis ac copioſa in aures auditorum influeret, et corporis ſtatui congrueret, eloquentiam rurſus, tanquam inſtrumentum negotia publica cum dignitate tractandi arripuit, ac cum ipſe ſe declamando exercuit, tum nobiles oratores adiit [k]. Eius rei cauſſa in Aſiam et Rhodum nauigauit, ac ex rhetoribus Aſianis, Dionyſio Magnetto, Xenocli Adramytteno, ac Menippo Cari vacauit, Rhodi oratore Apollonio, philoſopho Poſidonio vſus eſt, tantaque, ferunt, facundia Graece declamaſſe Ciceronem, vt Apollonius triſtis et admirabundus fortunam Graeciae miſeratus ſit, cernens ea, quae ſola ei relicta erant, ornamenta etiam Romanis addere, doctrinam et facundiam [l]. Domum poſtea redux cum bona ſpe plenus ad rempublicam ſe conferret, ex oraculi non tantum monitu [m], primum tempus caute admodum triuit, ſegniterque ad magiſtratus petendos acceſſit, ſed neglectus quoque eſt, tanquam Graecus, et literario otio deditus, id eſt, vt Plvtarchvs habet, *ſcholaſticus* et reipublicae minus aptus [n]. Poſtquam vero et innata laudis cupiditate et patris amicorumque adhortationibus compulſus, cauſſis agendis ſe dedit, non iam paullatim, narrante Plvtarcho, ad principem locum progreſſus eſt, ſed gloria eius ſtatim effulſit, longoque poſt ſe interuallo caeteros reliquit oratores. Ita cum

 vnum

h) l. c. p. 29. Ipſe l. c. et ex his Fr. Fabricivs l. c. p. 76. conf. G. Nic. Kriegk de peregrin. Romanorum lit. S. Reu. Walchii amoenit. hiſt. ex peregrinatione Ciceronis Lipſ. 1715. ex locis quoque allatis de forma Ciceronis iudicandum, cuius imagines paſſim ex veteribus marmoribus aere impreſſae apud viros doctos viſuntur, quorum loca indicauit I. A. Fabricivs Bibl. Lat. T. II. c. 8. p. 95.

i) Plvtarch. l. c.

k) Idem l. c. Qvintil. Lib. XII. c. 6. de Xenocle et Menippo, qui Stratonicenſis quoque et Catocas audit, vid. Strabo Lib. XIII. Lib. XIV. Habuit etiam Molonem praeceptorem, vt ipſe in Bruto teſtatur. De his viris in hiſtoria literaria rhetorices pluribus dicendum.

l) Plvtarch. l. c.

m) Idem l. c.

n) Cicero Orat. pro Sextio, ſe Graeculum et otioſum habitum fuiſſe dixit, pro quo Plutarchus voce Scholaſticus vſus, quae vox poſtea enata, hominem ſtudiis priuataeque vitae indulgentem denotauit, vid. Arrian. diſſ. Epict. Lib. I. c. 11. Eodem vero ſenſu vſurpatum, quo noſtra aetate, paedantiſmum exprimimus, Hadriano imperatori conuicium Graeculi et Scholaſtici peperit, vid. Vlr. Hvbervs de pedantiſmo p. m. 49. Cl. Hevmann. ad Tribbechov. de DD. Scholaſt. p. 7.

Digitized by Google

vnum annum, vt ipſe ait [o], reuerſus ex Aſia cauſſas nobiles egiſſet, Quaeſturam petiit, et quaeſtoriis comitiis, quae tributa fuerunt, quaeſtor cunctis ſuffragiis eſt factus. De quo ſibi collato munere paſſim, more ſuo, gloriatur, *ſibi honorem illum tum non ſolum datum, ſed etiam creditum, ac commiſſum ſe putaſſe.* Quaeſturam hanc vero, qua ratione geſſerit, et Siciliam, quae ipſi forte obtigerat, annonae caritate laborantem, ſubleuauerit, diligentia, iuſtitia et comitate ſua Siculis probata, pluribus PLVTARCHVS [p] ediſſerit, nos vero hic, vbi ſtudiorum Ciceronis tantum hiſtoriam ſcribimus, non repetemus. Ipſe certe, nullius vnquam in Sicilia quaeſturam aut gratiorem, aut clariorem fuiſſe, ſeſeque negotiatoribus comem, mercatoribus iuſtum, municipibus liberalem, ſociis abſtinentem, omnibus in officio diligentiſſimum, ſe praebuiſſe, paſſim iactantius gloriatur [q]. Hunc honorem ſecuti ſunt alii, cumque annum aetatis trigeſimum ſextum exegiſſet, quinquennio poſt quaeſturam in plurimis cauſſis et in principibus patronis, vt monet ipſe [r], verſatus, nullis donis ab iis, quorum cauſſas egerat, acceptis, aedilis factus eſt, et paulo poſt praetor primus; cumque anno aetatis XLIII. conſulatum homo nouus petiiſſet, ad eum non minus optimatium fauore, quam populi iudicio euectus eſt [s], quo in munere C. Antonium collegam habuit. Acceperat Cicero rempublicam plenam ſolicitudinis, plenam timoris, in qua nihil eſſet mali, nihil aduerſi, quod non boni metuerent, improbi expectarent [t]: cum non ſolum tribuni plebis multa turbarent, ſed et L. Catilina, homo audax, et magnarum rerum appetens, conſulatusque ſpe excidens, euertendae reipublicae conſilia concepiſſet. Quae cum initio latuiſſent, mira Ciceronis prudentia protracta in lucem auctori exitium attulerunt, et euerſa Conſulis vigilantia ſalutem reipublicae conſeruarunt: cuius rei hiſtoria, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineat, ex Romanis ſcriptoribus peti poteſt [u]. Magnam hoc Conſulatu feliciter geſto gratiam cum apud optimates, tum apud populum Cicero iniit [x], quam tamen paulo poſt maior inſecuta eſt inuidia. P. Clodius enim, homo audax et inſolens, Pompeiae vxoris C. Caeſaris amore captus, anno poſt conſulatum Ciceronis ſequente, cum Bonae deae pro populo ſacra fierent, in opertum cum veſte muliebri venit; ſperans ſe, quod imberbis eſſet, clam ingreſſum ad Pompeiam peruenturum. Sed dum in amplis et laxis aedibus oberrat, ab Aurelia, matris Caeſaris ancilla conſpectus nomenque rogatus, cum ſe Auram pediſſequam Pompeiae quaerere dixiſſet, ex voce agnitus, et a mulieribus in cubiculo ancillae, cum qua domum ingreſſus erat, deprehenſus atque foras eiectus eſt [y]. Huius facinore

o) In Bruto l. c.

p) l. c. p. 30. et CICERO ipſe Orat. pro Planc. in Bruto l. c. Or. in Piſon. Orat. VII. in Verr. c. 14.

q) Loca congeſſit FR. FABRIC. l. c p. 89. ſeqq.

r) In Bruto l. c. Or. in Piſ. FABRIC. p. 115.

s) Cauſſas exponit PLVTARCHVS p. 53. conf. orationes pro lege agraria.

t) Or. agrar. II.

u) Omnium accuratiſſime rem narrat SALLVSTIVS in bello Catilinari, cui iungendus PLVTARCHVS l. c. Ciceronis loca huc pertinentia collegit FR. FABR. l. c. p. 114. ſeqq.

x) Pater patriae primus appellatus Or. pro Sextio, aliorum loca habes apud FABRIC. l. c. p. 171. 172.

y) Pluribus haec enarrant PLVTARCH. l. c. p. 49. ſeqq. et in Caeſare T. V. p. m. 518. SVETONIVS

Digitized by Google

nore patefacto, cum Caeſar vxori nuntium remiſiſſet, Clodius a tribuno plebis accuſatus eſt. In eo iudicio M. Tullius teſtis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt ſe illa nocte Romae non fuiſſe diceret, Cicero contra teſtimonium dixit, illum ad ſe domum veniſſe, et de quibusdam rebus egiſſe. Clodius tamen non abſolutus tantum, verum etiam, licet patricia gente eſſet, patriciatu eiurato, ad plebem tranſiens, tribunus plebis creatus, L. Calpurnio Piſone Caeſonino A. Gabino Coſſ. Ciceronem, captata prius omnium ordinum a ſeditioſo tribuno gratia, in exilium eiecit, rogationem ferens, qua ei aqua et igni interdiceretur, qui ciuem Romanum indemnatum intereniſſet, qua lege ſolus Cicero petebatur. Reus igitur Cicero veſtem mutauit, et ſordidatus populo ſupplicauit, Clodius omnibus illi vicis occurrens, eum exagitauit, et ſupplicationes indigniſſimo impediuit modo. Quod licet plerique boni ex Senatorio et equeſtri ordine aegerrime ferrent, et Ciceronem etiam mutata veſte defenderent, hosque hominum viginti millia ſequerentur, Cicero tamen a Conſulibus derelictus et proditus, maluit vrbe cedere, quam bonorum vitam ſeruis armatis obiicere. Quem vbi diſceſſiſſe compertum eſt, illi aqua et igni interdictum eſt, edictumque ne intra quingenta millia paſſuum tecto reciperetur, quod qui feciſſent, cum ipſo impune interficerentur. Clodius praeterea villas eiecti Ciceronis flammis deleuit, et domum in palatio incendit, atque in area templum libertatis extruxit, bona direpta atque ad Conſules delata ſunt *. Pulſus patria M. Tullius, vt ſcribit PLVTARCHVS [a] pedibus iter per Lucaniam, Siciliam verſus fecit, a praetore vero C. Virgilio, ne in Siciliam veniret, prohibitus, a Vibone in fundo Sicae Brundiſium venit, eoque proficiſcens, Dyrrhachium peruenit. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam perrexit, et cum eo Theſſalonicam adiit, vbi eum Plancius ſua liberalitate per menſes ſeptem retinuit. Mature tamen Romae de reuocando Cicerone in ſenatu actum eſt, tribunis plebis de eius reditu legem promulgantibus; ipſum autem certatim officiis proſequebantur Graeciae vrbes, multique ad eum beneuoli viri conueniebant. Quae omnia licet exilii miſeriam homini philoſopho lenire apta eſſent, ipſe tamen, referente PLVTARCHO [b], moeſtus ſemper et in ſummo dolore viuebat, crebro ad Italiam, vt infeliciter amantes ad amaſias, reſpiciens, animo calamitate plane deiecto, quod de viro ita in optimis ſtudiis verſato, vt IDEM recte addit, nemo ſibi fuiſſet pollicitus. Adiicit porro: frequenter ipſum ab amicis poſtulaſſe, *vt non oratorem ſe, ſed philoſophum appellarent, nam ſe philoſophiam, vt rem, ſibi propoſuiſſe, arte oratoria tanquam inſtrumento in rebus publicis tractandis vti, eam vero doctrinam vim gloriae veluti tincturam quandam eluiſſe* [c]. Tan-

NIVS in Caeſ. c. 6. Ex recentioribus FR. FABRICIVS l. c. p. 200. ſeqq. et nuperus Hiſtoriae Coniugum imperatorum Romanorum auctor Gallus DE SERVIES p. 18. ſeqq. ad cuius verſionem Germanicam a nobis editam loca veterum diligenter notauimus.

*) Videndi, qui haec prolixius narrant, Romanae hiſtoriae ſcriptores DIO Lib. XXXVIII. VELLEIVS Lib. II. PLVTARCHVS l. c. et ipſe CICERO multis locis. a) l. c. p. 49. b) l. c.

c) Vix itaque cauſſam Ciceronis tuetur, quod Act.

Tandem, cum Clodii licentia in Pompeium quoque graſſaretur, et Lentulo Conſule ſeditio augeſceret, ita vt tribuni plebis in foro vulnerarentur, animi populi mutari coeperunt, et tribunus plebis Annius Milo auſus eſt Clodium vi in iudicium trahere. Pompeioque Clodium repellente vnanimi populi conſenſu Cicero reuocatus eſt, Senatusque decreuit, vt villae eius et domus publicis ſumtibus reſtaurarentur [d]. Tanto etiam ſtudio, tantaque contentione omnium fere vrbium ciues ei obuiam contenderunt, vt *ſe humeris Italiae Romam deportatum eſſe*, ipſe CICERO [e] dixerit. De quo ſuo reditu ipſe ad populum orationem habuit, ſenatuique ea oratione, quae *poſt reditum in ſenatum* inſcripta eſt, gratias egit, pecuniamque publicam ad aedificandam domum, cuius area ei reſtituta erat, accepit. Poſthaec prouinciam Ciliciam ſortitus, multa egregie perfecit, pacisque artes in bello exercuit. E prouincia decedens Rhodum appulit, Athenis autem deſiderio ante actae olim ibi vitae aliquantiſper commoratus, et cum doctiſſimis viris collocutus, amicis et familiaribus ſalutatis Romam reuerſus eſt [f]. Id quod eo quidem accidit tempore, quo flamma, quae ſub cineribus hactenus latuerat, in apertum ciuilis belli incendium erumpere conabatur. Auctorem pacis inter ſocerum et generum Ciceronem fuiſſe, Caeſaremque per literas et Pompeium coram deprecatum, mitigare vtrumque et placare tentauiſſe, et ipſe paſſim innuit, et ciuilis diſcordiae, quae tum erupit, enarratores teſtantur omnes [g]. Poſtquam inſanabile malum vidit, diu anceps et incertus haeſit, grauique ſollicitudine in vtramque partem diſtractus, cuius partes ſequi debeat? cum Pompeium quidem glorioſam et honeſtam belli habuiſſe cauſſam, Caeſarem autem rem melius gerere, magisque ſuae et amicorum ſaluti conſulere ipſi viſum eſſet. Quod ſi Caeſaris voluntatem fuiſſet ſecutus, qui, ſi ob ſenectutem bello abhorreret, ei ſuadebat ab vtraque parte remotum in Graeciam proficiſci et ibi quietem agere, melius ſibi conſuluiſſet. Iam ſe eam, quam ab initio delegiſſet, reipublicae conſtitutionem honeſte deſerere non poſſe credens, Pompeio ſe iunxit [h]. Cuius tamen conſilii ipſum mature poenituit, cum nulla neceſſitate coactus tanti periculi ſocietatem iniiſſet, nec vlla in re magna eius opera Pompeius vteretur. Pugna quoque apud Pharſalum facta, cui Cicero non interfuit, et fugato Pompeio, Cato, qui Dyrrhachii magnas copias et numeroſam claſſem habebat, Ciceroni quidem imperium detulit, Cicero autem recuſauit, et omnino cum illis militare ſubterſugit, occiſusque fere fuiſſet a Pompeio iuniore, niſi eum Cato ſeruaſſet. [i]

Cae-

Act. Phil. Vol. II. p. 460. dicitur, hanc animi abiecti et deſperantis ſollicitudinem rationibus politicis inductum Ciceronem tantum ſimulaſſe. His enim adductus Plutarchi locus repugnat, quem ipſe Ciceronis animi character, verum eſſe ſuadet.

d) DIO L. XXXIX. PLVT. l. c. CICERO or. pro domo ſua, poſt redit. ad Quir. poſt red. ad ſenatum, aliisque locis, quae diligenter collegit FR. FABRIC. p. 213 ſeqq.

e) Orat. vltima poſt reditum, in Sen.

f) PLVTARCH. l. c. p. 52.

g) Ep. Lib. VI. fam. ep. 6. PLVT. l. c. p. 53. Ep. Lib. VII. ep. 3. Lib. XIII. ep. 11.

h) PLVTARCH. l. c. quae hoc tempore quo Pompeii partes ſecutus eſt, Cicero fecerit, ſuſceperitque, ex eius ſcriptis collegit FR. FABRIC. ad ann. 58. p. 287. ſeqq.

i) PLVTARCH. l. c. p. 54.

Caeſari itaque ex Aſia redeunti obuiam factus, ei reconciliatus eſt, qui etiam eum conſtanter honore et beneuolentia proſecutus eſt. Reipublicae vero forma mutata, vt auctor eſt PLVTARCHVS [k], et ipſe prodit CICERO [l], cum omnia in vnius poteſtatem eſſent redacta, Cicero publicorum negotiorum dimiſſa cura, adoleſcentibus philoſophiae ſtudioſis vacauit, qui cum nobiliſſimi et primarii eſſent, eorum fere conſuetudine in vrbe iterum plurimum valuit [m]. Occupabat autem ſuam operam in ſcribendis dialogis philoſophicis, vel conuertendo aliquid de Graeco, vel vocabulis dialecticorum ac phyſicorum in Latinum ſermonem transferendis [n]. Sua etiam in ſcribendo carmine facilitate animi cauſſa vtebatur, ferturque, quoties ad eam rem ſe dediſſet, vna nocte D. verſus feciſſe. Eius vero temporis maiorem partem in praedio ſuo apud Tuſculum [o] exigebat, raro autem in vrbem veniebat, Caeſaris colendi cauſſa, taediumque quod de mutata reipublicae forma ceperat, ſtudiorum dulcedine leniebat, quibus lectiſſima inſeruiebat bibliotheca [p], cuius deſignationem confeciſſe Tyrannionem grammaticum ſupra monuimus. Hoc vero tempore ſtudiorum olim inter Graecos cultorum memoria Ciceronem iterum Athenas petiiſſe, ex eius epiſtolis ad Atticum [q] colligere eſt. Multumque in hoc viri doctiſſimi otio eius doctrina inualuit, quae in omni genere vires verſauit [r]. Ait etiam PLVTARCHVS, animum induxiſſe Romanam hiſtoriam ſcribere, multaque ei operi de Graecis rebus immiſcere, et omnes eorum fabulas narrationesque inſerere; multis tamen publicis priuatisque caſibus impeditus eſt. Primum cum Terentia diuortium fecit, quod malae mulieris ſuſtineret notam, officioque erga maritum defuiſſet ſuo [s]. Paulo poſt ducta puella diuite, filia eius Tullia in partu apud Lentulum periit, cui poſt Piſonis, mariti prioris mortem nupſerat. Ad conſolandum vero Ciceronem vndique philoſophi conuenerunt, cum nimis grauiter is mortem filiae tuliſſet [t]. Poſt Caeſaris caedem, cuius coniurationis particeps non fuit, mature Antonio, regnum inuaſuro, inuiſus fuit, qui

k) loc. cit.

l) Tuſc. Qq. L. I. c. 1. de offic. L. II. c. 1. 2.

m) PLVT. l. c.

n) Hoc tempore ſcripſit Hortenſium, ſiue adhortationem ad philoſophiam, de qua infra.

o) Videndus de villa hac Ciceronis ATHANASIVS KIRCHERVS in Latio c. II. & ex eo REIMMANNVS Syſt. antiq. liter. p. 496. conf. Tuſc. Qq. L. I. c. 1.

p) Seruum Dionyſium, qui ſuam bibliothecam multorum nummorum tractauerit, eum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impune laturum ſperaret, aufugiſſe, ipſe conqueritur L. XIII. fam. ep. 77. Conditionem vero bibliothecarum Romanarum exponit C. FALSTERVS Qq. Rom. L. II. c. 1. p. 113.

q) L. XII. ep. vlt. FABRIC. ad ann. 62. p. 318.

r) Conf. IAC. PERIZONIVS de eruditione et induſtria Ciceronis Franeq. 1682. In Iurisprudentia verſatum fuiſſe demonſtrauit ANT. SCHVLTINGIVS de Iurisprud. Cicer. in medicina IO. SAM. BERGER in Cicerone medico, in Theologia IO. GASP. HAFERVNG. in Theologo Cicerone. Alios nominat IO. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 100.

s) Cauſſas multas, officiique neglecti ſpecimina narrat PLVTARCHVS l. c. p. 55. qui tamen non negat, ſparſiſſe rumorem Terentiam, id factum amore formae puellae, quam paulo poſt duxerat. Tironem libertum, vt eſſet, qui aes alienum, quo opprimebatur, ſolueret, cum diues admodum eſſet, eius bona fidei ſuae commiſſa Cicero haeres ab ea ſcriptus ſeruaret. Eam tamen poſtea quoque repudiauit, quod ex morte filiae Tulliae cepiſſe gaudium ſuſpicaretur. Nupſit poſtea Terentia Vibio Rufo, et VALERIO MAX. L. VIII. c. 13. auctore CIII annos viuendo expleuit.

t) Filiam hanc ſibi cariſſimam primo C. Piſoni, poſt Furio Craſſipedi, vid. L. II. ad Q. fr. ep.

qui eius praeſentiam moleſte ferebat. Haec metuens Cicero cum Dolabella ſtatuit in Syriam legatus proficiſci; Conſulibus tamen cum Hirtio et Panſa, bonis viris, pactus ſe aeſtatem Athenis acturum, cumque ipſi conſulatum occepiſſent, rediturum, eo nauigauit ſolus [w], et cum mutati in melius Antonii nuncius eſſet allatus, Romam rediit, inimicitiam tamen Antonii mox expertus eſt, quam orationibus Philippicis mire auxit. Commoratus circa hoc tempus Athenis Ciceronis filius Marcus Tullius, ſtudiorum cauſſa, quem Brutus ad ſe recepit, eoque legato vſus eſt. Ad hunc nobilem de officiis librum pater exarauit. Ita vero exitium, inimicitia contra Antonium aucta, ſibi ipſi parauit Cicero. Conſul enim creatus Caeſar Octauianus, pace cum Antonio et Lepido facta, triumuiratus ſocietatem iniit, Romanumque imperium tres viri quaſi poſſeſſionem aliquam inter ſe diuiſerunt, partiti inter ſe prouincias, pactique vt ſuos quiſque inimicos proſcriberet [x]. In qua proſcriptione cum praeter CXXX. ſenatorum nomina Cicero quoque eſſet, ab Antonio poſtulatus, maximam hoc contentionem peperit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, niſi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio aſſentiretur, et Caeſar vtrique repugnaret, vt narrat PLVTARCHVS [y]. Tandem tertio die Caeſare, quamuis inuito concedente, Cicero proſcriptus eſt. Is primo in Tuſculanum fugerat cum Quincto fratre, vnde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria laeti rumores ſpargebantur, tranſire conſtituerunt. Ferebantur lecticis confecti moerore, inopia etiam preſſi, cum perexiguum illis viaticum eſſet. Quinctum itaque Marcum fuga antecedere, Marcum conuaſatum domum recurrere cum placuiſſet, Quinctus paulo poſt a ſeruis proditus cum filio interfectus eſt. Marcus Aſturam [z] delatus, nauem ſubito conſcendit, et oram legens Circeum vsque peruenit: Inde ſoluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus vel Caeſaris fidem non plane deſperans, in terram egreſſus, Romam pedibus contendit, mutata tamen mox ſententia, ad mare rurſus deſcendit deſperabundus, cogitationes anxias verſans, conſiliaque concipiens inepta. Tandem ad Caietam [a], vbi praedia habebat deportatus, in villam ſe recepit, et quieti ſe dedit. Vbi cum milites adueniſſent, qui eum trucidarent, a ſeruis lecticae impoſitus ad mare delatus eſt. Quibus percuſſores cum miniſtris ſuperuenerunt, et Popilius Laenates tribunus militum, quem Cicero parricidii reum olim defenderat, caput diſertiſſimum, Ciceroni immotam ex lectica ceruicem praebenti, praecidit, manus quoque milites amputauerunt; quae membra cum capite Romam ad An-

ep. 5. L. I. fam. ep. 7. poſtea P. Cornelio Dolabellae, apud quem in partu extincta eſt L. VI. fam. ep. 19. L. IX. ep. 11. Aegerrime hanc filiae mortem tuliſſe Ciceronem ex L. XII. XIII. ad Attic. patet. Librum, quem de conſolatione hac occaſione ſcripſit, intercidiſſe dolemus. Qui enim hoc titulo ſupereſt, recentiorem manum auctorem agnoſcit, vid. FABR. Bibl. Lat. T. I. p. 138. ſeqq. T. II. p. 154.

w) PLVT. l. c. FABRIC. ad an. 63. p. 331.

x) Hiſtoriam triumuiratus huius plerique huius temporis hiſtorici enarrant, quibus addi poſſunt vitae Ciceronis ſcriptores omnes. Loca veterum diligenter congeſſimus ad DE SERVIES hiſt. des femmes des douze Ceſars p. 73. not. 7.

y) p. 59.

z) Fuit id praedium maritimum Ciceronis.

a) Alii Captam nominant, ſed male, vid. VALER. MAX. L. I. c. 4.

Antonium perlata, pro roſtris poſita ſunt, vbi in Antonium orationes habuerat, non ſine indignatione et lachrymis populi, qui Romanae eloquentiae parentis finem tragicum vehementiſſime dolebat [b]. Factum id A. V. C. DCCX. aetatis Ciceronis LXIV. Animi characterem, et temperamenti rationem fuiſſe ſanguineo-cholericam, ex tota vitae eius hiſtoria patet. Etſi enim gloriae valde appetens erat, inter ſpem tamen metumque fluctuans, nouas res nec moliebatur, nec ferebat, ſed pacis inter proceres dominatum quaerentes ineundae ſemper auctor fuit: tantumque a iurgiis et contentione abſuit, vt iniurias amicorum ipſiusque vxoris ſatis patienter diuque ferret. Imprimis vero amicorum conſuetudine, et colloquiis doctorum virorum gaudebat, cuius rei ſpecimina, eruditiſſimi dialogi philoſophici ad eius exemplum conſcripti, exhibent elegantiſſima. Eidem vero animi conditioni adſcribenda quoque eſt magna timiditas, quae, cum Milonem inter ſtrepitus armorum, quibus forum praeuertendae ſeditionis cauſſa Pompeius clauſerat, propter caedem Clodii, defendere ſuſcepiſſet, tanta fuit, vt toto corpore contremiſcens, pauca tantum nec ſatis cohaerentia dicere poſſet, ſicque Milo, licet cauſſa eſſet ſuperior, exilio mulctaretur [c]. Additque his PLVTARCHVS [d], non in armis modo timidum, ſed et ad dicendum trepide acceſſiſſe, vixque titubandi et tremendi finem feciſſe, plerisque in certaminibus prouecta iam oratione et augeſcente. Gloriae tamen immoderatum deſiderium, ſed animi fortitudine nulla firmatum variis exemplis prodidit, non in republica tantum, ſed in eruditorum quoque circulis, cuius iactantia de ſe et oſtentatio immoderata luculentum dant teſtimonium, qua re eloquentiam quoque ſuam auditoribus haud raro fecit moleſtam [e]. Ex hoc animi charactere de ingenii quoque viribus iudicandum, quod imaginationis magis fertilitate, quam iudicii acrimonia excelluiſſe, & philoſophiae, quam ſecutus eſt, Academicae conditio, et libri philoſophici, quos conſcripſit [f], et neglectum ſaepe in orationibus decorum, facetiaeque ad ſcurrilitatem vsque progreſſae [g], ſatis loquuntur. Ex qua ingenii Ciceroniani facie recte colligimus, aptum magis fuiſſe Ciceronem ad perſuadendum, quam ad iudicandum, nec ſatis ea iudicii vi valuiſſe, quae in nexus rerum atque notionum penetrat, falſumque nouit a vero diſcernere.

Scripta Ciceronis philoſophica.

§. XVII. Triuiſſe Ciceronem tempus, quo in republica otium ſibi eſſe videbat, philoſophiae ſtudiis, ſupra tetigimus. „Etſi enim, quod „ipſe ſcribit [h], ſtante republica in agendo plus, quam in ſcribendo, ope-

b) Circumſtantias exitus tragici Ciceronis vide apud PLVTARCHVM, LIVIVM, APPIANVM, DIONEM, VELLEIVM PATERCVLVM aliosque. Elegantiſſimis hanc mortem verſibus deplorauit CORNELIVS SEVERVS, ad cuius fragmentum THEODORVS GORALLIVS, vel, qui hoc nomine latet, IO. CLERICVS videndus. MARTIALIS elegans epigramma L. III ep. 66. legitur. Alios nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. II. p. 98.

c) Dio L. XLVI. PLVT. l. c. p. 51. Orationem vero pro Milone, quam habemus, poſtea conſcripſit elegantiſſimam, qualem ſcilicet meditatus erat.

d) l. c. e) IDEM p. 63.

f) Id luculento Laelii, ſiue, dialogi de amicitia exemplo probauit Cl. HEVMANNVS act. phil. Vol. II. p. 453.

g) Reprehendit id PLVTARCHVS l. c. p. 63.

h) De officiis L. II. c. 1. 2.

„ram ponebat, et quae ſcribebat, iis actiones ſuas non philoſophiae „praecepta, mandabat; vbi tamen illae literae conticuerunt forenſes et „ſenatoriae, nihil autem agere non poſſet animus, in philoſophiae ſtudiis „ab initio verſatus, aetatis exiſtimauit honeſtiſſime moleſtias deponi poſſe, „ſi ſe ad philoſophiam retuliſſet. Cui cum multum adoleſcens, diſcendi „cauſſa, temporis tribuiſſet, poſtea quam honoribus inſeruire coepit, ſe- „que totum reipublicae tradidit, tantum erat philoſophiae loci, quantum „ſuperfuerat amicorum et reipublicae temporibus. Id autem omne con- „ſumebatur legendo, ſcribendi otium non erat. Maximis itaque in ma- „lis hoc boni aſſecutus ſibi viſus, vt ea literis mandaret, quae nec ſatis „erant nota Romanis, et erant cognitione digniſſima, ad ſcribenda ſapien- „tiae praecepta ſe accinxit, et philoſophiam Graecam, haud vno ſcripto „explicuit.„ Et naturalem quidem philoſophiae partem reſpicit *Timaei* Platonis verſio, quam *de vniuerſitate* inſcripſit, quamque integram non ſupereſſe merito dolemus. Theologiae naturalis limites tangunt libri tres *de natura Deorum* [i], quorum primo Velleius Epicuri de Diis ſententiam tuetur, Cotta refellit, ſecundo Balbus Stoicorum theologiam explicat, tertio Cotta oppugnat, qua diſputatione tantopere theologiae gentilis imbecillitatem detexit Cicero, vt ad eam non tantum prouocet, errorisque eam conuincere iubeat ſacerdotes gentiles ARNOBIVS [k], ſed et narret, dixiſſe quosdam: *Oportere ſtatui per ſenatum, aboleantur vt haec ſcripta, quibus Chriſtiana religio comprobetur et vetuſtatis ſupprimatur auctoritas.* Addit his ex vero: *intercipere ſcripta, & publicatam velle ſubmergere lectionem, non eſſe Deos defendere, ſed veritatis teſtificationem timere.* Sed et libri *de diuinatione* [l], quemque *de fato* [m] habemus, non plane integrum, huc pertinent, itemque *ſomnium Scipionis* a MACROBIO [n] nobis ſeruatum et prolixo commentario illuſtratum, quod totum Platonicis hypotheſibus de anima mundi, ſtatuque animarum poſt mortem nititur. Moralem philoſophiam tractauit Cicero, libris quinque *de finibus* bonorum et malorum, quos hiſtoriam doctrinae de fine ſummove bono recte dixeris. Eleganter enim et copioſe Graecorum philoſophorum de finibus ſententiam et diſceptationes explicat, argumenta enumerat, quibusque quaeuis ſententia prematur difficultatibus, erudite oſtendit [o]. Sed et *Tuſculanae quaeſtiones* huc pertinent, quarum libro primo de contemnenda morte, ſecundo de tolerando dolore, tertio de aegri-

i) Prolixo commentario libros hos illuſtrauit ex S. I. vir doctiſſimus PETRVS LESCALOPIERIVS, Pariſ. 1660. fol. quem pandectas veteri theologiae gentilis non inepte vocaueris, licet non vbique rectum viderit, veramque ſyſtematum philoſophicorum aſſecutus ſit ſententiam. Optimam librorum de N. D. editionem debemus IO. DAVISIO Cantabr. 1718. 8. verſionem Gallicam OLIVETO Pariſ. 1721. Alias editiones enumerat FABRIC. Biblioth. Lat. T. I. p. 118. T. II. p. 132.

k) Adu. gent. L. III. c. 2. p. 104. ed. Canteri.

l) In primo Quinctus Cicero pro diuinationibus pugnat, in ſecundo omnia diuinationum genera Marcus euertit. De editionibus vid. FABRIC. l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 133. ſeqq.

m) Conf. FABRIC. ll. cc.

n) Particula eſt, ex vltimo ſiue ſexto libro Ciceronis de Republica, quod Platonis veſtigiis inſiſtens compoſuerat, laudatum SENECAE ep. 108 Gellio, Auguſtino aliisque. De Macrobio dicendum ſuo loco. Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 3. p. 474. ſeqq.

o) Editiones indicat FABRICIVS l. c. T. I. p.

aegritudine lenienda, quarto de reliquis animi perturbationibus, quinto de virtute ad beate viuendum ſe ipſa contenta diſputat [p]. Eundem in numerum referendi *de ſenectute & de amicitia* dialogi, quos *Catonis et Laelii* nomine inſcripſit [q]. Sed et *paradoxorum Stoicorum ſex explicatio* [r] huc pertinet: quam tamen eloquentiae magis oſtentandae, quam erudiendi lectoris cauſſa ſcripſiſſe, ex eo recte colligitur, quod alio loco hanc Stoicorum παραδοξολογίαν riſerit [s]. Iuris vero naturalis et ciuilis praecepta, libri *de officiis* ad filium Marcum ſecundum Stoica principia [t], quibus Peripatetica quaedam admixta ſunt, conſcripti, itemque libri *de legibus* [u], quos tamen non plane integros habemus, explicant. Nullo vero ſcripto animi ſententiam, easque partes, quas in philoſophando ſecutus eſt, magis prodidit, quam in *quaeſtionibus Academicis*; quarum licet duo tantum libri extent, quorum alterum *Luculli* nomine inſigniuit [x], totum tamen in iis potiorum inter Graecos ſectarum doctrinae aedificium extruit, et Academico more deſtruit, Carneadis potiſſimum partes ſecutus: vnde in philoſophiae hiſtoria miram praeſtat vtilitatem. Deſiderantur vero ex ſcriptis Ciceronis philoſophicis, *Hortenſius*, ſiue *admonitio ad*

 phi-

p. 116. ſeqq. T. II. p. 129. Verſionem Gallicam debemus REGNIERIO des MARAIS, Pariſ. 1721. 12.

p) Vid. FABRIC. l. c. p. 117. ſq. T. II. p. 129. ſq. DAVISII editio Cantabrig. 1709. 8. prodiit.

q) IDEM l. c. p. 125. Iungi ſolent libris de officiis.

r) Editiones vide apud FABRICIVM l. c. T. I. p. 126. T. II. p. 144. Scripſere contra haec paradoxa Antiparadoxa VITVS AMERBACHIVS et ANTONIVS MAIORAGIVS conf. IO. GEORG. PASCHIVS Introd. in rem liter. moral. vet. c. III. §. 11. p. 628. Accuratae hanc paradoxorum Stoicorum explicationem a Cicerone datam examinauit Cel. HEVMANNVS act. philoſ. Vol. III. p. 694.

s) Or. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. l. c. p. 62.

t) Panaetium ante alios ſecutus eſt, vt ex Lib. III. c. 2. patet, Peripatetica vero, propter filium apud Cratippum philoſophiae ſtudiis inuigilantem, admiſcuiſſe videtur. Magna ſemper laude hos Ciceronis libros proſecuti ſunt viri docti, qui eos non mature tantum edidere, ſed et commentariis illuſtrauerunt. De quibus iterum conſulendus FABRICIVS l. c. T. I. p. 121. ſqq. T. II. p. 136. merenturque poſt Fuſtianas 1465. 1466. raritate notabiles, editiones Graeuii et Iac. Facciolati praeſtantia memorabiles commendari. Conf. Hiſt. biblioth. Fabric. T. VI. p. 267. Recentiori tamen aetate, quibus Stoicae philoſophiae defectus toties detecti ſunt, aliter de hoc libro iudicatum. Edidit enim Gallus quidam LEIEVELEVS, diſcrimen inter veram et falſam philoſophiam moralem, vbi falſitas officiorum Ciceronis, et libellorum de amicitia, de ſenectute et paradoxorum demonſtratur. Amſt. 1695. quem librum poſtea, philoſophiae ſuae nouae et hodiernae Pariſ. 1698. 12. editae T. IV. inſeruit. Eandem dicam Ciceroni ſcripſere clariſſimi viri, qui acta eruditorum Germanica concinnant. P. IX. p. 441. Indignatur horum virorum iudiciis B. FABRICIVS l. c. T. II. p. 140. qui tamen ad Stoicae ethicae fundamenta ex quibus legis naturalis conceptus a Cicerone admiſſus fluit, non ſatis attendiſſe videtur. Conf. MORHOF. Polyhiſt. lit. T. III. L. I. c. 17. T. I. L. IV. c. 11. §. 17. Ciceronis exemplum imitatus tres de officio miniſtrorum libros S. AMBROSIVS conſcripſit, de quibus Tomo III. dicemus. Sed et PVFENDORFIVM titulum elegantis libelli de officio hominis et ciuis hinc mutuo accepiſſe, notum eſt. Varias vero in hos libros commentationes refert SAM. RACHELIVS in Comm. libro de officiis praemiſſo. Ethicam quoque Ciceronianam ANTONII BVSCHERI nobis non viſam memorat FABRICIVS T. II. p. 164.

u) Secutus et in his libris Stoicos eſt Cicero, ita tamen vt ad leges Romanas et conſuetudines reſpexerit. Iudicat de iis Cl. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. §. CLXXVI. p. 311. Conf. Hiſt. lit. P. III. c. 4. §. 18. p. 702. FABRICIVS l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 134. ſeqq.

x) IDEM l. c. p. 115. FR. FABRIC. ad ann. 62. p. 316. ex veteribus QVINTILIAN. Lib. III. c. 6. Nomen vero dedit Cicero dialogo a loco quo colloquia habita fingit, nempe a villa, quam in agro Cumano habebat, quam Platonis exemplo Academiam vocauit. Thermas ibi fuiſſe, oculorum aciei ſeruandae aptiſſimas et ſaluberrimas, PLINIVS ait L. XXXI. c. 2. Conf. illuſtr. LVDEWIGIVS de Academia.

Digitized by Google

philoſophiam [y], quam efficaci ſtimulo animum ſuum ad quaerendam ſapientiam excitauiſſe fatetur AVGVSTINVS [z]. Tum libri ſex *de republica* [a], Librique *oeconomici*, quos pleraque ex Xenophonte expreſſit [b]. Sunt, qui *dialecticam* [c] Ciceronis ſomnient, qualem Ciceronem ſcripſiſſe probari non poteſt, licet dialecticam Stoicam interdum adhibuerit in ſcriptis ſuis [d]. Certe *Topica* quae ſcripſit, dialecticae in arte dicendi vſum demonſtrant. Multum vero de philoſophia pariter atque Latinis literis meruit Cicero, quod philoſophorum Graecorum terminos et vocabula primus fere Latinis expreſſit literis [e]. In ipſis philoſophiae myſteriis nihil noui Graecorum praeceptis addidit Cicero, ſed eorum tantum placita enarrauit, id quod nemo negauerit, qui libros eius philoſophicos vel per tranſennam inſpexit. Iniurii tamen in Ciceronem ſunt, qui plagii ei crimen ideo obiiciunt [f]; faſſus enim plerumque eſt, per quos profecerit [g]. Vnde magis in philoſophiae hiſtoria, quam in ipſa philoſophia bonarum artium ſtudioſis vtilitatem praeſtat, licet et hic ſine examine non ſit admittendus [h].

Philoſophia Ciceronis.

§. XVIII. Ex dictis de Ciceronis philoſophia iudicium a mediocriter attento fieri poſſe, plane confidimus. Qualis enim in eo ſtudio fuerit, quasque rationes ſequendas ſibi praeſcripſerit, ex propriis eius verbis atque confeſſione depinximus. Vt tamen cuncta luce ſua radient, paucis omnia obſeruationibus complectemur, vt ex his ea queant iudicari, quae viri docti de Ciceronis philoſophia [i] fuerunt commentati. Et

I. quidem, ex ſupra dictis repetendum eſt, non fuiſſe inter Romanos, qui nouum philoſophiae ſyſtema condere ſuſceperit. Neſcio enim qua paupertate animi exhauſta quaſi illorum temporum ingenia nihil addi poſſe inuentis Graecorum philoſophorum putabant. Cuius veram cauſſam vix in alia re, quam in auctoritatis praeiudicio quaerendam putamus, qua Romani falſa Graecae eruditionis opinione decepti, cum, ſe ad eorum perfectionem, qui ſectarum auctores fuerant, pertingere poſſe deſperarent, ſatis

y) Paſſim eius mentionem iniicit, de fin. L. I. de div. L. II. Tuſc. Qq. L. III. conf. FR. FABRIC ad an. 62. p. 316.

z) Dicemus ea de re infra Tomo III. Loca Auguſtini notantur Act. philoſoph. Vol. II. p. 462. ſeqq. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 151.

a) Vid. dicta not. (u. p. 44) add. FABR. l. c. T. I. p. 127. T. II. p. 145. ſeqq. verum alios hac de re ſcriptores antecelluerit, quod BOECLERO placet, Comm. de Script. p. 42. ex eo iudicari poteſt, quod Platonis exemplum ſecutus eſt.

b) Partitionem eorum recenſet SERVIVS ad Georg. L. I. conf. FABRIC. T. II. p. 151.

c) ADAMI BVRSII Dialectica Ciceronis prodiit Zamoſcii 1604. 4.

d) Oſtendit id STVRMIVS in Inſtit. Dialect. conf. FABRIC. T. II. pag. 168. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 2. §. 13. p. 432.

e) Paſſim hac de re more ſuo gloriatur Cicero. Bene vero de noſtra aetate meruit vir doctus, qui ſub PLEXIACI nomine latere voluit, Lexiconque philoſophicum Hag. Com. 1716. edidit, in quo terminos philoſophiae technicos ordine expoſuit verbis Ciceronis, altera vero parte barbaras Scholaſticorum voces et nomina Ciceronianis commutauit: quam quoque partem Gloſſario nouo Latinitatis adiecit B. SIG. IAC. APINVS Norimb. 1728. 8.

f) Vid. HIERONYM. prooem. in Qq. Ebr. T. IV. opp. p. 90. IAC. THOMASIVS de plag. lit. §. 392. p. 171.

g) PLINIVS in praef. Hiſt. nat.

h) Exempla complura Tomo I. attulimus, conf. R. SIMON, cuius verba adducit STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 55. p. 370.

i) Pertinent huc praeter laudatos IASONIS DE NORES Nobilis Cyprii breuis et diſtincta inſtitutio in Ciceronis philoſophiam de vita et moribus Pat. 1597. 12. BVSCHERI ethica Ciceroniana, TREVNERI et HAFERVNGII diſſ. de theologia Ciceronis aliique. Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. H. HENR. DODWELL. Apologia Script. philoſoph. Cicer. quam Anglicae verſioni librorum de finibus praefixit SAM. PARCKERVS Lond. 1702. 8.

Digitized by Google

ſatis ſuis deſideriis fieri crediderunt, ſi in illorum ſententiam pedibus irent. Qua ratione deuicta a Romanis Graecia ingeniorum Romanorum euaſit victrix, victoresque inſolito prorſus more in deuictorum tranſiuere mores et placita.

II. Sed et hoc ex ſuperioribus repetendum eſt, rationem philoſophiae Academicae, qualem poſt Arceſilaum, Carneades, et qui hunc ſuo modo ſecutus eſt, Philo, tradidere, quaue de nulla quidem re certi quid ſtatutum, probabiliter tamen in vtramque partem de argumento quouis diſputatum eſt, non iis tantum mire placuiſſe, quibus ſectarum Graecarum diuortia et inſignes contentiones oculos aperiebant, vt quam infirma pleraque eſſent, quae ab iis aſſerebantur, peruiderent: ſed et calculum eorum meruiſſe, qui in foro et republica eloquentia ſua et orationibus forenſibus cauſſisque dicundis inclareſcere, ſicque ad honores eniti contendebant, quosque mire iſta philoſophia in inueniendis argumentis fuiſſe foecundos, exempla complura docent. Vtramque rationem apud Ciceronem ad amplectendam Academiae mediae philoſophiam plurimum valuiſſe, ſupra ipſius teſtimoniis euicimus [k].

III. Acceſſit vero et hoc, quod plurimum momenti in philoſophiae ſtudio habuit apud Ciceronem, nempe incidiſſe eum admodum adoleſcentem in eiusmodi Academicae philoſophiae doctorem, Philonem, qui exoſam philoſophandi rationem, quae Arceſilaum inuidia cumulauit, ita emendauit, vt modeſtius et humano ingenio conuenienter magis ratiocinari videretur [l]. Qua de re ea repetenda ſunt, quae *Tomo primo* diximus.

IV. Patet tamen ex adducta quoque Ciceronis hiſtoria, non adeo deſipuiſſe Ciceronem, vt reliquarum ſectarum doctrinam prorſus repudiaret, ſed totius potius Graecae philoſophiae campum fuiſſe emenſum [m]. Luculenter id docent diſertiſſimi Academicarum et Tuſculanarum quaeſtionum, de finibus item et de natura Deorum dialogi, libri item de officiis, in quibus non Academicae tantum doctrinae ſummam propoſuit, ſed Platonicae, Stoicae, Peripateticae, Epicureae quoque philoſophiae placita mira facundia illuſtrauit: ita tamen, vt nulli calculum adiiceret, niſi Academica ratione ductus, poſſe hunc in modum probabiliter de iſtis rebus diſputari. Pleraque vero eo potiſſimum fine adhibuit, vt in refutandis illis ingenium oſtentaret, ſeque nullam eruditionis partem latuiſſe oſtenderet [n].

V. Etſi vero nullam ſectam ex Graecis Cicero probabat praeter Academicam, certum tamen eſt, eum vni magis fauiſſe, quam alteri. Et Stoicam quidem ſectam in iis, quae ad iuris rationem et reipublicae conſtitutionem pertinebant, ipſi vehementer placuiſſe, ipſe ad filium ſcribens [o]

non

k) Notabilis imprimis locus in paradoxorum praefatione, et prooemio etiam librorum de officiis, vbi philoſophiam eloquentiae cauſſa didiciſſe fatetur.

l) Et haec quoque ratio fuit, cur ei Philo magis probaretur, quam Antiochus, quem ſine ratione veterem Academiam reuocare et Stoicis conciliare credebat.

m) Vid. de orat. c. 30. conf. MACROB. in Somn. Scip. L. I c. 27. L. II. c. 17.

n) Obiectum hoc Ciceroni in declamatione, quae SALLVSTIO tribui ſolet.

o) De officiis L. I. c. 2.

Digitized by Google

non negat, ita tamen vt *eos*, *in doctrina de officiis ſecutus ſit non vt interpretes, ſed, vt ſe ſolere*, ait, *e fontibus, eorum iudicio arbitrioque ſuo, quantum quoque modo viſum erat, hauriens.* Platonem vero magni feciſſe, praecipue in iis, quae ad naturae contemplationem pertinent, et ipſe faſſus eſt [p], et ſuſcepta Timaei interpretatione prodidit. Cumque in morali quoque philoſophia Peripatetica a Socraticis et Platonicis non multum diſſidentia crederet [q], non plane ab eorum praeceptionibus in doctrina de officiis abiit, licet alibi minus huius ſectae, quam aliorum, habuerit rationem. A nulla tamen ſecta magis abhorruit, quam ab Epicurea, quamuis eius doctrinam omnium primam didiciſſet, et haberet amicos cariſſimos, qui huic ſectae adhaerebant. Cuius rei exempla per omnia quidem eius ſcripta philoſophica deprehenduntur, maxime vero ſecundo, quem *de finibus* ſcripſit, libro. Quod ſectae Epicureae odium tantum fuiſſe, vt contra veritatem Epicurum calumniis oneraret, in Epicureae ſectae hiſtoria *tomo primo* manifeſtum fecimus. Quod qua potiſſimum ratione inductus fecerit, ipſe haud obſcure prodit, cauſſatus [r], *recubantem in hortulis molliter et delicatule nos auocare Epicurum a roſtris, a iudiciis, a curia.*

VI. His ex Ciceronis hiſtoria praemiſſis, dubitandum amplius non eſt, fuiſſe Ciceronem ex eorum Academicorum genere, qui poſt Carneadem et Clitomachum, Philonem ſequebantur, viderique volebant aptius humanoque intellectui conuenientius philoſophari, admittendo in aſſerta humanae cognitionis incertitudine probabilitatem vel maiorem vel minorem, quam ſequi queamus. Qua de re ita diſſerit ipſe: [s] *Non ſumus ii, quorum vagetur animus errore nec habeat vnquam, quid ſequatur; quae enim eſſet iſta mens, vel quae vita potius, non ſolum diſputandi, ſed etiam viuendi ratione ſublata? Nos autem, vt caeteri, qui alia certa, incerta alia dicunt, ſic ab his diſſentientes alia probabilia, contra alia improbabilia eſſe dicimus.* Male itaque et praeter rem LACTANTIVM [t] reprehendit HORNIVS [u] ſcribentem: *Cedo Cicero quid didiceris, aut in qua ſecta veritatem deprehenderis? In Academia ſcilicet, quam ſecutus es, quam probaſti? At haec nihil docet, niſi vt ſcias, te nihil ſcire.* Putat enim Academicum ſe dixiſſe, non quod etiam illis vbique ſe addixiſſet, ſed quod prae caeteris eorum libertatem probaret et ea vteretur. Qua in re mire fallitur Hornius. Non enim illo in philoſophiam animo fuit Cicero, vt ſectariam philoſophiam improbaret, quod ille putat, ſed Academicam ſectam ea ratione, quam inſtituit Carneades, ſecuti ſunt Clitomachus et Philo, amplexus eſt, vt et ipſe nihil ſciri, id eſt indubitatis rationibus aſſeri poſſe contenderet, probabilitatem tamen ſequeretur, quam reiecit Academia media ab Arceſilao inſtituta. Hanc probabilitatem ſecutus quaedam ex Platonis atque Stoicorum placitis ſibi non diſplicere, manifeſtum fecit, cuius ea potiſſimum

p) Tuſc. Qq. L. I. c. 21. conf. HORNIVS hiſt. philoſ. L. IV. c. 5. p. 248. et quos nominat.

q) De offic. L. I. c. 3.

r) De orator. L. III. conf. GASSENDVS de vita Epicuri L. III. c. 6. p. m. 97. ſeqq.

s) De officiis L. II. c. 2. conf. Tuſc. Qq. L. II. c. 2. L. IV. c. 4.

t) L. III. c. 14.

u) Hiſtor. philoſ. L. IV. c. 5. p. 249.

Digitized by Google

tiſſimum cauſſa fuiſſe videtur, quod per tempus aliquod Antiochum Aſcalonitam audiuit, quem Academiae ſtudioſis Platonem et Zenonem commendaſſe conſtat. Patetque Ciceronis ſcripta philoſophica attente legenti, eum, cum de veris philoſophiae fundamentis incertus haereret, ad ſyncretismum philoſophicum, qualem inſtituit [x] Antiochus, valde fuiſſe pronum. Certe non Stoica tantum, ſed et Peripatetica ſuis placitis finitima eſſe contendit.

VII. Cauſſam cur hanc potiſſimum philoſophandi viam Cicero ingreſſus ſit, praeter ſcopum ſe foro parandi, recte in ingenii eius charactere quaeſiueris. Quod vt imaginationis magis foecunditate quam iudicii acie valuiſſe, ſupra obſeruatum eſt, ita mirum non eſt, Ciceronem ad inueniendas magis probabiles rationes et diſputandum in vtramque partem, quam ad diiudicandum ſyſtematum nexum natura et procliuem et aptum, Academicae philoſophiae nomen dediſſe. Vbique etiam in ſcriptis eius philoſophicis haec ingenii Ciceroniani indoles ſe prodit. Videas enim viuis quidem coloribus et verborum eximio quodam delectu depingi philoſophorum opiniones, afferri rationes in contrarium cauſſamque, vt ſolent oratores, etiam in Academia, in Tuſculo, aliisque eruditorum congreſſibus, ornari, rationum vero pondera nec ad trutinam examinari, nec ex certis principiis deduci concluſiones, nec ſyſtematis nexum et quaſi vincula exhiberi, ſicque male multa cohaerere, dicique, quae examen non ſuſtinent [y]. Quae licet talia non ſint, vt inter philoſophaſtros Cicero, AVGVSTINO [z] praeeunte, reiici, vel e philoſophorum plane albo deleri mereatur, quod recentiori quoque tempore viris quibusdam doctis [a] placuit: aperta tamen demonſtratione euincunt, longe errare eos, qui in philoſophia multum eum valuiſſe contendunt [b], longius abeſſe a vero, qui in philoſophia magis praeſtitiſſe, quam in dicendi arte et regenda republica ineptiunt [c]. Rectius, Cl. HEVMANNVS [d], qui inter ſedulos magis philoſophorum diſcipulos, quam inter philoſophos primi ordinis collocari eum iubet.

§. XIX. Ex adductis hactenus manifeſtum eſſe putamus, fruſtra a nobis poſtulari, vt philoſophiam Ciceronis, morem noſtrum et inſtitutum ſequentes breuiter delineemus, licet ſcriptorum eius philoſophicorum nobis ſat magna ſuperſit copia. Academicum enim philoſophandi genus ſecutus, proprium doctrinae ſyſtema non condidit, ſed vel aliarum ſectarum placita oppugnauit, vel vbi aſſerendum quoque dogma quoddam erat, ex Graecorum ſectis eam opinionem elegit, quam reliquis probabilius diſputari *Summa philoſophiae Ciceronis.*

ri

x) De offic. L. I. c. 2.

y) Indubitatis hoc rationibus et exemplis ex Ciceronis Scriptis petitis demonſtrauit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 441. ſeq.

z) De Civ. Dei L. II. c. 27. id quod tamen eo minus mirandum, quo magis Auguſtinus Academicos odio proſecutus libros ſuos contra Academicos Ciceroni oppoſuit.

a) Pomponatii et Ionſii iudicia vide Act. phil. l. c. vterque Ciceroni fuit infenſior, quod Peripateticus non eſſet. Similiter Campanella, cuius ſententiam Act. phil Vol. I. p. 566. exhibent. Ita et SCALIGER, Scalig. prim. p. m. 49. Alios nominat HORN. l. c. p. 246.

b) Indicauimus eos §. XV. not. q.

c) Auctor gallus Hiſtor. crit. philoſ. T. III. p. 32.

d) Act. phil. l. c. p. 459.

Digitized by Google

ri poſſe, comtiusque ornari putabat. Et in naturalibus quidem, ſi Platonicae phyſiologiae praecepta ex *Timaeo* Latino ſermone expreſſa, quaeque *in Somnio Scipionis* Platonice ſcripſit, excipias, plane nihil, quod Academicum non eſſet, et non euertendis dogmaticorum opinionibus aptum, Cicero attulit. Aliter tamen in moralibus, vbi non Carneadeam tantum diſputandi, et oppugnandi ſectas Graecorum fere omnes rationem tenuit, ſed et Panaetium aliosque Stoicos ſecutus de officiis quaedam dogmatice praecepit. Quorum dare tamen compendium [e] eo minus neceſſe putamus, quo magis ea a Stoicorum doctrina ſuo loco fuſe a nobis enarrata non abeunt, ſed ordinem tantum ſequuntur nouum, acroamaticam tractandi rationem non diligenter et accurate ſatis tenentem, et Peripatetica quaedam ſine neceſſitate interdum miſcentem. Theologiae vero Ciceronianae enarrare capita impoſſibile putamus, eo quod de natura Deorum et de diuinatione diſputando a declaranda ſua ſententia abſtinens in eo tantum verſatus ſit, vt omnium ſectarum de Diis placita euerteret. Ex quibus, vt hoc coronidis loco addamus, etiam de atheiſmo Ciceronis quaeſtio decidenda eſt, quem qui ei obiiciunt [f], vel practicam impietatem vrgent, de qua tamen non quaeritur, vel obiectionum contra doctrinam de Deo Academicarum malignitatem et pericula reſpiciunt. Quae licet negari nequeant, nondum tamen Ciceronem atheorum albo adſcribunt: cum iſtae quidem diſputationes nudam obiectionum contra theologiam receptam recenſionem exhibeant, qua Cicero non ſuam de Diis mentem explicuit, ſed quid Academici dogmaticis obiiciant, exhibuit. Tacemus, ſi etiam ſupponamus, Ciceronem in his quoque ex animo cum Academicis feciſſe, eſſe haec oppoſita theologiae gentili, et imprimis iactantiae dogmaticorum, qui cum inſana et abſurda multa de Diis fuiſſent commenti, iſtis Academicorum telis obruebantur. Addendum his, Ciceronem certitudinem quidem doctrinae philoſophorum de diuinis denegare, non vero probabilitatem, quam tamen vnam in philoſophia ſequendam eſſe cum Philone ſuo contendebat. Non ſuſtuliſſe enim argumentis, quae pro aſſerenda DEI exiſtentia philoſophi attulerunt, probabilitatem, ex primo *de natura Deorum* libro patet, etſi negari nequeat, non valuiſſe Ciceronem tanto iudicii robore, vt contra Academicorum obiectiones veritates has in tuto ponere poſſet, vnde non magnopere viris doctis refragamur, qui non ſatis certum in tanto dogmate haeſiſſe Ciceronem queruntur [g]. Quae vero ita Academico diſputauit more, ea ad ipſius doctrinae ſpeculationem, non ad cultum practicum pertinent. In eo enim more Academicis et Scepticis communi patria inſtituta moresque ſecutus eſt [h].

Cicero atheus?

§. XX. Stoicam philoſophiam non minus illuſtres ſectatores fuiſſe nactam, ex iis intelligere eſt, quae ſupra de Iure conſultorum apud Romanos

Stoicae ſectae aſſeclae inter Romanos.

e) Qui illud deſiderat, in Cel. STOLLII hiſt. phil. mor. gent. §. 177. p. 311. ſeqq. inueniet, quae ſitim extinguent.

f) Nominat eos REIMMANNVS hiſt. ath. c. XXXVIII. §. 3. p. 273. quem vide.

g) BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. BVDDEVS theſ. de atheiſmo c. I. §. 22.

h) Vid. Lib. III. de natura Deor.

Digitized by Google

manos ſtudio erga hanc ſectam diximus. Doctrina enim de officiis, ſpinoſo licet, et ſi verum fatendum, cerebrino magis, quam vero, fundamento ſuperſtructa, in ſe tamen reipublicae moderandae, iurique dicundo erat aptiſſima; quemadmodum et dialecticam Stoicam commodiſſimam iuris interpretibus viſam fuiſſe, ſupra obſeruauimus. Traxit haec ad rempublicam facilis philoſophiae Stoicae applicatio alios quoque viros magnos, qui ad eius clauum ſedebant, in partes, qui impenſo ſtudio hanc ſectam proſecuti ſunt. Inter quos Q. Lucilius Balbus CICERONE teſte [i], tantos habuit progreſſus in Stoicis, vt cum excellentibus in eo genere Graecis compararetur: quae cauſſa fuit, cur in doctiſſimis *de natura Deorum* dialogis Stoicae theologiae partes ei defendendas tribuerit. Hi tamen plerique cum eo tantum fine Stoicam diſciplinam didicerint, vt et verbis et factis Stoicis reipublicae adeſſent, non vero, ut Stoicam ſectam amplificarent, philoſophosque ex porticu ſe praeſtarent, omittendi hic ſunt, et inter illuſtres Romanae reipublicae exſpirantis viros collocandi. Vnum Catonem, quem minorem vocant, deſcribemus, qui et nomine & re Stoicum ſe praeſtitit philoſophum.

§. XXI. CATONIS, qui, vt aproauo, de quo ſupra, diſtinguatur, minor, et VTICENSIS, a loco vbi illuſtri morte extinctus eſt, vocari ſolet, vitam laudesque ex veteribus enarrauerunt Munatius, qui ex familiaribus eius fuit, et qui huius memoriis vſus eſt, Thraſeas, quae tamen ſcripta hodie deſideramus. Quemadmodum laudes quoque Catonis a Cicerone praedicatas, quique iis a Iulio Caeſare oppoſiti erant Anti-Catones [k], temporis nobis iniuria eripuit. Vita itaque magni viri, qui immortale ſibi nomen philoſophia virtuteque Stoica peperit, cum ex Romanae hiſtoriae ſcriptoribus, imprimis ex ſcriptis Ciceronis, qui magna eum admiratione proſecutus eſt, colligenda, tum audiendus PLVTARCHVS eſt, qui eam more ſuo ſtrictim quidem, ſed eleganter expoſuit [l]. Attendendum vero nobis, non Romanam, ſed philoſophicam hiſtoriam ſcribentibus ad eas praecipue vitae circumſtantias eſt, quae ingenium eius philoſophicum, Stoicaeque philoſophiae indolem, qualem vita et actionibus ſuis expreſſit, concernunt. Quae vbi recte ponderantur, fatendum, in tota Stoicae ſectae hiſtoria non occurrere, qui Stoicam virtutem illuſtribus vitae actionibus tantopere expreſſit, ſic vt non homines tantum Stoicos, ſcholae natos, Zenonem, Chryſippum, Panaetium, ſed et in aula Stoica praecepta ſequentes, Senecam, et Antoninum imperatorem longe ſuperauerit. Id quod CICERO [m] agnouit, qui perfecti eum Stoici laude mactat, et vidit LVCANVS [n], qui eleganter de eo:

Hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finemque tenere,
Naturamque ſequi, patriaeque impendere vitam,

i) De nat. Deor. L. I. c. 4. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. XXXIII. p. 172. qui in alienis hic totus vagatur, ne nihil dixiſſe videatur.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26. 172.

l) In vitis parallelis T. V. Opp. p. m. 590.

m) Praefat. paradox. n) L. II. v. 385. ſeqq.

Cato minor.

Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.
Huic epulae, viciſſe famem, magnique penates
Summouiſſe hiemem tecto; pretioſaque veſtis,
Hirtam membra ſuper Romani more Quiritis
Induxiſſe togam: venerisque huic maximus vſus
Progenies: vrbi pater eſt, vrbique maritus:
Iuſtitiae cultor, rigidi ſeruator honeſti,
In commune bonus: nulloſque Catonis in actus
Subrepſit, partemque tulit ſibi nata voluptas.

Quibus verſiculis Stoicam virtutem tam accuratis depinxit coloribus, vt, qui Stoicum non agnoſcat, in eius ſectae hiſtoria peregrinus merito videatur hoſpes.

Catonis vita. §. XXII. Genere natus eſt Cato illuſtri et in republica pariter atque inter eruditos magni nominis. Proauum enim magna vixiſſe Romae gloria, et auſtera virtute Graecae philoſophiae initiis reſtitiſſe ſupra narrauimus. Auus noſtri M. Cato libro *de iuris diſciplina* eruditionis dedit ſpecimen, pater Marcus orationibus ſcriptis inclaruit [o]. Quem cum praematura morte amiſiſſet, parentibus orbus vna cum fratre Caepione, ſorore germana Porcia, et uterina Seruilia [p], apud Liuium Druſum auunculum ſuum, qui vir, ſumma praeditus facundia, morumque probitate et animi magnitudine, tum in republica principatum obtinebat, educatus eſt. Tale vero temperamentum animique Catoni indoles obtigit, qua ad Stoicam philoſophiam natus quaſi videbatur. Teſte enim PLVTARCHO [q] ſtatim a puero voce, vultu, adeoque inter ludendum etiam, ingenium rigidum atque immobile conſtansque in omni re prae ſe tulit. Nam et vis perficiendi ei, quae inſtituiſſet, maior, quam pro aetate, affuit, at adulatoribus difficilem ſe aſperumque praebens, magis adhuc terrentibus obſiſtebat. Riſus ita difficulter ei mouebatur, vt perraro ad leuem etiam riſum vultum remitteret: haud facile ad iram prolabebatur, iratus placari aegre poterat. Cuius exempla non PLVTARCHVS tantum narrat, ſed VALERIVS MAXIMVS [r] quoque exhibet, qui videndi. Non audiendus itaque eſt CICERO [s], qui hanc morum ſeueritatem Stoicae tantum diſciplinae tribuit, quae nunquam tantopere illam effeciſſet, niſi animi indoles natura auſterior acceſſiſſet. Cum ſe ad diſcendum contuliſſet, tardus fuit ad percipiendum; quae autem percepiſſet, ea firmiter memoria retinebat. Monet etiam PLVTARCHVS [t], Catoni, vt difficilius diſceret, in cauſſa fuiſſe incredulitatem. Eum enim obtemperaſſe quidem omnibus in rebus paedagogo, ſingulorum tamen cauſſas ex eo quaeſiuiſſe: habu-

o) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26.

p) Vtramque moribus fratri diſſimilem prorſus impudicitia extrema corruptam vixiſſe, notat PLVTARCHVS p. 607. Seruilia enim Iulii Caeſaris amoribus obſequens, Brutum ex eo genuiſſe dicebatur. Altera, quam Lucullus in matrimonio habuit, cum eum vnius prolis patrem feciſſet, ob impudicitiam domo eiecta eſt. Sed nec ipſa Catonis vxor Atilia eius criminis pura fuit. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcie, not. A. p. 791.

q) p. 592.

r) L. III. c. I.

s) Orat. pro Muraena c. 29.

t) loc. cit.

habuiſſe vero paedagogum Sarpedonem, verbis, quam verberibus promtiorem. Cum vero et praeceptor ei obtigiſſet prudens, et indoles animi erectior atque excitatior, non potuit non mature ad excelſa quaeuis formari Catonis ingenium, quod imperterritam conſtantiam, patriaeque amorem etiam in pueritia ſpirauit, cuius aliquot exempla valde iucunda PLVTARCHVS [w] memorat, qui fratrem quoque Caepionem tenerrime amauiſſe, ſemperque cum eo fuiſſe, vnguento tamen eo vtente, reſpuiſſe, ob vitam accuratam et ſeueram, monet. Flamen Apollinis creatus diuiſa paterna haereditate a fratre migrauit, victusque ratione ad maiorem etiam, priſtina, frugalitatem conuerſa Antipatrum Tyrium [x], Stoica ex ſecta philoſophum, ſocium ſibi aſciuit, morali potiſſimum et ciuili doctrinae intentus. Cum autem ad omne virtutum genus quaſi numine afflatus ferretur, eam tamen honeſti partem, quae in iuſtitia conſpicitur, nulla aequitatis aut gratiae reſpectu inflexa, prae reliquis ſectatus eſt, qua in re Zenonis aemulum eum ſententias Stoicas non diſputandi, vt magna pars, ſed viuendi cauſſa arripuiſſe, et magna ſeueritate expreſſiſſe CICERO [y] in iudicio teſtatus eſt. Inſtrumentum porro, vt pergit PLVTARCHVS, orationis, quo ad populum vti poſſet, exercitatione ſibi parauit, neque tamen apud alios declamauit, vel declamantes audiuit. Orationis vero imaginem conſecutus animi indoli naturaeque ſuae conformem, et Stoica diſciplina dignam, magnam ſibi admirationem eius peperit, quae inuitum eum in forum produxit. Erat enim in oratione nihil noui, nihil ad elegantiam compoſiti, ſed recta omnia et plana, atque aſpera: gratia quoque animos auditorum concilians breuitati aderat, voluptatemque aliquam et riſum ciuilem, admixta ingenii eius indicia, et per orationem ſparſa, mouebant. Vox autem ea erat, quae ſatis ab vniuerſo populo exaudiri poſſet, eius vero intentio visque inexhauſta [z]. Sed et corporis exercitatio talis fuit, quae Stoicum, viuendo magis, quam dicendo philoſophantem decebat. Illud enim exercitationibus validis aſſuefaciebat ad perferendum aeſtum, et niuem nudo capite, iterque pedibus omni tempore anni faciendum abſque vehiculo: vitae etiam et ſtudiorum rationem diuerſam ſibi ab ea, quae vulgo tum obtinebat, tenendam ratus, purpura reliquis probata reiecta, nigra veſte ipſe vſus eſt, ſaepe etiam nudis pedibus et ſine tunica poſt prandium in publicum prodiit, non gloriae venandae ſtudio, ſed adſuefaciens ſe, ne cuius ipſum rei, niſi turpis, puderet, reliquas infamias contemneret, ſic vt facile in hoc quoque genuinum Zenonianae auſteritatis imitatorem agnoſcas. In bello ciuili Gellio duci ſe adiunxit vltro

w) p. 594.

x) Non confundendus hic Antipater Stoicus, cum alio eius nominis eidem quoque ſectae addicto, qui Tarſenſis fuit, vt Tom. I. L. III. c. 9. monitum. Sed diuerſus quoque fuit ab alio, qui et ipſe Tyrius fuit, quem Athenis docuiſſe et obiiſſe tradit CICERO de officiis L. II. c. 24. Hic enim in domo Catonis manſit, aetate quoque illo paulo ſuperior, qui poſt Panaetium Romae fuit. Vnde deſerendum putamus DIONYS. GODOFREDVM ad l. c. Cicer. et I. G. OLEARIVM ad STANLEII Hiſtor. philoſ. P. VII. p. 655. qui eundem fuiſſe coniiciunt.

y) Orat. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. p. 622.

z) PLVT. l. c. p. 595. Exemplum orationis Catonianae habes apud CICERONEM fam. Lib. XV. ep. 5.

propter fratrem, qui in eo tribunus militum militabat, et inter magnam militum luxuriam modeſtiam ſuam, fortitudinem audaciamque prudentiae coniunctam ſumma cum ducis laude expreſſit, honores et praemia, quae ipſi decernebantur, detrectauit. Tribunus militum factus et in Macedoniam miſſus Stoicae virtutis exemplum militibus praeiuit, equitantibus ſeruis pedes inceſſit, inque iis, quae aliis imperaſſet, ipſe elaborauit, habituque, victu et inceſſu militum, quam ducum, ſimilior, moribus vero, animi magnitudine, facundia ducibus omnibus ſuperior [a]. Eo loco, cum inaudiuiſſet de Athenodoro [b], cui Cordylioni cognomentum fuit, virum illum Stoica diſciplina illuſtrem, regum principumque familiaritatem ſubterfugiſſe, ſenemque iam apud Pergamum degere, eum ſibi adſciſcendum ratus, cum ſcribendo aut mittendo profuturum ſe deſperaret, ipſe ad eum in Aſiam nauigauit, ſperans fore, vt ſuis dotibus animoque vinci et in conſuetudinem pertrahi poſſet. Congreſſus cum homine peruicit, et in caſtra eum deduxit, ſecumque tanquam magnam nactus praedam, habuit. Sub idem tempus mortuo iam fratri Caepioni grauiſſimo naufragii periculo ereptus ſuperuenit, et quod in Catone mireris, grauius, quam philoſophum Stoicum decebat, eum caſum tulit, dolorem non lachrymis tantum et cadaueris amplexibus, ſed et ſumtibus ſepulturae et monumenti magnificentia teſtatus [c]. Adeo difficile eſt viris etiam maximis et animi indole atque diſciplina adiutis naturam, quod Stoici poſcebant, vincere. Defunctus tribunatu cum ſtatuiſſet, antequam ad rempublicam accederet, Aſiam peruagari, regionum, morum, inſtitutorum, et quae alia eſſent memoria et obſeruatione digna, contemplandorum cauſſa, peregrinationem ita inſtituit, vt Stoicae diſciplinae etiam cum decori neglectu videretur obſeruantiſſimus, adeo vt pro abiecto et humilis animi homine interdum haberetur [d]. Romam reuerſus aut Athenodoro, aut in foro amicis operam dedit. Quaeſturam autem, cuius petendae tempus appetierat, non ante ambiit, quam leges quaeſtorias legiſſet, ſingula ex peritis eſſet percontatus, et eius magiſtratus ius animo quaſi informaſſet. Quaeſtor vero

a) Ibid.

b) Non confundendum eſſe hunc Athenodorum Cordylionem, cum Athenodoro Solenſi, et cum alio, eiusdem nominis, qui Auguſti praeceptor fuit, ſupra T. I. Lib. III. c. 9 monuimus. Fuit vero Athenodorus Cordylio Tarſenſis, refertque LAERTIVS L. VII. ſ. 34. cum Pergamenae ei bibliothecae cura eſſet commiſſa, eraſiſſe eum ex Stoicorum libris, quae male dicta eſſent a Stoicis, eo vero deprehenſo et periclitante iterum eſſe inſerta atque reſtituta. Quae male de Athenodoro Auguſti tempore viuente intelligit ALDOBRANDINVS ad h. loc. eo enim tempore Pergamenae bibliothecae iam Romam erant translatae, teſte PLVTARCHO *l. c.* p. 597. et STRABONE L. XIV. p. 674. Recte itaque LIPSIVS Manud. in phil. Stoic. L. I. diſſert. 12. p. m. 71. coniecit, hunc Athenodorum, qui bibliothecae Pergamenae praefuit, eſſe Cordylionem. Qui tamen in eo fallitur, quod hanc cauſſam fuiſſe putat, cur facilior Catoni fuerit abducenti. PLVTARCHO enim l. c. teſte regum et principum contubernia ſubterfugit, quae facile potuiſſet obtinere, ſi Pergameni muneris faſtidium eum cepiſſet. Cordylionem vero fuiſſe, qui Pergami bibliothecae praefuit, FABRICIO quoque placuit Bibl. Graec. Vol. II. p. 391. Pergamenae vero bibliothecae a Pergami regibus, praeſertim ab Eumene, STRABONE L. XIII. teſte conſtructae et ab Antonio in gratiam Cleopatrae Alexandrinae illatae, vt habet PLVT. in Anton. T. VI. p. m. 151. hiſtoriam vide apud ſcriptores de biblioth. I. LIPS. de bibl. c. 4. 10. LOMAIER. de bibl. c. 5. p. 76. MONTFAVCON palaeogr. Gr. p. 16. 17. aliosque.

c) PLVTARCH. p. 598.

d) Ibid. p. 599.

Digitized by Google

vero conſtitutus multa, quae iuſtitiam reique publicae ſalutem aliter poſcere putabat, mutauit, animum rationemque, eo magiſtratu hactenus male corrupto, dignam primus attulit, maximamque ob virtutem exiſtimationem meruit, quod iuſtitia et temperantia omnes antecellere Romanos crederetur [e]. Eandem vero rationem quoque defunctus quaeſtura tenuit. Primus in ſenatum veniebat, diſcedebat vltimus, ſaepe reliquis tardius venientibus libro togam praetendens legebat [f], non opum ſtudio, non gloriae, non fortuito caſu ad tractandas res delatus, ſed conſilio, quod hoc boni viri officium eſſe putaret, intentiorem ſe reipublicae, quam apem melli eſſe debere cenſebat, ſicque in republica auctoritatem et exiſtimationem conſequebatur maximam. Solutus republica acceptis libris et philoſophis in Lucaniam profectus eſt, vbi praedia habebat otio liberali maxime apta: ob Metellum tamen, quem reipublicae noxium ciuitatique metuendum nouerat, vt peſtilentiſſima conſilia euerteret, breui Romam reuerſus eſt, et tribunatum plebis petiit, vt reſiſtendi ei facultatem haberet. Quo in officio quam praeſtiterit iuſtitiam et fidem, quem candorem, magnanimitatem et bonitatem, in Muraenae potiſſimum ambitus accuſati cauſſa oſtendit, in qua tamen Stoica eius virtus a Cicerone, qui Conſul Muraenae patrocinatus erat, iocis traducta eſt illiberaliter [g]. Quod tamen Cato, qui iuris defendendi cauſſa ſe terribilem et durum in foro praebebat, adeo humane beneuoleque tulit, vt ſemper eum Cicero impenſe coleret, cui etiam in ſupprimenda Catilinari coniuratione ſtrenuus adfuit [h]. Cumque eo tempore ciuitas tota turbis miſceretur, et potentiorum factionibus reipublicae euertendae conſilia non ſemel caperentur, tanto animo, Marcello, Pompeio, Caeſari aliisque, qui peſſundare libertatem cogitabant, tamque infracto virtutis robore reſtitit, vt, licet non familiae tantum, ſed et ſuam ſalutem obiici maximis videret periculis, a recta tamen via nunquam receſſerit, neque prodere patriam in animum inducere potuerit, qua de re cum in hiſtoria reipublicae Romanae, amiſſa libertate in paucorum dominatum degenerantis, tractari ſoleat [i], eam hic ſilentio praeterimus. Certe vnus dignus Cato viſus eſt SENECAE [k], cuius vultum habitumque aſſignet *viro forti, cum altius nemo ingredi potuerit, quam qui ſimul contra Caeſarem Pompeiumque ſe ſuſtulit, et aliis Caeſarianas opes aliis, Pompeianas fouentibus, vtrumque prouocauit, oſtenditque aliquas eſſe reipublicae partes.* Imprimis mirantur horum temporum ſcriptores prudentiam acutiſſime cernentem, et futurorum quam maxime prouidam [l], atque e duobus malis, quod tolerabilius eſſet eligentem, qua ductus, Pompeium ſine collega Conſulem eſſe creandum ſenatui perſuaſit, vt Caeſarianam potentiam, quam reipublicae libertati exitio eſſe videbat, infringeret. Quae cauſſa quoque fuit, cur Pompeii

partes

e) Ibid. p. 601.

f) Ibid. p. 605. Conf. CICERO praef. paradox. fam. L. XV. ep. 5.

g) Vid. Or. pro Muraena c. 29.

h) PLVTARCH. p. 606.

i) Videndi Romanae hiſtoriae ſcriptores VELLEIVS, FLORVS, DIO, PLVTARCHVS aliique.

k) Epiſt. 95. conf. ep. 14.

l) Exempla ſunt apud PLVT. p. 610. 626.

partes ſecutus, cum Caeſar exercitum Romam verſus duceret, ei Romam relinquenti, quod cauſſam meliorem haberet, fugae comitem ſe dederit, ſorteque nactus Siciliam prouinciam exercitui praefecerit, res Pompeii, quantum poſſet, adiuturus. Quem tamen cum Italia exceſſiſſe, et Dyrrhachii caſtra habere comperiſſet, tantae fatorum peruerſitati in cauſſa, quam credebat, meliori et iuſta, contra philoſophiae ſuae praecepta indignatus, magnam dixit eſſe rerum diuinarum inconſtantiam atque obſcuritatem [m]. Sicilia itaque relicta ad Pompeium ſe contulit, ſperans fore, vt pace inter duos reipublicae procos inita extremis cladibus ea eriperetur. Qui tamen cum Catonis propoſitum ſentiret, quo die Caeſarem viciſſent, omni dominatu patriam liberare cogitantis, diffidere illi coepit. Nec tamen a recta via diſceſſit Cato, ſed ad pugnam ad Dyrrhachium, de libertate, virtute, morte et gloria orationem ad milites ex philoſophia depromtam habens languentes ad ſummam alacritatem erexit, in pugna tamen ciues multos et bonos a ſe mutuo caeſos videns, peſtiferam hominum et infelicem ambitionem deplorauit [n]. Poſt pugnam Pharſalicam, quae Pompeium ſpe ſua totum deiecit, cauſſae eius, quantum potuit, adfuit, et in Aegyptum aufugiſſe coniiciens eo cum exercitu ſoluit, et a filio Pompeii necatum patrem audiens, cum in peregrina regione omnes eſſent deſerti, imperium accepit, et in maxima hiemis inclementia agmen pedes ducens ad Iubam cum exercitu profectus eſt, vbi Scipioni in Africa duci imperium conceſſit; ipſe Vticam cuſtodiendam in ſe recepit. Etſi vero, quod conſiliis ſuis Scipio non obtemperaſſet, Cato de euentu belli ſe nihil boni ſperare poſſe videbat, euentu quoque vaticinium comprobante, cum magno apud Thapſum commiſſo praelio res ſociorum plane euerterentur: tantam tamen in publico luctu et metu virtutem animi oſtendit, vt et terrorem ſiſteret, et ſenatu coacto de ſalute communi deliberaret, et conſilia optima atque ſalubria ſuggereret, et perſuaderet omnibus, vt ſe malle parendo huic duci occumbere, quam prodita tam inſigni eius virtute ſupereſſe ſignificarent [o]. Quae vero promiſſa cum extremus ſubito ex animo eieciſſet pauor, a ſuis deſertus eſt. Qui tamen nec a fide ſua quicquam remiſit, et cum de ſalute reipublicae deſperaret, Stoicae philoſophiae praecepta ſecutus, emigrandum ſibi ex hac vita eſſe ſtatuit. Dimiſſis itaque quos ſecum habebat, vt fuga ſibi conſulerent, balneum ingreſſus eſt et coenam; poſt coenam compotatio perelegans atque erudita fuit, vno poſt alterum ex praeſentibus, (aderant vero ſocii et Vticenſium principes) philoſophicas quaeſtiones ordine proponentibus [p], donec ad

m) ibid. n) Ibid. p. 628. o) Ibid. p. 632. 633.

p) Solebat Cato, teſte PLVT. l. c. p. 595. interdiu publicis negotiis occupatus et a philoſophia excluſus per noctem ſaltem et inter pocula cum philoſophis confabulari, ita vt ſaepe vsque ad auroram traheret potationem, quod ebrietatis ei opprobrium peperit, tum apud veteres, vt Plutarchus teſtatur, tum apud recentiores, vid. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CLXVI. p. 297. Neque vero vel ebrietas Catonis vnquam probari potuit, nec haec compotatio alia fuit, quam ea, quam in vltima coena Cato inſtituit, quae ſcilicet quaeſtionibus et diſputationibus philoſophicis abſoluebatur. Quo ſenſu SENECA de tranq. animi, c. vlt. accipiendus eſt ſcribens: „Nec in eadem intentione aequali-„ter

ad Stoicorum paradoxa diſputatio eſſet deuoluta; vbi cum ſententiae: ſolum ſapientem eſſe liberum, Peripateticus more ſuo repugnaret, acriter et aſpera voce inſurgens Cato prolixe diſputauit, magna vtens contentione, vt nemo non animaduertere poſſet, ſtatuiſſe eum vitam finire, atque ſic praeſenti conditione defungi. Quas ſuſpiciones vt eximeret conuiuis, de praeſentibus rebus quaeſtiones mouit. Soluto conuiuio vbi domum ſe recepit, filium et amicos ſingulos familiarius, quam pro more ſuo allocutus, ſuſpicionem reſuſcitauit. Ingreſſus deinde cubiculum conſedit ac Platonis Phaedonem in manus ſumſit, magnaque eius parte perlecta, gladium requirens, cum abeſſe videret, eum ferri iuſſit. Cunctantibus cunctis plorans filius cum amicis accurrens patrem amplexus et deprecatus eſt, quem tamen toruo intuitus vultu, graui oratione reprehendit, quo omnes flentes ab eo egreſſi ſunt, ſolis Apollonide et Demetrio [q] philoſophis intus manentibus. Quos placidius alloquens, et ad Stoicae, in qua aetatem triuerat, philoſophiae praecepta prouocans, vt ea vel ipſum dedocerent, vel deliberandi ſpatium concederent, iuſſit, ſicque abire paſſus eſt. Tum gladio a paruulo puero allato, librum reſumſit bisque totum perlegit, deinde altiſſime cum dormiuiſſet, ſuos vt ſecuros redderet, medico manum, quam laeſerat, ligandam dedit, et paulum obdormiſcens, cum ſolus eſſet, gladium ſtrinxit, eoque ſe infra pectus feriit: ictu tamen non ſatis valido vulneratus non ſtatim eſt mortuus, ſed in mortis agone ſe deuoluens lecto abacum quendam geometricum euertit: quo ſtrepitu excitati famuli clamorem ſuſtulerunt, filiusque et amici accurrentes ſanguine reſperſum et inteſtina pleraque prolapſa viderunt. Quae ubi reponere adhuc ſpirantis tentaret medicus, Cato pauliſper ad ſe rediens, idque ſentiens, manibus inteſtina diſcerpſit, vulnusque lacerando patefaciens, mortem obiit [r]. Ita qui Stoicam vitam vixerat, Stoica morte principia ſectae ſuae ſecutus verus huius familiae philoſophus occubuit, magno honore, licet metus Caeſaris ubique Vticenſes premeret, ſepultus. Filius molliter vixit, ſtrenue vero pugnando parentis virtutem imitatus apud Philippos pro libertate cecidit [s]: filia Porcia, Bruti eius, qui Caeſarem necauit, vxor, pudicitia et fortitudine patrem referens, voluntariae mortis genere ſe ex Stoico philoſopho natam et educatam fuiſſe probauit [t], vnde inter Stoicas feminas numerari ſolet [u].

§. XXIII.

„ter retinenda mens eſt, ſed ad iocos reuocan-„da. Cum pueris Socrates ludere non erube-„ſcebat, et Cato vino laxabat animum, curis pu-„blicis fatigatum.

q) Apollonides Stoicus fuit, Demetrius Peripateticus, Byzantinus, cum alio Byzantino eius nominis hiſtorico non confundendus. Meminit eius LAERT. L. V. ſ. 83. et forte etiam ATHENAEVS L. X. conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. III. p. 352. IONS. de ſcript. hiſt. philoſ. L. II. c. 18 p. 209.

r) Sequimur hic, vt in pleriſque Catonis, PLVTARCHI narrationem l. c. p. 635. conferendus vero FLORVS L. IV. c. 2. SENECA ep. 24. de prouident. c. 2.

s) PLVTARCH. l. c.

t) Porciam hanc, matris veſtigiis relictis paternae virtuti inſiſtentem, cum poſt Bibulum aetate integra M. Bruto nupſiſſet, non viri tantum, ſed et philoſophiae ſtudioſam fuiſſe, magnoque et prudenti animo praeditam PLVT. teſtatur in Bruto T. III. p. 695. qui etiam narrat, qua ratione grauiter ſe vulnerans, ſe inſuperabilem a dolore eſſe marito probauerit, vt ipſam in

Αὐτοχειρία Catonis ex quo fonte orta?

§. XXIII. Meruit Cato, cuius vitam prolixius enarraret hiſtoria philoſophica, nemo enim Stoicam virtutem exemplo melius ſuo vel viuendo vel moriendo expreſſit, et magnificentiam Stoicam ipſo facto aeque tuitus eſt, quamuis negandum non ſit, animi eius indolem plurimum vt in tota vita, ita praecipue in morte valuiſſe, vt hanc potiſſimum perſonam effingeret. Cui cum accederet doctrina Stoica, non potuit non animus Catonis ita roborari, vt inuictum omnibus tempeſtatibus ipſique morti pectus opponeret. Et LACTANTIO [x] quidem Cato videtur cauſſam quaeſiſſe moriendi, non tam vt Caeſarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos ſectabatur, ſuumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Aliter tamen alii, et in his Cl. STOLLIVS [y]. Nos vtrumque recte iungi exiſtimamus, ſi ad totam Catonis vitam reſpiciamus. Ex cuius hiſtoria apertum eſt, ambitionem primariam in animo viri ſanguine nobili iisque temporibus geniti, quo optimates ad res ſummas Romae adſpirabant, propenſionem affectuumque eius quaſi ἀκρόπολιν fuiſſe, voluptatis habuiſſe partem minimam fereque nullam, acceſſiſſe animo alta ſpiranti auſteram ſeueritatem, ex ſanguinis potiſſimum diſpoſitione enatam. Temperamento hoc cholerico-melancholico, quod vocant, gauiſus Cato, conforme inclinationi animi facileque conſilium habuit mortem glorioſam et ſpontaneam oppetere. Cum enim non ignoraret, nihil magis in votis habere Caeſarem, quam vt viuus Cato in ſuam poteſtatem veniret, ſiue vindictae cauſſa, ſiue gloriae in clementia demonſtrandae; vtrumque ſibi grauiſſimum reputans, cum in ſeruitute eius, quem tyrannum hoſtemque reipublicae agnoſcebat, viuere non ſuſtineret, mortis voluntariae gloriam, tot magnorum virorum exemplis probatam, turpi vitae non praeferre non potuit. Nec obſtant, quae obiicit LACTANTIVS [z]: *Cui quid mali potuerit accidere, ſi viueret, non inuenio. Caius enim Caeſar, vt clemens erat, nihil aliud efficere volebat, etiam in ipſo ciuilis belli ardore, quam vt bene mereri de rep. videretur, duobus optimis ciuibus, Cicerone et Catone ſeruatis.* Etſi enim tum coniecturam fuiſſe, PLVTARCHVS [a] quoque fatetur, Caeſarem Catone humaniter fuiſſe vſurum, quamuis, quid acturus cum eo fuiſſet, non liqueat; certum tamen eſt, non aliter ſalutem potuiſſe redimere Catonem, niſi Caeſaris partibus ſe aggregando, eaque conſilia damnando, quibus hactenus perditiſſimo reipublicae hoſti obuiam eundum tanta contentione ſuaſerat; quae animi ſeruitus ipſa morte Catoni, altos ſpiritus pro cauſſa bona et libertate publica ducenti, ſine dubio fuiſſet intolerabilior. Quae quoque mortem meditanti Catoni maxime obuerſata fuiſſe

in conſilii de necando Caeſare ſocietatem aſciſceret. Poſt mortem coniugis cum et ipſa mori auidiſſime cuperet, ab amicis prohibita eſt, qui eam obſeruabant, quos vt falleret, carbones ex igne arreptos deglutiit oreque clauſo ita ſuffocata periit, vt praeter PLVTARCHVM l. c. p. 723. narrat VALERIVS MAXIMVS L. IV. c. 4. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcia p. 791. ſqq.

u) MENAG. hiſt. philoſophant. mul. §. 75. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 416. ſumta tamen philoſophantis voce ſenſu pauliſper laxiore.

x) Lib. III. c. 18.

y) Hiſt. philoſ. mor. gent. §. CLXXVII. p. 299.

z) loc. cit.

a) In Cat. p. 640.

fuiſſe animo, inde liquet, quod pro ſapientis libertate magna contentione Stoico ſenſu in vltima coena pugnauerit. Eam enim demum libertatem eſſe contendebant Stoici, *quae nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, niſi libenter, et libere.* Quo ſenſu, quem CICERO [b] exprimit, non niſi ſeruitutem expectare debebat Cato ſub Caeſaris imperio. Huic tamen animi Catonis propenſioni acceſſit, multumque eam roborauit, et ad violentas ſibi inferendas manus armauit philoſophia Stoica, quam a teneris imbiberat, quam in virili aetate non deperierat tantum, ſed et exprimere per omnem vitam ſibi conſtituerat. Ea enim eiusmodi illi praecepta inſtillabat, quae non poterant non αὐτοχειρίαν ſuadere homini cum deſperatione luctanti. Tradebant Stoici, ſolum ſapientem eſſe liberum; aſt in iſtis rerum circumſtantiis, quibus opprimebatur Cato, non alia libertas ſperanda eligendaue erat, niſi mors. Hanc veram libertatem eſſe, egregie ex Porticus mente docet SENECA [c]: *Qui mori didicit, ſeruire dedidicit: ſupra omnem potentiam eſt, certe extra omnem. Quid ad illum carcer, et cuſtodia, et clauſtra? liberum oſtium habet.* Hanc libertatis faciem nec ipſe EPICTETVS [d] dedignatus eſt et contemſit. Porro et hoc Stoicis praeceptum: *Sapientem viuere quantum debet, non quantum poteſt. Viſurum vbi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus? Si multa occurrant moleſta, et tranquillitatem turbantia, emittere ſe, nec hoc tantum in neceſſitate vltima facere, ſed cum primum illi coeperit ſuſpecta eſſe fortuna. Nihil referre, faciat finem an accipiat* [e]. Huiusmodi praeceptis innutritus Cato, qui potuit aliter, cum tot moleſta et tranquillitatem turbantia occurrerent, quam emittere ſe, fortuna ſibi diu iam ſuſpecta? Alias αὐτοχειρίας a Stoicis commendatae cauſſas ſuo loco enarratas, quae omnes Catoni facile applicari poſſunt, breuitatis cauſſa hic omittimus. Sed et ipſum phyſiologiae Stoicae principium ſuadere mortem ſua manu inferendam Catoni potuit. Ea enim animam, aeterni Dei animaeque mundi particulam corpori tanquam carceri incluſam, tum demum liberari, et in animam mundi beatasque, quam illa occupat, ſedes recipi docebat, cum ſarcina depoſita ad ſuperiores auras libera euagari poteſt, vt ex SENECAE *conſolationibus* notum, nobisque alio loco [f] obſeruatum eſt. Hac ſpe magna, vt vocat Seneca, excitatus Cato, cum deſperata omnia in partibus ſuis videret, ad liberiorem ſe ſtatum erexit, ſicque felicitatis ianuam, qua voce EPICTETVS [g] vtitur, gladio ſibi aperuit. Fuiſſe vero in hac ſententia Catonem, facile nobis perſuadet ter ab eo in fatali nocte lectus Phaedo Platonis. Qui etſi αὐτοχειρίαν non probabat vel commendabat, animae tamen immortalitatem et beatas ſedes ei poſt mortem promittebat, eo quod ex mundi anima auulſa eſſet anima hominis. Haec Platonico quidem dicta ſenſu, Stoico accepit Cato, quo anima ipſius DEI pars eſt, ei poſt mortem iterum iungenda. Quibus cogitationibus cum non Socratis tantum

 exem-

b) Paradox. V. c) Epiſt. 26.
d) ARRIAN. Lib. I. diſſ. 24.
e) SENECA ep. 20.
f) T. I. L. III, c. 9. g) l. c. L. I. diſſ. 9.

exemplo animum ad mortis contemtum muniuiſſet, ſed et ſuaui futuri inter diuina conſortii ſpe erexiſſet; mirum non eſt, ſecutum fuiſſe conſilium violentas ſibi inferendi manus ſomnum placidiſſimum: omnia enim, quae ſe Catonis obiiciebant animo, pollicebantur laeta, libertatem, malorum finem, hoſtis fugam, diuorum conſortia, ipſamque diuinitatem. Quae omnia ſatis luculenter euincunt, Stoicam philoſophiam Catoni armauiſſe manus, vt in propria ſaeuiret viſcera. Ex dictis vero iudicari quoque poteſt, num inter pantheiſtas, quos vocant, Cato referendus ſit, quorum gregi adnumerat COLLINVS [h], eo quod dicat apud LVCANVM [i]:

Iuppiter eſt, quodcunque vides, quocunque moueris.

Quae, modo Catonis, et non Lucani tantum, ſint, ab hac impietate non procul abeſſe iudicauit Cel. BVDDEVS [k], aliter rationes ineunte Ven. REIMMANNO [l], qui non locum tantum Lucani corruptum putat, ſed commodam quoque admittere explicationem contendit, nempe Deum eſſe vbique praeſentem, nec certo loco vel ſpatio includi. Quae omnia noſtro quidem iudicio fruſtra dicuntur. Quemadmodum enim Lucanus, Stoicae philoſophiae ſatis peritus, Catonem ex ſectae, quam ſecutus eſt, placitis loquentem vbique depinxit, ita et hoc loco nihil aliud innuit, quam animam mundi Deumque ipſum, per omnem materiam totum diffuſum. Quae phyſiologia Stoica, vti a ſano ſenſu longiſſime abeſt, ita quo nomine inter placita pantheiſmi vel atheiſmi queat referri, ex iis iudicari poteſt, quae *Tomo primo* [m] fuſe hac de re attulimus.

Peripateticae philoſophiae cultores apud Romanos.

§. XXIV. Vt vero in viam, a qua paulisper digreſſi ſumus, reuertamur, poſt Academicae ſectae apud Romanos hiſtoriam, Peripatetica quoque conſideranda eſt. Quae cum poſt Ariſtotelis et Theophraſti mortem libris praeceptorum ſuorum, vt ſupra dictum, caruiſſet, et inde in acroamaticis diſciplinis parum habuiſſet, quod Peripateticum vere eſſet, tandem Romanae diligentiae reſtituta Ariſtotelis ſcripta debuit, Apelliconis Teii bibliotheca per Syllam Romam translata, in qua latentia Tyrannionis ſtudium ex puluere et ſqualore, quo demerſa iacebant, produxiſſe in lucem ſupra enarrauimus.

Andronicus Rhodius.

Ab eo accepit ANDRONICVS RHODIVS, philoſophus Peripateticus, quem in ſucceſſione ab Ariſtotele vndecimum Boëthii Sidonii praeceptorem fuiſſe teſtatur AMMONIVS [n], et vixiſſe Luculli, Pompeii et Ciceronis temporibus, ex Tyrannionis aetate, de qua ſupra, manifeſtum eſt. Multum is de Ariſtotelica philoſophia ipſisque ſcriptis Ariſtotelis atque Theophraſti meruit. Non enim libros tantum hos, quos poſt Apelliconis curam ex laceris membranis emendauerat Tyrannio, transſcripſit, et vbi opus erat reſtituit, ſicque edidit in vulgus [o], ſed etiam ſcripta argumenti affinis, mutato, malo conſilio, auctorum ordine, in vnum coniungens, in proprios tractatus diſtribuit [p], tabulas quoque, ſiue indices

h) De la liberté depenſer p. 207.
i) L. IX. v. 581. ſeq.
k) De atheiſmo et ſuperſt. c. I. §. 22. p. 98.
l) Hiſt. atheiſmi c. XXXVII. §. 2. p. 272. ſeq.
m) L. III. c. 9.
n) In categor. apud FABRIC. et PATRIC. ll. citandis.
o) PLVTARCH. in Sylla T. V. p. m. 143.
p) Τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας

dices eorum compoſuit, ſicque vulgatiorem fecit genuinam philoſophiam Ariſtotelis. Quod tamen Andronici ſtudium non tantum iuuiſſe Peripateticam philoſophiam, quantum quis coniiciat, recte creditur. Nam non ſolum mendoſe deſcripta fuiſſe Ariſtotelis opera multumque corrupta STRABO [q] prodidit, nosque *tomo primo* eius teſtimonio probauimus, ex quo colligere eſt, nec Andronicum ſatis emendatis codicibus fuiſſe vſum; et veriſimile eſt, Andronicum ſibi magis tantum theſaurum ſeruauiſſe, quam communicaſſe cum aliis. Cuius coniecturae fundamentum exhibet CICERO [r], qui cum *topica* ſcriberet, peripateticam hanc doctrinam traditurus, (id quod factum poſt mortem Caeſaris) narrat, Trebatium, ICtum celebrem, cum in bibliotheca Ciceronis in topica Ariſtotelis incidiſſet, nouitate argumenti inductum, cum a Cicerone monitus librum legiſſet, obſcuritate libri more Ariſtotelis breui et conciſo orationis genere conſcripti deterritum a ſe eius rei explicationem petiiſſe, quod Ariſtotelem et ipſe, et rhetor, ad quem ablegauerat, ignoraret. Ita enim: *A libris te obſcuritas reiecit, rhetor autem ille, magnus vt opinor, Ariſtotelica ſe ignorare reſpondit. Quod quidem minime ſum admiratus, eum philoſophum rhetori non eſſe cognitum, qui ab ipſis philoſophis, praeter admodum paucos, ignoretur.* Eo vero, quo haec ſcripſit, tempore Andronicus Ariſtotelis et Theophraſti libros iam deſcripſerat. Ex quo coniicimus, Andronicum non tam vulgando libros Ariſtotelis, quam compendium et tabellas eorum concinnando, et commentariis explicando, nouoque ordine digerendo de Ariſtotele bene meritum eaque edidiſſe ac vulgaſſe PLVTARCHO [s] dici. Exercuiſſe vero criticam quoque in eos cenſuram Andronicum, inde colligere eſt, quod librum *de interpretatione*, et partem poſtremam libri *de categoriis* Ariſtoteli abiudicauerit [t]. Commentatum fuiſſe virum diligentiſſimum in Ariſtotelem, ex veterum allegationibus conſtat, qui eius *paraphraſin in categorias, et commentationem in phyſica Ariſtotelis* memorant [u]. Liber vero *περὶ παθῶν*, quem ſub eius nomine edidit de Graeca literatura meritiſſimus HOESCHELIVS [x], noſtri non eſt, ſed Andronici Calliſti itidem Peripatetici [y], vt taceamus *paraphraſin Nicomachorum*, quam ſub Andronici Rhodii nomine edidit DANIEL HEINSIVS [z], itidem ad eum perperam referri [a]. Laudem vero acuti diligentisque Ariſtotelicorum librorum iu-

 dicis

τείας διεῖλεν, τὰς οἰκείας ὑποθέσεις εἰς ταυτὸν συναγαγών. PORPHYR. vit. Plot. c. 26. p. 140. ed. Fabric. quibus illuſtrari poſſunt, quae habet BAYLE l. citando not. L.

q) L. XIII. p. 419. cauſſas eodem loco L. III, c. 7. expoſuimus corruptos et exeſos vermibus et ſitu codices, quos Grammatici ex coniectura et ingenio emendabant.

r) Praef. topicor. ad Trebatium. Cum vero libri Ariſtotelis topici ad exotericos pertinuerint, quos habuere Peripatetici Graeci, ab horum frequentius occurrentium ignoratione recte ad ſummam raritatem acroamaticorum concluditur.

s) L. c. t) Boethius, Ammonius, Alex. Aphrodiſ. in Analyt. prior. L. I.

u) Simplicius apud PATRICIVM diſcuſſ. Peripat. L. I. p. 41.

x) Aug. Vind. 1594. 8. Perperam apud BAYLE l. c. et FABRICIVM Bibl. graec. Vol. II. p. 151. annus 1593. ponitur. Latinam verſionem adiecit paraph. Nicomach. D. HEINSIVS.

y) Videndus de eo BAYLE Dict. T. I. art. Andronicus Theſſalonicenſis p. 237.

z) 1617. 8. Lugd. Bat. recuſam Cantabrig. 1679.

a) Aliter quidem praeter Heinſium, Io. MEVRSIVS de Rhodo L. II. c. 5. p. 58. et REINESIVS Ep. ad Hofman. p. 312. ſed perperam, vt demonſtrauit SALMASIVS in Epictet. p. 227. conf. BAYLE loc. cit. not. d. FABRIC. loc. cit.

Digitized by Google

dicis et repertoris apud antiquos tuliſſe, teſtis eſt BOETHIVS [b], quique ex recentioribus de eo pluribus videndi FR. PATRICIVS [c], IO. ALB. FABRICIVS [d] et PETR. BAYLE [e].

Peripatetici alii.

§. XXV. Non vero philoſophorum tantum Peripateticorum fata inter Romanos haud obſcura fuere, ſed inuenit quoque Ariſtoteles inter optimates, viroſque magnos patronos, qui Peripateticam philoſophiam amabant et fouebant. Vt enim taceamus, quod ſupra iam tetigimus, M. Catonem, licet totum Stoicae philoſophiae addictum, ſecum habuiſſe Demetrium Peripateticum, et cum eo paulo ante vitae finem diſputaſſe; Craſſum etiam Ariſtotelicam philoſophiam attigiſſe, Alexandro Antiocheno vſum praeceptore, ſcribit PLVTARCHVS [f], addens, vix dici poſſe, pauperiorne ad Craſſum acceſſerit, an apud ipſum factus fuerit, quippe ſolum amicorum vna peregre proficiſcentem ab eo lecticam accepiſſe, eamque repetitam a reuerſo: id quod in tanta Craſſi auaritia non mirum; tantum tamen tamque celebrem iſto tempore virum ea patientia potuiſſe vti, merito miratur Plutarchus, qui leuitatem animi ideo illi exprobrat, quam ſummam gloriam putat GAVDENTIVS [ff], hic cum legentis taedio extra oleas vagatus. Sic et M. PISO, quem a philoſophia non imparatum fuiſſe CICERO copioſa *de finibus* diſputatione innuit, quemque cum Antiocho in Ptolomaeo diſputantem TVLLIVS [g] audiuit, Staſeam Neapolitanum multos annos apud ſe habuit [h], quem nobilem doctorem Peripateticum fuiſſe CICERO alio loco [i] teſtatur. Ipſe vero Romanae eloquentiae parens, licet totus Academiae adhaereret, non contemſit tamen Peripatetica, ſed et topica explicuit, et Peripatetica quaedam Stoicis, de officiis diſputans immiſcuit, filiumque CRATIPPO Peripatetico Athenis inſtituendo tradidit [k], quem *Peripateticorum omnium, quos ipſe audierit, ſuo iudicio facile principem, imo omnium eius aetatis philoſophorum* [l] vocat, eique ſummam auctoritatem fuiſſe dicit [ll]. Fuit is Mytileneus, et vt ex Ciceronis et filii eius Marci, Bruti item et Pompeii atque Caeſaris aetate colligi poteſt, circa A. V. C. DCCVIII [m]. Athenis, tanquam in mercatura bonarum artium, vt ait CICERO [n], ſumma auctoritate Peripateticam philoſophiam docuit, poſtquam prius eandem philoſophiae in patria operam praeſtitiſſet. Quanta vero non Romae tantum, ſed Athenis quoque eius exiſtimatio fuerit, ex eo palam eſt, quod ſummorum virorum apud Romanos filii eius inſtitutioni commiſſi ſunt, cum eorum temporum philoſophus non eſſet, qui

Cratippus.

ipſum

b) De interpret. apud PATRIC. l. c.
c) Loco cit. d) L. c. p. 277.
e) L. c. add. MEVRSIVS l. c.
f) In Craſſo T. V. p. m. 252. non vero confundendus cum Alexandro Aphrodiſeo, Damaſceno, et Aegeo, nobilibus in peripateticorum ſchola nominibus.
ff) De phil. Rom. c. XXIV. p. 147. ſeqq.
g) De fin. L. V. c. 1.
h) Ibid. c. 2. 25. i) De orat. L. I. c. 22.
k) De vniuerſ. c. 1. l) De offic. L. III. c. 2.
ll) Ibid. L. I. c. 1.
m) Poſt pugnam Pharſalicam adhuc Mytilenis fuiſſe, ex loco PLVTARCHI adducto patet, illa vero A. V. C. DCCV. commiſſa eſt, et poſt hanc Athenas concedens homines doctos ſibique probatiſſimos adduxit ex patria CIC. fam. L. XVI. ep. 21. Ibique docuit cum eum CICERO filius audiret, de off. L. I. c. 1. quod fuit Caeſare iam interfecto, adeoque poſt A. V. C. DCCX. quo nomine IONSIVM Ciceronis filii moram apud Cratippum ad A. V. C. DCCVIII. referentem de Scr. hiſt. phil. L. III. p. 203. caſtigat BAYLE in Cratippus T. II. not. C. p. 223.
n) De off. L. III. c. 2.

ipſum antecelleret. Id quod CICERO aliquoties ad filium Cratippo traditum ſcripſit. Tantam vero filii inſtitutione apud Ciceronem iniuit Cratippus gratiam, vt pro eo apud Caeſarem iam rerum potitum ageret, vt ciuis Romanus adſcriberetur, efficeretque etiam, vt Areopagitae decreto facto a Cratippo poſtularent, vt tanquam ornamentum vrbis Athenis maneret, ibique iuuentutem philoſophiam porro doceret [o]. Qua in re eo faciliores iudices inuenit, quo magis in id connitebatur Cratippus, vt non paedagogorum more, ſed decenti philoſophum ratione iuuentutem erudiret. Cuius teſtimonium luculentum prorſus exhibet Cicero filius dignum, quod totum hic legatur. Scribit [p] is ad Tironem: *Cratippo me ſcito, non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum et audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisque ſaepe numero partem: exoro enim, vt mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine ſaepe inſcientibus nobis et coenantibus obrepit, ſublataque ſeueritate philoſophiae humaniſſime nobiſcum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quam primum.* Non vero Cicero tantum, ſed et alii ex illuſtribus Romanis quanto amore complecterentur Cratippum, teſtati ſunt. Brutus enim cum in Graeciam cum exercitu eſſet profectus, Athenis honorifice a populo exceptus, Theomneſtum Academicum, et Cratippum Peripateticum audiuit, et cum iis de philoſophia diſputauit [q]. Pompeius vero poſt pugnam Pharſalicam, cum Mytilenen acceſſiſſet, eumque ſalutatum egreſſi eſſent ciues, Cratippum inter eos conſpicatus ac ad eum conuerſus reprehendit ac de prouidentia diuina pauca quaedam cum eo diſputauit: Cratippo, ne contradicendo moleſtus aut intempeſtiuus eſſet, ſubterfugiente certamen, et ad meliores ſpes ſuſcipiendas deducente. Quem tamen, vt erat viuendi non minus, quam docendi magiſter callidus, prudenti ſermone iniucundam diſputationem contra Philoſophiae ſuae placita declinaſſe, ex iis, quae PLVTARCHVS [r] addit, recte colligitur [s]. Prouidentiae enim in peripatetica ſchola locum nullum fuiſſe relictum, ſuo loco fecimus manifeſtum. Scripſiſſe librum *de diuinatione ex ſomniis*, hocque diuinationis genus praeter furorem ſolum admiſiſſe, ex CICERONE [t] patet. Quod qua ratione demonſtrauerit, exponit idem eodem loco: *Animos hominum quadam ex parte extrinſecus eſſe tractos et hauſtos. Ex quo intelligatur, eſſe extra diuinum animum humanus vnde ducatur; humani autem animi eam partem, quae ſenſum, quae modum, quae appetitum haberet, non eſſe ab actione corporis ſeiugatam: quae autem pars animi rationis atque intelligentiae ſit particeps, eam tum maxime vigere, cum plurimum abſit a corpore.* Qui

o) PLVTARCH. in Cic. T. VI. p. m. 43.

p) Famil. L. XVI. ep. 21.

q) PLVTARCH. in Brut. T. V. p. 703.

r) IDEM in Pompeio T. II. p. 430.

s) Conf. BAYLE l. c. not. B. qui tamen BISSELIVM Plutarchi narrationem ſequentem, praeter rem reprehendit. Paucis enim retulit Plutarchus, quae Biſſelius more ſuo verbis ampliora fecerat. Rem ipſam leges apud vtrumque.

t) De diuin. L. I. c. 32. 50. L. II. c. 48. 52. TERTVLL. de anima c. 49.

Qui locus et Cratippi Peripateticam philoſophiam mire illuſtrat, et ab Ariſtotele de anima humana diſputatis lucem accendit ſatis claram. Quemadmodum enim actiuum intellectum a paſſiuo, animamque ſenſitiuam a rationali eſſentia differre ex hoc loco patet, ita rationalem animum non extrinſecus tantum ingredi hominem eique adeſſe, ſed etiam ex animo quodam diuino decerptum eſſe clare innuitur. Qui animus diuinus, cum Deus ipſe, primusue motor eſſe nequeat ſupremae ſphaerae alligatus, ſequitur, vltimam intelligentiam intellectus vniuerſalis locum praeſtare, fontemque eſſe, ex quo vno omnes animi hauſti ingrediantur homines, vnumque intellectum conſtituant. Quod mirabile dogma Ariſtotelem obſcuriſſime propoſuiſſe, vidiſſe vero poſt Auerroem Ariſtotelicae philoſophiae doctores acutiſſimos, recteque magiſtro tribuiſſe ſuo loco *tomo primo* monuimus, inſigni hoc Cratippi loco in ea ſententia confirmati. Vidit id quoque Baelius, qui cum his conferendus.

Epicuri inter Romanos ſectatores.

§. XXVI. Sed nec Epicuri philoſophiae ſua apud Romanos gratia et fortuna defuit. Et negari quidem non poteſt, odium, quo haec ſecta inter Graecos, Stoicorum potiſſimum cauillationibus et calumniis, preſſa fuit, ad Romanos cum hac ſecta eiusque inimicis commigraſſe. Nunquam legiſſe oportet Ciceronis, quos de philoſophia ſcripſit libros [u], qui haec vel ignorat vel vocat in dubium, adeo vbique in Epicuri philoſophiam, immo in ipſum philoſophum Gargettium debachatur, nec parcit ei vllo modo, vt foedae voluptatis reum contortis vbique ratiunculis, deprauatisque locis atque falſis teſtimoniis vſus euincat. Cuius ſpecimina pluſcula cum *tomi ſuperioris capite duodecimo* ex Cicerone allegauerimus, lectorem breuitatis cauſſa eo remittimus. Vnum, ne ſine teſte abeamus, locum eius afferimus, et quidem talem, vbi Epicureos homines, viros bonos ſibique caros commendauit. Ita enim, pro Patrone ad Memmium [x], quocum tamen ſibi praeter philoſophiam omnia eſſe dicebat: *totam hominis vitam rationemque, quam ſequitur in philoſophia, derideamus, licet, ſi hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule, quando illi, caeterisque quos illa delectant, neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat.* Alia his multo amariora praetermittimus. Quod tamen ita emolliuit alibi [y], vt Epicureos viros dicat optimos, fateaturque, nullum genus eſſe minus malitioſum: vt ſcilicet amicos, quos habebat Epicureae philoſophiae addictiſſimos, et honeſtatis virtutisque laude inter Romanos illuſtres, quales Atticus, Velleius, hisque fuere ſimiles, ſibi conſeruaret, neque eos offenderet. Animo enim in Epicurum et ſequaces fuiſſe infenſiſſimo, adeo non celauit, vt non tantum acriter, ſed et contumelioſe interdum in eos diceret, vt vel vno orationis *in Piſonem* loco [z] conſtat, qua Epicurum ex hara productum indigna

u) Imprimis Lib. II. de fin.
x) Famil. Lib. XIII. c. 1. y) Tuſc. Qq. L. III.
z) c. 9. 16 Addi his poſſet HORAT. L. I. ep. 4. vbi edita legunt: *Epicuri de grege porcum*, niſi pro, porcum *parcum*, legendum, recte videretur MEIBOM. ad LAERT. L. X. ſ. 130.

digna tanto viro voce dixit. Fuiſſe vero alios quoque eodem in Epicurum animo inter Romanos, ex iis, ad quos ſcripſit Cicero, facile colligere eſt. Hoc tamen odio non obſtante viderunt viri quidam ſummi illuſtrique apud Romanos loco poſiti, tantam non eſſe foeditatem Epicuri, quantam iactabant Stoici et Academici, nec indignos eſſe eius hortos, ex quibus philoſophiam addiſcerent. Inter quos fuiſſe L. Torquatum, C. Velleium, C. Trebatium, L. Papirium Paetum, Verrium, L. Sanſeium, T. Albutium, L. Piſonem, M. Panſam, M. Fabium Gallum alioſque, ex Ciceronis et Quintiliani ſcriptis accurate docuit GASSENDVS [a], qui de his viris, quorum opera non niſi πάρεργος in philoſophia fuit, quique a nobis prolixe enarrari non poſſunt, adeundus eſt. Omnium tamen maxime in probanda Epicuri philoſophia inter proceres Romanos eminuit T. Pomponii Attici diligentia, cuius vitam cum deſcripſerit CORNELIVS NEPOS, hic, vbi philoſophiae tantum hiſtoriam condimus, enarrari eam opus haud eſt. Quae etiam de praeclaro eius ingenio et inſigni virtute dici poſſunt, vbique apud Ciceronem, qui collocutorem eum in libris *de legibus* conſtituit, ei librum *de ſenectute* dicauit, et ad eum *ſedecim*, quae ſuperſunt, *epiſtolarum volumina* ſcripſit, occurrunt, et exiguo labore colligi poſſunt. Nos hoc, quod noſtri tantum inſtituti eſt, notamus, virum optimum et a ciuilibus turbis, quibus reſpublica tum commouebatur, abhorrentem, propter motus in ciuitate a Sylla excitatos Athenas ſe contuliſſe, idoneum tempus ratum ſtudiis obſequendi ſuis, et ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traieciſſe ſuarum. Addit his CORNELIVS [b] *hic ita vixiſſe, vt vniuerſis Athenienſibus eſſet cariſſimus. et communis infimis, par principibus videretur etc.* huicque omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemque facere ſtuderent. Ibi non Phaedrum tantum, ſed et Zenonem Sidonium Epicuri ſententias docentes audiuit, huicque ſe totum ſectae tradidit, vt ex CICERONE [c] apertum eſt. Quod dum ex hac potiſſimum ratione negat IONSIVS [d], quod et Cicero Phaedrum et Zenonem cum Attico audiuit, qui tamen Epicureus habitus haud eſt, et is Epicureis omnem doctrinam adimit, Attico tribuit, non attendit ad eum ſatis locum, quem ipſe affert, vbi CICERO [e] Pomponium ita loquenten inducit: *At ego, quem vos, vt deditum Epicuro inſectare ſoletis, ſum multum equidem cum Phaedro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis et annulis habent.* Ex eo enim ſole meridiano clarius eſſe putamus, Atticum, non quidem Epicureum philoſophum habitum fuiſſe, hanc enim pro-

a) De vita et moribus Epicuri L. I. c. 6. p. m. 65. qui multum praeſtat Gaudentio, valde in hoc argumento ieiuno.

b) l. c. c. 3.

c) ll. cc.

d) De Scr. hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 212.

e) De fin. Lib. V.

profeſſionem nemo ex Romanis proceribus ambiebat, ſed tamen Epicuro deditum, eiusque philoſophiae addictum, eumque non in hortis tantum Epicuri audiuiſſe Phaedrum, ſed et Epicureos inter familiares ſuos, id eſt vni addictos ſectae retuliſſe. Non vero doctrina his obſtat, quam Attico tribuit Cicero, Epicuro negat. Ille enim ex Romanorum conſuetudine elegantioribus literis probe imbutus fuit, antequam ad philoſophiam accederet, quas Epicurus tantum non omnes neglexit. Vixiſſe vero Atticum ſecundum Epicuri praecepta, et talem ſe praeſtitiſſe, qualem virum bonum eſſe voluit Epicurus, ampliſſimo encomio exponit NEPOS [f]. Praeſtititque in eo quoque ſe Epicureum Atticus, quod auocatus a roſtris, a iudiciis, a curia ſibi et amicis priuatus vixerit, quod licet valde improbaret CICERO [g], ea tamen, quae tum erat, republica, ſapienter fieri, fatebatur. Praeter Pomponium Epicuri imprimis partibus ex illuſtribus Romanis addictus fuit C. Caſſius, de cuius fatis PLVTARCHVS [h], CICERO [i], Romanaeque hiſtoriae ſcriptores differunt, quem ab Epicuri fuiſſe ſecta, PLVTARCHVS [k] monet, et memorabili confirmat exemplo. „Narrat enim, cum inuſitatae et monſtroſae magni„tudinis ſpectrum Bruto apparuiſſet, ſeque malum eius genium eſſe, „apud Philippos iterum videndum, diceret, isque Caſſio viſum expo„ſuiſſet, Epicureis rationibus diſputauiſſe, deceptum ſenſuum fallacia, „mentisque imaginatione commotum, inanem hanc imaginem ſibi effor„mauiſſe, corpusque natura afflictum animum exagitare, atque minus ſui „compotem reddere. Addit et hoc, dixiſſe Brutum, quod longius, quam „Epicurei ſolebant ab Academiae veteris et Stoae placitis diſcedebat: Ne„que probabile eſſe genios vel eſſe, vel hominum formam habere, vo„cemue aut vim quandam ad nos pertinentem.„ Epicurus enim eiusmodi imagines hominibus apparere interdum concedere videri volebat: licet, quod rei erat, nihil his talibus Epicurei tribuerant. Horum Epicureae philoſophiae defenſorum patrocinio gauiſi Epicurei philoſophi Romae inter viros principes fautores plures inuenerunt. Cuius nobis Patro exemplo eſt, quem a Cicerone fuiſſe commendatum Memmio ſupra diximus, vt domum, quam legatam acceperat, tueretur, quem locum Memmius ab Areopago, praetore Polycharmo, obtinuerat, in quo exaedificaret [l]. Vnde non abſimilis vero coniectura eſt GASSENDI [m], fuiſſe eum ex haeredum Epicuri ſucceſſoribus, quos acceptas a praeceptore facultates gnauiter curauiſſe, ſuo loco demonſtrauimus. Sed et Philodemus Gadarenſis ex horum numero fuit, itemque Syron, quos cum optimos viros, tum doctiſſimos homines CICERO [n], appellat, illumque Epicureum Ciceronis aetate nobiliſſimum fuiſſe ASCONIVS [o] notat, quem et philoſophorum hiſtoria [p] et carmina elegantia quidem et acuta, ſed

f) loc. cit. g) De orat. L. III.
h) In Bruto T. V. p. 690. ſeqq.
i) Philipp. II. famil. Lib. XVI. et paſſim.
k) p. 711. l) Fam. Lib. XIII. c. 1.
m) loc. cit. p. 69.
n) De finib. L. II. conf. STRABO L. XVI. p. 759.
o) Ad Orat. in Piſ. c. 28.
p) Meminit eius LAERT. L. X. ſ. 3. conf. MENAG. h. l.

Digitized by Google

ſed laſciua [q] fecere memorabilem. Praecipuo tamen nomine in hac philoſophicae hiſtoriae parte Epicurei ideo notandi ſunt, quod primi, vt ſupra iam dictum, fuerunt, qui philoſophiam ſectae ſuae, Latino ſermone, tradiderunt, cum hactenus nemo id eſſet aggreſſus. Id quod tamen non feliciter ſucceſſiſſe plerisque, elegantiae ſcribendi incuriis, Ciceronis locus ſupra adductus probat, et exempla Amafanii atque Catii Inſubri docent. Nam non illum tantum vnum cenſet Caſſius [r] ex malis verborum interpretibus, ſed et hunc eodem collocat ordine, obiectum ſibi a CICERONE [s]. Hinc riſit eum HORATIVS [t]:

Vnde et quo Catius? non eſt mihi tempus, auenti
Ponere ſigna nouis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.

Sed et QVINTILIANVS [u], vbi eos recenſet, qui philoſophiam Graecam Latinis tradiderunt literis, ita de Catio: *In Epicureis leuis quidem, ſed non iniucundus tamen Catius.* Videturque hic Inſuber inter Pſeudo-Epicureos referendus eſſe, qui magiſtri voluptatem foedarunt, et ad ventrem et culinam retulerunt. Id enim velle Horatium, Epicureae ſectae alias fauentiſſimum, totus ille locus loquitur [x]. Ex quibus colligi poteſt, qua ratione de rerum natura ſummoque bono [y] ſcripſerit. Melius conatus ſucceſſit Lucretio, qui inter primos fuit, qui elegantiſſimo carmine philoſophiam Epicuri fuit complexus.

§. XXVII. T. LVCRETIVS Carus, Romanus ſine dubio fuit, an Romae, vbi Lucretiorum nomen inter illuſtres familias receptum erat, incertum [z]. Pauca et de eius vita fatisque annotatum nobis reliquere veteres [a]. Natum fuiſſe Olymp. CLXXI. 2. qui A. V. C. DCLIX. eſt, aſſerit EVSEBIVS [b]. Quos habuerit parentes, quam educationem, veterum memoriae tacent; didiciſſe vero in Graecia et forte in ipſis Epicuri hortis eius philoſophiam, dubium non eſt [c]. Relictis Athenis quem vitae curſum domi tenuerit, ignoratur etiam: nec alia nobis refert EVSEBIVS [d], quam, amatorio poculo in furorem verſum quum aliquot libros *Lucretius.*

I 2 per

q) Conf. IONSIVS loc. cit. Lib. II. c. 18. p. 209. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 814.

r) Fam. L. XV. ep. 19. conf. Ac. Q q. L. I.

s) Lib. XV. ep. 16. fam.

t) L. II. Satyr. 4. Quem a Catio Inſubro quidem diſtinguunt Commentatores, ſed perperam, quod erudite oſtendit BAYLE Dict. T. II. art. Catius not. C. p. 101.

u) Inſtit. L. I. c. 1.

x) Vidit id GAVDENTIVS c. XXXVII. p. 157. et poſt eum BAYLE, l. c. et haec ratio eſt, cur Horatius ipſe de grege Epicuri, ſed parcus, et frugalis Epicuri vitae ſtudioſus Catium rideat, nouis vocibus occupatum, quibus voluptatem culinariam, ſapientiamque ventris explicet, Pythagorae, Socratis et Platonis praeceptis gratiorem.

y) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 312.

z) Lucretiorum nomen receptum in Veſpillonum et Ofellarum familiis, quarum meminere Cicero et Iulius Caeſar. Quibus tamen dum noſtrum adſcribunt recentiores vitae eius enarratores, coniecturas leuiſſimas ſine fundamento nobis obtrudunt.

a) Ex recentioribus vitam eius, coniecturis maximam partem ducti, delinearunt DIONYSIVS LAMBINVS, OBERTVS GIFANIVS, et BARO DE COVTVRES, praemiſſam editionibus Lucretii ab his viris doctis curatis. Pleraque docte congeſſit P. BAYLE Dict. T. III. art. Lucrece, p. 209. ſeqq.

b) In Chronic. virorum doctorum circa natalem Lucretii lapſus corrigit BAYLE l. c. not. B. qui videndus. GASSENDVS l. c. p. 65. natalem in emortualem perperam commutauit.

c) Audiuiſſe Phaedrum et Zenonem Sidonium ex illorum temporum ſucceſſione Scholae Epicureae, coniiciunt vitae eius ſcriptores laudati: nec id ſine veriſimilitudine: nam nec alibi Epicurea diſcendi occaſionem habebat, et peregrinationes literariae apud Romanos praeſertim Athenas eo tempore inualuerant.

d) loc. cit.

Digitized by Google

per interualla inſaniae conſcripſiſſet [e], quos poſtea Cicero emendauit, propria ſe manu interfeciſſe anno aetatis XLIV. Quem itaque vita non nobilitauit, immortale ei nomen peperit carmen Epicureum, quod ad C. Memmium, philoſophorum atque eruditorum fautorem plane ſummum, de rerum natura conſcripſit, quo totam nobis phyſiologiam Epicuream eleganti caſtoque dicendi genere, ſi archaiſmos quosdam excipias, deſcripſit, quod vnum nobis ex tota Epicuri ſchola monumentum doctrinae huius viri integrum ſeruauere tempora. Id quod tum ob praeceptorum ordinem, tum ob dicendi puritatem et Latinam elegantiam omnis aetatis doctorum virorum laudem et commendationem meruit [f]. Etſi vero Epicuri aſſeclam in eo ſe totum probauit, rationibusque multa cura et eruditione conquiſitis ſyſtema atomiſticum ita roborauit, vt praeter atomos et inane non aliud principium admitteret, et prouidentiam Deorum improbaret omnem, vt ex Epicureae phyſiologiae compendio, quod *ſuperiore tomo* pleraque ex Lucretio deſcripſimus, patet; viſus tamen eſt acutiſſimo BAYLIO [g], philoſophiam ſuam principiaque, quae ab Epicuro tranſſumſit, interdum fuiſſe oblitus, ſaltem populariter locutus. Non enim Epicureum ſonare putat vir doctiſſimus hoc LVCRETII [h]:

Vsque adeo res humanas vis abdita quaedam
Obterit et pulchros faſceis, ſaeuasque ſecureis
Proculcare ac ludibrio ſibi habere videtur.

Neque, quod alibi [i] *fortunam omnia gubernantem* in partes vocet. Etſi vero viro acuto facile damus, de vulgi opinione in priori illo loco loqui poëtam, apparet tamen ex tota eius connexione, non loqui eum ſecundum vulgi opinionem; id eſt ſecundum vulgus placita philoſophari, ſed eſſe vim iſtam abditam, fatum illud, ſiue concurſum atomorum earumque reſolutionem ineuitabilem, omnibus hominum conſiliis imperantem. Male itaque hoc loco vſum fuiſſe doctiſſimum RONDELLVM [k], ad prouidentiam Epicuri ex Lucretio exſculpendam *tomo primo* [l], excuſſa hac phyſiologiae Epicureae parte, luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus, planumque fecimus, iuxta Epicurum et Lucretium motum atomorum declinantem, ſiue clinamen, qua voce poëta vtitur, cauſſarum omnium rationalium et moralium fontem et originem ſtatui. Nec alia fortuna eſt omnia gubernans, niſi fortuitus acceſſus et deceſſus atomorum, quo deſtruitur, quod alio loco exſtruitur, atomis perpetuo in motu agitatis, vt accedant, et recedant, ſicque ſolutae alibi implicentur. Quod vero Lucretius Venerem carminis inuocauit initio, id ex lege poëtarum factum eſſe, omnium optime dicitur, cum facile potuerit per hanc Venerem ſubtiliſſimam illam animae partem, quam nomine carere, et rationis auctorem eſſe

e) Dubitat de eo FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 43. cuius tamen exempla plura extant.

f) Dicendum hac de re, in hiſtoria critica L. L. vid. quos nominant FABRICIVS et BAYLE ll. cc.

g) l. c. not. F.

h) L. V. v. 1225. ſeq.

i) L. V. v. 105.

k) In vita Epicur,

l) L. III. c. 13.

eſſe tradit, intelligere. Quamuis autem ita ſubuerterit prouidentiam Lucretius, vt Epicureis ſententiis conuenienter de diuina natura cecinerit [m]:

Nam priuata dolore omni, priuata periclis
Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Vitiis tamen infenſum ſe, et acrem paſſim cenſorem praebuit, ſuo etiam exemplo docens, ſancta Epicurum tradere, et ſi propius acceſſeris, etiam triſtia. Paſſim enim honeſtatem, candorem, iuſtitiam commendat, acriterque in vitia ſui temporis inuehitur [n], quem morem ſeruauiſſe Epicureos veros, ſuo etiam loco in eorum hiſtoria oſtendimus. Qua vero ratione quoue nomine inter atheos referendus ſit [o], ex iis, quae ſuperiori periodo de atheiſmo Epicuri diſputauimus, facile poteſt colligi. Certe ex principiis, quae inſeruit carmini ſuo, phyſiologicis, Deos ſtatuiſſe apertum eſt. Ita enim [p]:

Omnis enim per ſe diuum natura neceſſe eſt
Immortali aeuo ſumma cum pace fruatur,
Semota a noſtris rebus ſeiunctaque longe.

Eas vero diuinas naturas non e mundo tantum in intermundia relegauit, ſed et homines omni earum timore ſoluit, cunctis atomorum concurſui permiſſis, quae proximam ad impietatem viam ſtruere, quilibet videt. Vnde recentiori aetate veneno parare antidotum multi viri docti conniſi ſunt, qui contrarium ſyſtema Lucretiano euertendo aptum carmine ſunt exorſi [q]. Editiones elegantiſſimi carminis enarrat FABRICIVS [r], inter quas eminet, quam curauit Lucretio fato ſimilis THOMAS CREECH Britannus [s]. Obiit Lucretius A. V. C. DCCIII. vnde errare colligitur auctor *Vitae Virgilii* vetus, qui eodem die Lucretium periiſſe narrat, quo natus eſt Virgilius. Hic vero Ol. CLXXVII. 3. A. V. C. DCLXXXIV, in lucem eſt editus, quo Lucretius XXVI. modo annum vitae agebat [t].

§. XXVIII. Reſtat vna ſecta Pyrrhonia ſiue ſceptica; quae tamen Romae iisdem, quibus caeterae, fortunae fauoribus vti non potuit, ſed extorris manſit. *Secta Pyrrhonia.* Non quod ſceptica philoſophandi ratio Romanis non placuit, ſed quod Academica philoſophia, quae ſobrie magis et prudenter in hac via incedere videbatur, illam quaſi abſorpſit, et in ſua recondit viſcera. Cum enim acerbitas Scepticorum, iuncta negligentiae, ſectam hanc tantum non omnem extinxiſſet, et odio quoque atque inuidia philoſophos cumulauiſſet, qui ſe contra omnes erigebant; factum eſt, vt, quod *ſuperioris*

tomi

m) L. I. v. 59.
n) Conf. BAYLE l. c. not. G. et quos laudat. Exempla vbique in hoc carmine deprehendes.
o) Ita plerisque placet. Vid. REIMMANN. Hiſt. atheiſmi c. XXXVII. §. 5. p. 250.
p) L. I. v. 59 60. 61.
q) Latino Heroico, Aonius Palearius, Scipio Capicius, Polignacus Cardinalis et Thomas Ceua. Anglico Henricus Morus, et Richardus Blackmore, Gallico Carolus Claudius Geneſtus et Italico Alex. Marchetti, de quibus vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 55. ſqq.
r) loc. cit. T. I. p. 43. ſeqq.
s) Ox. 1695. 8. cum notis magis philoſophicis, quam criticis. Suſpendio vitam ſibi finiuiſſe ob perditos amores, diſces ex IAC. BERNARDI nou. relat. reip. lit. 1700. p. 331.
t) Notauit id iam VOSSIVS de poët. Lat. p. 15.

Digitized by Google

tomi libro tertio oſtendimus [u] his, quibus Graeca philoſophia inter Romanos efflorefcere coepit, temporibus, Pyrrhonis ſecta, extincta quaſi iaceret: id quod ſuo teſtimonio confirmauit CICERO [x]. Quod odium tantum fuiſſe videtur, vt cum circa Ciceronis tempora Aeneſidemus in Aegypto Pyrrhoniam philoſophiam reuocaret ex exilio, libroſque Pyrrhonios inſcriberet Lucio Tuberoni, viro inter Romanos principi, nullibi tamen legamus, tanto patrocinio vſam philoſophiam ſcepticam ſectatores Romae inueniſſe.

u) c. 10. x) De finib. L. II.

CAPVT SECVNDVM

DE PHILOSOPHIA ROMANORVM CONDITA MONARCHIA.

DEQVE PHILOSOPHIS GENTILIBVS SVB IMPERATORIBVS ROMANIS VSQVE AD SECVLVM POST C. N. OCTAVVM.

SECTIO I.

DE RATIONE PHILOSOPHIAE GENTILIS SVB IMPERATORIBVS GENERALI.

§. I.

Ratio philoſophiae ſub Caeſaribus.

Quam inſignia philoſophia Graeca incrementa, florente adhuc republica Romana ceperit, quamque propitios inter ſummos principeſque ciuitatis viros patronos nacta ſit, praecedente capite, quaſi in prolegomenis philoſophiae Romanae, expoſuimus, demonſtrauimuſque, etiam ad paucos, treſque tandem viros ſumma rerum deuoluta, non tamen defuiſſe philoſophiae patrocinium. Tandem eiecta omni reipublicae libertate, vbi ad vnum redactus eſſet principatus, iſque ſolus ſenatui populoque Romano, vix vmbram priſtinae ciuitatis tuenti imperare coepiſſet, mutata quidem Romae ſunt omnia, non tamen philoſophiae honos ſuus pretiumque haberi deſiit, ſed ea porro culta, immo ad maiora et laetiora incrementa promota eſt. Cuius potiſſimam cauſſam inde deriuandam exiſtimamus, quod, qui primus monarchia Romana frui potuit Auguſtus Caeſar, non elegantioribus tantum literis eſſet excultus, ſed philoſophiae quoque praeceptis more Romanorum ſupra expoſito innutritus. Qui cum ingenio maximo, artibuſque illis, quibus viri in republica principes eo tempore ſe ornabant, excelleret, reſtituta tandem, poſt graues dimicationes, orbi Romano pace, eius etiam fructus et emolumenta promouere, laudabili ſategit inſtituto, et hoc quoque nomine atque cauſſa philoſophiam, qua

Digitized by Google

qua nihil apud Romanos viros doctos habebatur praeſtantius, egregie promouit. Quem ſecuti ex Caeſarum gente viri maximi, cum inſigni auctoritate pollerent, eandem dignitatem philoſophiae tuiti ſunt, et ad dominatum tandem euecti, non ipſi tantum philoſophiae ſtudium non abiecerunt, ſed etiam quos gubernando imperio adhibebant, ad easdem artes et philoſophiam colendas impulerunt. Ex quibus dici non poteſt, quam laeta philoſophiae ſeges effloruerit, cum in ſeculo potiſſimum Auguſteo vix quisquam dignitate atque eruditione eniteret, qui non philoſophiam ita deguſtaſſet, vt eius in vitae illius hiſtoria veſtigia apparerent. Qua philoſophiae felicitate excitati, qui eius profeſſionem ſequebantur, per omnes fere Graeciae ſectas in promouendis ſectae ſuae incrementis diligentiſſimam nauauerunt operam. Quo factum eſt, vt licet interdum ſub dominis eſſent, vel philoſophiae et philoſophis inimicis, vel voluptatis magis quam ſapientiae curam gerentibus, attamen, diuerſa licet fortuna, ſectae potiores vsque ad ea tempora, quibus gentilis religio in imperio Romano tantum non omnis euanuit, quod circa Sec. IIX. initia fere factum, ſectatores inuenirent plurimos et inſigniter florerent; noua etiam et monſtroſa ſecta conderetur, quae reliquos omnes tantum non ſuppreſſit, et quaſi deuorauit. Quae ſi paulo curatius expendamus, hiſtoriae Romanae, quousque gentilis religio in orbe Romano dominata eſt, vno quaſi oculi ictu intuentes ambitum, innumeros fere deprehendimus vel philoſophos, vel philoſophiae cultores, qui quidem profeſſionem philoſophorum non ſecuti ſunt, attamen philoſophiam didicerunt. Quos vero enumerare omnes nec neceſſarium eſſe putamus, nec poſſibile; cum hi quidem ad philoſophiae hiſtoriam non pertineant, ſed vel eruditionis diſciplinarumque aliarum laude, vel muneribus publicis nominis famam conſecuti ſint. Ex quibus potiores tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, ſtrictim carpemus, ſummatimque delibabimus, ſequentibus vero ſectionibus hiſtoriam ſingularum Sectarum diligenter perquiremus, et quae fata habuerint, quosue ſectatores, enarrabimus. In qua noua eius hiſtoriae periodo, cum non niſi Græcae ſectae occurrant, praeter vnam eclecticam ſectam, quae nefando ſyncretiſmo Platonicam philoſophandi rationem adulterauit, nouumque philoſophiae ex omnibus fere orbis placitis conflatae chaos condidit, ſyſtematum enarrandorum labore ſuperſedere eo facilius poſſumus, quo diligentius ea *tomo primo* ſumus proſecuti.

§. II. Fuiſſe Romae vix virum aliquem eruditionis laude clarum, qui non philoſophiam attigiſſet, viroſque ſummos et ad clauum reipublicae admotos ei honorem habuiſſe, et intra muſea ſua recepiſſe, ſuperiore capite diximus. Eadem ratio ſub imperatoribus fuit, cum et viri ſummi, qui poëticae arti, hiſtoriarum, aliarumque diſciplinarum ſtudio ſe toti dederant, et viri in republica et in aula illuſtres oſtenderint, ſe a ſapientiae huius praeſidio non eſſe imparatos. Vtriusque generis exempla quaedam illuſtria magis et memoria digna paucis exponemus. Et inter doctos quidem, et eru- *Virgilii Philoſophia.*

ditione

ditione nomen famamque ſibi immortalem conciliantes hoc tempore viros VIRGILIVM merito aliis anteponimus, quem carminis elegantia et artificio, et ſermonis nitore parem non habuiſſe, epicumque carmen apud Latinos ad perfectionem ſuam perduxiſſe, in Poëſios hiſtoria enarrandum eſt, nec ad noſtri inſtituti limites pertinet. Incubuiſſe vero illum in philoſophiam, teſtatur SERVIVS [a], qui cum Quintilio Varo ſub Sirone [b] philoſopho Epicureo philoſophiae operam eum dediſſe, notat. Vnde ipſe in epigrammate:

Magni petentes docta dicta Seironis.

Et in poëmate, cuius titulus *Ceiris:*

Etſi me vario iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Caecropius ſuaueis exſpirans hortulis aura
Florentis viridi ſophiae complectitur vmbra [c].

Non negat hoc, qui vitam eius ſcripſit, DONATVS [d], ſed Academicum tamen magis, ſiue Platonicum fuiſſe, cum diuina conderet carmina, putat. Ait enim: *Audiuit a Silone* (Sironem alii vocant) *praecepta Epicuri, cuius doctrinae ſocium habuit Varium. Quamuis diuerſorum philoſophorum opiniones libris ſuis inſeruiſſe, de animo maxime, videatur, ipſe tamen fuit Academicus. Nam Platonis ſententias omnibus aliis praetulit.* Id quod tamen non ſine cautione admittendum eſt. Scilicet non deſeruiſſe Virgilium, cum carmina feciſſet ſua, hortos Epicuri, aliquoties tam luculenter prodidit, vt qui Epicureae ſectae alumnum non agnoſcat, merito quid Epicureum ſit, ignorare videatur. Ita enim de rerum omnium origine, ad Quintilium Varum, in hortulis Epicuri olim commilitonem [e]:

Namque canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animae mariſque fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis, vt his exordia primis,
Omnia et ipſe tener mundi concreuerit orbis.

Quibus verſibus rerum omnium primordia ex ſeminibus, ſiue atomis per inane iactatis et coactis et inani conſtantia, indeque elementorum originem elegantiſſime canit. Et ne prouidentiam tanto operi immiſcuiſſe, ſuſpicemur, ecce hominem prorſus Epicureum [f]:

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas,
Atque metus omnes et inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

Quem primarium omnis phyſiologiae Epicureae finem eſſe, ſuperiori tomo [g] ex ipſis Epicuri *ratis ſententiis* demonſtrauimus. Alia, ne nimii ſimus, non addimus, ſed lectoris attentioni notanda relinquimus. Recte tamen

a) Ad eclog. VI.

b) Meminit huius philoſophi etiam CICERO de finib. L. II.

c) Hinc inter Epicureos philoſophos Virgilio locum dedere GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. 72. et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 815. ſeqq. et Bibl. Lat. L. I. c. 4. §. 4. p. 50.

d) P. m. 11. edit. H. Stephan.

e) Eclog. VI. v. 31. ſeq.

f) Georg. L. II. v. 490.

g) L. III. c. 12

men monuit Donatus, diuerſorum philoſophorum opiniones libris cum ſuis inſeruiſſe, maxime Platonicas, vel, quod magis verum, Stoicas. Illud enim non de Virgilio tantum, ſed omnibus fere poëtis, hiſtoricis, geographis aliisque ſeculorum horum ſcriptoribus Romanis probe tenendum, eos, vbi ſectae alicuius placita tradere non ſuſcepiſſent [g], ſed philoſophiae dogmata obiter tantum tangere carminibus opus habuiſſent ſuis, non illius tantum ſectae, cui addictiores, quam reliquis, erant, doctrinam ſecutos fuiſſe, ſed aliarum quoque ſectarum paſſim inſperſiſſe dogmata, prout carminis habitus atque nitor et materiae ſubſtratae poſceret conditio. Ad quam obſeruationem cum ſaepius nobis in ſequentibus prouocandum ſit, ea probe tenenda ſt, ſine qua vix de horum ſcriptorum philoſophia certi quid poteſt diſcerni.

Qua in re memorabili Virgilius exemplo eſt, qui paſſim per alias ſectas vagatur, earumque placita pangit. Ita, *ecloga quarta* [h] canens.

Vltima Cumaei venit iam carminis aetas
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo
Iam redit et virgo redeunt Saturnia regna,

manifeſte Platonis annum exprimit, vt elegantiori ſub ſchemate Pollioni de nato gratularetur filio, id quod SERVIVS iam vidit atque monuit [i]. Stoicos vero, qui rerum omnium primordia ex anima diuina per omnem materiam diffuſa deriuabant, ita eleganter docentes depingit [k]:

His quidam ſignis, atque haec exempla ſecuti
Eſſe apibus partem diuinae mentis et hauſtus
Aetherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris, Coelumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.
Scilicet huc reddi deinde ac reſoluta referri
Omnia, nec morti eſſe locum, ſed viua volare
Sideris in numerum atque alto ſuccedere coelo.

Sic et alio loco [l] Anchiſen inducit philoſophantem:

Principio coelum ac terras campoſque liquentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit: totamque infuſa per artus,
Mens agitat molem, et magno ſe corpore miſcet:
Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
Et quae marmoreo fert monſtra ſub aequore pontus.
Igneus eſt ollis vigor, et coeleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terreuique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque: dolent gaudentque: nec auras

g) Vt fecit Lucretius, qui Epicurea, Manilius qui Stoica proſecutus eſt.
h) v. 5. ſeqq.
i) Conf. GAVDENTIVS c. CLXXIV. p. 242. ſeqq.
k) Georg. L. IV. v. 220. ſeq.
l) L. VI. Aeneid. v. 724. ſeqq.

Digitized by Google

Reſpiciunt, clauſae tenebris et carcere coeco,
Quin et ſupremo quum lumine vita reliquit.
Non tamen omne malum miſeris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt peſtes, penituſque neceſſe eſt
Multa diu concreta modis inoleſcere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliae panduntur inanes
Suſpenſae ad ventos: aliis ſub gurgite vaſto
Infeſtum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.
Quisque ſuos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elyſium, et pauci laeta arua tenemus,
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum ſenſum atque auraі ſimplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotam voluere per annos,
Letheum ad fluuium Deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores ſupera vt conuexa reuiſant,
Rurſus et incipiant in corpora velle reuerti.

Quem locum, etſi longiuſculum ideo totum hic apponere placuit, quod Stoicam phyſiologiam egregie prorſus exprimit. Licet enim fabulas poetarum de ſtatu animarum poſt mortem immiſceat poëta [u], vt carminis iuuaret habitum atque elegantiae poëticae decus ſeruaret, reliqua tamen omnia adeo aperte Stoicas hypotheſes redolent, vt miremur, poſt MACROBIVM [m], ex ſectae ſuae more cuncta Platoni vindicantem, non GAVDENTIVM [n] tantum hic ceſpitaſſe, ſed et illo in veterum doctrina millies oculatiorem CVDWORTHVM [o] Pythagoricum dogma hic quaeſiuiſſe. Aperte enim animam diuinam per omnia fuſam omnibus prorſus rebus ineſſe, illamque mentem ignem eſſe ſtatuit; hinc animae coeleſtem originem, motuumque et paſſionum eius quatuor generibus diuiſorum, originem deriuat, et poſt mortem magnam Stoicorum ſpem euadendi ad ſuperiora, corporeis ſordibus deterſis, ponit, magnamque illam periodum, qua ſuccenſis omnibus nouus ex Ioue orbis prodituruseſt, luculenter innuit. Quae cum mire cum dicto loco conueniant, Stoicos hic ſenſus et decreta phyſica dediſſe Virgilium, dubitandum non eſt. Quod licet ſua radiare claritate euidens ſit, non tamen inde recte concluditur, Virgilium deſertis Epicuri hortulis ad porticum tranſiiſſe. Ex priori enim, quem adduximus, loco manifeſtum eſt, poëtam non ſuam ſed aliorum philoſophorum, a ſua, quam ſequebatur, ſecta, diuerſorum placita enarraſſe. Quod dum initio mox ita indicet: *Quod QVIDAM ſignis etc.* miramur, ad id non attendiſſe viros doctiſſimos, qui de Virgilii atheiſmo diſputarunt, hancque ei maculam

u) Ex quo ſequitur, verba non nimis eſſe premenda. Multa enim aliena admiſcebant poëtae philoſophicis Dogmatibus, id quod Tom. I. de poëtarum theologia differentes iam monuimus.

m) Somn. Scip. L. II. c. 12. p. 161.

n) I. c. p. 248. ſeq.

o) Syſt. intell. c. V. ſect. 4. §. 29. p. 1155. quem ideo notauit interpres doctiſſimus.

Digitized by Google

Iam ob iſtas Stoicas hypotheſes inuſſerunt. Qua de re quae dixerint RICH. SIMONIVS [p], P. BAYLE [q], G. G. LEIBNIZIVS [r] et N. HIERONYMVS GVNDLINGIVS [s], notum eſt. Qui ſi cogitaſſent, nec atheismum ex hoc Virgilii loco aliter, quam de tota ſecta Stoica fieri poteſt, poſſe concludi, nec eam eſſe ipſius Virgilii, ſed quorundam aliorum, ſententiam, parcius in elegantiſſimum hunc vatem opprobrium conieciſſent, cautius etiam CVDWORTHVS [t] inter recte ſentientes Numinis profeſſores eum retuliſſet: In quo vtroque extremo eos nimios fuiſſe, ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Alias philoſophorum apud Virgilium hypotheſes e. g. ſtellas maris exhalationibus nutriri, hisque ſimiles, breuitatis cauſſa ſilemus. Philoſophiae moralis eandem fere, quam naturalis et diuinae rationem Virgilius habuit, qui mox Epicurea principia ſecutus eſt, mox fato Stoico heroëm ſuum inuoluit, mox Academico ſiue Platonico more de corpore animae carcere diſſerit, etc. Praeſertim ex Romanorum conſuetudine ſtoica de virtute praecepta ei arriſere [u], vt ex locis patet a Cl. STOLLIO [x] adductis, quae conſuli ipſa velimus. Quae omnia tamen vt non eo fine immiſcuit poëta, vt philoſophiam doceret lectorem, ſed vt carminis decorem ſententiis tueretur philoſophicis, nec philoſophum faciunt, nec doctorem eius omnium optimum, quod nimius Virgilii amor olim magno perſuaſit SCALIGERO. Non omittendum de Virgilio hoc quoque; eum medicinae et mathematicae artis cognitione imbutum, anno LII. vt vltimam manum Aeneidi imponeret, ſtatuiſſe in Graeciam et Aſiam ſecedere, trienniоque continuo omnem operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philoſophiae vacaret. Sed in itinere languorem nactum reuerſum Brunduſium obiiſſe [y].

§. III. Poſt Virgilium inter poëtas Latinos excellit omnium maxime Q. HORATIVS FLACCVS illi aetate ſuppar, quem inter Epicuri aſſeclas a plerisque numerari videas [z]. Ipſum Epicureum voluiſſe videri, ex his eius verſibus patet [a]: *Horatii philoſophia.*

Me pinguem, et nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Pro quo *parcum* non ſine ingenio legit MEIBOMIVS [b]. Nec multa obſcurius alibi [c]:

Parcus Deorum cultor et infrequens
Inſanientis dum ſapientiae
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

 Paſſim

p) Bibl. crit.
q) Contin. des penſees ſur les com. p. 119.
r) Theodic. diſc. prelim. p. 13.
s) Gundlingian. P. XLIV. §. 80.
t) L. c. c. IV. §. 19. p. 437. Praeiuit LACT. L. I. c. 5. conf. Cl. ZIMMERMANN. de atheiſmo Plat. Amoenit. lit. T. XIII. p. 128. ſeq.
u) Conf. LVDOV. THOMASIN. methode d'etudier les poëtes chretiennement P. I. L. II. c. 8.
x) Hiſt. philoſ. mor. gentil. §. CXCV. p. 374. ſq.
y) DONATVS L. c. p. 6.
z) GASSEND. l. c. p. 72. FABRIC. l. c. p. 811. REIMMANN. Hiſt. atheiſm. c. XXXVII. p. 255. STOLL. Hiſtor. phil. mor. gent. p. 385.
a) Epiſt. L. I. ep. 4. b) Ad LAERT. L. X. ſ. 132.
c) Lib. I. od. 34.

Digitized by Google

Paſſim etiam inſignia apud eum philoſophumena occurrunt, quae Epicuri hortos ſapiunt, qualia praecipue ſermones eius exhibent. Recte huc etiam ſcommata in Stoicos refert Cl. REIMMANNVS [d], qui locutiones quoque eius ſordidas hanc ſectam referre putat; in quo tamen ex vitio ſectatorum quorundam iniuriam ipſi ſectae fieri, ex iis liquet, quae ſuo loco de infamia hortorum Epicuri diſſeruimus, immo ex ipſo Horatio demonſtrari poteſt, qui dum Catium Epicureum multo ſale ſatyrico perfricat [e], eo quod philoſophiam Epicuri ad culinam ventremque, et voluptatis corporeae inſtrumenta traduxiſſet, hoc ipſo meliorem caſtioremque inſediſſe ſectae Epicuri opinionem indicat atque fatetur. Etſi vero ex adductis Horatii verſiculis manifeſtum eſt, fuiſſe eum hortorum Epicuri ſectatorem, duo tamen notanda ſunt, quae de Horatii philoſophia diſtincte ſtatuendum eſſe monent. Primum enim, ipſe fatetur [f] ſe Athenis philoſophiae operam dantem, in Academia didiciſſe philoſophiam:

Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſiluas Academi quaerere verum.

Tum vero in Academia vltimus adhuc docuit Antiochus, qui Platonica, Stoica et Peripatetica inter ſe conciliabat. Quem licet non ſequeretur Horatius, libertatem tamen inde illam, quae nullius ſe magiſtri placitis totam mancipat, didicit, qua in carminibus ſuis, ex ratione §. *praecedente* dicta, vſus eſt, et de qua elegenter [ff]:

Nunc itaque et verſus et caetera ludicra pono,
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum,
Condo et compono, quae mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter;
Nullius addictus iurare in verba magiſtri,
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis,
Virtutis verae cuſtos rigiduſque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor.

Alterum, quod notari in hac re meretur, hoc eſt, videri Horatium, vel fortunarum ſuarum iactura, aliaue calamitate de diuina, quae rebus ineſt omnibus prouidentia fuiſſe monitum, vel ceſſantibus, quas temperamentum eius proſequebatur, voluptatibus [g], ſerio magis et ſeuere philoſophari coepiſſe. Prius adducti ſupra verſiculi ſuadent, quibus ab inſanienti ſe philoſophia reuocari luculentis diuinae prouidentiae ſpeciminibus fatetur; poſterius diuerſis locis innuere videtur, et imprimis in celebri ad Maecenatem epiſtola [h], qua ſibi non eandem quam prius, aetatem, non mentem eſſe dicit, monerique ſe, vt ſenectutem tandem aliquando ſeriam ducat, ſuisque annis et perſonae decoram. Vnde ad virtutis Stoicae, ſeueriorem-que ſapientiae diſciplinam ſeſe conuerſum, ſeria iam ſcribere ait, licet inuita

forte

d) L. c. vid. Lib. I. Sat. 3. Lib. II. Sat. 3. e) L. II. Sat. 4. f) L. II. ep. 2. ff) L. I. ep. 1. g) L. II. ep. 2.
Singula de nobis anni praedantur euntes,
Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludum.

forte Minerua ad priſtinos interdum de voluptate ſenſus relabatur. Haec volunt verſus ſequentes;

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat etc.
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis
Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor etc.

ſuntque in hac epiſtola Stoica pluſcula, qualia ſunt:

Virtus eſt vitium fugere, et ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.
- - - *Rex eris, aiunt*
Si recte facies
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Ex quibus parca, vt inſtitutum noſtrum poſtulat, manu datis, facile cuiuis ad rem ipſam attendenti de philoſophia Horatii erit iudicium [i], et quousque admittendum ſit, quod DAN. HEINSIVS [k] contendit: non referendum eſſe Horatium ad Epicuri gregem, ſed Eclecticis a Potamone tunc conſtituta ſecta adnumerandum: qua de re infra.

§. IV. Sequitur inter poëtas OVIDIVS, inter cuius carmina haud pauca deprehenduntur, quae in Graecorum philoſophia non parum exercitatum fuiſſe loquuntur. *Ouidii philoſophemata.* Qui tamen, vt reliqui poëtae, non ipſe egiſſe philoſophum cenſendus eſt; etſi enim philoſophorum paſſim placita ſuis interſeruit carminibus, interpres tamen magis eſt philoſophiae Graecae, quam ipſe philoſophus. Exemplum eius illuſtre eſt theogonia, quam veteres theologos Graecos ſecutus in ipſo metamorphoſεων limine eleganter expoſuit. Quem licet communem populorum aetatis ſuae ſententiam expreſſiſſe CVDWORTHVS [l] tueatur, cum Graecis tamen theogoniis comparanti erit manifeſtiſſimum, illos Ouidium ſecutum eſſe, licet quem preſſius ſecutus ſit, definiri accurate nequeat. Summa eius haec eſt: Initio fuiſſe chaos, diſcordia rerum ſemina continens; ex hoc ortum eſſe et mundum, et formas Deorum. Hanc congeriem litemque diremtam a Deo et natura [m], eiusque cura mundum formatum et ornatum fuiſſe: et tandem hominem natum vel ex diuino ſemine, vel ex aethere cognati coeli ſemina retinente; huncque hominem in effigiem Deorum, quorum curae et prouidentiae mundum Deus diſtribuit, eſſe formatum. Quae pau-

h) L. I. ep. 1.

i) GVIL. BERGERI et IO. HENR. FORELLII diſſ. de philoſophia Horatii nobis non viſas laudat FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 321.

k) De Satyra Horat.

l) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 275. Conf. BAYLE T. III. art. Ouide not. G. p. 556.

m) Intrudit hic naturam ſuam genitricem CVDWORTHVS, de qua tamen non cogitaſſe Ouidium apertum eſt. Deum vero hunc et naturam non diuerſa eſſe, omnino veriſimile eſt, nec aliud illa videtur eſſe, quam neceſſaria Dei in materia latentis actio et commotio, qua cuncta ex legibus amicitiae et diſcordiae ordinata tandem ſunt, formamque acceperunt. Qua de re nos ſuo loco.

Digitized by Google

paulo comtius ornata ſunt, Graecis, rem ipſam tamen, ab his expreſſam continent, et imprimis Empedoclea ſapiunt, ſcholamque Pythagoream, cuius ſyſtema elegantiſſimis verſiculis [n] expreſſit, et imprimis Empedocleam phyſiologiam luculenter expoſuit. Ridet enim eos, qui mortem ſtygis metu timent, cum illae non moriantur, ſed nouas ſemper ſedes quaerant migrentque: tum praecipit, nihil interire, omnia mutari, tranſire ſpiritum hominis in feras; nihil eſſe, quod toto perſtet in orbe, cum ſemper omnia fluminis inſtar labantur et mutentur. In quo tamen Pythagoricam μετεμψύχωσιν cum Stoica μετενσωματώσει confundere videtur. Aſſumit etiam Empedoclis et Heracliti dogma, noſtra ſemper corpora ſine requie verti nec eſſe nos, quod vel heri fuimus, vel cras erimus. Ipſa porro, Empedoclem ſecutus, addit elementa mutari, omnia ex ipſis fieri, in ea redire, ipſa inuicem commutari, monens, naſci vocari

Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante, morique
Deſinere illud idem, cum ſint huc forſitan illa
Haec translata illuc.

Coelum itaque et tellus formas mutare, nosque, partem eſſe mundi, et quoniam in omnes creaturas ire condique poſſimus, aliorum animas poſſe habere. Non igitur eſſe viuendum carne, ſed alimenta carpenda congrua, et nec piſcibus veſcendum, nec brutis. Hactenus Ouidius, qui licet ſatis luculenter phyſiologiam Pythagorico-Empedocleam exprimat, ideo tamen inter Italicae ſcholae ſectatores referri non poteſt. Non enim ipſe ſuam de hac rerum omnium origine, transmutatione, et facie ſententiam exponit, ſed Numam loquentem inducit, qui cum vulgi rumore et opinione Pythagoreus haberetur, hanc ei perſonam Ouidius induit, et Pythagoreis principiis ſeriem euoluere fati iuſſit. Perperam itaque ex hoc metamorphoſεων epilogo coniecere viri docti et in his ROBERTVS HOOCKIVS [o], Ouidium in metamorphoſi ſua ſub fabulis illis deſcribendas ſibi propoſuiſſe varii generis mutationes, quae telluri contigerunt, et ſyſtema quoddam hiſtoriae naturalis tradere. Nihil enim aliud ſibi propoſitum habuit poëta ingenioſiſſimus, quam mythologos Graecos exprimere, et facundiam carminis atque fertilitatem ingenii, deſcriptionibus luculentis et viuis demonſtrare: licet non negemus, mythologiae veteris partem aliquam, poſt hiſtoricam, fuiſſe etiam philoſophiae naturalis, cui nempe illae fabulae, emendata theologia fabulari rationibus philoſophicis accommodatae ſunt. Qua de re cum *tomi primi libro ſecundo* pluribus actum ſit, eo lectorem remittimus.

Manilii philoſophia.

§. V. Praeter triumuiros hos inter poëtas Latinos, ob philoſophiae in carminibus expreſſae veſtigia notari adhuc debent, Manilius, Lucanus et Perſius, qui Stoicorum decretis propenſi fuerunt. Et M. MANILIVS quidem, quem cum Manlio mathematico PLINIO [p] memorato quidam

n) Lib. XV. v. 150. ſeqq.

o) Vid. Act. erud. 1707. p. 155. vbi breuem operum eius poſthumorum habes recenſionem. Diſplicere ſibi hanc ſententiam faſſus eſt FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 364. ſeq.

p) Lib. XXXVI. c. 10.

quidam eundem eſſe putant [q], qui epico carminis genere *aſtronomicon* ad Auguſtum ſcripſit [r], in quo corpora caeleſtia eleganti et iucundo poëmate deſcripſit, vel hoc ſolo nomine in hiſtoria philoſophiae non prorſus praetereundus. Verum myſteriis quoque philoſophiae imbutum fuiſſe, paſſim prodit: cumque phyſiologiam Epicuream, quae mundi compagem ſine Deo eiusque prouidentia conſtare tradit, indignam philoſopho cenſeret, ad Stoicorum caſtra receſſit, Deumque mundi animum eſſe, omnibus intentum, omnia peruadentem paſſim inculcat. Illius odii in Epicurum teſtes hi verſus ſunt [s]:

Quis credat, tantas operum ſine numine moles
Ex minimis coecoque creatum foedere mundum?

Stoicae autem phyſiologiae palmarium dogma hoc eſt [t]:

Namque canam tacita naturam mente potentem
Infuſumque Deum coelo terrisque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno conſenſu viuere mundum,
Et rationis agi motu, quum ſpiritus vnus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Similia paſſim interſerit [u], breuitatis gratia hic omittenda. Viſus hanc ob doctrinam Stoicam dignus Manilius ANT. COLLINO [x], quem pantheiſmi fautoribus aggregaret, quemadmodum inter Spinozae praeluſores eum retulit MOSHEMIVS [y]: qui probe notat, hominem Stoicis hypotheſibus imbutum cum Zenone adeo ineptire, vt mundum vniuerſum Deum eſſe cenſeat. Ita enim mire Στωικῶς canit [z]:

Ac mihi tam praeſens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum, nec forte coiſſe magiſtra.
Vt voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus ſtruxit minime - - -

Quibus fruſtra opponit Cl. REIMMANNVS [a]: *non ſequi exinde, eum mundum pro ente infinito et aeterno habuiſſe, vſitatum quippe fuiſſe ethnicis, iis quoque entibus Dei nomen tribuere, quae nouerant eſſe a Deo producta. Manilium etiam mundum hunc productum a ratione, quae ei ineſt, dicto loco diſtinguere.* Primum enim huc non pertinet, cum per mundum non Deum quendam, ſed ipſum Deum, numenque quo vertitur mundus, intellexiſſe ex ipſis eius verbis pateat, nec Stoica aliter phyſiologia patiatur, quam totum hoc, quo continemur, et vnum eſſe, et Deum. Alterum nihil cauſſam Manilii iuuat, qui, licet a mundo rationem, quae mundo ineſt, diſtin-

q) RICCIOLVS in Almageſto, FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 293. qui vero T. II. p. 409. ſententiam mutauit.
r) Prolixe de eo FABRIC. ll. cc. quem vide.
s) Lib. I. v. 492. 493.
t) L. II. v. 61.
u) L. IV v. 915.
x) De lib. cogit. p. 219. cui praeiuit TOLANDVS Origin. Iudaic. p. 106.
y) Ad CVDWORTH. Syſt. intell. c. IV. §. 20. n. 38. p. 438.
z) L. I. v. 483. ſqq. nec id negat CVDW. l. c.
a) Hiſt. ath. c. VII. §. II. p. 259. ſeqq.

Digitized by Google

diſtinguat, facit id tamen more ſenſuque Stoico, quatenus pars agens patienti, ſiue materiae craſſiori in vno toto opponitur. Quae hoc quidem efficiunt, non prorſus cum Spinoza facere Manilium, ſed nec pia magis, nec meliora multo eum aſſerere; vt ex iis liquet, quae *tomo primo* de Stoicorum his dogmatibus et atheiſmo iis obiecto diſſeruimus. Eandem in

Lucanus. claſſem poëtarum Stoicis fauentium M. ANNAEVM LVCANVM referimus, Senecae fratris filium, qui praeter Palaemonem Grammaticum, et Virginium Flauium rhetorem Cornutum philoſophum praeceptorem habuit, vnde amor eius erga Stoicorum dogmata enatus fuit; Cornutum enim inter Stoicos eminuiſſe, in ſequentibus dicemus. Prodidit hanc paſſim in porticum propenſionem, in Pharſaliae carminibus, quae bellum ciuile Caeſaris et Pompeii enarrant, ſatisque luculenter iuuenilium annorum impetum produnt. Exemplum laudati Stoiciſmi ſupra in Catonis deſcriptione dedimus, ad quod breuitatis cauſſa, prouocamus. Vnum damus eumque illuſtrem Stoicae phyſiologiae locum [b]:

Sic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetent chaos omnia, miſtis
Sidera ſideribus concurrent: ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phoebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi: totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit foedera mundi.

Alia, et in his fati quoque ſideralis deſcriptionem et aſſertionem Figulo tributam, hic pratermittimus. Philoſophicum magis argumentum pro-

Perſius. ſecutus eſt A. PERSIVS FLACCVS, qui etiam ex Cornuti ſchola prodiit, Lucanumque commilitonem et amicum habuit. In ſatyris enim adeo ſtrenue ſequitur Stoicae ethicae praecepta, vt recte appellari queat

Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles,

Quo nomine Stoicam ſe ethicam proſequentem appellat HORATIVS [c]. Qui cum ſeueriſſimae diſciplinae praeceptorem eſſet nactus, acerbus vitiorum reprehenſor et rigidus virtutis Stoicae doctor, in ipſa iuuentute (vix enim XXVIII. annos vixit) euaſit, et vbique Stoica praecepta diſſeminauit. Cuius illuſtre prorſus exemplum eſt *ſatyra tertia*, qua ſub perſona Stoici philoſophi iuuenes Romanos monet, ne otio et mollitie corrupti, vel patrimoniis et natalibus freti philoſophiae ſtudia negligant, quae ſola vitiis mederi, virtutem et honeſtatem docere, animum bene conſcium et vitae felicitatem largiri queant. Cuius ex multis en carptim paucula:

Diſciteque o miſeri, et cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, et quidnam victuri gignimur, ordo

Quis

b) L. I. v. 74. [illegible] Quae vero paſſim occurrunt voces Epicureae, [illegible] L. VI. v. 445. ſeqq non ad Lucanum trahendae ſunt, ſed ad carminis [illegible], quod eas poſcebat. c) L. I. ep. 1.

Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Vtile numus habet, patriae cariſque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Iuſſit, et humana qua parte locatus es in re.

Quibus verſibus Stoicam de officiis doctrinam eleganter comprehendit. *Satyra* vero *quinta* dum Cornutum praeceptorem laudibus extollit, prodit etiam quo loco Stoicam philoſophiam habeat, et ſolum ſapientem eſſe liberum Stoico more eleganter ediſſerit; et paſſim porticus principia ſententiis [d] exponit ſuis [e]. Addi his poſſent ex poëtarum Latinorum choris alii, niſi vela contrahere inſtitutum iuberet. Vnus Seneca tragoedus, quem locum in theatro etiam philoſophico ceperit, oſtendit: cuius tragoedias, ſi modo vnius ſunt, non inepte philoſophiam cothurnatam perſonatamque ſtoam dixeris.

§. VI. Quod de poëtis Latinis dictum eſt, idem de hiſtoricis quoque dici poteſt, eos philoſophiae ſtudiis in iuuentute innutritos narrationibus ſuis paſſim praecepta philoſophiae, prout locus, perſona, res atque materia poſcebant, inſperſiſſe: id quod adeo notum et peruulgatum eſſe putamus, vt non eſſe credamus quenquam, qui vel a limine eorum ſcripta inſpexit, qui haec negauerit. Vt tamen et hic ſymbolam addamus noſtram, paucos in exemplum producemus. Et principem quidem locum recte LIVIO dari, nemo forte pertinacius diſputauerit. Hunc in philoſophorum album tranſcribit SENECA [f], qui ita: *Nomina adhuc Liuium. Scripſit enim et dialogos, quos non magis philoſophiae annumerare poſſis, quam hiſtoriae, et ex profeſſo philoſophiam continentes libros.* Nihil tamen horum non ſupereſſe tantum hodie, ſed ne quidem memorari apud veteres ſcriptores alios, merito mireris. Et habet quidem in hiſtoriae Romanae opere haud raro ſententias philoſophicas, ſed quas non ex ſectarum ſcriniis, ſed ingenii practica ratione iudicantis acie congeſſit. Quae vero de ἀδεισιδαιμονίᾳ Liuii inter TOLANDVM [g], IO. FAYVM, EL. BENOIST aliosque [h] diſputata ſunt, cum huc non pertineant, ea praetermittimus, in hiſtoria atheiſmi ſpeciali quaerenda. Liuio iungimus TACITVM, conſuetudine ad ciuilem philoſophiam hiſtoriam referendi eo tantum non ſuperiorem. Eum Stoicis iungit LIPSIVS [i], nec prorſus male, ſi quaedam loca reſpicias, quibus Stoicos commendat, qui in corrupta Romanorum imperatorum aula ſaepe ſeuerae virtutis commendatione et exemplo eminebant [k]. Alibi tamen nec Epicurum dedignationis culpa Liuio falſo impacta, prodiit Hagae

Hiſtoricorum Latinorum philoſophia.

Liuius.

Tacitus.

gna-

d) v. 66. ſeqq.

e) Sententias eius morales collegit STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCVIII. p. 437. ſeqq.

f) Epiſt. 100. Conf. GAVDENTIVS l. c. c. XII. p. 381. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 199.

g) Cuius Liuius ἀδεισιδαίμων, ſiue de ſuperſtitionis culpa Liuio falſo impacta, prodiit Hagae Comit. 1709. 8.

h) Enumerat huius controuerſiae hiſtoriam S. Reu. MOSHEM. in vita Tolandi §. 28. Vindic. vet. Chriſtian. p. 151. ſeqq.

i) Manud. ad phil. Stoic L. I. diſſ. XVII. p. m. 100.

k) E. g. Thraſeas Paetus, Heluidius Priſcus, Rubellius Plautus et his ſimiles.

gnatur, et, quod aliquoties monuimus, ſententias tantum quasdam philoſophiae ſpargit, et hiſtoriam, gemmarum inſtar, iis interſtinguit, philoſophari nunquam exorſus eſt. Hinc per varias ſectarum inter ſe valde diſſidentium doctrinas vagantem videas. Prouocat [l] ad inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curae eſſe; quod Epicureum: tuetur fatum, ita tamen vt felicitas hominum conſtet [m], quod Stoicum: non cum corpore extingui animas, ait, quod Socraticum; et ſic in aliis quoque, prout locus et argumentum ſententiam poſcebat. Quae dum ad philoſophiam a Tacito cultam operoſe reuocat GAVDENTIVS [n], prodit is, ignoraſſe ſe, de qua re ipſi fuerit tractandum. Iungimus

Strabo. his STRABONEM Geographiae opere clariſſimum, qui ipſe hoc argumentum ad philoſophos pertinere, et ab iis tractatum eſſe, fuſe demonſtrat [o]. Vnde paſſim non literariam tantum, ſed et philoſophicam hiſtoriam reſpicit, multaque affert, ad noſcendos philoſophos eorumque doctrinam perſpiciendam vtiliſſima. Ipſe Amaſea Cappadociae oriundus, audiuit in grammaticis Tyrannionem, vt ſupra dictum, et in Rhetoricis Ariſtodemum, e philoſophis frequentauit Xenarchum Seleucienſem Peripateticum [p], et cum Boëtho quoque in Ariſtotelis dogmatibus ſe exercuit [q]. Id quod occaſionem dedit XYLANDRO [r], inter Peripateticos eum referendi. Probauere vero viri docti, qui in elegantiſſimum ſcriptorem commentati ſunt [s], Stoicos eum prae Peripateticis probauiſſe. Stoicos enim et Zenonem noſtros vocat, et Stoica paſſim dogmata ſequitur: v. g. ſidera nutriri exhalationibus; multa fieri fato, quorum cauſſa dari nequeat, et his ſimilia [t]. Quae ſine dubio cauſſa fuit SVIDAE [u], vt eum inter philoſophos referret. Quem vero is memorat [x] Stratonem Amaſenum philoſophum, qui vixit ſub Tiberio Caeſare, et ſcripſit Geographiae libros ſeptem, non alium eſſe a Strabone hoc, dudum contra temerariam FRANC. PATRICII coniecturam, neſcio quem Stratonem Geographum conſtituentis [y], dudum viris doctis obſeruatum eſt [z], videturque vel, Stratonis Lampſaceni et Strabonis nominibus inter ſe confuſis falſus eſſe more ſuo Suidas, vel ab exſcriptoribus articulus Strabo, paulo ſupra iisdem fere verbis occurrens, mutato nomine fuiſſe iterum poſitus. Quales transpoſitiones et confuſiones apud Suidam dari frequentes, infra aliquoties monendi nanciſcemur occaſionem.

§. VII. Non vero inter eruditos tantum, quos Romanum fouebat imperium, variis ſcientiis deditos inuenti ſunt multi, qui philoſophiam deguſtarent, licet philoſophiae profeſſionem non ſequerentur; ſed et viri prin-

l) Annal. L. VI.
m) In Agric. n) L. c. LXXXV. p. 287. ſeqq.
o) L. I. et II. p) L. XIV.
q) L. XVI.
r) In praef. ad Verſ. Strab.
s) CASAVB. praef. in not. add. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 6. p. 185. GAVDENT. l. c. LI. p. 212. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 3.
t) Hinc Athenodorum Stoicum ἑταῖρον vocat Lib. XVI. p. 779.
u) T. III. v. Strabo p. 379.
x) Ibid. v. Straton p. 382.
y) Diſcuſſ. Perip. L. III. T. I. p. 29. ſeq.
z) Vid. CASAVB. ad Strab. GAVDENT. l. c. FABRIC. l. c. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. p. 202. MARS. CAGNATVS Var. Obſ. L. III. c. 20.

Digitized by Google

principes, et Caeſarum aulae admoti, vel in republica adminiſtranda occupati complures fuere, quibus a philoſophiae ſtudio ornamentum acceſſit et praeſidium, quique omnem inde mouerunt lapidem, vt philoſophiae incrementa promouerent, philoſophoſque iuuarent atque commendarent. Hos vero enumerare omnes nec inſtitutum locusque patitur, nec tempus. Potiores tamen ſtrictim enumerare, haud abs re erit. Inter eos primum merito locum aſſignamus MAECENATI, cuius in viros doctos ſtudium et liberalitas in prouerbium abiit, quique tanta diligentia philoſophos, poëtas, oratores, Auguſto commendauit. Etſi enim, narrante DIONE [a], Maecenas *Auguſtum obſeruare monuerit eos, qui ſe philoſophiae nomine populo venditarent, dicendo: Cauere te iubeo philoſophos, neque enim, quia Arium et Athenodorum, bonos ac honeſtos viros expertus es, omnes alios idem ſtudium prae ſe ferentes, ſimiles eorum iudicare debes, quum hac ſpecie vſi multi, infinita mala populis priuatisque hominibus afferant;* non inepte tamen coniecit GAVDENTIVS [b], non eam ipſam Maecenatis orationem fuiſſe ad Auguſtum, ſed finxiſſe eam Dionem, more hiſtoricorum. Quanquam facile concedi poteſt, eiusmodi praecepta inſtillaſſe Auguſto Maecenatem, cum homines otioſi philoſophiae nomine abuſi tum fuerint plurimi, qui gratiam Auguſti, philoſophiae nomine venabantur: id quod ad philoſophorum honeſtorum ac bonorum commendationem trahi non poteſt. Sed imprimis veriſimile, homines nugiuendulos, quales Chaldaei et mathematici erant, qui innumeris modis homines decipiebant, Auguſti in haec ſtudia propenſione abuſos, philoſophiae nomine ſe ipſi commendauiſſe, ideoque Auguſtum a Maecenate fuiſſe monitum, vt ab iis caueret. Illud certum, non commendaſſe tantum hero ſuo Maecenatem philoſophos, ſed et ipſum philoſophiam tenuiſſe, et Epicuri imprimis ſectae fauiſſe. CANIVM IVLVM virum in primis magnum in hanc quoque eorum claſſem pertinere, qui bene praeparatum philoſophia pectus oppoſuere fortunae, SENECA [c] dubitare nos non ſinit, qui refert: *cum Caius Caligula mori eum iuſſiſſet, Stoicis eum principiis roboratum ſe immortalitatis experimentum laeto et tranquillo animo facturum dixiſſe, et propoſuiſſe illo velociſſimo momento, an ſenſurus ſit animus, exire ſe, promiſiſſeque, ſi quid exploraſſet, circumiturum amicos et indicaturum, quis eſſet animarum ſtatus.* Imprimis illuſtre nomen hoc quidem philoſophiae praeſidio conſecutus eſt THRASEAS PAETVS, Senator Romanus, Neronis aeuo clarus, quem ob candorem, iuſtitiam, fortitudinem, virtutisque omnis cultum laudibus ſummis extollunt veteres [d]. Is ex libro Munatii *de rebus Catonis* incenſus eſt ad virtutis Stoicae amorem, qua re Catonis exemplum imitatus in id maxime incubuit, vt ſe virum bonum, rectique cuſtodem effingeret. Quo in ſtudio tantopere profecit vt, qui de laudibus eius ſcripſit Iunius Ruſticus, eum virum appellaret ſanctiſſimum [e]. Quam morum integritatem ab omni

Maecenas.

Canius Iulus.

Thraſeas Paetus.

 adula-

a) Lib. LII. b) c. I. p. 210. c) De tranquill. c. 14. Locus totus legendus. d) TACITVS Annal. L. XV. c. 20. PLINIVS Lib. VIII. ep. 22. e) Vid. infra not. (h)

Digitized by Google

adulatione longiſſime remotam cum non ferret Neronis animus, totus aulae vitiis corruptus, Stoicae ſectae ſtudium in vitium vertit [f], eumque interfici iuſſit; id quod Stoica virtute et digno Catonis imitatore animo, apertis venis ſuſtinuit Thraſeas, qui cum philoſophico vixiſſet more, philoſophus etiam mortuus eſt. Mortis enim mandatum a Caeſare cum accepiſſet, cum Demetrio Cynico de animae natura et immortalitate diſſeruit, eumque ſibi exhalaturo animam adeſſe voluit [g]. Huius gener fuit

Heluidius Priſcus.

HELVIDIVS PRISCVS, ſenator Romanus, qui ipſe quoque ex Stoicorum diſciplina robur ſibi et virtutem parauit, exiliumque ſub Nerone paſſus, integritatis laudem Caeſaris gratia habuit potiorem. Cuius, vt et ſoceri eius Thraſeae laudem cum ſcripſiſſet Iunius Ruſticus, a Domitiano interemtus eſt [h]. Id quod Herennio Senecioni quoque eueniſſe, Fanniae rogatu idem officium exequenti, veteres narrant [i]. Addi his poſſent ICti magni nominis, Q. Mucius, Ceruidius aliique, niſi quae ſupra de Iureconſultorum Romanorum philoſophia dicta ſunt, his lucem ſatis claram accenderent. Nihil vero magis philoſophiae incrementa promouit, quam imperatorum Romanorum gratia, cuius exempla multa in ſequentibus occurrent. Qui cum et ipſi philoſophos beneuole eſſent complexi, et philoſophiae honorem tribuiſſent, dici non poteſt, quantum philoſophiae ſtudium euectum ſit. Cuius rei exemplum ipſe Auguſtus eſt, quem non Athenodorum ſolum et Nicolaum Damaſcenum fouiſſe infra dicemus, ſed et *hortationes ad philoſophiam* ſcripſiſſe ait SVETONIVS [k]. Veſtigia eius preſſiſſe Tiberium, in ſequentibus audiemus. Quae cum dereliquiſſent Claudius, Nero, Domitianus, qui philoſophos omnes Romana vrbe et orbe eiecerunt [l], ſub Traiano et Hadriano honos philoſophiae rediit, Antoninorum vero cura ſtudiisque immenſum auctus, Athenae reſtitutae, ſalaria philoſophis conſtituta ſunt [m]. Eiſdem veſtigiis inſtitit Septimius Seuerus eiusque vxor, Iulia [n]. Mammaea etiam filium Alexandrum philoſophis erudiendum commiſit, quos tamen male poſtea mulctauit Heliogabalus. Nec ab hoc philoſophiae amore alienus fuit Alexander Seuerus, qui LAMPRIDIO [o] teſte, philoſophorum libros legit, philoſophosque menſae ſuae adhibuit, immo Apollonii Tyanenſis imaginem larario inſeruit. Ita Gordianos quoque philoſophiae amore flagraſſe, et ſeniorem Platonis et Ariſtotelis libris legendis inſudaſſe, iuniorem philoſo-

f) TACITVS L. XVI. vbi cogitaſſe, ait, Neronem ipſam virtutem exſcindere.

g) Catonem ideo et Thraſeam iungit MARTIALIS:

Quod magni Thraſeae conſummatique Catonis
Dogmata ſi ſequeris.

Conf. SCARDEONIVS de claris ciuibus Patauinis p. 43. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. II. p. 230. VOSS. de hiſt. Lat. L. II. p. 135. quem librum Thraſeae nomine meditatus ſit LIPSIVS vid. Ep. Miſcell Cent. II. ep. 22.

h) SVETON. in Domit. c. 10.

i) Prolixe Heluidii familiae cauſſam exponit PLINIVS L. IX. ep. 13. quibus adde XIPHILIN. in Domit. et ex recentioribus IONSIVM l. c. L. III. c. 5. FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 410. GAVDENTIVM l. c. c. LXXV. p. 256. ſq.

k) In Aug. c. 85.

l) GELLIVS Lib. XV. c. 11. conf. SVETON. in Domit. c. 10.

m) XIPHILIN. et CAPITOLIN. in Antonin.

n) HERODIAN. L. II. PHILOSTRAT. vit. Soph. L. II. p. 601. SPARTIAN. in Seuero c. 18. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 16. LE MOYNE var. ſ. praef.

o) In Alex. c. 29. 30.

loſophiae myſteriis imbutum fuiſſe CAPITOLINVS [p] auctor eſt, et PORPHYRIVS [q] narrat, eum in expeditione aduerſus Perſas Plotinum philoſophum habuiſſe comitem. Ita ab Auguſti temporibus et imperii Romani incunabulis ad Conſtantinum M. vsque, quo Romanum imperium Conſtantinopolin translatum eſt, habuit ſemper fere philoſophia in aula, ſi paucos imperatores demas, praeſidium. Quod et poſtea in orbe Romano nacta eſt, ſede imperii ad Graecos translata, id quod conſtitutiones Theodoſii et Valentiniani, in Cod. Theodoſiano extantes, ſatis probant. De quibus tamen cum *tomo tertio* dicendum ſit, dictis nil addimus, ſed ad ipſas ſectas, quae ſub imperatoribus floruerunt, conſiderandas progredimur, quibus doctoribus gauiſa, quibus fatis vſa ſit ſecta Pythagorica, Platonica, Eclectica, Peripatetica, Cynica, Stoica, Epicurea, Sceptica, conſideraturi.

SECTIO SECVNDA

DE PHILOSOPHIS PYTHAGOREAM SECTAM RESVSCITANTIBVS.

§. I.

Secta Pythagorica an poſt C. N. refloruerit?

Intercidiſſe ſectam Pythagoricam, altero, poſtquam condi coepit ſeculo, nec Ariſtotelis ſuperaſſe aetatem, inuidia Italorum eam calumniis et perſecutione premente, qua tandem igne ferroque deleta fuit, *ſuperioris tomi libro tertio* enarrauimus. Vnde nec inter Graecos amplius eius mentio facta, nec Athenis, etſi fautores repererat, ea reſuſcitata eſt. Pythagoreae itaque ſectae inſtitutum reuocauiſſe philoſophos ſub Imperatoribus Romanis quando demonſtrare hac ſectione ſuſcipimus, non id volumus, reſurrexiſſe ex cineribus, quibus per tot ſecula ſepulta fuit, diſciplinam Pythagoricam, et ſucceſſionem ſcholae reſtitutam accepiſſe. Cuius rei contrarium potius eueniſſe, SENECA [a] teſtis eſt, qui luculenter: *Quis philoſophiam, aut vllum liberale ſtudium reſpicit, niſi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius interuenit dies, quem perdere licet. Itaque tot familiae philoſophorum ſine ſucceſſore deficiunt. Academici et veteres et minores, nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt, qui tradat praecepta Pyrrhonis? Pythagorica illa inuidioſae turbae ſchola praeceptorem non inuenit.* Sed de philoſophis Pythagoricam ſectam reſuſcitantibus tractaturi, id modo volumus, fuiſſe in imperio Romano philoſophos, quibus vel Pythagorea quaedam, quae innotuerunt, dogmata placuerunt, vel qui inſtitutum vitae moresque Pythagoreorum reuocare, atque imitari magno conſilio conati ſunt. Fuere etiam complures, qui Pythagorica cum Platonicis iungentes aliisque ſectarum ſyſtematibus aptantes, ſe Pythagoream ſapientiam

p) In Gord. c. 18. q) Vit. Plot. c. 3. p. 96. a) Qq. nat. L. VII. c. 32.

Digitized by Google

tiam γνησίως tenere gloriati ſunt. Quos tamen Pythagorea corrupiſſe, et eclecticorum magis nomine innotuiſſe, in ſequentibus dicemus, eorumque philoſophiam ſeparata tractatione conſiderabimus. Ex prioribus circa haec, de quibus diſſerimus, tempora inclaruere Anaxilaus Lariſſaeus, Quintus Sextius, Sotion Alexandrinus, Moderatus Gaditanus, Euxenus Heracleenſis, Apollonius Tyaneus, Secundus Athenienſis, Nicomachus Geraſenus, quorum philoſophorum cum magna eo tempore fama fuerit, accurate iam hiſtoria enarranda eſt.

Anaxilaus Lariſſaeus.

§. II. ANAXILAVS LARISSAEVS ſub Auguſto vixit, et Pythagoream diſciplinam ſe ſequi profeſſus eſt [b], quam illo potiſſimum tempore in naturae myſteriis ſecretioribus cognoſcendis conſtituiſſe doctos viros, vel vnum Nigidii Figuli exemplum, ſupra memoratum, docet. Eandem philoſophiae rationem tenuit etiam Anaxilaus, qui in id maxime incubuit, vt in naturae ſecreta penetraret, medicam inde artem augeret [c], et mirandis magiae naturalis effectis in ſtuporem ſpectatores coniiceret. Cuius exempla aliquot nobis ſeruauit PLINIVS [d] narrans, asbeſtino eum arborem circumdediſſe, ſicque effeciſſe, vt ſurdis ictibus, et qui non exaudirentur, caederetur: equinorum capitum viſus repraeſentaſſe monſtrifice: luſiſſe etiam ſulphure, candens in calice nouo prunaque ſubdita circumferentem exardeſcentis repercuſſu pallorem dirum velut defunctorum offundente conuiuis. Qualia multa in libro eius, quem παίγνια ſiue *ludrica* vocauit, et cuius paſſim meminere veteres [e], fuiſſe comprehenſa, dubium non eſt. Valde tamen iſtius artis iactantia ſibi nocuit Anaxilaus, ob magiae crimen enim vrbe et Italia cedere ab Auguſto iuſſus eſt, referente EVSEBIO [f]. Quod cum propter naturalis illius magiae ſpecimina ſola a principe prudente et philoſophiae non ignaro, nec eiusmodi ludicra prorſus contemnente factum eſſe veriſimile non ſit, coniectura inde naſcitur, probabilitate non deſtituta, Anaxilaum, qui ſe Pythagorica inſtituta ſequi profitebatur, veterum Pythagoricorum morem fuiſſe ſecutum, ac magiae artem, qua vix nobilius quicquam habere ſchola Italica olim credebatur, ſe aſſecutum iactantius oſtentaſſe [g]. Audiemus enim in ſequentibus, eos, qui Pythagoreorum ſe imitatores venditarunt, eiusmodi miracula iactaſſe, et fucum feciſſe ſimplicioribus. Cuius veras cauſſas in ſequentibus pandemus [h].

Q. Sextius.

§. III. Candidiore calculo notandus eſt in Pythagoricorum poſt C. N. inclareſcentium hiſtoria Q. SEXTIVS, vir magnus et illuſtris inter

b) EVSEB. in Chron. n. MCMLXXX.

c) LE CLERC Hiſt. de la medecine P. III. L. I. c. 1. p. 561. ſeq.

d) L. XIX. c. 1. L. XXVIII. c. 11. L. XXXV. c. 15.

e) IRENAEVS L. I. c. 7. EPIPHAN. haer. 34. T. I. p. 232. conſ. VOSSIVS de orig. idol. L. I. c. 6. p. 45. FABRIC. Bibl. gr. Vol. I. p. 706.

f) Loc. cit.

g) Iuuat hanc coniecturam, quod EPIPHANIVS narrat l. c. Marcum, Marcoſiorum parentem ſe magicarum artium peritum iactauiſſe, ac Anaxilai ludicra cum eorum, quos magos vocant, verſutia coniungentem, atque iis praeſtigiis et artibus illudentem, ſpectatores omnes ac fautores ſuos in ſtuporem admirationemque conuertiſſe. Iisdem prorſus veſtigiis inſtitiſſe Anaxilaum, dubium non eſt.

h) Alios Anaxilaos indicat FABRIC. l. c.

ter Romanos, qui tamen, auctore SENECA [i] ita natus, vt rempublicam deberet capeſſere, latum clauum diuo Iulio dante, non recepit. Cuius cauſſam cum temperamenti rationem ſubtriſtem atque ſeueram fuiſſe eſt probabile, tum ex reipublicae, quibus premebatur, circumſtantiis ea deriuanda videtur. Cum enim republica tota vnius dominatui ſubiugata libertas, qua carius nihil Romanis fuit, prorſus eſſet euerſa, et triumuiratus eo tempore omnia ſanguine, bello, exitio miſcuiſſet, omnino veriſimile eſt, Sextium honores reſpuiſſe, quos breui ſibi tempore eripi poſſe videbat. Id quod SENECA [k] quoque innuit, qui dictis hoc addit: *Intelligebat enim, quod dari poſſet, eripi poſſe;* et exempla quoque aliorum, Ciceronis, Attici et his ſimilium, probant, qui ideo otium et Philoſophiae ſtudium curiae et foro praetulerunt, quod in republica locus eorum virtuti non eſſet. Sextius itaque quem acrem virum SENECA [l] vocat, vt genio ſuo obſecundaret, *Graecis verbis,* vt is ait, *Romanis vero moribus philoſophari,* et peculiarem eximiae et inſolitae ſeueritatis et fortitudinis ſectam condere coepit, quam *nouam et Romani roboris* fuiſſe IDEM [m] porro indicat. Quale vero inſtitutum ea ſecta ſecuta fuerit, veteres non ſatis prodidere, forte quod in ipſo fere ortu interiiſſet, ſicque ad paucos eius perueniſſet notitia: coniecturis tamen a vero non prorſus abludentibus concludi poteſt, Pythagorae inſtituta Sextium Romae reſuſcitare, nouaque diſciplina mores Romanorum corruptos emendare voluiſſe. Cum vero nouam inter Romanos ſectam, quae inter Graecos non fuerit vigueritque, enatam fuiſſe nullam, ſuperiori capite primo demonſtratum ſit, et ex adducto Senecae loco pateat, Graecae alicuius diſciplinae imitatorem fuiſſe Sextium, ex dicendis etiam apertum ſit, inauditae et intolerabilis fere ſeueritatis ſectam eam fuiſſe; non alia inter Graecos ſecta patet, ad quam Sextius mores et inſtitutum attemperare potuit ſuum, quam Pythagorea et Cynica vel Stoica. Et Stoicum quidem in morem fuiſſe philoſophatum Sextium, nec tamen habitum pro Stoico, ipſe prodit SENECA [n], qui ita: *Lectus eſt Liber Q. Sextii patris, magni, ſi quid mihi credis, viri, et, licet negent, Stoici. Quantum in illo, dii boni, vigoris eſt, quantum animi, hoc non in omnibus philoſophis inuenies. Quorundam ſcripta clarum habent tantum nomen, caetera exſanguia ſunt: inſtituunt, diſputant, cauillantur, non faciunt animum, quia non habent. Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber eſt, ſupra hominem eſt, dimittit me plenum ingentis fiduciae: in quacunque poſitione mentis ſim, cum lego hunc, fatebor tibi, libet omnes caſus prouocare, libet exclamare: quid ceſſas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quaerit vbi ſe experiatur, vbi virtutem ſuam oſtentat. Libet aliquid habere, quod vincam, cuius patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod et oſtentet tibi beatae vitae magnitudinem, et deſperationem eius non faciet, ſcias illam eſſe in excelſo, ſed volenti penetrabilem; hoc quidem virtus tibi ipſi praeſtabit, vt illam admireris, et tamen ſperes.* Ex quo breui

i) Epiſt. 98. PLIN. L. XVIII. c. 28. *k*) L. c. *l*) Ep. 59. *m*) Qq. nat. L. VII. c. 32. *n*) Ep. 6.

breui philoſophiae moralis Sextianae compendio recte quidem colligitur, Sextium affinia Stoicae philoſophiae praecepiſſe, euidens vero ex eo quoque eſt, non ad Stoicae perfectionis impenetrabile prorſus et deſperandum culmen Sextium virtutem euehendo, ſed humanis viribus exponendo a Stoicis receſſiſſe, et virtutis laudem a ſumma felicitate commendaſſe. Quae Pythagoreis magis, quam Stoicis conueniunt, quamuis praefracte negare nolimus, Sextium, vt vult acutiſſimus FABRICIVS [o], Pythagorea Stoicis miſcuiſſe, haecque illis accommodaſſe. Certe Stoicum nec viſum fuiſſe, nec haberi voluiſſe, hoc vno argumento conficitur, quod nouam ſectam et condere ſuſcepit, et condidiſſe ipſi Senecae viſus eſt. Stoicam vero ſectam ſi amplexus fuiſſet Sextius, non noua ea diſciplina fuiſſet, cum Stoiciſmus iſto tempore magnis nominibus et exemplis inclaruiſſet. Sed nec otium Sextii, quo ſe reipublicae ſubtraxit, Stoica diſciplina fert atque patitur. Stoici enim cum ſapientem ſuum ſolum rempublicam recte et prudenter adminiſtrare crederent, eius illum partes capeſſere, quoad liceret, iubebant: quod eo magis ad munera publica coëgiſſet Sextium, quo magis ſumma tum eſſet virorum fortium, candidorum, patriaeque vere amantium, et adulationi non deditorum, inopia. Nihil tamen horum ſecutus eſt Sextius, ſed honores et munera reſpuit. Qua in re cum Stoicos ſequi non vellet, Pythagoreos ſibi imitandos propoſuit, qui, vbi legibus rempublicam iuuare ſe non poſſe videbant, a curia, tribunali et foro diſcipulos reuocabant, et otium commendabant philoſophicum, vt theoreticis virtutibus, quas conſummatas putabant atque ſummas, toti indulgerent, qua de re multa praecepit IAMBLICHVS [p]. Pauca inſuper illa, quae de Sextii praeceptis moralibus nobis ſeruauerunt veteres, non magis Stoica ſunt, quam Pythagorica, et ex eodem fundamento ad magnificum, quem prae ſe ferunt, habitum exſurgunt, ſapientem Ioui parem eſſe, et hunc eſſe ſapientiae finem, Deo euadere ſimilem. Eo enim poſito, recte dixit [q], quod tanquam Stoicum obiici ſolet, Iouem plus non poſſe, quam bonum virum. Pythagoreorum enim principium cum eſſet, fluxiſſe animam ex Deo, eiusque in ſe fontem habere, vt vel ſolum tetractyos iusiurandum luculenter docet, recte is de viro bono, qui ad originem, vnde emanauit et deſcendit, ſuam rediit, dixit et conuenienter ſuae hypotheſi locutus eſt, Iouem plus non poſſe, quam bonum virum. Pythagoreae vero, non Stoicae diſciplinae et inſtituti eſt, quod de Sextio narrat SENECA [r] his verbis: *Omnes ſenſus perducendi ſunt ad firmitatem, natura patientes ſunt, ſi animus illos deſinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus eſt. Faciebat hoc Sextius, vt conſummato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum: Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es?* Quem morem inter Pythagoreos receptum fuiſſe, *tomo primo* luculentis veterum teſtimoniis docuimus, et aurei carminis praecepto notum eſt. Addi his merito debet, quod iterum SENECA [s] narrat, *Sotionem praeceptorem ſuum ita ſibi Pythagorae amo-*

rem

o) Bibl. graec. Vol. XIII. p. 645.
p) In protrept. c. 14.
q) SENECA ep. 73.
r) De ira L. III. c. 36.
s) Epiſt. 108.

rem inieciſſe: docuiſſe, quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius. Diſſimilem vtrique cauſſam fuiſſe, ſed vtrumque magnificam. Hunc homini ſatis alimentorum citra ſanguinem eſſe crediciſſe, et crudelitatis conſuetudinem fieri, vbi in voluptatem eſſet adducta laceratio. Adieciſſe: contrahendam materiam eſſe luxuriae. Collegiſſe, bonae valetudini contraria eſſe alimenta varia, et noſtris aliena corporibus. At Pythagoram omnium inter omnia cognationem eſſe dixiſſe, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Quae ita porro applicat Sotion, vt Senecae oſtendat, aequum eſſe, *vt ſi etiam animalia per orbes agi et per vices ire non credat, Sextianis tamen rationibus adductus, Pythagoreum ſe praeſtet, ab animalibus comedendis abſtinendo.* Quam Sextii conſuetudinem, Sotione auctore, ſe quoque ſecutum eſſe, Seneca fatetur, nec deſiiſſet, niſi Tiberio principatum tenente cum alienigenarum gentium ſacra mouerentur, et inter argumenta ſuperſtitionis poneretur quorundam animalium abſtinentia, pater ipſi perſuaſiſſet, vt melius coenaret. Addimus his veterum teſtimonia, quae Sextium Pythagoreos ſecutum eſſe tradunt [t], quibus ex recentioribus recte calculum adiecere viri magni nominis et eximiae doctrinae, IVSTVS LIPSIVS [u], IO. SCHEFFERVS [x], et THOMAS GALEVS [y]. Neque vero huic ſententiae, quae nouam Sextii ſectam inuſitatam Pythagorae diſciplinam reuocaſſe ſtatuit, obſtat Nigidius Figulus, quem, primum inter Romanos Pythagoream ſecutum doctrinam, et habitum fuiſſe Pythagoricum, ſupra diximus. Licet enim Nigidius aſtrologiam eiusque imprimis partem μαντικὴν excoluiſſet, et naturae ſtudio ſe, more Pythagoreo, dediſſet, nec ipſe tamen ſectam nouam inſtituit, nec diſciplinam reſuſcitauit Pythagoricam. Sextius vero poſitis Pythagoreorum de moralibus fundamentis, mores ſui ſeculi corruptos emendaturus, nouam et fortiſſimam quidem viriliſque roboris ſectam introduxit, et Pythagorea inſtituta ſequendo, a voluptate Romanae virtuti tantopere inimica, ita aſſeclas reuocare ſtuduit, vt abſtinentiam quoque ab animalibus, qua vix grauius quid delicato Romanorum palato indici potuit, introduceret. Quae omnia cum pro Pythagoreis militent, deſinemus otioſe quaerere, cuinam ſectae addicendus ſit Sextius? quod leuius more ſuo, quam par erat, in hoc argumento verſatus, quaeſiuit GAVDENTIVS [z]. Tantopere vero ſectae rigor non aliis tantum, ſed ipſi quoque eius auctori intolerabilis duruſque viſus eſt, vt, tradente PLVTARCHO [a], *vrbanis dignitatibus honoribusque reſignatis vt philoſophiae vacaret, cum inter philoſophandum ab initio graues ſentiret moleſtias, animusque doctrinam aegre amplecteretur, parum abfuerit, quin ſe de biremi quadam in mare abiiceret.* Nec aliam cauſſam putamus eſſe, quam inuſitatam ſectae ſeueritatem, quod nullos ſectatores habuerit, praeter filium, et quod, licet noua et Ro-

t) EVSEB. Chron. n. MMX.

u) Ad SENEC. ep. 59. p. m. 387. et Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. 6. p. m. 40.

x) De nat. et conſtit. phil. Ital. c. vlt. p. 179.

y) Praef. ad Sexti Sententias.

z) C. LXVI. p. 240.

a) De ſent. virt. profectu T. I. p. m. 186.

Romani roboris eſſet, et cum magno impetu coepiſſet, inter initia tamen ſua extincta ſit [b]. Et Flauianum quidem philoſophum, cuius meminit SENECA [c], rhetor, Sextium habuiſſe diſcipulum ait LIPSIVS [d], qui tamen id veterum teſtimonio non probauit. SVETONIVS [e] tamen narrat: *Lucium Craſſitium Tarentinum, cognomine Paſidem et Panſam, poſtquam in pergula docens inclaruiſſet, cum edoceret iam multos ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimiſſa repente ſchola tranſiiſſe ad Quinti Septimii philoſophiam.* Ita quidem Codices impreſſi, Codices vero Pithoeani, Sextii nomen reponunt, et quidem meliori iure. Nullus enim Septimius Romae ſectam condidit, ſed Sextius. Quod ſi PLINIO [f] fides, rerum etiam naturalium peritiſſimus fuit Sextius, tradit enim, cum Athenis ſtudiis operam daret, praeuiſa ex aſtris futuri anni olearum fertilitate coëmiſſe agros, magnaque ſic pecunia congeſta reſtituiſſe eam dominis. Quam tamen antiquam fabulam eſſe, de Thalete quoque atque Democrito narratam, ſuo loco demonſtrauimus.

Sexti Pythagorei ſententiae.

§. IV. Extant hodie ſub Sexti Pythagorei nomine ſententiae, quas Ruffinus Latine vertit, et Xyſto II. Romanae eccleſiae Pontifici tribuit. Cuius nomen cum idem eſſet quod Sextii, quem Sextum vocant ORIGENES [g], et EVSEBIVS [h], Q. Sextii patris, qui Pythagorea ſecutus eſt, eas eſſe viri docti non ſine veriſimilitudine iudicarunt: ex quibus praeter auctorem *de vitis philoſophorum* [i], cuius excerpta nobis dedit FABRICIVS [k], imprimis videndus eſt vir multae in veteris philoſophiae hiſtoria eruditionis THOMAS GALEVS [l], qui hoc ſententiarum moralium enchiridion *opuſculis mythologicis, ethicis, phyſicis* inſeruit [m]: quocum faciunt viri acutiſſimi et veteris eruditionis callentiſſimi IACOBVS THOMASIVS [n], et IO. ALB. FABRICIVS [o], vt alios taceamus. Interceſſit tamen huius ſeculi anno XXV. Vir πολυμαθέστατος VRBANVS GODOFREDVS SIBERVS, qui cum noua editione hoc enchiridion erudito commentario ſuo illuſtratum typis iterum vulgaſſet [p], Concilioque Romano eo tempore congregato ad reſtituendam libri famam obtuliſſet, non Sexto II. tantum Pontifici R. et martyri operoſe vindicare aggreſſus eſt, ſed et magna animi contentione Sextii Romani vel alterius gentilis philoſophi non eſſe, diſputauit. Quam viri doctiſſimi diſputationem in praeſentia quidem noſtram non facimus, cum inſtituti limites operoſam rationum allatarum, et magnam partem ſubtilium et obſcurarum diſcuſſionem non admittant: paucis tamen, quid rei ſit, et an ſancto martyri vindicandae ſententiae hae, exponere et diſpicere, praeſens tractationis argumentum poſtulat. Vrget nempe GALEVS [q], quem *cauſſam*

b) SENECA Nat. Qq. L. VIII. c. 32.
c) Praef. Controu. L. III. d) loc. cit.
e) De claris grammat. c. 18.
f) L. XIX. c. 29.
g) In Matth. T. XV. Op. p. 369. ed. Huet.
h) loc. cit. i) c. 110.
k) T. I. Bibl. Lat. p. 732.
l) Praef. Opuſc. myth.
m) p. 645. edit. Amſtelod.
n) Ad FABRI Lexicon. v. Xyſtus.
o) loc. cit. p) Lipſ. 1725. 4.
q) loc. cit.

Digitized by Google

ſam Sextii tam male egiſſe, et Sextum ſatis pro ſe in ſententiis loquentem tam oſcitabundum audiiſſe conqueritur SIBERVS [r], vt *ſomniaſſe vigilantem* haut quaquam dubitet: 1. teſtimonium ORIGENIS [s], qui ita Sexti ſententiarum meminit, vt aperte eas Chriſtianis opponat, et quidem ad eam ſententiam prouocando, quae eſu animatorum abſtinere ſuadet. 2. Prouocat ad HIERONYMVM [t], qui fraudem Ruffini verſas a ſe ſententias Sexto ſiue Xyſto Epiſcopo tribuentis vidit ſtatim et exagitauit: et ad AVGVSTINVM [u], qui ea retractauit, quae ſenſerat de Sextio [x]: tum ad decretum, quod ſub GELASII nomine ambulat, quod ſententias has ex catalogo librorum eccleſiaſticorum expunxit, et hunc librum prouerbiorum ab haereticis conſcriptum et S. Xyſti nomine praenotatum inter apocryphos reiecit. 3. Monet Ruffinum non ſatis habuiſſe, alienum foetum Xyſto ſuppoſuiſſe, ſed huic ipſi Sextio aliena dicta inſeruiſſe, ſuoque more omnia vertendo peruertiſſe et contaminaſſe; Id quod vltro faſſus ſit. 4. Eſſe γνώμας has more Pythagoreorum ſcriptas, quas praeter Senecam imitatus Demophilus, et Pſeudo-Clemens, ex quo Sextii ſententias interpolauerit Ruffinus. Haec argumenta ſunt, quae Galeo excidiſſe ſomnianti Cl. SIBERVS ait. Qui vt ea refellat, et Ruffini integritatem, libellumque Sixto pontifici vindicet, ea potiſſimum vrget [y]: 1. libellum hunc ad nullum Pythagoreorum poſſe referri: Sextium enim, cui tribui ſolet, vixiſſe vel ſub ipſa nati Saluatoris tempora, vel paulo ante ea, et Chriſtiana, quorum tot his inſunt veſtigia, videre non potuiſſe. 2. Referre Origenem eo loco, quo nititur Galeus, Sextum inter Chriſtianos, quorum ſint de eunuchiſmo propter regnum DEI iuxta literam exercendo ſententiae: et altero quoque loco Chriſtianam ab idolothytorum eſu abſtinentiam probare et Sexto, eiusque ſententias maximi apud Chriſtianos habitas inculcare, quod non facturus eſſet, niſi ipſum Chriſtianum fuiſſe cognouiſſet. 3. Sixtum, licet nonnulla retinuerit, ea tamen, quae Chriſtianae ſapientiae aduerſa erant, omnino reieciſſe: e. g. aſſeruiſſe prouidentiam, quam Pythagoras negauerit. 4. Laurentium Martyrem Sexto ſententiam ex enchiridio ipſius hauſtam obieciſſe, eoque tanquam laqueo conſtrinxiſſe, vt ſeſe martyrii atque palmae conſortem aſciſceret. Vrſiſſe enim diaconum hanc ſententiam: *Abiectio diſcipuli eſt detrimentum magiſtri*, eam vero ita in enchiridio legi: *Peccata diſcentium opprobria ſunt doctorum.* 5. Hieronymum facile in eos ſuccendi ſolitum, quos gloriae ſuae aut aemulos aut impeditores noſſet, quum eo nomine ſuſpectum haberet Presbyterum Aquileienſem, obtrectandi occaſionem ſumſiſſe, ſic vt Ruffinum pariter atque Sextum euerteret, Ruffinum fraudis et malitiae, Sixtum gentilis ſuperſtitionis inſimularet. 6. Sixtum etiam, licet nomina Chriſti et Apoſtolorum, Spiritusque S. reticeat, id eo feciſſe conſilio, vt vocationis ad Chriſtiana ſacra ſub tegumento philoſophi

r) loc. cit. p. 33.
s) loc. cit. et contra Celſ. L. VIII. p. 408. ed. Hoeſch.
t) In Ezech. c, 16, 18. L. VI.
u) Retract. L. II. c. 42.
x) Adu. Pelag. de N. et G c. 64.
y) In prologo loc. cit. p. 10. ſeqq.

loſophi deſiderium excitaret. Patris tamen, ἁγίας nomine, Chriſti, verbi, ſapientiae et veritatis, Spiritus S. ſub ſapientiae itidem nomine, more veterum eccleſiae doctorum, feciſſe mentionem. Ea vero, quae tanquam aliena a fide orthodoxa obiicit Hieronymus, recte modo intellecta, concidere, nec errorem fouere: poſtulaſſe perfectionem, ſed quam Chriſtus poſtulat: ſapientem Deo aequaſſe, ſed ſenſu et phraſi patribus coaeuis vſitata. 7. Acerbitati Hieronymi et auctoritati viri magni tribuendum eſſe, quod Auguſtinus retractauerit opinionem de Sixto ſententiarum auctore priorem, qui tamen ſententias non retractauerit, idque feciſſe ex odio Pelagii, hiſce ſententiis ad errores ſuos palliandos abuſi. 8. Inter Graecos tamen manſiſſe Sixto honorem, imitatos eum Euagrium Ponticum, et Marcum Eremitam, itemque Nilum et Diadochum, Ioannem Climacem aliosque, imprimis vero Syris placuiſſe, in Syriacam linguam translatum [z]. 9. Gelaſii vero decretum et friuolum eſſe, cum vnius Stridonenſis praeſulis iudicio nitatur, et ſubleſtae eſſe fidei, Iſidoro in contrarium pro Sixto pronunciante [a], ex quo liqueat, decreti huius apud Hiſpanos nullam fuiſſe auctoritatem. 10. Laudaſſe quoque pluſcula Sixti nomina Graecos, pauca Latinos: recentiores vero Braſichellenſem, Baronium, Noriſium et his ſimiles Hieronymi auctoritate et Pelagii odio accenſos in Ruffinum iniquiora attuliſſe de Sixto Pontifice iudicia. Hae quadratae phalanges ſunt, quibus contra receptam ſententiam: Sextii Pythagorei, non vero Sixti pontificis, opus has ſententias eſſe, in aciem procedit: quae omnia elegantiſſima eruditione, multaque rerum antiquarum in eccleſia notitia ornat. Neque tamen tanta haec acies viſa fuit viris eruditiſſimis, et in diiudicandis veterum ſcriptorum operibus verſatiſſimis, vt priſtinam et probatam per tot ſecula ſententiam euertere poſſe iudicarent: inter quos Io. Alb. Fabricivm [b] et Io. Lavr. Moshemivm [c] nominamus. Nec negamus nos quoque, ea quae attulit doctiſſimus Siberus [d], erudita magis eſſe, et ingenium acre atque elegantem lectionis copiam teſtantia, quam ſolida et ſupra dubitationem omnem poſita. Cuius vt nos paucas rationes afferamus, 1. ſupponendum putamus, quod ipſe vir doctiſſimus ſtatuit: auctorem non philoſophum tantum fuiſſe, ſed et Pythagoreum: et reperiri inter ſententias has, tales, quae cum Pythagoricis aperte conſpirant. Quod licet a Sixto, Athenis philoſophiam edocto, factum teneat, eumque inter Pythagoricos referat, non aliud tamen eius rei teſtimonium affert, quam quod ex ipſis ſententiis deſumtum. Quo argumento dum circuli vitio labitur vir praeſtantiſſimus, nec aliam Pythagoreiſmi in S. martyre ſuſpicionis cauſſam afferre poteſt, prodit mox in limine, valde infirmo totam hanc, quam defendendam ſuſceperat, cauſſam

z) Dubitauerat Cl. Assemannvs in Bibl. Orientali, vbi Syriacas huius enchiridii verſiones recenſet, an Xyſtus auctor eſſet, et hic prolixe a Cl. Sibero l. c. p. 76. ſqq. refutatur.

a) Non vero hic articulus eſt Iſidori, ſed incerti auctoris, qui appendicem XII. Script. libello de Script. eccleſ. adiecit, p. 68. edit. Fabric.

b) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 645.

c) Diſſ de turbata per recent. Platonicos eccleſia §. 43. Syntagm. diſſ. hiſt. eccl. p. 202. In prima enim editione in medio reliquerat §. 29. p. 64.

d) p. 10. ſ.

ſam fundamento niti. 2. Fruſtra vero oggeri putamus, auctorem ea, quae ſapientiae diuinae contraria videbat, miſſa feciſſe. Suppoſito enim, quem ipſe cauſſae huius patronus agnoſcit, Pythagoreiſmo auctoris, non videmus, qui exculpari ab errore Pythagoreo queant ſequentes ex multis ſententiae: *Vere fidelis eſt, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit: ſapiens vir, et contemtor pecuniae ſimilis eſt Deo: templum ſanctum eſt Deo mens pii, et altare eſt optimum ei, cor mundum et ſine peccato: cogitatio tua pura ſit ab omni labe. Vir caſtus et ſine peccato poteſtatem accepit a Deo eſſe filius Dei. Renuncia rebus corporis dum adhuc potes, et quantum potes. Dum optima quaeque abieceris praedia, tunc purificatus pete quod vis a Deo. Dilige omne, quod eiusdem tecum naturae eſt. Ratio, quae in te eſt, vitae tuae lux eſt. Tunc te putato fidelem, cum paſſionibus animae carueris. Coniugium tibi refutare conceſſum eſt, idcirco vt indeſinenter adhaereas Deo. Quae gratis accepiſti a Deo, gratis praeſta: viuere quidem non eſt in nobis, recte autem viuere in nobis eſt. Relinquens quae poſſides, ſequere verbum Dei. Ex carne nihil oritur bonum. Si quis te vult corpore exuere, ne indigneris. Verbum de Deo non omni homini committas. In multitudine de Deo dicere, ne audeas. Dignus Deo homo, et Deus eſt in hominibus. Videns Deum, facies mentem tuam, qualis eſt Deus, etc.* Non ignoramus, poſſe his quoque ſententiis ſenſum quendam tribui tolerabilem, vidimusque eruditiſſimum cauſſae Ruffini patronum huc aduocaſſe, quae meliorem iis faciem affingere queant. Sed ſi pro conceſſo ſumamus, quod ipſe non negat, eſſe has ſententias Pythagorei hominis, fatebitur quilibet, qui Pythagorae philoſophiam moralem atque metaphyſicam vel per tranſennam inſpexit, haec adeo craſſos Samii philoſophi errores ſapere, et latenti in hominis anima particulae diuinae, oriundoque ex ea enthuſiaſmo frigidam ſuffundere, vt credi non queat, ſanctum aliquem martyrem, et Romanae eccleſiae epiſcopum in his erroribus in ſuo ſyſtemate conſideratis haeſiſſe. Neque 3. quo maxime argumento fidit vir eruditiſſimus, a phraſibus inter Chriſtianos receptis argumentum deſumi poteſt ſatis validum, Chriſtiani auctoris id opus eſſe. Vt enim hoc euitetur telum, notandum putamus, etſi conceditur, Sextium ante ſcripta oracula Chriſtiana has ſententias collegiſſe, nec ea vidiſſe vel legiſſe, potuiſſe tamen in argumento morali paria paſſim dicere, quae fruſtra et ſine ratione ſolis Chriſtianorum praeceptis vindicantur. Ita ſententiam eam, quam manifeſte ad baptiſmi ſponſionem alludere vir doctus putat: *fidelem te eſſe profeſſus, ſpopondiſti pariter non peccare Deo*, quis euincat, non niſi ad baptiſmi vota pertinere, et non ad ſectae, quam ſemel elegit, fidem quam ſpondere ſolebant in ὁμακοεῖον Pythagorae recepti? Certe ſi Stoicorum ante C. N. ſententias legimus (quibus Pythagorea ſua attemperaſſe Sextium ſupra monuimus) multa deprehendemus Chriſtianis affinia, nec tamen ab iis accepta: vt de Stoicis poſt C. N. nihil dicamus. Deinde recte Ruffino obiecit malam in interpolando fidem Hieronymus, quacunque etiam ratione vel affectu

fuerit ductus. Eam enim ipſe fatetur homo audax, totiesque ideo veteribus notatus. Qui cum Origenem in deliciis haberet, totusque eius amore caperetur et in eius partibus eſſet, id facinus, ſupponendi libros fictos ſanctis viris ab aequitate non abhorrere, a magiſtro edoctus erat, vt acute monet Cl. Moshemius [e]. Si itaque, quod lubentes concedimus, in Latinis Ruffini ſunt multa, Chriſtianis affinia, et ab interpolatoriis manibus profecta; ea etiam in Graecis fuiſſe, vt ſunt initio edita, nondum ſequitur. Licet coniiciamus, etiam in Graecis ſuccedente tempore ante Ruffinum acceſſiſſe Chriſtiana quaedam interpolata. Cum enim libellus inter Chriſtianos reciperetur paſſim et legeretur, fieri facile potuit, quod toties in aliis factum eſt, vt Chriſtianae ſententiae paſſim interſererentur. Quam quoque veram cauſſam fuiſſe veriſimile eſt, cur Origene teſte, multis inter Chriſtianos libellus probaretur. His praemiſſis ad praeſtantiſſimi viri argumenta et rationes facile reſponderi poteſt. Nam ex dictis 4. patet, qua ratione ad Sextium Pythagoricum enchiridion queat referri, et 5. loca Origenis, niſi plane coecutimus, valde torquentur, quae ſi absque hypotheſis praeiudicio conſiderantur, luculenter hoc compendium Chriſtianis ſcriptis opponunt, totusque demonſtrationis neruus Origenis alias exſcinditur, qui a Sextianis gentilibus ſententiis inter Chriſtianos pro veris admiſſis ad ſacra dogmata recipienda argumentatur. Addimus, Origenem nunquam auctorem vel epiſcopum nominare vel martyrem, quod, cum toties eum in partes vocet, non omiſiſſet, ſi Sixtum auctorem reputaſſet. 6. Fruſtra vero Pythagoram omnem negare prouidentiam aſſeritur, quem locum ei reliquiſſe in rebus humanis ſuo loco contra illud ipſum, quod obiicit V. C. Theophili Antiocheni teſtimonium, euicimus. Quae porro 7. de ſententia Laurentii Sixto tributa refert Ambroſius, nec ea prorſus exhibent, quae in enchiridio dicuntur, et in communi dicto ſaepiusque paſſim in hunc ſenſum occurrente potuere a pluribus dici, vel ea quoque ſententia a Ruffino addi, id quod notauit Fabricius [f]. 8. Hieronymum vero licet gloriae vel inuidiae potius aeſtu incenſum in Ruffinum debacchatum fuiſſe valde conqueratur Vir eruditus, perperam tamen ob nimiam, quam ſuo more et temperamento ductus adhibuit verborum contentionem duraſque voces, ipſa res atque cauſſa, quam defendebat, reiicitur. Nec mirandum, Hieronymum in Ruffinum calamum ſtringentem acerbius inuectum eſſe, cum hominem iſtum Origenis partibus deditum non ignoraret in ea opinione eſſe, quam Alexandriae didicerat in eclecticorum ſcholis Origenes, tales pias fraudes eſſe licitas, ſicque poſſe rem magiſtri tanti viri, qualis Sextus fuit, auctoritate iuuari. 9. Nec Hieronymi argumento ſua vis deeſt, ſcilicet, nec Chriſti, nec Apoſtolorum, nec S. Triados nomina occurrere: id enim ab epiſcopo Romano expectari vix poteſt, nec iuuat eum, quod gentilium in gratiam tegumento ſe inuolueri

e) Loc. cit. f) loc. cit.

uerit iſto; hoc enim ſi feciſſet, abſtinuiſſet etiam ab aliis, quae ex Chriſtianorum libris ſacris et myſteriis aperte interpolata ſunt. Sapientiae vero nomine, filium et Spiritum S. indicare voluiſſe, nobis iſtas ſententias legentibus, frigidum valde viſum fuit, iisque in locis prorſus ineptum. 10. Rei itaque rationibus magis, quam vnius Hieronymi auctoritati tribuenda eſt et Auguſtini retractatio et Gelaſii, vel quisquis auctor eſt, decretum, quibus tanti Hieronymus non fuiſſet, vt opus Romani epiſcopi in eccleſia lectum et probatum damnaſſent, et inter apocrypha, tanquam ab haeretico ſcriptum, id eſt, ab Ruffino, reieciſſent, niſi iisdem, quas adduximus, rationibus fuiſſent perſuaſi. 11. Recentiorum vero Graecorum auctoritas vt exigua eſt, ita eo minus roboris habet, quo magis non Sexti tantum ſententiis, ſed et Epicteti enchiridio eundem honorem habitum fuiſſe conſtat, vt Chriſtianis ſententiis interpolatum, aſcetis legendum commendaretur, cuius *tomo tertio* in Nilo epiſcopo fidem exemplo faciemus. Quem interpolandi ſcripta imprimis Pythagorea, Stoica et Platonica morem in eccleſia magno eius damno ex eo tempore inualuiſſe, quo Alexandrina philoſophia caput extulit, tot exempla nos conuincunt, et quam cautos nos eſſe oporteat, in examinandis eiusmodi antiquitatis foetibus luculenter docent. Quod ſi haec omnia, quae adduximus, ad vindicandas homini Pythagoreo ſententias has et abiudicandas eas Sixto martyri non ſufficiunt, conſenſuros tamen in eo ſperamus aequos rei arbitros, nihil plane de auctore decerni poſſe, niſi hoc: habuiſſe nomen Sexti, et Pythagorea dogmata recepiſſe; *eſſe etiam*, quod auctor *appendicis ad Iſidorum et Ildefonſum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* [g] fatetur, *huic opuſculo inſerta multa contra eccleſiaſticam fidem*, quo facilius ſub nomine tanti martyris peruerſorum dogmatum reciperetur aſſertio. Quae an Sixto II. Pontifice Romano et martyre digna ſint, viderint quorum intereſt. Nobis enim in argumento prolixo vltra digredi, et diſputare de ea re nec libet, nec licet.

§. V. Paulo ſerius, quam Sextius Romanus, inclaruit SOTION ALEXANDRINVS, cum aliis eiusdem nominis et patriae, non confundendus [h]. Sotion.

Vixit

g) Loc. cit.

h) Fuit quoque Sotion Alexandrinus, Senecae praeceptore paulo aetate ſuperior, qui librum de ſucceſſionibus philoſophorum ſcripſit, hodie magna philoſophicae hiſtoriae iactura deſideratum: ad quem ſaepe prouocat Laërtius, vt videre eſt ex indice auctorum a Laërtio allegatorum, quem Wetſtenianae editioni ſubiunxit Io. CLERICVS. Eius etiam meminit ATHENAEVS L. IV. c. 17. et EVNAPIVS de vit. Sophiſt. init. Vixit ſub Ptolomaeo Epiphane, vnde aetas eius cognoſci poteſt. Compendium eius libri confecit Heraclides Lembus, quod ipſum quoque intercidit. Conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 20. p. 128. MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 1. IONSIVS de Script. hiſtor. philoſ. L. II. c. 10. p. 166. Praeter hunc alius fuit Sotion Alexandrinus ex Peripatetica diſciplina vir haud ignobilis. Quem librum multae variaeque hiſtoriae refertum compoſuiſſe, eumque inſcripſiſſe κέρας ἀμαλθείας, id eſt, cornu copiae, refert GELLIVS L. I. c. 8. Legitur quidem in editis Phocion, ſed hanc vocem corruptam eſſe, dudum viri docti obſeruarunt, vid. IONS. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. Meminit etiam Sotionis Alexandrini Apollonii Peripatetici fratris natu minoris PLVTARCHVS de fratr. am. T. II. p. m. 294. ex fratris gloria participantis, verum vero cum illo idem ſit, incertum, affirmatiuam ſequente IONSIO l. c. negatiuam FABRICIO l. c. Eſt etiam inter ſcriptores de rebus Alexandri M. Sotion quidam Alexandrinus. An vero ad Pythagoreum, vel ad Peripateticum referendus ſit, incertum. Prius tamen ob temporum rationes magis probabile. Conf. VOSS. l. c. c. 7. p. 189.

Digitized by Google

Vixit enim ſub Auguſto et Tiberio [i], et hoc imperante Senecam habuit diſcipulum, qui eum ſibi magnum Pythagoreorum inſtitutorum et imprimis abſtinentiae a carnibus amorem ingeneraſſe dicit: quod cum rationibus Pythagoreis fecerit, quas cum Sextianis ſupra memoratis coniunxit, cauſſam non videmus, cur Sotioni inter Pythagoreos locus denegandus, isque Stoicorum albo inſerendus ſit [k], licet pertinaciter negare nolimus, Sotionem more Sextii Pythagoream ethicam Stoicae attemperauiſſe. Ita enim Seneca [l]: *Quoniam coepi tibi exponere, quantum maiori impetu ad philoſophiam iuuenis acceſſerim, quam ſenex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagorae Sotion iniecerit. Docebat, quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius - - At Pythagoras omnium inter omnia cognationem eſſe dicebat, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Nulla, ſi illi credas, anima interit, nec ceſſat quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Viderimus per quas temporum vices, et quando pererratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur: interim ſceleris hominibus ac parricidii metum fecit, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuve violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur. Haec cum expoſuiſſet Sotion, et impleſſet argumentis ſuis, non credis, inquit, animas in alia corpora atque alia deſcribi? Et migrationem eſſe, quam dicimus eſſe mortem? Non credis in his pecudibus, feriſue, aut aqua merſis illum quondam hominis animum morari? non credis nihil perire in hoc mundo, ſed mutare regionem? nec tantum coeleſtia per certos circuitus verti, ſed animalia quoque per vices ire et animos per orbem agi? magni iſta credidere viri, itaque iudicium quidem tuum ſuſtine, caeterum omnia tibi integra ſerua. Si vera ſunt iſta, abſtinuiſſe animalibus innocentia eſt, ſi falſa, frugalitas eſt. Quod iſtic credulitatis tuae damnum eſt? alimenta tibi leonum et vulturum eripio.* Haec ad Senecam Sotion, qui diſcipulum etiam ad iſtam ἀποχὴν perduxit. Qui locus integer deſcribendus fuit, vt de Sotionis philoſophia conſtaret, quem non Pythagorae ſolum amatorem, ſed aſſeclam fuiſſe, allatae et probatae diſcipulo hypotheſes Pythagoricae ſatis loquuntur, quae, praeter abſtinentiam et alia vitae inſtituta, dogmata quoque Samii philoſophi Sotioni placuiſſe demonſtrant. Vnde ſententiae de Sotione Stoico ſuae ipſe diſſidit LIPSIVS, eumque alio loco [m] inter Pythagoricos refert, Cl. FABRICIVS autem et Stoicis et Pythagoreis adſcribit [n]. Quod ſuo modo recte et prudenter factum eſſe ex iis, quae de Sextio obſeruauimus, patet. Qui enim circa haec tempora Pythagoream ſequebantur philoſophiam, moralem potiſſimum partem excolebant, quam cum conuenire magna ex parte cum Stoicis viderent,

i) EVSEB. in Chron. HIERON. ad h. loc. IONSIVS et VOSSIVS ll. cc.

k) Ita LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XII. p. m 73

l) Epiſt. 108.

m) In not. ad ep. 49. p. m. 354.

n) Prius Bibl. Gr. Vol. II. p. 412. poſterius Vol. I. p. 505.

derent, vtramque in hoc quidem argumento ſectam coniunxerunt, vel Stoica potius Pythagoreis accommodarunt. Id quod facili eo magis labore fieri potuit, quo magis Zenonem ex Pythagorae doctrina, totius fere philoſophiae ſuae cum naturalis, tum moralis aedificium conſtruxiſſe, illique demum Platonica, nouatis vocibus, adieciſſe, et Heraclitea ex Italicis quoque ſcholis profecta immiſcuiſſe, in Stoicae Philoſophiae hiſtoria *tomo primo* [o] euidentibus probauimus rationibus. Ex quibus et hoc planum eſt, non fuiſſe ſatis rationum VOSSIO [p], vt Sotionem eclecticis aggregaret. Etſi enim ſyncretiſticam quandam philoſophandi viam ingreſſus eſt Sotion, Pythagorea tamen ſe ſequi profeſſus eſt, quae a Stoicis non multum, ſi doctrinam reſpicias, diſſidere putauit. Memorantur Sotionis *de ira* ſermones a STOBAEO [q] et ANTONIO ac MAXIMO [r], qui an noſtri ſint, licet incertum ſit, credunt id tamen LIPSIVS [s] et IONSIVS [t]. Nec ſententiae allatae Pythagoreis abſimiles ſunt.

§. VI. Ex Pythagoreis porro, ſub haec tempora inclareſcentibus, MODERATVS quoque eminuit. Quem vixiſſe ſub Nerone ex eo colligere eſt, quod ſe cum Lucio ex Etruria diſcipulo Moderati Pythagorici conuiuio Syllae interfuiſſe PLVTARCHVS [u] dicat. Gaditanum fuiſſe PORPHYRIVS [x] innuit, vnde Gades vrbs et inſula in mari Atlantico vltra columnas Herculis cum Gadara Palaeſtinae vrbe, quae alio nomine Antiochia et Seleucia dicta, non confundenda eſt [y]. Is eo potiſſimum nomine de Pythagorea doctrina, quae tota fere hactenus ſepulta iacuerat, meruit, quod eam ex veterum ſchedis diſiectam collegit, variisque ſcriptis, maxime vero vndecim libris *de placitis ſectae ſuae* expoſuit, quo in argumento eruditiſſime fuiſſe verſatum, PORPHYRIVS [z] teſtatur. Meminit etiam *ſcholarum Pythagoricarum*, quinque libris comprehenſarum STEPHANVS [a], quas malumus a priori opere cum IONSIO [b] diſtinguere, quam idem eſſe pronunciare cum FABRICIO [c]. Laudatur vero veteribus impenſe Moderatus, qui inter praecipuos Pythagoricos eum numerant, leguntque eius ſcripta diligenter Alexandrinae ſcholae philoſophi, Origenes [d], Porphyrius, Iamblichus. Quem Moderatum hunc virum eloquentiſſimum ex parte fuiſſe imitatum recte notauit HIERONYMVS [e], licet Iamblichus nunquam ad Moderatum prouocauerit, vt RITTERSHVSIO annotatum [f]. Quod vero ex LONGINO [g] obſeruat TENNVLIVS [h], Moderatum etiam Platonicis dediſſe operam, eo magis veriſimile, quo magis

Moderatus.

o) L. III. c. 9.
p) De ſectis c. XXI. §. 8 p. 117.
q) Serm. XCVIII p. 324.
r) Serm. XCIX. p. 329. edit. Stob. Wecheli.
s) loc. cit. t) loc. c. p. 166.
u) Sympoſ. L. VIII q. 7. T. III. p. m. 286.
x) In vit Pyth. n. 48.
y) Non enim γαδαρεὺς, ſed γαδειρεὺς dicitur. vid. STEPH. in γάδειρα, RITTERSHVS. ad l. c. Porphyr. p. 74. ed. Kuſteri. z) L. c.
a) L. c. Ita reponendum pro Suida apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 495.
b) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 5. p. 229.
c) L. c.
d) EVSEB. Hiſtor. eccleſ. L. VI. c. 19. SVID. in Orig.
e) In Ruffinum. f) L. c.
g) De fine.
h) Ad IAMBLICHI Introd. in Anth. Nic. p. 61.

Digitized by Google

gis Pythagorica et Platonica ſecta in Aegypto confundi in vnum ſyſtema ante Moderati tempora coepit. Fuit et alius Moderatus inter adulteros Fauſtinae, quos ſtupide M. Antoninus philoſophus ad varios euexit honores [i].

Alii Pythagorei. §. VII. Fuiſſe alios quoque circa hanc aetatem philoſophos, quibus Pythagorae inſtituta et diſciplinam ſequi placuit, dubium non eſt. Non tamen eorum memoria ſupereſt, forte quod obſcurius vixerunt. ALEXICRATES tamen atque EVXENVS memorantur. De priori hoc vnum meminit PLVTARCHVS [k], eo tempore illum, quo Platonicum conuiuium inſtitutum fuiſſe fingit, vixiſſe, diſcipuloſque habuiſſe, reliquis mediocriter veſcentes, atque etiam mactantes, piſcem autem guſtare omnino recuſantes. Niſi placeat magis, omnes hos, inter ſe colloquentes conuiuas confictos a Plutarcho fuiſſe. Euxenus Heraclea, quae in Ponto eſt, oriundus, *Pythagorae ſententias ita nouerat, ſicut aues ea, quae diſcunt ab hominibus*, vt ait PHILOSTRATVS [l]. Quae volunt: hunc Apollonii praeceptorem, verbotenus quidem doctrinam Pythagorae tenuiſſe, eam vero nec intellexiſſe, nec vixiſſe ſecundum eam. Eum enim minime bonum, nec vita et moribus philoſophum fuiſſe, ventrique ac veneri indulſiſſe ad Epicuri mores compoſitum, teſtatur PHILOSTRATVS. AREVM quoque, Auguſti praeceptorem inter Pythagoreos numerat Continuator VOSSII [m], prouocans ad SVETONIVM [n]. Apud eum vero, vt et apud SENECAM [o], ſectae, quam ſecutus eſt Areus, nomen non exprimitur, ſed hoc tantum dicitur, Auguſtum Arei philoſophi filiorumque eius Dionyſii et Nicanoris, contubernium iniiſſe. Quanta apud Auguſtum gratia floruerit, eo potiſſimum argumento imperator demonſtrauit, quod deuicto Antonio Alexandriae, Arei patriae, in gratiam praeceptoris, ignouerit [p]. Adeo vero valuit philoſophia Areus, vt Liuia, quae ſe ei conſolandam ob viri ſui mortem praebuerat, multum eam rem ſibi profuiſſe confiteretur. Fuere et alii Arei [q], et in his Stoicus, Didimus cognomine, cum Auguſti praeceptore non confundendus.

Apollonius Tyaneus. §. VIII. Nemo tamen, non inter omnes tantum huius aetatis Pythagoreos, ſed inter omnes quoque, quotquot in orbe Romano eminebant, et magna quoque fama inclareſcebant, Philoſophos, maiori nominis celebritate gauiſus eſt, et poſt fata quoque honorem magis inſolitum atque diuinum accepit, quam APOLLONIVS TYANEVS. Qui cum ſibi conſtituiſſet, Pythagorae vitam adaequare atque reſtituere diſciplinam, iisdem prorſus artibus ad id culmen enixus eſt, ad quod Pythagoram euexit ſuperſtitioſa credulitas. Quem cum ſanctiſſimo Saluatori vere θαυμασίῳ eiusque Apoſtolis et diſcipulis

i) CAPITOLIN. in Antonino c. 29.
k) L. c. T. III. p. 288.
l) Vit. Apollon. c. 8. p. 8.
m) De ſectis phil. c. IV. §. 1. p. 155. quem ſequitur BALTH. FEIND. in theatro philoſoph. §. 92. p. 259.
n) In Auguſto c. 85.
o) Conſol. ad Helv. c. 4.
p) Vid. PLVT. in Anton. T. VIII. p. m. 164. et in Apophth. T. I. p. m. 454. IVLIAN. ep. ad Alex. et in Caeſaribus, LI. DIO Lib. LII. STRABO L. XIV. GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XLVII. p. 205. IONSIVS de Scr. hiſt. phil. L. III. c. 1. p. 215.
q) Videndus de iis IONSIVS l. c.

lis non aequare tantum, ſed et anteferre auſa ſit impia Alexandrinorum philoſophorum, qui ſe eclecticos mentiebantur, ſchola, vt haberent, quem mirabiliter progredienti Chriſtianae religioni opponerent, et vel fidem Ieſu Chriſti eiusque miraculorum atque doctrinae eleuarent, vel gentilem ſuperſtitionem ei praeferrent, diligentius is iam a nobis et accurate conſiderandus, eiusque vita ita examinanda eſt, vt, quod interſit diſcriminis inter lucem et tenebras, contra impietatem hodie, proh dolor! regnantem fiat manifeſtiſſimum. Cuius eo patentior nobis aperitur campus, et fauentior offertur occaſio, quo diligentius ſe praeſtitit gentilium philoſophorum ſtudium acta et facta huius impoſtoris non prolixe tantum deſcribendi, ſed et ita mendaciis, plauſtris et quadrigis congeſtis, augendi et ornandi, vt fabulam Romanenſem, nugasque Mileſias corraſiſſe merito cenſendi ſint, id quod in ſequentibus euidenter demonſtrabimus. Primus, qui vitam famoſiſſimi philoſophi magique conſcripſit, Damis fuit, homo Babylonius, diſcipulus eius et itinerum comes, qui ſe miraculorum, vaticiniorum, et quae alia ſtupenda fecerat Apollonius, teſtem ocularem dixit, et dictorum eius ſummam plane quidem ſatis, ſed parum diſerte, propoſuit r). Hos de vita et miraculis Apollonii commentarios diu neglectos cum cognatus quidam poſſediſſet, Iuliae Domnae Auguſtae, Seueri coniugi notos fecit, cui eo magis erant accepti, quo magis illa non viris tantum doctis omnibus, ſed et philoſophis ſpeciatim vehementer fauebat s), inque iis memoriis contineri credebantur, quibus gentilis religio, labans iam tum vehementer et ruinam minitans, contra arietes Chriſtianae diſciplinae poſſet ſuſtineri et firmari. Iulia itaque Auguſta hos Damidis libros nacta, quos inconcinne compoſitos negligi nolebat, Flauio Philoſtrato t), qui in familia eius erat, eiusque gratia fruebatur, tradidit, cumque rhetorices eſſet ſtudioſiſſima, praecepit, vt refingeret diatribas iſtas, curamque elocutionis haberet. Qui vt herae mandatis obtemperaret, et comtiorem, quam acceperat, exornaret fabulam atque amplificaret, de aliis quoque, quae ad Apollonium referrentur, memoriis ſollicitus, in Maximi cuiusdam Aegrenſis librum incidit, qui Apollonii

Scriptores vitae actorumque Apollonii.

r) Ita PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. I. c. 3. p. 5. Non confundendus eſt Damis hic Nini oriundus cum Damide Epicureo philoſopho, LVCIANO in Ioue tragoedo memorato. Alios Damides enarrat OLEARIVS ad h. l. not. t.

s) SPARTIANVS et XIPHILINVS in Seuero, quique feminarum doctarum hiſtoriam tradidere.

t) Fuit is Lemnius, quamuis Athenienſis dicatur Euſebio, quod Athenis aliquantiſper docuit, poſtquam magnam orbis partem peregrinando obiiſſet, oratoriae artis peritia clariſſimus, ab imperatore Ant. Caracalla viginti quatuor annos natus immunitatem a publicis oneribus accepit. Romam deinde translatus in Aula Seueri inter viros ſophiſtas receptus a Iulia Domna Auguſta in honore habitus eſt, et hanc vitam Apollonii ſcribere iuſſus. Cuius poſt varias editiones nouam eamque emendatiſſimam et doctiſſimo commentario illuſtratam nobis dedit, celeberrimus, dum viueret, Lipſienſium theologus et polyhiſtor GOTTFRID OLEARIVS Lipſ. 1709. fol. qui et iunioris Philoſtrati ſcripta ei adiunxit. Plura de Philoſtratis eorumque operibus, charactere et eloquentia in hiſtoria rhetorices differendum, videndi autem SVIDAS in Philoſtrat. T. III. p. 610. G. I. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 234. IO. MEVRSIVS poc. epiſt. de Philoſtratis, huius epiſtolis praefixa, IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 13. p. 279. TILLEMONT. Hiſt. des emper. T. III. de Lipſienſi vero Opp. Philoſtrati editione vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 53. Gallicam vitae Apollonii verſionem confecit BLASIVS VIGENERIVS Paris 1611. 4. Anglicam, ſed primum tantum librum et ſecundum complexam CAR. BLOVNT. Lond. 1680. f. qui cum annott. non ſine offenſa legendis eam auxiſſet, et librum publice vidit prohibitum, violentam ſibi manum intulit, vid. Hiſt. des ouvrag. des Savans 1693. p. 135. 136. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. I. p. 269.

pollonii in Aegis geſta omnia continebat. Sed et ab ipſo Apollonio perſcriptas teſtamenti tabulas ad manus habuit. Fuit etiam Moeragenes quidam, qui libros de Apollonio quatuor ſcripſerat: cuius tamen nullam ſe rationem habuiſſe ait Philoſtratus, quod multa ignorauerit eius viri geſta: reapſe, quod non ſine veriſimilitudine coniicit CVDWORTHVS [u], quod Apollonium pro mago haberet et deſcriberet. Ex his monumentis Apollonii vitam eleganti et Attico ſermonis genere concinnauit Philoſtratus. Cum vero eo potiſſimum fine conſcriptus eſſet hic *de vita Apollonii* commentarius, vt Chriſtianis poſſet opponi, vſus eius praeſidio Hierocles Bithyniae Praefectus [x], cum iuratus Chriſtianorum hoſtis eſſet, comparationem inter Chriſtum et Apollonium inſtituit, oſtenſurus, maiora, vel ſaltem aeque magna miracula patraſſe Apollonium, quam Chriſtum, habereque gentilem religionem, qui Chriſtianorum heroi praeferatur. Quae comparatio cum ad confundendos imbecilles animos eſſet aptiſſima, hominis impudentiam retundendam ratus EVSEBIVS PAMPHILI, ſcripſit *animaduerſiones in Philoſtrati de Apollonio Tyanenſi commentarios*, ob inſtitutam cum illo ab Hierocle Chriſti comparationem adornatas. In quibus quae vel vera, vel falſa, vel arti et fraudi adſcribenda eſſent, quae fidem omnem reſpuerent, quae pro veriſimilibus admittenda eſſent, prolixe diſſeruit: quas animaduerſiones Euſebii Scriptis iungere ſolent editores, et plerisque etiam Philoſtrati commentariorum editionibus adiicere. In iis tamen iudicium et accurationem, quae non vbique apud ſcriptores eccleſiaſticos reperiuntur, merito deſideres [y]. Hanc vero Apollonii vitam, licet tota fabulis ſcateat, fundamenti loco in deſcribenda huius philoſophi hiſtoria ſubſternere eo magis licet, quo apertiora falſitatis et mendaciorum veſtigia commenta vel Damidis vel Philoſtrati prae ſe ferunt, vt facile ad lydium critices lapidem examinata detegi queant. Qua in re viam nobis fecerunt, exemplumque praeiuerunt, viri eruditiſſimi NANVS TILLEMONTIVS [z], HVMFR. PRIDEAVX [a], ROBERTVS IENKINVS [b], quique in miraculorum Apollonii veritatem falſitatemue inquiſiuerunt, infra nominandi.

Natiuitas Apollonii et educatio philoſophica.

§. IX. Natus fuit Apollonius Tyanae Cappadociae vrbe, quae alium quoque Apollonium philoſophum progenuit, cuius meminit SVIDAS [c], a quo, vt ab aliis quoque hoc nomine inter veteres haud incelebribus [d] Pytha-

u) Syſt. Intell. c. IV. §. 14. p. 304.

x) Diſtinguendum eſſe hunc Hieroclem, a philoſopho Platonico, infra inter eclecticos de hoc dicturi, docebimus. Videndi interim de hoc Bithyniae praefecto LACTANT. L. V. c. 2. 3. IONSIVS L. III. c. 18. PEARSON. proleg. ad Hierocl. comment. in aur. carm.

y) Vid. GVIL. CAVE Hiſt. lit. Scr. eccleſ. P. II. p. 99.

z) Hiſt. des empereurs T. II. p. 195. ſeqq. ed. Brux.

a) Lingua is Anglica vitam Apollonii enarrauit.

b) Is Tillemontii vitam Apollonii Anglico idiomate expreſſit, et annotationibus auxit, vid. Act. erud. 1704. p. 36. Addi poteſt Ven. MOSHEMII Diſſ. de exiſtimatione Apollonii.

c) In Apollonius T. I. p. 283.

d) Multos Apollonios veteribus memoratos collegit pec. tr. de Apolloniis IO. MEVRSIVS qui in Bib. Gr. p. 1234. quoque videndus. Addi debent diligentiſſimi in homonymis notandis viri G. I. VOSSIVS de hiſt. Graec. p. 148. 149. 234. IONSIVS de hiſtor. phil. Scr. L. III. c. 9. p. 258. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 526. multi eorum fuere medici.

Digitized by Google

Pythagoreus philoſophus probe diſcernendus eſt. Pater cognominis, genus ei antiquum fuit, et quod PHILOSTRATVS [e] tradit, ad vrbis conditores pertingens, opes, quae maximae in illa gente eſſent. Si verum, centenarium eum obiiſſe [f], incidunt natales eius, in ea propemodum tempora [g], quibus IESVS CHRISTVS, mundi ſalus, homo natus apparuit: vt ita infernalem humani generis hoſtem eodem tempore, quo filius DEI inter homines natus et verſatus eſt, ſimium hunc ideo excitaſſe, vt eius miraculorum curſum ſiſteret, tantum non quis credat [h]. Matri vtero eum geſtanti ſpectrum apparuit Aegyptii DEI Protei, qui ſe in varias mutaſſe formas dictus eſt, illa vero nihil territa, quemnam paritura eſſet? interrogauit: ille me, inquit, Tu vero quis es? illa dicente, Deus Aegyptius. Ita PHILOSTRATVS [i], qui, vt non ſolum Pythagorae, ſed ipſi quoque filio DEI heroëm ſuum, quem ornare ſuſceperat, adaequaret, diuinam ei originem tribuere non erubuit. Quem haec ex ſectae ſuae, cui adhaeſiſſe videtur, ſtudio talibus viris diuinos natales tribuendi adieciſſe, dubium non eſt, vt adeo neceſſe non ſit, cum TILLEMONTIO [k] ſtatuere inferni principem praedixiſſe matri Apollonii, foetum eam ſuum geſtare. Haec enim, daemonem impurum commercio Apollonio iunctum fuiſſe ſine neceſſitate ſupponunt. Ipſe Philoſtratus, ſe meliore quam Damis iudicio vſum non eſſe, mox in hoc narrationis ſuae limine prodidit, qui matrem Apollonii non Apollinem geſtaſſe in vtero, vt Pythais olim, ſed Proteum, deum mutabilis et verſutae formae, mentitur. Etſi enim egregie ſe perſonam Apollonii ornaſſe putat, monendo, eum longe plura praeſciuiſſe, quam Proteum, atque ex multis ambiguis et difficilibus rebus eſſe eluctatum, vbi vel maxime ad incitas eſſet redactus, prodit tamen infelicem comminiſcendi ſine vlla veriſimilitudine audaciam, dum ea diuinitatis argumenta fuiſſe dicit, quae Philoſopho Pythagoreo prorſus indigna ſunt. Imo Philoſtratum Pythagoreiſmi ignarum heroi ſuo contraria finxiſſe, paulo curatius attendentibus erit perſpicuum. Proteus enim, quem in omnes ſe vertere formas tradebat theologia mythologica, materiae in omnes ſe partes vertentis et mutabilis ſymbolum eſt; materia vero, adeoque Proteus etiam, ſi rationes Pythagoricas ſequimur, daemon eſſe non poteſt, qui ex monadum ſiue ſubſtantiarum per ſe ſubſiſtentium numero eſt. Quae ea propter in ipſo vitae Apollonii veſtibulo obſeruare placuit, vt nec ſibi ipſi, nec veritati, nec veriſimilitudini etiam in ſtruendis fabellis Mileſiis Oratori obſeruandae, ſatisfeciſſe, nec concordare Philoſtrati hiſtoriam pateat. Quem ſi porro ſtrenue mentientem audimus, miraculoſa infantis Apollonii natiuitas fuit. In pratum enim naſcendi tempus cum inſtaret, mater in ſomnio

e) L. I. c. 4. p. 6. f) SVIDAS l. c.

g) Incidit enim mors eius in annos Neruae. Quod ſi A. C. XCVI. fatis functus eſt, incidit natiuitas eius in tertium vel quartum annum ante natum Saluatorem, ſi communem aeram ſequamur. conf. TILLEMONT. l. c. p. 195.

h) Ita CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 15. p. 310. ſeqq. in quo tamen multa hic deſiderat eruditiſſimus interpres recte, an ſecus, lector diſpiciet. Nos hoc vnum monemus, admiſſa hac Satanae impoſturis illudendi orbi malitia, nihil diuinae ſapientiae incongruum admitti, quae ita vera miracula I. C. illuſtriora reddidit.

i) L. I. c. 4. p. 6. k) L. c.

Digitized by Google

exſpatiare ſibi viſa floresque decerpere, cum illuc veniſſet, famulis flores decerpentibus, ipſa ſtatim ſomno oppreſſa eſt, cygni, quos pratum paſcebat, chorum circa ipſam dormientem formabant, et alis ſublatis clangebant, fauonius etiam ſpirabat *: quibus excitata mox peperit; ſimulac vero peperiſſet, fulmen, quod in terram delapſum videbatur, in aetherem ſubuectum, in ſublimi euanuit, quibus nominis claritatem et commercium cum Diis portendi ait Philoſtratus, qui communem gentilium in eo opinionem, iam in Zoroaſtre nobis ** notatam, ſecutus eſt, magnos viros deorumque commercio deſtinatos, aut ex fulmine prodiiſſe, aut fulminis igne ad Deorum ſedes eſſe euectos. Cum ad aetatem perueniſſet literis idoneam, memoriae vim prodidit atque conſtantiam; eius enim cum Pythagorei ſummam curam haberent, et praeceptorem ea gauiſum excellente iactarent, vt *tomo primo* [a] dictum, in his quoque ad Pythagoreiſmum factus natusque dicendus erat Apollonius. Cumque forma eſſet conſpicuus, qua Pythagoras quoque excelluiſſe dicitur, omnium oculi in eum conuertebantur. Inde cum annum quartum decimum attigiſſet, Tarſum ad Euthydemum, rhetorem inſignem pater eum deduxit: cuius diſciplinam recepit quidem Apollonius, ciuitatis vero indolem ineptam iudicavit, nec ſatis ſtudiis philoſophiae opportunam. Luxum enim et cauillationes Tarſenſium, quem Ciliciae populum K. κακίστα nota olim iam infamem fuiſſe, conſtat, oderat [b], licet etiam ipſe Apollonius, qui Cappadox fuit, in illam literae famoſae ſocietatem veniret [c]. Traduxit itaque magiſtrum, patre exorato, Aegas, vicinum oppidum, vbi et otium erat philoſophanti idoneum, et ſtudia adoleſcentibus magis conuenientia, et Aeſculapii templum, in quo pater hic artis ſalutaris ipſe hominibus apparere dicebatur. Ibi cum eo philoſophati ſunt Platonici et Chriſippei, et Peripatetici, id quod facile credi poteſt, iam tum philoſophis ex Aegypti conſuetudine, circa ea tempora per totam Aſiam ſe diffundente, in ſyncretiſmum ſectarum conſpirantibus. Addit tamen, quod maxime mireris, PHILOSTRATVS [d]: Epicuri quoque philoſophiam audiuiſſe, neque eam parui feciſſe, Pythagorea vero ineffabili quodam ſtudio complexum fuiſſe. Qua narratione vel prodit rhetor, Apollonium omni iudicio deſtitutum contraria, qualis Epicurea et Pythagorea philoſophia e diametro ſibi aduerſa fuere, inter ſe iunxiſſe; vel ipſe nullo ſe iudicio vſum iunxiſſe gryphes equis, et cum canibus timidas vocaſſe ad pocula damas, manifeſtum facit, adeo inepta ſunt omnia, et male cohaerentia, quae tamen, more horum hominum, quos ſecutus eſt Philoſtratus, minime ſibi obſtare putauit, modo omnis ſectae et eruditionis participem heroëm ſuum fingeret, et in hac quoque parte Pythagorae aequaret. Cuius diſciplinae cum ſe tradere conſtituiſſet Apollonius

*) Prodit hic quoque Philoſtratus, ſe poëtarum magis fabulas, quam hiſtoriae leges fuiſſe ſecutum. Illi enim Zephyrum adſpirare oloribus canentibus fingebant. Ita ſaepe PHILOSTRATVS alter in imaginibus. vid. L. I. c. 9. p. 776. et OLEAR. ad h. l. n. 43.

**) T. I. L. I. c. 3.

a) L. III. c. 10.

b) PHILOSTR. L. V. c. 7. p. 8. conf. STRABO Lib. XIV. p. 674.

c) Καππάδοκες, Κίλικες, Κρῆτες, τρία κάππα κάκιστα.

d) loc. cit.

Digitized by Google

lonius, Euxenum praeceptorem nactus eſt, quem ſententias quidem et doctrinas Pythagorae memoria tenuiſſe, vita vero mala ducta inſtituta Pythagorea non fuiſſe ſecutum ſupra narrauimus. Eius itaque inſtitutione Apollonius puer vſus, Pythagoream diſcebat ſapientiam. Cum vero ad annum aetatis ſextum decimum perueniſſet, ad Pythagorae vitam et diſciplinam impetu quodam ruebat, et praeceptore, quem tamen amabat, ſuis moribus viuere iuſſo, ſeueritatem inſtituti Pythagorae ſibi vita exprimendam ſtatuit. Vt itaque Pythagoricis praeceptis obſequeretur, a ventris purgatione et coërcitione philoſophiae ſtudium exorſus eſt, corpusque ad frugalitatem et temperantiam reuocauit. More itaque Pythagoreo animalium eſu, tanquam impuro et mentem hebetante abſtinebat, bellariis vero et oleribus veſcebatur [e], pura eſſe dicens, quaecunque ei terra ſuppeditabat. Vinum, etſi purum potum eſſe iudicabat, non bibebat tamen, quod bono animi ſtatui aduerſaretur, et aethera, qui in animo eſt, vt volunt Pythagorei [f], perturbaret. Poſt hanc ventris coërcitionem et purgationem nudipes quoque inceſſit et diſcalceati habitu, et veſte ex lino indutus, ex animalium vellere confectam reſpuens, vt in his quoque Pythagorae ſe aſſimilaret. Comam etiam, vt Samium comatum imitaretur, aluit, et in templo vitam egit, in quo ipſum Aeſculapium ad ſacerdotes gaudium de praeſentia Apollonii teſtatum fuiſſe, ſtrenue nugatur, vel Maximus, vel Philoſtratus, qui, ſe Ciliciae et Cappadociae incolae, id eſt hominis mendacis et nugiuenduli facta narrare, debebant meminiſſe. In hoc Aeſculapii templo morum emendator ephebus apparuit Apollonius, qui aegrotos, valetudinis recuperandae cauſſa tum accedentes grauiter obiurgauit, ipſo Deo eius corripiendi licentiam non probante tantum, ſed ſalutari etiam effectu confirmante. Cuius aliqua exempla ita narrat PHILOSTRATVS [g], vt vel hominis audaciam, vel ſimplicitatem mirari ſatis vix valeas. Dum enim omnium in oculis hunc reformatorem philoſophum fuiſſe, exemplis nobis vult perſuadere, hominem nobis fanaticum et paedagogicis moribus aliis inepte imperantem deſcripſit et deridendum propinauit, et hunc tamen iam tunc vaticinandi facultate fuiſſe praeditum perſuadere voluit. Poſtquam mortuum patrem audiuit, Tyana properauit, eumque manibus ſuis matris in tumulo compoſuit: haereditatem autem lautiſſimam cum fratre partitus eſt, homine intemperante et heluone. Viginti vero annos tantum natus ex legibus Romanorum tutori ſubiiciebatur. Rurſus igitur Aegis aliquamdiu commoratus tanto ſtudio in philoſophiam incubuit, vt Aeſculapii templum in Lyceum Academiamque conuerſum, totum philoſophia reſonaret [h]. Sed vt fratrem quoque ad meliorem vitam reuocaret, ſuae portionis dimidiam ei conceſſit, et hortationibus ad virtutem multis reductum a vitiis in ordinem redegit. Quae vbi in fratre ſucceſſiſſent, ad alios mox ſeſe cognatos conuertit, eorum-

que

e) 'Εσιτεῖτο, habet PHILOSTRATVS c. 8. quod parcam et frugalem vitae ſuſtentandae rationem notat. Quae hic habuit Apollonius ſingularia, ea omnia a Pythagora transſumta fuiſſe, collatio eius cum diſciplina Italica docet.

f) Conf. LAERT. Lib. VIII. ſ. 9. 28. et nos T. I. L. III. c. 10. Conf. OLEAR. ad h. l.

g) c. 9. p. 10.

h) Ibid. c. 13. p. 14.

Digitized by Google

que illos, qui indigentiores erant, exigua haereditatis portione ſibi relicta, ex reſiduis ſibi conciliauit, cum pauciſſimis opus haberet. Ipſe enim vxorem non duxerat, neque vnquam venerea commercia obibat, ſed iuuenis libet ac valens voluptatem furentem compeſcebat. Quae licet de homine eiusmodi temperamento, quo Apollonius, vſo facile credi queant, non negat tamen Philoſtratus, furentem dominam, voluptatem, fuiſſe expertum, quam compeſcuiſſe dum dicit, immemor fuit, quod paulo ante dixerat, nunquam, ne in adoleſcentia quidem, ei fuiſſe obnoxium. Certe ob veneris vſum eum calumniatos fuiſſe nonnullos tradit biographus [i], et eius apologiam facit. Accidere haec A. N. C. XXI. Poſthaec vt ſe vere Pythagoreum praeſtaret, echemythiam Pythagoricam ſeruandam ſibi eſſe ratus, per quinquennium ſiluit, et vocem quidem continuit, memoria tamen omnia et oculis retinuit et didicit. Vbi iterum vel mire lectoris patientia abutitur Philoſtratus, vel incredendorum fidem omnem ſuperat, narrans, cum eo, quo ſiluit, tempore, ad illa quae dicebantur, oculis manuumque atque capitis nutibus ſigna redderet, non iucundum tantum et humanum, placidis ſeruatis moribus in conuerſatione fuiſſe, ſed moratum etiam hoc ſilentii tempore partim in Cilicia, partim in Pamphylia, nunquam quidem vel verbum feciſſe, ſi quam tamen in ciuitatem veniſſet ſeditioſam, ſe oſtendendo, et reprehenſionem, quam parabat, manu vultuque prae ſe ferendo a ſeditione incolas continuiſſe, et Aſpendios fame preſſos, cum in praeſidem prouinciae triſtia molirentur, ſolis nutibus ita commouiſſe, vt obortis lacrymis a ſeditione deſiſterent, frumenti caupones copiam eius facerent. Quae, licet copioſe narret Philoſtratus [k], tam miſere tamen cohaerent, vt omnibus ſibi fere lineis contradicant; ſane

— — *credat Iudaeus apella,*
Non ego.

Sed manibus palpatur, Philoſtratum, vt Apollonium Pythagorae ſimium rite effingeret, in compeſcendis ſeditionibus et cicurandis animis eandem illi facilitatem tribuere voluiſſe, ineptum tamen ad hiſtoriam ſcribendam, illud ſilentii tempus elegiſſe, quo ne congredi quidem cum aliis licebat apud Pythagoreos, quoque hominem amenti ſimilem ſolis nutibus ſeditioſam turbam compeſcere erat impoſſibile. Cum iam ſilentio finem feciſſet, Antiochiam, Epheſum aliasque vrbes magnas et hominum frequentia celebres frequentauit, templa intrauit, et vbi diſputare ſtatuit, loca, in quae populi fieret concurſus, et in quibus promiſcue viueretur, euitauit, non hominibus, ſed viris ſibi opus eſſe, inquiens: templa vero frequentauit non clauſa [l]. Ibi ſole oriente a turba ſemotus nonnulla patrabat, (id eſt, vt recte monet OLEARIUS [m], theurgiae operam dabat,) quae ſolis aperiebat illis, qui quadriennio ſilentium obſeruauiſſent; inde vero ſi Graeca eſſet ciuitas, et cognita ſacra, conuocatis templorum ſacerdotibus de diis philoſophabatur, ſi barbara, ritus explicabat et emendabat. Diſcipu-

Vitae et docendi ratio.

i) c. 13. p. 13. k) c. 15. p. 17. ſqq. l) Mire hic impoſturem ſapit Apollonius. m) Ad c. 16. n. 13. p. 20.

Digitized by Google

ſcipulos deinde ſuos obibat, et ſi quid vellent, iubebat interrogare. Aiebat enim, oportere eos, qui ſuum philoſophandi modum ſequantur, aurora primum exoriente cum diis verſari: procedente autem die de diis, et proximo deinde tempore de humanis rebus colloquia inſtituere. Inde ſub meridiem ad publicas diſputationes procedebat, deinde vngebatur, et perfricatus aquae frigidae ſe immittebat. Vtebatur vero non prolixa oratione et elegantiam affectante Atticam, nec faſtidioſa in diuidendo ſubtilitate, nec protrahebat orationem, nec diſſimulatione vel apoſtrophe, ſed velut ex tripode noui, inquiebat, atque: ita cenſeo, et, quorſum feremini? aut, ſcire oportet: ſententiasque adhibebat breues et voces proprias, ita nempe, vt legislator, quo modo ſapientem docere oporteat, ipſe profeſſus eſt. Patet ex hac docendi ratione Apollonii, quam ipſis PHILOSTRATI [n] verbis retulimus, ad Pythagorae imitationem eam fuiſſe effictam, ſed ita, vt ab imitatore ſeruo pecore poteſt expectari, nempe vt in fraudem omnia conſpirarent. Electa templa, et tempus antelucanum; diſſertationes de Diis et cum ſacerdotibus habitae; theurgiae primarius habitus honos; diei partitio Pythagorea; adhibita arcani diſciplina; vnctio, frictio, et quae alia ſunt Pythagorei moris et conſuetudinis. Adeoque recte in conſortium impoſturae, cuius Pythagoram merito reum agi demonſtrauimus, trahitur. Sed ineptior multo Pythagora, et longe ab eius calliditate remotus, qui ſibi ex tripode dicenti ſoli credendum eſſe poſtulavit, et Pythagorae αὐτὸς ἔφα male intellectum, apud omnes omnino diſcipulos ſuos adhibuit, non nudarum veritatum propoſitione, ſed paedagogico faſtu, qui vel nauſeam, vel miſericordiam excitare aptus eſt. Qua in viuendi et docendi conſuetudine Apollonii, quam tamen in coelos extollit Philoſtratus, dubium eſt, an vel inſtituentis paedantiſmum (veniam verbo exoramus) et ſuperbiam, vel narrantis inſaniam et ſimplicitatem magis admirari nos oporteat?

§. X. Vt vero propiori ſimilitudine Pythagoram exprimeret, ad barbaras quoque gentes iter ſibi philoſophicum ſuſcipiendum ratus eſt Apollonius. Cumque traditio, licet, vt ſuo loco demonſtratum, infirmiſſima et exiguae veriſimilitudinis percrebuiſſet, penetraſſe Pythagoram vsque ad Indos, Brachmanasque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et cum iis fuiſſe congreſſum, magno impetu ad orientale iter ſe accinxit [o]. Quanquam non diſcendi cauſſa, quod Pythagoram impuliſſe dicunt, ſed vt tantum ſe virum et orbis reformatorem omnibus fere gentibus oſtenderet, ſibique et ſuis gloriam pararet, hoc iter ſe ſuſcepiſſe non negauit, ſcribens ad Tyanenſes ſuos [p]: *peregrinatum ſe, vt gloriam patriae, et nomen et amicitiam virorum illuſtrium, atque ciuitatum pararet, ad quem ſcopum vires ſuae et ingenii conatus valuerint.* Id quod ad cognoſcendum verum Apollonii characterem omnino notandum eſt: certe ſuis

Iter Apollonii Orientale.

n) c. 16. 17. o) c. 18. p. 22. Lib. IV. c. 7. p) Epiſt. 47. p. 396.

Digitized by Google

ſuis hoc iter ideo ſuaſiſſe, vt inclareſcerent, non negat PHILOSTRATVS [q]. Diſcipulis igitur, quos ſeptem habebat, conſilium aperuit, qui cum ſequi nollent, iturum ſe dixit, quo ſe ſapientia et daemon duxerint. Quibus verbis Apollonius mire, quid ſibi conſilii fuerit, prodidit nempe, Pythagoram imitari, qui ſe daemonem eſſe apud homines, vel, ab inhabitante potius daemone regi credi voluit, et doctrinae cum ſummam, tum prodigia ad hanc fidem obtinendam adhibuit. Cui cum non inferior cuperet eſſe Apollonius, eiusmodi inhabitante daemone ſe agi et ad θαυμάσια peragenda inſtrui aptumque reddi, eoque etiam duce, ad exteras gentes manu quaſi duci iactauit. Quae vere ita fuiſſe profeſſum, et impoſtorem ob eum finem egiſſe Apollonium, omnino veriſimile eſt; quanquam probabile non eſt, illum ſe pro Deo venditaſſe, id quod poſteriorum demum temporum commentum fuit, ſacerdotibus gentilibus, aliisque hominibus,quorum intererat, IESV θεανθρώπῳ verorum miraculorum patratori, ſimiam opponere, ad hunc dignitatis gradum Apollonium euehentibus. Ita praeparato animo Antiochia diſceſſit, cum duobus famulis, qui in patria fuerant familia', quorum alter velocitate, alter pulchritudine ſcribendi excellebat. Venit itaque Ninum antiquam [r], eiusque notitiam plus quam ſacerdotes et incolae habent, amplam ſibi adeſſe demonſtrauit: ibique in Damin incidit Ninium, qui ſe ei diſcipulum et itineris comitem dedit. Eſtque hic Damis, quem praecipuum mirabilium Apollonii factorum teſtem eſſe, ſupra monuimus. Quem hominem fuiſſe Aſſyrium, id eſt leuem, et exigui iudicii, ipſe prodit, dum narrante ex eius memoriis PHILOSTRATO [s], non tantum riſibus et iocis a gymnoſophiſtis exceptus, ſed et ſua praeſtigiatricis aniculae habenda eſſe, ipſe iocabundus profeſſus eſt, ſuamque ſimplicitatem et ingenii futilitatem prodidit, qui cum primum incidiſſet in Apollonium, nullo eius virtutum et miraculorum facto ſpacimine, daemonio ſe ad eum ſequendum compulſum fuiſſe, ridenda Socratici daemonii affectatione credi voluit. Totque vaniſſimi hominis, et ad quamuis fraudem pro vero accipiendam nati in hac Apollonii vita exempla occurrunt, vt vel ex ſola teſtis praecipui conditione totius hiſtoriae Apollonii fides corruat. Cuius in ſequentibus euidentiſſima cum danda ſint teſtimonia, cautum lectorem ad ea attendere eo magis iubemus, quo magis hoc euerſo vel corruente fundamento, totum labitur fabulae huius Mileſiae aedificium. Mox in primo ad Apollonium acceſſu cum ſe variarum linguarum cognitione non inutilem illi operam praeſtare poſſe dixiſſet, Apollonio dicenti, ſe omnes linguas noſſe, quas non didicerit, immo ea intelligere, quae homines ſilentio premunt, ſine examine credidit, et mendacia his ſimilia annalibus his ſuis poſtea inſeruit, dignus qui ſibilis excipiatur et cachinnis. Sed vt ad Apolloni-um

q) loc. cit.

r) Ninum antiquam totam deletam ait STRABO L. XVI. p. 737. conſentiente LVCIANO in contempl. cum itaque eam adiiſſe dicitur, intelligendum eſt de Nino reſtaurata, cuius meminere TACITVS ann. L. XIV. c. 13. AMMIAN. L. XXIII. c. 6. Conf. OLEAR. ad h. l.

s) Lib. III. c. 43. p. 131.

Digitized by Google

um redeamus, is tam ſagaci comite auctus et ſtipatus, per Meſopotamiam iter fecit, et per gentes latrocinio infeſtas ſine formidine tranſiit et ſapientia eousque profecit, vt brutorum animantium voces intelligeret. Didiciſſe enim hanc artem ab Arabibus, vt et aues audiret futura noſcentes et oracula canentes, egregius teſtatur vir, Damis, non recordatus, iſta intelligentia opus non fuiſſe Apollonio, qui, ſi illi fides eſt, ipſe omnia praenoſcebat. Nec meliori iudicio et memoria vtitur Philoſtratus, qui haec ſibi Damidis auctoritate credi poſtulat, neque tamen memor eſt, quod in ipſo tractationis limine ſcribit [t], aues voces edere edoctas non intelligere quid dicant, neque aliquid eorum, quae dicunt, intendere. Adeo mendacium ſuo ipſo ſe indicio prodere ſolet, vt ſorex! quanquam facile credimus, Apollonium eiuſmodi artes iactaſſe, apud veteres non ignotas, et Pythagoricis hypotheſibus reſpondentes, qui ſcilicet communi vnius diuinae animae vinculo omnia necti, migrareque animas etiam in bruta, dicebant. In Babylonis fines ingreſſus cum a cuſtodibus finium ad ſatrapam cum comitibus eſſet adductus, tanta diuinae faciei et orationis magnificae auctoritas fuit, vt cum hoc ſolum dixiſſet, eſſe ſe Tyanenſem iſtum Apollonium, regius miniſter non pro diuino tantum viro eum agnouerit, ſed et pecuniam, vinum atque commeatum liberaliter obtulerit. Quae ita futiliter narrat PHILOSTRATVS [u], vt anicularum naeniis inficetiora ſint, et ſi ex parte vera ſint, Apollonium faſtu puerili omnes ſuperaſſe prodant: vt taceamus, non oſtendere Philoſtratum, qua via per gentes infeſtas latrocinio, et Romanorum imperio non ſubiectas, adeoque commercio propiori cum Aſiaticis Romanorum prouinciis non iunctas Apollonii, nondum publicis miraculis tantopere inclareſcentis, fama penetrauerit? Simili fere modo iudicii paupertatem prodit vel Damis vel Philoſtratus, narrans; Babylona profectum, in leaenam incidiſſe in venatu interfectam, quae octo catulos geſtabat, praedixiſſe ex ferae inſpectione Apollonium Damidi, peregrinationis tempus anni fore vnius, et menſium octo, ſe enim ex catulis menſium, ex leaena anni indicium capere [x]. Quod quamuis inſanientis alicuius Pythagorei vaticinium videri queat, facileque credendum ſit, impoſtorem Apollonium eiuſmodi nugis ſuos paviſſe: turpe tamen eſt, infra paulo [y] rideri et reprehendi a Iarcha Indo eos, qui in numeris eiuſmodi myſteria quaerunt, et iis ſeruiunt, cum tamen heroem ſuum iſtam Indorum ſapientiam attigiſſe iactent homines nugiuenduli. Alias inſulſas et ne anicularum quidem fide dignas narratiunculas praeterimus, ne nauſeam creemus lectori, qui huiuſmodi cupediarum amans facile ſitim ex ipſis Philoſtrati riuulis extinguet. Tandem Babylona veniſſe narrat PHILOSTRATVS [z], eamque iis coloribus depingit, quibus deſcripſere veteres, Diodorus, Herodotus aliique: murosque altiſſimos pontemque Euphratis et regiam ambitioſa oratione delineat. Verum hic quoque et impune atque ſine fronte men-

t) Lib. I. c. 7. p. 10.

u) c. 21. p. 26.

x) c. 22. p. 28. Non reſpondiſſe euentum vaticinio infra notabimus.

y) L. III. c. 30. p. 120.

z) L. I. c. 24. p. 33. ſeqq.

mentientem deprehendimus Damidem, et eum non minori impudentia ſequentem Philoſtratum. Eo enim, quo ad Indos peregrinabatur, tempore, tantum abeſt, vt illi muri Babylonii inter ſtupenda veteris aeui opera numerati, et magnifica illa, quam deſcribit Philoſtratus, regia adhuc ſteterint, vt potius ſua aetate ad ſolitudinem rediiſſe Babylonem, vicinitate Seleuciae exhauſtam pridem, ſcribat PLINIVS [a], cui alii concinunt. Certe Cteſiphonte Parthorum regiam ea aetate fuiſſe, TACITI [b] aliorumque auctoritate conficitur [c]. Mendacia itaque eſſe oportet, quaecunque de hac mora Apollonii Babylonia narrant nugatores inſulſi: miramurque, doctiſſimum OLEARIVM [d], qui mendacium hoc vidit, in eo tamen Philoſtratum coarguendo haeſitaſſe, eo quod Euſebius iſtud non reprehenderit. Vt enim Caeſarienſis epiſcopus ad ea tantum attendit, quibus miraculorum Chriſti eleuare fidem Hierocles auſus eſt: ita mentiendi impudentiam adeo vbique prodit Philoſtratus, vt mirum non ſit, eum ἀνιςορησίας vitio fuiſſe lapſum. Videturque vero admodum ſimile, hominem rhetorem, qui in hac vita deſcribenda orationis virtutem. herae vt placeret ſuae, demonſtrare cupiebat, ad antiquae hiſtoriae formam ideo haec effinxiſſe, vt ſplendidior orationis habitus effloreſceret, licet et temporis et hiſtoriae veritas laederetur. Ad quam rhetores non attendiſſe, modo artis praeſidium et occaſionem fuerint nacti, tot hactenus exemplis didicimus. Etſi vero facta haec Babylone mora Apollonii non exiguam partem gloriae eius, qua Pythagorae ſe ſimilem reddere conatus eſt, conſtituat, nihil tamen quod ad philoſophiam Apollonii ſpectet, nobis narrat hiſtoricus, niſi verſatum cum magis, atque mutua inſtitutione accepta dataque ab iis receſſiſſe; Damidem enim, quae loquutus ille cum magis fuerit, ignoraſſe, prohibitum ab Apollonio, ne ſe illuc euntem comitaretur. Hoc vnum dixiſſe ait: eſſe illos ſapientes quidem, non autem in omnibus; id quod prorſus faſtui Apollonii ſcholaſtico conuenit. Reliqua etiam, quae de Apollonio regem Parthorum inuiſente narrat, nec aptius cohaerent, nec maiore ſe commendant fide. Vidit, ſi Philoſtratum audimus, hominem rex Parthorum Bardanes, quem Babylone habitaſſe contra totius antiquitatis teſtimonium fingit [e]; Apollonius regem ſoli ſacrificantem acceſſit, et ipſe ſoli ſacra fecit, et thus adoleuit, exque igne omen cepit. Philoſophus, vt res ſuas regi enarraret, Graecae linguae veniam popoſcit [f], quem ſupra [g], omnes callere linguas, Damis eiusque exſcriptor dixerant. Faſſus in hoc colloquio quis eſſe cupiat Apollonius, ait: amplecti ſe Pythagorae Samii ſapientiam, qui ſe Deos colere, ſiue videndos ſe praebuerint, ſiue minus, mente complecti, commercia item frequentare cum iis, lanaque ex terra nata vti docuerit: comam ſe promittere ex Pythagorae diſciplina, et ex ea cauſſa ab

anima-

a) L. VI. c. 30. PAVSAN. L. VIII. c. 33. HIERON. in Eſaiam c. 13. STRABO L. XVI.

b) Annal. L. VI. PLIN. l. c.

c) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 15. p. 266. VITRINGA ad Ieſaiae c. XIII. ṽ. 17. p. m. 266. PEARSON. de ucceſſ. epiſc. Rom. L. I. c. 8. §. 5. TILLEMONT. Hiſt. des Emper. T. II. p. 200.

d) Ad l. c. Philoſtrati.

e) Reges Parthorum hieme Cteſiphonte, aeſtate Ecbatanae commoratos teſtatur STRAB. L. XVI. p. 745.

f) c. 32. p. 40.

g) vid. not. (

animalibus veſcendis ſe purum continere: et a curis ſe, illum liberare, polliceri: ex quibus liquet, ipſum Apollonium non daemonem aliquem ſe venditaſſe, ſed philoſophum Pythagoreum, et, ſi coniecturae locus, theurgum; homines vero inſanos, inter daemonas poſt eius fata eum demum retuliſſe, et vt huic fini inſeruirent, totam vitae eius fabulam iſtis nugis inſtruxiſſe. Non praetereundum etiam hoc eſt, mentiri PHILOSTRATVM [h], ex India reducem Apollonium, Babylonem ad Bardanem nauigaſſe, eumque, qualem ante cognouerat, poſt viginti ſeptem menſium moram inueniſſe. TACITI enim, digni fide ſcriptoris, teſtimonio conſtat, Bardanem Parthorum regem toto ſuo imperio vix biennium attigiſſe [i]: ipſeque Philoſtratus ſupra narrauit, praedixiſſe Apollonium, itineris ſui moram annum vnum octoque menſes duraturam: quod totum tamen tempus in aula Parthorum regis exegiſſe, ſeptem vero menſibus in itinere Indico conſumtis, ad eum rediiſſe aſſerit [k]. Caeterum omnigenarum virtutum, ac magni et diuitiarum negligentis animi, ingentisque in morum potiſſimum Philoſophia ſapientiae eum luculentiſſima dediſſe veſtigia, multis praedicat PHILOSTRATVS [l]. Tandem dimiſſus a rege, cum pecuniam renuiſſet, commeatum, et itineris ducem accepit et circa aeſtatem camelis cum comitibus vectus iter ingreſſus, et vbique locorum omni cultus et reuerentiae genere exceptus eſt [m].

§. XI. In itinere Indico progreſſus Apollonius, et ad iuga Tauri perueniens, cum ad montem Caucaſum propius acceſſiſſet, ad eum locum deductus eſt, vbi Prometheus ob generis humani amorem ligatus per fabulam dicitur. Pertinere hanc narratiunculam ad mythologiam vel Graecam, vel Indicam, non ignorauit Philoſtratus, ſed ipſe monuit; et tamen narrat [n], dicere Damidem, vincula ex petris ſuſpenſa ſupereſſe, quorum difficile ſit materiam coniectura aſſequi. Qua inſulſa relatione, quae fabulam in veram hiſtoriam mutat, licet Damidis fidem nolimus in dubium vocare, cum antrum hoc monſtrari etiam DIODORVS [o] et STRABO [p] teſtentur, prodit ea tamen hominis ſtupiditatem omni prorſus iudicii acie carentem, qui incolarum regionis mendaciis fidem facile adhibuit, et vincula hominis, nuſpiam, niſi in veterum mythologorum cerebro apparentis, ſibi monſtrari paſſus eſt. Mirandum itaque non eſt, impoſtori eum Apollonio, ineptiſſima miracula oſtentanti, ſine examine fidem habuiſſe, ſeque reuera praeſtitiſſe Ninium Multa in hoc itinere virtutis praecepta comitibus dediſſe Apollonium, Philoſtratus auctor eſt, qui tamen in iis, quae ex Damide ſuo refert [q], pauciſſima habet, vel mediocri philoſopho, ne dicam, Apollonio illo, quem mundum vult ſuſpexiſſe totum, digna: quare illa, ne nimii ſimus, praetermittimus. Tandem ſuperato itinere difficillimo verſus Taxila vrbem Indiae cum comitibus peruenit, vbi Regia erat Indorum regis, Phraotae, quem Pori regis ſucceſſorem fuiſſe

Iter Indicum.

h) L. III. c. 58. p. 139.
i) Conf. TILLEMONT. in Claud. not. 16. in Apollonio p. 200.
k) Senſit hoc PHILOSTRATVS adeoque c. 40. ad moram tantum in aula regis Parthorum trahit.
l) c. 33. ſeqq.
m) L. II. c. 1. p. 49.
n) c. 3. p. 51.
o) L. XVII p. 552.
p) L. XV. p. 688.
q) L. II. c. 6. ſq.

ait Philostratus [r], cuius etiam bellum cum Alexandro inſolito artificio ibi fuiſſe depictum more Sophiſtarum, quaeſita artis ſuis oſtentatione, contra regionis hominumque illorum indolem et fidem nugatur. Excepiſſe regem beneuole hoſpitem, et ab Apollonio etiam ob philoſophiae amorem magni habitum eſſe, facile credemus Philostrato [s]; ſermones eum iſtos habuiſſe, adeo a veroſimili diſſidet, vt potius ſophiſta artis ſuae ambitionem vbique oſtenderit. Adeo verò Pythagoreis inſtitutis, moribus, doctrinis ſimilia ſunt, quae Phraotes edifferit, adeo Indorum philoſophiae, qualem ſuo loco deſcripſimus, aduerſa et diſſimilia, vt vel mediocriter attento manifeſtum fiat, Philoſtratum ſophiſtam haec omnia more rhetorum confinxiſſe, vt fabulam ornaret ſuam, et quem ſibi ornandum ſumſerat heroëm, vbique admirandum oſtenderet. Longe enim aliter philoſophiam excoluiſſe Indos, et riſiſſe Graecorum ſectas, cum eorum per Alexandri comites ipſis notitia eſſet facta, ſuo, *tomo primo* [t], loco docuimus. Patebitque ex dicendis, totam hanc Philoſtrati narrationem huic vni fundamento inhaerere, acceſſiſſe Pythagoram ad Indos non philoſophiae diſcendae, ſed docendae cauſſa. Quo vno fere halitu difflato tota Apollonii hiſtoria corruit. Sed vt hiſtoriae proſequamur filum, a Phraota commendatus eſt litteris ſyſtaticis Apollonius Iarchae gymnoſophiſtarum principi, vt eum eruditionis ſuae facerent participem [u]. Iter itaque ille ingreſſus et ſocii miranda gentis et regionis viderunt plurima, talia vero, quae vt credantur, alterum Damidem, hominemue nullius vel iudicii vel lectionis requirunt. Tot enim ſe vidiſſe portenta narrat Damis, quot inter veterum fabulas diſperſa [x], de his locis colligere potuit nugator, quaeque mera ſomnia eſſe, recentiorum, qui has terras curioſis perluſtrarunt oculis, narrationibus de itineribus ſuis eſt longe certiſſimum. Totus his ineptiis ſcatet liber tertius vitae Philoſtrati, ad ciendam nauſeam veritatis ſitienti lectori comparatus, in quem, licet de fide nugarum ipſe deſperauerit Philoſtratus, congeſſit tamen, quicquid fabulam hanc Mileſiam ineptorum hominum admirationi commendare potuit. Cuius vt vno alteroue exemplo faciamus fidem, ecce narrat, in mulierculam ipſos incidiſſe, a capite vſque ad mammas nigram, a mammis vero ad pedes vſque albam totam, naſcique hanc feminam Veneri ſacram, ſicut Apin apud Aegyptios, et Apollonium eam, data dextera, agnouiſſe [y]. Interfuiſſe ſe venationi draconum, quos more ſuo artificioſo orationis colore depingit Philoſtratus,

r) c. 20. p. 20.

s) c. 26. ſeqq.

t) L. I. c. 5.

u) L. II. c. 41. p. 93.

x) Loca veterum, ex quibus has de rebus Indicis fabulas Philoſtratus congeſſit, diligenter notauit Olearius, quem vide. Saepe vero adeo oſcitanter incedit Philoſtratus, vt ne veteres quidem recte inſpexerit. Ita cum Apollonium eiusque comites in aras, ab Alexandro exſtructas incidiſſe narrat, ipſas inſcriptionem, ait habuiſſe, patris Ammonis et Herculis fratris, et Mineruae prouidentiae et Iouis Olympii, et Samothracum Cabirorum, et Indici ſolis et Apollinis fratris. Aſt Indicos Deos abſurde miſcet, cum Graeca ſacra in iis perácta eſſe Plut. in Alex. memoret, et XII. diis ſacras fuiſſe, Diodorus p. 563. aſſerat. Illi vero Dii maiores vel Conſentes fuerunt, inter quos nec Herculi nec ſoli Indico locus fuit.

y) L. III. c. 3. p. 96.

tus [z], eorum pupillas oculorum lapides eſſe ignei fulgoris, vimque eorum maximam eſſe ad plurima arcana: micare ex ſquamis ignem magis quam ex facula, et magicis tantum incantationibus poſſe vinci, oculosque eripi lapideos mirifici coloris et virtutis [a], vt annulus Gygis; hepate draconis vel corde deuorato animalium voces atque conceptus intelligi [b]; Inueniſſe ſe mirabile animal martichoram, caput hominem, magnitudine leonem, caudam beſtiae referentem, aquam item auream ex fontibus manantem, homines item, qui ſub terra habitant, et pygmaeos, gemmam item pantarbam, radios ignis inſtar ſpargentem, et incluſo in ſe ſpiritu omnes ad ſe gemmas colligentem apum examinis inſtar racematim ſub ea iacentes: auem apud Indos eſſe phoenicem, quingentorum annorum interuallo in Aegyptum aduentantem, et in nido flammis conſumendam, propempticum carmen canere ſibi; inueniri gryphes, aurum effodientes [c]. Haec et ſimilia ex Cteſiae *Indicis* in hos commentarios vel Damis transtulit, vel Philoſtratus, cuius neſcio an impudentiam et audaciam lectori eiusmodi fabulis imponendi, vel iudicii defectum magis mireris, cui ignotum eſſe non potuit, ARISTOTELI [d] iam ob has nugas Cteſiam viſum eſſe οὐκ ἀξιόπιστον. Recte itaque hanc Philoſtrati in nugis veterum colligendis diligentiam notauit, et μυθογράφου nomine eum traduxit PHOTIVS [e]. Nec meliora ſunt, maioremque veri ſpeciem habent, quae de congreſſibus atque confabulationibus Apollonii cum ſapientibus Indorum narrat ſophiſta: ad caſtellum eorum vbi peruentum eſſet, caduceatorem miſſum, praecepiſſe more Pythagorico: ſolus Apollonius vt veniret, ipſos enim ita praecepiſſe, et agnouiſſe Apollonium laeto omine illud: αὐτοί, Pythagoreum eſſe [f]. Acceſſiſſe Apollonium ad tumulum nube cinctum, vbi ſapientes habitarent, viſibiles ſimul et inuiſibiles, prout voluerint, vidiſſe ibi puteum iudicii et ignem veniae, quibus Indi luſtrentur, aqua et igne mirabiles ob peccata ab inuitis commiſſa: gemina quoque illic ſe dolia conſpexiſſe ex lapide nigro, imbrium quae ſint atque ventorum, quorum vnum nubes ad irrigandam regionem emittit, alterum ad ſiccandam cohibet [g]. Incidiſſe in ſimulacra deorum Graeca, quibus Graeco more Indi ſacrificauerint, et tamen igni ſacra fecerint. Tales vero offendiſſe ſapientes Indos, quales ab Apollonio, tanto viro tamque ſapiente inueniri dignum eſſet, quos cum *tomo primo* iam deſcripſerimus, notata ſimul Damidis et Philoſtrati leuitate, lectorem eo, pace eius, vt breuitati conſulamus, ablegamus. Iarcham porro in throno ex aere nigro, aureis ſimulacris varie ornato ſedentem, Apollonium ea docuiſſe et praedixiſſe, quae ille, vnde ſciret, maximopere admiratus ſit. Quam admira-

z) Loca veterum, quae ſecutus eſt Philoſtratus vid. apud BOCHART. Hierozoic. P. II. L. III. c. 13. p. 430.

a) Reſpicit ad Dracontidem veterum, vid. PLINIVS L. XXXVII. c. 57. add. SOLIN. c. 30. ISID. Orig. L. XVI. 13.

b) c. 9. p. 101.

c) c. 45. ſeqq. p. 132. ad quae loca conferendus OLEARIVS, qui veterum de his portentis loca diligenter congeſſit.

d) Hiſt. animal. L. VIII. c. 28. conf. CLEM. GAZ. in Theophr. p. 23.

e) Bibl. Cod. CCXLI. p. 535.

f) c. 12. p. 102.

g) c. XIV. p. 103. ſeqq.

mirationem cum illa rerum omnium praeſcientia, quam ſupra Apollonio tribuit, non conſpirare, non vidit Philoſtratus. Haec et alia multa his prorſus ſimilia dum recitat ineptus ſcriptor, tantopere lectoris patientia abutitur, vt nulla plane fide dignus ſit. Has enim fabulas recitaſſe, eſt refutaſſe, non apud viros tantum prudentes et eruditos, ſed et apud pueros, et qui nondum aere lauantur. Nec melioris commatis ſunt, quae de colloquiis Apollonii cum Iarcha Philoſtratus vel ex Damide, vel, quod magis nobis arridet, ex ingenii ſui ſomniis et commentis narrat. Cuncta enim eo redeunt, ſi Philoſtrateam narrationem totam vna conſideratione examinamus, Pythagoram in Indiam ad gymnoſophiſtas excurriſſe, totamque philoſophiae ſuae rationem apud Indos didiciſſe: Eſſe etiam eum perfectiſſimum, veriſſimum et ſolum diuinum philoſophandi modum. Huic enim ſcopo obtinendo, tot Indis affingit miracula, vt parem eorum philoſophiam non habere, nec admirandam magis, oſtenderet. Pythagoream vero philoſophiam iſtis fabulis ſolam commendari, euincunt ea omnia, quae amiciſſime cum Pythagoreis conſpirant, et gymnoſophiſtis tamen a Philoſtrato tribuuntur. Vbique enim accuratum mirumque deprehendes *παραλληλισμὸν*, et perfectam concordiam. Ita Iarchas Pythagorae transmigrationem animarum, eodem, quo ille exemplo, fulcit, narratque Apollonio, quis ipſe, quis hic, qui alii inter Achiuos ad Troiam fuerint? et ridicula haec omnia narratione tradit, Apollonio ſimiliter ſuas migrationes exponente [g], ſtatuit porro, dari praeter elementa quatuor, quintum, nempe aetherem [h]; eſſe mundum animal, progignere enim animantia, eſſe item hermaphroditum, ſibi enim miſtum, patris matriſque vicem in producendis animantibus ſupplere, amoreque ferri ſui ipſius ardentiore, quam quo diuerſa ſe mutuo complectuntur, qui ſibi ipſis iunguntur et coaleſcunt, partibus nempe mundi, mentis, qua reguntur, ope, ſeſe accommodantibus rebus gignendis. Ipſa etiam mala, quae ex nimiis ſolis ſint ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Mundum nauis inſtar a variis numinibus regi, primum enim ac perfectiſſimum locum Deo tribuendum huius animalis genitori, ei proximos Deorum eſſe, qui eius partes gubernant. Plurimos in coelo Deos eſſe, multos etiam in mari, multos in fluminibus fontibusque in terra praeterea multos, immo et eſſe ſub terra. Loca vero infera, ſiquidem ſint, quoniam exitialia et horrenda ſint, a reliquo mundo ſecerni [i]. Medicinam magia parari, potiſſimam philoſophiae partem circa arcanarum rerum inueſtigationem, ſacrificia et appellationes, quibus Dii maxime gaudent, itemque circa aſtrologicas diuinationes verſari [k], quaeque alia huius commatis ſunt, quae Iarchae tribuuntur: ea omnia adeo Pythagoreiſmum ſapiunt, vt ouum ouo non eſſe ſimilius iuraueris, et haec omnia ex Italica ſchola his commentariis illata eſſe, quilibet manibus palpat, qui Pythagorica intelligit. Id quod adeo non negauit Damis, vt ſe mente potius motum, dicat,

g) c. 19. 20. h) c. 34. p. 124. ſeqq. i) c. 35. p. 126. k) c. 41. p. 129.

Digitized by Google

cat, prae admiratione, quod Indus eouſque in literis Graecis proficere potuerit [l]. Quaſi non ſenſuri ſint lectores cauti et attenti, omnia haec eſſe ὑποβολιμαῖα et Indis ideo falſo tributa, vt Apollonii philoſophia etiam inter Gymnoſophiſtas triumphaſſe crederetur. Eandem viam in deſcribenda diſciplina et inſtituto Indorum tenuit fabulae Apollonianae incruſtator, vt illud depingeret Pythagoreis moribus quam ſimillimum. Narrat enim, abſtinuiſſe ſapientes Indiae ab animalium carne veſcenda, ſed frugibus tantum terrae compeſcuiſſe famem, nec bibiſſe vinum, ſed aquam puram; vixiſſe in vna ſocietate atque communione, mane ſurgentes in honorem ſolis carmen ceciniſſe, eique ſacra feciſſe, et quae alia ſunt, quae a ſodalitiis Pythagoreorum tranſſumta eſſe vel coecus palpat, quaeque luculenter manifeſtant, vitae Apollonii conſarcinatorem eam veterum opinionem tenuiſſe, penetraſſe philoſophiae cauſſa Pythagoram ad Indos, eamque a Brachmanibus didiciſſe. Abhorrere vero hanc opinionem a vero, immo plane impoſſibilem eſſe, etiamſi admittamus, Pythagoram ad magos vſque perueniſſe, in Pythagorae hiſtoria, niſi fallimur, copioſe et accurate demonſtrauimus. Quod ſi haec falſa ſunt, falſum etiam eſſe oportet vel Damin, vel Philoſtratum, vel vtrumque, qui pro certis nobis haec hiſtoriis obtrudunt. Quod ſi cum genuina philoſophiae Indicae facie haec comparamus, qualem in barbaricae philoſophiae hiſtoria depinximus, apparebit, quam inſulſus ſit Philoſtratus, qui in condendo hoc commentario ne minimam quidem veriſimilitudinis rationem habuit. Immo ſunt in his Philoſtrati de Indorum philoſophia narrationibus nonnulla, ipſi Pythagorae non probata, ſed a ſequiorum tantum temporum turba, quae ſe Pythagorico-Platonicam iactabat, quamque in Aegypto miſerum omnis religionis in vnam maſſam confuſae chaos commentam fuiſſe tomo primo diximus, excogitata, qualia doctrina illa de ſpiritibus et magiae operibus ſiue theurgia eſt, qualem ita Indis ſuis tribuit Philoſtratus, vt haec ſe hauſiſſe ex Alexandrinis ſcholis hiſtoriae philoſophicae perito non ſit obſcurum. Nihil itaque de philoſophia Apollonii, qualem ab Indis didiciſſe dicitur, his adiiciendum eſt, niſi hoc vnum, Apollonium tot myſteria apud Indos didiciſſe, quot ante eum mortalium nemo, et tamen daemonem fuiſſe, omni ſcientia diuinum, quod Philoſtratus de eo iactat [m]. Ita in hac quoque hiſtoriae Apollonii periodo non recordatus eſt mythologus: mendacem oportere eſſe memorem. Ita vero onuſtus quaſi ſapientia Indica Apollonius, eodem, quo venerat, faſtu et arrogantia ſurgens per Indos Babylonem ad Bardanem rediit: poſtquam Indi de eo vaticinati fuiſſent, vt volunt biographi eius, apud complures Dei auctoritatem conſecuturum non poſt mortem ſolum, ſed viuum etiam. Factum hoc iter naui conſcenſa, quo propitio et leni vento vſum eſſe, vult PHILOSTRATVS [n], vt in hac quoque

l) c. 38. p. 127.

m) L. III. c. ult.

n) c. 58. p. 136.

Digitized by Google

que parte Pythagorae, Aegyptum placido curſu petenti, ſimilis euaderet. Alia, quae is narrat, in via viſa θαυμάσια, nullique vel veterum vel recentiorum dicta in tanto fabularum aceruo omittimus.

Mora Aſiatica.

§. XII. Redux ex orientali itinere in Ioniam Apollonius, Epheſum conceſſit, quam vrbem religionis cauſſa ab omnibus fere orbis incolis inuiſi ſciebat, vt eo magis artibus ſuis inclareſceret. Omnes omnino huius vrbis ciues, etiam opifices, relictis operis, ad eum accurriſſe, alium ſapientiae, alium formae, alium generis viuendi, alium veſtis admiratorem, tradit Philostratvs [o], qui et hoc addit: Oraculorum etiam, Colophonii ex Didymis et ex Pergameno templo effatis, diuinae ſapientiae participem iudicatum fuiſſe Apollonium. Vbi tamen Philoſtrati leuitatem et inconſtantiam iterum miramur, qui paulo infra [p], ſolum ex oraculis Orpheum reſpondiſſe tum temporis conſulentibus Lesbi, memorat. Nos hic priorem Philoſtrati relationem non totam reiiciendam eſſe arbitramur, cum non Colophonii tantum oraculi, ſed et Didymaei Apollinis apud Mileſios mentionem faciant Porphyrivs et Iamblichvs [q], Pergameni vero, ſiue templi Aeſculapii, vbi per ſomnum mille oracula reddebat medelamque morbis oſtendebat, in numis Pergamenorum etiam poſt Apollonii aetatem iniiciatur mentio [r]: Apollonium vero impoſtorem cum oraculorum ſacerdotibus rem habuiſſe, et dolis iſtiusmodi, qui exercebantur circa haec oracula, vſum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus, cuius non contemnendum teſtem habemus Lvcianvm [s], acerrimum impoſturarum harum hoſtem et irriſorem, qui Alexandrum ψευδομάντιν, hominem Pythagoreum, refert, eos qui in Claro ac Didymis Malloque reſponſa ferebant, diuinandi arte celebres haberi non ignorantem, illos ſibi reddidiſſe amicos: habuiſſe vero doctorem natione Tyaneum, ex eorum numero, qui cum Apollonio erant verſati, totamque eius tragoediam nouerant. Hunc porro Apollonii imitatorem nonnullis remedia morborum vitaeque rationes praeſcripſiſſe, cum ſciret complura atque efficacia pharmaca, vt filius Aeſculapii crederetur. Cum enim haec impoſtor Alexander, Apollonio ſimillimus, a ſociis Apollonii didicerit, veriſimillimum eſt, hunc eodem inſtituiſſe modo, praeſertim cum in Aeſculapii templo educatus, remediorum contra morbos deſcriptiones, quae ibi aſſeruabantur, diſcere potuerit. Hiſce artibus in ſuperſtitioni deditiſſima ciuitate inclareſcente Apollonio, mirum non eſt, ciuitates finitimas legatos miſiſſe, hoſpitem illum declarantes [t]. Vt vero, quem ſibi praefixerat, ſcopum attingeret, diſſertationes ad populum more Pythagoreo habuit, et Epheſi quidem, ex crepidine [u] templi, inque nemoribus, quae xyſtis ſunt adſita, in quibus otium et ferociam diſſuaſit, mores emendare conatus eſt, vitam Pythagoricam commendauit, peſtem minatus eſt [x].

Cum-

o) L. IV. c. I. p) L. IV. c. 14. p. 151.
q) De Myſt. Aegypt. L. III. ſ. 11.
r) vid. Spanhem. ep. IV. ad Morell.
s) In Pseudomante T. I. p. m. 547. 554.
t) Philostrat. l. c.

u) Id eſt eo loco, quo columnae ſtabant, quibus cingebatur templum Dianae.

x) Ea cum inualuiſſet, ita auerruncaſſe Apollonium, vt daemonem malum peſtilentiae auctorem

Cumque parum ad eum attenderent Epheſii, ſimilem rationem in aliis Ioniae ciuitatibus tenuit, praeſertim Smyrnae, quibus literarum ſtudium et concordiam commendauit. Quas diſſertationes, niſi ingenio confinxerit Philoſtratus, nihil quod diuinum prodat virum, vel ſupra mediocres Philoſophos ſapientem, ſpirare, facile iudicabit, qui legerit. Ex Ionia in Graeciam contendit Pergamumque profectus in Aeſculapii templo animum oblectans, conſilia ſupplicibus dedit, et ſanitatem eis reſtituit, id quod ea confirmant, quae paulo ſupra de eius cum ſacerdotibus oraculorum conſpiratione diximus. Poſtea in Ilienſem agrum abiit, atque ad Achaeorum acceſſit ſepulchra, incruenta iis, vt decebat Pythagoreum, ſacrificia obtulit, ad Achillis tumulum pernoctauit, et cum eo ex inferis reduce congreſſus eſt. Tales enim cum manibus congreſſus et ſocietatem finxiſſe Pythagoreos, in Pythagorae hiſtoria docuimus, iisque ſe attemperare fas erat Apollonium, qui conuerſationis cum Diis et daemonibus gloriam auide quaerebat. Tam inſipida vero ſunt, et aliena a Philoſophi grauitate et tanti morum reformatoris ſapientia, quae de colloquio Apollonii cum Achille in literas retulit PHILOSTRATVS [y], vt, quid dignum ſit heroë ſuo ignoraſſe, merito cenſendus eſſet, niſi cogitandum, Philoſtratum ex Alexandrinorum, ſiue Platonicorum recentiorum impoſtorum ſchola prodiiſſe, qui in his cum daemonibus congreſſibus ſummam quaerebant ſapientiae gloriam, vt exemplis et dogmatibus conſtabit ad eorum hiſtoriam, *ſectione huius capitis quarta* delatis. Ipſe ſane Apollonius ne incurreret iactantiae ſpeciem, valde, cum haec narraret, metuebat [z]. Sed et Orphei adytum adiuit, Lesbum appellens, cum illis ſacerdotibus congreſſurus [a]. Qua ratione Pythagorae, omnia oracula obeuntis, ſe ſimiam nouo exemplo praeſtitit. Ex Lesbo Athenas nauigauit, Piraeeum ingreſſus myſteriorum tempore, quo maxima hominum ibi ſolebat eſſe frequentia. Hic eorum, qui philoſophiae operam nauarent, complures obuiam habuit, qui cum eo ſalutato in vrbem redierunt, omnes enim tantum virum videndi deſiderio vehementer flagrabant [b]. Cumque Epidauriorum dies incideret, quae in Aeſculapii gratiam inſtituta ſunt, complures neglectis initiis Apollonio adhaeſerunt, quos tamen ſacris operam dare iuſſit, alio cum ipſis tempore collocuturus. Ipſe vero a ſacrorum antiſtite ad ſacra admiſſus non eſt, qui ſibi fas non eſſe dixit, incantatorem (γόητα) initiare, neque Eleuſinem patefacere, qui purus non eſſet in daemonum negotio cultuve [c]; qua tamen repulſa animo non deiectus et ſe plura de initiis cognoſcere, quam hierophantam, dixit, et initiatum ſe iri ab alio, quem nominabat, praedixit. Ex quo loco manifeſtum eſt, non tantopere

 coecu-

ctorem lapidandum Epheſiis ſiſteret, ridicule nugatur infra c. 10. p. 147.

y) c. 11. ſeqq. z) c. 15. p. 151. a) c. 14.

b) c. 17. p. 155.

c) c. 18. p. 156. Ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Vltimam vocem non ipſos daemonas, ſed res diuinas notare, ingenioſe monet OLEARIVS ad h. l. Reſpicit vero ea vox non ad omnem orthodoxiam, ſed ad ſolum commercium orthodoxum cum daemonibus, quod goëtis deeſſe, ſed in his ſacris celebrari putabant Athenienſes. Καινὰ δαιμόνια Socratis, ad quae prouocat, non noua doctrina fuit, ſed noua de daemonibus eorumque cultu ſententia.

coecutiiſſe tum omnes circa artes Apollonii, vt non praeſtigiatorem eum haberent: Excludebantur enim ab his ſacris, licet et ipſa illa inter praeſtigias mereantur referri, ſolenni praeconis voce barbari, homicidae, magi, praeſtigiatores, impii[d], ſcilicet ne impoſtor impoſtorem proderet: Athenis porro Apollonius diſſertationes varias habuit, et primam quidem de ſacrificiis, quo modo cuiuis Deo conuenienter ſacrificandum ſit, quam in ſcriptum poſtea retulit. Quem libellum foediſſimae ſuperſtitionis ſentinam fuiſſe, facile ex iis coniicere eſt, quae de ſimili argumento tradidit ſchola eclecticorum, ab Apollonii doctrina parum diſtans. In reliquis diſſertationibus Athenienſes ad frugalitatem et ſobrietatem reuocauit, et iuuenem, qui eum de libaminibus ſatis pueriliter diſputantem, et anſas poculo affigendas vehementer commendantem, riſerat, a daemonio, quo obſidebatur, eius rei ignarus, (ſi credere fas eſt,) liberauit, et ita emendationi morum, quam iactabat, foediſſimum ſuperſtitionis anilis fundamentum ſubſtrauit[e]. Parem rationem cum in reliquis, quae in Graecia confecit, itineribus iniuerit, opus non eſt, vt taedioſa prolixitate ea enarremus, ex dictis enim de iis iudicare poteſt quilibet, cui ſanum eſt ſynciput. Vbique enim Pythagorae imitatorem affectabat, templa Graeciae omnia obibat, Dodonaeum et Pytheum, et quod Abis eſt; Amphiarai quoque et Trophonii ſpecus ingreſſus eſt, et ad Iſthmia acceſſit, inque iis citharodiis, et praeconiis et tragicis vicit[f]. Corinthi cum Demetrio Cynico, de quo infra inter Cynicos dicendum, viro omnis philoſophiae robur complexo congreſſus eſt, qui Menippum diſcipulum habuit. In cuius hiſtoria fabulae magicae iterum totius narrationis ornamenta ſunt. Narrat enim, adoleſcentem Menippum caetera philoſophiae plurimum deditum, veneri tamen obnoxium, a ſpectro, quod empuſae nomine inter Hecates ſacra fuit celebre[g], feminae forma ad amores inuitatum, aſſidue illud frequentaſſe, tanquam delicias ſuas, ſpectrum eſſe minime ſuſpicantem: Apollonium vero, cum audiiſſet nuptiarum diem, et conuiuii etiam tempus deſignatum eſſe, acceſſiſſe ad locum; et diffugiente atque euaneſcente omni vaſorum et poculorum aureorum et argenteorum apparatu, pincernis item et coquis ac reliqua familia omni diſparentibus, Apollonio ea arguente, lacrymas ſpectrum ſimulaſſe, et ne torqueret ſeſe, vel quid eſſet fateri cogeret, oraſſe[h]: At illo vrgente neque dimittente, empuſam lamiamue ſe eſſe faſſum eſſe, et Menippum voluptatibus ſaginaſſe, vt eius corpus deuoraret. Quam quidem rem in media Graecia geſtam celeberrimam eſſe de Apollonio teſtatur PHILO-

STRA-

d) Conf. MEVRSIVS de ſacris Eleuſin. c. 20.
e) c. 19. p. 156.
f) c. 24. p. 162.
g) Id ab vno, quo inceſſit, pede nomen accepit, et in varias ſe formas mutare potuiſſe dicebatur, vnde prouerbium: *empuſa mutabilior.* vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 413. ed. Frob. Alter pes cum aſini calcem referret, etiam Onocele dictum eſt, conf. SVIDAS in Empuſa T. I. p. 729. et KVST. ad h. l. dictum eſt etiam lamia et larua.

h) Qui naſum habet, ex his facile ſubolfaciet, propter cuius imitationem haec attulerit Philoſtratus nequam.

STRATVS *, quanquam incerto rumore ferri ipſe prodit: miramur tamen, de eiusmodi facto ſilere ſcriptores reliquos omnes; quodſi ita fama percrebuit, facile id conſentientibus in fraudem Apollonio et ſociis cum Menippo, fieri quoque potuit, vt eiusmodi impoſturae atque praeſtigiae ederentur. Porro cum Lacedaemonii legatos ad eum miſiſſent, rogantes vt ad ipſos veniret, luxum eorum Sybariticis magis, quam Spartanorum moribus ſimilem, indignatus literas tantum ad eos miſit, Laconica ſcytala breuiores, duabus lineis ſignificans, *virorum quidem eſſe, non peccare, ingenuorum autem, ſi peccauerint, id agnoſcere.* Quibus ita immutatam eſſe Lacedaemona ſplendide mentitur PHILOSTRATVS **, vt publico decreto ab ephoris propoſito omnia voluptatis inſtrumenta ſublata, et priſtinam ſeueritatem reductam aſſerat. Quod caeteris Philoſtrati mendaciis eſſe annumerandum, vel vnius IOSEPHI, paulo poſt haec, quo haec geſta eſſe oportet, tempora ſcribentis, teſtimonio confici poteſt, qui Lacedaemonios λιπαρὺς εἶναι καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκῦντας teſtatus eſt, adeoque eandem vitae mollitiem etiam ſub Veſpaſianis Lacedaemone perduraſſe tradit †. Nec aliter apud Eleenſes in Olympicis ſe geſſit, qui ſe ipſi valde probabant. Interrogantibus tamen ſociis, quid de Eleis, quantum quidem ad diſpoſitionem Olympicorum, ſentiret? *ſapientes*, inquit, *an ſint, ignoro, Sophiſtas ſaltem eſſe, puto* ††. Qua reſponſione non ineptum quidem de Eleis tulit iudicium, ſe tamen illum animorum ſcrutatorem, qui omnia ſciret, non eſſe, qualem Damis ineptiens venditauit, prodidit: immo ſe Pythagora deteriorem demonſtrauit, qui ex vultu reliquoque animi et corporis habitu probe diſcernere poterat, ſapiens quis vere eſſet, vel quis ſapientiam externo vultu et ingenioſa affectatione ſimulare noſſet [i], poſtea Lacedaemona ingreſſus eſt, vt morum emendationem porro iuuaret, ibique more ſuo multa de moribus diſſeruit, eiusdem prorſus cum ſuperioribus generis, quanquam hic quoque contra temporum rationes peccare Philoſtrati narrationem, recte vidit TILLEMONTIVS [k]. Tandem Romam, poſt longam ſatis moram, petiturus in ſomnio admonitus, Cretam appulit, Idaeque montis ſacra [l] inuiſit, vt in his quoque ſequeretur Pythagoram.

§. XIII. Romam petebat Apollonius, vrbem hanc, imperii ſedem, dignum tragoedia ſua, vt vocat Lucianus, theatrum fore reputans. In quo tamen itinere haut leues ſe obiecere difficultates, quas non magno tantum animo, ſed diuina etiam virtute, ſi eius biographos ſequimur, ſuperauit Apollonius: in qua tamen narratione iterum eorum fidem et accurationem deſideramus, qui haec nobis ſcripta reliquerunt. Audiemus tamen illorum narrata, aſt examinabimus, et ponderabimus fidem. Nolebat philoſophiae ſtudia permittere Nero, eo quod non ipſius philoſophiae de- *Iter Apollonii Romanum.*

P 3 creta

*) c. 25. p. 166.
**) c. 27. p. 167. Conf. TILLEMONT. l. c. p. 203.
†) l. II. contra Appion.
††) c. 29. p. 169.
i) Hoc enim vult ſophiſtae nomen ab Apollonio adhibitum.
k) loc. cit.
l) Vid. MEVRS. in Creta c. III. p 72. ſq.

creta explicare, ſed curioſius vanis artibus deditos [m], et magiae atque diuinandi audacia efferre ſe philoſophos putabat: quibus ſuſpicio male ſedula curioſitate in vitam et ſalutem principis eos inquirere, maximum aliquoties periculum grauesque perſecutiones attraxit. Factumque eſt iſto imperatoris in philoſophiam odio, vt magni quidam viri in vincula coniicerentur, tanquam Chaldaei, artiumque περιέργων cultores, complures vt periculum effugerent, paſſim hac illac dilaberentur. Ita quidem PHILOSTRATVS [n], cuius tamen ſi non falſa prorſus, ex parte tamen ſuſpecta eſt narratio. Silent enim hanc philoſophorum perſecutionem, qui in Neronis inſania deſcribenda accurati et prolixi fuerunt DIO et SVETONIVS [o], quorum hic illud tantum narrat: *Neronem interfecta matre, cum furiis exagitaretur, et materna ſpecie, facto per magos ſacro euocare manes et exorare tentauiſſe.* Quibus concinit PLINIVS [p], tradens: *omnia, quae magi promittunt, Neronem vana falſaque comperiſſe, cum nemo vnquam vlli arti validius fauiſſet.* Alia et plura, quam haec ſunt, ignorant huius aetatis ſcriptores, non tacituri, ſi vniuerſalem in philoſophos perſecutionem, qualis ſub Domitiano facta eſt, Nero excitaſſet. Immo ſuſpectum ſe facit ipſe Philoſtratus, qui non Apollonium tantum, ſed Demetrium quoque Cynicum Romae tum temporis toleratum fuiſſe narrat. Aut itaque tota deſerenda eſt Philoſtrati narratio [q], aut ſtatuendum, quod veriſimilitudine non caret, illud philoſophorum genus, quod Chaldaeas artes, et περίεργον ſuae profeſſionis, magiam nempe et vaticinandi peritiam iactabat, Neroni ab his impoſtoribus decepto inuiſum vrbe cedere iuſſum eſſe. Quibus cum Pythagorici et Platonici, qui ex Aegypto per omnes Romani imperii prouincias ſe diffuderant, ipſi ſeſe aggregarent, fieri omnino potuit, vt, artium Chaldaearum, (Babylonias vocat Philoſtratus) ſtudioſos ſe perhiberent, et ipſi Romae ne eſſent, decerneretur. Quae tamen mire ſuo more auget Philoſtratus, vt illuſtrior videretur non animus tantum Apollonii, ſed et virtus et ſapientia. Qui cum ſtadiis adhuc viginti ſupra centum in Philolaum Cittieum incidiſſet, qui Roma diſcedens, quoscunque inueniebat philoſophos, vt ſecum fugerent, admonebat, ab eo periculi accepit notitiam. Suaſit enim Philolaus, vt tempori cederet, nec portarum praefectis comprehendendum ſe exponeret. Quae licet magno contemneret animo Apollonius, ita tamen terruerunt diſcipulos, vt ex quatuor et triginta, quo numero eius conſtabat familia, octo tantum remanerent, reliqui, varios praetextus cauſſati, tergum verterent, et magiſtrum relinquerent [r]. Reliquos ad capiendum animum fortem excitauit Apollonius,

m) Περίεργον αὐτῷ χρῆμα οἱ φιλοσοφοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ μαντικὴν συσκιάζοντες, habet PHILOSTRATVS L. IV. c. 35 p. 175. vbi per περίεργον magicas artes, et inanes vanasque ſcientias intelligi ex Act. XIX, 19. patet: ex quo etiam loco intelligitur, has artes valde tum inualuiſſe, quibus imprimis Platonicos, vel eos potius Philoſophos, qui ex Alexandriae Platonicis prodierunt ſcholis, et per omnem diſcurrerunt orbem, ſe dediſſe, ſequentia probabunt.

n) loc. cit. o) In Ner. c. 34. p) L. XXX. c. 2.

q) Philoſtrati hic labare fidem vidit iam et notauit GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. LXXIII. p. 254. r) c. 37. p. 178.

Digitized by Google

lonius, eo effectu, vt moriendi etiam pro philoſophia animum ſumerent, cumque iis recta Romam contendit. Vbi ad portas venit, ob habitum ſacrum et circumforaneorum non diſſimilem ſine examine admiſſus, cum commiſſatorem ebrium, Neronis carmina pretio cantantem negligentius audiret, ſuſpectum ſe reddidit; altero die ad conſulem Teleſinum ductus eſt, in cuius tamen annis iterum dubium occurrit, fidem Philoſtrati ſubleſtam reddens [s]. Examinatus a Teleſino, qui horum hominum generi fauebat, et cultui diuino addictus, cum eiusdem commatis eſſe ſe probaret, poteſtatem accepit, omnia templa intrandi, commendandus ſacerdotibus a conſule. Ingreſſus itaque templa ea reformauit, eamque libertatem, cum reprehenderetur, defendit. Addit his PHILOSTRATVS [ſſ], dum in templis doceret Apollonius, in dies creuiſſe religionem, magnis et frequentibus factis hominum concurſibus, quaſi plura a Diis bona hic eos manerent: neque adhuc eius ſuſpecta fuiſſe colloquia, eo quod publice diſſereret. Vbi vero Demetrius Cynicus, cuius amicitiam Corinthi ſibi conciliauerat, Romam poſtremum venit, coluitque Apollonium quidem, cum Nerone autem ſeipſum commiſit, eius rei cauſſam Apollonii philoſophiam eſſe, ſuſpicio orta eſt, isque viſus Demetrium ad haec incitaſſe. Cum enim is Cynica verborum licentia Neronem offendiſſet, a Tigellino praetorio praefecto Roma expulſus eſt, Apollonius vero clanculum obſeruatus, ſi forte et ipſe quid animaduerſione dignum aut liberum diceret nimis. Qui licet nec inſultare videretur, et cum viris grauibus ipſoque Teleſino philoſopharetur, cum tamen eclipſin ſolis incidere, magnumque quid euenturum Apollonius praediceret, quod triduo poſt ſolis defectionem contigit, calice Neronis a fulmine in menſam decidente ex manibus traiecto, continuo non ſuſpectus tantum factus eſt Tigellino, ſed et illum metuit, tanquam rerum diuinarum callentiſſimum. Quem cum palam aggredi non auderet, clanculum eum obſeruabat; Apollonio omnem cautionem et prouidentiam adhibente, et Menippum quoque, ne Cynica libertate crabrones irritaret, cohibente, et monente, Diis veniam daret, ſi morionibus oblectare ſe velint [t]. Ea verba cum ad Tigellinum relata eſſent, miſit, qui ad praetorium Apollonium traherent dicentem, non laeſam a ſe Neronis maieſtatem, defenſurum ſe vero apologia, aduerſus delatorem, qui multos iam perdiderat. Is cum accuſationis libellum Tigellino dediſſet, et ille explicuiſſet, nullum literarum veſtigium in eo inuenit, ſed deleta ſigna omnia: inde daemonem eum eſſe, illi in mentem venit, quo argumento inductus, eum a turba remotum et in ſecretiorem praetorii partem pertractum, ſemotis arbitris, quis-

s) c. 40. p. 180. C. Lucius Teleſinus A. C. 66. cum C. Suetonio Paulino Conſul fuit. Haec autem A. C. 62. eueniſſe oportet, ſi vera ſunt, quae narrat Philoſtratus, vid. TILLEMONT. in Apollon. p. 203. cuius fidei vt ſubueniat doctiſſimus OLEARIVS, pro ἕτερος τῶν ὑπάτων legi vult ὕτερος. Huic vero coniecturae obſtat, quod ex h. l. Philoſtrati pateat, Teleſinum tum fuiſſe Pontificem Maximum, quod munus vel ſibi reſeruarunt imperatores, vel primae tantum dignitatis viris, conſularibusque tradiderunt.

ſſ) c. 41. p. 182.

t) Eo quod pro imperatore

quisnam eſſet, interrogauit, Apollonius parentes, patriam, vitae genus indicauit, vatem ſe, et diuinandi arti deditum negauit. Cumque eum dimitteret Tigellinus, vade corporis poſtulato, corpus ſuum vadem non recipere dixit, quod vinculis conſtringi non poſſet. Quae omnia tam diuina viſa ſunt Tigellino, vt eum, tanquam potentiorem omni magiſtratu, dimitteret. Hactenus PHILOSTRATVS [w], Damidis, qui ſe his interfuiſſe ait, memoriis vſus. Quae ſi paulo accuratiori luſtramus examine, non dubiis tantum ſubiecta ſunt magnis, ſed et omni fidei hiſtoricae gradu debito deſtituuntur. Vt enim taceamus, eclipſeos illius tempus non incidere in conſulatum Teleſini, ſiue cum SCALIGERO [x] et TILLEMONTIO [y] A. C. LIX. ſiue cum OLEARIO [z] A. C. LXIV. accidiſſe ſtatuamus; ipſa, quam Philoſtratus habet, narratio tota fabulam redolet. Nihil de iis habent vitae Neronis et hiſtoriarum huius temporis ſcriptores, qui eo minus tam memorabile et celeberrimum Apollonii per omnes gentes iam innoteſcentis facinus tacuiſſent, ſi reuera eueniſſet, quo magis in minimis etiam Neronianae dementiae exemplis notandis fuere diligentiſſimi. Nec ſibi ſatis conſtat Philoſtratus, qui paulo ſupra omnes philoſophos vrbe eieciſſe, non ſine magna ſaeuitia Neronem, narrat, hic vero impune licuiſſe atque palam Apollonio in templis quoque philoſophari, et cum Teleſino eius rei cauſſa ſaepius congredi, tradit, quae publica philoſophandi libertas homini ſine accurato examine conceſſa, cum illa philoſophorum omnium perſecutione ſtare nequit. Nec videtur probabile, Teleſinum virum conſularem cum eo viro familiarius ſe geſſiſſe, qui laeſae maieſtatis imperatoris eſſet ſuſpectus, Tigellino magna crudelitate in omnes eos ſaeuiente, quos vel leuiſſima ſuſpicio ſuſpectos reddiderat. Quod ſi verum eſt, euaneſcentibus accuſationis libelli literis viſum eſſe Apollonium eum, qui μάντις eſſet, vel plane rem cum daemone quodam haberet, cur tolerauit Tigellinus hominem, quem περίεργον hoc agere nouerat? cur inuiſam et eiectam philoſophorum profeſſionem ſequentem ex edicto Caeſaris vrbe et Italia non eiecit? Et qua ratione factum eſt, vt tantopere ira Neronis in philoſophos graſſante Demetrius Cynicus auſus fuerit caninam in imperatorem dicacitatem exercere? Cur non Tigellinus, qui tanto Apollonium perſecutus eſt odio, hominem γοητίας artibus ſuſpectiſſimum maxima iuris ſeueritate vſus ab hero ſuo remouit? Alias difficultates his non minores, breuitatis cauſſa non adducimus, cum apud GAVDENTIVM [a] queant legi, hae enim ſufficiunt, vt, ſibi non conſtare Philoſtratum, quilibet palpet. Quem ſi non ipſum, certe primos fabulae Apollonianae architectos in condendis his narratiunculis ad Saluatoris ſanctiſſimi hiſtoriam reſpexiſſe, et,

ratore catarrho laborante homines ſupplicarent, c. 44 p. 185.

w) loc. cit.

x) Ad Euſeb. p. 195.

y) In Ner. p. 457.

z) Ad h. l. Priorem ſententiam ſuadet TACITVS Ann. L. XIV. c. 21. Quaeque Olearius affert, nituntur ſola Philoſtrati auctoritate, et ſerie hiſtoriae Apollonii, quam in dubium vocandam eſſe, tot hactenus rationes ſuaſerunt.

a) De Philoſ. Rom. c. LXXIII. p. 253. ſeqq.

Digitized by Google

et, vt Apollonium tanto orbis reformatore non minorem effingerent, iſta ex ingenio ita fuiſſe commentos, lectori paulo attentiori, facile ſubnaſci poteſt ſuſpicio. Sacra enim nobis narrat hiſtoria, filium Dei humana ſpecie indutum cum Hieroſolymas proficiſceretur, habuiſſe diſcipulos ſecum, multosque retro ceſſiſſe, vbi imminentia fata aduerſa audiſſent: Ingreſſum vrbem Ieſum templum adiiſſe, reformaſſe abuſus, magnaque hominum frequentia docuiſſe; captum ac ad Praeſidem prouinciae adductum, laeſae maieſtatis imperatoriae reum accuſatum et a Praeſide in Praetorio ſemotis etiam arbitris examinatum, ſuſpicionem daemonis in humana ſpecie latentis excitauiſſe, ideoque eum etiam, maiora humanis de ſe fatentem, iudicem liberum dimittere voluiſſe. Quae ſi cum narratis conferantur, aut coecos nos eſſe, omnique ſenſu deſtitutos oportet, aut fateri, totam hanc narrationem in eum finem corraſam fuiſſe, inuitis hiſtoriae huius temporis teſtibus et annalibus, vt Ieſu Chriſto non minora vel diſſimilia feciſſe Apollonium homines crederent [b]. Quae ſi contradictionibus et confuſioni, in Philoſtrati hiſtoria occurrenti, iungimus, non poteſt non omnis collabi nugaciſſimi ſophiſtae fides atque auctoritas. Is tamen porro audiendus eſt, vt Apollonium totum et in cute noſcamus.

Iter Apollonii Hiſpanicum et Aegyptiacum.

§. XIV. Cum in Graeciam iter ingrederetur Nero, publiceque ediceret, (quod tamen omnes reliqui tacent hiſtoricorum commentarii) ne quis philoſophus Romae eſſet [c], Apollonius ad occidentales orbis partes ſe vertit, quas columnis terminari dicunt, oceani ſpectaturus aeſtum et Gades, eo quod de illorum hominum philoſophia audiuiſſet, quod ad diuinam ſapientiam proxime accederent. Hos cum acceſſiſſet, eius potiſſimum in eo labor verſatus eſt, vt Neronem Hiſpaniae incolis ridendum et contemnendum proponeret, et Baeticae prouinciae Procuratorem ad ſeditionem et conſpirationem contra Neronem incitaret. Fatetur hoc non ſolum Philoſtratus [d], ſed et tanquam eximium tantoque philoſopho dignum laudat, quod aduerſus Neronem, tragicis cantibus in Achaia indulgentem, non prouinciae tantum procuratorem, ſed et eo auctore oratione a Vindice habita puriſſimae philoſophiae fontibus contra tyrannum turgente, et quae his ſunt ſimilia, exercitum excitauerit. Ex quibus facile, ſi ſeriem hiſtoriae impoſtoris, qui Romae repulſam tulit, intuemur, cuius generis philoſophia Apollonii fuerit, quo daemone actus inter homines apparuerit, iudicium ferri poteſt, ſi eam cum Chriſtiana comparamus, quae Paullo ſub eodem Nerone praeeunte, interceſſiones preceſque armorum loco contra tyrannos commendauit, fidem pacemque et obſequium poſtulauit [e]. Rebus

b) Pluribus, hoc conſilio ſcopoque Apollonii vitae fabulam conſcriptam fuiſſe, infra ad oculum quaſi demonſtrabimus. Id quod mox c. 45. narratur, reſuſcitaſſe Apollonium puellam conſularem. c) c. 47. p. 188. d) L. V. c. 7. 8. 9. 10.

e) Pulchre hic monet Tillemontivs l. c. p. 203. ſolam Chriſtianam religionem homines non officii tantum ſui, ſed et fidei et ſanctitatis iureiurando erga magiſtratus ſeruandi admonere, hancque iis virtutem conciliare. Quibus perperam obiicit P. Bayle Dict. T. I. art. Apollonius not. F. p. 268. fuiſſe multos inter Chriſtianos, qui religionis et iuſtitiae obtentu ſeditionem et arma in principes ſuos mouerint. Hoc enim Chriſtianae religioni obiici non poteſt, quae omnem violentiam improbat, et non alia arma, quam preces et patientiam contra tyrannos commendat: ſed hominum ambitioni, turbas quae-

Rebus in Heſperiis partibus, ipſius Apollonii cura, exaſperatis, et ad ſeditionem ſpectantibus, Apollonius in Africam profectus eſt, et cum comitibus ad Tyrrhenos inde in Siciliam traiecit, vbi Neronis mortem et occupatum ab aliis imperium eſſe audiuerunt, et vbi iterum diuinae ſcientiae et ſapientiae arcanam fatorum ſeriem detegentis ſpecimina edidiſſe, et ita ab incantatoribus ſe diſtinxiſſe dicitur Philoſtrato, iudicii defectum egregie prodenti [f]. Ex Sicilia in Graeciam, exque ea regione in Aegyptum cum ſociis nauigauit. Quibus in itineribus, quantum gentibus profuerit, quae pericula praedixerit et euaſerit, qua ratione Athenis initiatus tandem cum Demetrio et Muſonio egerit, ipſe narrans taediosa prolixitate legendus eſt Philostratus [g], cuius nugas enarrare omnes, nec noſtri patiuntur limites, nec lectoris decet patientiam, adeo vbique ineptit, et nec ad veritatis nec ad veriſimilitudinis leges attendit. Aegyptum vero adiiſſe Apollonium eo minus mirandum eſt, quo magis eam horum impoſtorum patriam quaſi fuiſſe, certum eſt, ipſique Alexandrini, leuiſſimi homines, et ſuperſtitioni longe deditiſſimi, qui ex fama Apollonium nouerant, eius videndi deſiderio tenebantur [h]. Verſabatur tum in Aegypto Veſpaſianus, idque agebat, vt quam nuper arripuerat, imperatoriam dignitatem ſibi confirmaret. Cui cum omnium ordinum homines, etiam Philoſophi, Dion et Euphrates obuii facti eſſent, ſolus Apollonius in templo remanſit et philoſophando tempus triuit: Imperator benigne illos allocutus, verſareturne in his locis Tyanenſis, interrogauit? et ſe iſto viro opus habere dixit, moxque ad templum acceſſit, Apollonium allocuturus, qui in Iudaeam ad eum vocatus venire recuſauerat, vt de imperio cum illo colloqueretur. Quod ſi Philostrato [i] fides, imperator eum ſupplex quaſi, tanquam Deum quendam veneratus eſt, et vt ſe imperatorem faceret, rogauit, Apollonio annuente, et qua ratione imperium gerere debeat, monente, acclamante omni populi turba. Quae omnia ſuperba oratione exſequitur Philoſtratus, vt a Sophiſtae ingenio multa acceſſiſſe dubium non ſit: rem tamen ipſam geſtam in hunc fere modum eſſe, non dubitandum videtur. Erat enim Veſpaſianus vir callidus iisque artibus inſtructus, quibus praeparatum oportebat eius pectus, qui regnum inuadere iuſtitiae et aequitatis ſpe vellet. Qui cum Diis potiſſimum monitoribus et ductoribus imperii frena arripuiſſe videri cuperet, vt multitudinem ad recipiendum nouum dominum ſuperſtitione magis, quam armis adigeret, non ſolum vaticinia oraculorum artificioſa ad ſe interpretatione traxit [k], ſed cum ſciret etiam, ſacerdotum, theurgorum, hisque ſimilium hominum artibus nihil ad flectendos populorum animos eſſe ſalutare magis atque vtile, praeſertim in Aegypto, qua populus

quaerenti, et religionis praetextu cuncta mouenti, adſcribendum eſt. Certe ſub ipſo Nerone quietam et tranquillam vitam, pietate et honeſtate nixam, commendabat Paulus 1 Tim. II, 3.

f) ibid. c. 12. ſeqq. vbi inter alia narrat ex monſtro tricipiti tres Imperatores futuros praedixiſſe, quorum neuter perfecto imperio potiturus ſit, idque in Galba, Vitellio, Othone fuiſſe impletum. Quae ipſo monſtro informia et abſurda magis eſſe, quis non videt?

g) c. 18. ſeqq. p. 202. ſeqq.

h) c. 24. Dictum de hoc Alexandrinorum ſtudio T. I. L. II. c. ult.

i) c. 28. p. 211.

k) vid. omnino Tacitus Hiſt. L. II. c. 82.

lus totus ſuperſtitione regebatur, varias hanc in rem artes adhibuit, vt non hominum vi et conſilio, ſed Deorum vindicum voluntate, imperio Romano praefectus videretur [l]. Hinc ratio petenda, cur Aegyptum omnium fere primum adierit, cur miraculoſas ſanationes finxerit, earumque ſcenam artificioſe inſtruxerit, cur templa primum ingreſſus ſit. Cumque Tyanenſem eiusmodi fama, quod daemonis inſtar in hac terra verſaretur, inclaruiſſe inter populos ſciret, nihil ſibi magis apud plebem, praeſertim Alexandrinam, vſui fore credidit, quam ſi ab Apollonio, volente Deorum conſilio, imperator declararetur. Cuius effectum mirabilem cum ſentiret Veſpaſianus, vir callidus, et ſcenae inſeruiendi aptiſſimus, eum nullo non honoris cultusque genere Apollonium fuiſſe proſecutum, omnino veriſimile eſt, non quod talem eum cenſeret, qualis ferebatur, ſed quod a populo, ab illo rem ſuam probari, credi ipſius plurimum intereſſet. Attemperauiſſe etiam Apollonium conſilia ſua noui imperatoris ingenio et ſcopo, non obſcure prodit PHILOSTRATVS [m], qui narrat, diſceptatione inter imperatorem et philoſophos Apollonium, Dionem et Euphratem inita de conſtituendo imperio, cum Dio et Euphrates reſtituendam rempublicam a tyrannide vindicatam libertati ſuae contenderent, Apollonium graui eos oratione obiurgauiſſe, et vt principatum mordicitus teneret, Veſpaſiano auctorem fuiſſe, offenſis licet philoſophis modo dictis, ex quibus Euphrates ab eo tempore infenſo in Apollonium fuit animo. Quam inimicitiam vt parum curauit Apollonius, de imperatoris, cui tantopere ſua auctoritate inſeruiebat, gratia certus, ita ſalutaribus eum ad feliciter imperandum orbi monitis inſtruxit [n]. Quae tamen monita, ſi modo ita imperatori ſuggeſſit Apollonius, nec in Sophiſtae ingenio nata ſunt, paedagogicum valde ſapiunt faſtum, hominemque produnt, artium imperatoriarum prorſus imperitum. Quae ſine dubio cauſſa fuit, cur firmato poſtea imperio Veſpaſianus Apollonio obſecutus non ſit, huiusque ita ab eo animus disiunctus fuerit, vt ad eum, etiam vocatus venire amplius nollet. Scilicet libertatem Graeciae ciuitatibus, quam iis donauerat Nero, ſuſtulit Veſpaſianus: qui, cum ad hanc eas libertatem perueniſſe inſeruiendo dementiae et voluptatibus Neronis cognouiſſet, nec hanc ſtare ſimul poſſe, cum Romani orbis ſub vno capite imperio, conuenienter ſtatui et circumſtantiis ſuis hanc iis libertatem ademit. Quod cum non aſſequeretur Apollonius, qui fanaticum magis vitae genus ſecutus erat, quam aulicum, improbauit epiſtolis Laconicis, intolerabilem et plane puerilem faſtum erga imperatorem teſtantibus [o]. Manſit itaque Apollonius in Aegypto, in qua miranda multa patrauiſſe porro nugatur

l) Digni, qui de miraculis Veſpaſiani legantur, viri erudiriſſimi C. AVG. HEVMANNVS pec. diſſ. Poecil. T. II. L. III. p. 427. IAC. SERCES tr. des miracles p. 276. ſeqq I. L. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 15. n. 12. p. 307.

m) c. 32. ſeqq. p. 214. ſeqq.

n) c. 36. ſeqq. p. 220. ſeqq. Eleganter vero, cum Euphrates quoque dicere iuſſus eſſet, inter alia monuit: *Philoſophiam caueat, quae commercia cum Diis iactat, eos enim, qui de Deo multa parum ſana fingunt, nos inani tumore implere.* Id in Apollonium dictum fuiſſe, ipſe monet PHILOSTRATVS l. c. c. 37. p. 222.

o) c. 41. p. 224.

gatur PHILOSTRATVS, cuius tamen fabellas narrare omnes nec e re noſtra, nec ex lectoris eſſe iudicamus. Vnum tamen praetereundum non eſt, cuius hiſtoriam ita exponit Sophiſta: leonem manſuefactum loro, veluti canem non nemo ducebat: qui hominibus blandiebatur, et per multa vagabatur oppida, et templa quoque intrabat, nec carnibus veſcebatur ſacrorum, ſed mellitis placentis et pane gaudebat coctisque carnibus: vinum etiam bibebat. Apollonio autem maxime blandiebatur, et magis illi, quam vlli alii mortalium, aſſidebat. Hunc ope ſua indigere profeſſus Tyanenſis, hominis in eo animam eſſe, Amaſinque in hoc leone obambulare dixit, qui Rex Aegypti fuiſſet. Leo haec audiens miſerabiliter eiulauit, lacrymas etiam mittens, quem demulcens Apollonius iubet in templum Leontopoli collocari: Regem enim in beluam regiam migraſſe, et circumuagari: inde ſacerdotes leonem torque et vittis redimitum tibiis et hymnis in interiorem Aegyptum deduxerunt. Ita PHILOSTRATVS [p], non maiorem fidem meritus, quam cum Iarcham Gangem fluuium fuiſſe narrat. Cuius tamen ineptiis vt ſubſidio veniret eruditiſſimus OLEARIVS [q], cum literaliter intellectum inſaniam Apollonii prodere videret, ad ſenſum figuratum et hieroglyphicum referendum eſſe ſtatuit, eo quod Aegyptis in more poſitum fuerit, Deorum et Heroum naturam, indolem, virtutes ſacris huiusmodi ſymbolis repraeſentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus iuxta eos et Pythagoricos, HIEROCLE teſte [r], ſit imitatio. Sic Apin regem ſuum bouis ſymbolo repraeſentaſſe. Simili ergo modo Apollonium Amaſis herois repraeſentandi aptiſſimum ſymbolum hunc leonem iudicaſſe, nempe eum regis moribus ſimillimum eſſe, generoſum animal et φιλάνθρωπον, idque ξυμβολικῶς exprimendo more Indicae et Pythagoreae philoſophiae animum Amaſis immigraſſe, dixiſſe. Nihil habet noui haec μετεμψυχώσεως Pythagoricae explicatio, quam pluribus viris doctis placuiſſe, *tomo primo* [s] fuſe docuimus, veram autem non eſſe, et nec veterum relationibus nec ſyſtemati Pythagoreo conuenientem, luculenter demonſtrauimus. Cum itaque Apollonius Pythagoream philoſophiam ſecutus ſit, eaedem rationes hic quoque pugnant, nec συμβολικῶς eſſe haec intelligenda, docent. Quod ſi ad haec non attendimus, adeo manifeſtus eſt narrationis Philoſtrateae ſenſus, vt nos quidem non aliam ex ea ſententiam queamus elicere, quam, regem Amaſin in hanc regiam beluam migraſſe; hoc enim velle verba Philoſtrati: βασιλέα γὰρ ἐς τὸ βασιλικώτατον τῶν θηρίων μεταβάλλοντα, quilibet Graeci ſermonis mediocriter peritus videt. Nec Apis ſolum regis ſymbolum fuit, ſed ei anima regis ineſſe credita, vel inhabitare potius numen quoddam; vt taceamus Indica, quae Gymnoſophiſtis tribuit Damis, eandem μεταβολὴν et migrationem animae in varia corpora manifeſte ſupponere. Patet etiam ex aliis locis huius vitae Apollonii [t], hunc ſimium Pythagorae ſimpliciter et ad literam huic dogmati inhae-

p) c. 42. p. 225. ſeq. q) Ad h. l. n. 9. s) L. II. c. 10.
r) Ad aur. carm. v. 2. t) L. III. c. 22. L. VI. c. 43.

Digitized by Google

inhaeſiſſe. Quod ſi admittimus, vt non poteſt non admitti, niſi vim inferre velimus verbis clariſſimis, euidentiſſimum putamus eſſe, Apollonium fuiſſe aut impoſtorem impudentiſſimum, aut hominem ſimplicitate et ſuperſtitione anili turpiſſimum. Quem eius characterem tota vitae eius comprobat hiſtoria.

Iter Apollonii Aethiopicum.

§. XV. Ex inferiori Aegypto in ſuperiorem atque Aethiopiam iter ingreſſus eſt Apollonius, cum gymnoſophiſtis vt conuerſaretur, Menippo Alexandriae Euphratis obſeruatore relicto, cum viginti diſcipulis, qui itineris taedia metuebant, decem ex iis magiſtrum ſequentibus. In quo itinere nec templorum, nec delubrorum, quae in Aegypto ſunt, vllum praeterierunt ſilendo, ſed vbique ſacras doctrinas vel acceperunt communicatas, vel cum aliis communicarunt [u]: ex quo, qualis illa doctrina fuerit, ſi cum illis comparetur, quae de Aegyptiorum philoſophia ſuis locis diximus, coniici ſine labore poteſt. In Aethiopiam ex Aegypto transgreſſus [x] ad gymnoſophiſtas iter direxit, quorum philoſophorum qualem tum conditionem fuiſſe Philoſtratus tradat, *tomo primo* [y] fuſe enarrauimus. Monuiſſe eos praemiſſo nuncio Euphratem, cauerent ſibi ab Apollonio, indicat hiſtoricus, addens, innumera contra ipſos argumenta comparaſſe: quae illi vera eſſe rati, cum is aduenisſet, cum eo colloqui recuſauerint, varios praetextus quaerentes: donec tandem meliora edocti, et de calumniis Euphratis certiores facti, ſe aduenturos promitterent: id quod altera luce factum [z]. Non enarrabimus colloquia gymnoſophiſtarum cum Apollonio, ne in prolixiorem iuſto campum deducatur tractatio: quae enim momentum habent, ſi modo habent, ex iis, quae de gymnoſophiſtis Aethiopum ſupra diximus, intelligi poſſunt, reliqua, quae potiorem partem conſtituunt, adeo puerilia ſunt, vt non niſi Damidis ſimplicitate vel Philoſtrati leuitate digna iure videantur. Pleraque enim de vitae ſuae inſtituto Indorum gymnoſophiſtarum diſciplinae praeferendo agunt, et vt verum fateamur, nobis valde ſcholam Sophiſtae, non vero arenas Libyae redolent. Miſcet et huic narrationis parti θαυμάσια Philoſtratus, vt lectori placeret. Narrat enim [a] Theſpeſionem gymnoſophiſtam, vt ſe arte Indis non cedere demonſtraret, mandaſſe vlmo, ſub qua diſputabant, vt diſtincta voce ſalutaret Apollonium, idque arborem articulata foeminae voce feciſſe. Quod commentum ideo huic Mileſiae fabulae infarſerunt nugatores, vt in eo quoque Pythagorae ſimilis euaderet Apollonius, quem a Caucaſo flumine clara voce ſalutatum fuiſſe narrat PORPHYRIVS [b]. In quo tamen mire iterum oſcitantiam prodidit fabulae huius architectus. Supponit enim iſta narratio, ineſſe partibus mundi omnibus ſpiritus daemonasque, et arboribus quoque, quos Dryadas vocaſſe veteres alibi notauimus: quam Pythagoream hypotheſin Apollonio placuiſſe, paulo ante ex Philoſtrato narrauimus. Aſt hic non Apollonio hoc mira-

Q 3 culum

u) c. 45. p 228.
y) L. I. c. 9.
x) L. VI. c. 1. p. 228.
z) c. 7. ſeqq.
a) c. 10. p. 239.
b) Vit. Pythag.

culum tribuitur, ſed Gymnoſophiſtae Aethiopi, ad quos perueniſſe Pythagoricam philoſophiam, nemo vnquam, ne Damis quidem ipſe mendax, profeſſus eſt. Multo magis talia affert de iis PHILOSTRATVS [c], vt ab eiusmodi impoſturis Pythagoreorum longe abhorruiſſe videantur. Dixiſſe enim Theſpeſionem refert: ſapienti ſatis eſſe quidem, vt a cibo ſit purus, qui animatus, et a deſiderio quod per oculos ſubeat, inuidia item, quae ſit iniuſtorum operum magiſtra, manumque ſimul animumque inuadat: miraculorum vero oſtentatione aut arte magica non opus habere veritatem. Quae omnino Gymnoſophiſtam ſapiunt, licet, quae ornandi ſermonis cauſſa adiecit ſophiſta [d], artem eius ad nauſeam vsque affectatam prodant, omnemque verum perſonarum characterem ſupprimant. Ad ea quae reſpondit Apollonius, (modo illius ſint, et non conficta a Philoſtrato) digna ſunt tali philoſopho, nec aliena ab eius charactere et animi indiciis. „Non ſe de eligenda ſecta vt cum ipſis conſul„taret, veniſſe, ſed vt ſui conſilii cenſoribus iis vtatur. Nempe cum in „Pythagorea philoſophia magnum quid obſeruaſſet, vt ineffabili ſapien„tia ſeipſum cognouerit, ad aras item quanta puritate acceſſerit, ventre„que vt ſit vſus ab omni animalium eſu puro, quin et corpore puro ab „omni veſtitu, qui ex animalibus eſſet, linguam porro vt primus mor„talium frenauerit, reliquam denique philoſophiam quaſi ex oraculis com„poſitam veriſſimamque praeſtiterit; ad eius placita ſe conuolauiſſe, non „ex duabus vnam eligentem philoſophiam; eam enim omnes, quotquot „habentur, opiniones ſuas quaſi in orbem circa ſe diſponentem, ſuoque „induentem ornatu in eas intueri, et recte delectum facere praecepiſſe. „Pulchrae cum omnes eſſent, in omnes fixiſſe oculos; et aliam earum „voluptatem, aliam poſt labores quietem, aliam gaudium labori admiſcen„dum promiſiſſe, ſed ventris habenas laxatas, manusque ad diuitias rapi„endas paratas oſtendiſſe, et perturbationes, quas cohibere ſe iactabant. „Vnam, qua Pythagoras victus fuit, ſe parum iucundam et aerumnarum „plenam ſe venditaſſe, ſubtrahere ſe et carnes, et vinum et lanam, cal„ceos dare ex corticibus, et ſomnum ſine apparatu, adeoque ſeueram ſe „eſſe, vt linguae quoque vincula parata habeat. Inde vero praemia ex„iſtere temperantiam, iuſtitiam, et Deorum amorem, et fatidicam facul„tatem, et lucem, vt Deum poſſit diſcernere et heroëm, et vmbroſa „phantaſmata redarguere, ſi humanam ſpeciem mentiuntur.„ Quae ita porro proſequitur Apollonius, vt hanc ſapientiam non Graecis, ſed barbaris deberi fateatur, eamque apud Indos ſe inueniſſe dicat. Quae omnia licet rhetorico ita amplificentur artificio, vt dubium non ſit, ſuis veſtibus indutum Apollonium in ſcenam produxiſſe Philoſtratum, ita tamen depingitur philoſophiae Pythagoricae, qualis eo tempore fuit, facies, vt quam perſonam effingere voluerit Apollonius, quam ei laruam induere

c) l. c. p. 239. d) Flumen orationis huius ipſe laudat Apollonii nomine PHILOSTRATVS p. 241.

duere conatus ſit Philoſtratus, in aprico ſit. Reliqua, quae his ſubiunguntur, miſera ſunt, licet in ruborem dediſſe aethiopem mentiatur ſophiſta, qui pleraque ex ſuo ingenio finxiſſe, et verborum elegantia potius, quam ratiocinandi artificio valuiſſe videtur. A gymnoſophiſtis ad quaerendos Nili fontes ſe conuerterunt Apollonius et ſocii, cuius itineris hiſtoriam iisdem affaniis cumulat, quibus Indicum cumulauerat Philoſtratus. Vidiſſe eos, tradit [e] hirco-boues, androphagos, pygmeos et ſciapodas, ſatyri ſpectrum petulanter feminis illudens, vino inebriatum, quod aquario immiſtum erat, manſueſeciſſe, idque traditione conuenienter viſibile oſtendiſſe [f]: vidiſſe etiam catarrhactas Nili tres, ad fontes tamen non penetraſſe. Quibus quidem omnibus, experientia, ſi credis, nixis, fidem non denegandam eſſe cauillatur PHILOSTRATVS [g], experientiam vero et fidem ſenſumque omnem ea contraria habere, quilibet videt, qui harum regionum indolem ex fide dignis eorum relationibus didicit, qui noſtro tempore eas explorarunt. Ex Aethiopia cum rediiſſet Apollonius, altercationis ſerra cum Euphrate reciprocata Titum adiit, de Hieroſolymis captis gratulaturus, eiusque modeſtiam laudauit, quod coronas et victoriae laudem renuiſſet, et ſe manus irae diuinae porrexiſſe dixiſſet, quod tantopere Tito placuiſſe, ait PHILOSTRATVS [h], vt patris collega declaratus, Argos Apollonium vocauerit, et de imperii rationibus conſilia cum eo agitauerit, ab eo de vitae ſuae inſidiis morteque edoctus. Quod ſi verum eſt [i], eadem ambiguitate in vaticiniis fuiſſe vſum Apollonium, qua oracula ad decipiendos homines vti ſolebant, dicendum eſt, nouo impoſturae eius argumento. Addit et hoc Apollonii encomiaſtes, commendaſſe eum Titum Demetrio Cynico, ad quem epiſtolam affert et Laconica breuitate et ſcholaſtico faſtu atque imperio turgentem [k]. Poſt haec noua in Ciliciam, Ioniam atque Graeciam itinera ſuſcepit, et miracula edidit plurima, quae cuius generis fuerint, ex allatis iudicari poteſt, nec crambem bis cum taedio coquere opus. Exemplum, qui vult, legat [l] canis rabioſi, qui iuuenem momorderat, et aufugerat, ſola Damidis heri nomine facta citatione adducti miraculum, qui puerum ideo morſu laeſerat, quod anima Telephi Myſiii in eum commigraſſet, taliaque in eum fata decreuiſſent. Quae non tantam κατὰ τὸ ῥητὸν intellexiſſe metempſychoſin Apollonium produnt, ſed et, quam futilia fuerint eius miracula, immo et naturalia, manifeſtant. Rabioſum enim canem aqua, vt morſum, curari ait CELSVS [m].

§. XVI. Sublato Tito, cum imperii habenas capeſſeret Domitianus, Neronis veſtigiis inſiſtens crudelitatis et tyrannidis, quam iuſtitiae et clemen- *Inquiſitio Romana.*

e) L. VI. c. 22. ſeqq. p. 264. ſeqq.

f) c. 26. p. 267. Quaſi inebriari poſſet ſpectrum! Verum hoc ex Pythagoreorum diſciplina, qui ὀχήματα ſpiritibus tribuebant, craſſiora malis, ſubtiliora bonis. Multa de iſtis, eorumque in nidorem carnis inclinatione IAMBLICHVS de myſt. Aegypt.

g) c. 27. p. 267.

h) c. 29. 30. p. 268. ſeq.

i) Praedixit enim ei, Vlyſſis morte obiturum, id eſt ex mari. Marino vero lepore a Domitiano fratre enecatum fidem vaticinio feciſſe, Damis ait c. 32.

k) c. 33. p. 271.

l) c. 43. p. 278.

m) L. V. c. 7.

Digitized by Google

mentiae potiorem rationem habuit. Senſere tyranni ſaeuitiam philoſophi, quos ob laudatam Thraſeae et Heluidii Priſci virtutem, quos ſanctiſſimos viros Iunius Priſcus appellauerat [n], vrbe et orbe Romano proſcripſit, tantoque philoſophos terrore compleuit, vt habitu mutato alii in extremam Galliam aufugerent, alii in Lybiae Scythiaeque deſerta, quidam etiam doctrinam amplecterentur, ſeculi vitiis conſentaneam [o]. Exilium tum paſſum fuiſſe Dionem Pruſaeenſem, et ad Getas profugum, habitu philoſophico poſito, agriculturae operam nauaſſe [p]; item Epictetum Roma exceſſiſſe in ſequentibus, horum philoſophorum vitas enarraturi, dicemus. Contra quam Domitiani tyrannidem eo fuiſſe animo Apollonium narrat PHILOSTRATVS [q], vt nil quidem ſibi timeret ipſi, ſed aliorum miſericordia commotus omnem aduerſus imperatorem, quae in ſenatu eſſet, iuuentutem, omnemque quam in nonnullis obſeruabat, prudentiam conuerteret, et in prouincias profectus, atque apud praeſides philoſophatus ad euertendam tyrannidem eos cohortaretur, exemplis ex Graeca et Romana hiſtoria ad audendum facinus adiectis. Quae tanquam inſignis virtutis factique prorſus heroici ſpecimina laudat, Zenoniſque atque aliorum philoſophorum exemplis tuetur, et tamen cum ab Euphrate delatus Apollonius, arcanorum rationes redditurus citatus eſſet, quod mox narrabimus, friuolis cauillationibus fateri ſubterfugit, cauſſatus philoſophari ſe de fatorum vi, quodque adeo mutari nequeant, vt ſi imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne ab eo exuatur imperio, etiam in vitam interemtus ſit rediturus, quo fatorum ſatisfiat decretis. Immo cauſſari non erubuit, colere ſe imperatorem, non vt ſeruus dominum, ſed vt ciuis principem [r]. Quae, annon, puduiſſe ipſum Apollonium ſeditionis excitatae, ſaltem non fuiſſe auſum hanc patriae libertatis vindictam defendere, euincant, lectoris eſto iudicium. Certe a ſeditione non poſſe abſolui Apollonium PHILOSTRATVS [s] locuples teſtis eſt, narrans, ex ſociis prudentiſſimos quoſuis modo iſtum, modo alium remotis arbitris allocutum, Romam miſiſſe, vt in tyrannum quos poſſent, armarent; cum Nerua quoque de ea re publice locutum, eique imperium praedixiſſe. Quae cum cognouiſſet Euphrates, vt diximus, inimicitiae contra Apollonium inſtigatione ad Domitianum ab eo delata ſunt, qui non tantum citauit philoſophum, ſed et ad Aſiae ſcripſit proconſulem, vt comprehenderet Apollonium et Romam adduceret. Omnia haec, vt ſcribit PHILOSTRATVS [t], diuinitus pro more ſuo antea proſpexit Tyanenſis. Qui cum nihil timeret, ipſe non communicato cum amicis conſilio in Italiam iter ingreſſus eſt, quinta die placido curſu Puteolos delatus [u]. Ibi in Demetrium Cynicum incidit, qui ne Romam

n) SVETON. in Domit. c. 10. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXXXII. p. 251. ſeqq. TILLEMONT. in Domit not. g.

o) Ita PHILOSTRAT. L. VII. c. 4. p. 282. Conf. GELLIVS L. XV. c. 11. EVSEB. Chron. n. MMCIV. PLIN. panegyr. c. 47. init. Dictum hac de re ſupra capitis huius ſect. I. §. vlt.

p) PHILOSTRAT. Vit. Soph. L. I. c. 7. p. 488.

q) loc. cit. r) L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

s) L. VII. c. 8. p. 285. t) c. 10. p. 286. u) c. 10. p. 286.

mam accedens, philoſophiae tantum periculum crearet rogauit, cauſſatus, philoſophis ne mutire quidem conceſſum eſſe, ſed crimen contra eos inuentum ſapientia, et contra ipſum Apollonium, quando inter eos excellat ſapientia, hanc callidam magis inuentam eſſe accuſationem. Cupere enim Domitianum eum criminum eſſe complicem, ob quae Nerua eiusque comites exulent: ſuſpectam eſſe et vitam et veſtem, et honores, haec ſe a Teleſino accepiſſe, qui ipſe philoſophiae cauſſa ex vrbe emigrauerit. Nec eſſe vel ius, vel iudicem ſed talem, qui cauſſam non audiat, vel occidat tamen nullius criminis reum. Illa Demetrii oratione victus Damis, magiſtro ipſe quoque iter diſſuaſit, nam pro philoſophia ita moriendum eſſe, dixit, ſicut pro aris et focis, pro moeniis et ſepulchris; philoſophiae vero perdendae cauſſa, nec ſe mori velle, nec eorum quenquem, qui illam et Apollonium ament. In omnia alia ſe vertit Apollonii ſententia, ſe enim omnia, dixit, ſcire, nec ſe ſtolido huc veniſſe conſilio, nihil enim periculi corpori ſuo eſſe metuendum, nec tyranni vi ſe interfici poſſe, etiamſi hoc ipſe velit: contra intelligere ſe, periculum eſſe, ne viros illos perdat, quorum vel ducem vel ſectatorem eum faciat tyrannus. Ideo, neque conſilium Damidis probabat, vt veſtem mutaret, quod tamen illi permiſit, vt plebeiam indueret, nec comam geſtaret [x]. Interim Romae artibus, quae clanculum prodeſſe poſſunt, omnibus pro Apollonio vſus eſt Aelianus, praefectus praetorio, qui eum iampridem amauerat, et cum eo in Aegypto erat locutus. Cautius tamen agendum ratus, iuſſit eum comprehenſum ad ſe duci, quod eum tanquam incantatorem, eumque excellentem accuſator detuliſſet. Sublato vero delatore cum in ſecretiorem praetorii locum deduxiſſet, amicum ſe eius eſſe, quod ei varia in Aegypto praedixiſſet, dixit, et accuſari veſtitum, et reliquam viuendi conſuetudinem, item quod ſint, qui Apollonium adorent, quodque multa adverſus imperatorem tum ſecreto, tum palam etiam, tanquam diuinitus accepta diſſeruerit, quodque in agrum egreſſus dicatur ad Neruam, Arcadem in eius gratiam puerum ſecuiſſe, qui mactatus ſit exitii imperatori procurandi cauſſa, atque hoc ſacrificio ad imperii ſpem eum erexiſſe. Ad hanc itaque accuſationem apologia depellendam eum paratum eſſe oportere, quam etiam ſe ſuſcepturum promiſit Apollonius [y]. Aelianus itaque diſſimulato, quod ſuſceperat, Tyanenſis patrocinio, de eo ad imperatorem retulit. Ex praetorio igitur dimiſſus Apollonius et in carcerem deductus eorum, qui vinculis nullis conſtringerentur, cum captiuis multa diſſeruit, quae taedioſa prolixitate exponit PHILOSTRATVS [z]: Tandem cenſualium ex imperatoris iudicio aliquis miſſus, iuſſit Apollonium circa meridiem in palatium venire, non vt cauſſam dicat, ſed vt eum imperator videat, et cum eo ſolo agat. In palatium adductum vbi imperator conſpexit, viri attonitus ſpecie, dæmonium ad ſe adductum, exclamauit, quod Apollonius arripiens imperatori

x) c. 14. p. 291. ſeqq. y) c. 17. 18. p. 298. ſeqq. z) c. 21. ſeqq. p. 300. ſq.

Digitized by Google

ratori exprobrauit, qui cum ſe Palladis tutelae commiſiſſet, Deos atque homines dignoſcere non poſſet, et homines inter daemonum ſpectra collocaret. Domitianus autem conſcium eum criminis Neruae eſſe ſtatuens, de ea re ſe edoceri cupiit: quod recipiens Apollonius, Neruam tanquam mortalium omnium moderatiſſimum mitiſſimumque impenſe laudauit, ad res autem magnas meticuloſum eſſe monuit, nec amicos eius res nouas moliri teſtatus eſt. Quibus auditis ira intumeſcens imperator, quod eum ſycophantiarum reum ageret, et turbatores imperii tanquam quietos et bonos commendaret, ſceleſtiſſima haec capita cum Apollonio conſpiraſſe clamabat; et libellum ea detecturum minabatur. At ille, ne his quidem territus, defenſionis licentiam ab eo petiit [a]. Quo facto in carcerem reductus et ignominioſe habitus eſt, barba detonſa et coma, atque inter ſceleſtiſſimos in vincula coniectus, Apollonio defenſionem a tempore, et Deorum ſpiritu et amore philoſophiae, cui ſe addixerat, ſibi promittente, et ridente Caeſarem, quod quem incantatorem haberet, vinculis conſtringi poſſe putaret [b]. Subornabat etiam Domitianus hominem callidum, fraudibus inſtructum, vt habitis cum Apollonio colloquiis inſidias ei ſtrueret, quas tamen magna prudentia euitauit, Damidemque anxium rerum praeſentium, iisque diffiſum erexit, praedicens, vitam ipſis ademturum neminem, ſed liberatum iri ex arbitrio ſuo. Cuius vt daret illi exemplum, e compede crus eduxit [c], et bono animo eſſe iuſſit. Tum ſe primum, Damis ſcripſit, penitius viri indolem perſpexiſſe, diuina quod eſſet, et humana ſuperior. Quod eo magis mirandum, quo his maiora et diuiniora vidit et in literas Damis retulit, qui, quo erat inficeto ingenio, hic ſe ſibi contradicere non animaduertit. Cum autem liberiorem illi cuſtodiam decreuiſſet imperator, et diem defenſionis praeſtitueret, dimiſit Damidem licet inuitum, et Puteolos pedes ire ad Demetrium, tumque ad inſulam Calypſum ſe conuertere iuſſit, illic enim ſe apparere viſurum, id quod Damis etiam exſecutus, iterque pedibus, vti iuſſerat, proſecutus eſt, vitata ita graui maris tempeſtate, quam Apollonium praeuidiſſe dicit [d]. Cum iudicii dies aduenisset, introductus eſt in dicaſterium Apollonius, in quo imperator cum familiaribus et nobilioribus vrbis viris conſederat, contendente eo, vt coram plurimis Apollonium deprehenderet, virorum illorum complicem [e]. Ille vero adeo imperatorem alto deſpiciebat ſupercilio, vt ne reſpiceret quidem. Accuſator, ſubmiſſus ab Euphrate, tanquam veneficum detulit, et accuſationis libellum obtulit, ex quo de quatuor potiſſimum capitibus quaeſtionem inſtituit imperator, nempe: cur proprio et ſingulari plane vtatur habitu? cur eum Deum vocent homines? quo inſtinctu aut qua coniectura Epheſiis peſtem praedixerit?

a) c. 32. ſeq. p. 312. ſeq.

b) c. 34. p. 313. ſeqq.

c) Fatetur Damis vel PHILOSTRATVS c. 39. p. 318. magos eiusmodi oſtenta efficere poſſe, ſed ob media adhibita eam artem incertam eſſe et fugiendam. Quaſi vero non, qui ſe altiorem magiae gradum attigiſſe iactabat Apollonius, eandem cenſuram mereretur!

d) c. 41. p. 319. ſeq.

e) L. VIII. c. 1. ſeqq. p. 322. ſqq.

Digitized by Google

rit? cur in agrum profectus et in cuius gratiam puerum ſacrificauerit? Ad quae accuſationis capita paucis ita reſpondit Apollonius: vti ſe veſtibus ex terra, ne animalibus moleſtiam afferat: Dei nomine ſe honorari a quibusdam, quoniam vir omnis, qui bonus exiſtimatur, Dei cognomine honoretur. Peſtiferi morbi malum primum ſe ſenſiſſe, tenuiori victu vſum. Aſt quod ad puerum attinet, nec pedem domo extuliſſe, neque in rure fuiſſe atque ibi ſacrificaſſe; iſta enim probanda eſſe. Quae omnia an diſciplinae, quam ſequebatur Apollonius, conſentanea dicta fuerint, iudicent, qui philoſophiae eius, quam affectabat, picturam ab ipſo ſupra delineatam contemplati ſunt. Domitiano tamen fecere ſatis, qui eum ab intentatis criminibus abſoluit, manere tamen iuſſit, quoad priuatim cum eo fuerit collocutus. Recitat etiam prolixam apologiam Apollonii PHILOSTRATVS[f], quam ſcripto conſignaſſe ait, cuius ſumma eo tendit, vt virum Pythagoreum Deorum communione gaudere, fatorum ordinem inſpicere, hincque praedicere futura demonſtret, et ab intentato ſacrificii et periurii crimine Apollonium liberet, congeſtis maledictis et opprobriis in Euphratem plurimis. Quam tamen non ipſius Apollonii opus eſſe, ſed Philoſtrati, ſophiſticam eloquentiam in ea apologia oſtentantis, eo magis veriſimile eſt, quo magis Laconica breuitate fuiſſe vſum Tyanenſem ipſe nobis narrat. Apollonius manere iuſſus, vt vel audiretur, et ab exulibus inſulae, terrae gemitibus, exercitus formidine, ſenatus ſuſpicionibus liberarentur; vel ſi nolit, dimitteretur, poſtulauit, et ſe capi non poſſe profeſſus e dicaſterio diſparuit[g]. Quae ita quidem pro certo narrat Philoſtratus, quaſi ex tripode foliisque Sibyllae hauſta, parum tamen habent veriſimilitudinis. Quis enim credat, Domitianum tyrannum crudeliſſimum ſuſpicionibus et caedibus indicta etiam cauſſa cuncta complentem, et in Neruam ac coniuratos acerrima ira flagrantem, Apollonium, quem conſiliorum participem certo certius nouerat, ſola facti negatione abſoluiſſe, nec aliter in hanc cauſſam inquiſiuiſſe hominem ſuſpicaciſſimum? quis philoſophum, incantatorem habitum, et diſparendi facultate probatum ab imperatoris aula non quaeſitum eſſe putet? quis tam illuſtris tantoque apparatu inſtituti dicaſterii finem tam puerilem atque ludicrum fuiſſe ſibi perſuadeat? et quis ſophiſtae eloquentiam a breuiſſimi ſermonis philoſopho adhibitam, vel mediocri colore perſuaſus admittat? Adeo in hac quoque hiſtoriae ſuae parte veriſimilitudinis rationem habuit fere nullam Philoſtratus[h]: ſi etiam concedamus, quod eius temporis magis veteres vindicant, potuiſſe eos ex oculis hominum diſparere et euaneſcere[i]. Miramur potius Domitiani patientiam, qui hominem, qui tot eum modis ludibrio habuerat, quem in caput ſuum coniuraſſe non ignorabat, quaerere poſthac nunquam auſus eſt. Verum ex eiusmodi *ἀπίστοις καὶ ἀλογωτάτοις* conſtitiſſe Pythagoreorum hiſtorias fere omnes, hiſtoriae eorum

R 2 perito

f) c. 7. g) c. 5. p. 326. h) Conf. TILLEMONT. l. c. p. 208. i) De Simone mago id refert Auctor Recognit. L. II. p. 32.

perito non ignotum eſſe exiſtimamus. Quicquid vero illud eſt, quod lectori examinandum relinquimus, diſceſſit ante meridiem e Dicaſterio Apollonius, circa ipſam vero meridiem Demetrio et Damidi Puteolis apparuit [k]. Quem cum vidiſſent, dubii primum haerebant, vtrum is eſſet? aſt is protendens manum, viuere ſe, et ſpectrum non eſſe demonſtrauit, et tangentibus ſe praebuit. Quo illi ſurgentes viro inhaeſerunt, eumque oſculati ſunt, et narraturum acta iſtius diei in Demetrii domum deduxerunt.

Iter Apollonii Graecum.

§. XVII. Rebus Apollonii hunc in modum in Italia confectis, in Graeciam nauigare conſtituit, conſcenſaque, quae in Siciliam ſoluere parata erat, naui, in Siciliam prius, deinde in Peloponneſum traiecit [l]. Naui egreſſus Olympiam abiit, et in Olympii Iouis templo egit, neque vltra Scilluntem inde digreſſus eſt. Quem cum viuere et in Graeciam veniſſe, conſtans fama dictaret, primum quidem fabula viſa eſt; ad Graecorum enim aures de eius fatis varia fama peruenerat, aliique viuicomburio interiiſſe tradebant, alii viuum relictum, ſed vncinis ceruici impactis tortum dicebant, alii in barathrum, alii in puteum demerſum narrabant; poſtea vbi de eius aduentu certior fides facta eſt, inſigni frequentia ad eum videndum confluxere Graeci. Qui cum ab iis, qui ex Italia aduenerant, (ipſe enim quo pacto ſaluus euaſerit, non aperiebat) quae in Dicaſterio facta eſſent, comperiſſent, parum abfuit, quin eum adorarent, diuinum eſſe exiſtimantes virum, ob id quoque quod faſtu ſe non efferret: in quo falſos eos fuiſſe, ex narrata hactenus hiſtoria ſatis liquet [m]. Cum Damis vero de pecuniis Apollonium conſuleret, quoniam viatici parum oppido iis eſſet relictum, illud curaturus Apollonius in templum ſequente die veniens ex Iouis theſauris drachmas mille petiit, et a Sacerdotibus lubens accepit [n]; quae attento lectori argumento eſſe poſſunt, vel conſpiraſſe cum ſacerdotibus impoſtorem, eorumque rem ita iuuiſſe, vt ex praemiis et emolumento, ipſe quoque partem acciperet, vel vix eſſe probabile, ſacerdotum auaritiam in partem quaeſtus Apollonium admiſiſſe. Quod vero omnem veriſimilitudinem ſuperat, hoc praecipue eſt, quod in tanta Domitiani ſaeuitia, et inter tot, quos vbique locorum alebat, obſeruatores tanta linguae proteruia, oriſque maledicentia in imperatorem impune debacchari, et ſeditioſis omnia complere vocibus ſine periculo potuerit, qua in re fidem Philoſtrati recte deſiderat doctiſſimus TILLEMONTIVS [o]. Olympia in Arcadiam transgreſſus eſt, Lebadeae celeberrimum Trophonii antrum, quod nondum viderat, aditurus, quod inter celeberrima eius temporis oracula habitum eſt. Ibi cum in templum veniſſet, vt demitteretur, de philoſophia conſultaturus, a ſacerdotibus petiit, repulſam vero tulit, quod incantatorem admittere nollent. Vnde veſpera cum ſequacibus ad oſtium accedens adoleſcentibus, et quatuor ex obeliſcis reuellens, claues qui

k) c. 10. p. 354 ſeqq. Etiam hoc ad imitationem Pythagorae diuerſis locis apparentis.

l) c. 14. p. 358

m) c. 15. p. 359.

n) c. 17. lucripetam fuiſſe inde colligit TILLEM. l. c. p. 208.

o) l. c. p. 208.

qui continebant, quibus aditus panderetur, ſub terram penetrauit cum pallio, quaſi diſputaturus. Quod ita acceptum fuiſſe Deo, ait PHILOSTRATVS [p], vt ſacerdotibus apparens Trophonius, ſeuere non tantum in eos ob virum illum animaduerterit, verum etiam praeceperit, vt eum in Aulidem proſequerentur, quod illic emerſurus ſit ex antro, modo maxime omnium admirando. Nempe die ſeptimo inde emerſit, quo nemo vnquam eorum, qui fatidicam ſpecum intrauerunt, afferens libellum, in quo ad interrogationes ex Pythagorica philoſophia oraculum reſpondit. Quem libellum Antii in palatio Adriani ſeruatum eſſe, refert PHILOSTRATVS [q]. Quae hiſtoriae Apollonii particula ſi cum circumſtantiis antri Trophonii confertur, eleganter impoſturas Apollonii malamque fidem Damidis et Philoſtrati prodit [r]. Iſtis artibus non potuit non augeri nominis Apollonii celebritas, iis enim Pythagoras quoque caput extuliſſe dicitur, ad cuius famam adſpirabat Apollonius. Inſigni itaque diſcipulo-

 rum

p) c. 18. p. 362. q) c. 19. p. 364.

r) Digna eſt haec vitae Apollonii pars, ad quam paulo attentius reſpiciamus: id quod fieri nequit, niſi praemiſſa celeberrimi oraculi deſcriptione, quam PAVSANIAE debemus, qui hoc antrum in Boeoticis p. 313. diligentiſſime deſcripſit, qui nempe ipſe illud conſuluit: Deſcenſurus in Trophonii antrum primum certum dierum numerum in aedicula quadam commorari habebat neceſſe, expiationes ſuſcipiens varias, imprimis abluendus in Hyrcina fluuio, et ſacrificaturus Trophonio et Filiis, Saturno et Ioui regi, Iunoni Heniochae, et Cereri Europae: ex extis haruſpex denuntiat, num ſatis placatus Trophonius? Deſcenſurum tum ſacrificuli noctu ad fluuium deducunt, oleo inungunt, pueri oppidani abluunt. Poſt ad fontes deducitur Lethes, vt omnium obliuiſcatur, et Mnemoſynes, ne memoria defluat, ſed teneat, quae intra penetralia viderit. Tum ſimulacrum Daedali contemplatus cum multa religione votisque nuncupatis in antrum demittitur. Erat id ſupra lucum in monte, crepido in orbem candido ſaxo circumdata. Erecti ſuper ea obeliſci aenei; inter eos media oſtia, intra ambitum ſpecus non natura ſed artis opera ſolertiſſime exciſus, eius ſubterraneae cellulae formula furno ſimiles, in altum ſubſidit hiatus octo fere cubitorum. Nulli vero gradus conſtructi, ſed ad Trophonium deſcenſuri ſcalas admouebant, vbi deſcenſum fuerit, medium inter ſolum et antri teſtudinem cauernula erat latitudine duarum ſpithamarum: altitudine vnius: qui eo penetraſſet, humi procumbens, melle ſubactas offas tenens pedes prius in cauernulam illam immittebat. Mox toto ipſe corpore ſequens, genua in cauernam inſerere nitebatur: ibi ſtatim reliquum corpus veluti attractum genua ſequebatur, quaſi ab amnis vortice abreptum. Qui infra penetrale deſcendebant, futura non vno eodemque modo cognoſcebant, ex viſis alius, alius ex auditu conſequebatur. Per easdem fauces patebat reditus ſed itinere retrogrado, praeeuntibus pedibus. Neminem non reducem euaſiſſe affirmabant, praeter Demetrii ſpeculatorem, qui non initiatus et auri exportandi cauſſa aduuit, cuius cadauer alibi apparuiſſe, et non per ſacrum antri oſtium eiectum dicunt. Redux conſultor ſtatuebatur a ſacrificulis in ſolio Mnemoſynes, vt quae vidiſſet, et audiuiſſet, enarraret. Poſt in cellam bonae fortunae et boni genii, quo veniens commoratus erat, reducebant, terrore attonitum, et ſuimet fere oblitum, redire tamen ei ſolebat mens: et is tabulae quae vidit inſcripta ſuſpendere. Hactenus, qui ipſum hoc antrum adiit, Pauſanias. Non diſputabimus hic prolixe, an ad meras fraudes et impoſturam cuncta fuerint diſpoſita, et ita ordinata, vt ex ſacerdotum voluntate cuncta euenirent? eleganter hoc oſtendit ANTONIVS van DALE de orac. gentil. diſſ. 2. p. m. 268. ſeqq. Sed hoc in praeſentia tantum obſeruamus, impoſſibile fuiſſe, vt adiret hoc antrum impune, inuitis ſacerdotibus quisquam. Quod exemplo ſpeculatoris a Demetrio miſſi luculenter probatur, et ex ipſa antri conditione facile poteſt colligi, quae talis fuit, vt qui inultis ſacerdotibus accederet, ab iis in cuniculis illis et meatibus ſubterraneis facile poſſet iugulari. Quod eo magis fieri oportebat, quo magis ſemel impune admiſſo, qui initiatus non erat, tota res potuiſſet detegi. Aut itaque mentiuntur Damis et Philoſtratus, non initiatum et inuitis ſacerdotibus ſubiiſſe antrum Apollonium, aut ſi initiari ſe paſſus eſt, adeoque falſa ſunt, quae illi tradunt, non illo, quo hi referunt, modo emerſit ex antro, alio loco terrae; aut ſi vera ſunt, quae narrant, ex compoſito et ſimulata tantum tergiuerſatione ſacerdotum haec facta eſſe oportet, vt extraordinario modo antrum ſubiret illaeſus Apollonius. Id quod eo magis fieri potuit, quo magis cum his hominibus rem habuiſſe Apollonium, illosque eum vehementer coluiſſe, quod rebus eorum et auctoritati valde ſubueniret, ſupra demonſtrauimus, et finis Apollonii poſtulabat, vt modo diuino et inſueto a Deo audiretur. Quamcunque partem eligimus, corruit fides vel Apollonii vel Philoſtrati.

Digitized by Google

rum numero aucta eſt ſchola eius, veneruntque ad eum ex Ionia diſcipuli, quos Apollonios vocabant, illisque permiſti, qui in iſtis locis habitabant, nouum quaſi ἐμαχεῖον Pythagorae referebant, magno ardore in philoſophiam incumbentes. In eo tamen a Pythagora diſceſſit Apollonius, quod apertas ſapientiae fores ſinebat, et omnibus, qui modo quaererent ſapientiam, impertiretur ſuam, de quibuscunque vellent interrogandi copia omnibus facta [s]. In quo attemperauiſſe ſe Apollonium ingeniis Graecorum, apud quos arcani diſciplina euiluerat, non eſt quod dubitemus, licet ea, quae ad arcanas theurgiae artes pertinebant, ſelectos tantum diſcipulos docuiſſe videtur. Ab aliis vero etiam conſultum Tyanenſem, etiam magnis viris, ex eo liquet, quod PHILOSTRATUS [t] narrat, apparente corona ſolis, iridis in ſpeciem, quae eius radios illuſtraret, cum ad rerum mutationem tendere oſtentum omnibus ſtatim liqueret, Achaiae rectorem Apollonium in Boeotiam inuitantem, ſciſcitatum fuiſſe ex eo, quid portenderet, metuentem, ne omnia in noctem verterentur: Apollonium vero, bono eum animo eſſe iuſſiſſe, aliquod enim ex iſta nocte lumen suboriturum. Quae, vt haec ὡς ἐν παρόδῳ tangamus, iterum impoſtorem produnt, qui ex φαινομένῳ naturali futurae in imperio mutationis portentum effinxit, magis vero Philoſtrati artes ſcenae huic ſeruiendi detegunt, qui coronam ſolis nominat, inuſitata voce, vt Stephanum libertum, qui Domitianum interemit, praenuntiaſſe videretur. Maiori attentione dignum eſt, quod porro refert [u], vbi biennium in Graecia peregerit Apollonius, in Ioniam cum vniuerſa ſua ſchola nauigaſſe: Smyrnae autem et Epheſi vt plurimum philoſophiae operatum fuiſſe, ita tamen, vt alias quoque vrbes inuiſeret. Epheſi autem factum eſſe, vt, dum inter arbores, quae in xyſto eſſent, meridiano diſputaret tempore, primo quidem quaſi pauore perculſus vocem ſubmitteret, deinde minore, quam qua eſſe ſolebat in dicendo, vi orationem continuaret, vt ſolent, qui inter dicendum aliud quid cogitant, poſtea vero, vt conticeret, acriterque in terram deſpiciens, et tribus quatuorue paſſibus progreſſus, *caede tyrannum, caede,* clamaret: ſtupente autem tota Epheſiorum ciuitate, bono eos eſſe animo iuberet, quoniam hodie occiſus eſſet tyrannus, et quidem eo modo tempore, quo verba protulerit: ea etiam, quae iam Romae fierent, exponeret, quaſi coram intueretur. Addit PHILOSTRATUS [x], aduentantes poſtea nuntios teſtimonium perhibuiſſe, quod et cum caede tyranni, et cum die, quae illam attulit, et cum meridie, et cum interfectoribus ita res ſe habuerit, vt Dii viro huic manifeſtauerint. Varia hac de re eruditorum ſunt iudicia. Quidam [y] enim narrationi Philoſtrati adhibentes fidem, eo quod DIONEM quoque eodem prorſus modo referre viderent, cacodaemonis ope Apollonio caedem Domitiani innotuiſſe, coniiciunt: alii [z] incerti haerent,

s) c. 21. p. 364.

t) c. 23. p. 365.

u) c. 24. 25. 26.

x) c. 27. p. 367. De morte Domitiani vid. SVET. c. 23. DIO L. LXVII.

y) BARONIVS ad Annum XCVIII. n. 21.

z) TILLEMONT. in Domit. art. 21. p. 122. ſeqq.

Digitized by Google

haerent, quid ſtatuant. Nobis fides Philoſtrati, quam toties Graecam prorſus eſſe deprehendimus, ſuſpecta eſt. Dionem enim non moramur, quem ob oculos habuiſſe Philoſtratum, et iisdem fere verbis exſcripſiſſe, egregie obſeruauit OLEARIVS [a]. Vixque nobis perſuademus, tam memorabilem rem indictam manſiſſe reliquis ſcriptoribus, qui Domitiani res enarrarunt, ſi ita geſta fuiſſet, vt Damidis memoriis vſus exponit Philoſtratus. Qui Apollonianae hiſtoriae conditores, cum toties iam in fraude deprehenſi a nobis ſint, digni non ſunt, quorum cauſſa ipſius infernalis ſpiritus commercium hic ad Apollonii tragoediam aduocetur. Sed vt ad Apollonii hiſtoriam reuertamur, poſt dies triginta ſcripſit ad eum Nerua, Romanum ſe iamiam imperium Deorum arbitrio tenere atque Apollonii, illud autem facilius ſe tuiturum, ſi ad ſe veniat Apollonius a conſiliis illi futurus. Cui reſcripſit hunc in modum: *Nos quidem, o imperator, vna viuemus inuicem longiſſimo tempore, quo neque in alios nosmet, neque in nos alii imperium tenebunt.* Quod hoc ſibi voluiſſe videtur Philoſtrato: et ſe ipſum paulo poſt ex humana vita eſſe transferendum, et Neruae quoque breuem futurum eſſe principatum [b]. Epiſtolam vero per Damin ad eum miſit, qua, quomodo respublica gerenda eſſet, ipſum admonuit [c]. Hanc vero ideo Damidi transferendam dedit, ne ipſe morienti adeſſet, cum latenter ex vita diſcedere diu in animo habuiſſet. Damidis itaque commentariis hic deficientibus de eius obitu, et in iſtam narrationem deſinentibus, mirum non eſt, de vltimis Apollonii fatis apud veteres omnia eſſe incertiſſima. Alii enim octogeſimum, alii nonageſimum, alii centeſimum aetatis annum ſupergreſſum fuiſſe, incerto prorſus rumore perhibent: ad extremam tamen ſenectutem perueniſſe, non eſt, quod dubitemus. Nec certior promitti poteſt de mortis loco, genere, modoque narratio. Quidam enim Epheſi deceſſiſſe tradunt, alii in Lindo mortuum aiunt, Palladis templum ingreſſum atque in eo conſpectui hominum ſubductum. Alii in Creta rebus humanis ereptum hoc modo narrant [d]: Commoratum in Creta, in maiore, quam antea, auctoritate, ingreſſumque Dictynnae templum nocte intempeſta eſſe. Canes diuitiarum, quae ibi aſſeruantur, cuſtodes, ne latratu quidem aduentantem excepiſſe, ſed blanditos magis fuiſſe. Templi itaque antiſtites deprehenſum eum, tanquam magum, ligaſſe, offam eum placandis canibus obieciſſe dicentes. Ipſum vero ſe media nocte vinculis exſoluiſſe, iisque vocatis, qui in vincula eum coniecerant, ne clanculum ageret, ad templi portas accurrentem eas apertas habuiſſe. Vbi intraſſet vero, fores ſua ſponte coiuiſſe, prout antea fuerant clauſae, vocemque interea concinentium virginum ex templo reſonaſſe: *veni e terra, veni in coelum, veni,* quaſi dicant, ex terra ad loca ſuperiora aſcende. Quam narratiunculam excogitaſſe illos, qui Apollonii hiſtoriam, vitae fatisque Saluatoris aptare, eiusque in coelos aſcenſum hac ratione impoſtori tribuere ſategerunt, res ipſa

a) Ad h. l. b) c. 27. p. 368. c) c. 28. d) c. 30. p. 369. ſeq.

Digitized by Google

ipſa loquitur. Nobis ipſum mortem latenter, quod Philoſtratus etiam monuit, habuiſſe, eo minus mirandum videtur, quo magis impoſturae per tot annos ſumma nominis celebritate actae, et poſt fata diuinis honoribus excipiendae intererat, vt, quo mortis genere modoque viuis ereptus eſſet, ignoraretur. Illud momentum habere viſum eruditiſſimo TILLEMONTIO [e], quod PHILOSTRATVS [f] ſcribit, in ſepulchrum viri aut cenotaphium nuſquam ſe incidiſſe, quamuis terrae, qua late patet, maximam partem obiuerit. Cum enim LVCIANVS [g] totam Apollonii hiſtoriam tragoediam vocet, diſpaleſcere inde, tragico mortis genere necatum ſepulchro caruiſſe. Quod, tanquam incertum, ſuo loco relinquimus: probabile tamen videbitur illis qui pro vero mago, diaboli commercio miranda iſta patrante, eum habent, vitam eum finiiſſe tragica et horrenda morte, quae Magis euenire dicitur. Poſt mortem apparuiſſe iuueni, eum oranti, vt de immortalitate animae ſe edoceret, in fine quoque fabulae nugatur PHILOSTRATVS [h].

Miracula Apollonii.

§. XVIII. Inclaruiſſe Apollonium miraculis, ſi biographorum eius fide ſtandum eſt, ex enarrata hactenus eius vita conſtat. Horum enim hominum conſilia ſi ſequimur, par erat θαυμάσια multa adſcribi illi viro, quem non tantum λόγῳ diuino inter homines obambulanti opponere, ſed aequiparari etiam Pythagorae cogitabant. Eiusmodi enim iam olim crepuiſſe miracula, illisque etiam, licet omnem fidem ſuperarent, habuiſſe fidem, et ab aliis coecum poſtulaſſe aſſenſum Pythagoreos, in hiſtoria horum hominum demonſtrauimus, eosque fatentes fraudes et ſimplicitatem ſuam in apricum produximus [i]. Talis itaque, qui nouo lumine Pythagoream ſapientiam colluſtrarit, cum videri voluerit Apollonius, neceſſarium fuit, vt non minora edidiſſe miracula Pythagora ipſo crederetur. Quae cum affectaſſet Apollonius, ſi non ille ipſe, certe, qui vitam eius callidiſſimo conſilio enarrarunt, egregiam ſcenam ſe nactos crediderunt, in qua Ieſu Nazareno eiusque legatis homo iisdem fere θαυμασίοις illuſtris opponeretur. Et hinc larga illa miraculorum ſeges, quae in hac vitae Apollonii hiſtoria Tyanenſi tribuitur, quorum partem paſſim iam tetigimus, Philoſtrati vel Damidis fide narrando, et praeterita eum et futura tanquam praeſentia inſpexiſſe et praedixiſſe, nouiſſe, in quae corpora prius animae migrantes fuerint ingreſſae, quidque in iis peregerint: potuiſſe educere membra corpusque ſuum vinculis, prout placuerit; auerruncaſſe malos ſpiritus, peſtilentes morbos et alia mala hominibus inducentes, confectisque talis manibus et amuletis [k], magica arte conſtructis damna pluri-

e) l. c. p. 205. f) c. 31. p. 371.
g) In Alex. T. I. p. m. 354
h) l. c. p. 370. i) T. I. L. II. c. 10.
k) Exempla huius rei habemus apud PHILOSTRATVM L. IV. c. 20. L VIII. c. 7. ſ. 9. p. 339. Meminit harum imaginum magicarum TZETZES Chil. II. hiſt. 60. his verſibus, quos OLEARIVS quoque ſubiecit Philoſtrato:

Apollonius, Neronis qui fuit temporibus,
Ille Tyanaeus ſapientiſſimus, qui praeſciebat omnia,
Antiochiae quidem fecit, imo et Byzantii
Ne ingrederentur culices, aliaque huiusmodi
Atque ciconias, cum ſculpſiſſet olim marmoreas.

Idem

Digitized by Google

plurima a totis regionibus et ciuitatibus depuliſſe: viſum eum fuiſſe, paucarum horarum tempore Romae et Puteolis, longius inter ſe diſtantibus, et priori loco ex imperatoris dicaſterio diſparuiſſe. Vidiſſe Epheſi caedem Domitiani, quaeque eam Romae ſecuta ſunt, tanquam praeſentia, et eodem momento non tantum denuntiaſſe, ſed fidem quoque eius rei geſtae feciſſe. Potuiſſe porro manes ex inferis ſedibus prouocare, et precibus ab Indis acceptis Achillem ex ſepulchro produxiſſe, eique varia praecepiſſe. Excitauiſſe puellam viri proconſularis e mortuis et ſponſo reddidiſſe: imperaſſe mari ventoque et fluctibus, vt placido Neptuno ſemper vteretur: aperuiſſe fores templorum, et clauſiſſe, ſilentio canibus cuſtodibus inducto, et morte naturali non eductum corpore ad coelos commigraſſe: apparuiſſe etiam eum poſt mortem, inuocatum et de animarum immortalitate fudiſſe oracula. Sexcenta alia huius furfuris ſunt, quae a Damide et Philoſtrato narrantur, apud ipſos hos homines videnda et legenda ab iis, qui eiusmodi narratiunculis delectantur. Nobis enim, qui ſummam tantum hiſtoriae Apollonii enarramus, in his copioſis et prolixis eſſe non licet. Fecit haec miraculorum, quae de Apollonio narrabantur, quaeque in vnum faſcem collegit Philoſtratus, multitudo, vt non tantum Pythagora ipſo non minor videretur Apollonius, ſed etiam, cum maxima incrementa caperet Chriſtiana religio, et ad omnes orbis habitabilis angulos penetraſſet fama miraculorum IESV CHRISTI et apoſtolorum, quae negare non ſine excuſſo omni pudore audebant impii, vt hunc potiſſimum philoſophum, Ieſu Nazareno, quem eiusdem generis hominem fuiſſe vel credebant, vel mentiebantur, miraculis ſuis opponerent, eumque daemonem inter homines apparentem fuiſſe, Deumque aliquem contenderent, multum ſe obtinuiſſe contra religionem Chriſtianam rati, ſi ſuam ſuperſtitionem non minus illuſtria miraculoſorum virorum exempla produxiſſe demonſtrarent [l]. Quo potiſſimum fine Philoſtratum hanc conſcripſiſſe hiſtoriam, et fabulas fabulis auxiſſe, impoſturisque et praeſtigiis Apollonii mendacia addidiſſe, aliquoties docuimus, et luculentis ſpeciminibus ex ipſa eius narratione confirmauimus. Vnde merito miramur, praeſtantiſſimum OLEARIVM [m], quem Pythagorico-Pla-

Idem CEDRENVS in comp. hiſt. ſub Claudio refert: „Effeciſſe ſuis magicis artibus, ne ſerpentes et ſcorpii percuterent, neue culices adeſſent, ne equi ferocirent. Lycum quoque „amnem compeſcuiſſe, ne ſuis exundationibus „Byzantio noceret„. Didiciſſe vero hanc artem ab Indorum philoſophis iactauit, traditque ANASTASIVS, in hunc vsque diem ſtare eius haec opera, et efficaciam prodere. Quam auerruncandi virtutem peritiae eius naturalium virium, et rerum, quae in eis ſunt tum repugnantiae, tum cognationis ſcientiae, et congruentis materiae aſſumtioni tribuit Auctor Qq. ad orthodoxos, quae IVSTINO tribuuntur q. 24. p. 405. Plerique veterum magicis virtutibus adſcribunt, vid. CEDREN. l. c. HIERONYM. ad Paulin. p. 103. Conf. Viri clariſſimi I. L. MOSHEMIVS de Apollonii imaginibus Teleſticis, P. FR. ARPE de Taliſmanibus p. 25.

l) Aut enim credebat, qui hos homines inſpirauit, malus genius, miraculorum I. C. fidem eandem fore, quae Apollonii, adeoque nihil veritatis probaturum, quod vtraque ficta eſſe, homines increduli decreturi ſint, aut, iisdem mediis ſuffultum iri ſperabat ſuperſtitionem, quibus nitebatur Chriſtiana religio.

m) In praef. p. 36. in qua tamen veritatis non magnopere curam habuiſſe Philoſtratum, vir beatus largitur.

Digitized by Google

Platonicorum morem, mendaciis rem ſuam, praecipue ſacram iuuandi non ignoraſſe, aliunde [n] ſcimus, nimio erga auctorem, quem illuſtrandum ſibi ſumſerat, amore ductum, vero non ſimile habuiſſe, *incaute adeo eum mentiri voluiſſe, eo maxime ſcopo illi ob oculos poſito, religioni Chriſtianae iſta hiſtoria aegre vt faceret, vt a quouis e triuio mendacia eius in rebus fere quotidianis deprehendi poſſent.* Vt enim demus eruditiſſimo viro, non omnia reprehendenda eſſe, quae in eo reprehendunt magni viri Scaliger, Lloydius, Sauilius aliique, licet valde torquendus ſit textus Philoſtrati, vt a magnis in chronologia et hiſtoria erroribus liberetur; tam aperta tamen occurrere mendacia, immo contradictiones, luculenter, niſi nos omnia fallunt, oſtendimus, vt vel fraudis et impoſturae atque falſitatis, vel ſupinae negligentiae et inſcitiae omnino accuſandus ſit Philoſtratus. Quod poſtremum cum dicere vetet viri eruditio, alterum dicatur, neceſſe eſt, ſtudio mentitum fuiſſe Philoſtratum, et θαυμάσια Apollonii fabulis auxiſſe. Quod eo minus in eo miramur, quo magis non ſophiſta tantum fuit, quos ad veriſimilitudinem, multo minus ad veritatem, non attendiſſe, modo orationis vim et elegantiam explicare narrationibus ſuis poſſent, nemo eſt, qui ignoret, et tot nobis fabulae, quae hiſtoriam philoſophicam contaminarunt, in horum ſcholis cuſae, euincunt, ſed et inter eos recte reputatur, qui circa illa, queis vixit Philoſtratus, tempora tandem Alexandriae in nouam coierunt ſocietatem, quosque eclecticorum nomine in ſequentibus contemplabimur, demonſtrabimusque, non licitum tantum ſed pium quoque et laudabile duxiſſe, in rebus ſacris fraudibus vti et mendaciis, modo religio tum valde collapſa et ruinam minitans ſuſtentaretur [o]. Certe hoc fine fabulam hanc Mileſiam Apollonii ſcriptam eſſe, apertiſſima fronte prodidere, qui ex hac ſchola egreſſi ſunt homines audaces et impudentiſſimi, et in his omnium maxime Hierocles, auctor λόγυ φιλαλήθυς, qui vt Chriſtianam religionem euerteret, dicamque Ieſu Chriſto et apoſtolis ſcriberet, hiſtoria Apollonii potiſſimum vſus eſt, id quod, deficiente hodie peſtilente ſcripto, ex Evsebii refutatione et Avgvstini [p] teſtimonio conſtat. Poſt eum, ſcopum hunc hominum veſanorum, qui ſe Pythagorico-Platonicos ſomniabant, et Deorum commercia iactabant, prodidit Evnapivs [q], profeſſus, *Apollonium Tyanenſem, non iam philoſophum, ſed mediae inter Deos ac mortales naturae participem iudicandum eſſe, quippe qui, Pythagoreae diſciplinae ſectator, illius diuinitatis famam dignitatemque mire adauxerit, de quo enucleate ſcribens Philoſtratus Lemnius libros, quibus titulum: vita Apollonii praefixit, debuerit inſcripſiſſe verius: acceſſum Dei ad homines.* Ita enim ſolitos fuiſſe huius generis ſectaeque homines Chriſtianae ſe religioni opponere, poſtea ad eorum contemplationem tractatione noſtra delata demonſtrabimus. Nul-

lo

n) Ex diſſert. de Philoſophia eclectica ad calc. Stanleii Hiſt. phil.

o) Conſulat, qui de his dubitat, Iamblichvm in vit. Pyth. c. XXVIII. n. 138. et in protrept. ad Symb. 4.

p) Epiſt. 5. et 49.

q) Vit. Sophiſt. p. m. 6. edit. Commelin.

Digitized by Google

lo vero argumento melius hunc infernalis hoſtis eiusque inſtrumentorum ſcopum, luculentiusque euincemus, quam facta comparatione inter vitam Chriſti et Apollonii, quam ad illius imitationem fuiſſe conſarcinatam aliquoties ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, et attente conſideranti erit longe maniſeſtiſſimum. Quo labore vt ſuperſedere queat lector, en pauca e multis, hunc παραλληλισμὸν nefariorum hominum probantia: Geſtaſſe Deum quendam, nempe Proteum in vtero, ipſe Deus hic Apollonii matri ſomnianti apparens prodidit, filium enim Dei in vtero geſtare ſanctiſſimae Virgini manifeſtauerat angelus, et Ioſepho in ſomnio patefecerat. Decidiſſe fulgura coelique lumina naſcente Apollonio fingunt, claritatem enim coeleſtem illuminaſſe nato Ieſu paſtores, legerant. Cecinere olores puero nato, nam Nazareni quoque natiuitati accinuere chori coeleſtes. Traductus eſt in templum ad doctores adoleſcens Apollonius, in templo enim inter doctores conſediſſe puerum Ieſum, traditum eſt. Morbis liberauit homines Tyanaeus, quibus medelam attuliſſe Saluatorem, ſacri teſtantur hiſtorici. Emendauit hominum mores, corripuit peccatores, confirmauit recte ſentientes Ieſus magiſter optimus, eadem vero moribus reformandis ſuſcepiſſe Apollonius dicitur. Solus saepenumero precibus vacauit et meditationi Chriſtus; nec in his ei cedens Apollonius aliter inſtituiſſe fertur. Verſatus eſt in templo et ſynagogis docens ſaepe numero propheta maximus; nec alius docendi locus, quam templa, erat Apollonio aſſignandus. Praedixit plurima et cogitationum pariter atque futurorum omnium ſe conſcium probauit ſalus mundi; aſt Apollonius et ipſe praeterita et futura videbat et noſcebat tanquam praeſentia. Variarum linguarum donum Apoſtolis diſtribuerat magiſter; ea vero facultate et Apollonium polluiſſe Damis mentitur. Excitauit ex mortuis puellam Ieſus; et Apollonius quoque. Malignos ſpiritus expulit et compeſcuit Mariae filius; ſed Tyanenſis quoque: orauere vero Ieſum, ne ſe torqueret, cacodaemonis angeli, ita vero Apollonium quoque rogauit empuſa, Menippum perſecuta. Propitiis in mari vectus vſus eſt ventis Apollonius, tempeſtatibus enim maris imperaſſe Chriſtum legerant nugatores. Qui oraculis confirmatam Apollonii diuinitatem mentiuntur, quod diuinarum literarum teſtimoniis Ieſum eſſe Chriſtum Dei filium, doctores Chriſtiani demonſtrarent. Cum inferis et manibus fuiſſe Apollonium, par erat confingi, eo quod ad inferos deſcendiſſe Ieſus praedicaretur. Quem cum ſponte Hieroſolymam acceſſiſſe, multis diſcipulorum retro cedentibus ſacri retulerint hiſtorici, Apollonius quoque Romam, relictus a diſcipulis pleriſque, ad carcerem et vincula properaſſe dictus eſt. Diſparuiſſe Ieſum, e manu lapidantium, ſacra refert hiſtoria, ſed diſparuit quoque Apollonius, quem non minus poſt liberationem ſuis apparuiſſe, quam Ieſum poſt reſurrectionem diſcipulis, finxere. Examinatus a praetore Ieſus cauſſam etiam ſecreto in praetorio dixit, nec minus eodem quoque modo Apollonius; cuius innocentiam agnouit praefectus praetorio,

Digitized by Google

vt Chriſti Pilatus, nec tamen metu Caeſaris vterque dimiſſus eſt. Ieſu illuſere milites veſtitu, nec alia manſere fata Apollonium, veſtimenti genere irriſum. Excitata propter Chriſtiani nominis gloriam perſecutio in eius diſcipulos, et in ſectatores Apollonii omnesque philoſophos pariter, ob nomen Tyanaei. Is pro Deo a ſuis habitus, et mediator inter Deum et homines, ne minor eſſet Chriſto, quem Deum mediatorem ſui profitebantur. Tandem non eſſe inter mortuos, ſed aſcendiſſe ad coelum Chriſtum, vnanimi teſtati ſunt ore Apoſtoli, et eandem fere traditionem ſecuti ſunt Apollonii cultores. Plura non addimus, facile ex enarrata hactenus Apollonii hiſtoria colligenda et paſſim quoque adducta a viris doctis [r], qui hunc hominum vecordium et maleferiatorum ſcopum pernouerunt; pauca haec enim ea luce radiant, vt niſi prorſus coecutiamus, nos plane conuincant, Apollonium ab hiſtoriae eius architectis ſiſti Ieſu Chriſti, filii Dei, aemulum, eoque nec natura, nec dignitate, nec miraculis minorem. Et in hunc cenſum omnes referendi ſunt, quotquot pro numine Apollonium habuere, vt infra dicemus.

Iudicia de Apollonio.

§. XIX. Etſi vero maxima Apollonii et viuo eo et poſt eius fata fuit celebritas, isque pro daemone quodam inter homines verſante habebatur, non defuere tamen, etiam cum viueret, plurimi, qui longe alium eum fuiſſe, et inter magos referendum eſſe putauerunt, atque praeſtigiatoribus annumerarunt. Cuius non alio teſte, niſi ipſo Philoſtrato opus eſt, qui non Euphratem ſolum, narrat, γοητίας nomine traduxiſſe Apollonium, ſed et illum ab Eleuſiniorum et Trophoniorum ſacrorum antiſtitibus repulſam paſſum, quod incantator magusue eſſet, tradit, et apud Domitianum eo nomine inuiſum et accuſatum fuiſſe refert, et hanc potiſſimum maculam vt ab eo abſtergat, in toto hiſtoriae ſuae volumine vires omnes adhibet [s], et initio mox atque limine talem eum iudicatum fuiſſe prodit, qui ὑγιῶς ſobrie ſaneque philoſophatus fuerit. Talem enim fuiſſe, qui magicis artibus philoſophiam profeſſus fuerit, apud Origenem [t] ait Moeragenes in commentariis de vita eius. Nec pro alio venditant veteres apud Lvcianvm [u] et Apvleivm [x], qui eum inter celebriores magos numerat. Nec hanc exemiſſe ſuſpicionem Philoſtrati commentarios, hominibus ex Xiphilini [y], Hieronymi, Avgvstini, aliorumque iudiciis de Apollonio, hic non cumulandis, videre eſt. Fuit et tertia veterum de hoc homine opinio, quae gloria philoſophi et viri boni Apollonio relicta, melius de eo tanquam philoſopho ſeuerius philoſophante ſentiendum ſtatuit. Damidi vero, Moerageni, et horum compilatori Philo-

r) Navde apologie pour les grands perſonages ſubçonner de Magie p. m. 238. Hvet. demonſtr. Evang. Prop. IX. c. 147. §. 4. p. m. 642. Rob. Ienking. not. ad Tillemont. vit. Apoll. Gvil. Nichols coll. cum Deiſt. P. III. p. 203. aliique a Tillem. l. c. laudati, quibus plures facile addi poſſunt. Nemo non enim hoc vidit.

s) L. I. c. 2. p. 40. L. VI. c. 12. L. VII. c. 39.

t) Contra Celſ. L. VI. p. m. 311. ed. Hoeſch.

u) In Pſeudomant. T. I. p. m. 529.

x) In Apolog. p. m. 148. ed. Scriu.

y) In Caracalla.

Philoſtrato fidem denegat, et hos fraudis, mendaciorum et τερατολογίας incuſandos eſſe putat. Quam potiſſimum ſententiam ſecutus eſt Evsebivs [z], qui *ſe humanae ſapientiae egregie callentem fuiſſe Tyanenſem, exiſtimare* fatetur, *quae vero philoſophiae excedant vires, a Damide, Philoſtrato vel alio quopiam affictа putat grauare virum, et ceu laruam aliquam Pythagoricum ei vitae inſtitutum aptare, vt aſino exuuias leonis.* Pulchre enim vidit Euſebius, Pythagoreum inſtitutum eiusmodi nugis omnium optime quadrare, cui iam Platonis aetate τερατολογίαν obiecere Socratici [a]. Inter recentiores non minora de Apollonio fuere ſententiarum diuortia. Quidam enim cum Euſebio malam fidem Damidis atque Philoſtrati accuſant, qui non μυθολογίαν tantum, ſed et mera et putida nobis obtruſere mendacia, quaeque ex Cteſia, Agatarchide, aliisque fabularum conſarcinatoribus acceperunt, tanquam ſuis oculis viſa nequiſſimo auſu nobis tradiderunt, qua ratione Philoſtrati fidem in dubium vocarunt Navdaevs [b], Olearivs [c], Bvddevs [d]. Alii, quibus reiici prorſus fidem Philoſtrati non placet, eo quod ante eum Apollonius magi nomen et celebritatem obtinuerit, in Apollonium reiiciunt cauſſam, ſed diuerſo modo. Quidam enim, hominem et in naturali ſcientia probe verſatum, et artis potiſſimum ſalutaris praeceptis imbutum viriumque naturae ſecretiorum notitia inſtructum multa naturali virtute miranda praeſtitiſſe, multa vero fraude, impoſtura milleque fallaciis, effeciſſe, vt aliquid homine maius videretur, autumant: alii diaboli potiſſimum artibus et ſecreto cum daemonibus commercio ea effeciſſe contendunt. Quorum prius Anonymvs, qui hiſtoriam Apollonii falſitatis conuicit, et ex parte quoque Hermannvs Witsivs [e], poſterius Cvdworthvs [f] et magna eruditorum pars [g] tuetur, qui hunc ideo hominem excitaſſe Satanam Chriſti Ieſu quaſi ſimiam putant, vt curſum euangelii ſiſteret, et miraculorum fidem eleuaret, gentilis vero religionis fulcra corroboraret [h]. Quae ſententiarum diuerſitas licet ex quauis parte ſuis roboretur rationibus, quamcunque tamen eligas, cadit inde aſſerta Apollonii diuinitas, quantoque inter ſe interuallo diſtent religionis Chriſtianae veritas, et impoſtura atque praeſtigiae Apollonii, ſole meridiano, non ſine inſigni ſanctiſſimae fidei noſtrae gloria, diſpaleſcit clarius. Nihil enim horum de miraculis Ieſu Chriſti dici poteſt, quae Apollonio obiiciuntur

 cum

z) Adu. Hieroclem. c. 4. 5. p. 432. ed. Olear.
a) Xenophon. Opp. T. II. p. 1001.
b) loc. cit. p. 229.
c) Praef. loc. cit. p. 36.
d) Diſſ. de verit. rel. Chriſt. philoſophorum obtrectationibus confirmata. Synt. diſſ. theol, p. 494. ſeqq.
e) Meler. Leidenſ. diſſ VII. § 7. p 380. ſeqq.
f) Syſt. intell. c. IV. § 14. p. 305.
g) Ita Baronivs, Svdorivs, Godeav, Tillemont, Flevry, I. F. Picvs, Grotivs, Casavbonvs, P. Molinaevs, S. Maresivs, H. Morvs, Hvetivs, Lloydivs, quorum loca nominat Olear. l. c. Conf. Bayle l. c. T. I. Dict. p. 267. Ionsivs de S. H. P. L. III. p. 203.
h) Diſplicet hoc, tanquam ad ipſa I. C. miracula ſuſpecta reddenda, Deique ſapientiam calumniandam idoneum Navdaeo l. c. et Moshemio ad l. c. Cvdw. Nobis, nihil nos, ad hoc extremum vt confugiamus, cogere, videtur. Omnia enim quae miracula adducuntur, aut impoſturae fuere Apollonii, aut mendacia Damidis et Philoſtrati.

Digitized by Google

cum habeant teſtes viros optimos, omnique fide digniſſimos, quaeque Ieſus Chriſtus patrauit θαυμάσια ab omni impoſtura aliena, nec praeſtigiae queant eſſe, et magiae incantamenta, nec naturalium virium effecta ab humana ſapientia producta. Tantum vero abeſt, vt, quod intendit hominum peſſimorum peruerſitas, ex hac Apollonii fabula, detrimentum capiat Chriſtiana religio, vt potius eam fortius et validius roborare dicenda ſit. Quod ſi enim miracula Chriſti cum θαυμασίοις Apollonii comparantur, primo, niſi quis malitioſe claudat oculos, intuitu patebit, haec illis nec fine atque ſcopo, neque ratione, circumſtantiis et modo, neque numero et fide teſtium, neque vtilitate, neque efficacia in animis hominum, neque dignitate et grauitate vllo modo poſſe comparari. Quin propria vineta caedunt acerrimi religionis Chriſtianae hoſtes, qui dum miraculis Chriſti Apollonium opponunt, eo ipſo vera eſſe Saluatoris miracula notabili confeſſione concedunt. Quod ſi teſtes futiles et inanes, vitam Apollonii faſtu et ſimplicitate turgentem, miracula, quae ei tribuuntur, infra viri tanti dignitatem conſtituta, et ſaepe puerilia atque ridicula, affectatum eruditionis nitorem, fabulasque dudum a veteribus exploſas, cum teſtibus et miraculis Ieſu Chriſti comparamus, euidentiſſimis inde rationibus demonſtrari poteſt, quid diſtent aera lupinis, et tenebrae luci. Quo in argumento laudabilis ſe exercuit diligentia Henrici Mori [i], Herm. Witsii [k], Bvddei [l], Houttevillaei [m] aliorumque, qui pro veritate religionis Chriſtianae depugnarunt.

Sententia Auctoris.

§. XX. Sed vt noſtram quoque, vt fert inſtituti noſtri ratio, ſententiam de Apollonii hiſtoria exponamus, lectorisque propinemus iudicio, coniungendas, ſuo modo et ratione, enarratas hactenus virorum doctorum opiniones eſſe putamus. Certum enim et nemini ignoratum putamus, ex quo diuina filii Dei virtus Satanicum regnum tum coeleſti doctrina, tum paſſione meritoria, tum miraculis potentiſſimis, deſtruxerat, eandemque miraculorum virtutem cum diſcipulis communicauerat, quibus Chriſtianae philoſophiae veritas atque ſanctitas, vt ſol exoriens, per omnem mundum radios ſparſit, valde nutare coepiſſe gentilem ſuperſtitionem, quaeque ea nitebantur ſacerdotum collegia, ventris et arcae emolumenta ſibi detrahi ſentientium. Qui ne detrimentum acciperent, ad quasuis fraudes et impoſturas delabebantur, quibus a pueritia erant innutriti, et vel oraculorum ſuorum mirabilibus, vel hominum ab ipſis conductorum et inſtructorum praeſtigiis nebulam plebi et ſuperſtitioſae turbae obiiciebant. Excitabat etiam fama nomenque Ieſu Chriſti eiusque teſtium, per totum terrarum orbem celeberrimum et diuinum homines aſtutos et verſipelles, vt magiam ab orientalibus populis diu iactatam, profitentes, per orbem Romanum diſcurrerent, et fictis prodigiis atque innumeris impoſturis ſe ſupra humanas vires ſapere dicerent. Qui licet toties non plebem tantum, ſed et ipſos imperatores decipe-

i) In myſterio pietatis L. IV. c. 2. §. 4.
k) loc. cit.
l) loc. cit.
m) Relig. chretienne prouvée par les faits p. 440. ſeqq.

Digitized by Google

ciperent, ſicut vrbe et Italia haut ſemel eiicerentur, magna tamen apud ſimpliciores pleroſque, praeſertim inter Graecos et Aſiaticos populos, ſuperſtitioni addictiores fruebantur exiſtimatione, et maxima inde hauriebant emolumenta. Qualem ea aetate diſciplinam Magorum viguiſſe [n], ſacrae et profanae hiſtoriae [o] ignariſſimum eſſe oportet, qui negauerit. Ex hoc vero hominum grege fuiſſe Apollonium, dubium nobis haut eſt. Qui enim, quaecunque ab eo patrata ſunt, ad naturales cauſſas et philoſophiae arcanae effectus referunt, non cogitant, talia ab eo narrari, quae omnes naturae vires ſuperant. Quale illud eſt: diſparuiſſe coram Domitiano, et eodem meridie apparuiſſe Puteolis; item, eo, quo Domitianus interemtus eſt, momento eius caedem Epheſiis indicaſſe. Qui vero *θαυμάσια* haec a Philoſtrato eiusque furfuris hominibus conficta et Apollonio affıcta putant omnia, non reſpiciunt ad teſtimonia veterum Philoſtrato tempore vel coaeuorum vel ſuperiorum, qui Apollonium magica arte infamem fuiſſe teſtantur, ex quibus LVCIANVM [p], qui ſub Traiano vixit, et APVLEIVM [q], qui ſub Antonino Pio floruit, ſupra iam adduximus: quibus omnino addendus illuſtris locus ORIGENIS [r], qui Moeragenis vitam Apollonii ipſe inſpexit, qui ita: *De magia hoc tantum dicimus; quicunque vult cognoſcere, vtrum et philoſophi capi ab ea poſſint, an non, legat ſcripta Moeraginis, qui memoriae prodidit Apollonii Tyanenſis magi et philoſophi res memorabiles: vbi, non Chriſtianus, ſed philoſophus, ait, captos ab Apollonii magia non ignobiles philoſophos, quum tanquam ad praeſtigiatorem acceſſiſſent, et in his, opinor, etiam de famoſo illo Euphrate narrat, et quodam Epicureo.* Clare haec probant ante Philoſtratum Apollonium magicis artibus inclaruiſſe, et hos fruſtra eſſe euincunt, qui totam Apollonii hiſtoriam ad fabulas reuocant. Dubitandum itaque non eſſe videtur, fuiſſe Apollonium ex eo hominum genere, qui magicis artibus et praeſtigiis famam ſibi quaerebant, plebem vero emungebant pecunia [s], multaque ex illis, quae narrat Philoſtratus, patrauiſſe, mirabilia illis viſa, qui ad fraudes et impoſturam hominis non attenderunt. Nihil in hac de Apollonio ſententia eſt, quod non homini apprime conueniat. Erat enim is, et temperamento ad fanaticum vitae genus proniſſimus, et educatione inter ſacerdotes a pueritia enutritus, et artibus illis praeſens, quibus in Aeſculapii templo homines ſplendide decipiebantur: didicerat ſine dubio hac occaſione multa ad medendi peritiam pertinentia [t], quibus in Aſiaticis regionibus, medicorum peritorum penuria laborantibus, ſupra fidem plebis efficere multa valebat. Elegerat is Pythagoricum vitae genus

n) Faciunt huius rei nobis fidem Acta Apoſt. VII. 9. XIII. 6. XIX. 13. Exemplo eſſe poſſunt Simon Magus, et Bar Ieſu.

o) Conferendus PLINIVS Lib. XXX. qui magiae hiſtoriam continet. Peculiari de hoc hominum genere Celſum ſuum opere egiſſe teſtatur LVCIANVS l. c.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) Valde hoc ſuadet data a ſacerdotibus pecunia Apollonio, quam certe non accepiſſet, niſi in ſocietatem fraudis et emolumenti inde enatae veniſſent.

t) Medicinae enim ſtudium ad Pythagoreiſmum pertinere T. I. L. II. c. 10. fuſe demonſtratum eſt. Erat vero illa quoque magica.

nus, et Pythagorei nominis celebritate venerandum et religionis cultu atque ſuperſtitione in admiratione poſitum, et diu miraculorum fama celebre: obierat omnia fere templa, adyta, oracula, antra, et cum ſacerdotibus, quorum res egregie promouebat, amiciſſime plerumque conſpirabat. Comites habuerat non ſimplices tantum ſed et, quod Lvciani * teſtimonio conſtat, ad perficiendam tragoediam inſtructos et callidiſſime rem ſuam iuuantes. Abierat ad orientis gentes, magiae profeſſione celeberrimas, et redux earum artibus ſe inſtructum erat gloriatus. Poſueratque in eo omnem ſuam induſtriam, vt religionem receptam ſtatuminaret et confirmaret. An ab huius generis homine impoſturas fraudesque maximas quis non exſpectauerit? an alienum eum a theurgiae arte, quam tot impoſtores tum iactabant, fuiſſe quis crediderit? an non multa patraſſe mirabilia hominem, illo, quod ei iunctum erat, conſortio, adiutum, quis ſibi perſuaſerit? Quod vt eo facilius credamus, legere iuuat Lvciani Pſeudomanten, ſiue Alexandri impoſtoris, qui vera fuit Apollonii effigies, hiſtoriam, quo lecto deſinemus mirari, qui tantis impoſturis et nequitiae artibus ludere potuerint homines in fraudes conſpirantes. Nam et is Pythagoreus fuit, et artem medendi edoctus, et ſacra religione deuinctus, et in ſchola Apollonii edoctus, et diuina commercia ſimulans, et fictis miraculis clarus. Quibus artibus eo magis inclareſcere potuit Apollonius, quo magis philoſophiae nomen a reliquis circulatoribus et praeſtigiatoribus eum diſtinguebat. Quod tamen licet vero eſſe omnino ſimile, nemo inficias iuerit, non eo tamen procedendum eſſe putamus, vt infernalis genii ope miracula edidiſſe Apollonium ſtatuamus: quanta enim virtus atque vis ſit humani ingenii in fraudes ob gloriam et pecuniam corradendam exardeſcentis, omnis nos aeui priſci et recentioris hiſtoriae edocent. Fatemur tamen eſſe in hac hiſtoria Apollonii talia, quae nec naturali artis nec ingenioſo fraudis opere eueniſſe dici poſſunt. Quae quo minus inferni viribus effeciſſe fingamus Apollonium, Damidis et Philoſtrati facit leuitas et mentiendi impudentia, tot nobis ſupra ſpeciminibus detecta. Ab eorum itaque vel ſimplicitate vel mentiendi prurigine eiusmodi miracula deriuamus, quae omnem humanam artem et ingenium ſuperant. Quis enim non mentitos eos, credat, Apollonium diſparuiſſe, et eodem meridie alibi viſum eſſe, qui nobis homines ſciapodas, mulierem ex dimidio corporis albam et nigram, menſas item et cyathos ſaltantes, dolia ſerenitatem et pluuias emittentia, et huius furfuris nugas alias, dudum in Cteſia et Agatarchide exploſas, tanquam res a ſe viſas commendant? Qui cum mentiendi audacia per ſe praeſtarent, in hanc impudentiam frontis eo facilius conſpirarunt, quo magis ita pia, quod credebant, fraude contra religionis Chriſtianae inſultus auitam ſuperſtitionem ſe defendere poſſe credebant. Id quod imprimis de Philoſtrato iudicandum,

*) Loc. cit.

Digitized by Google

dum, qui vt dominae placeret, et ſectae rationes ſequeretur, et eloquentiae argumentum caperet illuſtrius, Apollonii impoſtura, et praeſtigiis clari miracula ita auxit mendaciis, vt dubites, impudentia hominis, an mentiendi peritia magis ſit miranda. Noſter hic eſt, qui pari fere modo de Apollonio et Philoſtrato ſentit Cel. MOSHEMIVS, qui, ne nimii ſimus, cum his conferri meretur [v]. Nos priusquam Apollonii hiſtoriam dimittamus totam, duas his obſeruationes iungimus. Prima Philoſtrati ſpectat perſonam, quem ad tantam mentiendi audaciam conſurrexiſſe ex ea potiſſimum cauſſa putamus, tum quod Pythagoream ſectam ſi non ſequeretur ipſe profeſſione, (Sophiſta enim fuit, non Philoſophus) probaret tamen, eiusque τερατολογίαις a Pythagora iam introductis, et a ſequioris aetatis Platonicis confirmatis pollicem premeret, tum quod Iuliae Domnae, a qua Damidis commentarios emendandos et ornandos acceperat, gratiam aucupari cuperet. Eam enim foeminam inter ſacerdotes et abominabilem ſuperſtitionem educatam Syrorumque ex gente natam, fraudes ſuperſtitioni iunxiſſe, adeoque eiusmodi τερατολογίαις non credendis tantum, ſed et fingendis fuiſſe aptiſſimam, SPARTIANI [x] de ea imago prodit: cui vt ſe commendaret Philoſtratus, eo facilius mendacia iunxit eloquentiae, quo magis pia fraude id licere credebat. Altera obſeruatio hoc nos monet, ingenia etiam maxima et fertiliſſima, ac ad fraudes et impoſturam nata non excogitare poſſe eiusmodi mirabilia, nec philoſophiae cuiusuis colore poſſe pingi, quae vllo modo cum miraculis Ieſu Chriſti et Apoſtolorum, doctrinaque illis comprobata queant comparari. Quod ſi locus pateretur et inſtitutum, dignum eſſet, ex comparatione vel unius ex orationibus Ieſu cum Apollonii concionibus inſtituta demonſtrari, et ex tenebris lucis praeſtantiam oſtendi, quem tamen laborem nunquam poenitendum pio et attento lectori vehementer commendamus.

§. XXI. Scripſiſſe Apollonium Tyanenſem plurima, in hoc vno morem ſectae Pythagoreae non ſeruantem, quem ſcilicet in aeuo ſuo parum ſibi profuturum ſciebat, veteres teſtantur, et in his maxime Philoſtratus. Is Moeragene auctore [y] memorat, libros *de aſtrologica diuinatione* quatuor, quibus ſcientiam praedicendi futura ex aſtrorum conſtellationibus, quam ab Indorum Gymnoſophiſtis ſe didiciſſe gloriabatur, comprehendit. In eiusmodi enim ſtudiis cum olim diligentiſſime verſatus eſſet ſcholae Italicae labor, in iis quoque non inferiorem ſe veteribus Pythagorae diſcipulis probare voluit Apollonius. Porro et τελετῶν meminit PHILOSTRATVS [z], ſiue *de ſacrificiis, et quo pacto quis Deorum cuiuis, vt gra-* *Scripta Apollonii.*

v) Ad l. c. CVDWORTHI.

x) In Caracalla, conf. DE SERVIES femmes des Ceſars P. III. p. 303. Aſt huic mulieri Damidis memoriae venditae ſunt: vnde ſuſpicio eſt, eum quoque, qui, quam cariſſime poſſet, hos commentarios Imperatoris coniugi vendere vellet, illos ita auxiſſe et inſtruxiſſe, vt potuerint ſuperſtitioſiſſimae feminae placere.

y) L. III. c. 41.

z) Ibid. et L. IV. c. 19. Particulam ex iis habet EVSEB. de praep. L. IV. c. 13. p. 150. Theurgicum hoc opus fuiſſe, et euocationes Deorum tradidiſſe, ex l. c. recte colligitur. Qua arte vſus eſt Apollonius ad tumulum Achillis.

gratum ei ſit, atque conueniat, ſacrificare poſſit. Scripſiſſe hunc librum τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ ait IDEM [a], qua tamen lingua cum Cappadocum ea eſſe potuerit, et Athenienſium, qua vtebatur, priorem indicari OLEARIVS [b], poſteriorem innui contendit FABRICIVS [c], cuius etiam ſententia inde robur accipit, quod PHILOSTRATVS [d] refert, *linguam eius fuiſſe Atticam, neque ſermonem eius a gentilibus fuiſſe vitiatum.* Inueniſſe ſe, hoc de ſacrificiis opus in plerisque templis et in ciuitatibus plurimis, multis item virorum ſapientum domibus, PHILOSTRATVS [e] ait, ſiue reuera huic libro auctoritatem conciliauerit fama Apollonii, ſiue ſacris Chriſtianorum oraculis aequalis auctoritatis et famae librum oppoſuerit Philoſtrati malitia. Cuius de eo libro verba, cum quadam ei interpretatione opus fuiſſe monerent, occaſionem dederunt ſuſpicandi viris doctis, hieroglyphicis eum conſcriptum fuiſſe literis, vnde inuenti ſunt, qui literas hieroglyphicas ab Apollonio vſurpatas exhiberent [f], quas indignas eſſe commemoratione, idonea fide deſtitutas recte iudicauit OLEARIVS [g]. Locus enim Philoſtrati, ſi recte inſpicias, nihil aliud vult, niſi eadem periodorum conciſa et Laconica breuitate, qua vſus eſt Apollonius, conſcriptum fuiſſe [h]. *Tabulas* quoque *teſtamenti* ab ipſo Apollonio perſcriptas, ex quibus perſpici poſſit, vt diuino actus ſpiritu philoſophatus fuerit, memorant SVIDAS [i] et PHILOSTRATVS [k], qui hoc vnum ex ſcriptis eius Ionica dialecto fuiſſe compoſitum monet. Ex quo coniicimus, apud Epheſios forte degentem Tyanenſem illas tabulas conſcripſiſſe. SVIDAS [l] etiam χρησμοὺς ſiue *oracula* eius narrat, quae *aereis columnis eas, quae extremis temporibus venturae ſint, res omnes inſcriptas ſeruaſſe, ne temporis iniuria perirent,* refert CODINVS [m]. Librum quoque Apollonii ex antro Trophonii, dogmata Pythagorea ab ipſo Trophonio comprobata comprehendentem, et Hadriani Imperatoris bibliothecae in palatio, quod Antii habebat, illatum ſupra PHILOSTRATI fide laudauimus [*]. Nihil ex his ſcriptis omnibus, quae recenſuimus, ſupereſt; legimus tamen apologiam ab Apollonio ſcriptam, vt coram Domitiano recitaret, licet valde nobis ea ſuſpecta ſit, et ſi non res ipſas, ſaltem ſtilum et ſcribendi rationem a Philoſtrato accepiſſe

a) L. IV, c. 19.
b) Ad h. l. not. 9. p. 130.
c) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 61.
d) L. I. c. 7. et c. 17. e) L. III. c. 41.
f) BLASIVS VIGNERIVS in Steganographicis et ex eo ARTHVRVS THOMAS in Comm. ad Gallicam Verſionem vitae Apollonii, p. 703. g) Ad h. l. p. 130. not. 9.
h) ἡ ἠχὼ τοῦ ἀνδρὸς enim, quam in illo libro obſeruari ait, fuit ὥσπερ ἀπὸ σκήπτρου θεμιστευόμενα, vt ſcribit L. I. c. 17. Nempe praecipienti et legislatori ſimilis erat.
i) in Apollon. l. c. k) L. I. c. 3.
l) l. c. m) Origin. CP. p. 30.
*) L. VIII c. 19. Conſulendam hic commendat FABRICIVS l. c. FRANCISCI BLANCHINI Bibl. Ottobon. praefecti epiſtolam de Lapide Antiate, in qua agitur de villa Hadriani Auguſti in Antiati colonia ſita, oraculo fortunatorum, ac templis in eo celebratis, libro Apollonii ibi dicato, et eiusdem aſſeclis eo confluentibus, nec non de ſignis celeberrimis ibi effoſſis, Apolline praeſertim Vaticano, et gladiatore Burgheſiano Romae 1698. Ait etiam SVIDAS, ſcripſiſſe Apollonium vitam Pythagorae, et de Pythagora ſcripſiſſe ait PORPHYRIVS: ex quo Pythagorae res enarraſſe eum, viſum IONSIO de S. H. P. L. III. c. 5. p. 230. conf. FABRIC. l. c. TILLEMONT. p. 216. Sed cum alii veterum taceant, videtur ſane SVIDAS ſcriptor inaccuratus, doctrinas Pythagorae cum eius vita confudiſſe.

Digitized by Google

piſſe videatur, adeo vbique Sophiſtae artem redolet. Nam et *hymnus in memoriam*, cuius a PHILOSTRATO [n] fit mentio, intercidit. Supereſt tamen *epiſtolarum* ab Apollonio ſcriptarum ſylloge, ab incerto auctore profecta. Eam enim, quam ſe inſtituiſſe ait PHILOSTRATVS [o], aliam, et ab iſta diuerſam fuiſſe, ex eo ſatis patet, quod deſiderentur in ea haud paucae, quas tamen vel ipſas adducit Philoſtratus, vel earum ſaltem mentionem iniicit earumque argumentum repraeſentat. Illas nouo lumine colluſtratas debemus diligentiae et eruditioni praeſtantiſſimi OLEARII, qui eſſe eas veras et genuinas nullus dubitat, cum characterem, placita, mores, indolem Apollonii luculenter ſpirent. Quod diſplicuit quidem eruditiſſimo Vigornienſium epiſcopo GVILIELMO LLOYDIO [p], qui putat, Philoſtratum, Sophiſta qui eſſet, neque ignoraret, quo ſtilo ad reges exarandae epiſtolae eſſent, ipſum eſſe auctorem epiſtolarum, quae ſub Apollonii nomine feruntur. Certe id ipſum, quod tam bene iis cum hiſtoria Apollonii a Philoſtrato ſcripta conueniat, magis ſuſpectas eas nobis reddere, et Philoſtratum ipſum, veritum, vt ſatis eſſet auctoritatis eis epiſtolis poſtquam ad eas prouocaſſet, ſubiungere, certiora ſe ex Damidis ephemeridis hauſiſſe. Recte vero his opponit Cl. OLEARIVS [q], vltimum tantum ad prolixiorem rerum Apollonii enarrationem, quas Laconica breuitate, tangunt modo, non explicant epiſtolae, reſpicere: eſſe etiam in ipſis epiſtolis profundiorem philoſophiam, quam quae in Philoſtratum competere videatur: neque vero ſimile eſſe, audacter adeo ad bibliothecam Hadriani Imperatoris apud Antiates, quae pluribus haut dubie patebat, prouocaturum fuiſſe, ſi ipſe harum epiſtolarum extitiſſet faber, facile ab eruditis hominibus reuincendus. Addimus his, non characterem tantum Apollonii, paedagogica ambitione facile ab aliis philoſophis ſe diſtinguentis, ex iis elucere, quem praepoſtere paſſim Philoſtratus expreſſit, vt aliquoties notauimus; ſed et philoſophiam talem eſſe, quae Apollonio conueniat, eiusque mentem luculenter exprimat. Vnde genuinas eſſe, minime dubitamus, et ad Apollonium recte referri putamus. Sunt enim breuiſſimae et notante ipſo PHILOSTRATO [r] Laconica dictione conciſae, et quaſi ex ſcytala profectae omnes, tales nempe, quales ſcribi par erat ab homine faſtu et ſuperbia alios omnes contemnente, et ex ſtulta Pythagorae imitatione auctoritatem plus quam regiam in ipſos etiam Imperatores et Principes ridiculo et puerili plane auſu affectante [s], adeo vt quaſi ex tripode praecepiſſe ipſe fateatur PHILOSTRATVS. Qui cum legislatoris inſtar haec adhibuiſſe Apollonium moneat, prodit ſe legislatoriam maieſtatem a ſcholaſtica non diſtinxiſſe.

n) L. I. c. 3. conf. OLEAR. ad PHIL. p. 380.
o) L. VII. c. 35.
p) In ep. de vita Pythag. ad Bentleium.
q) l. c. in addendis p. 956.
r) L. I. c. 17.
s) Hoc ἡ τέχνῃ τοῦ ἀνδρὸς peculiaris, not. (h)

Fama et exiſtimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuiſſe exiſtimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum eſt. Nec mirandum, fanatici hominis et impoſtoris nomen atque ſuſpicionem ſibi eum contraxiſſe, cuius vita tam integra non fuit ſceleriſque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter inſanam prorſus ſuperſtitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando conſilio in vnum ſyſtema conflabat, ex eo quoque intolerabilis faſtus et puerilis quidem, aſt grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata eſt tyrannum, ſed et Veſpaſiano Titoque bonis aequiſque principibus, vt paedagogi ſolent pueris, ridicula quaſi ſub ferula praecepta dedit, immo, ſi Philoſtratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem ſe habendum eſſe contendit, immo Deum ſe coli non paſſus eſt tantum [t], ſed miſera quoque cauillatione defendit. Cuius ſummae ſuperbiae et puerilis faſtus in epiſtolis [u] tam luculentum ſpecimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philoſophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemſiſſe pecuniam, eo quidem ſpecimine ſatis probauit, quod ſacros templorum theſauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit EVSEBIVS [y], et mendacem ob hoc vitium fuiſſe obſeruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuiſſet inuectus, nunc eidem turpiſſime adularetur, Domitiano, ſimulans ac ſi non contra ipſum vllo modo, ſed pro ipſo potius faciant, quos in Ionia ipſe de fatis atque neceſſitate mouerat ſermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo ſiniſtra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio geſſiſſe, vbique clamat Philoſtratus, licet tam malae notae Philoſophum non fuiſſe, quam ille depingit, infra ſit demonſtrandum. Vnus nobis LVCIANVS [z] ſufficit, qui Apollonium ſcholae nequiſſimorum impoſtorum principem nobis ſiſtere, non erubuit, et eorum ducem fuiſſe indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immiſſiones in hoſtes, rationem eruendi reperiendique theſauros, haereditatum ſucceſſiones.* Talis licet fuerit multis, qui naſum habebant, viſus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem inſanum in modum excreuit eius auctoritas et exiſtimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud eſt, poſtquam incerto et obſcuro mortis genere e viuis fuit ſublatus, et quod ipſe de ſe diſſeminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenſes enim, ciuis ſui gloria intumeſcentes ei templum dedicarunt, et imago eius ſuſpenſa, et non locus ille tantum ſacer habitus, ſed tota inde Tyanenſium vrbs eo priuilegio gauiſa, et ab

t) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
u) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
z) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluiſſe, quo vrbes νεωκόροι, quae in honorem imperatorum templa haberent inſtructa, et ſacra ſolennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii exiſtimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, ſed et Tyanenſibus ſaluti eſſet. Qua de re memorabile eſt, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelianum de Tyanae ciuitatis euerſione vera dixiſſe, vera cogitaſſe: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque ſapientem, veterem Philoſophum, amicum verum, Deorum ipſorum etiam pro numine frequentandum, recipienti ſe in tentorium ea forma, qua videtur, ſubito adſtitiſſe; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixiſſe: Aureliane, ſi vis vincere, nihil eſt, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, ſi vis imperare, a cruore innocentium abſtine. Aureliane, clementer te age, ſi vis vincere. Norat vultum Philoſophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique ſtatim attonitus, et imaginem, et ſtatuas, et templum eidem promiſit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de exiſtimatione Apollonii eo tempore iudicari poteſt: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maieſtate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro ſanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit noſſe, Graecos legat libros, qui de eius vita ſcripti ſunt. Ipſe autem [c] ſi vita ſuppetat, atque ipſius viri fauori vſquequaque placuerit, breuiter ſaltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri geſta munere mei ſermonis indigeant, ſed vt ea, quae miranda ſunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, ſtatuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuiſſe honoratam, ſed habitum quoque fuiſſe talem, qui peculiari ſuo fauore homines iuuaret, et tutelarem quaſi ſe praeberet daemonem. Quod in Chriſtianorum potiſſimum factum eſſe opprobrium dictante inuidia, veriſimile eſt valde. Cum vero tanta gratia vſa ſit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non eſt, populum tantam auctoritatem fuiſſe ſecutum. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non ſine magnis ſumtibus praeter librum eius de Pythagorica diſciplina, omnes eius, quotquot nanciſci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epiſtolas colligeret, et Antii bibliothecae inſereret [d]. Maiora molitus eſt Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teſte DIONE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario ſuo, in quo animas ſanctiores ſeruabat,

 bat,

a) PHILOSTRATVS L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. 369.

b) In Aureliano c. 24.

c) Non tamen hoc executus eſt Vopiſcus, et vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philoſtrato aetatem tulit: ita et Sotericbus Oaſites, de quo SVIDAS, intercidit.

d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

e) L. LXXVII. p. 878.

bat, Apollonium, Chriſtum, Abraham et Orpheum et huiuscemodi Deos habebat, ad quorum effigies rem diuinam faciebat, vt auctor eſt LAMPRIDVS [f]. Quam de Apollonio opinionem plebs ſecuta inter diuinos eum viros frequens retulit, ac Apollonii nomen ad abigenda ſpectra et edenda mirabilia adhibuit [g]. Quod ſi LACTANTIO [h] fidendum eſſet, ſub Herculis Alexicaci ſimulacro, quod apud Epheſios conſtitutum fuit, venerata fuiſſet Apollonium liberatorem ſuum et auerruncatorem peſtis ea ciuitas: ſed eum perperam intellexiſſe PHILOSTRATVM, appoſite monuit OLEARIVS [i]. Addi his poteſt iudicium ſcholae eclecticae de Apollonio, ex Eunapio ſupra relatum, quod eum dei inter homines peregrinantis honore tituloue mactauit. Alia, ne nimii ſimus, praeterimus, videnda apud Cel. MOSHEMIVM [k].

Doctrina Apollonii.

§. XXIII. Enarrata vitae Apollonii hiſtoria paucis etiam de philoſophicis eius doctrinis dicendum eſt: ipſum enim a mago ſe ita diſtinxiſſe, vt ſe philoſophiae cognitione ea ſcire diceret, quae magi et praeſtigiatores fruſtra affectarent, ſupra docuimus. Elegiſſe vero Apollonium Pythagoream philoſophiam, toties ipſum non confitentem tantum, ſed et gloriantem audiuimus, hoc vt vltra demonſtrare plane ſuperfluum ſit. Nam non tota tantum vita eius κακοζηλίαν Pythagoricam prodit, ſed et ipſa miracula et τὸ τερατῶδες quod affectauit, quodque characteris inſtar in hac ſecta notauere veteres. Pleraque etiam, quae edidiſſe dicitur miracula, nituntur placitis Pythagoricis de migratione animarum, de poteſtate ſapientis in elementa, de natura et colligatione fatorum ineuitabili, de ordine, conditione et natura daemonum, et quae his ſunt ſimilia [l]. Ex Pythagorico itaque ſyſtemate, quae ei dogmata placuerint, facili coniectura intelligi poteſt, nec opus eſt prolixo de Apollonii philoſophia Commentario. Quoniam tamen ſi non ſolus, certe celeberrimus et famoſiſſimus eorum eſt, qui poſt C. N. Pythagoricam philoſophiam reuocarunt, paucas ex eius epiſtolis aſſertiones, adhibito iudicio et examine, huc transferemus, vt qua ratione Pythagorice philoſophatus ſit impoſtor maximus, quaeue fuerit huius philoſophiae tum temporis facies, pateſcat.

I. Philoſopho cum philoſophis amicitia eſt, cum Sophiſtis vero et Grammatiſtis et his ſimilibus non item [m]. Ita ad Euphratem, quem hoc nomine pungit, quod quaeſtus cauſſa philoſophiae inuigilaret. Improbaſſe

f) In Alex. Seu. c. 29.

g) EVSEB. l. c. h) L. V. c. 3.

i) Ad PHIL. L. VIII. c. 7. ſ. 9. n. 13.

k) Diſſ. de varia exiſtimatione Apollonii: quae extat in eius obſeru. hiſt. crit.

l) Maxime hoc demonſtrauit in apologia PHILOSTRAT. L. VIII. c. 4. ſ. 4. ſqq. 332. ſeqq. modo Apollonii ſit. Nam non ſolum ibi ſe comem alere more Pythagoreo ait, ſed et ſcire ſe, in quos anima ſua migrauerit; eſſe hominibus cum Diis cognationem, ex qua Dii et ipſi euadant, qui boni ſint, vt Deus bonus eſt. Cibis vilibus ſeruari ſenſus integros, vt tanquam in ſpeculo futura videant, vt praeſentia, Deum incruentis honorandum eſſe ſacrificiis, reuocari per iyngas poſſe animas defunctorum, fata eſſe immutabilia et generoſo animo excipienda etc. Talia multa in hac apologia offendet lector attentus.

m) Ep. I. p. 385.

Digitized by Google

baſſe vero non ſophiſticam tantum profeſſionem, ſed et ſcribendi genus notat PHILOSTRATVS [n], qui cum ita ipſe, qui ſophiſta erat, inter homines κακοδαίμονας referretur ab Apollonio, mirum eſt, quod tam impenſo labore eius coluerit memoriam.

II. Natura, inſtitutione, poſſeſſione, vſu virtus acquiritur: cuius quidem gratia omnia amplectenda [o]. Aut igitur a ſophiſtica abſtinendum, aut gratis illa cum omnibus communicanda: curandi affectus, neque inuidendum aliis, qui vere philoſophantur.

III. Veritatis cauſſa philoſophandum [p].

IV. Philoſophus (qualis Apollonius fuit) omne balneum deuitat, extra domum nunquam prodit, pedesque ſuos tuetur impollutos. Nunquam aliquod membrum corporis mouere conſpicitur, ſemper ſcilicet anima eius in motu eſt: nutrit in capite comam: veſtem geſtat lineam, et quicquid eſt hominibus in ſacris puriſſimum: diuinatione vtitur: et corporis aegritudines tollit, et affectus ſedat: comedit ſolus, pauca loquitur, et de paucis: ab omnibus carnibus abſtinet, et omnibus animalibus, ſcilicet eo, quod homo ſit [q]. Deſcribere ita Apollonium philoſophum Pythagoreum, ex collatione eorum, quae ſuo loco de ſcholae Italicae inſtitutis et diſciplina dicta ſunt, facile intelligitur: miſcet tamen more Stoicorum παράδοξα quaedam: e. g. non mouere membra, nempe motu rationali et ſpirituali; comedere ſolum, quia reliqui vorant; pauca loqui, nempe tacere poſſe.

V. Paucis opus eſt philoſopho, vnde par eſt, vt ne de pluribus, quam neceſſariis, ſibi proſpiciat, deque iis conquirendis ſollicitus ſit, tum alio modo quocunque, tum eo, qui cum aliqua turpitudine ſit coniunctus. Id tamen cum factum ſemel, proximum eſt conſilium, magno ſtudio partem elargiri facultatum patriae et amicis [r].

VI. Philoſophus idem eſt ac liber [s]. Sapit hoc quoque παραδοξολογίαν Stoicam, quam ob Euphratem in his Stoico more verſantem, ſectatus fuiſſe videtur.

VII. Turpiſſimum eſt, diuitiarum ſtudio nos peregre agere videri, maxime cum ſint homines, qui vt memoriam poſt ſe relinquant, easdem contemnunt, licet nullo virtutis amore ducti [t]. Nec philoſophus, mercedem pro philoſophia accipiet, etiamſi indigeat [u]. Paſſim in hunc ſenſum differit, et Euphratem mercede docentem pungit, ipſe, vt ſupra vidimus, a pecuniae amore non alienus.

VIII. Pulcrum eſt omnem terram patriam cenſere, omnes homines fratres et amicos, cum Dei genus ſint, eiusdemque naturae; cum item affectuum omni modo atque omnibus eadem ſit communitas, quocunque loco et quacunque conditione quis degat, ſiue barbarus, ſiue Graecus ſit, aut alius homo [v].

IX. Nulla

n) L. III. c. 19. o) Ep. II. p) Ep. IX. p. 389. q) Ep. VIII. p. 387. r) Ep. IV. p. 386. s) Epiſt. XXVIII. p. 390. t) Ep. XXXV. p. 394. u) Ep. XLII. p. 395. v) Ep. XLIV. p. 395.

IX. Nulla ſapientia vinci poteſt cognationis affectus, omniſque res id, quod cognatum eſt, ſibi ad ſe trahit.

X. Rerum omnium philoſophia eſt praeſtantiſſima.

XI. A viro Pythagoreo accipies iſta et tanta: artem condendi leges, geometriam, aſtronomiam, arithmeticam, harmonicam, muſicam, medicinam, vniuerſam diuinam diuinationem (id eſt theurgiam, goëtiae oppoſitam [u]). Et quae pulchriora adhuc, animi magnitudinem, grauitatem, conſtantiam, bonam famam, cognitionem Deorum non opinionem, ſcientiam daemonum certam, non credulum aſſenſum, amicitiam vtrorumque, ſuis vt ſit contentus, aſſiduitatem, frugalitatem, facilitatem rerum neceſſariarum, integritatem, agilitatem, reſpirationem facilem, colorem conuenientem, ſanitatem, tranquillitatem, immortalitatem [x].

XII. Magus Deorum miniſter eſt; aut indole qui ſit diuina. Qui vero non magus, ille atheus [y].

XIII. Verum dixit Heraclitus phyſicus, hominem natura irrationalem eſſe. Merito itaque omni illi facies prae pudore tegenda, qui ſtulta opinione intumeſcit [z]. Recte hanc ſententiam tribui Heraclito ex veterum teſtimoniis et ſyſtemate eius phyſico *tomo primo* [a] illuſtrato patet. Rationalis enim ſecundum Heraclitum anima extrinſecus homini aduenit. Eſſe vero Pythagorea et Heraclitea proxima inter ſe cognatione iuncta, eodem loco diximus. Hincque ratio explicanda, qui pudore et ſtultitia hominem opinione intumeſcentem hic oneret Apollonius, ipſe inſana de ſe opinione nimium elatus, vt vel ex his epiſtolis luculentum eſt [b]. Accepiſſe ſe enim hanc ſapientiam a Deo, et cognatione diuini ſpiritus in eum deſcendentis putabat, vnde ſe diuinum praedicare, fratribuſque grauem dicam ſcribere non erubuit, quod non ipſi quoque de fratre tam magnifice ſentirent.

XIV. Vis animi a prudentia non ſeparanda, ſed vtraque coniungenda; ſemper enim alterum alterius indiget, vt viſus lumine, et lumen viſu [c].

XV. Anima ſemper in motu eſt [d]. Etiam hoc a Pythagora accepit, cui animus eſt numerus ſe ipſum mouens.

XVI. Nulla res interit, niſi in ſpeciem, quemadmodum nec gignitur quicquam, niſi ſpecie.

XVII. Vbi aliquid ex ſtatu eſſentiae in naturae ſtatum tranſit, id generatio videtur: mors contra, vbi ex ſtatu naturae ad ſtatum eſſentiae redit.

XVIII. Interea vere nihil quidquam generatur, aut corrumpitur, ſed tantum conſpicuum fit modo, modo conſpectui ſubducitur rurſum, illud quidem propter materiae craſſitiem, hoc vero propter eſſentiae tenuitatem.

XIX. Eſſentia ſemper eadem, motu tantum et quiete differt. Illud enim

u) Conf. PHILOSTRAT. L. V. c. 12.
x) Epiſt. LII. p. 398.
y) Epiſt. XVII. p. 390.
z) Ep. XVIII.
a) L. II. c. 12. Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602. SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. VII. ſ. 126.
b) Ep. XLIV. p. 375.
c) Ep. XX. p. 391.
d) Epiſt. VIII. p. 387.

enim proprium neceſſario mutationis, quae extrinſecus non aduenit, ſed qua totum in partes mutatur: partes autem in totum reuertuntur, dum omne, quicquid eorum eſt, coniungitur.

XX. Plenum quod eſt, id viſibile fit propter craſſitiei renitentiam, inuiſibile autem fit, ſi vacuum quaſi fiat raritate ſua: materia, quae vi quadam detinetur, ex continente eam vaſe aeterno, quod nec ortum habet, nec interitum, diffluente.

XXI. Rerum viſibilium modus nullus ſingulorum eſt indiuiduorum, ſed vnius omnis modus eſt rei ſingularis.

XXII. Rem illam primae eſſentiae nomine recte quis vocauerit. Quae ſane ſola efficit et patitur, et fit omnia in omnibus, Deus aeternus: nominum tantum et repraeſentationum varietate nomen amittens, iniuſte licet.

XXIII. Homine itaque moriente, Deus fit ex homine, modo mutato, non ipſa natura et eſſentia. Mors itaque non dolenda, ſed colenda et reuerenda eſt. Deo itaque relinquendus is, qui iſtuc peruenit. Luculentum hoc phyſiologiae Apollonianae compendium eſt, quod ipſis eius verbis ex epiſtola conſolatoria ad Valerium [c] expreſſimus, quodque, cum ſubtilitate Philoſtrati ingenium ſuperet, argumento eſt, non ab hoc illi ſuppoſitum, ſed ab ipſo profectum eſſe Apollonio. Apertum vero ex delineatione ſyſtematis Pythagorei et Heracliti, quam ſuo loco exhibuimus, ſequi hic Apollonium Pythagorae quidem placita, ſed eo modo, vt ex Hippaſi ſchola in ſuam ſectam tranſtulit Heraclitus, cuius philoſophiam valde probatam fuiſſe Apollonio, modo vidimus. Quod vt planum faciamus, ſupponit quidem Apollonius, ἐσίαν rerum eſſe aeternam et immutabilem, qua ratione ideas Plato, numeros definiuit, rerumque eſſe eſſentias dixit Pythagoras, ſed in materia ita latere putat, vt hanc vnam conſtituere eſſentiam vel ſubſtantiam ſtatuat, quae nec principii, nec finis vnquam particeps ſit, et vna omnia efficiat pariter atque patiatur, quaeque cum particulis minimis vehementiſſime inter ſe commotis ſemper et agitatis conſtet, condenſata atque coarctata rerum omnium ſpecies producat ſenſibiles et viſibiles, rarefacta autem et quaſi euacuata, reſolutaque iſta compagine prioris coagmentationis naturam amittat, et fiat inde inuiſibilis, ſpeciebus iſtis euaneſcentibus, licet iſtae materiae vniuerſalis ſiue eſſentiae particulae immutabiles maneant. Status itaque eſſentiae eſt, fons quaſi et ſubiectum naturarum, ſiue eſſentia illa vniuerſalis, immutabilis, aeterna, diuina, ex qua omnia formantur; ſtatus naturae vero viſibilis ſpecierum formarumque apparatus, vbi ita materia compingitur, vt certa forma fiat viſibilis; quae vbi ita coniungitur, generari res, vbi reſoluitur, mori dicitur. Ex quibus patet, non ſecutum fuiſſe Apollonium genuinum ſyſtema Pythagoreum, quod aeternas eſſentias ideaſue ac numeros per ſe exiſtentes ſupponit, et materiae opponit, vt quidem vult doctiſſi-

c) Epiſt. LVIII. p. 401.

ctiſſimus OLEARIVS [f], et nos eodem fere modo olim [ff] Apollonii phyſiologiam explicuimus; ſed acceſſiſſe Semi-Pythagoreis, quique ex eorum ſchola prodiit, Heraclito, qui vnam tantum rerum omnium eſſentiam, ignem nempe diuinum in generatione rerum varie coarctatum et ita quaſi compactum, vt viſibilis fieret, ſtatuerunt. Cuius non luculentior dari ratio poteſt, quam quae ab ipſo Apollonio affertur, *πάθος ὐδὲν τῶν φαινομένων περὶ ἕκαςον ὐδὲν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἓν ἕκαςά*, *affectiones atque paſſiones* (recentiores barbare modificationes vocant,) *non conſtituere res ſiue eſſentias ſingulares, ſed rem vnamquamque ex vno modum hunc accipere, quem prae ſe fert.* Vnde hanc vniuerſalem materiam non tantum eſſentiae primae nomine notat, ſed et ei proprietates atque affectiones omnes tribuit, quae eſſentiis tribuebantur in Pythagorae ſchola, eamque non patibilem tantum cauſſam, ſed efficientem quoque eſſe, innuit. Ex quibus ſequitur, vnam tantum eſſe rerum eſſentiam (naturam enim, *τῶν φαινομένων* eſſe putabat,) eamque ſe ipſam formare, modos formasque ipſi imprimere, in res omnes alteratione, non vero mutatione ſua, transfigurari, coëuntem fieri viſibilem, extenuatam et reſolutam inuiſibilem reddi. Hanc itaque vnam tantum ſubſtantiam dari in mundo, hanc Deum eſſe ipſum, in hanc omnia redire, hanc aeternam et immutabilem eſſe. Deum itaque eſſe omnia, variis modis indutum, licet, iniuſte tamen, nomen amittat. Vniuerſae itaque naturae vnam eſſe vnius eſſentiae cognationem, pendere ex ſe omnia, reuocari omnia eandem ad eſſentiam, et ſic reuera hominem et viuum et mortuum Deum eſſe. Vidit iam acutiſſimus OLEARIVS [g], haec Spinoziſmo valde fauere, qui vnam tantum ſubſtantiam, variis modis affectam, nobis geometrico ordine primus exhibuit, anteceſſores tamen habuit multos. Et vt verum fateamur, non videmus, qua ratione ab hac impietate liber queat pronuntiari Apollonius, qui res omnino omnes ad vnam refert eſſentiam, et non emanatione (quod theoſophici volunt, in hanc claſſem minus accurate ab Oleario relati) ſed modificatione tantum extrinſeca, differre inter ſe res viſibiles, principium item agens et patiens vnum idemque eſſe, ſtatuit. Qua in re, multo audacior et impudentior eſt Apollonius philoſophis reliquis omnibus, qui in hoc haeſerunt luto. Illi enim dicis gratia, et vt puluerem hominibus incautis obiicerent, Deum ab iſta materia vniuerſali verbo nomineque diſtinxerunt; hic vero indignatur et improbat, aliter res omnes vocari, quam Deum, cum reuera omnia Deus vnus ſint. Quae cum atheiſmum apertum exhibeant, nouo nos docent ſpecimine, impudentiſſimam impietatem, abiectiſſimae tamen ſuperſtitionis poſſe eſſe fundamentum et materiam. Ita enim dum omnia non mutantur tantum in Deum, ſed ipſe Deus ſunt, coli etiam, virtutesque rerum naturalium, cognita

f) Ad h. l. qui tamen Spinozae vnam poſtea ſubſtantiam in his agnoſcit.

ff) In Germanico Hiſt phil. op. T. III. p. 332. ſeqq. licet iam tum monuerimus, Heracliteam melius Apollonii φιλοσοφουμένοις conuenire quam Platonica.

g) loc. cit. not. ii. p. 402.

cognita ſemel ratione vniuerſalis cognationis elici poſſunt. Non tacebimus tamen, quae huic potiſſimum explicationi ſyſtematis Apollonii obiici poſſunt: Affert nempe EVSEBIVS [h] fragmentum operis Apollonii de ſacrificiis, vbi ita de colendo ſummo numine praecipit: *Equidem ſic exiſtimo, iuſtis eum verisque religionis officiis numen colere, ſibique per ſeſe propitium illud ac ſecundum prae caeteris hominibus habere poſſe, ſi Deo quidem illi, quem principem diximus, quique et vnus eſt, et longo a reliquis interuallo ſeiunctus, ſecundum quem vtique caeteros cognoſci neceſſe eſt, nihil unquam ſacrificarit, ignem non accenderit, nec eorum quae ſenſibus vſurpantur, quicquam plane conſecrarit; vtpote qui rei nullius indigeat, non modo noſtrae, ſed nec eorum etiam, a quibus plurimum naturae dignitate ſuperamur: cumque adeo nihil ſit eorum, quae a terra vel aëre quoquo modo procreentur, animalque nullum ab eodem nutritum, quod, ſi tanti naturam numinis attendamus, non labis genus aliquod videatur, ſed tantum excellentem illam ac praeſtantem orationem ei ſemper obtulerit, quae nequaquam in ore profertur, atque ab eo, qui rerum omnium eſt optimus, eo quod ſimiliter in nobis eſt optimum, interprete, bona poſtularit. Illud autem mens eſt, quae nullius operam inſtrumenti deſiderat.* Hactenus Apollonius, cuius verba ſyſtemati emanatiuo magis, quam Spinoziſtico, fauere non negamus, cum eodem prorſus modo diuinum ſyſtema ordinet, quo IAMBLICHVS et eclectici, ſed et Deum primum ſummumque ab omnibus reliquis daemonibus, multoque magis a rebus corporalibus longo interuallo ſeparet. Etſi vero vna reſponſione defungi licet, dubitando de fide et γνησιότητι huius fragmenti, non tamen eo deuenire opus putamus eſſe, cum ſupra exhibita cum his queant inter ſe conciliari, modo ad genuinam rationem ſyſtematis Semi-Pythagoraei attendatur. Statuit enim illud, in centro vniuerſitatis latere iſtam eſſentiam vniuerſalem primamque, nempe ignem illum mundanum, quo nomine Hippaſus et Heraclitus eam appellarunt, exque centro ad peripheriam ſe extendendo, res quidem omnes in ea modificari, ipſam tamen in extrema tandem ſphaerae mundi parte, lucidius puriusque reſidere; vnde quo propiores ſint ignis huius eſſentiaeue primae modificationes, quas vocant, atque πάθεις, eo diuiniores cenſendas eſſe, licet longo adhuc interuallo a primo ignis fonte puriſſimo remotae. Haec ratio fuit, cur daemonibus locum fecerit hoc ſyſtema, licet eandem naturam ſiue eſſentiam per vniuerſum eſſe et modificari ſtatuerent. A quo dogmate parum abierunt Stoici Pythagoreis et Heracliticis principiis vſi, vno hoc diſcrimine, quod agens et patiens, in ſigno magis rationis, quam re ipſa, diſtinguerent. Apollonius itaque, qui in epiſtola ad Valerium nudam ſyſtematis impii faciem detexit, in opere de ſacrificiis, illud ad ſuperſtitionem cui adhaerebat, applicans, et ſcalam illam daemonum, vſque ad impenetrabilem Deitatis abyſſum, quam ſchola Alexandrina iam tum erat commenta, adhibens, illum inacceſſibilem

h) Praep. L. IV. c. 13. p. 150.

lem Deum, eſſentiam quidem illam primam eſſe ſtatuit, ſed in centro quaſi ſuo latentem, quae cum ipſa ſe eſſentiae ſuae modificatione rebus omnibus largiatur, his certe placari et ſacrificiis honorari non poteſt, quae tam pura et ſimplicia natura ſua eſſe nequeunt, quam ipſiſſima eſt: cui, quae apud ipſum ſunt, modificationes proximae, ſpeciem eſſentiarum ſingularum prae ſe ferentes, daemones ſunt, cōlendi et placandi ſacrificiis, quae propius naturam eorum accedunt. In epiſtola itaque adducta metaphyſice locutus eſt Apollonius, in fragmento theologice, quae poſteriora non obſtant, quo minus inter impietatis patronos et Spinozae anteſignanos numerandus ſit Apollonius, licet, neſcio qua felicitate, hactenus apud omnes, qui atheiſmi hiſtoriam ſcripſere, hanc notam effugerit, ſolo acutiſſimo Oleario hanc Apollonii maculam perſpiciente. Ex dictis, ſequentibus etiam lux affulgebit, patebitque non ſine ratione graui vtramque ſyſtematis huius interpretationem nos in concordiam redegiſſe. Ita enim porro ad Valerium praecipit:

XXIV. Et ordo quidam rebus ineſt, eique Deus praeſidet, ſapiens itaque bona ſibi ipſe non eliget, quae ſibi evenient autem, ea ſibi vtilia exiſtimabit. Sana haec videri, qualia et Stoici et Pythagorei praeceperunt, negari nequit: ſed ad illud, quod in antecedentibus diſerte tradidit, ſyſtema applicata, peſſimum fundunt ſenſum. Nihil enim aliud eſſe poteſt ille ordo, quam σύρα τῶν παθῶν, ſiue ordo, conſecutio et concatenatio iſtarum vnius vniuerſalis eſſentiae modificationum, quae in ipſo eſſentiae intimo incipiunt centro, et neceſſaria ratione, vt circuli aquae a lapillo motae ſe dilatant, et inuicem conſequuntur. Quibus cum illa vniuerſalis eſſentia vera cauſſa agensque ſit, eaeque ab illa proficiſcantur, praeeſſe illis non incommode dicitur, ſed bene eueniunt vniuerſali illi ſubſtantiae, quaecunque ita ex ſuo centro modificationes exſurgunt. Qua ratione Spinoza quoque ordinem, conſilium et prouidentiam agnouit.

XXV. Ordo hic fatorumque vis mutari prorſus nequit adeo, vt ſi imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne exuatur imperio, interemtus ſit rediturus, quo fatorum ſatisfiat decretis [i]. Sequitur haec fatorum conditio ex ſyſtemate ſemel admiſſo, vbi non externa quidem neceſſitate, cum nihil, praeter hoc vnum ſit, interna tamen naturae ſuae omni libertate ſpoliatae indole, modificationes ſe mutuo conſequuntur, exque iis effectus exoriuntur. Qua ratione Stoici quoque doctrinam de fato ex iisdem, quibus Apollonius, hauſere fontibus. Quod itaque de illis dictum, etiam de Apollonio dicendum et fatalis philoſophia exſecranda eſt.

XXVI. Immutabilem hanc fatorum ſeriem qui cognoſcit et inſpicit, ille de futuris diuinandi peritus eſt. Vatidicam facultatem vere ſapientium hoc fundamento niti contendit Apollonius, mentemque puram, et ve-

ſtem

i) Ita fuſius haec explicantur in apologia L. VIII. c. 7. ſ. 16. p. 351.

Digitized by Google

ſtem puram victumque tenuem requiri contendebat, qua de re copioſe diſſerit in Apologia ad Domitianum [k].

XXVII. Quod eſt, non perit, vt quod per hoc ipſum ſit, quod ſine fine ſit exiturum: vel certe ſtatuendum erit, ex nihilo etiam aliquid fieri poſſe. Quomodo autem fiat, cum nunquam aliquid in nihilum abeat [l]?

XXVIII. Quamdiu hic viuimus, punimur [ll]. Pythagoreum et Platonicum hoc eſſe, corpus carcerem eſſe animae, ſupponens, quilibet videt. Non abludit tamen a ſenſu Spinoziſtico, quem ſupra expreſſit Apollonius. Nam licet diuinae eſſentiae modificationem accipiat homo, contracta tamen et condenſata quaſi eſſentia prima, deitatis naturam nomenque amittit, ſibique quaſi eripitur; et ita multis mutationibus fit obnoxius, ex quibus calamitates haud exiguae oriuntur. Quousque itaque homo hoc τρόπῳ modoque affectus in hac vita eſt, eousque carceri eſt incluſus, ſolutus corpore, vt habet alibi [m], niſi veſtiatur denuo, extemplo fit aliis hominibus melior.

XXIX. Si ars medica diuiniſſima, cum corpore etiam animae cura habenda eſt; alias animal ſanum non erit, quod parte quidem ſui meliore aegrotet [n].

XXX. Dii victimis non indigent: is ergo faciens gratiam eorum inierit, qui animum recte inſtitutum poſſideat, et hominibus, id qui mereantur, quantum poſſit benefaciat; haec Diis cara ſunt, illas vero athei quoque obtulerint [o].

XXXI. Abſtinendum ab omnibus ſacrificiis cruentis, propter cognationem [p].

XXXII. Naturale eſt, vt quaeuis res conſummata denique tranſeat, hocque ipſum rebus omnibus ſenectam inducit, poſt quam non ſubſiſtere poſſunt amplius [q].

XXXIII. Diuitiae moleſtiam vitae inducunt, et angores pariunt, cur itaque homines euadunt diuites [r]?

XXXIV. Decet pauperem eſſe, vt virum fortem, diteſcere vero, vt humanae ſortis memorem [s].

XXXV. Loquacitas multa habet praecipitia, at tutum eſt, tacere [t].

XXXVI. Paucis contentus eſt ſapiens, non eo animo, vt vilibus ac exiguis vtatur ſemper, ſed animum aduerſus ea obfirmet [u].

XXXVII. Iracundiae flos eſt inſania, et niſi curetur ſaneturque, in morbum degenerat naturalem [x].

k) loc. cit.

l) Epiſt. LVIII. p. 403.

ll) Ep. XIII. p. 390.

m) Ep LVIII. p. 403. Ex his vero μετεμψύχωσις Apollonii explicanda, quae magis ad μετενσωμάτωσιν Stoicorum ſaluis his principiis redit. Magis tamen Pythagorice de illa locutus eſt, ad principia ſua non ſatis attentus, vel ſecum non vbique concors. Sequitur vero ex hac quoque theſi, metempſychoſin poenam eſſe homini.

n) Ep. XXIII. p. 391.

o) Ep. XXVI.

p) Prolixe hac de re in Apologia l. c.

q) Ep. LVII. p. 399.

r) Ep. VI. p. 385.

s) Ep. XXII. p. 391.

t) Ep. LXXXII. p. 409. Stobaevs Serm. CXXXIII. p. 393.

u) Ibid. Serm. XXXIX. p. 136.

x) Serm. XCVIII. p. 324.

XXXVIII. Non eſſe, nihil eſt, eſſe vero eſt aerumna. Lucem obſcura ſententia capit ex Θ. XXVIII. [y]

XXXIX. Pulchrum eſt, antequam ferenda ſint mala, quanta res ſit tranquilla patientia, diſcere [z].

XL. Quae aegre nobis faciunt, iis ſolatium ex aliorum malis quaerendum eſt [a].

XLI. Plerique mortalium propriorum criminum aduocatos, ab aliis commiſſorum accuſatores ſe gerunt [b].

XLII. Breuis eſt vita homini, cui ex voto omnia ſuccedunt, longa ei, qui fortuna vtitur parum fauente [c]. Potiores hae ſunt philoſophiae Apollonii ſententiae, quarum vltimae fere omnes exotericae ſunt. Plures quidem multo et ampliores dare poſſemus, ſi ſermones, quos habuiſſe eum Philoſtratus refert, vellemus conſulere, ſed cum veriſimile omnino ſit, Philoſtratum eos vel finxiſſe totos, vel refinxiſſe tamen, vt ipſe fatetur, ex parte, adeoque more ſophiſtarum, argutam et ſententiis tanquam ſtellulis indiſtinctam orationem affectantium, multa ex ſuis addidiſſe, ea omittimus. Pauca enim, quae adduximus, ſufficiunt, vt nec magnum, nec pium fuiſſe philoſophum Apollonium euincant, rationemque edoceant, quo potiſſimum modo ſuperſtitionem impietati iunxerit. Quae ſi impoſturae, cuius iure conuictum deprehendimus, iungantur, ex diuino philoſopho merito Philoſophaſtrum facimus perditiſſimum.

Secundus Atheniensis.

§. XXIV. Iam ad reliquos, qui inter Pythagoreae doctrinae ſectatores circa haec tempora inclaruerunt, philoſophos properandum eſt, inter quos eminet SECVNDVS ſophiſta et philoſophus ATHENIENSIS, qui quod fabri lignarii filius eſſet, dictus eſt Epiurus, id eſt clauus ligneus [d]. Addit his SVIDAS [e], vocatum fuiſſe Plinium; verum aut ipſum Suidam, cuius ſupina oſcitantia tot ſpeciminibus nobis iam deprehenſa eſt, aut gloſſatorem aliquem ineptum hunc Secundum cum Plinio Secundo confudiſſe, recte viris doctis obſeruatum eſt. Inter Pythagoreos recentiores recte eum numerari, ſententiae eius docent. Addunt alii, VINCENTIO BELLOVACENSI auctore [f], ſeruaſſe Secundum Pythagoreum ſilentium, non per quinquennium tantum, ſed per totam vitam, quam Pythagoricis inſtitutis conformem duxerit, ab eo inde tempore, quo mater eius pudicitiam ipſius tentauerat, repulſamque paſſa pudore et triſtitia obierat. Alii ita narrant [g]: cum matre neſciente filium eſſe, commiſcuiſſe, et illo facto

y) Ep. XC. p. 410.

z) STOBAEVS Serm. CCXXIV. p. 742.

a) Ibid. Serm. CCLXXVIII. p. 898.

b) Serm. CXVII. p. 371.

c) Serm. CXX. Modo hae ſententiae non ſint alterius Apollonii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. I. c. 26. p. 544. ſeqq. SVIDAS in Secundus T. III. p. 295. In prioris loco pro ἐπίθυρος legendum eſſe ἐπίουρος dudum videre viri docti, quos ad haec loca nominant OLEARIVS et KVSTERVS atque FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 564.

e) l. c. KVSTER. OLEAR. FABRIC. ll. cc. qui alios nominant hunc errorem ſecutos.

f) Spec. Hiſtor. L. XI. c. 70. eandem fabulam ex vetuſtis membranis Aduerſ. L. XV. c. 17. inſeruit C. BARTHIVS.

g) RAVIS. TEXTOR in Offic. p. 1320. Diogeniano auctore,

Digitized by Google

ćto cognito intuliſſe eam ſibi ſceleris horrore mortem, ipſum quoque cum inceſtus poenitentia tum dolore maternae mortis aeternum tacuiſſe, vt vlciſceretur vocem, qua in concubitu matri innotuiſſet [h]. Immo et hoc additur, Secundum fruſtra ab Hadriano imperatore, etiam mortis iniecto per ſpiculatorem metu ſollicitatum ad loquendum, tandem ad quaeſita eius ſcripto reſpondiſſe. Recte vero hanc fabulam reiecere viri docti, et ineptientis Graeculi ingenio deberi iudicarunt [i]. Nihil enim de ea habet PHILOSTRATVS [k], aetate illi propinquus: tacet etiam Suidas. Habuit Herodem Atticum, Sophiſtam celeberrimum, diſcipulum, ex quo mala lectione apud SVIDAM exſculptus eſt Herodotus [l]. Aemulatione tamen inter vtrumque, cum Herodes quoque iam alios inſtitueret, oborta, refriguit pauliſper amicitia, non tamen extincta eſt, mortuo enim et funebrem orationem habuit, et illacrymatus eſt, quamuis matura ſenecta vitam finiret [m]. Luxuriantem in inuentione, extitiſſe in elocutione caſtigatiſſimum ait PHILOSTRATVS [n], ex quo argutum et βραχύλογον fuiſſe liquet. Maxime vero eius fama nomenque inclaruit *ſententiis* ſiue reſponſionibus ad quaeſtiones ab Hadriano imperatore propoſitas, quas nominis confuſione quidam ad Plinium Secundum retulerunt [o]. Eas *ſpeculo hiſtoriali* inſeruit VINCENTIVS BELLOVACENSIS [p], ex quo alii multi repetitis vicibus ediderunt: Graece primus cum Demophili et Democratis ſententiis vulgauit LVCAS HOLSTENIVS [q], et poſt eum THOMAS GALEVS [r], diuerſorum vero codicum lectiones cum Gudiano contulit et integras exhibuit ὁ πάνυ FABRICIVS [s]. Et Secundi quidem nomen vbique prae ſe ferunt, titulo *altercationis Hadriani imperatoris et Secundi*, fatemur tamen, ſuſpectas has nobis eſſe ſententias, quod interpolationem paſſae ſint [t]. A Sophiſta tamen eſſe, argutum dicendi genus, quale multi tum temporis affectabant, et τὸ αἰνιγματῶδες ſectante, lectio earum prodit: quemadmodum Hadrianum cum philoſophis et ſophiſtis diſceptaſſe, veteres teſtantur [u]. Pythagoreum vero ſyſtema ſecutum fuiſſe earum auctorem, ex ſequentibus manifeſtum eſt aſſertionibus:

I. Mundus eſt incomprehenſibilis complexio, ſtructura mente contemplanda, altitudo oculis inacceſſa, ex ſe natum ſpectaculum, multiformis figuratio, aeternus tenor, almus aether, multipartitus ſpiritus, ſeptiuagus circuitus, ſol, lumen, dies, luna, ſtella, tenebrae, nox, terra, ignis, aqua, aër. Comprehendit enim haec definitio totum mundi, vel vniuerſi

h) Mſc. apud FABRIC. l. c. Vol. I. p. 502.
i) HOLSTEN. praef. ad Sentent.
k) loc. cit.
l) MEVRS. Lect. Attic. L. VIII. c. 19. KVSTER. loc. cit.
m) PHILOSTRAT. l. c. OLEAR. ad h. l.
n) ibid. o) Nominauit eos FABRIC. l. c.
p) loc. cit.
q) Rom. 1638. Lugd. Bat. 1639. 12.
r) Opuſc. mythol.
s) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 565.
t) Saltem id de iis valet, quae Latine tantum leguntur.
u) Ita vero diſputauit, vt victoriam ei cederent docti viri, niſi de vita periclitari vellent, vid. DIO L. LXIX. AVR. VICTOR, XIPHILINVS, ALBIN. FLACCVS ep. 102. SPARTIANVS c. 16. Eiusdem fere generis ferri altercationem Hadriani et Epicteti infra dicemus.

Digitized by Google

uerſi potius Pythagorei ambitum, qui et aethere diuino, et materia in multas partes figurata conſtat, et ex ſe natus id eſt interna Dei, aetheriſue diuina virtute figuratus eſt, et circulos, elementa, tempus, verbo omnia, quae ſunt, licet non videantur, comprehendit.

II. Deus eſt bonum natiuum, multiformis imago, altitudo inuiſibilis, varie effigiata forma, quaeſtio intellectu difficilis, mens immortalis, ſpiritus omnia peruadens, peruigil oculus, propria omnium eſſentia, multinominis poteſtas, manus omnipotens, lumen, mens, poteſtas. Nihil in his, non Pythagoreum, Deum animam mundi omnia peruadentem et in omnes formas ſe transfundentem ſtatuens, ex qua omnia eſſentiam accipiunt. Haec vniuerſi ſiue mundi pars eſt, rerumque omnium, ſiue numerorum idearumque eſſentia, de qua et Pythagoras et Plato difficulter differendum eſſe faſſi ſunt.

III. Homo mens eſt induta carne, vas ſpirituale, ſenſile domicilium, breue habitaculum, anima ad labores nata, fortunae ludibrium, temporis cura, inſtrumentum oſſeum, vitae explorator, lucis deſertor, terrae creditum. Lapſum animae corpori poenae loco incluſae luculenter ſupponit et innuit.

IV. Terra eſt coeli baſis, ſpeculatio ſine fundo, radicatio aërea, gymnaſium vitae, lunae peruigilium, ſpectaculum viſu incomprehenſibile, imbrium nutrix, frugum mater, inferorum operculum, cuſtodia aeterna, ſpatium multarum ditionum, generatio et receptaculum omnium rerum.

V. Mors eſt ſomnus aeternus, reſolutio corporis, afflictorum deſiderium, receſſus ſpiritus, fuga et abdicatio vitae, diuitum timor, pauperum ſolamen, reſolutio membrorum, pater ſomni, verus terminus fixus, diſſolutio omnium.

Eiusdem fere commatis ſunt ſententiae et reſponſiones morales, quae affectatum Pythagoreiſmum ſapiunt, quas tamen, cum vbique occurrant legique poſſint, huc non transſcribimus.

Nicomachus. §. XXV. NICOMACHVS, Geraſa [x] Coeleſyriae vel Arabiae oriundus, et ipſe Pythagoream doctrinam amplexus [y] eſt. Quo tempore vixe-

x) Duas nobis Geraſas memorant veteres, vnam Coeleſyriae, cuius meminit PTOLOMAEVS L. V. c. 15. et SVIDAS T. I. Geraſa p. 476. alteram Arabiae, cuius mentionem faciunt PTOLOMAEVS L. V. c. 17. add. VALESIVS ad Ammian. L. XIV. c. 8. Et ex Coeleſyria quidem Nicomachum oriundum volunt ABRAH. BERCKELIVS ad Steph. p. 296. et SAM. TENNVL. ad Iamblich. Intr. in Nicom. ex Arabia vero FABRICIVS Bibl. Gr. Vol IV. p. 2 not. a. Quorum tamen opiniones poſſunt conciliari, ſi cum HADR. RELANDO Palaeſt. L. III. p. 806. vnam tantum vrbem eſſe ſtatuamus, quae ab aliis in caua Syria collocatur, ab aliis in Arabia, iungiturque cum Philadelphia et inter Decapolitanas recenſetur, conf. I. G. GRAEVIVS Lect. Heſiod. c. 16.

y) Teſtantur id Porphyrius apud EVSEB. Hiſt. Eccl. L. VI. c. 19. PAPP. ALEX. Collect. Math. L. III. p. 19. MARINVS in vita Procli c. 28. IAMBLICHVS l. c. p. 3. PHOTIVS Cod. CLXXXVII. p. 237. Ex quibus Iamblichus ait: „Omnia cum tradidiſſe ad mentem Pythagorae, plurimumque feciſſe in mathematicis, „et in illis vſum eſſe expertiſſimis magiſtris, praeterea mirabilem ordinem, theoriam et doctrinam cum mirabili ſcientificorum principiorum „demonſtratione exacte tradidiſſe, rationemque „de illis nouiſſe reddere, docere theoremata ſincera et genuina, non infecta aliorum opinionibus, eſſe etiam varium et foecundum, ordinatum et diſtinctum in numerorum ſpeciebus. In „cognitione quoque plurimum eſſe vniuerſalem „et acrem ad inueniendum etc.

Digitized by Google

vixerit, accurate definiri non poteſt, hoc tamen certum eſt, vixiſſe poſt Thraſyllum Platonicum, et ante Apuleium, adeoque inter Auguſti et Antoninorum tempora floruiſſe. Ipſe enim paſſim ad Thraſyllum prouocat [z]; quem vixiſſe ſub Tiberio ſectione ſequenti dicemus: Apuleius autem, qui ſub Antoninis fuit, CASSIODORO [a] teſte, arithmeticam Nicomachi Latina veſte donauit. Addit his doctiſſimus FABRICIVS [b], videri Theone Smyrnaeo, qui Plutarcho fuit σύγχρονος, iuniorem, apud quem nulla ſit Nicomachi mentio, ex quo poſt Neronis tempora vixiſſe coniici poteſt. Inclaruit vero admodum introductione in arithmeticam et enchiridio harmonico [c], quae duo ſcripta temporis iniuriae erepta, elegantem atque eruditam arithmeticae atque muſicae artis explicationem ſecundum Pythagorea principia nobis conſeruarunt. In priorem commentationem introductionem ſcripſit IAMBLICHVS, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS [d]. Quo fato, optandum eſſet, vt licuiſſet vti theologumenis eius arithmeticis, ſiue libris duobus ſpeculationum de numeris ad varias res theologicas, phyſicas et morales applicatis, ex illis enim multam philoſophiam Pythagoream lucem fuiſſe foeneratam, ex libri compendio, quod PHOTIVS [e] affert, diſci poteſt. Quae enim hodie ſuperſunt theologumena arithmetica, incertum auctorem habent, et a Nicomachi labore differunt, qui aliquoties in iis laudatur, licet dubium non ſit, multa ex Nicomachi libris in ſua arua deriuauiſſe auctorem anonymum [f]. Non confundendus vero eſt cum aliis huius nominis veteribus memoratis [g]. Ex Nicomachi enim ſenioris ſchedis Apollonii Tyanenſis vitam ſcripſiſſe Taſcium Victorianum ex Philoſtrato delineatam, refert SIDONIVS APOLLINARIS [h], ex quo loco noſtrum Philoſtrato aetate inferiorem coniecit TENNVLIVS [i], qui tamen ipſe erroris ſe redarguit, referens [k], Apuleium Nicomachi introductionem Latinam feciſſe, qui Nicomachi interpres, Philoſtrato aetate prior fuit.

z) In Manuali harm. L. I. p. 24. 72.

a) De Arithmet. b) loc. cit.

c) Hiſtoriam literariam vtriusque libri erudite more ſuo enarrat FABRIC. l. c. conf. TENNVL. l. c. p. 65. G. I. VOSSIVS de ſcient. math. p. 37. 94.

d) Addito IOACH. CAMERARII ſuoque commentario Arnhemii 1668. 4. Aſclepii vero et Philoponi Commentationes adhuc in Mſc. deliteſcunt.

e) Cod. CLXXXVII. p. 237. conf. FABRIC. l. c. p. 9.

f) Nobile hoc theologiae Pythagoreae monumentum editum ſemel tantum Graece Paris. 1643. 4. et a MEVRSIO in Denario Pythagorico commentario illuſtratum: nouae vero eius editionis ſpem fecit FABRICIVS l. c. p. 10. De auctore diſputatur. Nicomachi non eſſe, licet multa ex eo hauſta habeat liber, ex allato argumento manifeſtum. Qui ad Theonem referunt, coniecturae fidem non faciunt. THOMAS vero GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 201. non inepte ſuſpicatur, Iamblichum eorum auctorem eſſe. Certe eum inter decem, quos promiſerat, libros Pythagoricos, dare voluiſſe phyſicum, quoque ethicum et theologicum ex Comm. in Introd. in Nicomach. p. 167. 176. patet. Solenne quoque Iamblicho alios ante ſe exſcribere, vt in his theologumenis factum. Addimus his, paſſim in hac Introductione ea afferre Iamblichum, quae in theologumenis leguntur, ex parte quoque TENNVLIO notata. Ex inſcriptione Codicis Medicei hanc coniecturam firmat FABRICIVS l. c. p. 11.

g) Videndi SVIDAS in Nicomach. T. II. p. 624. MEVRSIVS ad Nicom. manuale harm. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 13. TENNVL. ad Iamblich p. 65. FABRIC. Bibl. Gr. l. c.

h) L. VIII. ep. 3. conf. SIRMOND. h. l.

i) l. c. p. 64. k) p. 66.

SECTIO TERTIA.

DE PHILOSOPHIS PLATONICIS.

§. I.

Platonica ſecta emergens.

Pythagoreae, quam hactenus conſiderauimus, ſectae merito iungimus Platonicam, quae in vnum quaſi corpus coaluere. Et ſupra quidem, *ſectione prima*, docuimus, Academicam philoſophandi viam illam, quae Arceſila, et Carneade auctoribus a Platonis placitis prorſus defecit, et incertitudinem humanae cognitionis atque ἀκαταληψίαν vrgendo, modeſtiam philoſophandi, vltra exiguos probabilitatis gradus non progredientem vehementer commendauit, prae veteri Academia, genuinis Platonis doctrinis inhaerente Romanis placuiſſe, et a ſummis viris fuiſſe excultam, eo quod non tantum in tam ingenti ſectarum diuortio omnium maxime rationalem hanc philoſophandi rationem eſſe crederent, ſed forenſi eam quoque eloquentiae, quae viam ad honores et magiſtratus pandebat, egregie inſeruire putarent. Euiluit tamen Academicorum nomen atque ſecta ſub imperatoribus, partim quod odio et inuidia a reliquarum ſectarum philoſophis cumularetur, partim quod Sceptica philoſophia, quae depreſſa hactenus, caput tandem erigere, et ex puluere emergere coeperat, eam quaſi abſorberet, tolleretque e medio, quique Academice philoſophabantur, ſub Scepticorum nomine comprehenderentur, partim quod fori Romani facie ſub Caeſarum imperio tota mutata, eloquentia ad ſophiſtas migraſſet, quibus reliquarum ſectarum placita prae Academicae, inſeruiebant. Mirandum itaque non eſt, in tanto, quem imperatorum Romanorum tempora produxerunt, philoſophorum prouentu vnum fere Fauorinum, de quo in ſequentibus diſſeremus, inuentum eſſe, qui pro Academico philoſophandi modo verba fecerit, licet Platonicum ſe ſimulauerit. Qui tamen, ne prorſus inuidiae odioque philoſophorum ſe exponeret, ab Arceſilai non tantum, verum etiam a Carneadis rigore diſceſſit, et quod GALENVS [a] teſtatur, non tantum dari certas quaſdam veritates, conceſſit, ſed et Pyrrhoniis, vt ait PHILOSTRATVS [b], in foro verſandi facultatem non denegauit. Efforeſcere e contrario coepit Platonis, per tot ſecula iam inter philoſophos venerabilis exiſtimatio, cuius eloquentia et diſſerendi ratio cum ſophiſtas valde iuuaret, doctrina vero magnam rerum diuinarum humanarumque notitiam ſponderet, factum inde eſt, vt quae ab Academia quinta duce Antiocho ex ſepulchro quaſi reuocata eſt Academia vetus, et genuina philoſophandi ſecundum Platonis placita methodus, valde inſoleſceret et a magnae eruditionis viris reciperetur. Qui cum apud Auguſtos

a) De optima diſciplina T. I. p. 6

b) Vit. Sophiſt. p. 491.

Digitized by Google

ſtos Romae principes fauore multo gauderent, multum inde profecit ſecta Platonica. Acceſſit recepta circa haec tempora opinio, Platonicam philoſophiam eſſe filiam Pythagoricae, quae tanquam diuinior hoc tempore commendabatur, vt in antecedentibus dictum, et cum Platonica coniungebatur. Ex quo factum eſt, vt magna et illuſtri fama ſub imperatoribus haec ſecta florere inciperet, et nec numero philoſophantium, nec eruditione ſectatorum, nec fatis ſecundis et duratione cederet vlli. Id quod tum quidem maxime factum eſt, poſtquam Alexandrinorum philoſophorum, qui Platonicam ſe ſequi philoſophiam iactabant, aſt in omnium fere ſectarum et religionum concordiam, vel ſyncretiſmum potius coniurauerant, methodus in peculiarem atque ſingulari nomine a reliquis diſtinctam ſectam degenerarat, quae eclecticorum nomine, quamuis Pythagorico-Platonica eſſet, ſe efferebat. Nam hi quoque homines, qui vaccarum Aegyptiacarum inſtar reliquas ſectas tantum non omnes deuorarunt, Pythagoram Platonemque ſe ſequi ante alios dicebant, licet eorum ſyſtemata nefandi ſyncretiſmi conſilio miſere corriperent, id quod exeunte ſeculo poſt C. N. ſecundo vel ineunte tertio factum. Ordini itaque conſulentes, vsque ad eclecticae ſectae origines Platonicos conſiderabimus, ſequentem ſectionem eclecticorum hiſtoriae tribuentes. Eminuerunt vero inter Platonicos duorum fere ſeculorum ſpatio Thraſyllus, Theon Smyrnaeus, Alcinous, Fauorinus, Taurus Berytius, Apuleius Madaurenſis, Atticus, Numenius Apameenſis ac Maximus Tyrius.

§. II. Fuit THRASYLLVS Mendeſius, vixitque ſub imperatoribus Auguſto et Tiberio. Multarum artium ſcientiam profeſſus poſtremo ſe dediſſe Platonicae philoſophiae ac deinde matheſi dicitur Scholiaſtae IVVENALIS [c]. Qui vnde habeat, quod Thraſyllus fuerit Platonicus, fatetur GAVDENTIVS [d] ſe neſcire. Putat enim, veriſimile non eſſe, eum fuiſſe Platonicum, quandoquidem Platonici vix vacauerint Aſtrologiae, quam viſus ſit Plato in *Timaeo* damnare. Cum igitur abſque controuerſia Chaldaicae diſciplinae fuerit doctor Thraſyllus, et quidem inſignis, veriſimile non eſſe, fuiſſe Platonicum. Sed opponimus dubitationibus Gaudentii PORPHYRIVM [e], qui inter praecipuos Platonicos a Plotino lectos Thraſyllum numerat. Falſumque eſt oppido, huius temporis Platonicos aſtrologiae pretium non ſtatuiſſe: quatenus nempe inter artes mathematicas, in quas magno ſtudio incumbebat Thraſyllus, referebatur, quo nomine a Chaldaeorum arte nullo fundamento, nullaque philoſophia nixa diſtinguebatur [f]. Emendatam enim et auctam fuiſſe circa haec tempora Platonicam diſciplinam Pythagorica, in antecedentibus monuimus, vnde, quae Pythagoreis in deliciis fuit, aſtrologia *Thraſyllus.*

 Pla-

c) Ad Satyr. VI. v. 576.

d) De phil. Rom. in addendis c. XIV. p. 383.

e) In vita Plotini c. 10. n. 9. p. 130. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. add. NICOMACH. enchir. harmon. p. 24. aliaque loca veterum laudata FABRICIO l. c. p. 2. not. c.

f) Conf. viri docti ad SVET. Tiber. c. 14.

Platonicis quoque non placere non potuit, cuius nobis fidem exemplo ſuo faciunt Theones; ſed et haud obſcure ex hoc hominum genere Thraſyllum fuiſſe, PORPHYRIVS [g] innuit, ſtudiumque circa Platonis libros id ſatis prodit. Commendauit haec aſtrologiae peritia Thraſyllum Tiberio, qui et antequam imperium eſſet adeptus, eum comitem aſciuit [h], eumque imperator tanquam mathematicum et ſapientiae profeſſorem contubernio admouit [i], et ad innocentium praeſidium eius monitis paruit [k], et huius artis, teſte TACITO [l], praecepta ab eo accepit. Patetque ex iis, quae de eo narrant veteres, Thraſyllum vel ipſi arti ſuae nimium fiſum eſſe, vel ſtudio aſtrologicae ſcientiae praetextu ad deludendum crudelem imperatorem vſum fuiſſe [m]. Id quod tamen in exitium pene adduxiſſet Thraſyllum; affirmantem naue praeuiſa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, et contra praedicta cadentibus rebus, vt falſum et ſecretorum temere conſcium praecipitare in mare deſtinaſſet Tiberius, teſte SVETONIO [n], niſi tum maxime certum fuiſſet expertus, quem, explorata ita eius peritia, ab eo tempore coepit magnifacere et familiaritate dignari. Neque tamen inſidias mortemque euitare potuit, imperatoris crudelitate interemtus [o]. Nobile vero nomen non ſcriptis tantum mathematicis, ad muſicam et aſtronomiam pertinentibus [p] ſibi comparauit, ſed et diſtributione dialogorum Platonis in tetralogias, quam etiam operam ſcriptis praeſtitit Democriti [q]: coniecit etiam IONSIVS [r], Platonis vitam alicubi enarraſſe. Fuere alii quoque Thraſylli [s], et in his Cynicus philoſophus, SENECAE et PLVTARCHO memoratus, qui cum Platonico confundi non debent.

Theon Smyrnaeus.

§. III. Thraſyllo in Platonicorum ſchola non inferior fuit THEON, vt ab aliis huius nominis [t] diſtinguatur, a patria SMYRNAEVS dictus, eoque etiam nomine ab Alexandrino Theone, de quo infra dicemus, diſtinguendus. Aetatem eius definire liquido, impoſſibile. Iuniorem eſſe Thraſyllo, inde euincitur, quod eum laudat; Ptolomaei autem, qui tum maxime inter mathematicos inclaruit, cum mentionem nullam fecerit, coniicitur inde, Theonem Ptolomaeo aetate fuiſſe ſuperiorem. Cum

g) loc. cit.

h) SVET. in Aug. c. 28.

i) IDEM in SVET. c. 14.

k) IDEM l. c. c. 62. vbi Thraſyllum conſulto differre quaedam crudelitatis ſpecimina, ſpe longioris vitae compuliſſe ait.

l) Annal. L. VI. c. 20.

m) SVETON. in Caio Calig. c. 19.

n) In Tib. c. 14. Conf. TACITVS l. c.

o) Dio ſiue XIPHILIN. L. LVII. p. 555. ſqq.

p) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XX. §. 9. p. 87. FABRICIVS l. c. Imprimis diuiſio muſici canonis ex mente Thraſylli notabilis, de qua vid. NICOMACH. l. c. THEON SMYRNAEVS muſ. c. 35. ſeqq. p. 137. ſeqq.

q) LAERT. L. III. ſ. 56. L. IX. ſ. 38. dictum hac de re Tom. I. L. II. c. 6. ſ. 1.

r) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 3. p. 224.

s) Enumerant eos MEVRSIVS ad Nicom. p. 166. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 16. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

t) Octo nominat SVIDAS, in Theon. T. II. p. 182. inter quos tres fuere philoſophi Stoici. Addit ſex alios FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. Inter quos notus poëta maledicentiſſimus, qui prouerbio locum fecit: *Theonino dente arrodere*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 407. Theonis etiam nomen apud Graecos pro incerto quouis ponitur, vt apud Latinos Caii vel Sempronii. Conf. I. ANDR. SCHMID. diſſ. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia Sect. II. p. 14.

Digitized by Google

Cum vero Thraſyllus Tiberii temporibus vixerit, Ptolomaeus ſub Antonino Pio, recte inde concluditur, floruiſſe Theonem inter A. C. XX. et CXL. Prouocat etiam PTOLOMAEVS [w] ad Theonis cuiusdam obſeruationes aſtronomicas, et PLVTARCHVS [x] quoque Theonem mathematicum memorat, ex quo coniiciunt viri docti [y], infra Traiani et Hadriani tempora, quibus Plutarchus inclaruit, viuere Theonem non potuiſſe. Ex quibus liquet errare IOS. BLANCANVM [z], qui in Sec. XI. et XII. eum collocat, quod occaſionem dedit VOSSIO [a], de duobus Theonibus Smyrnaeis praeter neceſſitatem cogitandi. Platonicum fuiſſe non PROCLVS [b] tantum affirmat, ſed et libri ab eo ſcripti probant. Scripſit enim de quatuor mathematicis diſciplinis compendium in Platonis libros, ſiue, vt MSta habent, de iis, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia ſunt: in quibus de geometria, arithmetica, muſica, et denique aſtronomia egit, ac ſubiunxit tractatum de harmonia mundi [c]. Priorem eorum partem debemus magni nominis mathematico ISMAELI BVLIALDO, nempe ea, quae arithmeticam et muſicam illuſtrant [d]. Non vero Platonicam tantum, ſed Pythagoricam quoque diſciplinam iſtis libris illuſtraſſe, et ipſe fatetur [e], et iis notum eſt, quae de ratione huius ſectae in antecedentibus monuimus.

§. IV. ALCINOVS quo tempore vixerit incertum eſt, ſolet tamen *Alcinous.* a pleriſque viris doctis [f] ad initia ſecundi poſt reparatam ſalutem ſeculi referri. Sed et reliqua de eius vita obſcura ſunt. Et Platonicum quidem fuiſſe, ex introductione in Platonem non inepte colligitur, niſi velis alterius ſectae hominem eiusmodi doctrinarum Platonicarum compendium conſcripſiſſe, quemadmodum Ciceronem feciſſe ſcimus. Fuere enim alii quoque Alcinoi, interque eos Stoicus etiam PHILOSTRATO [g] memoratus. Certe a Platonicae philoſophiae cognitione hominem non imparatum fuiſſe [h], elegans introductio in Platonis doctrinam oſtendit, quae cum ALBINI introductione [i] ſimili confundenda non eſt. Eius verſionem debemus MARSILIO FICINO [k], quam emendauit IAC. CARPENTARIVS, et commentario illuſtrauit [l]. Graeco Latinam,

w) Mathemat. Syntax. L. IX. c. 9. L. X. c. 1.

x) De facie in orbe lunae et εἰ apud Delphos.

y) BVLLIALD. praef. ad Theon. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 100. ſeq. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. XXXIII. §. 13. p. 162. SCHMID. l. c. p. 15.

z) In Chronolog. math. p. 57.

a) l. c. c. LXII. §. 14. p. 359.

b) In Timaeum L. I.

c) Vid. p. 73. 150.

d) Graec. et Lat. Paris 1644. 4.

e) p. 183.

f) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 40.

g) In vit. ſophiſt. L. I. c. 24. §. 1. p. 518.

h) Ducem itaque eum in delineatione philoſ. Plat. Tomo I. L. III. c. 6. ſ. 1. ſecuti ſumus poſt ipſum Platonem ſimul audientes et comparantes cum Alcinoo.

i) Inſeruit hanc ALBINI Introductionem in Platonem B. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 42. ſeqq. ex qua manifeſtum eſt, diuerſam eſſe ab Alcinoi. Eius mentionem iam fecit TERTVLLIANVS de anima c. 28. 29. Conf. IAC. PAMELIVS ad hunc loc. vt alios ex veteribus taceamus.

k) Edidit cum aliis Platonicis Venet. 1497. fol. apud Aldum; vid. Cl. SCHELHORNII noſtri Amoenit. lit. T. I. p. 98.

l) Paris 1573. 4.

Digitized by Google

nam editionem Maximo Tyrio adiecit DANIEL HEINSIVS [m], ipſam, etiam introductionem hiſtoriae philoſophicae inſeruit TH. STANLEIVS [n], Alcinoum vero a Didymo, vel Didymum ab Alcinoo ſua habuiſſe, locus ſuadet EVSEBII [o].

Fauorinus.

§. V. Plura conſtant de Fauorino, quem Phauorinum etiam quidam ſcribunt, licet minus accurate [p]. Gallus fuit Arelatenſis, teſte, qui vitam eius nobis deſcripſit, PHILOSTRATO [q], qui vtriusque ſexus participem natum fuiſſe tradit, et ex viro atque muliere compoſitum, idque ipſa ſpecie prodidiſſe, facie enim imberbem, etiam ſenem extitiſſe, vocem etiam acutam et tenuem habuiſſe. Non vero ipſe tantum Fauorinus apud eundem ſe eunuchum vocat, ſed et alii ex hoc hominum genere fuiſſe produnt, et ipſa vocis, et faciei imberbis ratio eunuchum demonſtrat: quare non eunuchum tantum Academicum vocat LVCIANVS [r], ſed et Demonactis in eum dicteria refert: *Poſtquam Fauorinus audiſſet a nonnemine, ſuas diſſertationes a Demonacte haberi ludibrio, maxime vero membrorum in iis fractas delicias, minus generoſam et muliebrem mollitiem, ac philoſophiae minime congruentem, acceſſiſſe ad Demonactem et interrogaſſe: quisnam eſſet, a quo ſubſannaretur? dixiſſe hunc, hominem aures habentem difficiles deceptu; inſtante vero Fauorino, et interrogante, quibusnam viaticis inſtructus ad philoſophiam acceſſerit? reſpondiſſe: teſticulis. Aliquando etiam riſiſſe Fauorinum, ex barba Demonactem philoſophum iudicantem, qui ipſe ſine barba philoſophabatur.* Cum vero eunuchi neque viri neque mulieres ſed monſtra quaedam naturae dici ſoleant [s], ratio inde patet, cur hermaphroditi ſpeciem exhibuiſſe Fauorinus Philoſtrato dicatur. Vixit vero Fauorinus ſub Traiano et Hadriano [t], cumque eruditionis atque philoſophiae gloria excelleret, delectus fuit ab imperatore Hadriano, quocum de eloquentia et doctrina, vt cum aliis quoque agere ſolebat, certaret [u]. Quod cum iis, qui ſuperare illum contenderent, eumque antecellerent, exitioſum ſoleret eſſe, quos ſcilicet e medio tollebat imperator, quod in omnibus primas ferre cuperet, ſolus Fauorinus damnum paſſus haud eſt, qua in re prudentia ſua vſus eſt, ſibique parauit praeſidium. Nam cum ſuperare omnes ſtuderet imperator, nec cederet vlli, non moroſe ei refragatus eſt, vel curioſe reprehendit, ſed ceſſit vltro victoriam, cumque, narrante SPARTIANO

m) Lugd. Batau. 1608. 1617. 8. prodiit etiam ſeorſim, Oxon. 1667. 8.

n) p. 326. Latinam h. l. exhibuit OLEARIVS.

o) Praep. L. XI. c. 23. vbi locus in Alcinoo extans Didymi nomine laudatur. Ex quo coniicit VOSSIVS de ſectis c. XVI. §. 5. p. 80. Didymum ex Alcinoo eum deſcripſiſſe. LAMBECIVS de biblioth. Vind. L. VII. p. 18. et FABRICIVS l. c. Alcinoum ex Didymo.

p) Graecis enim, qui F. latinorum non habent, Φαβωρῖνος dicitur. Aſt nomen Romanum eſt a fauore, vt Cenſorinus, a Cenſore, conf. IONS. de ſcript. hiſt. philoſ. L III. c. 7. p. 244.

q) Vit. ſophiſt. L. I. c. 8. §. 1. p. 489. ſeq. LVCIAN. in Eunucho T. IV. p. m. 164. vbi maximi nominis apud Graecos eunuchum Academicum, natione Gallum vocat. SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572 ſeqq.

r) In Demonacte T. II. p. m. 569.

s) Vid. LVCIAN. in Eunuch. l. c. OLEAR. ad l. c. Philoſtrati.

t) SVIDAS l. c. Conf. VOSSIVS de hiſtor. Graec. L. II. c. 10 p. 212. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 7. p. 244.

u) Laudat hanc imperatoris gratiam PHILOSTRATVS l. c.

Digitized by Google

TIANO [x], *profeſſores omnium artium ſemper, vt doctior, rideret, contemneret, obtereret, cum his profeſſoribus et philoſophis libris vel carminibus inuicem editis ſaepe certans* [y], *Fauorinus, cum verbum eius quoddam ab Hadriano reprehenſum eſſet, atque ille ceſſiſſet, arguentibus amicis, quod male cederet Hadriano de verbo, quod idonei auctores vſurpaſſent, riſum iucundiſſimum mouit. Ait enim: non recte ſuadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus habere, qui habet triginta legiones.* His modis euenit, id quod ipſe, ſe mirari dixit, vt cum imperatore contenderit ſaluus, et inter grammaticos, rhetores, muſicos, geometras, pictores, áſtrologos, quos fauore proſequebatur Hadrianus, vnus emineret [z]. Vt vero eloquentiaē flumen a Dione habuit Pruſaeenſi, cui a linguae facundia Chryſoſtomi nomen enatum eſt [a]; ita a praeſtantiſſimo ſcholae Stoicae circa idem tempus doctore Epicteto philoſophiae praecepta hauſit [b], licet parum ei obtemperaſſe et ſcribendo et viuendo poſtea oſtenderit [c]. Sed cum Demetrio quoque Cynico fuit, quem plurimi, teſte PHILOSTRATO [d], fecit, et imprimis familiari amicitiae vinculo PLVTARCHO [e] iunctus fuit, quem in ſcriben-

x) In Hadriano c. 15.

y) Ingenio vt erat Hadrianus eleganti iisque inſtructo dotibus, quibus multos antecelleret, ita artium fere omnium et ſcientiarum cultu auxit, et ad mirabilem euexit elegantiam. Ait enim SPARTIANVS l. c. „Fuiſſe memoriae ingen„tis, facultatis immenſae, ipſumque orationes di„ctaſſe, et ad omnia reſpondiſſe. Hinc non omnis „tantum generis viros doctos in aula fouit, gram„maticos, rhetores, muſicos, geometras, pictores, „aſtrologos, ſed philoſophos quoque habuit ca„riſſimos, et in his maxime Epictetum, Heliodo„rum, et Fauorinum familiares. Gratia etiam et „beneficiis plerumque cumulauit profeſſores ar„tium omnes, eosque honorauit et diuites fecit, „licet eos quaeſtionibus ſemper agitauerit: Et „cum ipſe auctor eſſet, vt multi ab eo triſtes re„cederent, dicebat ſe grauiter ferre, ſi quem tri„ſtem videret. Doctores, qui profeſſioni ſuae in„habiles videbantur, ditatos honoratosque a pro„feſſione dimiſit. Famae vero celebris tam cu„pidus fuit, vt libros vitae ſuae ſcriptos a ſe li„bertis ſuis literatis dederit, iubens vt eos ſuis „nominibus publicarent. Amauit praeterea ge„nus dicendi vetuſtum, controuerſias declamauit, „Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Salluſtio „Caecilium praetulit, eademque iactatione de „Homero ac Platone iudicauit.„ Quaeſtionibus vero eruditos valde vexauit, cuius generis ſunt, quas de Secundo attulimus, et de Epicteto afferemus in ſequentibus. Eademque conſuetudine non in aula tantum vſus eſt, ſed etiam inter viros doctos, qui in muſeo alebantur. Quaeſtiones vero Hadriani ad Philologiam tantum artemque grammaticam ſpectauiſſe, nec ad alia extendiſſe ſe eruditionem eius contendit HERMAN. CONRINGIVS, Antiq. Academ. Suppl. XIII. p. 236. Aliud vero euincit familiaritas eius cum magni nominis philoſophis, Epicteto, Fauorino, Heliodoro, Secundo. Veriſimile vero eſt, maxime in conuiuiis ita eruditos vexaſſe imperatorem. Hunc enim ſympoſiorum inter doctos morem fuiſſe ex ATHENAEO, PLVTARCHO aliisque veterum conſtat. Conf. SALMAS. ad l. c. SPARTIANI, ANDR. CHR. ESCHENBACH. de ſympoſiis ver. diſſert. p. 308. ſeqq. In tot de viris doctis meritis hoc vnum reprehendendum in Hadriano, quod non tantum profeſſores omnium artium tanquam doctior ſemper riſit, contemſit, obtriuit, ſed vitae quoque inſidiatus eſt eorum, qui ſe extuliſſent, qua ratione non tantum inſidias molitus eſt in Fauorinum, ſed et Dionyſium Mileſium. Qua de re ne nimii ſimus, videndi ex veteribus SPARTIANVS loc. cit. c. 15. 16. DIO L. LXIX. ſiue XIPHILIN. in Hadr. CONST. PORPHYROGEN. Coll. de virt. p. 713. et qui ex eo excerpta dedit SVIDAS in Hadr. T. I. p. 57. ex recentioribus TILLEMONT. in Adr. DE SERVIES vit. Vx. Imper. Rom. T. III. p. 59. GAVDENTIVS de Phil. Rom. c. XCIII. p. 322. ſeqq.

z) SPARTIANVS et DIO ll. cc.

a) PHILOSTRAT. l. c. p. 490.

b) GELLIVS L. XVII. c. 19.

c) Scripſiſſe enim contra Epictetum tradit GALENVS T. I. Opp. p. 6. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Voll. II. p. 60.

d) Vit. Apollon. L. IV. c. 25. p. 164.

e) Patet id ex PLVTARCHI libello de primo frigido, quem Fauorino inſcripſit. Inter deperdita quoque Plutarchi fuit epiſtola ad Fauorinum de amicitia, teſte LAMPRIA. Sed et, auctore GALENO T. I. p. 6. Fauorinus librum inſcripſit

Digitized by Google

bendis libris et philoſophiae ſtudio videtur eſſe imitatus. Herodi vero ſophiſtae maxime familiaris fuit, qui magiſtri ac patris loco eum habuit; quare moriens Herodem haeredem conſtituit, et librorum, et domus, quam Romae habebat, vt et ſerui Indi oppido nigri, qui Herodi et Fauorino in deliciis erat [f]. Non eodem tamen fortunae fauore Athenis vſus eſt. Athenienſibus enim, teſte PHILOSTRATO [g], deteſtabilis viſus eſt, inde concurrentes, qui magiſtratus munere fungebantur Athenis, aeneam eius ſtatuam diruerunt, tanquam infeſtiſſimi imperatoris hoſtis. Quod vbi ille cognouit, moleſte id minime tulit, neque irritatus ob iniuriam, quam paſſus fuerat, *bene*, aiebat, *actum cum Socrate fuiſſet ab Athenienſibus, aerea ſtatua priuato potius, quam cicutam bibere coacto.* Romae autem tanta eius gratia fuit atque auctoritas, vt eo docente, omnia literarum ſtudiis eſſent plena [h], magnique viri eorumque filii adhaererent: quod non potuit non in aemulationis tandem materiam excreſcere, inter eiusdem profeſſionis homines. Lis enim ei interceſſit cum Polemone [i], in Ionia enata, Epheſiis ei fauentibus, Smyrna Polemonem admirante, viris conſularibus, filiisque eorum, modo hunc modo illum laudibus efferendo aemulationem inter eos fouentibus, qua in lite conuitia intemperanter effuſa eſſe, non negat, qui haec narrat PHILOSTRATVS [k]. Memorabile vero, quod IDEM [l] quoque refert, etſi eunuchus eſſet, incaluiſſe tamen adeo Veneris igne, vt adulteri dicam vir ei conſularis ſcriberet, ipſeque tria in vita ſua admiranda diceret: *quod Gallus Graece loquatur, quod eunuchus adulterii cauſſam dixerit, quod cum imperatore contenderit ſaluus.* Ex dictis patet, profeſſione non philoſophum tantum fuiſſe, ſed et ſophiſtam [m], ſiue rhetorem, qui adeo excelluit in eloquentiae ſtudio, vt ne apud illos quidem, qui Graecanicae linguae ignari erant, absque voluptate fuerit auſcultatio eius. Eos enim et pronuntiationis ſono deliniuit, et vultus geſtu, et linguae modulatione. Deliniuit item tono orationis, quem cantum oratores dicebant [n]. Valde in philoſophia adamauit Platonem, de quo ſingulari ſcripto egiſſe SVIDAE [o] dicitur, vt et *de Socratis vita* [p].

Dolen-

ſcripſit Plutarcho, de hypotheſi Academica. Ait etiam SVIDAS l. c. plurima ſcribentem Fauorinum ſcriptorum multitudine cum Plutarcho contendiſſe. Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 244. ſeqq.

f) PHILOSTRATVS l. c. et in Herode L. II. c. I. §. 14. p. 564. Non praetereundus hic eſt Herodes Atticus, licet eloquentiae magis laude, quam philoſophiae fama inclaruerit, quam nominis celebritatem ſtupendis operibus ex parentis theſauris excitatis auxit, de quo praeter Philoſtratum, videndus GELLIVS L. I. c. 2. nam is in Pythagorica philoſophia Secundum, in Platonica Taurum Berytium, in Academica Fauorinum praeceptores habuit, et inter omnes ſectas Platonicae maxime addictus fuit. Patrem non habuiſſe eloquentiae praeſtantia, ait, qui vitam eius exponit PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. c. I. p. 545. ſeqq.

g) loc. cit. p. 490. *h*) Ibid. p. 491.

i) Polemonis magni nominis et celebritatis Sophiſtae vitam PHILOSTRATVS quoque L. I. c. 25. p. 530. enarrauit, hominisque mores agreſtes et ſcholaſticos, quibus ipſum Antoninum Pium imperatorem offendit, memorabili narratione delineauit. Mirum itaque non eſt, debacchatum fuiſſe in Fauorinum, qui ne imperatori quidem ceſſerat. *k*) loc. cit.

l) Ib. p. 489. Petit eum hoc nomine LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 167 ſed recte, ſecus ac viſum VOSSIO de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 212.

m) SVIDAS in *Φαβωρῖνος* T. III. p. 572. 573.

n) PHILOSTRAT. l. c. §. 4. p. 491.

o) l. c. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II p. 60.

p) De Socrate et arte eius amandi, contra quem librum ſcripſiſſe GALENVM, ex eius tr. de libris propriis T. IV. p. 368. patet.

Digitized by Google

Dolendum vero eſt, et haec eius ſcripta et alia [q] intercidiſſe, imprimis vero eius *ſyluam collectaneorum omnigenorum hiſtoricorum* [r], ad quam ſaepe prouocant Laërtius, Gellius, aliique veterum, et ex qua Sopatrum *excerpta varia* deſcripſiſſe Photius [s] ait, temporis nobis ereptam iniuria: multa enim ad philoſophiae hiſtoriam, quibus aegre hodie caremus, comprehendiſſe, ex locis iſtis, quibus laudatur, colligitur [ſſ]. Quamuis vero Platonem magni faceret, non tamen primae, ſed ſecundae tertiaeque adhaeſit Academiae, eamque, cum eo quidem tempore cum Pyrrhoniis faceret, rationibus ſcepticis auxit. Hinc enati libri, quorum meminere Gellius [t] et Philostratus [u]: *de comprehenſiua imaginatione; de Academica propoſitione; ſolem non poſſe comprehendi; tropi item Pyrrhonii* [v]. Vbi tamen repetendum, quod ſectionis huius initio diximus, moderatius, quam Pyrrhonii ſolebant, Fauorinum Academiae ἀκαταληψίαν propugnaſſe, propius Platonem accedentem ſtatuendo, eſſe quaedam, quae certo ſciri queant, pleraque tamen incerta eſſe atque dubia [w]. Non errabimus itaque, ſi eum inter Pyrrhoniae quoque ſectae alumnos referimus, cuius cauſſam ſcriptis multis iuuit, quae enarrantem videſis praeſtantiſſimum Fabricium [x]. Diſcipulos habuit multos, et in his Alexandrum, cognomento Peloplatonem, celebrem oratorem, Seleucia Ciliciae oriundum, cuius vitam ſcripſit Philostratus [y], qui et ipſe Platonicae philoſophiae adhaeſit [z], licet non eadem, qua in eloquentia vſus eſt, felicitate, quod Peloplatonis ei nomen conciliaſſe videatur [a]: Fuere vero et Fauorini alii, cum noſtro non commiſcendi [b].

§. VI. Serius paulo, nempe ſub Antonino Pio inter Platonicos eminuit CALVISIVS TAVRVS, Berytius [c], quem tamen alii Tyrium vocant [d]. *Taurus.* Duos enim Tauros eo tempore fuiſſe, Berytium et Tyrium, quod vult Kvstervs [e], veriſimile haut eſt. Platonicam iſta aetate ſectam eruditione ornaſſe ſua, veteres referunt [f], et vel vno hoc argumento euinci poteſt, quod Atticus, Herodis Sophiſtae parens, vir illuſtris et immenſis theſauris potens, filium hunc ſuum Tauri diſciplinae et inſtitutioni

q) Pleraque poſt extemporaneam Suidae diligentiam accuratius enarrat Fabricivs l. c.

r) Laudat hanc παντοδαπὴν ἱστορίαν Laert. L. III. ſ. 24. L. VIII. ſ. 47. conf. Stephanvs in πιτράπολις.

s) Cod. CLXI. vbi vſum hoc libro fuiſſe Sopatrum ad librum tertium eclogarum ſuarum ait.

ſſ) In reliquis etiam Fauorini ſcriptis hiſtoriae philoſophicae lucem fuiſſe accenſam, ex titulis et inſcriptionibus patet.

t) L. XI. c. 5.

u) l. c. conf. Fabric. l. c.

v) Hunc inter philoſophicas eius diſſertationes omnium praeſtantiſſimum foetum fuiſſe, Philostratvs l. c. §. 4. p. 491. ait. Tropi Pyrrhonii quid ſint ex Tom. I. Libr. II. cap. penultimo notum.

w) Galen. l. c. et de optimo doctrinae genere.

x) l. c. y) Vit. Sophiſt. L. II. c. 5. p. 570.

z) Ideo in Platonicorum eum album transſcripſit Fabricivs Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

a) Vid. Philostrat. l. c. conf. Svidas in Alexander Aegeus T. I. p. 105.

b) Ariſtotelici Fauorini meminit Plvtarchvs Qq. conuiu. L. VI. c. 10. oratoris Gellivs L. XV. c. 8. conf. Fabric. l. c. p. 301.

c) Svidas in Tauro T. III. p. 435. Evseb. in Chron. ad A. C. CXLVIII. Gellivs L. XVIII. c. 10. Syncellvs p. 351. Marian. Scotvs ad Ann. X. Ant. Pii.

d) Philostrat. Vit. Sophiſt. L. II. p. 564.

e) Ad l. c. Svidae.

f) Ipſe Platonem noſtrum vocat, apud Gellivm L. VI. c. 13.

tioni commendauerit [ff]. Fuit etiam ex diſcipulis eius AVLVS GELLIVS vir doctus variaeque doctrinae, qui de hoc praeceptoris ſui modo philoſophandi aliquot nobis conſeruauit ſpecimina [g], ex quibus diſci poteſt, per omnes quidem ſectas exploratorem diſcurriſſe, potiſſimum tamen Platonicam doctrinam probauiſſe, de reliquis modeſte ſententiam dicentem. Laudandum vero in eo quam maxime, quod a ſyncretiſmo philoſophico, qui eo tempore tanquam peſtis, omnem fere philoſophorum nationem, praecipue tamen Platonicos, corripuerat, abſtinuerit, et qui inter Platonis, Ariſtotelis et Stoicorum dogmata, quae iam Antiochus in vnum confuderat, Alexandrina vero Platonicorum ſchola nouis commentis in concordiam redigere, infelici quidem conatu, contenderat, eſſet diſſenſus atque diſcordia, demonſtrauerit, ſcriptis de *differentia dogmatum Platonicorum ab Ariſtotelicis*, *et de diſſenſu Platonicorum a Stoicis* libris [h], quos periiſſe magnopere dolemus. Dubium enim non eſt, genuinae ſecundum has ſectas philoſophandi rationi, quam infauſti illi conciliatores magno hiſtoriae philoſophicae malo adulterarunt, egregiam Taurum lucem accendiſſe. Scripſit et alia, ad Platonem potiſſimum illuſtrandum pertinentia [i], de quibus videndi, qui hiſtoriam literariam veterum illuſtrarunt [k]. Vixit docuitque Athenis, idque non tantum inter ſubſellia diſcipulorum, ſed et inter accumbentium lectulos. Narrat enim GELLIVS [l], qui et ipſe iſtis coenis interfuit: *Accepiſſe eos Philoſophum Taurum Athenis coena plerumque ad id diei, vbi iam veſperauerat, id enim fuiſſe tempus iſtic coenandi frequens, eius coenae fundum et fundamentum omne fuiſſe in olla vna lentis Aegyptiae, et cucurbitae ibi minutim conciſae. Occaſionem vero captaſſe a tempore et quaerentium circumſtantiis colloquiorum philoſophicorum: Cum enim, qui eo eſſent iunctiores, domum ſuam vocaſſet, ne omnino, vt dicitur, immunes et aſymboli venirent, coniectaſſe ad coenulam, non cupedias ciborum, ſed argutias quaeſtionum. Vnumquemque igitur eorum commentum paratumque iuiſſe, quod quaereret, fuiſſe autem et initium loquendi, et eundi finem. Quaeſita autem fuiſſe nec grauia, nec ferenda, ſed enthymemata quaedam lepida, et minuta, et florentem vino animum laceſſentia, quae poſtea Taurus graui eruditione illuſtrauerit*. cuius duo exempla affert, de eximia viri eruditione teſtantia. Nec dubium eſt, multa afferri a Gellio in *noctibus Atticis*, in eiusmodi ſympoſiacis olim quaeſtionibus in Tauri coenis propoſita, licet eius plerumque nomen reticeat [ll].

§. VII.

ff) PHILOSTRATVS l. c.

g) L. I. c. 26. Tauri philoſophemata refert, de quaeſtione, an ſapiens iraſcatur, L. II. c. 2. de officiis et reuerentia filiorum in patres, L. VI. c. 13. quando mori dicatur homo, L. XII. c. 5. de modo et ratione tolerandi dolores ſecundum principia Stoica, L. XVII. c. 8. de cauſſa congelationis olei, c. 20. de ratione vertendi apte ſciteque: Ex quibus varia et elegantiſſima eluceſcit Tauri eruditio, cui inſigne acceſſit ornamentum, quod placidiſſime et ſuauiter prorſus diſſereret. Plura de egregiis viri optimi moribus paſſim in Gellio obſeruari poſſunt.

h) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XII. c. 5.

i) Comm. in Gorgiam Platonis meminit IDEM, L. VI. c. 14. k) SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 67. ſq. IONSIVS L. III. c. 9. p. 255.

l) L. VI. c. 13. L. XVII. c. 8.

ll) Seriae tamen diſputationis, et quidem elegantiſſimae exemplum habes L. XII. c. 5.

§. VII. Eadem aetas tulit quoque LVCIVM [m] APVLEIVM, *Apuleius.* ex Platonicorum ſchola Philoſophum clariſſimum. Fuit is oriundus Madaurae, ciuitate Africae in Numidiae Gaetuliaeque confinio [n], quae poſt Syphacis et Maſiniſſae dominatum colonia Romana fuit [o]. Vitae is ſuae hiſtoriam in *Apologia*, maiorem partem tetigit. Honeſto ibi loco natus eſt [p]. Patrem enim habuit Theſeum loco principe duumuiralem [q], et honoribus aliis cunctis perfunctum: matrem vero Saluiam, ab inclyto illo Plutarcho Chaeronenſi ac mox Sexto philoſopho, nepote eius genus ducentem [r]. Quando natus fuerit, ipſe nuſquam prodidit, vnde coniecturis tempus eius definiendum eſt. Et ANASTASIVS SINAITA [s] quidem audiendus non eſt, qui Apollonio Tyaneo iungit, quod non, niſi magiae profeſſione, ex ſententia veterum quorundam, admitti poteſt: nec PETAVIVS [ſſ] accuratus eſt, qui Traiani et Hadriani temporibus vixiſſe putat, quemadmodum nimis eum aetate deprimunt, qui ſub Theodoſio floruiſſe aſſerunt [t]. Vixiſſe enim ſe ſub Antoninis, haud obſcure prodidit, memorans Lollianum Auitum, qui A. C. CXLIV. proconſul fuit, Claudium item Maximum, Lollium Vrbicum et Scipionem Orfitum, qui ſummis honoribus ſub Antonino Pio, et Antonino Philoſopho atque Vero perfuncti ſunt [u]. Nec IONSIVS [v] admitti poteſt, qui quod diuum vocauerit Antoninum, Commodi temporibus adſcribit, nihil enim horum apud Apuleium legitur. Formae concinnam ſpeciem, licet mediocrem eam ipſe dicat [w], ingenii dotes auxere eximiae, et indefeſſa imprimis induſtria, qua *ab ineunte aeuo vnis ſtudiis literarum ex ſummis viribus ſe deditum, omnibus aliis ſpretis voluptatibus, ad hoc aeui, ſuper omnes fere homines impenſo labore, diuque noctuque cum deſpectu et diſpendio bonae valetudinis ſe eruditionem et eloquentiam quaeſiuiſſe* ipſe fatetur [x]. Parentum itaque cura ſtudiis addictus eſt, et rudimenta quidem literarum Carthagine didicit, ibique Platonicam quoque ſectam inchoauit [y], poſtea Athe-

m) Lucii nomen tanquam ſpurium reiiciunt ELMENHORSTIVS ad Ap. SALMASIVS, aliique, nec male. Lucii enim nomen ex fabulae tantum argumento, quod Lucium transformatum ex Graecis refert, hauſiſſe veriſimile.

n) Ita ipſe in Apolog. p. m. 203. edit. Petr. Scriu. vbi ſe quoque Semi-Numidam et Semi-Getulum vocat.

o) Ibid. p. 4. „Syphace victo ad Maſiniſſam eam „conceſſiſſe munere populi Romani, ait, ac de„inceps veteranorum militum nouo conditu „ſplendidiſſimam coloniam fuiſſe.

p) Vitam Apuleii, vel vt vetera marmora ſcribunt, Appuleii, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 514. ex eius ſcriptis collegere ex recentioribus Petrus Coluius, Petrus Scriuerius, Guil. Elmenhorſtius, et editionibus ſuis praefixerunt. Eandem rationem ſecuti ſunt B. DE COTOVRES, et IO. WOWERIVS, quam inde vitam repetiit FLEVRIVS in editione Apuleii in vſum Delphini. Egit etiam de eo BAYLE dict. T. I. art. Apulée p. 272. vt alios taceamus.

q) Apol. l. c. Quod Romae conſules ex Senatu lecti, id in coloniis Duumuiri iuri dicundo, ex Decurionibus aſciti, vid. H. NORIS Cenotaph. Piſan. diſſ. 2. MARC. WELSERVS Rer Aug. L. II. Opp. p. 208. quod magiſtratus genus hodie quoque in quibusdam S. R. Imperii ciuitatibus liberis, e. g. Norimbergae, Auguſtae Vindelicorum, Vlmae, obtinet.

r) Metamorph. L. I. p. 5. L. II. p. 18.

s) Qq. in Script. XXIII.

ſſ) Rat. temp. L. V. c. 9. p. m. 308. extremis tamen Hadriani temporibus natus eſſe potuit. Plutarchus enim, qui ſub Traiano et Hadriano floruit, ex maioribus eius fuit.

t) Conf. PITHOEVS Adu. L. II. c. 10. FABRICIVS l. c.

u) Vid. vitae eius enarratores not. (p) laudati.

v) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 11. p. 267.

w) Apolog. p. 189.

x) loc. cit. p. 190.

y) FLOR. c. 18. p. 366.

Digitized by Google

Athenas tranſlatus, et omni literarum genere imbutus, eam confirmauit. Aitque alio loco [z], *non crateras tantum literatoris, grammatici et rhetoris ſe potaſſe, ſed et alias Athenis bibiſſe, poëticae commentam, geometricae limpidam, Muſicae dulcem, Dialecticae auſterulam, et uniuerſas philoſophiae, inexplebilem ſcilicet, nectaream: canere enim Empedoclem carmina, Platonem dialogos, Socratem hymnos, Epicharmum modos, Xenophontem hiſtorias, Xenocratem ſatyras, Apuleium haec omnia, nouemque Muſas pari ſtudio colere, maiore ſcilicet voluntate, quam facultate.* Romam poſtea tranſlatus, magno etiam cum labore, vtpote nullo magiſtro praeeunte, Latinum ſermonem addidicit, et *in vrbe Latia*, vt ipſe ſcripſit [*], *aduena ſtudiorum Quiritium indigenam ſermonem aerumnabili labore aggreſſus excoluit*, vbi etiam tam peritus iuris Romani euaſit, vt aduocati munus obierit et in foro cauſſas dixerit. A parente cenſu graui HS vicies ſibi et fratri relicto, longam peregrinationem iniit [**], et cognoſcendi potiſſimum leges ceremoniarum, fas ſacrorum, ius religionum cupidus, ſacerdotum arcanis ſe adſcribi collegiis paſſus eſt, et patrimonii maiorem partem, crebris liberalitatibus huic ſcopo impendit [a]. Vnde *iam dudum perſpicua euidentique magni numinis dignatione felici miniſterio nuncupatum deſtinatumque, nec ſecus, quam cultores caeteros, cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana puriſſimae religionis ſecreta peruaderet*, dixit [b]. Quibus licet admodum facultatibus exhauriretur, ſumtuum tamen eum non poenituit, liberali Deum prouidentia iam ſtipendiis forenſibus bellule fotum. *Deum enim magnorum maximum per quietem ipſi praecepiſſe*, ait [c], *quae nunc incontanter glorioſa in foro redderet patrocinia.* Maxime tamen inopiam, ad quam eum peregrinationes et liberalitas redegerant, leuauit nuptiis Pudentillae, ex Oea, Africae etiam ciuitate, quae ſeſtertium quadragies poſſidebat. Quae cum hyſtericis vexata malis nubendi conſilium a medicis accepiſſet, Apuleii potiſſimum formoſitate [d] capta ei nupſit. Quam ob rem tunc apud Cl. Maximum Africae Proconſulem magicarum artium inſimulatus fuit, quod et Pudentillam viduam prouectiorisque aetatis foeminam cantaminibus in amorem ſui pellexiſſet, et Pontianum priuignum ſuum e medio ſuſtuliſſet: et vagae peregrinationis atque tot myſteriorum doctrinae cauſſam non aliam, quam magiam habuiſſet [e]. Quae omnia doctiſſima multaque veteri doctrina referta apologia [f] refutauit, effecitque vt abſolueretur. Inde tamen factum eſſe, ait AVGVSTINVS [g], *vt ad aliquam iudiciariam reipublicae poteſtatem*

z) c. 20. p. 370.

*) Metamorph. L. I. c. 5. Falſum itaque eſt, quod TILLEMONTIVS habet Hiſt. imp. T. II. p. 722. Carthagine Latii ſermonem didiciſſe.

**) Apol. p. 203.

a) Ibid. Paſſim huc reſpicit in metamorph. L. III. p. 42. L. XI. p. 177.

b) l. c. L. XI. p. 183. c) l. c. Apolog. p. 203.

d) Formae ſuae meminit Metam. L. II. p. 18. Apol. init. Imago eius occurrit in theſ. GRONOVII et apud ANDR. MORELL. Spec. rei num. ant. T. II. L. II. p. 45.

e) Prolixe de his capitibus agit in Apologia.

f) Quam tamen in tantillo temporis ſpatio habuiſſe talem, qualem ſcripſit, dubites. Commentati ſunt in eam ISAAC. CASAVBONVS 1594. 4. IO. MEVRSIVS L. B. 1607. 8. SCIPIO GENTILIS Hanou. 1607. 8. tum PRICAEVS, conf. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 517. ſeqq.

g) Ep. 5.

Digitized by Google

ſtatem peruenire non potuerit, licet nobili familia eſſet natus, et ſacerdos in prouincia Attica fuerit, et tunc munera ediderit, et venatores veſtiuerit. De quo tamen vt dubitemus, ipſe facit Apuleius, qui ſe *patris locum in republica exinde, vt participare curiam coeperit, nequaquam degenerem, pari honore et exiſtimatione tueri*, dicit [h]. Niſi hoc velit, ſe quamdiu cauſſas in foro egerit, parentis honorem exiſtimatione tueri, quod tamen vim nobis videtur inferre verbis Apuleii clariſſimis: praeſertim cum non tantum aliarum ciuitatum honores ſtatuarum et alios ſibi decretos, ſed et poſitam auctoritate publica ſtatuam ipſe memoret. Etſi vero facile credi poteſt, ab intentato magiae crimine innocentem fuiſſe Apuleium, ipſum tamen non haberi tantum pro theurgo voluiſſe, ſed et eiusmodi interdum artes adhibuiſſe veriſimile eſt, quae huic ſuſpicioni gignendae erant aptiſſimae [i]. Vt enim taceamus, metamorphoſin Lucii eo potiſſimum colore ſcriptam eſſe, vt perditas circulatorum et praeſtigiatorum artes a ſacerdotum, quorum adſcriptus erat collegio, ſapientia diſtingueret, veramque his, vt in apologia [k] quoque contendit, magiam vindicaret, quorum tamen artificia magis nec meliora nec ſanctiora fuiſſe, conſtat, LACTANTII nouimus teſtimonio [l], *multa et mira Apuleii ſolere memorari;* AVGVSTINVS [m] quoque teſtatur, *homines ex gentilibus improbos, Dominum nihil amplius, quam quod alii homines facere potuerunt, feciſſe vel geſſiſſe, mentientes, Apollonium ſuum nobis, Apuleium aliosque artis magicae homines in medium proferre, quorum maiora contendant extitiſſe miracula.* Ex quibus recte colligitur, Apuleium, ſi non ipſe magus fuit, ad exagitandos tamen inimicos, et faciendam ſacerdotio auctoritatem iis artibus vſum fuiſſe, quibus numinibus ſuis miraculorum fidem conciliare ſolebat ſacerdotum gentilium aſtutia; qui cum magiae nomen, ex eo tempore, quo in Romano imperio infame fuit, deprecarentur, mirum non eſt, illud ſcripta apologia ſtudioſe Apuleium declinaſſe. Quem goetiae quidem crimen fuiſſe vehementer deteſtatum, theurgiae tamen nauaſſe operam, vel vna eius *metamorphoſis*, et eius imprimis epilogus luculenter ſuadent. Vnde ſi ſalua velimus ſanctorum virorum teſtimonia, patet, de Apuleio idem ſuo modo dici poſſe, quod de Apollonio diximus [n], quem tamen eruditione multifaria et doctrina multis paraſangis ſuperauit. Vixiſſe in iuuentute minus caſte, colligi euidenti ratione poſſet ex illis, quae de Fotidis amoribus

h) Apolog. p. 204. conf. BAYLE l. c. not. L.

i) Florid. p. 362.

k) p. 204. 205.

l) L. V. c. 3.

m) Ep. 4. conf. ep. 49. HIERONYMVS in Pſ. LXXXI. BAYLE l. c.

n) Suadet hoc locus memorabilis in Apologia p. 205. vbi ita: „Verum haec ferme communi „quodam errore imperitorum philoſophis obiectantur, vt partim - - qui prouidentiam mundi „curioſius veſtigant, et impenſius Deos celebrant, „eos vero vulgo magos nominent, quaſi facere „etiam ſciant, quae ſciant fieri: vt olim fuere „Epimenides et Pythagoras et Oſthanes.„ Et infra p. 216. genuinum horum hominum fundamentum exponit, quo tota theurgia nititur p. 216. ſcribens: „Inter Deos atque homines natura et „loco medias quasdam diuorum naturas interſitas, easque diuinationes et magorum miracula „gubernare, poſſe etiam animum humanum ſeu „caninum auocamento ſiue odorum delinimento „ſoporari, et ad obliuionem praeſentium exſternari, et paulisper remota corporis memoria, „redigi ac redire ad naturam ſuam, quae eſt immortalis ac diuina, atque ita veluti ſopore quo„dam futura rerum praeſagire.„ Sed et reliqua legenda ſunt, licet magi nomen omni modo declinet.

ribus ipſe narrat [o], niſi Graeca fabulae huius narratio, quae apud Lvcianvm [p] occurrit, eadem exhiberet, oſtenderetque, eum more ſuo *ἀρχέτυπον* ſecutum fuiſſe, idque nouo inuentionis genere adauxiſſe: id quod tamen in argumento adeo lubrico et impudico a ſacerdote, *in animae caſtimoniae*, vt ipſe iactat [q], *iugum qui ſubiit*, fuiſſe factum, merito improbamus. Caſte tamen in matrimonio ſe geſſit, et diu atque noctu etiam cum bonae valetudinis diſpendio, eloquentiae et literarum ſtudio impalluit [r]. Imprimis vero eruditionem eius et accuratam in Platonica philoſophia doctrinam libri tres de *dogmate Platonis* [s] probant, introductionis loco ad lectionem Platonis cum Alcinoo et Albino adhibendi. Nominis tamen celebritatem, praeter iſtos libros, et apologiam, multa doctrina refertam, maxime ſibi comparauit, *fabularum Mileſiarum libris vndecim, ſiue metamorphoſi Lucii in aſinum*, quam tanta eruditionis veteris varietate, tantoque lepore et iucunditate condiuit, vt inde ob dulcedinis et elegantiae praeſtantiam aurei aſini nomen nacta ſit [t]. Materiam tamen ex Lucii Patrenſis *libris metamorphoſeων* accepit [u], vel a Lvciano etiam transſumſit, qui Patrenſem eleganti quoque narratione expreſſerat. Scribendi tamen genere vſus eſt peregrino et inſolito, vnde *exotici et forenſis ſermonis, tanquam locutor rudis veniam* mox in limine deprecatur: in quo tamen multa ſunt, etſi inſolita et aures Romanas offendentia, erudita tamen et veterem diſciplinam ſpirantia [x]. Sed et reliqua Apuleii ſcripta ab hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo non negligenda ſunt. Dedit enim *interpretationem libri de mundo*, Aristoteli perperam tributi, vt ex collatione Graeci textus cum hoc Apuleii labore euidenter demonſtrari poteſt [y]: licet fatendum ſit, eum non vbiuis ſenſum accurate fuiſſe aſſecutum [z], *apologiam item Socratis* ex Platonicae philoſophiae adytis hauſtam: *Florida* vero etſi eloquentiam magis ſpectant, quam philoſophiam, multa tamen continent veteris philoſophiae hiſtoriae apprime inſeruientia [a]. Reliqua eius ſcripta, quae hiſtoriam, philoſophiam, eloquentiam et poeſin illuſtrarunt, deſideramus [b]. Non confundendus autem eſt cum Apuleiis aliis [c], praeſertim cum Apuleio Celſo, medico celebri [d].

§. VIII.

o) Metamorph. L. II.

p) In aſino.

q) Metamorph. L. XI. p. 183.

r) Apolog. p. 204.

s) Tertius tamen de philoſophia rationali multa habet ex Dialectica Stoica.

t) Conf. Fabric. l. c. p. 516.

u) Photivs Cod. CXXIX. p. 165.

x) Conf. iudicia doctorum collecta a Th. Popeblovnt cenſ. cel. auct. p. 170. Tob. Magiro Eponymol. crit. p. 59. Cren. de ſingular. ſcript. §. 18. p. 28. De editionibus vid. Fabricivm et Bayle ll. cc. Satyram eſſe in magos cenſet Barthivs Adu. L. LI. c. 11. et Bayle l. c. Fabric. l. c. T. III. p. 55.

y) Videnda editio Bonav. Vulcanii L. B. 1591. 8. quae Graeca Latinis Apuleii habet adiuncta.

z) Fabricivs l. c. p. 518. Bootius apud Popeblovnt. l. c. p. 172.

a) Fragmenta eſſe videntur orationum paſſim habitarum.

b) Interpretatus eſt Phaedonem Platonis, et Nicomachum de numeris. Scripſit etiam Qq. naturales.

c) Enumerant eos Ionsivs de S. H. Phil. L. III. c. 11. Fabricivs Bibl. Lat. T. III. p. 34.

d) Vixit ſub Tiberio fuitque Scribonii Largi praeceptor, conf. Fabric. l. c. T. I. p. 525. 858. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 77. Occurrit ſub Apuleii nomine liber, de herbis, earumque nominibus et virtutibus, verum nec philoſophum nec medicum agnoſcere, ſed iuniorem quendam Apuleium ſtilus prodit.

Digitized by Google

§. VIII. Marco Aurelio Antonino philoſopho imperante [e], celebre inter Platonicos nomen fuit Attico, cuius tanta inter ſectae ſuae homines fuit exiſtimatio, vt a Plotino cum reliquis, quos potiores ex Platonicis eſſe iudicabat, delectus ſit, quem diſcipulis accuratiori Platonicae philoſophiae ſtudio inuigilantibus, explicaret [f]. Notandus vero et hic Atticus eſt, ob diligentiam, quam in demonſtranda differentia inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam exhibuit, vt patet ex fragmentis, quae nobis ſeruauit EVSEBIVS [g], vbi contra Ariſtotelem de vltimo fine hominis, de prouidentia, de ortu, de quinta corporum ſubſtantia, de rebus coeleſtibus, de immortalitate animae diſputauit, et quam ab eo diſſentiat Plato, planum fecit. Quod eo magis momentum habet, quo magis ab eo tempore parum abſuit, quo nouo foedere coire coacti ſunt Plato et Ariſtoteles ab eclecticis. Nec alios ferire videtur homines, quam maleſanos huius generis ſyncretiſtas, ſcribens: *Quisquis hanc Ariſtotelis imbiberit doctrinam probaueritque, quo tandem amabo, vel ad mentem Platonis accedet, vel in eadem vt alii acquieſcant, conſtanter efficiet? Nunquam profecto, nunquam, qui ex ſchola iſta prodierit, haec plane Herculea diuinaque dogmata ſuſcipiet.* Cumque noſſet iam tum ex Alexandrinis ſcholis prodiiſſe Platonicos, qui mundi aeternitatem Platoni tribuerent, vt eum cum Ariſtotele in concordiam redigerent, praeclara ait ſententia: Παραιτούμεθα δὲ νῦν μὴ ἐμποδῶν ὑμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἑςίας εἶναι, οἷς ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγέννητον εἶναι, hic vero admodum exoratos velim, *vt ne moleſtiam nobis vllam faceſſant, qui eiusdem ac nos familiae cum ſint, mundum tamen ex Platonis quoque ſententia generatum eſſe negant.* Quos ipſis poſtea Platonis verbis ex Timaeo petitis refutat, quae vt manifeſtum faciunt, iam ante exortum eclecticorum nomen iſtum ſyncretiſmum ex Plotini poſtea ſchola in omnem orbem diſſeminatum, inualuiſſe, ita iis, quae *ſequenti ſectione* de his hominibus dicemus, lucem affundunt, probantque viros graues et acutos, qualis Atticus fuit, non defuiſſe, qui ab iſta concordia abhorrerent, ſinceramque conſeruarent Platonis philoſophiam. Fuere alii quoque Attici, a Platonico hoc probe diſtinguendi; Atticum enim Romanum, cuius vitam deſcripſit CORNELIVS NEPOS, vt taceamus, Attici Pergameni rhetoris meminit STRABO [h]. Atticus etiam epiſcopus Conſtantinopolitanus, controuerſiis cum Chryſoſtomo habitis illuſtris [i], Licinius Atticus, medicus GALENO [k] memoratus, Atticus quidam epiſcopus [l], apud veteres recenſentur. Attici etiam philoſophi PLVTARCHVS [m] meminit; aſt Herodem Sophiſtam habuiſſe patrem Atticum, ſupra diximus. Quo loco Plutarchi fretus

e) SYNCELLVS p. 353. EVSEB. Chron. ſub Aurel. ad A. CLXXIX. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 54.

f) PORPHYR. in vita Plot. c. 14.

g) Praep. L. XV. c. 4. ſeqq. p. 794. ſqq.

h) L. XIII. p. 625.

i) Conf. CAVE Hiſt. Lit. ſcr. eccl. p. 44. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VII. p. 43. Vol. IX. p. 391. Vol. XI. p. 398.

k) T. II. p. 238.

l) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 567. 581.

m) De Monarch. T. I. ſp. m. 72.

tus IONSIVS [n] nobis Atticum Herodis parentem non exſculpit tantum philoſophum, ſed cum Attico quoque noſtro eundem facit. Qua in re accurationem in viro docto merito deſideramus. Ex allegatione enim Plutarchi liquet, hunc Atticum philoſophum ſupra aetatem Plutarchi vixiſſe; Plutarchus autem ſub Traiano floruit. Aſt Atticus Herodis pater Nerua imperante viguit, et ab eo theſaurum ingentem, quem domi ſuae inuenerat, accepit, nec philoſophus fuit, vt ex vita eius a PHILOSTRATO [o] exarata patet, qui philoſophiae ſtudium non omiſiſſet indicare, ſi qua in illud Atticus incubuiſſet. Praeterea Euſebius, Syncellusque Aurelio Antonino imperante floruiſſe Atticum dicunt, Atticus itaque, qui Neruae coaeuus fuit, eſſe non poteſt. Quod vt eludat Ionſius, verba Euſebii de Herode Attico filio interpretanda monet. Aſt Herodem omiſſo proprio nomine Atticum philoſophum vocari, nusquam legimus, nec philoſophiae cauſſa inter philoſophos nomen tuliſſe, traditur, licet eam didicerit, ſed eloquentia omnibus magna cum gloria praeſtitit. Accedit, Atticum hunc Plutarchi alicuius filium dici ab ipſo Ionſio, auum Herodis ſophiſtae. Aſt Atticus Herodis parens, non Plutarchum, ſed Hipparchum genitorem habuit, teſte PHILOSTRATO [p]. Ex quibus omnibus clarum eſt, Atticum hunc Platonicum ab Attico Herodis patre eſſe diſtinguendum.

Numenius. §. IX. Platonicis illuſtrioribus, quos explicuit diſcipulis ſuis Plotinus, annumeratur etiam NVMENIVS Syrus, Apamea oriundus [q], ex quo colligere eſt, circa eadem quoque Antonini tempora eum floruiſſe. Nam quod ante Seuerum vixerit, ex Plotini aetate, qui ſub eo imperatore fuit, innoteſcit, quem plagii in Numenium commiſſi incuſatum fuiſſe, infra trademus, quemadmodum ante Origenem floruiſſe eodem argumento concluditur, quod ab eo Numenii ſcripta lecta ſunt [r], cumque Cronium et Numenium PORPHYRIVS, tanquam familiares iungat et συγχρόνους [s], illis vero Caius Seuerus et Atticus adiiciantur [t], coniectura non prorſus a vero abludente Numenius in tempora Antoninorum, cum reliquis his Platonicis refertur [u]. Illuſtrem inter Platonicos fuiſſe EVSEBIVS [x] tradit, cui non obſtant, quod ille et ORIGENES [y] eum inter Pythagoreos numerent, ſupra enim iam monuimus, vtramque ſectam pro vna fere habitam, vel in vnam potius fuiſſe confuſam. Tanta vero eruditione in hac familia inclaruit, vt ſectae ſuae principem vocare, et ſcribere de eo non dubitet ORIGENES [z], plerisque de rebus melius, quam Platonem diſſeruiſſe. Nec alia forte ratio fuit, cur Plotinus exſcri-

n) De S. H. Phil. L. III. c. 7.
o) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. p. 547.
p) loc. cit.
q) PORPHYR. in vita Plotini c. 17.
r) PORPHYR. contra Chriſt. L. III. apud SVIDAM in Orig. T. II. p. 761. et EVSEB. Hiſtor. crit. L. VI. c. 19.
s) De antro p. m. 123. ed. Rom.
t) In vita Plot. c. 14. et adu. Chr. L. III.
u) Ita et IONSIVS l. c. p. 264.
x) Praep. L. XI. c. 9. p. 525.
y) loc. cit. et L. XIX. ORIG. contra Celſ. L. IV. p. 204.
z) loc. cit.

Digitized by Google

ſcripſiſſe Numenium dictus ſit, quam quod principem Platonicorum eruditione doctrinaque Platonica aequare videretur [a]. Certe tanti eum fecit Amelius, vt omnia eius ſcripta memoria ediſceret [b]. Scripſit autem multa, quibus tum de philoſophia ipſa, tum de eius hiſtoria meruit. Imprimis laudantur paſſim apud veteres libri eius de differentia Academicorum a Platone, ex quibus fragmenta ampla ſatis nobis ſeruauit EVSEBIVS [c] digna, quae in Academicae philoſophiae hiſtoria diligenter conſulantur. Scripſit etiam de iis, quae effari nefas (ἀποῤῥήτων) apud Platonem, ex quibus etiam adduxit quaedam EVSEBIVS [d]. Alia nominat, qui multum Numenio tribuit, ORIGENES [e], qui inter alia narrat, multa eum ſuis commentariis inſerere, depromta e Moſis et prophetarum libris, tractataque per veriſimilem tropologiam, quemadmodum in epope, ſic inſcripto, itemque in libris de numeris, et de loco. In tertio autem de bono narrare etiam de Ieſu quandam hiſtoriam, non addito nomine etc. dignatum etiam diſcendi cauſſa ſcripturas noſtras perquirere, habentem eas non pro ſtultis, ſed pro figuratis. Quae oraculorum ſacrorum lectio effecit, vt cum Moſen multa habere cum Platone affinia putaret, Platonem vocaret Moſen Atticiſſantem [f]. Quod ſi THEODORITO [g] credendum, priſcos philoſophos non ab Aegyptiis tantum, ſed ab Hebraeis quoque veri Dei notitiam adeptos eſſe ſtatuit Numenius. Alios Numenios laudant IONSIVS [h] et FABRICIVS [i]. Inter quos fuit vnus rhetor, alter grammaticus, tertius medicus.

§. X. Poſt Numenium MAXIMVS, gente TYRIVS praecipue inter Platonicos celebres numerandus eſt. Etſi enim eloquentiae dedit operam, et inter ſophiſtas ſui temporis diſſerendi facultate nomen ſibi celebre comparauit, non tamen arti tantum oratoriae ſe addixit, ſed philoſophiam quoque eloquentiae iunxit, Platonem prae caeteris, non ſine decenti tamen libertate ſecutus [k]. Vixiſſe ſub Commodo SVIDAS [l] tradit, EVSEBIVS [ll] autem et SYNCELLVS ſub Antonino Pio ponunt, quod facile conciliari poteſt, ſi ſtatuamus, Maximum ſub Antonino florentem Commodi etiam tempora attigiſſe. Romae fuiſſe iterato, ex diſſertationibus eius intelligitur, maiorem tamen temporis partem in Graecia exegiſſe veriſimile eſt. Et Romae quidem inter praeceptores Marci imperatoris locum fuiſſe nactum, magni quidam nominis viri docti conten- *Maximus Tyrius.*

a) PORPHYR. in vita Plot. c. 17.
b) Ibid. c. 2.
c) Praep. L. XIV. c. 5. ad quae ſuo loco prouocauimus.
d) L. XIII. c. 5.
e) l. c. et L. V. p. 276. libri de immort. animae meminit THEODORIT. Serm. V. libri de anima. Conf. IONS. de S. H. Phil. L. III. c. 10. p. 264. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.
f) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 342. EVSEB. praep. L. II. THEODORIT. Therap. L. II. HESYCH. MIL. in Numenius.
g) Serm. I. h) l. c. p. 265.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 486. Vol. II. p. 455. Vol. XIII. p. 351.
k) Ipſe diſſ. XI. ait, ſe decenti libertate vſum ſequi Platonem.
l) In Maximo T. II. p. 494.
ll) In Chronic.

tendunt [m], eo quod Maximo quodam praeceptore ſe vſum eſſe imperator refert [n], et tempora concordant, et gratia dictorum, quam Marcus ei tribuit, prodere videtur, quod tamen rectius negant alii [o], cum Stoicae potius familiae philoſophus fuiſſe videatur. Mellitiſſimam eloquentiam poſſediſſe, diſſertationes eius varii argumenti probant, quas pleraſque ad Platonicae doctrinae normam exegit, quamuis interdum σκεπτικῶς ſatis differat [p]. Multis inter veteres Maximi nomen fuiſſe, etiam philoſophis, conſtat [q], attentio itaque adhibenda, ne hunc Tyrium cum aliis eiusdem nominis confundamus [r].

Platonici alii. §. XI. Et hi quidem potiores Platonicorum ſub imperatoribus viuentium ſunt, qui eruditionis praeſtantia prae reliquis nomen famamque ſunt adepti. Iungi his poſſent ex ſecta magno ſectatorum numero gauiſa plures, quorum tamen vel nomen obſcurum manſit, vel praeter nomen et ſectam nihil apud veteres, quos hodie legimus, deprehenditur, quales fuere Cronius, Aſpaſius, aliique lecti a Plotino et Origene: vnde eos praetermittimus, in catalogis Platonicorum facile inueniendos. Quidam eorum ad Chriſtianos pertinent, ſuo etiam loco enarrandi. Maxime vero ſectionis huius finem facit, enata circa Seculi poſt C. N. ſecundi exeuntis tempora ſecta eclectica, quam reuera Platonicam fuiſſe, ſupra monuimus. Quae tamen cum ſe totam illi potiſſimum faciei attem perauerit, quam in Aegypto aſſumſit Platonicorum familia, et ſingularem habitum atque conſtitutionem acceperit, quae magnum inter philoſophos, et in ipſa etiam Chriſtiana eccleſia momentum habuit, peculiare quoque eclecticorum nomen affectauerit, ſingulari tractatione nobis eius fata exponenda, ſicque Platonicae ſectae hiſtoria ad ſeculum vſque octauum, quo, inter gentiles quidem, deleta fuit, deducenda eſt. Antequam vero eclecticam ſectam enarramus, duo adhuc viri graues et illuſtres, qui circa haec tempora inclaruerunt, adducendi ſunt, qui pleriimque Platonicorum familiae annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint vſi, nempe Plutarchus Chaeronenſis et Galenus.

Plutarchus. §. XII. Referendum eſſe PLVTARCHVM inter ſui temporis philoſophos, nemo dubitabit, qui vel ſemel eruditiſſimi viri libros inſpexit, quibus non hiſtoriam tantum atque elegantiores literas, ſed philoſophiam

m) SCALIGER ad Euſeb. IONSIVS de S. H. Ph. L. III. c. 9. p. 256. IAC. CAPPELLVS Hiſt. eccleſ. cent. 2. TILLEMONTII, BARTHII, HEINSII loca affert FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 33.

n) De ſe ipſo L. 1. §. 15.

o) GATAKERVS et MER. CASAVB. ad h. l. DACIER ad h. l. KVSTER. ad l. c. SVIDAE, FABRICIVS l. c.

p) Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. Phil. mor. gent. §. CCLIV. p. 572. Laudandus imprimis quod philoſophiam virtute et praxi demonſtrandam commendet. De editionibus, inter quas eminent DAN. HEINSII Lugd. Bat. 1614. 8. et IO. DAVISII Cantabrig. 1703. 8. videndus FABRIC. l. c. de Dauiſii CLERICVS Biblioth. ſelect. T. XI. p. 287. in qua optandum, vt Heinſii annotationes apparerent integrae.

q) Pleroſque nominant IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 9. p. 256. et FABRICIVS l. c. quibus multi ex Chriſtianis addi poſſent, ſi id ageremus, qui tamen ex ſcriptoribus hiſtoriae liter. eccleſ. facile poſſunt colligi.

r) Ita Tyrium cum Maximo Epheſio, Iuliani apoſtatae praeceptore confundit FR. MORELLVS in lemmatibus ad Libanium T. II. p. 175.

Digitized by Google

phiam quoque diligenter illuſtrauit [s]. Natus Chaeroneae in Boeotia [t], Boeoticum ingenium non accepit, ſed a συμπατριωτῶν moribus et indole totus diuerſus, optimis naturae muneribus ornatus eſt, ingeniique elegantiam induſtria ſtudiisque auctam, mire probauit. Et iudicandi quidem facultate, qua polluiſſe multis videtur [u], vltra mediocritatem non fuiſſe gauiſum, ea, quae vel ipſe tractauit, argumenta modusque ratiocinandi, quem adhibuit, vel quae ex veterum ſyſtematibus decerpta illuſtrauit, ſatis produnt. Nam in illis infirmis ſaepenumero rationibus et exiguo argumenti pondere vſus eſt, in his haud raro ſectarum mentem peruertit, et alienam iis ſententiam affricuit, cuius exempla [x] luculenta eſſe poſſunt, quae de Epicurea philoſophia, et de Platonis mente circa animam mundi diſſeruit, quae nec Epicuri nec Platonis ſententiis quadrant; Epicuro nempe voluptatis infamis et otioſae patrocinium, Platoni praeter Deum et materiam animam quoque malignam inter principia phyſiologica admiſſam perperam tribuit [y]. Magis autem in moralibus, quam in phyſicis valuit, et lectionis haud raro copia iudicii vim minuit et quaſi ſuffocauit, in hiſtorico tamen argumento illud magis probauit quam in philoſophico. Vnde ſi cum Vossio [z] inter philologos et hiſtoricos ſummos referendus eſt, de quo diſceptare nolumus, philoſophis tamen illum ſummis cum eo adſcribere, veritati omnino eſt contrarium, cum intra mediocritatis limites eius philoſophia conſiſtat. Ingenii autem fertilitate vique quadam imaginationis, in varias argumentorum, quae exponit, partes, et in omnem quaſi eruditionis campum excurrentis verſatili, memoria item excellenti vſus eſt, quae cum magna induſtria et immenſo ſtudio iuuaretur, vaſtiſſimam ei in optimis diſciplinis parauit lectionis copiam. Natus eſt familia nobili et eruditionis quoque fama celebri, quam paſſim prodit. Auus Lamprias fuit, quem inter potandum inueniendi ac diſputandi facultate ſibi ipſi praeſtitiſſe, ait [a]. Sed et frater eius nominis illi fuit, ob voracitatem Boeoticam ſcommate impetitus a Xenocle [b]; et filius, cui catalogum ſcriptorum parentis debemus, praeter quem etiam Autobulum et Plutarchum ſuſcepit, ad quos libellum de procreatione animae ſcripſit. Nepotem habuit Sextum [c], de quo infra dicendum, inter praeceptores Marci imperatoris. Apuleium etiam maternae originis fundamenta Plutarcho prodita referre [d] ſupra monuimus. Quo vero tem-

s) Vitam Plutarchi qui ex veteribus nobis exhibeat, deſideratur, quae enim Svidas in Plutarchus T. III. p. 133. habet, pauca admodum ſunt. Pleraque, quae de eo conſtant, ex ſcriptis eius hauriri debent, ex quibus Plutarchi vitam collegit, eiusque Operibus Paris. 1624. fol. editis praefixit Ioannes Rvaldvs. Sed et Decii Celeris vita Plutarchi edita eſt Patauii 1617. 8. Alios, praeſertim hiſtoriae literariae veteris ſcriptores, qui eum non omiſerunt, cum nota eorum loca ſint, praetermittimus.

t) De curioſ. T. II. p. m. 237. et alibi.

u) Ita plerique de Plutarcho iudicarunt, quorum elogia videnda apud Hanckivm de Rom. rerum ſcript. P. I. c. 12. p. 81. G. I. Vossivm de Hiſt. Graec. c. X. p. 208. T. Magirvm Eponymol. crit. p. 85. Th. Popeblovnt. Cenſ. Cel. auct. p. 143. Boecler. bibliograph. crit. pol. p. 652. aliosque multos.

x) Adu. Coloten, an ſuau. viui poſſit ſec. Epicurum? an latenter viuendum.

y) Dictum de priori T. I. L. II. c. 12. de poſteriori c. 7. ſ. 1. z) loc. cit.

a) Qq. Sympoſ. L. I. q. 5.

b) Ibid. L. II. q. 2.

c) Capitolinvs in Marco c. 3.

d) Metamorph. L. I. p. 5. Conf. qui de familia Plu-

pore floruerit, etſi accurate definiri non poteſt, certum tamen eſt, ſub Nerone iam vixiſſe, quod non PHOTIVS [e] tantum teſtatur, ſed ipſe PLVTARCHVS [f] quoque affirmat, audiuiſſe ſe Ammonium diſputantem, quo tempore Nero apud Delphos eſſet peregrinatus. Vixiſſe autem vsque ad Hadriani tempora paſſim prodidit, meminit enim caedis Neronis [g], item Veſpaſiani [h] et Titi [i], et Domitiani [k], Traiano vero apophthegmata inſcripſit [l], et ſenex ſub Hadriano Procurator Graeciae, SYNCELLO teſte [m], conſtitutus eſt. Praeceptorem habuit Ammonium, philoſophum doctum [n], ſed ſyncretiſmi iam tum peſte afflatum, quem cum Ammonio Sacca eclecticae ſcholae parente, toto ſeculo iuniore, paſſim a viris doctis confundi videas [o]. Iuuentutem optimis literarum ſtudiis excultam mature reipublicae applicuit, legatus enim decreto publico ad proconſulem conſtitutus eſt [p]. Sed et Chaeronenſium aliquando archontis ſiue praetoris officio defunctus eſt [q]. Apud Traianum, magnum doctorum virorum patronum, valde gratioſus, et, vt SVIDAS [r] habet, conſulari dignitate ab eo auctus fuit, edixitque imperator, ne quisquam Illyriae magiſtratuum abſque conſenſu eius quicquam ageret. Affert etiam SARISBERIENSIS [s] epiſtolam eius ad Traianum, cum imperium capeſſeret, in qua imperatori gratulaturus praecepta gerendi imperii ei commendat, ad capitula quoque aliqua politicae conſtitutionis prouocat [t], hauſta, vt ait, e libello Plutarchi qui inſcribitur: *Inſtitutio Traiani:* ex quibus colligere liceret [u], Traianum, antequam imperii habenas capeſſeret, praeceptorem habuiſſe Plutarchum. Verum et ipſa epiſtolae ratio paedagogum ſpirans, et a moribus Plutarchi tota aliena, et lingua in qua ſcripta eſt Latina foetum ſatis produnt ſuppoſititium. Senex enim Latinam demum linguam didicit Plutarchus, Graece ad imperatorem ſcripturus, ſi hoc conſilium ſuſcepiſſet [x]. Nec forte alius commatis ſunt iſta capitula, ſi ab apophthegmatibus, Traiano a Plutarcho inſcriptis [y] differunt. Sub Hadriano Procuratoris Graeciae honore mactatus eſt [z]. Non vero reipublicae tandum gerendae, muneribusque publicis vacauit Plutarchus, ſed cum Romae quoque et in Italia verſaretur, philoſophiam docuit [a]; maximae vero ſcribendis libris operam impendit, de quibus catalogum confecit filius LAMPRIAS, hodie adhuc ſuperſtitem,

Plutarchi late differit RVALDVS l. c. IONSIVS de S. H Phil. L. III. c. 6. p. 258. ſeqq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 329. ſeqq.

e) Cod. CXLV. p. 642.

f) De εἰ Delphis inſcripto T. I. p. m. 555.

g) De garrul. T II. p. 306.

h) In Amat. T. III p. 349

i) De tuenda valetud. T. I. p. 253.

k) In Valer. Poplicola T. IV. p. 190.

l) T. I. p. 322.

m) p. 349.

n) Loca vbi praeceptoris huius meminit, habes collecta a RVALDO l. c. c. 7.

o) HADR. IVNIVS ad Eunap. VOSSIVS de ſectis c. XXI. §. 6. HENDREICH. Pandect. Brandeb.

p) Praecept. gerend. reip. T. II. p. 457.

q) Sympoſ. L. VI. q. 8 T. III. p. 239.

r) In Plutarch. Chaer. T. III. p. 133.

s) In Policrat. L. V. c. 1. p. m. 250.

t) Ibid. c. 2 p. 252

u) Ita DEMPSTERVS in elencho ſcript. apud POPE-BLOVNT. l. c. p 143.

x) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 365.

y) Quae tamen eius non eſſe videtur Rualdo, Xylandro et Voſſio.

z) SYNCELLVS loc. cit.

a) In Demoſthenis vita T. III. p. 21.

ſtitem [b], ex quo patet plura, quam habemus, Plutarchi ſcripta temporis iniuria intercidiſſe [c]: dolendumque eſt, hunc ſcriptorum Plutarchi indicem in fine deficere; vt quae genuina ſint Plutarchi, quae ſpuria, poſſent diſcerni, quod deficiente libelli fine fieri non poteſt. Gratulandum vero noſtrae aetati eſt, in tanta veterum ſcriptorum iactura libros Plutarchi plurimos fuiſſe ſeruatos, in quibus non hiſtoriae tantum Graecae et Romanae, ſed philoſophiae quoque veteri, maxime vero morali egregiam paſſim lucem accendit [d], hiſtoriam quoque philoſophicam egregie illuſtrat, licet non nemini [e] incertum ſit, an libellus *de placitis philoſophorum* Plutarchum auctorem agnoſcat. Certe inexhauſtae in veterum libris lectionis copiam, et inſignem prorſus eruditionem in iis contineri, nemo erit, qui vel ſemel eos inſpexit, qui negauerit. Et hinc inſolita prorſus huius viri elogia apud veteres et recentiores paſſim occurrentia. Inter quos GASSENDVS [f], aequus doctorum ſcriptorum iudex ac cenſor, ſi omnibus veteribus ſcriptis fuerit carendum, Plutarchi nos aegerrime carituros dixit; THEODORVS GAZA [g] vero, ſi omnes in mare abiiciendi ſint, Plutarchi ſe poſtremo loco ſeruaturum eſſe profeſſus eſt. Sed et Ioannis Metropolitae Euchaitenſium, ſub Conſtantini Monomachi et Comnenorum imperio clari verſiculos affert FABRICIVS [h], quibus teſtatur, ſi quos auerni nexibus liberare non credentium Chriſto conſtitutum eſſet, precibus ſe Platonem et Plutarchum petiturum, quos ſententia et moribus ad leges eius proxime acceſſiſſe conſtet. Quod licet nimium ſit, merito tamen pretium maximum ſtatuendum eſt libris optimis, qui, ſi iudicium accedat, et diligens cum veterum ſcriptis collatio, magnum veteris eruditionis theſaurum comparare apta ſunt: iuuentutem quoque et delectant et docent, quare laudanda virorum doctorum induſtria et conſilium, qui quoſdam Plutarchi libellos iuuentutis commodo ſeparatim ediderunt; licet dictionem duriuſculam, et quoſdam in eo naeuos notent eruditi [i]. In philoſophia, licet ſummi limatiſſimique iudicii fuiſſe paſſim viris doctis videatur [k], recte tamen LIPSIVS [l] iudicauit, melio-

b) Edidit hunc catalogum primus DAV. HOESCHELIVS ex MSc. Bibliothecae Auguſtanae Aug. Vind. 1597. inde additus editioni Plutarchi Francoſ. 1620. Paris. 1624. vnde miramur VOSSIO non fuiſſe viſum, de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 210. Graece et Latine recudi fecit praeſtantiſſimus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 333.

c) Signo (*) ea notauit FABRICIVS.

d) Hinc in vitas comparatas, et ſcripta moralia diuiduntur. Ex Graecis editionibus optima eſt H. STEPHANI, ex Graeco-Latinis Pariſienſis, 1624 fol. quae interpretationes habet variorum auctorum. Nos GVIL. XYLANDRI viri docti, cuiusque noſtri verſionem ſecuti ſumus, quae Francof. tomis ſex, 8. 1606. prodiit, eo quod in plerorumque manibus ſit. Gallicam AMIOTI ſecutus eſt plerumque Baelius.

e) VOSSIO l. c. p. 210. et de ſatisfact. I. C. c. 1. rationes eius ſunt, quod eius libelli nunquam eo loco, vbi debet, Plutarchus mentionem faciat, quod alibi ei contraria afferat, quod alia docendi methodo vtatur, conf IONSIVS L. III. c. 6. p. 234. Quibus tamen coniecturis conſenſum veterum, libellum hunc Plutarcho tribuentium, merito opponimus. Hiſtoriae philoſophicae Galeno tributae libellum eundem eſſe, ſed neutrum integrum in ſequentibus dicemus, conf. IONS. p. 268.

f) In vit. Epicuri L. III. c. 7. p. 98. Conf. NAVDE apologie des accuſez de magie p. 194. aliique laudati FABRICIO l. c. p. 331.

g) Apud FABRIC. loc. cit.

h) Ibid.

i) VOSSIVS, FABRICIVS ll. cc.

k) DEMPSTER. l. c. MVRET. Orat. Vol. II. or. 15. IAC. PONTAN. Progymn. Vol. II. pr. 54.

l) Polit. L. I. c. 9.

Digitized by Google

meliorem omnino, quam acutiorem doctorem fuiſſe, cuius ex parte cauſſam detexit magnus SCALIGER [m], *libros eius philoſophicos, vt Ciceronis magni non faciendos, nihil enim in iis eſſe, quod demonſtret et doceat, ac cogat; ſcripſiſſe enim aulicis tantum, non doctis.* Illud certum eſt, et ex lectione ſcriptorum Plutarchi manifeſtum cuiuis, plus eum egiſſe philoſophorum interpretem, quam ipſum philoſophum. Sumto enim ſemel tractandi argumento, ex ſecta hac illaue principia prima aſſumit, et prout licet, et ipſe nexum peruidebat, illud proſequitur, vbi aqua haerere coepit, Scepticum agit, et incertum ſuſpenſumque dimittit lectorem, quem opinionum vanitate delectat magis, quam iuuat, nec iudicium firmat, ſed doctrinarum tantum auget hiſtoriam, per ſectas tanquam explorator diffuſus. Negari tamen nequit maxime fauiſſe Platoni, et Academiae veteri, docteque ex eius principiis, licet non ſemper accurate, Platoniſque menti conuenienter fuiſſe philoſophatum [n]. In quibusdam vero, praecipue in doctrina de virtute, Ariſtotelem quoque ducem ſecutus eſt, et in doctrina de anima Aegyptios, vel Pythagoreos potius; Parmenidis vero phyſiologiam in libello *de primo frigido* expreſſit. Saepe tamen Academice et Sceptice quoque philoſophatur, Stoicis vero et Epicureis infenſiorem ſe praebuit, et vtramque ſectam conſcriptis libellis refutauit. Caeterum an vel aequi et verum ex parte amantis animi, vel neſcio cuius negligentiae et contemtus ſignum ſit, quod Chriſtianorum in tot ſcriptis nullam vnquam facit mentionem, incertum [o]. Per Elpiſticos enim non intelligi Chriſtianos, quod vir quidam doctiſſimus contendit [p], ſed Stoicos notatos videri, *tomo primo* [q] demonſtrauimus. Etſi vero prudenter paſſim pieque de Diis locutus eſt Plutarchus, meruit tamen inter numinis hoſtes referri, PETRO MOLINAEO [r] eum in atheiſmum propenſiorem iudicante, quippe libro in eam rem edito probare conantem, atheiſmum eſſe ſuperſtitione tolerabiliorem. Qua tamen in re iniurium eſſe Molinaeum in Plutarchum eo magis conſtat [s], quo magis non hodie tantum eandem ſententiam viri tuiti ſunt eruditi inter impios non numerandi, ſed et, recte obſeruante optimo FABRICIO [t], Plutarchus non dixit, quamuis ſuperſtitionem eſſe deteriorem atheiſmo, cuius contrarium diſertis verbis docet [u], ſed dari tantum genera ſuperſtitionis quaedam tam flagitioſa, vt in Deum aeque iniuria ſint, quam atheiſmus, et grauius bellum etiam indicat honeſtati, virtuti et ſocietati humanae, non, quam atheiſmus omnis cum ſuis conſecutionibus et malitia omni, ſed quam atheiſmus nonnullorum hominum, in ſola ſpeculatione falſiſſima acquieſcen-

m) Scaligerana p. 49.

n) Vid. Qq. Platonicae, tr. de Iſide, de animae procreatione, de fato.

o) Non auſus dicere bona, auerſatus dicere mala. Ita TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. II. p. 477. Nobis contemtus magis Chriſtianorum, qui illiterati habebantur, cauſſa fuiſſe videtur.

p) Cl. CHR. AVG. HEVMANNVS act. Philoſ. Vol. II. p. 911.

q) L. II. c. 9. et Miſc. Berolin. T. V. obſ. vlt.

r) De cognitione Dei p. 81.

s) Agnouere hoc FABRICIVS l. c. p. 351. et Syll. Script. de V. R. C. p. 338. et BVDDEVS theſ. de atheiſmo p. 223.

t) l. c. u) An poſſit ſuauiter viui ſec. Epicurum.

Digitized by Google

ſcentium, et naturae bonitate errorem hunc in vitam ciuilem influere non patientium. Quo ſenſu veteres quoque ita pronuntiaſſe [x] magno feruore contendit, qui pro Plutarchi opinione tanquam pro aris et focis, etiam cum atheiſmi ſuſpicione pugnauit vir acutiſſimus PETRVS BAYLE [y]. Quando obierit Plutarchus, aeque incertum; certe Hadriani temporibus valde ſenem fuiſſe, cum Apollinis ſacerdotio fungeretur, ipſe ſignificat [z]. Hinc coniectura enata viris doctis, natum circa decimum Claudii annum, qui Chriſti L. fuit, denatum eſſe quarto vel quinto Hadriani circa A. C. CXX. Memorabile eſt, quod de eius morte refert ARTEMIDORVS [a]. Morti vicinum ſomniaſſe, in coelum ſe aſcendere duce Mercurio; quod ſequente luce ita quis interpretatus ſit: fore eum beatum [b], hocque ſignificaſſe aſcenſum in coelum, nempe excellentiſſimam beatitatem. Idque etiam ita eueniſſe, pauloque poſt Plutarchum deceſſiſſe. Id quod Artemidori fide credat, qui volet: Duodecim Plutarchos cum enumerent viri docti [c], noſter ab aliis accurate diſtinguendus, et inprimis cum Plutarcho Neſtorii, de quo infra dicendum, confundendus non eſt.

§. XIII. Alter qui circa idem fere tempus non artis tantum ſalutaris cognitione, ſed philoſophica quoque eruditione [d] illuſtre ſibi nomen conciliauit, eſt GALENVS, maximae famae et medicus et philoſophus, quem diuiniſſimum vocatum et a quibusdam diuino honoratum cultu refert EVSEBIVS [e]. Is potiora vitae ſuae momenta in ſcriptis ſuis ipſe tetigit, ex quibus ea magna diligentia collegit [f], et ſecundum temporis ordinem diſpoſuit PHILIPPVS LABBEVS [g], quibus alii quoque addi poſſunt, qui in enarranda vitae principis medicorum hiſtoria induſtriam exercuerunt ſuam [h], vel qui ſalutaris artis hiſtoriam aggreſſi ſunt. *Galenus.*

x) EPIPHANIVS T. II. p. 13. ARNOBIVS L. V. p. 151.

y) Notiſſimis locis Qq. prouinc. et de cometis. Conf. FABRIC. Syllab. l. c. BVDDEVS l. c. c. X. §. 2

z) Num ſeni gerenda reſpublica T. II. p. 442.

a) Oneirocrit. L. IV. c. 47. p. 245.

b) Id eſt, moriturum, beatos pro defunctis iam tum dictos eſſe ex HORATIO, L. I. c. 9. AMMIANO L. XXV. c. 3. HESYCHIO in μακάριος, aliisque conſtat.

c) l. c. p. 370. octo habet IONSIVS L. III. c. 6. p. 240.

d) Vocatus γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος, imperatoris Marci iudicio.

e) Hiſt. eccleſ. L. V. c. vlt. θειότατον vocat Alex. Trallianus.

f) Egit etiam de Galeno SVIDAS T. I. p. 465.

g) Cum videret PHILIPPVS LABBEVS ex S. I. vir doctiſſimus, vitas Galeni paſſim enarratas ſcatere erroribus, ex eius potiſſimum ſcriptis, ea quae ad vitam illius illuſtrandam facere poterant, collegit, exque his locis *elogium Galeni chronologicum* contexuit, idque tanquam ſpecimen bibliothecae ſuae vniuerſalis ſtrenae loco miſſum ad Iac. Mentelium cum Eius epiſtola edidit Paris 1660. Eodem vero anno alium quoque libellum vulgauit hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni medicorum principis ex propriis operibus collecta: in quo loca ipſa, ex quibus elogium contexuerat, adduxit. Vtriusque libelli cum ſumma eſſet raritas, inſigniter de hiſtoria huius viri meruit, vir tot meritis in rem literariam immortalis I. A. FABRICIVS, quod non tantum elogium illud bibliothecae Graecae Vol. III. p. 5 9. ſeqq. totum inſeruit, ſed ex altero quoque libello loca Galeni omnia annotauit, ſicque vtrumque magno legentium commodo confudit in vnum, et exhibuit Quae βιογραφία cum accurata ſit, eam hic ſequimur, lectoremque loca noſſe cupidum ad hunc libr. ablegamus.

h) Vitam Galeni enarratam a ſe, eius operibus a ſe verſis praefixit CONRADVS GESNERVS, Baſil. 1562. fol. in praef. et de Galeno, eiusque libris et interpretibus docte egit. Conf. MERCKLINI Linden. renov. p. 181. Poſt hunc IO. MARTINVS EVSTACHIVS Medi-

ſunt [i]. Nos ea potiſſimum ſpectabimus, quae ad inſtitutum noſtrum propius pertinent [k]. Natus eſt Claudius Galenus, Pergami in Aſia, et Attalicorum regum nomine et literarum ſtudiis clara vrbe [l]; patre Nicone, viro eruditiſſimo et ſedatiſſimis moribus praedito, A. C. circiter CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. labente. Matrem habuit adeo iracundam, vt quandoque ira abrepta ancillas morderet [m]. Pater cum non mathematicarum tantum diſciplinarum notitia excelleret, ſed et optimis quoque literis eſſet excultiſſimus [n], filium ipſe mature inſtituit, et praeſtantiſſimis quoque praeceptoribus inſtituendum dedit, vnde in prima pueritia artes liberales atque elegantiores, quaeque humanitatem iuuare aptae ſunt, edoctus eſt. Anno aetatis XV. ineunte, Antonino Pio tunc imperante ad philoſophiam traductus, ſub Caio Platonico [o], et quodam Philopatoris Stoici diſcipulo, ei operam dare coepit; tum anno vitae XVII. ad ſalutarem artem a patre in ſomnio admonito translatus, Satyrum Quinti [p] diſcipulum [q], Stratonicum [r], et Aeſcrionem [s] empiricum aliosque habuit in patria ſua praeceptores, medicamque artem cum philoſophiae coniunxit ſtudio. Cum morte eriperetur pater filio moeſtiſſimo, Smyrnam hic ſe contulit, anno aetatis XXI. vt Pelopem ex Quinti diſcipulis medicum celeberrimum [t], atque Albinum Philoſophum Platonicum [u] audire, ſicque philoſophiae et medicinae ſtudia maioribus excolere poſſet profectibus. Smyrna Corinthum ſe contulit ad Numeſianum [x], non minoris famae medicum, qui et ipſe ex Quinti fuit diſcipulis. Varias deinde per prouincias peregrinatus [y], alios quoque medicos audiuit, ſimul medicaminum in iis naturam viresque explorauit, tandem Alexandriam et mercaturae laude et literarum ſtudiis inclytam, Aegyptique inferioris metropolin [z] deſcendit, qua

vrbe

Medicus Neapolitanus de vitâ Galeni Neapoli 1577. 4. commentarium edidit, eruditum quidem ſatisque accuratum, ſed digreſſionibus multis onuſtum. Eandem Galeno operam praeſtitit RENATVS CHARTERIVS, qui ſplendidae, quam curauit, editioni operum Galeni et Hippocratis, eius vitam praefixit. Qui tamen ita in hoc argumento verſati ſunt, vt aliam vitam alios ſcriptores eum poſtulare iudicauerit MENTELIVS l. c.

i) Inter hos primum in enarranda Galeni hiſtoria et doctrina locum tenet DANIEL. CLERICVS V. C. in hiſtoria medicinae P. III. Libro tertio fere integro p. 660.

k) Reliqua medicis relinquenda ſunt.

l) Imprimis illuſtris Pergamus, ob celeberrimum templum Aeſculapii, morborum curationibus miraculoſis famoſum, de quo vid. CLERIC. l. c. L. I. ch. 20. p. 63. mirum itaque non eſt, Galenum tantis exemplis famaque patriae incenſum arti ſalutari ſe dediſſe.

m) De dignoſc. animi morbis. Digna itaque, quae albo malarum eruditorum mulierum adſcribatur.

n) SVIDAS l. c. qui in architectura et geometria eum excelluiſſe dicit.

o) Veriſimile admodum, eſſe hunc Caium, qui in ſchola Plotini lectus eſt, quemque cum Cronio, Aſpaſio, Numenio vixiſſe ſupra coniecimus. Addi itaque hic Galeni praeceptor poteſt Platonicorum catalogo apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 55.

p) Videndi de hoc medico, quem licet a ſuis opinionibus diſſentientem valde laudat Galenus, CLERIC. l. c. p. 661. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 321.

q) FABRIC. Bibl. Gr. l. c. verſatus eſt Satyrus praecipue in anatomicis. CLERIC. loc. c. p. 658.

r) Ciuis Galeni, diſcipulus Sabini FABRIC. p. 429. CLERICVS l. c.

s) Vocatur etiam Aeſcheron, ib. p. 40.

t) Conf. PLIN. L. XXXII. c. 5 CLERICVS l. c. FABRICIVS l. c. p. 360. Fuit diſcipulus Numeſiani.

u) Dictum de eo ſupra in Alcinoo.

x) Fuit Corinthius, rei anatomicae valde peritus, vid. citati.

y) Ciliciam, Palaeſtinam, Coeleſyriam, inſulasque Cretam, Cyprum, Lemnum, peragrauit, opobalſami et terrae Lemniae naturam explorauit.

z) Dictum de hoc non mercaturae tantum ſed eruditionis quoque emporio ſupra Tomo I. L. II.

Digitized by Google

vrbe praeter reliquas diſciplinas imprimis medicae artis ſtudium laetiſſime floruit. Vnde anno aetatis XXVIII. digreſſus, in patriam rediit [a], cumque vulnerum curationem praecipue excoluiſſet, magiſtris vſus, qui in ſecandis corporibus excellebant, pontificum annuorum iuſſu gladiatorum curationi praefectus eſt, quam per quinque aut ſex circiter annos magna felicitate abſoluit, ſicque non medicinae tantum, ſed et chirurgiae myſteriis probe ſe initiatum demonſtrauit. Illo tempore exacto cum ſeditionem patriae effugeret [b], ſe Romam conuertit aetatis anno XXVIII. A. C. CLVIII. imperantibus M. Aurelio Antonino et Lucio Vero fratribus, quorum gratia tum magnam eruditorum frequentiam Romam adduxerat: ibi cum anno ſequenti iugulum ei humero motum eſſet, per dies quadraginta

L. II. c. ult. quibus, cum in ſequentibus ſcholae Alexandrinae ſaepius facienda ſit mentio, addendum, radacta ſub Romanorum imperatorum poteſtatem Aegypto, Alexandriae ſtudia literarum non refriguiſſe, ſed maiori potius feruore fuiſſe exculta. Docebantur enim ibi praeter grammaticam et rhetoricam, philoſophia quoque, artesque mathematicae et medicina. Multum vero ad incrementa ſtudiorum Alexandriae contulit imperatorum Hadriani et Antonini Pii liberalitas, qui profeſſoribus ſalaria conſtituerunt, quod cum calcar iis ad excolendas magis artes et diſciplinas adderet, magna eruditionis incrementa produxit. Exque eo potiſſimum tempore, medici celeberrimi nominis Alexandriam migrauerunt, tantaque induſtria excoluerunt artem ſalutarem, vt iatroſophiſtarum Alexandrinorum ſchola, ſiue, vt ex noſtri temporis moribus loquamur, facultatis medicae Alexandrinae nomen et fama per omnem orbem Romanum celebraretur; cuius initia Galeni quidem tempore facta eſſe, loca eius a LABBEO l. c. adducta dubitare non ſinunt, altius tamen exſurgentem medicorum ſuorum gloriam vidit Alexandria Sec. IV. Non tacendum tamen, Galenum, qui Iuliano profeſſore ibi vſus eſt, non de iis ſentire tanquam optimis et pro Sophiſtis habere Com. I. in VI. Epid. T. II. Et hoc loco amicum habuit intimum Heraclianum, medicum inſignem. Valentiniano tamen imperante adeo creuit ſchola medica Alexandriae, vt AMMIANVS MARCELLINVS, qui hanc ſcholam L. XXII. c. 16. deſcripſit, dicat: „Medicinae ſtu-„dia Alexandriae augeri in dies, vt licet opus „ipſum redoleat, pro omni tamen experimento „ſufficiat medico ad commendandam artis au-„ctoritatem, ſi Alexandriae ſe dixerit eruditum.„ Plura de ſtudio medico Alexandriae culto dabit HERM. CONRINGIVS de Hermetica medicina C. IX. p. m. 84. Quibus vnum addimus teſtimonium Geographi veteris a DIONYSIO GODOFREDO editi, qui C. XVIII. p. 23. ait: „Ciuitatem Alexandriae totius pene orbis terrae „ſolam vera philoſophia (eclecticam intelligere „religionibus inſignem ex antecedentibus intel-„ligitur) abundare, et varia in ea philoſopho-„rum genera inueniri: hinc et Aeſculapium „ei medicinae peritiam concedere voluiſſe, di-„gnatumque id ei praeſtare, vt per totum or-„bem medicos ſpargeret, quo fiat, vt ciuitas „propemodum iſta omnibus hominibus initium „ſalutis ſit„. De philoſophiae vero ſtudiis Alexandriae vſque ad Saracenorum tempora cultis, praecipue de eclecticorum ſiue Platonicorum recentiorum ſcholis cum ſequenti ſectione, et in hiſtoria etiam philoſophiae inter Chriſtianos dicendum ſit, hic nihil addimus, videndi tamen EVNAPIVS in vita Magni p. 178. et IVLIANVS ep. ad Zen. Sed reſurrexiſſe philoſophiae et medicae artis ſtudia Alexandriae quoque ſub Saracenis, qui initio Sec. VIII. exitium tantum non attulerant, infra dicemus, vbi de philoſophia Saracenorum diſſerendum. Narratque BENIAMIN TVDELENSIS in Itinerar. p. m. 121. „Extra vrbem Alexandriam „Ariſtotelicam ſe ſcholam offendiſſe, pulchra „et magna ſtructura, marmoreis columnis inter „ſcholas collocatis; viginti enim ſcholas viſi, „quia eo ex toto mundo confluerent, quo Ari-„ſtotelis philoſophiam addiſcerent„. Id, quod de Saracenorum temporibus intelligendum, quibus vna haec ſecta obtinuit: quam tamen mature Alexandriae doctam eſſe Anatolii exemplo ſuo loco demonſtrabimus: nec a vero prorſus abludit, fundamenta eius ipſum Alexandrum M. iecisse.

a) In Alexandriam aemulatione literarum accenſam fuiſſe Pergamum, optimasque ibi diſciplinas artesque fuiſſe doctas; tomo primo iam notauimus, et bibliothecae Pergamenae fecimus mentionem. Imprimis medicae artis incrementa promouit fanum Aeſculapii celeberrimum, de quo in antecedentibus, conf. TACIT. Annal. L III. c. 63. BAYLE dict. T. III. art. Pergame not. D. Meminit etiam Cycli Pergameni SVIDAS in Muſaeus Epheſius T II. p. 578. vbi veriſimili coniectura putat KVSTERVS, fuiſſe Pergami Muſeum, vt Alexandriae, in quo viri docti alebantur, inter quos forte Galenus quoque fuit.

b) In librum Hippocratis de fracturis.

Digitized by Google

ginta decubuit, ſanitati poſtea reſtitutus; et cum medicinam faceret, et experientiae doctrinaeque ſuae panderet theſauros, inuidiam medicorum Romanorum expertus eſt. Quae tamen non obſtitit, quo minus, felici ſucceſſu ſanatis multis, in virorum optimatium notitiam atque amicitiam veniret, inter eruditos vero eius temporis inclareſceret. Inter quos fuit Eudemus, Philoſophus Peripateticus magnae famae et exiſtimationis, quem a febre quartana eodem, quo morbum prius is intenderat, medicamine liberauit. Sed et inter aulae proceres Sergio Paulo praetori Barbaro, Seuero, tunc conſuli et poſtea imperatori Boëthoque viro conſulari innotuit, et ſectione publica cadaueris inſtituta, demonſtratisque reſpirationis atque vocis organis, magnam peritiae in re medica famam conſecutus eſt: praeſertim cum Boëthi quoque vxorem feliciter ſanaſſet. Quae in curandis aegrotorum morbis felicitas, et in praedicendis eorum euentibus ſagacitas cum omnium ore Romae ferretur, vehementer auxit inuidiam medicorum, qui aegre vt ei facerent, omiſerunt omnino nihil, et conuiciis proſciderunt, quem arte ſuperare nequiuerant: hinc grammatici, et medici dialectici in eum coniecta nomina (λογίατρος ipſe habet) [c] immo et παραδοξολόγου et παραδοξοποιοῦ, mirandarum curationum promiſſoris et effectoris, quod maiora ſolitis iactare et oſtentare auderet. Ita enim ad conuicia magis inimicorum haec poſtrema nomina cum Cel. CLERICO [d] trahenda eſſe putamus, quam ad laudes optimatium atque plebis, vt vult LABBEVS [e]. Inuidiae itaque ceſſurus, ſimul peſtis, quae graſſari coeperat, euitandae [f] cauſſa vrbem reliquit, et in Campaniam ſe ſubduxit, et Brunduſio, Pergamum vela fecit anno aetatis XXXVIII. A. C. CXLVIII. Verum nec patria frui diu illi licuit, nec otio optato: namque ſub exitum eius anni aut ſequentis principium ab imperatoribus Marco Aurelio et Lucio Vero, e Parthica expeditione paulo ante reuerſo, qui tum Aquileiae morabantur, vt ſe bello Germanico pararent, in Italiam reuocatus eſt. Romae itaque iterum ſe reddidit, et inde Aquileiam ad imperatores properauit. Acrius vero ſaeuiente maximasque ſtrages edente morbo peſtilentiſſimo imperatores cum paucis Romam euaſerunt, Lucius in via ictu ſanguinis extinctus eſt [g], Galenus cum Marco incolumis Romam venit; paulo poſt imperatore petente, vt ſecum moliente bellum in Germaniam proficiſceretur, quod fieri a ſe non poſſe Galenus cauſſatus eſt, eo quod ab Aeſculapio, mortifero apoſtemate ſanatus, monitus eſſet ſomno, ne Roma excederet. Abeunte itaque et in Quados, Marcomannos ac Sarmatas bellum proſequente imperatore, ipſe Romae haeſit, et tum artis ſalutaris exercitio, tum libris ſcribendis totum ſe dedit, inter quos libri *de praecognitionibus* ſunt, et praeſtantiſſima *de vſu partium corporis* diſſertatio [h], quaeque aduerſus Stoicos et Peripateticos de voce et reſpira-

c) De praecognitione.

d) l. c. p. 663.

e) l. c. §. 4.

f) CAPITOLINVS, in Vero c. 8. EVTROP. L. VIII.

g) Videndi ſcriptores vitae Antonini philoſophi et Veri.

h) Ex merito paſſim laudatur hic libellus, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 550.

et

ſpiratione diſputauit. Quoniam tamen medicis gloriae eius vehementer inuidentibus diffidebat, ſaepe in ſuburbano imperatoris tempus terebat, eo haud raro vocatus, vt Commodi ſanitati proſpiceret, quem cum febri liberaſſet, Sextumque alterum imperatoris filium curaſſet morbo, admodum creuit nominis eius gloria. Ex eo tempore ſemper manſiſſe videtur Romae, et quod SVIDAS teſtatur, etiam ſub Pertinace vixit [i], cuius et ipſe in ſcriptis ſuis meminit [k]. Vtrum vero ſub Didio Iuliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, atque Seuero eiusque filio Antonino Baſſiano vixerit, de eo varia eſt virorum eruditorum ſententia, quemadmodum incertum eſt, vtrum Pergamum redierit nec ne, et quo aetatis anno fuerit extinctus? De quibus cum poſt EVSTACHIVM, LABBEVS atque CLERICVS [l] fuſe egerint, lectorem criticae huius diſquiſitionis pernoſcendae auidum ad hos viros doctos remittimus, cum noſtri inſtituti ratio non patiatur, his, quae ad medicinae hiſtoriam pertinent, prolixe immorari. Illud laudatorum virorum diligentia extra dubium poſitum eſſe exiſtimamus, vixiſſe Galenum adhuc ſub Seuero; nam narrat ipſe [m], theriacam, quam praeſtantiſſimi vſus et efficaciae M. Aurelio imperatori parauerit, poſt Commodi tempora ſe imperatori Seuero conſtruxiſſe, imbecilliorum virium, eo quod cinnamomum omne, quod Antoninus habuerat, fuiſſet conſumtum, quodque ipſe ſibi parauerat, iſta tempeſtate, qua templum pacis conflagrauit [n], periiſſet. Quae cum ad Lucium Verum, quem ſub Seuero intelligi viri quidam docti putant, trahi nequeant, certiſſimum inde eſt, vixiſſe adhuc ſub Seuero, et inter medicos imperatoris locum illuſtrem obtinuiſſe. Quidam et in his COELIVS RHODIGINVS [o] CXL ei annos tribuunt, quam inſulſitatem refutatione opus non habere, recte LABBEVS [p] pronuntiat, qui vulgare inde enatum prouerbium putat, quo Galenica ſanitas pro ea, quae vltra, quam ſolenne, inoffenſa eſt, dicitur. Nec in alium cenſum, quam inter Graeculorum fabulas referendum, quod GLYCAS [q] habet: Galenum in Magdalenam incidiſſe, et audiuiſſe ex ea, Chriſtum quendam a natiuitate coecum curaſſe; et reſpondiſſe: neceſſe fuiſſe, vt Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum coeco reſtituere non potuiſſe. Quae ex ipſius Galeni aetate recte refutat Glycas. Alii LXXX, alii LXXXVII, alii LXX ei annos tribuunt [r], quos ſequitur SVIDAS [s], et

et imprimis Syll. Script. de V. R. C. C. II. p. 144. ſeqq.

i) loc. cit.

k) De libris propriis c. 13.

l) ll. cc.

m) De antidotis c. 13.

n) Multa ſcriptorum ſuorum tum amiſiſſe ait: De libr. propr. l. c.

o) Antiq. lect. L. XXX. c. 12. p. m. 1157. qui ſine morbo ſola virium defectione obiiſſe ait, conf. CLERIC. l. c.

p) loc. cit.

q) Annal. P. III. p. 231. Pertinet in eundem cenſum fabula de eius in Iudaeam profectione, vt miracula Chriſti videret, conf. LABBEVS l. c. et FABRICIVS p. 526.

r) Vid. quos nominat LABBEVS l. c.

s) loc. cit.

et calculo ſuo probat LABBEVS [t], paulo vero diutius vixit, ſi quod Tzetzes vult, Caracallam viuendo attigit. Scripſit libros plurimos non medici tantum argumenti, ſed et philoſophici, rhetorici et grammatici; qui tamen periere fere omnes, medicorum parte magna ad noſtra tempora ſeruata [u]. Pauca quae ad philoſophiam ſpectantia nobis reſtant, ſunt: *de optima doctrina contra Fauorinum*, vbi Sceptici refutantur; *quod optimus medicus ſit quoque Philoſophus; de cognitione et medela affectuum, de placitis Hippocratis et Platonis; de vſu partium corporis humani; commentarius in Platonis Timaeum* etc. Licet vero maxime ſobrie philoſophatus ſit in illo *de vſu partium* libro, inuenti tamen ſunt, qui atheiſmi notam ei inurerent; alii enim Moſis cauillatorem eſſe cauſſati ſunt; aliis Epicureus viſus eſt, aliis naturaliſta, aliis immortalitatem animae negaſſe dicitur, quorum loca dedit Cl. REIMMANNVS [v]. Qui omnes vna illa demonſtratione ſapientiae diuinae, ex vſu partium corporis humani refutari poſſunt; qui vero Epicureiſmum ei obiiciunt, ignorant nullam ſectam Galeni demonſtrationi magis aduerſari, quam hanc. Ferenda quoque ea ſunt in homine gentili, et a ſectarum praeiudiciis nondum libero, quae ſanctiori philoſophiae repugnant. Tribui quoque ſolet Galeno *hiſtoria philoſophica*, ſiue placitorum philoſophicorum apud Graecos enarratio; verum vnum idemque ſcriptum eſſe, cum eo, quod de *placitis Philoſophorum* ſcripſit Plutarchus, ſed neutrum integrum, ex collatione patet, recteque obſeruatum IONSIO [x], vnum ex altero poſſe ſuppleri. De rationali etiam philoſophia figurae quartae inuentione meruit. Sectae vero nulli ex integro addictus per omnes exploratoris inſtar diſcurrit, et quodcunque placebat, elegit. Et in dialecticis quidem plerumque ſecutus eſt Ariſtotelem, cuius libros *de categoriis, de interpretatione, analytica priora et poſteriora* commentariis illuſtrauit: et, quod laudem meretur, doctrinae de demonſtratione clariorem lucem accendit. Sed et Stoicam dialecticam excuſſit, et in *Chryſippi libros logicos* ſcripſit, etiam *de theoria logica ſecundum Platonem* commentatus eſt. Vitae porro felicitatem ſecundum Epicurum, et voluptatem quoque Epicuream ſcriptis expoſuit; pro Epicteto quoque contra Fauorinum ſcripſit. Multis etiam ſcriptis Platonicam philoſophiam illuſtrauit, quae tamen periere, de quibus ipſe in ſcripto *de libris propriis* videndus [y]. Non inepte itaque ſuo modo inter eclecticos Philoſophos Galenum retulit GAVDENTIVS [z].

SECTIO

t) loc. cit. p. 523.

u) Ex CHARTERII editione, ea quae ſuperſunt enumerat MERCKLINVS Lind. renou. p. 184. et FABRICIVS l. c. p. 528. ſeqq. ſuntque numero CLXX. conf. Act. phil. Vol. II. p. 72.

v) Hiſt. atheiſmi C. XXXV. §. 2. p. 238. ſeq.

x) De Scr. Hiſt. phil. L. III. p. 268.

y) Conf. de his omnibus FABRIC. l. c.

z) De phil. Rom. C. XXXVI. p. 124. ſeq. qui tamen multa miſcet huc non pertinentia.

Digitized by Google

SECTIO QVARTA.
DE SECTA ECLECTICA.

§. I.

Secta eclecti-ca vnde dicta?

Platonica, quam hucusque enarrauimus, ſecta eclecticam genuit, monſtroſi nominis generisque philoſophiam, ſi nomen natiua ſignificatione adhibeatur. Secta enim cum dicatur, quae vnius potiſſimum philoſophi rationem philoſophandi, quodque ſibi conſtruxit, ſyſtema doctrinarum ſequitur; eclectica vero methodus ea ſit, quae ex omnium ſectarum placitis ea ſibi eligit, quae veritati propiora ſunt, et propriis meditationibus iungi apta; exque iis proprium doctrinae excitat aedificium; clarum inde eſt, ſectariam philoſophiam adeo repugnare eclecticae, vt in vnum redigi corpus nequeant. Nec ſi proprie appellationem accipiamus, eclectica philoſophia noua eſt, ſed antiquiſſima, maximisque viris ſectarumque conditoribus omnibus vſitatiſſima. Pythagoram enim ex Aegyptiorum, et, ſi quosdam audias, orientalium placitis, Phaenicumque philoſophia, Graeciaeque veteris theologia ſyſtema ſuum conflaſſe: Platonem ex Italica, Socratica et Heraclitica philoſophiae nouum eius genus condidiſſe: Zenonem Pythagoreorum, Heracliteorum, Platonicorum, Dialecticorum, Cynicorum placita nouo, quod in porticu condidit, ſyſtemati intuliſſe, ſicque alios quoque nouarum ſectarum auctores inſtituiſſe rem ſuam, tomo primo, vbi Graecarum ſectarum hiſtoriam enarrauimus, ita demonſtratum eſt, vt dubium ſupereſſe queat fere nullum. Etſi enim videri voluerunt nouo ſyſtemate, omnes ante ſe philoſophos reliquiſſe, et alia longe atque meliora prioribus dediſſe, quod imprimis de Ariſtotele et Epicuro ſuo loco notauimus, intelligendum id tamen eſt, non quod nihil ab aliis acceperint, ſed quod ipſa ſyſtematis noui conſtructio, et expoſitis propriae meditationis principiis excitatum doctrinae aedificium noua ſint, et veteribus indicta; ſumtis tamen ex veteribus, quaecunque in rem ſuam verti poſſe credebant, quae cauſſa eſt, cur PLATO [a] et ARISTOTELES [b] eclecticam philoſophandi viam laudauerint et commendauerint. Immo multa ex veteribus in ſua vtrumque arua, non laudatis auctoribus, ſed reprehenſis quoque, tranſtuliſſe, exemplis et teſtimoniis in eorum hiſtoria confirmauimus. Neque tamen mirum, viros eclectica ratione philoſophantes ſectarum auctores factos eſſe. Idem enim et ipſis et diſcipulis eorum accidit, quod et noſtris temporibus, quibus eclectica philoſophia poſtliminio reuocata et reducta eſt, accidiſſe nouimus, vbi ſectarum inter eclecti-

a) In Charmide Tom. II. p. 161. Prot. Tom. I. p. 347.

b) Ethic. L. I. c. 4. conf. vitam eius ab AMMONIO ſcripta.

Digitized by Google

eos philoſophos nomina ignota ſunt nemini, ipſaque eclectica philoſophia nobis Gaſſendiſtas, Carteſianos, Newtonianos, Leibnizianos, etc. peperit. Ambitionem enim, quae caput ſectae euadere cupit, hancque ſibi ſumma cum iucunditate gloriam vindicat, quod ſola et prima facem ad veritatem praetulerit humano generi, in ipſis ſectarum conditoribus ſaepe regnantem multum ad condendam ſectam contuliſſe, Platonis et Epicuri ex veteribus, Carteſii ex recentioribus exemplo conſtat. Factum tamen ſaepe eſt, vt magnis viris a ſectae ſtudio abhorrentibus adeo in vnius viri placita coniurauerint diſcipuli, auctoritatis et venerationis praeiudicio ducti, ſuisque in inquirenda veritate viribus diffiſi, vt qui ſectam condere nunquam cogitauit, ſectae caput atque conditor factus ſit. Ex quibus manifeſtum eſt, hic, vbi de ſecta eclectica agitur, communem propriamque ſectae ſignificationem eſſe deferendam, eoque nomine intelligendam certam philoſophorum familiam, quae non tam ipſa placita quam ratiocinandi modum methodumque philoſophi alicuius ſecuta eſt, hancque ſucceſſione multorum philoſophorum propagauit, varia vero diuerſarum ſectarum dogmata in vnum ire coëgit doctrinae aedificium. Quam genuinam fuiſſe ſectae eclecticae faciem, ex ſequenti tractatione luculenter diſpaleſcet. Negandum tamen non eſt, ſectae potius nomine, quam eclecticae philoſophiae titulo dignos eſſe hos homines, qui cum ex Platonico-Pythagoricis Alexandrinorum ſcholis prodierint, Platonicum philoſophandi genus nomenque valde adamarunt, vt in ſequentibus dicemus. Immo, ſi fatendum, quod res eſt, nec eclecticum illis nomen debetur, qui non in eligendis veris, ſed in conciliandis et in vnam quaſi maſſam chaosque magnam partem informe conflandis diuerſiſſimarum opinionum generibus fuere diligentiſſimi, ſic vt conciliatorum potius vel ſyncretiſtarum nomen mereantur. In hoc tamen vno eclecticum quid in iis deprehenditur, quod nullus inter eos ita in magiſtri verba iurauerit, vt non propria ingenii commenta nugasque nouo affricaret ſyſtemati, ſicque ineptum philoſophiae genus nouis inuentis adaugeret, et ſi Diis placet, ornaret cumularetque. De quibus omnibus in ſequentibus dicendi campus ſe nobis pandit ampliſſimus.

Origo ſectae eclecticae.

§. II. Sed vt propius origines famoſae ſectae, cuius vsque ad noſtra tempora hiſtoria valde obſcura et ignota fuit [c], cognoſcamus, ad ea, quae tomo primo de philoſophia inter Aegyptios, vbi nata et educata eſt, diximus, potiſſimum attendendum eſt, ex huius enim regionis indole

c) Pauca fereque nulla ſunt, quae de hac ſecta veteres habent, cuius potior ratio haec eſſe videtur, quod Potamonis, qui ſectam condidit, inſtitutum cum ipſo auctore obierit quaſi et exſpirauerit, Ammonii vero Plotinique ſchola Platonicorum nomine pleroſque deceperit. Vnde recentiori demum tempore lux eius hiſtoriae allata eſt, viris doctiſſimis GODOFREDO OLEARIO, de ſecta eclectica, duabus diſſertationibus, quas STANLEII Hiſtor. philoſ. p. 1205. ſeqq. affixit, et IO. LAVRENTIO MOSHEMIO de turbata per recentiores Platonicos eccleſia diſputantibus, quae et CVDWORTHI ſyſtemati et Vol. diſſert. Hiſtorico - eccleſiaſticarum, p. 85. ſqq. inſerta eſt.

Digitized by Google

dole moribusque potiſſimum eius origo eſt deriuanda. Tomo vero primo fuſe iisque, quae rem conficere apta ſunt, teſtimoniis rationibusque demonſtrauimus, theologiam non tantum Aegyptiacam veterem mutationes varias fuiſſe paſſam, et, cum ſacris potiſſimum diſciplinis conſtaret, in ſyncretiſmum diuerſarum religionum degeneraſſe, praeſertim vbi peregrinae gentes, inque his Perſae terram hanc inuaſiſſent, ſed pronos quoque fuiſſe Aegyptios, gentem ſuperſtitioni cultibusque Deorum longe deditiſſimam, ad recipienda quaeuis religionum per omnem terrarum orbem diffuſarum dogmata, nec pauca in adyta et templa ſua transtuliſſe. Porro monuimus, ex quo ſub Alexandro M. eiusque ſucceſſoribus ſumma rerum in Aegypto ad Graecos rediit, attemperauiſſe ſe ſacerdotes Aegyptios non moribus tantum, ſed placitis quoque victorum, et non tantum patriam doctrinam ad Graecae eruditionis praeſertim theologiae, quae mythologiis comprehendebatur, normam inflexiſſe, ſed philoſophiae quoque Graecanicae, cuius ſub Alexandro eiusque ſucceſſoribus per totum fere orbem maxima fama et exiſtimatio fuit, magnum ſtatuiſſe pretium, ne Graecis viderentur doctrina inferiores: maxime tamen Pythagoricae et Platonicae philoſophiae doctrinam admiſiſſe, eo quod omnium ſectarum lucidiſſime et ampliſſime de Diis diſſereret, et occaſionem offerret, elegantiſſima methodo, ſuperſtitionem vulgi, patriasque traditiones cum philoſophia conciliandi, ex quo non potuiſſe non euenire, docuimus, vt ſyncretiſmus religionum et philoſophiae in hac ſecta inualeſceret. Quae res eo magis incrementa ſumſit, quo magis in Aegypto, maxime Alexandriae, tot diuerſarum religionum hominibus ſcatente, omnis generis placita recepta erant, et in vnum quaſi chaos poterant coire, vnde mirum non eſſe diximus, quod ad ipſos Iudaeos iſta accommodatio religionum ad doctrinam Pythagoreo-Platonicam tranſierit, vt hoc infra in hiſtoria philoſophiae Iudaicae faciemus manifeſtiſſimum. Sed et hoc ad origines philoſophiae eclecticae cognoſcendas repetendum eſt ex ſuperioribus, philoſophos Alexandrinos, qui ſub Ptolemaeo Phyſcone, extrema hominis amentia expulſi et per omnes delabi terras ad euitandam tyrannidem coacti ſunt, inque Aſia ſcholas inſtituerunt, enatum circa iſta tempora, vel paulo ſupra, nouum philoſophiae Orientalis genus, quod ex Zoroaſtris diſciplina ceu ex fonte manaſſe, infra, vbi de eo quoque ediſſerendum erit, dicemus, quodque in delineandis genealogiis Deorum eorumque ex ſummis diuinisque fontibus emanationibus occupatum de rerum etiam ſublunarium et materiae omnis conditione diſputauit, didiciſſe, et quamuis illi philoſophaſtri Platonem mire contemnerent, Platonico-Pythagoricos eo magis tamen has nugas admiſiſſe, quo magis ſyncretiſmo religionum ſuo fauerent, et cum Pythagorico-Platonicis conciliari poſſent, venerabile quoque Zoroaſtris nomen prae ſe ferrent, a quo philoſophiam ſuam Pythagoram, vt ab Hermetis Aegyptii poſteris, accepiſſe, communi tum traditione credebatur. Id quod cum

cum efficeret, vt Zoroaſtrianae et Hermeticae philoſophiae titulo ornari poſſet philoſophia, quae in Aegypto florebat, Pythagorico-Platonica, magnum inde nominis famaeque atque dignitatis ei ex hac re, incrementum accederet. Contulit etiam aliquid ad hanc Alexandrinorum conciliatricem philoſophiam Graecarum ſectarum conditio. Dogmatici enim cum ſe inuicem mutuis aggrederentur praeliis, et quam infirmae eſſent aſſertiones pleraeque, et quam precaria tota dogmatica philoſophia, prodebant [d], et Scepticorum atque Academicorum gladiis cateruatim quaſi cadebant. Quod quam valide aperuerit ingeniis ſupra vulgus ſapientibus oculos, et ſcepticiſmum genuerit, ſuo etiam loco demonſtrauimus. Cum vero et ſcepticiſmus videretur inſanus, et ab humani intellectus natura remotior, et inuidia odioque eſſet plenus, non potuere non ad certam quandam eligendi ex variis ſectis doctrinas libertatem ingenia excitari, et ad hanc ſpem erigi, fore, vt hac demum ratione veritatem inter omnes hactenus ſectas diſperſam colligerent; cuius rei exempla ex ſupra adductis Plutarchus atque Galenus eſſe poſſunt. Multum hoc conſilium confirmauiſſe philoſophos Alexandrinos, qui omnium ſectarum et religionum conciliationi ſtudebant, per ſe intelligi poteſt, nec Oedipo opus habet: vnde eo audentiores progreſſi, de conſiliis ſuis maturandis dies noctesque cogitabant. Quam tamen rem ad perfectionem perduxit Chriſtiana religio, eo tempore etiam inter Aegyptios, et inprimis Alexandriae ſparſa, apud quos philoſophia Pythagorico-Platonica valde inualuerat. Cum enim ſanctiſſima veritas miraculorum ſplendore atque doctrinae ſanctitate mire inter populos, etiam Alexandriae [e] creſceret, et exorientis ſolis inſtar, reliqua lumina extingueret, labaſcere valde coepit, vt gentilis omnis, ita Aegyptiorum quoque ſuperſtitio: cuius cum non exiguum fulcrum eſſet theologia philoſophorum, qui in Pythagorico-Platonicis docebant ſcholis: illi ſua intereſſe rati, vt rebus ſuis ſuccurrerent, quouis modo anniſi ſunt. Idque factum tum arma contra Chriſtianam religionem ſibi parando, tum ea, quae non poterant vel refellere vel etiam contemnere, exque animis hominum eiicere, imitando, easque doctrinas ita in πανδοχεῖον philoſophiae ſuae, omnibus religionibus aptum, ſiniſtra conciliatione recipiendo, vt tamen ſalua maneret philoſophiae ſuae auctoritas integrique eius cardines. Quod incautius adiuuerunt Chriſtiani quidam doctores, in horum hominum ſcholis iſtam philoſophiam edocti, qualis Pantaenus, et Clemens Alexandrinus, et ante hos Hermae paſtoris architectus fuere, qui neſcio quam ſalubrem et eclecticam apud eos philoſophiam ſe inueniſſe rati, retia inimici infernalis non caute ſatis dignouerunt. Quod tamen in apertam ſectam non erupit, ante ſeculi poſt C. N. ſecundi finem, tertiique initia, vbi philoſophorum diſcor-

d) Factum id Alexandriae quoque eſſe, memorabili Hieroclis loco infra in Ammonio Sacca probabimus.

e) Videnda, quae ad Evtychivm de eccleſiae Alexandrinae originibus eruditiſſime commentatus eſt illuſtris Ioan. Seldenvs.

Digitized by Google

ſcordiae, conciliatricem philoſophiam in ſectae formam redigendi occaſionem dedere Potamoni homini Platonico: cuius res cum non eo, quo cupiebat, modo ſucceſſiſſent, eo quod Platonicae magis, quam reliquarum religionum notitiam Potamo habuiſſe videtur, nouo conſilio audaciorique fronte hanc ſyncretiſticam ſtatuminare ſectam aggreſſus Ammonius Saccas, ex Chriſtianorum caſtris transfuga, tale tandem philoſophiae ſyſtema condidit, quod his finibus obtinendis erat aptiſſimum; quod qua ratione egerit, quidue conſilii ſuſceperit, in ſequentibus data opera diligenterque enarrabimus. Ex dictis enim patebit, hos homines, ſuppoſitae quaſi baſi philoſophiae Pythagoricae inaedificaſſe monſtroſum aedificium, quod nobis doctrinas Aegyptiacas, Orientales, et Chriſtianas, Pythagoricis et Platonicis attemperatas exhibet: vt ex dicendis luculenter, vt ſperamus, conſtabit.

§. III. POTAMO itaque non quidem rationis iſtius philoſophandi, quae ἀκέφαλος καὶ ἀνόνυμος ante eius tempora in ſcholis Pythagorico-Platonicis obtinuit, ſectae tamen peculiaris, ab iſto conciliandi, omnesque alias in vnam conflandi ſtudio, eclecticae vocatae auctor eſt [f]. De cuius hominis circumſtantiis mirum eſt apud veteres ſilentium, vnus enim LAERTIVS [g], et poſt eum SVIDAS [h] atque PORPHYRIVS [i] eius meminit: ex quo, niſi fallimur, certo conſtare poteſt, mox in ipſo ortu ſuffocatum Potamonis partum condendique ſectam laborem fuiſſe, alio nempe, vt infra dicetur, felicius meliusque eius partes tuente. Quare pollicem premere non poſſumus viris doctiſſimis, et in veteris philoſophiae hiſtoria exercitatiſſimis, qui a Potamone inſtitutam hanc ſectam per duo integra ſecula poſt C. N. continuaſſe, variisque hominibus eruditiſſimis floruiſſe, donec ab Ammonio reformaretur, putant. Vt enim ab eclectico vel etiam ſyncretiſtico ratiocinandi et philoſophandi modo ad peculiarem hoc nomine conſtitutam ſectam nulla eſt conſequentia, cum, ſi ea eſſet, longe ante Potamonem eius origo eſſet quaerenda, vt §. primo oſtendimus: ita nullo modo probabile eſt, ſectam tam illuſtrem, vt celeberrima nomina, v. g. Plinium, Galenum, Plutarchum eiusque praeceptorem Ammonium, et ex Chriſtianis primae dignitatis et notae viros, e. g. Clementem Alexandrinum comprehenderet, omnibus ſcriptoribus eo nomine manſiſſe indictam. Quod ſolum argumentum, vt deficientibus monumentorum teſtimoniis coniecturis veriſimilibus res definienda eſt, ita ſufficit, vt Potamonem non eo iam, quo volunt viri docti, tempore ex Pythagorico-Platonica ſiue ſyncretiſtica Alexandrina nouum ſectae nomen et inſtitutum cudiſſe, ſtatuamus. De hoc vero Potamone ita LAERTIVS, ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξαν-

Potamo.

f) Conferendus omnino SVIDAS in αἱρέσις, T. I. p. 656.

g) L. I. ſ. 21.

h) l. c. et in Potamo T. III. p 161.

i) c. 9. p. 108. Bibl. Graec FABRIC. Vol. IV. quam editionem in allegando ſemper ſequimur.

ζανδρέως, ἐκλεξαμένȣ τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάςης τῶν αἱρέσεων, quibus poſtea eius placita quaedam ſubiungit, quae in ſequenti paragrapho dabimus. Exſcripſit hunc locum Suidas, qui et in altero de eo dicit, vixiſſe πρὸ καὶ μετ' Αὐγȣ́ςȣ. Tertius Porphyrius, hoc habet: διὸ καὶ ἐπεπλήρωτο αὐτῷ ἡ οἰκία, παίδων καὶ παρθένων· ἐν τȣ́τοις καὶ ἦν ὁ Ποτάμων, ȣ̃, τῆς παιδεύσεως φροντίζων πολλάκις ἓν καὶ μεταποιȣ̃ντος ἠκροάσατο. Fecit obſcuritas textus tum Suidae tum Porphyrii, iuncta ſilentio veterum de Potamone, vnde lux alias quaedam affulgere poſſet, vt in ſententias valde inter ſe diuerſas de Potamonis aetate digrederentur viri docti. Et ſi Suidae textui fidendum, Auguſto imperante vixiſſe Potamonem adeoque illum (quod et acutiſſimus FABRICIVS monuit,) a Potamone Plotini aetate viuente diſtinguendum eſſe, nulla prorſus eſſet controuerſia. Sed Suidae textum vehementer ſuſpectum fecit ipſa temporis ratio: Auguſtus enim cum L fere annis imperauerit, impoſſibile videtur, Potamonem et ante Auguſtum et poſt eum floruiſſe. Vidit difficultatem, nodum tamen ne tangere quidem, multo minus ſoluere auſus eſt VOSSIVS [k]. Et doctiſſimo quoque MENAGIO [l] ſuſpectum fuiſſe tempus Potamonis ex eo colligitur, quod ſibi videri ait Potamonem illum Alexandrinum Dionis paucorumque ſimilium exemplo motum eam philoſophandi viam inſtituiſſe, quae ſapientiae candidatos neceſſitate alieno arbitrio ſeruiendi ſolutos in libertatem aſſereret. Cum enim Dio Chryſoſtomus cum Apollonio et Euphrate Domitiani et Veſpaſianorum temporibus floruerit, non poteſt illius exemplo commotus eſſe Potamo, ſi ſub Auguſto vel etiam ante eum floruerit. Propius nodum hunc conſiderans B. OLEARIVS [m], cum ſoluere non poſſet, vt haberet, quod de ſecta eclecticae certum diceret, ſecuit, conîiciens, liberaliter nimis indicatam a Suida Potamonis aetatem emendationem critici paſſam eſſe, qui cum apud Suidam legeret: πρὸ Αὐγȣ́ςȣ, margini ſuae alleuerit μετ' αὐτὸν, quae voces poſtea in textum admiſſae, vt ſaepe factum obſeruamus, et cum reliquis coniunctae fuerunt. Et hac ratione forte melius ſe tueri poſſe, quod Laërtius ait, haud ita pridem philoſophiam illam introductam eſſe. Antea enim obſeruauerat vir accurato pollens iudicio, illud Laërtii: philoſophiam Potamonis πρὸ ὀλίγȣ inuectam, non tam antiquam facere Potamonis diſciplinam, quam Suidas refert. Paulo prolixius poſt Olearium in hanc Potamonis aetatem inquiſiuit vir multae in veterum hiſtoria lectionis et iudicii CHRISTOPHORVS AVGVSTVS HEVMANNVS [n], qui cum Laërtii aetatem definire vellet, ad hanc ſectae eclecticae epocham potiſſimum reſpexit, cumque non ſufficere ipſi viderentur momenta, quibus IONSIVS, FABRICIVS et DODWELLVS euicerunt, ſerius, quam ſub Antoninis, quae communis eſt opinio, vixiſſe Laërtium, origines ſectae eclecticae κριτήριον ſtatuit, ex quo de certa Laërtii aetate queat iudicari, cum is

k) De ſectis c. XXI. §. 23.
l) Ad l. c. Laërt.
m) Diſſ. de philoſ. eclect. §. 2. l. c.
n) Act. philoſ. Vol. I. p. 527.

Digitized by Google

is πρὸ ὀλίγȣ, paulo ante ſua tempora hanc philoſophandi viam a Potamone inſtitutam fuiſſe fateatur. Potamonem vero, vt non Auguſti aetate, ſed ſerius multo vixiſſe, demonſtraret, eumque Laertii temporibus fuiſſe vicinum aſſereret, Potamonem Porphyrio memoratum, quem ab eclecticae ſectae conditore diſtinguendum monuerant Fabricius et Olearius, eundem eſſe, qui Suidae ante et poſt Auguſtum vixiſſe dicitur, ſtatuit, Porphyrii vero locum falſa Ficini interpretatione corruptum, non ita intelligendum eſſe putat, vt Potamonem fuiſſe diſcipulum Plotini dicat, ſed, referendas eſſe voces, ἐν τȣ́τοις, quas ad pueros, quorum educationi Plotinus praeerat, retulerat Ficinus, ad viros illuſtres nobiliſſimosque, quos morti cum vicini eſſent, filios ſuos commendaſſe tutelae Plotini a Porphyrio narretur. Senſum itaque loci Porphyriani integrum hunc eſſe; inter viros generis nobilitate conſpicuos, feminasque, qui moribundi liberos cum omnibus facultatibus Plotino tanquam ſacro cuidam cuſtodi tradiderint, ſic vt domus eius puerorum virginumque plena eſſet, fuiſſe etiam Potamonem, cuius olim inſtitutione gauiſus fuerit Plotinus, eumque audierit, cum ex multis ſectis vnam faceret. Quia enim verba Porphyrii, πολλάκις ἐν καὶ μεταποιȣ̃ντος, vel plane nullum vel obſcuriſſimum ſenſum fundunt, corruptum hunc locum putat doctiſſimus Heumannus, legendumque πολλὰ εἰς ἓν μεταποιȣ̃ντος, leuiſſima mutatione. Quibus poſitis concludit, Potamonem fuiſſe ſeniorem Plotino eius diſcipulo, qui cum Alexandro Seuero, Maximino et Gordiano imperantibus vixerit, et antequam ad Ammonium accederet, alias philoſophorum Alexandriae ſcholas ingreſſus ſit, quod ante A. C. CCXXXII. factum eſſe debuit, certum inde eſſe, docuiſſe Potamonem Alexandriae ſub Alexandro Seuero, licet incertum ſit, quot ante eum annis iam docuerit. Suidae vero locus, cum manifeſte corruptus ſit, emendandum eum vel ita, vt librarii audacia ex verbis: ſub Alexandro, factum ſit, ſub Auguſto; vel vt vox, Alexandro, exciderit, ſcribente Suida πρὸ Ἀλεξάνδρȣ Αὐγȣ́ςȣ, vt ab Alexandro M. diſtingueretur. Non ab ingenio tantum et eruditione, ſed a veriſimilitudine quoque in tanta argumenti obſcuritate commendare ſe ſententiam doctiſſimi Heumanni, nemo rerum peritus facile negauerit; Quam nec ſibi diſplicere faſſus eſt, qui hodie Goettingenſium Academiam magna criticae potiſſimum et philologicae eruditionis laude ornat, Io. Matthias Gesnervs *), eo quod et ipſe Suidam, et Potamonis aetatem ab eo indicatam deſerendam putat. Qui cum datam a doctiſſimo Heumanno explicationem loci Porphyriani coactam putaret, ſi naturalis conſtructionis ratio haberetur, nec φροντίζειν τῆς παιδεύσεως ſenſum eum eſſe ſtatueret, attendiſſe cum cura Plotinum, qua ratione doceret diſcipulos Potamo, vt vult Heumannus, vocem etiam ἠκροάσατο, et actiue et paſſiue vſurpari, et intelligi poſſe moneret, ſenſum hunc quidem verborum Porphyrii eſſe putat: inter filios curae Plotini com-

*) Act. philoſ. Vol. I. p. 151. ſeqq.

commiſſos fuiſſe etiam Potamonem, adeoque aetatem Potamonis iuniorem Alexandri Seueri imperio ſtatuendam eſſe. Verba autem Porphyrii obſcura ſanumque non fundentia ſenſum ita emendanda eſſe: Οὗ τῆς παιδεύσεως φροντίζων, πολλάκις μὲν καὶ μεταποιοῦντος ἠκροάσατο, hoc ſenſu: in quo Potamone inſtituendo cum occupatus eſſet Plotinus, ſaepe etiam commutantem vices, diſcipulum Potamonem audiebat. Ita nempe patientiam Plotini laudari ingeniumque Potamonis, quem differentem interdum exercitii, excitandique eius animi cauſſa auſcultauerit Plotinus. Suidae autem locum ita omnium optime emendari poſſe, vt ex ΑΥΡ. id eſt Aureliano ab exſcriptoribus factum ſit ΑΥΓ leuiſſima facilique mutatione, cum litera Ρ et Γ. ſibi valde ſint ſimiles. Auguſtum enim non poſſe intelligi, cum tantam longaeuitatem non tetigerit Lvcianvs inter μακροβίοις. Diſplicuit Geſneriana loci Porphyrii explicatio Heumanno, qui modeſte quidem, accurate tamen eam examinauit [p]. Monet is, non pati conſtructionis rationem, vt ad pueros Plotini fidei commiſſos referatur Potamo; eſſe enim eam propoſitionem tantum incidentem, maiorem vero et principalem illam eſſe; homines multos nobiliſſimos liberos ſuos Plotino curandos poſt mortem ſuam tradidiſſe. Propoſitioni itaque incidenti, ſi connectendus eſſet locus Porphyrii, dicendum fuiſſe, ἐν οἷς ἦν καὶ Ποτάμων κ. τ. λ. aſt non ita ſcripſiſſe Porphyrium, ſed pronomine vti οὗτος, quod ad proximam theſin principalem, non ad incidentem Graecos, immo et alias gentes ſolere referre, et ita ſubiectum principale, quod vocant, demonſtrare, aliquot locis ex ſacris N. T. oraculis corroborat, particula, δὲ, autem addita nouam inchoari periodum monet. Vrget porro, ſi Potamo diſcipulus fuiſſet Plotini, Porphyrium eum non fuiſſe omiſſurum in catalogo diſcipulorum Plotini, qui inclaruerunt. Addit porro, παίδευσιν innuere inſtitutionem actiuam, docendique modum, παιδείαν vero, paſſiuam, inter οὗ autem et τῆς παιδεύσεως apud Porphyrium comma ponendum illudque ad ἠκροάσατο referendum eſſe, vt ita actiua et frequentior ſignificatio vocis mediae ſeruetur. His a viro docto poſitis, ſenſus loci obſcuriſſimi hic eſt: Plotinum, cum modi inſtituendi docendique, (quem tenebant profeſſores Alexandrini) explorandi cauſſa eſſet valde ſollicitus, ſaepeque commutaret praeceptores, (id eſt mox ad hunc mox ad alium accederet) etiam interfuiſſe acroaſibus Potamonis, viri celeberrimi et nobiliſſimi. Interceſſit vero et tertius controuerſiae arbiter vir πολυμαθέστατος, nimiſque maturo fato bonis literis ereptus Iacobvs Hasaevs, qui magno eruditionis apparatu paulo ante mortem Heumannianam de aetate Potamonis ſententiam examinauit, cuius diſſertationem poſt fratris mortem a Cel. Theodoro Hasaeo Heumanno transmiſſam hic quoque nobis legendam exhibuit [q]. Non negat is, ita comparata eſſe, quae hactenus de hoc argumento diſputata erant, vt ſaepe ſibi, vtram in partem inclinaret, dubiam mentem traheret. Locis tamen

p) l. c. p. 859.   q) Act. philoſ. T. III. p. 711. ſeqq.

Digitized by Google

men ipſis, quibus vniuerſa vtriusque partis fulcitur ſententia, meditata cura perpenſis, poſtquam compertum ſit, in vnoquoque eorum vel interpretando vel cum altero conciliando, aliquid fortaſſe humani paſſos eſſe viros doctos, ad examen controuerſiae et ſeſe accinxiſſe. Ponit vero ad excutiendam de Potamonis aetate diſceptationem prima acie Suidam, propterea, quod certum tempus, quo ille floruerit, definiuerit. Illius vero verba haec eſſe: γεγονὼς πρὸ Αὐγούστου καὶ μετ᾽ αὐτοῦ. Eius iudicio quidem hoc loco ſtandum eſſe monet, qui licet recentiorum multo temporum ſcriptor ſit, et tot ſeculis ab Auguſti aetate remotus, eo tamen nomine, quod ea, quae ſcripſit, verbum verbo ex antiquioribus monumentis, noſtra aetate deperditis transſcripſerit, optimam fidem non quidem ſuo, ſed alieno teſtimonio promereatur; cum vero de Potamone eclectico agere, de quo alio loco Laërtium exſcripſerit. Eius verbis autem, cum omnem omnino fidem ſuperet, floruiſſe Potamonem ſupra LVII, quibus imperio praefuit Auguſtus, annos, non afferendam eſſe criticam violentamque medicinam, vt fecere viri docti ſupra nobis memorati, ſed in ipſa verborum Suidae conſtructione explicationem latere. Nempe praepoſitionem *μετὰ* cum accuſatiuo peruulgatum in morem Graecae linguae non ſignificare tantum *poſt*, ſed et *cum*, etſi perſonae rebusque iungatur, vel eiusdem ſociam operam, vel aetatem, qua ipſe vixit, non tantum, quae eius vicem excepit, indicare, cuius complura exempla alio in argumento collegit Fabricius [r], ipſeque vir doctiſſimus, ex ſacris potiſſimum paginis, exemplis roborat. Senſum itaque ſani apud Suidam loci eſſe, vixiſſe Potamonem, non ante Auguſtum tantum, ſed eius etiam temporibus. Deinde quod ad Laërtii locum attinet, quo πρὸ ὀλίγου emerſiſſe eclecticam ſectam narrat, quoue concluditur paruum aliquod temporis ſpatium anteceſſiſſe aeuum Diogenis Laërtii, ex quo Potamon Alexandrinus orbem literarium eclecticae philoſophiae ſtudio, dum in viuis erat, illuſtrauerit, non tantam eſſe inter Suidam et Laërtium pugnam contendit praeſtantiſſimus Haſaeus, quo minus ex aequo & bono non queant componi quam amiciſſime. Obſeruat nempe: Laërtium id non agere, vt de induſtria certam aetatem Potamonis deſignet, aut primordia ſectae eclecticae excutiat, ſed id ſibi negotii datum crediſiſſe, vt varias philoſophorum familias ſummatim et velut in tabella vna cum ſuis principibus, lectori in ipſo operis exordio perluſtrandas exhibeat. Proinde antiquiſſimas ſectas cum auctoribus ſuis cum enarraſſet, quae ſuam aetatem multis annorum centenariis antecederent, monere eum tandem paucis, eſſe ſectam quandam, nec adeo pridem, ac quidem illae, quas nominauerat, conditam ab Alexandrino Potamone. Loqui itaque Laërtium, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, nimirum comparatiue et relatiue, hoc eſt in aliarum antiquiſſimarum ſectarum oppoſitione. Quo modo ſeculi ſecundi ſcriptor aliquis merito dicere potuerit, ſectam ſub Auguſto enatam, haud ita pridem exortam fuiſſe; cum mos hic omnium fere populorum

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 233.

lorum ſit, de rebus iis, tanquam quae nuper contigiſſent, ſi ad veteres referantur, loqui, etiamſi quaedam interea ſecula effluxerint. Eſſe etiam nihil frequentius, quam vt ſcriptores, quotieſcunque ſectam commemorant, qua, vt cenſetur, ſeu vna ſeu plures antiquiori iure gaudent, eandem nouitatis nomine inſigniant, vtut ante plurimorum annorum centurias iam pridem ſuos nacta ſit natales. Cuius exemplum affert Chriſtianae religionis ſectam, Auguſteo ſeculo in hunc mundum prodeuntem, quae tamen Diocletiani temporibus in edicto imperatoris noua religio et nouella ſecta appellatur. Tandem ad locum Porphyrii intricatiſſimum conuerſus, rem omnem monet eo redire, vtrum verba: ἐν τούτοις referenda ſint ad filios Plotino traditos, an ad parentes Plotino tradentes? Primae ſententiae accedit vir doctiſſimus, eo quod naturali conſtructioni nihil videatur accommodatius, quam hoc relatiuum referre ad proximum ſubiectum, non vero ad remotum; Vbique enim, ſi res recte aeſtimetur, filios hoc eſſe ſubiectum principale, ad quos ſequentia referantnr. Deinde conſtructionem hanc, ait, ſcopo atque nexui loci Porphyriani eſſe peridoneam, cum ex fine orationis et ſubiecto, de quo eſt primaria ratiocinatio, aperte perſpiciatur, vbicunque locorum in veterum ſcriptis duplex occurrit, ſequente relatiuo, propoſitio, vtrum cum ea, quae proxime antecedit, an vero cum altera, quae remotior, ſit coniungenda propoſitione. Scopum autem Porphyrii non fuiſſe alium, quam vt recenſeret, quo animo et inſtitutione vſus fuerit Plotinus erga fidei ſuae commiſſos vtriusque ſexus orphanos: de iis principalem eſſe ſermonem, incidentem tantum de parentibus. Sequi etiam, ſi ἐν τούτοις ad parentes referendum ſit, Potamonem tradidiſſe liberos ſuos Plotino. Non poſſe vero cum eius moribus componi, adduci potuiſſe hunc eclecticae philoſophiae principem, vt ſuos liberos Plotino, homini, ſi quisquam, ſectariae doctrinae Platonicae ſummo defenſori propagatorique, educandos ſponte conceſſerit, idque vltimo vitae ſuae tempore, quo de ſtudiis liberorum et educatione plus ſolito homines ſollicitos eſſe conſtat. Tandem hoc adiicit, a Porphyrio non referri inter Plotini, quos nactus eſt, praeceptores, Potamonem. Qualis vero ille Potamo, quem Porphyrius narrat, fuerit, licet, vt ſciamus, parum interſit, putat tamen, cum nullus vnquam Potamo inter diſcipulos Plotini numeretur, Polemo vero capite vndecimo recenſeatur, mutandam eſſe lectionem: *Potamon*, in, *Polemo*, quem, cum eius inſtitutionis curam gereret Plotinus, quod peſſimis ſaepe moribus mutatis vteretur, (πολλάκις ἤδη μεταποιοῦντος legit) praeceptis omnibus imbuerit.

Potamonis aetas definita.

§. IV. Summa haec eſt eruditae et modeſtae diſceptationis, de Potamonis aetate, quam inter ſe reciprocarunt viri eruditionis et iudicii laude florentiſſimi. Nihil enim repoſuit erudītiſſimus Heumannus, ſed lectoris arbitrio controuerſiae iudicium permiſit. Haſaei partibus nuper ſe iunxit Ven. MOSHEMIVS[r], eo quod eclectica philoſophandi ratio longe

r) Loc. cit.

Digitized by Google

ſonge prius, quam Sec. III. initio inualuerit, et recepta iam atque adulta fuerit Sec. II. vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [r] aliisque patet. Poteramus et nos lectoris arbitrio totam controuerſiam relinquere, cum quae diſputata ſunt, facile queant inter ſe conferri, ipſa vero quaeſtio anceps ſit, locisque vel incertis vel corruptis et emendationem poſtulantibus nitatur: quo fine etiam praeter morem prolixe partium rationes adduximus, praeſertim cum pleraque Germanico tantum ſermone fuerint propoſita. Quoniam tamen inſtituti noſtri ratio poſtulat, vt quid nos iudicemus veriſimilius, lectoris exponamus examini, quaque ratione in hiſtoria philoſophiae critica de ambiguo argumento decernendum putemus, ediſſeramus, dabit nobis veniam lector, vt ſententiam quoque noſtram eadem, qua laudatiſſimi viri vſi ſunt, modeſtia, enarremus, non vt arbitri nobis partes ſumamus, quod a noſtro pudore alienum eſt, ſed vt ampliorem de eo argumento cogitandi occaſionem exhibeamus lectori. Quam vt paucis delineemus, I. praenotandum putamus, loca certiora et euidentiora, incertis et obſcuris praeferenda eſſe: fatemur itaque, neque Suidae, neque Porphyrii locum nobis talem videri, quo ſine formidine erroris niti queamus. Prodiderunt id viri noſtro encomio maiores, qui medicinam iſtis locis afferendam eſſe, omnes concedunt. Quae cum ab iis ex ſolius ingenii coniecturis absque codicum MSc. auxilio allata ſit, prout hypotheſin iuuare apta videbatur, patet cuilibet, licet plurimum tantorum virorum auctoritati et eruditioni tribuenti, nihil in iis inueniri, quo tuto niti queamus, ſed pro coniecturis tantum omnia eſſe habenda. Vnde parum abeſt, quin pro deplorata habeamus inueſtigationem aetatis Potamonis. II. Omiſſo enim loco Porphyrii, de cuius ambiguitate et obſcuritate ſententiae ipſa facie contrariae, quas ex eo exſculpſere viri doctiſſimi, ſatis teſtantur, res omnis ad Suidam et Laërtium redit: quorum narratione ſemel poſita de Porphyriano demum loco diſpiciendum eſſe videtur. III. Suidae vero etſi primum locum recte tribuere videtur ὁ πάνυ Haſaeus, eo quod tempus accuratius definit, fatemur tamen, nobis quidem minime ſatisfacere ea, quae pro confirmanda eius auctoritate attulit vir doctiſſimus. Nam quamuis alios veteres exſcripſiſſe Suidam, ſatis conſtet, nemini tamen vel leuiter his literis tincto ignotum eſſe putamus, Suidam, hominem iudicio plane nullo, nec vlla etiam diligentiae accuratione praeditum multa corraſiſſe, et conſcripſiſſe ἀσύςατα maleque cohaerentia, et inprimis in definiendis temporibus miſere fuiſſe hallucinatum ſaepiſſime. Cuius fidem vt faciamus, eo minus opus eſt, quo magis toties iam ſupinam miſeri ſcriptoris negligentiam luculentiſſimis exemplis demonſtrauimus, et hac ipſa etiam ſectione memorabile exemplum occurret, qua ratione integris ſeculis a veris temporum notationibus aberrauerit Suidas, viroſque etiam magnos in parem errorem auctoritate ſua adduxerit. Deinde nec hoc ignorare poſſunt hiſtoriae literariae veteris gnari,

r) Strom. L. I. Alia PP. loca afferemus T. III. vbi de philoſophia veterum Chriſtianorum agendum.

gnari, Suidae Lexicon, quod vocat, male habitum fuiſſe a librariis et recentioribus compilatoribus, qui naeuos naeuis auxerunt ſaepe pudendis, et vel primo intuitu detegendis, multa imprimis ex margine in textum irrepſiſſe. Quibus omnibus, cum nota ſint admodum et a doctiſſimo KVSTERO [w] annotata, prolixe non inhaeremus. Aſt tam inaccurato et negligenti ſcriptori in tanta teſtium reliquorum penuria fidem adhibere nos iubet Haſaeus, huncque incertiſſimae controuerſiae arbitrum conſtituit, qui et tempore ab Auguſti ſeculo fuit remotiſſimus, et veteres exſcripſit negligenter et ſupine, et in chronologia toties lapſus eſt turpiter, et perſonas infinitis modis inter ſe confudit, et, vbi monumenta vetera integriora ſecutus eſt, et excerpſit, indignis modis a librariis eſt corruptus? Hoc ſi quis teſte ſolo ſtare voluerit, per nos erit integrum, nobis Suidae fides, vbi ſola eſt, exigui ponderis, et in hac quidem controuerſia et contradictione, fere nulla eſt. Etſi enim non negamus, veteres eum exſcripſiſſe, nemo tamen nos certos reddere poteſt, eum illorum memorias non corrupiſſe, vel integras ab illo relatas ab aliis, quod toties factum eſt, non fuiſſe adulteratas. IV. Sed ponamus, integrum eſſe Suidae textum, nondum exemit nobis ſcrupulum de incredibili aetate Potamonis, Haſaeana reſponſio, *μετὰ* cum accuſandi caſu ſocietatem temporis notare. Non negamus hoc, quod in triuio pueris notum eſſe debet, ſed id addimus, quod a praeſtantiſſimis philologis obſeruatum eſt, *μετὰ* quidem, non ſemper declarare conſequens tempus, ſed quandoque interiectum et vigens; aſt eo ſenſu, vt non vltimam temporis partem, quam notat, ſemper plane exactam et praeteritam eſſe ſignificet, ſed aliquid deeſſe indicet [x]. Quo ſenſu, vt luculento exemplo illuſtremus, dixit Seruator [y], *μετὰ τρεῖς ἡμέρας ſe ſurrecturum*, id eſt die tertio nondum plane exacto, et alibi [z] *μετὰ τὸ δειπνῆσαι*, dediſſe in vltima coena *calicem*, id eſt, coena nondum plane exacta porrexiſſe poculum ſalutare. Quae ſine dubio cauſſa fuit FR. VIGERIO [a], vt *μετὰ* cum accuſatiuo oratorie tantum *poſt* ſignificare diceret. Quibus poſitis nondum euaneſcit difficultas verborum Suidae. Ponamus enim, dicere illum, vixiſſe Potamonem et ante Auguſtum et cum eo, id eſt eius temporibus, innuit tamen vis voculae *μετὰ*, diu ſub eo, licet non integris imperii Auguſti annis floruiſſe, et ad finem vſque vergente eius vita. Quod priorem non tollit difficultatem, ſed roborat. Vnde merito cum viris doctis codices Suidae adulterantes manus paſſos eſſe, credimus, licet non audeamus medicinam ex ſola coniectura afferre; ſufficit nobis, Suidae teſtimonium ad definiendam Potamonis aetatem prorſus eſſe ineptum. V. Cuncta itaque ad ſolum Laërtium redeunt, cuius narratio eo nobis magis conſideranda venit, quo magis ſolus ille nobis de hac ſecta, et Potamonis placitis reliquit aliqualem notitiam. Eum vero, haud ita pridem ſectam hanc exortam eſſe ſcribere, ſupra audiui-

w) In doctiſſima praef. ad ſuam SVIDAE editionem. p. 1050.

x) Vid. GLASSIVS philol. S. L. VII. c. 6.

y) Matth. XXVII. 63.

z) Luc. XXII. 20.

a) De idiotiſmis Graec. c. IX. ſ. 5. §. 9. p. 513.

Digitized by Google

diuimus. Idquod relatiue quidem ad antiquiſſimas ſectas dictum eſſe vult Cl. Haſaeus, nobis autem ad ſua tempora, niſi manifeſtam vim facere velimus verbis Laërtii, reſpicere videtur. Qui non tam ipſas ſectas, quam modum philoſophandi innuens, eclecticam iſtam rationem haud ita pridem obtinuiſſe dicit; cum ſuo tempore ſectae iam ex dictis plures conticuiſſent. Vnde non videmus, qui potuerit de ſecta ea, quae, vigentibus reliquis, iam ſub Auguſto, tribus fere integris ſeculis ante Laërtium exorta eſt, dicere, haud ita pridem eam eſſe inuectam. Maxime vero, verba Laërtiana intelligenda eſſe in relatione ad ſua, quibus ille viuebat, tempora, probat ſilentium veterum de iſta ſecta, ante Laërtii aetatem. Si enim Auguſteo iam ſaeculo exorta eſt ſecta eclectica, idque nuper factum eſſe Laërtius dicere potuerit, cur ſiluere veteres rem maximi momenti? qui tamen ſectas longe obſcuriores, e. g. Sextianam memorarunt; cur Galenus, vel quisquis eſt auctor libri *hiſtoriae philoſophicae*, huius ſectae placita reticuit? Cur qui obſcuriſſimae ſectae Elpiſticorum meminit, Plutarchus, eclecticae libertatis magnus ſane fautor, eius mentionem non fecit? Cur Galeno, Alexandriae degenti et in philoſophiam incumbenti, cui a patre electio iſta philoſophica commendata erat, indicta manſit, qui toties de ea dicendi habuerat occaſionem? Cur in tanta ſectariorum philoſophorum concertatione nemo eam adortus eſt? Imprimis vero VI. Laërtiana verba ad ſua potiſſimum tempora relationem habere, et Potamonicae ſectae aetatem Sec. II. inferiorem eſſe, probare videtur ſilentium Sexti Empirici. Is cum omnium dogmaticorum ſententias et doctrinam conuellere aggreſſus eſſet, nullam eorum intactam praetermiſit. An eum nouiſſimam et a ſuo tempore non ita longe remotam ſectam, quae magnos viros aſſeclas habebat, indictam et non oppugnatam dimiſiſſe probabile eſt, ſi eo iam, quo viuebat, tempore extitiſſet? Eadem vero ratio etiam VII. de eccleſiae doctoribus valet, qui Alexandriae eclecticam philoſophandi viam ſecuti, modum quidem hunc ratiocinandi laudant, ſectam reticent. Quae omnia vt luculenter ſatis produnt, Potamonicae ſectae initia non procul fuiſſe a Laërtii temporibus remota, ita poſt Sec. II. finem demum quaerenda eſſe ſuadent. His vero porro VIII. temporibus cum ex Porphyrii relatione certum ſit, fuiſſe tum Potamonem quendam in eclectica philoſophia enutritum (ita enim ſtatuere oportet, qui Plotini diſcipulum faciunt, vt ex ſequentibus palam erit) quid impedit, quo minus in vexatiſſimo loco ille intelligendus ſit, qui eclecticae philoſophiae initia Alexandriae fecit? Quod ſi enim largiamur, poſſe intelligi iſtum locum ita, vt inter Plotini diſcipulos fuiſſe videatur, concedent tamen viri docti, nec alteram interpretationem abhorrere a Graeci ſermonis indole ac conſuetudine. Cui cum reliquae rationes hactenus adductae faueant, cur in obſcuriſſimo loco, non eum, qui reliquis apte magis cohaeret, eligamus ſenſum? Nec id textus et ſcopi eius συνάφεια adeo

aduerſum eſt, quam perſuadere nobis vult Haſaeus. Nam cum gloriam et fidem Plotini augere iſta narratione ſuſcepiſſet Porphyrius, non habuit argumentum maius, quam inter ceteros nobiliſſimos Alexandriae viros Potamonem etiam liberos ſuos ideo illi commendaſſe, quod doctrinam moresque eius, cum lectionibus ſuis intereſſet, cognouiſſet. Ficulneum vero eſt, quod obiicitur, non conſpirare cum moribus Potamonis eclectici, quod filios ſuos moribundus homini ſectario commiſerit curandos et inſtituendos. Non potuit enim ignorare vir eruditiſſimus et in veterum lectione exercitatiſſimus, Potamonicam ſectam, quoad fundamenta potiora, fuiſſe Platonicam, Ammonii autem ſcholam, licet Platonica eſſet, eodem modo et colore, quo Potamonis fuit, fuiſſe eclecticam: id enim in Olearii diſſertatione, ad quam prouocat, dudum legerat. Quare argumentum inuertimus et ita potius concludimus, longe eſſe veriſimillimum, commendaſſe Potamonem moribundum filios ſuos curae et inſtitutioni Plotini, quod hic, eam philoſophandi viam, quam ipſe exorſus erat ſine magno ſucceſſu, nempe reliquas ſectas cum Platone conciliando felicius proſequeretur, ſicque ſpes eſſet, filios etiam ſuos paterna veſtigia ſub hoc duce eſſe preſſuros. Sed et reliquae hoc ſuadent circumſtantiae; ſtudium eclecticae philoſophiae circa Sec. III. initium Alexandriae effloreſcens, vt ex Ammonii Saccae exemplo eſt manifeſtiſſimum, conſtituta eo nomine ab illo ſchola Alexandriae, induſtria Plotini doctores philoſophiae plures Alexandriae audiendi, Platonique conciliandi reliquos et quae his ſunt ſimilia. Nec, quod obiicit V. C. opus erat, vt Potamonem inter praeceptores Plotini enumeraret Porphyrius, cum audierit quidem eius lectiones, ſed ſyſtema tamen eius ſequi noluerit, ſed Ammonio acceſſerit latius ſyncretiſmum extendenti, et ad ſacra magis, quam Potamo, dogmata accommodanti: praeſertim cum hoc loco ex eius lectionibus eum didiciſſe quaedam innuat. Potamonem vero in Polemonem mutare, et refingere in textu Porphyriano quicquid libuerit, ſi dicendum, quod res eſt, deſperatae cauſſae ſignum eſt. Vnde malumus IX. totum locum Porphyrii tanquam ambiguum omittere, quam incertis ſolisque ingenii coniecturis nixis emendationibus noſtram opinionem lectori obtrudere, praeſertim cum parum interſit, reſpiciatne is locus Potamonem eclecticum, nec ne? Nam hoc, vt tandem rem peroremus, veriſimillimum eſſe putamus, ſectam eclecticam ſub Auguſto nondum fuiſſe enatam, quam non omiſiſſent tot illuſtres ſcriptores memorare, ſi eo tempore iam floruiſſet; nec ante Sec. II. finem potuiſſe originem cepiſſe; ſed nec iuniorem eſſe, cum eo tempore eclectica etiam philoſophia Alexandriae in Ammonii ſchola ſectae habitum formamque acceperit, certum autem ſit, Potamonem ante hunc iſtam philoſophandi viam primum tentaſſe. Id quod etiam vno ictu cogitata praeſtantiſſimi Geſneri proſternit, fuiſſe Potamonem eclecticum ex diſcipulis Plotini: hunc enim eclecticam philoſophiam non inueniſſe, ſed inuentam propagaſſe, ex dicendis conſtabit.

Ex

Digitized by Google

Ex quibus omnibus copioſe diſputatis error etiam inſignis Petri Allixii [b] detegitur, qui vt philoſophiam eclecticam ad maiorem aetatem extolleret, Philonemque eius ſectarium faceret, Potamonem ad Alexandri M. tempora retulit, et hunc eſſe Auguſtum Suidae memoratum putat. Qui ſi vnius loci Laertiani fuiſſet recordatus, vanam opinionem dimiſiſſet, certe inter ipſius ſectae natiuitatem et tot ſeculorum antecedentium conceptionem diſtinguere coepiſſet. Hoc enim facile largimur, mature poſt Alexandri M. obitum Graecos Alexandriae Pythagorico-Platonicam philoſophiam profeſſos, ſeductosque ſyncretiſtica Aegyptiorum conſuetudine, coepiſſe eiusmodi conciliationi religionum et doctrinarum cum opinionibus Pythagorico-Platonicis ſtudere, Philonemque inter eos fuiſſe, qui hanc philoſophandi methodum ſequerentur. Verum hoc ſtudium et libertas quaedam fuit philoſophorum, quae tandem a Potamone, cumque ei res minus feliciter ſuccederet, ab Ammonio in ſectae habitum traducta eſt. Certe a modo philoſophandi eclectico ad ſectae inſtitutionem non poſſe nos concludere, exempla eclectice philoſophantium ante Potamonem, etiamſi Auguſti aetate ſtatuatur non inferior, luculenter probant, de quibus videnda, quae eleganter ediſſerit Petrvs Daniel Hvetivs [c]. Ceterum ſi adducta quoque ſeuero in his rebus iudici nondum ſatisfaciunt, omittendus plane eſt in tenebris ſuis Potamon, cui clariorem accendi poſſe lucem deſperamus, hocque tamen pro certo adſumendum, Sec. III. ineunte ſcholam eclecticam Ammonio auctore fuiſſe enatam.

§. V. Qua in re vero Potamo eclecticam iſtam philoſophandi viam modumque quaeſierit, quaque ratione nouum ſyſtema conſarcinauerit, deficientibus veterum memoriis dici non poteſt. De placitis eius haec tantum ex *inſtitutionibus* eius *eclecticis* recitat Laertivs [d], quaeque ad rationalem potiſſimum partem pertinentia, haec ſunt: *Potamonis Φιλοσοφέμενα.*

I. Duplex eſſe veritatis examen, vnum a quo iudicium fiat, alterum per quod.

II. Prius eſſe τὸ ἡγεμονικὸν ſiue facultatem mentis principalem, id eſt rationem mentemque. Nempe id voluit Potamo, Scepticis, vt videtur, ſe oppoſiturus: quicquid clara et diſtincta ratione ſe concepiſſe eiusque percepiſſe naturam intellectui videatur, id et verum eſſe.

III. Alterum, per quod iudicatur, eſſe certiſſimum viſum, id eſt, recte explicante doctiſſimo Oleario: per quod non video, quid intelligi poſſit aliud, niſi clara impreſſio per mentem facta. Vnde ſolertiſſimam, vel accuratiſſimam imaginem (recentiores ideam clariſſimam et diſtinctam dixere,)hoc veritatis eſſe criterium dixit.

b) In iudicio Eccl. Iud. adu. Vnitarios c. XXIII p. 357.

c) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. ſeqq.

d) loc. cit.

In naturali philoſophia ſtatuebat Potamo:

IV. Principia rerum vniuerſarum eſſe duo, patiens alterum, quod eſt materia, alterum agens ſiue cauſſa efficiens.

V. Affectiones autem corporum naturalium duas eſſe, qualitates et locum; in omnibus enim rebus quaeſitum ex quo ſint, et a quo confectae, tum quomodo ea ſe habeant, et in quo loco ſint.

Ex moralibus Potamonis doctrinis hanc fuiſſe Potamonis ait Laërtius:

VI. Finem, ad quem omnia referantur, vitam eſſe omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, bonisque externis; quae quidem virtuti conueniant.

Hactenus de Potamonis philoſophia Laërtius, qui cum potiſſimum ad receptas Graecorum ſectas reſpiceret, pauca nobis ex multis dedit, ex quibus de toto philoſophiae Potamonicae habitu iudicare eſt difficillimum. Illud tamen vel ex paucis his, quae adduxit, diſcimus, conciliaſſe in rationali et morali parte Potamonem Platonicos cum Stoicis et Ariſtotelicis, ita tamen, vt hac ratione peculiarem ſibi ſententiam eligeret. Quatuor enim vbi cauſſas recenſet rerum naturalium, qualitates et locum ad formalem potiſſimum partem refert; adeoque nec ideas Platonis, rerum eſſentias extra materiam continentes, admittit, nec has materiae immerſas, vt Ariſtoteles ſtatuit, formasque ſubſtantiales effingit, ſed qualitatum inter ſe nexum, et διαμονὴν, vt dixit Strato, ad hanc rerum naturalium formam retulit. Quod an ab Stratone, an ex Democriti philoſophia, vel aliunde acceperit, dici non poteſt, ſed in eo quoque conciliatricem philoſophiam prodidit, quod locum inter cauſſas naturales retulit, quem cum negaſſent alii, alii ad effectiones corporis retuliſſent, ipſe Epicuri hac in re placita ſecutus locum, ſine quo res naturales conſtare non poſſent, ſiue vacuum potius, in quo res naturales eſſent, vt ait Laërtius, admiſit in cauſarum naturalium ordine. Idem de moralibus coniiciendum, in quibus Stoicos et Peripateticos Potamonem coniunxiſſe inde intelligitur, quod finem quidem in vita ſecundum virtutem perfecta cum Stoicis poſuerit, naturalia tamen et externa fortunae bona non excluſerit, vt placebat Peripateticis. Cum vero nihil de placitis Potamonis metaphyſicis et theologicis habeat Laërtius, incertum quoque, an in iis quoque conciliationem molitus ſit, et an, quod coniicimus, more Alexandrinorum ad religionum ceterarum cum ſuis placitis concordiam reſpexerit. Certe Ammonium circa eadem fere tempora id feciſſe, ex ſequentibus conſtabit, moremque fuiſſe in ſchola Pythagorico-Platonica ex dictis notum eſt. Pertinuiſſe autem Potamonem ad hanc ſcholam, inde non absque veriſimilitudine concluditur, quod *commentarium in Platonis Timaeum* ſcripſit, qui ſi extaret, forte de metaphyſica et phyſica eius doctrina plura poſſent dici, quae iam ignoramus.

§. VI.

Digitized by Google

§. VI. Certiora et notiora eclecticae ſectae fundamenta iecit AMMONIVS, Alexandrinus, a vitae genere quod ſectatus eſt, Saccas cognominatus [e]: Potamonianam enim ſcholam cum ipſo auctore interiiſſe, veriſimile eſt; credi enim non poteſt, nulli auctori dictam fuiſſe iſtam ſectam, ſi per aliquod tempus floruiſſet [f]. Qui enim Diogenem Laërtium fuiſſe addictum illi ſectae putant, magnopere errant, et ex ipſa eius narratione poſſunt refelli [g]. Cauſſam vero cur extincta ſit cum auctore ſuo, cum non deſignauerint veteres, nihil etiam certi de ea re dici poteſt, et ad coniecturas cuncta redeunt. Et CASAVBONVS [h] quidem inde eueniſſe coniicit, quoniam libellis Potamonis genius defuerit, ſed hoc abſque auctore dicitur et teſtimonio, et ne coniici quidem, deficientibus Potamonis monumentis, certo poteſt. Nobis, ſi coniecturis agendum, ipſa eodem fere tempore Alexandriae enaſcens ſchola Ammonii in cauſſa videtur fuiſſe. Qui, vt in ſequentibus prolixius explicabimus, cum non ſectarum tantum Graecarum concordiam tentaſſet, ſed religiones quoque fere omnes more iam recepto in Platonicorum Aegyptiacorum ſcholis, Platoni conciliaſſet, Chriſtianam etiam partim expilaſſet, partim validius refutandam ſibi ſumſiſſet, ſicque in ſacro quoque et theologico argumento tanta eruditione placeret, vt primae claſſis diſcipulos reliquis, qui Alexandriae docebant, profeſſoribus eriperet, et gentiles, atque Chriſtianos ad ſubſellia ſua raperet: radiis eruditionis ſuae facile reliquorum ſtellas exſtinxit, cumque Potamo ad ſacra dogmata eclecticam philoſophiam extendiſſe non videatur, illi et diſcipulos et famam ſurripuit, eo quod ſe felicius laetiorique profectu ſub Ammonio philoſophari poſſe arbitrarentur. Certe id eueniſſe Plotino, prius ad Potamonis lectiones delabenti, eum vero poſtea relinquenti et ad Ammonii ſcholam tranſeunti PORPHYRIVS [i] haud obſcure innuit. Aſt vixiſſe circa Sec. II. exeuntis, tertiique ineuntis tempora Ammonium hunc, ex THEODORITI [k] teſtimonio conſtat, qui ſub Commodo eum ponit. Quo tempore ſi vixerunt et Ammonius et Potamo, et vtriusque auditor fuit Plotinus circa A. C. CCXXX. ad philoſophiae ſtudia delatus, ſequitur inde, a Sec. III. initiis deriuandam eſſe ſcholae eclecticae originem. Fuit autem Ammonius Alexandriae natus [l], de cuius vrbis incolis eorumque indole pronoque in ſuperſtitionem et ſyncretiſmum animo, aliquoties mentionem fecimus. Huius enim generis locique eſſe oportebat eum, qui eiusmodi ſectae, qualem deſcribemus, parens futurus erat. Is parentibus Chriſtianis natus, et, quod dubio carere videtur, in catechetica, quae Alexandriae flore- *Ammonius.*

e) SVIDAS in Plotinus T. III. p. 133. VALES. ad Amm. Marc. L. XXII. c. 16. KVSTER. ad Suid. voce Ammonius, T. I. p. 143. BAYLE dict. T. I. art. Ammonius not. A. p. 183. Quid Saccarii iſti fuerint, videndi Commentatores ad Cod. Theodoſ. XIV. 22. de Saccariis portus Romae, quosque laudat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 159.

f) Auctor vitae Laërtii, verſioni Anglicae praemiſſae.

g) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 610.

h) Praef. ad Dion. Chryſoſt.

i) In vita Plotini c. 3.

k) Therapeut. L. VI. p. 573.

l) AMMIANVS MARCELL. L. XXII. c. 16. SVIDAS in Ammonius T. I. p. 143.

florebat, Chriſtianorum ſchola educatus, cum annis maturior magno impetu ad philoſophiam ferretur [m], quae tum temporis in gentilium cathedris Alexandriae magna iuuenum frequentia docebatur, non potuit non animum ad eclecticam philoſophandi rationem intendere, cum qui iſta aetate hanc ſcholam moderabantur doctores, Athenagoras, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, eodem fere modo et inclinatione ſacris doctrinis philoſophiam iungerent [n]. Malo tamen ductus daemone, forte quod liberius et elegantius ſe philoſophaturum eſſe crederet, cum philoſophiae, quod aggreſſurus erat, ſtudio, etiam gentilem ſuperſtitionem amplexus eſt, et πρὸς τὴν κατὰ νόμους πολιτείαν μεταβάλετο, vt habet PORPHYRIVS [o], quod ad relionem gentilem, legibus imperatorum et imperii conſtitutam et firmatam eum defeciſſe indicat, vt ignotum eſſe in huius temporis ſcriptorum libris exercitato non poteſt. Valde tamen hic in diuerſa abeunt ſcriptores veteres et recentiores. Inter illos enim huic Porphyrii narrationi contradixit EVSEBIVS [p], negans, haec ita ſeſe habere, et Ammonium vſque ad vitae ſpiritum immotum in religione Chriſtiana perſtitiſſe, ferri etiam adhuc legique eius commentarios inter Chriſtianos. Secutus eſt Euſebium HIERONYMVS [q], et ex recentioribus tantum non omnes, inque his imprimis, VALESIVS [r], IONSIVS [s], CAVEVS [t], BAYLIVS [u], BASNAGIVS [x], SELDENVS [y], aliique. Subolfecit tamen aliquid veritatis his aſſertis contrariae FRANCISCVS BALTVS [z], qui cum Hieroclis locum de Ammonio, infra producendum, adduxiſſet, non intellexit tantum, ita Hieroclem de Ammonio loqui, vt vel neſciuiſſe, quod Chriſtianus fuerit, vel crediſſe cum Porphyrio videatur, quod ad Gentiliſmum defecerit; ſed et in eam inclinauit ſententiam, Ammonium eclecticum diuerſum eſſe ab Ammonio, de quo loquuntur Euſebius et Hieronymus. Et his tamen non obſtantibus maluit communi errori adhaerere, quam incertae narrationi, virorum eccleſiaſticorum auctoritate roboratae, nuntium mittere; vnde in abſurdam hanc eſt ingreſſus ſententiam, Ammonii conciliationem in eo fuiſſe verſatam, vt gentilis philoſophiae placita ad Scripturae S. normam emendaret. Quod quam falſum et ineptum ſit, ex dicendis conſtabit clariſſi-

m) Hierocles loco infra citando.

n) Dicetur ea de re ex inſtituto infra T. III. vbi de philoſophia veterum Chriſtianorum dicendum. Conf. MOSHEM. de turbata per recent. Platonicos eccleſia §. 8. p. 102. vbi tamen malumus a Pantaeno, quam a Clemente talia accepiſſe Ammonium. Etſi enim hic eandem ἔκλεξιν ſequebatur, vt ex Stromat. L. I. p. 188. patet, vixit tamen Clemens non ante Ammonium ſed cum eo, circa finem Sec. II. recte hoc monente OLEARIO de philoſ. eclect. C. IV. p. 1217. et loco Pantaeni ad Indos profecti ſcholae catecheticae praefuit A. C. CXCIII. vnde magis condiſcipulum, quam praeceptorem Ammonii fuiſſe recte colligitur. Certum tamen, Athenagoram, huic ſcholae praefectum, vt SIDETES teſtatur, fuiſſe eclecticum.

o) Apud EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 19. quem exſcripſere NICEPHORVS L. V. c. 13. et SVIDAS l. c.

p) loc. cit. p. 221.

q) De S. E. c. 55. p. 132. Bibl. eccleſ. Fabr.

r) Ad l. c. Ammiani.

s) De Script Hiſt. phil. L. III. c. 1. p. 282.

t) Hiſt. lit. Script. eccleſ. p. 68.

u) l. c. add. OLEAR. l. c. C. III. p. 1210. et viri docti ad l. c. Hieronymi.

x) Hiſt. eccleſ. L. II. c. 4. §. 10. p. 167.

y) In origin. Alexandr. p. 147.

z) Defenſe de SS. Peres accuſez de Platoniſme L. I. c. 3. p. 21.

Digitized by Google

riſſime, et ſeduxit etiam CASIMIRVM OVDINVM [a], „vt non abs-„que conſilio diuino his temporibus factum eſſe cenſeret, vt homo Chri-„ſtianus externam philoſophiam coram auditoribus gentilibus profeſſus „fuerit, ad magnam Chriſti gloriam et Euangelii profectum, quod eius-„modi ſcholae eſſent compluribus quoddam velut ad capeſſendam fidem „tyrocinium: dum quae apud ſapientiores gentiles philoſophos ſublimio-„ra erant, eadem longe facilius ſublimiusque ipſo Chriſtianae inſtitutio-„nis exordio diſcerentur.„ Id quod ſecus ſe habere, et, accidiſſe Ammonii philoſophiam magno eccleſiae detrimento, infra accurate demonſtrabimus. Aliter et vero propius coniecit κριτικώτατος FABRICIVS [b], qui Ammonium a ſaccis deportandis, quibus victum ſibi antea parauerat, ad philoſophiae ſtudia digreſſum, vt ſcribit THEODORITVS [c], ab aliis Ammoniis, praeſertim autem ab Ammonio Chriſtiano Seculi III. ſcriptore, qui Moſen et Chriſtum conciliauit, et monateſſaron ſiue Euangeliſtarum harmoniam ſcripſit, diſtinxit, aſſenſumque meruit doctiſſimi MOSHEMII [d]. Nec dubitamus nos his etiam partibus accedere, Porphyriumque magis, quam Euſebium ſequi, qui Chriſtianum ſcriptorem cum gentili, et philoſophum cum theologo confudiſſe videtur. Ita enim, quae de Ammonio Sacca narrantur, comparatae ſunt circumſtantiae, vt vix queant cum homine conciliari, qui in eccleſiae communione et Chriſtianae doctrinae confeſſione ſpiritum coelo reddidit. Nam ſi ad teſtium conditionem reſpiciamus, quibus de Ammonii rebus nobis conſtat, propior longe ſit ei Porphyrius, quam Euſebius, et a Plotino, quem de praeceptore ſuo narrantem audiuit, eius rei certiſſimus factus eſſe potuit, cum Longino etiam, aliisque Ammonii et Plotini diſcipulis familiariter vixit, et tanti praeceptoris, cuius ſectae ſe addixerat, res ab ipſis diſcere potuit. Nec obiici poteſt, Porphyrium Chriſtiani nominis gloriae inuidum, hunc hominem ſuae ſuperſtitioni vindicaſſe, et, more ſuo, ſplendido mendacio de eius ad gentilem religionem tranſitione fuiſſe locutum: id enim probandum prius, et eo minus ex veriſimilibus eſt, quo minus Chriſtiani quid genuinum purumque habet ſchola et doctrina Ammonii, ex quo ſpecies huic coniecturae poſſet conciliari. E contrario cum tot fuerint inter veteres Ammonii, vt facillime potuerint commiſceri, vt ipſi IONSIO [e] accidit, in diſcernendis inter ſe homonymis diligenti alias et accurato, qui eum cum Ammonio Hermeae confudit, qua in re ei facem praetuliſſe videtur PATRICIVS [f], qui noſtrum inter Peripateticos numerat; facile etiam id accidere potuit Euſebio, vt Chriſtianum ſcriptorem eundem cum gentili eſſe putaret. Accedit his, quod ex Longini teſtimonio clarum eſt [g], Ammonium nihil ſcripſiſſe. Aſt ad

a) De Script. eccleſ. T. I. p. 230.
b) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 159. 171.
c) loc. cit. d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Diſcuſſ. Perip. T. I. p. 135. hunc enim Peripateticum a Platonico diſtinguit Longinus apud PORPHYR. vit. Plotini c. 20. conf. TILLEMONT. mem. P. II. p. 391. BAYLE l. c. FABRIC. loc. cit.
g) loc. cit.

ad libros eius ſacros prouocant Euſebius et Hieronymus; quis non palpat, vtrumque diuerſum eſſe? Nec exceptioni locus eſt, loqui Longinum de ſcriptis philoſophicis, Euſebium de theologicis, quae diſcipulis, hominibus gentilibus, reticuerit Ammonius. Contrarium enim ipſi, qui huic opinioni adhaerent, ſtatuunt, tradentes, Ammonium hunc diſcipulis ſuis Plotino, Herennio, Origeni religionis Chriſtianae arcana, ſub ſilentii fide communicaſſe, aut eos edocuiſſe, quod, quicquid praeclarum in Graecorum philoſophis continetur, multo prius traditum ſit a prophetis, et longe pulchrius in Chriſtianorum libris contineatur. Quod ſi ita accidit, annon libri etiam theologici huius viri, et imprimis harmonia Moſis ac Chriſti eius diſcipulis innoteſcere potuiſſent, ſi is ille Ammonius Saccas fuiſſet? Addit his celeberrimus MOSHEMIVS [h]: incredibile prorſus eſſe, ſectam, qua nulla vnquam inimicior Chriſtianis extitit, ab homine Chriſtiano conditam eſſe, et philoſophiam, quae tota comparata eſt ad res Deorum fulciendas et religionis Chriſtianae progreſſionem remorandam, inuentum eſſe hominis, ſanctiſſimam hanc religionem ad vitae vsque finem profitentis. Non minus incredibile eſſe, omnes Platonicos iuniores, quorum vniuerſa in eo verſabatur induſtria, vt honori et gloriae Seruatoris noſtri nocerent, diſciplinae ſuae initia ad hominem referre voluiſſe, quem aliqui ſaltem eorum non ignorare poterant, Chriſto pertinaciter adhaeſiſſe. Sed et alia ſunt, quae recte communi receptaeque ſententiae obiiciuntur. Qua auctoritate iis adhuc temporibus floruerit πολιτεία κατὰ νόμους, ſiue gentilis atque dominans legibusque publicis ſtabilita religio, praeſertim in Aegypto, maxime omnium Alexandriae, nemo ignorabit, qui vel AMMIANVM MARCELLINVM [i], vel GOTHOFREDI Geographum veterem [k], de Alexandria differentes legerit, inque his ſacrae eruditionis hiſtoriaeque partibus non plane hoſpes eſt. An veriſimile, in vrbe ſuperſtitioni tota dedita homini, religionem exoſam et patrio cultui tot nominibus aduerſam ſequenti, adhaeſiſſe iuuenes gentiles magni nominis et eximiae eruditionis, et relictis gentilium profeſſorum acroaſibus ad Chriſtianum quendam priuatum hominem tanto cum ardore deflexiſſe? an Plotinum, Herennium, Originem ſine heterodoxias apud ſacerdotes Chriſtianis tanta vehementia inimicos ſuſpicione tam familiariter cum homine Chriſtiano ſe geſſiſſe probabile, nec perſecutionem nec ſuſpicionem eſſe paſſos? an homo Chriſtianae religionis radiis illuſtratus haberi potuit a perditiſſimae idololatriae et ſuperſtitionis cultoribus doctor coeleſti luce colluſtratus, quo encomio eum mactat Hierocles. Nemo haec ſibi perſuadebit, niſi qui prorſus Sec. II. et III. rerum eſt ignarus. Aſt nec Chriſtianum hominem, ſi horum temporum mores conſideramus, probabile eſt, relicta ſchola ſuae fidei, gentilem cathedram conſcendiſſe, multo minus ἀμυήτοις ſanctiſſimae doctrinae myſteria, quae arcana methodo ex parte cuſtodiebantur, propalaſſe: et non multo magis exemplo Athenago-

h) loc. c. i) loc. cit. k) p. 23.

Digitized by Google

nagorae, Pantaeni, Clementis, aliorumque Chriſtianorum, philoſophiae amore ductorum intra parietes ſcholae Chriſtianae fuiſſe philoſophatum. Tandem et hoc conſtat, arcanam habuiſſe Ammonium doctrinam ſuam, et ita quoque cuſtodiendam diſcipulis tradidiſſe: eos autem officii immemores tandem nouam philoſophiam vulgaſſe. Ex quibus neceſſario ſequitur, Ammonii philoſophiam arcanam talem fuiſſe, qualem Plotinus, Origenes, Longinus aliique poſtea publicarunt: eam vero hominis Chriſtiani fuiſſe, vel ab eo potuiſſe proficiſci, is demum aſſeret, qui eclecticam philoſophiam ne a limine quidem cognouit, doctrinasque Chriſtianae religioni oppoſitas et ad eam euertendam excogitatas plane non animaduertit. Quod nunquam feciſſet Chriſtianus, Platonis licet, omnisque Aegyptiacae philoſophiae amantiſſimus. Quae omnia luce, niſi fallimur, meridiana clarius demonſtrant, impoſſibile eſſe, vt hic Ammonius Saccas in religionis Chriſtianae confeſſione manſiſſe ad vitae vsque finem dicatur, adeoque diſtinguendum eſſe ab Ammonio, cuius canones euangelici in eccleſia lecti ſunt. Non tacendum tamen, quod ſpeciem conciliandi Porphyrium cum Euſebio aliquam habet. Narrat enim EVTYCHIVS [l] patriarcha Alexandrinus, qui diptychis eccleſiae ſuae vſus eſſe videtur, *Heraclam patriarcham Alexandrinum, viginti epiſcopos conſtituiſſe: ex his vnum fuiſſe religionis deſertorem, Ammonium dictum, de quo ſimulac ad Heraclam delata ſit fama, congregaſſe eum ſynodum epiſcoporum, et in vrbem Ammonii perrexiſſe, vbi re ſatis cognita et perſpecta eum ad veritatem reduxerit.* Eſſe hunc Ammonium celeberrimum illum ſectae Platonicae philoſophum, Plotini ac Origenis praeceptorem, ac canonum euangelicorum auctorem praeter POCOCKIVM [m] non dubitat illuſtris SELDENVS [n], qui putat, facile fieri potuiſſe, vt deficeret a fide Ammonius, reuocatus tamen a patriarcha poſtea in fide Chriſtiana tenaciſſimus vsque ad exitum maneret. Facit huic coniecturae fidem coloremque conciliat temporis harmonia, Heraclius enim ſiue Heraclas eo tempore ſedem Alexandrinae eccleſiae occupauit, quo Alexander Seuerus imperauit [o], ſub quo Plotinum ad Ammonium perueniſſe in ſequentibus dicemus. Recte tamen vbi Eutychii narrationem conſideramus, parum praeſidii pro communi et recepta opinione deprehendimus. Vt enim de exigua, quam habet Eutychius, fide taceamus, incertum adhuc eſt, vtrum is Ammonium intellexerit nec ne; Arabicum enim nomen, quod habet Eutychius pro *Eumene*, alias ab eo adhiberi, et a ſe tantum per *Ammonium* translatum eſſe fatetur Seldenus. Deinde epiſcopum hunc Ammonium fuiſſe, tradit ſcriptor Arabs, aſt Ammonium Saccam ad hanc dignitatem eccleſiae perueniſſe vnquam, nemo ex tota antiquitate vſpiam ſcriptum memoratumue reliquit. Ammonium quoque aliquem epiſcopum defeciſſe, et reuocatum

l) T. I. p. 332.

m) In indice Chronologico ſplendido raroque operi adiecto.

n) loc. cit.

o) Vid. POCOCK. loc. c.

tum eſſe, nondum probat, quod is fuerit Ammonius Saccas. Nec credibile eſt, taciturum hoc fuiſſe Euſebium, rediiſſe ex apoſtaſia ad fidem eccleſiae Ammonium, ſi id verum fuiſſet; cum non meliori argumento Porphyrii obiectionem potuiſſet eludere. Aſt nihil is de defectione, ſed immotum perſtitiſſe in fide ait. Sed nec tota Eutychii narratio rebus Ammonii Saccae quadrat. Is enim Alexandriae vixit atque docuit, Ammonius Eutychii in alia vrbe; qui monitus ab epiſcoporum ſynodo mox reſipuit, Ammonius Saccas diu Alexandriae inſtituto ſuo inhaeſit, diſcipulos educauit, arcanam diſciplinam conſtituit: quae omnia tam exiguo temporis ſpatio, intra quod rediit Ammonius Eutychii ad eccleſiam, euenire non potuerunt. Merito itaque hanc quoque fabulam cum reliquis, quibus ſcatet Eutychius, reiicimus, vel ſi fidem dare placet, Ammonium epiſcopum ab Ammonio Sacca diſtinguimus, qua in re noſtri ſunt viri ſummi, Gvil. Cavevs [p], Nanvs Tillemontivs [q] et Io. Alb. Fabricivs [r]. Ex dictis enim, vt in ſummam ea contrahamus, veriſimillimum eſſe putamus, Ammonium Saccam in communione eccleſiae non manſiſſe, ſed ad publicam ſuperſtitionem, vel ad religionem potius quandam mixtam, quam ipſe commentus eſt, defeciſſe. Neque tamen nihil ad hanc rem contulit Chriſtiana, in qua educatus erat Ammonius, religio. Cum enim a praeſtantiſſimis doctoribus, qui ſcholae Alexandrinae praeerant, eſſet eruditus, et philoſophandi formam, quae inter Chriſtianos tum obtinuerat, didiciſſet, obiectiones quoque doctorum contra ſuperſtitionem cognouiſſet, multum inde praeſidii ad nouum, quod meditabatur, doctrinae et philoſophiae genus conſtituendum accepit, idque illi, qua ratione ipſe magiſter ſcholae euaderet, Chriſtianorum cathedrae non inferioris, commonſtrauit. Cum enim, vt ſolent apoſtatae, magnum patriae religionis odium foueret, et forte quoque furiis conſcientiae exſtimularetur, talem ex priſtina diſciplina efformare doctrinam ſectamque coepit, quae aciem eius armis obuerteret, et apta eſſet ad retundenda, quibus auitam religionem Chriſtiani petebant, tela. Quod tamen feliciter ſatis fieri non poterat, ſi pueriles nugas veteris ſuperſtitionis popularisque religionis pertinaciter tueretur, vel ſi debellatorum hactenus a Chriſtianis doctoribus philoſophorum inſtar, vni ſectae adhaerendo, iugulum non Chriſtianis tantum, ſed et aliarum ſectarum philoſophis obuerteret. Vnde cum Potamonianam nouitatem, priſtinam ſyncretiſmi ſcabiem in ſectae elegantiam transformaſſe cerneret, iisdem viis inſtitit, exque ſectis praecipuis ea ſibi elegit, quae ſcopo ſuo inſeruire poterant, eaque Platoni ſubiecit, quod hunc philoſophum maximi fieri a Chriſtianis nouerat; et his illa addidit, quae, cum refutare non poſſet, ex Chriſtiana doctrina imitanda et mutuum accipienda, vel adulteranda etiam ſibi conſtituit. Quod eo facilius in mentem ei venire potuit, quo magis in Aegypto non ignota erat traditio, Platonem a barbaris,

p) loc. cit. p. 68. q) loc. cit T. III. P. II. p. 392. r) loc. cit. p. 180.

Digitized by Google

baris, ipſisque etiam Hebraeis, Pythagoram item ab orientalibus, ſub quibus illi comprehendebantur, multa diuinioris doctrinae capita accepiſſe. Qua de re cum infra pluribus dicendum ſit, hic alia non addimus. Legendus autem, qui erudite et copioſe in hoc argumento verſatus eſt, eruditiſſimus MOSHEMIVS [r].

§. VII. Sed vt ex longo ſatis diuerticulo, ad quod Ammonii nos a fide defectio deduxit, in viam redeamus, maximo memorabile eſt, qua potiſſimum occaſione ad eclecticae alicuius ſectae conſtituendae conſilium delatus ſit. Etſi enim veriſimile eſt, hominem ab eclecticis Chriſtianorum philoſophis hanc per omnes ſectas colligendi conciliandique doctrinas varias methodum didiciſſe, vel in gentilium quoque ſcholis eam viam preſſam vidiſſe, id quod de Aegyptiacis ſcholis, praeſertim Alexandriae ſupra monuimus: maxime tamen philoſophorum contentiones et rixae ad condendam eiusmodi pacificam ſectam eum excitarunt, et ſyncretiſmi ſtabiliendi auctores fuerunt. „Hierocle enim auctore [t] cum „hactenus magnae inter Platonicos et Ariſtotelicos, ceteroſque philoſo„phos contentiones extitiſſent, quorum inſania eo vsque fuerat prouecta, „vt ſcripta quoque praeceptorum ſuorum deprauarent, quo magis viros „hos inter ſe pugnantes ſiſterent, aeſtu quodam raptus ad philoſophiam „Ammonius, vir θεοδίδακτος [u], reiectis, quae philoſophiae contemtui „erant et opprobrio, opinionum diſſenſionibus, perpurgatiſque et reſe„ctis, quae vtrimque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxi„me neceſſariis dogmatibus concordem eſſe Platonis et Ariſtotelis philo„ſophiam demonſtrauit, ſicque philoſophiam a contentionibus liberam „ſuis diſcipulis tradidit.“ Fuiſſe inter haec maxime neceſſaria dogmata, ea quae de Deo et familia diuina, de mundo eiusque generatione, de anima, de mali origine, de mundi conuerſionibus et ſimilibus agunt, dubium non eſt: circa huiusmodi enim dogmata verſatam fuiſſe Ammonii et ſectatorum philoſophiam, ex ſequentibus diſcemus [x]. De his vero cum potiſſimum quaeſtionibus inter Chriſtianos doctores et gentiles philoſophos diſceptaretur, vera inde ratio coniici poteſt, quae Ammonium impulit, vt concordiam inter gentiles ſectas conderet. Scilicet in grauiſſimis his quaeſtionibus potiſſimum argumentum atque telum ſumſiſſe et in gentiles philoſophos torſiſſe Chriſtianos doctores a diſſenſionibus circa eas inter illos regnantibus, nemini ignotum eſt, qui apologias P. P. Sec. II. et III. legit, et vel fugitiuo oculo HERMIAE *irriſionem philoſophorum gentilium* inſpexit. Cui malo vt mederetur homo aſtutiſſimus, eiusmodi ſyſtema excogitauit, quo non tantum abſurdiſſimae ſectarum de

Occaſio condendae philoſophiae eclecticae.

 diuinis

r) loc. cit. §. 8. p. 102.

t) De fato apud PHOTIVM Cod. CCXIV. p. 283. Cod. CLI. p. 730.

u) Solenne his hominibus, eiusmodi epitheta addere iis, quos excelluiſſe in ſua ſchola credebant. Ita Longinus criticus, Amelius nobilis, Theodorus θαυμάσιος, Iamblichus diuinus, Porphyrius philoſophus dictus eſt. Conf. HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6. p. 26. ed. Rom.

x) Prodit PORPHYRIVS l. c. doctrinam de daemonibus pertinuiſſe ad hanc arcanam doctrinam.

diuinis et naturalibus rebus ſententiae conciliarentur, ſed abſurdae quoque et inconcinnae, quas Chriſtiani obiiciebant, ſententiae tollerentur; et, cum purius ſe ſanctiusque Deum colere ſtatuerent orthodoxae ciuitatis aſſeclae, philoſophos quoque non deteriora habere oſtenderet, vnam infinitam numinis abyſſum, et ex ea multas naturas diuinas fatentes, et mundi non naturalem tantum, ſed aeternam quoque generationem, et quae his ſimilia ſunt, comminiſcentes. Quae omnia in ſequentibus latius explicabimus, hic vero eo fine attulimus, vt et ſyncretiſticam philoſophandi rationem placuiſſe Ammonio oſtenderemus, et haec non ob ſolos philoſophos, ſed ob Chriſtianos etiam, ab eo inſtituta fuiſſe demonſtraremus. Conſtituta hunc in modum philoſophia conciliatrice, quam ἀκύρως eclecticam vocaueris, ad diſcipulos in ea erudiendos ſe accinxit Ammonius. Gloriae ſtudium incitaſſe hominem, vt deſertis Chriſtianorum ſacris ipſe caput et magiſter ſectae eſſet, nec aliis ſubeſſet et obtemperaret, facile credimus eruditiſſimo Moshemio [y]: hanc enim praecipuam cauſſam fuiſſe pleriſque ſectarum conditoribus, fidem facit hiſtoria philoſophica. Nec defuit Ammonio ſucceſſus feliciſſimus. Multos enim nactum fuiſſe diſcipulos et auditores, maxime tamen Olympium Alexandrinum, Antonium, Herennium, Origenem, Plotinum gentiles, immo ex Chriſtianis quoque aliquos, interque eos Origenem Adamantium, veteres teſtantur [z]. Id quod mirum eſſe non debet: nam cum diſſenſionibus philoſophorum et oppugnationibus Chriſtianorum valde euiluiſſent ſectae, Pythagorico-Platonicae vero ob doctrinam de Diis magna eſſet exiſtimatio; neceſſario creſcere debebat auctoritas ſectae nouae, quae Platonem potiſſimum ducem ſequendo, non Chriſtianorum tantum ſectae gloriam eripere videbatur, et laudatiſſimae veritati aequalia tradere credebatur, ſed ſublata quoque in tam arduis argumenti generibus diſſenſione excellentiſſimam et diuinam ſapientiam promittebat. Certe tantam fuiſſe Ammonii exiſtimationem, vt Θεοδίδακτος et peculiari coeleſti lumine colluſtratus diceretur ſuis, Hieroclis conſtat teſtimonio. Cui tamen auctoritati pondus aliunde quoque acceſſiſſe coniicimus. Supra nempe obſeruatum nobis eſt, Alexandriae philoſophiae orientalis capita praecipua, quae de Deo eiusque familia, deque ſecretiori cultu diuino, quem theurgiam vocabant, inſolita tradebant et a vulgi opinionibus remotiora locum inueniſſe, tandemque in illam religionum fere omnium ſentinam confluxiſſe. Factum id praecipue Ammonio auctore, vero eſt ſimillimum. Cum enim is ad haec potiſſimum doctrinarum capita maxime attenderet, et in theologia, eiusque operibus miraculoſis Chriſtianis inferior eſſet nollet, non potuit non ad has philoſophiae Orientalis partes delabi, dudum inter Aegyptios innoteſcentes, quae maxime diuinum facere videbantur ſyſtema eius recens inuentum. Cuius non alia confirmatio peti debet, quam ab ipſis Ammonii diſcipulis, quos ex his lacunis hau-

y) loc. cit.   z) Hierocles l. c. Porphyr. l. c.

Digitized by Google

hauſiſſe et in ſua arua deriuaſſe doctrinas has diuinas et theurgicas in ſequentibus planum faciemus. Recte vero Ammonio tribui, ipſe prodit PORPHYRIVS [a] narrans, Plotino in Ammonii ſchola profectus, quos in eius doctrina fecit, excitaſſe deſiderium addiſcendi philoſophiam Orientalem Perſarum et Indorum. Quae cum diuiniſſima haberetur, haeſit ſine dubio inde Θεοδιδάκτȣ nomen Ammonio. Nec aliunde forte deriuanda eſt arcani, quam conſtituit in ſchola ſua Ammonius, diſciplina. Nam et hoc refert PORPHYRIVS [b]: *Conſtituiſſe cum Plotino reliquos Ammonii diſcipulos, ne Ammonii dogmata ederent, quae audita ab eo purgata mente ſeruauerant.* Quod vt recte ad diuinas illas doctrinas, vndecumque ab Ammonio corraſas, refertur, ita abſurde ſatis et inconuenienter a LABBEO [c] et HOLSTENIO [d], arcani diſciplina in quibusdam doctrinis apud Chriſtianos obſeruata ſeductis, ad myſteria Chriſtianae religionis trahitur, quae reuelaſſe diſcipulis ſuis Ammonium ea lege, ne vulgarentur, putant. Tale enim nihil verba dicunt Porphyrii, quique Ammonii diſciplinam doctrinasque, quales poſtea in vulgus editas eſſe, ipſe ait Porphyrius, conſiderat, facile videt, quam leuia haec ſint et ſine vllo fundamento dicantur. Certe qualia ἀπόῤῥητα fuerint Plotini, Porphyrii et Iamblichi ſcripta ſatis loquuntur, a Chriſtianis dogmatibus toto coelo aberrantia [e]. Non ſeruaſſe enim ſilentium, in quod coniurauerant, Origenem et Herennium, ſed in vulgus arcana edidiſſe, Plotino promiſſum ſeruante, teſtis iterum eſt PORPHYRIVS [f]. Quanta vero iudicii acrimonia et eruditione fuerit inclytus Ammonius, vel ex eo intelligere eſt, quod Plotino, poſt auditos et reiectos omnes, qui Alexandriae docebant, profeſſores, ſolus placuerit Ammonius, eiusque ſchola tanta ceperit incrementa, quanta nulla fere alia [g]. Nec denegandam ei ingenii laudem putamus, ſine quo ſyſtema tam informe ſpeciem eruditionis, centoque miſer formam eclecticae philoſophiae accipere non potuit. Qui vero iudicium cum Plotino ei tribuunt acre, non cogitant hominem fuiſſe fanaticum, qui homines plerumque quo magis valent ingenii et imaginationis viribus, eo magis premuntur iudicii penuria. Nihil vero ſcripſiſſe teſtis eſt Longinus [h], qui eum inter Platonicos refert, qui ſatis ſibi factum exiſtimarunt, ſi praeſentes familiaresque conſilii ſui doctrinaeque participes feciſſent. Quod, vt ſupra iam dictum, argumentum eſt, diſtinguendum eſſe Ammonium Saccam a Chriſtiano Ammonio; cuius libri Euſebii tempore extabant, de quibus ſcriptorum eccleſiaſticorum catalogi videndi ſunt [i]. Quo vero tempore fatis conceſſerit Ammonius, dici non poteſt; non tamen veriſimilitudini aduerſatur coniectura IONSII [k], deceſſiſſe eum anno XXXIX. Plotini,

 vbi

a) loc. cit. c. 3.
b) Ibid.
c) De Script. eccleſ. T. I. p. 58.
d) Loc cit. p. 28.
e) Edidiſſe ex iis doctrinam de daemonibus Plotinum, ipſe refert Porphyrius.
f) loc. c. g) Ibid.
h) loc. cit. c. 20.
i) CAVE l. c. p. 68. FABRICIVS l. c. p. 172. et ad HIERONYM. l. c. OVDINVS l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 18.
k) De S. H. Phil. L. III. c. 3. p. 282.

vbi eum audire deſiit. Fuit is A. C. CCXLIII. Ammonio forte LXXX. maiore.

Longinus.

§. VIII. Ex diſcipulis Ammonii prae ceteris eruditionis et philoſophiae laude celebrati ſunt Longinus, Herennius, Origenes et Plotinus. DIONYSIVS LONGINVS, interdum Caſſius quoque dicitur [l], nepos forte Caſſii cuiusdam [m]. Quidam Syrum Emeſae oriundum faciunt, ſed incerta coniectura, nam hoc tantum conſtat, Cornelium Frontonem Plutarchi nepotem, rhetorem Emeſenum eum ex ſorore ſua Frontonide natum haeredem reliquiſſe [n]. Ex quibus coniici poteſt, ab eo educatum vel inſtitutum, eloquentiae praecepta hauſiſſe. Id certe teſtatur: varia ſe loca cum parentibus adiiſſe multasque paſſim regiones a teneris annis peragrauiſſe [o]; cum itaque pleraque Muſarum domicilia adiret, Athenis, Alexandriae, Romae praeſtantiſſimos in grammatica, rhetoricaque arte et in philoſophia quoque viros audiendi occaſionem nactus eſt, cumque iis, vt ipſe quoque teſtatur [p], in eundem ſaepe locum concurrit. Inter eos fuere Platonici non doctrinae tantum, ſed et ſcriptorum laude celebres Euclides et Democritus, et Proclinus, qui in Troade habitauit: et qui nihil ſcriptis deſignarunt, ſed praeſentes tantum familiaresque conſilii ſui doctrinaeque participes fecerunt, Ammonius atque Origenes. Quos diſciplinae cauſſa adiiſſe, ipſe non obſcure fatetur ſcribens [q]: *οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖϛον τȣ̃ χρόνȣ προσεφοιτήσαμεν ἀνδράσιν, ȣ̓κ ὀλίγῳ τῶν καθ᾽ ἑαυτȣ̀ς εἰς σύνεσιν διενέγκȣσιν, quibus nos plurimum temporis diſcendi cauſſa adhaeſimus, eruditionis et iudicii excellentia haud parum ſui temporis philoſophos ſuperantibus.* Cum tamen immenſo eruditionis vniuerſae amore ferretur, aliarum quoque familiarum philoſophos audiuit, et ex Stoicis quidem Themiſtoclem [r] atque Phoebionem, et Annium atque Medium, ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum [s]. Sed et Hermini atque Lyſimachi, et, qui Athenis egerunt, Athenaei atque Muſonii Stoicorum; et inter Peripateticos Ammonii atque Ptolomaei meminit, quorum tum maximam fuiſſe eruditionis famam, ait [t]. Id quod ex conſilio Ammonii Saccae feciſſe, dubium nullum eſt, quem nullam ſectam, ſi Epicuream exceperis, reieciſſe, ſed cum ſua omnes philoſophia conciliaſſe, ſupra diximus. Adhaeſit enim Longinus non Peripateticae, nec Stoicae doctrinae ſed Platonicae, qualem nempe Ammonius nuper reformauerat. Tanti etiam fecit Platonem, vt, teſte EVSEBIO [u], quotannis memoriam eius conuiuio celebraret, et Platonianum feſtum ſacrum haberet. Et legit quidem recepta apud Euſebium lectio Πλωτίνεια [x], ſed emendandam eſſe, legendumque Πλατώνεια, recte monuit *κριτικώτατος* FABRICIVS [y]. Ploti-

l) SVIDAS in Longinus T. II. p. 454.

m) Caſſii Longini fit mentio apud PLVTARCH. Sympoſ. L. IX. Prooem.

n) SVIDAS in *Φρόντων* T. III. p. 634.

o) In Prooemio libri de fine, quod affert PORPHYR. de vita Plotini c. 20. ſ. 1. p. 127.

p) Ib. ſ. 2. q) ſ. 4.

r) Conf. SYNCELLVS p. 380.

s) Ibid. ſ. 4. t) Ibid. ſ. 6.

u) Praepar. L. X. c. 3.

x) Ita enim HOLSTEN. in vita Porphyr. c. 2. p. 17.

y) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 436. De ipſa con ſue-

Digitized by Google

Plotini enim memoriam Longinus condiſcipulus eo minus celebraſſe dicendus eſt, quo magis tanta eius auctoritas Longino non fuit, vt non ſaepe Plotino contradiceret, et contra eum ſcriberet, aemulatione laudis philoſophiae in eum accenſus, quod cum iſta veneratione non conuenit. Paucis quoque poſt Plotinum annis viuendo ſuperfuit Longinus, quibus inſtituiſſe demum Plotiniana conuiuia, veriſimile non eſt. Et, quod rem conficit, teſte PORPHYRIO [z], ne quidem fieri potuit, nec vnquam a Plotini diſcipulis factum eſt, cum Plotinus ideo menſem diemque, quo natus eſſet, declarauerit nemini, quod putaret, non decere, natalem eius conuiuiis ſacrificiisque celebrari. Sed et ſcripta Longini teſtimonium ſunt, delectae ſibi philoſophiae Platonicae, ſiue Ammonianae potius; ſcripſiſſe enim de iuſtitia apud Platonem contra Gentilianum Amelium, et de ideis contra Porphyrium diſputaſſe, ipſe in prooemio libri de fine [a] refert. Accidit tamen ex inſigni, quod in grammatica, rhetorica et critica arte habuit, iudicio, vt in his magis, quam in philoſophia valeret, vnde eum philologi magis quam philoſophi nomen mereri dixit Plotinus [b]. Illo enim encomio dignum iudicauit virum elegantioribus literis ad miraculum fere inſtructum, quisquis ex veteribus et recentioribus de his eruditionis partibus iudicium facere intellexit [c]: cuius ſpecimen eſt, quod Longini nomen, vt olim Ariſtarchi, pro critico quouis ſoleat adhiberi excellentiſſimo, et ſui generis primo [d]. Sed et literaturae antiquae atque hiſtoriae fuit peritiſſimus, quod ei φιλαρχαίȣ nomen apud PORPHYRIVM peperit [e], et memorabile eſt, quod EVNAPIVS [f] refert: *fuiſſe* Longinum *eo tempore* βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον, *viuam quandam ac ſpirantem bibliothecam et muſeum ambulans, cui de veteribus iudicandi poteſtas commiſſa fuerit. eumque ceteris omnibus ſuae aetatis adeo antecelluiſſe, vt ſi quis vetuſtum auctorem aliqua in parte reprehendiſſet, non prius rata firmaque haberetur ſententia, quam Longini illam firmaſſet iudicium.* Multos habuit diſcipulos, ex quibus eruditionis, praeſertim antiquae, et philoſophiae laude ſuper ceteros eminuit Malchus, cuius gentilitium nomen in Graecum Porphyrii mutauit Longinus [g]. Sed et Zenobia Orientis regina Longino praeceptore ad diſcendas Graecas literas vſa eſt. Quibus vtinam ſe profeſſionis ſuae limitibus continuiſſet, nec ad aulae conſilia infauſto ſidere ſe applicuiſſet Longinus. Zenobia enim, quae poſt Odoenathum regem Palmyrenorum maritum ſuum A. C. CCLXVII. occiſum, regni habenas ſola capeſſere auſa fines regni, adiecta

Aegypto

ſuetudine philoſophorum natales conuiuiis et ſacrificiis celebrandi, imprimis Platonis et Epicuri diximus Tom. I. Platonicorum imprimis eum morem fuiſſe, prouerbium: *coena Platonica*, et PLVTARCH. Sympoſ. L. VII. c. 9. probat. Conf. ESCHENBACH. de Sympoſ. vet. §. 20. diſſ. Acad p. 316. cui haec Longini Platoniana addi debent.

z) loc. cit. c. 15. p. 95.

a) PORPHYR. l. c. c. 20.

b) l. c. PROCLVS in Timaeum L. I. p. 27. HOLSTEN. l. c. c. 6. p. 41.

c) Collegit haec iudicia et praefixit nouae editioni περὶ ὕψȣς IO. HVDSONVS Oxon. 1710.

d) Apud HIERON. ep. 95. Conf. FABR. l. c.

e) l. c. c. 14. p. 116. quod in nomen proprium abſurde mutauit FICINVS.

f) In vitis Sophiſt. p. m. 14.

g) Citat. l.

Aegypto aliiſque prouinciis, auxerat, ab Aureliano imperatore, victa bello A. C. CCLXXIII. et capta eſt. Quae cum inter eos, quorum conſiliis vſa eſſet, Longinum etiam nominaſſet, ſtatim eum imperator interfici iuſſit [h]. Sed in morte philoſophum ſe praeſtitiſſe, teſtatur, qui haec narrat, ZOSIMVS [i]. Non enim ipſe modo ſupplicium fortiter ſubiit, ſed et alios, qui iniquius illud ferebant, ſolatio erexit. Dolendum vero, intercidiſſe tam egregii viri ſcripta omnia, praeter vnum de ſublimi libellum, prorſus excellentiſſimum, neque tamen integrum, de cuius editionibus, et hiſtoria, cum ad nos non pertineat, videndus eſt FABRICIVS [k].

Herennius et Origenes.

§. IX. Longino iungendi ſunt HERENNIVS et ORIGENES, qui ex intimae admiſſionis diſcipulis Plotini fuere. Et de Herennio quidem nihil conſtat, niſi fuiſſe eum inter auditores Ammonii, nouamque diſciplinam non didiciſſe tantum accurate, ſed et ſancte cuſtodiendam minimeque vulgandam promiſiſſe, primum autem ſoluto promiſſi pacto eam edidiſſe, et Origeni atque Plotino, vt paria facerent, auctorem fuiſſe. Quae enim paſſim de Herenniis apud veteres occurrunt [l], ad hunc Ammonii diſcipulum non pertinere, temporum rationes euincunt. Origenis maiorem et immortalem famam fuiſſe, nemini ignotum eſt, et percepiſſe quoque Origenem Adamantium Ammonii diſciplinam, veteribus traditum eſt. Verum non poteſt hic Origenes, qui cum Herennio et Plotino arcanis Ammonii lectionibus interfuit, idem haberi cum Alexandrinae eccleſiae doctore Chriſtiano, cuius hiſtoria circa haec tempora maxime memorabilem annalium Chriſtianae reipublicae partem occupat [m]. Is enim Chriſtianus fuit, inter veterum Chriſtianorum philoſophos ſuo loco et tempore accurate enarrandus: hic gentilis ſine dubio erat, certe ab illo ob hanc cauſſam diſtinguendus eſt, quod nihil ſcripſit, praeter quendam de daemonibus libellum, et ſub Galieno librum ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς, vt tradit PORPHYRIVS [n]. Origenem autem Adamantium innumera fere ſcripſiſſe, quorum pars ad noſtram aetatem peruenit, nemini ignotum eſt. Inter quae eius ſcripta cum argumenti quo-

h) VOPISCVS in Aureliano c. 30. qui his addit: „Aurelianum ideo Longinum occidiſſe, „quod ſuperbior, quam ad imperatorem miſerat „Zenobia epiſtola, ipſius diceretur dictata con„ſilio, quamuis Syro eſſet ſermone contexta.„

i) L. I. c. 56.

k) loc. cit. p. 437.

l) Paſſim apud veteres occurrunt Herennii, ſed vel aetate noſtro ſuperiores, vel inferiores. Herennium Senecionem Stoicum, vitam Priſci Heluidii exarantem a Domitiano fuiſſe interfectum, ſupra notauimus. Et ad ea fere tempora Herennius Philo referendus eſt, cui Sanchuniathonis fragmenta Phoenicia debentur, de quo vid. VOSSIVS Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 211. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 2. p. 242. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 120. Sed Herennius quoque Seuerus ab Hermippo commendatus ſub Adriano vixit, vid. SVIDAS in Hermippus Berytius T. I. p. 560.

m) Dicendum de eo T. III. inter philoſophos veterum Chriſtianorum ex inſtituto.

n) l. c. c. 2. Senſus tituli obſcurus, quid enim ποιητὴς βασιλεὺς, an poëta, quod Galienus quosdam verſiculos fecit, quod frigidum eſſe recte iudicat FABRICIVS ad h. l. Effectorem vertit FICINVS, exiguo ſenſu. Nobis, ſi coniecturae locus, vox βασιλεὺς, non ad imperatorem, ſed ad Deum regem vniuerſi referenda videtur, qui ſolus conditor rerum omnium Platonicis dicitur. Voces enim has Platonicas eſſe nemo ignorat.

Digitized by Google

quoque philoſophici quaedam fuerint, palam eſt, Porphyrium loqui de alio Origene, quam Chriſtiano. Qui cum teſte EVSEBIO [o] A. C. CCLIII. ſeptuagenarius obierit, paulo ante imperatorum Galli et Voluſiani mortem, librum ſane ſub Galieno ſcribere non potuit. Plotinus etiam non vidit Alexandriam ante annum vndecimum Alexandri Mammaeae, et paulo poſt Ammonio praeceptori ſe tradidit, cum iam Origenes noſter Alexandriam relinquere coactus eſſet, quo nunquam poſtea reuerſus eſt [p]. Ex quo ſequitur, non fuiſſe eum Alexandriae, cum Ammonio ſe traderet Plotinus, nec eius condiſcipulum tum temporis eſſe potuiſſe. Mire itaque falluntur viri docti, qui hunc Origenem cum Chriſtiano eundem putant [q], et, qui multo magis labitur, CASIMIRVS OVDINVS [r], qui oſcitanter Porphyrii locum inſpexit, et veniſſe Origenem Adamantium A. C. CCXLVIII. Romam putat, et cum Plotino congreſſum. Male enim huc rapit teſtimonium EVSEBII [s], qui ad Fabianum Romanum epiſcopum Origenem, fidei confeſſionem ſcripſiſſe refert: quam eum attuliſſe Romam, hacque occaſione cum Plotino contuliſſe coniicit. Pleraque enim nimiam oſcitantiam produnt, cum non tantum de itinere hoc nihil habeat Euſebius, ſed et Porphyrius dicat, Alexandriae, non vero Romae cum Plotino Origenem diſciplinae Ammonii adhaeſiſſe, Plotinum autem, cum ſilentium promiſſum Origenes non ſeruaſſet, Romae tandem Ammonianam philoſophiam euulgaſſe. Eius etiam aetatis fuit Origenes gentilis, vt a Porphyrio non videri tantum potuerit, ſed et ei propius innoteſcere [t]: cum Chriſtianum Origenem valde iuuenis tantum cognouerit, antequam ſe philoſophiae ſtudio apud Plotinum dediſſet.

§. X. Omnes tamen eruditionis laude et iudicii acumine ſupergreſſus eſt PLOTINVS, ſcholae Ammonianae ſtator quaſi, ſectaeque eclecticae alter parens, qui et ſcriptorum et diſcipulorum multitudine recentem ſectam, quam Platonicam reformatam recte dixeris, maxime illuſtrauit, dignus cuius vitam paulo plenius enarremus. Id quod faciliori fieri poteſt negotio, cum temporis iniuriam euaſerit vita Plotini a Porphyrio, diſcipulo et familiari eius, ſcripta, quam a MARSILIO FICINO cum verſione Latina Plotini operibus praefixam recudi fecit et notulis interſperſis ac chronologia Plotiniana auxit optimus FABRICIVS [u]: Porphyrium paucis ſecuti ſunt EVNAPIVS [x], et SVIDAS [y], et ex recentioribus P. BAYLE [z], quem tamen criticum, quo pollebat, acumen non adhibuiſſe merito miramur. Quare de hac quoque hiſtoriae philoſophicae particula egregie meruit praeſtantiſſimus HEVMANNVS [a], qui *Plotinus.*

o) Hiſtor. eccleſ. L. VII. c. 1.
p) Monuit hoc illuſtris PEARSONIVS Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 10.
q) HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 39.
r) De S. E. T. I. p. 238.
s) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 28. 29.
t) Vita Plot. c. 14.
u) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 88. ſeqq.
x) Vit. Sophiſt. p. I.
y) In Porphyr. L. III. p. 133.
z) Dict. T. III. art. Plotin. p. 787. ſeqq.
a) Act. Philoſ. Vol. I. p. 139. ſeqq.

Digitized by Google

qui critica manu vitam Plotini delineauit, fabulas excuſſit, quidque veriſimile, quid minus, doctiſſime annotauit. Ad vnum enim Porphyrium omnia fere redire, eiusque fide ſtare atque cadere, manifeſtum eſt. Qui ſi eam animi integritatem et ſinceritatem ad hunc de vita praeceptoris ſui commentarium ſcribendum attuliſſet, quae in ſcriptore tali requiritur, omne certe punctum tuliſſet. Eius enim vitae circumſtantias omnium optime noſſe potuit, qui hominem non tantum nouit, ſed familiariter quoque cum eo per ſexennium vixit, intimaque gauiſus admiſſione, res Plotini omnes rationesque eius totas perſpexit, ſcriptaque eius recognouit et emendauit. Aſt, quam vere et ſincere ſcribendi facultatem habuit, eum non adhibuiſſe, adeoque mendacii et fraudis poſtulari poſſe, attenta vitae huius a Porphyrio conſcriptae lectio nos mox conuincit, et in aprico ponit aſtutiam hominis, praeceptorem ſuum non ex veritate, ſed ſectae ſuae emolumento deſcribentis. Qua in re huius ſcholae mores ſecutus eſt Porphyrius, quam fraudibus quoque et mendaciis, vanaque iactantia res ſuas iuuare licitum exiſtimaſſe, ſupra in Apollonio monuimus. Eo minus vero fides ſine examine adhibenda eſt Porphyrio, quo magis in vitae, quam nobis dedit, Pythagorae hiſtoria, fraudes eius et mendacia deteximus, planumque fecimus, eo potiſſimum ſcopo atque fine conſcripſiſſe ſubdolum hominum genus vitas, philoſophorum ſectae ſuae, vt eos diuinos fuiſſe homines, maiora, quam a nudo homine expectari queant, edentes opera, et ita vixiſſe, docuiſſeque oſtenderent, vt non tantum nouae ſectae inde auctoritas accederet maxima, ſed et Chriſtianae religioni, eiusque diuino magiſtro ac doctoribus ſanctis opponerentur homines, eadem ſapientiae et miraculorum gloria inſignes. Sane hic ſcopus vbique in hac vitae Plotini hiſtoria regnat, vt in ſequentibus monebimus, dudumque viris doctis obſeruatum eſt, hocque ſemel de ſequentibus quoque vitarum philoſophorum eclecticorum enarrationibus probe tenendum eſt. Sine hac enim cautione inſignes audaciſſimorum hominum fabulas nunquam detegemus. Qui cum inſano praeterea ſectae praeiudicio, coecoque praeceptorum amore flagrauerint, facile intelligitur, quam fidem in annalibus philoſophicae hiſtoriae mereantur.

Plotini vita. §. XI. Plotinus ſingulari Platonici ſyſtematis errore occupatus neque vnde genus duceret, neque quibus ortus eſſet parentibus, neque etiam qua patria oriundus, narrare niſi inuitus, ſuſtinuit [b]: nempe pudebat eum, animam ſuam erroris ſui lapſusque conſciam in corpore tanquam in carcere detineri ac migrare. Patriam itaque eius non indicauit Porphyrius, quam tamen Lycopolin Aegyptii vrbem fuiſſe EVNAPIVS [c] prodit, quem ſine dubio ſecutus eſt SVIDAS [d]: ſiue ea Thebaidis ſiue Sebenniticae prouinciae ciuitas fuerit, duas enim in Aegypto vrbes huius nomi-

b) PORPHYR. c. 2. c) Vit. Sophiſt. p. 10. d) loc. citat.

Digitized by Google

nominis fuiſſe conſtat [e]. Aegyptii vero dum deſcribimus hiſtoriam, lectorem monitum volumus eorum recordari, quae de huius gentis ingenio fanatico moribusque ad ſuperſtitionem procliuibus aliquoties monuimus. Ex hac enim gentis eius indole character atque indoles animi Plotini omnium optime cognoſcitur. Natiuitatis tempus, ex computatione Porphyrii [f], incidit in decimum tertium imperatoris Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCV. quo tempore ſurrexiſſe Alexandriae ſcholam eclecticam, ex ſupra dictis notum eſt. Diem vero et menſem cur ſtudioſe celauerit Plotinus, ſupra quoque indicauimus. Indignum enim putabat eius diei memoriam recolere, quo anima de loco atque dignitate ſua deiecta in corporis carcerem detruſa et migrare in inferiori regione ſubiecta errori et paſſionibus iuſſa eſt. Nec plura de parentibus et familia et educatione etiam conſtant. Hoc vnum referebat ipſe [g], ſe dum octauum ageret aetatis annum, ac iam ad γραμματοδιδάσκαλον accederet, adhuc tamen ſolitum ad nutricem diuertere, ſugendique lactis auiditate nutricis nudare papillas; cum vero quandoque ſibi obiiceretur, quod puer eſſet moleſtùs, pudore cohibitum deſtitiſſe. Qua vero ratione adoleſcentiae annos exegerit, an vel bonis literis animum imbuendum exhibuerit [h], vel deſidia tempus perdiderit, dici, deficientibus veterum memoriis, non poteſt. Id de ſe narrat, cum vigeſimum octauum aetatis annum iam compleuiſſet, philoſophiae amore vehementer ſe accenſum eſſe. Id quod animi ignauiae voluptatique in iuuentute litantis ſignum eſſe putat doctiſſimus Heumannus, ambitione ſub virilis aetatis florem demum philoſophiae amorem inſpirante [i]. Qua in re nolumus Plotino eſſe graues, eo quod non conſtet, an non vel encyclicis prius literis ſe dederit, vel alii deſtinatus vitae generi ſtudia prius omiſerit literarum, et maturis demum animi viribus ſeueriori diſciplinae ſe tradiderit. Serius enim et nonniſi in virili aetate praeſtantiſſimos philoſophos ſapientiae ſtudia attigiſſe, multis exemplis nos docet hiſtoria philoſophica [k], et ipſe Porphyrius [l], optimis licet literis eruditus in iuuentute, exemplo eſt, qui trigeſimo demum aetatis anno ad philoſophiam acceſſit. Maturus itaque annis et iudicii viribus cum philoſophiae ſtudium elegiſſet Plotinus, commendatus eſt ſapientiae profeſſoribus, quotquot Alexandriae ex variis ſectis famam eruditionis erant conſecuti, et philoſophiae laude excellebant. Non defuiſſe Plotino, inſano in philoſophiam amore accenſo, ſtudium et attentionem, dubitari non poteſt, notumque ex iis, quae ſupra in Ammonio diſputauimus, hominem curioſum de modo tradendi ſapientiae praecepta, per ſcholas philoſophorum diſcurriſſe, eorumque lectiones audiuiſſe, eaque occaſione etiam ad Potamonis cathedram acceſſiſſe. Fatetur

e) Prius placet Fabricio ad Porph. l. c. p. 92.

f) l. c. c. 2.

g) loc. cit. c. 3.

h) Parum praeſidii Plotini ab elegantioribus literis in iuuentute acceſſiſſe, ſtilus obſcurus, qui Porphyrii emendatione opus habebat, prodit. Illud tamen vitium ingenio magis quam diligentiae Plotini adſcribendum eſſe videtur.

i) Act. phil. Vol. I. p. 152.

k) Conf. Olear. de philoſ. eclect. c. 3. p. 1211.

l) loc. cit. c. 4.

Digitized by Google

tamen Plotinus [m], ſe ex eorum ſcholis triſtem diſceſſiſſe, atque animo moeſto; cauſſam tamen moeroris, quam amico indicauit, non adiecit, quae varia eſſe potuit. Fuiſſe enim tum temporis complures, qui in criticam magis artem et philologiam, quam in philoſophiam incumberent, hancque cum illa miſcerent, Longini exemplo diſcimus; quod valde Plotino diſplicuit. Forte contentiones philoſophorum, quas occaſionem dediſſe Ammonio condendae ſectae eclecticae, et Potamoni quoque ſimile conſilium ſuggeſſiſſe, ſupra diximus, Plotino fuere exoſae, quod eo magis veriſimile eſt, quo magis conciliatricem Ammonii philoſophiam ſibi vehementer placuiſſe fatetur. Vero tamen proximam coniicimus cauſſam, quod homini Aegyptio, ex gentis indole ad ſuperſtitionem et fanaticiſmum etiam temperamento procliuiori diſplicuerint doctrinae philoſophorum de aliis magis rebus, quam de diuinis, diſputantium, eamque, quam magni apud ſuos fieri videbat, ſapientiam ſpondentium magis, quam tradentium. Quaecunque vero ea demum fuerit, cum illam amico detexiſſet, qui mentis eius conſilium atque affectum omnium optime nouerat, ad Ammonium, cuius nullum adhuc fecerat periculum, adductus eſt. Huius cum ingreſſus ſcholam eſſet, eumque audiuiſſet, adeo placuere lectiones ei Ammonii, vt ad amicum diceret: hunc fuiſſe, quem quaeſiuerit. Quae haud obſcure innuunt, philoſophiam Ammonii et ſyncretiſticam et fanaticam ob animi ad iſtas affectiones mentis inclinantis indolem, vehementer Plotino placuiſſe. Ex eo die magna induſtria annos vndecim Ammonium auſcultauit, ad illud nempe tempus, quo veriſimili coniectura et vitae et lectionum philoſophicarum finem feciſſe, ſupra diximus, quem circa haec tempora octogenario non inferiorem fuiſſe oportet [n]. Praeceptore, vt probabile, deſtitutus, cum in Ammonii ſchola orientalem philoſophiam laudari commendarique, et coniungi cum Pythagorae ac Platonis praeceptis audiuiſſet, quos nempe ipſos Orientis quoque philoſophos adiiſſe, traditio eius temporis, licet fallax et incerta, dicebat; cumque in hac philoſophia illud doctrinae genus, quod quam maxime ſectabatur, et apud Ammonium didicerat, quodque de Deo, diuinisque emanationibus, de daemonibus et his ſimilibus praecipiebat, longe excellentius, quam inter Graecos, tradi crederet, conſtituit Perſidem atque Indiam adire, eamque ſapientiam addiſcere, quam magi et gymnoſophiſtae magna admiratione tanquam oracula fundere dicebantur. Cuius conſilii maturandi occaſionem accepiſſe coniicimus ab Apollonii Tyanei exemplo, cuius facta theurgica a Magis, Perſis et Indis accepta et edocta eo tempore magna, vt ſupra vidimus, fama celebrabantur. Talem enim ſapientiam diuinam Plotinum non affectaſſe tantum, ſed et iactaſſe, tota vitae eius loquitur hiſtoria. Commode vero accidit haec meditanti Plotino, vt Gordianus imperator expeditionem in Perſas moliretur, Parthis bellum illaturus. Huius igitur exercitui ſe adiunxit Plotinus A. C. CCXLIII. aeta-

m) loc. citat. c. 3.

n) Natum ſcilicet ſub Commodo, vt ſupra dictum.

aetatis anno trigeſimo nono. Rebus tamen Gordiani infeliciter cedentibus, ipſoque imperatore in Meſopotamia interfecto *), fugatoque exercitu ipſe quoque fuga dilapſus eſt Plotinus, vixque ſaluus ſoſpesque Antiochiam euaſit. Deinde imperante Philippo Romam venit, annos iam natus quadraginta. Ibi licet magnum pandendae, quam inſigni ſtudio improboque labore ſibi parauerat, ſapientiae theatrum inueniſſet, quoniam tamen arcanae Ammonii diſciplinae adhaerens condiſcipulis Herennio et Origeni fidem fecerat, nihil philoſophiae purgatae ſuoque nitori ab Ammonio reſtitutae ſe vulgaturum, inhaeſit quoque inſtituto, fidemque inuiolatam praeſtitit; et cum iis quidem, qui illum conuenerant, humane conuerſatus eſt, Ammonii autem myſteria ſecreta integraque conſeruauit. Quod conſilium eo diligentius premi a Plotino par erat, quo magis non tantum eius rei fidem condiſcipulis, et, vt dubio caret, praeceptori quoque fecerat, ſed et ipſa ſapientiae, quam didicerat, auctoritas id poſtulabat, quae tantum creſcebat, quantum abſcondita a vulgi auribus infanda myſteria oſtentabat: quantumque illa arcana diſciplina ab inuidia telisque philoſophorum, quibus Alexandria et Roma quoque abundabat, praeſtabatur immunis. Non tamen diu nimis durauit iſtud ſilentium. Herennio enim, vt ſupra dictum, pacti fidem primum ſoluente, et Origene ſequente, liberum ſe a promiſſis reputans Plotinus ad docendam tandem eam philoſophiam, quam in lectionibus Ammonii audiuerat, ſe compoſuit, a ſcribendo tamen, licet id feciſſet Origenes, diutius ſe continuit, et colloquiis tantum eas interſeruit doctrinas, quas ab Ammonio acceperat. Et hac quidem ratione decennium integrum philoſophando conſumſit, ad colloquia quidem et diſputationes quosdam admittens, nihil tamen ipſe ſcribens. Sed quoniam diſcipulis, quos ſcholae conſuetudine et familiaritate dignos iudicauerat, non permitteret tantum, ſed inuitaret etiam illos, vt pro arbitrio, quae vellent, ipſum interrogare poſſent; accidit, vt magno ardore in haec noua dogmata exardeſcentes diſcipuli, multisque quaeſtionibus praeceptorem fatigantes ludum illum confuſione nugisque replerent. Quae ſine dubio cauſſa quoque fuit, vt ad libros ſcribendos ſe accingeret, quibus meliori ordine philoſophiae decreta ſe explicare poſſe ſperabat. Arcanam itaque philoſophiam Ammonii in literas retulit Plotinus, et primo quidem Galieni imperatoris anno ſe ad ſcribendas conuertit, qualescunque inciderint, quaeſtiones, mox ſingularium argumentorum genera ſcriptis complexus eſt, ſic vt decimo Galieni anno iam vnum vigintique libros exaratos deprehenderet Porphyrius. Sed non facilis erat eorundem editio, neque cuiuis illi patebant, vel conſcius erat quilibet, ſed illi duntaxat accipiebant, qui eſſent maturo quodam iudicio comprobati *p*). Ordinis vero et elegantiae non curioſum valde fuiſſe Plotinum inde colligere eſt, quod non ipſe libris certos titulos praefixerit, ſed diſcipuli, quorum alius aliter libros inſcripſerat:

*) Vid. CAPITOLINVS in Gordiano tertio c. 28.

p) loc. cit. c. 4.

rat: prout nempe quaeſtiones diſcuſſae occaſionem dediſſe videbantur. Scripſit vero libros philoſophicos quinquaginta quatuor, quorum plerique metaphyſici argumenti ſunt, et fanaticam Ammonii philoſophiam mire produnt, pauci ad dialecticam, multi ad ethicam pertinent, quorum titulos cum enarrauerit Porphyrius q, eos huc tranſcribere ſuperſedemus. Eos variam Plotini aetatem variumque animi vigorem oſtendiſſe obſer„uat Porphyrius r, prout nempe vel in prima philoſophicae aetate, vel „florentibus iudicii philoſophici viribus, vel exhauſto iam corporis animi„que vigore eſſent conſcripti s. Primos namque vnum et viginti, ſi cum „proxime ſequentibus conferantur, leuius habere robur videri, nec ſuffici„entem habitum conſtantemque vim animi; qui vero medio tempore „compoſiti ſint, virtutis florem prae ſe ferre, ad ſummum vſque vigen„tem; talesque eſſe quatuor et viginti, exceptis quibusdam paucis, perfe„ctiſſimos. Vltimos denique nouem remiſſiorem iam referre facultatem „idque poſtremos quatuor magis, quam antecedentes quinque declarare.“ Magnam ſcriptorum horum curam gerebat, cui totos permiſerat, Porphyrius. Cum enim, relegere, quod ſcripſerat, non ſuſtineret, immo ne ſemel quidem legere et percurrere, propterea quod viſus ei non ſatis ſufficeret ad legendum, cumque ſcribens, nec belle literas pingeret, nec exacte ſyllabas diſtingueret, referretque, ne vllam orthographiae curam adhiberet, quaecunque etiam ſemel animo conceperat, tanquam ex exemplari ob oculos poſito, vna ſcriptione delinearet, vt quaſi traducere videretur, nonnunquam etiam cum ſuis inter meditandum verba faceret, et quae ad vitae humanae commercia pertinebant, componeret, ſeruata interim in animo totius meditationis atque cogitationum ſemel conceptarum ſerie, tandem, cum nec colloquiis cum amicis finitis ſcripta repeteret, ſed deinde ſequentia ita contexeret, quaſi ne minimum quidem temporis inſtitutum prius intermiſiſſet t, facile cogitari poteſt, defuiſſe ſcriptis Plotini accurationem et elegantiam, eaque non in ſcribendi tantum modo, ſed in ipſa quoque ordinis ſerie, et cogitationum inter ſeſe concinnitate valde defeciſſe. Quod hodie quoque, licet criticas Porphyrii manus experti ſint, in libris Plotini deprehenditur, in quibus magna obſcuritas ordinisque defectus, et grauis ſaepe regnat confuſio. Vt itaque huic ſcriptorum ſuorum ſcabiei mederetur Plotinus, Porphyrium hominem doctum et elegantioribus literis arteque critica probe ſubactum conſtituit, qui ſcripta ipſius emendaret u: quo munere cum diligentiſſime Porphyrius ſe defunctum fateatur, dubium non eſt, ad omnes hos naeuos eum atten-

q) c. 4. p. 99.

r) Ibid. p. 103.

s) Ita nempe intelligenda ſunt verba Porphyrii, qui non ad aetatem vitae, ſed ad annos philoſophiae iudiciique eius ſtudio ſubacto retulit: ad quod non attendit Ficinus, qui de florentis aetatis vigore interpretatus eſt, quod occaſionem dedit Cl. Heumanno l. c. p. 154. grauem dicam ſcribendi Porphyrio, quod primo aetatis vigore eos libros exaratos dixerit, quos ad ſexageſimum vſque aetatis annum vix poterat abſoluere. Non enim vitae ſed ſtudii philoſophici annos computabat Porphyrius, quam bene recteque, locus hic non eſt diſpiciendi.

t) c. 14. Quae negligentia an laudi cedat Plotino, lector iudicet.

u) c. 24. p. 134.

attendiſſe, et non orthographiae et idiotiſmi ſcribendi habuiſſe rationem, ſed et ad ἀνακόλουθα et male cohaerentia reſpexiſſe, melioremque et concinniorem ordinem inducere ſategiſſe, quibus fieri non potuit, vt non de ſuis, quicquid ipſi videretur neceſſarium, adiiceret, praeſertim cum relegendi emendata et correcta labore fungi ob viſus defectum non potuerit Plotinus. Idem porro Porphyrius, vt veriſimile, tetralogiarum Platonis auctores imitatus [x], in ſex eos enneadas diſtribuit, quem ſimilem laborem ſuſcepit etiam Euſtochius Alexandrinus, qui et ipſe eius diſcipulus fuit, librorumque partitione paulo a Porphyrio receſſit, vt hodie quoque ex loco quodam deprehenditur [y]. In hos Plotini libros commentarios ſcripſit Proclus, et Dexippus eos aduerſus Peripateticos defendit, de quibus laboribus docte, more ſuo commentatus eſt FABRICIVS [z]. MARSILIO FICINO vero non verſionem tantum ſcriptorum Plotini, ſed et argumenta praefixa, quae commentariorum vices explent, debemus, quae et ſola primum [a], et ſemel poſtea cum Graeco textu tantum prodiit [b]. Magnam enim obſcuritatem, et difficultates vix ſuperabiles in argumento metaphyſico, quod plerumque proſequitur Plotinus, regnantes, deterruiſſe pleroſque lectores ab his voluminibus, dubium non eſt.

Schola Plotini, eruditio, ingenium.

§. XII. Fecit haec et ſtudiorum aſſiduitas, et in docendo fidelitas, et noui ſyſtematis obſcuritas atque ſingularitas in admirationem eorum, quae non ſatis intelliguntur, pleroſque rapiens, vt auditores nanciſceretur plurimos, ſectatores vero, qui eius philoſophandi viam ingrederentur, (ζηλωτὰς διὰ φιλοσοφίαν συνόντας ait Porphyrius) haberet pauciores [c]: quod in tanta docentis obſcuritate et confuſione, et ſyſtematis, quod totum fere metaphyſicum eſt, difficultate mirandum non eſt; plurimorum enim annorum conſuetudine et conuerſatione cum Plotino opus erat, vt rite intelligeretur. Dedere tamen manus ſectae Plotinianae Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Euſtochius Alexandrinus, medicus vterque, Zothicus criticus homo et poëticus. Sed et familiarem habuit diſcipulum Zethum genere Arabem, qui et vxorem duxerat filiam Theodoſii, quondam familiaris Ammonii, et medicinae erat peritiſſimus. Fuiſſe hunc, ait PORPHYRIVS [d], Plotino dilectiſſimum, eoque vſum hunc fuiſſe familiariter, adeo vt in agros eius ſecederet, a ciuilibus vero muneribus, quibus ornatus erat, eum reuocare contenderet. Sed et alii magni viri adhaerebant Plotino et eum venerabantur, Caſtricius Firmus, vir bonarum artium ſtudioſiſſimus, et Plotini atque Amelii ſeruili etiam obſequio cultor, Marcellus Orontius, Sabinillus ac Rogatianus, Senatores Romani, quos in philoſophiam diligentiſſime incubuiſſe Porphyrius teſta-

x) Secutum ſe exempla Apollodori Athenienſis, Epicharmi comoedias, et Andronici, Ariſtotelis et Theophraſti libros diſtribuentium, ipſe ait l. c.
y) Enn. IV. L. IV. p. 413.
z) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 154.
a) 1540. 1559.
b) Baſil. 1580. quae enim anni 1615. notam prae ſe fert editio, ſola tituli pagina mutata, prior eſt: cum obſcuriſſimi ſcriptoris opera lectorem ſatis tardum inueniſſent. Conf. FABRIC. l. c.
c) Id quod ad Act. phil. T. II. p. 157. notandum.
d) c. 7. p. 105.

teſtatur [e]. Rogatianum vero ita fanatica ſua philoſophia occupauit Plotinus, vt et bonorum ſuorum curam neglexerit, et ſeruos omnes expulerit reſpueritque dignitates, nec vllam haberet praetor conſtitutus publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, ſed cum amicis quibusdam et coenaret et dormiret; qua vitae extrema factum eſſe incuria ait Porphyrius [f], vt a podagrae doloribus liberaretur. Quod ad cognoſcendum characterem philoſophiae fanaticae Plotini omnino notari meretur. Sed et Serapion Alexandrinus et Porphyrius inter diſcipulos Plotini familiares fuerunt. Audiebant etiam eum mulieres nonnullae, inter quas erant Gemina, in cuius aedibus habitabat, item huius filia, etiam Gemina nomine, Amphiclea quoque Ariſtonis filia, et filii Iamblichi (cum Iamblicho Porphyrii diſcipulo, de quo in ſequentibus dicemus, non confundendi [g],) vxor. Hos et ſcriptis, quod diximus, et viua voce docebat Plotinus, et ad quaeſtiones diſcipulorum reſpondebat, et tanto ardore philoſophiae ſuae opus proſequebatur, vt neque ſolus neque inter diſcipulos, neque cum aliis a conuerſione et intentione ad mentem ſuam aliquid intermitteret, niſi forſan cum dormiret, quamuis et ſomnum ab eo excuſſerit [h] tum cibi parcitas, ſaepe enim pane etiam abſtinebat, et aſſidua quaedam eius erat conuerſio ad mentem. Ex quo Plotini charactere, quem depinxit his verbis Porphyrius, hominis ingenium miro ardore inflammatum et neſcio qua ambitione ductum ſeſe iudicii habenis ſubtraxiſſe, et obiectorum magnitudine captum et abreptum ſibi ſaepe ipſi non fuiſſe praeſentem, recte concluditur, et Plotinus inter eos non immerito doctores refertur, qui non, quid dicant ſcribantque, perpendunt, ſed cogitationum fertiliſſimarum fluctibus abrepti, amplectuntur, quicquid aeſtuanti imaginationi occurrit ſingulare et ab aliis diuerſum, licet iudicio fulciatur nullo: quibus proprietatibus gaudere ingenia fanatica, norunt, quibus ſacrae atque philoſophicae hiſtoriae acta ignota haud ſunt [i]. Accidit tamen haud raro, vt eiusmodi ingeniorum fanaticiſmus, eo quod ſingularia, excelſa, diuina hominibus iudicii accuratione non praeditis promittere videtur, magnam conſequatur nominis famaeque gloriam. Certe id Plotino euenit, cuius licet obſcuriſſima eſſet philoſophia, isque a vita ciuili homines ſtulta perſuaſione, metaphyſicas nugas ſuas maiorem praeſtituras felicitatem, auocaret, tantum tamen creuit auctoritas, vt non ſolum inter viuos ſumma eſſet eius exiſtimatio, ſed et viri nobiliſſimi, mulieres item generis ſplendore illuſtres, morti vicinae filios ſuos tam mares, quam feminas Plotini curae et educationi crederent, facultates quoque eorum adminiſtrandas ei traderent. Magna in his fide verſatum fuiſſe

e) c. 7. p. 106. f) loc. cit.

g) Iamblichum hunc cum Syro confudit MENAGIVS Hiſt. mul. philoſ. §. 48. Iamblichi enim huius filii vxor Plotinum audiuit cum Porphyrio, huius demum diſcipulus fuit Iamblichus ille, aetate valde inferior. Legendum etiam Amphiclea, vel Amphiclia, pro Amphichia ibid.

h) c. 8. p. 108. Mirum itaque non eſt, ieiuniis et vigiliis ad ecſtaſes praeparatum fuiſſe corpus Plotini.

i) Conf. Act. phil. l. c. p. 159 Moſh. l. c. p. 112.

Digitized by Google

iſſe Plotinum Porphyrius teſtatur [k] facileque credi poteſt, hominem metaphyſicis magis theſauris, quam ciuilis vitae diuitiis intentum, coelibem item et ſine familia, atque a ſectatoribus magnifice curatum, a pupillorum facultatibus abſtinuiſſe. Plena vero eius domus puerorum virginumque fuit, quorum procuratores, rationes adminiſtrationis reddentes diligenter audiebat, diligentemque adhibebat parſimoniae curam, affirmans, quam diu nondum philoſopharentur, ſua illos bona poſſidere, et prouentus accipere ſine detrimento debere [l]. Quibus cum ita inuigilauerit Plotinus, vt tamen nunquam aliquid ab intentione mentis ad ſe conuerſae remitteret, mirum eſt, et tempus et patientiam ei ſuperfuiſſe, aliorum quoque deſideriis velificandi. Narrat enim porro PORPHYRIVS [m]: tanta fuiſſe Plotinum humanitate erga quosuis, vt omnibus, qui ei quoquo modo adhaererent, pro arbitrio eſſet expoſitus: factumque inde eſſe, vt, cum Romae annos ſex atque viginti integros habitaſſet, plurimorum arbiter mutuas controuerſias diremerit, et nullum tamen ciuium habuerit inimicum, amicos vero poſſideret plurimos, et a ſummis etiam viris coleretur. Quin et ipſe imperator Galienus, eiusque vxor Salonina Plotinum honorabant maximeque colebant: dignumque eſt memoratu, ad cognoſcendam Plotini animi indolem, quod porro tradit PORPHYRIVS [n]: beneuolentia eorum fretum orauiſſe, vt dirutam quandam olim in Campania ciuitatem philoſophis aptam inſtaurarent, regionemque circumiacentem cultae ciuitati donarent, permitterentque vrbis futurae ciuibus, Platonis legibus gubernari, ipſamque etiam ciuitatem Platonopolin appellari: pollicitum, ſe illuc habitatum cum omnibus amicis ſuis profecturum. Quod lepidum conſilium ambitione et ſtulta Platonis imitatione ſuſceptum, quo minus exſequeretur pronus ad preces Plotini imperator, obſtitere amici Galieni, quos vel indignatione vel inuidia, vel alia quacunque de cauſſa acriter obſtitiſſe ait PORPHYRIVS [o]: qui ſcilicet inſanientem philoſophi pruriginem, et ſtulta ingenii metaphyſici politicis rebus inepte ſe miſcentis conſilia, male tandem deſitura viderunt et impediuerunt. Et his quidem rationibus vixit Plotinus, ſanitate non prorſus firma vſus, cui tamen, licet medicae artis peritiam poſſideret, ſingulari prorſus corporis odio medicinam afferre noluit. Saepe enim cum colico vexaretur morbo, ſemper clyſteres renuit, nec theriaca antidota accepit vnquam, cum nec ex animalium, etiam manſuetorum corporibus capere ſe eſcam diceret: abſtinebat etiam a balneis ſolisque frictionibus vſus eſt [p]. Quae omnia praeiudiciis Pythagorico-Platonicis nitebantur, abſtinendum eſſe ab iis, quorum eiusdem generis et naturae cum hominibus ſit cognatio, detruſam in corpus animam poenas peccati errorisque ſui terrenis et corporeis

k) c. 9. p. 108.

l) Aliter enim a philoſophantibus poſcebat communio Pythagorea, quam haec ſchola ſummis extollebat laudibus.

m) loc. cit. p. 109.

n) c. 12. p. 113. ſqq.

o) p. 114.

p) c. 2. p. 93.

poreis affixam luere, grauemque ſeruire ſeruitutem, et liberandam a corporis contagio ad principia, vnde effluxit, ſua reuocandam eſſe, etc. Ex quibus odium illud in hanc, quam circumferebat, corporis molem exortum eſt, quod non tantum natiuitatis tempus celabat, ſed et ne ſe pingi quidem patiebatur, et amicos cogebat, imprimis Amelium praeceptoris imaginem vehementer exoptantem, vt Carterium pictorem optimum in ſcholas Plotini, quibus intereſſe licebat cuiuis, introduceret, longaque attentione Plotini imaginem animo ſibi imprimere altius, et lineamenta concitatius concipere iuberet: ex qua memoriae imagine cum ſimilitudinem referret pictor, eamque Amelius emendaret, tandem is inſcio Plotino eius imagine quam ſimillima potitus eſt [q]. Quod Plotini ſingularis indolis exemplum tanquam modeſtiae rarae, et vanitatis profligatae ſpecimen inter Chriſtianos, ſi paucos viros claros excipias, vix occurrens, vehementer quidem laudat P. Bayle [r], ſed, vt dicta probant, praeter meritum. Tantum enim abeſt, vt modeſtiae in eo laudem quaeſiuerit Plotinus, vt fanatica potius ambitione quadam irritatus, cum ſe corporea mole grauatum a diuinis originibus coeleſtique dignitate deturbatum crederet, bilem hanc ob rem omnem in corpus euomeret, et abiecte nimis atque indigne de eo ſtatueret, eius etiam imaginem deteſtaretur, quod diuinae tamen imaginis lineamenta et artificii coeleſtis perfectionem referre nouimus [s]. Contraxit vero haec valetudinis ſuae negligens cura Plotino mortem miſerabilem. Paulatim enim in anginam incidit, cuius adeo morbi peſtis inualuit, vt raucedine nimia clarus ille atque canorus vocis rotundae vigor omnis abiret, caligaret viſus, manusque et pedes vlcerarentur, et in putredinem tandem abirent, quam eius miſeriam praeter Porphyrium [t] tetigit Firmicus Maternus [u]. Derelictus itaque ab amicis, praeter vnum Euſtochium, (nam Porphyrius tunc in Sicilia verſabatur) ex vrbe deceſſit, et in Campaniam deductus eſt in agrum Zethi, veteris diſcipuli fatis iam functi, a cuius haeredibus ei neceſſaria ſuppeditabantur, atque etiam ex praediis Minturnis Caſtricii afferebantur. Mortem vero cum ſentiret appropinquantem, ad Euſtochium dixit: *Equidem iam annitor, quod in nobis diuinum eſt, ad diuinum ipſum, quod viget in vniuerſo, adiungere*, hisque dictis ſpiritum reddidit. Quibus verbis totam fere philoſophiam ſuam expreſſit, hoc potiſſimum fundamento nixam: cuncta ex diuino fonte animae mundanae emanaſſe, animam ipſam, vel τὸ Θεῖον potius, mentemque diuinae naturae atque eſſentiae particulam iungendam iterum eſſe fonti, ex quo effluxerat. Etſi enim migrationibus prius purgandas animas nec Plotinus quidem

q) c. I. p. 92.

r) Idem enim de Busbequio, M. Velſero, Io. Vinc. Pinello, Iacobo Gretſero, Gabriele Palaeoto, Thoma Gatackero, Valerio Herbergero, Antonio Varillaſio, Caſparo Scioppio, Vincentio Placcio, I. Mabillonio ipſoque P. Baelio narratur, quorum tamen plerorumque habemus imagines inuitis illis extortas, vt Plotino.

s) loc. cit. not. A.

t) c. 2. p. 94.

u) L. I. p. 6. Math. qui viuo corpore tabeſcentem, et miſere putreſcentem deſcribit.

quidem negabat [v], ſuam tamen mentem ita philoſophiae ſtudio purgatam credebat, vt corpori adhuc adhaerens, ad Dei ipſius intuitionem aſcenderit: vnde iſta quidem purgatione, quam per μετεμψύχωσιν fieri et per multas periodos tranſire cum Ammonio ſtatuebat, ſe opus habere minime putauit. Quae an laude digna ſint, et Chriſtianum quoque hominem non indecentia, quod non RHODIGINVM [x] tantum, ſed et illo longe doctiorem in veterum doctrinis P. BAYLIVM [y] ſcripſiſſe miramur, iudicent rei periti. Ita vero Plotinus rebus humanis LXVI. aetatis anno, Claudii imperatoris ſecundo, A. C. CCLXX. ereptus eſt. Facile ex enarrata fuſe Plotinianae vitae hiſtoria de eius temperamento corporis, animique indole, et intellectus atque voluntatis virtutibus pariter atque vitiis iudicari poteſt. Accurate enim ſi ſingula ponderentur, et potiſſimum ea, quae paſſim iam ἐν παρόδῳ notauimus, intelligitur ſane, fuiſſe eum temperamento, quod quidem in ipſo Porphyrio notabat Plotinus [z], melancholico, corpuſque eius atra bile refertum, valde animam grauaſſe, et non ſanguinem tantum corruptis repleuiſſe et ſtagnantibus humoribus, qui tandem in morbum degenerarunt miſerabilem, ſed et animi facultates valde corrupiſſe. Inde enim eximius magnuſque iudicandi facultatis defectus deriuandus eſt, quem non in vita tantum toties, ſed in ipſo quoque, quod elegit, ſyſtemate prodidit. Cui cum accederet animi ex eadem temperamenti natura ad ſuperſtitionem vehementer inclinantis conditio, quae gentis, ex qua ortus erat Plotinus, indole, et educationis conſuetudine immenſum augebatur, non potuit non animus Plotini totus corrumpi, vbi Ammonii acceſſiſſet inſtitutio, qua ad enthuſiaſmum ab eo manu quaſi ductus, huicque ſcopo reliquas diſciplinas totamque philoſophiam adhibere iuſſus eſt. Quae animi ad enthuſiaſmum inclinatio imaginationis ardentioris magnaque vehementia exaeſtuantis intemperie ita aucta eſt, vt ſi verum eſt, quod PORPHYRIVS narrat, vsque ad ecſtaſin raperetur. Mirum itaque non eſt, hominem non metaphyſicis tantum ſpeculationibus male ſaepe cohaerentibus totum fuiſſe occupatum, ſed et theurgicis virtutibus gloriatum, miſeramque Ammonii philoſophiam amplexum; obſcuritate quoque totum laborare, et vix poſſe intelligi, quem ſe ipſum non vbique intellexiſſe, valde eſt probabile: licet illi intenſiſſimum acumen et multiplicem intellectum adſcribat Porphyrius, eiusdem prorſus commatis philoſophus. Cuius ſi teſtimonio ſtandum eſt, poſt Pythagoram et Apollonium tertius in hac philoſophorum θαυμασίων ſchola locus debetur Plotino: cuncta enim eius laudibus prorſus inuidendis perſonant. „Porphyrium [a] enim ſi audis, „erat in congreſſibus ad dicendum ſtrenuus, ad inuentionem ſolers, ad „opportuna percipienda promtiſſimus, licet in dictionibus nonnullis aber-

 „raret.

v) Vid. Enn. VI. L. VII. c. 6. p. 699. quae tantum more Aegyptio ludere, non vero Platonice aſſerere nugatur Ficinus, vt Platonicorum ſuorum dementiae ſuccurreret.

x) Antiq. lect. L. XXI. c. 10.

y) l. c. Vterque ad ſenſum dicti enthuſiaſticum non attendit.

z) c. II. p. 112.

a) c. 13. 14. 15. add. FIRMICVS l. c.

„raret. Praeterea inter loquendum mens emicabat, lumen intimum ad „vultum vſque diffundens: amabilis enim cum eſſet aſpectu, pulchrior „tamen inter diſputandum videbatur, benigna manſuetudine et placida ad „excipiendas quaeſtiones lenitate cum robuſto ad eas diſſoluendas vigore „certante. Et quamuis breuis eſſet, ſenſibus tamen vbique pluribus, „quam verbis abundans, multa diuino afflatus numine effundebat, animo„que ad rem ipſam ardenter affecto. Eruditio erat vniuerſalis ſparſaque „latenter in libris eius Stoicorum, Peripateticorumque dogmata. Late„bat eum nihil illorum, quod ad geometriam, arithmeticam, mechani„cam, opticam, muſicam pertineret, licet ad haec nunquam data opera „exercendo ſe praeparaſſet. Etſi vero in eius ſchola legebantur Platoni„corum praeſtantiſſimorum commentarii, Seueri, Cronii, Numenii, Caii, „Attici; item Peripateticorum Aſpaſii, Alexandri, Adraſti, ſui tamen „iuris erat et ab his in theoria prorſus diuerſus, quippe qui in „ſoluendis quaeſtionibus ad Ammonii ſyſtema conformabat reſponſum. „Operam etiam dedit aſtronomicis regulis [b], quamuis more non ad„modum mathematico, aſtrologorum autem iudiciis incubuit diligentius, „eorumque praedictiones ſaepe refutauit. Gnoſticos, orientalem Zoro„aſtris philoſophiam iactantes repulit, Platonem ab contemtu eorum vin„dicauit". Quae licet magna ſatis, longe tamen his praecelluit vis Plotini „theurgica, qua vir vere fuit, ſi Porphyrio fides, θαυμάσιος. „Cum „enim ſemper animo inuigilaret, vt ſcilicet purus, et erga diuinam illam „naturam amore accenſus ex amara huius vitae vnda emergeret, hacque „ratione hoc beato lumine cum ſaepe ſe ipſum attolleret tota mente ad De„um primum mente ſuperiorem, perque gradus Platonicos omnes aſcen„deret ad diuina, ipſi protinus apparuit Deus ille nec formam, nec ideam „aliquam habens, ſed ſuper intellectum vniuerſumque intelligibile in ſe „ipſo conſiſtens. Qua Dei ſummi apparitione ad philoſophiae ſuae finem „appropinquauit, qui erat Deo vbique praeſenti coniungi, quam etiam „felicitatem quater conſecutus eſt [c]. Sed diuino etiam colluſtratus lumi„ne in docendo et ſcribendo auxiliis Deorum ſingularibus adiutus eſt, vt „intus et extra ea pulcherrima aſpiceret, quae alii philoſophi attingere ne„queunt." Talis cum eſſet Plotinus, qui tanta familiaritate ſupremo Deo vteretur, mirum non eſt, inferioribus Diis fuiſſe familiariſſimum. Daemones enim non euocauit modo alios, ſed et genium ſuum non inferioris ordinis, ſed ſuperioris claſſis ex Diis aetheriis [d], quae ei occaſio fuit de familiari daemone librum conſcribendi hodie extantem [e]: immo tanta inter eos auctoritate fuit, vt excelſa mente Deos ad ſe, non vero ſe ad Deos accedere debere profeſſus ſit. Horum vero ope & miniſterio factum eſt, vt cum obtrectatorem ex condiſcipulis apud Ammonium, Olympium Alexandrinum nactus eſſet, quocum de principatu in illa philoſophia certabat, quam

b) Hoc vnum diſplicet Firmico l. c. locum integrum habes etiam apud FABRIC. l. c. p. 153.

c) c. 23. p. 137. ſeq.
e) Ennead. III. L. IV.

d) c. 10. pag. 111.

quam tanto magiſtro didicerant, isque veneficiis Plotinum inuaderet magicisque incantationibus efficere tentaret, vt ſideraretur: retudit ictus directos Plotinus in aduerſarium arte hac ei ſuperior, vt totum eius corpus tanquam marſupium contraheretur[f]. Talia multa de Plotino praedicat Porphyrius, vt euinceret vera eſſe, quae magnifico carmine de praeceptore hoc ſuo cecinit oraculum[g], quod eum ſupra humanae naturae conſortium euexit, Deorumque adſcripſit contubernio. His vero omnibus quanta fides adhibenda ſit, opus non eſſe, vt prolixe oſtendatur, arbitramur, poſtquam non fuſe tantum de horum hominum totiusque ſectae conſilio ſe ſuosque philoſophos diuinis miraculis filii Dei et legatorum eius opponendi diſſeruimus; ſed in Pythagorae quoque et Apollonii Tyanenſis exemplis demonſtrauimus, fictis et mendacio exſtructis miraculis res ſuas confirmare, in hac ſecta non licitum tantum fuiſſe, ſed et laudabile, et commendatum. Quo artificio cum Porphyrius quoque in Pythagorae vita vſus ſit, luculenter inde apparet, eum in hac quoque praeceptoris ſui *βιογραφίᾳ*, a rationibus et conſuetudine ſectae ſuae non diſceſſiſſe; hinc mendacis laudis vbique in hoc encomio apparent veſtigia, quae facile detegi poſſunt, ſi ad eam, quam delineauimus, Plotini animi imaginem reſpiciamus. Quam enim ei tribuit iudicandi ſolertiam, ſyſtematis euertit conditio, quod ita comparatum eſt, vt vel mediocri attentione iudicandique facultate, quam miſerum ſit maleque cohaereat, queat deprehendi. Qua de re vt conuincamur, vnius tantum ex eius libris lectione opus eſt, vt pateat, acumine quidem et ſubtilitate metaphyſica non deſtitutum fuiſſe Plotinum, ſed ſaepe prorſus delirantis in modum; tantaque obſcuritate et dictionis poeticis figuris vbique repletae ſalebris eſſe impeditum, vt ſatis pateat, inſanientem prae eruditione Plotinum, ſe ipſum non ſatis intellexiſſe. Ipſe certe EVNAPIVS[h] de Plotino fatetur, quod *τῷ τε τῆς ψυχῆς ἀρανίῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματῶδει τῶν λόγων βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος propter diuinum argumentum obliquamque et aenigmaticam dictionis obſcuritatem grauis et difficilis intellectu viſus ſit*. Quod licet ex eo tantum deriuat MACROBIVS[i], quod parciſſimus verborum fuerit, fatetur tamen Porphyrius ex ignorantia aptae dictionis proueniſſe, veraque cauſſa inde deriuanda eſt, quod obſcuris vagisque mentis notionibus et ideis nihili vteretur, et nimia ſubtilitate cogitationum tandem in auras euaneſceret. Quod licet ſatis potuiſſet verum philoſophiae Plotinianae characterem prodere, et efficere contemtum, contrarium tamen effectum habuit, vt quae homines non intelligerent, ea laudarent. Quod Chriſtianos[k] quoque feciſſe merito miramur. Nihil vero magis pſeudo-philoſophum fuiſſe Plotinum prodit,

 quam

f) Ibid.

g) c. 21. p. 133. Conſarcinatum illud carmen fuiſſe a diſcipulis Plotini et Apollini ſuppoſitum, non eſt quod dubitemus, adeo ſapit eius ſcholam, et ipſe Apollo ſe Plotino facit inferiorem.

h) p. 17. Ita ipſe quoque Porphyrius et Longinus.

i) In ſomn. Scip. L. II. c. 12.

k) AVGVSTINVS contra Acad. L. III. c. 13. recentiorum elogia vide apud THOM. POPE-BLOVNT. Cenſ. celebr. auct. p. 203. ſeq. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 148. ſeqq.

quam qui ab ipſo Porphyrio [l] tanquam ſumma ei felicitas attribuitur enthuſiaſmus, qui et totum eum ſaepiſſime occupauit, et totius philoſophiae eius finis atque ſcopus fuit, eoque tandem progreſſus eſt, vt laxatis imaginationis efferueſcentis habenis ad ecſtaſes raperetur. Quam animi conditionem vel morbum potius corruptae et ab inſania prope diſtantis mentis argumentum eſſe, non ignorant, qui vnquam de humani intellectus, et imaginationis viribus morbisque fuere ſolliciti. Non imparatum fuiſſe a lectionis in ſcriptis philoſophorum verſatae copia facile credi poteſt, cum hanc poſtulauerit ſyncretiſticae philoſophiae conditio, longiſſime tamen in his eum ſuperauit diſcipulus Porphyrius. Mirum vero quod de eius eruditione mathematica is iactat, in qua tamen ſe nunquam exercuiſſe dicit, quaſi habitu Θεοδιδάκτῳ ſine vlla exercitatione ea acquiratur: nec ſaniora ſunt, nullius eum philoſophi iuris factum eſſe, et tamen in decidendis quaeſtionibus vni adhaeſiſſe Ammonio. Ex his enim intelligimus, neſanda conciliationis praepoſterae et ad fanatica placita attemperandae conſilia ſecutum fuiſſe Plotinum. Quibus tantopere obtemperauit, vt plerisque Graecorum, non diffitente Porphyrio [m], plagii, expilatique Numenii ſuſpectus eſſet, Ameliusque peculiari libello *de differentia doctrinae Plotini ad Numenii diſciplinam* ab hac turpitudine nomen eius vindicare opus haberet. Tota enim eclectica ſecta ab hoc plagii crimine immunem et innocentem calamum non praeſtitit, vt ex dicendis conſtabit. Hoc vnum laudandum in Plotino, quod aſtrologicas vanitates contemſerit, quod tamen artis magis ignoratione, quam philoſophiae iudicio factum fuiſſe videtur, cum ſyſtema Ammonii eas non repudiet. Nihil tamen magis morbos, quibus laborauit Plotini animus, prodit, quam iactabunda admirandorum narratio. Quam ſi totam reiicimus, nihil ea in re agimus, quod non attentum veteris hiſtoriae lectorem decet, et prudentiae fideique hiſtoricae regulae poſtulant: cum ſupra iam, vbi de Apollonii miraculis actum, euidenter probauerimus, huius ſcholae homines fraudibus, praeſtigiis, mendaciis eiusmodi θαυμαστὰ iactaſſe, vt ſibi ſuisque praeceptoribus diuinioris auctoritatis et ἱερᾶς γενεᾶς (quod nomen affectabant) fidem facerent, et haberent, quod miraculis Chriſtianorum opponerent [n]: nec eos puduiſſe, impudentiſſimis eiusmodi mendaciis nutanti ſuperſtitioni ſuccurrere. Sed dabimus Porphyrio, licet ob Pythagoreas, quas conſcripſit, fabulas, valde ſuſpecto, fidem, quid quaeſo miracula narrata loquuntur aliud, quam hominem et delirum, et impoſtorem? Et ecſtaſin quidem haud ſemel paſſum eſſe, facile credimus, et vidiſſe ſe Deum ſummum nulla imagine conſpicuum, vt quidem ſibi perſuadebat. Naturale enim hoc eſt homini-

l) Τὰ πολλὰ ἐνθουσιῶν καὶ ἐκπαθῶς φράζων, c. 14. p. 115.

m) c. 17. p. 119. Dictum hac de re ſupra ſect. 3. in Numenio.

n) Fidem eius rei nobis facient hiſtoriae vitarum ab Eunapio, Marino, Damaſcio confectae, quas in ſequentibus examinabimus. Vbique enim hi homines ſibi ſimiles deprehenduntur, id eſt, ſui amantiſſimi, iactatores, impoſtores impudentiſſimi, plauſtra mendaciorum congerentes.

Digitized by Google

minibus atra bile ad furorem et deliria laborantibus, corpuſque inedia et vigiliis extenuantibus, et ſaepius factum, vt deiecta, ab imaginationis regimine iudicandi vi, ad inſolita vagaretur ingenii delirantis furor, cuius exempla plurima nobis ſacra et philoſophica narrat hiſtoria. Incantatorem vero magicis eum ſuperaſſe artibus et prouocaſſe ſpiritum tutelarem, cum Aegyptiaco ſacerdote de hac arte certantem, quid aliud probat, quam vel veneficum, magumque, vel impoſtorem et praeſtigiatorem fuiſſe Plotinum maximum, quales ſacerdotes fuiſſe gentiles toties annotauimus? Qui ſi Luciani vixiſſet temporibus, dignus fuiſſet, qui Apollonio et Alexandro iungeretur. Aſt hic tandem communis quaſi Aſiae, Africae et Europae praeceptor fuit, qui nouum et peſtilentiſſimum philoſophiae genus, quod totum ſuperſtitionem, enthuſiaſmum, praeſtigias et innumeras decipiendi homines artes complectebatur, per diſcipulos vbique diſſeminauit [o]. Hic fons fuit Caſtalius, ex quo arua ſua irrigarunt non Aſiae tantum celeberrimae ciuitates, ſed et Athenae, Alexandria, Roma. Hoc oraculum fuit, quod imprudenter a Chriſtianis conſultum magnam errorum multitudinem per agrum Domini diſſeminauit, et vehementer rempublicam turbauit Chriſtianam [p], qua de re dicemus plura in ſequentibus [q].

Succeſſio ſcholae Plotinianae.

§. XIII. Magnam ſcilicet ſegetem, laetiſſimis prouentibus eſfloreſcentem non promiſerunt tantum, ſed tulerunt etiam ſemina a Plotino iacta, cuius philoſophia per totum fere orbem Romanum propagata eſt. Cum enim diſcipulos haberet ipſo praeceptore doctiores, ambitione vero nimium elatos, qui ſe labaſcenti ſuperſtitioni auitae nouos quaſi Atlantes miſſos eſſe credebant, ad ſuſtinendum, quod ruinam minabatur, onus, quique Ammonii et Plotini artibus inclareſcere ſe poſſe non inepte coniiciebant, diſſeminatum ab iis ſyſtema philoſophiae Ammonii per omnes fere terras locum inuenit hominesque, qui id porro propagarent. Nam non Romae tantum, vbi docuerat Plotinus, ſed imprimis Alexandriae, vbi nata erat haec philoſophia, et in nobilioribus Aſiae minoris vrbibus, tandemque Athenis etiam non aſſeclas tantum inuenit, ſed publicos quoque doctores, et profeſſorum eius ſyſtematis ſucceſſionem. Quae licet ab Ammonio Alexandriae fundamenta accepiſſet, vnde Alexandrinam quoque, ſenſu eminentiori, philoſophiam recte vocaueris, reliquis tamen Ammonii diſcipulis, neſcio quo fato, mature obliuione tenebriſque ſepultis, vnus emicuit Plotinus, qui totum aedificium ab Ammonio extructum, non fulciret tantum, ſed totum exornaret et ad faſtigium duceret. Recte itaque dixit SOCRATES [r], Hypatiam Alexandrinam in

o) Conf. elegantiſſimus MOSHEMIVS l. c. p. 112. ſeq.

p) IDEM l. c. §. 12. p. 115. ſeqq.

q) Vnus cum inter veteres Plotinus philoſophus occurrat, de homonymis diſpicere non poſſumus.

r) Ὑπατίαν τὴν Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

in ſchola Plotini Platonica ſucceſſiſſe. Id quod reprehendit quidem doctiſſimus VALESIVS [s], negans ſcholae Alexandrinae ſucceſſionem a Plotino deducendam eſſe, quod is quidem Alexandriae ab Ammonio inſtitutus eſſet in philoſophia, nunquam tamen Alexandriae docuerit, ſcholamque tenuerit, ſed in vrbe Roma vſque ad obitum docere perſeuerauerit, vnde mallet pro Plotino Ammonium ſubſtituere. Praeter rem tamen haec dicuntur, ipſo viro doctiſſimo fatente ſcholam Alexandrinam ſibi Plotinum vindicaſſe. Vbi enim de ſectae huius Alexandrinae ſucceſſione agitur, non de ſolo loco, ſed de ſyſtemate ſermo, quod in iſto loco enatum, et magnam quoque partem ibi propagatum eſt, quod licet Plotinus Romae docuerit, manet tamen ſcholae eius nomen Alexandrinae, quod non tantum Alexandriae eam philoſophiam Plotinus didicit, ſed ipſi quoque eius diſcipuli Plotinianae ſcholae ſucceſſionem rectam Alexandriae ſeruarunt. Quae licet Athenas quoque Antiochiam aliasque in vrbes propagines demitteret, nomen tamen Alexandrinae ſcholae et philoſophiae ſeruauit, vt Academica philoſophia atque ſecta dicta eſt, quae ex Academia progreſſa latiſſime per Graeciam et Romanum orbem ſe diffudit. Succeſſionem vero Plotinianae ſcholae, quam Alexandrinam quoque dicemus, praeter Amelium, diuturnum Plotini et familiarem diſcipulum, propagauit Porphyrius, qui praeter Theodorum Aſinenſem, Iamblichum Chalcidenſem ex Coeleſyria magni in hac ſchola nominis philoſophum diſcipulum habuit, qui Conſtantini M. temporibus floruit. Qui vel ea propter peculiari attentione in huius ſcholae hiſtoria dignus eſt, quia ad conſtituendam huius generis ſectam dandumque ei iuſtum habitum et perfectionem omnium plurimum contulit. Ex eius diſciplina progreſſi ſunt multi viri eruditi, huius philoſophiae laude inclyti, et imprimis Sopater Syrus, Aedeſius et Euſtathius Cappadox eiusque vxor Soſipatra et Antoninus filius, quibus Theodorius et Euphraſius Graeci adduntur. Aedeſius ſcholam Alexandrinam inſtitutione ſua porro propagauit, et non Soſipatram tantum et Antoninum Euſtathii, ſed et Euſebium Myndium, Maximum Epheſium, Priſcum et Chryſanthium Sardianum diſcipulos habuit, qui ſectam hanc eruditione ſua plurimum nobilitarunt. Ipſe Iulianus imperator hanc philoſophiam ab Aedeſio, Chryſanthio, Priſco et Maximo edoctus eſt, de ea ſcripſit valdeque eius incrementa promouit. Chryſanthio adhaeſit, et philoſophiae ab eo myſteria didicit Eunapius Sardianus, cuius fere diligentiae acceptum referimus, quicquid nobis de eius ſucceſſione innotuit. Sed et Hierocles circa haec tempora in hac ſchola Alexandriae doctor fuit; ex qua vrbe ad Graecos Athenas praeter Chryſanthium traduxit Plutarchus Neſtorii, cui Syrianus diſcipulus ſucceſſit. Syrianum audiuit Hermias Alexandrinus eiusque vxor Aedeſia, itemque Domninus Syrus, et praecipue Proclus, magnum in hoc coelo ſidus. Qui cum diſcipulos educaſſet plurimos, per omnes fere terras hanc philoſophiam diſſeminauit, inter quos eius auditores maxime illu-

s) Ad l. c. Socratis.

Digitized by Google

illuſtres fuerunt Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Aſclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Vlpianus, Gazaeus, et Marinus, qui in cathedra praeceptori ſucceſſit. Multos hos in philoſophiae huius ſocietatem adduxiſſe, facile ex his coniici poteſt, cum Chriſtiani quoque horum hominum ſcholas frequentauerint, vnde inter veteris eccleſiae viros philoſophos huius quoque ſectae veſtigia, nimis eheu! frequentia ſuo loco occurrent. Ex gentilibus Ammonii auditoribus fuere Simplicius, vir eruditus et magnae inter eos exiſtimationis et Aſclepius Trallianus. Marinus diſcipulo gauiſus eſt Iſidoro Gazaeo, isque Damaſcium Damaſcenum huic philoſophiae innutriuit, in quo defecit celeberrimae ſcholae ſucceſſio. Horum itaque, quantum nobis relictum de iis ex veterum memoriis, condemus hiſtoriam, non neglectis tamen iis, qui ex eadem ſchola nominis atque eruditionis celebritatem conſecuti ſunt, qualis fuit Theon Alexandrinus, magnae famae mathematicus, et imprimis philoſophiae Alexandrinae et mathematum laude inclyta eius filia Hypatia [t]. Addemus etiam quos Chriſtianis quidam annumerant, rectius gentiles viſos, licet ex vtrisque mixti videantur, qualis fuit Macrobius, et, ſi quosdam audias, Chalcidius quoque, quem tamen Chriſtianis magis addendum eſſe ſuo loco faciemus veriſimile. Quin et tota fere Peripatetica ſecta a Sec. III. initio huc referenda eſt. Cum enim inter Platonicos et Ariſtotelicos concordiam tentaſſet Ammonius, eiusque diſcipuli eam confirmaſſent, factum eſt, vt non minorem in explicando Ariſtotelis ſyſtemate operam ponerent eclectici, inter quos Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminuerunt. Quorum tamen cum maxime circa Peripateticam philoſophiam eminuit induſtria, in huius ſectae hiſtoria faciemus mentionem.

§. XIV. Amelius natione Tuſcus fuit, vt teſtatur, qui diu cum eo vixit PORPHYRIVS [u]; quare audiendus non eſt SVIDAS [x], qui Syrum Apamea oriundum facit, ſine dubio, quod locum natiuitatis cum eo, vbi diu vixit, ciuemque aliquem filium adoptauit, confunderet, qualis negligentia Suidae paſſim in eius lexico deprehenditur. Proprium Amelii nomen, Gentilianus fuit, maluit vero nominari *Amerius*, ab integritate ducta appellatione, quam *Amelius*, a negligentia [y]. Praeceptorem in philoſophia habuit ante Plotinum Lyſimachum, quem Stoicae familiae addictum fuiſſe, ex LONGINI fragmento de fine liquet [z]. *Amelius.*

Ab

t) Succeſſionis huius fidem faciemus in ſequentibus. Videndi etiam praeter Eunapium, Marinum, Damaſcium, huius ſcholae philoſophos, ex recentioribus IONSIVS de Scr. Hiſt. Philoſ. L. III. c. 16. p. 293. OLEARIVS de philoſ. eclect. c. 3. p. 1209. FABRICIVS prolegom. ad Marini vitam Procli p. 10.

u) In vita Plotini c. 7. p. 104.

x) SVIDAS T. I. Amelius p. 137. conf. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 44. KVSTER. ad l. c. Suidae, MEVRS. Bibl. Graec. alii.

y) PORPHYR l. c. Amerium vocat EVNAPIVS vit. Sophiſt. p. 17.

z) l. c. ſ. 6. p. 129. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 405 Aſt Vol. I. p. 559. Lyſimachis ibi enarratis addendus. conf. IONS. de S. H. Phil. L. II. c. 18. p. 209. L. III. c. 15. p. 288.

Ab hoc ad Plotinum tranſiit, Philippi imperatoris anno tertio, qui fuit A. C. CCXLVI. cum iam prius ex Numenii ſcriptis magnum in Platonem amorem concepiſſet. Omnia enim fere ſcripta Numenii deſcripſit, plurimaque eorum memoriae mandauit [a]. Ab eo tempore Plotini ſemper lateri adhaeſit indiuiduus comes, per viginti atque quatuor annos, et fortaſſe non reliquiſſet praeceptorem, niſi eum in ſaluberrimam Campaniam Roma diſcedere coëgiſſet morbus deſperatus, vt ſupra narrauimus. Tum enim in Syriam Apameam diſceſſit [b], ſine dubio, quod ita viribus defecerat Plotinus, vt docendo non amplius ſufficeret. Tantopere vero a ſocordia et negligentia, quae nomen tamen ei fecit, abhorruit, vt laboris tolerantia omnes condiſcipulos ſuos ſuperaret [c]; cuius dedit ſpecimen cum ex lectionibus et diſputationibus ſcholia multa atque commentariolos colligeret; ex quibus centum ferme libros compoſuit [d]. Quam diligentiam cum longum tempus continuaret, et praecipue quaeſtionibns Plotino propoſitis de grauiſſimo quouis philoſophiae argumento differendi occaſionem ei offerret [e], dici non poteſt, quantum in eclectica philoſophia ſcholae Ammonii profecerit. Tanta certe Plotinus in eum erat fiducia, vt ſi quaeſtiones a diſcipulis propoſitas prolixiori diſſertatione excuti cuperet, Amelium ad eas dubitationes, ſcriptis etiam, reſpondere iuberet [f]: eumque potiſſimum deligeret, qui famam praeceptoris a plagii obiecto vindicaret crimine, quo fine librum eius ſcripſiſſe *de differentia doctrinae Plotini a Numenii diſciplina* [g], ſupra diximus. Verum in aliis quoque materiae philoſophicae generibus vtilem Plotini philoſophiae praeſtitit operam. Cum enim haeretici veteres Gnoſticorum ex ſemine prognati, orientaliſque philoſophiae alumni, vt auctoritatem nugis ſuis conciliarent, reiectis Pythagora et Platone, quos diuinitatis abyſſum, ex qua emanaſſe diuina omnia miris ſomniis crepabant, non intellexiſſe contendebant, libros multos ſuppoſititios circumgeſtarent, et reuelationes quasdam Zoroaſtris, Zoſtriani, Nicothei, Allogenis, Meſi, aliorumque oſtentarent; grauiter id ferens Plotinus, qui ſcholae Ammonii tantorum heroum ſapientiae poſſeſſionem vindicabat, diſcipulis Porphyrio Amelioque negotium dedit, vt eos fraudis conuincerent. Amelius itaque libros quadraginta compoſuit contra librum Zoſtriani apocryphum [h], ſed et libros Plotini ex ipſo eius ἀρχετύπῳ et manu Plotini ſcriptis voluminibus deſcripſit quam emendatiſſime [i]; et de eius philoſophia ad Longinum diſſeruit peculiari epiſtola, in qua tamen nimiam prolixitatem et ambages, breuitati Plotini oppoſitas ſibi non placuiſſe Longinus ait [k]. Tantus cum in ſchola Plotini eſſet, omnium, qui philoſophum hunc colebant, amorem meruit, et in his potiſſimum Caſtricii Firmi ſenatoris Romani, cuius ſupra in Plotino mentionem fecimus,

a) Ibid. c. 3. p. 98.
b) c. 2 p. 95.
c) c. 3. p. 98.
d) Ibidem.
e) c. 5. p. 101.
f) c. 8. p. 122.
g) c. 17. p. 119. inſcripſit eum Porphyrio.
h) c. 16. p. 118.
i) c. 20. p. 126.
k) c. 21. p. 133.

cimus, quem Amelio *οἷα οἰκέτης ἀγαθὸν ἐν πᾶσιν ὑπηρετούμενον*, *ſerui inſtar officia praeſtitiſſe*, ait PORPHYRIVS [l]. Sed cum ipſo quoque Porphyrio amicitiam coluit, quamdiu ſimul eſſent apud Plotinum, arctiſſimam. Octodecim enim annos iam in familia Plotini erat Amelius, cum Porphyrius ad Plotinum ſe contuliſſet [m]. Vnde et Amerium, ſiue Amelium inter *συμφοιτητὰς* Porphyrii numerat EVNAPIVS [n]. SVIDAS [o] vero, Porphyrium facit Amelii diſcipulum, quod ſine examine nudaque aſſertione admiſit IONSIVS [p], contrarium recte tuente doctiſſimo HOLSTENIO [q], qui et hic Suidae negligentiam carpit, quo nomine quoque eam notauit diligentiſſimus KVSTERVS [r]. Etſi vero ſatis nota eſt ſupina Suidae, vel, quos adhibuit, amanuenſium eius oſcitantia, vt parum laborandum ſit de hoc loco ab errore abſoluendo, propter Amelii tamen hiſtoriam ſine obſeruatione dimittendum non eſt, certa ratione Amelium quoque dici poſſe Porphyrii praeceptorem. Cum enim Plotinus meditationum metaphyſicarum profunditate et dictionis negligentia valde eſſet obſcurus, et ab iis, qui recens eius diſciplinae ſe tradiderant, non intelligeretur, hincque multis vexaretur quaeſtionibus et obiectionibus, iuſſit ille veteranos philoſophiae ſuae callentiſſimos ad has quaeſtiones et obiectiones reſpondere, et philoſophiae ſuae praecepta enucleatius atque luculentius tradere. Id quod etiam accidit, cum Porphyrius ad eius ſcholam acceſſiſſet. Cum enim is minus recte Plotinum eſſet aſſecutus, eum contra ſcribendo prouocare auſus eſt, tentans oſtendere, *τὰ νοήματα*, quae extra mentem non eſſe Plotinus ſtatuebat [s], extra intellectum exiſtere. Ille vero cum Amelio eius ſcripta legenda dediſſet, isque iam perlegiſſet, ſubridens Amelium iuſſit, Porphyrio has dubitationes, in quas ob ignorantiam ſententiae Plotini inciderat, eximere: quod et fecit Amelius haud exiguo contra Porphyrium conſcripto libro, cui iterum contradixit Porphyrius, reſpondit Amelius, donec ille veriorem opinionem, et genuinam Plotini mentem conſpicatus ſententiam mutauit [ſſ]. Factum id eſſe haud vna vice, familiaris, quae inter Amelium et Porphyrium culta eſt, amicitia ſuadet. Cum itaque in communi apud praeceptorem contubernio magiſtri praecepta Porphyrio, nouo commilitoni declararet Amelius, veteranus miles, non ſine veritate is Amelii quoque dici poteſt diſcipulus. Nimius tamen eſt HOLSTENIVS [t], qui, vt Suidae eo fortius contradiceret, *non putare ſe*, ſcribit, *Porphyrium expleto iam XXXVIII. aetatis anno in diſciplinam Amelio ſe tradidiſſe, quem iam Romae doctrinae et ſapientiae laude ſuperabat, adeo quidem, vt Amelius ſua ſcripta cum venia ab eo legi peteret atque emendari.* Prius enim falſum eſſe, ipſius Porphyrii confeſſio manifeſtat modo adducta; poſterius de eo tantum

 intel-

l) c. 7. p. 104.
m) c. 4. p. 99.
n) loc. cit. o) loc. cit.
p) L. III. c. 16. p. 293.
q) l. c. p. 43.
r) Ad l. c. Suidae.
s) Ennead. L. V. l. 5.
ſſ) c. 18. p. 122. t) loc. cit.

intelligendum eſt tempore, quo in ſchola Plotini plurimum Porphyrius profecit, adiutus elegantia dictionis, quam ex Longini diſciplina acquiſiuerat, quaue carebat Amelius nimis in ſcribendo prolixus. Certe non ad philoſophiae cognitionem, ſed ad ſcribendi perfectionem eſſe trahendum, ex ipſo PORPHYRIO [u] diſcitur, qui ad Longini prouocat teſtimonium laudantis in Porphyrio, quod deuitatis Amelianis ambagibus in ſcribendo, Plotini formam propius expreſſiſſet. Quod clarius adhuc explicat EVNAPIVS [v], monens: *Condiſcipulos Porphyrii, quos ex optimis fuiſſe ipſe fatetur, Origenem, Amelium, et Aquilinum, quorum extent volumina, ſermonis nulla gratia florere, eo quod nullae adſint dicendi veneres, quamuis dogmata pulchre intexta orationi habeant, et ipſe Porphyrius eos ob ſtili acumen et grauitatem laudet, omnemque iis gratiam referat: Ipſum vero Porphyrium tanquam Mercurialem quandam catenam, ad mortales demiſſam omnigenae eruditionis beneficio cuncta aperte, dilucide, clare explicuiſſe.* Ex quibus ſimul clarum eſt, pueriliter hallucinatum eſſe interpretem THEODORITI [x], qui nobis ex Amelio Porphyrii diſcipulum exſculpſit. Immo et Suidas a negligentia non poteſt abſolui, qui Ammonio coaetaneum facit Amelium, quem decimo quarto demum ſcholae ſuae anno Plotinus nactus eſt diſcipulum, quo diu iam in viuis eſſe deſierat Ammonius, vt ex illis intelligi poteſt, quae ſupra de eius aetate diſſeruimus [y]. Quando vero, et vbi obierit, incertum. Superuixiſſe Plotino aliquot annis dubio caret, Apameam enim abiit, vbi etiam deceſſiſſe videtur. Nam ibi commentarios ſuos Iuſtino Heſychio cuidam filio adoptiuo dono dedit, et vt coniici poteſt, haeredem reliquit [z]. Fuit ingenio non ſecus ac praeceptor et condiſcipuli fanatico et ſuperſtitioni valde dedito, qualem ex diſciplina Plotini prodire par erat, fuiſſe enim ſacrorum obſeruantiſſimum, ſingulisque *νεομηνίαις*, (quas ſacras habuiſſe hanc ſcholam Procli quoque exemplo infra diſcemus,) ſacrificaſſe, narrat PORPHYRIVS [a].

Porphyrii patria.

§. XV. Non Amelium tantum, ſed Plotinum quoque eruditione ſuperauit, fanaticae vero philoſophiae ſtudio ſecutus eſt PORPHYRIVS, inter primos et praecipuos ſcholae Plotinianae, et ſectae Alexandrinae doctores iure numerandus. De cuius vita praeter ea, quae paſſim hiſtoriae Plotini interſeruit, more ſuo ſcripſit EVNAPIVS [b], quem ex parte ſecutus eſt SVIDAS [c], in enumerandis tamen libris, quam exponenda vita, copioſior. Reliqua quae apud veteres occurrunt, magna diligentia et copioſa eruditione collegit, et prolixam vitae Porphyrii ſcriptorumque eius enarrationem nobis exhibuit LVCAS HOLSTENIVS [d], quam recuſam dedit, cum rarius compareret, IO. ALB. FABRICIVS.

u) c. 21. p. 133. v) loc. c.
x) Therap. L. II.
y) Conf. HOLSTEN. l. c. p. 44.
z) c. 3. p. 98. a) c. 10. p. 11.

b) loc. cit. p. 17. ſeqq.
c) In Porphyrius, T. III. p. 158.
d) Adiecta diſſertatione de vita et ſcriptis Por-

CIVS [e]. Addi ei poſſunt, qui hiſtoriam veterem ciuilem pariter et literariam atque eccleſiaſticam enarrarunt [f]. Non enim inter gentiles tantum homines eruditionis fama valde inclaruit, ſed peſtilentiſſimis quoque ſcriptis ciuitatem Chriſtianam adortus eſt, et omnia clamoribus et concertationibus repleuit. Patriam ſibi Tyrum eſſe, et ipſe fatetur [g], et refert EVNAPIVS [h], quos ſecutus eſt SVIDAS [i]. Quibus tamen locis clariſſimis non obſtantibus magno ſententiarum diſſidio de patria Porphyrii diſceptarunt viri docti. Quibus diſputandi occaſionem dedit HIERONYMVS [k], qui ſuffragante CHRYSOSTOMO [l], eum dixit Bataneoten. Certe hunc Hieronymi locum quaſi ſcopulum eſſe, ad quem multi naufragium fecerunt, non inepte dixit IOACHIMVS KVHNIVS [m]. Primus annalium eccleſiaſticorum conditor CAESAR BARONIVS [n] fuit, qui verbis Hieronymi ſtans, coniecit Porphyrium Bataneoten dici ab oppido tractuque terrae, quae Batanea dicta eſt, inque ſacris paginis Baſan dicitur, parsque fuit Trachonitidis, in Palaeſtina ſitae, de qua docte diſſeruit Cl. RELANDVS [o]. Puduiſſe vero putat ſcriptor purpuratus, Porphyrium originis gentisque Iudaicae, quam vt tegeret, a vicina Tyro Tyrium ſe dixiſſe. Nec contemnendum mox, et prima fronte reiiciendum videtur Hieronymi teſtimonium, qui non tantum in Palaeſtina vixit, ſed cum Iudaeorum quoque viris literatis conuerſatus eſt, adeoque circumſtantias hominis non ignoti, et vt literariis ſtudiis, ita canina, qua efferbuit non in Chriſtianos tantum, ſed et in Hebraeos ſcriptores, viros ſanctos et diuino ſpiritu afflatos, ira dudum per omnia volitantis ora noſcere potuit. Addit veriſimilitudinem, quod SOCRATES [p] habet: *Porphyrium, cum apud Caeſaream Palaeſtinae a quibuſdam Chriſtianis verberatus fuiſſet, iram comprimere non valentem prae nimio furore Chriſtianam religionem deſeruiſſe, et odio eorum, a quibus caeſus fuerat, impulſum, libros maledicentiſſimos aduerſus nomen Chriſtianum compoſuiſſe; cuius eum coarguat Euſebius Pamphyli, qui libros eius validiſſime confutauerit.* Quod Auguſtinum quoque videri affirmaſſe, in ſequentibus dicemus. Prona enim inde coniectura eſt, Porphyrium, Iudaeum natione, ad ſacra Chriſtiana transgreſſum, cum offenſae recordatione ab iis defeciſſet, ne obiicerentur ei natales, Tyrium a vicinia ſe finxiſſe. Etſi vero haec non ſine aliqua veriſimilitudine dicuntur, recte tamen maioris roboris eis rationes opponuntur [q]. Vix enim credi poteſt,

 Por-

Porphyrii, eius vitae Pythagorae Romae 1630. 8. quam editionem ſequimur.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 207.

f) Scriptores hiſtoriae literariae profanae et eccleſiaſticae, Caueus, Dupinius, Fabricius, Ionſius. Item Act. phil. Vol. I. p. 138. BASNAGE Annal. T. II. ad A. C. 278. TILLEMONT. Hiſt. Imper. T. IV. p. 107. Promiſit etiam Io. FRIDERIC. THOMAE diſſ. de vita et philoſophandi ratione Porphyrii Miſcell. Lipſ. T. I. p. 306.

g) In vita Plotini c. 8. p. 107.

h) In vitis ſophiſt. p. 12.

i) loc. cit.

k) Praef. epiſt. ad Galat.

l) Homil. VI. in 1 ad Corinth. p. 58.

m) Q q. Philolog. Pent. I. c. 5. p. 11.

n) Ad A. C. 325.

o) Palaeſtin. L. I. c. 33. p. 200. L. III. p. 616.

p) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23.

q) HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6.

Porphyrium hominem inter ſuos, praecipue in frequentiſſimis vrbibus Alexandria, Romaque clarum, vbi tot Tyriae gentis homines verſabantur, tam impudenter patriam alienam fuiſſe mentitum, cum non ſine rubore ab iis potuiſſet mendacii, vanaeque oſtentationis conuinci. Sed fuere quoque Syri Longinus et Iamblichus ille praeceptor, hic diſcipulus Porphyrii, quibus facile fuiſſet, fraudem detegere, ſi patriam fuiſſet mentitus Porphyrius. At hi pro Tyrio habuerunt Malchum, nec vnquam de patria eius alia cogitarunt, exque eorum relatione Eunapius habuit, quod non priſcarum tantum hac vrbe Phoenicum oriundus fuerit, ſed et maiores habuerit claros, nec ignobiles. Ipſe Longinus ad eum ex Phoenicia in Sicilia degentem ſcripſit, et Tyri incolam fuiſſe dixit, quam epiſtolam nobis ipſe ſeruauit PORPHYRIVS [r]. Vixit etiam Apameae in Syria Amelius eius condiſcipulus, neque tamen is Iudaeum Bataneoten eſſe cogitauit vnquam. Addi his poteſt: Neque Socratem, neque quem is ſequitur, Euſebium, nec Suidam, graues ceteroquin Porphyrii inimicos, quicquam habere, quod hos eius natales Iudaicos referat, ſed gentilem iſtis ſcriptoribus eum haberi: non obiicere inter tot viros eccleſiaſticos, qui contra illum ſcripſere, quemquam ei apoſtaſiam a Iudaiſmo ad gentiliſmum, ea quoque, quae de eius ex Chriſtianis caſtris ad gentiles defectione memorantur, fide omni deſtitui: viderique deceptos, qui talia de eo coniecerunt, quod ſacra oracula legerit, et contra ea virus maledicentiae atque calumniarum euomuerit; quod tamen ab aliis quoque Platonicis fuiſſe factum, qui gentiles cum eſſent, ſacras paginas euoluerint, Longini et Amelii exemplo conſtet. Placuit tamen his non obſtantibus Batanea Porphyrii patria STEPH. LE MOYNE [s], IAC. HASAEO [ſſ], et I. A. FABRICIO [t], qui ad ſequendas Hieronymi partes eo adducti ſunt, quod alia huius nominis ratio, quae ſatisfacere queat, non facile poſſit afferri. Aliter tamen viſum aliis et imprimis HOLSTENIO [u], qui licet fateatur, ſe non facile perſpicere, quam medicinam afferat loco Hieronymi, in varias tamen partes ſe verſans, nodum, quem ſoluere non potuit, ſecuit, legitque vel *βιοθάνατος* ſceleratus, eo quod furore et atra bile percitam animam habuerit, vel cum IACOBO SIRMONDO [x] *Βαλανεώτης*, hoc eſt SVIDA [y] interprete *περίεργος καὶ πολυπράγμων*; vel a Beten, vel Batnae, vico Palaeſtinae, quem tamen nomen tum iam perdidiſſe, ipſe notat. Putat etiam dici poſſe, Batanaeotam per conuicium appellari atque opprobrium, vt Sodomitarum ac Capernaitarum nomen in ſacris, Melii, pro impio, Cretenſium, pro mendacibus, Aegyptiorum, pro impoſtoribus, non patriae, ſed vitii deſignandi cauſſa adhibetur. Aliis pro Bataneotes legitur *Βοτανιώτης*, vel *Βοτανώδης*, eo quod Porphyrius more Pythagorae ſolis herbis veſcendum ſtatuerit, quod placuit

r) l. c. c. 19. p 124.
s) Ad varia ſacra T. II. p. 607.
ſſ) De Academia Beryt. c. XI. §. 3.
t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 181. not. a.
u) l. c. p. 227. ed. Fabric.
x) Vid. eius Epiſt. ad Holſten. T. IV. Opp. p. 656. quam opinionem ſibi diſplicere, idem fatetur l. c.
y) In Balaneot. T. I.

Digitized by Google

cuit Tanaq. Fabro [z], Vrb. Chevraeo [a], Rich. Simonio [b], et Io. Clerico [c]. Quae coniecturae, cum vocem apud Hieronymum ſollicitandam poſtulent, merito et minus probabiles videntur, et frigidae atque longius petitae ſunt. Hinc aliis Bataneotes Hieronymo dictus videtur, quod inſtar taurorum Baſan, ταυρῶν Βαταvεωτικῶν petulco impetu inuaſerit religionem Chriſtianam, vt olim inimici Dauid, quod quam longe ſit a veriſimilitudine remotum, licet placuerit Steph. le Moyne [d] et Ioach. Kvhnio [e], quilibet videt. Nec, quod putamus, maiori probabilitate ſe commendat N. Hier. Gvndlingii [f] explicatio, qui Bataneotae nomen confictum putat ab Hieronymo ex Battus, cuius nominis poëta battologiae nomen fecit, et νεότης, adeoque ita vocari *nouum nugiuendulum*. Recte hoc diſplicuit doctiſſimo Hevmanno [g], qui vt ſuam quoque ſententiam exponeret, monuit, ex loco Chryſoſtomi [h] apparere, quod tanquam nomen verum et ab ipſo operis antichriſtiani ſcriptore vſurpatum in ipſo titulo, haud ſecus, ac Celſus nomen ſuum praeſcripſerit, operi ſuo eiusdem argumenti. Inde concludit, a Porphyrio ſuum illud opus editum fuiſſe ψευδονύμως, hincque verba Hieronymi ita emendanda eſſe. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes, id eſt*, (editi libri habent, *et*) *ſceleratus ille Porphyrius*, *in primo operis ſui aduerſus nos libro etc.* Coniicit etiam, ideo hoc nomen aſcititium praefixiſſe operi ſuo aduerſus Chriſtianos Porphyrium, vt Chriſtiani crederent, auctorem illius operis, quem verſatiſſimum eſſe in ſacri codicis lectione apparebat, eſſe natione Iudaeum, in regione Batanea natum. Ingenio et elegantia ſe commendare hanc coniecturam, non negamus, ſed non magis, quam reliquae, nobis ſatisfacit, licet in eo melior, quod ipſam vocem non laceſſat, et neſcio quod nomen inde effingat. Vnde enim probabitur, Bataneotae nomen ipſum adhibuiſſe Porphyrium ψευδόνυμον? Locus enim Chryſoſtomi nihil hac de re, quod cogat, habet, ſed tantum Batanaeoten vocat Porphyrium innuendo, eum, qui ita Chriſtianis vocetur, praeter Celſum Chriſtianis ſacris contradixiſſe, quod etiam dici potuiſſet, ſi haec vox conuicii loco fuiſſet poſita. Locus vero Hieronymi cum MSc. Codd. non ſuffragantibus ſollicitetur, plane nihil probat, ſed potius nouam eamque elegantem coniecturam facit ſuſpectam; et licet fieri forte potuerit, vt ſe in iſto libro Batanaeoten ipſe appellauerit Porphyrius, de quo nihil certi definiri poteſt, falſum tamen eſt, voluiſſe videri Iudaeum, in aciem contra Chriſtianos procedentem. Qui enim ille videri voluit ex Iudaeorum gente eſſe, qui atrociſſimas iniurias non tantum contra Chriſtum et Apoſtolos, ſed etiam contra ſcriptores Hebraeos θεοπνεύςους euomuit? quod quam infami

z) Lib. I. epiſt. 64.
a) Opuſc. p. 415.
b) Nouv. biblioth. choiſie T. I. c. 1.
c) Bibl. antiq. et nou. T. I. p. 166.
d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Gundlingian. T. VIII. p. 444. ſeqq.
g) Poecil. T. III. art. 6. p. 46. ſeqq.
h) Verba eius haec ſunt: „Poſſunt de antiquitate librorum ſacrorum teſtari, qui nobis „contradixerunt Celſus nimirum et poſt illum „Batanaeotes„ l. c.

Digitized by Google

ſami fecerit impudentia, et EVSEBIVS [i] teſtatur, ex maledictis atque conuiciis manifeſtum eſt, quae contra Danielem prophetam eructaſſe tradit Hieronymus [k]. Si itaque Hieronymi et Chryſoſtomi auctoritas deferenda haud eſt, nobis ſimpliciſſima in obſcuro argumento via videtur, quam ingreſſus eſt IONSIVS [l], ſecutusque FABRICIVS [m], vt reuera Bataneoten fuiſſe Porphyrium ſtatuamus, ſed a nobiliori loco, vbi educatus eſt, Tyrium cognominatum, et hoc quoque nomine notum. Teſte enim STEPHANO [n], *Βατανέαι συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βατανέα ἑνικῶς*, *Bataneae, locus habitatus Syriae, quae et Batanea, in numero ſingulari.* Patet ex his Bataneam ad Syriam quoque tractam fuiſſe, et veriſimilitudine ſe commendat coniectura FABRICII [o], in ea conſediſſe etiam coloniam Tyrorum: vicinam enim Tyro fuiſſe totam regionem Batanaeam, ex eius apud veteres deſcriptione demonſtrat RELANDVS [p]. Obſcuriori itaque cum loco natus eſſet Porphyrius, et forte ex colonia Tyriorum, maluit ab illuſtriori ſe loco appellari Tyrium, quod forte coloniae iure poterat. Nec enim iactantiae, nec mendacii inſimulatos fuiſſe eos, qui obſcurius patriae nomen cum illuſtriori vicino commutarunt, exemplum probat Diogenis Stoici, quem propter vicinitatem, Seleucienſem Babylonium fuiſſe vocatum LAERTIVS [q] teſtatur. Quin nec hodie hic mos exoleuit, vt homines ignobilioribus oppidis nati, viciniae magis clarae adſcribantur. Cum vero Porphyrius Tyri quoque diu iuuenis habitauerit, (*παλαιὰν συνήθειαν* enim ei in memoriam reuocat Longinus illum ex Sicilia Tyrum euocans [r],) ratio inde manifeſta patet, cur ſe abſque iactantiae futilis vitio Tyrium dixerit, proque Tyrio ipſe habitus fuerit. Quod vero Bataneoten, non Tyrium eum vocant Hieronymus et Chryſoſtomus, per modum conuicii factum eſſe coniicimus. Scilicet exagitauerat ſine dubio ſanctiſſimum diuinumque Chriſtianorum magiſtrum Galilaei nomine Porphyrius, quod opprobrii loco ei obiectum fuiſſe, ex ſacra hiſtoria conſtat, et receptum quoque Chriſti fuiſſe conuicium in ſchola Platonicorum horum, illud Iuliani: viciſti Galilaee, probat. Quam hominis impudentiam non ſine aceto et ſale perfricuerunt Hieronymus et Chryſoſtomus, cum Bataneoten vocantes, patriamque veram in memoriam reuocantes, quae vel ipſi Galilaeae olim iuncta et pars eius fuit vel viciniſſima tamen adiecit, ignominiam ita Saluatori illatam fortiſſime in canem hunc latrantem retundentes. Certe ſimpliciora haec ſunt, magisque veriſimilia, quam quae coacte et frigide ſatis ſine teſte et calculo afferuntur: praeſertim cum ex hac eius patria non ſequatur fuiſſe Iudaeum, tota tum illa regione repleta gentilibus, praeſertim cum Syriae adiectam fuiſſe teſtetur Stephanus.

§. XVI. Quae-

i) Praepar. L. X. c. 9.
k) Vid. Prooem. in Daniel. Conf. HOLSTENIVS vit. Porphyr. c. 11. p. 273.
l) De ſcript. hiſt. phil. L. III, c. 15. p. 286.
m) loc. cit.
n) In ethnicis.
o) loc. cit.
p) loc. cit. p. 200. ſeq.
q) L. VIII.
r) Vit. Plotini c. 18. p. 124.

§. XVI. Quaecunque vero fuerit demum Porphyrii patria, illud certum eſt, vel ipſam Tyrum vel locum ei valde vicinum fuiſſe; id enim Malchi nomen, quod in patria geſſit, quodque et patrem tuliſſe [s] refert, oſtendit, Phoeniciae fuiſſe originis [t]. Quod nomen cum regem indicaret, barbaram vocem, Graecis, rotundo loqui ore adſuetis, incommodam, in Graecam Porphyrii mutauit eius praeceptor Longinus [u], quod purpuratum, vel Purpurionem potius non ignotum Latinis auribus nomen [x] ſignificat. Tempus vero annumque, quo is natus eſt, ipſe prodidit, narrans [y], acceſſiſſe ſe ad Plotinum LIX aetatis annum agentem XXX annos natum, decimo Galieni imperatoris anno. Retro itaque ſi numeremus, incidunt natales Porphyrii in annum duodecimum Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCXXXIII. Aut calamus itaque, aut typothetarum opera errarunt, quando in HOLSTENII vita Porphyrii [z] decimus Alexandri annus ponitur. Mature a parente ad literarum ſtudia traductus eſt, et, ſi veteres audimus, fere puer Origenem audiuit Adamantium, et ab eo eruditionis ſemina accepit, ac principia quoque philoſophiae eius, cui poſtea diligentiſſime et pertinaciter adhaeſit, didicit. Adducit enim EVSEBIVS [a] ipſius Porphyrii verba, quibus ad Origenem prouocat, *quocum viro ſibi valde adoleſcenti fuiſſe familiaritatem* dicit. Clarius VINCENTIVS LIRINENSIS [b]: *Ait namque impius ille Porphyrius, excitum ſe fama ipſius* (Origenis) *Alexandriam fere puerum perrexiſſe, ibique eum vidiſſe iam ſenem, ſed plane talem tantumque virum, qui arcem totius ſcientiae condidiſſet.* Addit his locum PROCLI [c] eruditiſſimus HOLSTENIVS [d], ex quo colligi poſſe putat, Platonicae, vel Ammonianae potius philoſophiae praecepta Porphyrium primum ab Origene hauſiſſe. Adducto enim loco quodam Platonis, narrat Proclus, *de eo dubitaſſe Longinum et Origenem: adeo vt etiam Porphyrius affirmauerit, Origenem triduum integrum in eo haeſiſſe, et clamantem ac rubore ſuffuſum multum ſudaſſe, quod magnum dubitandi argumentum eſſe ipſe diceret.* Quare ſe mirari ait Holſtenius, quod Eunapius Porphyrii condiſcipulum vocet Origenem, idque ipſius Porphyrii verbis, cum conſtet, Origenem LXIX annos natum anno Chriſti CCLVI, qui fuit Galli et Voluſiani XXII vel XXIII, diem ſuum obiiſſe. Humani tamen aliquid in his paſſus eſt, et Lirinenſis et Holſtenius. Ille enim falſus eſt, quando nobis Porphyrium adducit, fatentem ſe Alexandriae Origenem iam ſenem audiuiſſe; hoc enim rationibus chronologicis vitae Origenis prorſus aduerſatur. Qui eo, quo natus eſt Porphyrius, anno CCXXXII, certe

Porphyrii vita viuo Plotino.

s) l. c. c. 17. p. 120. t) EVNAP. loc. cit.

u) PORPHYR. l. c. Conf. HOLSTEN. Vit. Porphyr. c. 2. p. 215

x) Vid. LIVIVS L. XXVII. 2. vbi L. Furius Purpurio nominatur. Graecum vero Porphyrogennetarum nomen inter imperatores CP. nemini ignotum eſt.

y) c. 4 p. 99.

z) Ita in editione Romana p. 15. quam ſecuta eſt Fabriciana p. 217.

a) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 19.

b) Commonit. c. 23. p. m. 77. edit. Baluz.

c) In Timaeum L. I. p. 20.

d) l. c. c. 6. p. 236. edit. Fabric.

Digitized by Google

certe ſequenti Alexandria pulſus in Palaeſtinam conceſſit, teſte Evsebio [e], nec vnquam Alexandriam rediit, ex quo ſequitur, Porphyrium eum Alexandriae audire non potuiſſe. Recte itaque Lirinenſis in hac narratione fidem deſiderat Ioannes Pearsonivs [f]. Quia tamen non Vincentius tantum, ſed et Euſebius ad Porphyrii verba prouocant, quibus teſtatum faciunt, eum Origenem diſciplinae cauſſa conueniſſe, hinc ſuſpicamur, Porphyrium non Alexandriae, quod fieri non potuiſſe ex dictis liquet, ſed Caeſareae in Palaeſtina Origenem docentem audiuiſſe. Eo enim loco Origenem philoſophiam ſacrasque literas adoleſcentibus non chriſtianis tantum, ſed et gentilibus tradidiſſe, Gregorivs Thavmatvrgvs [g] et Evsebivs [h] teſtantur: vnde valde veriſimile eſt, Porphyrium loci vicinia et doctoris fama inuitatum, valde adoleſcentem ad Origenem accurriſſe: nec aliud putamus velle verba Euſebii; quae cum legiſſet Lirinenſis, cum ad rationes Origenianae hiſtoriae chronologicas non attenderet, factum id eſſe Alexandriae ſibi aliisque fruſtra perſuaſit. Qui quidem aliquo modo poſſet excuſari, ſi verum eſſet, quod Epiphanivs [i] innuere videtur, et tanquam certum ſupponit Casimirvs Ovdinvs [k], Decianam perſecutionem pertuliſſe Origenem Alexandriae. Eo enim tempore XVIII annos natus erat Porphyrius. Sed indubitato Evsebii [l] teſtimonio conſtat, non Alexandriae, ſed Tyri fuiſſe Origenem, cum iſta tempeſtas ingrueret, adeoque hoc quoque Lirinenſem magis refellit, quam confirmat. Quae vero de eo dicta ſunt, ad Holſtenium quoque pertinent, huic narrationi fiſum, qui errorem errore auxit, et Origenem Porphyrii condiſcipulum cum Origene Chriſtiano confudit, quos diuerſos eſſe, illumque hoc multis annis iuniorem, ipſi tempora vtriusque oſtenderant. Nam non alius iſte Origenes eſt, quam quem ſupra docuimus, Plotinum habuiſſe apud Ammonium condiſcipulum: licet illuſtris Hvetivs [m] ſtatuat, etiam ab iſto Origene, Porphyrio antiquiore, diſtinguendum eſſe hunc Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν Eunapio memoratum, quod tamen ſecus nobis videtur, cum facile poſſit dici hic Origenes condiſcipulus Porphyrii, eo quod illum ad Plotinum in ſcholam eius interdum digreſſum eſſe conſtat [n]. Locus vero Procli, vtrum de Chriſtiano, an gentili Origene intelligendus ſit, dubii haeremus, licet prius magis arrideat, eo quod gentilis Origenis inſtitutione Porphyrium fuiſſe gauiſum non legamus, et condiſcipulum tantum eum Porphyrii vocat Eunapius. Ex Origenis Adamantii ſchola ad Longinum diſceſſit [o] Porphyrius, magna eruditionis fama plurimorumque diſci-

e) l. c. L. VI. c. 20. 23.
f) Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 9. 10.
g) In Panegyrico in Origenem.
h) loc. c. c. 23.
i) Haereſ. LXIV. T. I. p. 524.
k) De Script. eccleſ. T. I. p. 1238.
l) loc. cit. L. VI. c. 39.
m) Origenian. L. I. c. 1. p. 5.

n) c. 14. vitae Plot. p. 116. Ita etiam Amelius iungitur Origeni, tanquam condiſcipulus Porphyrii, licet illi multo vetuſtior.

o) Contrarium magis placet Holstenio l. c. p. 238. a Longino demum ad Origenem perueniſſe Porphyrium. Sed falli eum ex Euſebii et Lirinenſis narratione patet, qui *fere puerum* conueniſſe Origenem dicunt.

diſcipulorum laude philoſophiam, eloquentiam, ceteraſque literas, quae ab humanitate nomen acceperunt, tum temporis Athenis docentem. Qui cum eſſet vir literatiſſimus, et totius fere antiquitatis promus condus, dicendi autem facultate paucos haberet aequales, facile inde colligi poteſt, quantum eruditionis augmentum Porphyrio, magno ardore ad haec ſtudia inflammato, acceſſerit. Ex hac enim Longini diſciplina potiſſimum repetendum eſt, quod non ſcribendi et dicendi tantum facultate Plotinum longe ſuperauerit Porphyrius, ab ipſo praeceptore Longino laudatus [p], quod, vitatis Amelianis ambagibus, neruoſam Plotini breuitatem ſine obſcuritate norit exprimere: ſed quod etiam in omni fere eruditionis antiquae genere ſe praeſtiterit verſatiſſimum. Non vero tanto ſub magiſtro in elegantioribus tantum literis haeſit, ſed, quod teſtatur Evnapivs [q], in ſupremo eruditionis genere ab eo erudiebatur, et omnem philoſophiam edoctus eſt: cuius inſtitutionis philoſophicae veſtigia in illa epiſtola, quam ipſe Porphyrivs [r] affert, haud obſcura extant. Multum vero contuliſſe inſtitutionem Longini ad Porphyrianam eruditionem, ex eo patet, quod non tantum infinitam in veterum ſcriptis lectionis copiam inde ſibi parauit Porphyrius, ſed is illi quoque ſub hoc duce philoſophiae generi vacauit, quod ex omnium fere philoſophorum et religionum fontibus tanquam in πανδοχεῖον quoddam confluxiſſe ſupra diximus, et Longinum etiam ab Ammonio didiciſſe demonſtrauimus. In hac vero Longini ſchola cum verſaretur, prima vice Romam venit, XX annos natus, quo tempore Plotinus iam inclaruerat; quia vero is eo tempore otioſas ducebat aeſtates [s], quamquam confabulantium conſuetudinem minime deuitaret, ideo is in Aſiam vel in Aegyptum remigrauit. De hoc enim tempore, vsque ad annum XXX, quo Plotini diſciplinae ſe tradidit, pauca de eo conſtant. Aut itaque in Longini ſchola haeſit, aut ſi Origenem, gentilem illum, Plotini condiſcipulum audiuit [t], hoc eo tempore factum eſt. Circa hanc enim aetatem A. C. CCLV, Origenem ſoluta arcana Ammonii diſciplina et ſecretis philoſophiae vulgatis libros ſcripſiſſe, ſupra planum fecimus. Vbi autem Plotinus, commilitonum exemplo excitatus, cum illi fidem ſilentii fregiſſent, ſcholas philoſophicas habere coepit, laudeſque eius paſſim increbuere, libris etiam philoſophicis magnam ſibi gloriam Romae comparauit, tandem Porphyrium quoque permouit, vt profundioris, quam apud Longinum, philologum magis, quam philoſophum, didicerat, philoſophiae pernoſcendae cauſſa ad eum conuolaret. Venit itaque triginta annos natus cum Antonio Rhodio Romam, ibique a Plotino et Amelio XVIII annos iam apud Plotinum commoranti benevole

p) Vit. Plotini c. 21. p. 133.

q) loc. cit. p. 13. En verba Graeca: Παρ' ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς; πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.

r) c. 19. p. 123.

s) c. 5. p. 101.

t) Nihil tamen de eo vel ipſe vel Eunapius notant.

vole acceptus eſt [w]: multumque apud vtrumque, praeceptorem pariter, et veterem eius diſcipulum fauorem meruit. Cum enim incredibili ardore in philoſophiam ferretur, tantopere placuit Plotino diſcendi feruor, vt non tantum liberum Porphyrio faceret, quaeſtionibus et diſputationibus, quaecunque vellet ex ſe percontari, et ad eas copioſe et profunde reſponderet [x], ſed et Amelio id negotii dedit, vt de iis, quae initio obſcuriora Porphyrio videbantur, eum edoceret, qua ratione eum Amelio ſcriptis etiam velitationibus philoſophicis de ideis diſputaſſe, nec ceſſauiſſe, donec obſcuram et reconditam Plotini de eo argumento mentem perſpexiſſet §. praecedente narrauimus. Iſtam diligentiam ſtudiumque in addiſcenda Plotini philoſophia cum per ſex annos, quibus indiuulſus comes Plotino adhaeſit, ei probaſſet, et non tantum ejus myſteria accurate didiciſſet, ſed magnum etiam pro praeceptore eiusque philoſophia ardorem oſtendiſſet, cariſſimus Plotini factus eſt diſcipulus, tantaque praeceptoris in eum fuit fiducia, vt non tantum pro inſigni eum ſcholae ornamento haberet, commendaretque hoc nomine reliquis [z], ſed et illo vteretur, ad refutandos eos, qui dogmata ſua fuiſſent adorti, adque praeferendam aliis in locis obſcurioribus facem. Quin immo tanti eruditionem Porphyrii faciebat Plotinus, vt ei libros ſuos emendandos et in ordinem redigendos commendaret, de quo in ſuperioribus dictum iam eſt [a]. Non obſtitit tamen tanta, qua apud Plotinum fruebatur Porphyrius, familiaritas, quo minus cultam cum Longino amicitiam conſeruaret, quam integram manſiſſe et illibatam, licet deſerta ſua philoſophia ad Plotinum eum defeciſſe, non ſine aculeo reprehenderit Longinus [b], ex literarum, quod cum eo fouebat, commercio intelligi poteſt, cuius nobis ipſe fragmenta quaedam exhibuit [c]. Mirum ita in modum aucta eſt Porphyrii eruditio, creuitque philoſophiae cognitio, ita tamen, vt mature effectum prodiderit philoſophia enthuſiaſmo pleniſſima. Tanto enim melancholiae furore oppreſſus eſt Porphyrius, vt anno aetatis XXXVI, quo ſolet eſſe vigor animi corporisque maximus, de ſe interficiendo cogitaret: cuius verum primumque quidem fontem fuiſſe animum atra bile furentem, Plotinus non inepte iudicauit, et ipſe faſſus eſt [d]: multum tamen contuliſſe ad hoc inſanae mentis conſilium eam ipſam, quam a Plotino didicerat philoſophiam, eo minus dubitandum eſt, quo magis ea in accuſanda materiae malignitate, tanquam mali fomite, et animi miſeria deploranda, quamdiu corporis carceri incluſa eſſet, verſabatur, hucque tendebat maxime, vt ſolutis corporis vinculis animus ſerenior ad fontem diuinum, ex quo effluxit, aſcenderet, et liberatus peſtilenti, qua premitur, ſarcina, ad felicitatem ſuam emergeret. Quae cum animo fracto, graui et deſperabundo, qualis melancholicorum eſſe ſolet,

w) c. 4. p. 99. x) c. 13. p. 115.

z) Exempla habemus l. c. p. 115. 117. quae non ſine iactantia enumerat, Porphyrius, magnus ſui oſtentator.

a) c. 7. p. 107. c. 24. p. 139.

b) c. 20. ſ. 12. p. 131.

c) c. 19. p. 123.

d) c. 11. p. 113.

ſolet, quotidie inculcarentur, et obſcuris Plotinianae philoſophiae myſteriis iudicandi facultas, quae ſaniora ſuadere debebat, ſuffocaretur, non potuit non ſtultum illud *αὐτοχειρίας* conſilium inde ſequi, et Porphyrius, qui ſe, *μυςικῶς πολλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπικεκρομμένως εἰρεῖσθαι*, *ſecreto multa myſterio ex diuino afflatu interdum diſſeruiſſe*, ideoque pro furente habitum fuiſſe iactat [e], eo adigi, vt ſoluta corporis compage ad diuinum illud, ex quo decerptus erat, aſcendere conaretur; id quod libere faſſus eſt EVNAPIVS [f], narrans: *vbi in magni illius Plotini conſuetudinem ſe inſinuauerit, valere iuſſis omnibus ceteris, ad amicitiam fidemque illius ſe totum applicuiſſe, vbi et animum ſcientia explere, et verba fonte illo manantia, ac de mentis illius ſacrario depromta haurire, citra ſatietatem tamen licuerit: poſtea abundantis magnitudine doctrinae victum atque fatiſcentem, concepiſſe corporeae molis humanitatiſque odium quoddam.* Ita ſcilicet decebat diſcipulum inſanientis philoſophiae decreta ſequentem. Quae licet ipſe probaret Plotinus, quem ſimile corporis humanitatisque fouiſſe odium in antecedentibus diximus, deteſtatus tamen eſt violentae mortis conſilium, et Porphyrium ex inſania reuocauit, ac ad meliorem mentem reduxit. Quod qua ratione factum ſit, ita quidem enarrat EVNAPIVS: *Concepto corporeae molis humanitatiſque odio quodam tranſmiſit in Siciliam, traiecto freto ad charybdin, qua Vlyſſes enauigaſſe perhibetur, quod neque Romam amplius adſpicere, neque hominum voces audire ſuſtinebat, ſicque et gaudia ſua et triſtitiam ibi ſimul deponebat. Inde Lilybaeum contendit, quod vnum eſt e tribus Siciliae promontoriis Africam verſus porrectum; ibi iacuit gemitibus et ſuſpiriis ſpiritum trahens, cibumque non admittens, et hominum conſortium declinans. Sed non caecutiit, deceptusque eſt animo magnus Plotinus, qui e veſtigio eum conſecutus, et aufugientem iuuenem inquirens, decumbenti ſuperuenit, et verborum facundia euolaturum iamiam corpore animum reuocauit a morte, et corpus etiam corroborauit, vt animam contineret. Ita ille reuocatus quaſi in vitam reſurrexit, aſt Plotinus, ſermones inter ſe habitos in literas retulit.* Haec Eunapius: quae licet ad ipſa Plotini ſcripta videantur prouocare, falſitatis tamen facile poſſunt conuinci. Aliter enim rem nobis narrat ipſe PORPHYRIVS [g]: *Mirabiliter perſenſiſſe Plotinum conſilium illud ſeſe interficiendi, ſibique domi deambulanti protinus adſtitiſſe, et dixiſſe; ſtudium nunc iſtud o Porphyri, tuum, non ſanae mentis eſt, ſed animi atra bile furentis, itaque Roma abire ſe iuſſiſſe. Huic ergo ſe parentem in Siciliam eſſe profectum, praecipue cum audiret, Probum quendam elegantem virum, circa Lilybaeum tunc habitare. Quo quidem factum ſit, vt hac perturbatione animi liberaretur, ſed interea impediretur cum Plotino vſque ad eius obitum vitam ducere.* Patet ex hac ipſius Porphyrii relatione, ipſo Plotini conſilio factum eſſe, vt Romam

e) c. 15. p. 117.

f) loc. cit. p. 14.

g) c. 11. p. 113.

mam cum Sicilia commutauerit [h], nec in montibus Lilybaei deſperabundum iacuiſſe, ſed apud Probum vitam duxiſſe, Plotinum vero, qui Roma nunquam ſeceſſit, niſi morti vicinus, vbi in Campaniam deportatus eſt, ipſum non fuiſſe in Siciliam profecutum. Ex quo ſequitur, non potuiſſe vel Porphyrium, vt HADRIANVS IVNIVS intellexit [i], vel Plotinum, vt explicat FABRICIVS [k], habitorum inter vtrumque colloquiorum ſummam in literas redigere: ſed veriſimillimum, Eunapium reſpexiſſe ad aliquem librum, quem ad Porphyrium in Siciliam miſit Plotinus, vt nutantem erigeret, qualem fuiſſe librum de prouidentia [l], in quo diſputat, animis licere in hoc quoque mundo eſſe felicibus, et calamitatibus non eſſe ſuccumbendum, ſed decertandum aduerſus illas ſtrenue, vt praemia virtuti propoſita ſequantur, acute coniecit FABRICIVS [m]. Quae eo potiſſimum fine paulo attentius diſcutienda nobis ſumſimus, quod memorabile exemplum nobis exhibent, quam fidem in exponendis philoſophorum ſectae ſuae vitis Eunapius adhibuerit. Qui enim apertis haec intuetur oculis, facile deprehendit Eunapium eo potiſſimum ſcopo hanc philoſophorum Platonicorum hiſtoriam enarrandam ſuſcepiſſe, vt eleganti, quam affectat, orationis genere philoſophiae a ſe adamatae patrocinium laudemque acquireret, et vt hoc obtineret, circumſtantias ex lubitu ita expoſuiſſe et mutaſſe, vt eo mirabilior exſurgeret horum hominum hiſtoria, parum vero ad veritatis legem, vel ad veriſimilitudinis etiam conditionem reſpexiſſe, ſectae ſuae conſuetudine tutum, licere de tantis viris impune mentiri, modo eorum ex illo creſcat auctoritas, et τὸ θεῖον καὶ θαυμαςὸν, quod vnice in his vitis ſectatur, eluceſcat. Qui animus hominis cum in ſequentibus quoque Βιογραφίαις vbique ſe prodat, lectorem cautum iubemus haec recordari, vt quae fides homini danda ſit, noſcat. Ad eum enim in pleriſque, quae ſequentur, prouocandum; eiusque fides vbique nobis examinanda eſt.

Porphyrii fata poſt Plotini mortem.

§. XVII. Hactenus viuo quidem Plotino in philoſophiam incubuit Porphyrius; illo vero fatis in Campania concedente, vt ſupra narratum, cum Porphyrius abeſſet, turbauit hoc nonnihil eius circulos; vt itaque animum reſumeret, et quam a Plotino didicerat philoſophiam ad Chriſtiani nominis inuidiam, ſcopo atque fine illius philoſophiae primario traduceret, praeter alios libros, peſtilentiſſima quoque ſcripta contra Chriſtianos exarauit. In Sicilia hos ſceleratiſſimos ingenii maledicentiſſimi foetus produxiſſe teſtantur EVSEBIVS et HIERONYMVS [n], a quibus tamen diſceſſit BARONIVS [o], qui loco quodam LACTANTII [p] inductus, quo *ſe in Bithynia literas oratorias docente fuiſſe philoſophiae antiſtitem*, ſcribit, *vitioſum*, *qui veritati iacenti inſultaret*,

h) Mutato aëre, victusque ratione, conuerſatione etiam Probi ſanatum iri ſperabat Plotinus.
i) Cui verſionem Eunapii non ſatis accuratam debemus.
k) Ad l. c. Bibl. Graec.
l) Enn. III. l. 2.
m) loc. cit.
n) ll. ſupra citat.
o) Ad A. C. 325.
p) L. V. c. 2.

Digitized by Google

ret, treſque libros euomeret, contra religionem nomenque Chriſtianum: profeſſum ante omnia, philoſophi officium eſſe, erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id eſt, ad cultus Deorum, quorum numine ac maieſtate mundus gubernaretur, nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici, ne ſimplicitas eorum praedae ac pabulo ſit hominibus aſtutis; concludit, non alium intelligi quam Porphyrium, in quem omnia haec quadrent. Sed nec librorum numerus concordat, quindecim enim contra Chriſtianos ſcripſit Porphyrius, non tres, nec locus, cum diſerte Euſebius et Hieronymus teſtentur, in Sicilia contra Chriſtianos ſcripſiſſe furentem hunc philoſophum, nec vita omni luxu et ſuperbia contaminata, quam Lactantius illi ſapientiae antiſtiti adſcribit, conuenire videtur Porphyrio, ἀποχὴν non ſcriptis tantum commendanti, ſed et ſeruare in Plotini ſchola edocto, adeo, vt gulae et libidinis vitium nemo illi ex iis obiecerit, qui rabidum tamen canem vocare non dubitauerunt: alias rationes, quae rem prorſus conficiunt, affert HOLSTENIVS [q], breuitatis cauſſa heic loci praetereundas, cum res ad ſacram potius, quam philoſophicam hiſtoriam pertineat, vbi etiam de conatibus ſummorum virorum, ad eius obiectiones reſpondendi plura dici ſolent, quae infra ſtrictim tangemus. Praeter hoc, quod aduerſus Chriſtiana ſacra ſuſcepit, bellum ſacerrimum, illuſtrandis quoque aliis philoſophiae Plotinianae capitibus ſtudium operamque impendit, et conciliatrices Platonicae atque Ariſtotelicae philoſophiae manus admouit: affirmat enim Ammonius, notiſſimam iſagogen de quinque vocibus ad Chryſaorium in Sicilia ab eo ſcriptam fuiſſe [r], vt alia taceamus. Sane Longinus emendatos ab eo libros Plotini ex Sicilia petiit, eumque ad ſe Tyrum euocauit, cauſſatus aërem imbecillitati corporis, de qua querebatur, ibi fore ſalubriorem [s]. Ex quibus recte colligit HOLSTENIVS [t], multi eum temporis moram in Sicilia feciſſe; nec aliam putamus cauſſam fuiſſe, cur Porphyrium *Siculum illum, cuius celeberrima fama eſt*, vocauerit AVGVSTINVS [u], quam quod pro indigena quaſi, ob diuturniorem in Sicilia moram, fuerit habitus. Ex Sicilia tamen Carthaginem excurriſſe, ex eo colligitur, quod ibi perdicem a ſe ita cicuratam narrat, vt vocem humanam intelligeret, eidemque reſpondere conaretur [x]. Tranſiiſſe etiam ex Sicilia ad Longinum Athenas, HOLSTENIVS [y] ex eo iudicat, quod Plotini natales apud Longinum epulis celebratos referat, et ſermones de auctorum furtis inter conuiuas habitos commemoret: Plotini vero natales poſt eius demum mortem celebrari

q) l. c. C. III. p. 220. ed. Fabr. Miramur itaque, doctiſſimum PEARSONIVM in prolegom. ad Hieroclem, et Cl. V. G. SIBERVM Miſc. Lipſ. T. I. p. 332. Baronii ſententiae acceſſiſſe.

r) Non praetereundus locus Ammonii in prolegomenis, quem affert HOLSTENIVS p. 248. vbi dicitur, ideo Porphyrium in Siciliam fuiſſe profectum ad Chryſaorium diſcipulum ſuum, quod ab eo rogatus fuiſſet, vt incendium Aetnae coram cognoſceret. Sed haec tacet ipſe Porphyrius.

s) Vita Plot. c. 19. p. 123.

t) l. c. p. 222. ſeqq.

u) Retractat. L. II. c. 31.

x) De abſtin. L. III.

y) loc. cit. p. 219.

brari potuerint. Sed hoc temporis rationibus et ſeriei hiſtoriae Porphyrii prorſus repugnat, quae diu vixiſſe in Sicilia, multosque ibi libros exaraſſe Porphyrium tradit: Longinus autem paucis, poſt Plotini fata annis, Aureliani iuſſu A. C. CCLXXIII. interfectus eſt, quo adhuc tempore in Sicilia commorabatur Porphyrius. Nec is extremis vitae annis Athenas iterum diuertit, ſed in Syria vixit, tandemque ad Zenobiam ſeceſſit, vt ex eius vita ſupra enarrata [z] videre eſt. Deceptus autem eſt vir doctus falſa lectione apud Euſebium, apud quem non Πλωτίνεια ſed Πλατώνεια legendum eſſe, ex eo ſupra euicimus, quod natales Plotini conuiuiis et ſacrificiis non potuerint celebrari, eo quod magna cura eos tacuerit ipſe Plotinus. Ex quo argumentum Holſtenii a conuiuiis Plotinianis ductum per ſe corruit, et intelligitur, factam eſſe iſtam diſputationem Porphyrii Athenis apud Longinum, antequam is ad Plotinum perueniſſet. Ex Sicilia Romam reuerſus interruptum, teſte EVNAPIO [a], ſtudiorum curſum dicendique facultatem proſecutus fuit, ſaepe in publicum prodiens, vt doctrinae ſpecimen daret, ex quo magnam apud ſenatum et populum Romanum gloriam non ad Porphyrium tantum, ſed Plotinum quoque, ex cuius diſciplina ille prodierat, rediiſſe, idem narrat. Quod eo minus mirandum, quo magis enthuſiaſtico philoſophiae generi a praeceptore condito inſiſtebat, et diuinum habitum, quem ſibi viuo adhuc Plotino, vt ſupra dictum, parauerat, prae ſe ferens, pro diuino quodam non philoſopho tantum, ſed ſacerdote etiam generisque ſanctioris homine habebatur. Qua animi diſpoſitione ne inferior videretur magiſtro, in ſenectute, annum agens LXVIII, ſummum intelligibile, Deumque omnibus Diis ſuperiorem ſine imagine vidit, ecſtaſinque paſſus eſt, vt ipſe ſcribit [b]. Quod mali genii illuſioni quidem tribuit AVGVSTINVS [c], nos autem vel inanem eſſe iactantiam Porphyrii, magiſtri gloriam imitantis aemulantisque, vel naturalem effectum imaginationis nimio feruore incenſae et agitatae in homine atra bile laborante putamus, quod temperamentum eiusmodi raptibus delirantisque imaginandi facultatis exceſſibus eſſe aptiſſimum, nemo ignorat, qui humani animi naturam moresque intelligit. Poſtquam hunc ſummum philoſophiae ſuae gradum attigerat, ſcripſit vitam Plotini praeceptoris, quam ſuae etiam hiſtoriae compendium recte dixeris, et exiguum vitae tempus Romae ſuperuixiſſe videtur, morte in finem forte imperii Diocletiani incidente, qui A. C. CCCIV. accidit, Conſtantio ſuccedente [d]: diutius enim vixiſſe qui contendit, Baronium errare, infra probabimus. In coniugio vixiſſe, EVNAPIVS [e] ex libro eius *ad Marcellam coniugem* probat, quo *eam quinae ſobolis matrem in matrimonium duxiſſe* praedicat, *non ſuſcipiendae ex ea prolis gratia, ſed vti eos erudiret, quos ex amico ſuo vxorem partu edidiſſe norat.* Coniugii enim opus his homini-

z) vid. ſupra §. 8.
b) Vit. Plot. c. 23. p. 137.
c) De C. D. L. X. c. 10.
a) l. c.
d) Sollicitat has rationes Cl. SIBERVS l. c. p. 332. cui infra reſpondebimus.
e) loc. cit. p. 18.

minibus ob graue in materiam corpuſque odium, valde erat inuiſum, vt ſupra de Plotino quoque obſeruauimus, et plura eius rei exempla adhuc in hiſtoria huius ſectae occurrent [f]. Marcellam vero hanc a philoſophiae ſtudiis non fuiſſe alienam, eorumque admiratione totam occupatam, ipſe Porphyrius teſtatus eſt [g]. Diſcipulos habuit plurimos eruditione et philoſophiae Plotinianae notitia magnam ei famam et applauſum conciliantibus. Inter eos caput extulit Iamblichus, cuius hiſtoriam ſequenti §. enarrabimus, qui praeceptorem quoque gnauiter exſcripſit, vt poſtea dicemus. Iamblicho eruditionis nominisque gloria ex diſcipulis eius proximus fuit Theodorus Aſinenſis, teſte Damaſcio [h], cuius crebro meminit Proclus *in Timaeum* [i], qui eum non tantum γενναῖον, virum nobiliſſimum, egregium, et magnum, ſed et θαυμαστόν appellat, id eſt admirandum, cuius nominis ratio a mirabilibus iſtis artibus, quas haec ſchola iactabat, cum deriuanda ſit, inde coniicimus, eum non minus, quam Porphyrium praeceptorem, et Iamblichum condiſcipulum, operibus theurgicis inclaruiſſe. Chryſaorium vero, Nemertium et Gedalium, quibus libros inſcripſit, vel diſcipulos et alumnos diſciplinae Porphyrianae [k], vel admiratores cultoreſque fuiſſe, ex ipſis dedicationibus intelligitur. Laudatque Ammonius, fuiſſe eum κοινωνικὸν καὶ ἥμερον πρὸς τοὺς παιδείας ἐπιθυμοῦντας, *fideliter atque humaniſſime eruditionis theſauros cum ſtudioſis diſciplinae verae communicaſſe* [l]. Temperamento melancholico-ſanguineo vſum fuiſſe, et ſupra ex Plotini iudicio diximus, et tota hominis eruditi quidem, eloquentis et copia lectionis inſtructi, ſed furentis et ad enthuſiaſmum inclinantis conditio demonſtrat. Hinc videas iudicii magnum in materiis grauiſſimis defectum, et deamatam philoſophiam talem, quam, ad enthuſiaſmum ineptum omnique prorſus fundamento carentem ducere fatetur, quisquis iudicandi facultate ſatis inſtructus eſt; ingenii vero non florentis tantum, ſed imaginum quoque et cogitationum fertilitate luxuriantis exceſſus, vt huic ipſi temperamento corporis, animique, quae cum illo coniuncta eſt, indoli debentur, ita potiſſimum in allegorica illa philoſophandi methodo, qua excelluit Porphyrius, quaque fabulis veterum ſenſus induxit philoſophicos antea non auditos, ſe prodidere; et eloquentiam quoque admirabilem et imaginibus pariter atque coloribus plenam, ſed fanaticam et iudicio non roboratam produxere, immo viam parauere ad ecſtaſin. Nec alio ex fonte memoriae ſtupendae fidelitas, quam copioſiſſima lectione demonſtrauit, deriuanda eſt. Iudicent itaque rei periti, et, quid philoſophia virtutis roboriſque poſtulet, gnari, an non Porphyrio quoque aptandum ſit Plotini de Longino iudicium, philologum eum magis eſſe, quam philoſophum,

f) Conf. Damaſcius apud Photivm Cod. CCXLII. p. 566. 574.

g) Apud Cyrill. contra Iulian. L. VI. p. 209.

h) l. c. p. 565.

i) Loca vide apud Holsten. c. 5. p. 248.

k) Chryſaorium diſcipulum Porphyrii fuiſſe, ex loco Ammonii not. (r) obſeruauimus.

l) loc. citat.

phum, et cuius a parte ſtandum ſit, acutiſſimi HEVMANNI [m] philoſophiae gradum excellentem Porphyrio denegantis, vel HOLSTENII [n], in laudes eius ob ſummam philoſophiae cognitionem, cum veterum multis, quorum iudicia adducit, excurrentis? Qui ſi recordatus fuiſſet, quod ipſe monuit, corrupiſſe philoſophiam Alexandrinam homines doctiſſimos, et eruditionem Porphyrii late ſe diffundentem a philoſophia diſcreuiſſet, deſiiſſet laudare hominem, praeiudiciis turpiſſimis auctoritatis, obſequii, praecipitantiae, antiquitatis, ſectae, ſpiritus contradictorii, quin fraudis et impoſturae ſatis prodentem, longiſſime ſe a veri philoſophi indole abfuiſſe. Teſtem aduocamus eam ipſam, quam ſequitur, philoſophiae conditionem, infra accurate delineandam, et enthuſiaſmum vbiuis in ſcriptis eius, praecipue in *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* regnantem, ſuperſtitionem vbique proditam, credulitatem, ineptiſſima de Plotino, et multo magis de Pythagora, tanquam certiſſimas veritates, narrantem. Cui haec nondum ſufficiunt, eum, cogitet, rogamus, hominis impoſturas et audaciam, mille fabulas vel aliunde ſine iudicio conquiſitas, vel a ſe ſuique generis hominibus otioſis excogitatas pro certiſſimis veritatibus vendendi, mythologiam et doctrinam veterum omnem, miris et nudis ingenii luxuriantis interpretamentis in partes ſectae ſuae rapiendi [o], et huic inani interpretationi lectionis copiam et verborum elegantiam deſtinandi, et imprimis theurgicarum impoſturarum commendationem, quas libris quoque, imprimis commentario in Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam tradidit [p], et vt EVSEBII [q] teſtimonio conſtat, ipſe probe intellexit, id quod exemplo quoque confirmaſſe tradit EVNAPIVS [r], et non tantum ſcriptis in hanc artem fuiſſe commentatum, ſed et e balneo eieciſſe daemonem quendam, ab indigenis Cauſanthem cognominatum: licet D. AVGVSTINI [s] teſtimonio conſtet, Porphyrium, *inter vitium ſacrilegae curioſitatis et philoſophiae profeſſionem ſententiis alternantibus fluctuaſſe; et nunc hanc artem tanquam fallacem, et in ipſa actione periculoſam, et legibus prohibitam cauendam monere; nunc autem velut eius laudatoribus cedentem, vtilem dicere eſſe mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelli-*

m) Act. philoſ. Vol. I. p. 159.

n) l. c. c. 1. p. 213. c. 6. p. 233.

o) Exemplo eſſe poſſunt PORPHYRII Quaeſtiones Homericae, de antro nympharum, fragmentum de ſtyge, apud STOBAEVM eclog. phyſ. p. 129. et ad calcem vitae Pythagorae ab HOLSTENIO editae p. 49. ed. Rom.

p) Librorum theurgicorum a Porphyrio exaratorum indicem dedit SVIDAS T. III. p. 185. inter quos commentarius in Iuliani hiſtoriam eminebat. Scripſit is Iulianus de daemonibus libros quatuor, quibus docuit modos propulſandi mala ab hominibus, ſecundum omnes partes quae coelo ſubiacent, teſte SVIDA T. II. p. 123. Filium habuit, eiusdem nominis artisque, qui et ipſe Teleſtica ſcripſit, id eſt, de modis conſecrationis magicae. Vterque Iulianus, qui ante et ſub M. Antonino floruere, artibus magicis celebres fuere. Pater enim lapidem vi verborum manu diuiſiſſe dicitur, apud SOZOMEN. L. I. c. 18. p. 433. De filio autem narraſſe quosdam SVIDAS loc. cit. ait: Romanis ſiti aliquando laborantibus, effeciſſe, vt atrae nubes ſubito coactae ingentem imbrem cum crebris tonitribus et fulguribus effunderent, conf. SCALIGER ad Euſeb. n. MMLXXXIX.

q) Praep. L. IV. c. 6. p. 142. vbi eum *τὸν δαιμόνων φίλον αὐτὸν ἐκεῖνον* etc. vocat.

r) loc. cit. p. 18.

s) De C. D. L. X. c. 9.

telligibilium percipiatur veritas, nullas habentium ſimilitudines Corporum, ſed ſpirituali, qua rerum corporalium capiantur imagines; hanc enim per quaſdam conſecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam ſuſceptioni ſpirituum et angelorum, ad videndum Deos. Ex his vero theurgicis teletis, fateri eum, intellectuali animae nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum ſuum, et perſpicienda ea, quae vere ſunt: Quae paſſim Hipponenſis praeſul repetit [t]. Quamuis enim ex his pateat, non adeo magnum pretium his theurgicis operibus ſtatuiſſe Porphyrium, non haec tamen veritatis ſunt teſtimonia, ſed ſuperbiae, ſupra has artes ſe emerſiſſe gloriantis ſpecimina, clareque produnt, Porphyrium malae curioſitatis praeſtigias a Chaldaeis, vt putat Auguſtinus, et quod ſupra vidimus, in Ammonii et Plotini ſchola didiciſſe.

§. XVIII. Nulla vero in re magis ſe Ammonianae et Plotinianae ſcholae, in Chriſtianae reipublicae euerſionem coniurantis diſcipulum pariter et magiſtrum praeſtitit, quam in ſacerrimo, quod contra eam ſuſcepit bello. Et fabulam quidem eſſe, quod ſupra ex SOCRATE [u] recitauimus, quodque AVGVSTINVS [x] quoque, et qui Socratem ſecutus eſt, NICEPHORVS [y], confirmare videntur, Porphyrium Chriſtianum fuiſſe initio, ſed quod apud Caeſaream Palaeſtinae a quibusdam Chriſtianis verberatus fuiſſet, prae ira nimia religionem Chriſtianam deſeruiſſe, et in eam libros maledicentiſſimos ſcripſiſſe, facile credet, qui hiſtoriam Porphyrii paulo exactius conſiderauerit. Ea enim nos docuit, ſine teſte et veriſimilitudine eum vel Iudaicae vel Chriſtianae propaginis hominem dici, quem Tyriis parentibus ortum dixit EVNAPIVS [z], quemque diu poſt moram ſuam in Syria, poſtquam Plotinum quoque deſeruiſſet, in Sicilia contra Chriſtianos ſcripſiſſe, ſupra ipſius Euſebii, ad quem prouocat Socrates, teſtimonio euicimus. Nec Auguſtini etiam verba obſtare, obſeruat IAC. THOMASIVS [a]; quando enim is ita ad Porphyrium ſcribit: *Quam* (ſapientiam) *ſi vere ac fideliter amaſſes, Chriſtum Dei virtutem et Dei ſapientiam cognouiſſes, nec ab eius ſaluberrima humilitate tumore inflatus vanae ſcientiae reſiluiſſes;* vltima hac voce non id vult, defeciſſe Porphyrium a religione Chriſtiana, quam eſſet amplexus, ſed tantum, abhorruiſſe ab ea amplectenda, eamque cognoſcere noluiſſe, id quod luculentis locis aliis ex AVGVSTINO [b] petitis confirmat. Aliter tamen viſum, et apoſtaſia Porphyrii pro vera admiſſa, a viris quibusdam doctis, quorum aliquos idem THOMASIVS [c] nominat. Nemo tamen maiori diligentia hanc de apoſtaſia Porphyrii ſententiam pro-

Porphyrius hoſtis Chriſtianorum.

 pugna-

t) c. 10. 24. 26. 28.

u) L. III. c. 23. ex Sadducaeorum genere fuiſſe ineptit PETR. GALATINVS de arc. cath. verit. c. 14. notatus ideo REINESIO Var. lect. L. II. c. 13. l. c. c. 28. Conf. VOSSIVS de Hiſtor. Graec.

x) L. II. c. 16. p. 244.

y) L. X. c. 36.

z) loc. cit.

a) In obſ. de Porphyrio apoſtata, quam Poeciles T. III. p. 53. exhibuit HEVMANNVS.

b) c. 24. 27. 29. 32. Conf. CAVE Hiſt. liter. ſcript. eccleſ. p. 98.

c) l. c. p. 57.

pugnauit, quam qui ſacras et eccleſiaſticas nuper adhuc literas in Academia Lipſienſi magna cum laude tuebatur ſumme Reu. Vrb. Godofredvs Sibervs. Is de hoc ipſo argumento rogatus a V. C. Io. Friderico Thoma, qui nouam operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem moliebatur, duabus epiſtolis erudite et prolixe de hoc argumento diſſeruit [d]. Is in prima epiſtola triumuirorum Sozomeni (Socrates nominandus erat) Theophanis et Nicephori auctoritatem tanti videri poſſe putat, vt reapſe Porphyrius Chriſtianiſmum olim amplexus videri queat. Potuiſſe tamen, coniicit vir doctiſſimus, eſſe catechumenum, in quorum ordine diu verſabantur etiam hi, qui vero ſacrorum noſtrorum ſtudio tenebantur. Potuiſſe etiam ſola oraculorum diuinorum lectione delectari, fortaſſe igitur acceſſiſſe, vt amplexurum Chriſtianiſmum, ſi rationes placerent, diſceſſiſſe vt hoſtem, cum animus ſapientum demonſtrationibus adſuetus iniuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coeleſti regula diſſidebat. Sicque ἀποςασίας vocabulum largiori ſignificatione eſſe ſumendum; nolle tamen ea operoſius diſcuti, ne ſcriptorum eccleſiaſticorum auctoritas corruat, ſi ea euertamus, quae tamdiu credita atque ab his ſtabilita ſunt, ad quos, tanquam ad antiquitatum promos condos abire conſueuimus: nihil enim officere rei Chriſtianae, quod Chriſtianus apoſtatam agat, cum et perfectiores coeleſteſque genios ipſum deſeruiſſe Numen agnoſcamus. Quibus cum Cl. Thomas potiſſimum opponeret, veriſimile eſſe, Chriſtianos nimio affectuum oeſtro percitos et inuidia ſuccenſos apoſtaſiae crimen Porphyrio obieciſſe, in altera epiſtola prolixius argumentum diſcutit Vir eruditiſſimus, et ita quidem ſententiam de vera Porphyrii apoſtaſia ſuam roborat, vt neget, affectibus aliquid in hac cauſſa dediſſe ſcriptores, ad quos prouocat, ſed ſumma potius in accuſandis gentilibus tranquillitate fuiſſe vſos [e]: nec cauſſam habuiſſe, vt ex furore apoſtaſiam Porphyrio obiicerent: nec citationes Porphyrii apud Patres, inuidiam ſpirare, ſed laudes potius aliquando exhalare, quod locis quibusdam, ab Holſtenio iam adductis, probat. Sic ad reliquas quoque aduerſarii rationes reſpondet, quae cum caput et cardinem rei non tangant, praeterimus, tandem vero collatis ac iunctis inter ſe phalangibus partes ſuas ita roborat, vt pro ſarta tectaque auctoritate ſcriptorum eccleſiaſticorum omnem lapidem mouendum exiſtimet; ideoque expendere iubet Lactantii [f] de Porphyrio teſtimonium, ſupra nobis adductum, quod etſi apoſtatae nomen non contineat, ad alium tamen niſi ad hunc translatum fuiſſe negat, adeoque reiectis Holſtenii rationibus, Baronii partes ſequitur, eo quod probari nequeat, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, vel ſi illud poſtulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non eſſe factum, qui ſingulari cognomento ſenex appelletur. Socratem vero quae

d) Miſcell. Lipſiens. T. I. p. 317. ſeqq.

e) Quod quam verum ſit reſpectu ad Porphyrium habito, infra dicemus.

f) loc. cit.

quae ſcripſit, ex libris Euſebii aduerſus Porphyrium hauſiſſe, nec ſine omni fidei euerſione mendacii vtrumque poſſe coargui. Non vero aliam cauſſam habere nomen Porphyrii a Conſtantino M. in ignominiam tracti, de quo infra diſpiciemus, quam apoſtaſiam. Nec poſſe Socratis verba aliam ſignificationem admittere, quia Iulianum apoſtatam ei mox iungit, idque facere etiam Libanium apud NICEPHORVM [g]: huius autem, veteres ſequentis, auctoritatem ſperni non poſſe, nec Theophanis, qui Chronologiam ſuam e praeſtantiſſimis ſcriptoribus collegerit: Theophanem ſequi ELIAM CRETENSIM [h]. Inter Latinos Porphyrium et Iulianum iungere HIERONYMVM [i], et RVFINVM [k] vocare perfidum, diu in Palaeſtina et Caeſarea moratum, vt veritatem ſcire poſſet. Sed et idem Auguſtini locum probare, ex quo appareat, eum a ſapientia adamata reſiluiſſe, nuperis editoribus Auguſtini Benedictinis non diſſidentibus. Cum Auguſtino facere caſſiodorum. Et ſi hic numerus teſtium nimis adhuc exiguus videatur, cogitandum, apoſtatarum nomen nondum ſatis ſolenne fuiſſe, et Chriſtianos cenſuram ex prudenti ratione aliquando occultauiſſe. Hactenus vir ſumme reuerendus, magis docte et ingenioſe, quam veriſimiliter, vt nos quidem iudicamus, et cenſuit etiam acutiſſimus HEVMANNVS [l]. Cuius ſententiae rationes vt paucis ediſſeramus, I. quae de neophytiſmo ſtatuque catechumeni Porphyrii dicuntur, huc prorſus non pertinent. Non enim de eo quaeritur, ſed an Chriſtianae prius religioni fuerit addictus? id quod Socrates diſerte tradit: vnde recte vir doctiſſimus, huic coniecturae non inhaeſit. II. Dum vero antiquitatis hac in re conſenſum prae ſe fert vir praeſtantiſſimus, probe diſtinguenda eſſe illa teſtimonia, quae afferuntur, cauti monemus. Quaedam enim id tantum volunt, Porphyrium et Iulianum apoſtatam eiusdem commatis eſſe. Aſt quis inde concludat, Porphyrium, vt Iulianum, fidei Chriſtianae profeſſionem deſeruiſſe, cum ſcriptorum, qui adducuntur, ſcopus alius non ſit, quam vtrumque oſtendere infernali in ciuitatem Chriſti rabie et furore incenſum fuiſſe. Alia, et in his potiſſimum Auguſtini, loca id tantum euincunt, non ignotam fuiſſe Porphyrio veritatem, quam lectis ſacris oraculis cognoſcere poterat, ſed tumore vanae ſcientiae inflatum humilem ipſi diuinam Chriſti doctrinam et contemnendam viſam eſſe, adeoque eam, quo minus amplecteretur, reieciſſe. Quae veriſſima quidem ſunt, et vel ex ſola furentis aduerſarii oppugnatione ſcripturae ſacrae patent, aſt, cognouiſſe prius Chriſtum, quod ipſe Auguſtinus negat, non dicunt, nec apoſtaſiam vllam ſenſu recepto, qualem Socrates de Porphyrio narrat, innuunt. Tertia teſtium claſſis ea eſt, quae diſerte hanc apoſtaſiam Porphyrio tribuit, qua Socratem, Theophanem et Nicephorum collocat vir doctus. Nam Lactantii locum huc praeter rem adferri, vel vno hoc argumento confici poſſe putamus,

 quod

g) L. X. p. 86.
h) Comm. in Orat. IV. Gregor. Naz. n. 69.
i) In Hoſ. c. 16.
k) L. II. Inuect. in Hieronym. T. II. Opp. Hieron. p. 131.
l) loc. cit. p. 60.

quod nuſpiam legatur Porphyrius in Bithyniam deſcendiſſe, ſed EVNAPIVS [m] diſerte teſtetur, mortuum eum fuiſſe Romae; quodque non in Bithynia, ſed in Sicilia, non duos, ſed quindecim libros contra Chriſtianos conſarcinauerit. Vt taceamus, teſtari EVNAPIVM [n], annos Porphyrii in Galienum Flauium Claudium, Tacitum, Aurelianum, et Probum imperatores incidiſſe; et SVIDAM [o] quoque confirmare, vixiſſe Porphyrium vsque ad Diocletiani tempora. Sub cuius imperii exitu ſi obiit Porphyrius, quod A. C. CCCIV factum eſſe debuit, ſeptuagenario maiorem deceſſiſſe eum oportet, vnde ad ſenectutem perueniſſe recte Eunapio dicitur. Et dum negat vir praeſtantiſſimus, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, non meminit, ipſum in Plotini vita [p] aſſerere, ſe LXVIII anno aetatis ecſtaſin paſſum eſſe. Natum itaque A. C. CCXXXIII Porphyrium, iſto exceſſu mentis diuino raptum fuiſſe oportet A. C. CCCI et cum vitam Plotini poſt hoc demum tempus ſcripſerit, certe A. C. CCCIII, qui Diocletiani XIX fuit, ſeptuagenario maior fuit. Quod ſi ad Conſtantini M. tempora, quod vult Baronius, centenarius perduraſſet, non omiſſurus erat Eunapius, nec dicturus Suidas, vixiſſe eum vsque ad Diocletianum. Quae noſtro quidem iudicio ſufficiunt clariſſime, vt euincant, Lactantium per iſtum philoſophum, Chriſtiani nominis detractorem, quem Hierocli iungit, Porphyrium non intellexiſſe. Sed ſi hoc etiam demus, nihil tamen habet Lactantius de apoſtaſia, vnde ei etiam loco non inhaeremus. Quod vero ad iſtos triumuiros attinet, qui diſerto teſtimonio apoſtaſiam Porphyrii aſſerunt, illi pro vno tantum teſte habendi ſunt, ſolusque Euſebius in cenſum venit; ex eo enim ſe exſcripſiſſe non negat Socrates, Socratem more ſuo ſecuti ſunt Theophanes et Nicephorus. Aſt deficiente Euſebii contra Porphyrium libro, quis nobis faciet fidem, Socratem recte verba Euſebii intellexiſſe. Euſebium enim adſcititiis et alienis aſſutis panniculis deprauatum fuiſſe, in hac ipſa Porphyrii hiſtoria ſupra Vincentii Lirinenſis exemplo vidimus. Sed ſi Socrates fideliter Euſebium expreſſit, quis hunc vano rumore non fuiſſe deceptum, fidem dabit? quis vnius ſtabit teſtimonio, ex tot viris grauiſſimis, quorum vltra triginta in eum inſurrexerunt, ne vno quidem apoſtaſiae culpam Porphyrio obiiciente? Et quis quaeſo tam caram ſibi antiquae hiſtoriae ſacrae ſcriptorum auctoritatem habeat, vt eos vanis vulgi rumoribus nunquam deceptos, cuncta nobis ex vero ſemper retuliſſe ſibi perſuadeat? Certe veritatis curam omni auctoritate priorem habendam eſſe, ipſe, qui hic diſputauit, vir eruditiſſimus, vltro concedet, qui vnius Rufini, hominis ſuſpecti, nomine Hieronymi auctoritatem in deſignando ſententiarum Sexti auctore reiecit. Excuſſis itaque rationibus omnibus nulli dubitamus, cum literatiſſimis aeui noſtri viris [q] hanc fabulam reiicere. Quae tamen non ex fallendi ſtudio vel inuidia calu-

m) loc. cit. n) p. 21.
o) In Porphyr. T. III. p. 758.
p) c. 23. p. 157.
q) Vid. THOMASIVS et HEVMANNVS ll. cc.

calumniandique Porphyrium cupiditate fuiſſe profecta, ſed rumori alicui vulgi originem debuiſſe videtur. Quam licet certo detegere indice impoſſibile, putamus tamen, nos occaſionem hariolari poſſe fabulae. Supra nempe ex ipſis Porphyrii verbis demonſtrauimus, conueniſſe familiariter Porphyrium Origenem Caeſareae, non vero Alexandriae, vt perperam tradit Lirinenſis, docentem, eumque audiuiſſe. In cuius ſchola cum indecentius forte agens verbera meruiſſet, facile fieri potuit, vt ignominiam ſe vlturum minatus ſit, indeque fabula originem ceperit. Quae tamen cum teſtimoniis deſtituantur veterum, vltra coniecturae fidem non aſſurgere, ſponte fatemur. Illud vero, vt e tam longo diuerticulo in viam redeamus, certum eſt, non ignota fuiſſe Porphyrio Chriſtianae doctrinae capita, nec perfunctorie eum ſacra oracula euoluiſſe. Quibus luminibus, ſi voluiſſet vti, cum facile potuiſſet ad veritatem coeleſtem amplectendam colluſtrari, vanae ſcientiae, vt ait Auguſtinus, opinione, quam in Plotini ſchola concepit, et cui clara et humilia Chriſti dogmata prae ſuperbis et obſcuris praeceptoris ſordebant, in diuinam veritatem inſurrexit, ſicque, quod Ammonii ſchola fouebat arcanum odium in publicam lucem produxit, et maledicta atque conuicia in ſanctos viros, non Chriſtianos tantum, ſed et Hebraeos euomuit. Quae calumniae licet aetatem, quam minime merebantur, non tulerint, eo quod imperatoris Theodoſii iuſſu libri iſti e medio ſublati ſint, ex fragmentis tamen, et relationibus ſcriptorum eccleſiaſticorum [r] ſatis patet, quam canina rabie non lunam allatrauerit, ſed ipſum ſolem, et contra meridianam lucem oggannierit. Quae hominis inſania atque furor, cum eruditionis ſpecie et philoſophiae fama ſuſtentaretur, e re ciuitatis Chriſtianae eſſe rati ſunt viri inſigni DEI zelo flagrantes, vt impudentiam inſanientis philoſophi reprimerent, quod vltra triginta ſuſcepiſſe traditur [s], inter quos tamen Methodius, Apollinaris et Euſebius palmam meruerunt [t]. Hos ita armauit hominis impudentia, vt magno ardore inflammati, ne a conuiciis quidem in Porphyrium iaciendis abſtinerent. Videas enim Porphyrium paſſim tanquam diaboli familiarem, et amicum, impietatis propugnatorem, et omnis pietatis euerſorem, ab Euſebio; ab Hieronymo autem tanquam ſtultum, impium, blaſphemum, veſanum, impudentem, ſycophantam, calumniatorem eccleſiae, rabidum aduerſus Chriſtum canem paſſim traduci; quorum ſimilia paſſim apud reliquos quoque occurrunt. Tantumque inualuit apud Chriſtianos odium in Porphyrium, vt non tantum Theodoſiano edicto libri peſtilentes extinguerentur, ſed Conſtantinus M. quoque Arianos publico edicto Porphyrianos tanquam Chriſtiani nominis profeſſos et iuratos hoſtes appellari iuberet. Exhibet edictum

r) Conf. quae collegerunt notaruntque HOLSTENIVS c. 3. et 11. p. 123. TILLEMONT. Hiſt. imp. T. IV. p. 118. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 197. et bibliothecarum eccleſiaſticarum conditores.

s) PSEVDO-DEXTER Chron. ad A. C. CCCX. Conf. citati.

t) Conf. FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. III. p. 163.

ediċtum SOCRATES [w], quod cum argumentum, de quo haċtenus diſſeruimus, mire illuſtret, ex parte hic apponimus. Ita vero imperator: „Cum malos et impios homines imitatus ſit Arius, eandem cum illis poe„nam infamiae meretur ſubire. Quemadmodum ergo Porphyrius verae „pietatis inimicus compoſitis aduerſus Chriſtianam religionem nefariis „voluminibus dignam mercedem retulit, vt et ipſe infamis ſit apud poſte„ros, multisque appetitus opprobriis, et impii eius libri penitus fuerint „aboliti; ita nunc placuit Arium ſeċtatoresque eius Porphyrianos appel„lari, vt, cuius imitati ſunt mores, eius etiam vocabulo nominentur“. Fecit haec Porphyrianorum appellatio, Arianis tributa, vt in varias de eius cauſſa et ſignificatione opiniones delaberentur viri doċti. Fuit non nemo [x], cui ſuſpeċtum erat totum ediċtum, cum tamen cauſſam indicauerit nullam, cur fides eius et γνησιότης in dubium vocanda ſit, et cum forte nulla, quae quidem cogat, afferri poſſit, ad eam ſuſpicionem non attendimus. Aliter RAD. CVDWORTHVS [y], qui ideo Arium et ſeċtatores Porphyrianos diċtos putat, quod non ſecus, ac Porphyrius, homines ad multorum numinum cultum adducere viderentur. Reċte vero opponit eruditiſſimus Interpres: eam rationem ad plures, non vero ad ſolum Porphyrium pertinuiſſe, nec tamen ab iis nominatos eſſe Arianos, nam et Ammonium, et Plotinum, et innumeros alios in hoc luto haeſiſſe, nec tamen infamiae notam ab eorum nomine, ſed a Porphyrii fuiſſe accerſitam. Alii, et in his imprimis SANDIVS [z], hypotheſi ſuae inſeruiturus, ideo Porphyrianos diċtos fuiſſe Arianos coniiciunt, quod Arius et Ariani, non ſolum cum Porphyrianis, ſed et omnibus aliis Platonicis et Platone ipſo eandem de vno Deo et verbo et ſpiritu Sanċto defenderint doċtrinam. Verum ſupponit haec conieċtura, quod probandum prius erat, et falſum eſſe ſuo loco docebimus, Arium cum Platone eandem tibiam inflaſſe; et demonſtrari non poteſt, Conſtantinum pro infami doċtrina habuiſſe Platonicam, quam ipſe Arianae praetulit [a], et ſi haec conieċtura locum haberet, Platonicorum magis, vel Ammonianorum vel etiam Plotinianorum nomen Ariani meruiſſent. Magis ab ingenio ſe commendat HERMANNI AB ELSWICH [b] opinio, qui ideo Arianos Porphyrianorum nomine infames fuiſſe coniicit, quod Arius philoſophia Porphyrii ad confirmandos errores ſuos abuſus ſit. Arianos enim vſos eſſe libro Porphyrii de quinque vocibus ad incruſtandam doċtrinam ſuam erroneam. Sed inuitis veterum teſtimoniis haec dicuntur, et, ſi ipſum ediċtum conſideretur, frigida ſunt, parumque verbis eius facientia ſatis. Nos cum viris aliis eruditionis et iudicii laude ſummis [c] nodum hic in ſcirpo quaeri putamus, et ipſam veriſſimam cauſſam prodidiſſe imperatorem

w) Lib. I. c. 9. p. 32.

x) Io. FRID. THOMAS Miſc. Lipſ. l. c.

y) Syſt. Intell. c. IV. §. 36. p. 701.

z) Nucl. Hiſt. eccleſ. t. II. p. 171.

a) Appoſite hoc ex Oratione eius ad coetum SS. obſeruat MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.

b) Ad LAVNOIVM de fort. Ariſt. in Acad. Pariſ. p. 158.

c) PETR. DE MARCA de conc. ſacerd. et imp. L. II. c. 10. §. 10. p. 137. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 309. 310. CLERIC. Bibl. anc. et mod. T. X. p. 438. MOSHEM. l. c.

Digitized by Google

torem cenſemus, nempe quod Arius et ſectatores mores Porphyrii ſint imitati, et Chriſtianam religionem ſubruere tentauerint. Porphyrio itaque cum moribus ſint ſimiles, eius quoque nominis infamia dignos eſſe. Haec vt perſpicua ſunt, ita clare hoc nominis ideo Arianos accepiſſe innuunt, quod non minus in diuinam de filio Dei doctrinam iniurii fuerint, quam Porphyrius, et vterque peſtilens homo fundamenta Chriſtianae religionis ſubuertere tentauerit. Sane aliud ex ipſo edicto exſculpi non poteſt, nec alia ratio dari, quae conceptis eius verbis ſatis faciat. Oportet vero eo tempore Porphyrii nomen infame fuiſſe, et execrabile, et pro peſſimo quouis pietatis et religionis hoſte vſurpatum, vt Epicuri nomen de voluptatis hara porcum infami ſignificatione indicat. Quare vix nobis perſuademus, Porphyrium de ſanctiſſimo Seruatore mitius locutum [d], licet nihil tale ei doctores Chriſtiani obiiciant, et Platonici ſoliti fuerint, de Chriſto Saluatore honeſte iudicare [e]. Cum enim et Porphyrii et antagoniſtarum eius ſcripta perierint, nihil de ea re definiri poteſt, et infamia nominis Porphyriani, Arianis ob ἑτεροδοξίαν in doctrina de Dei filio contrarium ſuadere videtur.

Porphyrii ingenium, eruditio, ratio philoſophandi.

§. XIX. Etſi vero, quae merito culpes, in Porphyrio inueniuntur plurima, virtus tamen in hoſte laudanda et teſtimonium eruditionis per omnes fere diſciplinas ingentis et elegantiſſimae denegandum ei non eſt. Nam, quod ſupra iam tetigimus, Longini manuductione ad optimorum auctorum lectionem perductus, dici non poteſt, quantam veteris doctrinae atque hiſtoriae cognitionem ſibi comparauerit, quos auctores legerit, excerpſerit, fragmenta ſeruauerit. Quibus ſi per iudicii mediocritatem et ſuperſtitionis atque deteſtandae fallaciſque philoſophiae, quam ſequebatur, vanitatem recte vti licuiſſet, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio. Aſt hoc defectu in pleriſque eius ſcriptis regnante, magna attentione, iudicio et circumſpectione opus eſt, ne fallamur: cuius exemplum eſſe poſſunt, quae de Pythagorae ſcripſit hiſtoria ſuo loco a nobis examinata. Sed et dictionis nitor et perſpicuitas et variae doctrinae elegantia valde lectorem capiunt, modo attentum et veteris literaturae non ignarum nanciſcantur. Cumque in omni fere doctrinae genere libros ſcripſerit, et grammaticam, criticam, rhetoricam, dialecticam, mathematicam, hiſtoriam, philoſophiam, et theologiam illuſtrauerit, non inuidendae ei laudes ſunt, quas non EVNAPIVS [f] tantum ei tribuit, ſectae ſuae laudis buccinator, ſed et EVSEBIVS [g] antagoniſta, qui τῶν μάλιϛα δια-

d) Tradit tamen id AVGVSTINVS, de C. D. L. XIX. c. 23. nempe pium fuiſſe, et in coelum, ſicut pii conceſſiſſe: ſed mox calumniam adnectit: eum fataliter dediſſe hominibus, errori implicari.

e) Conf. Ven. MOSHEM. de turbata per Platonicos recentiores eccleſia §. 24. p. 148. Chriſtum ſcilicet ex theurgorum genere fuiſſe putabant.

f) loc. cit.

g) De praep. L. III. c. 1. p. 82. L IX. c. 1 p. 403. add. CYRILLVS contra Iul. L. I. AVGVSTIN. de C. D. L. VII. c. 25. L. X. c. 10. 32. L. XIX. c. 22.

διαφανῶν καὶ πᾶσι γνωρίμων, κλέος τε οὐ μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, ex maxime illuſtribus et clariſſimis Graecorum philoſophis, qui non exigua philoſophiae laude floruerunt, fuiſſe teſtatur. Id quod clarius poſſet certiuſque iudicari, ſi integri ad nos perueniſſent libri eius, quos magno numero ſcripſit, quorum catalogum dederunt conſummatae eruditionis viri LVCAS HOLSTENIVS [h], et IO. ALB. FABRICIVS [i]. Sed pleraque eius ſcripta nobis temporis eripuit iniuria: hodie enim, ſi fragmenta quaedam deperditorum ſcriptorum excipias, legimus fere nullum, praeter vitam Pythagorae tomo primo enarratam, libellum de antro nympharum apud Homerum, et quaeſtiones Homericas, ſententias ad intelligibilia ducentes, de ſtyge fragmentum [k]: epiſtolam ad Anebonem ſacerdotem Aegyptium [l], librum item de praedicabilibus ſiue quinque vocibus, qui introductionis loco organo Ariſtotelis praefigi ſolet, et ab Ammonio Hermeae commentario illuſtratus eſt [m], et tractationem de abſtinentia ab eſu animalium Pythagorica, vitamque Plotini. Inter deperditos vero maxime iacturam hiſtoriae eius philoſophorum deploramus, cuius partem fuiſſe vitam Pythagorae non inepte coniecere viri docti. Ex hac enim vita patet, quot nobis vetuſtiſſimorum ſcriptorum fragmenta veteris philoſophiae hiſtoriam illuſtrantia perierint: quamuis EVNAPIVS [n] dicat, eius hiſtoriam philoſophicam in Platonem eiuſque tempora deſiiſſe. THEODORETVS [o] autem, non vitas tantum philoſophorum, ſed opiniones quoque eorum expoſuiſſe ait. Quod anſam praebuit viris doctis ſuſpicandi, vitae Pythagorae quaedam in fine, quae dogmata tangebant, deeſſe; quemadmodum in MSc. quoque Codd. Porphyrii nomen non praefigitur, quod ſuppreſſum fuiſſe ex ea cauſſa, vt indignationi iraeque imperatorum in ſcripta Porphyrii igne et ſuppreſſione graſſantium eriperetur, recte coniicitur [p]. Etſi vero tot nobis veterum memorias ereptas merito dolemus, fatemur tamen, parum ſinceri de iſta hiſtoria philoſophica poſſe nos ſuſpicari: cuius quidem, praeter vitam Pythagorae, nullo nobis exemplo opus eſt [q]; attamen vt nouo ſpecimine conſtet, qua fide haec ſchola in veterum philoſophorum rebus enarrandis verſata ſit, monemus, tertii libri, quod de Socrate tractauit, fragmentum adduci a CYRILLO [r], ex quo patet, valde iniurium fuiſſe in optimum philoſophorum omnium virum taliaque de eo narrare, quae falſa eſſe et ab eius aduerſariis conficta ſuo loco probauimus. Quare recte eum iam ſuo tempore reprehendit SOCRATES [s], hiſto-

riae

h) l. c. c. 7. ſeqq.

i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 180. ſeqq.

k) Haec ſubiunxit Porphyrii vitae Pythagorae HOLSTENIVS Rom. 1639. quae repetita ſunt addito libro de abſtinentia Cantabrig. 1655. 8.

l) Eam praefixit IAMBLICHO de myſteriis Aegyptiorum THOMAS GALE.

m) Conſ. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163. qui addit explanationem in categorias Ariſtotelis, et Comm. in harmonica Ptolomaei, de quibus tamen ipſe videndus.

n) p. 4.

o) Therapeut. ſerm. II. Conf. EVNAP. p. 17.

p) HOLSTEN. et FABRIC. ll. cc.

q) Vid. T. I. L. II. c. 10. dicta.

r) Contra Iulian. L. VI. init.

s) L. III. c. 23. quae exſcripſit NICEPHOR. L. X. c. 36. et Hiſt. tripart. L. VII. c. 2.

Digitized by Google

riae eccleſiaſticae ſcriptor, quod in libris, quos ſcripſit de hiſtoria philoſophica, Socratis philoſophorum omnium excellentiſſimi vitam ridicule traduxerit, eaque de illo ſcriptis traduxerit, quae nec Melitus vnquam, nec Anytus, Socratis accuſatores contra illum dicere auſi fuerint. Ad quod reſponderi quidem et Porphyrium facile excuſari poſſe HOLSTE-„NIVS [t] ſtatuit, eo quod hiſtoriam ſuam ex aliorum auctorum locis „centonis inſtar concinnauerit, qui vt tempore fuerint propinquiores, „ita fidem maiorem meriti ſint. Qua in re diligentiam eius mirandam „et laudandam eſſe, quod ne illa quidem diſſimulare voluerit, quae ſe-„quiora de clariſſimis hominibus ſeu vera fide ſeu inuidia quorundam „atque obtrectandi ſtudio prodita fuerint. Ea enim quae maleuole contra „Socratem philoſophum ſcripſerit, nequaquam de ſuo confinxiſſe Porphy-„rium, nec propria fide aſſeruiſſe, ſed Ariſtoxeni grauiſſimi ac celeberri-„mi ſcriptoris auctoritate.„ Sed vt demus, nihil hic peccaſſe Porphyrium mala fide, cuius tamen vel ex vna Pythagorae hiſtoria conuinci poteſt, vtque concedamus, non feciſſe male, quod et ſequiores narrationes attulerit, debebat tamen earum falſitatem oſtendere, veroſque nobis hiſtoriae fontes eruere; quod cum pro eruditione critica, qua pollebat, poſſet, idque non fecerit, recte conquerimur cum Socrate hiſtorico, inuidia eum more ſectae ſuae Socratem preſſiſſe, ne gloriae Pythagorae obſtaret eius hiſtoria. Nec meliori fide in reliquis etiam ſcriptis, quae ad philoſophicam hiſtoriam pertinent, fuiſſe verſatum, ex his non inique colligitur. Id quod luculentius forte poſſet oſtendi, ſi ſupereſſet adhuc liber eius, *quod vna ſit Platonis et Ariſtotelis ſecta.* Ex eo enim, quam miſero ſyncretiſmo vtriusque ſectae placita confuderit, potuiſſet demonſtrari. Eandem rationem tenuiſſe in libro *de Homeri philoſophia*, credibile, in quo ſuae philoſophiae placita more toti Graeciae recepto quaeſiuit, vt ex iis colligi poteſt, quae *de antro nympharum apud Homerum* diſſeruit, quae putidiſſimarum allegoriarum equuleo Homerum in eas partes torquent, quae placuere Porphyrio. Fuit et alius Malchus, Sophiſta et rerum Byzantinarum ſcriptor, quem cum philoſopho confudit CONR. RITTERSHVSIVS [u]; quod in Porphyrii nomine BARONIO [x] quoque euenit, qui narrat: *Eum cum ipſum imperatorem contumeliis proſcidiſſet, dignam laboribus mercedem accepiſſe, libris non tantum incendio condemnatis, ſed eo etiam exilio mulctato; miſſo tamen poſt triennium inſigni ad imperatorem volumine ab exilio fuiſſe liberatum.* Ex quo concludit etiam, ad Conſtantinum M. vſque vitam prorogaſſe. Dudum vero obſeruatum eſt viris doctis [y], confudiſſe illuſtrem annalium ſcriptorem Porphyrium philoſophum cum Publio Optatiano Porphyrio poëta, Chriſtiano quidem ſed homine nugaciſſimo, de quo loqui Hieronymum, cuius loco ſeductus eſt Baronius, panegyricus ille ad Conſtantinum,

 qui

t) l. c. c. 8. p. 256.

u) In notis ad eius vitam Pyth. p. 4. Alius enim Malchus Philadelphienſis, alius Tyrius, id quod ipſe p. 27. tandem agnouit, vitam hanc ad Porphyrium pertinere.

x) loc. citat.

y) HOLSTEN. c. 4. p. 224. ſeqq.

qui adhuc ſupereſt [z], euincit. Quo errore animaduerſo ſimul vitae longaeuitas, Porphyrio tributa, concidit.

Iamblichus. §. XX. Porphyrii diſcipulus fuit IAMBLICHVS, in Plotini ſchola praeceptori gloria non cedens, magnumque inter Platonicos recentiores nomen nactus, vnde merito miramur, vitam eius a nemine hactenus accurate fuiſſe deſcriptam [a]. Nam non ſolum magna Alexandrinae philoſophiae et theologiae notitia inclaruit, sed et inter theurgos huius ſectae maximam venerationem famamque meruit; cum enim Conſtantini M. temporibus (vt ex praeceptoris Porphyrii aetate colligi poteſt, et SVIDAS [b] tradit) floreret, quo gentilis ſuperſtitio vltimam minabatur ruinam, labantes partes fulcire artibus Ammonianae et Plotinianae ſcholae ſolennibus haud infeliciter contendit. Illuſtrem genere ortum et ampliſſima atque locuplete familia natum EVNAPIVS tradit, ſuſpicaturque FABRICIVS [c] fuiſſe eum ex poſteris Iamblichi, cuius nomen ex Babylonicis de Sinonidis et Rhodanis amoribus haud ignotum eſt. Patriam habuit Chalcidem Coeleſyriae vrbem, cum aliis huius nominis [d] non confundendam. Praeceptorem habuit initio Anatolium, quem poſt Porphyrium ſumma philoſophiae laude floruiſſe ait EVNAPIVS [e]. Hunc Anatolium eum putat eſſe HENR. VALESIVS [f], qui A. C. CCLXX Alexandriae floruit, et Peripateticam ſcholam in hac Muſarum ſede excitauit, de quo, quia Chriſtianorum ſacris addictus fuit, ad Laodicenſem epiſco-

z) Editus a PAVLO WELSERO, Aug. Vind. 1595. fol. et inter MARCI WELSERI Opera, conf. CAVE l. c. p. 9. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 618.

a) Pleraque, quae de Iamblicho conſtant, EVNAPIO debemus, qui inter vitas Sophiſtarum p. 21. ſeqq. ſatis quidem prolixe de eo egit, ita tamen, vt accuratam criticamque eius viri hiſtoriam merito deſideremus. Qui enim eius operum edendorum vitaeque iis praefigendae ſpem fecere HOLSTENIVS et GALEVS promiſſis non ſteterunt, vid. ILLIVS vita Porph. c. 6. p. 242. et huius praef. ad librum de myſter. Aegypt. qui Eunapii tantum vitam Iamblichi libro praefixit. FABRICIVS, quae habet, ad hiſtoriam literariam ſcriptorum eius tantum pertinent, Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 282. ſeqq. Nec plura dant vel ARCERIVS vel TENNVLIVS, ſcriptorum Iamblichi editores.

b) T. II. in Iamblich. p. 90.

c) l. c. qui de hoc ſcriptore critico egit L. V. c. 6. Vol. VI. p. 822. Floruit hic ſub Traiano et Antonino, et, vt habet ſcholion vetus apud DAV. HOESCHELIVM in annot. ad Photium p. 937. in Syria natus, Babylone vero educatus, literisque melioribus tinctus ſcriba regis factus eſt. Poſtea ſub Traiano captus, et libertati reſtitutus, Graecam quoque linguam didicit et inter rhetores, clarum nomen adeptus eſt. Ab hoc genus forte Iamblichus deriuauit, conf. de eo SVIDAS T. II. p. 90. qui ex his poteſt ſuppleri.

d) Aliquot huius nominis vrbes fuiſſe veteres geographi notant. Vna fuit Thraciae, multorum virorum clariſſimorum patria, inter quos fuit etiam Xenophilus Pythagoreus, cuius meminit IAMBLICH. vit. Pyth. n. 251. Lycophron Iſaeus, rhetor, Eubulides, Philo aliique, de quibus videndus IONSIVS de Script. Hiſt. Phil. L. II. c. 9. p. 160. Fuit etiam Chalcis Euboeae ciuitas, cuius incolas, vt a Chalcidenis Syriae diſtinguat, Chalcidenſes vocat STEPHANVS in Chalcis, conf. SVIDAS in Chalcis T. III. p. 651. quam tamen diſtinctionem non ſemper ſeruarunt veteres, vnde Iamblichus χαλκιδεὺς in inſcriptionibus librorum ſuorum vocatur, et apud IVLIANVM Orat. IV. p. 146. atque EVSTATHIVM Iliad. β. v. 537. f. 211. conf. IONSIVS L. III. c. 11. p. 292. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 282. Ab huius Chalcidis Euboeae moribus chalcidiſſare dicebantur rapaciores et nimis ad rem attenti, eo quod auaritia Chalcidicenſium veteris comoediae conuiciis notata eſſet, vid. ERASM. Chil. II. Cent. II. p. m. 671. Sed in ipſa quoque Syria duae fuere Chalcides, vt docte notatum HADR. RELANDO Palaeſtin. L. I. c. 48. p. 315. vna inter Beroam et Andronam, altera in caua Syria, ſub monte Libano, quae Iamblichi patria fuit, de qua vid. IOSEPHVS Antiq. L. XIV. c. 13. PLIN. L. V. c. 25.

e) p. 21.

f) Annot. ad EVSEB. p. 158.

Digitized by Google

epiſcopatum tandem euectus, inter veterum Chriſtianorum philoſophos pluribus eſt dicendum, FABRICIVS autem, qui Anatolii fragmentum de ſympathiis et antipathiis vulgauit, ab hoc epiſcopo diuerſum iudicat [ff]. Nobis vero Iamblichi praeceptor et aetate paulo iunior, et diſciplinae genere, quod haud obſcure cum Porphyrii ſecta Eunapius iungit, ab illo diuerſus, nec inter Chriſtiani nominis aſſeclas fuiſſe, adeoque ab Anatolio Alexandrino diſtinguendus videtur, quas etiam partes ſequuntur CAVEVS [g] et FABRICIVS [h]. Sed diſtinguendum illum etiam eſſe ab Anatolio, Iamblichi familiari, cuius ſaepe mentionem facit Libanius, ex huius Iamblichi aetate, Iuliani imperatoris tempora aequante [i], recte demonſtratur: Ab hoc Anatolio ad Porphyrium delatus et ab eo in Alexandrina philoſophia inſtitutus eſt. Quo magiſtro vſus, cum ingenio vteretur ſatis felici, ad ſummum philoſophiae gradum adſcendit, ſic vt, monente iterum EVNAPIO [k], praeceptore Porphyrio nulla in re eſſet inferior, praeterquam in concinna orationis ſtructura, dicendique facultate. *Neque enim*, vt is addit, *pari venere et gratia ab eo dicta inſtructa fuerunt, neque candorem habebant et perſpicuitatem, neque puritate ſermonis exornare ſcripta laborabat, quanquam non obſcuritate inuoluta ſit, aut vitium habeat oratio; ſed lectorem non detinet, nec obrepit illecebris quibusdam, et ad lectionem inuitat, quin potius auertere et obtundere aures videtur.* Vnde non probandum LVDOVICI VIVIS [l] de Iamblicho iudicium, qui *ingenio moribusque Porphyrio meliorem fuiſſe* putat. Nam nec eruditionis per omnes diſciplinas verſatae lateque graſſantis elegantia Porphyrium vicit, nec moribus fuit melior, ſed eandem peſtilentiſſimam doctrinam in ciuitatis Ieſu Chriſti fraudem et detrimentum, dolis, mendaciis, praeſtigiis et fanatica philoſophia propagauit, et ſuperſtitionem, ſi non iſta, qua Porphyrius, rabie, eadem tamen imponendi et mentiendi audacia et impudentia fulciuit [m], inde-

ff) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 295.

g) Hiſt. Lit. Script. eccleſ. p. 87.

h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 275. {Occurrit apud STOBAEVM Serm. LI. p. 187. fragmentum Epiſtolae Iamblichi ad Anatolium, in quo de iuſtitia agitur, conf. Cl. HASAEVS de Acad. Beryt. C. VIII. §. 6. C. X. §. 5. ſeq.

i) Dicetur de eo paulo infra.}

k) loc. cit.

l) Ad AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 12.

m) Porphyrii et Iamblichi ſcripta inter ſe comparantibus, manifeſtum eſt, longe infra praeceptorem eſſe Iamblichum non dictionis tantum elegantia et ſermonis gratia, vt fatetur Eunapius, ſed et ordinis, perſpicuitatis, et eruditionis, lectionis imprimis infinitae. Quam licet Iamblichus ſaepe quoque ſpiret, arat tamen vitulo aliorum et praecipue Porphyrii, vt vel ex ſola vitae Pythagorae ab vtroque ſcriptae collatione patet. Cautius etiam parciusque mentitur Porphyrius, quam Iamblichus, impudentiſſimae frontis homo. Moribus vero melior fuiſſe, reſpectu tantum odii in Chriſtianos et librorum peſtilentiſſimorum, Iamblichus dici poteſt. Qui ſi vel Porphyrii temporibus vixiſſet, vbi gentilis ſuperſtitio adhuc dominabatur, forte meliorem ſe atque candidiorem non praeſtitiſſet, vel ſi Iuliani aeuo floruiſſet, eius patrocinio ad perſequendam Chriſtianam religionem fuiſſet vſus. Sed Conſtantini M. temporibus cum eſſet, vbi ſacra Chriſtiana ab imperatore recepta ſunt, modeſte magis parceque philoſophis cum Chriſtianis erat agendum. Quod adeo non negat EVNAPIVS p. 37. vt potius moneat, „philoſophos huius ſectae rem ſuam „occultam tum habuiſſe, ob temporum iniqui„tatem, quod tum Conſtantinus imperium re„geret, qui fana toto orbe celebratiſſima euer„tebat, et Chriſtianorum aedificia extruebat. „Hincque fuiſſe, quod doctiſſimus quisque di„ſcipulorum ad myſteriis congruum ſilentium, „et dignam antiſtite taciturnitatem inclinare coe„perit, iisque anguſtiis ſe concluſerit etc." Quae vt horum hominum conſilia produnt, ita malitiae magis et calliditatis, temporibus inſeruientis, quam probitatis ſpecimen faciunt.

Digitized by Google

indeque celebritatem in hac Ammonii et Plotini ſchola nactus eſt maximam, tantamque, vt nec Chriſtiani ab eo laudando deſiſterent [n], et imprimis huius ſcholae homines in coelum laudibus eum extollerent. EVNAPIO enim famigeratiſſimus philoſophus, *θαυμάσιος* ſiue admirandus, et doctor diuiniſſimus, Proclo, diuinus, audit, vt alia horum hominum elogia taceamus [o]. Fecit haec ſumma philoſophiae Iamblichi celebritas, vt diſcipulos nanciſceretur plurimos, qui, vt refert EVNAPIVS [p], vndecunque affluebant, ad hauriendum ab eo animi cultum. Inter eos fuere [q] Sopater Syrus [r], Aedeſius et Euſtathius Cappadox, de

n) AVGVST. de C. D. L. VIII. c. 12. BESSARIO adu. calumniat. Plat. L. II. c. 9. conſ. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 228. ſeqq.

o) Vid. quae collegit SAM. TENNVLIVS ad IAMBLICHI Introd. in Nicomach. p. 60.

p) loc. cit.

q) Addi hi diſcipuli debent catalogo Platonicorum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52. ſeqq.

r) Sopatrum, Apameae ex Syria oriundum laudat EVNAPIVS l. c. ob eloquentiam in dicendo et ſcribendo ſummam, et SOZOMENVS *τὸν ἐπιστημότατον τόν τε παρ' Ἕλλησιν ἐπὶ παιδεύσει γεγενημένον*, „philoſophum eruditionis „cauſſa apud Graecos ea aetate nobiliſſimum habitum „ vocat. Qui qualia fata habuerit in aula Conſtantini, his verbis exponit EVNAPIVS in Aedeſio p. 39. „Conſtantinopolis, vetuſto „nomine Byzantium, antiquitus ſuppeditabat „Athenienſibus annonam, fidemque omnem ſuperabat frumenti inde aduecti vis: at noſtro „ſeculo neque onerariae naues, quas Aegyptus „mittit, totaque Aſia cum Syria et Phoenice, „neque frumentariae copiae ex aliis prouinciis „vectigalibus comportatae, explere valent aut „ſatiare circumfluentem et copioſam populi multitudinem, quam Conſtantinus e debellatis vrbibus Byzantium tranſtulit, ac circum ſe habere voluit, ad captandos in theatro a temulentis et crapulam reiectantibus, plauſus, ambiens ſcilicet a titubante populo laudari, nominarique ab his, qui difficulter nomen ſonant, „niſi ex vſu. Accidit forte vt cum Byzantii poſitu male conueniret nauium appellentium acceſſus, ni ſecundus, purusque auſter afflaret; „quod cum ob montium naturam vſu veniret, „tuncque frequentius malum illud occurreret, „plebs ſtimulante fame incenſa ad theatrum conuenit; ingens raritas laudum ebrii populi ſtuporem imperatori incuſſerat. Interea inuidi „opportunum cumprimis tempus ſe inueniſſe „rati, Sopater, inquiunt, tantis per te honoribus cumulatus beneficio ſummae peritiae, quae „te quoque laudatorem habet, et per quam „imperatorio in ſolio reſidet, ventos vinxit. „Quo audito credulus Conſtantinus ſecuri virum percuti mandat, maleuoli dicto citius exequi iuſſa feſtinant. Illius mali auctor fuit „Ablabius, praetorio praefectus, qui a Sopatro „claritate ſuperabatur.„ Ita quidem Eunapius, qui tamen paulo ante celare non potuit, Sopatrum, „reliquis Iamblichi diſcipulis ſe abſcondentibus, cum et ceteris eloquentior, et natura „ſublimium honorum appetens eſſet, animoque „magnus atque ferox, aſpernatum reliqua in „turba aetatem degere, magna celeritate ad aulam imperatoris accurriſſe, quaſi Conſtantini „propoſitum atque impetum domiturum et ratione ſuperaturum. Addit porro: eo exiſtimationis perueniſſe, vt imperator delinitus captusque ab homine aſſeſſorem eum ad dextram „publice habuerit: proceres aulicos inuidia diſruptos, quod regia philoſophiam iam ſerio addiſceret, concilia coetusque agitaſſe, vt Sopatrum inſidiis euerterent, et iſta quidem arte „Ablabium fuiſſe vſum.„ In qua Eunapii narratione fidem quidem et veriſimilitudinem deſideramus, cum ſatis prodiderit, extollendae, quam commendabat, philoſophiae Plotinianae cauſſa hanc ſe ſcenam exornaſſe, et nullis teſtimoniis conſtet, Conſtantinum Sopatrum ad philoſophiam iſtam magicam et theurgicam docendam in aulam ſuam vocaſſe; immo rumor vulgi fuerit Sopatrum, quod caede genere proximorum Conſtantinum expiari poſſe negaſſet, reiectum eſſe, et imperatorem ad Chriſtianorum ſacra tranſiiſſe, vt refert SOZOMENVS H. E. L. I. c. 5. p. 407. non putamus tamen, totam reiiciendam eſſe, et de veritate mortis Sopatri dubitandum, quod placet GAVDENTIO de philoſ. Rom. c. CLXXI. p. 231. Nam SVIDAS quoque in Sopater T. III. p. 354 narrat: „Conſtantinum eum interfeciſſe, vt fidem faceret, ſe „non amplius religioni gentili addictum eſſe.„ Id quod Suidas, vel quisquis auctor eſt, quem is exſcripſit, improbat. Quod ſi in obſcura re aliquid coniiciendum, videtur Sopater apud Conſtantinum ante eius ad Chriſtianam religionem conuerſionem gratioſus fuiſſe, et pro magno theurgo et hierophanta habitus. Nam Ioannes Lydus apud VALESIVM ad loc. cit. Sozom. p. 101. refert: „Conſtantinum Sopatro „in condenda vrbe Conſtantinopolitana vſum „eſſe *τελεστῇ* et praetextato hierophanta: „ nec aliunde putamus ortam fabulam de negata a Sopatro expiatione ſcelerum, quam vt accedente ad ſacra Chriſtianorum imperatore eum inuidia, (quam ſatis prodit Eunapius) onerarent philo-

de quibus in ſequentibus dicendum; e Graecia Theodorus et Euphraſius, virtute excellentes viri, aliique multi, non multo in dicendi facultate inferiores. Adduntur his alii ex Alexandrina ſecta viri celeberrimi, quos vero non audiuiſſe Iamblichum, facile temporum rationes euincunt. Nam hanc philoſophandi rationem ex Iamblicho non percepiſſe, et in patriam Athenas retuliſſe Neſtorii filium, Plutarchum, vt vult HOLSTENIVS [s], et qui hunc exſcripſit TENNVLIVS [t], aetas eius, Iamblicho multo inferior, prodit, vt ex iis, quae infra de hoc philoſopho dicentur, conſtabit; nec alio ſenſu potuit ex Iamblicho Alexandrinae philoſophiae myſteria addiſcere, quam vel ex ſcriptis, vel ex quodam diſcipulorum Iamblichi [u]. Nec meliori iure Iulianus apoſtata [x] et Proclus [y] inter Iamblichi numerantur diſcipulos. Hic enim Conſtantino M. imperante vixit, et quidem, primis imperii eius annis, quibus nondum natus fuit Iulianus, quem poſt Iamblichi demum obitum aſpexiſſe lucem eſt veriſimile. Proclus ſerius Athenis docuit, ſeculo quinto ineunte demum natus. Vterque autem cum ex Iamblichi potiſſimum ſcriptis profecerit [z], et hanc philoſophandi viam didicerit, erroris inde fons liquet. Valde in his diſcipulis ſuis erudiendis diligentiam et dexteritatem animi proba-

philoſophi et ſacerdotes. Facta vero ad caſtra Chriſti tranſitione Conſtantini, Sopatrum hominem ambitioſum, quod non negat Eunapius, vt priſtinam exiſtimationem tueretur apud imperatorem, artibus forte ſuis tentauiſſe, Conſtantinum autem et populi metu et aulicorum inſtigatione, cum malae artes Sopatri in vulgus eſſent notae, eum ſuſtuliſſe e medio, vt ſe horum hominum inimicum oſtenderet, eorumque artes ſe improbare publico ſpecimine demonſtraret. Certe Ablabium hominem ex infima ſorte ad tantam dignitatem euectum inuidia preſſiſſe, Sopatrum narrat etiam ZOSIMVS Hiſtor. L. II. Scripſit hic Sopater librum, teſte SVIDA loc. cit. de prouidentia, et de iis, qui immerito ſunt felices vel infelices, ex cuius argumento coniicimus, occaſionem Sopatrum ſumſiſſe a nutante in aula fortuna ſua, et inuidia Ablabii, praeter meritum ad tantam dignitatem euecti. Vocat hunc Sopatrum SOZOMENVS loc. cit. προεστῶτα τῆς τοῦ Πλωτίνου διαδοχῆς, quod tantum de doctrina Plotini, quam is propagauit, intelligit VALESIVS ad hunc loc. ſed ad ipſam ſcholam, licet certo loco non affixam referendum eſſe, ſucceſſio ſcholae Plotinianae ſupra enarrata ſatis confirmat. Fit etiam Sopatri mentio in IVLIANI Ep. XL. tanquam adhuc viui, quod cum rationibus chronologicis aduerſum ſit, argumentum inde ſumſit praeſtantiſſimus DODWELLVS de aetate Pythag. p. 187. γνησιότητα harum epiſtolarum in dubium vocandi. ὁ πάνυ FABRICIVS autem Bibl. Graec. Vol. I. p. 413. non neceſſe putat Sopatrum Syrum Iamblichi diſcipulum eundem exiſtimare cum Sopatro, quem Ablabii ſycophantia interemit Conſtantinus. Quod tamen nec Eunapii, nec Sozomeni narrationi ſatis quadrat; vterque enim de Sopatro Iamblichi diſcipulo manifeſte loquitur, vt ex collatione patet. Nec obſtat quod FABRICIVS loc. cit. monet, dici hunc Sopatrum non Iamblichi, ſed Plotini diſcipulum: non enim vel γνώριμος vel ἑταῖρος Plotini dicitur, ſed antiſtes ſcholae Plotinianae: ast tales et Plutarchus, et Proclus, et Iſidorus, et alii huius ſectae philoſophi fuerunt, licet Plotinum ipſum non audiuerint. Vnde non videmus, qua ratione ab errore chronologico locus ille in epiſtolis Iuliani queat liberari, niſi dicamus, Sopatrum hunc iuniorem fuiſſe, illo diſcipulo Iamblichi ſenioris, quod amplexus eſt poſtea FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 283. IX. p. 423.

s) De vit. Porphyr. p. 236.
t) Ad IAMBLICH. in Nicomach. p. 61. conf. OLEAR. de philoſ. eclect. C. III. p. 1214.

u) conf. MARIN. in vita Procli p. 74. SVIDAS in Plutarch. Neſt. T. III. p. 133. et in Nicolaus T. II. p. 624. IONS. de S. H. Ph. L. III. c. 6. p. 241. c. 18. p. 301. 302. quaeque infra de hoc philoſopho dicemus.

x) Vid. TENNVLIVS ad loc. cit. Iamblichi p. 51.

y) ZONARAS Annal. T. III. p. 28. et ex eo PEVCERVS de diuin. et TENNVL. l. c.

z) Vid. IVLIAN. Orat. IV. p. 146. MARIN. l. c. c. 32. conf. FABRIC. ad h. l. p. 81. et Bibl. Graec. Vol. IV. p. 294.

Digitized by Google

probauit Iamblichus. Teſte enim Evnapio [a], ,,erga cunctos ex ae- ,,quo erat comis ac benignus, et vix quicquam in ſui gratiam agebat ex- ,,tra diſcipulos et ſodales, numinis religione tactus, plerumque vero ,,cum ſuis conuerſabatur, conuictum facilem ſequens, et frugalem priſci ,,ſeculi menſam apponens [b]; in ſympoſio praeſentes exhilarabat, et ceu ,,nectare delibutos replebat, qui vero indefeſſo eius audiendi ſtudio arde- ,,bant, neque ſatietatem huiusce voluptatis capere poterant, aſſidui illi ,,erant conuiuae.,, Non vero eruditionis tantum celebritas hanc diſci- pulorum admirationem ei conciliauit, ſed praecipue ſanctitatis fama, et theurgicae virtutis inſolita, quae de eo narrabantur, opera. Narrabant enim diſcipuli [c], rumorem emanaſſe per eius miniſtros, Iamblichum in- ter fundendum preces videri ab humo plusquam cubitos decem ſublimem rapi atque attolli, corpus et veſtimentum in aureolum colorem mutari, mox finitis precibus in priſtinam redire ſpeciem corpus, ac tum demum ad terram deſcendere, et in congreſſum colloquiumque venire [d]. Sed et alia virtutis humana maioris exempla afferebant, et qua ratione futura praeuiderit, tanquam praeſentia, exponunt: imprimis vero imperium in daemonas exercuiſſe tradunt, eiusque exemplum narrant [e], lauantem in thermis Syriae, quae Gadara erant, nata de balneis diſceptatione, vt diſcipulis doctrinae ſuae fidem faceret, iuſſiſſe eos ex popularibus indige- nis ſciſcitari, quibus iam olim nominibus donati fuiſſent duo e calidis fon- tibus elegantiores: et poſtquam reſciuiſſet, vni amori, alteri anteroti ſiue amori oppoſito, nomen eſſe, ipſum confeſtim, contacta manu aqua, paucis admurmuratis verbulis de fontis imis exciuiſſe puerulum candidum, commoda ſtatura, capillitio in fuluum aurum tincto, dorſi cute nitida. Tum tranſeuntem ad alterum fontem, et eadem, quae prius peragentem, alterum amorem euocaſſe, prioris per omnia ſimilem, extra comas nigricantes magis et rutilas per collum ſparſas: ambos pu- ſiones circumfuſos arctis complexibus Iamblicho veluti naturali patri in- haeſiſſe, eos vero illum in proprias ſuas ſedes e veſtigio reſtituiſſe, ob- ſtupefacto comitum et familiarium coetu, qui ab eo tempore ſcrutari quicquam deſierint, et argumentis ac ſignis, quae viderant, tanquam vali-

a) l. c. p. 23. Vtimur verſione Hadriani Ivnii, quam tamen cum Graeco textu conferre e re fore lectoris monemus.

b) Morem hunc Platonicorum, vt omni fere, ita hoc quoque, tempore fuiſſe, vt non tantum conuiuia inter ſe celebrarent, ſed et philoſophiae ſtudioſos iuuenes in menſa ſua alerent, Plotini, Longini, Porphyrii hocque Iamblichi exemplo conſtat, ad quem morem hic alludit Eunapius, veteremque conuictum Pythagoreum obſeruatum a Iamblicho et reductum eſſe innuens.

c) Evnapivs loc. cit. Vbi tamen memorabile, quod diſcipulis talia narrantibus reſpondit Iamblichus: ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς ὀυκ ἦν ἄχαρις ταῦτα δὲ ὀυχ ὄυτως ἔχει; ,,Qui ita vos decepit, ,,non fuit inuenuſtus, ſed haec ita ſe non habent.,, Forte de aliis quoque, ſi non dixit, cogitauit tamen Iamblichus, quae de ipſo narrabantur.

d) Ibid. Haec et ſimilia nugarum et mendaciorum exempla plurima narrauit ſchola Platonica. De Brachmanibus talia refert Philostrat. vit. Apoll. L. II. c. 5. Sed idem tamen miraculum de Loiola referre Maffeium notat Fabricivs, ad Marinum p. 83. qui memorabile exemplum affert ex Bodini Colloq. heptaplom. II. mulieris annis amplius 30. cum atrato daemone ephialte concumbentis, quae tamen tantam religionis et pietatis prae ſe ſpeciem ferebat, vt dum ſacra fierent, ſublimis veheretur e terra.

e) Evnap. loc. cit.

Digitized by Google

validis habenis pertracti in omnibus credulos ſe praebuerint. Plura eiusmodi de illo in vulgus ſparſa fuiſſe fidei abſona monſtrique ſimilia, ait Evnapivs [f], nec ſe tamen hiſtoriae veraci et ſolida fide nixae, fabulas inanes et commentitias inſerere velle: immo, et haec ipſa ſcribere non ſine religione quadam, metuentem, ne rumores ſint et fictae auditiones, niſi quod viros ſequatur, qui fidem non adhibentes aliis rei viſae ſenſu permoti ſint. Quibus an fidem ſuam ſatis in tuto poſuerit Eunapius, iudicium erit penes lectorem. Nos hoc vnum addimus, non inſolens quidem in hac ſchola fuiſſe, praeſtigiis vti, artibusque magicis homines decipere: valde tamen, ſi non ipſius Eunapii, ſaltem virorum iſtorum, ad quos prouocat, fidem ſuſpectam eſſe, cum ſupra iam probauerimus, Iamblichum ipſum non licitum tantum, ſed et pium et laude dignum ſtatuiſſe, quicquid monſtrorum de diuinis narratur, fidem ei adhibere, et mendaciis quoque atque fraude vti, modo ſuperſtitionem, cui addicti erant hi homines, promoueret, et contra emergentem in dies magis Chriſtianam veritatem collocaret in tuto. Qui ſi ex arte fuiſſent mentiti, et veriſimilitudinis leges non migraſſent, maiori labore in fraude deprehenderentur: aſt inſigni mentiendi licentia enormes fabulas cudentes omni ſe mox fide indignos oſtendunt. Etſi vero, vel mediocriter attento non poſſunt non eiusmodi fabulae eſſe ſuſpectiſſimae, ea tamen coecutientis philoſophorum vulgus miſeranda fuit conditio, vt Iamblichum in coelum non tantum extollerent, ſed et διδάσκαλον θειότατον, *praeceptorem diuiniſſimum* vocare non erubeſcerent, et reſpectu ad miracula et ſtupenda, quae de eo narrabantur, opera habito, θαυμάσιον, ſingulari appellationis genere nominarent, nempe vt recte obſeruauit Ionsivs ob θαυματουργίαν et miras praeſtigias. Inſolita enim apud vetuſtiſſimos Graecos appellatio, poſt nati demum Chriſti tempora, quae miraculis eius inclaruere, in vſum veniſſe videtur, θαυμασίου enim titulum atque laudem ante Galenum, Athenaeum, et, ex Chriſtianis Tatianum non occurrere, erudite idem obſeruauit, et exemplis docuit Ionſius: vnde coniicimus, vocem a Chriſtianis forte exortam, qui viros ſanctos θαυμασίους eſſe, recte dicebant, ob miraculorum claritatem, gentiles ſcriptores ſuis vindicaſſe, et non illos tantum admiratione dignos pronunciaſſe, qui mirabili virtute et eruditione excellerent, vt Cicero [g] Herodotum Halicarnaſſaeum dixit mirabilem, et Athenaevs [h] θαυμασιώτατον, ſed imprimis illos iſto mactaſſe titulo, qui mirabilia praeſtitiſſent, ſiue vera eſſent, ſiue ficta, qua ratione Apollonium fere primum ex philoſophis inclaruiſſe ſupra narrauimus. Fecit haec miraculorum claritas, vt iuuenes philoſophiae ſtudioſi aliarum ſectarum philoſophos relinquerent, Iamblicho adhaeſuri, qui ſcilicet mirabiles iſtas artes et ipſi pernoſſe cupiebant, id quod Alypio accidiſſe, philoſopho corpore exiguo, pauloque quam cubitale aut Pygmaei maiore, ingenio autem maximo et in dialecti-

cis

f) De S. H. Ph. L. II. c. 12. p. 174. g) Orat. in Brut. h) Deipnoſoph. L. III. c. 5.

cis exercitatiſſimo, quem ipſe Iamblichus magni fecit, quod eius in periculis maliſque conſtantiam et animi firmitatem, praeterea orationis acrimoniam et penetrationem probaret, narrat EVNAPIVS [i]. Fuit vero Iamblichus ingenio ſatis quidem felici atque fertili et ex praeceptoris Porphyrii doctrina, eruditione quoque philoſophica et mathematica probe exacto, ſed iudicii vi non firmato, quae ratio eſt, cur ad enthuſiaſmum et fanaticam philoſophiam declinauerit. Elegantiae etiam dictionis incurium fuiſſe, ſupra Eunapio fatente percepimus, et plagii eum praecipue in praeceptorem commiſſi reum eſſe diximus. Multoties enim, in vita Pythagorae exſcripſit Porphyrium, nec tamen, vel verbulo eius mentionem fecit, vel, per quem profecerit, faſſus eſt. Idem crimen in praeceptorem commiſit, teſte SIMPLICIO [k], in commentario in categorias Porphyrii, quem ſaepe iiſdem fere verbis expreſſit. Sed et attentionem atque induſtriam in ſcribendo merito in Iamblicho deſideres. Quae negligentia fecit, vt haud raro idem bis ſcriberet, et odioſe repeteret, cuius exempla pluſcula in vita Pythagorae obſeruantur [l], quae non ſatis excuſat KVSTERVS [m], exiſtimans, *vitae huic Pythagoricae non eſſe vltimam manum a Iamblicho impoſitam, ſed varia tantum collectanea ad hoc argumentum pertinentia, confuſe, vt fit, in ſchedas ab eo coniecta, vnde alii poſtea vitam hanc conſarcinauerint, idque tam exigua cura ac diligentia, vt ſaepe eadem, ſuperiorum obliti, bis terue iterarent, et quaedam in alienum locum nullo iudicio infercirent.* Non enim tantum nullo vir doctus argumento hanc ſuam coniecturam firmat, ſed et illa ipſi operis huius oeconomiae contraria eſt, quae auctorem data opera, ſecundum methodum Platonicis adhibitam hanc biographiam conſcripſiſſe teſtatur. Nec dici poteſt, Iamblichum vitae huius collectanea tantum congeſſiſſe, cum ex decem, quos de philoſophia Pythagorica ſcripſit, libris, hic primus fuerit, quem abſoluit. Nulli itaque dubitamus Iamblicho hanc negligentiam tribuere, quem non eſſe accuratum ſcriptorem, et reliqua eius ſcripta oſtendunt, et non negat Eunapius, auertere ea potius et obtundere aures lectoris, quam allicere. Eruditionem tamen et lectionem, mathematicarum etiam diſciplinarum peritiam ei non denegandam eſſe, ex ſcriptis eius ſatis apparet, modo lectorem is nanciſcatur in eo argumento ſatis exercitatum atque attentum, et philoſophiae Alexandrinae non ignarum, ſine cuius notitia pleraque Iamblichi ſcripta griphi ſunt atque aenigmata; quae vero rite intellecta miram nobis huius philoſophiae cognitionem parant, quam aliunde fruſtra petimus. Dolemus itaque vehementer ex decem, quos conſcripſit, libris Pythagoricis, dimidiam partem intercidiſſe. Superſunt tamen non ſine magno philoſophicae hiſtoriae emolumento, *vita Pythagorae* ab eo ſcripta, cuius editionem, poſt

i) p. 29. ſeqq. Vnde ſua hauſit PETR. BAYLE Dict. T. I. art. Alypius, p. 162.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 189.

l) Vid. n. 68. 188. 225. collato n. 86. 87. 137. item n. 69. 229. n. 133. 177. n. 196. 224. n. 101. 102. 230. 231. n. 139. 140. 148.

m) Praef. ad IAMBLICHI vitam Pythagorae.

poſt ARCERII ſatis infelicem [n], ob corruptos maleque emendatos, quos habuit codices, et promiſſas HOLSTENII [o] atque GALEI [p], LVDOLPHO KVSTERO [q] debemus, de qua cum Tomo primo [r] neceſſaria dixerimus, hic prolixi eſſe nolumus. Alter, qui huc pertinet liber, *ſermones protrepticos* ſiue *exhortationes ad philoſophiam* continet, ab eodem Arcerio non magis feliciter editas et Latine verſas, quas meliori habitu nobis dare cum conſtituiſſet FABRICIVS [s], intercedente V. C. TIBERII HEMSTERHVSII opera, lampadem ei tradidit. Dignae eae ſunt noua editione, cum philoſophiae Pythagorico-Platonicae magna inde lux queat affulgere. Idem vero, quod in vita Pythagorae notauimus, vitium in his quoque exhortationibus regnat, vt in iis repetatur iisdem verbis, quod priore libro dixerat; quae ſatis probant, ipſum Iamblichum huius negligentiae eſſe auctorem. Tertii libri, *de mathematica communi diſciplina* fragmenta tantum quaedam edidit NIC. SCVTELLIVS [t], optamus itaque, vt a viro quodam docto, et mathematicarum pariter atque Pythagoricarum doctrinarum gnaro ex bibliothecis regiis Galliae, Italiae, Britanniae et Germaniae, vbi integer latet, eruatur, et docto commentario illuſtratus edatur, quod poſt Holſtenium et Galeum [u], qui omnium librorum Iamblichi editionem meditati ſunt, Tennulius quoque, Kuſterus et Hemſterhuſius nos ſperare iuſſerunt [x]. Quartus ex Pythagoricis Iamblichi ſcriptis eſt *introductio ſiue commentarius in inſtitutiones arithmeticas Nicomachi Geraſeni*, de quo ſupra [y] dictum, adieciſſe IOACH. CAMERARII ſuumque commentarium SAMVELEM TENNVLIVM [z]. Quartum hodie legimus, *de myſteriis Aegyptiorum* Chaldaeorum, Aſſyriorum, ſiue reſponſionem ad Porphyrii epiſtolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, quem nobis ſeruatum eſſe, merito nobis gratulamur, cum non aliunde melius Ammonianae ſcholae, et, ſi recte attendatur, Orientalis quoque et Aegyptiacae, qualis circa nati Saluatoris tempora inualuit, philoſophiae placita de Deo, diis, daemonibus, horumque cultu et commercio, deque tota theurgia et coniunctione animi cum Deo, addiſci queant, vnde recte MORHOFIO [a] compendium theurgiae gentilis dicitur, in quo vero micare lucidiſſimae veritatis ſcintillas et ſtricturas quaſdam Chriſtianiſmi, ſine calculo dixit illuſtris HVETIVS [b]. Nihil enim horum deprehendet lector cautus et dictionis Platonicae gnarus, ſi ab iis receſſeris, quae, vt propius Chriſtianis accederent, mira fallendi aſtutia doloque confinxere homines

 verſi-

n) Franeq. 1598. 4. ignoſcendum tamen Arcerio corruptos Codices ſequenti. Plerique enim codices Iamblichi eius commatis ſunt, hinc cum Graecis malis ſibi rem fuiſſe conqueritur THOM. GALE praef. ad librum de myſt. Aegypt.

o) In vita Porphyr. c. 6.

p) loc. cit.

q) Amſtelod. 1707. 4.

r) L. II. c. 10. conf. FABRIC. l. c. p. 287.

s) Ibid. p. 289.

t) Ad calc. libri de myſt. Aegypt. Rom. 1556. 4.

u) Vid. ll. cc.

x) Conf. FABRIC. l. c. p. 290.

y) Sect. III. huius capitis §. 25.

z) Arnhemii 1678. 4.

a) Polyhiſt. T. I. L. I. p. 87.

b) Demonſtrat. Ev. axiom. 4. p. 15. ed. rec.

Digitized by Google

verſipelles, qualia infra, vbi de philoſophia eorum agendum, producemus. Dedit nobis ſcripti ad cognoſcendam horum temporum philoſophiam late vbique Sec. III et ſequentibus regnantem, vtiliſſimi editionem et verſionem nullius prorſus pretii NICOLAVS SCVTELLIVS [c], meliorem vero [d] doctoque commentario illuſtratam, vir de veteri eruditione immortaliter meritus THOMAS GALEVS [e]. Quintus, ſextus, ſeptimusque huius collectionis Pythagoricae liber de phyſicis, ethicis et diuinis, quae in numeris obſeruantur, tractauit, octauus inſtitutiones muſicas ex mente Pythagoreorum, nonus inſtitutiones geometricas, decimus introductionem ſphaericam exhibuit, quos omnes hodie deſideramus [f]. Sed et multa alia ſcripſit Iamblichus deperdita hodie, quorum catalogum confecit Cl. FABRICIVS [g], qui videndus. Vbi et quo tempore mortalitatis exuuias depoſuerit, incertum. Ex verbis EVNAPII [h], quibus Iamblichum Alypium in patria decedentem ſenio confectum, ſecutum paulo poſt eſſe dixit, colligi poſſe, eum Alexandriae obiiſſe, vidit quidem FABRICIVS [i], ſed recte monuit, incertum id eſſe, nam hoc tantum verba eius velle videntur, ſublato in patria morte Alypio Iamblichum non diu ſuperuixiſſe. Nec de mortis tempore certiora conſtant. Id vnum ex EVNAPII [k] relatione certum eſt, poſtquam Iamblichus hominem exuiſſet, diſcipulique eius alius alio diſperſi eſſent, Sopatrum in aulam Conſtantini M. ſe contuliſſe; vt ſupra in ora paginae narrauimus: ex quo ſequitur mature, viuo adhuc Conſtantino, obiiſſe Iamblichum: ex quo annum eius mortis in A. C. CCCXXXIII incidere, viri docti [l] coniectant: quod ſi cogitamus, fuiſſe Iamblichum Porphyrii diſcipulum, qui ineunte Sec. IV obiit, vix vltra hos annos extendi poteſt vitae eius terminus. His ſuppoſitis indubitatum eſt, aſt in Iamblichi hiſtoria ad euitandam homonymiae confuſionem probe notandum, Iamblichum illum, ad quem epiſtolas dedit Iulianus imperator, quique et gente et theurgiae profeſſione noſtro par fuit, a Porphyrii diſcipulo eſſe diſtinguendum. Etſi enim is Syrus erat, Apamea tamen, non Chalcide oriundus fuit, et theurgicis quidem miraculis non minores a Iuliano laudes, quam Iamblichus Chalcidenſis a diſcipulis retulit, ſed ſi recte attendimus, ab ipſo IVLIANO [m] ab eo, ad quem ſcripſit, et cuius etiam non ſine elogio meminit Libanius, diſtinguitur. Chalcidenſis enim Iamblichi ſcriptis ſe in arcana philoſophia inſtitutum fuiſſe, ipſe fatetur, ſicque viuae vocis inſtitutionem excludit. LIBANIVS vero in epiſtola quadam, quam vulgauit primus FABRICIVS [n], et poſt eum ereptus nuper nobis non ſine magna literaturae omnis iactura deſideratiſſimus IO. CHRIST. WOLFIVS, cui inſignem epiſtolarum LIBANII collectio-

c) Vid. PETAVIVS ad Iulian. p. 275.
d) FICINVS excerpta tantum ex eo dedit, in ſelectis Platonicis.
e) Oxon. 1678. fol. ex theatro Scheldoniano.
f) Conf. FABRIC. l. c. p. 292. ſeqq.
g) loc. cit. p. 293.
h) p. 33.
i) loc. cit. p. 283.
k) p. 37.
l) Conf. FABRIC. l. c.
m) Orat. IV. p. 156.
n) loc. cit. p. 284.

ctionem debemus, clariſſimis verbis Iamblichum hunc theurgum et *τὸν ὁμώνυμον θεῖον, eius patruum cognominem*, diſtinguit. Nec aliter rationes chronologicae admittunt, quae Iulianum vix ante obitum Iamblichi natum docent. Ex quibus hoc etiam manifeſtum eſt, elogia, quae a Iuliano Iamblicho tribuuntur, pleraque ad Chalcidenſem a viris doctiſſimis [o] perperam referri, cum iuniorem tantum concernant. Quod ſi Iamblichos Sopatrosque duos inter ſe diſtinguere non placet, reiiciendae ſunt cum Dodwello epiſtolae Iuliani, et ſuppoſitae imperatori cenſendae a ſophiſta quodam, chronologiae rationem non habente, cui coniecturae fauet dictio admodum ſophiſtica et imperatore indigna. Verum cum et Iulianus ab his hominibus edoctus eorum in dicendo veſtigia preſſerit, et, vt vidimus, Iamblichus illi laudatus patria et vitae tempore a Iamblicho Chalcidenſi diſerte diſtinguatur, Libanius etiam huius mentionem faciat, vix Dodwellianam opinionem poſſe admitti putamus: nec veriſimilitudinem excedit, hominem quendam Iamblicho et generis propinquitate et natione affinem, iisdem, quibus ille, artibus et philoſophiae ſtudiis innutritum, non minorem theurgicis patrui artibus famam ſibi conciliaſſe: vt Sopatros quoque duos fuiſſe non ſine veriſimilitudine dicitur: vel ſi hoc non placet, coniiciendum, habuiſſe Iamblichum Apameenſem diſcipulum, praeceptoris veſtigiis non minus, quam Sopater Iamblichi Chalcidenſis, inſiſtentem, qui in iſta Iuliani epiſtola ob morum et circumſtantiarum ſimilitudinem, cum praeceptorem haberet Iamblichum, vocatus eſt Sopater. Certe per familias artes ſuas ſacras tradidiſſe *ἱερὰν γενεὰν*, ad imitationem Pythagoreorum, Eunapiana eorum hiſtoria nos dubitare non ſinit. Ex eadem vero, quam fiximus, Iamblichi mortis epocha fabulam quoque eſſe, comperimus, quod Zonaras et Cedrenus et poſt hos recentiores quidam [p] Iamblicho tribuunt, detexiſſe philoſophum, per alectriomantiam primarum literarum nominis ΘΕΟΔ. Oraculum, quod eum indicaret, qui Valenti imperatori eſſet ſucceſſurus. Valentis enim tempore Iamblichum iam ad plures abiiſſe ſupra probauimus, nec de eo quicquam memorant, qui malis artibus in fortunam et ſucceſſionem Caeſaris a Platonicis inquiſitum fuiſſe narrant AMMIANVS MARCELLINVS [q], SOCRATES [r], SOZOMENVS [s] et NICEPHORVS [t], et vt poſtea videbimus, Iamblichus cum Maximo Epheſio eiusdem generis homine, confuſus eſt. Fuere et alii, praeter nominatos, Iamblichi, quos FABRICIVS [u] enumerat. Ex noſtri diſciplina magna huius furfuris prodiit philoſophorum caterua, quae, licet clanculum, per vniuerſam Romani imperii ditionem diſperſa fuit.

 §. XXI.

o) Vid. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 16. p. 292. TENNVL. l. c. p. 59. OLEAR. de philoſ. eclect. p. 1212.

p) Vid. quos laudat TENNVLIVS l. c. p. 61.

q) L. XXIX. c. 1.

r) L. IV. c. 19.

s) L. VI. c. 31.

t) L. XI. c. 45.

u) l. c. p. 294. TENNVL. l. c. p. 62.

Scholae Iamblichi poſt eius mortem fata.

§. XXI. Poſt Iamblichi ex hac vita exceſſum aduerſis vſa fuit fatis ſchola Plotini. Cum enim Conſtantinus M. ad Chriſtianos tranſiiſſet, quod ob denegatam caedis expiationem a Sopatro factum eſſe, illi garriebant, falſum vero eſſe non inepte demonſtrauit SOZOMENVS [x], vt ſupra iam dictum: cum Chriſtianae religionis propagatione gentilis ſuperſtitionis euerſio fuit coniuncta, quae non potuit non philoſophis his eſſe grauiſſima, eo quod non philoſophiae ſacraria, ſed ſacros quoque templorum receſſus cuſtodirent, haberique vellent, non philoſophi tantum, ſed et ſacerdotes: quam rem Sopatro attuliſſe interitum in praecedentibus diximus. Cautiores hoc exemplo facti Iamblichi diſcipuli non tantum ſacram profeſſionem et myſteria celabant, ſed et per omnem fere terrarum orbem diſpergebantur, et vbique locorum clandeſtinis prae metu imperatorum Romanorum artibus διαδοχὴν Πλωτίνȣ, vt habet SOZOMENVS [y], ſcholae doctrinaeque Plotini, vel vt EVNAPIVS [z] habet, Iamblichianae philoſophiae ſucceſſionem propagabant. Et his quidem fatis preſſa fuit ſecta eclectica, ſiue ſchola Alexandrina ſub Conſtantino M. et Conſtantio. Reuixit tamen ea et noua incrementa floremque accepit ſub Iuliano, qui ob fidem Chriſtianam cum horum hominum ſuperſtitione commutatam, apoſtatae nomine inſigniri ſolet. Is cum animi inclinatione naturali ad ſuperſtitionem ferretur [a], et ex hac Plotini Iamblichique ſchola praeceptores nactus eſſet, qui eas illum artes edocebant, quibus ad imperii habenas capeſſendas adſpirare poſſet, mire inde poſt eius defectionem a fide Chriſtiana, res horum hominum auctae ſunt, et Pſeudo-Platonicorum iſtorum quidam ſingularibus fatis inclaruerunt. Quorum, vt ipſius imperatoris, huic factioni adſcribendi, res iam porro enarrabimus, et cuius generis homines huic ſe ſectae addixerint, quibus artibus fuerint vſi, quae de ſe ſuisque mendacia fuerint commenti, quantum inſtituti ratio permittet, tangemus, vt intus et in cute hanc ſectam, quae non mediocri audacia eccleſiae et philoſophiae circulos turbauit, pernoſcamus. Plerique vero eorum, quorum hiſtoria enarranda eſt, fuere Ammonii, Plotini et Iamblichi συμπατριῶται, nempe Aegyptii, Syri, Aſiaeue minoris incolae, Cappadoces, et huius generis atque nationis alii, quorum ſuperſtitio, et pronus ad aniles fraudes et fabulas animus, maxime vero leuitas et audacia mentiendi et fingendi veteris hiſtoriae gnarum lectorem fugere non poteſt. Ex his vero gentibus populisque flos ille philoſophorum exortus eſt, qui Ammonii, Plotini Iamblichique veſtigia prementes omnia ſuperſtitione, enthuſiaſmo, praeſtigiis, et inani philoſophia repleuerunt.

Aedeſius.

§. XXII. Ex Iamblichi diſcipulis praeter Sopatrum valde inclaruit AEDESIVS, qui poſt eius exceſſum ſcholam et in contubernio docendi munus ſuſcepit, cuius vitae hiſtoriam nobis deſcriptam reliquit EVNAPIVS

x) H. E. L. I. c. 5.
y) Ibid.
z) p. 37.

a) Non negat hoc AMMIANVS MARCELLINVS eiusdem commatis ſcriptor, L. XXI. c. 2. L. XXV. c. 26.

Digitized by Google

PIVS [b]. Fuit is gente Cappadox, generis nobilitate inter ſuos facile princeps, ſed cenſu exiguo. Quae facultatum modica conditio patrem eius permouit, vt in Graeciam filium amandaret, vt artem aliquam addiſceret, ex qua lucrum peti ſicque opes vtriusque augeri poſſent. Qua in re ſpem patris euentus valde fefellit. Redux enim filius theſauros quidem apportauerat, ſed non quaeſtuoſos, artesque didicerat, ſed non lucroſas; philoſophiae enim operam dederat. Pater itaque ſpe ſua falſus, filioque ob eam rem vehementer indignatus, quod nihil, quod opes ſuas augere poſſet, didiciſſet, tanquam inutilem, nulliusque bonae frugis domo exegit, fugientemque perſecutus, ei obiecit: ecquid tandem emolumenti affert philoſophia? quo ille conuerſus, non parum, inquit, mi pater; patrique eum perſequenti genubus aduolutus, eius patientiam et miſericordiam exorauit. Pater enim admiratus filii conſtantiam indolemque, eum domum reduxit. Ille vero, reſumtis, quae dimittere patris indignatio coegerat, ſtudiis, totum iis ſe tradidit; pater vero intermiſſae diſciplinae denuo dicauit, alacri laetoque vehementer animo, abeuntem filium proſecutus, velut Deum quendam, non hominem genuiſſet. Non expleuit vero ſpem tantum patris Aedeſius, ſed ſuperauit quoque, nam non ceteris tantum omnibus, qui prae aliis eminebant, vel quorum etiam auditor erat, longe praecurrit, ſed et eruditionem experientiae iunxit. Tandem vt ſapientiam perficeret, in Syriam ad Iamblichum, cuius tum iam celeberrima fama erat, perrexit. Quem vt videre et audire contigit, tanta eius admiratione atque veneratione captus eſt, vt totus ab eius doctrina ſermonibusque penderet, nec ſolis eius lectionibus ardens eius audiendi deſiderium reſtingui poſſet. Quod vt amorem Iamblichi ei maxime conciliauit, ita tantam ei comparauit philoſophiae cognitionem, vt praeceptorem tantum non aequaret. Excipit tamen Eunapius θειασμόν, afflatumque illum diuinum et theurgicum, de quo non ſe habere fatetur, quod ſcribat: licet coniiciat, fieri potuiſſe, vt iſtam virtutem enthuſiaſmi occultam tenuerit, neque reuelauerit cuiquam Aedeſius, temporibus iſtis, quibus grauis erat huius generis hominibus Conſtantini M. zelus, callide inſeruiens. Poſt Iamblichi ex hac vita diſceſſum, cum ſchola eius diſſiparetur, aliusque alio diſpergeretur, et Sopatri fata magnam iis ſollicitudinem metumque inieciſſent, Aedeſius, quo ſe verteret, conſilii inops, cum clariſſimus diſcipulorum eſſet Iamblichi, inſidiasque metueret, ad precatiunculam, quam in ſchola praeceptoris didicerat, confugit [c], diuinationem ex ea quaerens, cui futura praeſagiendi generi quam maxime fidebat: qua nempe per inſomnium ſe de voluntate conſilioque Deorum certum fore credebat. Deſcenderat (ita quidem rem totam enarrat EVNAPIVS [d]) ad preces Deus et hexametris verſibus oraculum ediderat: ille vero diductis palpebris cum adhuc metu tremeret, dicta quidem memoria recolebat, aſt ſupernaturalis et coeleſtis verſuum contextus ei exciderat. Puerum itaque vocat, qui

puram

b) p. 34. ſeqq.

c) Ἐπί τινα μαντείαν δι' εὐχῆς καταφυγών.

d) p. 46.

puram aquam ad extergendos oculos atque faciem afferret: Puer manum eius laeuam conſpicatus, plenam eam extrinſecus literarum eſſe monet, quam vbi ille inſpexit, rem eam diuinitus eueniſſe intelligit. Veneratus itaque et manum et ſcripturam, hos verſus inſcriptos deprehendit:

> *Parcarum in genibus fatalia penſa trahentum*
> *Sors tibi ſtat vitae: ſi degere in vrbibus, inque*
> *Coetibus eſt animus, fama ſuper aethera viues.*
> *Sin tauros ouiumque greges tibi paſcere curae eſt,*
> *Sic quoque te auctſurum caeleſtia numina ſpera.*

Huic oraculi monito vt inſiſteret, praediolum aliquod ſibi diſpiciebat, et paſtoritiae ſe vitae parabat. Neque tamen hoc eius inſtitutum philoſophiae ſtudioſos latuit, qui inueſtigati limina tanquam vlulantium canum grex, obſedere, laniaturos ſe minati, ſi tantam tamque reconditam eruditionem montibus ſyluisque magis quam hominibus ſeruaret, veluti illis nunquam eſſet natus. Quibus precibus minisque tandem expugnatus, ſocietati hominum et inſtitutioni diſcipulorum ſe reddidit. Hactenus Eunapius, hic, vt horum hominum indolem diſcamus, iterum ſine cenſura non dimittendus. Negabat is ſcire ſe, vtrum θειασμῷ gauiſus fuerit Aedeſius, vt ſupra dictum. Aſt ad hanc diuinam agitationem, vel excitationem, quam ab ἐκστάσει diſtinguebant Platonici recentiores, pertinere τὴν καθ' ὕπνου μαντικὴν prolixe docet, quaque ratione animus a Diis agitetur exciteturque inter ſomniandum, dormiendo et vigilando medius prolixe deſcribit IAMBLICHVS [e], nec aliud hariolationis genus Aedeſius quaeſiuit, vt ipſe nobis tradit Eunapius. Si itaque θειασμὸν nullum vel habuit, vel habuiſſe tamen non ſignificauit Aedeſius, vnde eius notitia fuit ſcriptori fabulae? annon contradictio mendacis poſtulat ruborem? Sed alio loco [f] incogitanter refert: Iulianum Aedeſii doctrina excitatum', in colloquium et familiaritatem ab Aedeſio receptum, obſtupuiſſe τὴν μὲν ἀκμὴν καὶ θεοειδὲς τῆς ψυχῆς, *diuinitus immiſſum vigorem animi*, non putaſſe ſibi diſcedendum, ſed plenis faucibus diſciplinas haurire conſtituiſſe; eamque ob cauſſam regalia ad eum munera miſiſſe, Aedeſium vero, ſenem et corporis exuuiis deponendis proximum, ad diſcipulos ſuos eum dimiſiſſe, promittentem, ibi non ſapientiae tantum omnis atque diſciplinarum, ſed et myſteriorum fore participem. Myſteria autem vbi philoſophiae opponuntur, in horum hominum ſchola nihil aliud ſunt, quam theurgicae operationes, deorum euocationes et apparitiones, animi cum iis coniunctiones, et his ſimilia, qualia habuit et exercuit Iamblichus, quaeque an Aedeſius nouerit, Eunapius ſe ignorare dixit, licet θεοειδὲς ei tribuat. Quo nouo hominis ex hac familia oriundi malae fidei mendaciique ſpecimine manifeſtum fit, quam parum in fingendis et tribuendis ſuae ſectae viris miraculis ad veriſimilitudinem attenderint, ac erubuerint,

ca

e) De myſt. Aegypt. L. III. c. 2. p. 60.

f) In Maximo p. 85.

ea ſcribere et iactare, quorum falſitatem ipſa leuiſſimorum hominum prodit narratio. Sed vt ad Aedeſium reuertamur, is diſcipulorum importunis expugnatus precibus, ad docendam philoſophiam et myſteria ſe accingens, Cappadociam reliquit, tradita Euſtathio prouincia ſua, Aſiamque ingreſſus, quae vniuerſa illi manum porrigebat, ſedem fixit Pergami, quo vniuerſam fere Graeciam et finitimos attraxit illuſtris fama Aedeſii. Ibi nactus diſcipulos plurimos, et in his celeberrimos ex hac ſecta Maximum, Chryſanthium Sardianum, Priſcum Theſprotium, Euſebium, Myndium, et Sopatram, feminam philoſopham, itemque Iulianum, poſtea imperatorem, vt paulo ante notauimus [g]. Ceterum et hoc in laudem Aedeſii narrat EVNAPIVS [h], fuiſſe eum humano et populari ingenio et poſt concertationes literarias et in diſputationibus conſumtas apud Pergamum prodeambulare ſolitum, ſodalibus honoratioribus comitatum, eundemque doctorem diſcipulis, quos rudes et tardos videret, harmoniam quandam et ſolertiam inſeruiſſe, quantum vires humanae paterentur: rurſus quos glorioſos ob dogmatum inſolentiam animaduertebat, eos ſenſim ex alto deduxiſſe, ad humanitatis modulum: Sed et non illibenter cum opificibus obuiam factis de ipſorum negotiis atque operis praeſentibus diſcipulis diſſeruiſſe. Obiit valde ſenex, licet corpore eſſet infirmo.

§. XXIII. Aedeſio ſucceſſiſſe in ſchola, quam is in Cappadocia collegerat EVSTATHIVM, in antecedente §. diximus. Eius non tantum, ſed vxoris quoque illius SOSIPATRAE atque filii ANTONINI hiſtoriam ita enarrat EVNAPIVS [i], vt vix alio exemplo luculentius genius huius ſectae, et audactèr ac ſine fronte mentiendi libido pateat. Audiemus itaque laudatorem magis, quam narratorem fatorum huius viri et familiae eius [k], ſed cogitabimus etiam, quem audiamus, et de quibus porro hominibus inuſitata et diuina nobis obtrudantur. Fuit Euſtathius Cappadox, Iamblichi prius [l], et poſt hunc Aedeſii diſcipulus, a quo ſcholaſticam prouinciam accepit, licet nulla ſecum cognatione coniuncto. Quod eo magis omnium comprobatione factum, quo magis cuncti vno ore fatebantur, eum et fuiſſe et viſum eſſe virum optimum, qui experientia teſte oſtenderit, quid in dicendi facultate valeret: quippe linguae facundia labiisque inſidens lepor quiddam magicis praeſtigiis ſimile (Graeca, ἐκ ἔξω γοητείας, ſatis produnt, magicae virtutis in dicendo ſuſpectum fuiſſe) obtinebat, ſermo efflorеſcebat ſuauis et placidus, tantaque cum gratia effundebatur, vt, qui vocem hominis audirent, obliti *Euſtathius.*

g) loc. cit.

h) p. 117.

i) In Aedeſio p. 50. ſeqq.

k) Sequimur verſionem HADR. IVNII, monemus vero lectorem, vt ad Graeca attendat, quae cum ſenſu magis, quam ad verbum exprimere cogitaret interpres, ea interdum peruertit, quod ſemel indicaſſe ſufficiat. Dolemus itaque nouam FABRICII verſionem non comparuiſſe, vid. Vita eius a Cl. REIMARO edita.

l) Ibid. p. 23. Diſtinguendus ab aliis Euſtathiis, quos enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 189.

liti ſui, a verbis illius dependerent. Cuius mirum ita refert exemplum Eunapius: Imperatori Conſtantio [m] illo accidit tempore, vt in repentinam rerum turbationem coniiceretur, quod impenderet ei graue bellum a Perſarum rege Sapore, qui Antiochiam circumſidebat, et funditoribus tela eiaculantibus premebat, atque imminentem theatro arcem repentino ac improuiſo inſultu occupauerat, immenſamque ſpectatorum multitudinem ſagittis interfecerat. Quo rerum ſtatu cum de legato ad regem mittendo deliberaretur, neque Graecum quemquam imperatoris auribus obiicere illi auderent, ſed ex exercitus tribunis aliquem mittendum cenſerent, neceſſitate tamen coacti prudentiſſimum omnium, vniuerſo coetu conſentiente, Euſtathium exiſtimarunt. Qui imperatoriis literis in aulam vocatus cum comparuiſſet, tanto ſermonis lepore imperatorem cepit, vt maioribus honoribus ac dignitatibus cumularet eos, qui committendae Euſtathio legationis auctores fuiſſent. Vbi in Perſiam ventum eſt, Sapores homo tyrannicus cum variis artibus percellere hominem pauore non potuiſſet, vultum placidum demiratus, per cubicularium ad menſam intro vocat. Is parens ad epulum regale acceſſit, tantaque eloquentiae virtute inualuit, vt parum abfuerit, quin rex Perſarum, inſignia regni depoſita cum Euſtathii penula commutauerit. At illud prohibuerunt affinitate regi coniuncti, qui praeſtigiatorem magumque (γόητα) eſſe hunc hominem dicebant, regique auctores erant, vt Romanorum imperatori reſcriberet, cur, qui ſpectatis viris optimatibusque abundaret, eiusmodi homines legatos mitteret? Aliter tamen communis Graecorum de eo expectatio ferebat, qui vota pro incolumi eius reditu faciebant, quae adiuuabant oracula. Aſt cum non rediret, illique ſpe fallerentur, legationem ad eum mittunt, ex Graecorum clariſſimis et prudentiſſimis, rogantes, cur res minus prodigiis ſuccederet? Aſt ille examinatis oraculorum circumſtantiis cum veritatem rei exploraſſet, Deos reditum ſuum non praedixiſſe, dixit. Hactenus Eunapius, qui quem effectum habuerit legatio, non refert, his tamen mire prodit, eiusdem hunc Euſtathium generis fuiſſe, qualis praeceptores Iamblichus et Aedeſius, et iisdem artibus circumueniſſe homines, incerta et obſcura oraculorum interpretatione deceptos. Licet fatendum ſit, parum veriſimilitudinis habere totam legationis hiſtoriam, eam non ſilente tantum Ammiano Marcellino, ſed ſupra probabilitatem fere omnem poſito, in tam ancipiti et vrgente populi Antiocheni fato tam longam et fructu omni carentem moram Euſtathium nexuiſſe. Notanda tamen ipſa Eunapii confeſſio, Euſtathium magum et praeſtigiatorem fuiſſe habitum, eam enim fidem et exiſtimationem non apud Chriſtianos ſolum, vt ſupra in Aedeſio vidimus, ſed et apud gentiles pleros-

que

m) Ad Galienum ab Antiochenis legatum miſſum eſſe Euſtathium ait FABRICIVS l. c. ſed pro *Galieno* legendus eſt vel, ad *Saporem*, vel, ad *Conſtantium*, qui graui bello impliciti tum contendebant inuicem. Deſcribit id AMMIANVS L. XX. XXI. et legationum inuicem miſſarum aliquoties meminit, nihil vero de Euſtathio habet, licet huic ſectae faueret.

Digitized by Google

que inuenerant huius ſectae philoſophi, qui non philoſophiam tantum docendi, ſed et ſacra peragendi, et artes theurgicas exercendi munus ſibi tribuebant, vnde non tantum τὸ φιλοσοφεῖν, ſed et τὸ λατρεύειν Euſtathio tribuit [n] vxor Soſipatra: cui quinque tantum annos cohabitauit, ante praeceptorem Aedeſium fatis functus. Verum SOSIPATRAE quoque hiſtoria his iungenda eſt, fabulae Mileſiae non diſſimilis, indolem tamen nugaciſſimorum impoſtorum mire referens, quam hunc in modum tradit porro EVNAPIVS [o], ſophiſtico dicendi genere, quaeſitisque eloquentiae coloribus moleſtus magis, quam gratioſus: quare rem tantum ipſam omiſſis orationis lenociniis enarrabimus. Tanta fuit Soſipatrae doctrinae gloria, vt mariti famam pene extingueret. Natale ei ſolum fuit in Aſia circa Epheſum, genere locuplete et felici. Cum adhuc infans eſſet, feliciſſime omnia ei ſuccedebant, tanta erat eius gratia leposque. Quinquennium illa expleuerat, cum duo ſenes, peregrinantium habitum prae ſe ferentes, ad praedium parentum Soſipatrae veniſſent, villicoque perſuaſiſſent facillime, vt vineae curam ipſis permitteret. Poſtquam vero prouentus praeter ſpem extitiſſet copioſior, ad ſtuporem vsque, ita vt ſuſpicionem miraculi iniiceret, et diuinae cuiusdam operationis (θειασμοῦ) [p], parens Soſipatrae menſae ſenes adhibitos liberaliter tractat, colonos, quod non eandem operam nauaſſent, increpat. Senes autem puellae Soſipatrae, quae ſimul aderat, venuſtate capti, praedii domino confirmabant, ſe quidem iſtis honoris et beneuolentiae teſtimoniis non capi, quod ſi tamen eorum gratiam vicemque reponi donis coeleſtibus velit, permittat, rogare ſe, iſtam Soſipatram ſibi alumnis verisque parentibus futuris, in quintum vsque annum, neque de puellae morte ſit ſollicitus, neque de curando agro fundoque, qui per ſe cumulate profuſurus ſit prouentus opesque, de filia vero humanam conditionem transgreſſura expectet. Pater pauore perculſus, linguamque comprimens filiolam tradit, villicoque mandat, ſe benigne ſenibus praeſtare, quicquid vellent, neque curioſe rerum ſatagere. Quinquennii tempore exſpirante, quum pater praedium reuiſeret, filiam neque ſtatura, neque venuſtate formae ſatis agnoſcebat, eamque venerabatur, aliam prorſus ſe videre ratus. Appoſita menſa, patrem, filiam, quae vellet, rogaret, monent: aſt illa facta dicendi poteſtate, cuncta, quae patri interea acciderunt, enarrauit, ne minimis quidem rerum circumſtantiis omiſſis, quod in tantam patrem admirationem ſtuporemque rapuit, vt filiam deam eſſe crederet. Itaque accidens ad pedes ſenes rogat, ederent, quinam eſſent? Illi cunctabundi aegre poſt aliquam moram, ſe ſectae illi, quae Chaldaica dicatur, adhaerere, et initiatos eſſe eius myſteriis dixerunt, idque velut per aenigma et demiſſo vultu. Quo audito pater genibus aduolutus ſuppliciter precatur, velint eſſe praedii domini, filiamque ſub imperio habeant, diisque initiatam plenius erudiant, quod ſe facturos nutibus illi ſignificarunt, nullum amplius verbum prolocuti. Ille gaudio delibutus arctiori

Soſipatra.

n) p. 65.

o) p. 57. ſeqq.

p) Ita mature ſcenam inſtruit nugator.

ſomno oppreſſus fuit, ſenes autem a coena digreſſi, virginem ſecum abducunt, et amictu ſacro, inſtrumentis ac libris in arculam reconditis Soſipatrae, vt eam obſignet, mandant. Illuceſcente die, cum fores reſerarentur, illi cum famulis ad operas prodeuntibus exeunt: virgo laeta ad patrem accurrit, arculam oſtendens; pater, vbi diuitias, quibus ditatus erat, laetus enarraſſet, viros acceſſi iubet, at illi nuſquam comparuere, cuius rei cauſſam ex filia ſciſcitatus, tandem ex ea comperit, fuiſſe illos genios. Pater itaque filiam diuino numine agitatam et enthuſiaſmo vacantem (θειασμένην καὶ ἐνθουσιῶσαν, vocibus ex huius ſectae diſciplina petitis, vocat Eunapius) ſuo arbitrio viuere permiſit, rerum eius minime curioſus inueſtigator, niſi quod taciturnitate eius nonnihil offenderetur. Ipſa iam florentis aetatis limen ingreſſa, nulliſque aliis vſa magiſtris, non poëtarum modo, ſed et philoſophorum atque oratorum ſcripta in ore habebat, et quae alii non niſi difficillime intelligere poterant, ipſa citra laborem luculenter explicabat. Cum vero nubere decreuiſſet, Euſtathium coniugem delegit, ei praedicens, ternos ex eo liberos parituram, infeliciter bonis externis vſuros: illi autem ante ſe deceſſuro ſedem a fato ad lunarem globum deſtinari. Addit Eunapius, vbi conueniſſet Euſtathio, eique nupſiſſet, cuncta impleta fuiſſe; Soſipatram autem a mariti morte ad praedium ſuum regreſſam, apud Pergamum vetus in Aſia minore conſediſſe, et magnopere eam beneuolentia fuiſſe proſecutum magnum illum Aedeſium, qui etiam eius prolem inſtituerit, quamuis et ipſa domi ſuae eandem erudiuerit, omnibus in Soſipatrae magis quam Aedeſii admirationem raptis, eiuſque enthuſiaſmum diuinasque agitationes veneratione proſequentibus. Sed et Philometor quidam Soſipatrae conſobrinus, quod mulierem diuino commercio (θειοτέραν) praeſtare ſciebat, eam valde deperibat, quin et ipſa eodem amoris ſenſu tangebatur. Quae, vt affectu liberaretur, Maximo, qui Aedeſii familiaritate vtebatur, animi morbum reuelauit: Philometor rem vrgens per extiſpicium, quo fato eſſet vſurus, cognoſcere tentauit, auctore Maximo. At illa peracto ſacrificio exploranti, quae ſenſiſſet, Maximo, cuncta, quae peregerit, tanquam ſi fuiſſet praeſens, exponit. Quo ille attonitus in terram procumbens Deae inſtar Soſipatram eſſe faſſus eſt, et occurrentem ſibi Philometorem, a veneficio, quod animo conceperat, reuocauit. Aſt Soſipatra ab eo tempore Philometorem in oculis ferebat, illius accenſa ſtudio: cumque illa aliquando de anima diuina agitatione commota diſſereret, abſente Philometore ſubito attonita, eum de curru delapſum, de crurum perfractione periclitari, famulorum tamen miniſterio ſaluum euadere dixit, euentu rem comprobante [q]. Addit his Eunapius: ex his cunctis perſuaſum fuiſſe Soſipatram vbique locorum eſſe praeſentem, quod deorum proprium eſſe dicatur.

Antoninus. Ex ternis relictis liberis ANTONINVS parentum inſtitit veſtigiis, ſedemque apud Canopicum Nili oſtium [r] fixit: Ad hunc, ſcri-

q) Iisdem fere circumſtantiis rem narrat Eunapius, quibus caedem Domitiani Epheſiis indicaſſe Apollonium Tyaneum refert Philoſtratus, vnde coniicimus, ad hunc impoſtorem reſpexiſſe Eunapium.

r) Conf. Ammian. Marcell. L. XXII. c. 16.

ſcribit Eunapius, frequentem, quae philoſophiae operabatur, iuuentutem conuolaſſe, eumque praedixiſſe, deſolata a morte ſua Deorum templa futura et euertendam religionem. Diis vero gentilibus iſtius loci ſe dediſſe, et myſteria atque arcana excoluiſſe, nihil tamen, quod ſciri poſſet, a communi hominum opinione diuerſum Deorum cultui fuiſſe operatum, quod imperatoris ingenium et conatus noſſet, qui theurgos (ita enim Graeca Eunapii habent) tolleret: omnes vero viri conſtantiam, temperantiam et mentem flecti neſciam fuiſſe admiratos, neminemque inſalutato Antonino praeteriiſſe. Quotquot vero ad colloquia admiſſi problemata propoſuerint, Platonica refertos doctrina abiiſſe; qui vero diuiniora quaererent, mutum quam ſtatuam magis deprehendiſſe. Euentum vero haec omnia comprobaſſe euerſis a Theodoſio imperatore, Theophilo epiſcopo et Euetio ſummo magiſtratu politico fungente, templis Canopicis ipſoque Serapidis fano, et introductis in eum locum monachis. Et ita quidem Eunapius, qui maledicentiſſimae linguae frena, non in ſacra tantum Chriſtianorum, ſed et ipſum ſanctiſſimum Saluatorem hoc loco impudentiſſime laxauit, et rabie huic ſectae propria in rem Chriſtianam debacchatus eſt. Expoſuimus paulo prolixius, quam inſtituti noſtri ratio ferre videtur, Euſtathii, Soſipatrae et Antonini hiſtoriam, vt natiuis coloribus depicti ab ipſo Eunapio homines peſtilentiſſimi, qua fuerint animi indole, quo genio, quibusue vſi fuerint ad extollendam famam ſuam et fulciendam ſuperſtitionem artibus, pateſceret. Quos vt intus et in cute pernoſcamus, I. quidem notandum, hos homines non philoſophiae tantum ſtudiis nomen dediſſe, ſed latuiſſe ſub honeſto hoc nomine etiam nefandae ſuperſtitionis miniſtros: Euſtathium enim cultui quoque Deorum uacaſſe, et quod Soſipatrae foeminae non licebat, Antoninum filium feciſſe, qui non Platonicam tantum philoſophiam explicabat, ſed et, *θεοῖς τε καὶ ἀῤῥήτοις ἱεροῖς ἀναθεὶς καὶ προσαρμόσας ἑαυτὸν*, *ſacris myſticis et diuinis ſe applicabat*, magna iactantia refert Eunapius. Aſt, quod II. ex inſigni hoc Eunapii loco luculenter diſpaleſcit, maximo hi homines ardebant in Chriſtianam religionem, quae ſub imperatoribus Chriſtianis laetiſſima incrementa capiebat, odio, cum res ſuas fieri deteriores, templaque, vnde honores et reditus ad eos olim confluxerant, vel deſolata ſtare, vel dirui plane, et famoſiſſima quoque oracula, quale Serapidis fuit, deſtrui viderent. Vehementiſſime itaque inuidia turgentes cum animaduerterent, Ieſu teſtiumque eius (quos maledicentiſſimo impuroque ore calumniatur Eunapius) gloriam peſſimas ſuas artes denudaſſe, et feciſſe inermes, et ſanctiſſimorum martyrum ſanguine victas eſſe virtute magiſtri infernales poteſtates, quod vnum poterant, praeſtigiis mendaciisque impedire conabantur. Vt itaque III. ſe quoque ſuamque ſuperſtitionem Diis curae eſſe oſtenderent, et miraculorum, quibus effulgebat reſpublica Chriſtiana, gloria non minorem famam ſibi acquirerent, ad *θειασμὸν*, diuinarum operationum funda-

 men-

mentum confugiebant, eumque in finem enthuſiaſmum affectabant raptusque diuinos. Quod imprimis de Soſipatra oſtentat Eunapius, cui κορυβαντιασμὸν καὶ ἐκβάκχευσιν ipſi tribuit. Aſt cum IV. haec quidem ſimplicium oculos deciperent, paulo attentiores vero fallere non poſſent, alia fraude opus erat. Nempe per diſcipulos iactanda θαυμαστὰ et inuſitata, et maxima cum fiducia talia narranda, quae ſupra ingenii viriumque humanarum modulum aſſurgerent. Gnauiter id fecere Euſtathii et Soſipatrae diſcipuli, qui praeceptoribus his ſuis diuinam mentem, educationem, informationem, abſentium rerum ſcientiam, amicitiam cum Diis, aliaque theurgicae ſcientiae opera tribuebant. Quibus tamen V. omnibus fuſe delineandis nec modus, nec veriſimilitudo, nec teſtium fides adhibita, eisque narratio ſuperſtructa fuit, ſed narratae fabulae Mileſiis longe deteriores, omnique prorſus veriſimilitudine, etiam quoad facti circumſtantias, deſtitutae. Id quod ea potiſſimum confidentia admiſere homines mendaces, quod ad ſacra ſua ſtabilienda eiusmodi fraudibus vti licere haberent pro explorato. Ita ſane Eunapius, ἱερᾶς γενεᾶς aſſecla, ſolet, cuius ſi narrationes de Soſipatra paulo attentius conſideraueris, mendacem deprehendes ſui plane immemorem, ita finxiſſe, et nugatum fuiſſe, vt manibus queat palpari mendacium? diuina ita prouidentia dirigente, vt mendaciorum pater prudentibus quibusuis regni ſui fundamenta proderet. Quis enim, qui ſanae mentis eſt, ſibi perſuaderi patiatur tanquam veriſſimum, et extra dubitationis aleam poſitum, duos aduenas, homines prorſus ignotos primumque conſpectos non admiſſos tantum in familiam illico eſſe, ſed et rei oeconomicae vinearumque illis curam creditam praecipuam? quis fertilitatem tantam fuiſſe credat, vt miraculi inſtar fuerit? cum tamen praeter aduenas duos etiam villicus cum ſeruis curam laboremque impenderint ſuum. Et qui nouiſſe potuit praedii dominus, largiſſimum prouentum peregrinis ſenibus deberi ſolum, non vero et reliquis in eius vinea operariis, quos pigritiae accuſabat, licet infra villicus rationes reddidiſſe dicatur? Et qui potuit Soſipatrae genitor vno illo indefeſſae ſedulitatis indeque exortae fertilitatis vineae ſpecimine commoueri, vt ſine vlla contradictione et formidine hominibus agricolis, ruſticamque vitam prae ſe ferentibus ſine conditionis eorum examine et fraudis metu vnicam filiolam ſibi tantopere dilectam traderet? Et ſi etiam fingamus tantae eum credulitatis fuiſſe, quis quaeſo ſibi tanquam verum perſuadeat, eum non iudicium tantum omne ſed et rerum ſuarum atque vtilitatis rationem omnem ita eiurauiſſe, vt et filiam, et praedium eiusque adminiſtrationem ita in quinquennium ceſſerit, vt ne quidem de eius ſtatu et incrementis quaeſiuerit? Vt haec omnia ſint ἀσύστατα et prorſus incredenda, nullo tamen ea pingit colore ſophiſta impudentiſſimus, ſed ſibi ipſi contradicit turpiſſime. Vindicat Soſipatrae rerum omnium ſcientiam, et exercitationem in oratorum et philoſophorum libris, et tamen neſcire ſe fatetur,

Digitized by Google

fatetur, quid et qua ratione edocta illa ſit. Genios fuiſſe, et neſcio quales ſpiritus, hos doctores Soſipatrae, quaſi ex tripode definit, aſt fuiſſe homines Chaldaicae doctrinae initiatos narrauerat. Et vt fabulam digno ornaret epiſodio, genios hos ita ſubducit oculis, vt ſomno oppreſſum parentem dicat, et nec ipſa Soſipatra habere innuat, quod de iis patri referret. Quin et hoc addit, vt nugis omnia ſcateant, dediſſe diuinos hos philoſophos puellae libros in arcula repoſitos, quam tamen ſine libris omnia, quae in omnium libris erant contenta, ſcire mentitus erat. Alias affanias hominis nugiuenduli tacemus, quem deſtructorum templorum puluis, et ſublatorum ſacrificiorum recordatio ita exaſperauit, vt in Chriſtiani nominis contumeliam iſta fingeret et Theophili, Alexandrinorum patriarchae [s] memoriam pollueret. Quod Theodoſio imperante, ſub quo vixiſſe Eunapium infra dicemus, auſum fuiſſe illum merito miramur. Tandem et VI. hoc ex Eunapii narratione non omittendum eſt, iactaſſe hos homines eruditionem et ſectam Orientalem. Ex qua cum progreſſi haeretici Platonicis veram Zoroaſtreae et Hermeticae ſapientiae notitiam denegaſſent, vt narrat PORPHYRIVS [t], vna fidelia duos, quod aiunt, dealbantes parietes Platonici, Chaldaicam ſe diſciplinam edoctos diuinis operibus inclareſcere iactando, eandem rem et haereticis philoſophiſque orientalibus, et Chriſtianis oppoſuerunt, prodideruntque, etiam ex hac ſentina, ſua eos arua irrigaſſe. Quae omnia ſuo nobis loco obſeruationes ſubminiſtrabunt grauiſſimas, ſine quarum lumine nec ſacra nec philoſophica huius temporis hiſtoria ſatis illuſtrari poteſt. Ex dictis autem liquet, Soſipatram inter mulieres philoſophas occupare locum, nam Ammonianam Plotinianamque philoſophiam, habitu diuinitus infuſo edocta filium quoque docuit [u]. Merito itaque foeminis Platonicis cum Aedeſia aliiſque adiicienda eſt apud I. A. FABRICIVM [x]. Poſt Soſipatrae mortem, Iuliano tandem ad imperii gubernacula emergente, preſſa ſub imperatoribus Romanis ſecta caput iterum extulit, et ex Aedeſii diſciplina noua impoſtorum cohors progreſſa eſt, quorum hiſtoriam, duce Eunapio, porro explicabimus.

§. XXIV. Ex Aedeſii porro diſciplina prodiit EVSEBIVS Myndo Cariae oppido oriundus, qui tamen Plotinianis magis, quam Iamblichianis et Aedeſianis principiis vſus, non eandem de theurgia ſententiam fouit, quae eo tempore in ſchola Platonicorum Alexandrinorum fuit receptiſſima. Narrat enim, cui notitiam de Euſebio debemus, EVNAPIVS [y], Iulianum ab Aedeſio ad diſcipulos propter ſenectutem ablegatum, *Euſebius Myndius.*

s) Facta haec eſſe imperante Theodoſio praeter Eunapium narrant RVFIN. L. II. c. 29. SOCRATES L. V. c. 16. SOZOMEN. L. VI. c. 15. SVIDAS in Serapis T. III. p. 286. Theophilum Patriarcham in praefectum praetorio abſurde transmutat totumque hunc locum plane peruertit Iunius, id quod iam obſeruatum IONSIO de Script. Hiſt. Phil. L. III. c. 17. p. 29.

t) c. 16.

u) MENAG. Hiſt. mul. phil. §. 21. p. 490.

x) Bibl. Graec. Tom. II. p. 69.

y) p. 86. ſeqq.

tum, cum Maximus et Priſcus non adeſſent, Euſebio Chryſanthioque adhaerere inſtitiſſe. Fuiſſe autem vnanimem cum Maximo Chryſanthium, et circa diuinos afflatus atque agitationes eodem enthuſiaſmi genere fuiſſe occupatum [z], in diſciplinis vero ſeſe ei ſubduxiſſe, ſuum morem ſecutum. Euſebium vero, praeſente Maximo, accurationem in partiendis diſputationibus, et dialecticas captiones nexusque atque labyrinthos ſubterfugiſſe; abſente vero tanquam ſolari iubare, ipſum veluti ſtellam refulſiſſe, ob gratiam et facilitatem, quae in ſermone emicabat, Chryſanthium praeſenti eſſe aſſenſum, et Iulianum vehementer virum ſuſpexiſſe. Circa finem diſputationis autem adiecisſe Euſebium: *ὡς ταῦτα εἴη τὰ ὄντως ὄντα, αἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπατῶσαι μαγγανεῖαι καὶ γοητεύουσαι θαυματοποιῶν ἔργα, καὶ πρὸς ὑλικάς τινα δυνάμεις παραπαιόντων καὶ μεμηνότων. Ea tantum reuera eſſe, quae per ſe exiſtant*, id eſt, ideas; *quae vero ſenſus ludificantur, impoſturas et opera praeſtigiatorum, miracula edentium, ad materialium tantum poteſtatum virtutes pertinere atque inſana eſſe et ratione carentia.* Demiratum expoſitionis epilogum Iulianum cum Chryſanthium interrogaret, ablegatum fuiſſe ad Euſebium ea saepius repetentem. Hunc percontante Iuliano maxima verborum eloquentia tandem dixiſſe: Maximum eſſe vnum e doctioribus et antiquioribus auditoribus, qui propter ingenii acumen, et excellentiam eiusmodi demonſtrationes contemnat, animumque totum ad eiusmodi inſana deliramenta applicet, eius eam non ita pridem in Hecates aede ſpecimen edidiſſe, conuocatisque condiſcipulis, cum humi conſediſſent omnes, emundata thuris mica admurmuratoque apud ſe hymno quodam effeciſſe, vt Deae ſimulacrum renideret, produxiſſe etiam fulgur luminis, quo faces, quas Dea manibus tenebat, accenderentur. Talia non eſſe miranda Iuliano, eo quod philoſophia aliam purgationem nos edoceat. Iulianum vero his auditis ei valedixiſſe, et ad Chryſanthium eſſe conuerſum atque Maximum. Maxime memorabilis locus hic eſt, qui ſatis docet, praeſtigias et miracula eorum hominum parui feciſſe, et inter impoſturas retuliſſe, qui paulo accuratius philoſopharentur. Qua in re poſt Plotinum praecipue Porphyrium parum iſtis artibus tribuiſſe, quamuis eas egregie calleret, eo quod ad intellectualem animae partem non pertinerent, ſupra Auguſtini teſtimonio demonſtrauimus. Et ratio quoque, quae ab Euſebio adducta eſt, ex Platonis principiis deſumta aliud non admittit. In cuius philoſophia, quam in doctrinae de ideis recentiores quoque Platonici, ſiue Alexandrini philoſophi ſecuti ſunt, vt ex PORPHYRII *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* patet, cum τὰ ὄντως ὄντα principale cognitionis ſapientiaeque humanae obiectum conſtituant, quae ab omni materiali ſpecie remota ſunt, nullus hic φαντασμάτων, ſpecierumque imaginibus viſibilibus conſpicuarum locus eſt, ſed intellectu tantum comprehenduntur: nec ſapiens circa aliud verſa-

z) Prodit et hic locus, ἐνθουσιασμὸν ad theurgiam eiusque opera pertinuiſſe.

verſatur obiectum, cum reliquae poteſtates materiali corpore veſtitae impuritatem materiae ſecum vehant. Cum itaque apparitiones iſtae ſenſus mirabili modo afficerent, materialium hoc ſpirituum commercium eſſe rati philoſophi, qui maiora et puriora ſe ſectari ſomniabant, eiusmodi artes impoſturis ſimiles eſſe ſtatuebant, parumque facere ad vniendam cum Deo animam dicebant: vt ex laudato AVGVSTINI [a] loco Porphyrium ſtatuiſſe, eſt manifeſtum. Paulum de iſta ſeueritate receſſit Iamblichus, qui orientalem et Aegyptiacam in his magis philoſophiam ſe ſequi profeſſus, materiamque ex Dei quoque ſinu deriuans, non omne cum ſpiritibus commercium pro impuro habuit, et apparitiones quoque theurgicas dari ſtatuit [b]: ex cuius ſchola cum magnus diſcipulorum numerus egreſſus eſſet, qui magiſtri placita extenderent, valde hoc cum ſpinoſa et difficili philoſophia propagatum fuit, multique in his theurgicis operibus fuere Platonici: ſine dubio vt iſtis praeſtigiis gentilem, quae plenam iamiam ruinam minabatur, quocunque modo poſſent, ſuperſtitionem fulcirent. Quod eo magis placuit Iuliano, quo magis non naturali tantum temperamenti inclinatione ſuperſtitioni addictus fuit, ſed et eam ad obtinenda vota ſpesque ſuas has ſibi putabat artes fore vtiliſſimas. Quas cum meras praeſtigias et illuſae imaginationis phantaſmata eſſe probe intelligeret Euſebius, non potuit admirari vanas ludificationes; idque διὰ τῦ λόγυ κάθαρσιν, quod anagogica et philoſophica purgatio eſſet quaerenda. Non vidit horum verborum ſenſum HADR. IVNIVS, notitia philoſophiae Alexandrinae non ſatis inſtructus, quod ſaepe eum in deuia ſeduxit, qui vertit: *propterea quod ratio nos rectiora docet.* Non enim id vult Euſebius, ſed ad receptam in Plotini ſchola doctrinam de duplici purgatione reſpicit, quae vel theurgica eſt, et per commercium cum Diis effici credebatur, vel anagogica, quae λόγῳ, ratione et philoſophia, a corporis vinculis ad intuendum ſine imagine Deum et ideas ducere ſtatuebatur. Hac gauiſum fuiſſe Plotinum et Porphyrium ſupra narrauimus; quorum hic *theurgicis teletis nihil purgationis accedere fatetur, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum et ideas* [c]. De qua doctrina ex Platonicis HIEROCLES [d], ex recentioribus HOLSTENIVS [e] videndus.

§. XXV. Euſebium theurgicae artis celebritate ſuperauit MAXIMVS Epheſius, cuius quoque vitam deſcripſit EVNAPIVS [f], qui ſenem adoleſcens vidit, et loquentem audiuit. Natales illi fuere clari, parentibus illuſtri genere ortis, opesque amplae [g]. Fratres habuit Germanos, *Maximus Epheſius.*

a) De C. D. L. X. c. 9. 26.

b) De myſt. Aegypt. Sect. V. c. 14. p. 129. et paſſim. Aliter Apollonius, qui iſtas apparitiones ad Goëtiam referebat, theurgiam in communione cum Deo et viſione eius collocans, vt ſupra demonſtratum.

c) Apud AVGVSTIN. l. c. c. 9.

d) Ad carm. aur. in fine.

e) Vit. Porphyr. c. 9. p. 260. ſeq. qui legi meretur.

f) loc. citat.

g) EVNAP. p. 82. 86. SOCRAT. Hiſt. eccl. L. III. c. 1. NICEPHOR. L. X. c. 1.

nos, eruditione non minus, quam ipſe, tinctos, Claudianum, qui Alexandriam commigrauit, ibique docuit, et Nymphidianum, qui Smyrnae cum laude profeſſus eſt, rhetorem vtrumque [h]. Quibus vt nulla in re cederet, non eloquentiae tantum ſtudiis ſe dedit, adeo vt cum eo conuerſantes neque curſum et flumen ſermonis ferrent, neque disertorum hominum quisquam ei contradicere auderet, cuncti vero tanquam ex tripode dicenti acquieſcerent: ſed et Alexandrinam philoſophiam duce Aedeſio didicit, quem cognatione attingebat, et cui ſe familiari conſuetudine iunxerat [i]. Qui cum in reliquis etiam ſcientiis egregie eſſet verſatus, tantus ex eius diſciplina euaſit Maximus, vt *vir ingenti nomine doctrinarum* audiret AMMIANO MARCELLINO [k]. Sed et magna familiaritate in Soſipatrae domo fuiſſe vſum, ex ſupra narratis conſtat, vnde coniicitur, ex Euſtathii quoque diſciplina ingenii eum opes adauxiſſe. Summam tamen Maximo famam et auctoritatem conciliauit, quod ſe Iulianus illius inſtitutioni ab Aedeſio ſibi commendatae credidit, licet Conſtantium ſolum eum principi iuueni magiſtrum delegiſſe, cum ceteros ſuſtuliſſet, non ſit veriſimile. Valde hic enim in diuerſa inter ſe abeunt EVNAPIVS [l], et Chriſtiani hiſtoriae eccleſiaſticae ſcriptores. Eunapius haec tradit: Decreſcente ac deficiente Conſtantini progenie ſolum relictum fuiſſe Iulianum, ob aetatem teneram contemtum, et ob ingenii mollitiem: cuſtodiuiſſe vero adoleſcentem eunuchos, ne in fide Chriſtiana vacillaret. Eum vero, quicquid librorum proferebatur, magnitudine ingenii memoria complexum, praeceptoribus non reliquiſſe, quibus eum erudirent. Eos itaque Conſtantio auctores fuiſſe, vt permitteretur ei rhetoricae arti et philoſophiae ſtudiis vacare, et imperatorem quoque libenter id permiſiſſe, quod in libris eum volutari, quam de imperio cogitare, mallet. Profectum itaque cum ſuis Iulianum, Aedeſii fama excitum aduolaſſe Pergamum, quem cum ſenio confectum audire diu non poſſet, ad diſcipulos eum miſſum eſſe, et reprobato, vt ſupra diximus, Euſebio, Chryſanthio, quod Maximus abeſſet, ſe tradidiſſe; tum Epheſum profectum, totum a Maximi ore pependiſſe. Aſt aliter SOCRATES [m], et qui eum ſequitur NICEPHORVS [n] rem narrant: Iulianum, prudenter quidem ita cauente Conſtantio, ne a pagano ſophiſta ad gentilium ſuperſtitionem ſeduceretur, Chriſtianos habuiſſe praeceptores in grammatica et rhetorica: cum vero fama ob progreſſus in ſtudiis literarum inſignes percrebuiſſet, idoneum eum eſſe imperio, imperatorem eum ab vrbe regia Nicomediam transtuliſſe, praecipiendo, ne ſcholam adiret Libanii. Cuius cum orationibus legendis occuparetur, aduenisſe Nicomediam Maximum philoſophum, ſola Iuliani fama impulſum. Apud quem cum Iulianus philo-

h) EVNAP. in Nymphid. p. 177. qui non arte ſed natura rhetorem factum dicit. Fratris commendatione Iuliano ab epiſtolis fuit Graecis. Addi poteſt vterque catalogo rhetorum et ſophiſtarum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. IV. p. 481. 486.

i) EVNAP. in Aedeſio p. 67.

k) L. XXIX. c. 4. EVNAP. p. 82.

l) p. 86.

m) loc. cit.

n) loc. cit.

Digitized by Google

philoſophiam deguſtaſſet, ſtatim cultum religionemque praeceptoris imitari coepiſſe, aſt hunc ei imperandi cupiditatem in animum inieciſſe. Iulianum vero, quod id imperator comperiſſet, monaſticam vitam ſimulaſſe, clam autem philoſophiae, quam a Maximo didicerat, dediſſe operam. Haec eccleſiaſtici ſcriptores, in eo potiſſimum ab Eunapio diuerſi, quod ſua ſponte ad Iulianum veniſſe Maximum dicunt, huncque, referunt, incenſa imperii potiundi ſpe animum Iuliani ſibi conciliaſſe. Etſi vero partium ſtudio ab vtrisque in hac narratione datum aliquid videri queat, conciliari tamen aliquo modo inter ſe poſſunt, ſi dicamus, Iulianum, quem gentilis eruditionis iucunditate ita delectatum captumque innuunt hiſtorici eccleſiaſtici, vt cuſtodiendus eſſet ſedulo, ne a Chriſtiana fide deſciſceret, temperamento ſuo ad Platonicas artes, quibus imperium ei miris portentis vaticinati ſunt, vehementer inclinaſſe; et Aedeſii fama excitum ei, atque eius diſcipulo Chryſanthio et Maximo innotuiſſe; Nicomediam vero translatum, Maximum, de eius ad has partes inclinatione certum, eum conueniſſe, et his potiſſimum artibus eum inſtituendo, quibus maximum tribuebat, animum illius mire cepiſſe, et ex eo demum tempore inſigne in hanc ſectam ſtudium Iulianum poſuiſſe, quod infra pluribus enarrabimus. Niſi SOZOMENI [o] fidem ſequutis ſtatuere placeat, Iulianum, antequam in Aſiam abiret, et ad Aedeſium perueniſſet, Nicomediae Maximum Epheſium habuiſſe ſibi occurrentem, a quo et philoſophiam et odium Chriſtianae religionis didicerit, quique ei, vt vates, affirmauerit, verum eſſe, quod de illo vulgi ſermonibus ferretur, nempe quod imperio potiturus ſit. Iſtis enim fundamentis apud Maximum poſitis facile fuit in Aſiam delato, ampliora philoſophiae Alexandrinae ipſiusque theurgiae apud Aedeſium et Maximum incrementa capere. Certe iam Nicomediae Iulianum praeſentis calamitatis ſenſu ad meliorem fortunae ſpem illectum Maximum in familiaritatem ſuam adſciuiſſe, tradit idem SOZOMENVS. Aſt haec facta eſſe imperatore ignorante, inde patet, quod metu eius, quod id reſciuiſſet, monaſticum habitum induerit. Veriſimile enim non eſt, Conſtantium, qui tanta cura cauebat, ne gentilium doctorum ſcholas frequentaret, quique a Libanii praelectionibus eum arcebat, ſcientem volentemque huius eum generis hominibus permiſiſſe, quos manibus calcibusque et obniti Chriſtianae religioni et firmare auitam ſuperſtitionem ſciebat, licet id tradat Eunapius, teſtis domeſticus et ſuſpectus. Sane hoc probabilius eſt, quam quod olim [p] nobis non alienum a veriſimilitudine viſum fuit, Conſtantium hanc cum Maximo familiaritatem Iuliani non ignorauiſſe, ſed eam toleraſſe, quod magnum pietatis zelum ille prae ſe ferret. Ad hoc enim conſilium tum demum Iulianus delatus eſt, cum iratum ſibi ob Maximi familiaritatem imperatorem ſeque ei ſuſpectum intellexiſſet. Iuliano ad imperii gubernacula euecto, Maximus mox adfuit. Et EVNAPIVS [q] quidem Iulianum, tradit, euerſa Conſtantii tyrannide, Maximum et Chryſanthium

o) L. V. c. 2. p) In Germanico Hiſt. philoſ. opere p. 710. q) p. 94. 190.

um literis ad ſe euocaſſe, eos autem Diis conſultis in prodigia triſtia atque atrocia incidiſſe, et Chryſanthium quidem animo deiectum itineris conſilium abieciſſe, Maximum contrarium tuentem, vim naturae inferendam eſſe ſtatuiſſe, et ad iter ſe accinxiſſe. Aſt veniſſe quidem inopinatum Maximum ad imperatorem ait AMMIANVS MARCELLINVS [r], ſed vocatum literis non dicit, forte quod vanam vtriusque tantum gloriae captationem deſcribere in animo haberet, ceteris omiſſis. Decedens ex Aſia Maximus a ſummis pariter viris, et magiſtratus honoribus perfunctis, atque promiſcua plebe, turba quoque feminarum gratulantium et obteſtantium, ſui vt eſſet memor, maximo cum honore dimiſſus eſt. Poſtquam ingenti cum comitatu Conſtantinopolin appulit Maximus, tanto imperatoris gaudio exceptus eſt, vt dignitatis ſuae oblitus Iulianus quibusdam videretur. Ita enim AMMIANVS [s]: *Cum die quodam cauſſa eius ſpectandi veniſſe nuntiatus eſſet ex Aſia philoſophus Maximus, exiluit indecore, et, qui eſſet, oblitus, effuſo curſu e veſtibulo longe progreſſus, exoſculatum ſuſceptumque reuerenter ſecum induxit, per oſtentationem intempeſtiuam nimius captator inanis gloriae viſus.* Quod quamuis vehementer improbet Ammianus, mirandum tamen non eſt, cum Maximus potiſſimum ad imperii ſpem et bellum contra Conſtantium, et voce et vaticiniis erexiſſet. Cui cum accederet imperatoris nimius erga hos homines amor atque fiducia, qua impoſtorem fere quemlibet admittebat, eoque gloriabatur, vt indignabundus refert EVNAPIVS [t], non potuit non indecenter ſe gerere imperator, cum primarius ſuperſtitionis ſacerdos ad eum acceſſiſſet. Mores imperatoris, vt fere fit, ſequuti ſunt amici et aulici, et officiis honoribusque dies noctesque Maximum cumulauerunt. Qua fortuna aulae elatior factus Maximus, habitum ſumſit philoſophum indecentem, mollemque ac elegantiorem, alloquiis moroſus ac difficilis, ignaro, quid rerum ageretur, imperatore [u]. Quam hominis ſuperbiam Iuliani ſtudio, honoribus et literarum commercio (cuius duo hodie ſuperſunt exempla) nutritam paſſim perſtringit EVNAPIVS [x]. Cum vero horum potiſſimum philoſophorum arbitrio cuncta perageret imperator, Chryſanthium, inuito, vt videtur, Maximo accerſi iuſſit, hic Priſcum vocari petiit, qui et venit, Chryſanthio futuram calamitatem praeſentiente, quae paulo poſt nequiſſimos homines ex merito oppreſſit. Ad bellum Perſicum ſe parabat imperator, in quo itinere comitem voluit ſibi eſſe, non Priſcum tantum et Maximum, ſed et alios, ſuas virtutes qui ſtulte extollebant, et ſe imperatori commendabant, quod mira eſſent praeſtituri [y]. Eiusmodi enim fraudibus capi poterat animus imperatoris ſuperſtitione nimium capti. Fuiſſe in eorum numero Maximum quoque, et per ſe credi poteſt, cum maxima Iuliani erga illum eſſet fiducia, et teſtantur SOCRATES [z] atque

r) L. XXI. c. 4.
s) loc. cit.
t) p. 101.
u) p. 98.
y) Ibid. p. 101.
z) loc. cit.
x) p. 69. 89.

Digitized by Google

que Theodoretus [a]: nempe *diuinationibus credentem, quas ipſi Maximus philoſophus, qui cum eo aſſidue verſabatur, ſuggeſſerat, in eam opinionem adductum fuiſſe, Alexandri ſe Macedonis gloriam non aequaturum modo, ſed et ſuperaturum, putaſſeque, Alexandri animam in ipſum immigraſſe.* Quod et Iuliano male cecidit, et Maximo: ille enim, vt ſuo loco docetur, a Perſis interemtus eſt, hic a Chriſtianis Antiochenis redux publica voce exagitatus, quod a cauſſa Ieſu Chriſti victus eſſet. Rebus Iuliani, quas Maximus ſociique eius ſtruxerant, in ruinam datis, Iouianus quidem imperator eos non minus honoratos habuit, ſed breuem et deplorandum finem ſortitus nil effecit [b]. Cui cum ſucceſſiſſent Valentinianus atque Valens, ſubito Maximi fortuna, qua fauentiſſima hactenus vſus fuerat, in ſupremam conuerſa eſt miſeriam. Vocati enim Maximus atque Priſcus in aulam in cuſtodiam abripiuntur: et Priſcus quidem nihil mali paſſus et publico teſtimonio vir bonus declaratus in Graeciam rediit: Maximus vero cum et publice in theatris et apud imperatorem priuatim traduceretur, erecto quidem animo ferebat aerumnas, graues vero cruciatus, qui admouebantur, paſſus eſt. Tandem mulcta impoſita, quantam homo philoſophus ne audire quidem vnquam potuiſſet, eo quod omnes cunctorum opes et fortunas poſſidere crederetur. Quod cum aliter ſe habere compertum eſſet, mutata ſententia exigua mulcta ei impoſita, dimiſſusque in Aſiam, vt pecuniam, in quam damnatus erat, ſolueret. Ibi miſerrimam iterum tragoediam omnibus verbis ſuperiorem excepiſſe Maximum refert Evnapivs [c]. Exquiſitiſſimis enim tormentorum generibus inter muliebria et procacia tortorum ludibria ita excruciatus eſt, vt, cum neque modus neque finis vllus ſuppliciorum eſſet, oraret vxorem, vt medicatam ei potionem emeret, qua tantis demum malis eriperetur. Ea vero emit, ſed allatam bibere praeoccupans, exanimata concidit, Maximus bibere ſuperſedit. Studioſe hic celat Eunapius inquiſitionis cauſſam, tantaeque crudelitatis originem, niſi quod accuſatum corraſarum facultatum nimiarum fuiſſe, haud obſcure probat: valde tamen inconſideratus laudator ſuae ſectae ſuſpectam fecit cauſſam Maximi, narrans, Priſcum eiusdem generis ſectaeque hominem, qui ex eodem Iuliani conſortio fuit, illaeſum et cum gratia dimiſſum fuiſſe. Aliam itaque et grauiorem accuſationem preſſiſſe Maximum oportet, quod is tam male mulctaretur. Conſulentibus vero hiſtoricos eccleſiaſticos, vera cauſſa tam ſeuerae inquiſitionis, grauisque ſupplicii facile detegi poteſt. Nempe fax et tuba eorum omnium, quae ſuſceperat aduerſus Chriſtianos et ipſa Romani imperii incrementa Iulianus, habebatur Maximus. Hunc perditiſſimas diuinandi et magiae artes docuiſſe Iulianum, hunc a Chriſtiana eum fide ad gentilem ſuperſtitionem auocaſſe; hunc in vitam Conſtantii coniurantem excitaſſe, hunc euertendae Chriſtianae eccleſiae, et tot modis vexandorum

 Chri-

a) Hiſt. eccleſ. L. II. c. 27. b) Evnapivs p. 102. c) loc. cit.

Chriſtianorum conſilia imperatori ſuggeſſiſſe: hunc intolerabili faſtu ſuper ipſum imperatoris ſolium ſe euexiſſe: hunc peſſimis artibus ad bellum Perſicum, quibus Romanorum opes valde attritae ſunt, Iulianum animaſſe: hunc ſtolidis vaticiniis fortunae imperatoris atque victoriae obſtitiſſe: hunc Chriſtum per Iulianum immani odio et magicis artibus fuiſſe perſecutum, et clerus atque populus clamabat, et imperatoris accuſabant miniſtri, et credebant eo facilius principes ad crudelitatem et saeuitiam proni. Mirum itaque qui fiet, tam famoſum praeſtigiatorem, qualem eum fuiſſe Euſebii condiſcipuli teſtimonio ſupra vidimus, tantum hominumque ipſiusque Dei hoſtem inauditis cruciatuum generibus fuiſſe vexatum? Nondum tamen fata viam inuenerant Maximi, ſed hac quidem vice morti eripiendus erat philoſophus. Nouis enim curis turbiſque a Procopio implicitus Valens, a plectendo Maximo deſiſtebat, rebellantique hoſti ſe obiiciebat [d]; qua occaſione vſus Clearchus, quem Aſiae, ſanae tum et morigerae, imperator praefecerat, Maximum inueniens quaeſtionibus admotum et equuleo diſtentum, ſatellites tormentis adhibitos fugere coëgit, Maximum vinculis exemit, corpus curauit reficiendum, ſuaeque illum menſae admouit, eaque libertate de his cum imperatore egit, vt cuncta is comprobaret, inimicos eius talionis poena affecit, vel repetundarum poſtulauit, bona furto ablata ei reſtituit, et facultatibus auxit [e]. Spectatus itaque omnibus et reuerenter iterum habitus Conſtantinopolin acceſſit. Factum ibi periculum innocentiae eius circa theurgiam ait Evnapivs, non vero indicat, qua in re tentatus fuerit, niſi quod ſuſpicamur, reſpicere Eunapium ad ſequentem diuinationis hiſtoriam, quae Maximo interitum attulit. In vitam ſcilicet imperatoris coniurauerant aulici quidam, qui accuſabantur, nomen imperaturi poſt Valentem deteſtandis praeſagiis didiciſſe ſecretim. Correptus ex his, vti narrat Ammianvs Marcellinvs [f], eius temporis hiſtoricus, qui totam coniurationis detectae ſeriem pandit, „Fiduſtius praeſidialis, occulteque inductus, viſo indice, nulla inficiatione obumbrare iam publicata „conatus, rei totius calamitoſum aperit textum: abſolute confeſſus, ſe „cum Hilario patricio vaticinandi peritos de imperio conſuluiſſe futuro, „motasque ſecretis artibus ſortes et nuncupationem principis optimi, et „ipſis conſultoribus luctuoſos exitus praedixiſſe: viſumque eſſe, referri „oraculum ad Theodorum virum praeſtantiſſimum, moribus et literis or„natiſſimum. Relato geſtorum volumine imperator formidine ſucceſſo„ris exagitatus et ad vindictam incenſus ab aulicis, praecipue a praefecto „praetorio et Theodorum rapi et reliquos ſuſpectos iuſſit, eo quod ſae„pius iam vitae periculum inſidiis adiiſſet. Diris quaeſtionibus habitis, „adacti tormentis Patricius et Hilarius negotii fidem aperuerunt, qua ra„tione menſulam Delphicam inſtruxerint et imprecationibus choragiiſque „multis

d) Coniurationem et rebellionem Procopii narrat Ammian. Marcell. L. XXVI. L. XXVII. Socrat. L. IV. c. 5. Sozomen. L. VI. c. 8.

e) Evnapivs p. 106.

f) L. XXIX. c. 1.

„multis ac diuturnis ritualiter conſecratam mouerint tandem:„ quod qua ratione factum ſit, vt breuitati conſulamus, apud ipſum Ammianum legi velimus, eo quod artes, in ſchola quoque Platonicorum non ignotas, produnt clariſſime. Hoc vnum notamus, indicatas primas ſucceſſoris literas ΘΕΟΔ. Theodori ſucceſſoris ſpem feciſſe, oraculumque inquiſitores detuliſſe, quod non negat Evnapivs [g], ad Maximum, de re inter ſeſe non conuenientes: eum vero mentem aduertentem et dicta perpendentem, celeriter perſpexiſſe, quod in verbis abſtruſi latebat, immo veritatem ipſam, idque ita protuliſſe, vt oraculis ipſis verius eſſet, dicentem, quod et ſe pronuntiantem perdidiſſent, et omnes eos, qui conſcii eſſent conſilii, et plures alios, qui mortem iniuſte ſubituri eſſent; imperatorem vero poſt promiſcuam et multiformem omnium caedem, nouo et inuſitato mortis genere inhumatum periturum. Ita vero euentum quoque rem comprobaſſe, teſtantur Eunapius et Ammianus. „Nam et reliqui iugulabantur vni„uerſi, praeter Simonidem philoſophum iuuenem, quem ſolum ſaeuus ille „ſententiae lator, efferatus ob conſtantiam grauem, iuſſerat flammis exu„ri, quique vitam, vt dominam fugitans rabidam, ridens ſubitas momen„torum ruinas immobilis conflagrauit, Peregrinum philoſophum (de quo „infra) imitatus: et non multo poſt Maximus quoque philoſophus, Ora„culi ſupra dicti verſus audiſſe inſimulatus; ſeque comperiſſe adſenſus, ſed „reticenda profeſſionis conſideratione non effudiſſe verum vltro praedi„xiſſe conſultores ipſos ſuppliciis poenalibus perituros. Epheſum ad „genuinam patriam ductus, ibique truncatus ſenſit, docente periculo ex„tremo, quaeſitoris iniquitatem omnibus eſſe criminibus grauiorem.„ Haec Ammianus, quibus lucem affundit Evnapivs [h], narrans, „pudo„re deterritos a necandi Maximi conſilio, quod in iudicio confutata eſ„ſent omnia, quodque falſitatis eos, a quibus erat comprehenſus, conui„ciſſet, Feſtum truculentum hominem vna cum eo in Aſiam miſiſſe, qui „iuſſa executus ſit ac de ſuo ingenio, rabiei ſuae indulgens, choragium ſae„uitiae adiiciens, poſt trucidatos complures ſontes et inſontes, magnum „illum Maximum iugulauerit.„ Eadem quoque tradit Svidas [i], qui hunc Feſtum temporibus Valentis proconſulem in Aſiam miſſum, regioque fiſco praefectum crudelitate omnes fere ſuperaſſe et Maximum quoque gladio interfeciſſe tradit, Eunapii, vt veriſimiliter coniicit Kvstervs [k], memoriis vſus. Non videmus itaque cauſſam, qua inductus Cel. Fabricivs [l] hunc Maximum a Feſto interfectum diſtinguit, cum eundem eſſe, Eunapii locus manifeſte doceat. Nec obſtat, Maximum Epheſium interemtum dici a Valentiniano, apud Socratem [m] et Nicephorvm [n], aſt Maximum a Feſto capite plexum eſſe ſub Valente. Ex Eunapii enim et Ammiani, qui iſtis temporibus vixere, huiusque ſectae hiſtoriam accurate norunt, narratione conſtat, Valentis, non vero Valentiniani

g) p. 109.
h) loc. cit.
i) In Φῆστος T.III. p. 596. ſeq.
k) Ad h. l.
l) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 770.
m) L. III. c. 10.
n) L. X. c. 1.

ni crudelitate philoſophum hunc e medio ſublatum eſſe. Adeoque aut pro Valentiniano, Valens ſubrogandus eſt apud Socratem, aut, quod duo regnarent imperatores, Valentiniano adſcriptum eſſe, quod a Valente factum, dicendum, aut, quod nobis quidem magis placet, ſtatuendum, Socratem priorem inquiſitionem, quam in eum ὡς μαγγείας ποιοῦντα, *tanquam artes magicas exercentem*, factam fuiſſe, ex Eunapio narrauimus, cum vltima ſub Valente confudiſſe. Secuta tamen mortem Maximi mox diuina erga Feſtum Nemeſis. Tradit enim porro EVNAPIVS, teſtis, vt ait, αὐτόπτης [o], Feſtum iſtum munere exſpirante, ad Theodoſium nouum imperatorem profectum, poſt reditum nuptias potentiſſimas iniiſſe, luxusque oſtentandi et iniuriarum obliterandarum cauſſa feſtum epulumque magnificum optimatibus et magiſtratibus feciſſe: ipſum autem delubrum Eumenidum ingreſſum, narraſſe ſomnio ſibi viſum Maximum, numella collo iniecta ad orcum pertrahere, ſiſtendum Plutonis iudicio. Praeſentes conterritos omnes, quod vitam viri recolerent, lacrymas pro ſe quemque profuſas ſiccaſſe, et vota facere iuſſiſſe, quod factum a Feſto. Sed dum egrederetur ipſe, humi concidiſſe, vocisque vſu deſtitutum iacuiſſe, ac domum relatum confeſtim exſpirauiſſe. Ceterum fuiſſe Maximum et corporis et ingenii dotibus ornatiſſimum, non ſine eius laude inſigni depraedicat EVNAPIVS [p], qui oculorum pupillas volubiles, canam promiſſamque barbam, ingenii velocis vigorem atque agilitatem ex oculis elucentem, miramque harmoniam et conſonantiam virtutum ſe non ſatis potuiſſe mirari, quum adoleſcens ſenem vidiſſet, fatetur. Sed et artibus theurgicis excelluiſſe, et inter primarios Deorum miniſtros fuiſſe relatum, qui diuinatione et magia eorum voluntatem et auxilia euocarent, allata Eunapii, Ammiani, Socratis, Sozomeni et Nicephori teſtimonia ſatis ſuperque docent. Fuere alii quoque Maximi [q], quorum ex parte mentio facta eſt, et in his aliquot philoſophi cum noſtro non confundendi, Maximus nempe Tyrius, Maximus Aegienſis, Maximus Cynicus [r]. Imprimis autem Maximus Epheſius, a Maximo Byzantino diſtinguendus eſt. Quem licet confundere videatur cum Epheſio SVIDAS [s], vt hoc ſolenne ſcriptori valde negligenti minusque accurato, dum Maximum Byzantinum Iuliani praeceptorem dicit, non diſplicet tamen coniectura FABRICII [t], qui Maximum hunc inter praeceptores quoque Iuliani numerandum eſſe putat. Etſi enim eum inter philoſophos Peripateticos IDEM eo nomine collocat, quod in Ariſtotelem commentatus eſſe dicitur; notum tamen eſt, et a nobis infra demonſtrabitur, eclecticos adeo in Peripateticae philoſophiae ſtudio, ſcriptis etiam in Ariſtotelis opera commentariis interdum

o) p. 110.

p) p. 81.

q) Enumerauit eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 769. ſeqq.

r) De hoc Cynico Alexandrino, tandem ad ſedem Conſtantinopolitanam euecto, vnde et Byzantius dicitur, extat inter Orationes GREGORII NAZIANZENI vna: in laudem Maximi philoſophi poſt exilium reuerſi. Conf. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 16. §. 4. p. 92. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 363.

s) In Maximus T. II. p. 494.

t) loc. cit.

terdum inclaruiſſe, vt magis inter Peripateticos, quam Platonicos referendi videantur, vt Themiſtii, Simplicii aliorumque exemplis conſtat: cuius rationem cauſſamque ab henotico vtrumque philoſophum conciliandi ſtudio deriuandum eſſe, ex ſupra dictis liquet. In qua opinione maxime confirmamur fragmento illo carminis Maximi huius Epirotae, περὶ καταρχῶν, i. e. *de electionibus ſiue auſpiciis actionum*, quas quis ſuſcipit, ex poſitu lunae proſperene an ſecus ſucceſſurae ſint diiudicandis, quod nobis exhibuit idem Cl. FABRICIVS [u]. Id enim non tam Peripatetico genuino, quam Eclectico ſiue Alexandrino philoſopho conuenire, vel ſola latiſſime in ea regnans ſuperſtitio et influxus ſiderum admiſſus probant; Eiusdem forte argumenti libellus fuit περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, quod Maximo Byzantino adſcribit SVIDAS [x], id enim *de inſolubilibus oppoſitionibus* egit. Cauenda tamen confuſio inter hunc et Epheſium Maximum, quam non ſatis euitauit auctor indicis copioſi et praeſtantis ad hanc Bibliothecam Graecam, qui nempe poëma illud de auſpiciis Maximo Epheſio tribuit, refragante et Suida, et ipſo, vt modo dictum, Fabricio.

§. XXVI. PRISCVM, Theſprotium vel Moloſſum genere, ad hanc quoque ſectam pertinuiſſe, ex Aedeſii diſciplina in antecedente §. diximus, et in inquiſitione de theurgicis ſub Iuliano, apud quem gratioſus fuit, conatibus quaeſitum liberum dimiſſum fuiſſe in Graeciam, auctore EVNAPIO [y] tradidimus, qui addit, nonagenarium in Graecia obiiſſe, ingenioque dicit fuiſſe recondito atque abſtruſo, multumque ex arte diſſimulante, praeterea memoria praeſtantiſſima, veterum etiam opiniones omnes cognitas atque collectas habuiſſe in promtu: ex quibus colligimus, Priſcum preſſius, quam reliquos, indolem philoſophiae Ammonianae ſecutum, ex omnium ſectarum placitis philoſophiam ſuam conflaſſe, theurgica vero, quod, vt ſupra ab Euſebio factum eſſe, vidimus, ea indigna philoſopho altiora ſpiranti haberet, neglexiſſe. Forma fuit egregia, ſtatura magna, aegreque ad diſputationes adduci potuit. Cuius duplex ratio apud Priſcum inualuit. Nam ſecutus arcanam Ammonianae ſcholae methodum a tot veteribus philoſophis adhibitam, nec cum ἀμυήτοις et profanis, nec cum vulgo, quicquam ſapientiae ſuae communicauit, ſed velut theſaurum dogmata ſua cuſtodiuit, eos prodigos decoctoresque nominans, qui facile de iis diſſererent. Deinde nec fructum ex diſputationibus oriri dicebat, cum victus nec miteſcat magis, quam veritatem potius oppugnet eique fortius obſtrepat, nec qui voluptatibus deditus eſt, melior reddatur, ſed efferatur potius, et μισολόγος καὶ μισοφιλόσοφος euadat. Sed et moribus grauis erat et faſtuoſus, quam animi elationem cum aduerſus ſodales et commilitones, tum in omni vita ad ſenium uſque conſeruauit, et ne magiſtro quidem praeſenti pepercit. Quam animi ſingu-

Priſcus.

u) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 414. x) loc. cit. y) p. 114. ſeq.

ſingularitatem, et ſeruatum de doctrinis ſuis ſilentium proteruorum quidem adoleſcentium inſultus prouocaſſe, ſed poſt Iuliani quoque imperium ab obtrectatione et reprehenſione liberum ſeruaſſe, EVNAPIVS monet, indeque factum eſſe dicit, vt cum alii eo quidem tempore miſeri vel ſua vel hoſtis manu perierint [z], ipſe ſolus in Graeciae templis vsque ad prouectam aetatem absque inſidiis vixerit.

Chryſanthius. §. XXVII. Plurimum tamen inter ſcholae Plotinianae doctores extollit EVNAPIVS [a] CHRYSANTHIVM, praeceptorem ſuum, quem Iulianum quoque inter praeceptores ſuos numeraſſe ſupra diximus, quique Eunapio auctor fuit ſcribendi de vitis ſophiſtarum commentarii. Ordinis vero ſenatorii fuit Chryſanthius, et nobilitate ſuae ciuitatis facile princeps. Auus illi fuit Innocentius quidam, qui opibus et auctoritate atque exiſtimatione, quam priuati hominis, ſuperiore vſus eſt, et cui legum condendarum poteſtas ab imperatoribus erat permiſſa: cuius etiam libros ſupereſſe Romano Graecoque idiomate ſcriptos, et acre iudicium et ingenii acumen prae ſe ferentes, IDEM ait. Adoleſcens parente orbatus, et diuino quodam naturae inſtinctu ad philoſophiae ſtudia inflammatus, Pergamum ad Aedeſium ſe contulit, cumque maximo ardore eruditionem ſitiret, in profundae doctrinae viro inuenit, vnde ſe totum ſcientia ingurgitaret: cumque eſſet corpore firmo, et plane adamantino, quod labores patienter toleraret, et cuiuis exercitationis generi facile aſſuefieret, in philoſophia myſteria cito penetrauit, et Platonis atque Ariſtotelis dogmata plane didicit: ſed ad omnem quoque philoſophiae ſpeciem animum conuertens, non tantum in eloquentia vires vſu et exercitio roborabat, ſed et demonſtrare eas publicis ſpeciminibus non refugiebat, dicendi et ſilendi arte pariter conſpicuus, et vbi dicendum eſſet, non ſine magnificentia de rebus profundioribus ediſſerens [b]. Poſt haec *γνώσει τῶν Θεῶν καὶ σοφίᾳ* ſublimiori Deorum cognitioni [c] et ſapientiae ſe totum tradidit, ei nempe, quam et Pythagorae ſectatores, et Apollonii Tyanenſis aſſeclae excoluere, qui hunc humano corpore veſtitum olim adorabant. Ad hos homines accurrit Chryſanthius, et ipſis eorum principiis vſus, ad eam animi perfectionem ſubleuatus eſt, vt omnis eruditionis ſpecies et perfecta eius notitia illi exſurgeret [d], et futura ita praediceret, vt

z) Inter hos fuiſſe Hilarium Bythinium, non philoſophiae tantum laude, ſed et artis pictoriae excellentia illuſtrem, qui cum familia obtruncatus fuerit Athenis narrat EVNAPIVS p. 119. Cuius verba miſere peruertit IVNIVS. *πρὸς δὲ τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ*, ita reddens: „In „arte pingendi aduerſus liberalium artium va„cuos ita philoſophatus eſt, vt appareat in illi„us manibus non eſſe extinctum Euphranorem". Haec enim nec ſenſum ſanum fundunt, nec Eunapii verbis faciunt ſatis, quae ita vertenda: „Qui praeter reliquam liberalem diſciplinam „etiam pictoriam ita excoluit, vt per eius ma„nus puer Euphranor (ab eo pictus) ſupereſſe „videatur". Conf. GATACKER ad Antonin. L. I. §. 6. p. 5.

a) p. 186. SVIDAS T. III. p. 691. hunc exſcripſit.

b) Graeca ipſa inſpicienda ſunt, quorum ſenſum non ſatis aſſecutus eſt Iunius.

c) Sublimiorem diuinae familiae cognitionem *γνῶσιν* innuere, vel ex ſolo Gnoſticorum nomine notum eſſe putamus.

d) Valde memorabilis hic locus eſt, ex quo fontes philoſophiae Plotinianae diſcuntur.

Digitized by Google

vt cernere magis, quam vaticinari diceretur. In his ſtudiis magnam temporis partem vbi cum Maximo Socio conſumſiſſet, multumque aerumnarum pertuliſſet (ita enim ſolitos fuiſſe arcanarum iſtarum diſciplinarum doctores, vt multis laboribus et aerumnis diſcipulos prius probarent, ex barbaricae philoſophiae hiſtoria notum eſt, et ſatis innuit Eunapius voce συναθλήσας, quae moleſtias cum commilitone exantlatas ſignificat) eum myſteriorum ſuorum participem dereliquit: tantoque in has artes ſtudio incubuit, vt totus cum Maximo, vt alibi dicit EVNAPIVS [e], diuinae agitationi et enthuſiaſmo occuparetur, reliquas diſciplinas liberales negligeret, prodigiis vero et Deorum monitis obſecundaret, quod neglexiſſe Maximum et Deos obteſtatum fuiſſe, vt fata mutarent, Eunapius monet, et nos ſupra exemplo profectionis in aulam imperatoris a Diis diris oſtentis improbatae illuſtrauimus. Magnam eo tempore et artis peritiam et animi conſtantiam Chryſanthium demonſtraſſe, vitae eius narrat hiſtoricus, quem nec Maximi obteſtationes, nec honorifica imperatoris legatio, nec literae Iuliani repetitae, nec Melitae vxoris, quam deperibat, preces, ab imperatore expetitae, potuere flectere, vt iter ingrederetur, honores et felicitatem ſummam promittens, ſed quod ſigna diuina calamitoſum fore atque tragicum praedixerant, et repetitis a Chryſanthio victimis, immutabilem ita fatorum ſeriem poſcere ſignificauerant. Et ita quidem cum fatis vim inferre naturamque vincere Maximus ſtatuens, Byzantium eſſet profectus, a Chryſanthio relictus eſt, ab imperatore autem pontificatum regionis Lydiae accepit, adiecta poteſtate, auita ſacra, quae Chriſtianorum imperatorum zelus eiecerat, reuocandi. Qua ille tanta prudentia et moderatione vſus eſt, vt nec ſe moroſe in illo munere gereret, cum magna vteretur morum lenitate atque ſimplicitate, nec calida et feruentia nimis conſilia ſequeretur, neque Chriſtianis valde moleſtus eſſet, ſic vt nemo fere reſtitutionem ſacrorum, et renouatum Deorum cultum animaduerteret. Id quod magno emolumento ceſſit Chryſanthio. Cum enim cuncta placide et aequabiliter atque tranquille ſopirentur, poſtea vbi omnia alia, quam Iuliani caterua ſperauerat, eueniſſent, reliquis ſurſum ac deorſum velut tempeſtate iactatis ſolus euaſit, et omnium admirationi fuit Chryſanthius, eo quod non futura tantum praenoſſet, ſed et ea ſcientia magna prudentia ſciret vti. Munere vero motus ſub imperatoribus, qui Iulianum ſequebantur, Chriſtianis, Athenas conceſſit, vitamque ibi priuatam magna tolerantia et frugalitate egit, nullius, quod inter homines exerceri ſolet, vitae generis curam agens, non oeconomiae, neque agriculturae, neque rei pecuniariae honeſte faciendae, ſed inopiam tolerauit facilius, quam alii diuitias [f]. Sed ex lege ſcholae ſuae viuens facile parabili vtebatur cibo,

 et

e) In Maximo p. 85. hic finis fuit philoſophiae Alexandrinae primarius

f) Contrarium hic ſenſum expreſſit IVNIVS, qui ita tranſtulit: „Vitam exegit in prouectam aetatem, nullius alterius rei ſatagens, „quam oeconomiae a rerum domeſticarum cura „dictae,

et raro admodum carnibus veſcebatur animalium; Deorumque cultus primaria ratione aſſidue habita, tempus lectione veterum terebat, et ſcribendis libris inſudabat, tanta aſſiduitate vſus, vt octogenario maior, propria manu tantum librorum ſcripſerit, quantum vix vnquam aetate florente legunt alii. Quo factum eſt, vt extremi digitorum articuli ob indefeſſum ſcribendi ſtudium contraherentur. Viua vero voce quoque profuiſſe, et philoſophiae dogmata iuuentuti tradidiſſe, Eunapii exemplo conſtat, quem in chariſſimis habuit. Ab exercitatione ſtudiorum ſurgens animum recreabat ambulationibus in viam publicam adſcito Eunapio comite, ſpatiaque longe, ſed otioſe lenteque emetiebatur, animum interea narrationum ſuauitate deliniens. A magnatum vero procerumque congreſſu non faſtu abſtinebat, ſed vitae ſimplicitate, et Socraticam vitam exprimebat, cum inaffectatus candor et facilitas quaedam ſimplex ſermoni eius inſideret, verborum tamen venuſtate aures demulciente [f]. Comis erat in congreſſu erga omnes, adeo vt ambitione id fieri quidam cenſerent; ſermo concinnus et in tanta ingeniorum diuerſitate congruus. Pertinacior tamen erat, nec de ſententia facile moueri ſe patiebatur: neque autem facile quis eum audiuit eruditionem ſuam oſtentantem, eoque nomine inſolentius ſe efferentem; immo dicta quoque ab aliis probabat, ſi vel perperam dicta eſſent; et quae male etiam ſtatuebantur, laudabat, ac ſi ne principium quidem auſcultaſſet, ne quenquam contriſtaret. Quod ſi forte inter praeſentes magnae famae et exiſtimationis philoſophos, diſputatiuncula exorta, placuiſſet ſe diſceptationi miſcere, omnes conticebant, ac ſi nemo adeſſet, neque quiſquam in contentionis aream cum eo deſcendebat, ne erroris conuincerentur. Accidit etiam, vt ii, qui virum mediocriter tantum nouerant, et ſolam animi manſuetudinem laudabant, facto diſceptationis periculo, longe alium, quam putarant, deprehendere ſe putarent: coma tunc in horrorem erecta, et oculis animi in dogmatum certitudine triumphum agentis indicibus. Quibus vitae rationibus et artibus factum, cum auitae reipublicae ſacrae (τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου πολιτείας, id eſt, religionis veteris et patriae) antiſtes eſſet primarius, vt a ſummis viris, qui iſto adhuc tempore ſuperſtitione veteri tenebantur, eamque firmare labantem conabantur, oraculi inſtar conſultus fuerit, cuius exempla quaedam narrat Evnapivs [h]. Firmiſſimo corporis robore vſus, ad vltimam, vt ſupra dictum, ſenectutem peruenit, animo philoſophiae beneficio ſemper placido et ſereno ſeruato. Cuius exemplum dedit in funere filii praeceptori Aedeſio cognominis, qui aetatis anno viceſimo maximae ſpei adoleſcens,

„dictae, aut agriculturae, aut pecuniariae rei, quae „honeſte iuſteque acquiritur: inopiam tolerabat „patientius, quam diuitias caeteri". Sed Graeca ita exprimenda eſſe, vt nos vertimus, facile intelliget Graeci ſermonis peritus lector. Ita enim Evnapivs p. 197. εἰς μακρὸν δὲ γῆρας ἀφικόμενος, τὸν πάντα διετέλεσε βίον, οὐδενὸς τῶν καθ' ἀνθρώπους ἑτέρου φροντίσας, οἰκονομίας τινὸς ἢ γεωργίας ἢ χρημάτων, ὅσα δικαίως παραγίνεται ἀλλὰ πενίαν μὲν ἔφερε ῥᾷον ἢ πλοῦτον ἕτεροι.

g) Ibid. p. 195.

h) p. 207.

leſcens, et in ſacris pariter atque humanis ſcientiis valide verſatus deceſſerat, quam mortem vel affectu vacuus, vel infractus animo pertulit, vxoremque perferre docuit. Senex etiam, quod vegeto eſſet corpore, venam ſecare ſolitus eſt, regente ſanguinis fluxum Eunapio rerum medicarum non imperito: quod cum ſaepius fieret, Eunapio quoque aliquando abſente, mox ſubitus languor, et virium defectio ſecuta eſt, cum articulorum contractione. Aduocatus in auxilium conſiliumque Oribaſius, Eunapii familiaris [i], qui ex medicis imperatoris Iuliani fuerat, molliter naturae vim reuocandam eſſe ſtatuens, per fomenta calida et emollientia refrigeratis artubus vigorem aliquem reſtituit: ſed vicit ſenectus, quae ſequente anno eum abſumſit.

Iulianus apoſtata.

§. XXVIII. Nemo tamen vel maiorem ſuo nomine gloriam huic ſectae conciliauit, vel fortiori quoque conatu res eius atque incrementa adiuuit, IVLIANO imperatore, qui ob defectionem ad auitam gentilium ſuperſtitionem apoſtata dici ſolet. De cuius vita et imperii hiſtoria, licet maxime memorabilem Sec. IV. partem conſtituat, prolixe diſſerere, huius loci non eſt, ſed quaerenda ea apud illos, qui Romanorum imperatorum res geſtas in ſacra et profana hiſtoria enarrauerunt. Nobis enim de magni principis, virtutibus atque vitiis illuſtriſſimi, conſiliis, inſidiis, diſcordia cum Conſtantio, bellis cum Parthis, Gallis, Germanis, defectione a Chriſtiana fide, artibus euertendi rem Chriſtianam, morte quoque praematura, quaeque alia in eius hiſtoria occurrere ſolent, multum recentiori aetate controuerſa agere, criticamque his tractandis manum afferre, nec libet nec licet; ſed lectorem eius rerum ſciendi cupidum vel ad ſcriptores eccleſiaſticos vel ad profanos, vel, quod nobis placet, ad vtroſque ablegamus [k], monentes, vt abiecto vel odio vel fauoris praeiudicio, quod ex vtraque parte, multos, qui in hoc ſtudio ver-

 ſati

i) Oribaſius Pergamenus fuit, in prima adoleſcentia ob praeclaram eruditionem famam iam nactus, in iuuentute Zenonem, Magni condiſcipulum, ex hac ſchola philoſophum audiuit, poſtea ad artem medicam animum applicuit, eoque nomine a Iuliano, vt ſanitatis ſuae cuſtos eſſet, accerſitus eſt. EVNAPIVS etiam l. c. p. 180. tradit, tantis eum virtutibus excelluiſſe, vt ad imperium etiam Iuliano viam demonſtrauerit: quod odium imperatorum ſequentium ei conciliauit, qui facultatibus eum omnibus ſpoliarunt, et in barbaras terras eiecerunt in exilium. Quae calamitas ei felicitatis ianuam aperuit, cum artis ſalutaris conſiliis apud reges barbaros plurimum valeret. Redeundi poteſtate accepta et facultatibus redditis, vxorem duxit potentem, medendi pariter felicitate atque morum ſuauitate maxime commendatus. De ratione eius medendi ſcriptisque conſulendi hiſtoriae medicinae ſcriptores CLERICVS P. III. p. 576. FREINDIVS P. I. p. 6. MERCKLINVS Lind. renou. p. 875. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. XII. p. 639. IX. p. 451. ex veteribus PHOTIVS Cod. CCXVI.

k) Qui de Iuliani hiſtoria ſcriptores conſulendi ſint, ex catalogis ſcriptorum, qui res huius ſeculi eccleſiaſticas et ciuiles enarrarunt, diſcendum eſt, adeundique ex illis Socrates, Theodoretus, Sozomenus, ex his Ammianus Marcellinus, Sextus Aur. Victor, Eutropius, Rufus Feſtus, Zoſimus aliique; et qui propius literatam eius hiſtoriam reſpiciunt EVNAPIVS in Aedeſio, Maximo et Chryſanthio. LIBANIVS in Orationibus, et, qui paſſim tetigere res eius, Chriſtiani Doctores Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Baſilius aliique, de quibus videndus MART. HANCK. de Script. rer. Rom. c. XXX. art. I. p. 154. ex recentioribus ante alios TILLEMONTIVS et EZ. SPANHEMIVS adeundi ſunt, vbique vero ſeruandus modus et nec extollendus nimis, ſuppreſſis vitiis, nec culpandus ſine modo, virtutibus eius neglectis, quae extrema ſatis feliciter vitauit Ammianus, ſeuerus vitiorum eius cenſor laudatorque virtutis.

Digitized by Google

ſati ſunt, in transuerſum egit, ſine ſtudio partis examinata teſtium fide rerumque probabilitate de Iuliano ſtatuant. Quam legem et illis latam eſſe volumus, qui philoſophicam imperatoris huius hiſtoriam noſſe cupiunt. Etſi enim magni principis perſonam omnino ſuſtinuiſſe cenſendus eſt, tantus tamen non in omni tantum eruditionis genere, ſed in philoſophia quoque euaſit, vt non tantum Alexandrinae philoſophiae alumni eum ſibi totum vindicarent [l], ſed et Chriſtiani [m] philoſophi nomen laudemque ei non denegarent. Quare ad ea potiſſimum reſpiciemus, quae ad huius ſectae, quam tantopere promouit, hiſtoriam pertinent. Et qua quidem occaſione ad Plotinianae ſcholae philoſophos peruenerit, ſupra in Maximo iam narrauimus, et hic paucis ea repetimus, quae ad integram enarrandam huius principis hiſtoriam philoſophicam pertinent. Educatus nempe magna Conſtantii cura Iulianus, bonisque artibus innutritus a praeceptoribus Chriſtianis, Mardonio eunucho hanc eius inſtitutionem moderante [n], quod male habet EVNAPIVM [o]. In Grammaticis a Nicocle quodam, in Rhetoricis ab Ecebolo eruditus eſt, ſeuere prohibente Conſtantio, qui Nicomediam eum ire iuſſerat, ne Libanii ſophiſtae, cuius tunc ſchola in dicendi arte maxime excellebat, lectiones audiret. Id quod grauiter ſe indoluiſſe conqueritur LIBANIVS [p], *quod in tali anima, tanquam in agro foecundo ſementem ſibi facere non licuerit: peſſimo enim cuidam rhetori mercedis loco, pro eo quod Deos maledictis aſſidue proſequeretur, iuuenem ceſſiſſe, ipſum quoque eiusmodi de Diis opinione innutritum magiſtrorumque in dicendo imperitiam ob indictum ab iis altaribus bellum ferre non recuſaſſe.* Quam ob cauſſam Libanium amare excepit SOCRATES [q]. Parum tamen vel Conſtantii ea in re ſeueritas, quam haud iniuſta ſuſpicio, ne Iulianus a fide Chriſtiana deficeret, excitauerat, vel eorum, qui illi praeerant, cura impedire potuere, quo minus Iulianus ad gentilium ſuperſtitionem prono ferretur animo. Cuius rei cauſſas expendentibus variae occurrunt. Vt enim de magno, qui in iuuene flagrabat, diſcendi ardore, quem ingenii dotes excellentiſſimae ſuſtentabant, quique forte a Chriſtianis praeceptoribus non ſatis extingui poterat, taceamus [r], negligentia ſane eorum, quos educationi feruentis et ad magna tantum et excelſa adſpirantis adoleſcentis praefecerat Conſtantius, in culpa fuit, vt, quod maxime cauendum eſſe recte imperator viderat, ad gentilium philoſophorum ſcholas declinaret. Narrat enim EVNAPIVS [s], „vbi Iulianus ingenii vim et magnitudinem ita oſtendiſſet, vt, „quicquid librorum proferretur, id memoria complecteretur, ita vt prae- „cocem eruditionem aegre ferre magiſtri viderentur, quaſi non habituri, „quod

l) Patebit hoc ex dicendis. Conf. EVNAP. l. c. AVR. VICTOR. in epit. p. m. 572. EVTROP. L. X. LIBANIVS loco citando.

m) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOMEN. L. VI. c. 2.

n) SOCRATES l. c.

o) In Maximo p. 82.

p) In orat. parent. in Iulian. Vol. VII. Bibl. Graec. FABRICII §. 5. p. 228.

q) L. III. c. 23.

r) Multa de hac re gloriantur EVNAPIVS p. 82. et LIBANIVS l. c.

s) loc. cit. p. 83.

Digitized by Google

„quod puero porro inſtillarent, et nec Iulianus haberet, quod amplius „diſceret, nec illi quod docerent, rogaſſe eos conſobrinum Conſtantium, „vt permitteretur ei, oratoriae arti ac philoſophiae vacare, quod ille lu„bens conceſſerit, eum in libris magis volutari et ineptire, quam generis „et imperii memoriam recolere cupiens. Eum itaque regiis ſumtibus „inſtructum perueniſſe ad Aedeſium, vt ſupra retulimus. Valde hic attendere et ſollicite curare debuerat eorum fides, quorum prudentiae principem hunc Conſtantius commiſerat, dum ignorare non poterant, ea animi indole atque inclinatione eſſe Iulianum, vt facile ſuperſtitione traheretur, ne ad ſcholas gentilium philoſophorum delaberetur, quos eo tempoore miris artibus et praeſtigiis firmiſſima ſuperſtitioni fulcra paraſſe, peruulgatum tum erat. Tanta enim eius ſuperſtitio fuit, vt AMMIANO MARCELLINO [t], licet huic ſectae, quam vehementi proſequebatur ſtudio Iulianus, valde addicto, vapularet, carpenti, quod *praeſagiorum ſciſcitationi nimiae deditus fuerit, vt aequiparare videretur in hac parte principem Hadrianum et ſuperſtitioſus magis, quam ſacrorum legitimus obſeruator fuerit.* Tali cum animo eſſet, maxima eorum negligentia culpanda erat, qui anceps ingenium ad hos homines diuertere permiſerant, licet vix perſuaderi queat, Conſtantium, vt vult EVNAPIVS [u], eius rei fuiſſe conſcium. Addit his GODOFREDVS ARNOLDVS [x], notiſſimus hiſtoriae eccleſiaſticae compilator, ingentia doctorum Chriſtianorum diſſidia, et controuerſias praeſertim cum Arianis, ad contemnendam Chriſtianorum doctrinam et amplectendum cultum gentilem pleraque contuliſſe. Quas licet ingenio attento facile ſcrupulum mouere potuiſſe non negamus, miramur tamen virum non indoctum in hanc praecipue cauſſam defectionem Iuliani reieciſſe, cum tamen ſcriptores gentiles eam non indicent, non tacituri, ſi ea primaria ratione ad deſerendam patriam religionem commotus fuiſſet Iulianus, qua nempe haud leue ἔγκλημα habuiſſent in Chriſtianorum ſacra, quae data quauis occaſione traduxere, et in his praecipue Eunapius. Nec, ſi verum dicendum, valde ad philoſophorum caſtra hae controuerſiae atque lites inuitaſſent Iulianum, qui, vt erat in veterum lectione ſatis verſatus, et ex apologiis Chriſtianorum dudum didicerat, non ignorabat, non aeque magna tantum, ſed et grauiora inter philoſophos eſſe diſſidia, et tanquam perditiſſimas impoſturas et praeſtigias traduci ab Epicureis, quae tanquam ſummae ſapientiae et diuinae doctrinae myſteria tradebant Platonici Alexandrini, quaeque ipſe ſtudioſe conſectabatur. Quaecunque vero cauſſa demum fuerit, illud certum eſt, Maximi familiaritatem aduentumque Nicomediae ad has gentilium partes amplectendas Iulianum determinaſſe. Id enim ſupra diſerto Eunapii teſtimonio confecimus. Qui vt erat veterator vaferrimus, et praeſtigiarum peritiſſimus artifex, inge-

t) L. XXV. c. 6.
u) loc. cit.
x) Hiſt. eccleſ. et haereſiol. P. I. L. IV. c. 4. p. 126. ſeqq.

ingenium Iuliani feruidum quidem, ſed in iudicando, teſte AMMIANO [y], lentius et ad ſuperſtitionem inclinans eo facilius potuit impellere, quo magis diuinationibus ſuis iuuenem ambitioſum et odio patruelis flagrantem in ſpem imperii potiundi erexerat, vt ſupra quoque in Maximi vita demonſtratum. Proni enim et lubentes ea ampleſtimur, quae votis noſtris velificantur, quaeque, vera vt ſint, optamus et ſperamus. Non negamus quidem, Eunapium Oribaſio tantum et Euemero hanc accenſae imperii ſpei cauſſam tribuere [z]: ſed vt taceamus, Oribaſium cum his hominibus feciſſe, valde veriſimile faciunt diſerta ſcriptorum eccleſiaſticorum teſtimonia non Iuliani tantum deſiderium potiundi imperii, ſed Maximi etiam ſtudium Iuliano diuinationibus placendi, maxima, quam in hunc praeſtigiatorem ponebat in futuris praedicendis fatis, etiam imperii, Iulianus fiducia. Cui cum acceſſiſſet animus anili ſuperſtitione corruptus, qui ſimplicitatem Chriſtiani cultus faſtidiebat, non potuit non euenire, quod de eo gloriatur LIBANIVS [a]: *Cum aliquando Iulianus perueniſſet in eorum coetum, qui pleni quaſi toti Platonis erant, atque de Diis geniisque, a quibus vniuerſa haec, et condita certiſſima ſint, et conſeruentur, differentes eos audiuiſſet, de anima item etc. doctrinam, qua antea fuerat imbutus ſalſae, adeoque potui non inſeruienti aquae ſimilem, dulciori potabilisque aquae inſtar habente diſciplina ſubmerſiſſe atque aboleuiſſe, omnibusque, quas antea imbiberat, egeſtis nugis, veritatis pulchritudinem in anima ſua, velut in magnifico aliquo templo, Deorum ſtatuas, ſtercore antea profanatas, earum loco collocaſſe. Atque adeo animum quoad iſta mutauiſſe, ſimulaſſe tamen eundem ſeſe atque antea, eſſe, cum animi ſenſa haudquaquam prodere liceret.* Addimus his, Iulianum, licet aliarum quoque ſectarum placita, teſte LIBANIO [b], teneret, omnemque doctrinam animo complecteretur, doctoresque coleret, maxime tamen eos homines ſecum habuiſſe frequentiſſimos, qui Muſarum aliorumque Deorum cultui eſſent addicti, qui terra alii, alii mari iter ad eum faciebant, videre illum, cumque eo verſari, et verba coram eo facere, ipſumque rurſus audire loquentem certatim properantes. Horum enim hominum inſignis ob hanc religionem laudis thura adolentium conuerſatione non potuit non in hac animi ſui affectione mire corroborari. His ſane rationibus inductus, vbi ſemel ad Aedeſii ſcholam diuerterat, et Maximo atque Chryſanthio, in theurgiae operibus excellentibus, innotuerat, tanquam peſtilenti afflatus ſidere in diuinationis potiſſimum et ſacrificiorum ſtudia exarſit [c], et a tantis viris Alexandrinam philoſophiam, etiam theurgicam, qualis in Iamblichi potiſſimum ſchola tum effloruerat, edoctus eſt: qua in re miram et diuinam fuiſſe in Iuliano ingenii felicitatem gloriatur EVNAPIVS

y) L. XXV. c. 6.
z) In Oribaſio p. 180. et in Maximo p. 94.
a) loc. cit. §. 9.
b) §. 10. p. 234.
c) Vid. AMMIAN. MARCELL. L. XXI. c. 1. L. XXII. c. 12. L. XXIII. c. 2. 5. 11. L. XXV. c. 6. EVNAPIVS, SOCRATES, SOZOMENVS ll. cc.

PIVS [d], et vix ſuffeciſſe Maximum et Chryſanthium, ait, capacitati puerilis ingenii. Aucta haec egregia, quam a ducibus iſtis didicerat, diſciplina eſt, cum Iulianus, interfecto Gallo fratre [e], ab imperatore cuſtodiri iuſſus, atque elapſus fuga tandem Eudocia imperatoris coniuge intercedente veniam a Conſtantio accepiſſet, Athenas adeundi, vt philoſophiae operam daret [f]. Ibi enim nouam augendae eruditionis non tantum philoſophicae, ſed etiam theurgicae occaſionem nactus, magiſtros adiit, ex quibus iis, quae iam tenebat, addere quaedam poſſe ſperabat, ita vero eruditionis gloria, ſi LIBANIO [g] fides, inclaruit, vt omnes in admirationem rapuerit, et ſemper apud eum conſpecta fuerint iuuenum, ſeniorum, philoſophorum, rhetorum examina, ab eius ore pendentia, eo quod et ingentem eruditionem et virtutem ſummam omni doctrina ſuperiorem admirarentur. Maxime vero, teſte EVNAPIO [h], cum intellexiſſet, plus aliquanto latere apud Eleuſiniorum ſacrorum antiſtitem, velociter ad eum accurrit, ab eoque initiatus futuras imperii clades, et ſacrorum templorumque ruinam didicit. Sacra vero Eleuſinia ob apparitiones et diuinationes magicas celebres fuiſſe, non eſt, quod operoſe in re nota moneamus. Nec alio putamus reſpicere verba LIBANII [i] aſſerentis: *Iulianum ipſorum Daemonum Athenarum oculos in ſe conuertiſſe, vtpote quibus probe eſſet perſpectum, hunc eos, quibus patrum aeuo colebantur, honores ipſi aliquando reddituros.* Inſtigatum itaque et artis theurgicae ſtudio, et praenoſcendi futura deſiderio, quod ei aſſignare maleuolos ait MARCELLINVS [k], Athenas conceſſiſſe, recte de eo dixit SOZOMENVS [l], qui cum eius loci vatibus diligenter eum conuerſatum fuiſſe tradit. Qui hoc ſingulare accidiſſe Iuliano tum externa profeſſione Chriſtianum ſimulanti ait, vt in fano quodam euocatis ſacro carmine diis, cum terrore exagitatus ſui obliuiſceretur, crucis ſigno ſe ſignaret, euaneſcentibus mox ad ſalutare ſignum ſpectris: improbante hierophanta, quod daemones illius odio duci, diceret. Quod an veriſimilitudine ſe commendet nec ne, lectoris relinquimus iudicio. Conſtitutum vero fuiſſe Iuliano et viuere Athenis et mori ibidem, idque ſummum felicitatis ſuae cacumen reputaſſe, tradit LIBANIVS [m], vix tamen credi poteſt, iuuenem in ſpem tantarum rerum ipſiusque imperii accenſum, inter vmbras et otia philoſophantium mortem oppetere ſtatuiſſe. Quicquid tamen illud fuit, coëgere iſtius temporis circumſtantiae Conſtantium, vt Iulianum Caeſarem conſtitueret, et a ſubſelliis philoſophorum ad imperium euocaret. Data itaque Helena ſorore in matrimonium, in Gallias contra barbaros ab imperatore mittitur; factum id eſſe, vt in bello caderet, EVNAPIVS in Conſtantium valde iniquus, aſſe-

d) In Maximo p. 85.
e) SOZOMEN. L. V. c. 2.
f) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOM. l. c. LIBANIVS l. c. §. 13. p. 233.
g) loc. cit. §. 14.
h) loc. citat. p. 90.
i) loc. citat. p. 238.
k) L. XXI. c. 1.
l) l. c. add. THEODORET. H. E. L. III. c. 3.
m) l. c. §. 15. p. 239.

aſſerit [n], et fuiſſe etiam famam eius rei, non negat SOCRATES [o], veriſimilitudinem vero ſuſpicioni, non prorſus malo argumento, abiudicat, eo quod data ei ſorore coniuge ita ſibi ipſi ſuisque inſidias ſtruxiſſet. Quibus merito additur: eam tum fuiſſe, teſte, qui prolixe hanc rem narrat, AMMIANO MARCELLINO [p], Romani imperii conditionem, vt non potuerit non Conſtantius ἑκὼν ἄκων hoc eligere conſilium; „continue „enim eum exagitabant aſſidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, „nullo renitente ad internecionem barbaris vaſtantibus vniuerſa, aeſtu-„ansque diu, non aliud remedium inuenit, idque vrgente malorum im-„pendentium mole confeſſus eſt proximis, ſuccumbere tot neceſſitatibus „tamque crebris vnum; idque cum illi diſſuaderent, opponebat ſe ſola „regina, memorans anteponi debere propinquum“. Quamquam ideo quoque Conſtantium in Gallias miſiſſe Iulianum non improbabile eſt, vt ancipitis et difficilis belli moleſtiis fatigatus, a periculoſo futuri imperii fata ſcrutandi conſilio deſiſteret: qua de re in ciuili horum imperatorum hiſtoria diſpiciendum eſt pluribus. Profectus contra barbaros Iulianus, atque tum exercitus, tum prodigiorum atque vaticiniorum ſuffragiis de victoria laetiſſima ſpe certus, iisque etiam artibus praeditus, quae non magnum tantum, ſed et felicem imperatorem reddere ſolent, hoſtes ſubegit, et a Romani imperii propulſauit finibus, non tamen amorem eruditionis et imprimis philoſophiae inter bellorum ſtrepitus depoſuit, ſed LIBANIO [q] teſte, *ex mediis libris ad pugnam proceſſit, immo potius vna cum libris aduerſus hoſtes profectus eſt. Semper enim vel libros manibus tenebat, vel arma, perſuaſus bello maximam a literis vtilitatem praeſtari, maiusque rebus momentum poſſe afferre imperantem, ſi conſiliis, quam ſi armis, valeat.* Tanta vero exercitus admiratione et applauſu bellum hoc confecit, vt magno clamore eum Auguſtum proclamarent milites. Multum huic conſilio refragabatur Iulianus, tempori callidiſſime inſeruiens, et prolixa oratione, vt narrant AMMIANVS [r] et LIBANIVS [s] diſſuaſit propoſitum, maximo tamen contentionis fragore, probro et conuiciis mixto aſſentire coactus, vt ille ſcribit, Auguſtus renunciatus eſt. Qua in re artes et calliditatem Iuliani merito miramur, ex animo vero id feciſſe, perſuaderi non poſſumus. Vt enim taceamus clandeſtina, quibus patruelem impetiuit conſilia, non tantum inſana futura ſciendi cupiditas, de imperio eum ſollicitum quidem at certum quoque reddens, quo in hac re fuerit animo, prodit, ſed et id, quod porro MARCELLINVS [t] narrat, ſuggerit, retuliſſe imperatorem, nocte praecedente genium ſuum apparuiſſe, minitantem, ſe eum relicturum, niſi morem gereret. Quibus ſignis cum plurimum vteretur imperator, facile inde colligi poteſt, Iulianum ſimulatorem egregium co potiſſimum fine ita moroſe repugnaſſe dignitati, cuius ſpem ei ſummam Platonici fecerant,

n) p. 94.
o) L. III. c. 1.
p) L. XV. c. 7.
q) §. 34. p. 260.
r) L. XX. c. 4.
s) l. c. §. 48 p. 272. ſeqq.
t) loc. citat. c. 5.

Digitized by Google

cerant, vt eo magis, fidem et conſtantiam militum accenderet. Quicquid tamen illud fuit, hoc AMMIANI [w] teſtimonio minime ſuſpecto certum eſt, *incendiſſe Iuliani cupiditatem, pacatis iam Gallis inceſſendi vltro Conſtantium, coniicientis eum per vaticinandi praeſagia multa, quae callebat, et ſomnia, e vita protinus exceſſurum:* id quod luculenter et animum principis et vim doctrinae effectumque promiſſionum, quas a philoſophis acceperat, manifeſtat. Narratque IDEM [x] eum, quum apud Viennam quieſceret ſobrius, hora media noctis imaginem quandam vidiſſe ſplendidiorem, verſus heroos modo non vigilanti dicentem, quibus futura imperii dignitas ei promittebatur ſoli. Qualem θειασμὸν cum ſupra quoque in Aedeſio narrauerimus, exemplum hoc eſt principis artes Platonicorum mire exprimentis et ad publica conſilia transferentis. Quae omnia ſatis, niſi fallimur, docent, non inuitum ad hoc conſilium acceſſiſſe adverſus Conſtantium, ſiue Maximus, quod eccleſiaſtici ſcriptores volunt, ſiue Oribaſius, Euemerus, et antiſtes e Graecia accitus eius auctores fuerint, vt tradit EVNAPIVS [y]. Ita vero Deorum auxiliis et militum virtute nixus, in Conſtantium exercitum mouit, cognouitque, dum in via haerebat anceps, ex victimarum extis, obiiſſe Conſtantium, nuntiis ea de re paulo poſt aduenientibus. Qua re explorata poſt exemtos periculorum aeſtus in immenſum elatus, et vaticiniis credens, iter edixit in Thraciam, et a Conſtantinopolitanis ſummo gaudio et alacritate exceptus eſt [z]. Quae imperator ſolus conſtitutus ſusceperit, qua ratione mouerit cuncta et reformauerit, apud hiſtoricos huius temporis, eosque, qui vitam magni, ſed infelicis, principis, ſcripſerunt, quaerendum eſt, cum ad noſtros id limites non pertineat. Illud tamen praetereundum non eſt, magno ſtudio et auctoritate ſumma collapſam eum reſtituiſſe ſuperſtitionem, reſeraſſe templa Deorum, reuocaſſe ſacrificia, aedificaſſe altaria [a], et innumeras ſine parſimonia pecudes mactaſſe, vt aeſtimaretur, ſi reuertiſſet de Parthis, boues iam defuturos [b]; totam etiam gentilium religionem ad mores et inſtituta Chriſtianorum attemperaſſe, miroque conformaſſe conſilio [c]: in quo tamen fuere aliqua dudum Pythagoreis iam recepta, quae tamen eo tempore inter gentiles exoleuerant omnia [d]. Laudandum tamen vel maxime in Iuliano, quod non vi vel tormentis Chriſtianos ad mutandam religionem adegerit, eo quod, recte monente LIBANIO [e], probe nouerat, *illos quidem, qui corporis aliqua parte laborant, vinculis aliisque violentis remediis poſſe ſanari: falſam autem de Diis opinionem vrendo et ſecando nunquam*

eiici

w) L. XXI. c. 1.

x) c. 2.

y) l. c. Hinc diiudicanda quae contra Iulianum SOCRATES l. c. et pro eo excuſando LIBANIVS l. c. §. 50. ſeqq. p. 275. affert.

z) Citati AMMIANVS L. XXI. c. 14. LIBANIVS c. 56. p. 281.

a) Ibid. SOZOMEN. L. V. c. 3. ſeqq.

b) L. XXV. c. 6.

c) SOZOMEN. l. c. c. 16. GREGOR. NAZIANZ. Or. III. adu. Iul. conf BALTVS Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne, L. II. c. 7. p. 230

d) Patet hoc ex collatione, indeque ratio praeter alias deriuanda eſt, cur ad hoc conſilium animo delatus ſit. Mores enim Pythagoreos imitabatur ſchola Platonicorum Alexandrina.

e) §. 58. p. 256.

eiici poſſe; vnde ad alias artes confugit, in ſacra hiſtoria enarrandas. Multum quoque ad hanc, quam prae ſe ferebat, moderationem politicae contulerunt rationes; cuius luculentum ſpecimen ita narrat AMMIANVS [f]: *Vbi abolitis quae verebatur, adeſſe ſibi liberum tempus faciundi quae vellet, aduertit, ſui pectoris pateſecit arcana, et plane abſolutis decretis, aperiri templa, arisque hoſtias admoueri et reparari Deorum cultum ſtatuit. Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſſa in palatium intromiſſos monebat, vt ciuilibus diſcordiis conſopitis, quiſque nullo vetante religioni ſuae ſeruiret intrepidus: quod agebat ideo obſtinate, vt diſſenſiones augente licentia non timeret vnanimantem poſtea plebem.* Quae cum artes ſane improbas et Machiauelli praeceptis non impares contineant, qua ratione vel laudari vel commendari poſſint a quibusdam [g], qui res veteres, ſine attentione ad arcanas rationes et conſilia, conſiderant, viderint quorum intereſt. Vt vero, quibus ſummam fere poteſtatem acceptam referebat, philoſophos digno modo coleret, nihil in ſe deſiderari paſſus eſt Iulianus. Eos enim, qui ex Aedeſii ſchola prodiere, quosque duces et anteſignanos habebat earum artium, quibus imperii dignitatem ſe conſecutum eſſe credebat, maximo cultu proſecutus eſt, quoue loco eos poneret, coram omnibus teſtatum fecit, ſequente ea in re mores imperatoris aula tota. Qua de re cum in ſupra dictis pluribus actum, quoue honore excepti fuerint Maximus, Priſcus, Chryſanthius, Iamblichus iunior ſiue Apameenſis, et huius generis alii, qui in ſacris artis theurgicae operationibus excellebant, et ſacratioris generis homines eſſe credebantur, traditum ſit, ea otioſe repetere, ſuperſedemus [h]. Tanto vero, quo hos homines proſecutus eſt, honore et beneuolentia, praecipue ſuperſtitionem, ab Alexandrina ſecta nouis conatibus reuocatam ex puluere et ſqualore, quo ſub imperatoribus Chriſtianis ſepulta fuerat, ſtabilire voluiſſe, candide, et in laudem Iuliani faſſus eſt LIBANIVS [i], iactans: *Iulianum fraterno quaſi vinculo literas Deorumque religionem inter ſe connexa eſſe exiſtimantem, hanc autem penitus, illas maximam partem periiſſe deprehendentem, vt et illam perfecte reſtauraret, et literas amare homines denuo occiperent, eos quidem, qui religionem exacte callebant, honoribus cumulaſſe; orationes vero ipſummet concinnaſſe, atque ita vtrumque fuiſſe conſecutum.* Qua in re gratum imprimis erga ſectam hanc animum teſtari voluit, faſſus cum Maximum in curiam introduxiſſet, et dexteram ei manum conceſſiſſet, eius potiſſimum ſtudio, conſilio et opera eum affectum eſſe, qualis nunc eſſet. Qua Iuliani gratia, ad humilitatem, tantum principem, vt boni omnes tunc obſeruabant, indecentem progreſſa, tanta fiducia abuſi ſunt homines inſolentiſſimi, vt non tantum

f) L. XXII. c. 3.
g) ARNOLDVS l. c. §. 13. p. 129.
h) Conf. LIBANIVS §. 77. p. 302. EVNAPIVS in Maximo p. 98. ſeqq. AMMIANVS L. XXII. c. 4.
i) §. 77. p. 302.

tum caput ex ſcholaſtico puluere efferentes iactanter et ſuperbe ſe gererent, ſed et ingens turba impoſtorum vaniſſimas artes iactantium et ab imperatore ſuperſtitioſo admiſſorum aulam eius ſequeretur, animumque eius prorſus corrumperet [k]. Cuius varia exempla propudioſam ſuperſtitionem teſtantia narrant ſcriptores eccleſiaſtici, quos qui odio et inuidiae dediſſe aliquid contendunt, Ammianum, Eunapium, et Libanium, teſtes omni exceptione maiores legant, neceſſe eſt; ex quibus diſcent, omnes anilibus his nugis ſuperaſſe Iulianum, quem tantum in his artibus profeciſſe ait LIBANIVS [l], vt eos quoque longiſſime antecelleret, qui ſolas illas callebant. Id quod maximo eius damno euenit. Horum enim hominum vaticiniis in ſummam ſpem adductus, Parthos ſe, ferum hominum genus, ſuperaturum, titulisque Parthici nomen inſerturum eſſe, ad fatale in Perſidem bellum inſtigatus eſt, et innumeras eo fine hoſtias cecidit, et ceremonias, vt ait AMMIANVS [m], et ritus immodice auxit, cum impenſarum amplitudine antehac inuſitata et graui. Aliter tamen in Chriſtianos animatus, quos, cum literarum ſtudia praecipuum ornamentum eſſe recte cenſeret, a docendis artibus arcuit: vnde memorabilis ſententia AMMIANI [n]: *Illud inclemens obruendum perpetuo ſilentio, quod arcebat docere magiſtros rhetoricos et grammaticos, ritus Chriſtiani cultores.* Quod licet in has artes infenſo animo inſurgens non nemo [o] laudet in Iuliano, certum tamen eſt, eo potiſſimum feciſſe imperatorem conſilio, vt ignorantiam et barbariem tanquam peſtem aliquam in coetus Chriſtianorum induceret. Vnum Proaereſium ſophiſtam Athenienſem excepiſſe auctor eſt HIERONYMVS [p], ſponte tamen officio cedentem; quem tamen Iulianum a docendi munere, quod Chriſtianus haberetur, excluſiſſe auctor eſt auditor eius EVNAPIVS [q], qui vitam eius prolixe deſcripſit. Non vero promouit tantum Iulianus philoſophiam Alexandrinam, doctores fouendo, et honoribus, ſalariis, diuitiis cumulando, ſed et libros ſcribendo, quibus et, quod diei ſupererat ab imperii curis, tempus tribuebat, et noctis partem. Cuius diligentiae ſpecimina hodie ſuperſunt, eruditiſſimis commentariis a DIONYSIO PETAVIO [r] et EZECHIELE SPANHEMIO [s] illuſtrata, qui cum IO. ALB. FABRICIO de ſcriptorum Iuliani literaria hiſtoria conſulendi ſunt [t]. Facile et primo fere intuitu videbit, qui hos Iuliani libros, et imprimis *encomium matris Deûm*, atque *ſolis* inſpiciet, totum adhaeſiſſe imperatorem ſectae Alexandrinorum Platonicorum, in omnium fere religionum et doctrinarum concordiam conſpirantium, eamque Platonico habitu induentium [u]. Nam et

k) EVNAP. l. c. p. 101. AMM. MARCELL. L. XXII. c. 12. ex quibus emendandus Libanius, cuncta in Iuliani laudem vertens.

l) loc. cit.

m) L. XXII. c. 12.

n) L. XXII. c. 10. Edictum continet IVLIANI Epiſt. XLII. Scriptores de hac re nominat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. VI. p. 77. not. l.

o) ARNOLDVS loc. cit.

p) In Chron.

q) In Proaereſio p. 161.

r) Paris. 1630. 4. cum notis DIONYS. PETAVII.

s) Lipſ. 1696. fol.

t) Vol. VII. p. 78.

u) PAG. GAVDENTII libro de metempſychoſi Pythag. Piſ. 1641. edito adiecta diſſ. de

et in his principis literatiſſimi ſcriptis Pythagoras [v] et Plato [x] ſuper omnes extollitur, iisque iungenda et concilianda eſſe Ariſtotelica monentur [y]. Platonicos vero recentiores vt in vita honorauit, ita ſcriptis quoque laudauit; et praecipue Iamblichum ſuum, cui praeter alios propudioſam hanc ſchola iſta faciem ea aetate debebat, tanquam commune terrarum orbis lumen, et animarum medicum, Mercuriumque ſuum extulit [z], et quae Porphyrius, Iamblichus et his ſimiles conſcripta reliquere, imitando exprimere, teſte Libanio [a], ſtuduit, tanta admiratione ſyncretiſticam hanc philoſophiam proſecutus, vt Iamblichum ſuum impenſe laudaret, *quod non ſolum Pindarum aut Democritum aut Orpheum illum antiquiſſimum, ſed omnes omnino Graeciae philoſophos, qui in eo genere floruiſſe memorentur, tanquam in lyrae variis e ſonis concentu ad perfectam muſicam coniunxerit* [b]. Sed et vita talem ſe praeſtitit, qualem ſcholae huius inſtituta a diſcipulis requirebant. Exponit enim Libanius [c], „nemi„nem, vt illum, ita ventrem coërcuiſſe, inter eos, qui in exigua caſa „philoſophantur: neminem ita ac ipſe, pro temporum diuerſitate variis „cibis abſtinuiſſe, vt modo huic, modo alii Deo cultum ſuum praeſtaret, „Pani nimirum, Mercurio, Hecate, Iſidi, et reliquorum vnicuiuis: ne„minem tot ieiunia, cum voluptate, vt cum Diis verſari poſſet, inſtituiſ„ſe.„ Haec vt Alexandrinae philoſophiae alumnum eleganter depingunt, ita quo loco habendus ſit Iulianus, demonſtrant. Non mirandum itaque principem enthuſiaſtico philoſophiae generi et fanaticae ſectae ſe dedentem, eandem diuinae agitationis et repletionis ſpeciem ſibi vindicaſſe, quam Plotinus, Porphyrius, Iamblichus de ſe iactabant: nam et hoc narrat Libanius [d], praeter reliquas cum Diis conuerſationes vidiſſe in Caſio monte Deum, eoque viſo ſeſe erexiſſe, et monitum ab eo accepiſſe: ſaepeque ad eum Deos acceſſiſſe eius ſeruandi cura diſtrictos. In Perſiam cum exercitu profectus imperator, Antonini philoſophi aemulus, philoſophos Platonicos, theurgos, vates reliquamque ſacrificulorum cateruam ſecum habuit, quae magna victoriae ſpe eum repleuit. Quamquam oraculum quoque ferebatur, quod Svidas [e] ſeruauit, quod finem vitae imminere Perſis domitis ei praedicebat. Id tale fuit:

Sed poſtquam ſceptris tuis Perſas
Vſque ad Seleuciam gladiis fugatos domueris,
Tunc vero te ad olympum ducet igne fulgens currus,
Procelloſo turbine rotatus,

Poſt-

de philoſophica cognitione Iuliani, quam cum non viderimus, qualis ea ſit, dicere non habemus. Parum tamen ſolidi promittit Gaudentii feſtinatio ſolita. Legendus etiam illuſtris Spanhemius in praefatione et Venerand. Moshemius de turbata per Platonicos eccleſia §. 29. p. 160.

v) Locum ex eius Saturnalibus lege apud Svidam in Iul. T. II. p. 125.

x) Orat. VI. in Cynicos p. 188.

y) Orat. V. in matrem Deorum p. 162.

z) In epiſtolis ad eum ſcriptis, ep. XXIV. XL. LX.

a) §. 87. p. 313.

b) Epiſt. XXXIV. p. 405.

c) §. 83. p. 309. d) l. c. p. 310.

e) l. c. hauſta haec ſine dubio ex Evnapii commentariis hiſtoricis hodie deperditis.

Digitized by Google

Poſtquam aerumnoſam mortalitatem exuiſti,
Venies autem in aetherei luminis paternam aulam,
Vnde deſcendens, humanum in corpus veniſti.

Tam aperte autem ſcholam Platonicorum, Alexandrinorum ſapit hoc oraculum, vt vel ab his hominibus ad inducendum exitui tragico miſeraeque cataſtrophae colorem excogitatum eſſe, aut Deum iſtum oraculi auctorem ſcholam horum philoſophorum frequentaſſe oporteat. Occubiturum vero ſe ferro dudum didiciſſe, ipſe, vbi graui vulnere confoſſus, morti appropinquabat, fatetur [f], fide fatidica praecinente [g]: qua de re amicos vltimum affatus, philoſophum et animo et oratione ſe praeſtitit, ſicque animam efflauit, poſtquam cum Maximo et Priſco philoſophis ſuper animorum ſublimitate perplexius diſputauerat, anno aetatis triceſimo et ſecundo, meliori fato, et magis ſanis praeceptoribus dignus.

§. XXIX. Vixit circa iſta quoque tempora EVNAPIVS, ad quem tanquam praecipuum horum hominum laudatorem multoties hactenus prouocauimus, Sardibus Lydiae vrbe oriundus [h], Chryſanthium ex Melita vxore cognatione attingens, qui eius quoque a pueritia ad eloquentiam et philoſophiam formauit animum [i]. Et tempus quidem, quo floruit, haud obſcure ipſe prodidit, referens Proaereſio magiſtro ſe annos natum ſedecim fuiſſe viſum: Proaereſium autem docuiſſe eloquentiam Athenis eo tempore, quo Iulianus Chriſtianos rhetorices magiſtros a docendo arcuit, ſupra probauimus. Vixiſſe vero adhuc ſub Theodoſio inde patet, quod euerſi, vt ſupra in Maximo dictum, Serapidis fani meminit [k]. Teſtatur etiam PHOTIVS [l], continuationem hiſtoriae Dexippi, quam Eunapius confecerat, pertingere vsque ad tempora filiorum Theodoſii, Honorii et Arcadii. Ex quibus recte colligit IONSIVS [m], ſcripſiſſe et floruiſſe Eunapium ſub Theodoſio, quem in Valentiniani et Valentis tempora reiicit VOSSIVS [n]. Iſta enim aetate adoleſcens adhuc Eunapius a Maximi ore pependit. Ex qua ſerie annorum Eunapii confirmatur egregie coniectura FABRICII [o], diſtinguendum eſſe Eunapium rhetorem a Lydis ad Iulianum miſſum. A Chryſanthio et oratoria arte et philoſophiae Alexandrinae principiis imbutus, ex Aſia in Europam circa annum decimum atque ſextum traiecit, et Athenas appulit, Proaereſium, annum iam LXXVII agentem, ſed et animi et corporis vigore valentem auditurus. Inter nauigandum vero vehementi febre correptus, cum circa primam noctem in Piraeum portum appuliſſent, et vectores in vrbem contenderent, ipſe pedibus inſiſtere inualidus, per manus ſublatus in vrbem deportatus eſt, tantaque comitum turba domus Proaereſii impleta,

Eunapius.

f) AMMIANVS L. XXV. c. 3. 4.
g) Exempla effert idem L. XXIII. c. 2.
h) PHOTIVS Cod. LXXVII. p. 100.
i) Ipſe in Maximo p. 99.
k) In Aedeſio p. 77.
l) loc. cit. p. 99.
m) De Script. Hiſtor. Philoſoph. L. III. c. 17. p. 296.
n) De hiſtoricis Graecis L. II. c. 18. p. 252.
o) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 233.

pleta, vt totum ſophiſtarum gymnaſium ea expletura videretur. Vbi cum animum alii, alii corpus curarent, Eunapius animi aeger, gliſcente vi morbi ſemper conſumtus magis, ne Proaereſii quidem vultu frui potuit, ſic vt morti proximus videretur. Chius tamen quidam Aeſchines, qui medendi audacia et imperitia multos peremerat, flagitans, vt ſibi permitterent, medicam potionem morti viciniſſimo exhibere, diducto inſtrumentis quibusdam oris hiatu infudit pharmacum, moxque ab immiſſo medicamine aluo ſoluta, apertis aeger oculis coelum aſpexit et domeſticos agnouit, et paulo poſt conualuit, magnam ea propter ſeruatori ſuo gratiam referens, quem ab eo tempore in magna exiſtimatione vixiſſe ait [p]. Quae ſalutis reſtitutio magno etiam gaudio affecit Proaereſium, qui nouum auditorem diſcipulis commendauit, vt dicteriis ſalibusque parcentes [q], eum pro ſuo haberent filio, atque recrearent. Cum autem Chriſtiani tum principes regnarent, qui ſacra gentilium arcana valde coërcebant, factum inde eſt, vt licet a puero Chryſanthii hierophantae inſtitutione gauiſus fuerit Eunapius [r], non tamen ante viceſimum annum theologiae myſteriis et ſublimiore doctrina imbueretur. Hoc enim verba eius: ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοσὶν ἔθος ἠξιοῦτο τῶν ἀληθεστέρων, velle, ex Platonicorum doctrina intelligitur, quibus ſcientia τῶν ἀληθῶς καὶ ὄντως ὄντων, theologiam ſignificat, adeoque male ad gentilem religionem ea aetate demum Eunapio traditam trahitur a Ionsio [s], cum a puero eius principiis a Chryſanthio imbutum ſe fuiſſe, ipſe referat. Quintum annum, poſtquam Athenas venit, Aegyptum adire ſtatuit [t], eo ſine dubio fine, vt ſacros ritus, et ceremonias, quaeque reliqua erant ſublimioris theologiae Alexandrinae capita, quae in hac vrbe omnium optime docebantur, addiſceret: ſed a parentibus, qui ſacris eum diſciplinis et ſacerdotio ſe tradere aegre ferebant, in patriam, Sardes reuocatus et ſophiſticen excolere iuſſus eſt. Quam parentum voluntatem ſecutus, optimisque vſus magiſtris, praeter Proaereſium, paucis poſt diebus vita excedentem, Diophante et Sopolide, quorum in ſophiſtarum vitis paſſim meminit, illuſtris in dicendo euaſit, et doctiſſimorum oratorum applauſum meruit, vnde dictionem quoque Sophiſticam, et affectatum circumſtantiarum enarratarum ornatum, quo eo tempore rhetores eloquentiam fere metiebantur, in eius ſcriptis vbique regnantem videas. Praeter eloquentiam tamen artis quoque medicae ſtudio non ſine diligentia et felici ſucceſſu ſe dedit, ſic vt Chryſanthium praeceptorem inſtituta prudenter venae ſectione haud ſemel mortis faucibus eriperet [u]: qua in arte ab Oribaſio

p) Ambitioſa, vt ſolebant ſophiſtae, circumſtantiarum minimarum prolixaque enarratione haec ipſe refert in Proaereſio p. 129. ſeqq.

q) Ibid. Hunc nouitios dicteriis ſalibusque excipiendi morem, quem hoc tempore in Athenarum Academia vſitatum fuiſſe ex hoc loco patet, quique ad noſtra fere tempora viguit vixque principum auctoritate potuit ſupprimi, ex Pythagorae imitatione, in cuius ſchola is receptus erat, ab his philoſophis adhibitum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus.

r) In Aedeſio p. 57.

s) l. c. monuit id etiam Fabricivs l. c. p. 233.

t) l. c. p. 162.

u) Vid. ſupra in Chryſanthio.

baſio ſummae doctrinae medico praecepta accepiſſe videtur, eo enim familiariter vſus eſt, qui tetrabiblon ei inſcripſit. Summam tamen doctrinae partem, et eruditionis faſtigium quaeſiuiſſe Eunapium in myſteriis theologiae, quaeque eius pars fuit primaria, theurgiae gentilis, vbiuis fere ipſe prodit: ex quo, vt ex praeceptoribus etiam, quos in hunc finem audiuit, colligendum eſt, in philoſophiae Alexandrinae cognitione Eunapium fuiſſe verſatiſſimum, cum nemo ad iſta ſacra admitteretur, niſi philoſophia bene praeparatum pectus attuliſſet. Certe Athenis Eleuſiniis ſacris ſe initiatum et inter Eumolpidas relatum ipſe narrat [v]: et Chryſanthium, tradit, ſe Athenas ad illum profectum, in diuinioribus et philoſophicis ſtudiis horis pomeridianis inſtituiſſe, antemeridianis ad tradenda aliis eloquentiae praecepta conſumtis [x]. Qualem vero philoſophiam docuerit Chryſanthius ſupra diximus, qui ſine dubio hunc diſcipulum, filii loco cariſſimum, ſibique intime coniunctum, omnium myſteriorum, quae pandebat philoſophia Alexandrina, fecit participem. Et huius etiam praeceptoris ſui deſideriis et voluntati vt obſecundaret, libellum de vitis ſophiſtarum ſcripſit, quo ſi careremus, anguſtior longe nobis eſſet campus hiſtoriae philoſophorum huius ſectae: vnde optamus, vt quam telam exorſus abiecit iterum deſideratiſſimus FABRICIVS [y], vir quidam doctus, huius ſectae hiſtoriae gnarus reſumat, et abſoluat [z]. Scripſit etiam Eunapius commentarios hiſtoricos, ad quos paſſim prouocat, aliaque huius generis, et continuationem quoque hiſtoriae Dexippi, ſiue, Chronicorum poſt Dexippum libros quatuordecim, quos recenſet PHOTIVS [a], qui non partium tantum ſtudium in vellicandis imperatoribus Chriſtianis, et extollendo ſupra modum Iuliano, ſed et dictionem cetera pulchram, at vocibus audacioribus corruptam, et innouata non pauca, tropos item praeter modum adhibitos notat, et furore rabieque in Chriſtianos plenum fuiſſe opus ſcribit. Quam inſaniam a praeceptoribus ſuis didiciſſe, non eſt, quod dubitemus. Eam tamen euitauit, omiſſis conuiciis in Chriſtianos, qui cetera Eunapii vitulo ſtrenue arauit, Zoſimus [b].

§. XXX. Athenis digreſſi Alexandriam, ſedem et patriam philoſophiae huius, cuius antiſtitum doctorumque hiſtoriam fuſe hactenus enarrauimus, occurrit HIEROCLES, de quo cum admodum pauca nobis veteres referant, in varias partes ductae ſunt virorum in hac eruditionis parte ſummorum coniecturae [c]. Et Alexandrinum quidem fuiſſe, et in *Hierocles.*

ea

v) In Maximo p. 90.

x) In Chryſanth. p. 198.

y) Vid. Cl. REIMARI vita Fabricii p. 209. nos vſi ſumus hactenus editione Comeliniana Baſil. 1596. 4. cum verſione Hadr. Iunii, multis in locis lapſi.

z) Conf. VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

a) loc. citat.

b) IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

c) Videnda, quae de hoc philoſopho diſſeruere Io. PEARSONIVS in prolegomenis ad eius ſcripta, BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles, OLEARIVS praef. ad Hierocl. librum contra Chriſt. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. NEEDHAM praef. ad nouam edit. Hieroclis.

ea quoque vrbe docuiſſe, Damaſcii teſtimonio apud Photivm, quod Svidas quoque exſcripſit, certum eſt. Qui etiam, qua aetate vixerit, haud obſcure prodidit, referens habuiſſe Hieroclem Theoſebium et Aeneam Gazaeum diſcipulos: ex quibus patet, eo tempore vixiſſe Alexandriae, quo Plutarchus Neſtorii Alexandrinam philoſophiam Athenis propagauit, quod in Theodoſii iunioris ſeculique poſt C. N. ſexti tempora incidit [d]. Vxorem habuit daemonio obſeſſam, de cuius expulſione memorabile eſt, quod Damaſcius refert: daemonem illum, quod manſuetioribus verbis expelli non poſſet, iuramentis Theoſebium, quamuis theurgiae peritus non eſſet, exire compuliſſe, adiurans eum per ſolis radios et Hebraeorum Deum; quo facto exiiſſe daemonem, clamantem: colere ſe quidem Deos, hunc vero ſe timere. Quamquam locus hic Damaſcii etiam ita queat intelligi, vxorem hanc fuiſſe Theoſebii. Eodem narrante in magnas calamitates Hierocles incidit. Cum enim Byzantium profectus, (τοῖς κρατοῦσι, id eſt, quorum religio tunc praedominabatur,) offenſam incurriſſet, in iudicium adductus, et verberibus caeſus eſt. Aſt is ſanguinem manu caua excipiens, iudicis faciem aſperſit, verſum Homeri [e] recitauit:

Ecce Cyclops, bibe vinum, poſtquam humanam carnem devoraſti.

Exilio tandem, cum capitis periculum euaſiſſet, mulctatus eſt, reduxque Alexandriam rediit, et more ſolito diſcipulis philoſophiam expoſuit. Fuiſſe vero philoſophiae Alexandrinae, ſiue Platonicae reformatae doctorem vel vno illo, quod de prouidentia nobis reliquit, compendio, quodque nobis ſeruauit Photivs [f], patet. In eo Ammonianam philoſophiam ita commendat, vt, quotquot in Platonis atque Ariſtotelis opiniones commentati diſcordiam eſſe dixerunt inter vtrumque philoſophum, refellat, et conciliare quoque horum inter ſe doctrinas non de prouidentia tantum, verum etiam de animorum immortalitate, de coelo ac mundo conetur, et qui in diuerſa abire ſcripſerunt, eos vel contendendi ſtudio, vel praeoccupata opinione atque imperitia ſeductos, ſtatuat, quam ἑτεροδοξίαν diuina illa Ammonii ſapientia ſuſtulerit. Reſpexiſſe hanc henoticam Hieroclis philoſophiam non ſolum Platonem tantum, ſed alios quoque philoſophos, quod lege quaſi ſcholae Alexandrinae ita cautum eſſet, tota tractatio, cuius ſummam exhibet Photivs [g], luculenter demonſtrat. Ex iis enim, quae Photius refert, patet, Hieroclem Platonicam doctrinam in oraculis, et ſacerdotum legibus, in Orpheo, Homero et ceteris, qui ante Platonem celebrabantur, quaeſiuiſſe, et qui poſt Platonem fuere, ipſo quoque Ariſtotele principe atque duce vsque ad Ammonium Alexandrinum, eiusque familiares, Plotinum et Origenem, eiusdem

d) Photivs loc. cit.
e) Odyſſ. l. v. 347.
f) Cod. CCXIV. p. 283.
g) l. c. et Cod. CCLI. p. 749. ſeqq. peculiari libello hoc compendium edidit Frid. Morellivs Paris 1597. 8. Nouam autem et elegantem verſionem Hvgo Grotivs inſeruit ſententiis philoſophorum de fato p. m. 16. ed. Paris.

dem ad vnum omnes cum Platone fuiſſe ſententiae ſtatuiſſe, Ammoniique diſputationibus pro fundamento poſitis, quid Plotinus, Origenes, Porphyrius, Iamblichus, et deinceps ceteri τῆς ἱερᾶς γενεᾶς homines vsque ad Plutarchum Athenienſem, in repurgata philoſophia Platonica ſtatuerint, quaue ratione cum his conſpirauerint, oſtendiſſe. Quod vt hominem prodit ſectae eclecticae addictiſſimum, ita corruptorem veteris philoſophiae fuiſſe euidenti probat argumento. Qua de re vt certus euadat lector, ſola, quam ex libris de prouidentia et fato duobus locis dedit PHOTIVS, epitome lecta ſufficit, vt maleſanus ex ea conciliator ſectarum agnoſcatur. Nec alia forte ratio Hieroclem permouit, vt librum hunc Olympiodoro, ex hac, niſi fallimur, ſecta philoſopho magni nominis, cuius tamen, quod Ariſtotelicam maxime philoſophiam illuſtrauit, infra in Peripateticorum hiſtoria mentio facienda, inſcripſerit. Sed ex ipſis quoque Hieroclis dogmatibus, eo praecipue, quo ſtatuit: *Platonem opificem Deum, cenſere, ſuſtinere omnem inuiſibilem et viſibilem mundum ex nulla praeexiſtente materia factum: ſufficiente eius voluntate ad exiſtentiam entium*, ſyncretiſtica, qua Ammonii ſchola ſe efferebat, philoſophandi ratio Hieroclis demonſtrari poſſet, qua non tantum Platonem cum Ariſtotele, ſed vtrumque etiam maleſano conſilio cum Chriſtianis in concordiam redire coegit, niſi infra vbi de huius ſectae philoſophia agendum, commodius de eo argumento, quod aliis quoque ex huius familiae hominibus placuit, tractari poſſet. Eadem vero philoſophiae ratio in illis quoque commentariis regnat, quos in aurea, quae Pythagorae tribui ſolent, carmina, ſcriptos reliquit Hierocles [h]. Quos licet magnificis laudibus exornet, cui Gallicam verſionem debemus, ANDREAS DACIERIVS, recte tamen eo nomine reprehenſionem incurrit FRANCISCI BALTI [i], qui eadem prorſus, qua reliqui Platonici, oberraſſe Hieroclem chorda, et philoſophiam ſuam contra Chriſtianam religionem exornaſſe eique oppoſuiſſe eleganter obſeruat. Fuere et alii Hierocles cum hoc noſtro non confundendi [k]. Maxime vero diſtinguendus eſt ab Hierocle Bithyniae iudice, λόγων φιλαληθῶν *ad Chriſtianos* auctore, quibus diſſertationibus acerbiſſimum Chriſti et doctrinae eius hoſtem ſanctiſſimo Saluatori Dei filio oppoſuiſſe atque praetuliſſe Apollonium Tyaneum, eumque ſcripta apologia refutaſſe Euſebium ſupra diximus [l]. Qua de ſententia, non ignoramus receſſiſſe viros magni in orbe literario nominis, qui totam veterum doctrinam atque hiſtoriam animo complexi ſunt, ex quorum numero imprimis IO. IONSIVM [m], LVD.

h) Poſt alias editiones, de quibus videndus FABRICIVS l. c. elegantem et docta praefatione auctam debemus IO. PEARSONIO, Lond. 1654 quam recudi fecit PETRVS NEEDHAM. Editiones elegantis commentarii fuſe enarrat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 461. ſeqq.

i) Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 498. ſeqq.

k) Enumeratos habes apud IONSIVM l. c. BAYLE l. c. FABRICIVM l. c. PEARSONIVM l. c. OLEARIVM l. c.

l) Conf. ſupra Sect. I. huius capitis citatos. Add. CAVE Hiſt. lit ſcript. eccleſ. p. 218. BAYLE l. c. p. 758. DACIER praef. l. c. p. 239. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 459. Vol. VI. p. 91. Vol. IX. p. 450. OLEAR. l. c.

m) loc. citat.

Digitized by Google

Kvstervm [n] et Ioannem Pearsonivm [o] nominamus; quorum ille, licet alias in homonymis rite diſcernendis accuratiſſimus, tantopere huic ſententiae adhaeſit, vt, cum videret Hieroclem Alexandrinum philoſophum, cuius meminit Damaſcius, neceſſario ſtatuendum eſſe iuniorem Euſebio, quod multis rationibus, licet ex parte ſpuriis et confuſa homonymia Olympiodori nixis, probat, eum, qui Hieroclem refutauit, Euſebium epiſcopo Caeſarienſi longe iuniorem eſſe contenderet. Quibus ſuo modo addi poteſt doctiſſimi Gottfr. Olearii [p] ſententia, licet moderatior, quae diſtinguendos quidem eſſe inter ſe Hierocles duos, vnum Bithyniae praeſidem, et poſtea Alexandrinum eparchum, alterum philoſophiae doctorem; dubia tamen haeret, an libellus, quo aurea carmina explicantur, priori debeatur, vel poſteriori. Rectius tamen, niſi nos omnia fallunt, diſtinguitur vterque, et quae hodie ſuppetit commentatio Pythagorico-Platonica huic tribuitur, quam quoque partem ſequuntur viri ſummi Gvilielmvs Cavevs [q], Nanvs Tillemontivs [r], Io. Alb. Fabricivs [s]. Quam ſententiam vt rationibus, quae rem conficere aptae ſunt, corroboremus, ad aetatem Hieroclis vtriusque attendendum eſt, qua poſita facile erit de vtroque iudicium, miraque luce tota controuerſia diſpaleſcet. Iam quod ad Bithyniae Iudicem attinet, vixiſſe eum ante Euſebii tempora, vel ex vna Caeſarienſis praeſulis refutatione λόγων φιλαληθῶν eſt manifeſtiſſimum. Ionſium enim, alium nobis et iuniorem Euſebium comminiſcentem, non audiendum eſſe, Lactantii loca [ss] ſupra quoque ex parte in Porphyrio a nobis laudata euincunt, quibus ſatis luculenter innuitur, praeſidem hunc Chriſtianos et ſcripto et perſecutione vexantem eo vixiſſe tempore, quo ipſe in Bithynia oratoriam doceret et Diocletianus vexaret Chriſtianos. Hunc enim Hieroclem intelligi, et ipſa deſcriptio hoſtis Chriſtianorum iurati probat, et viris doctis dudum animaduerſum eſt. Quae vti reiici ſine aperta vi et euerſione teſtimoniorum veterum ſcriptorum non poſſunt, ita et argumenti quoque indole confirmantur. Eo enim, quo Hierocles contra Chriſtianos ſcripſit, tempore, impune contra Chriſtianos ſcribere licebat, tantaque proteruia ipſum Dei filium aggredi gentilibus par erat, eo quod gentilis ſuperſtitio, imperatorum ei addictorum tutela ſecura, religio eſſet dominans. Aſt Hieroclem Alexandrinum philoſophum non vixiſſe tantum eo tempore, quo Chriſtiana religio ſuperior fuit, ſed et a τοῖς κρατοῦσιν, id eſt Chriſtianis [t] caeſum fuiſſe refert Damaſcius. Aſt hunc Hieroclem habuiſſe Theoſebium diſcipulum ait idem Damaſcius; ille vero Iuſtiniani vixit temporibus: qua etiam aetate vel paulo prius Aeneas Gazaeus floruit, qui vtrumque diſtinguit, et iuniorem ſe habuiſſe praeceptorem fatetur [u]: vixit enim, vt ipſe prodit, tempore incurſionis

n) Ad l. c. Suidae. o) In prolegom. l. c.

p) l. c. qui tamen in alteram magis propendet ſententiam.

q) loc. cit. p. 114.

r) Memoires pour ſervir a l'hiſt. de l'egliſe T. V. p. 606. s) Bibl. Graec. Vol. I. p. 462.

ss) Inſtitut. L. V. c. 2. de mort. perſec. c. 16.

t) Videndus de hac Platonicorum gentilium formula Henr. Valesivs ad Euſeb. p. 62. et ex eo Kvstervs et Baltvs ll. cc.

u) De reſurrect. p. 24. conf. Cvdworth. Syſt. int. c. IV. §. 15. p. 313. Fabric. l. c. p. 464.

nis Bulgarorum, adeoque Seculo V. exſpirante: quo tempore Hieroclem Alexandriae docuiſſe oportet. Qui cum ſucceſſionem ſcholae Alexandrinae vsque ad Plutarchum Athenienſem memoret, qui Procli praeceptor Sec. V. fuit, neceſſario poſt eum vixit, adeoque eo tempore prior eſſe non potuit. Conſentit etiam Olympiodori tempus, cui librum *de prouidentia et fato* dedicauerat Hierocles: ille enim, Honorio et Theodoſio II. imperantibus floruit; quae omnia inuicto argumento docent, Hieroclem Alexandrinum Seculi quinti philoſophum fuiſſe, et integris CL annis Hierocle Bithyniae praeſide eſſe iuniorem, adeoque pro auctore λόγων φιλαληθῶν haberi non poſſe, eiusque tempora in medium ſeculum quintum incidere. Vtrum vero commentarius in aurea carmina ſeniori tribuendus ſit Hierocli an iuniori, certis equidem et inuictis rationibus demonſtrari non poteſt, longe tamen veriſimilius, philoſophum, quam eparchum Alexandrinum eius eſſe auctorem. Hunc enim philoſophum fuiſſe Platonicum veteres non dicunt, licet philoſophiae antiſtitem eum appellet Lactantius [v], eo quod ſacris illius religionis, vt videtur, ſimul eſſet praefectus, quo nomine philoſopho profeſſione tali luculenter eum opponit: aſt quaecunque de Hierocle iuniore conſtant, huc quadrant, qui in Alexandrina Platonicorum ſchola docuit, eamque philoſophiam, quae in commentario in aurea carmina continetur, profeſſus eſt. His addimus Svidam [w], diſertis verbis Hierocli iuniori et librum *de fato et prouidentia* et *aureorum carminum interpretationem* tribuentem, qui cur concordantibus amice reliquis circumſtantiis ob nudam nominis affinitatem deferendus, et Hierocles ſenior parens opuſculi dicendus ſit, cauſſam videmus nullam. Etſi vero Alexandrinae philoſophiae doctorem fuiſſe Hieroclem ex dictis conſtat clariſſime, in philoſophicis tamen magis, quam theologicis doctrinis eminuit, nec alius eſſe videtur ſenſus iudicii de Hierocle, quod Iſidoro tribuit Damaſcius: *Hieroclem et ſimiles in ſcientiis humanis nihil quidem deſiderari paſſos eſſe, aſt in beatioribus ſcientiis diuinisque notionibus multum defeciſſe, parumque verſatos fuiſſe.* Quo et reſpicit, quod Idem apud Svidam [x] habet, *ſcientia eum non accuratum fuiſſe:* γνῶσιν enim Damaſcio memoratam, ad rerum diuinarum cognitionem, quas μακάρια νοήματα in loco altero vocat, reſpicere, et theurgicam ſcientiam innuere, ſupra iam monuimus. Quam, niſi fallimur, diuinioris operationis atque ſcientiae ignorantiam, quam ſuis hominibus Iſidoro, hisque ſimilibus Damaſcius nugator vindicat, Hierocli vero denegat, in eo quoque Hierocles prodidit, quod daemonium ex vxore eiicere non potuerit, nec Theoſebium in theurgicis exercitatum diſcipulum habuerit. Laudat tamen Damaſcius parum aequus philoſophorum alias cenſor, *ingenii Hieroclis morumque elegantiam, et venerabilem fuiſſe ait, atque magnificum, inſigni etiam ingenii vbertate praeditum, et copioſe ornateque dicendi facultate excellentem, adeo vt auditores ſuos vbique in admirationem raperet.*

v) loc. cit. w) loc. cit. x) loc. cit.

raperet. Laudat etiam *animum eius virilem et conſtantem Byzantii in iudicio demonſtratum, cum a ſex lictoribus caederetur: in vita tamen animo alta ſectante fuiſſe vſum* monet. Ceterum Hieroclis quoque philoſophumena laudant veteres, quae tamen, an Platonici fuerint, an Stoici, an alius, incertum. Facetiae autem ei tributae tanto viro ea auctoritate vſo indignae ſunt [y].

Fata philoſophiae eclecticae Athenis.

§. XXXI. Hactenus quibus fatis vſa ſit philoſophia Alexandrina, quae eclecticum mentita habitum in confundendis inter ſe et conciliandis omnis generis doctrinis et religionibus induſtriam poſuit ſuam, cum Alexandriae, tum in Aſia minore, Syria nempe et Ionia, quin in Thraciae quoque parte, expoſuimus. Dicendum iam porro, quae in Europa etiam, praecipue vero Athenis, in vetere illa Muſarum et philoſophiae ſede incrementa ceperit, quaue ratione quibusque magiſtris fuerit propagata. Etſi enim poſt Graeca bella, quibus libertas Graeciae a Romanis erepta eaque in prouinciam redacta eſt, diſſipatis huc illuc philoſophis valde decreuerat philoſophiae, qui Athenis floruerat, vigor, vt capite huius libri primo demonſtratum; factum tamen eſt, vt imperatorum Romanorum beneuolentia ſtudiorum incrementa mature iterum Athenis reſurgerent, et primo quidem eloquentia mire promoueretur, mox philoſophia quoque caput iterum attolleret. Cuius potiſſimum gratia referenda eſt ad Hadrianum et Marcum Antoninum philoſophum, qui vt principes erant omni eruditionis genere tincti, et praecipue philoſophiae ſtudiis addictiſſimi; ita, vt eo illa loco, vbi per tot ſecula ſedem habuit, refloreſceret, omnem curam adhibuere, ſumtibusque iuuarunt prorſus regiis. Hadrianus enim et bibliothecam et gymnaſium, teſte PAVSANIA [z] condidit, M. Aurelius Antoninus autem profeſſores eloquentiae et philoſophiae Athenis conſtituit, eosque ſtipendiis ornauit [a], fuitque Theodotus ſophiſta primus, qui decem mille drachmarum ſtipendium imperatoris meruit [b]. Non vero rhetorices tantum, et politices profeſſoribus [c], qui ſex mille drachmis fruebantur, teſte PHILOSTRATO [d], ſtipendium conſtitutum fuiſſe, ſed et philoſophis praecipuarum ſectarum, LVCIANVS [e] teſtatur, aſſerens, „ſalarium, idque non exiguum ab „imperatore fuiſſe conſtitutum, ſingulis philoſophorum generibus, puta, „Stoicis, Platonicis, Epicureis, et Peripateticis: ita vt vnicuique ſectae „praemium eſſet aequale: etiam demortuo ex his quopiam, alium ali-„quem

y) Conf. FABRIC. l. c.

z) In Atticis.

a) XIPHILINVS in Marco.

b) PHILOSTRAT. vit. Sophiſt. L. II. c. 2. p. 566. OLEAR. h. l.

c) Dubitat CONRINGIVS antiqu. Acad. Suppl. XV. p. 233. vtrum politices profeſſores ad philoſophos pertinuerint, putatque politicam cathedram fuiſſe occupatam a rhetoribus illis, qui ſcholam habuerunt, in cauſſis generis deliberatiui. Recte vero huic coniecturae obiicitur, quod politices cathedram, qui tenuit Apollonius iudiciali genere, non deliberatiuo excelluiſſe dicatur PHILOSTRAT. l. c. c. 20. p. 600. Qui cum eo loco legationibus publicisque muneribus adhibitus dicatur, quod in ciuilibus rebus clarus haberetur, ſtatuendum magis hanc profeſſionem a rhetoribus et philoſophis prorſus fuiſſe diſtinctam, et vtriusque vſum praeſuppoſuiſſe.

d) loc. cit.

e) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

Digitized by Google

„quem in eius locum ſubrogandum fuiſſe, qui ſit optimatum calculo pro„batus; praemiumque illud non leue fuiſſe, ſed ſingulos in annos decies „mille nummorum, quos acceperint, vti doceant iuuentutem: factum„que inde eſſe, vt cum Peripateticus quidam profeſſor deceſſiſſet, huius ſe„ctae philoſophi ea de ſucceſſione ſingulari certamine confligarent (ἐμε„νομάχουν) propoſitis de quaeſtionibus philoſophicis concertationibus, et „ſpeciminibus ac documentis datis, quod eſſent illi factioni addicti.„ Qua in re multa ridicula admiſiſſe hos homines, Lucianus non ſine multo, vt ſolet, ſale ſatyrico refert [f]. Ita conſtituti, qui philoſophiam iuuentutem docebant, προεστῶτες τῆς νεότητος dicti, vt ex loco Philoſtrati laudato patet, quos horis docuiſſe pomeridianis, matutinis rhetores, ex Evnapii [g] loco ſupra adducto recte colligitur, ex quo etiam conſtat, non ſemper a philoſophia ad eloquentiam demum transgreſſos fuiſſe iuuenes ſtudioſos, vt ex loco alio Philostrati [h] colligit Meurſius, ſed et vtrumque inter ſe ſtudium coniunxiſſe; quemadmodum Procli quoque exemplo liquet, eloquentiae addiſcendae ante philoſophiam quoque induſtriam quosdam adhibuiſſe [i]. Sed et reliqua in ſcholae auguſtioris formam vt reliquis artium profeſſoribus conſtituta, erectae cathedrae ſiue θρόνοι, quarum magna dignitas et exiſtimatio, eo quod ab ipſis imperatoribus deſignabantur, qui illis praeficiendi eſſent, de quibus ſcholarum philoſophicarum circumſtantiis, ſine quarum notitia vitae philoſophorum eclecticorum, vel Platonicorum potius Alexandrinorum, a veteribus deſcriptae, vitae item ſophiſtarum intelligi ſatis non poſſunt, plura dabit Ioannes Mevrsivs [k]. Fecit haec philoſophorum Athenis conſtitutorum et dignitas et merces, vt viri excellentiſſimi, et doctrinae laude maxime florentes diu ibi docerent, et Athenarum gloria in literis reſurgeret. Videntur tamen ſtipendia publica, a ſequentium temporum imperatoribus philoſophis aut plane ademta, aut valde imminuta fuiſſe; narrat enim Marinvs [l]: *Proclum, Platonicae philoſophiae Athenis profeſſorem hac etiam ratione ſtudia literarum promouiſſe, quod eorum, qui literas tractabant, curam ſuſcipiens, principes popoſcerit ſtipendia, et vt cuique pro dignitate praemia decernerentur*, *cogentem ita illos, vt in ſua quisque profeſſione quam diligentiſſime verſaretur.* Id eueniſſe, florentibus Chriſtianorum rebus, ingenioſe coniicit Herman. Conringivs [m], qui recte quoque obſeruat, Platonicam iſtam haereditatem, ita dictam, quam philoſophis in ſalarium ceſſiſſe Marinus refert, non ex publico, ſed quantum coniicere eſt, ex gentilium nonnullorum priuata liberalitate collectam fuiſſe. Coniicimus tamen, a Iuliano, qui ſcholas ad Chriſtianorum imitationem erexit gentiles, Athenis ſalaria conſtituta fuiſſe philoſophis, eo quod iſto tempore Chryſanthium docuiſſe auctoritate

f) Exemplum quoque affert Evnapivs in Proaereſio p. 138.

g) In Chryſanthio p. 198.

h) Vit. Soph. L. II. c. 3. p. 567. et Olear. ad h. l. qui recte Meurſium notat.

i) Marinvs loc. cit.

k) De fort. Attica c. VIII. p. 66. ſeqq.

l) In vita Procli c. 16. p. 37.

m) Antiqq. Academ. diſſ. I. p. 19.

tate publica Athenis, ex Evnapio [n] conſtat: quam tamen philoſophorum gentilium felicitatem, Chriſtianis, quos loco mouerat Iulianus, iterum ſuccedentibus illo ſublato interiiſſe, dubium non eſt. Qui Athenienſis ſcholae flos valde emarcuit, cum imperante Arcadio, ab Alarico et Gothis Athenae magnum paterentur infortunium, cuius teſtis oculatus fuit Synesivs [o], qui de ea re pluribus videndus: vnde Zosimo [p] non credendum, qui nihil mali paſſas Athenas ab Alarico ait, contrarium docente, quem is in reliquis plerumque exſcripſit, Evnapio [q]. Accidit vero incurſio Gothorum Sec. IV. exeunte, in quae tempora cum Plutarchus, de quo mox dicendum, inciderit, facile inde intelligere eſt, philoſophiam Alexandrinam, quam priuatim tantum Athenis prius docuerat Cryſanthius [r], in publica vero cathedra profeſſus eſt Plutarchus, magnas difficultates offendiſſe ſuperandas. Quibus fatis aſperis tandem perfuncta refloreſcere coepit, docerique poſt Plutarchum a Syriano, Proclo, Marino, Iſidoro, reliquisque philoſophis circa Iuſtiniani imperatoris tempora florentibus, quorum nunc porro hiſtoria enarranda eſt.

Plutarchus Neſtorii.

§. XXXII. Quae itaque priuata induſtria Athenis prius doceri tantum potuit philoſophia Alexandrina, tandem publicum quoque locum atque cathedram nacta eſt. Quod amori Chriſtianorum, quem in hanc philoſophiam, in gentilium et Origenis quoque aſſeclarum ſcholis conceperunt, adſcribendum eſt, cum prius ob artes theurgicas magnamque, qua Chriſtianos perſecuti erant philoſophi, inuidiam ſub imperatoribus Chriſtianis, ſumma rerum potitis premeretur. Factum id potiſſimum cura PLVTARCHI Athenienſis, NESTORII filii, quo parentis nomine ab aliis Plutarchis, praecipue Chaeronenſi probe diſtinguendus eſt [s]. Praeceptores quos habuerit, in tanta veterum, de hoc philoſopho, narrationis, penuria, dici non poteſt. Et Holstenivs [t] quidem, Plutarchum Athenienſem hanc philoſophiam ex Iamblicho perceptam in patriam retuliſſe et Platonis academiam reſtauraſſe, ſcribit, ſed id rationibus chronologicis prorſus repugnare euidenti demonſtratione euinci poteſt. Narrat enim Marinvs [u], Plutarchum ſenem Proclum biennio tantum audiuiſſe Athenis, morientem autem Syriano ſucceſſori adoleſcentem nondum annos viginti natum commendaſſe. Proclus autem, quod infra demonſtrabitur A. C. CCCCXII natus eſt: ex quo absque exceptione certum eſt, Plutarchum A. C. CCCCXXXIII, vel CCCCXXXIV natu-

n) Eum regali munificentia philoſophos auxiſſe praemiis, teſtatur Evnapivs in Max.

o) Epiſt. VI.

p) L. V. Hiſtor.

q) p. 93.

r) Satis id prodit Evnapivs in Chryſanthium p. 198. tum enim is rhetoricam publice docebat.

s) Marinvs in vita Procli c. 12. p. 27. Svidas in Plutarcho Neſtorii p. 133.

t) De vita Porphyr. c. 6. p. 256.

u) l. c. c. 12. p. 29. Probe ad has rationes chronologicas attendendum, ſine quibus facilis lapſus eſt in huius ſcholae hiſtoria. Id quod nupero quoque Hiſtoriae criticae philoſophiae auctori Gallo euenit, qui multis erroribus Athenarum hiſtoriam philoſophicam T. II. p. 295. ſeqq. contaminauit, quam poſt Gothorum incurſiones hoc loco iacuiſſe dicit, alio vero T. III. p. 195. florentem et reſtitutam per Syrianum nouo errore aſſerit.

naturae debitum exſoluiſſe. Etſi vero incertum, quo anno is natus fuerit, licet valde ſenex, teſte Marino, obierit, octogenario tamen maior deceſſiſſe non videtur, cum vsque ad extremum vitae halitum docuerit iuuentutem, quod a ſene valde decrepito non eſt praeſumendum; adeoque vix ante A. C. CCCL. naſci potuit, et anni, quibus philoſophiam edoctus eſt, quod ante vigeſimum non in vſu fuiſſe, ſupra ex Eunapio didicimus, incidunt in A. C. CCCLXX. Supra vero luculentis Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus, Iamblichum ante Conſtantinum M. vita fuiſſe functum, eo quod poſt eius mortem Sopater eius diſcipulus in aulam Conſtantini digreſſus eminuerit. Aſt abiit ad plures Conſtantinus A. C. CCCXXXVII, et Iamblichus ante hos annos; quo tempore Plutarchum Neſtorii nondum natum fuiſſe, ex ſupra dictis ſequitur. Non poteſt itaque alio ſenſu hoc admitti, niſi vt dicatur, ex ſcriptis doctrinaque Iamblichi profeciſſe, quo ſenſu et alios, quin ipſum Proclum Plutarchi Neſtorii diſcipulum, Iamblichum habuiſſe praeceptorem dici ſupra obſeruauimus. Maiori veriſimilitudine dici poſſet, hauſiſſe Iamblichianae philoſophiae myſteria a Chryſanthio, quem ea docuiſſe Athenis ante Gothorum incurſionem ſupra demonſtratum eſt: qua in re tamen veterum teſtimoniis deſtitutis ſolis coniecturis ſtandum eſt. Intelligendum inde eſt, Priſcianum Lydum, Plutarchum hunc Iamblicho iungentem, non temporis, ſed famae et philoſophiae profeſſionis rationem habuiſſe [x]. Illud vero dubio caret, et ex diſcipulorum, quos habuit, conditione, rationeque philoſophiae illius, quam profeſſi ſunt, recte colligitur, edoctum fuiſſe non conciliatricem tantum Ammonii, ſed et theurgicam Plotini, et imprimis Porphyrii atque Iamblichi philoſophiam. Certe tantum eum in hoc eruditionis genere virum euaſiſſe, vt ſingulari encomio, *ὁ μέγας*, magnus ille, appellaretur MARINVS [y] et DAMASCIVS [z] teſtes ſunt, et ſcripta etiam, licet hodie deperdita, teſtantur [a], quae a veteribus ei tribuuntur, quae valde verſatum eum fuiſſe in philoſophia Platonica et Ariſtotelica, quae vtraque in vnum ſyſtema tunc conflata docebatur, produnt. Maxime vero in theurgia quoque excelluiſſe [b] inde colligitur, quod liberi eius in illius operibus producendis valde fuerint verſati. Habuit

x) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. III. p. 370.

y) loc. c. p. 28.

z) In vita Iſidori apud PHOTIVM Cod. CCXLII.

a) SVIDAS l. c. inter ea fuit etiam commentarius in Platonem; vid. FABRIC. l. c. Praelegiſſe etiam Ariſtotelis de anima commentarium et Platonis Phaedonem ait MARINVS c. 12. p. 27. ſ. Confundit autem FR. PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 140. ſeqq. SVIDAS, in Plut. l. c. et in Syrianus T. III. p. 410. verba miſcens, Syrianum cum Neſtorio, dum ait, Plutarchum in libros Procli de Diis Homericis ſcripſiſſe. Hoc enim ad Syrianum referendum eſſe verba SVIDAE l. c. poſcunt, quae ita ſe habent: Πλούταρχος Νεστορίου Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος Συριανοῦ, τοῦ γενομένου ἐξηγητοῦ Πρόκλου τοῦ Λυκίου τοῦ προστάντος τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς ὁ Μαρῖνος διάδοχος. In quibus verbis non vidit Patricius deſcribi ſucceſſionem ſcholae Athenienſis, Proclumque ad Syrianum referri, vt taceamus, ἐξηγητὴν hic non ad commentandi rationem ſed praelegendi referendam videri, niſi Syrianus iunior quidam intelligendus potius ſit, quem cum ſeniore confudit Suidas, quod placet IONSIO de S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

b) Vide quae de ipſo Plut. habet SVIDAS in Domnin. T. I. p. 616. ſeq.

Habuit enim filium Hierium, eidem philoſophiae addictum [c], et filiam Aſclepigeniam [d], *quam ſolam Procli tempore ſeruaſſe per patrem traditam ſibi magnorum orgiorum vniuerſaeque diſciplinae theurgicae notitiam*, ait Marinvs [e], quam artem Proclum quoque docuit. Habuit etiam generum Archiadem, philoſophum, non tam verbis quam factis philoſophantem [f], et Proclo intimo amicitiae vinculo iunctum, ex quo et filia Aſclepigenia, neptis illi nata eſt, de qua miraculum hoc narrat Marinvs [g]: „eam cum etiamnum puella eſſet, atque in parentum familia aleretur, in morbum grauiſſimum et a medicis incurabilem incidiſſe: id aegerrime tuliſſe „Archiadem, medicis vero deſperantibus, quod in rebus maximi momenti „facere conſueuiſſet, ad ſupremam anchoram confugiſſe, Proclumque „philoſophum adiiſſe, vt pro filia ſua precibus apud Deum intercederet. „Proclum itaque aſſumto ſecum Pericle Lydio, celebris nominis philoſo„pho, Aeſculapii templum petiiſſe, pro ſalute aegrotae Deum oraturum: „ſimulac igitur Proclus antiquo ritu oraret, magnam ſenſiſſe puellam mu„tationem extemplo, ſanitatique ita reſtitutam fuiſſe, vt rediens ex Ae„ſculapii templo Proclus eam ſanitate iam vtentem deprehenderet„. Qua ex narratione, qualis generis Plutarchi familia fuerit, facile colligi poteſt. Ea poſtea Theageni nupta fuit, quem valde commendat Marinus. Multos habuiſſe diſcipulos Plutarchum ex Synesio [h] colligitur, qui τὴν ξυνωρὶν τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, *coetus philoſophorum Plutarcheorum* memorat, ex quo loco coniectura naſcitur, tanta vſum fuiſſe Athenis auctoritate Plutarchum, vt peculiari eius nomine diſcipuli appellarentur, vt Plotino, Porphyrio, Iamblicho factum. Inter eos Proclus fuit, magni nominis in hac ſecta philoſophus, quem filii inſtar amauit, cui viſus eſt per quietem adeſſe, affirmans eum tot annos victurum, quot in oracula tetrades compoſuiſſet. Quod ita contigiſſe poſtea, licet LXXV annos vixerit Proclus, miſero ſophiſmate nugatur Marinvs [i].

§. XXXIII.

[c]) Valde nugatur de hoc Hierio more ſuo Damaſcius in vita Iſidori apud Photivm l. c. p. 556. vidiſſe ſe eum ſub Preclo philoſophantem, adeo paruum hominis caput referentem, vt cicer adaequaret magnitudine et forma et nomen inde acciperet, ceterum humanam formam in omnibus expreſſiſſe, vocemque tantam quantam mille homines. Quae digna nugatore Damaſcio recte pronunciat Photius: ex quo vero diſci poteſt, quam audaces in cudendis fabulis omni veriſimilitudine deſtitutis fuerint Platonici Alexandrini: eiusmodi enim affaniarum plena fuit haec Iſidori hiſtoria. Docuiſſe vero hunc Hierium Athenis ex Svida colligi poteſt, qui in Pamprepius T. III. p. 13 narrat, vel ex Damaſcio potius repetit, Aegyptium hunc grammaticum cum inter philoſophiae profeſſores Athenis recipi contenderet, cum Hierio concertaſſe de gloria doctrinae. De concertationibus vero Athenienſium profeſſorum §. antecedente dictum eſt.

[d]) Referenda itaque in catalogum mulierum Platonicarum apud Menagivm Hiſt. mul. phil. et Fabricivm Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

[e]) c. 28. p. 67.

[f]) Ex genero nepotem inepte exſculpſit interpres notatnte Fabricio ad h. l. Laudat hunc Archiadem, tanquam ſummum veri amatorem, et honoris cauſſa, pientiſſimum Archiadem, celebratum appellatumque Marinvs l. c. c. 14. p. 33. continentiam quoque eius in iactura bonorum extollit Svidas in Archiades T. I. p. 341. Damaſcius autem apud Photivm l. c. p 568. monet, ſuperaſſe patrem (ita ſocerum vocat,) non parum virtute, et non tam philoſophiam, quam vitam piam curaſſe. Idem vult Marinvs l. c. p. 32. monens Proclum Archiadem, religioſum virum politicas virtutes edocuiſſe, quas etiam iuſtitia, et imprimis liberalitate et magnificentia oſtenderit.

[g]) c. 29. p. 71.

[h]) Epiſt. XVII. Ions. de S. H. P. L. III. c. 6. p. 241.

[i]) c. 26. p. 62. nempe quinque annos reliquos, ait, Proclum integris amplius viribus vſum non eſſe.

§. XXXIII. Plutarchum in cathedra ſecutus eſt SYRIANVS Philoxeni filius, Alexandrinus, teſte MARINO [k] et SVIDA [l]. Qui tamen, quod Iſidorum Syriani ciuem vocat, occaſionem dedit IONSIO [m] ſtatuendi, fuiſſe hunc Gazaeum; quod tamen non ſequendum videtur, eo quod et hoc loco, dubitandum non ſit, Suidam more ſuo diuerſas res ex Damaſcio excerptas confuiſſe. Tanto hunc Syrianum amore complexus eſt Plutarchus ſenex, vt non tantum ſucceſſorem deſignauerit, ſed et chariſſimos ſibi moriens commendauerit [n]. Magna is philoſophiae ſcriptorumque Platonicorum, praecipue Iamblichi admiratione captus, in huius familiae doctrina ſyncretiſtica magno cum ingenii acumine verſatus eſt, indeque ſcripta quoque ſua non Platonis tantum et Ariſtotelis placitis inter ſe conciliatis, ſed et allegoricis Orphei, Homeri aliorumque carminum interpretationibus expoliuit, et eadem via manu quoque duxit diſcipulos; qua de methodo docendi et erudiendi iuuenes philoſophiae ſtudioſos luculenter egit MARINVS [o], quae cum egregie naturam huius ſectae delineet, ille merito audiendus eſt. Ita vero Marinus: *Itaque breuiore, quam biennii ſpatio, omnia Ariſtotelis opera vna cum Proclo perlegebat Syrianus, logica, ethica, politica, phyſica, itemque ſcientiam theologicam; in his vero ſatis inſtitutum, vt quibusdam tyrociniis paruisque myſteriis ad ipſam Platonis deduxit ſacram diſciplinam* [p]; *vtque ſpectaret apud eum vera myſteria, curauit, animi non caliginoſis oculis, et mentis integra ac ab omni labe puriſſima ſpeculatione* [q]. Quibus verbis luculenter Plotinianae ſcholae et diſcendi methodus et philoſophandi finis exprimitur, et Syrianum eiusdem cum reliquis huius ſcholae doctoribus generis fuiſſe euincitur. Clarius id forte perſpici poſſet, ſi ſupereſſent libri ab eo ſcripti, quos nominat SVIDAS [r], inter quos cum praeter *Commentarium in Orphei theologiam* etiam liber *de conſenſu Orphei, Pythagorae et Platonis* fuerit, ſyncretiſticam fuiſſe philoſophiam Syriani, nobis non monentibus intelligitur. Qui vero hodie extat commentarius *in metaphyſicos Ariſtotelis libros*, inter προτέλεια tantum fuit, et praeparationes, quibus ad ἐποπτείαν et ipſa myſteria Alexandrinae philoſophiae inſpicienda adducebat auditores Syrianus. Fecit vero maxima, qua in his literis regnabat, Syriani eruditio [s], vt non tantum ſummo loco haberetur Athenis, ſed et multos haberet diſcipulos, eloquentiae flumine ad diſcenda, eo duce, philoſophiae myſteria inuitatos, et magna nominis fama in huius familiae ſerie inclytos. In his fuit Hermias vel Hermeas, cuius notitiam nobis ex Damaſcio dedere PHOTIVS [t]

et

k) l. c. c. II. p. 25.

l) In Syrianus T. III. p. 410.

m) De S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

n) MARINVS c. 12. p. 29.

o) c. 13. p. 30.

p) Lucem his affert FABRICIVS ad l. c. Marini quem vide.

q) Hanc conſecutos fuiſſe Plotinum, Porphyrium, Iulianum, ſupra enarrauimus.

r) l. c. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 450.

s) Inde μέγας vocatus, non minus quam praeceptor Plutarchus vid. Damaſc. apud SVIDAM T. I. p. 643.

t) Cod. CCXLI. p. 554.

et SVIDAS [w]. Fuit is Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori, quo nomine ab aliis Hermiis diſtinguitur. Laudat eum Damaſcius non tam ab ingenii perſpicacia, quam vitae integritate, et virtutibus, quibus eminebat. Ei enim ſi fides habenda, „natura fuit bonus, et moribus ſim„plex, ac induſtria quidem nullo ſodalium ſub Syriano philoſophantium „inferior, ne ipſo quidem Proclo, qui iam inde ab initio eius condiſcipulus „fuerat. Solers tamen non valde fuit et acutus; (apud SVIDAM enim „vbi contrarium dicitur, particulam negatiuam deeſſe ex Photio ipſoque „textus ordine et connexione intelligitur) cuius animi ſimplicioris ſpeci„men fuit, quod Aegyptio cuidam morienti iureiurando affirmauerit, „animam eſſe interitus expertem. Aſt fiduciam ipſi afferebat vitae inte„gritas; et quamuis in dicendo a perfectione eloquentiae abeſſet, adeo tamen „in virtute erat exercitatus, vt ne Momus quidem ipſum reprehendere, „nec inuidia odio proſequi poſſet. Tanta autem manſuetudo et tanta iu„ſtitia in illo viro erat, vt ſi quid emeret, quod minori veniret pretio, „quam par erat, iuſtum ipſe pretium daret etiam non expetitum". Contrariis huic dotibus ingenii animique fuit frater eius Gregorius, maiori quidem praeditus perſpicacitate animi, ſed minori virtute. Nec omittenda hic quoque vxor Hermiae Aedeſia, inter Platonicas mulieres omnino locum merita [x], et in huius familiae hiſtoria iure ſuo notanda. „Cogna„ta fuit Syriani, pulcherrima et optima mulierum Alexandrinarum, mo„ribus, vt refert ex Damaſcio SVIDAS [y], marito ſimilis, candida et „generoſa, iuſtitiaeque non minus, quam modeſtiae per omnem aetatem „ſtudioſa, et inſigni amore Deum et homines proſequens: Quapropter „etiam ſupra vires egentibus bene faciebat, adeo, vt Hermia quoque „defuncto, vidua cum pupillis relicta, eosdem ſumtus in beneficentiam „conferret. Vnde factum vt patrimonium liberis obaeratum traderet, li„cet ab aliis paſſim reprehenderetur. Imprimis autem dabat operam, vt „filii in philoſophia erudirentur, cupiens doctrinam patris velut haeredita„tem quandam illis tradere, quin (nam et hoc verba Damaſcii patiuntur [z]) „ipſa curam eam ſuſcipiebat tradendae filiis paternae doctrinae atque phi„loſophiae. Sed et filiis publicum victum, qui patri praebebatur, con„ſeruauit paruulis et philoſophantibus, ex quo ſummo magiſtratus in pu„pillos Hermiae beneficio, quod nulli alii philoſopho, nedum mulieri, con„ceſſum vnquam fuiſſe, non abs re Damaſcius monet, intelligi poteſt, quan„tum valuerit virtutis Hermiae vxorisque eius recordatio apud Alexandri„nos, apud quos ſumma fuit Aedeſiae exiſtimatio atque honor. Filios poſtea „adultiores Athenas ad Proclum deducens, magiſtri et diſcipulorum chori „admirationem meruit. Hanc Aedeſiam Proclo deſponſurus erat puellam Sy„rianus, niſi is diuino quodam inſtinctu animum a matrimonio auocauiſſet". De filiis autem Ammonio praecipue, inſigni nominis claritate inter philoſophos

w) In Hermeas T. I. p. 858.

x) Eam immerito omiſſam a MENAGIO in Hiſtoria mulierum philoſophantium monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 608

y) In Aedeſia T. I. p. 643.

z) Μάλιστα τῶν υἱέων ἐπεμελεῖτο τὰ περὶ φιλοσοφίαν.

phos huius ſectae conſpicuo, infra inter Procli diſcipulos plura dabuntur. Porro inter Syriani diſcipulos Domninus quoque praetereundus non eſt, vir haud obſcuri eo tempore inter philoſophos Alexandrinae Platonicorum ſectae nominis. Qui natione Syrus Lariſſa vel Laodicea Syriae vrbe oriundus Athenas diſceſſit et Syriani diſciplinae, teſte Marino [a] et Damaſcio apud Svidam [b] ſe tradidit; et in mathematicis quidem diſciplinis ſe demonſtrauit exercitatiſſimum, in aliis autem philoſophiae partibus adhuc exercitatiorem, et verſatiorem: quae cauſſa fuit, vt tritam ſcholae huius viam relinquens Platonicis dogmatibus domeſtica placita aſſueret, quod reprehendit quidem Damaſcius [c], aſt nec Proclus aliter inſtituit, nec qui ante hos philoſophiam Platonicam docuere, quorum quilibet, vt ingenio valebat, ita miſerum centonem propriis nugis et deliriis, vel etiam ſubtilibus ſpeculationibus metaphyſicis farciebat et ornabat. Sed nec vita quoque ſe genuinum huius ſcholae diſcipulum probauit eius aſſeclis, eo quod carnem ſuillam, quam reprobabant Platonici [d], ederet commendatam ab Aeſculapio Athenienſi, qua de re nugas et mendacia Damaſcii ſciendi cupido ipſe Suidas adeundus eſt. Fatetur tamen Aſclepiadem iuuenem Domninum ſenem conueniſſe, et vidiſſe, hominem illum habere quiddam eximium et conſtans, qui cum peregrinis aut illiteratis non multum colloqui vellet, praecipue cum illis, qui ſe ceteris praeſtare gloriarentur: id quod ipſi quoque acciderit, aſperius habito, cum de arithmetico quodam theoremate cum illo contenderet. Nullus tamen diſcipulorum Syriani vel charior fuit magiſtro, vel gloriam parauit maiorem, quam Proclus, quem non tantum, vt ſupra narratum, in arcanis philoſophiae myſteriis inſtituit, ſed et cathedrae ſucceſſionem ei reliquit, eumque ſummo amore complexus adeo redamatus ab eo eſt, vt ſe eodem tumulo condi iuberet Proclus addito epitaphio, quod, quanti fecerit Syrianum, eximio ſpecimine comprobat. Tale enim fuit [e]:

Proclus ego heic Lycius iaceo, tuus, optime, alumnus
Succeſſorque tuus qui, Syriane, fui.
Condita communi tumulo hoc ſunt corpora noſtra,
Sic et vtramque animam coelica templa tenent.

Quin, ſi fides habenda Marino [f], in ſomnio Syrianus viſus Proclo adeſſe, qui minis adhibitis eum deterruit a ſcribendis in Orphica commentariis. Quod narrauiſſe Proclum, eo minus mirandum, quo magis inſana, qua Syrianum is proſecutus eſt, veneratio tanta fuit, vt quotannis ad ſepulchrum praeceptoris manibus eius iuſta faceret, vt in ſequentibus etiam dicemus. Meminit et alterius ex hac ſecta Syriani Damaſcius [g], Procli praeceptore iunioris et Iſidoro Gazaeo aequalis, quem is, mortuo Marino, hortatus eſt, vt labentem philoſophiae ſucceſſionem Athenis cum Hegia reſtitueret.

 §. XXXIV.

a) c. 26. p. 60. b) In Domninus T. I. p. 616 ſqq.
c) Eum tamen librum, purgatorem Platonicae doctrinae contra Syrianum ſcripſiſſe ait Damaſcius l. c.
d) Vid. quod de Plutarcho refert h. l. Damascius, et de Chryſanthio Evnapivs.
e) Marinvs c. 36. p. 91. f) c. 27. p. 66.
g) Apud Photivm l. c. p. 564.

Procli vitae ſcriptor.

§. XXXIV. Omnes tamen, quotquot philoſophiae Alexandrinae operam collocarunt ſuam, ſuperauit ſi non eruditione, quam poſſedit, magna, certe inſana ſuperſtitione ad faſtigium perducta Proclus, cuius iam exponenda hiſtoria eſt, digna quae accurato perluſtretur oculo, cum non alibi melius genius ſectae, qui tanto influxu in omnem rem literariam et eccleſiaſticam horum temporum gauiſus fuit, cognoſci queat quam ex rebus Procli. Quas ſpeciali magis et prolixa ratione cognoſcendas nobis exhibuit MARINVS, Procli diſcipulus et ſucceſſor, qui vitam praeceptoris accurate, licet methodo Platonica, deſcripſit, quam initio quidem quamuis non totam vulgauit GVILIELMVS XYLANDER [h], et poſt eum AEMILIVS PORTVS [i]: integram vero poſt fruſtra expectatam LVCAE HOLSTENII editionem publici iuris fecit, prolegomeniſque doctiſſimis, hiſtoriam Procli literariam illuſtrantibus, annotationibus et epilogo de ſcriptis Procli auxit vir de his quoque literis, vt de omni elegantiore eruditione immortaliter meritus, IO. ALBERTVS FABRICIVS [k]. Peculiarem in hac vitae Procli hiſtoria ordinem ſeruauit Marinus, non quidem nouam, et paſſim iam a Platonicis, praecipue Porphyrio et Iamblicho in vitis Pythagorae et Plotini adhibitam, ſed elegantius tamen, nec tam σχολαστικῶς, et ad praecepta rhetorices Platonicae, ac Marinus fecit. Hic enim ſuppoſito virtutum *Platoni*carum, quas in Phyſicas, morales, purgatorias, purgatas, theoreticas et theurgicas diſtribuunt, ordine, et quatuor cardinalibus virtutum capitibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iuſtitia, non tam vitae, et factorum Procli ſeriem exponit, quam hunc praeceptorem ſuum potius perfectiſſimi philoſophi exemplum dediſſe, ſuperbo panegyrico exponit. Quae ratio fuit, cur libello titulum, *de felicitate* praefixerit, inque ipſo opuſculo inuſitatae methodi rationem excuſaturus ſcripſerit: *Auſpicari ſe velle non vſitata ſcriptorum conſuetudine, qui orationem in capita diſtributam ordine pertractant, ſed ipſam felicitatem viri fundamentum beati viri iacere; arbitrari ſe enim, fuiſſe illum feliciſſimum eorum hominum, qui multis antea ſeculis celebrati ſunt, non particulari tantum vel ſapientiae vel corporis, vel fortunarum conditione felicitatis, ſed perfecta, omnibus partibus abſoluta et ex his vtriſque conſtituta.* Quae duabus ex cauſſis probe notari in animo et expendi merentur. Nam intelligitur non modo ex hoc Marini ſcopo Platonicorum Alexandrinorum ſpes ſuperba obtinendi ſua philoſophia finis primarii, nempe felicitatis abſolutae omnique numero perfectae, quaque ratione felicitatem ſuis virtutibus fanaticis et enthuſiaſticis acquiri poſſe crediderint, luculento exemplo conſpicitur: verum etiam cognoſcitur inde, qua fide dignus ſit Marinus, in eo ſolo omnem ponens induſtriam, vt Proclum ſtatueret, omnium omnino philoſophorum longe feliciſſimum eaque opinione obſeſſus, qua putauit

h) Adiecit hanc vitam Procli M. Antonini libris de ſe ipſo, Tigur. 1588. 8.

i) Praefixam PROCLI theologiae Platonicae.

k) Hamburgi 1700. 4.

Digitized by Google

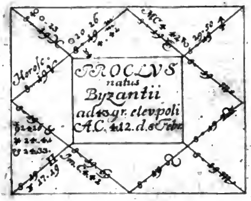
tauit neminem ad hanc beatitatem poſſe peruenire, qui non per virtutes theoreticas ad theurgicas vsque et vltimum enthuſiaſiaſmum peruenerit. Quod cum de heroë ſuo demonſtrandum ſumſiſſet, quem hominem fuiſſe, et humani multum paſſum eſſe non ignorabat, neceſſario ad artes ſcholae eclecticorum proprias confugiendum ei erat, eaque ornanda, comenda, augendaque et mendaciis atque confictis miraculis admirationi hominum proponenda, ſine quibus, ſi Proclo ea defuiſſe dicerentur, feliciſſimi philoſophi titulo iureque frui, virtusque orationis Marini conſtare non potuiſſet. Quod vero eo facilius fieri potuit, quo magis, quod aliquoties monuimus, licitas ſibi eſſe fraudes has pias et mendacia officioſa haec ſecta impudentiſſime ſtatuit. Non fieri hac in re Marino iniuriam, in ſequentibus clariſſime demonſtrabimus, et attentus lector mediocri laborē facile deprehendet.] Quam coacte enim trahat omnia, aliena etiam et ridicula ſaepius, in rem ſuam, vt taceamus; tanta interdum inſania in laudes Procli effunditur Marinus, vt ſibi contradicat. Cuius vt ſpecimina quaedam, ad faciendam rei, quae nonnihil momenti habet, fidem, afferamus, ecce μετριοπάθειαν denegat Proclo, et exuiſſe affectus humanos omnes ſplendide mentitur [l]; alio tamen loco et gloriae cupidiorem, et vehementiſſimum fuiſſe negare non potuit, et ira efferentem ſe oſtendiſſe faſſus eſt [m]. Eadem narratio ἀσύϛατος deprehenditur, quando morbum Procli vltimum magnis doloribus grauiſſimum, fortitudine inuſitata, vitaeque neglectu, magnoque animo contemſiſſe philoſophum aſſerit, alio tamen loco confugiſſe tradit eum cum amicis ad anilia remedia, carmina et precatiunculas, vt moleſtiſſimum morbum depelleret. Alia in ſequenti tractatione paſſim monenda praeterimus. Quae cum ita ſint, non monendum eſſe ambitioſe lectorem putamus, ne fidat homini, vel eius aliter ſequatur narrationem, quam leges fidei admittunt hiſtoricae; ſed quemuis veritatis ſine fuco cupidum nos ſecuturum ſperamus, Marinum non audituros tantum, ſed et examinaturos et fabellas impudentiſſimas et manibus quoque palpandas exploſuros, conditionemque philoſophiae, totiusque rei literariae iſtis temporibus, barbariei, quae Athenas paulo poſt occupauit, vicinis illuſtraturos.

§. XXXV. Natus eſt PROCLVS Byzantii, teſte MARINO [n]. Parentibus vero genitus Lyciis, qui Xanthi habitauerunt, eumque ibi educauerunt, Lycius habitus eſt, et ipſe Xanthum patriam agnouit. Fuit vero pater Procli Patricius, mater Marcella, quae eam A. C. CCCCXII, die octauo Februarii peperit. Euinci hic Procli natalis, quo ſupra ad quorundam Platonicorum reformatorum tempora definienda vſi ſumus, recte poteſt, ex aſtrorum ſitu, et themate Procli genethliaco, quod, ne his *Procli vita.*

l) p. 15. ſeqq. m) p. 28. 37. 38. n) c. 6. p. 14.

Digitized by Google

his ornamentis ſpoliemus Procli hiſtoriam, ex Marino, duce FABRICIO [o], huc apponimus:

Sed et aliis argumentis annus hic Procli natalis euinci poteſt: nam teſtatur Marinus, eclipſin ſolis maximam contigiſſe, anno Procli mortem praecedente; ea vero, ſi tabulae conſulantur aſtronomicae, incidit in diem decimum tertium Ianuarii A. C. CCCCLXXXIV, d. 13. Ian. [p], ex quo annus Procli emortualis A. C. CCCCLXXXV fuiſſe euincitur. Cumque LXXV annos Graecos, qui lunares fuerunt, natus deceſſerit, annus idem CCCCXII natalis recte exſurgit. Alias rationes, a Iuliani imperio deſumtas in re certa non adducimus, ne ſimus prolixi; adeundus vero eſt FABRICIVS [q] iis, qui plura hac de re volunt. His iam poſitis erraſſe cenſendus eſt PETRVS LAMBECIVS [r] V. C, qui multis annis Proclum iuniorem conſtituit, natiuitatem eius reiiciendo ad Theodoſii iunioris tempora A. C. CCCCXLIII, mortem in A. C. DXVIII, vel ſequentem. Ad quem errorem a ZONARA [s] inductus eſt, apud quem legebat, combuſſiſſe Proclum claſſem Vitaliani Thracis, tyrannidem ſub Anaſtaſio affectantis, ſpeculis vſtoriis ex aere fabricatis: confirmatus praeterea CEDRENI, auctoris chronici Alexandrini [t], et THEOPHANIS [u] narratione, Proclum ὀνειροκρίτην Aſianum philoſophum, Anaſtaſio mortem imminentem praedixiſſe. Qui ſi ad eos temporis characteres attendiſſet, quos Marinus definiuit, facile intellexiſſet, Proclum hunc ſub Anaſtaſio viuentem eſſe ab hoc diſtinguendum. Nam vel ſola Athenienſis ſcholae ſucceſſio id clariſſime euincit, Proclum ſequente Marino, qui ſub Leone Thrace floruit, et hunc Iſidoro, Iſidorum Damaſcio, qui vitam huius ſcripſit tempore Theodorici Gothorum regis [x]; qui

o) In prolegom. p. 6. MARIN. c. 35. p. 87.
p) In 25-39. Capricorni.
q) loc. cit. p 7.
r) Comm. de Biblioth. Vindobon. L. VII. p. 46. ſeqq. p. 404. ſeqq.
s) L. XIV. p. 55.
t) p. 331.
u) p. 140.
x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 553.

qui omnes Anaſtaſio fuere ſuperiores, praeter Damaſcium eo regnante viuentem. Sed vt ad ipſum Proclum reuertamur, parentibus is ortus genere cenſuque conſpicuis, Byzantio in patriam ſuam Xanthum ductus ibique elegantiſſimis moribus inſtitutus et formatus eſt. Qui cum a puero veritatis ſumme eſſet cupidus, parentum quantumuis ditiſſimorum diuitias puer contemſit, et inſatiabili diſcendi deſiderio totum ſe literis tradidit, et natiuitatis loco et patria, Mineruae et Apollini dicatis ad ſtudia ſecreto compulſus inſtinctu [y]. Multa hic garrit Marinus de magno Procli ſtudio in theologia, deque amore Deorum, quibus tam charum fuiſſe dicit, vt, cum adoleſcens aliquando aegrotaret tam grauiter, vt ſanari vix poſſet, Teleſphorus (quo nomine Apollinem intelligit) ei apparens, nomenque, quis eſſet, prodens, attacto capite ſtatim ſanitatem ei reſtitueret, atque ita euaneſceret. Domi vero grammaticis inſtitutionibus formatus [z], cum ad ſublimia adſpiraret adoleſcens plane diuinus, profectus eſt Alexandriam Aegypti, quo loco ſuperſtitionem, et philoſophiam etiam, quae illam nutriebat, reformatam Platonicorum patriam habuiſſe atque ſedem ſupra retulimus. Ibi eloquentiae ſe et elegantiorum artium tradens ſtudiis, earum magiſtros publice docentes audiuit, et imprimis Leonam Iſaurum, rhetorem, inter complures, qui tum erant Alexandriae, ſuae profeſſionis clarum: qui eum non tantum ſtudiorum ſuorum fecit participem, ſed etiam in familiam interque domeſticos recepit, curauitque vt cibum cum vxore liberiſque, tanquam verus filius, caperet [a]. Tanta vero et eruditionis et morum elegantia ſe praecipuae dignitatis doctrinaeque viris commendauit, vt mirifice eius acumine ingenii, et morum integritate delectarentur, eumque inter amiciſſimos haberent [b]. Eloquentiae ſtudio iunxit grammaticam, quam ab Orione celebri grammatico didicit [c]; Romanorum quoque praeceptorum adiit ſcholas magnoſque in ea lingua progreſſus fecit: quod ea potiſſimum faciebat cauſſa, quod parentis exemplo iuriſprudentiae ſe quoque dederat [d]. Omnium tamen maxime delectabatur adoleſcens dicendi arte, quamuis philoſophiae doctrinam nondum attigiſſet [e]: magnam ſibi in ea gloriam acquirebat, propter ſermonis elegantiam et in percipiendo celeritatem et praeceptoribus et condiſcipulis admirandum ſe praebens; ſic vt magis magiſtri habitum, quam diſcipuli referret. Poſtea cum Leonas rhetor Byzantium proficiſceretur, Proclus cum eo iter ingreſſus, natale ſolum inuiſit,

y) c. 3. 4. p. 10. 14.

z) c. 8. p. 15.

a) Ib. p. 16.

b) Ibid.

c) Orionem Alexandrinum, eiusque ſcripta memorat SVIDAS in Orion. T. II. p. 767. non vero confundendus eſt, cum Grammaticis tribus hoc nomine claris, praeceptoreque Procli Alexandrino, qui ſub Hadriano vixit eiusque encomium ſcripſit. Vnde eum ab Orione Procli praeceptore diſtinguit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 67. qui ad l. c. MARINI prius eundem eſſe ſtatuerat.

d) c. 8. p. 17.

e) Patet ex hoc loco MARINI, Alexandriae ordinaria methodo philoſophiae ſtudium praeceſſiſſe ſtudio eloquentiae, a qua recedebat Proclus.

Digitized by Google

uiſit, ibique eum Minerua, dea vrbis tutelaris in ſomnio alloquuta excitauit, vt Athenienſium quoque ſcholas inuiſeret [f]. Neſcio tamen qui factum ſit, vt tantus Deorum cultor, quantum iactat Proclum Marinus, diuinis monitis non obſequutus fuerit. Alexandriam enim reuerſus eſt, ſine dubio, quod tum temporis philoſophiae ſtudiis illa omnes antecelleret, et ab hac matre genita fuerit ſchola Athenienſis. Alexandriae itaque, valere iuſſis rhetorum aliorumque lectionibus, totum ſe philoſophis, qui tum in hac ſchola docebant, audiendis tradidit, eorumque conuentus frequentauit [g]. Audiuit igitur in Ariſtotelica philoſophia, qualis nempe a ſyncretiſtis Alexandrinis, cum Platoniſmo conciliata tum tradebatur, Olympiodorum, philoſophum clariſſimum, in mathematicis vero diſciplinis Heronis inſtitutione vſus eſt, viri religioſi, et rationum mathematicarum valde periti [h]. Adeo vero delectatos fuiſſe viros hos celeberrimos Procli iuuenis moribus, ſcribit MARINVS [i], vt Olympiodorus ſuam ei filiolam deſpondere voluerit, quae et ipſa literis erat inſtituta, et Hero omnem ei religionem ſuam committeret, atque aſſiduum ſibi conuictorem adſciſceret. Tanta autem felicitate in diſcenda philoſophia vſus eſt, vt, cum Olympiodorus, vir magna dicendi facundia praeditus, et propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur, Proclus finita lectione cuncta condiſcipulis iterato ordine exponere poſſet [k], qua in re, cum Ariſtotelica facili negotio perdidiciſſet, omnino gratam rem fecit conſodalibus, inter quos fuit Vlpianus, Iſidori frater, Gazaeus, qui, vt ait MARINVS [l], magnam etiam vitae partem in philoſophia conſumſit, qua de re videndus eſt Damaſcius [ll]. Ita philoſophorum Alexandrinorum lectionibus eruditus, vt addere ex iis doctrinae quicquam non poſſet, ſomniique Byzantini, quo Minerua Athenas ei commendauerat, recordatus, contemtis Alexandrinis, quod non ſemper facere ſatis in interpretandis auctoribus illi poſſe videbantur, Athenas contendit, exceptus

f) c. 9. p. 18.

g) c. 9. p. 18.

h) Tres inter veteres mathematicos celebrantur Herones, duo Alexandrini, ſed tempore longe inter ſe diuerſi. Primus diſcipulus fuit Cteſibii artium mechanicarum peritiſſimi, qui ſub Ptolomaeo Euergeta vixit, et Epicuream philoſophiam adamauit, vt ex BERNARDINI BALDI vita Heronis notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 592. quem tamen in Epicureorum catalogo omiſit Gaſſendus: edidit eius ſcripta Baldus laudatus. Secundus Procli praeceptor fuit, de quo legendi PETR. LAMBEC. de Biblioth. Vindob. L. VII. p. 404. et FABRICIVS l. c. p. 593. Tertius ſub Heraclio vixit, vid. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. XLVIII. §. 8. p. 290. c. XXVII. §. 8. p. 115. SVIDAS autem in Hero T. II. p. 79. duos Herones coniungit, vel confundit potius, et quae diſtinguenda erant, vno nomine effert.

i) c. 9. p. 20.

k) Ibid. et SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681. ſed confuſe, vt ſolet.

l) l. c. p. 20. facit tamen eum Procli diſcipulum FABRICIVS in prol. ad Marin. p. 14. quod non alio ſenſu poteſt admitti, quam quo ſupra Porphyrium Amelii diſcipulum dictum fuiſſe expoſuimus.

ll) In vita Iſidori apud PHOT. l. c. et SVIDAM in Vlpianus T. II. p. 738. Fuit, eo auctore, ingenio optimo praeditus ad mathematicas ſcientias, quas miris inuentis auxit, tantoque iudicio valuit, vt Syrianus aſſereret, nullam ipſi clauem adeo intricatam et artificioſe conſtructam offerri poſſe, quam non facile aperiret: nihil tamen in reliqua philoſophia memorabile edidiſſe dicit. Fuit benignus et moribus modeſtis praeditus, et πολιτικώτερος fratre. Deceſſit de vita coelebs et adoleſcens magna ſuae bonitatis laude relicta.

Digitized by Google

ptus a Nicolao [m] ciue, vt eum in ciuitatem deduceret, et hoſpitio exciperet. Admodum hic nugatur iterum MARINVS [n], proditque quam puerilia ſectati fuerint hi homines, quas tamen nugas, ne lectorem remorentur, ad finem paginae, eas legere non dedignantibus, exhibebimus. Athenis deſpiciens rhetorum ſcholas, quamuis ab iis maxime expeteretur, incidit in principem philoſophorum Syrianum [o], apud quem in eo ſimul congreſſu erat Lachares vir multum in philoſophia verſatus, in eloquentia vero princeps [p]. Ibi cum religioſa pietate lunam illis inſpectantibus ſalutaſſet, etſi primum conueniſſet Syrianum, iſta fidentia magnam illis admirationem excitauit, ſummamque de ſe ſpem fecit. Tanti erat ſuperſtitionem lunae adoratione demonſtrare, et futurae inſaniae oſtendere initia. A Syriano autem ad Plutarchum Neſtorii filium deductus eſt, qui cum vidiſſet adoleſcentem nondum viginti annos natum, audiuiſſetque eius amorem ac deſiderium philoſophiae, vitaeque ea dignae, magnopere illi placuit, ſic vt non inuite eum ad lectiones philoſophicas admitteret, et philoſophiam eum ipſe doceret, quamuis ſenex iam, et ſenio praepeditus. Praelegit itaque ei Ariſtotelis de anima commentarium, Platonis autem Phaedonem, hortatus, vt ea conſcriberet, quae dicerentur, vſus adoleſcentis ambitione, tanquam inſtrumento, dicens, abſolutis iſtis ſcholiis fore, vt etiam Procli commentaria in Phaedonem extarent [q]. Sed et ſanitatis eius rationem habuit, monendo admodum ſibi temperantem ab animalibus, ne ab iis in vniuerſum abſtineret, vt eo magis corpus obeundis functionibus ſuis idoneum robur acciperet [r]. Qua in re ipſum Pythagoram Plutarchus imitatus eſt, qui non vniuerſalem omnibus a carnibus abſtinentiam edixit, ſed perfectioribus eam tantum iniunxit. Biennio poſt cum ſenex Plutarchus vitam finiret, adoleſcentem ſucceſſori Syriano commendauit, qui illum non libenter tantum ſuſcepit, et eius diligentiam fideliſſima inſtitutione

 adiu-

m) Fuit Myris Lyciae oppido oriundus, frater Dioſcoridis grammatici, Hipparchi et Hypati Patricii; fuitque diſcipulus Lacharis et Conſtantinopoli docuit, ſcripſit artem rhetoricam et declamationes, vid. SVIDAS in Nicolaus T. II. p. 624. qui alius quoque Nicolai meminit, qui Plutarchi Athenienſis et Procli diſcipulus fuit, ac ſub Leone ſeniore, uſque ad Zenonem et Anaſtaſium vixit.

n) Narrat Marinus: Proclum a Nicolao, vt diximus exceptum, laſſum conſediſſe ad ſacellum Socratis, et rogaſſe Nicolaum, vt aqua ſubminiſtrata ſitim ipſi extingueret. Hunc ſtatim aquam ex fonte ſtatuae Socratis curaſſe adferri, et omen inde concepiſſe, quod in ſacello Socratis conſederit, et inde primum aquam Atticam biberit. Cumque proceſſiſſent et perueniſſent ad arcem, ianitorem adfuiſſe ad introitum, repagula foribus obditurum, vt etiam ad illum diceret: „Certe, „niſi veniſſes, clauſiſſem". En quod inde epiphonema Marino ſubnatum: „Quod potuit omen „eſſe manifeſtius, quodque minus Pollete vel „Melampode vel ſimilibus egeat interpretibus„? Quod vero omen? nempe illud: niſi Proclus veniſſet, ſucceſſionem Platonicam exſpiraturam fuiſſe, vnde et Diadochus vocatus eſt. O lepidum caput! o rem Melampode dignam.

o) l. c. c. 11. p. 25.

p) Lachares Lacharis F. Athenienſis ſophiſta, diſcipulus fuit Heracleonis, ſophiſtae Athenienſis, magiſter multorum diſcipulorum eloquentia poſtea inclareſcentium, teſte SVIDA in Lach. T. II. p. 419. vbi ſcripta eius enumerat, et in Superianus T. III. p. 348. In diſciplinis tardior quidem erat, at vultu liberali et honeſto praeditus: et quod ad virtutem attinet, philoſophus potius quam ſophiſta nominandus. Is amiſſam oculorum lucem recuperauit. Eloquentia inter rhetores Homerum quaſi fuiſſe ait MARINVS l. c.

q) c. 12. p. 27. ſeqq.

r) Ibid. p. 29.

Digitized by Google

adiuuit, ſed et in familiam conuictumque recepit, et vitae philoſophicae, id eſt, diſciplinae Pythagorico-Platonicae ſocium fecit, cum talem inueniſſe ſibi viſus eſſet diſcipulum, quem optimis artibus et philoſophiae myſteriis innutritum, non auditorem tantum haberet aptiſſimum, ſed et ſucceſſorem tanta cathedra digniſſimum [s]. Qua vero ratione Proclum erudiuerit Syrianus, quaue via duxerit, ſupra iam narrauimus, docendo, praemiſſis Ariſtotelicis ad Platonica, et ab his ad theologiam et myſteria Proclum fuiſſe progreſſum [t]. Qui nec animi induſtriae, nec corporis vigiliis pepercit, et diu noctuque ſtudiis inuigilans, et ex Plutarchi conſilio ea literis conſignans, et compendioſa ratione, adhibito iudicio contrahens, quae a praeceptore dicebantur [u]. Quo factum, vt annum agens XXVIII, praeter alia multa, commentarium iam in Platonis Timaeum conſcripſerit, plenum iſto eruditionis genere, quod in ſcholis Platonicorum Alexandrinorum tum temporis regnabat, et inter optima Procli ſcripta merito relatum; ex quo luculentis indiciis poteſt cognoſci, quam indefeſſo labore et induſtria non ſectae tantum ſuae, ſed et veterum plerorumque exemplaria nocturna diurnaque manu verſauerit. Vt vero, qui apex omnis ſapientiae in his ſcholis conſtituebatur, philoſophiam diuiniorem omnem reliquae eruditioni adderet, theologiam quoque huius ſectae didicit, tum eam, quae diuinas naturas contemplando attingeret, tum eam, quae communionem cum naturis ex Deo emanantibus et inferioribus efficeret; quae licet illi a Plotino et Porphyrio praeferebatur, aliter tamen hac aetate placuiſſe his philoſophis, haud obſcure innuit Marinvs [x], cum theurgia multo efficacius in admirationem homines raperet. Chaldaicarum enim artium myſteria vocesque ſecretas (ςροφαλίγγι, voce ſolenni, vtitur Marinus) et aptum ſignificandi et enuntiandi modum ab Aſclepigenia, Plutarchi filia, quam in his artibus excelluiſſe ſupra diximus, didicit; ea enim ſola traditam a maioribus et patre orgiorum totiusque theurgiae notitiam arcanam poſſidebat. Quibus myſteriis et imprimis Eleuſiniis ſacris initiatus, tandem Hecates apparitionibus ἐπόπτης interfuit [y], et theurgum ſe praeſtitit mirabilem, de quo in ſequentibus plura dicemus. Adiutus hunc in modum et praeceptorum doctrina, et diligenti lectione atque meditatione carminum Orphei et oraculorum, adhibitis eum in finem Porphyrii atque Iamblichi ſcriptis ad ſummum, ſi Marino credendum, non doctrinae tantum, verum etiam virtutum faſtigium aſcendit, quas Iamblichus theurgicas vocat, quasque extremum felicitatis apicem Platonicos hos reformatos ſtatuiſſe, infra pluribus dicemus. Tantus cum eſſet, dignus a Syriano habitus eſt, vt eum muneris et profeſſionis ſucceſſorem deſignaret, cathedramque Platonicam cum domo et acroaterio, quod ex Plutarchi haereditate Platonicis ceſſit, traderet [z], ſicque etiam ampliſſimorum redituum

eius

s) Ibidem.
t) c. 13. p. 30.
u) p. 31.
x) c. 28. p. 67. Graeca ipſa inſpicienda ſunt.
y) p. 68.
z) c. 29. p. 74.

eius ſcholae, quos mille amplius nummum conſtitiſſe PHOTIVS [a] ex Damaſcio refert, faceret participem. Iudicari ex dictis poteſt, habuiſſe ſcholam Platonicam, ad Alexandrinum habitum conformatam in Proclo profeſſorem omnibus numeris abſolutum, id eſt talem, qualem perfectiſſima eius conditio poſtulabat, et promouendae egregiae ſapientiae, ſi Diis placet, aptiſſimum. Non enim elegantiores tantum ſcientias artesque, grammaticam, rhetoricamque et mathematicas artes pulchre callebat, ſed philoſophiae quoque Alexandrinae doctor fuit perfectiſſimus. Cum enim in hanc ſentinam mira ſententiarum toto coelo diuerſiſſimarum concordia, vel confuſione potius atque miſtura, confluxiſſet, quicquid omnis fere in toto terrarum orbe erat vel religionis vel ſuperſtitionis, et verſicolor ex his panniculis cento Zoroaſtreae, Hermeticae, Orphicae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae doctrinae eſſet conſutus, non tantum philoſophiam hanc mira luce perfudit, et omnibus anteceſſoribus ſuperior perfectam quaſi et ſuis partibus abſolutam auditoribus ſuis tradidit, verum etiam nouis inuentis, mirisque conciliationibus et interpretamentis auxit, hinc etiam hoc inter eius laudes numerat MARINVS [b], quod *plurimorum placitorum primus ipſe auctor fuerit, quae ante illum nemini in mentem venerint, tam in rebus naturalibus, quam in intelligibilibus ac ſublimioribus.* Cuius teſtimonia paſſim in hac vita eius a Marino ſcripta occurrentia operoſe colligere eo minus opus eſt, quo magis ex ſcriptis Procli, quae nobis ſeruauit fortuna, patet, et ex omnibus paginis luculenter conſtare poteſt, huiusmodi concepiſſe hominem eruditum quidem, ſed fanaticum et furore philoſophiae ſuae corruptum, in animo ſuo doctrinarum male cohaerentium Chaos, in quod bona et mala, apta et inepta, ſana et inſana omnia, Chaldaicae, Orphicae, Homericae, Hermeticae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae philoſophiae nomine fuere recepta, quodque et allegoriarum machinis, et nefando opinionum ſyncretiſmo, et mira luxuriantis ingenii intemperie ad fulciendam, quae iamiam collapſura erat, ſuperſtitionem, et augendum ſectae huius enthuſiaſmum totum fuit comparatum. Ceterum induſtrium et muneris ſui diligenter rationem habentem profeſſorem exhibuiſſe ſe, teſtatur Marinus, qui non ad ſcripta tantum, ſed ad auditores quoque prouocat, annuis ſcholis Platonicam ſapientiam ex eo percipientes [c]. Ait etiam alio loco [d]: virum ad miraculum laborioſum vno ſaepe die, quina negotia ſcholaſtica expediuiſſe, quae Marini verba: *ἐξηγεῖτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας πέντε, ὅτε τε καὶ πλείους πράξεις*, id innuunt: *vno die quinque et interdum plures lectiones ſcholasque abſoluiſſe*, vt recte curis ſecundis emendauit FABRICIVS [e]. Addit et hoc: ſcripſiſſe inſuper plurima, ad ſeptingentorum ſaepe verſuum multitudinem: quibus ſi iungimus, quod

a) l. c. p. 563.
b) c. 23. p. 55.
c) p. 56.
d) p. 54.
e) Ad h. l. In prima enim paginae huius editione de negotiis quibuslibet explicuerat, vid. p. 6. et LAMBEC. L. VII. p. 52.

philoſophos quoque conuenerit alios, quodque veſpertinos coetus cum auditoribus habuerit, mirari deſinemus, rudem ſaepe indigeſtamque molem in ſcriptis Procli deprehendi, et toties abeſſe acumen iudicii, toties regnare confuſionem materiarum male cohaerentium temereque effuſarum. Ita enim in tanta ſcriptoris feſtinatione fieri aliter non poteſt. Conciliauit haec eruditionis copia non ſummas tantum laudes Proclo, ſed et magnum diſcipulorum numerum, in quo multi fuere, in huius ſectae hiſtoria memorabiles, et in his Heliodorus et Ammonius filii Hermeae et Aedeſiae [f], Hierius filius Plutarchi [g], Aſclepiodotus [h], Zenodotus

f) Dictum de Hermea et Aedeſia ſupra §. 33. Ex filiis imprimis Ammonius inclaruit, qui parentis nomine ab aliis Ammoniis diſtingui ſolet. Is enim Alexandriae philoſophiam eclecticam, ſiue Platonicam reformatam docuit. Et fuiſſe quidem Procli diſcipulum, ipſe fatetur Comment. ad librum περὶ ἑρμηνείας in limine, vbi Proclum θεῖον διδάσκαλον, phraſi huic ſcholae ſolenni appellat. Diſcipulos habuit non minori philoſophiae laude celebres Simplicium, Ioannem Philoponum, Damaſcium, de quibus ſuo loco: Eadem vero ratione, qua Proclus et tota ſchola Platonica inſtituit, fuiſſe philoſopharum, ZACHARIAS SCHOLASTICVS p. 206. teſtatur, Platonicas et Ariſtotelicas doctrinas tradidiſſe monens, licet ipſe l. c. egregie prudentiam in veterum interpretatione commendet, quae falſa non pro veris defendit, ſed explicata ſententia, quid verum, quid falſum, diiudicat, vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 162. Multum tamen operae illuſtrando Ariſtoteli poſuit, vnde hodie legimus Comm. in PORPHYRII Iſagogen in quinque voces; itemque in ARISTOTELEM de interpretatione et categoriis, de quarum editionibus vid. FABRICIVS l. c. p. 163. qui eleganter monet, prolegomena praefixa ad hiſtoriam philoſophicam, praecipue Ariſtotelicam multum lucis afferre. Tribui ei quoque ſolet vita Ariſtotelis, vt Tomo I. dictum, quam tamen ei denegat Patricius. Ob hoc Ariſtotelicae philoſophiae ſtudium inter Peripateticos, vt eclectici complures, referri ſolet, vnde de eo quoque egit FR. PATRICIVS Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 146. Verſatiſſimum fuiſſe in ſcientiis mathematicis, diſcimus ex PHOTIO Cod. CLXXXI. Caue eum cum aliis Ammoniis confundas: Recte eum ab atheiſmi ſuſpicione, qua ob prodigioſa axiomata theologica a ZACHARIA SCHOLASTICO confutata a quibusdam premitur, liberat Ven. REIMMANNVS Hiſtor. atheiſmi c. 26. §. 5. p. 189. Nihil enim habet Ammonius, quod non ſectae Platonicorum Alexandrinorum commune fuerit, quodque non ad enthuſiaſmum magis quam atheiſmum ab ipſis fuerit relatum.

g) Dictum de eo ſupra §. 37. in vita Plutarchi.

h) Multa de Aſclepiodoto, celebri ſcholae Platonicae recentioris homine tradidit DAMASCIVS in vita Iſidori, ex qua fragmenta nobis quaedam ſeruarunt PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 560. ſeqq. et SVIDAS in Aſclepiodoto T. I. p. 352. A pueris ingenii acumine et eruditionis laude ceteris praeſtitit, nunquam in cauſſas rerum inquirere ceſſans, ita vt breui temporis ſpatio omnes colorum mixtiones, et omne genus ornamentorum ad veſtes pertinentium perdiſceret. Nam non paruum moleſtiae exhibebat artificibus, quibus aſſidens, continuo eos explorabat. Praeterea ſexcentas lignorum differentias et venarum conſtructiones itemque genera, formasque et facultates herbarum, et quae obuiam ſunt, et quae rariſſimae, inueſtigabat, donec eas deprehenderet. Plantarum enim hiſtoriam magni faciebat, maioris tamen animalium, quam experientia et ſcriptorum veterum lectione diſcebat. Non ſolum autem philoſophiae laude inclatuit, ſed imprimis, vt ait Damaſcius, qui eum nouit, pietate et fiducia in Deum, qua cultum Deorum promouit et Oſiridis templum nouo lumine et frequentia auxit, arcanamque religionem propagauit. Cumque grauitatem comitate et vrbanitate temperaſſet, ex conſuetudine eius magnam voluptatem homines capiebant. Ipſe vero parentem in philoſophia ſuperans, in theologia non cedens, et templa inſtructiora reddidit, et ſimulacra exornauit, hymnosque nouos addidit. Priuata vero induſtria et diligenti oeconomiae ruſticae cura ingentem pecuniae vim ſibi parauit, parentis debita diſſoluit, multa in templa et externum vitae ſplendorem erogauit, quem et vitae genus et maiorum nobilitas poſcebat. Patet ex his fuiſſe hominem, vt Alexandrini plerique plenum ſuperſtitione, et ex ſectae huius principiis gentili cultui vehementer addictum, id quod SVIDAS teſtatur T. I. in Δεισιδαιμονία, referens, initio adeo ſuperſtitioſum fuiſſe, vt neque ſacrificare ſuſtineret, neque arcanum vllum audire, eo quod non haec mundo digna putaret, ſed coelo et iis, qui ſe in coelo viuere exiſtimarent. Hincque factum putamus, vt ſtudium philoſophiae magis in terreſtribus, quam diuinis poneret, quae cultu et veneratione proſequenda, non vero curioſitate exploranda cenſebat. Narrat enim Damaſcius, licet iniuſtus ſaepe

tus [i], Pampretius [k], Seuerianus [l], Marinus, Hegias Iſidorus [m], Heraiſcus, Aſclepiades [n], aliique huius generis. Qualis vero vir Proclus fuerit, ex addu-

ſaepe ſuae aetatis hominum cenſor, non fuiſſe feliciſſimi ingenii, ſed in dubitationibus acutiſſimum, iisque vero extricandis non valde ſolertem: neque ſui ſemper fuiſſe ſimilem, neque diuiniorem philoſophiam, eaque quae ſub ſenſus non cadunt, et Platonicam de intelligibilibus doctrinam ſatis intellexiſſe, multo magis autem in ſublimiori Orphica et Chaldaica doctrina defuiſſe ei notitiam philoſophiae accuratioris: in phyſiologia autem fuiſſe exercitatiſſimum, et in diſciplinis etiam mathematicis alios multa cum laude ſuperaſſe. In morali vero philoſophia ſemper aliquid innouare ſtuduiſſe, et contemplationem ad inferiora et viſibilia deducere. Nihil vero ex antiqua doctrina (Chaldaicam et Orphicam intelligit) ſeruaſſe, ſed totam philoſophiam ſuam ad rerum quae in mundo ſunt et circa eum adplicaſſe notitiam. Natum fuiſſe ad Muſicam, et licet generis diatonici et chromatici vſum recte intelligeret et applicaret, amiſſum tamen genus enharmonicum non potuiſſe reſtituere, ſed potius corrupiſſe, eo quod minimam moderationem harmonicarum dimenſionum, dieſin, perdiderit. Didiciſſe etiam medicinam a Iacobo, eumque ſuperaſſe, amiſſum vſum ellebori albi reuocaſſe, et illo inſanabiles morbos ſanaſſe, nullum autem medicum fere probaſſe, praeter Iacobum et Hippocratem. Haec de Aſclepiodoto Damaſcius, vbi Graeca Photii ipſa inſpicienda ſunt, quae auctor verſionis Latinae miſere peruertit. Narrat plura Damaſcius de Aſclepiodoto, miraculoſa, et fidem ſuperantia, e. g. ſine lumine in ſummis tenebris legiſſe, adeo vero anilia et futilia ſunt, et ſolo Damaſcio digna, vt huc transſcribi non mereantur, recteque ineptum hominem exploſit Photius. Habuit Aſclepiodotus vxorem, Damianen, ingenio, caſtitate, virilique in adminiſtranda familia animo conſpicuam. Conf. IONSIVS de Script. Hiſtor. Phil. L. III. c. 18. p. 300. FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. II. p. 54. Ceterum alii quoque Aſclepiodoti inclaruere a noſtro diſtinguendi.

i) Docuit Athenis poſt Proclum, fuitque Damaſcii praeceptor, de quo infra dicemus, conf. PHOTIVS l. c. p. 213. ſucceſſit Marino.

k) Pampretii ſupra iam facta mentio, habetque pluſcula de eo SVIDAS in Pampretius T. III. p. 12. ex Marino et Damaſcio hauſta, et negligenter, more eius conſarcinata. Thebis Aegypti oriundus, natura ad poëſin ferebatur: poëtico itaque ſtudio vitae neceſſaria ſibi conquiſiturus, Athenas ſe contulit. Ibi grammatices profeſſio ei tradita, isque iuuentuti erudiendae praefectus eſt; cumque de gloria cum omnibus philoſophis contenderet, eo quod in προπαιδεύμασι praeſtantiſſimus merito haberetur, et ab Athenienſibus, tanquam magiſter non ignobilis honoraretur, Procli diſciplinae ſe tradidit, et ab eo in reconditis ſapientiae partibus eruditus eſt. Cum autem a calumniatoribus delatus grauius a Theagene, ciue Athenienſi, exagitaretur, Byzantium venit, et in vrbe Chriſtiana ob Graecam religionem artium ſecretarum ſuſpicione preſſus eſt. Suſcepit tamen eum Hillus quidam et ſuſtentationem ex publico tanquam doctori et ex ſuis dedit. Illo autem in Iſauriam profecto, ob ſuperſtitionem vaticinii contra imperatorem, accuſatus et in exilium eiectus, ab Hillo autem Byzantium reductus eſt. Philoſophiae notitiam oratione de anima elegantiſſima demonſtrauit.

l) Seueriani notitiam Damaſcius quoque l. c. fecit, cuius fragmenta occurrunt apud PHOTIVM loc. cit. et SVIDAM in Seuerianus T. III. p. 292. Fuit Damaſcenus, gente tamen Romana ortus, quae Alexandriae habitauerat. Ingenii acumine natura praeditus in poëtica et rhetorica, iuriſque ciuilis eruditione excellebat. Agendi tamen celeritate nimia et feſtinatione ſaepe conſilium praeceps anteuertebat, qua in re ſaepe in vita offendit. Et initio quidem Proclo duce philoſophiae animum applicuit, pater autem, qui cauſſarum patrocinio et diuitiis corradendis eum deſtinauerat, obſtitit. Tandem parente defuncto Athenas delatus eſt, ſomnio ad id impulſus. Philoſophiae autem humilitatem peroſus ad vitam ciuilem et magnificam tranſiit, et reipublicae gerendae ſe applicuit, et ad magiſtratus adipiſcendos ſe contulit. Cum autem natura eſſet gloriae, licet virtute duce, cupidiſſimus, et ab auaritia quidem et iniuria abſtineret, alios vero facile offenderet, et cum eminentioribus ſemper contenderet, nec vlli magiſtratui, praeter id, quod aequum erat, aliquid concedere vellet, in iure dicendo quoque eſſet acerbiſſimus, quin etiam interdum ab ira abreptus, et ſtudens efficere, ne ab vllo contemneretur, quasdam caedes nec pias nec felices fecit, ſicque in multas calamitates incidit, odio etiam Ardaburii ducis, qui plurimum apud imperatorem poterat, valde preſſus eſt. Sanctiſſimum fuiſſe et Graecae religionis ſupra modum cultorem dum ait Damaſcius, facile inde character hominis intelligitur, qui ſummam dignitatem a Zenone imperatore oblatam, ſi Chriſtianus fieret, recuſauit. Callimachum ſemper riſit.

m) Dicetur de iis in ſequentibus.

n) Heraiſci et Aſclepiadis notitiam nobis fecit Damaſcius apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Heraiſcus T. II. p. 67. et Heraiſcum quidem ingenio fuiſſe ait diuiniore. Aſclepiadem vero Aegyptiorum ſapientiae peritiorem; alterum tamen altero longe inferiorem fuiſſe

Digitized by Google

adductis hactenus et enarrata vitae eius hiſtoria colligendum eſt. Quod ſi Marinus audiendus eſt, et naturae donis et immortalium Deorum fauore, et praeceptorum inſtitutione, et exercitatione philoſophica, per omnia virtutum genera et gradus ad ſummam felicitatem enixus eſt. Corporis enim viribus gaudebat integris et vegetis, licet ſemel atque iterum morbis impeteretur o). Memoriae bonitate vtebatur tanta, vt, ſi fides MARINO, nihil vnquam obliuiſceretur, nec ſibi excideret vnquam, nec conturbaretur, vllo modo p). Sed et animi magnificentia maxime commendabilis fuit, comis, amicus, et quaſi neceſſarius veritatis, iuſtitiae, fortitudinis, temperantiae, nequaquam enim prudens mendacium admiſit, ſed oderat id vehementiſſime, veritatem autem amabat q). Nec obiicias huic de Proclo elogio Marini apertiſſima de Deorum apparitionibus, operationibus theurgicis, et his ſimilibus, quae ab ipſo Proclo profecta eſſe, dubitari non poteſt, mendacia. Supra enim aliquoties monuimus, eiusmodi veritatis vulnera non attendi in ſchola Platonicorum, modo res diuinas et religionem iuuare apta ſint: nec eas fraudes et figmenta putida inter mendacia, niſi officioſa, eſſe relata. Laudatur impenſe porro ſummisque in coelum extollitur elogiis Proclus a diſcipulis, quod conſultationibus quoque politicis ſaepe interfuerit, et cum principibus viris de iure contulerit, et hortatus non modo ſit, ſed auctoritate etiam quadam philoſophica, ad tribuendum cuique ſuum, impulerit. Qua in re hominem ſcholaſticum et paedagogica ſuperbia ſe principum conſiliis ingerentem, ſine vlla veri ſpecie commendat MARINVS r). Maiori veriſimilitudine credi poteſt, quod porro addit laudator Procli, quod apud principes viros, pro bonarum literarum profeſſoribus interceſſerit, vt ſalariis, et, pro cuiusque dignitate, praemiis ornarentur s). Cum enim magna in exiſtimatione viueret, multumque gloriae ex eius eruditione ad hanc Muſarum ſedem propullularet, dubitandum non eſt, tanti viri commendationem ad augenda commoda et reditus docentium plurimum valuiſſe. Neque tamen haec ad gratiam temereque feciſſe ait Marinus, ſed eos ipſos, quod ſibi erat magnopere curae, coëgiſſe, vt in ſua quisque profeſſione diligentiſſime verſaretur, ipſo ſimul omnia diligentiſſime perquirente. Quod an priuata tantum auctoritate fecerit, an publi-

fuiſſe ingenio et doctrina. Et Heraiſcum quidem naturae quodam inſtinctu et animata et inanimata ſimulacra cognoſcere potuiſſe, corde quaſi ad eorum cultum vulnerato, quamprimum ea conſpexiſſet: ſed et polluta capitis dolore praeſenſiſſe: mortui vero beatitatem ſpectra Aſclepiadi apparentia demonſtraſſe. Semper verſatum fuiſſe in adytis, et in religione patria. Aſclepiadem vero totum Aegyptiacae theologiae ambitum animo comprehendiſſe, eiusque documentum fuiſſe hymnos in Deum, item opus quod ſcribere inſtituit: De omnium religionum conſenſu. Heraiſcum autem et bonum atque lenem et fortem contra malitiam fuiſſe. Conf. Damaſcius περὶ ἀρχῶν, in WOLFII anecdot. Graec. T. III. p. 260. PHOTIVS loc. cit. CVDWORTH. Syſt. intell. c. IV. p. 548. Non confundendus eſt Aſclepiades cum alio Mendeſio, qui theologumena ſcripſit, vid. CASAVBONVS ad Suetonium Aug. c. 29. qui Aſclepiadis a Fabricio memoratis debet addi.

o) c. 3. p. 8. c. 7. p. 15.

p) c. 15. p. 12.

q) c. 4. p. 8.

r) c. 15. p. 34.

s) c. 16. p. 34.

publico iuſſu, non indicauit Marinus, poſterius tamen veriſimile, ſi verum eſt quod addit: *Si quem negligentius ſuum ſtudium tractare compeiſſet, acerrime eum reprehendiſſe, ſic vt etiam vehementiſſimus videretur, et ambitioſiſſimus.* Quo tamen in elogio annon eius vitii, quod a moribus paedagogorum noſtri denominant, characteres deprehendantur, lectoris eſto iudicium, certe ſola animi intentione non mala excuſare velle, vt Marino viſum, in tanto philoſopho ridiculum eſt et valde frigidum. Tanta porro cura exarſiſſe aiunt, in amicorum ſalutem, vt ſingularem vitae et ſanitatis eorum rationem haberet, et ſi quis amicorum eorumque vxorum vel liberorum morbo eſſet detentus, primum quidem Deos enixe pro eo ſupplicaret, cum ſacrificiis tum etiam hymnis; deinde aegrotanti promtus adeſſet, excitaret ad conſilia medicos, et ipſe nonnunquam ſingulare aliquid afferret, ſicque multos periculis liberaret maximis [ſſ]. Cibi etiam potusque erat et parciſſimus et frugaliſſimus, eiusque tantum ad depellendos morbos appetens, imprimis autem ab animalibus abſtinebat [t]. Qua in re Pythagoream diaetae rationem fuiſſe imitatum, ſupra iam monuimus; tantaque fuit in eo ſuperſtitio eius rei, vt maluam comedere iuſſus a Iacobo medico, ab ea tamen abſtinuerit, nec oleribus iſtis veſci voluerit [u]. Animi vero fortitudinis exemplum narrat Marinvs, quod in magna aduerſitatum et perſecutionis tempeſtate furentibus ex omni parte ventis vitam tamen conſtanter placideque traduxerit, et violentorum hominum improbitate multum exagitatus, Athenis relictis, ne fatis aduerſaretur, iter inſtituerit in Aſiam, vt antiquiores illarum gentium ritus pernoſceret [v]. Quo et illud referunt, quod, licet fauentiſſimis occaſionibus inuitantibus, cum facultatibus et honore abundaret, coniugium tamen non inierit, qua in re Plotini exemplum ſecutum ex odio materiae matrimonium contemſiſſe eſt credibile. Olympiodori enim praeceptoris filiae reſpuiſſe connubium, ſupra iam diximus [w]. Recuſaſſe etiam munera amicorum, plurimumque auri a Rufino oblatum, ait Marinvs [x], reieciſſe, quod credi forte poteſt de homine et parentum facultatibus, et muneris reditibus, et Platonicae haereditatis prouentibus, et Neſtorii teſtamento largiſſime locupletato, et ambitioſo gloriae ſectatore. Omnes tamen virtutes has, quas miris coloribus depingit biographus, ſuperauit, ſi eum audis, pietas, ſtudiumque cultus diuini gentilibus recepti, qui Chriſtianae religionis radiis tantum non omnis obſcuratus fuerat; magna item theurgiae ſcientia, et conuerſatio cum Diis prorſus familiaris, ad quam conſequendam artibus illis vſus eſt, quas ab Aſclepigenia didiciſſe ſupra retulimus.

ſſ) c. 17. p. 39.
t) c. 12. p. 29. c. 19. p. 44. ſeq.
u) Photivs l. c. p. 560.
v) c. 15. p. 35. Lycios συμπατριώτας hanc Proclo tempeſtatem excitaſſe coniicit Fabricivs ad h. l.
w) c. 17. p. 39. c. 9. p. 19.
x) c. 23. p. 57.

mus [y]. Nam et puerum adhuc peculiares Deorum reuelationes et ſomnia habuiſſe, et apparuiſſe ei Apollinem ſoſpitatorem morboque eum eripuiſſe, ſupra Marini fide diximus; et adultior factus frequentes apparitiones habuit. Quae vt appareat, quales fuerint, en quod refert MARINVS [z]: Arthritidis doloribus in pede vſtulatus, ex praeſcripto cuiusdam emplaſtrum impoſuerat, quod dum in lecto iacet, auis inopia aduolans abſtulit: quod etſi ſalutare ei erat, timore tamen morbi angebatur, ſupplicauit itaque Deo, rogans, vt euidentius ſe certiorem faceret. Quo facto cum obdormiuiſſet, vidit Epidaurium ad ſe accedentem, accuratiusque contemplantem ipſius crura, nec prae humaniſſimo amore dedignantem genua oſculo contingere. Quo viſo Proclus bono fuit animo nec vnquam in vita eo porro dolore affectus eſt. Qua in narratione neſcias, vtrum vel fanaticum Procli ingenium, vel eius et Marini mentiendi licentiam, vel indignam diuinis naturis narrationem magis mirari deteſtariue debeas. Sed non expectari poſſunt alia ab homine ſuperſtitione toto corrupto, et imprimis ſyncretiſtico philoſophiae Alexandrinae genio ad conflandas in vnam ſuperſtitionis maſſam, cunctas omnis terrae religiones cultusque impulſo et agitato. Talis enim erat Proclus, quem in hac inſania neminem ex hac ſecta antecelluiſſe ipſe Marinus indubitatus teſtis eſt. Nam non ſolum Hecates apparitionibus, domeſticisque ſacris Athenienſium epoptes interfuit [a], ſed et dies, noctesque totas in deorum cultu conſumſit, et ieiunia, vt ſe apparitionibus praepararet, frequentiſſime inſtituit, imprimis menſis cuiusuis vltimo die [b]. Nouilunia vero ſplendide celebrauit, et omnium fere gentium inſigniora feſta, ſecundum cuiusuis patriae morem, ſacrificiis, precibus hymnisque, in quibus pangendis magna facilitate vtebatur, peregit [c]. Quod licet cum Ammonianae ſcholae genio quam maxime concordat, quem eiusmodi religionum omnium concordiam tentaſſe ſupra demonſtrauimus, nemo tamen in hac conflandorum diuerſiſſimorum ſuperſtitionis generum induſtria Proclum adaequauit. Qui principiis theologiae Alexandrinae inefcatus, quae ex vno fonte deitatis in diuinitatis abyſſo latente emanaſſe diuerſiſſima numina, et replere immenſum quod inter homines atque Deum intercedit ſpatium, dictitabant, et haec numina cum praefici regionibus, vrbibus, locisque omnibus, tum adeſſe templis ſtatuisque, riteque culta hominum deſideria ad Deum perferre ſummum, eius vero voluntatem reuelare hominibus et beneficia diuina tradere docebant [d], non potuit non, cum inſanae religionis ſuperſtitioſiſſimae furore agitaretur, omnium regionum et terrarum colere numina, ratus, eo magis ſe numinum conuerſatione frui, quo pluribus ſacra faceret. Qua in re tamen ab aliis

y) c. 28. p. 67.
z) p. 77.
a) c. 28. p. 67.
b) p. 45.
c) c. 19. 47.
d) Vid. IAMBLICH. de myſter. Aegypt. ſect. I. c. 9. p. 16. ORIGENES contra Celſ. L. VIII. p. 387.

Digitized by Google

aliis ſectae ſuae viris [e] non abiit, et, ſi verum fatendum, totius gentilis ſuperſtitionis rationem ſecutus eſt, quae in eiusmodi ſyncretiſmum coniurauit, vna Iudaeorum et Chriſtianorum religione excepta, quam abhorrebant gentiles, et Platonici quoque execrabantur, quod reliquorum Deorum cultus cum Deo Iudaeorum et Chriſtianorum ſtare non poſſet, et ab vtrisque reiiceretur [f]. Quod tamen vt non impediuit, ſectam eclecticam Ammonii, vt non multa dogmata Chriſtianis ſuffuraretur, ſuoque chao insereret; ita dubitari vix poteſt, Proclum ex ritibus quoque Chriſtianorum ſacris, vt ex dogmatibus quaedam in hoc ſuum religionum omnium Πανδοχεῖον recepiſſe, licet nomen Chriſtianorum, his hominibus tantopere inuiſum, malitioſe reticuerit. Nec dubitamus imprimis pſallendi Deosque hymnis celebrandi conſuetudinem, licet inter gentiles non plane ignotam, tantopere tamen, ac Proclus fecit, non receptam, a Chriſtianis eum tranſſumſiſſe, quos hoc tempore in canendis hymnis inter ſacra fuiſſe occupatiſſimos conſtat. Sed vt tota Procli ſuperſtitio pernoſcatur, etiam reliqua notanda ſunt, quae MARINVS [ff] refert, quaeque hoc fundamentali ſectae huius dogmate concludit: *Decere philoſophum non vnius cuiusdam ciuitatis, neque certarum tantum gentium inſtitutorum ac rituum curam gerere, ſed eſſe in vniuerſum totius mundi ſacrorum antiſtitem*: Talis tamque ſanctus ac purus cum fuerit, quid mirum, quod in theurgia miranda perfecerit, et deorum virtute ſe animari demonſtrauerit? Cuius vt quaedam, exorata tamen prius lectoris patientia et attentione, exempla afferamus, iynge quadam ſiue ſphaerula Hecatica (qualem etiam Apollonium Tyaneum, eiusdem farinae hominem conſtruxiſſe ſupra retulimus) opportune motitata, imbres deduxit, et Atticam infauſto aeſtu liberauit [g]; terrae quoque motum poſitis faſcinis inhibuit, morbos hymnis et precatiunculis depulit, et quae alia huius generis ſunt, quae incredibilia fore, ipſe praeuidit MARINVS, ea tamen eſſe veriſſima contendit, et multa familiaris cum Diis conſuetudinis exempla, diuinaeque conuerſationis ſpecimina crepat. Quae omnia eum habuiſſe finem, ait, *vt purgatus deſaecatusque, et natiuitatis ſuae victor ipſe adyta ſapientiae feliciter penetraret, et contemplator factus beatorum ac reuera exiſtentium ſpectaculorum, non amplius prolixis diſſertationibus indigeret, ad colligendam ſibi earum rerum ſapientiam, ſed ſimplici contemplatione fruens, mentisque actu ſpectans exemplar mentis diuinae, aſſecutus virtutem, quam nemo prudentiam dixerit, ſed ſapientiam.* Qui vt vltimus finis fuit philoſophiae Alexandrinae, totiusque enthuſiaſmi in ea regnantis complementum; ita inſtitiſſe Proclum veſtigiis exemplisque Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Iuliani, qui ſe ita ipſum Deum vidiſſe gloriabantur, extra dubitationem ponunt, et ſuperbiam impu-

e) Vid. quae de Themiſtio refert SOCRATES Hiſt. eccleſ. c. 32. quaeque de reliquo gentilium ſyncretiſmo diſſerit FABRICIVS ad l. c. Marini p. 48.

f) Ita etiam AVGVSTINVS et ORIGENES l. c. p. 591.

ff) p. 47.

g) p. 61.

impudentiſſimorum hominum produnt, quae in Proclo quoque extollendo tanta fuit, vt narrare MARINVS [h] audeat: „cum aliquando ei do„centi ſuperueniſſet vir magni in republica nominis Rufinus, caput Pro„cli lumine circumfundi ſenſiſſe, cumque philoſophus finem interpretatio„ni poſuiſſet, Rufinum aſſurgentem eum adorauiſſe, diuinaeque, quam „obſeruauerat, viſionis teſtimonium iuratum ipſi perhibuiſſe. Nam haec aliud volunt nihil, quam humana ſpecie maius quid reſediſſe in Proclo, idque iſto lumine circa caput fuiſſe proditum; recteque feciſſe Rufinum, qui diuino quodam cultu eum veneratus ſit. Ignotum enim rerum antiquarum, et imprimis ſuperſtitionis gentilis peritis eſſe nequit, capita deorum circumfuſis luminibus radiisque, quos nimbos vocauere, expreſſa fuiſſe [i]: et hanc quoque viſionem Proclo tribuunt, vt diuino ſigno, qualis in hoc corpore daemon lateret, omnes intelligerent. Quae nefandas horum hominum artes, mendacia et impoſturas luculenter reuelant, geniumque ſectae produnt clariſſime, qui in eo vnice elaborauit, vt ſiue fraude, ſiue nugis et ineptiis, ſiue mendaciis, et doctoribus ſuis, et doctrinae ſuae diuinam auctoritatem aſſereret, opponendam Chriſtianorum religioni, tot argumentis et miraculis diuinitatem demonſtranti. Non puduit itaque MARINVM, vitae huius compilatorem, diuinae inſpirationis (Θείας ἐπιπνοίας) participem eum fuiſſe, aſſerere, et vultum oculosque ac ora diuinos radios ſparſiſſe, mentiri [k]. Sine his enim Proclus humanae conditioni eximi, et ſuperſtitionis gentilis antiſtiti diuinior conditio arrogari non potuit, licet nec mica veriſimilitudinis, nec vlla narrationis cohaerentia, nec color vllus in tota ea hiſtoria deprehendatur, ſatisque infelix ſcriptor prodiderit, Proclum eum non fuiſſe, quem nobis depinxit. Fuiſſe enim ſuperſtitioni addictiſſimum, et contra omnem ſanae philoſophiae doctrinam abſurdiſſimo cultui diuiniori deditum, tot enarrata hactenus loquuntur ſpecimina, quae cum in laudem Procli trahat Marinus, ſatis eo prodidit, ne micam quidem iudicii melioris et magis ſobriae mentis in eo fuiſſe. Cuius ſuperſtitionis philoſopho pudendae vt habeat lector nouum aliquod exemplum, ex MARINI [l] narratione notamus, „Proclum maxime in matris Deum tutela et ſingulari, quo gaudere ſe cre„didit, patrocinio triumphaſſe, gloriatum, multa et magna fuiſſe quotidie „Deae in ipſum benefacta et dicta, immo innumera et fando vix „audita, eumque libros ſuos non absque ope matris Deum in lu„cem protraxiſſe. Diligentiſſimum autem in officiis erga defun„ctos ſacris fuiſſe, et quotannis per certos dies inuiſiſſe ad Attico„rum tum heroum, tum philoſophorum ſepulchra, aliorum praeterea „amicorum ipſius ac familiarium manibus non per alium, ſed ipſum iuſta „feciſſe. Exhibitoque ita ſingulis conueniente cultu ac honore in Aca„demiam progreſſum, ſingillatim ibi in loco quodam placauiſſe manes ma-

„iorum

h) c. 23. p. 56.

i) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. VIII. §. 18. p. 258. Inde mos hic in Chriſtianam Eccleſiam irrepſit.

k) p. 56.

l) c. 33. p. 83. ſeqq.

„iorum ſuorum cognatorumque, mox in altera parte eiusdem Academiae „communiter vniuerſis animabus omnium ſupplicauiſſe philoſophorum. „Quibus religionibus defunctum in tertio loco ad hoc delecto vniuerſis „hominum defunctorum animabus ſacra feciſſe.„ Non hic prolixa diſputatione excutiemus, ex cuius potiſſimum vel gentis vel religionis ceremoniis, hunc et matris Deûm cultum et in defunctorum animas religionem acceperit, inque arua religionis ſuae chaoticae transtulerit, ſed relinquemus hoc lectoris iudicio, ad ſeculi huius, quo vixit Proclus, mores et religioſum cultum attendenti: id vero monere hic non abs re erit, pudendum fanaticiſmum, communionem animarum defunctarum, tanquam catenae, cum ſuperis totam hanc Procli pietatem ſupponere, et ſuperſtitionis notam ei inurere turpiſſimam. Talis vero cum fuerit Proclus, cumque haec virtutum eius ſumma fuerit, quis vel iudicium tribuet acre homini anili ſuperſtitioni ſe polluenti, vel inter philoſophos primae claſſis reponet philoſophiae profeſſorem cum ancillulis et quouis ex plebe inaniſſima religione certantem? et quis lectionem, quamuis vaſtam et eruditam, laudabit, in patrocinium idolorum ab ipſis ſanioribus gentilium philoſophis irriſorum adhibitam? Quis virum bonum eſſe Proclum iudicabit, qui ne pudore quidem, multo minus conſcientiae monitu deterritus turpiſſimis fabulis et diſcipulos decepit, et omnium gentium religionem et ſacra commiſcere auſus fuit, et allegoriae beneficio, vel machinis potius rotunda miſcere quadratis, omnemque eruditionem miſeranda confuſione replere non erubuit? Quod qui negat, eum Procli ſcripta nunquam legiſſe oportet, vel ad eam theologiam attendiſſe, quam Proclus Zoroaſtream, Hermeticam, Orphicam eſſe, magna oſtentatione crepuit, quamque magnis canae vetuſtatis nominibus ab eo ſuique generis philoſophis nefando auſu fuiſſe ſuppoſitam, et conficta in eam rem oracula, hymnos, et his ſimilia *tomo primo* planum fecimus et exemplis comprobauimus luculentiſſimis. Vnde qui hac de re demonſtrationem cupit ampliorem, illum ad ea remittimus, quae *tomi primi libro primo et ſecundo* de oraculis Zoroaſtreis deque philoſophia Orphica ſcripſimus. Pleraque enim deberi Proclo, et ſcripta eius hodie extantia docent, et ipſe Marinus magnis iactat laudibus. Neque magnopere mirandum, philoſophum magni nominis et pro diuino habitum non puduiſſe, eiusmodi fraudibus famam polluere: nam fuit hoc ſcholae Alexandrinae philoſophis receptiſſimum, et a moribus quoque Procli non alienum, qui nec plagii turpem refugit notam, Gemini, aſtronomi Ciceronis aetate haud incelebris *iſagogen*, in libro *de ſphaera* exſcribens [l]. Quamuis vero Procli vitae integritatem tantopere extollat Marinus, imprudens tamen talia paſſim miſcuit, quae multum morum eius ſanctitatem polluunt labefactantque. Concedit enim, quod ſupra iam ex parte tetigimus,

 fuiſſe

l) Conf. Vossivs de ſcient. mathemat. c. XXXII, §. 26. p. 165. Fabricivs de Procli ſcriptis §. 11. p. 103. vitae Mar. et Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 518.

fuiſſe Proclum et animi excandeſcentia vehementiſſimum [*], et ſupra modum ambitioſum, licet honeſtatis vocabulo eum excuſet, et ad bona tantum reſpexiſſe hanc φιλοτιμίαν contendat. Nam hoc in cerebro tantum fanaticorum Platonicorum eius ambitionem excuſare, inde conſtat, quod pleraque de ſuis virtutibus, de commercio cum Diis, de eorum veneratione ſuis etiam cruribus exhibita, de apparitione diuorum, de precum ſuarum efficacia, de miraculis ſuis ipſe narrauerit diſcipulis, qui θαυμασίοις hiſce non interfuere, et quae eo tantum fini vulgauit, vt ſupra reliquos homines, et praeceptorem ipſum, magnum Plutarchum, ſapere videretur. Quam animi elatioris ſuperbiam probe perſpexit Plutarchus, qui, vt ſupra dictum, ea in adoleſcente inſolentius auctoris nomen titulumque affectante vſus eſt, vt induſtriam augeret, calcarque curренti adderet [m]. Quam animi ſuperbiam ob commercia cum ſpiritibus ac daemonibus ſeſe efferentem, mire prodidit de Proclo MARINVS [n], qui, cum Aeſculapium arthritide laborantis crura oſculatum fuiſſe, ſicque ſanaſſe narrare vellet, haec praemittit: Κακεῖνα καὶ μέντοι ἄξια διηγεῖτο ὑπὸ συμπαθείας, ὐκ ἄνευ δακρύων; *etiam haec illa memoratu digna narrauit, non ſine lacrymis propter communem, quo Diis iungebatur, affectum.* Interpres ſenſum verum non vidit, interpretatus: propter condolentiam. Συμπάθεια enim illa, περὶ τὸ Θεῖον, vt alio loco MARINVS [o] ait, in diuinis fuit, et θεοφιλείαν, eodem teſte, innuit. Narrauit itaque Proclus, prae gaudio cum lacrymis, quod Diis tam vicinus, tamque carus ſit, vt pedes lambere non dedignati fuerint. Et alio loco refert MARINVS [p], Deum ſe Proclo manifeſtaſſe aſſiſtentem, voceque clara et habitu compoſito, protenſa dextra exclamare non dubitaſſe: *Proclus, decus ciuitatis.* Talia cum diſcipulis, etiam cum lacrymis narrare non erubuerit Proclus, quis vel ambitionis inſaniam, vel mentiendi proteruiam, vel puerilium nugarum impudentiam, vel iudicii defectum grauiſſimum non agnoſcat et deteſtetur? Caſtitatem vero Procli valde in ſuſpicionem adduxit MARINVS [q]. Immemor enim, vt mendaces ſolent, eorum, quae alibi ſcripſerat, nanquam matrimonium iniiſſe Proclum, ait: *Quod ad Venerem attinet, ea ſecundum naturam vtebatur, ſed ita nimirum, vt non vltra phantaſiam procederet, eamque, vt puto, leuiſſimam.* An vero tam ſanctum, tantiſque religionibus obſtrictum virum decebat cogitationibus venereis animum paſcere, eumque, qui animi purgationem tot luſtrationibus, totque hymnis, tot ceremoniis theurgicis quaeſiuit, iſtis phantaſiae imaginibus delectari, quin immo vti? Apage vero frigidam Marini excuſationem, qua et iram eius excuſatum iuit, rationem vel animam potius ſuperiorem non conſenſiſſe, ſed animam tantum irrationalem commotam fuiſſe. Vt enim haec experientia repu-

*) c. 16. p. 38.
m) c. 12. p. 28.
n) c. 31. p. 77.
o) c. 34. p. 87.
p) c. 32. p. 82.
q) c. 20. p. 50.

Digitized by Google

repugnante dicuntur, quae arctiſſimum inter motus animales et rationis circa ſenſationes iudicium vinculum eſſe dictitat, ipſe repugnat Marinus, qui vſum eorum motuum ei tribuit, quod ſine animae rationalis conſenſu fieri nequit. Sed nec pecuniae poſſeſſionem aſpernatum vel ea non delectatum fuiſſe, inde colligi iure poteſt, quod parentum facultatibus, teſte Marino [r], ſupra modum ditatus, nec familiam alens, attamen Plutarchi aedes et reditus, reliquamque Platonicorum haereditatem, quam mille numum fuiſſe ſupra ex Damaſcio retulimus, acceperit, nec eam Platonicis aliis, qui tum miſeria et inopia magna ex parte premebantur, conceſſerit: quemadmodum parum laudis Proclo conciliat, quod in tam prodiga virtutum eius enarratione et immoderato panegyrico nulla tamen operum caritatis, ſtipisque in pauperes erogatae fiat mentio. Quae omnia, cum nec ambitione, nec voluptate, nec pecuniae amore caruiſſe Proclum euincant, etiam quoad voluntatis perfectiones maxima de eo mendacia conſcripſiſſe Marinum, ſui tamen ſaepe immemorem, euincunt. Septuageſimum aetatis annum cum attigiſſet, corporis inediis crebris, et vix tolerabili diaetae genere multisque laboribus et vigiliis exhauſti vires valde debilitatae ſunt, et languere coepere [s], vnde in omnibus expediendis longe erat, quam ante, remiſſior. Hymnos tamen et precatiunculas, more ſenum ſuperſtitioſorum, componebat [ß]; vitam ita ad ſeptuageſimum quintum produxit annum, diſcipulo Hegia eum ad lectiones excitante et praeparante, et eius ſcripta diligenter curante [t]. Tandem corpore indies magis debilitato in grauem doloreque plenum incidit morbum; quem a recrudeſcente arthritide atque podagra, cuius vim inedia et frugali victu infregerat, fuiſſe ortum, credibile eſt [u]. In huius morbi hiſtoria iterum contradicit ſibi Marinvs, narrans [x]: cum in vltimo morbo grauiſſimis cruciatibus premeretur, torqueretur que, depellere tantos dolores conatum fuiſſe; quamobrem iuſſiſſe diſcipulos ſaepe hymnos dicere, qui cum dicerentur, remiſſionem doloris et ſedationem fuiſſe: tantopere vero inualuiſſe morbum, vt omnium fere obliuiſceretur. Aſt alio loco [y] refert: Aeſculapium in vltimo morbo ei medio inter ſomnum et vigiliam (quo ſtatu viſiones Deorum obrepere Platonici ſtatuebant) conſtituto draconis imagine capiti ſuo obrepſiſſe, exque eo morbi remiſſionem ſenſiſſe, adeo vt ſanitati integrae reſtitutum fuiſſe, credibile ſit, niſi deſiderium, quo ducebatur, atque expectatio ingens mortis hoc prohibuiſſet, neque ipſe corpus curare neglexiſſet. Adeo ineptit, more ſcholae ſuae Marinus in laudando Proclo! Tandem exhauſto corporis perpetuis doloribus vigore mortalitatis exuuias poſt magnam ſolis eclipſin, quam ſignificaſſe mortem Procli ineptit Marinvs [z], depoſuit die decimo

r) c. 2. p. 4.
s) c. 26. p. 64.
ß) ibid. p. 63.
t) p. 64.
u) Hoc colligimus ex c. 31. p. 79.
x) c. 20. p. 48.
y) c. 30. p. 76.
z) c. 37. p. 91.

Digitized by Google

cimo ſeptimo Aprilis ſtili veteris, A. C. CDLXXXV, tumuloque praeceptoris, amici, et benefactoris ſui Syriani, vt ipſe voluntatem ſuam teſtatam fecit, illatus eſt, funus deducente tota Athenarum ciuitate. Cuius memoria plane tanquam daemonis cuiusdam in corpore verſantis fuit diſcipulis. Ait enim Marinvs [a], *ſe eo fine conſcripſiſſe vitam eius, vt conſcientiae ſatisfaceret, teſtareturque ſe diuinam illius animam,* καὶ τὸν εἰληχότα αὐτὴν ἀγαθὸν δαίμονα, *bonumque, quem acceperat, genium, ſancte colere.* Quare Iſidorus quoque, Damaſcio teſte [b], ad ſepulchrum eius thura, tanquam Deo, attulit. Scripſit Proclus plurima, licet ex his multa fuerint indigeſta, quorum magnam partem amiſimus, multa tamen temporis iniuriae erepta gaudemus: de quibus cum more ſuo prolixe et erudite diſſeruerit Fabricivs [c], lectorem rogamus, vt eius de Graecorum libris commentarios adeat. Fuere autem alia critica, vt *chreſtomathia*, cuius nobis compendium ſeruauit Photivs [d], alia mathematica, vt liber *de ſphaera*, *paraphraſis in Ptolomaeum* et *Euclidem &c.* alia philoſophica, vt commentarii in *Platonis dialogos* varios [e]; alia theologica, vt *inſtitutiones theologicae*, et *theologia Platonis.* Hymnos etiam compoſuit plurimos, et contra Chriſtianos aeternitatem mundi defendit, refutatus a Ioanne Philopono [f]. Comprehendi vero in his Procli ſcriptis vaſtam et infinitam lectionem, et eruditionem maximam, negari non poteſt: dolendum autem, ſectae, cui addictus fuit Proclus, genium, praeiudicium auctoritatis et ſyncretiſmum philoſophicum ſuffocaſſe ingenii ac iudicii vim, et ad eam compuliſſe abſurditatem virum non indoctum, vt non tantum ſuſpecta et aliena pro genuinis haberet, ſed et talia ipſe fingeret, et allegoriarum machinis cuncta in ſuas partes raperet, vbique tamen Chaldaica, Hermetica, Orphica craparet. Ita enim factum, vt non tantum barbaricae philoſophiae hiſtoriam, ſed ipſam quoque Pythagorae et Platonis philoſophiam miſere adulteraret atque corrumperet. Quae cauſſa eſt, cur tot de veteri philoſophia apud eum teſtimoniis, quae in Procli ſcriptis inueniuntur, vel parum vel plane non ad eum recurrere liceat, accuratae hiſtoriae philoſophicae cognitionis cupido. Frequens etiam fuit Proclorum Proculorumque nomen apud veteres, inter ſe, et cum noſtro non confundendum [g].

§. XXXVI.

a) c. 38. p. 39.

b) Phot. l. c. p. 564.

c) Ad calcem vitae Procli et in Bibl. Graec. loc. cit.

d) Cod. CCXXXIX.

e) Pertinent huc commentarii eius ſiue lectiones in Platonis libros de republica, quae ſpecimen eſſe poſſunt methodi allegoricae, qua omnia euertit et corrupit Proclus, de qua legi meretur Fabric. l. c.

f) Svidas in Proclus T. III. p. 186. conf. Fabric. l. c. et de ſcript. de V. R. C. c. II. §. 33. p. 117. Bibl. Graec. Vol. IX. p. 538.

g) Proclos Proculosque enumerat Fabric. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 456. et in prolegom. ad Procli vitam p. 9. ſeqq.

Digitized by Google

§. XXXVI. Proclo in Cathedra philoſophica Athenienſi ſucceſſit MARINVS [h], Flauiae Neapolis, Palaeſtinae vrbe [i] prognatus, et ſi Damaſcio fides [k], initio Samaritanorum religioni deditus, a qua ad gentilem defecit. Praeceptorem habuit Proclum, qui eum in Platonica et Ariſtotelica philoſophia more ſuo methodoque inſtituit, et ſibi habuit cariſſimum, quo duce etiam tantum in philoſophia profecit, vt dignus haberetur, qui tanto magiſtro in ſchola ſuccederet. Quo eius amore incitatus, tanta illius veneratione captus eſt, vt vitam eius deſcribendo, non diuinius virtutis et perfectionis exemplar ſe nanciſci potuiſſe oſtenderet. Laudat eius diligentiam Damaſcius [l], ita tamen, vt haberet, in quo eum, more ſuo reprehenderet: Iſidoro enim cum librum multorum verſuum in Philebum Platonis legendum dediſſet Marinus, ſententiam vt ſuam diceret, *ſufficere praeceptoris ſcripta*, dixit [ll], eoque effecit, vt Marinus librum igni tradiderit [m]. Quod ſi ea ſcripta mathematica, quae hodie ſub Marini nomine extant [n], ſucceſſorem Procli auctorem habent, laus ei magnae in his ſcientiis eruditionis denegari non poteſt, in quibus etiam diligenter verſatum fuiſſe non negat Damaſcius [o] et poſtulabat quoque ratio ſyſtematis Alexandrini, quae μαθήματα inter neceſſarias diſciplinas, quae animum ad philoſophiam praeparant, retulit. Quia tamen plures fuere Marini, nihil certi de eorum librorum auctore ſtatui poteſt. In Ariſtotelica vero philoſophia inſtituiſſe Marinum Iſidorum Damaſcius ait, quam cum Platonica conciliaſſe, conditio philoſophiae eius, quam a Proclo didicerat, et in cathedra Platonica Athenis docebat, ſatis ſuperque innuit. Contemnit tamen eum Damaſcius eius diſcipulus in diſciplinis ſublimioribus, theologicis et theurgicis, licet dicat [p], aſſiduis curis et improbo labore multorum ingenii fama illuſtrium et antiquiſſimorum gloriam obſcuraſſe. Nihil vero ſcriptorum ad nos peruenit, licet et commentarios in dialogos Platonis, et quaeſtiones philoſophicas conſcripſerit, praeter ſolam vitam Procli [q], in qua qualem ſe geſſerit, in antecedentibus fuſe demonſtrauimus. Quod ſi SVIDAE [r] verbis fidendum eſſet, hanc praeceptoris ſui vitam

Marinus.

h) Damaſcius in vita Iſidori apud PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. Cod. CCXLII. p. 550. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

i) Dicta etiam Sichem, in Samaria Palaeſtinae ſita, vnde cum Samaria vrbe a quibusdam male confunditur, duce STEPHANO in Ethn. quae Sebaſte, non vero Neapolis vocata eſt: quemadmodum etiam a Neapoli Arabiae oppido diſtinguenda eſt. Conf. FABRIC. prol. vitae Procli, EZ. SPANHEM. de vſu et praeſtantia numiſmatum diſſ. IX. RELANDVS Palaeſt. L. II. c. 3. p. 504. 506. L. III. p. 979.

k) l. c. p. 562.

l) loc. citat.

ll) Peruertit hic verba Damaſcii interpres Latinus, qui in hac vita Iſidori vix vmbram veri ſenſus vidit, et pueriliter ſaepiſſime lapſus eſt, vnde Graeca ipſa diligenter inſpicienda ſunt.

m) De aliis quoque eius ſcriptis ſimiliter iudicaſſe, idem ait apud SVIDAM l. c.

n) Vid. VOSSIVS de ſcient. mathem. in addendis p. 442. adiecta ſunt MARINI theoremata Geometrica ſiue protheoria ad Euclidis data, PROCLI comm. in L. I. Euclidis, Baſil. 1533. et ſeorſim edita Paris 1625. 4.

o) l. c. p. 213.

p) l. c. p. 562.

q) SVID. l. c. FABRIC. ad vit. Procli et Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 364.

r) loc. citat.

tam non ſoluta tantum oratione, ſed et ligata conſcripſiſſe dicendum eſſet; quod etiam placuit curis poſterioribus FABRICII [s], qui tamen in prolegomenis ad vitam Procli ingenioſe prius coniecerat, traiecta fuiſſe ab exſcriptoribus Suidae verba et ita legenda: *Scripſit etiam vitam Procli, praeceptoris ſui, et quaeſtiones philoſophicas, et alia proſa et ligata oratione:* quam coniecturam recte quoque, niſi fallimur, probat LVD. KVSTERVS [t]. Infirmo vero corpore fuit, et teneriore valetudine, quod valde ſollicitum tenuit Proclum. Seceſſit Athenis Epidaurum, cum ſibi vitae inſidias ſtrui intelligeret, rediiſſe tamen eum Athenas oportet; in ea enim vrbe vere ineunte mortuum eſſe ait Damaſcius [u], quem diſcipulum habuit, et imprimis Iſidorum atque Agapium, vtrumque in hac ſchola excellentiſſimum. Et illius quidem hiſtoriam in ſequentibus enarrabimus. Agapius autem, teſte Damaſcio [x], Alexandrinus erat, a puero in artibus liberalibus educatus, maxime autem medicinam profeſſus eſt. Poſtea Athenas delatus propter cupiditatem diſcendi et propoſitas quaeſtiones difficiles magna in admiratione fuit. Sed et Alexandriae iam magnam de ſe admirationem excitaſſe, IDEM ait, apud viros celebriores, magno enim impetu in literis fuiſſe verſatum, et grammaticos rhetoresque quaeſtionibus criticis vexaſſe, tandem Byzantium profectus, ludum literarium aperuit valde inſignem, et ingenii magnitudine et fortunae fauore vſus, clarusque arte ſua magnam pecuniae vim collegit. Nam et vultu quoque grauis et lingua facili fuit atque diſertus, licet antiquiori dialecto magis gauderet quam vulgari.

Succeſſores Procli.

§. XXXVII. Infirma valde valetudine vſum fuiſſe Marinum diximus, quae ratio virum de ſucceſſione Platonica valde ſollicitum permouit, vt viuus de ſucceſſore diſpiceret [y]. Tres vero produxerat ſchola Procli et Marini diſcipulos, prae reliquis tanto muneri aptos, Hegiam, Iſidorum et Zenodotum. Et Hegias quidem ex cariſſimis Procli diſcipulis fuit, qui cum adhuc adoleſcens eſſet, ſpem praebebat fore, vt magno Plutarcho non inferior euaderet: quae ratio permouit Proclum, vt eum adhuc iuuenem Chaldaicorum oraculorum auſcultatione dignum iudicaret [z]: quoddam enim diſcendi deſiderium et naturalis ei probitas inerat. Quoniam vero parentibus ortus diuitibus [a], magnas facultates poſſidebat, abiecit ſcholaſticum philoſo-

s) Bibl. Gr. l. c. p. 363.

t) Ad l. c. Suidae. Confudit hanc vitam Procli cum ſcriptis eius auctor Gallus hiſt. crit. phil. T. VII. p. 195.

u) PHOT. loc. citat.

x) Apud PHOTIVM l. c. p. 573. et SVIDAM in Agapius, T. I. p. 22. apud quem ex vno viro duos fuiſſe exſculptos dudum monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 383.

y) Damaſcius apud PHOT. l. c. p. 568.

z) SVIDAS in Hegias T. II. p. 42. qui articulus ex Damaſcio videtur tranſſumtus; MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64. PHOTIVS l. c.

a) Parentem Hegiae non indicat Damaſcius, coniicimus tamen ex verbis eius apud Suidam et Photium, fuiſſe filium Archiadae, adeoque Plutarchi magni nepotem. Archiadem enim multis facultatibus abundaſſe refert Damaſcius apud Photium, apud Suidam autem eum ingenio parentem ſuperaſſe dicit, quod de Archiada verum eſſe poteſt. Comparatur etiam Theageni et praefertur, qui gener fuit Archiadae, et Aſclepigeniam in matrimonio habuit, quae licet

loſophandi modum, quem in Platonicorum ſchola viderat regnantem, paedagogicos forte illorum hominum mores peroſus, quos valde vituperaſſe non negat Damaſcius [b]. Fanaticae vero philoſophiae loco ad ea adiecit animum, quae ad naturae enarrationem pertinebant: et cum cuperet eſſe religioſus, ſi quis alius, affinium ſacra clam in Attica peregit, et vetuſtiſſima inſtituta loco mouit; hincque in republica celebris euaſit, graues vero ſibi inimicitias conflauit, cum eorum, qui bonis eius, cum ampliſſima eſſent, inhiabant, tum illorum, qui patriorum inſtitutorum tenaciſſimi vitae eius inſidiabantur. At ille amicis et egenis facultatibus ſuis ſubueniens animo magnifico et virtute ſibi ſecuritatem parauit. Derelictam itaque cum ſcholam ab Hegia videret Marinus, et corporis infirmitas de ſeruanda Platonicae ſucceſſionis catena (qua voce hi homines vſi ſunt [c]) ſemper aures vellicaret, de alio ſucceſſore cogitauit. Et non quidem deerant ex Procli et Marini diſcipulis, qui nomen huic ſcholae dederant, ſed ingenii animique viribus deſtituti tanto oneri ferendo erant impares: qualem fuiſſe Eupithium, Hegiae filium, parente longe inferiorem, et Archiadam alterum eius filium, ingenio quidem feliciorem, ſed diuitiis a philoſophando abſterritum, nec a patre ad philoſophiam adductum, ſed religioni et probitati deditum; itemque Diomedem, Damaſcius apud SVIDAM [d] tradit. Ad Iſidorum itaque reſpiciens, tandem illi perſuaſit, vt ſucceſſionis decretum reciperet, qui etiam ſucceſſor creatus eſt, nomine magis, vt ait Damaſcius [e], quam re ipſa. Nam defuncto Marino placuit Iſidoro Athenas deſerere; ne vero ſchola collaberetur, et Hegiam monuit et Syrianum quendam iuniorem, (cum Procli praeceptore non confundendum,) vt imminenti ruinae ſcholae Platonicae humeros ſupponerent [f]. Qui cum Alexandriam tandem ſeceſſiſſet, Zenodotus Marini locum in cathedra Platonica occupauit. Tanti hunc Zenodotum feciſſe Proclum ait Damaſcius [g], vt ſolus dignus habitus fuerit deliciae Procli appellari; maximam etiam de illo ſpem concepiſſe: fuiſſe enim neque iactabundum, neque ſiniſtrum, neque tumidum, licet nobiliſſima ſtirpe eſſet ortus, moribusque magnificis ornatus, et in eloquentia induſtrius pariter atque conſpicuus. Zenodoti vero cum multi, etiam in philoſophia inclaruerint [h], caue hunc Platonicum vel cum Stoico, vel cum aliis miſceas.

§. XXXVIII. Vitam ISIDORI deſcripſit Damaſcius, eique reliquorum etiam, qui circa haec tempora vixerunt, Platonicorum hiſtoriam *Vitae Iſidori ſcriptor.*

 in-

licet vnica ſpes ſucceſſionis dicatur apud MARINVM c. 29. p. 91. nihil tamen obſtat, quo minus dicamus, Archiadae Hegiam diu poſt Aſclepigeniam natum fuiſſe. Hos parentes Hegiae ſi ſupponimus, ratio patet, cur tam grauiter tulerint Attici, quod patria ſacra mutauerit. Ea enim a Plutarcho conſtituta erant, qui ſumma in religionibus valebat apud Athenienſes auctoritate.

b) PHOT. p. 567.

c) Vid. EVNAP. in Porphyr. DAMASC. l. c. MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64.

d) In Eupithius T. I. p. 902. PHOT. p. 567.

e) l. c. p. 563.

f) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 213.

g) l. c. p. 563.

h) Enumerat eos FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 273. Vol. II. p. 726.

intexuit. Scripſit enim teſte Svida [i], *hiſtoriam philoſophicam*, cuius vel pars ea fuit, vel eam integram abſoluit. Id quod ex eodem Svida colligi poteſt, qui ex Damaſcii hiſtoria philoſophica quaedam adducit [k], quae in *vitae Iſidori* compendio, quod Photivs confecit, leguntur. Dolendum autem vehementer eſt, hanc nobis hiſtoriam philoſophicam eſſe ereptam, dubium enim non eſt, Damaſcium Alexandrinae ſcholae, tum in Aegypto, tum Athenis florentis hiſtoriam, forte vbi Eunapius deſiit, in ea prolixe enarraſſe. Et ſeruauit quidem nobis fortuna duplicem eius ſcriptionis epitomen in Photii bibliotheca [l], quarum illa breuis, haec vero prolixa quidem, ſed confuſa admodum, nulloque ordine cohaerens, ſed interrupta et manca, totaque induſtria et eruditione Photii indigna eſt; quod non improbabilem ſuſcitauit coniecturam viris doctis, non omnia, quae in hoc μυριοβίβλῳ leguntur, librorum compendia a docta patriarchae Conſtantinopolitani manu eſſe profecta. Latinam vero interpretationem, quam Andreas Schottvs dedit, adeo puerilem et ineptam eſſe, aliquot iam exemplis probauimus, vt a quouis alio, quam a docto hoc viro, Graecaeque literaturae non ignaro, confecta videatur, vnde Graeca ipſa inſpicienda eſſe ſemel iterumque monuimus. Habuit etiam celebriorum ex hac ſchola philoſophorum vitas ex hac Damaſcii vita Iſidori Suidas, ex quo, quae hactenus adducta ſunt, pleraque hauſimus, et ex quibus vitis egregie Photii epitome poteſt ſuppleri: quod cum facere nouaque verſione addita nobis illud compendium recuſum dare conſtituerit Henricvs Valesivs, vir in his literis ſummus, valde dolemus, iſtum laborem in ſpongiam incubuiſſe, quo hiſtoria philoſophica inſigniter iuuari potuiſſet, aſt ſi accurato iudicio fuiſſet adhibitus. Fuiſſe enim Damaſcium ex eadem ſecta philoſophum poſtea dicemus, qui non erubuit, rationibus Platonicis rem ſuam iuuare, id eſt fictis miraculis et ſtupendis narrationibus ſectae ſuae augere gloriam, poſthabitis non fidei tantum hiſtoricae, ſed et omnis veriſimilitudinis legibus: ex quo, quam exiguum iudicium in hac conſcribenda hiſtoria philoſophica Damaſcius adhibuerit, colligi poteſt: cui cum acceſſiſſet impudentiſſima mentiendi audacia, quae non παραδοξώτατα tantum, ſed et ἀσύςατα et inuicem pugnantia tanquam veriſſima narrauit, totus ille labor ineptiſſimam accepit faciem [m]. Accedit inuidia quaedam ſtolidi hominis, non recentiores tantum philoſophos, ſed etiam ſuae ſectae fere omnes, quotquot impoſturis ſuperſtitionis cauſſa ſuſceptis nuntium miſerunt, et religionis ſuae inſano non fuerunt oeſtro perciti, deprimens, ſed et magna atque excelſa veterum nomina, quae totus antiqui orbis eruditi chorus ſuſpexit, contemnens. Quae cum ita ſint, et hoc etiam malum acceſſerit, vt a Photii amanuenſibus et Suida male iſta ſcriptio habita et lacerata fuerit, facile

i) In Damaſcius T. I. p. 507.
k) In Gregorius T. I. p. 498.
l) Cod. CLXXXI. p. 211. ſeqq. Cod. CCXLII. p. 546. ſeqq.
m) Hoc nomine iam in eum animaduertit Photivs l. c.

Digitized by Google

le inde iudicium fieri poteſt, quanta accuratione opus ſit, vt veram ex his fragmentis huius temporis hiſtoriam eruamus. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ [n].

§. XXXIX. ISIDORVS GAZAEVS fuit, Gaza Palaeſtinae vrbe oriundus, fratremque habuit Vlpianum, de quo ſupra dictum, itidem Gazaeum. Ita enim eos Damaſcius vocat apud SVIDAM [o]. Quibus tamen obſtat, quod idem Damaſcius Alexandrinum vocat, et inter Aegyptios huius vrbis incolas refert, qui in ſomniorum interpretatione excelluerint [p]. Vnde coniecimus aliquando [q], Iſidorum et Vlpianum Alexandrinos fuiſſe, ſed Gazaeos dictos, quod ex publico aerario victum frumentumque ſtipendii loco acceperint, vt Platonicos accepiſſe, ſupra ex SVIDA [r] demonſtratum: obſeruauit enim eruditiſſimus RELANDVS [s], fuiſſe, qui Gazaei nuncuparentur, non quod Gaza oriundi eſſent, ſed quod ex aerario alerentur eccleſiaſtico, atque ita Commodianum Gazaeum dictum eſſe. Re tamen accurate penſitata abiicienda eſt illa coniectura: nomen enim Gazaei, ſi a victu ex aerario accepto deriuandum, ad eccleſiam pertinet: Iſidorus autem et Vlpianus Gaza vrbe gentili oriundi ſunt, quae et alios viros doctos et in his Procopium et Zoſimum Gazaeos genuit. Vrbis vero Gazae incolae ſuperſtitionis gentilis fuere tenaciſſimi, etiam illo tempore, quo aliae vrbes Chriſtiana ſacra dudum erant amplexae, vt erudite probat RELANDVS [t]. Sic vt mirum non ſit, ſuperſtitionis patronum Iſidorum ex hac vrbe prodiiſſe, qui, cum diu Alexandriae vixerit, ſine dubio a Damaſcio ideo inter Alexandrinos relatus eſt. Qui cum parentibus nec generis nobilitate nec facultatibus deſtitutis eſſet genitus, mature ad literarum ſtudia applicuit animum [u], et Alexandriam delatus Aſclepiodotum audiuit, hominem ex Platonicorum iſtius ſcholae philoſophorum numero [x], quem infandis philoſophiae theurgicae operibus ita potentem fuiſſe Damaſcius refert, vt cum Iſidorus et ille in Maeandrum fluuium ad natandum deſcendentes mediis fluminis vorticibus cum praeſentiſſimo vitae periculo eſſent abrepti atque ſubmerſi, Aſclepiodotus paululum eleuatus vt ſolem intueri poſſet, prolatis paucis verbis ſacris, quae effari nefas, vtrumque morti ereptum ad litus deduxerit [y]. Rhetoricas autem et poëticas profeſſorum Alexandrinorum lectiones parum audiuit, maioribus et ſublimioribus intentus, animumque ſpeculationi aptum ad contemplationes maximas eleuans, vnde philoſophiae et theologiae ſtudio ſe dedit, fratre Vlpiano reipublicae ſe accommodante [z]. Cumque ipſi ſorderent philoſophi Alexandrini, et in his Hiero-

Iſidorus Gazaeus.

 cles,

n) Conf. BALTVS Jugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 504. ſeqq.
o) In Vlpianus T. II. p. 758.
p) Apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 546.
q) In Germanico hiſt. phil. opere T. III. p. 848. conf. tamen T. IV. p. 1443.
r) In Aedeſia T. I. conf. PHOTIVS l. c.
s) Palaeſtin. L. III. p. 792.
t) l. c. p. 793.
u) PHOTIVS l. c.
x) Dictum de eo inter Procli diſcipulos.
y) l. c. p. 559.
z) p. 560.

cles [a], quos ſcientiis humanis nullis quidem inferiores eſſe iudicabat, aſt in diuinis parum verſatos, ſibi non multum profuturos exiſtimabat, Athenas ſe conuertit, vbi Procli fama in his literis tum temporis ſumma valde percrebuerat. Ea enim tum erat ſententia, eos, qui in mortalibus et humanis induſtriam ponant, et vel auctam eruditionem demonſtrent, vel doctrinae ſtudium prae ſe ferant, nihil magni ad diuinam ſapientiam conferre, aſt poſt Pythagoram et Platonem, diuinos homines, quorum animae iam ad regionem idearum delatae earum contemplatione nutriantur, in diuiniori ſcientia ex medio aeuo magnos theſauros collegiſſe Porphyrium, Iamblichum, Syrianum et Proclum [b]. Viſo Proclo, valde gauiſus eſt Iſidorus, eo quod venerabilem philoſophiae faciem ſe videre putaret; aſt Proclus quoque in Iſidori facie diuinae philoſophiae vitaeque ad eam facientis notas reperit [c]: quod ſi verum eſt, indicium fuit, enthuſiaſmi, tantopere his hominibus deamati, ne in facie quidem veſtigia defuiſſe. Ex hac Procli ſchola cum profundiſſimae meditationis plenum attuliſſet animum, qui non ex libris et memoria diſciplinarum praeceptis inſtructa, ſed ex habitu animi firmo et foecundiſſimo, quem ab initio iam habuerat, ſapientiae cultum repetebat, mature ad veram philoſophiae ſublimioris cognitionem peruenit, et a ſodalibus quoque in Aegyptiis et Chaldaicis myſteriis addiſcendis ſocius adhibitus inueſtigandae veritatis ſacrae, quae in profundo lateret, ſaepe illis in quaeſtionibus veteris illius ſapientiae lumen accendit. Sed a Marino quoque in Ariſtotelicae philoſophiae dogmatibus inſtitutus eſt [d], parum tamen feliciter ei Peripatetica philoſophia ceſſit, vel quod naturali indole iſta ἀγχινοία deſtitueretur, ſine qua in difficilis et obſcuri ſenſus philoſophi doctrina parum dextre verſari quis poteſt, quem eius defectum non negat Damaſcius [e], excuſat tamen, quod animum habuerit, non his infirmis et terrenis ſed diuinis et coeleſtibus intentum, et ad ea ſe eleuantem, id eſt, ſi vero nomine dicendum, enthuſiaſticum et imaginationis ardore ad inſolita et theurgica adſpirantem, qualem Ariſtotelis philoſophia parum ſatiare poteſt; vnde carpens eos, qui exterius philoſophantur, et vtuntur memoria multarum rerum notitia referta, et facile valent inexplicabiles nectere ſyllogiſmos, id eſt Peripateticos, inanes iſtos eſſe dixit diuina ſcientia; cumque videret, Ariſtotelicam philoſophiam, etſi diuiniorem, et rationibus magis neceſſariis, quam ſenſibus, credentem, diuinis tamen ideis non vti, ſed ratiociniis, id eſt, ad enthuſiaſmum iſtum, quem quaerebat, parum vel nihil afferre, eam quoque induſtria ſtudioque ſuo non dignatus eſt amplius. Solum itaque Pythagoram et Platonem, beatas iſtas animas, inter ideas, id eſt, Deos paſcentes, et coeleſti lumine perfuſas eligens, et recentiores quoque Platonicos, Plotinum, Porphyrium, Iamblichum maxi-

a) Ibid. Aut vidit hunc, aut paulo poſt eius diſceſſum Alexandriam venit Iſidorus, cum fama eius adhuc vigeret inter Alexandrinos.

b) Ibid.

c) p. 570.

d) p. 569. 571. S v i d a s in Marinus T. II. p. 497.

e) p. 549.

maximi faciens, duce Proclo theologiae ſtudio omnem prorſus impendit operam, ſicque inſtinctum animi naturalem, quo ferebatur ad Θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμόν, primarios philoſophiae Alexandrinae cardines, ſecutus eſt. More enim Aegyptiorum, quibus tanquam profundioris eruditionis hominibus aggregari voluit, ſuperſtitioni, et ſomniis eorumque interpretationibus reliquisque gentis illius ſuperſtitionibus fuiſſe addictiſſimum, tanquam ſummas laudes vbique crepat Damaſcius. Eum vero in finem lectis quoque ſanctioris generis philoſophorum ſcriptis, ad diſcendam theurgicam ſapientiam animum applicuit, et rimandis oraculis aliisque diuinioris doctrinae fontibus inſudauit. Qua in re tam mirabilem et diuinam ſenſit Procli inſtitutionem, vt non dubitauerit, ei mortuo thura offerre, et tanquam daemoni cuidam ſacrificare [f], vt ſupra iam dictum. Egregios itaque ſublimioris ſcientiae profectus nactus, tanta inter condiſcipulos eius auctoritas extitit, vt nec Marinus dubitauerit ſcripta ſua eius iudicio atque cenſurae ſubmittere, nec Iſidorus erubuerit, ea contemnere ac reiicere, eo effectu, vt incendio deleret opus, quod diſpliciuſſet Iſidoro diſcipulo [g]. Quae etiam inter ſodales auctoritas et fiducia Marini praeceptoris in cauſſa fuit, vt communi Platonicorum decreto [h] Marino aegrotanti ſucceſſor deſignaretur. Parum tamen arriſit ſplendidum munus, quod inſignes tuliſſe prouentus, in antecedentibus diximus, Iſidoro, vel quod exigua vteretur lectione, eo quod librorum copiam damnabat, quam non cognitionis, ſed opinionis matrem eſſe credebat, ad Procli ſucceſſorem vero vir requirebatur, illi lectionis diffuſae copia non impar; vel quod Ariſtotelicae philoſophiae, quam contemnebat, non ſatis eſſet gnarus, quam tamen doceri in hac cathedra, Plutarchi, Syriani, Procli, Marini exempla resque iſta poſtulabant, vel quod Athenae, vti ex Damaſcio colligi poteſt, ei non placerent, et arcanis religionibus felicius ſe Alexandriae defungi poſſe crederet. His itaque rationibus ductus, cum amorem tantum diuinum, et arcanos Deorum aditus anhelaret [i], auertere a ſe ſcholae iudicium atque decretum omni ſtudio connifus eſt, oſtendens, ſe non ex iis eſſe, qui caecae rationis ductu, in rectam viam impelli cupiunt, ſed oculos ſe ad ad animum repurgatum referre. Quod ita clarius exprimas; tantummodo ſe enthuſiaſmo ſtudere, humanae autem eruditionis partes rationisque vim omnem inter coecos ductores referendam eſſe: ex quo hominis character ſatis elucet. Tandem Platonicorum precibus victus manus dedit, et cathedram ſuſcepit quidem, ſed nomine magis, quam re, vt ait Damaſcius [k]. Marino enim e viuis ſublato cum cathedra occupanda eſſet, adeo conſilium mutauit, vt Athenas relinquere cogitaret, licet ſucceſſionis catenam ita infringi videret: quod vt ne fieret, Hegiam et Syrianum Marini diſcipulos

f) p. 566.
g) Vid. ſupra in Marino.
h) ψήφισμα vocat PHOTIUS p. 568. ex quo patet, non ſola profeſſoris voluntate deſignatum fuiſſe ſucceſſorem, ſed acceſſiſſe conſenſum totius ſcholae.
i) loc. cit. p. 550.
k) Ibid.

los hortatus eſt, vt ſcholae ſaluti et ſucceſſioni, mox deſiturae, ſuccurrerent, eiusque partes capeſſerent [l]. Manſiſſe tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philoſophiam arcanam docuiſſe, ex eo colligitur, quod Damaſcius Athenis eo praeceptore vſus ſit [m]. Qui cum ſcribat ſe illum magiſtrum habuiſſe in dialecticis, eiusque in ſcholis ac lectionibus eas exercitationes didiciſſe, colligimus inde, Iſidorum, quem parum curaſſe iſtam eruditionis philoſophicae partem diſerte fatetur, cum cathedram conſcendiſſet, illi quoque ſe ſumma cum induſtria, vt profeſſoris philoſophiae expleret vices, tradidiſſe, eo quidem, quod idem Damaſcius ſcribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, diſſerendique facultate, omnes, quotquot illud ſeculum tulit, homines doctos obſcurauerit. Niſi enim hoc ſupponamus, a manifeſta contradictione ſaluari non poteſt Damaſcii de Iſidoro narratio. Quamdiu vero Athenienſem cathedram ornauerit Iſidorus, dici non poteſt. Illud certum eſt, Zenodotum, viuo adhuc Iſidoro, Marino ſucceſſiſſe, vt ſupra dictum, eum vero Alexandriam feceſſiſſe, quo loco, vtrum publice philoſophiam docuerit, ignoramus, docuiſſe tamen, ſiue publica ſiue priuata induſtria, dubitandum non eſſe ſequentia docent.

Iſidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaeſit hiſtoria Iſidori, prout eam nobis, quo vnico teſte niti nobis licet, Damaſcius enarrauit. Aſt quae ſequuntur, non modo maxime impedita ſunt et confuſa, ſed et contradictione ſe euertentia, nec ſtare cum hiſtoriae veritate poſſunt, adeoque vel peſſimam Damaſcii fidem, in apertiſſimis ſui temporis circumſtantiis turpiſſime decipientem, vel ſupinam nulloque modo excuſandam Suidae negligentiam produnt manifeſtiſſime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obſeruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda eſt, et errore foedo hiſtoria ſacra et philoſophica liberanda. Narrat nempe SVIDAS [n] haud exiguam Iſidori vitae particulam, quam hauſiſſe ex Damaſcii *hiſtoria philoſophica*, et dictio et reliquae circumſtantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expoſiturus, ait, fuiſſe Iſidori philoſophi vxorem et floruiſſe ſub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduerſis, quae paſſa eſt Hypatia, fatis, quae in ſequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res iſta imminuit „eorum honorem et ſtudium erga Iſidorum: cum etiam tanto periculo „imminente ſinguli tamen crebra eius vti conſuetudine et ſermones ex „modeſto eius ore proficiſcentes audire ſtuderent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poëticis ſcholis praeerant, frequentes philoſophi congreſ„ſus amabant. Quamuis enim illis inſtitutus non eſſet, tamen philoſo„phica ſubtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.

m) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. niſi malis hoc loco Iſidorum ad Alexandrinos Damaſcii praeceptores referre; prius tamen magis veri ſimile.

n) In Hypatia T. III. p. 533.

Digitized by Google

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae oſtentandi inge-„nii cauſſa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeſte admodum: opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis ſunt, quae conſiſtere ſecum nullo modo poſſe videntur. Et quod ad Iſidori quidem attinet matrimonium, ipſius Damaſcii teſtimonio apud PHOTIVM o) certum eſt, habuiſſe illum vxorem Domnam, quae cum peperiſſet ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto poſt partum die mortua eſt, et philoſophum mala beſtia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad ſecunda vota Iſidorus transierit, de eo tacet epitome Photii, aſt Suidae excerpta apertiſſime loquuntur, ſatisque declarant, de eodem Iſidoro ſermonem eſſe, qui Marino ſucceſſit. Nam quod Suidas habet, non inſtitutum fuiſſe in rhetoricis et poëticis; accurate cum Damaſcio apud Photium concordat. Aſt nupſiſſe Iſidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo poteſt, vt ex erutis temporum Iſidori et Hypatiae notis liquere poteſt clariſſime. Et Iſidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, aſt ſatis detegi illa poteſt ex circumſtantiis a Damaſcio narratis. Fuit nempe Iſidorus diſcipulus Procli, vt ex PHOTIO patet p) itemque Marini q), cui in cathedra ſucceſſit, deinde relictis Athenis conceſſit Alexandriam ibique philoſophatus eſt, tandem, quod in ſequentibus probabimus, ad Choſroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec teſtimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc conſtant indubitatis. His ſi annos aſſignamus debitos, haec Iſidori hiſtoriae emergit chronologia:

Proclus naſcitur	A.C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus ſuccedit Proclo	CDLXXXVI.
inſtituit Iſidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Iſidorus ſuccedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus ſub Iuſtiniano	
Eulalius, Damaſcius Simplicius	DXXX.
Iſidorus cum Platonicis in Perſiam abiens redit	DXXXIII.

Iam ſi ponamus, eo ipſo reditus ſui anno centenarium Iſidorum obiiſſe, non poteſt tamen natalis eius contigiſſe ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

Hypatiae tempora vt exigantur, ſupponimus, quod et ipſius Svidae [r] teſtimonio, et Socratis [s] conſtat, Hypatiam ab Alexandrina plebe interemtam floruiſſe ſub Arcadio, et anno quarto epiſcopatus Cyrilli, Honorio decimum et Theodoſio ſextum conſulibus, furorem plebis menſe Martio fuiſſe expertam: quod tempus in A. C. CDXV incidit. Concordant tempora Cyrilli, Syneſii, diſcipuli Hypatiae, Theonis patris Hypatiae et tota eius hiſtoria. Iam qui potuit defuncta vxore prima Hypatiam vxorem ducere Iſidorus, qui eo tempore nondum natus erat, quo illa laniabatur? et quis tanto parachroniſmo fidem adhibeat? Certe haec omnia extra dubitationem eſſe, nemo ſanus dubitabit, et aſſenſi ſunt nobis viri eruditiſſimi [t]. Aſt qua ratione ad hunc errorem delatus ſit Suidas, merito ambigitur, licet ſupina ſcriptoris negligentia toties nobis iam ſit notata. Et primo quidem Damaſcius malae fidei poſſet eſſe ſuſpectus, viderique haec ad Iſidorum tranſtuliſſe, vt eo grauiori inuidia Chriſtianos Cyrilli partes ſequentes cumularet; aſt his obſtant, quod is apud Photium Domnae quidem Iſidori vxoris meminit, aſt Hypatiam poſt eam duxiſſe non refert, non omiſſurus in gloriam Iſidori, ſi tantae tamque celebris in Plotini ſchola feminae matrimonio fuiſſet gauiſus, praeſertim cum dicat, Iſidorum Hypatiae multum praeſtitiſſe, non tantum vt virum mulieri, ſed vt geometriae deditae philoſophum. Culpa itaque in Suidam coniicienda magis videtur, qui cum Damaſcii hiſtoriam philoſophicam excerperet, ea quae de Hypatia prius retulerat Damaſcius, cum iis, quae poſtea de Iſidoro narrauit, vna orationis ſerie coniunxit, cum Damaſcius nihil aliud dicere voluiſſet, quam illud: etiamſi magnus eſſet furor plebis Alexandrinae in philoſophos, et Hypatiae mors adhuc omnium memoriae obuerſaretur, tamen non fuiſſe paſſum Iſidorum quicquam mali, nec honori id atque exiſtimationi ſuae apud populum Alexandrinum obſtitiſſe. Id quod luculenter ſatis ipſa Svidae verba haec innuunt: *τούτων ἡ μνήμη ἔτι σωζομένη τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν συνέστελλεν εἰς μικρὸν κομιδῆ τὴν περὶ τὸν Ἰσίδωρον τῶν Ἀλεξανδρέων τιμήν τε καὶ σπουδήν.* Quibus haud obſcure de hiſtoria Hypatiae, tanquam re ante Iſidorum geſta, loquitur, oſtenſurus, parum eius memoriam obſtitiſſe, quo minus, metu ſimilis periculi imminentis, magnum honorem et applauſum a populo Alexandrino Iſidorus meruerit. Quae cum non ſatis attenderit Suidas, vel qui eius excerpta congeſſerunt, Iſidori vxorem Hypatiam fuiſſe dictum in limine eſt. Potuit tamen ab indocti gloſſatoris manu ex margine in textum hoc gloſſema irrepere, cum is ex male intellecta verborum Damaſcii cohaerentia Hypatiam Iſidori vxorem fuiſſe colligeret. Quaecunque vero erroris cauſſa fuit, certe eiiciendus eſt ex hiſtoria ec- [illegible] cleſia- [illegible]

r) loc. citat.
s) Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

t) Vid. Act. erudit. nou. ſupplem. T. III. ſ. 9.

cleſiaſtica et philoſophica, ne in poſterum, quod viris literariſſimis accidit [w], ſeducat.

§. XLI. Sed vt reliquam Iſidori hiſtoriae partem attexamus, quo loco is Alexandriae habitus ſit, quantaque in auctoritate vixerit, ex adducto Damaſcii vel Suidae loco ſatis intelligitur. Habuiſſe diſcipulos, Serapion, eremita Platonicus exemplum eſt, de quo multa habet SVIDAS [x], hauſta quoque, vt videtur, ex Damaſcio. Sedem tamen mutandi conſilium poſtea cepit, ſecuritatis cauſſa. Cum enim grauis his hominibus eſſet Iuſtiniani zelus, isque ſingulari lege vetaret philoſophiam gentilem Athenis doceri [y], qualis nempe tum in Platonica ſchola perſonabat, et praecipuum ſuperſtitionis artiumque peſſimarum fulcrum habebatur, et ſaniorem philoſophiam amplecti iuberentur, abierunt cum Areobindo in Perſiam philoſophi Iſidorus Gazaeus, Damaſcius Syrus, Simplicius Cilix, Eulalius Phryx, Priſcianus Lydus, Hermias et Diogenes Phoenices [z]. Redierunt tamen poſtea A. C. DXXXIII [a], pace inter Perſas et Romanos facta, libertatem nacti ſuis inſtitutis et philoſophiae conuenienter ſine metu viuendi, patriamque religionem, prout viſum eſſet, ſequendi. Quem vero in locum Iſidorus poſtea ſeceſſerit, vbi, quo tempore, quoue morbi genere vitam finiuerit, in exſpirantis ſectae eclecticae crepuſculo a nemine veterum annotatum reperimus. Valde ſenem tamen obiiſſe oportet eo quod Proclum audiuit, quod ex more ſectae Platonicae ante vigeſimum annum raro fiebat: et ad medium fere ſeculum ſextum vixit redux ex Perſide, vbi hoſpes peregrinatus erat. Ex his enim concluditur, poſt A. C. CDLXV natum, et ante A. C. DXL fatis functum non eſſe, quae LXXV annos conficiunt, et vterque annus a natali et

Vita et mores Iſidori.

 emor-

w) Vid. magni viri FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. MOSHEIM. Hiſt. Chriſt. antiq. Sec. IV. P. II. c. 1. §. 2. p. 298. et Vol. diſſ. H. E. p. 214. ANDR. SCHOTTVS ad PHOT. loc. cit.

x) Vitam Serapionis deſcripſit SVIDAS in Serapion. T. III. p. 384. quam ſine dubio ex Damaſcii hiſtoria philoſophica hauſit, et exſcripſit. Is adeo latenter vixit, vt nemini fere praeter Iſidorum, innoteſceret. Adeo vero ſolitariam vitam diligebat, vt nunquam fere ex domo ſua deſcenderet, et ſolus in domuncula habitaret vicinorum opera in rebus neceſſariis adiutus. Precibus inſigniter addictus et idiotae habitu omnia templa frequentauit, et loca ſacra prout feſtiuitatis ratio poſtulabat. Plerumque vero domi per totum diem degens ſolis diuinis vacauit, precesque cogitando recitauit. Veritatis vero cupidus, non in ſubtilioribus quaeſtionibus verſabatur, ſed ſublimioribus et diuinis erat intentus. Legebat itaque Orpheum, et de eius ſenſu interrogabat Iſidorum, in arctiorem domunculae partem ſe contrahens. Adeo vero contemſit pecuniam, vt nihil poſſideret, praeter tres libellos, voluptatemque ita neglexit, vt ſumme neceſſariis tantum vteretur, a rebus venereis per totam vitam abſtinens. Honoris adeo incurius fuit, vt ne nomen quidem in vrbe notum eſſet. Haeredem Iſidorum ſcripſit libellorum, qui de eius vita haec nobis ſcripta reliquit. Manifeſtum hoc exemplo eſſe putamus, ſectam Alexandrinam non doctrinam tantum, ſed inſtituta quoque Chriſtianorum, praecipue Aegyptiorum, imitatione expreſſiſſe: eo enim tempore eremitis abundabat iſta regio. Quos cum ſumma veneratione proſequeretur plebs, mirum non eſt, gentiles quoque homines, praecipue Pythagoricis inſtitutis, iam olim ſolitariam vitam affectantibus addictos, in huius gloriae partes venire voluiſſe.

y) IOAN. MALALA Hiſt. chron. P. II. p. 187. NIC. ALEMANNVS ad Procopii anecdot. c. 26. p. 377.

z) AGATHIAS de rebus Iuſtin. L. II. p. 49. SVIDAS in πρεσβὺς T. III. p. 171.

a) Ita quidem V. C. PETR. WESSELING. Obſ. variar. L. I. c. 28. p. 117. conf. PETAVIVS Ration. temp. L. VII. c. 8. p. 465. qui c. V. p. 452. has inducias ad annum DXLV refert, duce Procopio.

emortuali tempore Iſidori parum abeſſe videtur. Aetatem ſane eius ad Iuſtiniani imperium referendam eſſe, ex hactenus dictis conſtat. Facie erat [b] magnifica et quadrangulari, oculis gratiam Veneris ſpirantibus, et in vnam eandemque rem inflexili acie intuentibus, grauitatem vero et venuſtatem totus corporis habitus prae ſe ferebat; ſenſus habebat mediocriter affectos et ſoli neceſſitati inſeruientes; eandem habuiſſe rationem phantaſiam ait Damaſcius; ſed exarſiſſe eam, limitesque transgreſſam ad enthuſiaſmum vsque inſaniiſſe, ex hactenus dictis manifeſtum eſt. Multo praeſtantiorem tamen nobis depingit Damaſcius ratione voluntatis virtutum. Ait enim: raro iraſci ſolitum, et ſi qua iraſceretur, rationem imperaſſe: promtiſſimum fuiſſe, bene de aliis merendo, nec ſuſpicacem, licet dolorum ac inſidiarum nihil eum falleret: Amaſſe porro ſimplicitatem et veritatem, vt ſupra modum verax eſſet, nec fictum aliquid in ſe continere videretur. Fuiſſe ſolertem ac induſtrium, et cum aurora ſurgente ſurrexiſſe, animo in oracula et ſomnia intento. Pecuniae acquirendae artibus ſe non dediſſe, ſed prudentiae domeſticae, et in omnibus prudenter ſe geſſiſſe, domi vero omnia ſapienter diſpoſuiſſe, magnamque diei partem in curanda re familiari conſumſiſſe, partim iubendo et ordinando, partim manum operi ipſi admouendo. Calamitates etiam forti animo pertuliſſe, dignumque philoſopho in illis, etiam in iactura bonorum, oſtendiſſe animum. Manſuetum quidem et lenem erga omnes ſe praebuiſſe, ſed acerrimum in reprehendendis flagitiis, et quamquam nec inimicitias aleret, nec contentiones amaret, graue tamen bellum malis indixiſſe moribus, et acerrimo zelo iis emendandis inuigilaſſe. Talem vero ſuadelam inſediſſe ori, vt nemo tam immiti ac barbaro eſſet animo, qui non eloquentia eius perſuaderetur, et cui non, accedente corporis proceritate, et affabilitate ſermonis, iucundiſſima eius eſſet oratio. Mediocri nec delicato nimis vſum fuiſſe conuictu, qui neque paupertatis ſorditiem, nec luxum diuitiarum prae ſe ferret. Colloquentibus non ſuauem tantum et comem, ſed et facilem, et vtilem ſe praebuiſſe, et ſenum maxime congreſſibus fuiſſe delectatum: adamaſſe muſicam, ſed ſeueritati Doricoque modo adaptatam. Reuocaſſe quoque philoſophiam ad animum et a verborum contentione ad mores reduxiſſe [c], veramque philoſophiae rationem non in externa fama et eruditionis ſtrepitu, ſed in mentis ad coeleſtia conuerſione quaeſiuiſſe: adeoque nec ſtatuas adorare voluiſſe, ſed ad ipſos Deos intus latentes, non in adytis, ſed in arcano mentis acceſſiſſe, et vehementi atque occulto amore ſe illis iunxiſſe, modo, qui non dici et ne cogitari quidem queat, ſed experientia tantum percipiatur cognoſcaturque. Quae omnia paſſim in hac vita Iſidori ſparſa manifeſtum faciunt, inſtitiſſe Damaſcium in laudando praeceptore exemplis ac veſtigiis Pla-

b) p. 548. 551. 559. 561. 566. 599.

c) Hoc ita tantum intelligendum eſt, philoſophiam fanaticam eum reliquis diſciplinis praetuliſſe. Animum enim incendi diuino amore per illam philoſophiam ſtatuebant.

Platonicorum biographorum, et nullum non virtutis genus ad eum retuliſſe, vt perfectiſſimos facere homines philoſophiam Platonicam reformatam omnibus conſtaret. Ex quibus intelligi ſine labore poteſt, quantum in his fidei tribuendum ſit Damaſcio ſcriptori nugiuendulo, fidemque anilibus fabulis pollicenti. Quisquis autem vitae genere et virtutis ratione fuit Iſidorus, illud certum eſt, fuiſſe dignum Proclo praeceptore diſcipulum, temperamenti melancholico-cholerici diſpoſitione, fanaticorum praeceptorum educatione, hominum inter quos vixit, indole, et philoſophorum ſuae ſectae exemplis illi ſuperſtitionis generi pertinaciter affixum, quod ad enthuſiaſmum, diuinaque commercia et conuerſationem pronum ferebatur, et ſua ſponte ruebat. Ceterum cum multis Iſidoris aliis apud veteres claris [d], noſter confundi non debet.

§. XLII. Tandem DAMASCIVS quoque in eclecticae ſectae hiſtoria enarrandus eſt, cuius memoriis hactenus in delineandis vitis Platonicorum recentiorum, qui ſec. V et VI inclaruerunt, potiſſimum vſi ſumus. Fuit Damaſci in Syria natus [e], et ab optimis praeceptoribus inſtitutus. Alexandriae elegantiorum literarum ſtudiis inuigilans, in dicendi arte Theoni operam dedit per triennium, Ammonium quoque Hermiae filium, qui ceteris in philoſophia Peripatetica et mathematicis diſciplinis praecellebat, audiuit, et in Platonica quoque philoſophia magiſtrum habuit [f], ex quo patet, Alexandriae iam philoſophiae eclecticae vel ſyncretiſticae laborem eum impendiſſe, eique mathematica iunxiſſe ſtudia. Quoniam vero eo tempore Athenae fama eruditionis philoſophicae Alexandriam ſuperabant, in hanc Muſarum Graecarum ſedem ſe recepit, dimiſſoque eloquentiae ſtudio, cui per nouennium inuigilauerat, totum ſe perficiendae, quam exorſus erat, mathematum et philoſophiae cognitioni tradidit, illorum a Zenodoto hauriens praecepta, huius a Marino [ff]. Maxime autem in Dialecticis exercitationis vim et vſum familiaritate et lectionibus Iſidori aſſequutus eſt [g]. Quo Alexandriam concedente occupauit relictam cathedram, et vltimus philoſophiae Platonicae profeſſor factus eſt. Eo enim docente Iuſtinianus philoſophos gentiles philoſophiam docere Athenis vetuit, ſicque nobiliſſimae catenae, ſucceſſionisque, qua tantopere ſuperbiebant, quamque ab Ammonii et Plotini tempore ſeruauerant, finem fecit, totamque ſectam extirpauit, cuius ab hoc tempore nulla ſit apud veteres mentio. Nam Damaſcium quoque, ſuperſtitioni auitae mordicitus inhaerentem, inter eos fuiſſe, qui ad Choſroëm Perſarum regem emigrarunt, et hoſpitii ibi iure fruiti ſunt, exiguo licet ſperatae felicitatis ſucceſſu, redierunt vero facta pace, et promiſſa ſecuritate, ſupra diximus. Ex quo tempore, vbi vixerit, dici non poteſt, conii- *Damaſcius.*

 cien-

d) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 216. inter eos eminent Iſidorus Peluſiota, et Iſidorus Mercator, de quibus IDEM videndus.

e) PHOT. Cod. CLXXXI. p. 212. CCXLII. p. 566. SVIDAS in Damaſcius T. I. p. 506.

f) PHOTIVS l. c.

ff) Ibid.

g) Vid. §. praec. dicta.

ciendum tamen, eum Alexandriam delatum eſſe, vbi haec philoſophia aliquantiſper adhuc perſonabat, ibique forte obiiſſe. Patet ex dictis, recte Damaſcium inter eclecticae ſcholae philoſophos referri, qui Platonicam philoſophiam cum Ariſtotelica conciliauit, et reliquas omnes cum his in concordiam ire iuſſit. Vix itaque audiendus eſt SVIDAS [h], qui eum Stoicum fuiſſe dicit, quod etiam recepiſſe FABRICIVM [i], qui eum alio loco [k] Platonicis adſcripſerat, miramur. Niſi dicamus, Stoicam philoſophiam ab his philoſophis ad idem ſyſtema ſyncretiſticum fuiſſe pertractam, cuius exemplum eſſe poteſt Simplicius [l], qui Stoica Platonicis et Ariſtotelicis iunxit. Fuit is diſcipulus Damaſcii [ll], adeoque ad hanc quoque ſectam referendus eſſet, quia tamen in Peripateticis maxime eius induſtria enituit, eius memoriam in ſequenti ſectione recolemus. Tantum vero fuit inter Damaſcium et Simplicium, Eulaliumque, ex hac quoque ſecta homines amicitiae vinculum, vt, qui ὁμηλιταί a SVIDA [m] dicuntur, vnum ſimul iter ad Perſas ſuſciperent. Meruit Damaſcius de philoſophia pariter atque eius hiſtoria, ita vero, vt ab Alexandrinae philoſophiae alumno expectari poteſt. Scripſit enim *commentarios in Platonem, dubia* item *et ſolutiones de principiis rerum.* ex quo magno opere fragmenta nobis ſeruata ſunt, quae vulgata debemus induſtriae deſideratiſſimi IO. CHRISTOPHORI WOLFII [n]: alia ei apud veteres tributa enumerat FABRICIVS [o], qui videndus. Philoſophicam autem hiſtoriam enarratione factorum vitarumque profeſſorum et philoſophorum huius ſectae, praecipue praeceptoris Iſidori, auxit, de cuius ratione et fide cum ſupra ſatis, quod eſt, dixerimus, ea hic non repetimus. Addimus tantum accuratum PHOTII [p] iudicium, qui notat: *fuiſſe Damaſcium ſumme impium quoad religionem, et nouis atque anilibus fabulis, ſcriptionem ſuam repleuiſſe, ſanctamque fidem noſtram, quamuis timide tecteque allatrauiſſe: eis etiam, quos ob eruditionem ſummis laudibus extulerat, rurſus detraxiſſe, ſeque eorum iudicem conſtituendo, nullum non perſtrinxiſſe, in ſingulis, quos laudarat, aliquid deſiderando, et quos in coelum euexerat, humi rurſus allidendo.* Id verum eſſe ſatis teſtantur ea, quae ſeruauere Photius atque Suidas. Eiusdem generis fuiſſe *incredibilia* eius, ex PHOTII [q] indicio patet, qui in iis mendaciorum portenta, fabulasque male confictas, impioque atque atheo Damaſcio dignas contentas fuiſſe, ait. Et dubitant quidem poſt ANDREAM SCHOTTVM [r], IONSIVS [s] et FABRICIVS [ſſ], an ad hunc Damaſcium, vel ad alium illepidi libelli debeant referri, videtur tamen Photius pro eodem

h) loc. cit.
i) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 620.
k) Vol. II. p. 57. conf. p. 402.
l) In comm. in Epictetum.
ll) SIMPLIC. Comm. in Phyſ. L. IV. c. 53. p. 184.
m) loc. cit. male ex Damaſcii diſcipulo eius praeceptorem exſculpit IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 18. p. 302.
n) Anecdot. Graec. T. III. n. 9.
o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 126. 294. IONSIVS p. 3.
p) loc. cit. p. 212.
q) Cod. CXXX. p. 166.
r) Ad l. c. Photii.
s) loc. cit.
ſſ) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 826.

Digitized by Google

eodem vtriusque libri auctore illum habuiſſe, qui iisdem conuiciis Damaſcium onerat incredibilium auctorem, et hiſtoriae Iſidori conditorem: quemadmodum hunc quoque eiusmodi ἄπιςα καὶ παράδοξα ſcriptis ſuis inſeruiſſe multis ſupra exemplis vidimus. Quicunque autem incredibilium auctor fuerit, illud certum eſt, eiusmodi aniles fabulas, et illepida commenta, omni prorſus fide et veriſimilitudine carentia, et ad fulciendam ſuperſtitionem ruituram ineptiſſimo conatu excogitata, ex Platonicorum ſchola pleraque prodiiſſe, quibus hominibus nec impudentiores, nec audaciores fuiſſe a mundi incunabilis vllos, nemo negauerit, qui eos propius intuitus eſt, vel, quae hactenus ediſſeruimus, accurato expendit examine.

§. XLIII. Fuiſſe in hac ſecta quoque mulieres, philoſophiae laude clariſſimas, aliquot exemplis in antecedentibus adductis notum eſt. Nulla vero maiorem nominis celebritatem conſecuta eſt, quam HYPATIA, cuius fata admodum digna ſunt, quae hic enarrentur. Ea enim eruditionis praeſtantia morumque elegantia, et tragico vitae, quem paſſa eſt, exitu, notabilis ſacris et profanis ſcriptoribus indicta non manſit [t]. Genita Alexandriae a Theone magni nominis mathematico [u], inſolitam naturae felicitatem indolisque ad optima quaeque maximis greſſibus adſpirantis vbertatem accepit, quas animi dotes ingeniique ſublimis fertilitatem pater optimarum artium cultura, et diligentiſſima inſtitutione ita excoluit, vt eius eruditio omnibus eſſet miraculo. A parente enim geometriam et aſtronomiam didicit, et a reliquis ſapientiae profeſſoribus, qui-

Hypatia.

t) De Hypatia ex veteribus ſatis prolixe diſſerit SVIDAS in Hypatia T. III. p. 533. qui ſua ſine dubio ex Damaſcii hiſtoria philoſophica deſumſit. Praeter eum SOCRATES quoque Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. integro capite egit, eiusque fata enarrauit, quem ſecuti ſunt PHILOSTORGIVS et NICEPHORVS, ad quorum loca videndi HENR. VALESIVS et IAC. GOTHOFREDVS. Recentiores vero multi, qui ſacram et literariam hiſtoriam ſcripſere, Hypatiam attigerunt, ex quibus TILLEMONTIVM Mem. eccl. T. XIV. p. 274. CAVEVM Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251. MENAGIVM Hiſt. mul. philoſ. §. 49. ſeqq. p. 494. ſeqq. nominamus. Pleraque ex veteribus diligenter congeſſit B. IO. ANDR. SCHMIDIVS Abbas Mariauallenſis in diſſ. de Hipparcho, Theonibus, doctaque Hypatia in matheſi celebribus. Vt taceamus ſcriptores hiſtoriae matheſeos, aliosque, quos facile lector inueniet.

u) Non confundendus eſt Theon Alexandrinus cum Theone Smyrnaeo, de quo ſupra Sect. III. actum. Is natione Aegyptius Alexandriae in muſeo profeſſoris matheſeos munere functus eſt, collegamque habuit Pappum, teſte SVIDA T. II. in Theon Alex. p 182. qui claruiſſe cum ait ſub Theodoſio maiore, circa A. C. CCCLXXIX, vſque ad finem fere ſeculi. Scriptorum eius, cuius titulos poſt Suidam enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 211. maxima pars periit, quaeque ſuperſunt, interpolatoris manus ſunt paſſa. Ex titulo commentarii in Ptolomaei magnam ſyntaxin, editi a CAMERARIO Baſil. 1558. fol. patet, habuiſſe Theonem etiam filium, Epiphanium nomine, mathematicarum quoque ſcientiarum apprime peritum. Philoſophum vero dum veteres Theonem nominant, hoc non alio intelligendum ſenſu videtur, quam quo mathematicae ſcientiae pars propaedeumatica philoſophiae habitae ſunt. In reliquis enim philoſophiae partibus eum parum fuiſſe verſatum, ex eo colligi poteſt, quod, Suida teſte, Hypatia parentis eruditione non contenta, etiam philoſophiam didicerit, quam a patre didiciſſet, ſi in ea eruditionis parte valuiſſet. Conf. MENAGIVS et SCHMIDIVS l. c. HENRICVS SAVILIVS praelect. II. in Euclid. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XVI. §. 9. p. 59. Fuerunt et alii Theones duo Alexandrini, cum patre Hypatiae non confundendi, quorum vnus ſcripſit gymnaſtica, alter Stoicus fuit vixitque ſub Auguſto et in APOLLODORI phyſiologicam introductionem ſcripſit. Conf. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 17. p. 104. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. SVIDAS loc. cit.

Digitized by Google

quibus eo tempore Alexandria laetiſſime florebat, diſciplinarum fundamenta accepit. Animo enim, vt ait Damaſcius, generoſiore praedita cum intra patris eruditionis cancellos conſtringi ſe non pateretur, reliquae etiam philoſophiae ſtrenuam operam nauauit, et eam potiſſimum ſapientiae partem didicit, quam in hac muſarum ſede maxime excultam fuiſſe, et ſyncretiſticum doctrinae genus exhibuiſſe, multoties diximus. Platonis itaque atque Ariſtotelis philoſophumenis intelligendis et conciliandis inuicem inſudans, tantam philoſophicae eruditionis laudem conſecuta eſt, vt publice in ſchola et ſucceſſione Plotini, teſte Socrate [v], docendi auctoritatem capere poſſet. Poſthabitis itaque muliebribus moribus pallium ſumſit philoſophicum, et non tantum in publicis conuentibus comparuit, ſed et per mediam vrbem digreſſa audire ſe volentibus vel Platonem, vel Ariſtotelem, vel alium quemcunque philoſophum explicuit, qua de re laudis eius plena inter ſe concordant et profanorum et eccleſiaſticorum ſcriptorum teſtimonia [w]. Cumque promta et expedita dicendi facultate polleret, et omnis generis eruditione eſſet ornatiſſima, plurimos auditores nacta eſt, ſummo eam cultu et veneratione proſequentes: inter quos fuiſſe Syneſium, totum eius admiratione captum [x], *tomo tertio*, vbi de eo dicendum, prolixius ediſſeremus. Quibus cum accederet virtus eximia et prorſus ſingularis, dici non poteſt, quanta inter Alexandrinos auctoritate valuerit, certatim in eius laudes philoſophis, iudicibus, et quoscunque Alexandria alebat, viris doctis et grauiſſimis effuſis. Nam licet omnes ſui temporis philoſophos eruditione philoſophica et mathematica ſuperaret longiſſime, maxime tamen inſignem ornatum animi commendauit modeſtia, qua ſe venerabilem reddidiſſe, ſcribit Socrates. Iuſta quoque atque aequa, et imprimis ita caſta fuit, vt licet eſſet formoſiſſima, et a iuuenibus adamaretur, amores tamen non tantum reſpueret omnes, miraque prudentia repelleret, ſed et virginitatem ſeruaret illibatam, et in conuerſatione cum viris ſummis et primariae dignitatis, virtutis temeratae ſuſpicionem nunquam faceret: tantamque iſta virtute auctoritatem ſibi comparauit, vt principes in republica viri eam inuiſerent, et magna ſaepe ad aedes eius eſſet hominum frequentia. Id quod tamen doctiſſimae virgini tandem ceſſit exitio, plebisque in eam concitauit furorem, quae inaudita caede eam ſuſtulit. Cuius cauſſas, ſi ab ouo, quod aiunt, res enarranda et repetenda, has habe [y]: Vixit eo tempore occupauitque ſedem patriarchalem Cyrillus, magnae auctoritatis, ſed non minoris vehementiae altorumque ſpirituum epiſcopus, de cuius vita rebusque geſtis et acerrimis, quas in eccleſia excitauit praeſul feruidiſſimus et acerrimus, ac diſſentientium impatientiſſimus, controuerſiis ſacri hiſtorici, ſcriptoresque eccle-

v) loc. cit.

w) Vid. Socrates l. c. Svidas l. c. Nicephorvs L. XIV. c. 16. Pavli Silentiarii epigramma antholog. T. I.

x) Vid. eius epiſtolae ad Hypatiam.

y) Dicendum de hac re in hiſtoria ſacra Sec. VI. ſequimur nos Socratem L. VII. c. 15. ſeqq.

eccleſiaſtici conſulendi ſunt. Is inſano rei Chriſtianae vel poteſtatis magis ſuae promouendae, quacunque ratione poſſet, aeſtu agitatus, de eiiciendis ex vrbe Alexandria Iudaeis cogitauerat, populi Alexandrini, ad ſeditiones valde procliuis ingenio vſus, cum de re leui, nempe pantomimorum ludis inter plebem et Iudaeos certaretur, et Oreſtes praefectus Alexandriae ſeueris diſpoſitionibus (πολιτείας vocat Socrates) ſeditionibus obuiam iuiſſet. Iudaeos enim cum tueretur Oreſtes, et huic eius curae obſtarent Cyrilli fautores, is peroſus dominationem epiſcopi, praefecturae ſibi ab imperatore commiſſae plurimum detrahentis, Hieracem quendam, qui acerrime Cyrilli partes ſequebatur, in theatro tormentis ſubiecit. Id quod aegre ferens epiſcopus, accerſitis Iudaeorum primatibus extrema mala minatus eſt, niſi a conſiliis deſiſterent: ad quod cum illi non attenderent, et motus atque ſeditionem cierent, caedesque committerent, commotus ira Cyrillus cum ingenti multitudine ad Iudaeorum ſynagogas progreſſus, eas illis ademit, Iudaeos vero ex vrbe eiecit, in qua ab Alexandri M. temporibus habitauerant. Grauiſſime id tulit Oreſtes, vrbem dolens, vna ſeditionis rabie tot incolis orbari. Rem itaque ad imperatorem retulit, Cyrillo valde ob eam rem infenſus, qui et ipſe de Iudaeorum ſcelere ad principem ſcripſit, et reconciliationem cum Oreſte, populo inſtigante, tentauit, ſed fruſtra. Quare res in maiores motus excreſcens, tandem tragicum nacta eſt exitum. Cyrilli enim partes cum ſequerentur monachi Nitrienſes, venerunt quingenti viri in vrbem, acrique zelo incenſi pro Cyrillo pugnare decreuerunt, et praefectum in vehiculo procedentem aggreſſi, conuiciis proſciderunt, vnus ex illis lapide percuſſit caput eius ad cruorem. Plebs accurrens fugatis monachis auctorem comprehendit, quem tormentis ſubiectum Oreſtes enecauit, cuius corpus Cyrillus in eccleſia recondidit, martyremque eum, pro concione magnifice laudatum, haberi iuſſit. Valde diſplicuiſſe hanc Cyrilli animi impotentiam bono cuilibet, etiam inter Chriſtianos, facile credi poteſt; vt itaque indigni tanto epiſcopo facinoris obliteraret Cyrillus memoriam, plebis in Oreſtis partem accendit animum, qua re factum, vt inſani furoris hoſtia Hypatia caderet. Quae, cur potiſſimum ſeditioſae plebis rabiem experta ſit, ita refert Damaſcius, vel qui eum excerpſit SVIDAS[z]: „contigiſſe quodam tempore, vt Cyrillus Chriſtianorum epiſco„pus, ante aedes Hypatiae tranſiens, maximam turbam hominum equo„rumque ante aedes Hypatiae conſpiceret: quorum alii aduenirent, alii „abirent; cumque ſciſcitatus eſſet, quaenam ea eſſet multitudo, et quor„ſum tantus fieret tumultus, reſponſum accepiſſe: eſſe turbam ſalutan„tium Hypatiam, hasque aedes illius eſſe. Quibus auditis cum aegerri„me id ferret Cyrillus ardens inuidia, caedem ei, inſtigata plebe, machi„natum eſſe". Parum ineſſe huic narrationi veriſimilitudinis, recte iudica-

z) loc. citat.

Digitized by Google

dicauit acutiſſimus FABRICIVS [a], nec inepte coniecit GVIL. CAVEVS [b], Damaſcium, quem in Chriſtianos furore exarſiſſe et contumeliis, Photius obſeruauit, ad conflandam Chriſtianis inuidiam maiorem, haec finxiſſe, vt cauſſam Platonicorum philoſophorum iuuaret. PHILOSTORGIVM [c] ſi audimus, cauſſa in zelum homouſianorum reiicienda eſt, qui Hypatiam ſuſtulit; ſed deſtituitur is teſtimoniis veterum, nec probari poteſt, iſtis Aegyptiarum eccleſiarum controuerſiis ſe immiſcuiſſe Hypatiam. Quae enim apud BALVZIVM [d] occurrit epiſtola, Neſtorianam controuerſiam tangens, et Hypatiae nomen in fronte gerens, ſuppoſita illi eſt, et νοθείας omnino, iudicibus accuratiſſimis viris, MENAGIO [e], TILLEMONTIO [f], FABRICIO [ff], ſuſpecta. Omnium itaque maxime veriſimilitudine ſe commendat SOCRATIS [g] narratio, referentis, Hypatiam, quoniam cum Oreſte crebrius colloqueretur, in ſuſpicionem apud plebem Chriſtianam incidiſſe, ac ſi per ipſam ſtaret, quo minus inter Cyrillum et Oreſtem amicitia reconciliaretur. Certe grauiſſimam in Hypatiam tempeſtatem excitaſſe inuidiam et ſuſpicionem hiſtorici fatentur omnes. Tanto igitur preſſa odio ab hominibus vindicta ardentibus, quorum dux erat Petrus quidam lector, conſpiratione facta obſeruatur, domum cum illa rediret. Qui e ſella detractam ad eccleſiam quae Caeſarea nuncupatur, rapiunt, et veſtibus exutam teſtis interimunt: cumque membranatim eam diſcerpſiſſent, membra in locum, quem Cinatonem vocabant, comportata incendio conſumſerunt. Grauiſſime tuliſſe hanc rem imperatorem, ſcribit Damaſcius, et certiſſime vlturum fuiſſe, niſi Aedeſius amicos imperatoris corrupiſſet. Non mediocre attuliſſe probrum lanienam hanc eccleſiae Alexandrinae eiusque praeſuli, facile credi poteſt SOCRATI, facinus Chriſtianis moribus doctrinaeque tantopere aduerſum improbanti. An vero Cyrillo illud adſcribendum ſit, isque indigniſſimae caedis inuidia cumulandus, de eo videas in diuerſam abire ſententiam viros doctos. Sunt, qui magna patriarchae huius veneratione ducti, ab omni culpa et ſuſpicione eum liberant, cauſſamque in plebem Alexandrinam, quae ad ſeditiones valde procliui fuit animo, reiiciunt [h]. Aſt qui epiſcopi animum impotentem ſui, et feruidum atque dominandi valde cupidum perſpexere [i], impetrare a ſe non poſſunt, vt ab innocentis feminae caede puras prorſus manus, ſaltem purum ſeruauiſſe animum Cyrillum credant. Et difficile eſt in hac re certi quid ſtatuere, fatemur tamen, communem famam, omniumque indignationem, quae non plebem tantum Chriſtianam, ſed et Cyrillum ob hoc facinus teſte SOCRATE preſſit, valde ſuſpectum facere praeſulem,

a) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. not. n.
b) Hiſt. lit. ſec. eccl. p. 251.
c) loc. cit.
d) T. I. Conc. p. 926.
e) loc. cit.
f) l. c. p. 606.
ff) l. c. not. k.
g) loc. cit.
h) CAVE l. c.
i) GOTH. ARNOLD. Hiſt. eccl. P. I. L. V. c. 3. p. 224. LA CROZE Chriſtianiſm. Ind. p. 37.

Digitized by Google

lem, quod inſidias Hypatiae ſtructas non ignorauerit, licet facile credamus, furorem illum et rabiem, qua in innocentis virginis corpus debacchati ſunt, eum tum quidem, cum iſta gererentur, ignoraſſe. Nam eiusmodi vehementiam in publicas ſeditiones et caedes tandem deſinentem non alienam fuiſſe a Cyrilli animo, non negabunt, qui praeſulis in ſeculi quinti hiſtoria ſacra celeberrimi res ſine auctoritatis et antiquitatis praeiudicio partisque ſtudio didicerunt. Certe excuſari nullo modo poteſt, caedem iniquiſſimam non tantum publica confeſſione non deteſtatum fuiſſe patriarcham, et, qui eius regimini ſuberat, Petrum lectorem non puniuiſſe, ſed egiſſe etiam per amicos apud imperatorem, ne publica poena in auctorem ſceleris animaduerteretur. Cumque non erubuerit, monachum in publica ſeditione caedeque praefecti attentato deprehenſum et enecatum tanquam martyrem pro re Chriſtiana obeuntem praedicare, facile inde ſuſpicio enaſci poteſt, nec commiſſum in Hypatiam facinus diſplicuiſſe Cyrillo, qui ita odii in Oreſtem concepti vim effundere quodammodo poterat. Facta haec ſunt, vt ſupra diximus, imperante Theodoſio iuniore, A. C. CDXV [k], ex quo tempore caedis huius ſupra inuictis rationibus oſtendimus, errare eos, qui Hypatiam Iſidoro nupſiſſe aſſerunt. Virginem itaque obiiſſe oportet, ſi hoc matrimonium inter fabulas referendum eſt. Scripſit etiam commentarios in Deophanti aſtronomicum canonem, et in conica Apollonii, aliaque de quibus videndi MENAGIVS et FABRICIVS [l].

§. XLIV. Enarrauimus hactenus totam illam auream catenam ſucceſſionis Platonicae, ab Ammonio et Plotino vsque ad Damaſcium, in Syria, Graecia, et Aegypto florentem. Fuiſſe praeter hos, quos recenſuimus, alios quoque ex hac ſchola prodeuntes, nemo temere dubitauerit, qui cogitat, Alexandrinae et Athenienſis ſcholae inſtitutione eo tempore pleroſque fuiſſe vſos, qui eruditionis fama excellere cupiebant. Suntque hodie inter veterum ſcripta, quae Platoniſmum recentiorem et reformatum manifeſte ſapiunt [ll], licet profecta a viris, qui vitae profeſſione philoſophos non exprimebant. Inter hos Macrobium, Chalcidium, Ammianum Marcellinum, Dexippum, Themiſtium, Simplicium, Olympiodorum hisque ſimiles referendos eſſe, ſcripta quae extant, ſatis loquuntur. Et de Dexippo quidem, Themiſtio, Olympiodoro et Simplicio ſequenti ſectione ob eximiam in Peripatetica philoſophia peritiam dicemus; de Chalcidio, quem ſacra Chriſtiana ſecutum fuiſſe putamus, tomo ſequenti; vbi etiam Aeneae Gazaei ex Hieroclis diſciplina ad fidem Chriſtianam transgreſſi mentio facienda. Macrobium, virum conſularem et illuſtrem ſacrique cubiculi praefectum, qui temporibus Honorii et Theodoſii

Alii huius ſectae philoſophi.

k) Annum 530. ponit VOSSIVS l. c. p. 311. ſed error eſſe videtur literarum; aliter enim ipſe c. XVI. §. 9. p. 59.

l) ll. cc.

ll) Chriſtianos ad hanc ſcholam ſe componentes ediſſeremus tomo tertio.

doſii iunioris floruit [m], inter Platonicos huius generis referendum eſſe, non dubitare nos ſinunt ſcripta eius, quae ad nos peruenerunt, Saturnalia nempe conuiuia, et imprimis commentarius in ſomnium Scipionis a Cicerone deſcriptum [n]; ea nempe Platonicis hypotheſibus referta, ſatis produnt, e qua ſchola prodierint: et reformatam doctrinam Platonicam oculis ſubiiciunt. Quod vt exemplo probemus, in famoſiſſima iſta huius ſectae trinitate, primae hypoſtaſi abſolutam adſcribit omnipotentiam, quam tamen illius reſpectu reliquis, nempe τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ denegat [o]. Alio vero loco [p], tria illa numina Capitolina expliciturus, more huius ſectae ad phyſicam allegoriam confugit, et Mineruam ait eſſe ſummum aetheris cacumen, Iouem medium aethera, Iunonem infimum aërem cum terra, aſt his omnibus diuinam mentem et animum ineſſe. Et de rerum omnium mutatione ortu et interitu, conſtare, ait [q], nihil intra viuum mundum perire, ſed eorum, quae interire videntur, ſolam mutari ſpeciem. Alia, et praecipue de ſtatu animarum poſt mortem breuitatis cauſſa hic praeterimus. Ammianus Marcellinus homo quidem militaris, aſt literis eleganter excultus [r], hiſtoriam nobis reliquit eorum temporum, quibus ſecta haec maximas paſſa eſt mutationes, veritatis et iudicii laude magis, quam dictionis vrbanitate, commendabilem [s]. Qui licet ſe philoſophum nusquam dicat, luculenter tamen prodidit, ſe in horum philoſophorum ſcholis fuiſſe educatum. Quod vt paucis probemus, ecce Alexandrinam potiſſimum, ex qua ipſe prodiit, ſcholam, laudibus maximis proſequitur, et inter eius refert encomia [t], *quod inde intelligendi diuinationem multiplicem, et praeſenſionum originem, per mundum omnem circumlatam eſſe fatendum ſit; quodque hoc loco primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arcanis. Hoc*, addit, *inſtitutum prudentia Pythagoram colentem ſecretius Deos, quicquid dixerit, aut voluerit, auctoritatem eſſe, inſtituiſſe, ratam, et femur ſuum aureum apud Olympiam ſaepe monſtraſſe, et cum aquila colloquentem ſaepe viſum eſſe.* Eadem fere ratione Platonem extollit [u], aliosque huius ſectae homines inter ſumma philoſophici orbis ornamenta connumerat. Hinc Apollonium Tyaneum commendat [x], et Ammonium Saccam [y], Maximumque Epheſium [z], ipſumque Iulianum [a] imperatorem. Sed doctrinas quoque huius ſectae non attingit modo, ſed et probat, et ſingulare eclecticorum horum philoſophorum ſtudium futura praenoſcen-

m) Cod. Theodoſ. L. VI. t. 8.
n) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 610.
o) Somn. Scip. L. I. c. 17.
p) Saturnal. L. III. c. 4.
q) Somn. Scip. L. II. c. 12.
r) Vitam eius enarrauit CLAVDIVS CHIFLETIVS.
s) Vid. VALESIVS ad Ammian. FABRIC. l. c. p. 612. quique de hiſtoricis Romanis ſcripſerunt.
t) L. XXII. 16. Eadem chorda oberrat Geographus vetus a DION. GODOFREDO editus, quem hac quoque philoſophia, quam tantopere laudat, tinctum fuiſſe veriſimile eſt.
u) L. XXII. 16. XXIII. 6. XXX. 4.
x) L. XXII. 14. XXIII. 16.
y) L. XXII. 16.
z) L. XXII. 7. XXV. 3. XXIX. 4. vid. ſupra in Max.
a) Vid. ſupra in Iuliano.

Digitized by Google

noſcendi, ita defendit, *vt et elementorum omnium ſpiritum, vtpote perennium corporum, praeſentienti motu ſemper et vbique vigentem, ex his, quae per diſciplinas varias affectamus, participare nobiſcum munera diuinandi aſſerat*; *et ſubſtantiales poteſtates* [b] *ritu diuerſo placatas, velut ex perpetuis fontium venis vaticinia mortali ſuppeditare verba*, dicat, *quibus numen Themidos praeſit, eo quod fixa fatali lege decreta praeſcire fas ſit in poſterum, etc. Solem, mentem mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditantem, quum eas incenderit vehementius, futuri conſcias reddere.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae genuinam Alexandrinae ſcholae ſententiam de vaticiniorum rationibus explicant. Addi poſſent alia, laudata Chaldaeorum et Brachmanum theologia [c], tanquam fontes ſapientiae, adducta veriſſimorum euentuum teſtimonio comprobata oracula [d], et his ſimilia, niſi haec ſufficerent, vt ab horum philoſophorum decretis non abhorruiſſe Ammianum demonſtrarent. Dubium vero non eſt, fuiſſe huius generis plures [e], quos tamen, cum obſcurioris famae ſint, praetermittimus. Modeſtior tamen his viris eruditis inſedit philoſophiae huius amor, quam philoſophis eam profitentibus; hi enim cum magno Chriſtianae religionis odio flagrarent, illi vel plane de ea ſiluere, vel ſatis moderate et fauenti iudicio de ea pronunciauere, rati, eam quoque inter religiones mundi varias pertinere, quibus rite Deus colitur, eamque in vniuerſale huius philoſophiae receptaculum poſſe quoque admitti; vnde de ea quoque ſobrie locuti ſunt. Nec aliunde putamus ortas eſſe diſceptationes virorum doctorum, an Macrobius [f], Themiſtius [g], Ammianus Marcellinus [h] Chriſtianam fidem fuerint amplexi nec ne, quam quod ad hunc ſyncretiſmum ſectae, et religionem prudentum ab his viris aulae magis, quam ſcholae inſeruientibus, et ſummis imperantibus placere cupientibus non attenderint [i]. Idem vtrum de Chalcidio ſentiendum ſit, alio loco diſputabimus. Addit horum hominum gregi Symmachum [k] Ven. MOSHEMIVS [l].

§. XLV. Expoſita ſectae eclecticae, quam Platonicam reformatam vel Alexandrinam quoque appellauimus, hiſtoria, iam philoſophia quoque eius delineanda eſt, et in quae potiſſimum placita conſenſerit, quaque ratione de rebus diuinis et humanis ſtatuendum eſſe putauerit, explicandum. *Obſeruationes generales de philoſophia ſectae eclecticae.*

b) Conf. CVDWORTH. ſyſt. int. p. 632. et MOSHEM. h. l.

c) L. XXIII. 6.

d) L. XXI. 14. XXIII. 5. XXXI. 2.

e) Pertinet huc Theophraſtus Athenienſis, quem loquentem inducit AENEAS GAZAEVS.

f) Chriſtianis annumerat BARTHIVS aduerſ. p. 2858. dubii haerent GROTIVS ad Matth. II. 16. et HVETIVS demonſtr. eu. Prop. IX. c. 15. p. 478. gentilibus aggregant SPANHEM. Dub. eu. T. I. p. 533. FABRIC. l. c.

g) Vid. Amoenit. lit. Cl. SCHELHORNII P. III. p. 247.

h) Pro Chriſtiano habuere P. PITHOEVS et Cl. CHIFFLETIVS in vita Amm. conf. VALES. praef. BAYLE Dict. T. III. art. Marcellin. not. B. p. 313. gentilem poſt alios dixere BAYLE et FABRIC. l. c. p. 613.

i) Egregie hac de re diſſerit Ven. MOSHEMIVS de turbata per recentiores Plat. eccleſia §. 30. p. 162.

k) Memorabilem eius ſententiam vide L. X. ep. 61.

l) l. c. §. 32. p. 168.

Id quod eo accuratiori ſtudio et attentione faciendum, quo plura eius rei momenta ſunt, non ſolum in philoſophiae huius temporis, verum etiam in ciuitatis Chriſtianae hiſtoria, et quo pauciores ſunt, qui claram ei lucem accendere ſunt aggreſſi. Quod ante b. GOTTFR. OLEARIVM [m] nemo ex inſtituto ſuſcepit [n], eius vero veſtigia non ſolum diligenter preſſit, ſed et multis paraſangis ſuperauit vir magnus, IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [o], qui primus fere natiuam huius philoſophiae indolem, influxumque, quem in Chriſtianam eccleſiam, magno huius damno, nacta eſt, fuſe delineauit, quemque hic conſulendum omnino illis commendamus, qui de argumento grauiſſimo maximique momenti in hiſtoria etiam ſacra curatius cupiunt erudiri. Nos inſtituti noſtri memores, diligenter quidem attendemus ad obſeruationes virorum doctiſſimorum, receptam tamen ingreſſi viam ipſam ſectae huius hiſtoriam attente conſiderabimus, exque ea potiſſimum obſeruationes quaſdam generales de ſecta eclectica, vel philoſophia potius Alexandrina condemus, ea hic vno faſce comprehenſuri, quae in antecedentibus vel paſſim tantum interſperſimus, vel dicendi occaſionem nondum habuimus.

I. Indolem accepit a patria Aegypto, vbi excluſa eſt, et in qua ſyncretiſmus religionum diu iam regnauerat.

Et I. quidem ad patriam huius philoſophiae nataleque ſolum, quod inuenuſtum hunc Veneris pullum excluſit, reſpiciendum eſſe, monemus. Eam vero Aegyptum fuiſſe, et imprimis Alexandriam, ex hactenus dictis liquet, et vel vna Potamonis et Ammonii patria ſatis demonſtrat. Qualis vero paulo ante C. N. philoſophiae conditio in Aegypto fuerit, id accurate, niſi fallimur, veterumque nixi teſtimoniis in *tomi primi* epilogo demonſtrauimus. Aſt id probe tenendum relegendumque, cum ſine eo vera huius philoſophiae indoles non queat vel intelligi, vel ſatis expendi. Paucis itaque quod ad praeſentem rem ſatis eſt, obſeruamus, Aegypti incolas, maxime vero Alexandrinos non tantum gentem fuiſſe, ſuperſtitioni, religionibus et cultibus ſacris longe deuotiſſimam, ſed et ad recipienda ea dogmata, quae Deorum ſacra augere et elegantiorem reddere eorum cultum videbantur, proniſſimam. Luculentis id veterum teſtimoniis ſuo loco probauimus, ea quoque, quae *tomi primi libro primo* de philoſophia et theologia veterum Aegyptiorum diximus, rem clare euincunt. Addimus tamen AMMIANI MARCELLINI [p] teſtimonium, inter laudes Aegyptiorum referentis, *quod diuinationum et praeſenſionum origo per mundum omnem ab Aegypto circumlata ſit, hicque primum homines, longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arcanis.* Tales cum fuerint

m) Cuius extant doctiſſimae diſſertationes de philoſophia et ſecta eclectica, adiectae STANLEII Hiſtoriae philoſophicae p. 1205.

n) Paſſim quidem tetigere hoc argumentum viri docti, e. g. HOLSTENIVS in vita Porphyrii, BALTVS de Platoniſmo PP. HVETIVS de la foibl. de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. Pauca vero dixere, nec ſufficientia.

o) In diſſ. ſaepe laudata de turbata per recentiores Platonicos eccleſia, quae in ſyſt. int. CVDWORTHI et in Vol. diſſ. H. E. p. 91. ſeqq. legitur.

p) L. XXII. c. 16.

Digitized by Google

fuerint Aegyptii, Alexandriae vero habitarent ex omnium fere terrarum gentibus collectae coloniae, exortus eſt ſyncretiſmus religionum, quo in concordiam redacta ſunt religionum variarum genera diuerſiſſima maleque inter ſe cohaerentia, et patriae theologiae noua inde induta facies, allaborante in id Aegyptiorum prophetarum calliditate, ne a Graecis aliisque gentibus ſapientia ſuperari viderentur, de cuius principatu a canis temporibus cum aliis nationibus contenderant. Cuius feliciſſimum inſtrumentum fuit allegorica et hieroglyphica methodus, qua licebat exſculpere quicquid libebat, quaque in formas omnes doctrina Protei inſtar conuerſa eſt. Hiſce circumſtantiis praebenti ſe Aegypto ſuperuenit philoſophia Pythagorica, quae cum Platonicam tanquam filiam in ſocietatem recepiſſet, vehementer ſe Aegyptiis commendauit, non eo tantum nomine, quod victi in victoris mores et placita tranſire cogebantur, ſed ea potiſſimum ratione, quod ex Aegypto vtraque erat hauſta, quodque melius et ſublimius, quam ceterae Graecorum ſectae, de diuinis philoſophari videretur. Nec ab alia forte cauſſa magna, quae haec ſecta in Aegypto habuit, incrementa deriuanda eſſe, luculentis ſuo loco rationibus confecimus. Quae philoſophia cum Aegyptiis dogmatibus eſſet attemperata, nouam prorſus, praeſertim in theologia, doctrinaque de Deo, de ſpiritibus et geniis, de anima, deque cultus diuini modo et indole accepit faciem, henoticam quidem et conciliandis inter ſe religionibus aptam, ſed a Platonicae philoſophiae ſenſu vero et genuino plurimum deuiantem. Quibus cum acceſſiſſet noua augendi inſanam philoſophandi rationem occaſio, philoſophis Alexandrinis ſub Ptolomaeo Phyſcone in Aſiam diſperſis tandemque redeuntibus, et cum interim in Aſia ſcholas habuiſſent, ac orientalem philoſophiam, reliquiasque nugarum Zoroaſtrianarum didiciſſent, mirum theologiae et philoſophiae chaos tandem adhuc ante nati Saluatoris tempora exortum eſt, quod religionum aliquod Πανδοχεῖον philoſophicis rationibus ornatum et Pythagorico-Platonica veſte indutum recte appellaueris. Quod ſidus peſtilentiſſimum tantopere populos in Aegypto, maxime Alexandriae habitantes afflauit, vt certatim in hunc religionum cum philoſophia Pythagorico-Platonica corrupta et alienis dogmatibus placitisque referta ſyncretiſmum, et, quae huc adhibita eſt, doctrinarum allegoricam explicationem ruerint, vt nec ipſa Iudaeorum natio, tanto odio a gentilium placitis alias abhorrens, manſerit ab eo immunis, ſed eandem rabiem proſecuta patriam religionem noua philoſophia adulterauerit, vt ſuo loco tradetur. Non errant itaque, qui Alexandrinae philoſophiae origines ante natum Chriſtum, adeoque diu ante Ammonii tempora quaerunt [q], quamquam perperam eas a Potamone,

q) MOSHEM. l. c. p. 93. OLEAR l. c. Placuiſſe eiusmodi eclecticam philoſophiam etiam Chriſtianis Aegyptiis, ſuo loco tradetur. Vid. interim CLEM. ALEX. Strom. L. I. c. 7. p. 288. et LACTANTIVS L. VII. c. 7. Alia teſtimonia tomo tertio, vbi de philoſophia PP. agendum, afferemus.

Digitized by Google

mone, deriuant. Non legiſſe oportet vel Philonem vel Porphyrium, et Iamblichum de Aegyptiaca philoſophia et myſteriis quaerentes et diſſerentes, nec attendiſſe ad ſyncretiſmum theologicum et philoſophicum late iam ſeculo primo regnantem, qui haec negauerit.

II. Occaſio huius ſyncretiſmi ad philoſophiam translati diſſenſiones Phil. Alex.

II. Translata eſt haec de ſacris et diuinis philoſophandi ratio, etiam ad philoſophiam naturalem et moralem occaſione diſſenſionum et rixarum innumerarum, quas philoſophi Alexandrini inter ſe alebant. Cum enim non Platonici tantum, ſed et Stoici, et Peripatetici, in hac vrbe valerent, immo et Pyrrhonii, quamuis odioſa eſſent pleriſque Graecorum, qui θεοσεβέστεροι καὶ δεισιδαιμονέστεροι videri cupiebant, nomina, caput extollerent [r], infinita inde inter philoſophos exorta eſt diſcordia. Quae cum maxime ſeculo ſecundo poſt ſalutem mundo reſtitutam inſanum in modum eſſet aucta, non potuit non ea diſplicere ſcholae Platonicorum, quae conciliandis magis, quam inter ſe diſſociandis opinionibus ſtudebat. Medicinam itaque afferendam ratus Potamo, philoſophus eclecticus, de conciliandis inter ſe Pythagorae, Platonis, Ariſtotelis et Zenonis placitis, vt ſupra diximus, cogitauit, et reſectis diſputationibus curioſis, in eandem doctrinam ire ea iuſſit, quod ex vno fonte dimanaſſe, et re ipſa inter ſe non differre, dudum, etiam in Graecia, fuerat creditum, et paria fere ante non multa tempora in Graecia conatus erat Antiochus Aſcalonites. Non videtur tamen Polemo ad diuiniores diſciplinas hanc concordiam tranſtuliſſe, et eclecticam hanc philoſophiam tantum intra naturalis et moralis doctrinae terminos concluſiſſe, vt eodem loco monuimus. Cum vero iſtae Philoſophorum contentiones nec a Potamone tollerentur, nec ſine magno ſuperſtitionis gentilis damno poſſent ferri, cum Chriſtiani doctores hoc potiſſimum telo gentilium philoſophorum iugulum peterent, vt ex apologiis veterum Chriſtianae reipublicae doctorum et imprimis ex HERMIAE *irriſione gentilium* [s] luculenter diſci poteſt, aliter rem aggrediendam eſſe ratus eſt Ammonius Saccas, a Chriſtianis quidem ad gentilium ſacra publica neſcio qua animi leuitate transgreſſus, ſed non iſta tamen apoſtaſia omnem doctrinam Chriſtianam eiurans. Is enim gentis ſuae moribus et conſuetudine et eclectico, quod Chriſtianos doctores commendare audiuerat, ſtudio inſiſtendum ratus, de tollendis philoſophorum diſſidiis, et reuocanda philoſophorum concordia, ſimul autem de concilianda cum horum placitis et auita religione Chriſtianorum doctrina cogitauit, nouumque doctrinae genus commentus eſt, in quam omnes, quotquot inter ſe diſſidebant, reſectis curioſis et inutilibus, conſentire concordiamque inire poſſent. Ad quod conſilium diuinitus ſe excitatum fuiſſe, iactauit ſine dubio, fidem eius rei faciente ſumma, quam haec philoſophia conſecuta eſt, auctoritate. Quae,

r) Videnda quae T. I. L. II. c. vlt. diximus.

s) Obiter hic notamus, non tangere Hermiam Platonicam Alexandrinorum ſyncretiſtarum ſectam, licet Pythagoream memoret, non omiſſurus, ſi quidem ſuo tempore ſectae peculiaris nomine iam floruiſſet.

Digitized by Google

Quae, vt ediſſeruimus, ita ſe habere, luculento teſtimonio probat HIEROCLES, cuius ex libro *de prouidentia* fragmentum, ad quod ſupra iam prouocauimus, nobis ſeruauit PHOTIVS [t]. Ait is: *ingentem eorum numerum fuiſſe, qui Platonem et Ariſtotelem inter ſe diſſentire dicerent, aut ſua ſponte contendendi ſtudio et veſaniae addictos, aut praeoccupata opinione atque imperitia ſubactos: donec aliquando tandem Ammonii philoſophia mundo illuxerit, hominis diuinitus edocti. Hunc enim veterum philoſophorum opinionibus perpurgatis, et reſectis, quae vtrinque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime neceſſariis dogmatibus demonſtraſſe, concordem eſſe Platonis et Ariſtotelis ſententiam.* Duplici itaque facie Ammonius, quique eius caſtra ſecuti ſunt, philoſophi conſiderandi nobis ſunt, prout erga philoſophiam fuere affecti, et prout erga religionem Chriſtianam ſe geſſerunt. In vtroque vero ad diuinioris doctrinae capita, de Deo, de diuinis, de geniis, de anima mundi, de ſacrificiis, de mali origine, de ſtatu animae poſt mortem, et ſimilibus potiſſimum reſpexiſſe, totum philoſophiae huius ſyſtema clamat. Quibus in dogmatibus vbi ſe conſpirare, demonſtrari poſſe ſperabant, credebant fore, vt vel Chriſtianis affinia magis dicere, vel eos ſubtilius ac felicius refellere poſſe viderentur, oſtendendo, male ſibi a Chriſtianis obiici, quae ab illis non ſatis intelligerentur, quaeque recte explicita ſanctam et recipiendam vbique doctrinam ſpirarent. Quod qua ratione factum ſit poſtea ediſſeremus, poſtquam philoſophiae nouam reformationem, reſpectu ad philoſophos ceteros habito contemplati fuerimus.

III. Philoſophia Pythagorico-Platonica loco fundamenti electa.

III. Eligebat nempe Ammonius, quam ſine dubio adhuc Chriſtianis legibus parens didicerat, philoſophiam Platonicam, in ſe, iam ad enthuſiaſmum pronam, vt ſuo loco euidenter demonſtratum, ſed ſyncretiſmo religionibus iam patriis et peregrinis dudum adaptatam et a priſtina facie, quam a primo genitore acceperat, valde deformatam, et cum Pythagoricis coniunctam. Hoc vel vnus, qui allatus eſt, Hieroclis locus euidenter probat, et Longinus quoque apud PORPHYRIVM [u] teſtatur, Ammonium inter praeſtantiores Platonicos connumerans. Vnde et Platonem pro ſectae ſuae conditore habebat ſchola haec Ammonii, et Platonicam ſe dici cupiebat, vt luculento ZACHARIAE MITYLENAEI [v] loco, aliisque horum hominum effatis demonſtrari poteſt [x]. Et hinc ratio appellandi iis haeſit, vt communi Platonicorum recentiorum nomine vocarentur, quos reformatos vel Alexandrinos nos dicere diſtinctionis cauſſa a reliquis, quos *ſectione tertia* conſiderauimus, Plato-

t) Cod. CCXIV. p. 283. CCLI. p. 750.
u) In vita Plotini c. 20. p. 128.
v) De opificio mundi p. 189.
x) Vid. quae affert MOSHEM. l. c. §. 10. p. 109. Addi his poteſt EVNAPIVS p. 13. p. 77. p. 188. MARINVS vita Procli c. 10. p. 22. qui locus luculentus eſt. Alia in re nota praeterimus.

Platonicis, maluimus. Hos ſuae ſapientiae conditores, Pythagoram et Platonem ſolos ad illud diuinae cognitionis culmen inter Graecos conſcendiſſe, eumque in itineribus ad barbaras gentes ſuſceptis acquiſiuiſſe eruditionis theologicae theſaurum, quem Zoroaſter, Hermes, Orpheus et huius furfuris alii collegiſſent, iactabant [y]. Hinc cum ipſos antiquiſſimae philoſophiae fontes, quod diſerte tradit IAMBLICHVS [z], inſpexiſſe dicerent, ſcholae ſuae antiquam gloriam affectantes Platonicorum nomen ſeruarunt, confirmati in eo non tantum ſumma, quam in Aegypto Plato obtinuerat, auctoritate, ſed commendationibus etiam doctorum Chriſtianorum, qui propius veritatibus diuinis ab Hebraeis furto ablatis accedere Platonem putabant, quosque adeo reiicere hanc nouam philoſophiam eo minus poſſe credebant, quod Platonici eſſent, cum rectius Henotici vel Syncretiſtae dici meruiſſent, et tota eius ſyſtematis ratio longiſſime a veris Platonis dogmatibus recederet.

IV. Sed cum Ariſtotelica conciliata.

IV. Quamuis vero Platonem, quemque tanquam eius praeceptorem venerabantur, Pythagoram pro duce eligerent, non infimo tamen loco habendus erat Ariſtoteles, magna iam exiſtimatione Alexandriae a Ptolomaei Philadelphi tempore, Demetrii Phalerei opera, gauiſus. Is itaque vt cum Platone in concordiam redigeretur, reſecanda multa, et, tanquam aliena et vtrique philoſopho ex contendendi ſtudio affictа, reiicienda: relinquendus porro Ariſtoteli honos, quod dialecticam elegantius inſtruxiſſet, aſt vindicanda Platoni philoſophia naturalis et ſupernaturalis; quo in capite cum in primariis dogmatibus valde inter ſe diſſentirent Plato et Ariſtoteles, mirae excogitandae erant nugae, et εὑρήματα, quibus licet valde diſtorqueretur vtriusque philoſophi opinio, attamen coire in vnum et conſpirare cogebatur. Vix opus habere haec prolixa demonſtratione putamus, cum allatus Hieroclis locus clariſſime id profiteatur [a]. Nec aliud patitur ſtudium, quod Platonici in Peripatetica philoſophia poſuerunt, qui in dialecticis quidem Ariſtotelem preſſius ſecuti ſunt, vt Porphyrii, Ammonii, Plutarchi, Olympiodori, Themiſtii, Procli, Simplicii aliorumque exemplis liquet: in phyſiologia autem eum cum Platone mira ſententiarum et doctrinarum cataſtrophe conciliarunt, monſtris hypotheſium excogitatis; quibus tanquam machinis diſcordiam inter vtrumque euerterent. Cuius exempla licet pluſcula ſe offerunt, vnum tamen de aeterna mundi generatione mentali in Deo dogma luculentum nobis ſpecimen praebet, quo Plato, mundum genitum eſſe dicens, cum Ariſtotele, aeternitatis mundi patrono, in concordiam conſpirare coactus eſt, licet vtriusque mens et opinio peſſime peruerteretur. Reliquorum philoſophorum concordia facilius poterat ſperari,

y) IAMBLICHVS de myſt. Aegypt. Sect. I. c. 2. p. 3. PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 118. MARINVS l. c. c. 26. p. 60. ſeqq.

z) loc. citat.

a) Conf. PORPHYR. l. c. p. 128.

Digitized by Google

rari, quotquot nempe Platonicis et Ariſtotelicis apte iungi poſſe crederent. Id enim potiſſimum Stoicos tangebat, dudum πυθαγορίζειν καὶ πλατωνίζειν viſos: qui cum moralem philoſophiam maxime excoluiſſent, quo in loco ieiunum ſterilemque Ariſtotelem eſſe videbant, Zenonem Platonicam linguam docuerunt enuntiare, et ſenſus Platonicos fundere, id quod SIMPLICII *commentarium in Epicteti enchiridion* conſulenti erit euidentiſſimum. Scepticorum cum nulla ratio habenda eſſet, et Cynici aperte huius ſectae doctrinae morali inhaererent, vt infra probabimus [b], ſoli reſtabant Epicurei, quibuscum pacem iniiſſe Alexandrinos philoſophos nullibi legimus, et facile credi poteſt, ſi paulo conſideratius ad Epicuream phyſiologiam attendimus. Ea enim relictis in intermundiis Diis, de hominibus plane non ſollicitis, cuncta atomis earumque motui permittebat, nec vllam cum Diis conuerſationem vel cultum, praeter eum, qui beatitati eorum exhiberetur, admittebat, quod non poterat non prorſus euertere ſyſtema horum hominum, qui in hac Deorum συνεσίᾳ, et operibus inde prognatis, inque enthuſiaſmo et deificatione (ſit verbo venia) animae ſummum philoſophiae cardinem verſari credebant. Haec ridebant quidem Epicurei, et hos philoſophos Pythagoricos, tanquam impoſtores traducebant, vt LVCIANI [c] exemplo patet, aſt ab illis quoque tanquam athei reiiciebantur, et vbiuis locorum adeo ſupprimebantur, vt exorta hac ſecta exoleuerit fere tota ſecta Epicurea. Ex quo ſyncretiſtico huius ſectae ſtudio rerum peritus facile intelliget, quam male conſultum fuerit ab his hominibus philoſophiae, quae in diſcordiam et diſſidia diſtracta, tantum abeſt, vt coaluerit, vt potius noua inde acceperit vulnera, miſereque vitiata et monſtris opinionum corrupta fuerit. Fuiſſe huius generis philoſophos ex hac ſecta pleroſque cum in earum hiſtoria demonſtratum ſit, nihil his addendum, niſi vt lectorem ipſa eorum de rebus philoſophicis commentaria inſpicere iubeamus, certi, paucarum paginarum lectione, modo ſine praeiudicio acceſſerit, fore de ea re plane conuictum.

Et cum reliquis ſectis.

V. Platonicae vero philoſophiae dum dedita videri volebat gens ſuperſtitioſa, finis quoque eius non ponendus tantum, ſed et obtinendus a philoſophis dicendus erat. Nempe Platonem intuitionem intelligibilium et poſtea ipſius primi intelligibilis, ſummi nempe Dei, pro vltimo fine philoſophiae et apice omnis felicitatis poſuiſſe, ex iis quae *tomo primo* de Platonis philoſophia fuſe diſſeruimus, exque libris *de republica* abunde notum eſt. Hoc potiſſimum cum diuini appellationem honorificam prorſus et philoſopho dignam comparauiſſet Platoni, reformatae quoque eius ſectae eo magis arridebat, quo magis illa ex antiquiſſimorum philoſophorum fragmentis diuiniorem hanc philoſophiae partem ſe didiciſſe iactabat. Hinc diuina haec cognitio et intuitio pro ſummo fine et per-

V. Enthuſiaſmus finis huius philoſophiae.

fectiſ-

b) Conf. EVNAP. l. c. p. 6.

c) In Pſeudomante.

fectiſſima felicitate poſita, totusque diſciplinarum philoſophicarum orbis ei inſeruire iuſſus [d], ipſum autem ſyſtema phyſiologicum ita efformatum, vt tandem non ad Dei tantum intuitionem formalem eſſentialemque, ſed ad ipſam quodammodo deificationem duceret. Quod vt facilius fieret, relicto, quod Plato aſſumſerat, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ab iis ex philoſophia Orientali reuocatum et admiſſum, et per varios emanationum fontes, gradus, naturas, modos, claſſes, totus rerum et viſibilium et inuiſibilium orbis, maxime vero infinita naturarum ſpiritualium et intelligibilium ſeries deducta eſt. Cui cum animus hominis totus ſtatueretur concatenatus, ordo demonſtrandus erat, quo per varios gradus, purgationes, aſcenſusque, liberatus a caducarum et corporearum rerum mole animus ad primum ſuum fontem aſcendere, et tum eius contemplatione, non ideali, ſed intuitiua, indeque orta coniunctione cum Deo, tum conſortio et connexione cum minoribus Diis, iisque ſpiritibus, e quorum numero mens eſſe dicebatur, frui poſſet. Id quod recte Platonicis reformatis tribui, delineatio eorum ſyſtematis poſtea comprobabit. Nos heic loci hoc vnum addimus, virtutes non theoreticas tantum, vt viſum Platoni, ſed theurgicas quoque et humanae ſortis conditionem plane exſuperantes fuiſſe requiſitas, vt nempe diuina agitatione, furoreque aliquo coeleſti excitatus ſibique quaſi ereptus animus, ad extraordinariam cum Diis conuerſationem et commercium aſcenderet, tandemque ad ipſam ecſtaſin, viſionemque per eam DEI eſſentialem pertingeret. Quod non intendere tantum ſapientiam ſuam dicebant, ſed obtinuiſſe quoque viros principes ſuae ſectae, Pythagoram, Platonem, Apollonium, immo ſuae quoque aetatis homines Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Soſipatram, Iulianum, Proclum, Iſidorum gloriabantur. Quod ne operoſe hic probemus, enarratae nobis eorum hominum vitae otium faciunt, in quibus diligenter ad primarium hunc philoſophiae huius characterem reſpeximus, in plerisque eorum vitis τὸν θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, quem affectabant, notantes. Qua de re cum ſupra dictis PORPHYRII vita Plotini, EVNAPII vitae Sophiſtarum, MARINI vita Procli, DAMASCII vita Iſidori tanquam indubitata huius ſectae monumenta conferenda ſunt, quae tantopere de hac re loquuntur omnibus fere paginis, vt vel mediocri attentione praedito pateat, eiusmodi enthuſiaſmum finem, ſcopum, ſummamque omnis felicitatis, hanc philoſophiam poſuiſſe.

VI. Tota philoſophia enthuſiaſmo ſuperſtructa. Platonicum ſyſtema adulteratum.

VI. Ita admiſſo omnis emanationis fundamento et fine, nempe primo ſyſtematis emanatiui principio, quod, quae ex primo rerum omnium fonte effluxere, in eum tandem per varios ordines, gradus et purgationes reducit, totum quoque ſyſtema Platonicum adulterandum, et mutandum, adiiciendumque, et ex aliis ſyſtematibus inſerendum erat, quod apte magis cohae-

d) Legendus PLOTINVS Enn. VI. L. VI. c. 9. 10.

Digitized by Google

cohaerens exſtruebat doctrinae aedificium, quo factum eſt, vt tota fere facie a Platonis imagine deficeret. Aliter enim fieri non poterat, ſi ad hunc finem omnia debebant collineare. Vt itaque ſyſtema enthuſiaſticum ſuo numero perfectum conſtrueretur, materia quoque, quam Plato Deo ex diametro oppoſuerat, ſua quaſi dignitate principii alicuius abſoluti, qua apud Platonem pollebat, priuanda, et praeeunte Aſiatica philoſophia ad vnicum iſtum fontem reducenda, exque Deo fluxiſſe, ſiue ex gremio eius emanaſſe dicenda erat, vt poſtea probabimus. In diuinis autem noua fontium ſpiritualium trinitas excogitanda, vel ex variis potius emanantium principiorum, quae orientalis philoſophia iactabat, colligenda et contrahenda erat, ad quam illa principiorum ternio, quam in phyſiologia ſua ſuppoſuit Plato, tanquam ad archetypum, fontemque primoprimum ſe haberet. Inde enatus mundus idealis, et anima mundi ὑπερκόσμιος, totaque illa mataeologia de qua prolixe, ſaepe ſine ſenſu et lumine, garriunt. Sed et animus ex illo fonte deriuandus, aliter quam Plato praeceperat, qui ex anima mundi decerptum dixerat, quod ne obſtaret, vox quidem relinquenda, ſed excogitanda metaphyſica quaedam anima mundi ſupramundana, qui fons eſſet vere diuinus animorum. Qua diuina origine animi poſita ſequebatur, quo magis a primi fontis natura res diſtarent, eo deterioris eſſe conditionis, hinc materialitas ab eſſentialitate, vt ait IAMBLICHVS [e], diuiſa cauſſa mali, facta, corpusque, et, quae illud comitantur, affectiones et paſſiones vt poena hominis carcerque, ei tributae, a quarum conſortio et motibus liberandus et eripiendus animus, et variis virtutum gradibus et claſſibus ita praeparandus dicebatur, vt ex his vinculis tandem ereptus ad intelligibilium contemplationem aſcendere Deumque ipſum intueri poſſet. Qua de re infra plura dicemus. Tantopere vero hunc ſibi enthuſiaſmum cordi haec ſecta habuit, vt quod Plato poſt hanc demum vitam fieri poſſe ſtatuebat, viuis adhuc philoſophis obtingere poſſe hi pſeudo-Platonici contenderent, immo anteſignanis in ſua ſchola obtigiſſe gloriarentur, vt ſupra exemplis probatum: qua de re prolixe nugatur PLOTINVS [f], cui tantopere hic enthuſiaſmus deamatus fuit, vt vix verba inueniret, quibus intimam iſtam coniunctionem et intuitiuam felicitatem depingeret, quem eo potiſſimum loco legendum commendamus, vt quam craſſus enthuſiaſmus his hominibus placuerit, recte intelligatur. Quin ne materia quidem extra Deum relinquenda erat, cui maleficam et contrariam bono naturam Plato tribuerat, ſed ea quoque iſtius enthuſiaſmi particeps dicenda. Ait enim IAMBLICHVS [ff]: *ipſam quoque materiam, cum ab ipſo opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſendam eſſe, aptam ad Deos ſuſcipiendos: nihil enim eſſe, quod prohibeat ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora, et materiam non expertem facere quicquam*

e) De myſter. Aegypt. S. VIII. c. 3. p. 159.
f) l. c. Enn. IV. L. 3. PROCLVS in Theol. Plat. L. I. c. 24.
ff) l. c. S. V. c. 23. p. 158.

quam ſuperiorum participationis. Quae vt a genuina Platonis mente longiſſime recedunt, ita Alexandrinos Platonicos multo magis quam Platonem, in aſſerendo enthuſiaſmo inſaniuiſſe, produnt. Quod tamen ne mox incurrat in oculos non initiatorum, flectebatur interdum ad receptam de ſede beatarum animarum poſt mortem doctrinam, et animis tantum in choro coeleſtium locus aſſignabatur, vt ex carmine in Plotini manes diſci poteſt [g]. Aſt haec ἐξωτερικῶς tantum dicebantur, et reuera hunc ſenſum habebant, reuerti animum in fontem ſuum. Quod praeter morem ſuum clariſſime explicat PLOTINVS [h], monens, *animam non centrum tantum ſuum, ſed et centrum aliquod centrorum omnium quaerere, in quod omnia quaſi centra concurrunt, ſemperque reuolui circa idem, non tamen aſſidue aſpicere ipſum, et tamen ei adhaerere; non tamen in ipſum ſemper conuerti, ſed quando in eum prorſus inſpiciat, illique tunc demum finis optatus requiesque contingat, agens diuinum circa illum chorum, in quo inſpicit fontem vitae, fontem mentis, entis ipſius principium, boni cauſſam, radicem animae, quae non ita ex Deo effluant, vt eum comminuant.* Huic fini ſubordinata tota moles mediorum enthuſiaſticorum, quam haec ſchola tam operoſe commendauit, quaeque tota eo tendit, vt ita homines in diuinam naturam commutarentur. Qua de re infra plura dabimus, haec enim ſufficiunt, vt demonſtretur, enthuſiaſmum, a Platonicis Alexandrinis pro ſummo philoſophiae fine, electum coëgiſſe infauſtum philoſophorum genus, vt multoties a Platone deficerent, eumque temere adulterarent.

VII. Cauſſae electi enthuſiaſmi.

VII. Incidiſſe Alexandrinam hanc Platonicorum ſcholam in enthuſiaſmum, et ad eiusmodi deliramenta fuiſſe delata, quorum abſurditatem et falſitatem mens ſobria, et iudicare acuteque cernere apta ſine negotio detegit, mirandum non eſt. Ita enim et patriae genus, et educatio, et exempla, et circumſtantiae externae et internae ferme omnes poſtulabant. Originem haec ſchola cepit ab Aegyptiis, quorum ingenia ad ſuperſtitionem et qui plerumque eam comitatur, enthuſiaſmum fuere promptiſſima, et natura prorſus procliui: vnde cum in Deorum cultu prorſus inſanirent, ad eam potiſſimum felicitatem adſpirabant, vt commercio cum Diis fruerentur. Qua de re, cum AMMIANI MARCELLINI et Geographi veteris teſtimonia ſupra iam citauerimus, in probanda re ex Aegyptiacae philoſophiae hiſtoria nota moram non nectimus. Ab Aegypto diffuſa ad Syros, et Aſiaticos eiusdem fere generis homines leues, facileque rebus diuinorum ſpeciem prae ſe ferentibus capiendos ſimilibusque nugis iam repletos offendit, qui quo leuiores erant animo, eo facilius ſe ad ſpem tantam componebant. Accedit, quod plerique ex his philoſophis temperamento vterentur melancholico-ſanguineo [i], quod faciles imaginandi

g) PORPHYR. vit. Plotin. c. 22. p. 134.
h) l. c. p. 767.
i) Fatetur id AMMIANVS Lib. XXII. c. 16.

Digitized by Google

nandi facultatis modus extra oleas vagantes capit, ſemelque iſta animi potentia a via declinante, non ad extraordinaria tantum ſimulacra et imagines in cerebro efformandas aptum eſt; ſed in furorem quoque interdum degenerat fanaticum, tandemque in ecſtaſes delabitur: qua de re, qui humani animi facultates viresque phyſica ratione enarrarunt [k], audiendi ſunt. Hanc ineptam ad veram philoſophiam animi diſpoſitionem plerumque generaſſe enthuſiaſmum, probauerunt, qui de hoc animi vitio curioſe diſquiſiuerunt. Aſt eam inhabitaſſe plerosque horum philoſophorum, in eorum vitae hiſtoria planiſſimum fecimus. Cum itaque et patrii mores, et genius gentis, et natura atque temperamentum ad eandem concurrerent metam, qui mirum eſt, eos in enthuſiaſmi amorem ſtudiumque exarſiſſe? Accedit praeterea, quod eundem ſcopum, licet paulo modeſtius, ſeruauerat, et obtinendum ſibi conſtituerat Academia Platonis, confirmata in eo, Pythagorae principiis, quae acceperat. Huic illi vero ſe tradiderant ſectae, eo quod reliquis melius de diuinis ſentire videretur, qua in re naturalis animi diſpoſitio illa inſtitutione valde adiuta eſt. Cumque philoſophia Orientalis miris ingenii deliramentis eiusmodi principiorum ex Deo emanationem, et animi ad eam reductionem ipſa quoque ſtatueret, eaque Platonicis doctrinis immixta nouam rei faciem conciliaret, non poterant non ad enthuſiaſmum ruere homines exigua iudicandi facultate praediti, phantaſiae autem fertilitate et luſibus praeter modum abrepti. Sed et alia his acceſſit cauſſa ex vitae genere, quod plerique ſectabantur. Eo enim res deuenit poſt natum Saluatorem hominum, vt, cum antea ſacerdotes a philoſophis diſtinguerentur, ruinam tandem minante ſuperſtitione templorum, ararum, ſacrificiorum cura commendaretur philoſophis Pythagoricis et Platonicis, vt eo fortius contra Chriſtianos aggreſſores auitam religionem tuerentur. Cuius rei probationem vel vna Apuleii vita, vel Apollonii hiſtoria, vel Eunapii vitae ſatis ſuperque exhibent. Hoc vero vitae inſtitutum quid vel requirebat melius, vel patiebatur facilius, quam enthuſiaſmum talem, qui aquam porrigeret ſuperſtitioni, templis, aris, focisque, oraculis et his ſimilibus enutritae? Quae omnia tamen mirum in modum aucta ſunt, cum Chriſtianae religioni opponeretur noua philoſophia, habitum diuinum ementiens, de qua re mox plura differemus, vnum hoc dictis prius adiicientes, indolem harum gentium, ex quibus prodiere hi philoſophi, ad fraudes et mendacia praeſertim in arroganda ſibi Deorum cura, cultu, apparitione, et his ſimilibus, praeter modum inclinaſſe, et hoc nomine dudum fuiſſe infamem. Quod qui negat, aut hos homines Aegyptios, Syros, Cilices, Cappadoces, fuiſſe, aut, has nationes eo nomine male audiiſſe, ignoret, neceſſe eſt, certe negari in re nota non poteſt.

VIII.

k) Legendus MALEBRANCHE de la recherche de la verité, L. II. P. II.

VIII. Philoſophia orientalis ſibi vindicata.

VIII. Inualuiſſe circa ea tempora, quibus philoſophia Platonica in Aegypto caput extollere coeperat, in Aſia philoſophiam quandam Orientalem, ſupra monuimus, oſtendemusque infra, vbi de ea paulo curatius agendum, eam in enarrandis diuinarum emanationum genealogiis, conſtituendisque variis ſubſtantiarum aeternarum, ſiue, quo nomine vocabant, aeonum, claſſibus earumque ad generandum hunc mundum viſibilem, concurſu occupatam de origine et natura materiae, indeque exorti mali multa obſcura et humani ingenii captum tranſcendentia praecepiſſe, eam vero mature Alexandrinis philoſophis innotuiſſe, et ex parte in Aegyptiacum et Platonicum ſyſtema receptam fuiſſe, ſuo quoque loco obſeruatum eſt [l]. Qui philoſophi Orientales cum Zoroaſtris aliorumque ex Aſiae philoſophis dogmatum librorumque participes ſe eſſe iactarent, non tantum hanc ſibi gloriam vindicarunt Platonici, vt a Zoroaſtre et Chaldaica philoſophia, ſuum ſyſtema Pythagoram atque Platonem in itineribus inter barbaros accepiſſe dicerent, ſed et cum Aegyptiaca veteri coniungerent, Hermetica crepantes, vt eo magis domi quoque fidem inuenirent [m]. Id quod anſam dedit hominum generi ſupra modum audaci, varios libros, quales Orientales quoque philoſophi circumferebant, excogitandi et ſupponendi, qui ad hos veteris philoſophiae patriarchas referrentur. Quod cum facerent etiam haeretici ex antiqua illa, vt putabatur, philoſophia Orientali progreſſi, et imprimis qui ſublimiorem ſibi de diuinis notitiam vindicantes, Gnoſtici dicebantur, cumque illi, Pythagoram et Platonem veros philoſophiae huius diuinioris ſenſus fontesque non ſatis aſſecutos fuiſſe dicerent, magna inde inter hos homines et Platonicos Alexandrinos controuerſia exorta eſt, vtraque parte de genuina librorum a ſe iſtis philoſophorum anteſignanis tributorum veritate, deque vero ſenſu philoſophiae Chaldaicae atque Hermeticae diſputante, ſibique vindicante [n]. Cuius diſputationis exemplum inter Plotiniana ſcripta hodie ſupereſt, quod *contra Gnoſticos* Porphyrius inſcripſit [o], in qua horum hominum deliramenta acute nec infeliciter refellit, mundumque a cauſſa inferiori eaque mala conditum non eſſe diſputauit. Quae concertationes, cum et Chriſtianorum doctorum bella accederent, magnam vim horum haereticorum ſuppreſſere quidem, et ex parte eradicauere, nihil tamen melius exhibuere, ſed multo praeſentius venenum propinauere, quod eo magis nocebat, quo magis parum a veritate abeſſe magno inter Chriſtianos doctores numero placebat.

IX. Attemperata Chri-

IX. Maiora adhuc momenta habuit ſecta et philoſophia Alexandrina reſpectu ad Chriſtianam eccleſiam habito, cui tanta vulnera inflixit, totque

l) Tomo I. L. vlt. c. vlt.

m) Videnda de hac re loca notabilia EVNAPII in Aedeſio p. 61. PORPHYRII l. c. c. 16. p. 116. MARINI vit. Procli c. 28. p. 67. IAMBLICHI de myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 107.

n) PORPHYR. vita Plot. c. 16. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 304.

o) Enn. II. L. IX. p. 199. ſeqq. Gnoſticorum tamen nomen non habet Plotinus.

que morbos contraxit peſtilentiſſimos, vt non vllam fere haereſin illi tantopere nocuiſſe merito dicendum ſit, nihilque magis vel euangelii curſum impediuerit, vel doctrinam puriorem corruptelis perdiderit nefandis. Quod vt heic quoque loci tangamus, rei neceſſitas poſtulat, quamuis ad ſacram potius, quam philoſophicam hiſtoriam pertineat, cum deteſtabilis philoſophiae huius ſectaeque genius ſine his intelligi ſatis nequeat. Paucis itaque rem totam comprehendemus, commendata, ea de re, quam ſupra laudauimus, Ven. Moshemii commentatione, cum iis quae ſupra iam hac de re diſſeruimus, conferenda. Et prima quidem huius rei cauſſa apud ipſum Ammonium Saccam quaerenda eſt. Hic, vt ſupra diximus, parentibus Chriſtianis genitus et Alexandriae educatus eſt, quo tempore in celebri illa ſchola catechetica Clemens Alexandrinus vel Pantaenus docebant. His doctoribus cum valde arriſiſſet doctrina Platonica et Stoica, arctiori inter ſe nexu copulata, et cum aliis eclectico modo conciliata, vt *tomo tertio*, vbi de iis agendum, dicetur, dubium non eſt, Ammonium praeter Chriſtianae doctrinae capita etiam huius philoſophiae praecepta, a philoſopho quodam vel Chriſtiano, vel quod veriſimilius nobis videtur, gentili quodam Alexandrino didiciſſe, quam in ſyncretiſmum aliquem iam eo tempore inclinaſſe, aliquoties monuimus. Is cum animo relinquere ciuitatem Chriſti, quibuscunque demum ex cauſſis, ſtatuiſſet, nouamque condere religionem, vel Platonicam potius reformare philoſophiam ſuſcepiſſet, non tantum tollendis, vt ſupra diximus, diſſidiis philoſophorum animum applicuit, ſed et nouam, quam mente agitabat, ſectam, ita ordinandam cenſuit, vt quae ex Chriſtianis dogmatibus recipienda putaret, illi attemperaret, quae vero intolerabilia ei viderentur fortius ſupprimeret, et, cum patriam religionem, legibus imperatorum tum ſtabilitam, a Chriſtianis expelli ſenſim et ruinam minari cerneret, id ſibi negotii datum eſſe crederet, vt tanto malo omnes vires opponeret. Quod eo facilius illi fuit, quo magis adhuc inter Chriſtianos verſatus, modum, quo Chriſtiani ſuperſtitionem oppugnabant, Diisque gentilium eorumque ſacerdotibus bellum indicebant, cognouerat, et apologias doctorum Chriſtianorum legerat, indeque cauſſas decreſcentis ſuperſtitionis gentilis et victoriarum Chriſtianae doctrinae late graſſantium intellexerat: quibus opponere ſe, et curſum relictae religionis ſiſtere, nouum tamen et non minori applauſu recipiendum ſyſtema condere in animum inducebat. Cauſſas vero decreſcentis cultus gentilis deprehendebat varias. Obſtabat ſeruandae religioni patriae inſana et deteſtabilis ſuperſtitionis facies, quae omnem quidem orbem gentilem, maxime tamen Aegyptum ita deformauerat, vt non Chriſtianorum tantum doctorum obiectionibus, ſed ipſis quoque philoſophorum gentilium, praecipue Scepticorum et Epicureorum ſcommatibus tota exponeretur. His philoſophi, qui cuſtodes eſſe debebant diuinioris veritatis, tantum aberat, vt mederentur, vt infinitis potius diſſidiis de

ſtianorum rationibus.

de Deo deque capitibus ſublimioribus ſe turpiter darent, et in propria viſcera saeuientes iucundum Chriſtianis victoribus praeberent ſpectaculum. Magna quoque philoſophorum et ſacerdotum pars vita peſſima et omni malitiae genere inquinata, quam parum ſanctitatis ſuis praeceptis ineſſet, demonſtrabat. Tandem et pulchre videbat Ammonius, tot eſſe de rebus diuinis quaeſtiones, quae ſoluere recepta religio non poſſet, vt multi vanitate eius adducti Chriſtianis doctoribus aures aperirent. His, quas ex ipſa gentilium parte exoriri videbat, difficultatibus cauſſae accedebant plurimae a Chriſtianae religionis indole et doctorum eius diligentia ſtudioque eam propagandi ortae. Inter quas merito miraculorum gloriae primas partes tribuimus, quae eo tempore, quo Ammonius ſacra Chriſtiana deſeruit, paſſim adhuc ſplendebat; certe, eorum quibus ſuffulta lex Ieſu Chriſti per omnem orbem ipſis miraculis miraculoſius propagata erat, certiſſima et attonita omnium, etiam gentilium, animis inhaerebat memoria. His iungenda inuicta argumentorum pro Chriſtianae religionis veritate ſeries, a veritate, ſanctitate, et puritate doctrinae moralis deſumta, quam et vitae innocentia et martyrii gloria innumeri IESV CHRISTI teſtes roborauerant. Quibus omnibus vt idoneis remediis occurreret Ammonius, ducemque ſe aliis praeberet, ad abſoluendam feliciter, quam exorſus erat telam, ita rem, teſte tota huius ſectae hiſtoria inſtituit, vt, quam ſuſceperat philoſophiae Platonicae reformationem, huic potiſſimum ſcopo attemperaret.

X. Superſtitionis facies picta et emendata.

X. Nempe ita conſilium iniit nouae philoſophiae pater Ammonius, vt abſurditatem deteſtabilem ſuperſtitionis gentilis reformatae philoſophiae beneficio, quantum pote, tolleret, et rationalem magis ſignificationem ineptiſſimis ſacris et cultui irrationali induceret. Qua in re patriae ſuae exemplis adiutus eſt plurimis; cum hierophantae iam olim Graecae philoſophiae praeceptis imbuti philoſophicas interpretationes turpiſſimae, quae in Aegypto regnabat, ſuperſtitionis dediſſent. Vt itaque nefandae doctrinae cultuique diuino, praecipue vero theologiae paſſim receptae meliorem colorem induceret homo aſtutiſſimus, ad allegoricam explicandi methodum, cui a multis iam ſeculis ſumma deuotione adhaeſerat gens Aegyptiaca, confugit, eiusque beneficio alios longe ſenſus populari religioni, quam deſerere, et publica auctoritas, et munera, quibus illi homines praeerant, et emolumenta, quae ex ea capiebant, vetabant, affricuit, et vt aſſeclae paria ſuſciperent, fecit. Id quod duplici modo ab iis factum eſt. Primum, certum Deorum ordinem quem requirebat ſyſtematis emanatiui ab his philoſophis recepti indoles, ſtatuebant, et ſummum quidem Numen, abyſſum omnis diuinitatis, fontemque rerum omnium, ipſumque praeſtantiſſimum bonum eſſe dicebant, aſt hunc in profundo eſſentiae ſuae oceano latere contendebant; cumque ex hoc inexhauſto mari innumeros deos, genioſque effluxiſſe aſſererent, illis

Digitized by Google

illis rerum omnium adminiſtrationem in hoc terrarum orbe tribuebant, diſtributis ita a ſummo rege miniſtris per omnes prouincias, vt variis locis, muneribus, atque operibus praeficerentur. Haec itaque numina immenſum illud, quod inter ſummum Deum et homines intercederet, χάσμα replere aiebant, et catenam aliquam efficere, omnia replentem, quibus et Dei ad homines beneficia, et hominum ad Deum preces et ſacrificia perferrentur. Haec numina populos adorare merito, cum ſupremum quidem Numen ob infinitam profunditatem paucisſimis attingere liceat. Nec alium ſenſum ſubeſſe vetuſtisſimis theogoniis et poëtarum fabulis; modo arcani ſenſus rite eruerentur, recte itaque vniuerſi terrarum orbis religiones, in vnam quandam conflari poſſe, et vere ſapientem theologiae antiſtitem de omnibus prorſus religionibus ſollicitum et vniuerſi mundi ſacerdotem eſſe debere. Non habere itaque Chriſtianos, quae gentilibus obiicerent, cum et ipſi ſanctiores ſpiritus Dei eſſe miniſtros dicerent: certe ab obiecta abſurditate receptam religionem eſſe liberandam, et quae abſurda videntur, philoſophice explicanda. Semel tantum PORPHYRII [p], IAMBLICHI [q], PROCLI [r] ſcripta inſpici opus eſt, vt de veritate huius rei conſtet. Hoc aſſumto dogmate palliabatur philoſophico integumento turpisſima omnium gentium ſuperſtitio, et cum noua philoſophia, in hoc potisſimum doctrinae capite excellere cuperet, occaſionem dedit philoſophis Platonicis infinitas comminiſcendi nugas, et in ſacris his obſeruandis mire inſaniendi. Cuius exemplum vel vnum Proclum, vel Iulianum etiam, licet imperio admotum, conſiderari volumus. Ita vero et temperamento horum hominum melancholico, et ſuperſtitioni, in qua erant educati, et honoribus atque exiſtimationi, quam apud numinum cultores conſequebantur, et commodis etiam ex miniſterio Deorum, cui ſe addicebant, valde conſultum videbatur: et haec rationalis religionis facies habebatur, quae omnes vna homines ſub vno ſupremi Dei imperio iungeret, cui non poſſet diſplicere haec cultus diuini varietas, eo quod reuera vna tantum eſſet religio [s].

XI. Philoſophorum disſidia ſublata.

XI. Quod ad eludenda Chriſtianorum tela Ammonius et aſſeclae ſuſceperant religionum omnium inter ſe conciliandarum conſilium, illud etiam ad retundendas, quae a diſcordia et diſſenſionibus philoſophorum petebantur a Chriſtianis, obiectiones mire valebat. Reiecta enim Epicurea phyſiologia, illis non minus, quam Chriſtianis doctoribus, inuiſa, in eo neruos intenderunt omnes, vt maxime Platonem et Ariſtotelem inter ſe conciliarent. Quod cum propter philoſophos quoque, vt ſupra monitum ſuſcepiſſent, ad excipienda et retundenda Chriſtianorum

 tela

p) Περὶ ἀποχῆς L. I. §. 57. p. 49.

q) De myſter. Aegypt. S. V. c. 25. p. 140. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 42. ſeqq. MARINVS in vita Procli c. 19. p. 47. c. 29. p. 71.

r) Loco ſupra cit. add. OROSIVS Hiſtor. L. VI. c. I. p. 416. AVGVSTIN. ep. 16.

s) Conf. PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. VI. c. 3. p. 232. SVIDAS in Timaſio T. III. p. 470. Celſus apud ORIGEN. L. VIII. p. m. 403. THEMISTIVS Orat. XII. p. 157.

tela in iis potiſſimum doctrinae capitibus applicare tentatum eſt, quae de Deo, deque rebus et operibus diuinis praecipiebant. In quibus cum toto coelo inter ſe diſtarent philoſophi ambo, et Plato ſaniora Deoque digniora praecipere, etiam inter Chriſtianos, multis videretur, mira adhibita dogmata, et admotae machinae portentoſarum explicationum, in cerebris otioſorum horum hominum enatarum, et praeciſionibus mentalibus ac abſtractionibus metaphyſicis tanquam fundamentis ſolidiſſimis ſuperſtructarum, quibus ſana omnia apud vtrumque, et concordia prorſus eſſe demonſtraretur. Syncretiſmum itaque hunc Platonico-Peripateticum etiam Chriſtianorum in damnum excogitatum fuiſſe, recte viderunt et notarunt viri docti [r].

XII. Vitae philoſophorum ſanctae Chriſtianis oppoſitae.

XII. Sed et ſancta et integra Chriſtianorum vita ne amplius obſtaret, vel obiiceretur, hominesque ad amplectendam eam doctrinam alliceret, quae non ſanctiſſimam tantum vitam praeciperet, ſed et efficeret, remedium ab Ammonio et ſociis excogitatum eſt. Semel enim conſtitutis philoſophiae moralis fundamentis ſeuerioribus, de quibus mox dicendum, vehementer vitae ab omni corporis contagio, et affectuum inſultibus liberae conditionem vrgebant, et non purgationem tantum mentis a corporeae molis inquinamentis iniungebant, ſed virtutes quoque ſummas theoreticas, intuitiuas, theurgicas, quas infra explicabimus, commendabant, iisque ad vacuitatem ab omni paſſionum impetu, et ad ipſam Dei intuitionem peruenire philoſophiae alumnum poſſe, ſtatuebant. Quod licet nugas ingenii luxuriantis et tricas nectentis ſaperet, attigiſſe tamen mentiendum erat feliciſſimam hanc diuini generis ſucceſſionem, hosque ſectae iſtius philoſophos, dicendum, per omnes virtutis et ſanctitatis gradus ad ſupremum fuiſſe enixos. Teſtes volumus vitas omnes, quotquot hac ſectione enarrauimus, maxime vero Procli, cum nemo eorum tantopere in hoc argumento inſaniuerit, quam Marinvs. Ita vero inueniſſe ſe, non quod pueri in faba, putabant homines vaniſſimi, rati, Chriſtianos has ſuas de virorum ſectae ſuae ſanctitate fabulas tanquam oracula excepturos, nec fraudem olfacturos. Quae apud eos fiducia tanta fuit, vt in aſſerendis philoſophorum virtutibus ne mendaciorum quidem tenerent memoriam, ſibique ipſis turpiſſime contradicerent: id quod multis Eunapii, Marini et Damaſcii exemplis in antecedentibus fecimus manifeſtiſſimum.

XIII. Receptae doctrinae Chriſtianorum.

XIII. Eſſe doctrinas inter recepta philoſophiae dogmata haud paucas abſurdas et ſecum non conſiſtentes, deficere etiam multa, quae haberet Chriſtiana religio, multoque elegantius et vero propius doceret, negare Ammonius non poterat, ipſe his ſacris innutritus, et Chriſtianorum quoque diſcipulorum, quos habebat, teſtimonio et iudicio facile conuincendus, quamuis ſectatores hanc Chriſtianae religioni gloriam denegarent, re ipſa tamen Ammonii ſyſtema ſequentes. Ne itaque ſe meliores et dignio-

r) Iac. Thomasivs Orat. XI. p. 337. Ben. Pererivs de comm. rer. nat. principiis L. IV. c. 10. p. 238. Moshem. l. c. §. 16. p. 127.

digniores Deo partes reliquiſſe, deteriores vero et indignas et a vero magis alienas elegiſſe videretur, et fortius Chriſtianis obiectionibus obuiam iret, duplicem viam elegit, quam et aſſeclae ingreſſi ſunt. Primum enim veritatem non vni prorſus ſectae alligatam tenebat, ſed inter omnes diſperſam et colligendam eſſe, nec, vt ait LACTANTIVS *, *vllum philoſophum tam fuiſſe inanem, qui non viderit ex vero aliquid*, dictabat; nec omnia quoque inuenta eſſe putabat, vt non poſſit aliquid adiici. Quamuis itaque Platonem diuinum putaret Ammonii ſecta, non tamen ſibi religioni duxit, vbi eum nimis a Chriſtianorum obiectionibus premi vidit, ab eo recedere, et vel mutare, vel detrahere vel addere aliquid. Id quod imprimis Porphyrium feciſſe, luculenter teſtatur AVGVSTINVS *, alios vero ex hac ſecta non magis refugiſſe, inſtituta ſcriptorum eorum cum Platone docebit comparatio. Altera, quam, vt huic malo obuiam iret, elegerat via, ea fuit, vt quae praeſtantiora et excellentiora Chriſtianorum eſſent dogmata, quam vt negari reprobarique poſſent, ea, tacito quidem conſilio, ſurriperet, ſuoque ita recocta et reficta ſyſtemati innecteret, vt Chriſtiana quidem videri, ſuisque placitis obeſſe nequirent, et tamen eam omnem, quam Chriſtiani tantopere extollebant, doctrinam exhibere poſſent. Reliqua quae aptari ſuo doctrinae aedificio nullo modo poterant, imitatione, et ſimilitudine verborum et ſententiarum exprimere ſtudebat, vt ita expilata quaſi Chriſtianorum caſtra in triumphum ab iis ducerentur, haberetque Alexandrina Platonicorum familia, quibus plumis alienis ſuperbiret. Latum hic ingredi liceret campum, ſi id ex philoſophorum horum libris demonſtrari inſtitutum locusque pateretur; aſt haec prolixiora ſunt, meliusque in huius ſectae libris obſeruantur. Teſtem tamen volumus, doctrinam de tribus in deitate perſonis diuinis, et de creatione ex nihilo, quam vtramque non quidem recepere Alexandrini philoſophi, accommodarunt tamen ſuo ſyſtemati, indeque tres hypoſtaſes archichas, et eductionem materiae ex nullo praeexiſtente, praeter Deum, ſubiecto excogitarunt. Plura dabit philoſophia moralis recentiorum Platonicorum. Adiri vero etiam poteſt acutiſſimus MOSHEMIVS y, qui multis exemplis rem totam egregie docteque illuſtrauit.

XIV. Chriſtus numero philoſophorum adſcriptus.

XIV. Nihil tamen obſtare magis receptae ſuperſtitioni, gentilemque cultum fere omnem euertere videbatur, quam miracula, quae ſanctiſſimus Saluator eiusque legati, quique in eius nomen crediderant, coram innumeris teſtibus edidere. Ea negare velle, idem fuiſſet ac inſanire, adeo totus fere orbis de eorum veritate in teſtimonium conſpirauerat; aſt praeſtigiis quidem annumerabant irriſorum vnus et alter,

 fidem

*) L. VII. c. 7.
x) De C. D. L. X. c. 25. L. XII. c. 10. L. XIII. c. 19.
y) Diſſ. de ſtudio ethnicorum Chriſtianos imitandi Vol. diſſ. Hiſt. eccleſ. p. 330. ſeqq.

fidem vero non inueniebant, cum toto coelo ab impoſturis nugiuendulorum hominum, qui circa iſta tempora in orbe Romano oberrabant, diſtarent. Cum vero, quae iſtis miraculis confirmabatur, doctrina, omnem ſuperſtitionem cultumque Deorum gentilem proſcriberet, aliud excogitandum erat remedium, quo tam validum Chriſtianorum manibus extorqueretur telum. In omnes hic partes verſaſſe ſe infernalem, qui hos miniſtros ſuos inflammabat, hoſtem, dubium non eſt, cum poſt doctrinae ſanctitatem nulla res magis infernalium poteſtatum res peſſundarit, quam miracula. Tandem, vt eſt μυριοτέχνης, non deneganda quidem Ieſu Chriſto eiusque diſcipulis miraculorum gloria viſa eſt, ſed vocanda tamen in communionem gens Platonica, ſpe dulci ſuffulta, fore, vt et auitae ſuperſtitionis cultusque Deorum ſalua maneret integritas, et non exigua inde ad eos redundaret gloria nominis et exiſtimatio. Vt vero arduum imprimis negotium feliciter abſolueretur, artibus multis opus erat. Quas ita inſtruxere homines callidiſſimi, vt, quod in ſe ſtrictum viderant telum, in Chriſtianos conuerterent. Et primo quidem cum inuictis argumentis atque teſtimoniis hiſtoria vitae actorumque Ieſu Chriſti θεανθρώπου eſſet confirmata, et miraculorum ab eo editorum fides tanta fuiſſet, vt imperatorum quoque gentilium oculos gloria eorum perſtringeret, nec ignota eſſent Tiberii [z], Alexandri Seueri [a], Hadrianique [b] de recipiendo in Deorum numerum Chriſto conſilia, concedebat impia natio, Chriſtum ex illo virorum ſapientium choro fuiſſe, qui arctiori cum Diis conuerſatione gauiſi, diuinorum operum edendorum (θεουργεῖν vocabant, et a γοητίᾳ praeſtigiisque malorum ſollicite eſſe diſtinguendum monebant, eo quod hae impurorum ſpirituum auxilio efficerentur,) poteſtatem accepiſſent, adeoque et Deos ſuos Chriſtum coluiſſe ritu magico, et eorum opera miracula edidiſſe. Ita ratiocinatam fuiſſe Ammonii familiam, luculento teſtimonio confirmat AVGVSTINVS [c]. *Quid? inquit, quod iſti vani Chriſti laudatores et Chriſtianae religionis obliqui obtrectatores propterea non audent blaſphemare Chriſtum, quia quidam philoſophicorum, ſicut in libris ſuis Porphyrius Siculus prodidit, conſuluerunt Deos ſuos, quid de Chriſto reſponderent, illi autem oraculis ſuis Chriſtum laudare compulſi ſunt.* Intelligit oraculum illud, quod nobis ſeruauit EVSEBIVS [d], quodque religionis gloriam euidenti ei teſtimonio tribuit. Cui ſimile affertur a LACTANTIO [e] Apollinis Mileſii effatum, quod non minus luculenter Chriſtum in eorum philoſophorum album transſcribit, qui prodigioſis operibus inclaruerunt. Ita enim pronunciaſſe dicitur Apollo;

Θνη-

z) TERTVLLIANVS apolog. c. 5. quod contra Tan. Fabrum, Io. Clericum, Ant. van Dalen vindicat THEOD. HASAEVS pec. diſſ.

a) LAMPRID. in Alex. Seu. c. 29.

b) IDEM c. 43. conf. EVSEB. Hiſt. eccl. L. IV. c. 26. p. 148.

c) De concord. eu. L. I. p. 8. T. III. opp.

d) Demonſtr. eu. L. III. c. 8. p. 134.

e) Inſtit. diuin. L. IV. c. 13.

Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις
Ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκολόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.
Mortalis erat, ſecundum carnem philoſophus, ille miraculoſis operibus clarus,
Sed ſub chaldaeis iudicibus captus armis,
Clauis et palo amaram tolerauit mortem.

Ex his colligebant, teſte iterum AVGVSTINO [f], *Chriſtum neſcio quid aliud ſcripſiſſe, quam Chriſtiani docebant, nihilque ſenſiſſe contra Deos ſuos, ſed eos potius magico ritu coluiſſe.* Id quod eo facilius hominibus perſuadere ſe poſſe credebant, quo celebrior iam haec inter gentiles et peruulgata fuerat opinio, fuiſſe Chriſtum eiusdem generis philoſophum, quales inter veteres Orpheus et Pythagoras, et recentiori tempore Apollonius Tyaneus fuere, ſtupendis prodigiis clari: quae ſententia permouerat Alexandrum Seuerum, vt *inter animas ſanctiores, Apollonium, et Chriſtum, et Abrahamum, et Orpheum, et huiuscemodi Deos haberet* [g]. Aſt his quidem diſerta obſtabant, legatorum Ieſu Chriſti, totiusque ciuitatis eius teſtimonia. Vt itaque illa remouerent, non erubeſcebant cauſſari: *Diſcipulos eius non ſolum de illo fuiſſe mentitos, dicendo illum Deum, per quem facta ſunt omnia, quum nihil aliud, quam homo, fuerit, quamuis excellentiſſimae ſapientiae, verum etiam de Diis eorum non hoc docuiſſe, quod ab illo didiciſſent* [h]. Ridicula quidem haec erant, et prorſus ficulnea, aſt fidem tamen apud illos facile inueniebant, quorum intererat, gentilem religionem ſeruari, hincque quaeri receptae ſuperſtitionis patrocinium. Sane tam certa haec Porphyrio viſa ſunt, vt, narrante alio loco AVGVSTINO [i], pronuntiare non erubuerit: *Chriſtianos Dii pollutos et contaminatos et errore complicatos eſſe dicunt, et multis talibus aduerſus eos blaſphemiis vtuntur.* Et paulo poſt: *Propterea ergo Chriſtiani Diis exoſi: quia quibus fato non fuit noſſe Deum, nec dona a Diis accipere, his fataliter dedit ipſe errore implicari. Ipſe vero pius, et in coelum ſicut pii, conceſſit. Ita hunc quidem non blaſphemabis, miſereberis autem hominum dementiam.* Cui rei vt eo maiorem imperitis fidem facerent, lepidam excogitarunt fabulam, Chriſtum diſcipulos iuſſiſſe a minorum quorundam daemonum cultu deſiſtere: hoc autem eius ſapiens rectumque praeceptum ad tollendum omnem numinum cultum inſipienter Chriſtianos traduxiſſe. Ita iterum Porphyrius apud AVGVSTINVM [k], cuius verba lectori, hic legenda damus, vt genium infamis ſectae eo melius agnoſcat. *Sunt*, inquit, *ſpiritus terreni*

f) loc. cit. p. 18.
g) LAMPRID. l. c.
h) AVGVSTINVS l. c.
i) De C. D. L. XIX. c. 23.
k) loc. cit.

reni minimi, loco quodam malorum daemonum poteſtati ſubiecti. Ab his ſapientes Hebraeorum, quorum vnus etiam iſte Ieſus fuit, ſicut audiuiſti diuina Apollinis, quae ſuperius dicta ſunt: ab his ergo Hebraei daemonibus peſſimis et minoribus ſpiritibus vetabant religioſos et ipſis vacare prohibebant: venerari autem magis coeleſtes Deos, amplius autem venerari Deum patrem. Verum indocti et impiae naturae, quibus vere fatum non conceſſit a Diis dona obtinere, neque habere Iouis immortalis notionem, non audientes et Deos et diuinos viros, Deos quidem omnes recuſauerunt. Plura, cum haec ſufficiant, non cumulamus, alibi legenda [l]. Ita vero, etſi miſere et inepte ratiocinabantur, incautorum tamen oculis glaucoma obiiciebant, vt miraculorum Chriſti radii eos perſtringere ad veritatem amplectendam non poſſent, ſuisque partibus vindicaretur, quicquid diuini ineſſe videbatur Ieſu Nazareni miraculis.

XV. Philoſophis non minora miracula vindicata, quam eſſent Chriſti.

XV. Aſt non tutam ſatis receptam ſuperſtitionem his praeſidiis putabat gens friuola. Copioſiores itaque phalanges educendae in aciem contra Chriſtianos, oſtendendumque erat, fuiſſe inter philoſophos, maxime vero inter ſectae ſuae principes viros, tales, qui non minora praeſtitiſſent prodigia, et a longo tempore miraculorum gloria inclaruiſſent. Ex his enim probari poſſe credebant, philoſophiae, quam elegerant, ſuae hanc quoque vindicari poſſe gloriam edendi θαυματέϛερα et humanas vires excedentia, nec ſtatim deorum ſuperiorum numero inferendos eſſe illos, quos iſta diuina virtute induiſſent Dii, amicos ſuos, ſed in album tantum virorum ſapientiſſimorum, commercio cum Diis propiore gauiſorum eſſe referendos, adeoque iuſte accuſari Chriſtianos male reiecti Deorum cultus, quem magni iſti viri non probaſſent tantum, ſed miraculis etiam confirmaſſent. Conſcribendae itaque erant et corradendae magnorum et celebrium philoſophorum vitae, tribuenda illis miracula, vtendumque credulitate populorum et mendaci fama, cuncta in maius augente, vt non minora praeſtitiſſe philoſophos iſtos, quam Ieſum, appareret. Cumque talia, quae de Chriſtianorum doctore principe ſacri hiſtorici narrabant, non poſſent ex veterum monumentis corradi, reliqua mendaciis, fraudibus, et impune fingendi licentia, par erat, addi, augerique et ita incruſtari, vt non diſſimilis ſacris hiſtoriae Ieſu Chriſti annalibus labor exſurgeret. Ad quem finem obtinendum non opus erat peregrinis auxiliis, cum domi abunde adeſſet audaciſſimae familiae, vnde plauſtra prodigiorum congereret: nempe Pythagorae hiſtoria affatim ſuppeditabat materiae. Quae cum iam cano tempore multis fabulis et portentorum narrationibus eſſet mirum in modum aucta, egregium his hiſtoricis campum aperuit impudentiſſima conſcribendi mendacia, et huiusmodi excogitandi miracula, quae et ſplendore,

l) Conf. MOSHEM. l. c. §. 23. ſeqq. p. 144. ſeqq.

Digitized by Google

dore, et magnitudine, et numero prodigia, quae de Ieſu Chriſtianorum Deo narrabantur, aequarent. Conſcripſiſſe hunc in finem, et iisdem rationibus inſtructos PORPHYRIVM et IAMBLICHVM vitam Pythagorae, dudum viris doctis obſeruatum et a nobis *tomo primo* [m] inuictis rationibus demonſtratum eſt. Sed recentiora quoque exempla adducenda erant, ne obiiceretur, ſanctiorem et θαυμάτιον iſtam ſectam dudum intercidiſſe. Eum itaque in finem Apollonii Tyanenſis fabula incruſtata eſt, et praeſtigiator famoſus ita miraculorum gloria pictus comtusque, vt non haberet Chriſtiana gens, quo Ieſu ſuo ſuperbiret. Quod quia capitis huius *ſectione prima* luculenter confecimus, hic repetere opus non eſt, ſed id modo monendum, eo tempore conſcriptam a Philoſtrato Apollonii hiſtoriam, quod in Ammonii aetatem, qua ſecta haec condita eſt, incidit, cuius conſilia poſtea Hierocles et Eunapius ſatis prodidere. Sed maiora adhuc magisque profutura ſuis rationibus curanda erant. Nempe deſinebat ſenſim miraculorum apud Chriſtianos multitudo, ſatis confirmata ſanctiſſimae philoſophiae veritate illis miraculis, quorum fidem reiicere ipſis prodigiis prodigioſius merito viſum erat. Aſt hi homines, qui pudorem omnem poſuerant, genti ſuae noua vindicare τῶν θαυμαςῶν ſpecimina allaborabant, et hunc in finem vitas quoque antiſtitum ſectae ſuae, gentilisque ſuperſtitionis enarrabant, vt potiſſimum eos philoſophiae ſuae patrocinio non minora edere potuiſſe, oſtenderent. In qua re probanda exemplis lectorem detinere, neceſſarium non putamus, ſed ea tantum in memoriam illi reuocamus, quae de PORPHYRII *vita Plotini*, de EVNAPII *vitis Sophiſtarum*, de MARINI *vita Procli*, de DAMASCII *vita Iſidori* in antecedentibus fuſe diſſeruimus. Diligenter enim vbique ad hanc rem digitum intendimus, et quae prodigia de iis narrata ſint, expoſuimus. Ne vero haec ſine ratione dicta viderentur, ipſa haec miracula et ſtupenda philoſophorum opera philoſophiae ſuae beneficio peracta dicendum, et theurgiae fama, quae diu ante inter populorum orientalium ſacerdotes viguerat, ſuis philoſophis vindicanda, totumque huius ſapientiae aedificium ita inſtruendum erat, vt virtutes hae theurgicae, ſi non ſummum ſapientiae apicem, certe proximum conſtituere, et philoſophiae miniſterio ad hanc perfectionem commerciumque arcanum cum Diis peruenire philoſophos poſſe diceretur. Qua de re qui plura noſſe cupit, PORPHYRII *epiſtolam ad Anebonem Aegyptium*, vel IAMBLICHI *ad eam reſponſionem*, quae librum *de myſteriis Aegyptiorum* continet, vel ſolam MARINI *vitam Procli* legat, abunde de veritate eorum, quae ſtrictim attulimus, conuincendus. Quin ne his quidem limitibus ſe continuit impudentiſſimorum hominum ſuperbia, ſed vt longe poſt ſe Chriſti legatos et ſectatores relinquerent, tota

m) L. II. c. 9.

Digitized by Google

tota haec virtus theurgica, et prodigiorum edendorum facultas inter minores philoſophiae ſuae mirabilis partes a quibusdam relata eſt, eo quod inferiorum tantum numinum commercium offerret. Non negamus aliter viſum fuiſſe Iamblicho eiusque diſcipulis. Aſt ſenſiſſe tamen ita Plotinum, Porphyrium et Euſebium Myndium in praecedentibus ex Porphyrii, Auguſtini et Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus. Rationem nempe in philoſophia, quam ducem elegerant, quaerebant, quae cum infinitos fere ſpirituum daemonumque ordines conſtitueret, ad ſummum Numen in profunda Deitatis abyſſo habitans acceſſum pauciſſimis addixit, aſt ſuis virtutibus eo aſcendere poſſe animum recte praeparatum purgatumque ſtatuit, vt ad ipſum Deum iſtum ſine imagine intuendum animus peruenire queat. Ad quem felicitatis apicem ſe perueniſſe Plotinus, Porphyrius, Iulianus imperator, Proclus, iactabant, vt in eorum vitis dictum. Haec Chriſtianorum miraculorum gloriam longe ſuperare credebant, hincque factum, vt non absque contemtu de iis loquerentur, et neſcio quarum fraudum eos accuſarent, qua de re Porphyrii, Iuliani, Libanii in Chriſtianos calumniae exemplo eſſe poſſunt luculento. Tacemus nugiuendulos haec prodigia ſuae virtuti et philoſophiae theurgicae vindicaſſe, ſicque poteſtatem in ſpiritus ſibi arrogaſſe, cum miraculorum edendorum virtutem Chriſtiani non ſibi, tanquam miniſtris, ſed Deo ſoli miraculorum auctori vindicauerint, qua de re tamen plura dicere non licet, videndus vero Cl. MOSHEMIUS [n].

XVI. Fraudes, ſuppoſitiones, mendacia habita licita.

XVI. Eſſe in his vitis philoſophorum Pythagorico-Platonicorum innumera mendacia, contradictiones apertas, et alia prorſus non cohaerentia, accurato adhibito examine, ſole meridiano clarius oſtendimus. Haec iuſto quidem Dei iudicio eueniſſe, dubitandum non eſt, qui in tam peruerſos et abſurdos ſenſus hos homines tradi paſſus eſt, vt immenſum, quod inter lucem et tenebras intercedit, diſcrimen veritatis amantibus pateſceret, ſicque tenebrarum ſerui a filiis lucis diſtinguerentur; aſt aliter euenire non poterat, cum deeſſent nugatoribus vera miracula, nec haberent aliud praeter ſuperſtitioſae et ſimplicis vetuſtatis fabulas et recentiorum praeſtigiatorum fraudes, quibus ad propoſitum ſcopum pertingere poſſent, quam mendacia. Quae licet philoſophum tantopere dedeceant, vt venerabili iſto nomine mendax indignus prorſus recte videatur, inuenerunt tamen tum in ſectae Pythagoreae moribus, tum in Aegypti et orientis conſuetudine, quibus turpiſſimam rem colore imbuerent philoſophico. Antiquiſſimo enim iam tempore inter ſacerdotes Aegyptios (licet aliarum quoque gentium antiſtites ſacrorum ab hac impietate liberari non queant,) pro ſacro quodam canone fuiſſe receptum: licere pia fraude et mendaciis rem ſacram iuuare, Aegyptiacae philoſophiae, ſuo loco a nobis enarratae hiſtoria apertiſſimus teſtis eſt, et Hermeti-

n) l. c. §. 27. p. 155.

Digitized by Google

meticae theologiae nomen, quod imperantium pariter atque ſacerdotum technas populi mentibus religioſo vinculo, tanquam iugum quoddam impoſuit et mendaci Mercurii auctoritate obſequium eius ſibi obſtrinxit, ſatis loquitur, nec negare potuit IAMBLICHVS [o], aſt de Mneui Aegyptiorum rege dudum iam teſtatus eſt DIODORVS SICVLVS [p]. Morem hunc a ſacerdotibus Aegyptiacis didicit, ſtrenueque, vt erat callidiſſimus rerum ſuarum artifex, exercuit Pythagoras, quem, veterum dictis nixi narrauimus, reditum ex ſedibus defunctorum finxiſſe, vt maiorem placitis ſuis fidem conciliaret, dixiſſe etiam, quibus in corporibus anima ſua prius fuiſſet commorata. Quem magiſtri morem tanquam normam receperunt Pythagorei, inter canones ſacros, quos ab eo acceperunt, huic quoque fidem dantes: *Neque de Diis, neque de diuinis oraculis cuiquam eorum, quae ſunt admirabilia, fidem derogandam eſſe.* Quibus, interprete IAMBLICHO [q] hunc quidem colorem addebant: *nobis quidem corporeae qui ſimus naturae, genitique et corruptibiles, adeoque momentanei, morborumque diuerſitati ſubiecti et domus paruitati, et grauitationi verſus centrum, et ſomnolentiae, indigentiaeque et abundantiae, ſtoliditati et infirmitati, animique impedimento atque aliis, quaedam difficilia atque impoſſibilia videri poſſe, quae a Diis fieri queant, qui ipſi omnia poſſint.* Aſt haec dicis tantum cauſſa aſſeruiſſe, haud obſcure prodidit TIMAEVS LOCRVS [r], cuius notabilis ſententia: *Quemadmodum corpora remediis quibusdam morboſis ſanamus, ita et animos falſis ſermonibus coërcemus, niſi ducantur a veris.* Nec alienum ab hoc mentiendi et ſupponendi more fuiſſe Platonem dialogi ipſius ſatis teſtantur [s], in quibus affinxiſſe Socrati, Parmenidi, Protagorae aliisque quos colloquentes introducit, de quibus nunquam cogitauerunt, in eius hiſtoria demonſtratum eſt. Qui vt exemplis ſuis adderet praecepto fidem, *principibus ciuitatis prae ceteris fallere et mentiri licere*, profeſſus eſt, *propter vtilitatem ciuitatis.* His praeceptoribus gloriabantur noui philoſophi, ad horum exemplum ſe componebant; quid mirum, putaſſe eos, fabulis et commentis licere ruenti in interitum ſuum ſuperſtitioni ſubuenire? ſicque mendacio officioſo res diuinas iuuare. Id vero non fictis tantum miraculorum hiſtoriis, ſed libris quoque ſuppoſititiis factum eſt, quos Zoroaſtri, eiusque diſcipulis, Hermeti, Orpheo tribuiſſe iam monuimus, ſuoque loco in *primo tomo* euidenter oſtendimus. Qua in re eo magis confirmabatur peſtilentiſſimorum hominum audacia, quod et orientales philoſophi, et ipſi Chriſtiani doctores pias has fraudes ſibi licere contenderent, magnaque tunc eſſet libros ſupponendi fingendique licentia, de qua tamen in ſacra hiſtoria plura praecipienda ſunt. Pleraque vero notatu digna congeſſit MOSHEMIVS [t].

o) De myſt. Aegypt. Sect. I. c. 1. p. 2.
p) L. I. p. 84.
q) IAMBLICH. protrept. c. 21. p. 136.
r) De anima mundi opuſc. mythol. p. 566.
s) De republ. L. III.
t) Diſſ. de cauſſis ſuppoſitorum librorum inter Chriſtianos Sec. I. et II. Vol. diſſ. hiſt. eccleſ. p. 217. ſeqq.

XVII. Seue-rior et praeſtantior doctrina de Deo diuiniſque exculta.

XVII. Reſtabat Chriſtianae doctrinae praeſtantia atque ſanctitas, quae interno argumento animos ad recipiendum vehementer commouebat, cum gentiles nugae ſua futilitate falſitatem demonſtrarent, et riſu atque ignominia a prudentioribus dignae haberentur. Et hic quoque inueniebat conſilium Ammonius, et condita ab eo ſecta, quod Chriſtianis opponeret. Platonis enim veſtigiis inſiſtentes, qui copioſior fuerat in theologicis, quam phyſicis et moralibus atque dialecticis, inutiles, quod diſerte de Ammonio teſtatur Hierocles, quaeſtiones prorſus eiiciebant, nec de natura rerum, de qualitatibus, de ſyllogiſmis, et his ſimilibus magnifice ſtatuebant, quamuis ea ab Ariſtotele maxime commendarentur. Qua de re luculenta eſt Iamblichi ſententia, cum ab Alypio dialectico ſophiſmate eſſet circumuentus, dicentis [*]: Ἀλλ' οὐχ οὗτόςγε ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴτω τὶ περιττὸν ἐστὶ κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' εἴτι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν φιλοσόφῳ καὶ πρέπουσαν, *alienus a noſtra diſputandi ratione iſte modus eſt, ſi quis in rebus externis praeter alios excellat: ſed ſi virtutum, quibus philoſophum proprie ornatum eſſe decet, copiis circumfluat atque abundet.* Idem de Iſidoro quoque Gazaeo ſupra obſeruatum eſt [x], eum contemta Ariſtotelis philoſophia, quod ratiocinando incederet, diuinis autem notionibus non vteretur, tantum eius faſtidium cepiſſe, vt deguſtata Platonica philoſophia, ne aſpicere quidem eam dignatus ſit vlterius. Horum vero loco grauiſſima doctrinae capita de Deo, de principiis emanatiuis, de animae origine, de ſpiritibus, deque rerum ſpiritualium ordinibus atque modis, et perducenda per iſtam doctrinam anima ad ſummam felicitatem, explicabant, deque his operoſas diſputationes conſcribebant, tantam ſublimitatem affectantes, vt quid ipſi ſcriberent, vix intelligerent, certe a pauciſſimis intelligi poſſent. Qua in re nemo ſuperior fuit Plotino, cuius ſcriptorum maxima pars eiusmodi argumenti generibus abſoluitur, et tantam ſublimitatem affectatam et metaphyſicam ſapit, vt ne Porphyrius quidem eum, niſi poſt longam meditationem intelligere potuerit. Iamblichus autem totum librum ſuum, quem *de myſteriis Aegyptiorum* conſcripſit, argumento diuino dicauit. Porphyrii *ſententias ad intelligibilia ducentes*, Procli *theologiam Platonis*, aliaque huius generis ſcripta tacemus. Deſcendebant quidem ad dialectica quoque et phyſica, ſed ea infra dignitatem metaphyſicorum et theologicorum habebant, et ad haec accurate diſcenda diſcipulos exhortabantur, qua de re ne prolixi ſimus, IAMBLICHI *ſermones protrepticos* legendos commendamus.

XVIII. Sanctior philoſophia moralis reuocata.

XVIII. Tandem et ſanctitatis, quam doctrina Chriſtiana prae ſe ferebat, ita rationem habuit Ammonius et aſſeclae, vt eam philoſophia ſua morali ſi non ſuperare, certe aequare et eandem tenere viam viderentur. Nempe cum in illud potiſſimum conniteretur doctrina Chriſtiana, vt homines

[*]) EVNAPIVS in Iamblicho p. 30. [x]) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 567.

Digitized by Google

mines cupiditatum coeno erepti et a paſſionum imperio liberati imaginis diuinae veſtigia relegerent, et conſtituta ſibi aeternae et beatificae viſionis Dei meta tantae ſpei ſe pararent, officia etiam non ciuilia tantum, ſed ſpiritualia quoque et ſublimioris vitae gnauiter exſequerentur, et carnis deſideria ſupplantando, eam cruci quaſi affigerent, viresque eius eneruarent: mira diligentia ſtuduerunt homines aſtutiſſimi, vt non deteriora vel minus ſancta praecepiſſe viderentur. Hinc grauiſſimae corruptionis, quae hominum inſidet animo, profunditas deplorata, hinc abiicienda corporis vincula inculcatum, hinc extollendum eſſe ad primum ſapientiae fontem animum clamatum, hinc diuinis affectibus pectus imbui iuſſum, hinc virtutes non tantum politicae ſed practicae quoque atque theoreticae exercendae commendatae, hinc ad intuitiuam viſionem anhelandam cuncta relata, hinc perpetuum in corpus eiusque motus etiam naturales bellum odiumque commendatum, hisque omnibus acquirendis preces adhibitae. Nec haec ſobrie tantum et ad coërcendum intra limites ſuos corpus praecepta, et tradita, ſed mirum in modum etiam aucta et exacta, graueque corporis cum anima commercio indictum bellum, extenuatae ieiuniis auſteris vires, inque ſacro Deorum cultu non dies tantum ſed et noctes conſumtae, ſummum Numen hymnis laudatum, et ad ſeueriſſimam diſciplinam cuncta fere reducta, vt diuino ſe totos amore occupatos dici poſſent [y]. Quod ſtudium ſanctitatis praepoſterae tantum fuit, vt et corporis puderet, et coniugium quoque tamquam ſtatus vitaeque conditio impura minus cum ſanctitate philoſophica conſtare poſſe crederetur, quin immo eſſet, qui tantopere inſaniret, vt genitalia ſibi ſecuri eo fine praecideret [z]. Multa a Platonicis Alexandrinis hanc in rem dicta in medium poſſent adduci, ſi in longam diſputationem protrahere liceret orationem, verum horum philoſophorum libros, et imprimis PORPHYRII *de abſtinentia et de ſententiis ad intelligibilia ducentibus*, IAMBLICHI *de vita Pythagorae et protrepticῶν*, SIMPLICII *in Epicteti enchiridion*, HIEROCLIS *in aurea carmina*, hisque ſimiles legenti vbiuis occurrent, et ſine negotio colligi poſſunt. Quibus omnibus ita augendis, vt Chriſtianam theologiam moralem ſuperarent, non dubitabant impoſtores, Chriſtianorum, quos tantopere oderant expilare ſcrinia, et verba atque praecepta referre, ſyſtemati tamen ſuo inaedificata et attemperata, hincque in deteriorem minusque ſanum rapta. „Vnde eleganter monuit doctiſſimus OLEARIVS [a]: horum hominum praecepta ipſius ſcripturae phraſin adeo exacte referre, vt ex illius fontibus ea deriuata eſſe, dubitari vix poſſit. Id vero aemulatione factum „religionis Chriſtianae manifeſtum eſſe, ne quicquam ſcilicet philoſophiae „deeſſe videretur eorum, quibus illa ſeſe maxime hominum animis com„mendare deprehenderetur. Neque ſane alios facile in ornanda ſpoliis

 „hu-

y) Exemplum prae ceteris dabit vita Procli.
z) Damaſcius apud PHOTIVM l. c p. 567.
a) De philoſophia eclectica c. 3. p. 1220. c. 7. p. 1221.

„huiuſcemodi philoſophia diligentiores reperiri, quam qui infenſiſſimo „eſſent aduerſus Chriſtianos animo. Certe Iulianum, Porphyrium et „Proclum, quos peculiaribus ſcriptis Chriſtianiſmum impugnaſſe notum, „diligentiſſimos fuiſſe in imitanda doctrina morum et inſtitutis eorum, „ſcripta illorum loqui.„ Sane Iulianum illa potiſſimum ratione adductum eſſe vt Arſacium pontificem maximum imitari mores et ritus Chriſtianorum, ſacerdotesque ſuos ad exemplum doctorum Chriſtianorum componere iuberet, quod Chriſtiani tam pura ſanctaque vterentur morum diſciplina, ex eius epiſtola ad Arſacium [b] liquet. Tantumque hoc Platonicorum ſtudium pietatis ad Chriſtianorum imitationem fuit, vt et ſingularia deuotionis genera, quae ſpontanea ſanctitas, procedente tempore ſibi elegerat, et ſenſim publice commendauerat, imitarentur. Cuius exemplum vt lector habeat, ea recoli memoria iubemus, quae ſupra de Serapionis vita eremitica, de Procli ſingulari cultu matris Deûm, deque ſacris omnium ſapientum, itemque omnium hominum manibus quotannis factis ſupra narrauimus. Alia multa his ſimilia diligens lector in hiſtoria horum philoſophorum paſſim deprehendet.

Speratum ex hac ſectae conditione emolumentum philoſophiae,

§. XLVI. Dici non poteſt, quam ſibi placuerit ob hanc efformatam Venerem Ammonius, Plotinus, et tota eorum ſucceſſio. Plurimum enim philoſophiae ſtudium adiutum et reformatam puriorem eius faciem eſſe clamabant, orbique gratulabantur, quod diuinitus edocto inſpiratoque Ammonio, melior et praeſtantior ſapientiae vultus, deterſo ſqualore et coeno, quod eum miſere hactenus deformauerat, iterum apparuiſſet. Qua de re magnifica paſſim ſunt Platonicorum Alexandrinorum verba, magnam prae ſe oſtentationem ferentia, vt vel ex ſolo Hieroclis loco ſupra adducto conſtare poteſt. Imprimis iactabundus in hac re oſtentator eſt EVNAPIVS [c], qui non humanae tantum ſapientiae, ſed diuinae quoque gloriam reſtitutam per hos philoſophos vbique fere gloriatur. Tantum vero abeſt, vt attuliſſe eos vtilitatem aliquam vel philoſophiae, vel eius hiſtoriae credi poſſit, vt potius variis modis vtrique nocuiſſe, maxima vero damna rebus Chriſtianorum ſacris intuliſſe fatendum ſit. Quod vt manifeſtum faciamus, cogitari volumus, ipſam philoſophandi rationem, quam Ammonius cum ſectatoribus elegit, Plotinus vero in perfectum iuſtaeque magnitudinis ſyſtema coire iuſſit. Eam ſyncretiſticam fuiſſe, et pleraque Platonis, Ariſtotelis, et Stoicorum placita inter ſe ita conciliaſſe, vt amice conſpirare viderentur, in diuinis vero omnes fere religiones ſuis nugis adaptaſſe, in antecedentibus prolixe docuimus. Magnam vero inde cladem accepit philoſophia, quae cum ſectarum quidem diſſidiis eſſet in partes diſciſſa, multisque controuerſiis et inanibus quaeſtionibus in praeceps acta, exhibebat tamen philoſophorum principum ſyſtemata genuina, ſicque veritatis cupido occaſionem dabat, de cuius-

ſed fruſtra, damnis potius illatis plurimis.

b) Epiſt. LXIX. p. 429.

c) Videſis prae aliis locis praefationem.

Digitized by Google

uis ſyſtematis veritate vel falſitate iudicandi, eligendique, quod rationi videretur quam maxime conuenire veroque eſſe ſimillimum. Aſt haec vnica, quam philoſophia ſectaria exhibere poterat, vtilitas iſta male ſana conciliatione tota corrupta eſt. Cum enim, vt ſyſtemata in vnam eandemque ire cogerentur ſententiam, diuerſus longe et alienus ab auctorum mente ſenſus illis affingendus eſſet, deprauatam prorſus et a vera mente longe abeuntem ſignificationem ſuſcipere coacta ſunt, ita vt ſi hos homines ſequaris, quid genuinum Platonicum, Ariſtotelicum, Stoicum, et, ſi eos audis, Aegyptiacum ſiue Hermeticum, Chaldaicum, Orphicumque ſit, plane neſcias. Non vero aliena modo et a vera auctorum mente longe recedentia exhibuerunt philoſophaſtri peſſimi, ſed cum meliora quoque dare vellent, aſt intelligendi iudicandique viribus, rectaque ad id voluntate non ſatis inſtructi opus aggrederentur, nubem pro Iunone, nugasque inanes et difficiles pro veritatibus vendiderunt, et, quod aiunt, carbones pro theſauro exhibuerunt. Cum enim ſyſtematum toto coelo inter ſe diſſentientium harmonia non aliis remediis poſſet effici, niſi inanium vocum, obſcurarum notionum et praeciſionum metaphyſicarum ſpectris, dici non poteſt, quam repleuerint homines infauſto ſidere nati campum philoſophiae ſpinis et dumetis, quamque larga loliorum ſeges inter infeliciſſima ſemina effloruerit, quam abſurdae excogitatae hypotheſes, quae monſtra opinionum laruaeque ineptiſſimarum aſſertionum fuerint introductae. Cuius rei ſi quis exempla deſiderat, eum vel vnius Procli libros legere iubemus, vt ad quae ingenii luxuriantis ſomnia et deliramenta infelix philoſophus deflexerit, pateat. Sane vna de Deo diisque doctrina in infinitas tricas excreſcens, et neſcio quos ordines numinum innumerabiles nobis offerens, luculento eſſe poteſt exemplo. Quod eo magis auxere Alexandrini philoſophi, quo magis, vt haberent, quod in tanta verae ſapientiae inopia, blaterarent, ingenii fertiliſſimi quidem, aſt nulla iudicii lege intra limites coacti habenas laxantes Phaëtontis inſtar, per immenſa cogitationum inanium ſpatia diſcurrerunt praecipites, et notiones ſimplices atque claras inaudita ſubtilitate diſſecuerunt, ac inani tumore elati, ad ſummum vsque apicem extulerunt. Quae cum auicularum inſtar nubes petentium oculorum tandem aciei euanuiſſent, et, nec verus ſenſus, nec aperta ſubtilitatis nimiae ratio amplius pateret, ipſique, quid ſibi vellent, non intelligerent, ad vanas et nullius ſenſus ac ſignificationis diſtinctiones et explicationes ipſa re obſcuriores, et ſimilitudines redierunt, lectore interim non incerto tantum, ſed multo magis, quam ante fuerat, dubio relicto. Cuius ſi quis luculenta ſpecimina cupit, Plotini euoluenda illi ſunt volumina, vbi has metaphyſicas nugas, et inanes ac ſine mente ſonos et aſſertiones cateruatim deprehendet. Dabimus tamen, vt lectorem taedioſae lectionis onere liberemus, vnum alterumque rei huius, exemplum, vt genius ſectae totus pateat. Ponebat PLOTINVS [d], pri-

d) Ennead. V. L. VI. c. 3. p. 518.

primum principiorum omnium fontem, produxiſſe νῦν, id eſt mentem et rationem ex qua omnia eſſent genita atque producta, nec eam primi principii locum tueri poſſe, quod tamen veteribus fere omnibus placuerat. Ita enim poſcebat imitatio trinitatis Chriſtianae, ſuis dogmatibus inſerenda, ſuiſque attemperanda principiis. Quam, a primo principio diuerſitatem intelligentiae ſiue rationis diuinae, vt probaret, audi quaeſo ita ratiocinantem philoſophum: *Intelligentia ſuapte quidem natura indefinita eſt, tanquam viſus, ſed ab intelligibili definita. Quamobrem, ſicut traditum eſt, ex indefinita duitate atque vno ſpecies numerique gignuntur. Id autem eſt intellectus, itaque non ſimplex eſt, ſed multiplex, compoſitionem quandam prae ſe ferens, quamuis intelligibilem, multaque iam conſpiciens. Iam vero et ipſe eſt rurſus intelligibile, ſed et intelligens, ideoque iam eſt duo.* Haec latius perſequitur, aſt ita obſcure, vt magnus nobis Apollo dicendus ſit, qui claras et perſpicuas ex iſtis ſibi notiones, quas Plotinum ipſum non habuiſſe patet, formauerit. Id, niſi fallimur, vult obſcuriſſimus philoſophus: aliud eſſe ſubiectum, quod intelligere poteſt, aliud intelligentiam, intelligibile ſimplex et vnum eſſe, intelligentiam ad multa pertinere, cum multa ſimul, licet vno intelligentiae actu, conſpiciat. Habere itaque intellectum diuinum quandam compoſitionem, ſed mentalem, quaeque ſimplicitati non officiat; cum intellectualis quaedam intelligentis et intelligibilis inter ſe diuerſa duitas ſit. Id voluiſſe Pythagoram et Platonem, ex vnitate et duitate numeros formasque deriuantes. Facile credimus, lectorem nobis reclamaturum, noſque accuſaturum eſſe, introducere nos ſpectra et cum laruis ludere; non moroſe refragabimur, aſt ſenſum verborum mentemque Plotini nos aſſecutos eſſe, certi fere ſumus. En vero, quas nobis nugas, et diſtinctiones metaphyſicas obtrudat Plotinus, vt phantaſiae ſuae, telarum araneorum quidem in modum ſubtiles, at nihil ſignificantes cogitationes explicet. In ſimpliciſſimo enim ente, (ita enim diuinum intellectum tanquam principium aliquod ſiue ὑπόςασιν ἀρχικὴν ſibi concipit, et more ſuo notiones et abſtractiones mentis in perſonas transformat) ſibi aliquam compoſitionem, quae verbis tantum, vel modo concipiendi conſtat, imaginatur, immo verba ſine ſono fundens, diſtinctionem comminiſcitur, inter intelligibile, intelligens, et intelligentiam, nullo modo intelligibilem. Platonem vero de anima mundi loquentem, quae vnitatis, id eſt, eſſentiae ſpiritualis, et duitatis ſiue materiae aliquid ſibi admixtum habet, ad inanes nugas ſuas et deliramenta rapit. Sed nugarum nondum ſatis eſt, cum enim abſurda notionis abſtractioniſque metaphyſicae in perſonam aliquam vel ὑπόςασιν commutatione ſequeretur, primam ὑπόςασιν, fontemque reliquorum, ab altera diſtinguendam, eſſe ἄνευ καὶ ἄλογον, eo quod principio primo-primo monadique omnis compoſitio, licet intelligibilis, qualis in intellectu diuino eſſet, refragaretur, immane vidit monſtrum Plotinus, quo, ſummum atque

primum

primum rerum omnium, maxime intelligibilium, fontem ſine mente et ratione eſſe, dicendum erat: id quod Platoni e diametro aduerſum erat, qui quam maximo ſtudio rationem et intelligentiam in ſummo rerum omnium parente poſuerat. Non habebat Plotinus, quo ſe ex inexplicabili labyrintho extricaret. Confugit itaque e) ad ſimilitudinem quandam, cum verba ei deeſſent, a luce deſumtam, eamque vel ſimplicem et vniformem, vel variam et multiformem eſſe monet, et ſuperiorem lucem primo ſimpliciſſimo numini tribuit, cum lucidiſſimo ſolis corpore comparato, alteram, ſecundo principio, quam cum ſolis radiis confert. Aſt quid haec ad ἀνόησιν iſtam et ἀλογίαν, Deo tributam? Vt itaque a tanta abſurditate ſeſe liberet, diſtinguit inter νόησιν αὐτὴν ipſam intelligentiam, et inter ἔχον τὴν νόησιν, quod in ſe habet intelligentiam, et primum tribui poſſe primae hypoſtaſi concedit, alterum non item. Aſt, bone Plotine, verba audio, ſenſum non percipio. Dixeras enim, νόησιν eſſe definitam a νοητῷ, adeoque quandam compoſitionem in ſe habere. Forte id dici debuerat: habere quidem primam perſonam trinitatis tuae metaphyſicae intelligendi vim, naturamque et ratiocinandi poteſtatem, ſed non verſari circa obiecta intelligibilia, quae compoſitionem idearum ſimpliciſſimarum quandam et metaphyſicam innuant, ideo ex ſe produxiſſe perſonam alteram, intellectum. Et ſic forte clariora tibi verba data ſunt, quam dediſti, aſt quae, quaeſo, ratio illa eſt, quae nunquam in actum deduci poteſt? quaeque obiecto, de quo cogitat, nullo coniungitur vel afficitur? Sic tu nos inanibus decipis vocibus, et te non intellexiſſe ea, quae nobis myſteria obtuliſti, prodis. Ignoſcet lector beneuolus breuem digreſſiunculam de argumento ſpinoſo et taedio pleno, quam eo fine adducere neceſſe erat, vt genuina facies philoſophiae huius luculenter pateret, et quales philoſophos ſe Alexandrinae ſcholae doctores praeſtiterint, conſtaret. Alia exempla peti poſſunt ex PORPHYRII *ſententiis*.

§. XLVII. Nondum damnorum, quae ex praepoſtera hac philoſophandi ratione in ſapientiae ſtudium redundauerunt, ſatis eſt, ſed plura quoque ei inflicta vulnera. Diſſeruiſſe homines hos, ſpinas colligentes et muſcas venantes, de ſubtiliſſimis metaphyſicarum abſtractionum notionibus modo monuimus. Eae cum in ſe difficulter queant intelligi, omnem tunc fere captum ſuperabant, quod inanes erant, et nullo fundamento, niſi delirantis ingenii ſomniis, nixae. Vt igitur melius intelligerentur, ad ſimilitudines confugiebant, et dictiones atque vocabula impropria; quae cum alienam rem imaginationis imperio ſubiectam ad res omni corporea imagine carentes transferrent, lectores pleroſque egerunt in transverſum, vt vel perperam obſcuriſſima placita interpretarentur, vel

Alia philoſophiae damna inde exorta.

e) l. c. p. 536. ſeq.

vel plane, quid vellent non caperent. Teſtes hac in re, praeter innumera Platonicorum reformatorum loca, volumus oracula, quae illi Zoroaſtri et Chaldaicae ſcholae ſuppoſuerunt, quae plena ſunt ejusmodi imaginibus, ad res ſpirituales et idola mentis, quae ſibi condiderunt, translatis. Vt vel vno exemplo rem illuſtremus, ita oracula [f]:

Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταὶ
βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.
Intellectae iynges a patre intelligunt et ipſae
Conſiliis ineffabilibus motae, vt intelligant.

Quid hoc nomine ſibi velint obſcuriſſimi philoſophi, hariolandum potius quam decernendum eſt, ideas in intellectu diuino reſidentes, quae, aliis ſubſtantiis intelligendi pariter et eſſendi principium largiuntur, deſignare voluiſſe, alio loco [g] veriſimile eſſe oſtendimus. Aſt dum vel auiculae, vel etiam ſphaerulae magicae (vtrumque enim iyngis nomen denotat) imaginem ad notionem metaphyſicam transferunt, loco perſpicuitatis, quam quaerunt, nouas rei in ſe obſcuriſſimae conciliauerunt tenebras. Nec hoc damnum ſolum, ſed corrupta ita quoque iudicii vis fere omnis, vt quo diutius his quisquiliis inhaereas, eo minus de vero iudicare queas; id quod euentus in hac ipſa ſecta comprobauit, quo magis enim illa prouecta aetate inualuit, eo magis iudicium fere omne exſpirauit, ſic vt, quam apud Plotinum et Porphyrium adhuc deprehendere licet iudicii aciem, eam in poſtremis huius ſectae philoſophis plane deſideremus. Vt vero res maxime ſeria et grauiſſima in difficiles nugas Siculasque gerras mutata, ita ſuperſtitionis quoque regnum iſta pſeudo-philoſophia quam maxime amplificatum, cui tamen debellando euertendoque veram philoſophiam manum admouere decebat. Vix opus eſſe putamus, vt haec prolixe probemus, cum ſingulae horum philoſophorum vitae et ſcripta quoque theologica omnia, quae ab iis profecta ſunt, euidentiſſimum exhibeant teſtimonium. Certe Eunapii vitas hiſtoriam ſuperſtitionis philoſophicae melius et accuratius vocari, quam hiſtoriam philoſophorum, omnes paginae loquuntur. Nec ſpoliata tantum veritas ſuperſtitioni inimica telis philoſophicis, ſed iisdem etiam armis oppugnata et eiecta ex plurimorum hominum mentibus eſt. Eo enim fini innumera illa deorum ſeries et ſacerrima conficta eſt catena, vt, quam antea prudentiores ſuperſtitionem riſerant, iſtis coloribus philoſophicis indutam, quicunque philoſophiae nomine dignus eſſe vellet, apertis exciperet amplexibus. Id quod non potuit non prudenti cuilibet valde videri exoſum, et philoſophiae nomen vehementer polluere, praeſertim cum viderent ad aniles fabulas et turpiſſimam ſuperſtitio

f) v. 117. ſeqq. g) Amoenit. liter. T. VIII. art. 1. p. 299. ſeqq.

ſtitionem pleraque reuocari. Tandem et hiſtoriam philoſophicam huius ſectae ſtudio vehementer corruptam eſſe merito dolendum eſt. Etſi enim Porphyrii et Iamblichi in ea excolenda ſtudium negari non poteſt, clarum tamen ſuo loco fecimus, vtrumque non de hiſtoriae veritate, ſed de ſectae ſuae gloria fuiſſe ſollicitum, nec erubuiſſe, mendaciis et fabulis hiſtoriam philoſophiae adulterare, Porphyrium etiam eorum philoſophorum famam iniuſtis armis aggreſſum fuiſſe et profligare voluiſſe, quos ſuae ſectae rationibus aduerſos noſſet, praecipue Socratis. Omnium vero maxima vulnera inflixiſſe hiſtoriae philoſophicae libris ſpuriis viris magnis ſuppoſitis hanc ſectam fatendum eſt. Cum enim iuſtos ſe vetuſtiſſimae ſapientiae Chaldaicae, Aegyptiacae, Orphicae poſſeſſores dicerent, non tantum exiguas illas reliquias et fragmenta, quae ſupererant, ad ſuorum placitorum normam fuere interpretati, ſed vt antiquitatis ſibi conciliarent praeiudicium, ingenii ſui foetus adulterinos veros et genuinos veterum philoſophorum partus eſſe magna impudentia dixerunt. Cuius generis pleraque eſſe, quae de Zoroaſtre, Hermete, Orpheo, aliisque magni nominis viris circumferuntur ſcripta, *tomo primo* luculenter expoſuimus.

§. XLVIII. Non minora fuere damna, quae ab hac ſecta eclectica, vel ſyncretiſtica Platonicorum Alexandrinorum paſſa eſt eccleſia. Quae licet grauia ſatis fuerint maximumque in hiſtoria ſacra momentum habeant, prolixae tamen heic loci, vbi non ciuitatis Dei, ſed philoſophiae, hiſtoriam ſcribimus, enarrari non poſſunt, ſed ſtrictim tantum exponenda ſunt, vt, quo loco habendi ſint homines, magnis quorundam veterum multorumque recentiorum laudibus digni iudicati, appareat. Et inficiandum quidem haud eſt, cum laudauiſſe valde et commendauiſſe ipſos Chriſtianos doctores rationem hanc philoſophandi eclecticam, tum eorum quoſdam eruditionis laude, quam ſibi Ammonii ſchola comparauerat, illectos eius praecepta didiciſſe: praeſtitiſſe etiam hanc ſectam aliquam Chriſtiano nomini operam, eo quod Gnoſticorum aliorumque haereticorum deliramenta fortiter oppugnauerit [h]. Quin et reticendum non eſt, multis ex Plotini ſchola hanc philoſophiam viam ad Chriſtianam religionem monſtrauiſſe, cum in illa ſanctius, et plenius ea doceri viderent, quae apud magiſtros ſuos didicerant, vel exiguum diſcrimen intercedere putarent. Qua de re digna ſunt, quae afferantur, verba AVGVSTINI [i] ita ſcribentis: *Tunc Plotini ſchola Romae floruit, habuitque condiſcipulos multos acutiſſimos et ſolertiſſimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curioſitate deprauati ſunt, aliqui Dominum Ieſum Chriſtum ipſius veritatis atque ſapientiae incommutabilis, quam conabantur attingere, cognoſcentes geſtare perſonam in eius mili-*

Damna ex hac philoſophia in eccleſiam redundantia.

h) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 188 GREGOR. THAVMAT. Or. paneg. in Orig. p. 45. LACTANT. L. II. c. 8.

i) Epiſt. LXVIII. ad Dioſcur. c. V. §. 33. T. II. opp. p. 260.

militiam tranſiuerunt. Cuius cauſſam alio loco [k] hanc exponit: *Itaque,* ait, *ſi hanc vitam illi viri nobiſcum rurſus agere potuiſſent, viderent profecto', cuius auctoritate facilius conſuleretur hominibus, et paucis mutatis verbis atque ſententiis Chriſtiani fierent, ſicut plerique recentiorum noſtrorumque temporum Platonici fecerunt.* Vtrumque vero, ſi recte rem aeſtimes, magno ceſſit eccleſiae Ieſu Chriſti damno. Cum enim et Platonici hi ſententiarum ſimilitudine decepti in Chriſtiana caſtra tranſirent, at domeſticas hypotheſes eo transferrent ſimul, et cum Chriſtianis dogmatibus conciliarent: et Chriſtianorum filii horum hominum ſcholas frequentarent, quos eruditionis elegantia et philoſophiae laude commendari audiebant; factum inde eſt, vt caſtiſſima Ieſu Chriſti doctrina valde pollueretur, et male ſana dogmata Alexandrina ſanctioris philoſophiae circulos miſere turbarent. Ex eo enim tempore euenit, vt Platonicam philoſophiam et Chriſtianam religionem leui immutatione et emendatione facta ſimul ſtare coniungique poſſe doctores Chriſtiani opinarentur. Id quod praecipue factum, poſtquam Origenes in Ammonii ſchola hanc philoſophandi viam ingreſſus, eam mutatis paucis capitibus ad Chriſtiana placita retulerat, ſicque is ſacram doctrinam, Platonico habitu exornatam auctamque, in Alexandrinam ſcholam introduxerat, vt ex illis luculenter patebit, quae *tomo tertio* de eius dogmatibus Ammonianis dicturi ſumus. Is enim cum plurimos diſcipulos haberet, qui eruditionis eius fama illecti philoſophiam et theologiam ab eo diſcere cuperent, omnes eadem, quam ab Ammonio acceperat, methodo, inſtructi ſunt. Qui cum poſtea non exiguam inde commendationem accepiſſent, quod tanto magiſtro vſi eſſent, ad ſumma eccleſiae munera promoti ſunt: qui diſciplinam hanc Ammonio-Origenianam per omnem Aegyptum multasque Orientis prouincias diſſeminarunt, et his loliis agrum Dei vbique aſperſerunt. Quod quas calamitates eccleſiae, quas turbas concitauerit, et quam difficulter malum potuerit eradicari, in eccleſiaſticis annalibus pluribus ſolet exponi. Quod tantum abeſt, vt ſuperſtitionis gentilis patrocinium, quod haec ſecta ſtabiliebat, tolleret, vt potius ea contra Chriſtianos haud vno modo victorias obtineret. Cum enim illis tela, a diſſidiis philoſophorum, a doctrinae futilitate, a moralis philoſophiae inſufficientia, et quae alia huius generis erant, petita extorſiſſet, et imprimis, quae pro ſacra tuenda doctrina afferebatur miraculorum gloriam, dogmatum ſublimitatem, veritatem et ſanctitatem ſubdola imitatione, fraudibus et mendaciis eluſiſſent, populi vero religioni, cuius viros prudentiores hactenus puduerat, hederam illam appoſuiſſent, qua et ſapientioribus venalis videri poſſet, perſuaſerunt multis, vt relictis ſacris Chriſtianis ad vomitum priſtinum reuerterentur, et apoſtaſiam non refugerent, vel vt in auita ſuperſtitione perſiſterent, rati parum inter-

k) De vera relig. c. IV. §. VII. T. I. p. 559. ſeqq.

Digitized by Google

intereſſe diſcriminis, cui cultus diuini generi adhaererent, cum ſtatuerent, quae Maximi Madaurenſis Platonici Africani verba ſunt apud AVGVSTINVM [l], *Deum omnibus religionibus commune nomen eſſe: et ita fieri, vt dum eius quaſi membra quaedam carptim variis ſupplicationibus proſequamur, totum colere profecto videamur.* Illius exemplum habemus Iulianum imperatorem, ſupra prolixe enarratum, quem cum ſollicite cuſtodiendum Conſtantius duxerit, ne gentilium philoſophorum ſcholis innutritus occaſionem deficiendi a fide caperet, recte inde colligitur, plura eiusmodi exempla triſtia hanc prouidentiam imperatori ſuaſiſſe. Huius vero exempla eſſe poſſunt Platonici temperatioris ingenii, qui non quidem auito cultui nuntium miſerunt, aſt nec Chriſtiana ſacra, licet publica confeſſione ſe illis non addicerent, reiecerunt, rati, diuerſo licet ritu, vnum tamen omnes Deum colere, nec hanc religionum diuerſitatem illi diſplicere, adeoque ab hominibus quoque ferendam eſſe. Id quod eo fortius illis placuit, quo magis Alexandrina philoſophia commune omnium fere religionum habebatur receptaculum. Hunc in cenſum Ammianum Marcellinum, Chalcidium, Symmachum, Themiſtium, refert Cel. MOSHEMIVS [m], qui de ea re videndus, de qua nos quoque pauca ſupra diximus. Qui vero in eccleſia verſabantur, huius philoſophiae amore adeo ineſcabantur, vt non dubitarent, nouam ſibi ad eius normam religionem effingere, quae Chriſtianae quidem nomen tueretur, aſt re ipſa illi eſſet diſſimillima. Cuius exempla etſi multa occurrunt, ſuo loco enarranda, Syneſii tamen Θεολεγόμενα omnium luculentiſſimum ſpecimen ſunt, vt *tomo tertio* faciemus manifeſtum. Qui cum grauiſſima momenta Chriſtianae confeſſionis negaſſet, et nefanda βδελύγματα quae ab Hypatia didicit, fuiſſet profeſſus, nihilo tamen minus dignus iudicatus eſt, qui coetui Chriſtiano antiſtes praeficeretur: adeo non abhorrebat a Platonicis nugis eccleſia. Simile et illuſtrius etiam exemplum in *Clementinorum* auctore prolixe et eleganter expoſuit doctiſſimus MOSHEMIVS [n]. Huic malo affine eſt illud, quo nefandae philoſophiae myſteria Chriſtianis doctrinis attemperata viris ſanctis ſeculi primi et ſecundi affícta eisque libri his impuris dogmatibus pleni tributi ſunt. Cuius notiſſimum exemplum cum exhibeant ſcripta, quae ſub Dionyſii Areopagitae nomine ambulant, de quibus *tomo tertio* dicetur, aliud in re nota non addimus. Id quod ſemel receptis Alexandrinae philoſophiae axiomatibus, fieri eo facilius poterat, quo magis in ea receptum licitumque credebatur, pia fraude vti, et rem ſacram iuuare mendaciis, a qua ſcabie Chriſtianos, doctores cetera graues atque pios non fuiſſe immunes, docte probauit MOSHEMIVS [o], ad quem breuitati conſulentes, lectorem remittimus. Poſſent his addi alia, et fanaticiſmus in multis orientis eccleſiis per multa

l) Ep. XVI. T. II. p. 15.
m) l. c. §. 30. ſeq. p. 162. ſeqq.
n) l. c. §. 34. ſeq. p. 174. ſeqq.
o) loc. cit. p. 202.

Digitized by Google

ſecula regnans, qui tandem ad eccleſias quoque occidentales, cum libris Pſeudo-Dionyſii tranſiit, huc aduocari, niſi in Chriſtianae philoſophiae hiſtoria ea res eſſet tangenda. Quin et rituum et ceremoniarum et dogmatum ad eas ſtabiliendas excogitatarum hiſtoria p) poſſet in partes vocari, quae non leuem ex hac philoſophia immutationem paſſa ſunt. Verum cum haec extra oleas vagentur, ea ciuitatis Chriſtianae hiſtoriam condentibus expendenda relinquimus. Hoc tamen vnum adiicimus, praeiudicia etiam doctis viris plurima eandem philoſophiam genuiſſe. Inter quae lepidam, quae per tot ſecula viguit, totque ſecuri rogoque homines addixit, daemonologiam merito referendam eſſe, vel ſolus PSELLI *de operatione daemonum* libellus, ex horum philoſophorum praeceptis totus conſtans, loquitur. Alia, ne nimii ſimus, tacemus.

Diſcordia huius ſectae. §. XLIX. Expectabit iam lector, ipſius philoſophiae Platonicae reformatae ſiue Alexandrinae delineationem, vt cum genuino Platonis ſyſtemate illam queat comparare; ſed rem ſe poſtulare non difficilem tantum, ſed plane impoſſibilem, facile intelliget, ſi ad rationes et circumſtantias huius ſectae pauliſper attendere accurate voluerit. Etſi enim in eo conſpirauit tota ſecta, vt conciliatis inter ſe omnibus fere ſectis et religionibus philoſophiam reformatam ſuperſtitioni receptae ancillaturam ſtabiliret, et Chriſtianae religionis ſufflaminaret ſucceſſus, caue tamen credas in vnum certum definitumque doctrinae ſyſtema eam conſenſiſſe; contrarium enim ipſa monumentorum ab his philoſophis nobis relictorum docet inſpectio, nec natura et conditio huius philoſophiae aliud patitur. Cum enim diuerſiſſimorum longeque inter ſe diſtantium dogmatum conciliationem quibuscunque poſſent machinis inire vellent, ingenio omnino indulgendum erat, eiusque beneficio tentandum, quod res ipſa denegauerat. Aſt hic valde variabant homines otioſi ſuisque nugis tribuentes plurimum. Nam cum nulla fere conciliatio faceret ſatis, ſemper ad alias tranſibat audacia, nouum errori quaeſitura patrocinium: et quanto quis phantaſiae fertilitate felicior erat, tanto plus ad ſyſtema ſemel definitum, vt ſyncretiſticum eſſet, attuliſſe ſe ſibi videbatur. Hinc tot diuerſa inter ſeſe horum philoſophorum φιλοσοφέμενα, quae cum ad voces nihili et inanes diſtinctiones cuncta redirent, non potuere non diuerſiſſima tantum de vna eademque re nobis huius ſectae exhibere placita. Cuius obſeruationis in ſequentibus quidem aliquot occurrent ſpecimina, vno tamen alteroque fidem huius rei lectori facere non abs re factum iri putamus. Maximi feciſſe magiam Platonicos vltimos et in his Proclum, ex ſupra dictis conſtare arbitramur, huc enim virtutem theurgicam aduocabant: Sane inter ſummas Procli perfectiones hanc fuiſſe, et magnifice iactat et exemplis tuetur MARINVS q). Nec aliter IAMBLICHVS,

p) Tales ſunt ieiunia, coelibatus, et his ſimilia.

q) Vit. Procli c. 28 p. 67.

CHVS [r], qui, vbi monuiſſet, *duas habere hominem animas, vnam a primo intelligibili, quae participet de potentia opificis, alteram, quae nobis inditur ex circuitu coeleſtium mundorum, ad quem anima Deum ſpeculatura reuertatur*, ait porro, *hanc obtemperare motibus mundorum; illam vero, quae ab intelligibili deriuetur, et adſit intelligibiliter, eſſe ſupra orbem geniturae, et ſolui a fati vinculis, et ad eam pertinere, adſcenſum ad Deos intelligibiles, et theurgiam omnem ad ingenitum ducentem.* Ita etiam PSELLVS [s]. Aſt aliter placuit PLOTINO et PORPHYRIO. Ille enim magiae, et theurgicis operationibus non ineſſe vim in partem animae intelligibilem, ſed tantum in eam partem, quae ex vniuerſo aſſumta irrationalis eſt, contendit, hincque etiam magicis artibus tantum quoad corpus hominem appeti poſſe aſſerit [t]. Hic vero, non tantum interdum prorſus eam reprobat, ſed vbi etiam laudat et admittit, teſte AVGVSTINO [u], *vtilem tantum* dicit *mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium ſimilitudines corporum, ſed ſpirituali, qua corporalium rerum capiuntur imagines, eaque aptam fieri ſuſceptioni ſpirituum et angelorum ad videndum Deos: nihil vero inde accidere purgationi intellectuali animae, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum ſuum, et perſpicienda ea, quae vere ſunt.* Pari fere modo inter ſe diſſentiunt PORPHYRIVS [x] et IAMBLICHVS [y] de poteſtate fati in Deos. Prior enim, fato ſubeſſe Deos concedit, idque tuetur, cuius loca attulit EVSEBIVS [z], poſterior, nec Diis ipſis fatum applicandum eſſe, docet, qui tanquam fati auerrunci in templis ſtatuiſque colendi ſint. Aſt ab vtroque recedit HIEROCLES [a], qui vt medium teneat, inter fati, vel quod idem illi eſt, prouidentiae diuinae effectus, pro naturarum ſpiritualium magis vel minus perfectarum conditione diſtinguit, et ex Platonis, vt putat, mente, circa eas naturas, quae imperturbatae et vſquequaque perfectae ac proinde peccati expertes ſunt, puram, ſimplicem et vniformem Dei conſtituit prouidentiam, circa alias vero ratione vtentes, quales aërias ſupra dixerat, eo quod inſcitiae et ignorantiae nonnunquam ſint obnoxiae ac propterea vitio obſitae, (vel expoſitae potius) permixtam occaſionibus atque fortunis prouidentiam tribuit. Alia diſſonantia Platonicorum de fati in Deos daemonasque poteſtate effata praetermittimus, diſcenda ex eorum fragmentis, quae collegit HVGO GROTIVS [b]. Multa huius generis ex Platonicorum Alexandrinorum ſcriptis, et *ſententiis* etiam *phyſicis* a STOBAEO [c] collectis poſſent adduci, ſi id ageremus, quibus euidenter conſtat, eos ſaepe numero inter ſe diſſenſiſſe: exempla tamen pluſcula paſſim attulit, THO-

r) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 6. p. 162.
s) Conf. TH. GALE ad l. c. Iambl.
t) Enn. IV. L. IV. c. 43. p. 437.
u) De C. D. L. X. c. 9. conf. GALE loc. cit. HOLSTEN. vit Porphyr. p. 268. ed. Fabr.
x) Conf. PHOT. Cod. CCXXIII. p. 363.
y) l. c. c. 7. p. 162.
z) Praep. L. VI. c. 1. p. 236. ſeqq.
a) PHOT. Cod. CCXLII. p. 753.
b) In collectione philoſ. ſent. de fato p. 12. ſqq. ed. Paris.
c) Vide notabilem locum p. 115.

Digitized by Google

THOMAS GALEVS [d] in hac philoſophicae hiſtoriae parte verſatiſſimus, qui adiri poteſt. Multum vero haec diſcordia aucta eſt, allegorica fabularum explicatione, quae cum propria ingenii mire luxuriantis εὑρήματα pro interpretationis norma ſupponeret, hisque cuncta accommodaret, non potuere non diuerſiſſimae etiam exinde ſententiae exſurgere. Cuius rei fidem imprimis facient Procli ſcripta, ex quibus luculenter diſcemus, eum nec cum aliis Platonicis, nec ſecum vbique ſatis conſpirare [e]. Quae cum ita ſint, ſperandum non eſt, ſyſtema aliquod cohaerens inter ſe horum hominum poſſe exhiberi, qui in hoc ſolo ſe eclecticos praeſtiterunt, vt recte obſeruatum viris doctiſſimis OLEARIO [f] et MOSHEMIO [g]. Cum vero doctrina huius ſcholae, quae non in philoſophico tantum ſed eccleſiaſtico etiam orbe tantam celebritatem et auctoritatem nacta eſt, cognoſcenda tamen ſit et qua ratione philoſophati fuerint, oſtendendum, ſi legibus inſtituti noſtri, quas nobis tulimus, parendum, certior hic et rectior vix via patet, quam vt eo, quem in aliis quoque ſectis ſeruauimus, more vnum alterumque ex horum numero philoſophum de potioribus argumentis diſſerentem audiamus, et quae apud alios occurrunt, notabiliora et vel diſſona, vel aliam explicationem poſtulantia, qua licet breuitate adferamus. Quae tamen limitum quos nobis poſuimus anguſtia prohibet, quo minus quantam poſtulat rei prolixitas, lucem ei afferamus, quae in peculiari huius ſectae et philoſophiae hiſtoria, quam licet promiſſam hactenus vehementer deſideramus, tantum poteſt accendi. Eligemus vero in metaphyſicis, quibus dialectica quaedam praemiſit, PLOTINVM, hominem ſubtiliſſimum, at obſcurum et inuenuſtum, quem tamen haud raro paulo magis ornauit et luculentiorem reddidit MARSILIVS FICINVS [h]; in theologicis, IAMBLICHVM [i] luculenter de ſpiritibus eorumque cultu diſſerentem; in moralibus PORPHYRIVM [k] animam ad apprehendendum ſummum intelligibile formantem, ita tamen, vt, quae memorabilia apud alios occurrunt, non plane negligamus. Ita enim ſperamus, fore, vt non quidem philoſophiae Alexandrinae ſyſtema, at philoſophemata tamen eius ſectae genuina, ipſisque philoſophorum horum, quantum licet, verbis propoſita cognoſcere queamus paulo clarius. In his vero omnibus lectorem maxime, et primo loco attendere iubemus, ad ſyſtema emanatiuum, in quo conſenſere omnes; ex eo enim pleraque lucem capiunt, imprimis catena illa ſiue ſcala diuinorum, quam otioſa haec ingenia commenta ſunt, ſinisque, quem ſibi omnes conſtituerunt,

§. L.

d) In not. ad IAMBLICHVM. Adde paſſim MOSHEMIVM ad Cudw.

e) Commentarii loco eſſe poteſt STANLEII Hiſt. phil. Orientalis cum annotationibus I. CLERICI.

f) De philoſ. eclect. p. 1220.

g) loc. cit.

h) In argumentis capitum. Plotinum vero aliis praeſertim Proclo praeferendum eſſe, recte monuit MOSHEMIVS l. c. p. 652. n. 21. Ideo eum puriorem Platonicum vocat STOBAEVS eclog. phyſ. L. I. p 113.

i) De myſteriis Aegyptiorum.

k) Paſſim in ſcriptis ſuis maxime vero περὶ ἀφορμῶν.

Digitized by Google

§. L. In dialecticis preſſiſſe Platonicos Alexandrinos plerumque veſtigia Ariſtotelis, et ex ſupra dictis notum eſt, et ex commentariis, quos in Ariſtotelis libros logicos haec ſchola exarauit, conſtat, nec ignota ſunt in hiſtoria Peripatetica, Porphyrii, Ammonii Hermeae, Procli, Simplicii, Pſelli, Philoponi et Boëthii, qui etiam ex hac ſchola prodierunt, labores, quibus illis lucem afferre ſunt conati. Inuenit tamen PLOTINVS [l], vt in ſubtilitatibus eiuſcemodi, et abſtractionibus mentalibus ipſum foecunditate ſuperauit Ariſtotelem, quae non tantum in ſcala eius praedicamentali carperet, ſed quae meliora etiam, vt ipſi videbantur, reponeret. Nos relictis prioribus, paucis poſteriora [m] afferemus, cum non tantum ſcalam rerum dialecticam, ſed etiam metaphyſicam exponant. Ita vero in iis libris, quos *de generibus entis* inſcripſit Porphyrius [n]. *Dialectica eclecticorum.*

I. Solum verum ens eſt, cui non miſcetur entis oppoſitum, id eſt priuatio eſſendi.

II. Multa quae ſunt in primo ente, neceſſario ſunt ab vno, et tamen, cum vnumquodque non ſit conforme cum alio, ipſum ſeorſim genus exiſtit. Vnum enim quod deſuper extat, non cum generibus connumeratur.

III. In primo intellectu eſt ens, motus, ſtatus, tanquam tria rerum genera, quae ipſa natura vnum, ratione formali tria ſunt. Illa natura motus eſt primus.

IV. Ipſum ſimpliciter vnum, quod eſt ente ſuperius, de nullo vel entium vel generum praedicatur vt genus.

V. Nec ens, nec vnum eadem vbique ratione inſunt, ſed ratione diuerſa magisque et minus, gradatim, et prius et poſterius. Fundamenta haec ſunt dialectica, vel ontologica potius ſyſtematis emanatiui, quod ex Deo, omni ente ſuperiore, tanquam fonte fontium cuncta deriuat. His nugis ſuperſtructum totum aedificium ſyſtematis emanatiui, quod ſuppoſito ineffabili rerum omnium fonte, ſuper omnem entis rationem et conditionem extollendo, gradus et ordines atque affectiones cum principiorum emanatiuorum, tum effectuum explicuit, iisque ſuas diſtinctiones et praeciſiones mentis applicuit. De his ita porro Plotinus:

VI. Nec numerus, nec quantitas, nec qualitas ſunt inter prima rerum, ſed poſteriora eſſentiae, quae poſt eam demum naſcuntur.

VII. Motus entis intimus, ſtatus, identitas et alteritas non ſunt qualitates entis, ſed eius proprietates, et actus potius entis reuera exiſtentis in actu, id eſt, non complent eſſentiam, ſed ſunt ipſa eſſentia.

VIII.

l) Enn. VI. L. I. p. 566. ſeqq.
m) L. II. et III. p. 595.
n) Sequimur tamen in iis Ficini ſummam capitibus praefixam, quae magnam obſcuritatem habent, in reliquis ipſius Plotini verbis vtimur.

VIII. Relatio, locus, vbi tempus, poſitio habitus actio non prima genera ſunt, nec penes illa, ſunt enim aduentitia, et compoſitionem vel defectum innuunt.

IX. Intellectus primus dum ſe intelligit, et omnia inter ſe diſcernit, habet numerum in illis, quae contuetur, vnumque eſt et multa, id eſt vires plurimae, vigentes ad ſummum, purae, i. e. potentiae, et quidem infinitae et ipſa infinitas et magnitudo, quae et quantum et quale diuidit, vnde differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Ludit intellectus vel ſubiectiue vel obiectiue (vt loqui in ſcholis mos eſt) ſumta voce Plotinus, cumque rerum omnium et potentias et ideas in ſe contineat intellectus, inde et vnum et multa ſtatuit. Aſt his nugis tota fere Plotini de λόγῳ intellectuque diuino tractatio, quae magnam partem ſyſtematis eius metaphyſici conficit, innititur. Hinc ſequitur:

X. Intellectus, qui ideas contemplatur, a ſuo quodam ſuperiore minime ſegregatus, ex ipſo quidem exiſtens vnum eſt, at alteritatis naturam habens vnus euadit multa.

XI. Intellectus poſt ſe habet animam, quae adeo et ipſa in numero eſt, vsque ad id, quod ipſius eſt vltimum, hoc vero infinitum eſt: eſt enim pars intellectus, qui pars boni ipſius eſt, ſed tanquam actus ex ipſo dependens. Hac potiſſimum aſſertione nititur trinitatis Plotinianae myſterium, de quo infra, quam metaphyſicam eapropter recte dixeris [o].

XII. In ſenſibili mundo, vt in intelligibili, licet analogice, et ſecundum proportionatam ſimilitudinem quandam ſunt etiam quinque genera rerum [p].

XIII. Natura corporea aequiuoce tantum dicitur eſſentia, habet enim notionem fluxus, et generatio potius dicenda eſſet [q].

XIV. Quinque rerum, quae in mundo ſenſibili ſunt, genera ſunt: ſubſtantia, accidens quod eſt in ſubſtantia, accidens in quo ſubſtantia, motus, relatio. Ad tria tamen reduci poſſunt.

XV. Subſtantia eſt, fundamentum quoddam et ſuſceptaculum aliorum, et ſui iuris eſt, nec eſt alterius, aut ſi alicuius pars eſt, compoſitum ipſum complet, dum quodlibet ſui ipſius exiſtit.

XVI. Omni ſubſtantiae conuenit, in ſubiecto non eſſe.

XVII. Genus ſubſtantiae in ſpecies diuiſuri, diſtinguere poſſumus per ea, quae ad ſenſus pertinent, videlicet per qualitates vel ſimplices, vel mixtas, item per formas et figuras ac loca.

XVIII.

o) An vero meris notionibus ex mente Plotini conſtet, vel plus dicat, in ſequentibus diſputabimus.

p) l. c. L. III. p. 616.

q) Sequitur hic Platonicam et Pythagoricam notionem, conf. PORPHYR. περὶ ἀφορμ. ſent. 22. p. m. 68. ed. Rom.

Digitized by Google

XVIII. Quantitas in numero et magnitudine ponenda eſt, locus vero et tempus in ratione quantitatis minime computantur, pertinent enim ad relationem. Quantum autem contrarietatem recipit.

XIX. In genere qualitatis ponenda eſt primo ipſa qualitas, deinde, qui qualitate praeditus eſt, tertio qualitatis motus.

XX. Motus genus eſt, ſi ad aliud genus non reducitur. Motus autem ſignificat progreſſionem quamlibet ſiue natura ſeruata, ſiue transmutata.

XXI. Communis omnibus motibus eſt proceſſio vel exitus ex potentia in illud, quod poſſe dicitur.

XXII. Motus, circa ſenſibilia qui verſatur, eſt ſtimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, ne participans motu maneat in quiete: differt vero ab iis, quae mouentur.

XXIII. Motuum ſpecies probabilius diſtinguuntur per differentias internas, quam externas, ſcilicet vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, aut ſic vel aliter animatas, vel per impulſum artis vel conſilii.

XXIV. Quies eſt priuatio quaedam; ſtatus in aeternis non eſt priuatio motus, qui in iis non eſt.

XXV. Facere atque pati motiones ſunt, ſic et reliqua genera ſiue praedicamenta, ad dicta referri poſſunt v. g. relatio, quae eſt alterius ad alterum habitudo.

Haec de praedicamentorum vel, qua voce vtitur, generum natura. Ex quibus patet, Archytae et Ariſtotelis ita preſſiſſe veſtigia, vt conſiderationis nouitate ab iis abire videretur, nec attuliſſe tamen nouum aliquid, niſi quod notiones, in ſe arbitrarias ſyſtemati metaphyſico ſuo, quod emanatiuum eſſe, ſupra monuimus, preſſius applicaret. Quod an non veterum mentem peruerterit, ex horum cum iis, quae *tomo primo* de hac re diximus, comparatione apparebit.

§. LI. Aeque ſpinoſa ſunt et intricata, quae in metaphyſica copioſe diſputat Plotinus, in qua tamen, quando ſe labyrintho difficultatum, et praeciſionum mentis nimiarum, atque intelligentiam quaſi fugientium, extricare non poteſt, plane nihil definit, ſed lectoris meditationem relinquit haerentem et ſuſpenſam. Colligemus nos, vt lectorem taedio moleſtiſſimi et ingrati laboris liberemus, potiora, eo, quo in antecedentibus vſi ſumus, modo. Ita vero praecipit PLOTINVS:

Metaphyſica eclecticorum de Deo.

I. Principium omnium non eſt omnia, ſed ſuper omnia et poteſtas omnium, quae quidem niſi eſſet, neque cetera forent. Super-ens nempe, quod neque mouetur neque diuiditur, neque multiplicatur, licet omnia ex eo procedant [r]. Primum et genuinum totius ſyſtematis emanatiui

 prin-

r) Haec vbique fere inculcat, vid. Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351. Enn. V. L. I. c. 7. p. 489. Enn. V. L. II. c. 1. p. 493. Enn. VI. L. II. c. 9. p. 603. et alibi.

principium, nempe fontem fontium omnium, omnibus priorem innuit Plotinus, ſicque clauem porrigit, qua totum ſyſtematis aedificium reſerari poteſt. Recte vero hoc illi tribui, vt appareat, en ipſius verba [r]: *Actus vitae, qui omnia eſt, non eſt ipſum primum, ſed ex principio velut fonte profunditur. Cogita fontem principium aliud non habentem, fluminibus vero ſe totum tradentem, nec tamen fluminibus vllis exhauſtum, ſed in ſe quiete manentem, flumina vero ab ipſo fluentia antequam aliud alio fluat, adhuc vna manentia, et quaſi iam cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Paſſim haec inculcat, et hoc principium primo primum ſuper omnia euehit. Nec aliter eiusdem tribus philoſophi. Et inter eos luculenter IAMBLICHVS [ſ]: *Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo, et rege eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, ſui ipſius pater, et de ſe genitus, et vni pater Deus, et vere bonus.* Et, vt ſecundum ſyſtema emanatiuum haec intelligi ſciamus, addit: *Eſt enim maius quid et prius, fons omnium et radix intelligibilium idearum primarum entium.* Diſplicuit hic valde locus RAD. CVDWORTHO [t], qui a Plotini mente primum receſſiſſe Iamblichum putat, cum Deum ante Deum primum collocaret. . Nihil tamen videmus, quod nos aliter Iamblichum intelligere cogat, quam vult Plotinus, modo id notemus, in παιδείας τρόπῳ parum per eum a praeceptoribus differre, et reſpicere ad primum fontem principiorum omnium: quod in allato quoque loco fecit Plotinus. Vtrum Chalcidenſis philoſophus loquendi hunc modum a Chriſtianis de generatione verbi differentibus deſumſerit, vel eos imitatione expreſſerit, quod vult Ven. Interpres; vel, annon ad Aegyptiacam et Orientalem doctrinam reſpiciat, quam ante exortam Plotini ſcholam talia docuiſſe, ex Gnoſticorum ſomniis et Cabbaliſtarum Or haënſoph et Adam Kadmon, de quibus infra dicemus, quaeque ex Aegyptiaca theologia, orientali admixta deſumta ſunt, patet, nunc non diſputabimus. Illud certum eſt, totam hanc ſcholam principium eiusmodi primo primum, omni ente ſuperius, omnique intellectu principioque diuino prius ſtatuiſſe. Ita enim PORPHYRIVS [u] quoque, qui τὸ ἐπέκεινα νῦ, id quod ſupra mentem diuinam eſt principium tantae profunditatis eſſe dicit, vt non tam intelligendo, quam ἀνοησίᾳ et quiete otioque intellectus comprehendi poſſe dicat. Valde tamen, etſi in hoc conſenſere Alexandrini philoſophi, eſſe omnibus principiis diuinis aliquod prius et diuinius, in abyſſo deitatis latens, inter ſe diſſenſerunt, vtrum illud ad tres iſtas ὑποςάσεις ἀρχικὰς, de quibus poſtea dicemus, referendum vel illi proponendum ſit? Quod poſterius poſt Concilii Nicaeni demum tempora placuiſſe Platonicis iunioribus, maxime Proclo, viſum RAD. CVD-

r) l. c. p. 351.
ſ) De myſteriis ſ. VIII. c. 2. p. 158.
t) Syſt. intell. c. IV. §. 36. p. 732. a.
u) loc. cit. p. 71.

CVDWORTHO [x]. Id quod recte reiecit acutiſſimus interpres, qui Pſeudo-Hermetis loco a CYRILLO ALEXANDRINO [y] ſeruato probat, longe prius, ac Iamblichi aetate [z], principium aliquod primum triadi hypoſtaticae in Platonica ſchola fuiſſe praepoſitum. Paulo enim ſupra diximus in Cabbaliſtico ſyſtemate, quod ante C. N. exortum eſt, lumen infinitum, triadi ſephiroticae in homine primogenito fuiſſe praemiſſum: idem Gnoſticorum Deus, in ſupremo et profundiſſimo ſilentio habitans, quin et λείψανα orientalis philoſophiae et imprimis Zoroaſtreae, ante principia rerum omnium ſpiritualia, ſiue emanationes hunc ineffabilem fontem deitatis ponentia probant, vt ex iis pateſcet, quae infra de ea re dabimus. Plotinus tamen, niſi nos obſcuritate ſua fallit, Deum hunc primo-primum, a trinitate non ſeparauit, ſed fontem et intellectus diuini et animae diuinae conſtituit [a], preſſius paulo Platonem imitaturus, a quo tamen, notionibus metaphyſicis duplicem ſibi Trinitatem excogitans ὑπερκόσμιον et ἐγκόσμιον, mire ipſe quoque deflectit.

II. Principium hoc primo-primum vitae intellectualis cauſſa eſt, nempe eſſentiae entisque auctor, quoniam eſt ipſum vnum, eſt enim ſimplex, eſt et primum, quoniam eſt principium; ab eo namque omnia profluunt, ab eo motus primus exoritur, neque tamen eſt in eo, ab eo quoque ſtatus, quoniam ipſe nihilo indiget, neque enim mouetur, neque quieſcit, cum nihil habeat, in quo quieſcat aut reuoluatur [b].

III. Neque poteſt definitum eſſe, a nemine enim poteſt definiri, neque eſt ita infinitum vt moles immenſa; ſed dicitur infinitum, quod non ſint plura quam vnum, neque habeat aliquid, ad quod ſuorum aliquid terminet [c].

IV. Quia illud, a quo ſunt omnia, nihil ſe melius eſſe patitur, minus vero bona ſunt omnia, ſequitur ipſum rerum omnium optimum, bonum ipſum exiſtere [d].

V. Quin etiamſi oportet ipſam boni naturam per ſe ſibi ſufficientiſſimam eſſe, nec indigam alicuius, non alia poteſt reperiri, praeter hanc, quae ante alia eſt, hoc ipſum quod exiſtit, quando nondum eſt malum [e].

VI. Bonum hoc pulcherrimum eſt, et pulchritudo ſupra pulchritudinem, et quia amabile eſt, et pulchritudinis auctor, eiusque poteſtas et flos ipſe, adeoque pulchritudinis principium et finis [f].

VII. Quod vnica ratione ſe habet, ideo libertate non priuatur, hoc vnicum enim non habet ex eo, quod habere aliud cohibeatur ab alio; ſed ex eo, quod ipſum proprie ſit hoc ipſum, ſicque ſibi ipſe placeat, neque libeat neque liceat aliquid excellentius eſſe [g].

 VIII.

x) loc. cit. p. 734.
y) Adu. Iulian. L. I. p. 35.
z) Ante huius enim tempora Hermeti hos libros fuiſſe ſuppoſitos, veriſimile iudicat vir acutus.
a) Vide infra theſin XIII. et ſequentes.
b) Enn. V. L. V. c. 10. p. 529.
c) Ibid. c. 11.
d) Enn. VI. L. VII. c. 23. p. 715. Prolixe et ſubtiliter hic de ſummi boni natura diſputat.
e) Ibid. f) c. 33. p. 783.
g) L. VIII. c. 7. p. 741.

Digitized by Google

VIII. Neque libertas, neque aliud attributum Deo adſcribendum, ea ratione, qua entibus ſequentibus, ſed modo ineffabili, cum nihil inuenire poſſimus, vt digne eloquamur: omnia enim pulchra et veneranda poſteriora ſunt illo [h].

IX. Si nihil eſt ſupra iſtud, quod ipſum exiſtit primo, ſiſtere in eo gradum expedit, neque vlterius de hoc aliquid dicere: ſed perſcrutari potius, quomodo ſequentia facta ſint [i].

X. Quod omnino eſt id, quod eſt ipſa eſſentia, eſt etiam dominans, et liberum, licet actio eius ab eſſentia non differat [k].

XI. Quando dicimus vnum, et quando dicimus ipſum bonum, intelligendum eſt, vnam nos eandemque naturam ſignificare [l].

XII. Non eſt conandum in alia principia ſe conferre, ſed hoc propoſito intellectum deinde, quodue primo intelligit, mox animam poſt intellectum collocare debemus; hic enim naturalis ordo eſt, ideoque neque his plura neque pauciora in genere intelligibili decet connumerare. Non enim pauciora eſſe, inde liquet, quod inter ſe ſunt diuerſa; neque plura admittit ratio. Non enim principium vllum ſimplicius poteſt inueniri, nec datur intellectus niſi in ſtatu, adeoque neque in motu alius, atque alius in quiete: Ratio autem ab intellectu in animam vſque procedens, animam reddit intellectualem, neque aliam quandam adducit naturam, intellectus et animae mediam [m]. Magna ſubtilitate exſequitur Plotinus demonſtrationem trinitatis principiorum, contra Gnoſticos diſputans, vt eorum diuinas familias aeonaſque in infinita diuinitatis abyſſo euerteret. Hactenus quidem a Platone non receſſit, nam et alii eorum temporum Platonici ita docebant [n]: idque ſine dubio ab Ammonio percepit. Qui cum ex Chriſtianorum diſciplina aeternarum ὑποςάσεων trinitatem noſſet, eam eo magis ſyſtemati ſuo inferre potuit, quo magis in Platone eiusmodi trinitatem deprehendebat, ſiue illa attributorum fuerit, ſiue perſonarum, de qua re, quid nobis in obſcuro argumento veriſimile videatur, *tomo primo* diximus. Quem ſecutus Plotinus, eandem trinitatem hypoſtaſium archicarum admiſit, vt haberet, quod non Gnoſticis tantum opponeret, ſed etiam, quod Chriſtianis: quorum doctrina ſuam philoſophiam inferiorem non eſſe, haec ſecta vehementer omnique ſtudio ſategit. Vidit hoc THEODORETVS [o], qui hanc Chriſtianorum imitationem probe animaduertit, licet valde fallatur, opinatus eandem eſſe Numenii et Plotini, quae Chriſtianorum, trinitatem. Receſſiſſe vero et Aegyptiacam theologiam iuniorem, Orientali permiſtam, et Platonicorum Alexandri-

h) Nimiam praeciſionem hic hominis verba nobis dantis notare licet. Supra enim ad eſſentiam eius omnia pertinere dixit. Hic itaque abſtractione ſumma de ordine cogitationum noſtrarum tantum intelligendus eſt. Hic vbique mos regnat in Plotino, qui incautos facile decipere poteſt.

i) p. 744.

k) p. 746.

l) Enn. II. L. IX. c. 1. p. 199.

m) Ibid.

n) Videndus CVDWORTHVS, et quae ille affert Chalcidii, Macrobii, Numenii loca, licet cum Plotino non in totum conſentientia l. c. p. 732. ſeqq.

o) Therapeut. Serm. II. T. II. opp. p. 496.

Digitized by Google

xandrinorum alios ab hac trinitate, et quaternionem quandam ſtatuiſſe, ſupra iam attigimus, ponentes primo principio aliud ſuperius, et variantes admodum in arduo et difficili argumento, qua de re diſſeruit PROCLVS [p], qui videndus: qui et ipſe ab hac Plotini ſententia diſceſſit, et trinitati vnitatem praemiſit, ſtatuitque, *numerum demiurgicum non incipere debere a trinitate, ſed a monade ante trinitatem per ſe ſola ſtante.* Paulo aliter hanc Platonicorum ſequiorum variationem refert CYRILLVS ALEXANDRINVS [q]: *praedicti*, inquit, *aduerſantur huic doctrinae, dicunt enim bonum non eſſe connumerandum iis rebus, quae ab illo proficiſcuntur; exemtum illud eſſe ab omni communione, propterea, quod ſimplex omnino ſit, nulliusque compoſitionis capax, a mente vero, haec enim principium eſt, trinitatem vnam procedere.* Ex quibus manifeſtum eſt, ſectam hanc ne in principiis quidem inter ſe conſenſiſſe, nam et in reliquis hypoſtaſibus inter ſe ordinandis valde diſſenſerunt [r].

XIII. Eſt in principiis diuinis aliquod veluti centrum, penes hoc autem circulus ab ipſo micans, praeter haec et circulus alius, lumen de lumine, vltra haec non amplius luminis circulus, ſed iam luminis indigus alieni. Ordinem principiorum diuinorum in his definit, vſus ſimilitudine Plotinus, vbi bonum ipſum quaſi centrum eſt, mens lumen inde micans, atque permanens, anima lumen de lumine ſe mouens; corpus per ſe opacum vero ab anima illuminatur [s]. „Eadem alibi [t] inculcat: aſcendentem „a mundo ſenſibili ad mundum veriorem eiusque principium, ibique cun„cta intelligibilia conſpicientem, ac penes ipſum ſempiterna in propria „intelligentia atque vita, horum omnium praeſidem intellectum prorſus „intemeratum, et inaeſtimabilem ſapientiam, et reuera vitam auream ſub „Saturno inuenire. Omnia enim ſub ſe immortalia comprehendere, in„tellectum omnem, Deum omnem, animam omnem, et haec omnia pe„nitus conſiſtentia.„ Alia loca, quae paſſim occurrunt, breuitatis cauſſa omittimus.

XIV. Ad quaeſtionem explicandam, quonam pacto ex vno exiſtente tali, quale vnum ipſum habuerit vnumquodque ſubſtantiam, neque illud in ſe ipſo quieuerit, ſed tanta inde effluxerit multitudo, quanta conſpicitur in ordine rerum, Deus inuocandus eſt, non oratione ad aures pertinente, ſed animo ſeipſum ad Deum voti gratia impenſiſſime reuocante. Videtur et hoc accepiſſe ab Ammonio Plotinus ex diſciplina Chriſtianorum, qui reuerenter et maxima cum deuotione de generatione λόγυ, et ipſo trinitatis myſterio inter arcanas doctrinas loquebantur [u].

XV.

p) In Timaeum Plat. L. II. p. 93.

q) Contra Iul. L. VIII. p. 371.

r) Enn. IV. L. III. c. 17. p. 384.

s) Illuſtrari haec poſſunt ex Iudaeorum doctrina Sephirotica et de Adam Kadmon, nam ex vno fonte vtrumque hauſtum eſt, vt infra demonſtrabitur.

t) Enn. V. L. I. c. 4. p. 485. L. V. c. 3. p. 522.

u) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. quo loco de generatione mentis ſiue intellectus diuini ex inſtituto diſſerit.

Digitized by Google

XV. Quando in explicatione originis principiorum diuinorum generationis mentio ſit, procul eſſe debet generatio temporalis, verba de ſempiternis facientibus, idque tantum ratione cauſſae ordinisque cuiusdam eſt intelligendum [x].

XVI. Quod a primo principio gignitur, dicendum eſt ſuperiore non agitato gigni, alioquin ſi moto illo aliquid generetur, certe id quod gignitur, non ſecundum ſed tertium erit ab illo poſt motum. Non itaque illo vel annuente vel voluntate decernente vel vllo pacto commoto ſubſiſtit.

XVII. Lumen itaque vndique circumfuſum ex ipſo dependens penitus quieſcente ceu fulgor circa ſolem circumcurrens, ex ipſo ſemper manente progenitum eſt.

XVIII. Quod ſemper eſt perfectum, ſemper etiam gignit ſempiternum, minus autem genitum genitore.

XIX. Ex perfectiſſimo prodeunt, quae omnium maxima ſunt poſt ipſum, maximum autem poſt ipſum, et ſecundum eſt νȣ̃ς, intellectus.

XX. Melius omnium, quae fiunt, eſt intellectus, quoniam omnia alia ſunt poſt ipſum.

XXI. Genitum appetit genitorem, in cuius conſecutione ſit contentum, praecipue autem quando ſoli ſunt genitor atque genitus. At vbi, quod genuit, eſt omnium optimum, neceſſario genitum ipſi cohaeret, vsque adeo, vt alteritate ſolum ſecernatur [y].

XXII. Haec mens ſiue intellectus Dei imago eſt, ex eo enim cum genitus ſit, ſeruat multa in ſe genitoris ſimilitudinemque talem ad ipſum habet, qualem lumen habet ad ſolem, genuitque ipſum, dum reflexione ad illum reſpexit. Nam haec viſio, ſiue reflexio (ὅρασις) intellectus eſt [z].

XXIII. Hic igitur huius generis intellectus puriſſimae mentis appellatione dignus, non aliunde, niſi ex primo principio naſci eſt iudicandus, atque hunc iam genitum cuncta ſecum ſimul entia genuiſſe, vniuerſam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes [a].

XXIV. Exiſtimandum praeterea, hunc eſſe plenum omnium, quae progenuit, et quaſi genita protinus abſorbentem, propterea quod in ſe omnia complectatur, neque in materiam labi ſinat. Illuſtrat hoc Plotinus fabula Saturni, Iouis et Rheae.

XXV. Animam generat intellectus perfectus exiſtens, potentia enim tanta non poteſt eſſe ſterilis. Sed hic quoque quod gignitur, genitore melius eſſe non poterat; cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque ſimiliter, ſed definiri a generante et formari [b] neceſſe eſt.

XXVI.

x) l. c. Pertinet haec obſeruatio etiam ad audaciores Plotini locutiones, quando Deum ſe ipſum effeciſſe dicit, Enn. VI. L. VIII. c. 14. p. 749. 750. Conf. CVDWORTHVS l. c. c. IV. §. 23. p. 485. et doctiſſimus interpres h. l.

y) Enn. V. L. I. c. 7. p. 488.

z) Ibid.

a) Ibid. p. 489.

b) Ibid.

XXVI. Progenies mentis, eſt ratio quaedam et hypoſtaſis id quod excogitat, nempe id quod circa intellectum ſe verſat, intellectusque ipſius lumen eſt, atque veſtigium ſemper inde dependens, inde quidem illi coniunctum atque ita repletum et fruens, et compos eius atque intelligens: inde vero viciſſim ſibi ſubdita tangens et generans quae quidem, neceſſarium eſt, deteriora anima contingere [c].

XXVII. Quod intelligit aliud, vult ipſum quoque diuerſitatem fugere, ſed minus id valet, habet quidem apud ſe quod videt, ſed a ſe diuerſum. Quod vero ſe intelligit, non eſt ab eo, quod intelligitur, eſſentia ſeparatum, ſed coëxiſtens ſecum [d].

XXVIII. Eſt ſupremum aliquid, quod non intelligit, eſt inſuper, quod intelligit primo, eſt denique quod ſecundum quandam intelligentiam habet.

XXIX. Vbicunque eſt intellectus, ibi etiam ſunt multa, adeoque primum multa et vnum eſſe non poteſt [e]. Diximus, de hoc dogmate: ſupremum principium non habere intellectum, ſupra, quantum ſatis.

XXX. Intellectus ipſius actio intelligentia eſt, ſpectans intelligibile, ad ipſumque conuerſa, et ab eo velut definita atque conſummata; ex indefinita itaque duitate atque vno ſpecies numerique gignuntur [f].

XXXI. Ex his ſequitur intellectum non eſſe ſimplicem, ſed multiplicem, compoſitionem quandam prae ſe ferentem; intelligens enim et intelligibile ſunt duo.

XXXII. Cum etiam obiecta ſenſus ſint res quaedam, ſequitur obiecta intellectus non eſſe imagines rerum, ſed res reuera exiſtentes. Ita vero intellectus cognoſcit et quod in illo, et quod poſt illud, et exploratum habet, hoc reuera exiſtere [ff].

XXXIII. Vt ſenſus differt ab intellectu, ita diuerſa ſunt ſenſibilia ab intelligibilibus [g].

XXXIV. Intellectus eſt ſimul omnia, quae tamen nihilo minus inter ſe diſtinguuntur, quoniam vnumquodque illic poteſtas quaedam propria eſt [h].

XXXV. Quot mundus rationes ſeminales habet, totidem ſingulas animas poſſidet, tot ideae ſunt in intellectu diuino [i].

XXXVI. Quod intelligitur, intimum eſt, hoc vero ipſum intimum vnum quiddam eſt, et ſpecies et idea [k].

XXXVII. Intellectus et intellectualis eſſentia et idea quaelibet ab intellectu non differt, ſed vnaquaeque eſt intellectus; et communis quidem eſt ſpecies omnes, vnaquaeque vero ſpecies, vnusquisque eſt intellectus.

Eſt

c) Ibid.
d) Enn. V. L. VI. c. 1. p. 533.
e) Enn. V. L. II. p. 493. L. VI. c. 2. p. 534. L. III. c. 14. p. 511.
f) Enn. V. L. IV. c. vlt. p. 518.
ff) L. V. c. 1. p. 521.
g) c. 12. p. 530.
h) L. IX. c. 6. p. 560.
i) Enn. V. L. VII. c. 1. p. 539.
k) L. IX. c. 8. p. 561.

Digitized by Google

Eſt itaque intellectus in ſe ipſo in eodem ſecum habitu conquieſcens aeterna omnium plenitudo [l].

XXXVIII. Entia ipſa intelligenti imprimis inſunt, actus vero et intelligentia entibus ipſis accedit. Vna itaque natura ens ipſum eſt atque intellectus, veruntamen a nobis talia partientibus alia illic ante alia cogitantur [ll]. Fundamenta haec ſunt doctrinae de ideis, quatenus inſunt intellectui diuino: quas Plotinum quique eum ſequuntur in metaphyſica tantum abſtractione ab intellectu diuino diſcreuiſſe, ex adductis theſibus manifeſtum eſt: ex quo ſequitur, ideas extra intellectum diuinum non eſſe [m]. Diſputari de vero ſenſu huius rei apud Platonem, *tomo primo* planum fecimus, recentiores vero Platonicos, ingenii fertilitate foecundiſſimos ſibi entia in vno ente, multa in vno, praeciſionibus metaphyſicis concepiſſe, et ita ancipitem quaeſtionem ſecuiſſe magis, quam ſoluiſſe, ex allatis Plotini dogmatibus patet: cui intellectus et ideae eius vnum ſunt, et tamen multa inter ſe varie diſcreta. Quae nimia ſubtilitas effecit, vt ſe ipſi non intelligerent ſatis, et de Diis intelligibilibus et intellectualibus, qui in intellectu diuino ſunt, quid ſtatuendum eſſet, non ſatis intellexerint [n]. Certe in mundo archetypo Deos intelligibiles peculiares ſubſtantias eſſe, vnanimi fere ore confeſſi ſunt, vt multis teſtimoniis probauit RAD. CVDWORTHVS [o]: Aſt πᾶσα ἰδέα Θεὸς ait PROCLVS [p], nec aliter PLOTINVS [q], qui luculenter: *Hunc intellectum iam genitum cuncta ſimul ſecum entia genuiſſe, vniuerſam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes.* Quod quam παράδοξον ſit, in vno ſimpliciſſimo ente extare entia peculiariter ſubſiſtentia, et tamen ea eundem intellectum hoc illoue modo affectum, adeoque ſimplicem eſſe, et multa in vno eſſe, intelligere eum nos putamus, quicunque vel mediocriter ratione vtitur. Habet tamen quae hic pro Platonicis afferat eruditiſſimus CVDWORTHI [r] interpres: „Eſſe „quidem inter hos philoſophos quoſdam eo vsque dementiae progreſ„ſos, vt diximus; prudentiorum tamen inter eos verbis conſideratis, „parum proprie haec intelligenda eſſe. Nihil enim aliud velle obſcuriſ„ſimos magiſtros, quam hoc: mundum, quem archetypum vocant, in „altera diuinitatis hypoſtaſi latere reconditum, et omnes ſpecies et for„mas ei ineſſe, quae varias perſonas non conficiunt, indeque alteram „trinitatis Platonicae perſonam non vt congeriem quandam Deorum „ſpectandam eſſe. Eos vero qui ideas Deos dixere, inanibus co„gitationibus cerebrum replentes parum proprie et figurate locutos fu„iſſe. Deos autem νοητοὺς eſſe tantum in archetypo mundo ſpecies „Deo-

l) Ibidem.

ll) Ibid.

m) Id integro libro demonſtrare aggreſſus eſt.

n) Hinc illi Dii intelligibiles, intellectuales, Henades, Noes, monſtraque alia, quae affatim offerunt Proclus, et Chaldaica oracula.

o) Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 649.

p) Comm. in Timaeum p. 357

q) Enn. V. L. I. c. 7. p. 489.

r) Ad h. l. n. 19. p. 651.

„Deorum, qui ſunt in mundo ſenſibili, nempe ſolis, lunae et ſtellarum „reliquarum“. Non inficiamur eleganter et appoſite ita Platonicorum cauſſam iuuari, nec conſiderandos eſſe inſipidos homines aliter, quam in terra aliqua metaphyſica verſantes, qui ingenii ſui ſpectra et laruas in Deorum et hominum laruas commutarunt. Attamen, vt hoc pace magni Viri dicamus, plus nobis ineſſe videtur verbis horum philoſophorum: non loquemur iam de Proclo et ſimilibus, qui omnes prorſus ſanae rationis leges in philoſophematis ſuis eiurarunt, ſed Plotinum Porphyriumque teſtamur, ſuo modo ſanius, certe magis philoſophice diſſerentes. Concepiſſe hos ſibi mundum intelligibilem in ſecunda hypoſtaſi principiorum diuinorum latentem, tanquam ἀρχέτυπον mundi ſenſibilis, negari non poteſt, et multis locis teſtatur vterque. Aſt in ſenſibili mundo vnum quidem eſſe, ſed multa ſingulariter exiſtentia in confeſſo eſt, quare in archetypo etiam vnum et multa inueniri oportet, vt eſſentiae quidem ratione, ſpecies et earum effectorem vnum eſſe, vel ambo vnum exiſtere, aſt formali tamen ratione et viſibile, et viſionem et intellectum videntem inter ſe differre, idque quod a ſe ipſo videtur, multitudinem inferre, quae non tantum in intellectu primo lateat, ſed et ſuam differentem eſſentiam accipiat. Ita quidem PLOTINVM [r] rationes inire, loca ſatis euidentia docent. Requirit itaque, vt obſcuriſſimam Plotini diſputationem in ſummam contrahamus, in intellectu diuino eſſentiam quae et vnum et multa in ſe complectatur, et in qua et identitas eſſentiae, et diuerſitas formae comprehendatur. Quod excludit quidem eiusmodi vnum, quod collectiuum dici ſolet, et ex multis partibus unum totum conſtituit, non vero genericum, quod ſpecies inter ſe diuerſas capit, quae in eodem genere et eſſentia haerent. Ex quibus, niſi in obſcuriſſimo argumento prorſus coecutimus, colligimus, mediam ſententiam Plotino, quique cum eo ſubtilius philoſophabantur, placuiſſe, et ideas omnes conſideraſſe quidem vt entia vera, diuina intelligibilia, ſed adhuc in vna eſſentia comprehenſa, necdum inter ſe aliter niſi forma ſeparata, non vero eſſentiae ſecretione; id quod non pro nudis concipiendi modis et notionibus haberi poteſt. Quod non obſcure innuit, homines hos emanationis notionibus occupatos, res emanantes ex fonte, antequam ex eo prodierunt, vt ſingularia quidem entia, at in vno fonte, ceu riuulos in vno flumine, conſideraſſe. Diſerte enim PLOTINVS [ſ] nos cogitare iubet, *non fontem tantum, fluminibus ſe totum tradentem, velut primum principium, ſed et flumina ab ipſo fluentia, antequam aliud alio fluat, adhuc vna manantia et quaſi cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Plus itaque, quantum quidem nobis videtur, quam meras notiones in intellectu diuino eſſe putabant, at non eſſentias ſingulares vel perſonas

r) Vid. loca allat.

ſ) Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351.

et ὑποστάσεις ſed emanationes, diuerſas quidem inter ſe ratione formae, aſt vnum ratione eſſentiae in qua adhuc ſunt. Obiici et hic lector, nos otioſorum ingeniorum ludibria enarrare, et cum laruis ludere, vixque intelligi poſſe; concedimus id haud inuiti, aſt aliter ſacra horum vatum non conſtant, nec ab his tenebrionibus clarius quid poſtulari poteſt: qui cum notionibus et praeciſionibus metaphyſicis ſibi entia confinxiſſent, eas in neſcio quas ὑποστάσεις et formas commutarunt, et ignorantes quid de iis praedicare poſſent, ad ideas obſcuras et vagas, vocesque nihili confugerunt. Mirum itaque non eſt, eos, qui clariora quaerunt, vel diſtinctis notionibus aſſueti ſunt, nihil videre, niſi figmenta ingenii otioſi, et regnum aliquod metaphyſicum, licet Alexandrina mataeologia, realiſſima ſe poſſidere principia iactauerit. Sed ex his dumetis prorependum, et in conſideratione intellectus diuini Plotiniana progrediendum.

XXXIX. Mens diuina per ſuas ideas in materiam agit, non extrinſecus more artis humanae, ſed intrinſecus more artificioſae naturae, non tamen mixta materiae, licet ab ea non ſeiuncta ſ). Obſcuriſſime de modo imprimendi materiae ideas differit Plotinus, cui difficillimum fit notiones incertas et nihili ad res phyſicas applicare; cuncta eo tendunt: intellectus diuini ideas non ſecari, nec ſui quicquam praebere materiae, eſſe tamen potentes ad id, quod in vnitate non eſt formandum. Quemadmodum, ſi obſcurae rei lucem ſimilitudine quadam licet accendere, in architecti intellectu idea aedificii vna aedes multas conſtruit, eisque naturam quidem et conſtitutionem quaſi confert, neque tamen earum materiae ſe miſcet, vel inter eas diuiditur.

XL. Etſi ſunt in intellectu diuinae ideae etiam rerum irrationalium, illae tamen non tales ſunt, quales hae; ſed praeſtantiori gradu: nec hic viget rationale aliquid, ſed actus eſt rationali diſcurſu ſuperior. Sunt enim differentes vitae et differentes motiones, magis minusque lucidae et perſpicuae. Hinc quod apud nos poſt Deos et rationales mentes, irrationale in intelligentiarum ordine vocatur, in intellectu diuino etiam ratio quaedam eſt, quia in intellectu eſt t). Valde ſe torquet Plotinus, vt doceat, quo modo res irrationales rationi diuinae ineſſe queant. In quibus cum valde ſe premi ſentiat, more ſuo

Et fugit ad latebras et ſe cupit ante videri.

adeo ſe diſtinctionibus totum occultat. Cuncta, niſi fallimur, eo redeunt, eſſe ideam irrationalis obiecti in intellectu ratiocinante, et cum eo vnum, hincque conſiſtere cum eo poſſe: quemadmodum idea equi in hominis intellectu eſt rationalis, licet de obiecto irrationali. Paulo clarius rem explicat in argumento praefixo FICINUS: *Intellectus primus foecunditate lucis exuberante in quamplurimos ſeipſum intus naturaliter propagat radios ideales; ex hac propagatione intellectuali ſimul et na-*

ſ) Enn. VI. L. V. c. 8. p. 665. ſeq.

t) Enn. VI. L. VII. c. 9. p. 201.

Digitized by Google

naturali naturales rerum formae tanquam lumina profluunt. Illuſtrare hoc poteſt ſchema primi hominis Cabbaliſtarum, quod infra dabimus.

XLI. In coelo incorporeo ſunt Dii duplices intelligibiles et intellectuales. Illi quidem ideae ſunt, hi intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati [u]. Obſcure iterum de his Diis ex Platone diſputat Plotinus, vt Oedipo opus habeat. Ait de Diis intelligibilibus, quos aeterna Deorum viſibilium in coelo corporeo exemplaria eſſe acute vidit Cl. MOSHEMIVS [v]: „Omnia illic perſpicua ſunt vndique, nihil ibi te„nebroſum, nihil obſiſtens, ſed omnis illic omnibus et conſpicuus, in„trinſecus atque per omnia, lumen namque lumini occurrit vbique. „Quilibet in ſe habet omnia, et omnia rurſus in alio conſpicit. Cuncta „itaque vbique ſunt. Omne illic eſt omne, illic quodlibet eſt vniuerſum. „Splendor ibi micat immenſus, quodlibet enim ibi magnum eſt, ibi ſol „ſtellaeque omnes, vnaquaeque ſtella ſol eſt, et ſtellae ſimiliter omnes: „praecellit autem in quolibet aliud, ſed interim in quouis omnia conſpi„ciuntur.„ Febricitantium in morem delirat Plotinus, ſolem, lunam, ſtellas intelligibiles, et inter ſe ſua natura diſtinctas, et omnes tamen in omnibus radiantes depingens, quaſi in hoc coelo ſupramundano fuerit, vel in raptu, quem paſſus eſt, mentis hos Deos intelligibiles viderit. Et tamen Plotinus ſobrius videtur, prae recentioris aetatis Platonicis, Proclo eiusque diſcipulis; illi enim tantopere inſaniuerunt in Deorum *ὑπερκοσμίων, νοητῶν καὶ νοερῶν* natura [w], muneribus, beatitate et his ſimilibus deſcribendis, vt in quas ſtultitiae voragines abripi queat hominis ingenium, ſemel imaginationis aeſtu abreptum, mirari ſatis non poſſimus. Teſtes volumus, vel PROCLI theologiam Platonis, vel oracula Chaldaica ab his profecta. Sed de his paulo infra plura dicemus.

XLII. Tertium principium anima mundi eſt, quam intellectus diuinus genuit, vt ſupra §. XXV. dictum. Eam vero antequam duce Plotino deſcribimus, monendum, Proclum eiusdemque aetatis Alexandrinos philoſophos, animam diſtinguere in *ἐγκόσμιον* et *ὑπερκόσμιον*, hancque ideo mentis quadam praeciſione excogitaſſe, vt haberent, vnde trinitatem ſuam, Chriſtianorum trinitatis riualem, elegantius comerent, quam ſi anima mundana pro tertio principio eſſet admittenda, vt fecere antiquiores Platonici. Aſt hos quoque deſeruiſſe et ſupramundanam iam animam ſtatuiſſe, non tantum Amelium et Porphyrium, ſed et Plotinum, innuit PROCLVS [x], qui, *poſt Amelium,* inquit, *Porphyrius, qui cum Plotino ſeſe putat conſentire, animam ſupramundanam vocat mundi architectum ſeu opificem, mentem vero illam ad quam conuertitur, non ipſum eſſe opificem;*

u) Enn. V. L. VIII. c. 4. p. 545. Damus hic verba quidem Ficini in argumento capiti praefixo, ſed quae ſenſum eius fundunt: licet iam CVDWORTHVS obſeruauerit ſyſt. int c. IV. §. 36. p. 668 incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum. Eiusmodi enim diſcrimina Idearum ſtatuiſſe locus adductus, licet obſcurus, perſuadet.

v) Ad l. c. p. 651. CVDWORTHI.

w) Ignorauit Plotinus henades, agathotetes et alias Procli laruas.

x) In Timaeum L. II. p. 92. 93.

cem, ſed veluti exemplum eius quoddam. Quibus in verbis, etſi de Plotino dubitat Proclus, recte tamen monuit CVDWORTHVS [y], Porphyrio non denegandam eſſe hac in re fidem, qui ſcilicet praeceptoris mentem ad vnguem tenuit. Nec a veriſimilitudine abludit, Ammonium, cum triadem Platonicam ad normam trinitatis Chriſtianae exornaret, animam vero mundanam, diuidui non minus quam indiuidui, et alterius, quam eiusdem, participem, prorſus dignitati diuinorum principiorum non reſpondere videret, hanc diſtinctionem excogitauiſſe. Nam quod CVDWORTHO viſum, inueniri eam iam apud Platonem, falſum omnino eſt, et ad exculpandos tantum Platonicos, quos valde deperibat vir acutiſſimus, excogitatum; vt alio loco obſeruauimus. Plotinus vero quae de anima mundi praeceperit [z], haec accipe:

XLIII. Duplex Venus eſt, altera quidem coeleſtis, coeli ſtirps, altera vero ex Ioue et Dione nata humanorum coniugiorum dux, haec ipſa quo minus attingens. At illa ſine matre, et ante coniugia, quoniam nuptiae in coelo non fiunt. Illa nempe coeleſtis, quam ex Saturno id eſt ex intellectu genitam dicunt, neceſſe eſt, eſſe animam diuiniſſimam, proxime ab ipſo intellectu inuiolabili inuiolabilem natam, ſuperneque permanentem, vtpote quae ad haec mundana neque deſcendere velit, neque etiam deſcendere valeat, propter naturam ad haec inferiora non inclinantem. Hanc neceſſe eſt eſſe ſubſtantiam quandam ſeparatam, et eſſentiam materiae nullo modo participem [a]. Satis luculenter hoc loco animam ſupramundanam a mundana diſtinguit Plotinus, ſic vt mirum videri queat, Proclum de ea re dubitaſſe. Nec potuit aliter rationes inire Plotinus, poſtquam ὑποςάσεων ἀρχικῶν ternionem ſemel pro principiis poſuiſſet, eo quod generatione diuina, gradu et dignitate quidem, non vero eſſentia diuerſum gigni quicquam poſſe ſequeretur. Addit enim adductis: Quod ex mente proxime naſcitur, ipſum quoque eſt purum, vtpote quod validiſſimum eſt, ſecundum ſe ipſum intellectus ipſius propinquitate, ingenitumque habeat appetitum ad ſe ipſum in genitore ſtabiliendum. Quae in ſequentibus ita roborat, vt detineri a genitore dicat eam, ne vnquam ad materiam decidat. Ex quibus ſequi putat, aliam eam eſſe et diuerſam ab anima mundana. Ceterum inuenta haec eſſe a Plotino et ſequacibus, vt tertia trinitatis Platonicae hypoſtaſis, cum Spiritu S. Chriſtianorum elegantius aptiusque conciliaretur, eleganter obſeruat MOSHEMIVS [b], quem vide.

XLIV. Anima haec ſupramundana eſſentia quidem eſt ex eſſentia emanans, et exiſtens ſimul, at minor quidem generante, nata enim eſt ex actu eſſentiae viuentis, quae ante ipſam eſt, cuius amore ineffabili fertur, gaudetque eam, tanquam bonum ſuum ſpectare [c].

XLV.

y) l. c. p. 660.
z) Euictum hoc eſt a MOSHEMIO l. c.
a) Enn. III. L. V. c. 2. p. 293.
b) l. c. p. 682
c) l. c. p 293.

Digitized by Google

XLV. Ab hac anima generantur alia, licet vna tota ſit; et in ſe quidem ipſa conſiſtit, quae vero velut partes inde gignuntur animae ſunt omnia complentes [d].

XLVI. Quia vero in ſe conquieſcit, vnum totum ſimul eſt vbique.

XLVII. Nunquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc vniuerſum, neque potuit vnquam abſente anima corpus ſubſiſtere, neque materia vnquam informis exiſtere valuit [e]. Incipit hic Plotinus, audacioribus greſſibus a Platone deficere, vt ſyncretiſticum ſyſtema eo magis fulciret. Ex Platonis enim ſyſtemate, quale illud *tomo primo* deſcripſimus, notum eſt, placuiſſe ei: materiam informem, et inordinato brutoque motu animatam iacuiſſe, donec voluntaria acceſſione Deus demiurgus eum conderet, immiſſaque anima formaret et ordinatum quidem motum imprimeret. Valde hoc refragabatur Ariſtoteli, aeternum absque vlla generatione vel formatione ſibi mundum concipienti, multo vero magis Chriſtiano ſyſtemati, duplex, quod Plato ſupponebat, principium valde exagitanti debellantique; vtrique vero ex conſilio Ammonii, Plotini reliquorumque Alexandrinae philoſophiae conditorum attemperanda erat Platonica doctrina; reformanda itaque erat, et deſerendum quidem duplex illud principium, materiam vero ab aeterno ex Deo emanaſſe generatione diuina pronuntiandum, vt poſtea probabimus. Ita vero deſideratam iniri poſſe concordiam ſperabant homines nugaciſſimi. Materia enim ex Deo animaue diuina, ſecundi Dei filia ſemper et ab aeterno propullulante, ſequebatur, eam ab anima quoque diuina aeternum non generari tantum, verum informari etiam, agitarique, nec vnquam fuiſſe tempus, vbi non iſta materia fuerit animata. Id quod Platoni quidem, mundum eſſe genitum aſſeueranti videbatur accedere, aſt Ariſtoteli quoque aeternum eſſe mundum dicenti non refragari cenſebatur, cum ita aeterna eſſet mundi, id eſt, materiae animatae, origo. Sed et ita Chriſtianae doctrinae propius accedendum, et impium ſyſtema externo habitu ſanctiſſimis dogmatibus aſſimilandum erat, creationem aliquam materiae ex Deo, non exiſtente aliquo ſubiecto, ex quo conderet, afferendo, et demiurgicam potentiam animae ſupramundanae, quae Spiritus S. locum in trinitate Platonicorum demiurgica obtinebat, tribuendo. Quae tamen omnia licet mire placerent hominibus hiſce, in his tricis ingenioſis et mire ſubtilibus, meris tantum notionibus metaphyſicis, abſtractionibus conceptibusque omnem fere comprehenſionis claritatem ſuperantibus abſoluebantur, traductis illis in perſonas et hypoſtaſes proprias, quibus diuinum abſolui mundum putabant. Quae omnia vt mire genium ſyncretiſmi ſectae huius produnt veramque indolem retegunt, ita ad intelligenda ea, quae ſequuntur, quam maxime notanda ſunt atque attente obſeruanda.

XLVIII.

d) Enn. VI. L. IV. c. 4. p. 647. e) Enn. IV. L. III. c. 9. p. 378.

Digitized by Google

XLVIII. Niſi corpus ſit, anima nequaquam progredietur: non enim eſt locus alius, vbi queat ſe naturaliter propagare: quod ſi progreſſura ſit, aedificabit ſibi locum corpusque generabit. Cum vero ſtatus eius in ipſo ſtatu corroboretur, ceu lumen plurimum in ſummis effulgens, interim quaſi in ipſis ignis extremis vmbra reſultat, quam quidem proſpiciens anima, poſtquam ſubſtitit, formauit ipſam [f]. Notabilis locus hic eſt, ex eo enim diſpaleſcere putamus, Ammonium Plotinumque hanc mundi ex anima geneſin habuiſſe ab Aegyptiaca diſciplina, qualis eo tempore viguit, cum Iudaei eam quoque reciperent, et Cabbaliſticum ſyſtema fingerent. Hoc enim eadem prorſus ratione mundi generationem et formationem, ex vmbra a lumine infinito per ſephiroticas emanationes, in medio igne exiſtente deriuabat, eique lucis ſcintillam tanquam animam indebat. Quae argumento ſunt, ſecutos fuiſſe Aegyptios, et qui inter eos nati ſunt Platonicos, emanationis naturam, qua quo longius a principio emanante procedit emanatiuum, eo magis primam puritatem, lucisque naturam amittit, et vmbrae conditionem accipit: nec aliter quoque ſtatuit Orientalis philoſophia his principiis innixa. Aſt Platonici, cum Platoni has nugas attemperare vellent, non plures quam tres principales emanationes, quas hypoſtaſes archicas vocauerunt, conſtituerunt, cum alii ex hac Orientali et Aegyptiaca diſciplina progreſſi plura ſtatuerent; et ab anima mundi mox ad ipſum mundum formatum progreſſi ſunt.

XLIX. Factus mundus tanquam aedificium quoddam ſpecioſum, longeque varium, non eſt ſeparatum ab effectore, neque rurſus ſe illi commiſcuit, ſed totus vbique exiſtimatus eſt cura et diligentia dignus; adeo vt ſibi quidem conducat ad ipſum et eſſe et pulchrum eſſe, quoad poterat eſſe participare, auctori vero non commixto hoc ſit innoxium. In excelſis enim permanens praeſidet.

L. Nempe mundus ſic eſt animatus, vt non tam ipſius quam ipſe habeat animam. Iacet enim in anima eum continente, neque quicquam eius animae eſt expers [g].

LI. Anima tanta, tamque ingens naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum, itaque poteſt vna eademque totum corpus complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem eſt et illa. Haec iam et ſequentia animae mundanae, ſiue ἐγκοσμίῳ, quae mundum informat, conueniunt, quam iam porro deſcribit Plotinus.

LII. Quicquid attingit animam, ſic inde perficitur, prout eſſentia animae naturaliter ſe habet. Ea enim cum ex ſemper exiſtentibus ſit, omnia ſimul entia complectitur, aërem, et lumen, et ſolem, quaeque primi, ſecundi tertiique generis (intelligibilia et intellectualia intelligit exemplaria) habent. Sicque a primis ad vltima, et ab igne ad eius vmbram progrediendum, et hunc quoque illuminatum iniectis ſpeciebus [h].

LIII.

f) l. c. p. 379. g) l. c. c. 10. p. 379. h) loc. cit.

Digitized by Google

LIII. Ornatum vero eſt ſecundum rationem ex ipſius animae poteſtate, habentis in ſe tota vim virtutemque ſecundum inſitas rationes ornandi, quemadmodum rationes, quae in ſeminibus latent, fingunt formantque animantia, quaſi paruulos mundos. Anima vero per ipſam eſſentiae poteſtatem ſic eſt domina corporum, vt haec non aliter fiant atque diſponantur, quam ipſa producit. Subtiliter haec proſequitur Plotinus, vt explicet, quo modo ex rationibus ſeminalibus in anima latentibus cuncta pulchra affabreque efficta ſint. Copioſe idem exſequitur alio loco [i] oſtendens, naturam fictricem in ſe manentem per rationes ſeminales formare materiam ſine electione et inſtrumento. Sunt autem rationes ſeminales, quaedam quaſi contemplationes impreſſae deſuper ab intellectuali contemplatione. Idearum impreſſionem forte clarius dixeris.

LIV. In rebus inanimatis, quod eſt ex ipſis, quaſi conſopitum iacet in ipſis, quod autem tendit in aliud, poteſt, nititurque illi ſimile fieri, quantum quidem pati poteſt. Commune enim omnibus, in ſimilitudinem ſui ferri ducique, animae vero opus eſt, et aliquid in ipſa vigilans, et quod in aliud tendit: viuentia itaque facit omnia, quae non viuunt ex ſeipſis. Liquet ex his, ſenſum aliquem communem, ſecundum rationes diſpoſitum ex Plotini mente etiam inanimatis adeſſe: nam in illis quoque latet anima mundana, et rationes ſeminales excitat, vegetat formatque.

LV. Natura animae vbique ductu facilis admodum pronaque eſt, omniumque facillime poteſt capi, ſi quis fabricauerit aliquid, quod facile ab ipſa pati poſſit, patiendoque portionem aliquam ab ipſa ſortiri. Facile vero patiens eſt, quod qualicunque modo imitationi aptum eſt, velut ſpeculum ſpeciem quandam arripere potens. Etenim vniuerſa natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in ſe poſſidet rationes; cumque ſic vnumquodque fiat, certe ratio in materia, quae ſecundum rationem materia ſuperiorem formata eſt, coniuncta eſt illi Deo, ſecundum quem genita fuit, et in quem ſuſpexit anima, habuitque cum faceret [k]. Genuinum hoc fundamentum eſt, omnis magiae, taliſmanum, ſtatuarum operumque theurgicorum, quae circa materiam Diis plenam verſantur, naturamque ducunt, quo volunt. Cuncta enim eo tendunt, animam mundanam ſymphonia quadam poſſe flecti ducique, qua de re infra ex Iamblicho plura. Paucis enim et ὡς ἐν παρόδῳ haec tangit Plotinus ſuperioribus principiis maxime intentus.

LVI. Anima mundi per ſuperiorem eius vim in orbem retorquet inferiorem, rurſusque per inferiorem, rotat circulum [l]. Haec de demiurgicis operationibus animae tam ſupramundanae, quam mundanae, ex quali operatione mundus productus ſenſibilis ad normam mundi intelligibilis quos inter ſe ſollicite diſtinguebant, vt ex Plotino [m] et Porphy-

RIO

i) Enn. III. L. VIII. c. 1. p. 344.
k) l. c. c. 11. p. 30.
l) Enn. II. L. II. c. 3. p. 100.
m) Enn. VI. L. IV. c. 2. p. 645.

RIO [n] diſci poteſt. Vtrique Demiurgus tertia triadis perſona vel hypoſtaſis conſtituta eſt: aliter tamen viſum eſt aliis. Nam Platonem rerum omnium opificem a ſummo Deo non diſcreuiſſe, ex *Timaeo* notum, et *tomo primo* luculenter demonſtratum. Recentiores autem Platonici ex Aegyptiaca et Orientali philoſophia tenuerunt, primum Deum in abyſſo aeternae deitatis latentem manere, et emanationi alicui magnae, ſiue principio cuidam hypoſtatico formandi mundi negotium fuiſſe permiſſum. Et animam quidem ſupramundanam cur ei praefecerit Plotinus, licet Platoni, δημιουργὸν τὸν νοῦν, fuiſſe ſtatutum ipſe referat [o], ex allatis rationibus patet. Alii et in his Iulianus ad intellectum ſiue mentem hoc opus reuocant, inter ſe quoque non ſatis concordes. Quod vbi refert CVDWORTHVS [p], colligi inde poſſe putat, Platonicos mundi fabricam ad omnes tres hypoſtaſes retuliſſe: in quo tamen mire fallitur; rationes enim, quas adduximus, ſatis probant, mundi productionem demiurgicam operationem eſſe ex actionibus characteriſticis hypoſtaſeon exortam.

Trinitatis Platonicae conſideratio.

§. LII. Deſcripſimus, qua potuimus perſpicuitate et fidelitate ex ſyſtemate Plotini ipſis, quantum inextricabilis fere quae illis ineſt obſcuritas patiebatur, verbis eius adhibitis, celeberrimam illam trinitatem Platonicam, de qua tot tantaeque inter eruditos diſceptationes ſatis probant, argumentum eſſe obſcurum et difficillimum. Aſt probe haec principiorum diuinorum, eorumque proprietatum et characterum [q], quibus inter ſe diſtinguuntur, ternio conſideranda eſt, cum tota philoſophia Alexandrina ea tanquam primis principiis nitatur. Ex his enim fontibus archicis effluxere non tantum Dii, animaeque, ſed et materia, totusque mundus, ad haec reuocandus eſt. Sed et conſideratio huius trinitatis probe expendenda eſt, ne cum ſanctiſſima, quam Chriſtianorum myſteria pandunt, Trinitate confundatur, a qua multis nominibus differt. Id quod prolixe demonſtrari poſſet, ſi vel locus vel inſtitutum pateretur, nec id magis ad ſacrorum dogmatum pertineret hiſtoriam. Paucis tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, obſeruamus, eſſe trinitatem hanc Plotini et ſequacium, (qui tamen Plotini doctrinam nouis ineptiis conſpurcarunt, et neſcio quam quaternionem effinxerunt,) metaphyſicam, adeoque abſtractionis magis ope efformatam, quam rerum ſpiritualium natura fundatam. Etſi enim pollicem in totum nos premere non poſſe viro doctiſſimo [r] fatemur, qui totam trinitatem Plotinianam nudis cogitationum relationibus, notionumque diuerſitate conſtare inter ſe putat, et perſonas iſtas hypoſtaſesque tantum introduxiſſe figuratum loquendi morem, quo Platonici plerique delectati ſunt, contendit, adeoque prorſus Sabellii errorem eam innuere iudicat; cum, vt ſupra vidimus, non nudas entis vnius diuini diuerſas relationes, ſed emanationes, et principia quae eſſentialiter ex primo Deo effluxerunt, nobis exhibeat: certum tamen ex dictis eſt, meras meta-

n) περὶ ἀφορμῶν p. m. 110.
o) Enn. V. L. I. c. 8. p. 489. p) l. c. p. 628.
q) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 689.
r) CVDWORTHI interpr. ad p. 673.

Digitized by Google

metaphyſicas actiones, operationes et characteres iſtis emanationibus eſſe tributas, et excogitata imprimis principia tria ὑπερκόσμια nuſpiam, niſi in cerebro horum philoſophorum, extantia, quae mirum in modum a Chriſtiana trinitate, cuius fundamentum diuina nobis natura exhibet, differunt. Et tranſſumſerunt quidem haud pauca ex Chriſtianorum diſciplina Platonici, et verba et axiomata, et imprimis ea, quae de generatione λόγυ paſſim ſubtiliter ſatis ediſſerunt; aſt ea ſuo ſyſtemati ita adaptant, vt omnem ſignificationem Chriſtianam amittant. Quod non clarius manifeſtat quicquam, quam ſubordinatio, non dignitatis tantum, ſed et eſſentiae gradu differens, quam iis hypoſtaſibus tribuerunt: genitum enim genito minus eſſe, multoties inculcat Plotinus, adeo, vt cum Dei ſummi eſſentiae ſimplicitatem abſolutam tribuat, is menti ſiue intellectui ineſſe multitudinem quandam intelligibilem, mira opinionis peregrinae abſurditate afferat, ſicque ex anima quoque ſupramundana pertingere radios ad mundanam dicat. Quibus ſi addimus, ex hac triade cuncta emanare et eſſentiam decerpere ſuam, manifeſtiſſimum ſane eſt, longiſſime eam a Chriſtiana trinitate diſtare.

§. LIII, Iam ad reliqua Plotinianae, vel ſi mauis, Alexandrinae metaphyſicae capita progrediendum eſt, inter quae non nobilius eſt eo, quod pſychologiam tradit. De qua more iterum ſuo obſcuriſſime diſſerit Plotinus; cuius φιλοσοφέμενα ad haec reuocari poſſunt capita: *Pſychologia eclecticorum.*

LVII. Anima hominis conformis eſt animae ſupramundanae, et in ſe ſpectata eius ſoror [r].

LVIII. Non tamen ita animae ſunt in mundi anima vt partes in toto, nam ita anima mundana eſſet in partes diuiſa nec tota vbique [ſ].

LIX. Etſi enim anima hominis ſoror eſt animae mundi, differunt tamen in hominibus animae, nec ita in omnibus hominibus vna tantum eſt anima, vt vna eſt in omnibus hominis membris, quia haec anima non diſceſſit quidem ab vniuerſa, ſed ibi conquieſcens corpus circum ſe continuit, aliae vero corpore iam facto et iam exorſa, dominanteque earum ſorore anima gradatim nactae ſunt ſortes, quaſi illa iam his parauerit domicilia [ſſ].

LX. In mundo intelligibili regnat eſſentia vera, cuius praeſtantiſſimum eſt intellectus, animae autem et illic adſunt, inde namque venerunt hunc in mundum. Ille quidem mundus habet animas ſine corporibus, hic autem iam corporibus inſitas diuiſasque per corpora. Illic ſane eſt intellectus omnis neque diſcretus neque diuiſus, ſimul et vno in mundo ſunt animae, nec ex vllis locorum interuallis diſtantiam patiuntur. Intellectus igitur indiſcretus et indiuiſus eſt ſemper, ſed anima quidem illic indiſcreta indiuiſaque viuit, habet tamen naturam diuiſionis cuiusdam capacem: eius nam-

r) Enn. V. L. I. c. 2. p. 483. conf. CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 36. p. 700.

ſ) Enn. IV. L. III. c. 2. p. 373.

ſſ) Ibid.

namque partitio eſt illic abeſſe, atque diſtare, corporibusque coniungi, quapropter non iniuria circa corpora dicitur eſſe diuiſibilis, impartibilis autem, quoniam non tota illinc diſcedit, ſed etiam ſupereſt ipſius aliquid, quod ad inferiora non venit, cuius natura nullam ſubire poteſt partitionem [t].

LXI. Quod itaque in Platonis ſchola dicitur, animam conſtare ex diuiduo et indiuiduo, idem eſt, ac ſi diceretur, animam eſſentia quadam conſtare partim quidem apud ſuperos pertinente, partim ad inferiora vergente, quae quidem et ſimul inde dependeat, et ſe interim ad haec vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protenditur [u]. Subtiliter haec proſequitur Plotinus in ſequentibus, oſtendens eſſe praeter naturam indiuiſibilem in anima eſſentiam proximam inde naſcentem, habentem quidem indiuiduum munus ab illa, ſed progreſſione inde facta ad naturam alteram properantem mediam euadere ambarum, naturae ſcilicet impartibilis atque primae, rurſusque naturae partibilis circa corpora et corporibus inhaerente. Addit alia, miras abſtractionum metaphyſicarum tricas redolentia: exiſtere eam alicubi, et non exiſtere, diuiſam eſſe in partes et non diuiſam, manere totam et tamen circa corpora diuidi, etc. [v] in quibus diuerſos reſpectus relationesque inani terminorum ſubtilitate ſectatur.

LXII. Praeter corporeas differentias animae inter ſe differunt, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex praecedentibus vitae alterius inſtitutis. Vnitur etiam alia in actione, alia in cognitione, alia in appetitu; alia aliae intuentur, et quae intuentur eadem ſunt et fiunt etc.

LXIII. Anima neque corporea eſt neque ex elementis compoſita, vitam enim hunc in modum habere non poſſet, nec poſſet ei ratio et conſilium tribui [w].

LXIV. Animae vel meliores vel deteriores ſunt, partim quidem ob alias cauſſas, partim vero velut ab initio non omnes aequales; inaequalis enim facta diſtributio, ordinesque conſtituti etiam animarum ſecundi et tertii [x].

LXV. Nullam animae partium neque totam etiam animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim eſt comprehendens et continens corpora. Neque tamen ſic, vt in vaſe, eſt in corpore. Nec eſt in corpore tanquam in ſubiecto, neque vt pars in toto, neque tanquam ſpecies in materia. Sed animam adeſſe ſcimus corpori, eo quod hoc animatur [y]. Sequitur hanc praeceptoris ſui metaphyſicam etiam PORPHYRIVS [z].

LXVI. Nempe anima corpori adeſt ſeparabiliter, ſicut lumen in aëre; et melius dicitur corpus eſſe in anima, quam animam in corpore: alia enim animae

t) Enn. IV. L. I. p. 360. PORPHYRI de occaſ. p. 60. u) L. II. c. 1. p. 362.

v) Eadem repetit PORPHYR. περὶ ἀφορμ. p. m. 75. 98.

w) Enn. II. L. IX. c. 5. p. 202. 203.

x) Enn. IV. L. II. c. 18. p. 370.

y) Enn. IV. L. III. c. 20. p. 387.

z) l. c. p. 75.

animae corpori non adſunt, nempe mens et ratio, alia illi adſunt, (id eſt in illud agunt) ſenſus et vegetandi potentia [a].

LXVII. Quaelibet vis animae eſt in qualibet parte corporis tota, ſicut anima, ſed dicitur ibi agere, vbi ſiue ſeruit inſtrumentum, et praecipue, vbi inſtrumentum habet principium, e. g. ſentiendi vis in cerebro etc.

LXVIII. Anima a corpore ſeparata et exiens hic non eſt, vbi non eſt, quod eam quodammodo ſuſcipiat; eſt autem in eo, quod amantem animam trahit ad ipſum, ſequiturque illuc, vbi naturaliter eſſe et fieri poteſt. Cum vero plurimus ſit et vnusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animae proficiſci, tum etiam ab ipſa iuſtitia, iudicioque rebus omnibus dominante [b]. Id qua ratione fiat, paulo poſt dicemus, vbi de ſtatu animae poſt exceſſum ex corpore dicendum eſt.

LXIX. Anima formas rerum ſenſibilium nunquam ſuſcipit, et paſſione confundente iudicium, nihil patitur ab obiectis. Si qua vero paſſio contingit, peruenit in corpus, et eo ſic vel aliter pulſato anima ſtatim praeſens has vel illas affectiones percipit, hoc vero non eſt pati, ſed agere [c]. Diſtinguit Plotinus in obſcuro diſcurſu de hac theſi inter paſſionem et eius cognitionem, nempe ſenſationes et iudicia paſſionum; et haec non illa animae tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem iſtis carere dicit, quae ab intimo prodeunt, cum ſenſibilia attingantur extrinſecus, vnde illae magis actiones dicendae. Recentiores philoſophi haec, facto inter intellectum purum et impurum diſcrimine, longe clarius et felicius explicant [d].

LXX. Anima natura eſt omnium, ratio intelligibilium, et eorum quae illic ſunt, vltima, eorum vero quae ſunt in vniuerſo ſenſibili, prima. Quapropter ad vtraque vergit, et a ſuperioribus quidem bene afficitur, ab inferioribus autem quadam ſimilitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur ſit in medio conſtituta, percipit vtraque, et ſuperiora in memoriam reuocata intelligit, eo quod quodammodo eſt haec ipſa, eaque in ſe ipſa intuetur, et ex potentia producit in actum, ex obſcuris lucidiora facta. Supponit in his Plotinus reminiſcentiam Platonis et innatas animae ex origine ſua ideas, quae reſuſcitantur tantum et recoluntur, recordatione et memoria, qua vis animae prouocatur crebriori obiectorum repetitione. Hinc in fine capitis reiicit tabulam raſam Ariſtotelis.

LXXI. Anima praecipue homo eſt, corpus enim diſſolui in partes poteſt, adeoque eſt naturae diuerſae, quae inſitam vitam non habet, ſed ab anima accipit. Ea vero tota eſt vbique, et non poteſt eſſe corporea, ſecus ac Stoici et Epicurei dicunt, eo quod intelligit, hoc vero eſt, ſine corpore apprehendere, et intelligibilium intelligentiam, vt ſenſibilium, ſenſionem habet. Si igitur corpus eſſet magnitudo, non poſſet comprehendere, quod eſt ſine magnitudine, nec cum natura diuidua indiuiduam intelligeret [e].

a) l. c. p. 388. b) p 389.
c) Enn. IV. L. VI. c. 2. p. 453.
d) p. 458. Enn. I. L. I. c. 1. ſeqq. p. 1. ſeqq.
e) Enn. IV. L. VII. c. 1. 2. p. 456. 457.

LXXII. Ex his ſequitur, neceſſe eſſe, vt in homine praeter corpus ſit altera quaedam natura, quae eſſe habeat ex ſe ipſa, et eſſet ex genere vere entis; quod neque fit, neque perit, quaeque ceteris omnibus ſalutem afferret [f].

LXXIII. Haec motus principium eſt, aliis exhibens motionem, mouens interim ſemet ipſam, et vitam animato corpori praeſtans, ipſa vero ex ſe ipſa poſſidens, amiſſura nunquam, vtpote quam ex ſe ipſa habeat. Nam vnde naſcatur, vel in quod reſoluatur? Non ignota in Platonicorum ſchola demonſtratio immortalitatis animae, ab αὐτοκινησία deriuata, de cuius tamen vi et valore hic diſputare non licet [ff].

LXXIV. Animae ſunt cognatae diuinioris ſempiternaeque naturae, nam neque figuram, neque molem neque colorem habent [g].

LXXV. Vitia et mala animae eius tantum additamenta ſunt, et ab extrinſeco ei iniecta; purificato vero animo ineſſe comperiuntur optima, ſapientia et virtutes, ex quo concluditur, animam in gradu eſſe eius naturae, quam diuini omniſque ſempiterni eſſe fatemur. Compos enim eſt diuinorum ob quandam cognationem communionemque ſubſtantiae. Qui itaque purgato eſt animo, non dubitat animam eſſe immortalem. Plura huius generis metaphyſica argumenta pro immortalitate animae affert [h], quae inde deriuat, quod anima ex ſeſe et vitam et motum habet et animam mundi motu intelligentiaque imitatur, et ad ſe intime reuocando, res ſuas intelligit, et formas ingenitas ſe habere cognoſcit. Quae tamen cum meras Platonicas hypotheſes ſapiant, hic breuitatis cauſſa omittimus.

LXXVI. Eſt in animabus conſonantia ad ordinem vniuerſi, ita tamen, vt non tam ab ea dependeant, quam in deſcendendo ſe ipſas accommodent, vnamque concordiam cum mundana reuolutione conficiant; hinc fit, vt aſtrorum figuris earumque fortunae vitaeque electiones ſignificentur.

LXXVII. Animae ſecundum reuolutionum periodos deſcendunt, aliae hic, aliae in coelo, aliae ad inferiora conuerſae, intellectus autem omnis eſt in excelſis, neque vnquam ex ſede ſua delabitur, nonnihil tamen per animam ad haec vſque ſe demittit. Anima vero e proximo magis ſecundum ſpeciem inde vigentem afficitur, traditque ſequentibus, partim eodem modo partim aliter ſe habere, vagabundum tamen ſeruans errorem. Deſcendunt vero non ſemper aequaliter, ſed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiamſi ad idem ſe conferant genus: proinde quaeque ad ſuum delabitur paratumque pro affectionis ſuae ſimilitudine. Quatenus enim illic ſimilis huic vel illi iam euaſit, ita defertur, vel in hominem vel in brutum vel in aliquid aliud [i].

LXXVIII.

f) c. 9. p. 463.
ff) c. 11. p. 465.
g) p. 464.
h) Per totum hunc librum.
i) Enn. IV. L. III. c. 12. ſeq. p. 381. ſeqq.

LXXVIII. Anima ipſa cum mundi intelligibilis eſſet tota, et in toto partem abſconderet, in partem ex vniuerſo prorumpere connisa eſt. Segregata vero penitus et ſecreta non loco ſed actu ſit aliquid ſingulare, et non amplius eſt vniuerſa, ſicque ad inferos deſcendit, id eſt ſeorſim exiſtit, et in locum deſcendit deteriorem [k]. Sunt haec aenigmata obſcuriſſimae philoſophiae, de deſcenſu animarum, quae, niſi nos fallit obſcuritas, eo tendunt: animas, quae in intellectu diuino fuere, ſeſe quaſi proripientes, et ſeorſim exiſtere concupiſcentes, quoad illud, quod in deſcenſu illis adnaſcitur, in ſtatum ſingularitatis deueniſſe, ſicque deteriores factas eſſe, intellectu tamen, qui in iis reſidet, in diuinis manente. Scilicet, quod PORPHYRIVS [l] notat, „animae ſubſtantia non de loco in „locum tranſit, et in locis exiſtit, ſed tranſeuntium ſua natura per loca „et loca obtinentium corporum habitudines ſuſcipit, ſuſcipientibus illam „huiuscemodi corporibus pro cuiusque aptitudine, ex certa quadam diſpoſitione erga illam, nam prout diſpoſita fuerit, ita corpus ſuo ordini „proprietatibusque definitum inuenit; ideo purius diſpoſitae corpus quam „proxime ad immateriale accedens aetherium adiunctum eſt, progreſſae „autem a ratione ad obiectum imaginationis corpus ſolare adnaſcitur. „Sed effeminatae et formarum amore captae adiungitur corpus lunare. „Delapſam vero in corpora, cum ſecundum informem eius ſpeciem ex „humidis vaporibus compoſita exiſtant, perfecta entis ignorantia et caligo atque infantia ſequitur. Et ſane in ipſo egreſſu gerens adhuc ſpiritum ob humidam euaporationem turbatum, vmbram attrahit et prae„grauatur, ſpiritu eiusmodi in terrae fundum contendente, niſi alia quae„dam cauſſa ipſum in contrariam partem retrahat. Quemadmodum igi„tur terrea haec teſta circumtectam in terra degere neceſſum eſt, ita etiam „humidum ſpiritum attrahens ſimulacrum (εἴδωλον) neceſſario adiunctum „habet: attrahit autem humorem, cum perpetuo adeſſe ſtudet naturae, „cuius operatio in humore conſiſtit, et quae ſubterranea potius eſt. „Vbi autem operam dederit, vt a natura ſecedat, ſplendor ſiccus exiſtit, „nulla vmbra ac nube obſcuratus. Humiditas enim nebulam in aëre „conſtituit, ſiccitas vero ex exhalatione ſplendorem ſiccum ſudumque „producit.„ Deſcripſimus totum Porphyrii locum, etſi longiuſculum, quia Platonicum dogma de deſcenſu animarum, quod metaphyſicis tricis valde obſcurauit Plotinus, clarius exponit, et ipſis eius verbis lumen accendit: nam Plotinus quoque, in ſupra adducto loco, ad quaeſtionem, qua ratione anima, corpore ſoluta, ad inferos deſcendere dici poſſit, reſpondet, „id fieri, ſi animae εἴδωλον nondum prorſus ſit euulſum, „et anima cum eo maneat, ſin per philoſophiam ſit ſoluta eo, ſimula„chrum in locum deteriorem abeat ſolum, ipſa vero anima pure admo„dum in mundo intelligibili viuat, nihilo tunc ex ipſa excepto vel foras „auulſo. Et haec quidem ſimulachro huic euenire. Famoſiſſimum hoc

k) Enn. VI. L. IV. c. 16. p. 659. Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

l) l. c. p. 77.

Digitized by Google

hoc in ſchola Platonicorum dogma fuiſſe, animas deſcendentes vehiculo, vel εἰδώλῳ corporeque ſubtili variae conditionis gradusque, prout animae affectae eſſent, circumdatas eſſe, nemini veterum rerum non prorſus ignaro ignotum eſſe putamus, quod tamen cum CVDWORTHVS [m] fuſe explicuerit, magna vero eruditione, multaeque lectionis copia Ven. MOSHEMIVS [n] probauerit, non excogitaſſe demum illud Platonicos, ſed accepiſſe ab antiquis theologis, malumus lectorem ad plenos dimittere fontes, quam noſtris detinere riuulis, praecipue cum vix habeamus, quod diligentiae praeſtantiſſimorum virorum addamus, vixque credamus eſſe antiquae doctrinae cupidum, qui non librum omni eruditione veteri bonaque fruge refertum ipſe legerit relegeritque. Nos itaque ad Plotinum noſtrum redimus, ex eius dumetis tandem eluctari anhelantes. Is de anima porro ſtatuit:

LXXIX. Anima ex intellectu diuino deſcendens intellectum habet communem et proprium; communem quidem, quoniam impartibilis, et idem vtique, proprium vero, quia quisque ipſum in anima prima totum habet. Habemus igitur et ſpecies duplici ratione, in anima quidem velut explicatas atque ſegregatas, in intellectu vero omnes [o].

LXXX. Eſt itaque natura illius animae extra malorum cauſſam, quotcunque homo facit aut patitur. Mala enim a nobis aguntur a deteriore in nobis ſuperatis; intellectus vero non attingit, et innocens manet.

LXXXI. Dici itaque poteſt animam non peccare, ſi anima ſumatur per ſe et ſimpliciter: qui vero animam peccare dicit, coniungit ipſi et conflat alteram animae ſpeciem paſſiones graues habentem. Compoſitum igitur quiddam ex omnibus anima ipſa fit, et patitur vtique ſecundum totum, peccatque compoſitum atque id eſt, quod peccat, non illud [p].

LXXXII. In generatione vero fit ea adiunctio, quando videlicet anima deſcendens ac aliud quid ab anima facta, ad nutum inclinationis fertur, non dimiſſo, quod accepit, ſimulachro. Seuocatio itaque et ſeparatio non ſolum ab hoc corpore, ſed ab omni adiuncto eſſe debet [q].

LXXXIII. Animus, vt ſupra dictum, fugiens totum, et ab intellectu diſcrepantia quadam ſeiunctus, dum parti ſe addicit, a toto degenerat, et proprium quiddam curat, contrectans colensque externa: nec ſolum aſſiſtens corpori ſed valde intra progreſſus. Hinc igitur alligatus corpori, poſtquam ab incolumi innoxioque habitu melioris prouinciae gubernandae aberrauit, deuinctus eſt, delapſus ab alto et compedibus inde alligatus, et agendo ſenſibus vtens, propterea quod prohibetur ab initio mente vti, hincque in ſpelunca et ſepulchro verſari dicitur [r].

LXXXIV.

m) Syſtem. intell. c. V. ſ. III. §. 19. ſeqq. p. 1031.
n) p. 1036. ſeq. n. 4.
o) Enn. I. L. I. c. 8. p. 5.
p) p. 6. En vero miſerum philoſophiae moralis fundamentum. Quod idem vult, ac ſi diceres, adminiſtrum regiae gazae in furto deprehenſum non laqueo puniri, ſed tantum furem.
q) Ibid.
r) Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

LXXXIV. At, cum ad intelligentiam ſe conuertit, ſolui ex vinculis iudicatur, altiusque aſcendere, quando videlicet ex quodam reminiſcentiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus interea aliquid ſupereminens [r].

LXXXV. Qui agit ſecundum motum animi incitatum per ſenſus affectusque, vbi ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, nulla libertate fruitur [ſ].

LXXXVI. Illi itaque libertas agendi tribuenda eſt, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis paſſionibus, ex qua libertate deliberationes et appetitiones ab intelligentia excitatae liberae fiunt [ſſ].

LXXXVII. Libertas vero proprie in contemplando verſatur, voluntatis autem decreto virtus eligenda, quae aſſiſtens libertatem munusque, quod in nobis eſſe dicitur, comparat, neque, quibus ſeruiebamus ante, vltro nos ſeruire permittit [t].

LXXXVIII. Virtus itaque eſt intellectus velut alter quidam et habitus animam quaſi transformans in mentem; rurſus hoc ipſum, quod in nobis conſiſtere dicitur, non ad actiones quidem declinat, ſed ad mentem ſe recipit actionibus expeditam.

LXXXIX. Intellectus vero liber viuere dicitur, quia viuere intelligere eſt, intelligit autem, quemadmodum vult, ſic vt intelligentia et voluntas actus euadant idem [u].

XC. Deum propter eminentiam neque per ſcientiam quandam neque per intelligentiam vllam cognoſcimus ſicut alia ſolemus, quae intelligibilia appellantur, ſed per praeſentiam quandam ſcientia meliorem. Scribimus autem loquimurque de eo frequenter, vt ita ſaltem diſputationibus noſtris animum excitemus, et ad diuinum ſpectaculum dirigamus, doctrina enim viam tantum oſtendit, Deum autem videre opus illius eſt, qui videre voluerit [v].

XCI. Deus a nullo vſquam abeſt, et tamen quodammodo abeſſe videtur ab omnibus: nam iis duntaxat eſt praeſens, qui capere poſſunt, atque ita parati ſunt, vt ipſum attingere valeant, per ſimilitudinem quandam et inſitam potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando ſcilicet animus omnino ſic eſt affectus, ſicut erat, cum inde proceſſit: ideoque iam vere videri poteſt, ſicut ipſe Deus natura eſt videndus [w].

XCII. Animam oportet eſſe informem, ſi omni carere debet obſtaculo, quod forſitan impediri poſſit, ne ab ipſa omnium prima natura illuſtretur et impleatur ad votum [x].

XCIII.

r) Ibid.
ſ) Enn. VI. L. VIII. c. 1. p. 735.
ſſ) p. 736.
t) p. 739. Ita quidem notiones intellectus et voluntatis confundit Plotinus, cuncta ad contemplationem reuocando.
u) Ibid.
v) Enn. VI. L. IX. c. 4. p. 761.
w) Ibid. Nullo fere loco enthuſiaſmum ſyſtematis ſui et fontem et finem eſſe Plotinus magis prodit, quam hoc.
x) c. 7. p. 765.

XCIII. Si itaque res ita ſe habet, operae pretium eſt, animum ab exteris omnibus ſegregatum, ad intima penitus ſe conuertere, neque ad externum aliquid reuocari, ſed iam omnia neſcientem, et ante quidem affectione, tunc etiam ſpeciebus, neſcientem quoque ſe ipſum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhaerere [y].

XCIV. Non ſemper in Deum ipſum conuertimur, ſed quando in eum prorſus inſpicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit, neque amplius diſſonamus, dum ſcilicet diuinum reuera chorum circa eum agimus.

XCV. In hoc autem choro inſpicit vitae fontem, fontem mentis, entis ipſius principium, boni cauſſam, radicem animae; quae quidem non ita ex Deo effluunt, vt eum comminuant: Deus enim moles non eſt. Hic bonum conſiſtit noſtrum, hic anima requieſcit, hic tantum animus a malis liber eſt, hic vere intelligit, nulliſque obnoxius eſt paſſionibus, hic ſolum viuere contingit, vbi vero viuit, ibi etiam amat illum neceſſario amore coeleſti, Deo commiſceri deſiderans.

XCVI. Nullo profecto animo tunc opus eſt vlterius, ſed cetera cuncta deponere debet, et in eo ſolo conſiſtere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quae circumadhaerent nobis.

XCVII. Quamobrem hic emigrare properandum eſt, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati viuamus, vt toto penitus animo complectamur Deum [z].

XCVIII. Nemo per vim extrudat animam ex corpore ne forte exeat, in locum ſimilem migratura: alioquin exibit, corporei nonnihil deferens [a], quo per ſimilia emigrabit. Sed expectare debet, quoad corpus totum ab anima ipſa deficiat; quando videlicet nulla vis animae amplius in ipſo ligatur, quippe cum corpus iam ipſam ligare non poſſit, perdita videlicet harmonia [b], quam olim habens habebat et animam [c]. Accedit, ſi quis diſſoluit corpus, non eſſe eam a paſſione liberam. Fatale itaque tempus expectandum eſt.

XCIX. Anima per totum coelum reuoluitur, alia in aliis ſpeciebus; ſiue in ſenſuali ſpecie, ſiue rationali ſiue vegetabili. Pars enim dominans conſentaneum ſibi peragit munus; caetera vero torpent, namque extra relicta videntur, in homine autem non ſuperant, quae deteriora ſunt, ſed ſimul exiſtunt: neque tamen, quod melius eſt, ſuperat ſemper, nam haec quoque locum in eo ſuum habent: quamobrem et tanquam ſenſuales viuunt, adſunt enim et inſtrumenta, ſenſus. Multa quoque ab hominibus fiunt, quaſi plantis, corpus ſiquidem ſeu planta ab intrinſeco augetur, et gignitur, quapropter omnia in agendo communicant.

y) Ibid.

z) c 8. 9. p. 767. 768.

a) Nempe ſimulachrum animae iisdem paſſionibus infectum.

b) En vero harmoniam praeſtabilitam inter animam et corpus iam Plotino ex parte notam.

c) Enn. I. L. IX. c. 1. p. 85.

nicant. Anima tandem e corpore migrans, id ipſum, quo abundauit, euadit [d].

C. Itaque ad ſuperiora confugiendum, ne in ſenſualem ſpeciem delabamur, ſimulachris ſenſualibus obſecuti: neue in vegetabilem vitam praecipitemur, mancipati libidini generandi et irretiti ſuauitate ſaporum, ſed ad intellectuale, ad intellectum totis viribus aſſurgendum.

CI. Quicunque igitur proprietatem ſeruauerunt humanam, homines iterum renaſcuntur; quicunque vero ſolo vſi ſunt ſenſu, bruta animalia redeunt, quod ſi ſenſus degeneratione vixerint, vna cum ipſis plantae repullulant.

CII. Quali quis ſenſu delectatus fuerit, tale euadit brutum. Sublimia ſectans, auis, muſica delinitus, animal muſicum, qui ſine ratione regnat, aquila fit et ſic porro [e].

Eſt haec ſumma atque compendium pſychologiae Plotinianae, cui preſſis veſtigiis inſiſtit Porphyrius. Hiſce iam fundamentis reliqua inaedificata ſunt omnia, et imprimis moralis philoſophiae aedificium, quod in ſequentibus delineabimus.

§. LIV. Reſtant ex Plotini φιλοσοφουμένοις, quae mundum hunc concernunt, de quibus tamen non tam copioſe diſſeruit, nec integrum nobis ſyſtema exhibuit. Pleraque etiam quae habet, metaphyſica ſunt, non phyſica. Dabimus tamen, qua licet breuitate etiam horum compendium, vt integram philoſophiam Plotinianam habeat lector. Ita vero obſcuriſſimus philoſophus: *Coſmologia eclecticorum.*

CIII. Materiae notio ab omnibus admiſſa philoſophis eſt, quod ſit ſubiectum quoddam et ſuſceptaculum ſpecierum.

CIV. Etiam in mundo intelligibili materia eſt, inſunt enim ei ideae, quae formam habent, forma autem requirit ſubiectum.

CV. Cum duplex ſit mundus, intelligibilis et ſenſibilis, ſequitur, quia hic eſt illius imitatio, illic quoque eſſe materiam [f].

CVI. Corporibus, quae ſunt in mundo ſenſibili, oportet adeſſe ſubiectum, quod aliud quidpiam ſit praeter corpora, quae enim transmutantur, non corripiuntur, alioquin eſſentia in non-ens euaneſceret; neque rurſus quod fit, ex eo, quod nullo modo eſt, efficitur [ff].

CVII. Materiae primae nihil prorſus eorum, quae in ipſo ſenſibilium genere percipiuntur, tribui poteſt, adeoque neque figura neque qualitas vlla, vel color, neque magnitudo. Concludit ex his Plotinus, materiam non niſi priuatiua notione definiri poſſe [g].

CVIII. Cum non ſit quantitas in materia, vel magnitudo, neque vnum, neque multa eſt, ſed cum indefinita ſit, nunquam penes ſe ipſam quie-

d) Enn. III. L. IV. c. 2. p. 283. ſeq.
e) Ibid.
f) Enn. II. L. IV. c. 1. ſeq. p. 159. ſeqq.
ff) c. 6. p. 162.

g) Habuit hoc ab Ariſtotele, conf. MOSHEM. ad CVDW. Syſt. int. c. V. ſ. II. §. 27. p. 945. qui aliqua erudite monet, ſine quibus haec dogmata intelligi nequeunt.

quieſcit, ſed huc atque illuc in omnem ſpeciem transfertur, paſſimque lubricitate mira in quaelibet deriuatur, ſicque euadit multa ob ipſam per omnia deductionem atque genituram [h].

CIX. Locus materia corporibusque poſterior eſt, adeoque in materia non eſt, vnde ſequitur ſuſceptionem formarum non fieri ratione quantitatis [i].

CX. Neque tamen materia eſt nomen inane, ſed, quia neceſſaria eſt, qualitati et magnitudini, adeoque etiam corporibus, eſt ſubiectum aliquod, quamuis inuiſibile et expers magnitudinis, adeoque omnes ſenſus refugiens [k].

CXI. Quicquid eſt in materia in potentia, refertur ad actum; ſed non eſt actus, verum potentia. Vbi enim ex potentia et actu fit res tertia compoſita, ſubiectum dicitur in potentia, compoſitum in actu [l].

CXII. Omnes, quae qualitates nominantur, ſunt actus; qualitatis tamen nomen accipiunt, quod quaelibet ſint proprietates, quaſi diſtinguentes eſſentias inter ſe, atque ad ſe ipſas proprium habentes characterem [ll].

CXIII. Corpora in miſtione tum per molem, tum per qualitatem penitus corporibus commiſcentur [m].

CXIV. Corporeitas eſt, corpus ex cunctis qualitatibus vna cum materia congregatum [n].

CXV. Eſſentiam et compoſitionem vniuerſi committere caſui atque fortunae irrationale eſt, propriumque hominis neque intellectum neque ſenſum habentis [o].

CXVI Mundum hunc arbitrandum eſt, eſſe quidem ſemper, nunquam vero non eſſe; mentem tamen eſſe ante ipſum, non quaſi praecedentem tempore, ſed quoniam hic eſt a mente, priorque natura mens eſt, quam mundus, cauſſaque mens exiſtit mundi, ac velut principalis forma ac exemplar huius mundi per exemplar illud exiſtentis, eodemque modo inde perpetuo ſubſiſtentis [p]. Celeberrimum dogma in ſchola Alexandrina ex ſtudio conciliandi Platonem et Ariſtotelem, enatum, cum is mundum eſſe genitum diceret, hic aeternum ſine generatione mundum aſſereret. Quos vt in concordiam redigerent, ab vtriusque opinione genuina diſceſſerunt, et generationem quandam mundi aeternam aſſeruerunt, mundi ortum κατ' αἰτίαν, ab eo, qui eſt κατὰ χρόνον, diſtinguentes. Qua in re Ammonium reliquis viam monſtraſſe, Plotini locus ſatis oſtendit, ex quo diſcimus hoc dogma in ſchola Alexandrina Plotini aetate iam receptum fuiſſe. Plotini poſtea veſtigia preſſere ſequaces,

POR-

h) Ibid. Caue vero confundas materiam cum corpore. Metaphyſicum enim, non phyſicum hic agit Plotinus, et qui eum ſequitur PORPHYR. de antro nymph. p. m. 110. edit. Rom.

i) c. 11. p. 165.

k) c. 12. p. 166.

l) L. V. c. 2. p. 173. 175.

ll) Enn. III. L. VI. c. 3. p. 181.

m) p. 185.

n) p. 186.

o) Enn. III. L. I. c. 1. p. 254.

p) p. 255.

Digitized by Google

PORPHYRIVS [q], IAMBLICHVS [r], PROCLVS [s], aliique, quorum hac de re philoſophemata exponit, valideque refutat ZACHARIAS MITYLENAEVS [t]. Poſtulabat vero ſyſtema emanatiuum eiusmodi generationem aeternam, cum ex ſummo rerum omnium fonte ſimpliciſſimo deriuanda eſſent omnia: in hoc enim ſyſtemate nihil voluntarium, ſed cuncta ex eſſentiae neceſſitate fluunt, vnde non potuit mundi architectus, libera voluntate ad ornandam materiam accedens admitti, licet id placuiſſet Platoni. Negandum tamen forte non eſt, ad eludenda Epicureorum tela contra mundi originem in tempore Platonicam, hanc quoque diſtinctionem adhibuiſſe Alexandrinos philoſophos Platonicos [u].

CXVII. Mundus vero ſenſibilis cum ad exemplar perfectiſſimum ſit genitus, neceſſe eſt, eſſe mundum intelligibilem. Eſt autem ipſa mentis entisque natura mundus verus et primus, a ſe ipſo non diſtans, neque conditione vlla debilis et diuidua, neque ob defectum vllum etiam in partibus indigens, tota vita, tota mens in vno viuens et intelligens, etiam partem reddens, vt totum, nec mutationem vllam admittens [x].

CXVIII. Ab illo mundo vero et vno, et intelligibili dependet iam non vere vnus, multus ergo et in multitudinem diuiſus, in quo aliud ab alio diſtans alienumque prouenit.

CXIX. In hoc mundo non amplius viget amicitia ſolum, ſed propter diſtantiam diſcordia naſcitur, atque in ipſo defectu alia iam neceſſario aliis aduerſantur [y].

CXX. Factus autem eſt, non ratiocinatione quadam, concludente, faciendum eſſe, ſed neceſſitate quadam faciente, vt ſecunda natura primam comitaretur, non enim intelligibilis mundus talis erat, vt rerum eſſe poſſet extremum.

CXXI. Intellectus itaque infundens ſui aliquid in materiam, immobilis ipſe quietusque conſiſtens omnia fabricauit: id autem eſt ratio (λόγος) ab intellectu profluens [z].

CXXII. Quemadmodum vero in ratione inſerta ſemini ſimul omnia in eodem ſunt, nihilque cum alio pugnat, aut diſſidet et impedit, licet aliquid ſit in mole in qua alibi eſt pars alia, et aliud impeditur laediturque ab alio: ſic vtique ex vno intellectu rationeque ab ipſo manante pullulauit hoc vniuerſum, a ſe ipſo iam diſtans, atque neceſſario alia quidem nata ſunt ſalutaria atque amica inter ſe, alia vero inimica et pernicioſa, et partim volentia, partim nolentia ſe inuicem perdunt, ipſoque interitu generationem mutuam operantur [a].

 CXXIII.

q) De antro nymphar. p. 131.
r) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
s) In Timaeum Platonis.
t) De opificio mundi p. 209.
u) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 219.
x) l. c. c. 2. p. 255.
y) Haec ex ſyſtemate emanatiuo ſequuntur.
z) c. 2. p. 156.
a) Ibidem.

CXXIII. Non tamen inde poteſt quisquam mundo huic tanquam non pulchro detrahere, quaſi non optimus ſit eorum, quae eſſe cum corpore poſſunt, neque cauſſam per quam mundus eſt, accuſare. Nam et ex neceſſitate, non ex conſilio factus eſt mundus, et totum quiddam pulchrum eſt, ſibique ſufficiens, atque amicum, itemque partibus ſuis tam maioribus quam minoribus conueniens. In partibus itaque vituperare totum, ſtultum eſt [b].

CXXIV. Mundus itaque perfectus eſt, ex cunctis animalibus conſtitutus, ſibi ipſi ſufficiens, nulli indigus, quoniam omnia in eo ſunt animalia atque plantae cunctorum natura generalium, Dii quamplurimi daemonum populi, bonorum exercitus animorum, homines virtute felices. Nam et in aëre et aethere, et in coelo toto ſunt animae omnes bonae, vitam ſtellis ſuppeditantes reuolutionique coeleſti ordinatiſſimae ſimul atque ſempiternae: et ad imitationem mentis in circuitum agitatae ſapienter ſemperque circa idem: Quaecunque etiam in eo ſunt, appetunt bonum, ſingula vero pro facultate propria conſequuntur, coelum enim et mundi anima inde dependet: praeterea Dii, qui in eius partibus regnant, item animalia omnia et plantae, et quicquid in eo eſt inanimum: cunctis officium ſuum peragentibus [c].

CXXV. In coelo totum quidem viuit ſemper, et quaecunque honoranda ſunt, et praecipua permanent. Animae vero viciſſim corpora permutantes, aliud quidem in alia fiunt ſpecie; aſt quoties anima poteſt extra generationem poſita, vna cum vniuerſi anima viuit. Corpora vero ſecundum ſpeciem atque ſingula ſecundum totum, ſiquidem ex ipſis et animalia erunt, et nutrientur [d].

CXXVI. Nec perfectum in eo malum eſt. Hominum enim mutuae inter ſe iniuriae ab ipſo boni appetitu proficiſcuntur, quando nempe bonum conſequi non valentes aberrant alioſque inuadunt. At vero qui egerunt, iniuſte poenas luunt, tum quia animam inde reportant deprauatam, tum quia certo quodam ordine in locum transmittuntur deteriorem, nihil enim poteſt vnquam, quod in vniuerſi lege ordinatum eſt, effugere [e].

CXXVII. Si igitur datur in hoc mundo animis facultas ad beatitatem conſequendam, non licet de hac regione conqueri, quod aliqui in ea non ſint felices, ſed eorum imbecillitatem potius reprehendere, quod ſtrenue certare non valeant, vbi virtutis praemia propoſita ſunt. Ratio vero mundi artifex et corruptis vtitur ad aliorum genituram, et vtilia multa vniuerſo inde efficit. Aſt et circa eas animarum actiones, quae in ipſis animabus collocantur, quando deteriora agunt, cauſſa referenda eſt in eligentem, cum animas quoque proprias habere motiones oporteat [f].

CXXVIII.

b) c. 3. p. 256. c) Ibid. e) p. 258.
d) c. 4. p. 257. f) p. 259.

Digitized by Google

CXXVIII. In mundo ſuprema, vt in animali pulchriora, ſunt, media vero et infima, minus. Homines autem in medio inferiorique ſunt; at in ſublimi coelum Diique coeleſtes, et mundi plurimum Dii tenent, omneſque in circuitu coelum, terra vero quaſi centrum et velut vna quaedam ex ſtellarum numero. Eſt itaque homo deorum brutorumque medius. Hinc cum ad vtraque vergat, poteſt etiam iniuſte agere [g].

CXXIX. Prouidentia itaque accuſari non poteſt, quae non facit hominem Deum, ſed ſeruat in eo, quod eſt, eſſe hominem, id eſt, agentem ea, quaecunque lex praeſcribit: et homines in medio conſtitutos perdi nequaquam dimittit, ſed ad ſuperna reuocat aſſidue omnibus machinis virtutem reddens potentia praeualentem [h].

CXXX. Licet vero peccatum ipſum non ſit voluntarium, non tamen id prohibet, quin ipſi ex ſeipſis agant, quoniam ipſi actionum talium auctores ſunt: nec neceſſitas ab extrinſeco eſt, ſed quoniam communi conditione intrinſeca peccant [i].

CXXXI. Ratio vero etiam artifex mundi non omnia fecit aequaliter perfecta, et bona, nec omnia fecit Deos, verum alia quidem Deos eſſe ſtatuit, alia vero daemones ſequenti natura, poſt haec autem homines, et animalia deinceps, neque id quidem inuidia, ſed ratione intellectualem habente diuerſitatem. Quin et futura, et circuitus ſpectare decet, quibus omnia iuſte commutantur [k].

CXXXII. Ratio ſeminaria mundi non eſt mens ipſa, ſincera, non animae purae genus, dependens vero ab hac, et quaſi fulgur ex ambabus, mente videlicet, atque anima affecta ſecundum mentem: quae hanc rationem generant velut vitam, quae quietam in ſe habeat rationem: omnis vero vita eſt actus. Aſt non eſt vita vna, vel mens quaedam vna, ſed partes inter ſe oppoſitas habet, ideoque indigas, et inuicem repugnantes. Hinc totum inter ſe in mundo conſentit, partes repugnant [l]. Prolixa has de prouidentiae in mundo concurſu, malorumque cum phyſicorum tum moralium origine et cauſſis diſputationes proſequitur Plotinus non tantum duobus, quos *de prouidentia* conſcripſit libris, ſed et in *diſceptatione contra Gnoſticos* Platonicis rationibus demonſtraturus, mundum nec malum eſſe, nec a malo principio conditum, ſed conſilio bonum factum, et diuinitati ſimilem, bona in eo eſſe omnia, et Deum eius habere curam; non omnia tamen aequaliter bona eſſe [n].

CXXXIII. Quia mundus omnia in ſe complectitur, neque ſupereſt quicquam, in quod poteſt commutari, neque rurſus in hunc externum aliquid incidere poteſt, quo diſperdatur, ideo mundus durat perpetuus [m].

CXXXIV.

g) c. 8. p. 261. ſeq.

h) c. 9. p. 262. Aſt ſupra dixerat, fieri haec omnia naturae neceſſitate.

i) c. 10. p. 263.

k) Ibid.

l) c. 16. p. 267.

n) Enn. II. L. IX. c. 7. ſeqq. p. 205. ſeqq.

m) Enn. II. L. I. c. 1. p. 96.

CXXXIV. Coelum ſempiternum eſt, tum ob animas, tum ob corpora pura, adeoque meliora. Igne enim conſtant coeleſti, aequali et quieto aſtra. Anima autem coeli ex Deo manans omni vinculo fortior eſt, et ſemper coelum continere poteſt [n].

CXXXV. Coeleſtis vero anima, qualis coeli eſt, non corrumpi ſinit coeleſtia, quia proxima eſt ab ipſo mundi architecto; ab ipſa vero coeleſti imago quaedam producitur, quae velut a ſuperis defluens terrena animalia facit, quae quia deterioribus ad opus ſuum vtitur corporibus, locoque deteriori in vnum conciliare ſtudet, quae vix congrediuntur, et congreſſa in vnum inuita manent, ideo animalia haec mortalia ſunt, nec ſemper viuere poſſunt [o].

CXXXVI. Solus in coelo ignis eſt, ſed qui terram et aquam et aërem, id eſt, qualitates aliorum elementorum in ſe habeat [p].

CXXXVII. Cum lumen vigeat in excelſo, vbi naturaliter eſt conſtitutum, puriſſimum, quod varia ratione in ſtellis eſt diſtributum, et in reliquo quoque coelo regnet, non poteſt vllum defluxum pati; nam et animae coniunctum eſt, et nihil praecipitat impellitque deorſum, et tam ſublimis natura defluere ſponte non poteſt [q].

CXXXVIII. Motus coeli fit ab anima intellectuali et fit in circulum, qui motus eſt, quem in ſe ipſis faciunt intellectus et anima [r].

CXXXIX. Poſtrema vis animae a terra exordiens ſeſe fundit per vniuerſum, vis autem animae ſenſualis, et quae opinantem poſſidet rationem, ad ſuperiora in ſphaeris ſe habet, incubans inferiori potentiae, vimque vitalem communicans. Mouetur itaque ab ea, in circulo continente, totique inſidente, quantum ipſius recurrit in ſphaeras. Itaque cum illa hanc circulo comprehendat, merito haec conniuens reflectitur in ſe ipſam, huius vero reflexio corpus vna, cui eſt infuſa, contorquet [s].

CXL. Stellae non mutant naturam motibus, locis, aſpectibus [ſ].

CXLI. Quod ſtellae futura portendunt, inde eſt, quia certo quodam ordine procedunt, et ſigna rerum habent. Plena enim omnia ſignorum ſunt in mundo et ſapiens aliud argumentatur ex alio. Mirabilis autem eorum eſt connexio et conſpiratio, quae ſunt in mundo [ſſ].

CXLII. Anima mundi eſt principium rerum naturalium, ſeruiunt huc conferuntque ſtellae, ceu partes coeli non paruae tum ad decoram totius formam, tum etiam ad ſignificationis officium [t].

CXLIII. Anima quae in generatione aduenit, coeli fato ſubeſt, nempe ea anima, quae veſtigium animae quoddam nacta, corporis eſt potiſſimum. Aſt altera, quae extrinſecus extat anima, ſupra fatum eſt, et ad eum

n) c. 4. p. 99.
o) c. 5. p. 99. Pertinet hic locus etiam ad animam mundi duplicem, de qua ſupra diximus.
p) c. 6. p. 100.
q) c. 8. p. 102.
r) Enn. II. L. II. c. 1. p. 107.
s) c. 3. p. 109.
ſ) Enn. II. L. III. c. 3. p. 138.
ſſ) c. 7. p. 141.
t) c. 3. p. 141.

eum aſcenſus ad ſublimia pertinet, ad pulchrum et diuinum, quibus nullum fatum dominatur. Hanc duplicem animam quilibet habet [u].

CXLIV. Quin et totus mundus compoſitum quoddam eſt, ex corpore atque anima corpori mancipata, et ipſa vniuerſi anima, quae non ineſt corpori, imprimit autem veſtigia quaedam in eam animam, quae iacet in corpore. Sic et ſol et cetera omnia duplicia ſunt [v].

CXLV. Moleſta et difficilia in mundo atque auerſa propter miſtionem quandam naſcuntur, mixta enim eſt huius mundi natura [w].

CXLVI. Mundus ita demum Deus eſt, ſi ſeparabilis illa anima in ſubſtantia connumeretur. Reliquum namque eſt daemon, affectus quoque in eo daemoniaci ſunt [x].

CXLVII. Coeleſtis influxus non generat res, ſed tantum materiam diſponit, eae vero ex ſeminalibus naturae rationibus oriuntur [y].

CXLVIII. Rationes ſeminales non ſunt intelligentiae nec intellectio, nec viſio, ſed vis quaedam materiae agitatrix, haud ſane cognoſcens, ſed agens tantum velut formam figuramque in aqua, quemadmodum ex circulo aliunde facto redundat circulus alter. Non igitur opus habet quodam rationis diſcurſu [z].

CXLIX. Deorum et daemonum, qui ſunt in mundo inter ſe, genus diſtinguendum eſt [a].

CL. Deorum genus paſſionibus expers eſt.

CLI. Daemonibus paſſiones inſunt; ſuntque illi etiam ſempiterni ſequente poſt Deos gradu, iamque generi humano propinquiores, mediique inter Deorum hominumque genus.

CLII. In mundo intelligibili nullus eſt daemon, ſed qui ita dicuntur, Dii ſunt.

CLIII. Qui in mundo ſenſibili ſunt vsque ad lunam, Dii viſibiles, Dii appellandi ſunt ſecundi, eo quod a Diis intelligibilibus dependent, vt ſplendores a ſtellis [b]. Satis haec theſis innuit, Deos intelligibiles tantum eſſe ideas ſiue exemplaria aeterna ſtellarum reliquorumque Deorum viſibilium, vt ſupra notatum.

CLIV. Daemones illi ſunt amores, qui gignuntur ex anima bonum pulchrumque deſiderante, ſed ad vſum vniuerſi geniti ſunt ab anima mundi aliis viribus, vt impleantur diſpenſenturque ſingula toti [c]. Oportebat enim ipſam vniuerſi animam ſufficienter toti mundo praeeſſe atque ſuppetere, generando vires daemonum ipſi vniuerſo congruas.

CLV.

u) c. 9. p. 141.
v) Ib. p. 142. Ita nugis ſuis idealibus omnia philoſophiae naturalis capita corruperunt inepti philoſophi.
w) Ibidem. x) Ibid.
y) c. 12. p. 143.
z) c. 17. p. 147. Ex hoc fonte naturam ſuam genitricem hauſit CVDWORTHVS, huius philoſophiae praeter modum amans.
a) Enn. III. L. V. c. 6. p. 295.
b) p. 296.
c) Ibid. Fundamentum hoc fuit ſyncretiſmi omnium religionum, quem iniit philoſophia Alexandrina.

CLV. Daemones non ſunt materiae corporeae, alioquin animalia ſenſibilia forent. Et ſi aëria igneaue corpora accipiunt, oportet tamen naturam eorum prius differentem eſſe.

CLVI. Eſt itaque intelligibilis materia ponenda, vt quod illius eſt particeps, per illam in hanc quoque corporum materiam perueniat [d]. Plura et luculentiora de his mox dabimus ex Iamblicho.

CLVII. Terra omnia in ſe elementa continet [e].

CLVIII. Terram eſſe animal, non tantum ex anima patet vegetante, ſed quia animalia quoque ex ea generantur. Quia vero non exigua mentis portio eſt, ideo mentem habere Deusque eſſe recte creditur [f].

CLIX. Terra non inepta eſt motui, niſi quod ex loco ſuo non moueatur.

CLX. Poteſt terra ſentire, quia animam habet, vt ſtellae ſentiunt propter animam, et anima hominis in corpore [ff].

Doctrina eclecticorum de creatione mundi.

§. LV. Haec Plotinianae philoſophiae facies eſt, quam Alexandria genuit, quaeque Romae poſtea, inque Aſia minore et Athenis tandem adoleuit, magnaque per quatuor fere ſecula fama floruit. A Plotino enim totam philoſophorum horum ſucceſſionem deriuatam fuiſſe, veterum teſtimoniis [g] conſtat. Et variaſſe quidem in diuerſis huic ſyſtemati doctrinis vel inſerendis vel eiiciendis etiam aliterque delineandis philoſophos huius ſectae ſupra monuimus, vnde cuiusuis ex iis philoſophemata ſingulari ſtudio excutienda ſunt illis, qui totam eius faciem accurate noſſe cupiunt: in primariis tamen capitibus non valde diſſenſerunt, ſed explicationibus ſpeciem quidem diuerſae ſententiae prae ſe tulerunt, vt nempe eo magis ſe temporum circumſtantiis attemperarent, quae, cum Chriſtiana religio, κρατῦσα, (qua voce veteres vtuntur) id eſt, dominans, euaſiſſet, poſtulabant, vt propius ſe eius dogmatibus accedere viderentur, ſicque ab imperantibus aequius tolerarentur: hoc vero ipſo perditiſſimos, quos haec philoſophia fouet in ſinu, errores, palliarunt tantum, et ſubdole pinxerunt; quo factum eſt, vt ab incautis pro iis habiti qui ſanius philoſopharentur, admiſſique peſtilentes errores etiam inter ſana diſſeminauerint dogmata. Cuius rei vt fidem faciamus lectori, et, quanta in vaferrimi hominum generis hiſtoria cautione opus ſit, memorabili exemplo declaremus, attendere iubemus ad illud potiſſimum dogma, quod de creatione rerum in hac ſchola perſonuit, quod ita acceſſiſſe viſum eſt quibusdam ſanae doctrinae, vt AENEAS GAZAEVS [h] contra mundi aeternitatem pu-

d) Ibid.
e) Enn. II. L. I. c. 7. p. 161.
f) Enn. IV. L. IV. c. 22. p. 419.
ff) Ibid.
g) Vid. PORPHYR. vit. Plotini c. 7. p. 104. SOCRAT. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. p. 352. SOZOMEN. Hiſt. eccleſ. L. I. c. 5. p. 406. Iamblichi tamen ſcholam vocat EVNAPIVS in Aedeſ. p. 36.
h) De opificio mundi p. 56. Sequimur verba Graeca, quae ita in BARTHII editione leguntur: ὀυ γὰρ ἀγέννητος ὀυδ᾽ ἄναρχος ἡ ὕλη, τοῦτο ἐι

pugnans, ad ipſum Plotinum Porphyriumque prouocare auſus fuerit, ſtatuentes, materiam eſſe factam. Ait enim: *Materia neque ingenita, neque ſine initio, id te Chaldaei docent et Porphyrius. Scripſit is enim librum de materia, Chaldaicis doctrinis refertum, in quo rationibus hoc roborat: materiam genitam eſſe, et ad Plotini librum prouocat phyſicum, in quo tanquam dogma deteſtandum eiicitur error: materiam eſſe ingenitam, interque principia referendam.* Recentiores pari fere modo ſeductos hic tacemus [f]. Aſt falli viros doctos, euidenter patebit, vbi totius ſcholae huius de materia ſyſtema paulo attentius conſiderabimus. Deſeruiſſe vero Aegyptios, inter quos haec philoſophia nata eſt, ſyſtema dualiſticum, quod antiquiſſimis temporibus, ſaltem ex eo tempore, quo Perſae Aegyptum inuaſerunt, inualuerat, ſuo loco demonſtrauimus, ex quo nempe orientalis philoſophia ſyſtema emanationis illis commendauerat. Sane non alium, quam emanationis ordinem inter Aegyptios in rerum omnium *γενέσει* ab eo tempore fuiſſe receptum, quo Graecanica philoſophia obtinuit, diſerte tradit IAMBLICHVS, his verbis: *Καὶ ὕτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν τελευταίων ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν Αἰγυπτίοις πραγματεία ἀφ᾽ ἑνὸς ἄρχεται, καὶ πρόεισιν εἰς πλῆθος τῶν πολλῶν αὖθις ὑφ᾽ ἑνὸς διακυβερνωμένων, καὶ πανταχῦ τῦ ἀορίςυ φύσεως ἐπικρατυμένης ὑπό τινος ὡρισμένυ μέτρυ καὶ τῆς ἀνωτάτω ἑνιαίας πάντων αἰτίας.* *Atque ita Aegyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit, et deſinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura deſinitur et continetur aliquo certo termino, hoc eſt, a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.* Quod ne de ſolis rebus ſpiritualibus intelligatur, addit: *Materiam quod attinet, eduxit (παρήγαγεν) eam Deus, ab eſſentialitate diuidendo materialitatem, quam Demiurgus accepit, cum animata eſſet, et ex ea ſimplices atque incorruptibiles Sphaeras fabricauit, poſtremum autem illius materiae ad corpora generabilia et corruptibilia facienda tranſtulit.* Quibus verbis, Aegyptiaca dogmata recitari nulli dubitamus, ſed talia, quae inter Platonicos iam tum fuere recepta, ex quibus ſimul liquet, deſeruiſſe ſcholam Platonis eius ſyſtema, quod dualiſticum fuiſſe *tomo primo*] demonſtrauimus. Ex hac vero ſchola cum prodiret Ammonius, isque non Ariſtotelem tantum aeternitatem mundi ſtatuentem, cum Platone, mundum genitum eſſe in tempore, aſſerente conciliare, ſed et ex Chriſtiana, quam didicerat, diſciplina elegantiora doctrinarum capita in rem ſuam vertere cogitaret, quae creationem ex nulla praeexiſtente materia, ſolo ſummi entis nutu fa-

 ctam

σὲ καὶ χαλδαῖοι διδάσκουσι καὶ ὁ Πορφύριος ἐπιγράφει δὲ καθ᾽ ὅλου τὸ βιβλίον, ὃ εἰς μέσον προάγει τῶν χαλδαίων τὰ λόγια. Ἐν οἷς γεννητὴν τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται, καὶ τὸ Πλωτίνου διανοίγων βιβλίον τὰ κατὰ φυσικοῦ λέγει, ἀγέννητον δὲ εἶναι τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τιθέναι ὡς ἄθεον δόγμα παραιτητέον. In quibus verbis menda quaedam iacere acute vidit MOSHEMIVS diſſ. de creat. ex nihilo §. 29. p. 995. Cudw.

f) BESSARIO adu. calumn. Plat. L. II. c. 5. LIVIVS GALANTES compar. theol. Chriſt. cum Platonica, L. IX. p. 236. RAD. CVDWORTH. Syſt. int. c. V. ſ. 2. p. 751. HVET. Qq. Alnet. L. II. c. 5. BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles not. A. p. 760.

ctam eſſe tradebat, commodum ratus, a trium horum ſyſtematum genuino recedere ſenſu, vt moris eſt apud ſyncretiſtas, non potuit non dogmati iam tum recepto, materiam ex Deo eſſe genitam, dare manus, illudque nouis adornatum pictumque coloribus in rem ſuam conuertere. Ita enim ſperabat fore, vt amice inter ſe coirent, quae longiſſime diſſonabant, et non Ariſtoteles tantum vera diceret, excluſa omni generatione in tempore facta, ſed etiam Plato non derelinqueretur, ſtatuendo mundum eſſe opus demiurgi, quin et Chriſtianis affinia docerentur, tradendo, non fuiſſe extra Deum ſubiectum, ex quo facta ſit materia, et ita ſyſtema dualiſticum expungendo, quod valde Chriſtiani in haereticis improbabant. Non ſine ingenii acumine haec ſuſcepiſſe Ammonium fatendum erat: nam et ſyſtemati, quod formauerat apprime conueniebant, et idonea erant, ad os obliniendum incautis, nec ſatis ad rem hanc attendentibus: Aſt peruertiſſe etiam eorum, quae conciliare inter ſe ſtatuerat, ſyſtematum mentem veram, ſimul apparebat. Nam nec Ariſtoteles vnquam de materiae quadam generatione cogitauit, ſed aeternam eam ſemperque ſibi ſimilem ita ſuppoſuit, vt tota fere eius phyſiologia huic axiomati inniteretur; nec Plato materiam vnquam ex Dei gremio deriuauit, ſed ab aeterno ſine ordine et ſapientia bruta quadam vi commotam et iactatam in tempore a Deo primo in ordinem redactam et formatam eſſe, quod ordinem confuſioni praeſtare intelligeret, docuit. Quod licet aliter viſum fuit τῷ πάνυ GVNDLINGIO [k], qui Platoni hoc ipſum dogma tribuit: materiam quoque ex Dei gremio effluxiſſe, certum tamen ex phyſiologia Platonis, qualem *tomo primo* inuictis rationibus exſtruximus, eſt, confudiſſe virum doctiſſimum, ſed ſententiae ſemel deamatae pertinacius inhaerentem, doctrinam Platonicam recentiorem, quam Alexandrinam appellamus, cum Academica veteri. Sed nec Chriſtianorum quicquam, quod ſanum eſſet, ita ab Ammonio exhibebatur. Illi enim a ſyſtemate emanatiuo toto coelo diuerſi, impiumque dogma abhorrentes, materiam ex nullo prorſus ſubiecto, neque interno neque externo, adeoque neque ex Dei eſſentia eſſe genitam, ſed ex re plane nulla libera Dei voluntate et facultate factam ſtatuebant, cum e contrario ſchola Ammonii neceſſaria ratione et lege emanationis, vt omnia, ita et materiam ex ſinu Dei deriuaret. Ita enim, ſi Plotinum ſequimur, qui ipſum Ammonium audiuit, ſtatuendum eſſe putabat: Ex nihilo fieri nihil, (id enim diſerte PLOTINVS [l] et abſoluto quodam ſenſu ſtatuit) inde neceſſarium eſſe, vt ex vno omnia prorſus effluxerint, cum vnum ſit binario prius. Vi huius emanationis non tantum ex primo rerum omnium fonte effluxiſſe intellectum diuinum et animam mundi intelligibilem, et quae in his comprehenduntur, omnis generis entia ſpiritualia, ſiue intelligibilia, ſed materiam quoque omnem, ex qua condi omnia formarique et rationes ſeminales in anima mundi latentes impri-

k) Diximus de eius controuerſia de hoc argumento T. I. L. II. c. 7. eandem opinionem fouet GALE ad Iambl. p. 276.

l) Enn. II. L. IV. c. 6. p. 162.

Digitized by Google

imprimi illi opus eſſet. Cum enim cuncta fieri neceſſaria naturae aeternae conſecutione dicerentur, non poterat non eiusmodi materiae quoque ex ſummo rerum omnium fonte emanatio ſtatui. Aſt hic materiae obſtabat indoles inordinata, bruta, mala, vt eam deſcribit Plato. Hunc relinqui oportebat, et confugiendum erat ad metaphyſicas notiones et praeciſiones, ne quid Deo indignum admittere viderentur. Mutuum accipiebant itaque Ammonius eiusque diſcipuli, non tantum conceptum materiae ab Ariſtotele, eamque omni quantitate et qualitate omnibusque formis priuabant, ſed mundum quoque duplicem fingebant, vnum naturalem, alterum intelligibilem, et in hoc materiam quoque intelligibilem ponebant, quae ex intellectu diuino oriretur. Cum autem mundum intelligibilem naturalem ſequi, emanationis ordo poſtularet, idque neceſſario accidere oporteret, adiiciebant et hoc: cum mundus intelligibilis non poſſet eſſe rerum extremum, intellectum infudiſſe aliquid ſui in materiam, licet ipſe immobilis quieteque conſiſteret, ſicque rationem in materiam effluxiſſe et ſemina ei impreſſiſſe. Eſſe haec Plotiniana dogmata, ex ſupra delineata eius phyſiologia apertiſſimum eſt [m]: aſt ita quidem materiae generationem, non vero ex nihilo ſed ex intellectu diuino poni eamque dici aeterna generatione ſiue emanatione ex Deo exiſtere, quilibet videt. Cum vero ſola eſſe entia quae reuera ſunt, nec mutationis cauſſam in ſe habent, ſed ſemper ſunt eadem, eodem modo ſe habentia, eadem ſchola, Pythagoram et Platonem ſecuta, traderet, materia ex ἐκ ὄντων genere dicta eſt, ſicque definitum, res omnes eſſe conditas ex non-ente, id eſt materia. Non defecerunt ab hac anteceſſorum ſuorum doctrina ſequentes Platonici, Porphyrius enim, cuius *de materia prima* libros ſex hodie deſideramus, alio loco luculenter dixit: Πάντα τὰ ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν Θεῷ, *omnia et entia, et non-entia* (ita materiam vocat [n],) *ex Deo et in Deo*: et paulo ante: σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν νῷ καὶ ἐν Θεῷ, *corpus etiam in anima, in intellectu et in Deo eſt*, nempe vel inhaeſiue, vel ſubiectiue, vel efficienter, vt loqui ſcholarum philoſophi ſolent. Eodem fere modo Iamblichvs [o]: ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ (ὕλη καθαρὰ καὶ θεῖα) γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτήδειαν κέκτηται πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *Ipſa materia pura et diuina, cum ab opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſenda eſt aptam ad Deos ſuſcipiendos.* Sed et reliqui ex hac ſchola philoſophi [p] in hac haereſi ſunt, ex quibus Proclvs [q], Deum ἄῤῥητον αἰτίαν τῆς ὕλης vocat, et contentione haud parua diſputat, Platonem in Philebo eandem tenuiſſe ſententiam; qua de re quid diſputatum olim fuerit inter B. Gundlingium et Cl. Zimmermannum *tomo primo* indicauimus, monuimus-

m) περὶ ἀφορμ. p. m. 75.

n) p. 67.

o) De myſt. Aegypt. Sect. V. c. 23. p. 138.

p) Ivlianvs Orat. V. Damaſcius apud Gale l. c. p. 277. Simplic. in L. I. Phyſic.

q) In Timaeum Plat. L. II. p. 17.

nuimusque Proclum deprauaſſe Platonem alienamque ei a vera mente eius ſententiam affinxiſſe. Tandem et Oracula teſtamur, in quibus etiam hoc eſt;

Ἔνθεν ἄδην θρώσκει γένεσις πολυποικίλυ ὕλης.

Ex quo (Deo) *oritur abundanter generatio multiformis materiae.*

Alia ex hac ſchola teſtimonia collecta a Livio Galante [r], Rad. Cudworho [s], Io. Alb. Fabricio [ſ], Io. Lavr. Moshemio [ſſ] aliisque praeterimus. Dubium non eſt mature vidiſſe Chriſtianos [t] doctrinae huius deformitatem, quae et Deum in materia diuidit, et neſcio quam extenſionem intelligibilem, nullibi, niſi in otioſorum hominum ingenio extantem [tt] comminiſcitur: quare verbis, quantum licet, propius ad Chriſtianos, iam tum rerum potitos, hisque hominibus graues, accedendum erat, ita tamen, vt ſyſtema nouum nullum inde detrimentum caperet. Hinc Hierocles mutato paulisper familiae ſuae ſermone preſſius eorum loquendi modum imitatus, teſte Photio [u], ſcripſit, materiam ex nullo praeexiſtente ſubiecto a Deo productam fuiſſe, vt eorum potiſſimum opinionem refelleret, qui Platonem dicunt poſuiſſe materiam Deo coaeternam, ex qua Deus omnia finxerit: Hinc Platoni aliam fuiſſe mentem tradit, addens: ὅτι δημιυργὸν Θεὸν, φησὶν, πoϋφίστησιν ὁ Πλάτων ἐφεστῶτα πάσης ἐμφανῦς καὶ ἀφανῦς κοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋκειμένυ γεγενημένης· ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνυ βύλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων. *Plato opificem Deum cenſuit ſuſtinere aſpectabilem et inaſpectabilem mundum, nulla prius exiſtente materia factum et productum. Sufficere enim voluntatem DEI, vt ea quae ſunt omnia exiſtant.* Patet ex primo verborum horum intuitu, plus dediſſe Chriſtianis Hieroclem (quem in aliis quoque quaedam iis largitum fuiſſe, viris doctis obſeruatum eſt,) quam reliquos Platonicos, forte quod inuidiae, qua ea ſecta illo tempore premi coeperat apud Chriſtianos, ſe ſubtrahere vellet; caue tamen credas, lucrum inde aliquod acceſſiſſe veritati diuinae, verba enim dedit philoſophus vaferrimus, praetereaque nihil. Vſus enim abſtractione metaphyſica, dum externum ſubiectum in quod ageret demiurgus negat, et ſola voluntate ſine exiſtente materia mundum productum ait, tollit hoc dogmate tantum materiae exiſtentiam extra Deum, non vero ait, in Deo illam non eſſentialiter et radicaliter latuiſſe. Id enim ſeries tractationis eius vult, qua eos grauiter redarguit, qui materiam aeternam ſe ſubiectum Deo conditori tantum praebuiſſe dicunt, nec ex vno rerum fonte omnia deriuant. Vt itaque materia exiſteret, nihil extra Deum require-

r) loc. cit.
s) l. c. c. V. Sect. II.
ſ) Bibl. Graec. T. I. p. 462.
ſſ) l. c. p. 994.
t) Veriſimile, Origenis errores ex hac ſchola progreſſos oculos doctoribus Chriſtianis aperuiſſe.
tt) Reuocaſſe eam Malebranchium, infra dicetur.
u) Cod. CCXLII. p. 552.

quirebatur, ſecundum Hieroclem, quam voluntas eius, vt materia ex ſinu eius progreſſa, extra illum extaret, ſeque formandam praeberet artifici. Quae voluntas tantum abeſt vt libera ſit, vt potius ſummam eſſentiae neceſſitatem inuoluat, cum non queat aliter velle Deus, quam voluit. Dices, lector, nos heic tibi nugas metaphyſicas oggerere, quae ad mundi condendi opus plane nihil efficiunt. Non inficiamur ita de his recte iudicari; aſt cum horum hominum opinio explicanda eſſet, nihil aliud dari poterat. Cuncta enim haec metaphyſica tantum ſunt, nihilque dicunt ad res ipſas translata, ſed mentis tantum emotae ſomnia, et praeciſiones mentales ſunt, creationem materiae quandam ex nihilo idealem nobis tanquam vmbram ſiſtentes, quam ſi manu prehendere cupimus, euaneſcit, ad phyſicam enim mundi rationem applicata nihil, quod res eſt, dicit, ſed axioma Alexandrinae ſcholae manet: mundum eſſe aeternum. Ex quo luculento exemplo palam eſſe exiſtimamus, quantis artibus in propagandis nefariis dogmatibus ſuis hi philoſophi vſi fuerint, quantaque attentio adhibenda ſit, ne a primis praeceptoribus defeciſſe, et ad ſaniora fuiſſe progreſſos putemus. Plura exempla facili labore colliget, qui in eorum ſcriptis non plane hoſpes eſt, et a praeiudiciis animum ſeruare nouit plane liberum.

Theologia Iamblichiana.

§. LVI. Propius vero vt theologiam quoque Alexandrinam qualis in Platonicorum reformatorum ſchola viguit, intueamur, audiemus quoque Iamblichum, tertium poſt Plotinum et Porphyrium eius antiſtitem, qui hoc praecipue doctrinae eclecticae vel ſyncretiſticae caput, in ordinem iuſtique ſyſtematis redegit habitum, ruentique in ruinam ſuam ſuperſtitioni humeros ſuppoſuit. Ex cuius ſchola cum magna ſeruorum turpiſſimae ſuperſtitionis caterua exiiſſet, quae ſacerdotii ſibi curam proprio quaſi miniſterio vindicauerat, factum inde eſt, vt Iamblichiana potiſſimum ſchola eiusque ſucceſſio, *ἱερᾶς γενεᾶς* inſtar haberetur, et haec Alexandrinae philoſophiae pars, quam tanto ſtudio, tantisque artibus fraudibusque excolebant, *κατ᾽ ἐξοχὴν* Iamblichi philoſophia appellaretur [v]. Eo ſecurius vero hunc doctorem ſcholae illius ſequi licet, quo luculentius praeter ſectae eius morem haec myſteria enarrauit, exarato reſponſionum libro ad PORPHYRII epiſtolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, qua de potioribus Aegyptiorum dogmatibus, quae diuinioris argumenti ſunt, ſciſcitatus eſt. Illi libro titulum de myſteriis praeſcripſit, quod inter *ἄῤῥητα*, id eſt ea, quae in vulgus propalare nefas eſt, quaeque initiatis tantum enucleatius tradi ſolent, fuiſſent relata. Aegyptiorum vero myſteria dum nobis vendit Iamblichus, non intelligenda eſt theologia Aegyptiaca alia, quam quae in Platonicorum ſyncretiſtarum ſcholis obtinuit, quaeque concordiam religionum fere omnium meditata, mirum opinionum theologicarum chaos effinxit. Sequemur vero ordinem a Iambli-

v) EVNAP. in Aedeſio p. 37. Aſt ſacerdotes ſe eſſe ipſe iactat IAMBLICHVS de myſter. ſ. I. c. 8. p. 15.

Iamblicho obſeruatum, licet non quidem optime cohaereat, eo quod ad quaeſtionum capita a Porphyrio propoſita reſpexerit; ita enim ſperamus fore, vt quibus potiſſimum vinculis ineptiſſimum diuinioris doctrinae aedificium Iamblichus connexum ſtabilitumque iuerit, purius quodammodo et ſincerius, tanquam ex ipſo fonte, hauriamus; cum facile futurum ſit lectori attento, ad eum cuncta locum referre, quem in ſyſtemate Plotiniano occupant. Ita vero IAMBLICHVS [w] praecipit:

I. Deos dari, noſtra nos natura conuincit, cuius eſſentiae penitiſſime ineſt de Diis innata cognitio, omni noſtro iudicio et anticipatione antiquior omnique demonſtratione prior. Vtique quae iam tum ab initio iuncta fuerit propriae ſuae cauſſae, ſimulque cum eſſentiali illa animae noſtrae ad bonum tendentia quaſi implicita coëxſtiterit. Celeberrimum hoc eſt pro Dei exiſtentia argumentum, quod, cum duo membra habeat, vnum, quod ab innata Dei idea deſumitur, alterum, quod ab infinita voluntatis in bonum tendentia petitur, recentiorum multis [x], et in his maxime Carteſio placuit, vt ſuo loco docebitur. Recte tamen Iamblichus intelligendus, et ex proprio ſyſtemate, quod haec ſchola adoptauit, explicandus, nec confundenda eius ſententia eſt, cum eorum opinione, qui noſtra aetate vel Dei ideam quandam animo natura inſitam eſſe, vel naturali boni infinite durantis et perfectiſſimi deſiderio menti eſſe impreſſam dixere. Nempe animum hominis ex mundo intelligibili, ſiue intellectu diuino exortum in hunc mundum ſenſibilem deſcendere dicebant Platonici, ſecumque habere conſonantiam ſiue harmoniam vniuerſi, adeoque non eſſe extra intellectum diuinum, ſed conniti eo, vt cum ſuo principio, a quo ratione ſingularitatis (veniam voci deprecamur) diuulſus eſt, iterum iungatur; ex quo ſequebatur, vt ideas omnes, ita praecipue Deorum ipſiusque intellectus diuini in animo naturaliter omni ratiocinatione priores adeſſe, vrgereque animum atque inſtigare, vt ſuo ſe fonti, ex quo emanauit, iungat. Quae diſſona prorſus eſſe illis, quae a viris doctis pro vtroque hoc de Dei exiſtentia argumento diſputari ſolent, quilibet videt, nosque monent, vt in comparandis veterum opinionibus cum recentiorum philoſophorum placitis ſummam adhibeamus prouidentiam.

II. Contactus hic diuinus non eſt noſtri arbitrii, vt vel mutari poſſit vel euitari, probari vel improbari, nos enim ab eo continemur, ab eo omni ſufficientia implemur, et hoc ipſum, quicquid ſit, quod ſumus, Deos cognoſcendo poſſidemus [y].

III. Sed et immortales Deorum comites repraeſentat innata de iis perceptio, vt, quemadmodum ipſi immutabilem ſemper obtinent eſſentiam, ſic et anima humana eodem modo ipſos ſua cognitione attingat, nec poſtulet aſſequi ſe coniectura aut ſyllogiſmo, temporaneis ſubſidiis eam eſſentiam,

w) S. I. c. 3. p. 4.
x) Videſis, quos laudauimus in medit. phil. de falſa virtute c. I. §. 2. p. 8.
y) Ibid. p. 4.

ſentiam, quae longe haec omnia ſupergreditur, vtatur potius puris notionibus, quas ab aeterno hauſit ab ipſis Diis, et per quas illis ipſis connectitur [z]. Haec ex ſupra dictis intelligi poſſunt, nefandum vero hominum fanaticorum, quem affectabant, enthuſiaſmum luculenter produnt.

IV. Dari inter Deos diuerſa genera et ab iis diſtingui varias daemonum et heroum claſſes, certum eſt, aſt eorum vel idiomata vel differentiae analogice tantum non generice concipiendae ſunt, et identitas obſeruanda [a].

V. Idiomata eorum ſunt, primo bonitas, quae a Deorum eſſentia diuelli non poteſt, animabus vero eſſentialiter non adeſt, ſed quaedam tantum portio contigit [b].

VI. Inter principium diuinorum et finem, quem animae conſtituunt, id eſt inter duos hos extremos terminos cogitandum medium quoddam, nempe heroum ordo, animarum ordine ſublimior, ſuperiorque poteſtate, virtute, pulchritudine, et magnitudine, omnibusque ad animas bonis pertinentibus longe ditior, proxime animabus coniunctus, propter vitae quae in vtrisque eſt, ſimilitudinem et affinitatem [c].

VII. Ex altera parte cogitandus geniorum ordo pendens quidem a Diis ipſis, longe tamen infra eos ſubſiſtens, eos proxime ſequens, non quidem auctor et princeps, ſed miniſter bonae voluntati diuinae facile obſequens.

VIII. Idem illud medium in opus producit eorum inconſpicuam bonitatem, quam etiam imitatur, operaque ſua praeſtat, quam poteſt, ei conformia. Quod eſt bono diuino inenarrabile, enarrat, quodque adhuc formis non veſtitur, facit in formis apparere; quicquid in eo rationes omnes ſuperat, in apertas rationes profert, excipit bonorum portionem ſibi naturalem, communicatque illam ſine inuidia, et quaſi traiicit ad genera quae ſe ſequuntur.

IX. Haec igitur duo genera media Deos et animas communi vinculo nectunt, indiſſolubilem inter eos complicationem efficiunt, vnaque connexione prima vltimis colligant, vniuerſorumque communionem indiuulſam procurant, temperiem optimam et miſcellam iuſtam per omnia operantur, ſemitamque a melioribus ad deteriora ſternunt, iterumque aſcenſum a poſterioribus ad priora aequo quodam modo, ordinemque et menſuram ſtatuunt, quibus tum deſcendet a melioribus communicatio, tum modum, iuxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient, omnia prorſus omnibus conciliant et vniunt cauſſas omnium a Diis deſuper accipientia [d]. Omnium maxime memorabile dogma in theologia Alexandrina hoc eſt, quo omnis fere ſuperſtitio roborata, religiones diuerſiſſimae

z) Ibid. p. 5.
a) c 4. p. 7. hoc emanationis leges poſtulant.
b) c. 8 p. 8.
c) Ibid.
d) Ibid. p. 9.

Digitized by Google

inae in concordiam ire coactae, Chriſtianorum mediatori ordo mediatorius inter Deum et homines oppoſitus, expilata philoſophia orientalis, datum ſacerdotio, quod hi homines affectabant ſibique vindicabant, fundamentum quoddam philoſophicum, et in res ſuas ita conuerſa ſyſtematis emanatiui pars nobiliſſima, quae daemones mediatores inter Deum et homines conſtituit. Et accepiſſe quidem tale quid ex veteri Platonis ſchola, ipſos eius dialogos legenti ignotum eſſe non poteſt; aſt adulteraſſe more ſuo ſimul apparet. Plato enim amorem dicit *), eſſe daemonem magnum, mediae inter Deos et homines naturae, et horum quidem preces et ſacrificia, illorum praecepta et ſacras inſtitutiones, et retributionem ſacrificiorum interpretari et referre. Cum autem in medio ſit, ex utroque participare, ita vt vniuerſum ipſum ipſi coniungatur. Per hunc daemonem vaticinium omne procedere, ſacerdotumque diligentiam circa ſacrificia et expiationes et incantationes et diuinationem atque magiam. Vnde haec habuerit Plato, dici quidem non poteſt, coniici vero non ſine veriſimilitudine, perueniſſe ad Platonem in eius inter barbaros itineribus veſtigia quaedam doctrinae de mediatore inter Deum et homines, ex vtriusque natura participante, quam ex protoplaſtorum traditione inter vetuſtiſſimarum gentium origines diſperſam, ſemper vero magis obſcuratam et corruptam fuiſſe dubium non eſt. Quicquid vero illud eſt, certe vnum quendam daemonem magnum, diuinae naturae propiorem hanc communicationem inter Deum et homines efficere ſtatuebat Plato. Vidit aliquid horum philoſophia quoque Orientalis, quae cum ex ſyſtematis emanatiui principiis, neſcio quod πλήρωμα emanationum diuinarum, quas a proprio ſubſiſtendi principio aeonas vocabant, conſtituiſſet, ex earum gremio mediatorem quendam inter Deos ac homines conſtituebat. His omnibus longe melius ſentientes et diuinitus edocti Chriſtiani θεάνθρωπον Dei et hominis filium mediatorem fatebantur, per hunc preces Deo afferri, et diuina beneficia hominibus obtingere, hunc eſſe plenitudinem Deitatis, ex quo pendeant, tanquam ex capite, omnia, digno diuina reuelatione modo tradebant. Harum doctrinarum ſumma conflanda erat Ammonio, quique eius philoſophandi viam iniuerant, in vnum, et excogitandum dogma, quod cuncta inter ſe conciliaret, ſimul vero ſuo etiam ſcopo veliſicaretur, quo in ſe, religionem dominantem tanquam miniſtros eius ſacratiores tueri hi homines receperant. Suppoſito itaque quod enthuſiaſmo mirifice fauebat, ſyſtemate emanatiuo, poſtquam ex ſummo Deo intellectum diuinum, inque eo Deos intelligibiles et intellectuales conſtituerant, medium hunc ordinem conſtituebant daemonum, illique ea tribuebant munera, quae et Plato, et Orientales, et Chriſtiani de mediatore ſuo, licet diuerſiſſimo ſinguli ſenſu, praedicabant. Ita vero et ſibi prudentiſſime conſultum exiſtima-

*) In conuiuio T. III. p. 202. conf. quae hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. p. 41. ſeq.

ſtimabant. Hac enim doctrina ſuppoſita, quam nec Chriſtianos totam negaturos eſſe ſperabant, et ſuperſtitioni auitae fulcrum praebebant, quae hanc daemonum catenam variis cultibus, variisque in locis, modisque colebat, et turpiſſimis nugis pallium obducebat philoſophicum, vt exagitari tam foede a Chriſtianis doctoribus non poſſent, et ſuis commodis et honori maxime conſulebant, qui artibus theurgicis ad commercia cum his mediatoribus inter Deum et homines ſuſcipienda praeparatos aptosque ſe iactabant; et ἀκροπόλει Chriſtianae doctrinae, de mediatore inter Deum et homines telum intendebant, iugulumque petebant, ſicque omnes ſcoporum ſuorum rationes ſe aſſecuturos eſſe ſperabant. Nec alia quoque ratio fuit, cur hi homines tantopere in hoc doctrinae genere, quod de daemonibus eorumque cultu agit, inſaniuerint, cum tamen Plotinus et Porphyrius modeſtiores ſe, licet non ſaniores, exhibuiſſent. Quo magis enim fundamenta ſuperſtitionis gentilis cum ab imperatoribus edictis ſeueriſſimis, tum a doctoribus Chriſtianis ſcriptis acutiſſimis conuellebantur, eo magis furebat gens impia, vt ruinam hunc in modum praeuerteret: cumque id, poſita hac daemonum catena artibus quoque theurgicis fieri poſſe iactaret, coaluere fraus et ſuperſtitio, et ad maturitatem hanc ſectae indolem produxere, vt ſupra natiuis eius faciem deſcripſimus coloribus. Quae hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

X. Pertinent porro ad idiomata Deorum vnitas; exiſtendi modus melior, quam quae eſt animae et rerum inferiorum; permanentia in ſe ipſis, immobilis motionum cauſſa, prouidentia eminens et abſtracta. Pleraque haec ex ſyſtemate Plotiniano ſupra delineato facile intelliguntur [f].

XI. Mediorum generum diſcrimen ex extremorum differentia coniici poteſt. Ita vero differunt Deorum et animarum inter ſe actiones: illud genus ſuperum eſt et excellens, hoc vltimum et imperfectius: illud omnia poteſt ſimul in momento, vniformiter: hoc neque omnia, neque ſimul, neque ſubito, neque indiuiſibiliter: illud omnia generat abſque vlla inflexione ad ea et gubernat, hoc naturaliter inclinat, et conuertitur ad ea, quae generat, et adminiſtrat. Illud tanquam cauſſa principalis omnibus imperat; hoc a Deorum voluntate dependet tanquam a cauſſa, aeterneque cum iis ſubſiſtit: illud vna acerrima acie fines operationum omnium et eſſentiarum contuetur; hoc ab aliis ad alia tranſit, progreſſum ab imperfecto ad perfectum: illud praeterea ſummum et incomprehenſibile eſt, omnique menſura ſuperius, et a nulla forma determinatum; hoc vero inclinatione et habitudine et propenſione, appetitu etiam in deterius ſuperatur, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum vt omnifariam ab iis colores et ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium dux et rex, vniuerſi ratio opifex diis quidem adeſt ſemper eodem modo perfecte et ſine indigentia, ſecundum vnam operationem in ſe ipſa pure conſtantem, anima autem mentis particeps eſt partibilis multiformisque, et ad

 guber-

f) Ibid. p. 9. 10.

gubernationem vniuerſi accommodatae, ipſa etiam inanimata curat, alias aliis figuris affecta etc. [ff].

XII. Qualem vitam anima acceperat prius, quam corpori humano addicebatur, qualemque ſpeciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet ſibi adaptatum, talemque conſequentem ſibi naturam, quae ab ea perfectiorem vitam excipit [g].

XIII. Quae meliora ſunt, et tanquam vniuerſalia, ea continent in ſe reliquorum originem, in praeſtantioribus viliora, in incorporeis corpora, et in conditoribus condita peraguntur, vnde et coeleſtes circuitus in animae aethereae circuitiones coeleſtes originaliter inſitae ſemper eis inſunt, et animae mundorum pertingentes ad intellectum ſuum perfecte ab eo continentur, inque eo primo generantur, et intellectus vniuerſalis et particularis in naturis melioribus comprehenditur [h]. Eſt hoc quoque ex praecipuis ſyſtematis emanatiui axiomatibus, in fonte emanante comprehendi emanatiuum: his animae quoque dignitas et origo, et pleraque, quae de aſcenſu animarum per varios gradus ad Deum dicuntur, in hac ſchola nituntur.

XIV. Dii non compinguntur vllis mundi regionibus neque inferiora haec eorum praeſentia deſtituuntur. Sed Dii in hoc maxime excellunt, quod a nullo contineantur, ipſi autem omnia in ſe contineant: quae autem ſunt terreſtria, a Deorum pleromati habent ſuam eſſentiam Deosque hic exiſtentes ante naturas ſuas proprias ſtatim ſortiuntur, quamprimum ad eos participandos idonea ſint [i]. Intelligit hic Iamblichus corpora illa aetherea et aërea, quae accipiunt Dii, quae accipere potius Deos quam ab illis accipi, contendit, ſecutus Plotinum, quem ſupra ſtatuentem audiuimus, animam vniuerſalem non accedere corpori, ſed corpus accedere animae, nec eam corpus continere, ſed ab ea contineri.

XV. Omnia itaque Deorum plena ſunt [k].

XVI. Diuinitas ſiue partes aliquas vniuerſi ſortiatur, puta coelum vel terram, ſiue vrbes ſacras et regiones, et ſaltus aliquos aut ſtatuas ſacras, ſolet haec omnia extrinſecus irradiare, quomodo ſol ſuis radiis omnia extrinſecus colluſtrat; diuinusque fulgor micat ſeparatim inque ſe ipſo ſtabilis et permanens peruadit omnia totus, et omnia complet poteſtate perfecta, concluditque omnia in ſeipſo ſecundum infinitam quandam cauſſalitatis excellentiam, vnitur vbique ſibi ipſe, et fines principiis connectit. Receptacula vero diuinorum munerum ita ſe habent, vt quaedam aetherie, alia aërie, alia aquatice pro ſua quaeque proprietate recipiant Deorum dotes, quo ſpectat theurgica ars inuocationibus huiusmodi numinum diſtributioni accommodatis vtens [l].

XVII. Nul-

ff) c. 7. p. 11. ſeq.
g) c. 8. p. 14.
h) Ibid.
i) p. 15. conf. Gale h. l.
k) c. 9. p. 116. Vetus hoc eſt et peruulgatum, vt ſuo loco demonſtratum.
l) p. 17.

XVII. Nullum ex melioribus generibus eſt patibile, nec aptum natum ad paſſiones admittendas, et ne anima quidem adhuc corpore pura paſſionis alicuius aut alterationis capax eſt; atqui ne tum quidem, cum in corpus deuenerit, ipſa quicquam patitur, immo ne rationes quidem ſeminales, quas corpori imprimit: ſed tantum cauſſa eſt, cur compoſitum patiatur [l]; ipſa vero ex ſe immutabilis perſtat, eſſentiam habens omni paſſione ſuperiorem. Multo magis id valet de heroibus, daemonibus atque Diis.

XVIII. Non itaque afficiuntur Dii daemonesque iis, quae aſſidue fiunt in ſacris, ſed eorum quaedam arcanam omnique ſermone ſuperiorem cauſſam habent, quaedam autem ab aeterno melioribus generibus conſecrata fuere tanquam ſymbola, alia imaginem repraeſentant aliquam aliam, quae ſit rationis occultae forma manifeſta, alia honoris gratia afferuntur, aut ſimilitudinis et cognationis cauſſa conficiuntur, quaedam in nobis id, quod vtile, operantur, vel purgando vel ſoluendo humanas paſſiones [m].

XIX. Neque precationibus Dii affici poſſunt: nam diuina irradiatio, quae inter precandum fieri ſolet, vt ſponte emicat, ita ſponte operatur, longeque abeſt a tractione omni, vt quae manifeſtat ſe ipſam per diuinam efficientiam et perfectionem, tantoque anteuertit liberrimam in nobis motionem, quanto diuina volitio boni noſtram electionem praecurrit [n].

XX. Anima itaque per preces ad Deos tantum aſcendit ab illis vocata ad vnionem; hicque aſcenſus ſacerdotibus praeſtat a paſſionibus quidem puritatem, a generatione immunitatem, et ad principium vnionem [o].

XXI. Sic et inuocationes, per paſſionem ſacerdotes Diis non connectunt, ſed per amicitiam illam, quae vniuerſa continet, indiſſolubilem connexionis communionem praeſtant [p].

XXII. Ex his etiam intelligi poteſt, quid de ſupplicationibus cenſendum, quibus diuinam iram placamus. Ira enim Deorum non eſt inueterata quaedam ac permanens iracundia, ſed beneficae Deorum curae auerſio quaedam; quam quidem curam vbi nosmetipſi auerterimus a nobis, tanquam a luce meridiei nos abſcondentes, tenebras nobis accerſimus, et bona Deorum indulgentia nos priuamus ipſi. Poteſt autem placatio nos iterum reſtituere in participationem diuinam, et prouidentiam diuinam a nobis diuulſam iterum ad ſe communicandum inuitare, et debito modo participantes cum participatis mutuo connectere [q].

XXIII. Luſtrationes autem, quoties locis terrae vicinis aliquid mali incubat, medentur et tuentur, vt nulla mutatio aut paſſio poſſit in nos incurrere. Siue Deos enim, ſiue daemonas inuocat tanquam auxilia-

 tores

l) c. 10. p. 19.
m) c. 11. p. 20. ſeqq.
n) c. 12. p. 23.
o) Ibidem.
p) Ibidem.
q) c. 13. p. 24.

Digitized by Google

tores et malorum auerruncatores et ſeruatores, et per eos procul ablegat omnem, quae a paſſionibus poſſit ingruere, noxam [r].

XXIV. Neceſſitates itaque propriae Diis tribui debent, quae ita fiunt, vt dignum eſt Diis. Quare nec ab extra nec tanquam per vim neceſſitantur, ſed vt bonum oportuit eſſe ex neceſſitate, ſic ſe habent ſemper, atque ita, vt nec alio modo ſe velint habere [s].

XXV. Preces ad Deos menteſue intelligibiles dirigendae ſunt: nam quod in nobis eſt diuinum, quod intelligibile et vnum, expergiſcitur plane inter precandum, experrectum vero appetit vehementer, quod ſibi ſimile eſt, et copulatur ſuae ipſius perfectioni [ſ].

XXVI. Non per potentias aliquas aut organa Dii preces ad ſe recipiunt, immo vero in ſe continent orationum religioſorum hominum effecta, et eorum praecipue, qui per puritatem et religionem Diis ipſis conſecrati ſunt et vniti, tunc enim diuinum plane numen ſibi praeſens eſt, nec, vt alienum quid, precum percipit ſenſa.

XXVII. Etſi coeleſte corpus ſiderum, quae Dii vocantur, valde eſt cognatum Deorum immateriali ſubſtantiae, quod ſcilicet et ſimplex et immortale et vniforme et aeterni ſecundum eadem motus eſt, diuinae tamen mentes quae illis inſunt, potiſſimum reſpiciendae ſunt, quae non continentur intra illa ſua corpora, ſed diuinis ſuis vitis et operationibus continent ipſa corpora; nec ipſi propendent ad haec corpora, ſed corpora ad diuinam cauſſam adſpirant, nec eorum intellectualem perfectionem impediunt, vel iis moleſtiae quid afferunt [ß].

XXVIII. Sunt Dii hi omnes benefici, et bonorum etiam auctores, et ad bonum tantum reſpicientes vniformiter circumaguntur, ex intuitu boni ſolius et pulchri. Quin immo et ſubiecta ipſis corpora incredibiles quaſdam habent virtutes, quae partim in ipſis permanent, partim in mundi naturam profluunt, et per vniuerſam geneſin ordine progredientes et vſque ad res particulares ordine pertingentes [t]. Deſcendunt vero ad ſalutem vniuerſi, et totam geneſin eodem modo continent et adminiſtrant. Geneſis autem iuxta naturae potius ſuae modulum, quam pro Deorum viribus de Diis participat. Hinc abſurde faciunt mathematici, qui malitiam corporibus coeleſtibus tribuunt, eo quod quae de iis participant, aliquando mala ſint. Nam quod participatur, recipitur tanquam in alia re, et differenti, quae in his, quae ſunt circa terram, locis malum dicitur et inordinatum. Haec igitur participatio cauſſa eſt plurimae in inferioribus diuerſitatis, vt eſt miſcella illa materialium cum immaterialibus influentiis, item quod inferiora haec aliter accipiant illud, quod etiam alio modo dabatur [u].

XXIX.

r) Ibid. PORPHYR. ſent. XIX. p. 66. ſeqq.
s) c. 14. p. 25.
ſ) c. 15. p. 26.
ß) c. 17. p. 29
t) c. 18. p. 30.
u) Ibid. p. 31

XXIX. In vniuerſi harmonia et craſi euenire poteſt, vt eadem, quae ſunt ſalutaria toti vniuerſo, propter conuenientiam et perfectionem receptorum et recipientium, partibus interim ſint damnoſa, propter particulares ineptitudines [v].

XXX. Dii intelligibiles, qui incorporei et vniti ſphaeris coeleſtibus inequitant, habent haud dubie originem in mundo intelligibili atque ita ſuas ipſorum ſpecies diuinas contemplantes, totum coelum adminiſtrant, iuxta infinitam quandam operationem.

XXXI. Conſpicua itaque Deorum ſimulachra ab intelligibilibus paradigmatibus diuinis, aut ſaltem penes illa progenerantur: progenerata vero poſtquam ſunt, manent quoque in iis firmiter, eademque contingunt per ipſam illam imaginem, quae ab iis perficiebatur [x]. Satis luculenter haec Iamblichi aſſertio ex Plotini deſumta ſchola ea corroborat, quae in Plotini phyſiologia diximus, Deos intelligibiles eſſe aeterna paradigmata, ſiue ideas diuinas Deorum ſenſibilium, id eſt, ſolis, lunae atque reliquorum ſiderum. Addit enim Iamblichus: eae diuinae ſpecies, quae adſunt conſpicuis Deorum corporibus ſeparatim exiſtunt ante illa corpora, et ipſarum paradigmata intelligibilia quae impermiſta ſunt, et ſupercoeleſtia, in ſe ipſis vnita permanent, et tota ſimul iuxta aeternam ſuam eminentiam.

XXXII. Eſt itaque vnum commune et indiſſolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes. Proceſſus enim ille omnium ab vno, et in vnum recurſus et imperium vnius ſuper omnia, communionem praeſtat inter Deos, qui ſunt in hoc mundo et eos, qui ſunt in intelligibili. Praeterea ſecundorum ad prima intellectualia conuerſio primorumque in ſecundos Deos eiusdem eſſentiae et poteſtatis communicatio connectit eorum ſynodum in vnum indiſſolubiliter. Multis de his diſputat Iamblichus [y], vt demonſtret, diſcrimen inter Deos intelligibiles, intellectuales et ſenſibiles non impedire, quo minus vnum omnia ſint, eo quod communi gaudeant eſſentia, ex qua omnia effluxerint: vnde aſſerit quoque: Deos conſpicuos eſſe extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinere, et Deos intelligibiles propter vnitatem ſuam infinitam Deos conſpicuos in ſe continere, vtrosque vero ſecundum communem vnitatem et operationem vnam ſtabiliri. Ex quibus ſequitur, mentes eas diuinas, quae ſidera complectuntur, habere ideas ſuas in mente ſiue intellectu diuino, tanquam Deos maiores, cum iis tamen eſſentiae ratione eadem connecti. Quod an non ſit nugari de diuinis, lector iudicet?

XXXIII. Daemones nec oculis nec ſenſu percipi poſſunt, Dii vero notitiam omnem rationemque materialem praeuertunt. Daemones praefecturam mundi ſortiti quaſdam portiones particulares gubernant, Dii res omnes tum coelum, tum mundum, tum occultas in iis poteſtates ſua

v) p. 32. x) c. 19. p. 33. y) p. 33.

ſua gubernatione complectuntur. Daemones ſunt quodammodo connati et inſeparabiles ab iis rebus, quas adminiſtrant; Dii vero, quanquam corpora conſcendunt, prorſus ſunt ab iis ſeparati. Dii principes ſunt et ordinant res omnes praeſidendo, daemones miniſtri Deorum imperia capeſſunt liberrimo obſequio [z].

XXXIV. Daemones oriuntur ex poteſtatibus Deorum genetricibus, et demiurgicis, ſed tum demum, cum iſta poteſtas ad extremos proceſſus ſui fines et diuiſiones vltimas peruenerit: heroës iuxta rationes vitales, quae ſunt in Diis, exoriuntur; animae autem principales et perfectiſſimae hos ipſos excipiunt, ab ipſis definiuntur, et ab ipſis ſeparantur [a].

XXXV. Potentiae daemonum ſunt genitabiles, et ad eos naturae adminiſtratio et animarum corporibus alligandarum cura pertinet: heroibus vero vires tribuere oportet viuificas, hominum duces, et a generatione ſolutas [b].

XXXVI. Anima per Deorum benignitatem et infuſam ab illis illuminationem ſaepe altius aſcendit, et in ordinem maiorem angelicum euehitur, tunc non amplius animae finibus continetur, ſed tota in angelicam animam euadit, et in puriſſimam vitam perfecte peruenit [c]. Et nomen ordinis angelici in Platonicorum ſcholis ante Chriſti in his terris verſantis tempora inuſitati et ipſum dogma ſuadet, imitatum hic fuiſſe Iamblichum Chriſtianos, ἰσαγγέλειαν animabus caſtius viuentibus promittentes. Eiusmodi enim κακοζηλίας exempla inter Iamblichi praecipue diſcipulos occurrunt plurima [d]. Talis anima fuit Apollonii, ſi hos audis.

XXXVII. Epiphaniae Deorum reſpondent eorum eſſentiis, poteſtatibus, et operationibus; quales enim ſunt, tales inuocantibus apparent, operationesque oſtendunt et indicia ſibi propria exhibent.

XXXVIII. Deorum phaſmata ſimplicia ſunt, daemonum vero varia; angelorum ſimpliciora ſunt, quam daemonum, inferiora vero, quam quae Deorum: archangelorum propius paulo ad cauſſas diuinas accedunt, archontum phaſmata, ſiue qui mundi ſunt rectores et ſublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, ſed et ordinem et ornatum, qui vero materiam moderantur, imperfectiores apparent, et maiori varietate: animarum denique ſpectra omnigena apparent. Et Dii quidem ſalutares viſui affulgent, archangeli terribiles ſunt et ſimul mites, angeli mitiores, daemones horribiles, heroës mitiores; archontes dolores inferunt, animarum ſpectra debiliora ſunt. Apparitiones Deorum, angelorumque immutabiles ſunt, daemones forma variant. Prolixe diſcrimen apparitionum harum proſequitur Iamblichus [e], exercitatus in iis

z) c. 20. p. 37.
a) Sect. II. c. 1. p. 39.
b) Ibid. Conf. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. ſ 37. PROCLVS de daemone.
c) c. 2. p. 40.
d) Vid. MOSHEM. diſſ. de hac imitatione, Diſſert. H. E. p. 250. ſeqq.
e) c. 3. ſeqq. p. 41. ſeqq.

iis euocandis artifex, qui tamen, ſi recte attendimus, leues et inſulſas nugas comminiſcitur. Eandem inſaniam ſequitur Proclus, et aetatis illius ſequioris alii, quorum hac de re placita enarrauit PSELLVS [f], qui ita de his rebus ſtatuunt, quaſi his coeleſtium choris ipſi interfuerint. Prout nempe vel ordine, vel modo apparitionis, vel medio, vel fine, et his ſimilibus diſtinguuntur, ita et eorum epiphanias differre ſtatuebant: qua de re fuſe Iamblichus differit. Ceterum cum angelorum et archangelorum ordinem hoc loco commemoret, quae nomina ante Chriſtum natum inter Graecos inaudita fuere, diſputatum eſt viris doctis, vnde haec nomina ad Platonicorum ſcholas peruenerint. Porphyrium iam meminiſſe archangelorum, PROCLI [g] teſtimonio conſtat, qui addit: reprehendiſſe Iamblichum hoc philoſophandi genus, quod Plato nusquam archangelorum meminerit: quin et ipſe fatetur: ὀυ δὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος ὅυτως τῆς θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεςός. *Non haec methodus eſt philoſophica, ſed barbarica oſtentatione plena.* Et THOMAS GALE [h] quidem ex oraculis Chaldaicis eorum nominum vſum didiciſſe Platonicos putat: aſt eſſe ea foetus horum hominum ſuppoſititios, *tomo primo* luculenta demonſtratione confecimus. Rectius L. HOLSTENIVS [i], (cuius etiam partem ipſe vidit Galeus) Porphyrium vel ex Ammonii vel etiam ex Origenis ſchola, quem adoleſcens audiuit, talia accepiſſe coniicit. Certum tamen, in philoſophia orientali hos ſpirituum coeleſtium ordines et appellationes non fuiſſe ignotas, vt ex Gnoſticorum ſomniis conſtat: quin et in Iudaeorum libris apocryphis et cabbaliſticis etiam, multa de archangelorum angelorumque ordinibus garriuntur [k]. Quae permouere magnum GROTIVM [l], vt Iudaeos hanc de archangelis doctrinam ex captiuitate Babylonica attuliſſe ſtatueret, et nomina thronorum, principatuum, poteſtatum etc. inde originem habuiſſe crederet; in quo tamen rei certiorem deſideramus fidem. Nobis ſi coniecturis agendum, doctrinam de angelorum certis ordinibus Iudaeis domeſticam fuiſſe dubium nullum eſt; cuius in ſacris veteris foederis paginis haud obſcura deprehenduntur veſtigia. Cum vero Iudaei de diuinis ſublimiori reuelatione edocti a multis gentilibus crederentur, veriſimile eſt populos et Orientales et Aegyptiacos, inter quos coloniae Iudaicae habitabant, ea quae a Iudaeis ſuffurati fuerant, theologiae ſuae infarſiſſe, ſicque archangelorum et angelorum nomina, quae ſatis euidenter origines Iudaicas ſapiunt, in philoſophiam Aegyptiacam et Orientalem irrepſiſſe. His cum accederent Ammonius et ſequaces, Chriſtianos imitati, mirum non eſt, haec nomina inter Platonicos Alexandrinos obti-

f) De operatione daemonum.
g) In Timaeum L. I. p. 47.
h) Ad l. c. Iamblichi.
i) In vita Porphyr. c. 6. p. 237. ſeq.
k) Dicemus ea de re infra. Conf. GAVLMIN. de vita Moſis p. m. 300.
l) Ad Matth. XVIII.

Digitized by Google

obtinuiſſe. Intercedit quidem huic ſententiae TANAQVIL. FABER [m], qui nomen angelorum, quatenus diuinum ſpiritum geniumue denotat, ipſis Chriſtianis temporibus antiquius putat, et non ad ARISTIDEM [n] tantum prouocat, qui Mineruam angelis omnibus maiorem dixit; ſed ad ipſum quoque PLATONEM [o], apud quem Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, Iudicii angelus Nemeſis eſſe dicitur. Parum vero haec a communi eruditorum ſententia, quae angeli nomen veteribus Graecis ignotum fuiſſe ſtatuit, dimouere nos apta ſunt. Ariſtides enim audiendus non eſt, qui poſt Seruatoris demum nati vixit tempora: Platonis vero locus angeli nomine non alia ſignificatione vtitur, quam miniſtri, ſiue nuntii, vel executoris, idque vult, iudicii diuini ſententiam vindictam exſequi, et crimina punire. Vt taceamus, quod eleganter monuit Cel. MOSHEMIVS [p], ſenſu Chriſtiano Nemeſin non potuiſſe dici angelum, eo quod inter Deos relata fuerit. Plato etiam citato loco populariter tantum loquitur, nec de daemonum Deorumque ordinibus quicquam praecipit. Cauſſam itaque nullam videmus, cur deferenda ſit eruditiſſimorum virorum IS. CASAVBONI, TH. GATAKERI, aliorumque ſententia, nomina haec Platonicos a Iudaeis et Chriſtianis accepiſſe: id quod adductus ſupra Procli locus haud obſcure innuit. Reddiderunt vero Chriſtianis, quod ab iis mutuum accepere Platonici, at ſine foenore, magnoque eccleſiae damno: quam corrupta enim his ſomniis Platonicis doctrina de angelis purior fuerit, vel ſolius Pſeudo-Dionyſii Areopagitae ſcripta, quae ex hac ſchola prodierunt, luculento exemplo teſtantur, cultusque angelorum, ab his temporibus inualeſcens ſatis prodit. Qua de re tamen in ſacra hiſtoria plura monenda ſunt [q].

XXXIX. Differunt porro apparitiones deorum, daemonum, heroum et animarum, ratione celeritatis et tarditatis, auctoritatis, emphaſis, magnitudinis et latitudinis imperii, claritudinis, luminis, ignis. Nempe quo excellentior ordo eſt, eo magnificentior et illuſtrior eſt apparitio, id quod Iamblichus [r] ita ediſſerit, vt mera ingenii otioſas nugas ſectantis ſomnia, ſine vlla veriſimilitudine enarrare, ſit apertiſſimum. Non tamen ſuopte haec omnia de apparitionibus Deorum, ingenio excogitauit ſecta Alexandrina, ſed a veteribus quoque multa accepit inque rem ſuam conuertit, quae alibi enarrari ſolent [s]. An non ſacrae apparitiones in Iudaicae et Chriſtianae gentis hiſtoria enarratae occaſionem quoque Platonicis reformatis dederint, in hoc argumento maiori contentione et audacia ineptiendi, ex ſcopo, quem ſibi praefixere, ſupra memorato, lector attentus facile iudicabit. Quod vero tantum de his apparitionibus garriant, inde potiſſimum repetendum eſt, quod Alexandrina ſchola angelos ſiue daemonas non genus eſſe

m) Epp. L. I. ep. 63. p. 214.
n) Orat. in Mineru.
o) De legibus L. IV.
p) l. c. p. 347.
q) Conf. FABRIC. proleg. ad Marin. p. 12.
r) c. 4. p. 44. ſeq.
s) Conf. Cl. IO. GOTTLOB NIMPTSCH. de apparitionibus Deorum, Lipſ. 1720.

Digitized by Google

eſſe purum ſtatuebat, et ab omni corpore ſecretum, ſed ſociatum putabat ex natura ſimplici omnisque concretionis experte, et ex alia corporea et ſolida. Qua de re teſtimonia produxit CVDWORTHVS [r], qui tamen in quibusdam fallit et fallitur, vt oſtenſum a doctiſſimo Interprete.

XL. Porro apparitionum influentiae et munera non ſunt aequalia in omnibus, nec eosdem habent fructus et effectus. Dii quippe aduentantes ſanitatem corpori afferunt, animae virtutem, menti puritatem, omnesque noſtras facultates in propria principia reſtaurant. Archangelorum eadem operatur, ſed neque ſemper, neque in omnibus, neque ſufficienter. Angeli quoties apparent, bona, ſed partitiora diuiſaque afferunt, plusque a luce, quae eos conſtituit, deficiunt. Daemones praeſentia ſua corpus grauant, morbisque affligunt, animamque ad naturam praecipitant, nec a corporibus et cognato iis ſenſu diſcedunt, atque eos, qui ad ignem coeleſtem adſpirant, in hoc inferiori loco detinent, nec a fati vinculis ſoluunt [s]: herorum apparitio ad fortia facta et facinora quaedam inſtigat. Archontes mundani viſi bona praebent mundana vitaeque huius commoda. Materiales vero principes materialia et quae terrena ſunt largiuntur. Animarum ſpectra, ſi quidem purae ſunt animae angelorumque ordine conſtitutae ſurſum reuocant, et ſalutaria ſunt, ſpemque ſacram oſtendunt, et praeſtant ea bona, quorum ſpem induunt. Animae autem impurae ad geneſin detorquent ſpes, et earum fructus corrumpunt, paſſionibus complent, quae contemplantes quaſi clauis affigunt corporibus [v].

XLI. Differunt etiam apparitiones ex vario comitatu et ſatellitio, quo ſtipantur diuina. Dii circa ſe angelos vel Deos adſtantes habent: archangeli angelos poſt ſe habent; angeli prae ſe ferunt opera ordini ſuo congruentia, daemones boni exhibent opera ſua bona conſpicienda: daemones vltores ſuppliciorum varia genera oſtendunt: alii daemones praui trahunt ſecum feras quasdam noxias, et ſanguiuoras; archontes prouincias quasdam mundi in conſpectum adducunt. Principes alii afferunt materiae inordinatae ſpeciem. Anima ignem exhibet nullius certae formae, qui animam mundi repraeſentat, ſin purgata fuit, lucem penitiſſimam et ſpeciem defaecatam oſtendit, ſequiturque ducem ad ſuperiora ſuum libenter. Anima vero deorſum vergens vinculorum et poenarum facies poſt ſe trahit, ſpiritibus materialibus plena ſtat, etc. Verbo: omnia haec genera ordinem ſibi proprium oſtendunt, aërii ignem aërium, terreſtres terreſtrem et nigricantem, et coeleſtes ſplendidiorem, et cuncti ordines ſibi ſub alterna ratione ſubordinantur [w].

XLII. Sed et ordines diuerſi varietate luminis, ſubtilitate ignis, raritate aëris, inter ſe differunt [x]. Nugas eſſe putidas, quae Iamblichus enarrat, nemo negabit, cui ſanum ſynciput eſt. Sed probe tamen ea tenen-

r) Syſt. int. c. V. ſ. III. §. 32. p. 1081.
s) Conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 27.
v) c. 6. p. 47. 48.
w) c. 7. p. 48.
x) c. 8. p. 50.

tenenda ſunt, vt origines ſuperſtitionis late regnantis pateant. Irrepſiſſe enim haec quoque inter Chriſtianos vel ex vno PSELLO [y] diſci poteſt, et tot aniles de ſpirituum variis apparitionibus formiſque fabulae ex hac ſchola enatae produnt, a quibus ad haec vsque tempora liberari mundus nondum plane potuit.

XLIII. Quaecunque in his apparitionibus fiunt, ea fiunt ex vero, nec Dii decipiunt: ſed quando peccatum aliquod admittitur in arte theurgica, tunc alia, quam quae oportet, ſimulacra in conſpectum veniunt; nempe inferiora numina habitum meliorem induunt, et mentiuntur ſe ea eſſe, quorum ſchema gerunt; quam falſitatem ſacerdotes per regulas artis facile detegere et apparentes daemones redarguere poſſunt [z].

XLIV. Cognitio diuinorum ſanctos nos facit, et res ſacra eſt et vtilis, eorumque ignorantia homines malis omnibus replet propter inſcitiam et vecordiam [a].

XLV. Vnio illa deifica non acquiritur, niſi per caeremoniarum ineffabilium obſeruantiam, per operationes rite factas, Diisque dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilem ſymbolorum Diis ſolis intellectorum: neque pendet iſta operatio ab intellectu noſtro [b]. Prodidit hoc loco, ſi vllo, indignam philoſophiae nomine artem fraudulentam Iamblichus. Non enim rationes dari, aut ex principiis deduci concluſiones, aut vllo modo veritatis characteres in ea re detegi poſſe ab intellectu humano contendit, ſed artifici tantum in hac arte pulchra credendum eſſe poſtulat. Is, quaſcunque tibi, Lector, fraudes propinabit, dicet, intellectum haec ſuperare omnem, et caeremoniarum ac religionis obſeruantia diſci, teque ridebit, demonſtrationem vel characteres veritatis poſtulantem. Sufficit enim αὐτὸς ἔφα Platonicorum.

XLVI. Praeſcientia nihil eſt eorum, quae generantur, nec phyſicum quid, nec in ſe humani quid habet, ſed diuinum quid et ſupernaturale eſt, coelituſque ad nos dimittitur [c].

XLVII. Mantice per ſomnia fit, ſi vel ſomno abeunte, cum iam incipimus euigilare, vocem breuem, quae, quid faciendum ſit, praecipiat, audire videmur, vel inter vigilias et ſomnum, vel cum plane euigilauerimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpulentus, nec ſpectabilis ſe iacentibus circumfundit, ita vt non oculis, ſed alio quodam ſenſu et perceptione ſentiatur, venit enim cum ſtrepitu et vndiquaque circumfunditur absque contactu, operaque mirifica praeſtat ad paſſiones animae corporiſque reſtinguendas [d].

XLVIII. Anima duplicem habet vitam, vnam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Priore vtimur, quando vigilamus; inter dormiendum vero ſoluti a quibusdam iniectis vinculis vtimur poſteriore

y) loc. cit.
z) c. 10. p. 53.
a) c. 11. p. 57.
b) Ibid. p. 56.
c) Sect. III. c. 2. p. 60.
d) Ibid.

Digitized by Google

riore a generatione libera et ſeparata, et tunc haec vitae ſpecies, quae intellectualis eſt et diuina, ſtatim in nobis expergiſcitur, agitque quemadmodum ſua fert natura [e].

XLIX. Quoniam enim mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium rationes in ſe complectitur, non mirum eſt, ſi ſecundum cauſſam comprehendentem futura, in praecedentibus ea rationibus ordinata praenoſcat.

L. Quoties mens Diis copulatur, per abſtractam operationem haurit veriſſimas ab iis et exuberantiſſimas notiones, a quibus elicit veram in ſomniis diuinis vaticinationem [f].

LI. Si vero anima, quas in ſe habet rerum generabilium rationes connectat cum Diis, earum cauſſis, potentiam ab iis accipit et capacitatem cognoſcendi et quae fuerunt, et quae futura ſunt, omniaque tempora perluſtrat, quaeque in iis euentura ſunt, contemplatur, ſortiturque prouinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi, corrigendi [g].

LII. Diuini afflatus (ἐνθυσιασμοῦ) haec ſigna ſunt: qui eum patiuntur, neque ſenſuum vtuntur officio, neque ita vigilant, vt qui ſenſus habent expeditos, neque ipſi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; ſed neque ſui compotes ſunt, vt erant nuper, ſed nullo prorſus modo, neque reflectunt in ſe ipſos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem ſua ſponte. Admoti ignibus non vruntur, vel adufti, id ſentiunt; vel transfixi verubus, vel in tergo ſecuribus percuſſi etc. perſentiſcunt, ſed Dei afflatu vecti viam per loca inuia inueniunt, in ignem feruntur illaeſi, ignem calcant, fluuios mirifice tranant, nec intelligunt ſuas operationes, neque vitam animalem vel humanam viuunt, ſed aliam longe diuiniorem [h]. Dubium non eſt iactabundo mendacio haec confinxiſſe philoſophum nugiuendulum, vt haberet, quod virtuti thaumaturgae Apoſtolorum opponeret.

LIII. Enthuſiaſmus non pendet ab animae facultatibus, aut ab intellectu vel corpore, ſed eſt raptus diuinus, qui organis tanquam mediis vtitur [i]. Eius vero cauſſa eſt illuminatio ab ipſis Diis promanans, et obſeſſio plena et abſoluta, quae omnes facultates abſorbet, motusque et operationes omnes humanas et ſenſum noſtri plane exterminat, ſermones proferens, quos tamen non intelligit, qui eos loqui videtur, ſed furioſo ore occupantis Dei miniſter eſt [k].

LIV. Soni et carmina Diis conſecrantur, ſua cuique propria, eſtque in his affinitas mira, quae reſpondet propriis ſingulorum Deorum ordinibus, et potentiis, etiam vniuerſi conuerſionibus et harmonicis concentibus, qui inde profluunt; propterque hanc affinitatem ipſi Dii ſtatim praeſentes ſe ſiſtunt, vt de iis participent, qui mediocrem ad eos habent ſimi-

e) c. 3. p. 63.

f) Fundamenta huius aſſertionis ex Pſychologia Plotiniana patent.

g) Ibid. Conf. VOSSIVS de theol. gent. L. III. c. 35. p. 894. ſeqq.

h) c. 4. p. 64.

i) c. 7. p. 67.

k) c. 8. p. 68. Exemplum habemus in vate Delphica.

ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim euadit obſeſſio, et melioris naturae poteſtatisque plenioris hauſtus [l]. Nititur hoc fundamento ſtudium Alexandrinae ſectae, in conficiendis hymnis ſacris poſitum, quibus mira effeciſſe Proclum et diſcipulos Marinus iactat, vt ſupra dictum. Sed et Corybantes, et Sabaii et matris Cybeles myſtae, metrizontes dicti huc pertinent [m].

LV. Anima priusquam corpori ſe inſinuaret, diuinam audiuit harmoniam; poſtquam in corpus deuenerit et ea audit carmina, quae diuinae harmoniae quam proxime ſtricturas repraeſentant, vtique ea amplectitur, et per ea diuinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, et vnice ſeſe applicat, hauritque de ea, quantum ipſa poteſt capere [n].

LVI. Alia vaticinii diuini ſpecies eſt, quae per oraculum fit, in qua diuina vis numenque affulget iis, per quae oracula eduntur [o]. Multa de iis diſſerit Iamblichus, vt nobis perſuadeat, cuncta enthuſiaſmo diuino in oraculis acta eſſe: quorum veritas vt pernoſcatur, comparanda cum Iamblichianis ſunt ea, quae de oraculis noſtra aetate diſputauere ANT. van DALEN [p] et elegantiſſimus FONTENELLIVS [q], quos, niſi fallimur, non ſatis feliciter oppugnauit FR. BALTVS [r], nobis enim hic prolixis eſſe non licet.

LVII. Deorum poteſtas, quae omnia bonis replet, fulget vndecunque, turba igitur malorum ſpirituum locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, ac ſi reuera nihilum eſſet, in nihilum abit, nec enim vel mouere ſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent [s].

LVIII. Qui ſolis characteribus ad euocandos Deos vtuntur, audaces homines, eos in vatum numero percenſere non oportet, fraudibus enim et errore plena eſt haec vaticinandi via.

LIX. Illuminatio quoque ex vaticiniorum genere eſt, quae circumpoſitum animae aetherium et ſplendidum vehiculum (ὄχημα) diuina luce perfundit, vnde ad Deorum voluntatem percitae imagines diuinae eam quae in nobis eſt, attingunt phantaſiam [t]. Ὄχημα ſiue corpus luminoſum, quo anima veſtitur, quid ſit, ſupra dictum eſt.

LX. Reliqua vaticiniorum genera, qualia ſunt extiſpicia, et auguria, et aſtrologia, aliaeque, ab arte quidem proficiſcuntur, ita tamen, vt ea ſignis quibusdam vtatur diuinis, quae ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his diuinis oſtentis humana ſagacitas per rerum et ſignorum conuenientiam coniectat vtcunque et vaticinationem colligit probabili ratiocinio.

LXI.

l) c. 9. p. 69.

m) Illi enim muſica harmonia ad enthuſiaſmum eliciendum vtebantur, conf. LIL. GYRALD. de Diis L. VII.

n) Ibid. p. 70.

o) c. 11. p. 73.

p) De oraculis gentilium.

q) Hiſtoria oraculorum. Add. IO. CLERICVS Bibl. choiſ. T. XIII. art. 2. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 109.

r) In Hiſtoria de ſilentio oraculorum paganiſmi: add. DAN. CLASENII de oraculis Libri III.

s) c. 13. p. 76.

t) c. 14. p. 77.

LXI. In his vaticiniorum ſpeciebus Dii ſigna per naturam, quae iis in generatione ſubſeruit, vel per daemonas generationi praefectos ſigna oſtendunt. Illi daemones vniuerſi elementis praeſidentes tum corporibus particularibus, animalibusque et ceteris in toto vniuerſo, omnia quae fiunt, cum facilitate ad obſequium perficiunt, et ſymbolice voluntatem Dei ſignificant [w].

LXII. Nihil in ſacris operibus digne poteſt praeſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis et conſummator. Neque tamen is neceſſitatibus per inuocationes quibusdam attrahitur, cum diuina omni neceſſitate ſuperiora ſint: ſed inuocatio et cetera opera ſacra ab intelligente ſacerdote profecta, vi ſimilitudinis et quaſi cognationis ad Deos ipſa vltro currunt et connectuntur, nec cum violentia ſuas operationes perficiunt [x].

LXIII. Nihil in his operibus procedit a natura animae humanae, nec a cauſſa alia humana; ſed cuncta naſcuntur et pullulant ex cauſſa diuina. Non itaque ea phantaſiae opera ſunt, nec mixtae operationis, id eſt, quae ex anima noſtra et diuino afflatu extrinſece compoſita ſint: nec paſſio cauſſa eſt et affectus, nec morbus aliquis, puta melancholia, ebrietas, inſania [y].

LXIV. Nec huc magi aduocandi ſunt, quorum totum negotium per apparentias miras, nequaquam ex rerum natura geritur, et fiunt omnia incerto et deceptorio modo. Sed nec naturalis coniectandi ſagacitas, cum diuina hac prouidentia confundi debet [z].

LXV. Sacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti imagines diuinatorias parui faciunt: iis enim omnia obſcure tantum adumbrantur, nec veri fiunt vera phantaſmata, et bona apparent tantum, minime autem ſunt, nec perfectum aut liquidum aliquid obtinent. Opifex eorum enim non Deus, ſed homo eſt; nec producuntur ex vniformibus et abſtractis eſſentiis, ſed ex materia ſubiecta. Sapiens itaque idolis his non fidit [a]; licet enim ad coelorum motus et conſpectus conflentur, nihil tamen habent in ſe diuini: nam materiae quae ſunt in generatione vltimae mouentur ad coeleſtes motus, ſemperque variant, et vanae euadere poſſunt [b]. Prolixe his capitibus contra taliſmanum, amuletorum et aliorum huiusmodi imaginum theurgicarum generum vanitatem pugnat ex propriis Platonicorum principiis Iamblichus, Plotini et Porphyrii opinionibus inſiſtens: Aſt pugnaſſe eum pro idolis ſiue ſimulacris, iisque *praeſentiam numinis vindicaſſe, quaecunque fundendi arte et ſculpendi arte fabrili certa mercede et opera conformata eſſent,* ait Philoponus, in libro, quem contra eius opus *de ſimulacris* ſcripſit, teſte PHOTIO [c]. Nec haec ad ſolas ſtatuas diuinas pertinere, ſed ad ſimulacra quoque magica, vel Apollonii Tyanei exemplum, quem inter diuinos homines haec

ſecta

w) c. 16. p. 79. conf. PEVCERVS de variis diuinationum generibus. GALE ad l. c. exemplum habes apud AMMIAN. L. XXIX. c. 1.
x) c. 18. p. 83.
y) c. 20. 21. p. 86. 87. ſeq.
z) c. 26. p. 94.
a) c. 28. 29. p. 97. ſeqq.
b) p. 99.
c) Cod. CCXV. p. 285.

ſecta retulit, vel Procli artes Marino laudatae oſtendunt, quorum vterque iyngibus et talismanibus theurgice operatus eſt. Non itaque ſibi conſtat Iamblichus, qui non inuſitata huius ſcholae ratione vno loco refellit, quod alio ſtabilitum iuerat. Illud vero omnino hic monendum iisdem rationibus, quibus Iamblichus talismanum vim eneruauerat, omnem quoque ſtatuarum diuinarum cultum euerti, quas tamen diuina praeſentia irradiari ſupra dixerat. Qualia ἀσύςατα et ſe mutuo euertentia plurima ſunt in horum philoſophorum ſcriptis, nec aliter quoque in φιλοσοφȣμένοις omni ſano principio et ratione deſtitutis euenire potuit.

LXVI. Diis bonis apparentibus, quicquid erat malum aut daemonicum fugit, nec tantillum pios turbare ſacrificatores poteſt, qui inde ab omnibus atheis et impiis moribus deſaecantur. Qui vero ſacros ritus impie et inſolenter inuadunt, propter operationis infirmitatem et potentiae defectum Deos aſſequi nequeunt, malisque et impuris ſpiritibus familiares euadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt et laſciui et daemonibus malis, quibus adhaerent ſimillimi. Nam hi mali ſpiritus Diis contrarii ſunt, vnde ἀντίθεοι dicuntur [d]. Multa de his malis daemonibus diſſeruere, Chaldaei, Perſae, Iudaeique ex orientalibus regionibus reduces, et ſyncretiſmum quendam inter Moſaica et Chaldaica commenti, multa Iudaei Cabbaliſtae, in Aegypto enati: Puriora quaedam etiam tradidit diſciplina Chriſtiana. Hos omnes expilaſſe, ſuoque ſyſtemati infarſiſſe Platonicos reformatos dubium non eſt. Plura de his antitheis dabit PSELLVS [e].

LXVII. Imperare ſacerdos brutis quibusdam ſpiritibus poteſt natura ſua, non enim illi vtuntur rationis poteſtate et vſu, qua valet ſacerdos. Aſt in ſacris vt pareant Dii ſacerdoti a duplici, quam ſuſtinet, perſona oritur: nam non ſolum homo eſt, et humanae naturae ſeruat ordinem, quem nos in hoc vniuerſo obtinemus: ſed et perſonam Deorum gerit, eo quod in eo eſt, quod diuinis ſignis corroboratum, et melioribus naturis conciliatum ſurſum tendit, ac ad eorum ordinationem pulchre circumducitur [f].

LXVIII. Iuſti apud Deos alia definitio eſt, quam apud homines. Hi enim ad praeſentem ſtatum vitamque tantum reſpiciunt: illi vero nobis praeſtantiores vitas animae vniuerſas et priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam poenam ex inuocatione inferant, habent rationem peccatorum, quae in vita priori admiſit anima, iam tandem punita. Eadem in vniuerſum diuinae prouidentiae malum punientis ratio eſt ſaepe ignota. Nos enim ſummam et exactam Deorum iuſtitiam in quamplurimis non aſſequimur, quae non tantum ad animam vnamquamque, ſed ad totam quoque animarum cognationem reſpectum habet. Eſt enim omnium animarum in corpore et extra illud communio [g].

LXIX.

d) c. 26. p. 102. ſeq.
e) De operationibus daemonum.
f) Sect. IV. c. 2. p. 107. conf. GALE ad h. l.
g) c. 4. p. 109. Conferenda haec ſunt cum Plotinianis philoſophematis de cauſſis mali phyſici ſupra enarratis.

Digitized by Google

LXIX. Malorum vero, quae ſubinde in inuocationibus eueniunt, multae poſſunt eſſe cauſſae, quae a malis daemonibus proueniunt: quae enim diſſimilia ſunt, et diſcordia et contraria, ad naturam daemonum factioſam pertinent, qui bonorum praeſentiam mentiuntur [h].

LXX. Naturalibus aut corporeis vniuerſi potentiis quoties vtuntur inuocantes, ad eos deſcendit efficacitatis communicatio, libera quidem et ad malefaciendum indeterminata; et qui vtitur ea communicatione, is eſt, qui ea abutitur ad contrarias, id eſt malas artes. Porro ſuperna communicatio per ſimplicem ratamque illam mundi concordiam partes longiſſimas effectu ſuo tangit: ſi quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes ſorteſue vniuerſi peruertere in alias partes, ſane his mali ſequentis cauſſa non eſt tribuenda, ſed hominum audaciae et tranſgreſſioni, quae ea, quae iuxta mundi ordinem bona ſunt et ſalutaria, peruertunt [i]. Ecce vero egregiam philoſophiam, ſecundum quam veneficus et magus nequiſſimus, ipſi diuinorum ordini et catenae ad peſſimas artes damnaque afferenda imperat. Qua in re longius praeceptoribus ſuis progreditur Iamblichus. Plotinus enim, quem ſequitur Porphyrius, animam cum ex intellectualium ordine ſit, et cum mente diuina arctiſſime cohaereat fato, quod ex animae mundi diſpoſitione et rationibus ſeminalibus oritur, non ſubeſſe contendebat, et eluctari poſſe ex hac ſerie dicebat. Multum haec ſuperat Iamblichi aſſertum. Nam is non-purae tantum animae communionem cum Diis, et quod inde ſequitur, imperium in materiae ordinem et ſeriem cauſſarum in mundo concedit, Deosque voluntarie obſequentes ſacrificulis ſtatuit, ſed et magos impuros abuti poſſe hac poteſtate et rerum omnium ſerie ad nocendum piis, et imperitari fato ad mala accerſenda, ſicque ipſis Diis, vel daemonibus ſaltem, qui mundo praefecti ſunt, miniſtris vti ad facinora ſua contendit. Quae quam impia ſint et abominatione plena, quilibet videt. Aſt rationem aliam peſſimarum artium, quas magi excolebant, dare non poterant, ſicque ſua opera, quae eadem ex ſchola prodibant, quaeque diuina tamen eſſe mentiebantur, excuſare coloremque iuſtum illis inducere ſtulto conatu quaerebant. Quod quibus ratiunculis, miſeris ſane et philoſopho indignis euincere ſtudeat nugator Iamblichus, in ipſo eius opere legendum eſt. Nobis enim hiſce diutius inhaerere propter limites nobis conſtitutos non licet.

LXXI. Anima mundi praeſidet mundano corpori, Diique coeleſtes coeleſte corpus moderantur; nihil vero inde paſſionis noxiae ſuſcipiunt, vel in intelligendo impedimento, vt animae corpori iunctae accidit [k].

LXXII. Hinc ratio patet, cur vapor exhalans ab animalibus et ſuffitus ſacer rite peractus Deos moueat? Is enim nec Diis nec mundanis et vniuerſalibus cauſſis nocet, vtpote qui in diuinis continetur, ea vero non conti-

h) c. 7. p. 111. i) c. 10. p. 113. k) Sect. V. c. 2. p. 117.

continet, et ipſa non trahit adaptatque ſibi Deos, et vniuerſa, ſed viceuerſa accommodatur ipſa ad iſtorum imperium, et melioribus naturis ac cauſſis vniuerſalibus applicatur, nequit autem illa conſtringere et ſibi applicare. Emolumenti ſectae ſuae, quae ordini ſacro miniſtrabat, et ſacerdotium ſibi vindicabat, rationem hac aſſertione habuiſſe Iamblichum, dubium non eſt. Sine ea enim ratio dari non potuiſſet, qui intelligibiles Dii ſacrificiorum nidore thuriſque ſuffumigatione queant placari. Etſi enim vetus et peruulgata erat opinio, Deos paſci vaporibus et nidore carnium in ſacrificiis, de qua viri docti paſſim diſſerunt [l], abſurda tamen ea viſa eſt illis, qui curioſius in rationes cultuum diuinorum inquiſiuerant, viderantque abſurdum eſſe commentum, (quo tamen fundamento iſta opinio nititur) Diis eſſe corpus aliquod. Hinc vel ſacrificia ex carnibus reiiciebant, quod Pythagoreos feciſſe conſtat, vel ad daemones tantum, qui corpore quodam eſſent veſtiti, transferebant. Quod cum Chriſtiani auide arriperent, et ad conflandum ſacrificiis gentilibus odium vrgerent, malorum daemonum eſcam eſſe ſacrificia iucundiſſimam [m], deſeruere quidem Platonici receptam ſententiam, ſed cum propter emolumentorum ſuorum rationes ipſa tamen ſacrificia deſerere non poſſent, ad inanem hanc, quam Iamblichus tradit diſtinctionem confugerunt, et Deos quidem ab iſtis vaporibus nec tangi nec ineſcari poſſe dicebant, aſt ad rationem tamen vniuerſi eos pertinere, et tanquam principia paſſiua actiuis applicari docebant. Quod an ſatisfacere queat homini vel mediocriter attento, et annon deſperatam prodat cauſſam, nulla ratione philoſophica pingi ornarique aptam, ipſe lector iudicet. His vero tota de ſacrificiis doctrina innititur, de qua ita porro Iamblichus.

LXXIII. Effectus ſacrificiorum efficaciſſimi, nec vniuerſi, eiusque partium inter ſe conſenſioni, nec numeris quibusdam aut ſpecificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus aut partibus tribui poſſunt. Dii enim ſunt ſupra naturam [n].

LXXIV. Sed procedunt mirifici effectus ſacrificiorum ab amicitia tanquam a cauſſa et accommodatione quadam, et habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. In ſacrificio enim perfecto omnes cauſſae a ſuprema ad infimam commouentur [o].

LXXV. Quoniam perfectiſſimae opificesque poteſtates in ſe omnes continent omnium cauſſas, ideo cum iis omnes efficientes rerum cauſſae vna cum his circumaguntur, atque adeo ex cunctis ſimul communis vtilitas in totam geneſin deriuatur, aliquando quidem per ciuitates populosque et gentes omnigenas, aliquando per domos vel hominem vnumquemque bonis diſtributis, ſecundum proprietatem et quaſi cognationem [p].

LXXVI.

l) Vid. AELIAN. var. hiſt. L. IX. c. 15. et Patres paſſim. Ex recentioribus GISB. CVPERVS Obſ. L. II. c. 3. p. 76. EZECH. SPANHEMIVS ad Iuliani Caeſares p. 226. L. KVSTER. in hiſt. critic. Homeri §. 3. p. 16. pluresque alii.

m) Conf. GOD. WALTHERVS in Hiſtoria conuiuiorum ſacrorum a gentilibus poſt ſacrificia initorum, Germanico idiomate edita.

n) c. 5. 6. p. 121. ſeq.

o) c. 9. p. 127.

p) c. 10. p. 129.

LXXVI. Daemones etſi corporibus veſtiuntur, quae quidam ſacrificiis nutriri volunt, corpus tamen illud immutabile eſt et impatibile, lucidumque et nullius indigum, ita vt nihil effluat inde, nihilque neceſſario influat, et ſi influxu opus habeat, ſufficiunt exhalationes mundi, adeoque ſacrificiis ad eos nutriendos opus non eſt [q]. Dubie, ſi ipſam orationis ſeriem reſpicimus, de corporibus, quibus daemones veſtiuntur, loquitur, quae tamen et ipſe, et anteceſſores ac ſucceſſores aliis locis agnoſcunt [r].

LXXVII. Vehiculum quod corporis ſimilitudinem habet, quodque daemonibus inſeruit, neque ex materia, neque ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis noto conſtat: hinc ab alius eſſentiae corpore ali non poteſt, ſed materiale omne in ſacrificiis igne abſumitur, et purgatur quod in eo eſt immateriale, atque materiae vinculis ſoluitur [s].

LXXVIII. Sacrificiorum ritus connectuntur et comparantur ad Deorum ordines. Dii autem alii materiales ſunt; qui materiam in ſe comprehendunt et exornant, alii immateriales, qui omnino a materia liberi ſunt, eamque longe excellunt. Ab illis ſacrificia incipere et ad hos aſcenſum fieri decet [t]. Multa de his Deorum materialium ordinibus garriunt Platonici poſtremi, PROCLVS [u] et Damaſcius; vocant eos *ἐγκοσμίυς* et *ἀπολύτυς*, et Oracula *ὑλαίυς συνοχέας*. Nec alii ſunt Dii *ἄζωνοι*, nempe Deorum ſupramundanorum vltimi, mundanis proximi a mundo liberi, vt recte vidit GALEVS [x]. Nam PSELLO [y] Azoni Dii vocantur, qui libere poteſtatem ſuam exercent in Zonis, ſuntque collocati ſupra mundanos Deos. Errat itaque SERVIVS [z], qui *ex altioris ſcientiae hominum mente, Deos communes*, quorum mentionem facit VIRGILIVS [a], eſſe vult, *qui ἄζωνοι dicuntur, hoc eſt, qui coeli certas non habent partes, ſed generaliter a cunctis coluntur.* Id enim oraculorum menti non reſpondere, quilibet videt, et Zonaei Dii, ſiue Spiritus numinaue Zonis annexa euincunt: qua de re videndus STANLEIVS [b], qui, dum Chaldaica nobis exhibere vult, Platonica tradit.

LXXIX. Duplex hominum ſtatus eſt. Aliquando toti anima fiunt, et extra corpus conſtituuntur, Deorum immaterialium hoſpites: aliquando vero conſtringuntur corporis teſta et opprimuntur a materia et in corporis indolem degenerant. Hinc duplex exſurgit cultus ratio, illa ſimplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeo ſinceris competens animabus; haec plena corporibus et ritibus materialibus, conuenientia animis nondum defaecatis aut generatione prorſus liberatis [c].

q) l. c. p. 127.
r) Vid. praeter Plotinum ſupra adductum PORPHYR. de abſtin. L. II. ſ. 42. PSELLVS l. c. p. 50.
s) c. 12. p. 128.
t) c. 14. p. 129.
u) Theol. Plat. L. VI. c. 2. p. 34. Comm. in Tim. L. V. p. 301.
x) Ad l. c. Iamblichi p. 269.
y) loc. cit.
z) Ad Aeneid. L. XII. v. 118.
a) l. c. - - - Diis et communibus aras.
b) Hiſt. phil. orient. P. XIII. S. II. c. 8. p. 1127.
c) c. 15. p. 130.

Videtur haec excogitaſſe Iamblichus, vt Pythagoram hoſtias puras et incruentas tantum admittentem, cum communi ſuperſtitione, more ſectae ſuae, conciliaret.

LXXX. In ſacrificiis, quae facimus pro corporis bono et ſalute, oportet eſſe cultum corporeum, ritumque eiusmodi. Haecque, quae corporea bona offerunt, a Diis tantum materialibus accipiuntur [d].

LXXXI. Maxima hominum turba naturae ſubiicitur, eiusque potentiis gubernatur, et ſub fato eſt. Pauci ſunt, qui ſupernaturali mentis vſi potentia naturam ſupergrediuntur, praeſtantiores natura euadentes; nonnulli medium tenent inter puram mentem et naturam, et ab vtraque ſe reducunt, alii miſtam quandam ex illis vtrisque vitam amplectuntur: his diuerſis hominum generibus diuerſis ſacrificiis opus eſt ritibusque vel naturalem, vel intellectualem, vel mediam vitam concernentibus [e].

LXXXII. Quoniam, antequam apparent Dii, deſcenduntque ad terram, omnes praeſubiacentes illis potentiae mouentur, et praecurrunt, pompaeque inſeruiunt, qui non diſtribuit, quod cuique congruit, nec vnumquemque ſuo proprio honore proſequitur, abit inhonoratus ipſe et expers communicationis. Vnusquisque itaque Deorum, etiamſi arcani et inconſpicui ſacrificiis adſint, colendus eſt pro ſuo gradu, quem tenet [f].

LXXXIII. Perfectiſſima vero ſacri cultus ratio eſt, quae ad totius multitudinis numinum vnum et principale ſe dirigit, atque in eo diuinas omnes eſſentias et principatus ſimul colit; ſed haec ſero aduenit et oppido paucis [g].

LXXXIV. Quando cauſſae diuinae et humanae praeparationes ex aequo reſpondent, tunc ſacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta et immenſa reportat [h].

LXXXV. In cauſſis vniuerſi ſupremis ea eſt exuberantia poteſtatis, vt cum in aliis, tum etiam in hoc vniuerſo ſuperet, videlicet quod omnibus ex aequo vna eademque ſine impedimento praeſens ſit. Hac igitur ratione ipſa illa omnium prima vltimis vsque affulgent, et immaterialia principia materialibus adſunt immaterialiter [i].

LXXXVI. Ipſa quoque materia, cum a patre et opifice omnium genita ſit (γενομένη) merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſenda eſt aptam ad Deos ſuſcipiendos. Quin etiam nihil eſt quod prohibet ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora; quare nec materiam expertem faciet quicquam, ſi perfecta fuerit ac boniformis, ſuperiorum participationis [k]. Fluere haec ex ſyſtemate emanatiuo, quod recepiſſe Alexandrinam Platonicorum ſectam ſupra probauimus, quilibet videt; aſt licet haec Plotini placitis conſonent, luculentius tamen mentem philoſophorum horum plane abominabilem produnt. Plotinus enim, ne tam craſſo

d) c. 17. p. 132.
e) c. 18. p. 133.
f) c. 21. p. 136.
g) c. 22. p. 137.
h) c. 23. p. 138.
i) loc. cit.
k) Ibid.

Digitized by Google

craſſo modo in diuinam naturam eſſet iniurius, neſcio quam materiam intelligibilem, vel metaphyſicam potius excogitauit, cui phyſica tanquam effectus, ſubordinata eſſet; ſicque ſpeciem dedit, remotae a Deo omnis materialitatis, licet reapſe, emanationis lege, materia quoque phyſica ex Deo eſſet: aſt Iamblichus, qui miſſis metaphyſicis ſubtilitatibus ad captum ſacerdotum diſcipulos inſtruebat, de materia, quatenus naturae ineſt, et ſacrificiis inſtruendis adhibetur, differens, materiae ex Deo genitae capacitatem admittendi diuinae communis radios ex ipſo primo fonte deriuauit, ſicque materiam emanantium vltimum conſtituit, ſatis ita prodens, qualem Deum agnoſcat, cui addictus erat, philoſophia Alexandrina.

LXXXVII. Diis quorundam locorum rectoribus ſacrificium ex iisdem rebus, quae ibidem naſcuntur, eſt admodum conſentaneum, et gubernantibus ea, quae ex gubernatis ſunt [l].

LXXXVIII. Quia Dii angelique quamplurimi adſunt ei, ſub quo per cunctas in terra gentes numen aliquod ſortitum eſt praefecturam communemque prouinciam, proprium quoque inde tributum eſt templo vnicuique numen, quod ſacrificium inſpectat, ideo oportet caute obſeruare legem et ordinem diuinae ſanctimoniae in ſacrificiis, et bono animo eſſe, quoniam Diis auctoribus operamur, dignam autem adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus [m].

LXXXIX. Preces magna pars ſunt ſacrificiorum, quae perficiunt, et ſocietatem indiſſolubilem Deos inter et ſacerdotes conficiunt; contactumque et notitiam nobis circa diuina praeſtant, et communionis vinculum ſunt, et dona nobis inuitant a Diis demiſſa, etiam antequam loquamur, et perficiunt omne noſtrum opus etiam cum nondum intelligimus. Summa vero ſpecies eſt, quam ineffabilis illa vnitas conſignat, quae totum earum robur collocat in Diis, quaeque adeo in iis perfecte animam noſtram conquieſcere facit [n].

XC. Preces amicitiam nobis ad Deos conficiunt, ſacramque a Diis vtilitatem triplicem afferunt. Vna ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem [o].

XCI. Eſt quoddam poteſtatum genus in mundo valde diuiſum, indiſcretum, inconſideratum, quod accipit quidem ab alio rationem et obtemperat, per ſe autem nihil intelligit, nec verum aut falſum poſſibile aut impoſſibile, diſcernit. Hoc genus comminationibus confertim iactatis commoueri et percelli poteſt. Sacerdos etiam per poteſtatem ſymbo-

 lorum

l) c. 24. p. 139.
m) c. 25. p. 140.
n) c. 26. p. 141. Expilaſſe Iamblichum Chriſtianos hoc loco ipſae locutiones produnt e ſacris deſumtae.
o) p. 142.

lorum arcanorum tanquam in ipſo Deorum ordine ſuperior exiſtens mundanis imperitat poteſtatibus [p].

XCII. Ineffabilium arcanorum cuſtodiam daemones agunt, idque adeo anxie, quoniam in illis totius mundi ordo praecipue continetur: haec terreni daemones nec ad vocem vſque et auditum ſuſtinent aliter affici verbisque profanari, ideo comminationes locum habent: aſt obſecrationum in Deos ius nullum eſt [q].

Deorum ordines ex mente Iamblichi.

§. LVIII. Hactenus de Diis, de daemonibus, de cultu eorum et ſacrificiis ex ſectae ſuae placitis differentem audiuimus Iamblichum; iam de Deorum quoque ordinibus ſuperioribus, diuinisque principiis alto ſupercilio quaedam diſputans auſcultandus eſt; in his enim praeſtantiorem diſciplinae ſuae partem exponit. Et ſe quidem Aegyptiorum theologiam tradere iactat, et ſymbolicam ideo ſapientiam exponit, caue tamen aliam theologiam intelligas, quam quae Platonica ſchola inter Aegyptios inuexit, vt *tomo primo* demonſtratum. Cuncta vero ad emanationis ſyſtema conſtituendum, variosque emanantium ordines deſignandos reuocari poſſunt, quae ex Orientali potiſſimum philoſophia in arua ſua deriuauiſſe Platonicos Aegyptios illi dubium eſſe nequit, qui ea diligenter expendet, quae infra de huius philoſophiae placitis trademus. Probe vero ad hanc theologiam Aegyptiaco-Platonicam, Orientali admiſtam attendendum eſt, quoniam genuini hi fontes ſunt, ex quibus et arcana Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophia, et multi haereticorum errores pullularunt, de qua tamen re infra diſſeremus. Ita vero pergit Iamblichus.

XCIII. Deus totius naturae et generationum poteſtatumque elementarium omnium cauſſa, omnibus ſuperior eſt, et vniuerſa in ſe complectitur, eſt enim his praeſtantior, immaterialis, incorporeus, ſuper naturam, ingenitus, indiuiſus, totus a ſe ipſo et in ſe ipſo abſconditus, et quoniam in ſe complectitur omnia, ſeque ipſe omnibus mundi partibus communicat, ex iis eluxit, quoniam vero omnibus ſupereminet, et ſolus ſuper omnia expanditur, eſt ſeparatus, exemtus, ſublimis, et per ſe longe explicatus ſuper mundanas poteſtates et elementa [r].

XCIV. Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo et rege. Eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, qui eſt ſui pater, et de ſe genitus, et vnipater Deus et vere bonus. Eſt enim maius quid et prius fons omnium, et radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe explicuit, proinde eſt ſui pater et ſibi ſufficiens. Eſt enim hic et principium, et Deus Deorum,

vnitas

p) Sect. VI. c. 5. p. 147. Imitatos fuiſſe hos homines viros ſacros malos daemonas in nomine I. C. adiurantes et eiicientes, dubium non eſt. Supraque dictum, etiam ſine his formulis Platonicorum theurgorum Theoſebium in nomine Dei Hebraei, id eſt Ieſu, daemonium eieciſſe, quamuis eſſet gentilis.

q) Ibid.

r) Sect. VII. c. 2. p. 151.

Digitized by Google

vnitas ex vno ſupereſſentialis, et eſſentiae principium, nam ab eo fluit entitas et eſſentia, et proptérea pater eſſentiae vocatur, ipſe quoque ante intelligibile principium eſt, vnde noëtarcha dicitur [u]. Receſſiſſe Aegyptiacam hanc Platonicorum ſententiam de Deo omnium primo priore, a Plotini mente, et quaternionem in Deo ſtatuere, ſupra [v] teſtimoniis quoque demonſtrauimus, quibus alia ex Galei ad hunc locum obſeruationibus addi poſſunt. Dubium vero nullum eſt, haec eſſe ex Orientali philoſophia, quae de abyſſo et ineffabili profunditate fontis omnium principiorum, primo Deo prioris multa garriuit, vt ex Gnoſticorum diſciplina colligi poteſt. Id quod ſyncretiſmum ſectae Alexandrinae mire illuſtrat.

XCV. Poſt primum hunc in ſolitudine permanentem Deum, eumque qui ab illo eſt Deum ſufficientem ſibi, qui eſt cauſſa omnium eſſentiarum, eſt mens ſe ipſam intelligens et alias intellectiones ad ſe conuertens, qui Deus Emeth Aegyptiis dicitur, et eicton ante eum eſt, id eſt prima effigies et impartibile, in quo primum quod intelligit, et intelligitur reperitur, quodque ſolo ſilentio colitur [w].

XCVI. Praeter hos rerum apparentium opificio alii praeſunt duces, nempe mens demiurga ſiue opifex, quae et veritatis cuſtos et ſapientiae, quatenus ad generationem ſapienter deſcendit, et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, lingua Aegyptiaca dicitur Amun et Ptha, et Oſiris [x].

XCVII. Eſt et alius principatus apud illos ſuper elementa tota in generatione poſita, virtuteſque eorum, quarum quatuor maſculae, totidemque foemininae ſunt. Hunc ſoli tribuunt. Item alius principatus ſuper naturam omnem in generatione verſantem, quem lunae aſſignant [y].

XCVIII. Diuidentes vero coelum in partes duas vel quatuor, vel duodecim, vel ſex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his praeficiunt aut plures aut pauciores, denique his omnibus vnum praeficiunt, qui omnibus ſuperior ſit [z].

XCIX. Haec itaque Aegyptiorum theologia de principiis deſuper ad inferiora progrediens ab vno incipit, et definit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur, et continetur aliquo certo termino, hoc eſt a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.

C. Materiam quod attinet, Deus eam produxit diuidendo materialitatem ab eſſentialitate, hanc materiam demiurgus accipiens vitalem ex ea ſimplices incorruptibileſque ſphaeras fabricauit, ipſius vero, quod erat poſtremum ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit [a].

Habes

u) Sect. VIII. p. 158.
v) §. 50.
w) c. 3. p. 159.
x) l. c. Et hic a Plotino recedit, demiurgum in ſecundo principio ponente.
y) Manifeſte haec ſapiunt philoſophiam orientalem.
z) Ibid.
a) loc. cit.

Habes hic Lector, breue quidem aſt luculentum ſyſtematis emanatiui compendium, quod in Orientali et Zoroaſtrea praecipue philoſophia enatum ad Platonicos Aegyptios, ad Iudaeos Cabbaliſtas, et totius fere orbis fanaticos tranſiit. Etſi enim quaedam in his ſunt, quae domeſticam Aegyptiorum doctrinam ſapiunt, pleraque tamen aliena ſunt, et poſt exploſum demum ſyſtema duorum principiorum recepta et antiquis ſymbolis nominibusque applicata, et a Platonicis tandem recepta, Plotinum excipientibus. Ille enim licet fanaticam ab Ammonio Aegyptio didiciſſet theologiam, non tamen tam inſanum in modum delirauit, ſed ſe magis intra ſyſtematis ſui cancellos continuit, quibus diſruptis Iamblichi ſchola Phaëtontis inſtar non per coelum tantum ſed et inferos veſanis nugarum commentis praeceps vagata eſt.

CI. Homo duas habet animas, vna eſt a primo intelligibili, participat etiam de potentia opificis, altera vero nobis inditur ex circuitu coeleſtium mundorum, ad quem anima Deum ſpeculatura reuertitur. Anima itaque haec, quae a mundis aduenit, mundorum quoque obtemperat motibus; illa vero, quae ab intelligibili deriuatur, adeſtque intelligibiliter, eſt quidem ſupra orbem geniturae, et iuxta hanc ſoluimur a fati vinculis [b].

CII. Habet anima principium in ſe ipſa proprium, quo poſſit ad intelligibile reſtituere ſe ipſam, et a generabilibus refugere, et ad id, quod eſt, quodue diuinum eſt, ſeipſam connectere. Dii vero fatum ſoluunt, aſt potentiae quae ab iis deriuantur, quaeque mundo et materiae implicantur, hae quidem fato obnoxiae ſunt [c].

CIII. Daemon, quo quilibet gaudet proprius decerpitur a totius mundi diſpoſitione, nec non vitae omnigenae in eo, et corporum omnium regnante tum, cum anima per ea ad generationem deſcendit: haec autem mundi portio ſic decerpta in nobis propriam quandam ſortitur in noſtra omnia praefecturam. Hic daemon praeexſtiterat in paradigmate, priusquam in geneſin deſcenderet anima; hic vbi primum pro duce anima aſciuerit eum, ſtatim animae adeſt, eiusque vitalia opera exſequitur, ipſam ad generationem deſcendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animae propriam gubernat, quaeque cogitamus ab eo principium habent, et ea agimus, quae nobis in mentem is induxerit, denique eatenus nos gubernat, quoad ſacris perfecti pro daemone Deum animae cuſtodem et ducem adipiſcamur. Semper etiam bonus eſt, mali enim ſpiritus nusquam praefecturam habent [d]. Pungit in his vltimis Iamblichus veterem ſententiam de duobus daemonibus cuilibet homini aſſiſtentibus, vno aequitatis, altero iniquitatis, quae non veteres tantum gentes barbaras, ſed philoſophos quoque, et in his Empedoclem quoque, immo Iudaeos et Chriſtianos veteres peruagata eſt, et Muhammedanos quoque

b) c. 6. p. 162. Haec ex pſychologia Plotiniana lucem capiunt.

c) c. 7. p. 162.

d) c. 6. ſeqq. p. 169. ſeq.

Digitized by Google

quoque occupauit, de qua tamen hic prolixe dicere locus non patitur. Adeundus autem eſt doctiſſimus COTELERIVS ad Hermam [e].

CIV. Daemon hic non eſt animae quaedam pars vel intellectus ſapientior, ſed de meliori ordine, qui animae noſtrae praeſidet tanquam praeſtantior [f]. Haec iis opponit Chalcidenſis philoſophus, qui τὸ ἡγεμονικὸν daemonem hominis eſſe dixere, de qua opinione *tomo primo* de Socratis genio differentes quaedam diximus. Plura de hoc Platonicorum genio dabit B. OLEARIVS [g].

CV. Si in Diis bonorum omnium eſſentia et perfectio habeatur, ſi prima poteſtas eorum ſit apud ſacerdotes, eorumque ſimiles meliorum ſtudioſos, veraeque communionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons et finis ſumma cura colitur, et eſt certe, veritatis et intellectualis cognitionis contemplatio, et ſimul cum Deorum cognitione hinc ad Deos conuerſio et ſui ipſius cognitio ſequitur [h].

CVI. Sola diuina vaticinatio ab ipſis Diis pendens, nos vere participes facit vitae diuinae; cumque ipſa poſſideat praeſcientiam et diuinas notiones, nos quoque eadem diuinitate beat, bonumque pure nobis exhibet [i].

CVII. Homo ille contemplabilis et intelligibilis olim cum eſſet viſioni Deorum coniunctus, poſtea aliam ſubingreſſus eſt animam, illam quae humanam formae ſpeciem concomitatur, et propterea venit ſub fati et neceſſitatis iugum. Ab his vinculis liberari non poteſt praeter Deorum cognitionem, quae primam quidem qualitatem requirit animae ſanctitatem omni corporea puriorem, deinde praeparat animam ad participationem et boni contemplationem, ſimulque ad contrariorum reiectionem, poſthaec ad vnionem cum Diis bonorum omnium fontibus [k].

CVIII. Theurgia, vt rem omnem tandem complectamur, ipſi Dei poteſtati per ſe genitae, per ſe mobili omnia ſuſtentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem reuocanti, perfectae et perficienti poteſtatibusque ceteris Dei opificibus gradatim pro cuiusque proprietatibus animam ita coaptat, vt in actionibus earum intelligentiisque architecticis anima, ſacris peractis perfecte confirmetur; et tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Hic enim finis eſt anagoges [l].

§. LIX. Habes hic Lector, breuem totius theologiae Iamblichianae, vel ſi mauis, Alexandrinae, conſpectum, ipſis celeberrimi philoſophi verbis expreſſum, quo potiora dogmata omnia fere continentur. Multa addidit ſequentis ſeculi vsque ad finem ſectae curioſitas, vt partim ex oraculis Chaldaicis diſci poteſt, partim ex PSELLI dialogo *de operatione daemonum*, ex huius ſectae principiis et opinionibus conflato conſpici- *Philoſophia moralis eclecticorum.*

e) p. 873. edit. Fabric.
f) c. 8. p. 171.
g) Diſſ. de genio Socratis STANLEIO adiecta.
h) Sect. X. c. 1. p. 173.
i) c. 4. p. 175.
k) c. 5. p. 176.
l) c. 6 p. 177.

ſpicitur. Sed haec prolixius enarrare, eſſet vel lectoris patientia vel noſtro abuti otio. Ad morum itaque philoſophiam, qualem ſchola Plotini tradidit, conuerſi ea potiſſimum capita recenſebimus, quae ſummam rei tangunt. Specialiora enim conquirere nobis diu ſatis in hac arena volutatis non licet. Audiendi vero, qui potiſſimum in morali argumento verſati ſunt PORPHYRIVS [m], et IAMBLICHVS [n], quibus reliqui tantum non omnes concinunt.

I. Ex nihilo nihil fit, animus itaque cum ex nobiliori principio ortus, et reuera Deus ſit, ad hoc ſuum principium reducendus eſt. Nititur haec aſſertio toto phyſiologiae Alexandrinae ſyſtemate, quod vt prolixe in antecedentibus demonſtratum, rerum omnium ex primo fonte emanationem ſupponit, mentemque hominis ex mente ſiue intellectu diuino deriuat: cum vero, ex quo omnia effluxere, in id omnia quoque redeant, non potuit non animus hominis ita in hac philoſophiae parte conſiderari, vt Deo repleatur, et cum eo vniatur. Quod cum vbique crepent Plotinus et Iamblichus, ſupra adducti, prolixis teſtimoniis opus non habet. Conferri tamen cum illis poteſt PORPHYRIVS [o].

II. Extitere vero animae priusquam in corpus ingreſſae, lapſaeque ad inferiora deſcendentes et generationem ſubeuntes corpus nacti ſunt carcer. Fuſe ſupra in pſychologiae Plotinianae delineatione de praeexiſtentia animarum, earumque ad inferiora inclinatione et ſequente ex ea lapſu dictum, quae hic repetenda. Inde enim reuera generatio malum, haecque vitae miſeria. Multus in hoc eſt demonſtrando IAMBLICHVS [p], qui videndus. Prout vero lapſus fuit vel grauior vel leuior, ita et corporis conditio, quod ex inſtituto docet PORPHYRIVS [q].

III. Anima itaque materiae corporisque vinculis mancipata, non poteſt felici vita frui, ſed materiae compedibus conſtricta detinetur, et impeditur. Hinc odium corporis in hac ſchola, quod ſupra in Plotini et Porphyrii hiſtoria notauimus. Platonem eundem fere in morem docuiſſe, *tomo primo* demonſtratum eſt. Qui licet erret; tolerabilius tamen errat, quam hi Pſeudo-Platonici. Illi enim materia a Deo independens in ſe natura ſua mali habet principia; hi autem materiam ex Dei ſinu deducunt, et diuinitatis participem fieri poſſe ſtatuunt, vt ſupra dictum. Et tamen a corporis commercio cum anima omne fere malum morale deriuant. Quam contradictionem vtrum tollant ea, quae Plotinus de mali moralis origine metaphyſicis et abſtractis quibusdam notionibus ſine fundamento alio rei naturae conueniente nixus garrit, lectoris ex iis, quae ſupra de ea re attulimus, eſto iudicium.

IV. Per hunc deſcenſum anima deſcendit ad illud quod non eſt, et eget ſeipſo, ac propterea entis quoque ipſius, licet praeſentis, laborat inopia,

m) In variis opuſculis moralibus, praecipue ſententiis et de abſtinentia.

n) In ſermonibus protrepticis.

o) Sent. XLII. p. 139. 140. de antro Nymph. p. 132. edit. Rom.

p) Cap. 8. p. 52. Conf. de Myſt. S. X. cap. 5. p. 176.

q) Sent. XXXIII. p. 77.

Digitized by Google

inopia, et ab ente, a quo nec eſſentia nec loco ſeparata nec alia quacunque re ſeiuncta eſt, conuerſione ad non-ens (id eſt, materiam) ſeparatur, iuſtamque hanc poenam luit, quod auerſione ab ente ſeipſam auerſatur, et ignorat. Recte itaque corpus carcer animae dicitur. Qui enim conuerſus ad haec inferiora ſe ipſum diuino genere ſatum deſeruit, a numine profugus errat [r].

V. Hinc omnis improba vita plena eſt ſeruitutis, et impietatis; ideoque profana et iniuſta, cum in ea ſpiritus ſit plenus impietatis ac iniuſtitiae [s].

VI. Huic miſeriae vt eripiatur animus, deponenda eſt omnia peregrina ſarcina, afflicto corpore omnibusque ſuperfluis abiectis, ſenſusque ipſos auerſando conſilia cum Minerua conferenda, quomodo omnia quae animae inſidiantur, reſecanda, ac circumcidenda [t]. Plena his ſententiis ſunt Platonicorum commentaria, quae hoc vnum inculcant, liberandum eſſe a corporis ſeruitio animum: quo in argumento imprimis diſertus et copioſus eſt IAMBLICHVS [u].

VII. Finis itaque philoſophiae eſt liberatio a vinculis humanis, et natiuitatis ſolutio itemque manuductio ad id, quod reuera eſt, et cognitio verae germanaeque veritatis, animarumque purgatio, et cum Deo vnio [x].

VIII. Hic tamen finis, qui nos Deo iungit, in hac vita obtineri perfecte non poteſt, ſed fruitur eo anima in beatas ſedes recepta. Poteſt tamen per aliquod tempus guſtum eius percipere in hac vita, Deumque intueri ipſum, ſed non ſemper eo fruitur, eo quod corporis ſarcina grauatur. Perueniſſe in corpore degentes et Plotinum et Porphyrium, ſi eos audis, ad hanc felicitatem in eorum vita narrauimus, quam vero beatitatem poſt hanc vitam expectauerint, pulchre docet carmen in Plotini obitum, quod exhibet PORPHYRIVS [y].

IX. Educendus itaque eſt animus e corporis carcere et liberandus a vinculis, quibus detinetur, vt ad cauſſam ſuam, ensque verum aſcendere ſuoque ſe iungere principio poſſit. Idque fit purgatione philoſophica, quae fit liberatione a paſſionibus animae et aſcenſu per virtutum gradus [z].

X. Tantum vero opus nec ſimul nec ſemel perficitur, ſed per varios gradus ducendus eſt animus, vt ad vnionem tandem Dei perueniat. Sunt vero aſcenſus gradus, vt fiat philoſophiae ſtudioſus 1. σπȣδαῖος, 2. δαιμόνιος, 3. Θεῖος, 4. θεοπάτωρ [a]. Hic gradus theurgorum eſt, qui ita dicitur, quod homines in Deos transmutat, de qua animae in excellen-

r) PORPHYR. Sent. XLII. p. 140.

s) Ibid. p. 141. IAMBLICH. protr. c. 5. p. 26. c 13 p. 73.

t) PORPHYR. antr. Nymph. p. 132.

u) Il. cc. de myſt. p. 176.

x) PLOT. Enn. VI. L. vlt. c. vlt. IAMBLICH. protrept. c. 13. p. 81.

y) In vita Plotini.

z) Conf BVDDEVS de καθάρσει philoſophica. PLOTINVS Enn. III L. IX. c. 9. 10. Enn. IV. L. III. c. 7. IAMBLICH. de myſter. Sect. IX. c 6. p 177.

a) Conf. GALE ad Iambl. L. 15. p. 199.

tiorem natura ſua gradum conſtitutione multa praedicantem ſupra audiuimus Iamblichum. Paſſim tamen haec nomina quoque inter ſe apud Platonicos confundi videas; nam et virtutes theurgicae interdum illis Θεῖαι dicuntur [b].

XI. Hinc variae exoriuntur virtutum claſſes et ordines gradusque. Vt enim quatuor virtutes cardinales ſunt, prudentia, temperantia, fortitudo et iuſtitia, ita per varios vitae gradus differunt [c].

XII. Gradus vero virtutum octo ſunt: virtutes nempe 1. phyſicae, 2. ethicae, 3. politicae, 4. purgatoriae, 5. purgati animi, 6. theoreticae, 7. theurgicae, 8. diuinae, quorum inter ſe creſcit dignitas, vsque ad diuinitatis apicem. Non conueniunt ſatis Platonici in virtutum earumque graduum numero conſtituendo. Plerique in politicas, purgatorias, animi iam purgati et exemplares diſpeſcunt, de qua diſtributione virtutum legi poteſt MACROBIVS [d]. PORPHYRIVS [e] in virtutes hominis politici, ad contemplationem aſcendentis, vel theoretici incipientis, et theoretici perfecti, et tandem contemplantis diuidit. Nos hic MARINI [f] diſtributionem ſequimur, qui ad hanc potiſſimum normam, quam docta obſeruatione illuſtrauit I. ALB. FABRICIVS, *vitam Procli* enarrauit. Ea enim cum reliquis facile componi poteſt. Adeundus etiam SIMPLICIVS [g].

XIII. Virtutes phyſicae ſunt, quae infimum gradum abſoluunt, et dotes comprehendunt, quibus corpus hominis a natura ornatur, vt commodum animae ad felicitatem aſcendenti inſtrumentum ſe praebere queat. *Imperfectam hanc ſpeciem virtutis a natura adumbratam, et leuiſſimum veſtigium veri boni* recte dixit PROCLVS [h].

XIV. Virtutes ethicae et politicae, quae et practicae dicuntur, theoreticis opponuntur. Suntque in mediocritate affectuum ipſius irrationalis animae partis ſitae, et poſtulant, vt homo politicus rationi, id quod decet in vitae actionibus, obſequatur, vocanturque politicae, eo quod ad ſocietatem, et communionem ciuitatis ſpectant. Has virtutes poſt PLOTINVM [i] deſcribunt MACROBIVS [k] et PORPHYRIVS [l].

XV. Virtutes theoreticae ad philoſophiam vitamque theoreticam pertinent, eumque reſpiciunt, qui repurgare vitam ſuam ſtudet; is enim quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, et veluti totus in ſe ipſum vertitur [m].

XVI.

b) Vid. quae obſeruauit FABRICIVS proleg. ad vitam Procli p. 22.

c) Conf. AMMIAN. MARC. Lib. XXV. c. 4.

d) Somn. Scipion. L. I. c. 7.

e) Sent. XXXIV. p. 80. ſeqq.

f) In vita Procli ex edit. Fabr.

g) Comm. in Epictet. p. m. 5. ed. H. Wolf.

h) In Alcibiad.

i) Enn. I. L. II.

k) loc. citat.

l) loc. cit.

m) SIMPLICIVS loc. cit. PORPHYR. loc. cit.

Digitized by Google

XVI. Virtutes purgatoriae ſunt, quae in abſtinentia ab actionibus, quae corporis miniſterio fiunt, et ab affectionibus erga corpus conſiſtunt, ſuntque animae ad verum ens ſeſe eleuantis. Qua ratione hoc per quatuor virtutum cardinalium capita fiat, docet PORPHYRIVS [n].

XVII. Quoniam vero purgatio alia eſt purgans, alia purgatorum, purgatoriae virtutes ſecundum vtramque purgationem ſpectantur, nam et animam expurgant, et adſunt purgatae, vt bonum quaerat eiusque particeps fiat et auctori ſuo iungatur [o]. Hinc mors philoſophica intelligitur [p].

XVIII. Virtutes theoreticae ſiue intellectuales ſunt, animae intellectualiter operantis, hic ſapientia eſt contemplatio eorum, quae mens in ſe habet: iuſtitia exſecutio proprii muneris, ſecundum mentem operantis: temperantia conuerſio ad mentem, fortitudo paſſionum carentia ad ſimilitudinem impaſſibilis. Earum excellentior gradus ſunt virtutes exemplares, quae paradigmata ſunt virtutum in animo exiſtentium, mensque eſt quaſi ipſae virtutes, haeque cum illius ſubſtantia concurrunt [q].

XIX. Theurgicae virtutes ſunt, quibus aptus philoſophus redditur ad conuerſationem cum Diis et communionem eorum conſequendam; quam adeptus et euocare Deos, et daemonibus imperare, et ſupra humanae naturae conditionem aſcendere poteſt [r]. Cuius ſummum gradum qui obtinuit, is diuinis virtutibus potitus eſt, et ad principium ſuum, intellectum diuinum, euaſit.

XX. Ad hanc virtutum viam ingrediendam ex inſita naturae diuinae conditione ſatis virium homini adeſt, vt eluctari ex vitiorum caeno et ad principium vnde deſcendit redire queat: nec in eo fati neceſſitate obſtringitur [s].

XXI. Anima his remediis philoſophicis a corporis labe quin et vehiculi grauioris ſarcina non liberata poſt mortem vitae prioris in vehiculo animae latentia ſecum trahit veſtigia, et ad inferos non loco ſed ſtatu et conditione trahitur [t], et deterioribus in fatali periodo corporibus inſinuatur. Hinc metempſychoſis, de qua ſupra dictum ex Plotino.

Potiora haec capita ſunt ethicae Alexandrinae, quibus dogmata alia ſpecialiora iunxere, vt eſt abſtinentia a carnibus, quam PORPHYRIVS peculiari libro [u] ad leuandam corporis molem vehementer commendauit, mathematicae item artes, quas animam rationalem purgare ait HIEROCLES [x]. Quin et ſubtiliſſimum illud et ſpirituale animae vehiculum,

 ſiue

n) l. c. p. 80.
o) IDEM l. c. p. 83. qui librum quoque ſcripſit de egreſſu animae.
p) IDEM Sent. IX. MACROB. l. c. c. 13. IVLIAN. Orat VI. p. 190.
q) PORPHYR. l. c. p. 84.
r) IAMBLICH. Sect. X. p. 175.
s) IAMBLICH. de myſt. Sect. VIII. c. 7. p. 162. PLOTINVS paſſim, PROCLVS de prouidentia et fato, aliique Platonici de fato tradentes, quos collegit HVGO GROTIVS. Haec per Origenem traducta in eccleſiam Pelagianiſmo aperuere portam.
t) PORPH. Sent. XXXVII. p. 78.
u) περὶ ἀποχῆς.
x) Ad carm. aur. p. 261.

ſiue τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα ſuam purgationem habere tradebant, cui tamen hic copioſe inhaerere locus non patitur. Totius vero ethicae Platonicorum reformatorum indoles ex natura ſyſtematis emanatiui iudicanda eſt. Cum enim omnia ex primo omnium rerum fonte fluxerint, et quo longius a fonte receſſerunt, eo magis impura, ſuaeque origini diſſimilia facta ſint; poſtulat ideo philoſophia, vt animus originis ſuae, et diſceſſus a fonte, indeque ortae miſeriae memor, non tantum materiale corpus, ſed et ſpirituale, quod ex animarum choro deſcendens ad terreni corporis commercium aſſumſerat, tunicasque varias, quas elementorum regiones peragrans ex iis conflatas acceperat, repurget, eluatque, et ita materiae omnis corporisque commercio exſolutus ad principium ſuum aſcendat, et ad priorem ἑνζωΐαν reuertatur, ſicque ipſi Deo iungatur, et intellectui diuino, ex quo, particula eius quaſi auulſa, emanauit, praeſens ſiſtatur, eumque ſine imagine intueatur, et ita diuina communione fruatur [y]. Quae omnia, vt paſſim in Platonicorum ſcriptis fuſe traduntur, ita enthuſiaſmum, quem ſupra luculenter deteximus, vltimum huius philoſophiae finem fuiſſe, mire confirmant, et cum genuina Platonis doctrina collata oſtendunt, quam longe ab eo receſſerint. Ad quem moralis doctrinae ſcopum eos praeter innatam hominibus ſuperbiſſimis ambitionem, laudatam ex merito virtutem Chriſtianam, et fortaſſe etiam aſcetarum vitam philoſophicam quandam virtutem rigidiorem prae ſe ferentem ſtulta aemulatione incendiſſe, dubium non eſt [z].

y) Merentur legi de hac philoſophiae moralis Alexandrinae ſumma, quae egregia Hamburgi decora, orbisque literati ornamenta LVCAS HOLSTENIVS in vita Porphyr. c. 6. p. 242. et Io. ALB. FABRICIVS in proleg. ad Marini vitam Procli erudite diſſeruerunt.

z) Multa vero ſequenti aetate et recentioribus quoque temporibus dogmata moralia impura ex his ſentinis profluxiſſe, eorum ſuo loco demonſtrabit hiſtoria. Origenes enim huic philoſophiae latam primus in eccleſia portam aperuit.

SECTIO

SECTIO QVINTA.

DE SECTA PERIPATETICA.

§. I.

Sectae Peripateticae fata ſub Impp.

Qua fortuna vſa fuerit ſecta Peripatetica in republica Romana, ſupra *capite primo* prolixe narrauimus, quaque ratione ex tenebris et ſqualore, in quo iacuerant, libri Ariſtotelis et Theophraſti, in lucem a Tyrannione et Andronico pertracti noua ſectae γνησίως ſecundum Ariſtotelem hactenus non philoſophantis incrementa promouerint, philoſophosque pariter et optimatium inter Romanos quosdam in ſuas partes pertraxerint, horumque patrocinium meruerint, expoſuimus. Et hoc fundamentum fuit, quo feliciter poſito haec quoque ſecta laetiſſimo flore creuit, priſtinamque recuperauit ſub Caeſaribus, ſumma rerum potitis, gloriam, qui fauore tutelaque ſua eam cum reliquis ſectis dignati ſunt. Huius itaque ſectae ſub Caeſarum imperio vsque ad medium aeuum, quo ſuppreſſis ſectis reliquis tantum non omnibus ſola triumphauit, hiſtoria iam porro enarranda eſt. Quam meliori forte euentu explicare liceret, ſi ſupereſſet, quem Svidas [a] nobis narrat, Nicandri *de diſcipulis Ariſtotelis* liber. Quo vero quoniam caremus, conſulenda eſt recentiorum quorundam diligentia, qui in hoc ſtadio non infeliciter quidem cucurrerunt, plenam tamen huius ſectae nondum dedere notitiam. Quae enim Petrvs Ioannes Nvnnesivs [b] et Io. Ionsivs [c] promiſere, praeter exigua quaedam ſpecimina [d] lucem non videre. Franciscvs Patricivs autem, qui de tota huius ſectae hiſtoria, inimico licet in eam eſſet animo, egregie meruit, non indiligentem quoque in hac eius parte praeſtitit operam [e]. Deſideratiſſimus autem Fabricivs [f] multa eius obſeruationibus adiecit, quae Ariſtotelicorum poſt Chriſtum natum notitiae lucem haud contemnendam affundunt. Attulit etiam quaedam Paganinvs Gavdentivs [g], ſed ita more ſuo, vt iudicio maxime opus ſit, ad ea ſuo quaeque loco inſerenda atque applicanda. Nos itaque non contemnemus quidem virorum praeſtantiſſimorum labores, ipſos tamen fontes veterumque memorias conſulemus, talemque contexemus Peripateticae ſectae ſub imperatoribus Romanis ad aeuum vsque medium hiſtoriam, quae inſtituto noſtro reſpondeat.

§. II.

a) In Aeſchrion T. I. p. 663.

b) Ad vitam Ariſtotel. p. 153.

c) Dare voluit diſſertationes Peripateticas.

d) Prima enim tantum lucem vidit adiecta a B. Elswichio Lavnoii hiſtoriae fortunae Ariſtotelis in Academia Pariſienſi. Catalogum Peripateticorum dedit de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 339. ſed mancum et imperfectum.

e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127. ſeq.

f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 271.

g) De philoſ. Rom. Idem de Leon. Cozando de magiſt. antiq. phil. L. II. c. 2. p. 157. ſeqq. notandum.

Digitized by Google

Hiſtoria Peripatetica in claſſes diſtributa.

§. II. Accurate vero Peripateticorum fata diſtinguenda et in ſuas claſſes diſtribuenda ſunt, quia variam inde haec ſecta mutationem paſſa eſt, quam nemo intelliget, qui ad eas non ſollicite attenderit. Vidit id PATRICIVS, quo nemo accuratius Peripateticorum inter ſe claſſes diſtinxit. Nam is decem diſcipulorum nobis enarrauit ordines [b], quos, quia liber paulo rarius occurrit, paucis exponemus: nam varia interpretandi Ariſtotelem ratio ipſaque ſecundum Ariſtotelem philoſophandi via lucem inde capit ampliſſimam. „Et primam quidem aetatem Patricius conſtituit „eorum, qui Ariſtotelem ipſum audierunt diſcipulorum; inter quos qui „aliquid philoſophicum literis mandarunt, celebresque ob id effecti ſunt, „hi ſunt: Theophraſtus, Eudemus Rhodius, Dicaearchus Clearchus, Ari„ſtoxenus, Calliſthenes, Hermias Eunuchus, Plato (iunior) Hipparchus, „Clitus, Leo, Menon, Philo; hi Ariſtotelis vocem audierunt, hos ipſe ſuo „ore docuit; his ſecretiores libros dogmataque ſua communicauit; hos „veluti ſuae philoſophiae haeredes reliquit. Hos ſecunda aetate ſecuti „ſunt horum auditores, et praeſertim Theophraſti Strato Lampſacenus, „Phanias, Nicomachus Ariſtotelis filius, Demetrius Phalereus, Eraſiſtratus „medicus, Dinarchus Lynceus, Hippolochus, Hieronymus, qui et ipſi no„men ſcriptis celebre reddiderunt. Tertia aetas numerari poteſt a Strato„nis diſcipulis vsque ad Andronicum Rhodium, per annos circiter CCXII, „qui interfuerunt a Stratonis obitu ad obitum Tyrannionis, a quo Ariſto„telicos libros Andronicus accepit. Fuerunt autem hi, qui monumenta „aliqua eorum philoſophiae reliquerunt vel ſuis vel aliorum libris, Lyco, „Ariſto, Ptolomaeus Philadelphus, Critolaus, Diodorus, Agatarchides, „Clitomachus. Quarta poſt hanc aetas ab Andronico vsque ad Alexan„drum Aphrodiſeum, quae fuit annorum circiter CCLVIII, a Tyrannio„nis aetate ad M. Antonini obitum, ſub quo Alexander floruit, circa A. C. „CLXXXII. Horum annorum ſpatio floruerunt Andronicus, Soſigenes, „Boëthus Sidonius, Ariſto Cous, Eudorus, Xenarchus, Athenodorus, Ale„xander Aegeus, Cornutus, Sotion, Achaicus, Lucius, Apollonius, Adra„ſtus, Aſpaſius, Herminus, Ariſtocles, Nicoſtratus. Quintam ſtatuamus „ab Alexandro vsque ad Porphyrium, quae fuit annorum circiter XC, „nam ab obitu Antonini (poſteaquam obitus Alexandri ignoratur) vsque „ad mortem Plotini a qua Porphyrius florere coepit, quae fuit ſecundo „Claudii ſecundi imperatoris anno, intercurrerunt anni nonaginta. His „annis claruerunt ipſe Alexander et Alexander alter Damaſcenus, et Eude„mus, Galenus, Ammonius Saccas, Ptolomaeus, Heliodorus, Anatolius, „Didymus. Poſt quos ſexta aetate a Porphyrio ad Simplicium clari ſunt „habiti in Graecia quidem, et Syria atque Aegypto Iamblichus eius audi„tor, Dexippus, Themiſtius, Plutarchus Neſtorii, Olympiodorus ſe„nior, Syrianus, Maximus Byzantinus, et alter Epheſius, Aedeſius, „Chry-

b) l. c. L. XI. p. 145.

„Chryſanthius, Soſipater, Euſtathius, Antoninus, Claudianus, Nymphidianus, Priſcus, Euſebius, Epigonus, Beronicianus, Theodorus „Aſinaeus, Proclus, Hermias, Ammonius, Damaſcius, Priſcianus Lydus, Philoponus, Simplicius, Aſclepius, et in Italia Boëthius. Simplicius videtur vsque ad Mauritii tempora vixiſſe, qui imperium coepit, „anno CCLXXVI poſt renunciatum a Diocletiano imperium, vsque ad „quem Porphyrius traditur vixiſſe. A quo Mauritio paucis annis philoſophiae ſtudia penitus in Graecia obmutuerunt, perdurauitque id ſilentium „vsque ad Michaelis et Bardae tempora, qui fuerunt anni circiter CCC. „Intra quos ſeptima aetate viguit philoſophia inter Arabas, per quos vsque ad Auerroëm peruenit, qui paucis poſt annis in Hiſpania vixit, quibus Pſellus Conſtantinopoli. Cuius vrbis philoſophi in octaua collocantur aetate, Latini vero in nona, vsque ad Io. Fabrum Stapulenſem, „qui primus philoſophiam ex infinitis quaeſtionibus eximere conatus eſt. „In quo decima coepit ad noſtra vsque tempora durans etc." Hactenus Patricius, cuius totam verborum ſeriem lectoris oculis ideo ſubiecimus, quod vno quaſi intuitu totam Peripeteticae ſcholae ſeriem exponat, licet paſſim ſint, quae in iis moneri debeant, quae tamen, cum ex hactenus enarrata, eclecticae praeſertim ſectae, (quam totam ad Peripateticos is retulit) hiſtoria facile animaduerti queant, hic omittimus. Hoc vero omnino monendum eſt, nec primas tres claſſes, *tomo primo* expoſitas, nec ſeptimam et ſequentes in *tomo tertio* et *quarto* enarrandas huc pertinere, qui huic quidem tomo, gentilem tantum philoſophiam et Iudaicam terminum ponimus. Reſtant vero claſſes tres, quas ad duas commode reuocari contrahique poſſe non inepte quis exiſtimauerit, quae diſtinctio modo Peripatetice philoſophandi peculiari ab vtraque claſſe adhibito nititur. Nam ab Andronico ad Ammonium, Plutarchi Chaeronenſis, vt ſupra dictum, praeceptorem, id eſt, vsque ad Neronis tempora, peculiaris ſectae formam, et ſingularem ſibi philoſophandi typum Ariſtotelis ſeruauit ſchola, et a reliquis ſectis prorſus diſtincta fuit, talisque etiam, in cathedra publica docens, habita eſt. Ab hoc vero Ammonio, cum Sacca non confundendo, coepit a priſtina puritate Peripatetica philoſophia deficere, et ſyncretiſmo philoſophico, quae peſtis tum temporis totum fere philoſophicum orbem afflauerat, corrumpi, reuocarique Antiochi methodus, qui Ariſtotelem cum Platone et Zenone in concordiam ire coëgerat. Ab hoc tempore duplex potiſſimum philoſophiae Peripateticae facies ſe philoſophantibus obtulit. Quidam enim vel conciliationi ſyſtematum horum inter ſe diuerſorum, vel electioni etiam diuerſorum ex iis placitorum toti ſe tradebant, quam viam Plutarchum et Galenum praeter alios iniiſſe ſupra oſtendimus. Alii paulo preſſius Ariſtotelem ſecuti, philoſophi γνησίως Peripatetici videri volebant, licet ſua haud raro Ariſtoteli affingerent. Quam potiſſimum philoſophandi ſecundum

Digitized by Google

dum Ariſtotelem rationem Alexander Aphrodiſeus potiſſimum tenuit, eiusque poſtea ſchola diligenter ſecuta eſt, quibus poſtea Alexandreorum tanquam ſectae peculiaris, nomen haeſit, magnamque celebritatem nacta eſt. Quam haud parum adiuuit, diſtincta ſub Antonino imperatore, philoſophorum natio in Platonicam, Stoicam, Peripateticam et Epicuream ſectam, quibus ſolis philoſophiam publice docere ab imperatore cautum fuit. Quod cum multis litibus et diſſenſionibus portam aperuiſſet, et de mente Platonis, Ariſtotelis, atque Zenonis innumerae exſurgerent quaeſtiones, vt *ſectione praecedente* Hieroclis teſtimonio probatum, paucis id quidem viris cordatis oculos aperuit, ad perſpiciendam inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam differentiam, quam ſingulari libro demonſtrauiſſe Taurum Berytium *ſectione tertia* docuimus. Alii vero peſtilentiſſimo ſyncretiſmi ſidere correpti, praeciſis inutilibus quaeſtionibus concordiam inter Platonem et Ariſtotelem meditabantur, et vtrumque in foedus ire coactum ducem ſibi eligebant. Id quod primum quidem Potamonem, condita eclectica ſecta, ſuſcepiſſe, mox feliciore ſucceſſu Ammonium Saccam eiusque diſcipulum Plotinum inſtituiſſe, hunceque totam Plotinianam ſcholam, auctoribus Porphyrio et Iamblicho ad Simplicium vsque, ſecutam fuiſſe in *antecedente ſectione* fuſa narratione expoſuimus. Qui eclectici vel Platonici reformati, cum in phyſicis, et imprimis dialecticis, Ariſtotelem prae Platone ſequendum quidem, aſt hunc tamen illi conciliandum eſſe ſtatuerent, mire quidem Ariſtotelis ſyſtema veramque opinionem peruerterunt, multum tamen diligentiae in eius operibus enucleandis poſuerunt. Ex quo patet, quo conſilio totam eclecticorum Platonicorum ſectam huc Patricius retulerit. Diſtinguendi tamen ea in re hi philoſophi ſunt; alii enim et quidem potior ſectae pars, Ariſtotelem cum Platone conciliare ſatagentes, Platonica eum loqui coëgerunt, vel vtriusque potius mentem peruerterunt; alii Platonem Ariſtoteli ita conciliarunt, vt huius potiſſimum conſiſteret auctoritas, qua in claſſe praeter Anatolium Alexandrinum Chriſtianum, Themiſtius, Olympiodorus et Simplicius ponendi ſunt, licet, quod ad dialectica attinet, tota Platonicorum Alexandrinorum ſchola Ariſtotelem fere expreſſerit, cum Plato non daret, quod in dialecticis ſatisfaceret. Poſt Simplicium vero Gothorum irruptione philoſophia in Graecia deleta eſt, in Italia idem poſt Boëthium factum, donec caput tandem ſub Barda iterum extolleret, et Peripatetica philoſophia fugitiua inter Arabas aſylum inueniret. De quibus ſuo loco ex inſtituto loquemur.

Philoſophia Peripatetica quo fauore vſa?

§. III. Refloreſcentem exſpirante reipublicae Romanae libertate philoſophiam Peripateticam non ſine fauoris demonſtratione recepere in tutelam Iulius Caeſar et Auguſtus, ille Soſigeni, hic Nicolao Damaſceno addictiſſimus; aſt deteriori fortuna ſub illorum ſucceſſoribus illa vſa eſt, adeo, vt Tiberio, Caligula Claudioque regnantibus Peripateticum, qui fama

Digitized by Google

ma notus eſſet, nullum ſibi compertum eſſe fateatur PATRICIUS [i]. Id quod valde mirandum non eſt, cum nec aliae quoque ſectae habeant, quos ſub horum imperatorum imperio magnifice iactent, eo quod libidine, ſaeuitia, et tyrannide totam Romanorum rempublicam complentes imperatores, bonas artes tantum non omnes vrbe et orbe eiecerint, cum nec honos eſſet literis, nec ſecuritas aut gratia vlla viris doctis, ſed ii tantum principis fauore gauderent, qui aut inſtrumenta ſe praebebant ſaeuitiae, aut adulationibus corrupti vitiis heri thura adolebant, aut libidini noua excogitabant incitamenta, nouaque deteſtandae turpitudinis genera inueniebant. Id quod viros fortes bonosque, et quicunque recti honeſtique amorem conſeruauerant vel in exilium abire, vel vim animi omnem tacito premere ſilentio coëgit, multos tyrannis e medio ſuſtulit, qui ornamento erant philoſophiae et bonis literis, vt ſupra de viris quibusdam magnis Stoicae familiae addictis oſtenſum. Qua de re cum extent, Suetonii, Dionis, Tacitique narrationes, in re nota plura afferre ſuperuacaneum eſſe exiſtimamus. Extulit tamen caput iterum, eque puluere emerſit philoſophia ſub Nerone, ſicque Peripatetica quoque ſecta nouum ſplendorem nacta eſt: id quod arcanis potiſſimum rationibus adſcribendum eſt, quas ſecuta eſt mater Neronis Agrippina, Claudii imperatoris coniux. Ea enim cum Britannicum tollere, cui imperium iure deſtinabatur, cogitaſſet, filiumque Neronem ſumma rerum potiri vellet, populi plauſum captans eo conſilia admouit, vt optimi imperatoris ſpem ciuibus Romanis faceret: Quam vt cunctis certis quaſi et indubitatis indiciis promitteret, praeſtantiſſimos praeceptores eius educationi adhibuit, Senecam ex exilio reuocauit et principi moderatorem iuuentutis conſtituit, aliosque etiam ex variis ſectis praeceptores, a tanto philoſopho delectos addidit. Inter quos cum praeter Chaeremonem Stoicum eſſet quoque Alexander Aegeus Peripateticus, vt infra demonſtrabitur, paulisper Peripateticae ſectae fortuna refloreſcere coepit. Quae tamen vix quinquennio peracto terga dedit, et in priſtinam infelicitatem philoſophos detruſit, cum non tantum ſoli fere magicae artis profeſſores et mathematici apud Neronem auctoritate quadam gauderent [k], ſed et philoſophi paſſim aut e medio tollerentur, aut eiicerentur in exilium: donec tandem ſublato hoc monſtro honos philoſophiae ſub ſequentibus imperatoribus rediit, qui vero ad hanc periodum referri non poſſunt. Vix itaque quinque vel ſex praeſtantioris famae Peripateticos intra integri ſeculi ſpatium offendimus, Soſigenem, Boëthum Sidonium, Nicolaum Damaſcenum, Xenarchum et Athenaeum Seleucienſes et Alexandrum Aegeum, quorum vitae memorabilia porro enarrabimus.

§. IV. SOSIGENES Aegyptius et philoſophiae et mathematicarum diſciplinarum peritia ſingulari magnam ſibi nominis celebritatem parauit. *Soſigenes.*

 Vixit

i) T. I. L. X. p. 137.

k) PLINIVS L. XXX. c. 1.

Vixit is temporibus Iulii Caeſaris, incertumque, ex cuius diſciplina prodierit. Quod enim PATRICIVS [l] coniicit, illuſtrem hunc mathematicum Andronici forte diſcipulum fuiſſe, rationibus probandum erat, quas plane nullas affert, niſi quod et alii Peripatetici e. g. Boëthus Sidonius, Ariſto Cous aliique eum praeceptorem nacti ſint. Id quod nulla concluſionis neceſſitate ad Soſigenem poſſe applicari, quilibet videt. Magnum praecipue nomen Soſigenes nactus eſt, quod, PLINIO teſte [m], eius potiſſimum conſilio Iulius Caeſar ad emendandos temporum errores, qui valde inualuerant, vſus eſt. Qui addit: *Caeſarem eo auctore a Chaldaeorum, Aegyptiorum Graecorumque computationibus recedentem, quartam ſectam conſtituiſſe, annos ad ſolis curſum redigentem ſingulos; Soſigenem vero ipſum trinis commentationibus, quamquam diligentior eſſet ceteris, non ceſſauiſſe tamen addubitare ſemet corrigendo.* Id quod, defectus Iuliani calendarii, quod vocant, cogitantes, non miramur, quos iam tum ſenſiſſe Soſigenem, licet veras rationes emendandi non deprehenderit, dubium non eſt [n]. Sed in philoſophia quoque Peripatetica valuiſſe Soſigenem, ex eo dubitari non poteſt, quod non tantum Peripateticus audit PROCLO, ſed teſte quoque SIMPLICIO commentarium ſcripſit in librum Ariſtotelis de coelo. Alii Soſigenes veteribus memorati philoſophi quia non fuere, haud facile cum aſtronomo commiſcebuntur.

Boëthus. §. V. BOETHVS Sidonius fuit, Andronici, teſte AMMONIO [o] diſcipulus, quem perperam eius praeceptorem facit MENAGIVS [p]. A magno hoc doctore genuinis Peripateticae diſciplinae praeceptis imbutus tanta nominis celebritate inclaruit, vt eum dignum iudicauerit STRABO [q], quem inter ſui temporis illuſtres referret philoſophos. Id quod ſcriptis quoque teſtatus eſt, tanta Peripateticae philoſophiae cognitione commendatis, vt non ſine ſingulari laude eorum meminerint Themiſtius et Ammonius, Simplicius autem θαυμασίου titulo et honore cum mactauerit [r], quo non maius apud Platonicos Alexandrinos laudum culmen fuiſſe ſupra iam obſeruatum eſt. Condiſcipulum in philoſophia habuit STRABONEM [s] fratremque Diodotum, quem vtrumque ideo inter Peripateticos viri docti connumerant [t], licet ſupra iam obſeruatum ſit,

l) l. c. T. I. L. X. p. 134.

m) L. XVIII. c. 25. conf. VOSSIVS de ſcient. mathem. c. XXXIII. §. 9. p. 161. GAVDENT. de phil. Rom. app. c. 10. p. 379. aliique qui hiſtoriam aſtronomiae delineauerunt.

n) Incertus nempe haerebat, cui potiſſimum temporis momento affigendum eſſet anni initium, errore in primo termino admiſſo, de qua re vid. IOS. SCALIGER. de emend. temp. L. IV. p. 93. AEG. STRAVCH. Breuiar. chronol. c. 35. p. 973. DION. PETAVIVS doctrin. temp. L. IV. c. 1. L. X. c. 59. aliique chronologi paſſim.

o) In Categ. p. 8.

p) Ad LAERT. L. VI. ſ. 443. vbi Ammonii verba, quorum ſenſum verum iam vidit PATRICIVS l. c. L. X. p. 134. peruertit.

q) L. XVI. p. 757.

r) PATRICIVS l. c. p. 135.

s) l. c. vbi Boëthum vocat συμφιλοσοφήσαντα τὰ Ἀριστοτέλεια.

t) PATRIC. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 299.

Digitized by Google

ſit, Strabonem, (quem male Stratonem vocat PATRICIVS [u]) Stoicos praetuliſſe Peripateticis, quamuis horum doctrinam didiciſſet. Ceterum Boëthus hic Sidonius, cum aliis huius nominis confundendus non eſt [v].

§. VI. NICOLAVS, Damaſco Syriae vrbe oriundus [w], vixit Augusti imperatoris et Herodis regis tempore, et in Peripateticorum ſchola eruditionis multiuariae laude celebratus eſt, vt veteres vnanimi ore teſtantur. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [x], qui eum *philoſophum aut Peripateticum aut Platonicum* nominat, licet concedi facile queat, Nicolaum, quem πολυιςωρίας laude celebrem fuiſſe, veterum teſtimoniis conſtat, Platonicae quoque philoſophiae notitia non caruiſſe. Aſt ſe huic ſectae adſcribi noluit, ſed Peripateticae, vnde *εἷς ἐκ τοῦ Περιπάτου* ATHENAEO [y] audit. Scripſit is *de vita et educatione ſua* librum, cuius tamen, quod dolemus, non niſi pauca fragmenta ſuperſunt edita ab eruditiſſimo viro HENRICO VALESIO [z]: ex eo vero ſua quoque hauſiſſe de Nicolao SVIDAM, inſtituta vtriusque collatio dubitare nos haud ſinit. Patrem habuit magnopere bonis artibus deditum [a], quibus et opes et famam ſibi parauerat: qui cum incredibili ſtudio in literas ferri videret filium, in omni eruditionis genere a puero eum inſtitui curauit. Qui cum ſumma diligentia in literas incumberet, et ingenio praeditus eſſet optimo, priusquam ex ephebis exceſſiſſet, ſingularem laudem inter

Nicolaus Damaſcenus.

 ciues

u) l. c. p. 89. et paſſim, putat enim Strabonem alium eſſe ac Stratonem geographum, ſed corrupto Suidae loco decipitur. Verum enim geographiae auctorem eſſe Strabonem conſtat, vid. GAVDENT. l. c. IONS. de S. H. ph. L. II. c. 16. p. 201. FABRIC. Bibl. Graec. l. c. not. a. CASAVBON. praef. ad Strab.

v) Varii Boëthi in philoſophiae occurrunt hiſtoria, ſilentio hic non plane praetereundi. Nam praeter Boëthium Chriſtianum, conſulem Romanum, de quo tomo tertio diſſeremus, ad philoſophos Chriſtianos delati, inclaruit etiam Flauius Boëthus vir conſularis e Ptolomaide, ab Alexandro Damaſceno Peripateticis dogmatibus imbutus, magnusque huius ſectae fautor, teſte GALENO, cuius tempore vixit. Inter Platonicos quoque Boëthus quidam teſte PHOTIO Cod. CLIV. p. 172. Collectanea phraſium Platonicarum ſcripſit, id eſt, Lexicon Platonicum. Inter Stoicos Boëthum aliquem enumerat LAERT. L. VII. ſ. 143. qui in eo a Stoicis receſſit, quod mundum eſſe animal negauit, et quod, eodem ſ. 54. teſte, quatuor iudicandi criteria poſuit, intellectum, ſenſum, appetitum et prolepſin, conf. PHILO de mundo incorruptib. p. 737. qui eum inter illuſtres Stoicos refert. Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. qui tamen praeter rem timidius hunc a Sidonio diſtinguit, cum ex l. c. Laërtii luculenter colligi queat, antiquiorem hunc Stoicum eſſe Boëtho Peripatetico, vt taceamus, vtrumque ſectae profeſſione clare ſatis diſtingui. Etiam inter Epicureos Boëthus quidam memoratur, geometriae cognitione clarus, qui ad Epicuri hortos tranſiit, teſte PLVTARCHO de Pyth. orac. T. III. p. m. 189. et in Qq. conuiu. conf. GASSEND. de vita Epic. L. II. c. 6. p. 74. IONSIVS l. c. L. III. c. 6. p. 239. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 809. audiendus itaque non eſt MENAGIVS l. c. qui ex eo Peripateticum exſculpit. Boëthii Tarſenſis, poëtae meminit STRABO L. XIV. p. 675. et medici eius nominis CELSVS L. V. c. 21.

w) ATHENAEVS L. VI. p. 249. PLVTARCHVS Symp. L. VIII. q. 4. T. III. p. m. 281. PHOTIVS Cod. 189. p. 242. SVIDAS in Nicol. T. II. p. 622. et ex recentioribus, praeter GAVDENTIVM, PATRICIVM, IONSIVM, FABRICIVM ll. cc. VALESIVS ad Excerpta Peireſc. p. 414. ſeqq. VOSSIVS de Hiſt. Gr. L. II. c. 4. p. 177. GROTIVS ep. CCLXII. quae eſt ad Gallos CX. p. m. 249.

x) loc. cit.

y) loc. cit.

z) loc. cit.

a) Parentem habuit Antipatrum, matrem Stratonicen, ambos cum ob modeſtiam, tum ob reliquam dignitatem celebres. Nam cum opibus eminerent, minime ideo efferebantur: cumque virtutis fama principem locum tenerent, id parui faciebant. Pater vero et eloquentiae laude, et boni ciuis, et iuſti magiſtratus, et legati prudentis, et religionis laude valde celebratus eſt. Excerpta Peireſc. l. c.

Digitized by Google

ciues conſecutus eſt, atque inter aequales magnopere eminuit. Encyclopaediae autem eo tempore receptae viae inſiſtens grammaticam primo atque poëticam didicit, ea felicitate, vt adoleſcens comoedias tragoediasque non ſine ingenii diuini demonſtratione magnaque cum laude conſcriberet [b]. Poſtea cum et doctrina et eruditionis fama laetiſſima incrementa cepiſſet, ad rhetoricam et muſicam ac mathematicas diſciplinas atque vniuerſam philoſophiam animum applicuit [c]. Qua in re Ariſtotelem multa variaque doctrina illuſtrem ſibi imitandum propoſuit, quem maxime mirabatur, ac ſaepenumero dicere ſolebat, maximam ſe gratiam habere omnibus diſciplinis, tum propter honeſtatem prorſus libero homine dignam, tum propter vtilitates, quas in hanc vitam intulerunt, tum denique propter oblectationem, qua et iuuentutem et ſenectam vnice recreant. Etſi vero mira diſciplinarum varietate et ad omnes vſus apta diuerſitate mire capiebatur, ratus iis hominem liberalem ab illiberalibus artibus diſtingui; recte tamen ſtatuit, eos qui humaniorum artium ſtudia percurrunt, in quibusdam diſciplinis breuius, in aliis immorari diutius oportere; et has quidem integras perdiſcere, illas vero duntaxat delibare, ac collecta ſingularum vtilitate, ad philoſophiam, tanquam per varia loca peregrinatos ac ad patriam ac lares reuerſos, ibi conſidere. His prudentiae regulis inſtructus ad egregiam in philoſophiae ſtudiis eruditionem progreſſus in Peripatetica philoſophia, licet alias quoque ſectas haud negligeret, et imprimis Platonem magni faceret [d], valde eminuit. Cui doctrinae elegantiae cum et facies iucunda atque pulchra, moresque accederent ſuauiſſimi, vehementer ea res Nicolaum imperatori Auguſto [e] commendauit [f]. Narrat enim Plvtarchvs [ff]: *Auguſtum Peripateticum hunc philoſophum ſingulari proſecutum fuiſſe amore, ſuauibus moribus hominem; gracili et procero corpore, facie plenum emicantis punicei ruboris, ideoque maximas et pulcherrimas palmulas nicolaos nominauiſſe, easque ſic etiamnum dici.* Qui imperatoris amor, quo in viros doctos, praecipue philoſophos, ferebatur, tantus fuit erga Nicolaum, vt in amicitiam quoque et familiaritatem eum, vt veteres teſtantur [g], reciperet, et munuſcula, quae ad Caeſarem mittebat, magnis muneribus penſaret [h], vnde Nicolaus opibus valde auctus eſt. Parem gratiam apud Herodem regem iniit, cuius non tantum conuictu et familiaritate gauiſus eſt, ſed et in philoſophiae eum ſtudiis erudiuit, et cum illo viſendi

b) Σωταντις laudatur Evstathio ad Dionyſ. v. 976.

c) Haec Svidas l. c. ſine dubio ex libro eius de vita ſua.

d) Non enim alia ratio fuit, cur Platonicum dixerit Svidas l. c.

e) Valde fauiſſe Auguſtum viris doctis, praecipue philoſophis, ſupra iam dictum, et exponit Svetonivs in Aug. c. 79. Qua re licet parce magis vtendum eſſe commendauerit ei Maecenas teſte Dione L. LII. nihil tamen id obſtitit viris vere doctis, quos ipſe Maecenas ſibi habuit commendatiſſimos.

f) Svidas l. c. Exc. Peireſc. l. c. Athenaevs l. c. Hesych. in Nic. et Mevrsivs ad h. l. p. 168.

ff) l. c. Athen. l. c. Svidas l. c. placentas mellitas fuiſſe, dicit, quod illi de dactylis referunt.

g) Citati.

h) Svidas l. c.

ſendi Caeſaris cauſſa Romam nauigante, in eadem naue vectus atque cum eo philoſophatus eſt. Poſtea intermiſſo philoſophiae ſtudio artem rhetoricam eum docuit, et hiſtoriam quoque ei tradidit, Herodis etiam rogatu vniuerſalem hiſtoriam ſcribere aggreſſus [i]. Non parum vero gratioſum Nicolaum fecere mores philoſopho non indigni et compoſiti, qui a doctrina eius non abhorrebant. Omnibus enim erat notiſſimum, quo animo pecunias contemneret, et quanta liberalitate eam impenderet, neque vsquam ius atque officium pecuniae cauſſa violaret. Sed nec voluptates adamaſſe videri queat, licet cum regibus atque principibus viris ſaepiſſime conuerſatus. Namque natura erat auſterior, et ab omni voluptate alienus, vt qui eiusmodi delectationibus obnoxios pro mancipiis duceret, frugalitatem vero ac tenuitatem ſummopere commendaret. Idem vbi magnificentia opus erat, liberalis erat imprimis, neque vllatenus parcus, ne ſordidi atque illiberalis animi notam ſubiret. Iam vero in laboribus perferendis, ſicubi opus erat, praecipua conſtantia et iuuenis et ſenex praeditus fuit, ac ſi quando periculum ingruerat ab hoſtibus aut latronibus, ſi morbi vis aut tempeſtas in mari aut aliud quod diſcrimen inciderat, erat ea animi fortitudine, vt reliquos, qui in eodem verſabantur periculo, confirmaret. Porro in iuſtitia colenda adeo conſtans atque inconcuſſus fuit, vt nonnunquam iudex magiſtratuum minas contemſerit, ne a iuſtitiae norma vel minimum diſcederet. Itaque cum omnibus comperta ac cognita eſſet eius aequitas, multi illum et iudicem et arbitrum deligebant. In contractibus vero atque huiuſcemodi ciuilibus negotiis nemo vnquam, quantumuis improbus vir de illo, quippe homine aequiſſimo conqueſtus eſt, non enim aduerſus eum teſtibus opus erat aut ſyngrapha, ſed quicquid vel nudo pacto promiſiſſet, id firmum ratumque erat. Ceterum modeſtia ac morum grauitas cum foris tum domi tanta nunquam in vllo homine fuit: opibus enim ſuis et gratia non ad malas artes, ſed ad modeſtiam et comitatem eſt vſus: et nunquam alterius ciuitatis, quam patriae ſuae ciuem ſe appellare voluit. Qua imagine a veteri calamo [k] depicta philoſophum delineari ſecundum Ariſtotelicam maxime virtutem perfectionem et felicitatem quaerentem, quilibet Peripateticae ethicae gnarus palpare poteſt; aſt talem, qui moderate iſta virtute ciuili vſus eſt. Quod etſi quibusdam diſplicebat, qui ei obiiciebant [l], quod cum magnam pecuniae vim ab amicis dono accepiſſet, eam tamen minime cuſtodiret; quodque cum plebeiis hominibus vt plurimum verſaretur,

viros

i) Exc. Peireſc. l. c. Ex his patet, Herodem M. non inter philoſophos quidem referendum eſſe, aſt annumerandum tamen doctis purpuratis, magnisque eruditionis et philoſophiae fautoribus. Eodem nempe loco habendus eſt, quo Auguſtus, ad cuius mores callidiſſimus rex ſe compoſuit. Quanta vero dexteritate Auguſti gratiam Herodi reconciliauerit narrat IOSEPHVS loc. cit.

k) Verba haec ſunt ex libro de vita eius excerpta l. c. Aſt eam in ſententiam magnifice de ſe gloriatum eſſe Damaſcenum, hic ipſe locus, laudata eius modeſtia, negat. Vnde coniicimus, quendam veterum ex hoc eius libro feciſſe compendium ex quo excerpta nobis dedit VALESIVS.

l) Ibid. p. 422.

Digitized by Google

viros autem primarios atque opulentiſſimos vrbis Romae declinaret, neque vnquam, tametſi a multis et maximae dignitatis viris rogatus, domos eorum adiret, ſed philoſophiae ſtudiis totos dies vacaret, non tamen mouit id philoſophum, qui pecuniae praecipuam partem in vſu conſiſtere regerebat, qui ad liberalitatem et modeſtiam adhibeatur, eumque virum optimum eſſe dicebat, qui opportune interdum oblatam, a quibus oportet, accipit largiturque ipſe, et liberis ſuis conſulit. Eundem vero cum modeſtiſſimis hominibus conuerſari velle, cuiusmodi plures in plebe, quam inter diuites illos reperiri, ad modeſtiam autem opibus inſtructo adhibendam, Deorum auxilio opus eſſe. Ex quibus haud obſcure perſpicitur, Nicolaum in id fuiſſe connifum, vt philoſophiam et virtutis doctrinam vita exprimeret: quam vt famulis quoque imprimeret, maxime in iis erudiendis curam poſuit, quos ex quotidiana conſuetudine ad familiaritatem morum vitaeque ſuae formatos nihilo deteriores amicis ſuis expertus eſt [l]. Praeter vitae vero integritatem virtutemque eruditionis quoque praeſtantiſſimae poſſedit copias, quae, vt in vniuerſo diſciplinarum omnium campo ſe latiſſimae diffundebant, ita libros genuere veteribus ob doctrinae praeſtantiam laudatiſſimos. Inter quos eminuit *hiſtoria vniuerſalis,* Herodis hortatu ſcripta, opus arduum et non ſine maximo labore vndique collectum, et incredibili ſtudio abſolutum [m]: eius pars videtur fuiſſe hiſtoria Aſſyria PHOTIO [n] laudata. Tacendum tamen non eſt, quod IOSEPHVS [o] monet, fidem eius ſuſpectam valde fuiſſe in rebus Herodis M. Addi his debet *collectio paradoxorum morum,* quam Herodi inſcripſerat, teſte PHOTIO [p], qui eam valde laudat, ex qua fragmenta *de variarum gentium moribus* petita videntur, quae ſeruata a STOBAEO Ariſtotelis politicis ſolent adiici. Edidit etiam VALESIVS excerpta ex libris eius *de vita Auguſti,* niſi illi pars fuerint hiſtoriae vniuerſalis. Verum haec quidem ingenii eius elegantiſſimi monumenta ad hiſtoriam pertinent. Noſtras vero partes propius reſpiciunt opus eius *de philoſophia Ariſtotelis* SIMPLICIO [q] laudatum, liber item *de Diis, de philoſophia prima, paraphraſis in metaphyſica Ariſtotelis, libros de coelo, de anima* aliique, de quibus poſt PATRICIVM [r] videndus FABRICIVS [s]. Quibusdam liber *de mundo,* qui Ariſtoteli tribui ſolet, ab eo profectus viſus eſt: recte vero GAVDENTIVS

l) l. c. p. 425.

m) Ibid. p. 421. conf. de hoc opere libris CXLIV. conſtante (SVIDAS LXXX tantum numerat) VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc. VALESIVS ad l. c. p. 63. GROTIVS Epiſt. ad Gallos CX. p. m. 249. vbi ſollicite congeſſit omnia, quae de Nicolao apud veteres exſtant. Is obſeruat etiam ita graece ſcribere Nicolaum, vt tamen aliquid peregrini immiſceat. Multa ex hoc opere Nicolai paſſim excerpſit SVIDAS.

n) Cod. CLXXXIX. p 242.

o) Antiq. Iudaic. L. XVI. c. 11. p. 575. conf. VOSSIVS l. c. GROTIVS l. c. p. 253. Scilicet ea tacebat de Octauiano et Herode Nicolaus, quae culpari poterant, quae aliquid laudis recipiebant, ea liberaliſſime praedicabat, et vltra hiſtoriae morem. Id tamen ſibi temperauit, vt nihil diceret, quod rebus cognitis repugnaret, aut perſonae temporibusque diſcongrueret.

p) loc. cit.

q) In L. II. de coelo comm. 12.

r) l. c. L. X. p. 136.

s) l. c. p. 307.

TIVS ſ) monet, id veriſimile non eſſe. Suo enim loco *tomo primo* demonſtratum eſt, librum illum totum Stoicis praeceptis ſcatere, eorumque referre phyſiologiam, quam ſecutum fuiſſe Nicolaum, demonſtrari non poteſt. Ceterum a multis Nicolais ſſ), qui veteribus memorantur, Peripateticus philoſophus adiecto patriae nomine diſtinguitur.

§. VII. Peripateticae porro ſectae circa ea tempora, quibus Romana respublica in monarchiam degenerauit, Seleucia dedit duos doctores XENARCHVM et ATHENAEVM, cuius vtriusque notitiam nobis fecit STRABO t), qui Xenarcho praeceptore vſus eſt. Is in patria primum docuit, cuius cum nimis ei viderentur anguſti limites, Alexandriam et Athenas commigrauit, tandemque Romam conceſſit, ibique in Arii notitiam venit, qui cum magna apud Auguſtum gratia floreret, Xenarchum Caeſari commendauit, eiusque illi parauit amicitiam, qua tanta gauiſus eſt, vt magna apud eum auctoritate valeret, et ad ſenectutem vsque in honore haberetur. Paulo ante obitum viſu orbatus morbo vitam conſummauit. Ex qua Auguſti amicitia colligi poteſt, moribus fuiſſe Xenarchum commendatiſſimis, nec inter eos numeratum fuiſſe philoſophos, quos, tanquam ſeditioſos, miſſos faciendos eſſe imperatori Maecenas ſuaſit. Quamuis autem Xenarchus Ariſtotelem ſequeretur, libertatem tamen ſeruauit philoſophicam, multasque contra eum dubitationes adduxit: inter quas imprimis fuere, quas contra eſſentiam quintam Ariſtoteli obiecit, quam negaſſe teſtantur SIMPLICIVS u), et IVLIANVS imperator v). Athenaeus, (cum ſcriptore deipnoſophiſticorum non confundendus w)) in republica verſatus aliquamdiu in patria populum duxit, poſtea contracta cum Muraena amicitia et cum illo fugiens captus eſt, cum inſidiae contra Caeſarem Auguſtum eſſent deprehenſae: ſed cum inſons eſſet inuentus, a Caeſare dimiſſus eſt, rediensque Romam, multisque ſalutantibus et interrogantibus, ſe ex inferorum tenebris rediiſſe reſpondit. Breue tamen tempus ſuperuixit, ruina domus vbi habitabat,

Xenarchus et Athenaeus.

ſ) De philoſ. Romana c. 47. p. 206.

ſſ) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 292. ſeqq. Plerique recentioris aeratis Graeci ſunt et exiguae famae, praeter Nicolaum Alexandrinum, Myrepſum dictum, opere de medicamentorum compoſitione inclytum.

t) L. XIV. p. 640. ſeq.

u) De coelo L. I.

v) Or. de matre Deûm, conf. PATRICIVS l. c. T. I. L. X. p. 136. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 209.

w) A patria is Naucratita audit, vt ab aliis Athenaeis diſtinguatur, feriusque Seleucienſi, nempe ſub Antonino vixit, ſi SVIDAE in Athenaeus, T. I. p. 71. fides eſt, licet, ex Deipnoſophiſticis, quae nobis reliquit, aliud colligi non queat, quam hoc, vixiſſe poſt Commodum. Vid. VOSSIVS de hiſt. graec. L. II. c. 15. p. 231. Medicum fuiſſe putat GAVDENTIVS de philoſoph Roman. c. LXIX. p. 209. non diſſentiente Cl. CLERICO Hiſt. medic. P. III. c. 9. p. 763. ſed falluntur viri docti, qui id ex eo colligunt, quod medicos colloquentes introducit. Erat enim, recte monente SVIDA, l. c. grammaticus et criticus, qualem liber ipſius exhibet, ſed talis, qui in omni eruditionis genere probe erat verſatus, vnde multa collegit, quae in diſciplinarum, praecipue autem philoſophiae hiſtoria plurimum iuuant, licet iniquiorem ſe interdum philoſophis oſtendiſſe aliquot Tomo primo exemplis oſtenſum ſit. Plura de eo dabunt editor Deipnoſoph. Is. CASAVBONVS et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 630. ſeqq.

Digitized by Google

bat, per noctem oppreſſus. Diſtinguendus hic Athenaeus ab aliis eſt eiusdem nominis [x].

Alexander Aegaeus.

§. VIII. Non minori nominis fama inter Peripateticos hac temporum periodo eminuit ALEXANDER AEGAEVS [y]. Praeceptore Soſigene vſum fuiſſe ſe, ipſe fatetur, cuius octauum librum de viſu allegat. Hunc Soſigenem illuſtrem illum mathematicum fuiſſe, qui Iulii Caeſaris aetate temporum rationes emendauit, iudicarunt acutiſſimi viri FR. PATRICIVS [z], et I. ALB. FABRICIVS [a]. Rationem ille hanc affert, in *commentario* Alexandri *in libros meteorologicos Ariſtotelis* [b] prouocare auctorem ad Soſigenem praeceptorem ſuum. Non autem circa haec tempora occurrere Alexandros alios, qui in Ariſtotelem ſcripſere, praeter Aegaeum et Aphrodiſienſem: aſt huius aetatem non ferre, vt Soſigenes praeceptor eius dicatur; illius autem qui ſub Nerone vixerit. Sed iam PAGAN. GAVDENTIVS [c] animaduertit, minus accurate hac in re verſari Patricium: Soſigenem enim hunc alium fuiſſe ac mathematicum, potuiſſe enim plures eſſe Soſigenes, nec credibile eſſe, Alexandrum Aegaeum illuſtris huius mathematici inſtitutione fuiſſe gauiſum, eo quod inde ſequeretur, Alexandrum hunc iam ſub Auguſto floruiſſe, et perduraſſe vsque ad tempora Neronis, in quo deſiit Caeſarea ſucceſſio, adeoque fere centenarium Neronis inſtitutioni fuiſſe praefectum. Alium itaque hunc Soſigenem fuiſſe, etiam hunc Peripateticum, cuius meminit DEXIPPVS [d], eumque illa ſcripſiſſe, quae dicantur: hincque colligit commentarii illius in meteorologicos Ariſtotelis libros auctorem eſſe poſſe Alexandrum Aphrodiſaeum, qui ſub Antonino Caracalla vixit. Secutus eſt hanc inter Soſigenem antiquiorem et iuniorem diſtinctionem, huncque inter praeceptores Alexandri Aphrodiſaei retulit FABRICIVS [e], licet ſupra locum de ſeniore Soſigene intellexerit. Nos hic diſtincte verſandum eſſe putamus; et hoc quidem dubio carere exiſtimamus, verba haec de Soſigene mathematico intelligi non poſſe; tempus enim ſeculi fere integri inter aetatem Soſigenis et Alexandri Aegaei intercedit. Neque tamen in eam nos deſcendere debere opinionem iudicamus, intelligendum eſſe illum locum de Alexandro Aphrodiſienſi, eiusque calamo exaratos iſtos commentarios fuiſſe, dicendum eſſe. His enim recte opponitur erudita Patricii obſeruatio, methodum commentandi in Ariſtotelem in eo adhibitam prodere tempus, Aphrodiſaeo antiquius: Simplici enim et antiquiori methodo eſſe ſcriptum, ſine vllis quaeſtionibus aut praxibus, aut theoriis, qualem fuiſſe antiquiorum Peripateticorum morem exponendi Ariſtotelis, ex Aſpaſii commentariis in ethicos appareat: de qua etiam metho-

x) Enumerat eos IDEM l. c. inter eos Stoicus quoque eſt, PORPHYRIO in vita Plotini memoratus a Peripatetico probe diſtinguendus.

y) SVIDAS in Alex. Aegaeus T. I. p. 105.

z) Diſc. Perip. T. I. L. III. p. 35.

a) Bibl. Graec. Vol. II. p. 273.

b) c. 3.

c) De philoſ. Rom. app. c. 18. p. 388.

d) In categor. c. 3.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 63.

Digitized by Google

methodo alibi fuſius egit PATRICIVS [f]. Omnium itaque rectiſſime Alexandro Aegaeo hi quidem commentarii tribuuntur; aſt Soſigenem habuiſſe praeceptorem, ſtatuitur, a ſeniore diuerſum et ſub Caligula vel Claudio florentem. Ita enim cuncta ſibi conſtant, et admitti poteſt SVIDAE narratio, tradentis, Alexandrum Aegaeum fuiſſe praeceptorem Neronis cum Chaeremone Stoico. Nec his obſtant, quae apud SVETONIVM [g] leguntur: Neronem liberales diſciplinas omnes puerum attigiſſe, ſed a philoſophia eum matrem auertiſſe. Hoc enim vel ad ea tempora referendum, quibus priuatus vixit, vel illo tempore factum eſſe ſtatuendum, quo a recta via malis matris artibus deflexit. Initio enim ſuſcepti imperii, vt ſpem optimi imperatoris faceret, philoſophos ei addidiſſe Agrippinam, vel ſolum Senecae exemplum probat, qui ei moderando praefectus fuit. Incurriſſe vero Alexandrum multorum obtrectationem, quaſi mali diſcipuli peior magiſter extiterit, eo quod virtus doceri poſſit, ex SVIDA [h] colligitur. In quo falſum fuiſſe Suidam recte monuit GAVDENTIVS [i], cum optimorum magiſtrorum diſcipulos degenerare poſſe, Caligulae et Commodi exemplo conſtet, nec ita virtus doceri poſſit, vt animus natura malus ſolis doctrinae praeceptis vel emendetur vel eiiciatur. Ceterum de commentariis in Ariſtotelem huic Alexandro tribuendis anceps diſputatio eſt, cum non tantum Aphrodiſienſis magna nominis claritate inter Peripateticos vixerit, ſed et alius Alexander Peripateticus vtroque iunior in Ariſtotelem ſcripſerit [k]. Quam tamen diſputationem dirimere tentat PATRICIVS, cuius ea de re rationes apud ipſum legendae ſunt.

§. IX. Hactenus a peſtilenti ſyncretiſmi malo immunem ſe ſeruauerat ſchola Peripatetica, aſt a Neronis tempore communi philoſophantium fato tanquam torrente quodam correpta contra quidem niti auſa eſt, aſt non potuit tota eam ſortem euadere. Etſi enim erant aliqui, qui preſſius Ariſtotelem ſequi conabantur, id quod in Alexandrea ſchola factum eſſe in ſequentibus docebimus: potior tamen pars Ariſtotelem aliis ſectarum placitis affinem factum coluit, et in concordiam cum iis coire iuſſit, quibuscum implacabile hactenus bellum geſſerat. Quem ſyncretiſmum incepiſſe ab Ammonio Plutarchi praeceptore, et in ſchola Alexandrina tandem in neruum erupiſſe, ſupra iam diximus. Hac itaque ratione ad hiſtoriam ſectae Peripateticae a Neronis aetate attendendum eſt, vt, quo modo quoue conſilio vel ad Platonem vel ad Zenonem Ariſtotelis quoque ſectatores reſpexerint, ſimul cognoſcatur. *Syncretiſmus Peripateticorum.*

 §. X.

f) L. XI. p. 145. ſeqq.
g) In Nerone c. 52.
h) loc. cit.
i) l. c. c. LX. p. 230.
k) Plures Alexandros celebres nominat SVIDAS l. c. ex recentioribus IONSIVS de Scr. hiſt. phil. L. II. c. 16. p. 198. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 232. Vol. X. p. 473 Quae homonymia quoque cauſſa eſt, cur definiri nequeat, cuius Alexandri commentarii lecti ſint in ſchola Plotini, teſte PORPHYR. c. 14. vitae Plotin.

Ammonius. §. X. Syncretiſtici itaque Peripateticiſmi initia ab hoc AMMONIO merito repetimus, ante quem non occurrit, qui hunc morbum, late iam tunc in orbe philoſophico regnantem in Lyceum introduxerit. Diximus iam ſupra de hoc philoſopho Alexandriam patriam habente inter praeceptores Plutarchi, cui notitiam eius fere omnem debemus, cuiusque librum, quem: *Ammonius*, inſcripſit, merito deſideramus. Teſte enim EVNAPIO [l] *magnus ille et diuinus Plutarchus, cum ſuam tum praeceptoris ſui vitam ſparſim libris inſeruit, non praeterita ſilentio Ammonii morte, quem Athenis vitam finiuiſſe ſcribit.* Aſt haec omnia, praeter pauca quaedam, quae ex eius ſcriptis collegit RVALDVS [m] interciderunt, vnde mirum non eſt, valde mancam iuſtoque breuiorem eſſe doctiſſimi philoſophi hiſtoriam. Id quod occaſionem dediſſe videtur confundendi hunc Ammonium non tantum cum ciue eius Ammonio Sacca, ſectae eclecticae conditore, vt ſupra obſeruatum, ſed et cum Ammonio alio, grammatico. Id quod PATRICIO accidit [n], viro alias ſatis accurato, qui contendit, SVIDAE [o] auctoritate vſus, praeceptorem hunc Plutarchi Chaeronei, coepiſſe in ſchola Ariſtarchi docere, priusquam Auguſtus monarchiam inuaderet. Id quod excidiſſe viro docto merito miramur, quem latere non potuit, Plutarchum hunc Ammonium ſub Neronis imperio audiuiſſe. Quod vt indubitato PLVTARCHI [p] teſtimonio conſtat, ita, non potuiſſe ante conditam Romanam monarchiam in ſchola Ariſtarchi docere Ammonium hunc, tempus euincit integri ſeculi, quod ab iſto tempore ad Neronem effluxit. Nec iuuat Patricium Suidas, in cuius vitioſos codices is inciderat. In antiquis enim editionibus vno eodemque articulo: *Ammonius Saccas*, de duobus Ammoniis omiſſis vocibus quibusdam, quaſi de vno, diſſeritur, quod cum legerent viri docti, WOLFIVS, PORTVS et PATRICIVS, non potuerunt non ad hunc lapidem offendere, et in varios errores incidere. Et vidit quidem Patricius, Ammonium Saccam, quem a Chriſtianis ad gentiles tranſiiſſe Suidas refert, ab hoc Ammonio diuerſum eſſe, cum autem alius Ammonius non occurreret, quam Plutarchi praeceptor, hunc eſſe intelligendum ratus eſt, alia ſine dubio decreturus, ſi Plutarchi aetatem cogitaſſet. Suboluit hoc Suidae mendum IONSIO [q] et, qui eum ſecutus eſt, P. BAYLIO [r]; tandem elegantiſſimus Suidae editor LVDOLPH. KVSTERVS [s] melioribus codicibus vſus, oſtendit, deeſſe nouo articulo, vocem: *Ammonius, Ammonii filius*, adeoque hunc Alexandri diſcipulum ante Auguſti tempora in Ariſtarchi ſchola, non philoſophiam, ſed grammaticam docentem non a Sacca tantum, verum etiam a Plutarchi praeceptore eſſe diſtinguendum: id quod iure quoque recepit FA-

BRI-

l) In prooem. vit. Sophiſt. p. 5.

m) In vita Plutarchi c. 7. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 274. Vol. III. p. 330. Vol. IV. p. 172.

n) l. c. p. 139.

o) In Ammonius T. I. p. 145.

p) De εἰ Delphis inſcripto.

q) De S. H. P. L. II. c. II. p. 169.

r) Dict. T. I. art. Ammonius p. 188.

s) Ad h. l. n. II.

BRICIVS[t]. Sed vt ad Ammonium reuertamur, docuit is, vt PLVTARCHI[u] teſtimonio conſtat, Athenis et in hac quoque Muſarum ſede vitam cum morte commutauit, Nerone adhuc regnante. Philoſophiam eum ſecutum fuiſſe Peripateticam, ſed Platonicae, quam etiam deperibat, admixtam et accommodatam, et Zenonis placitis attemperatam, ex Plutarcho quoque conſtat, qui et ipſe hanc philoſophandi rationem a magiſtro edoctus eſt et ſtudioſe excoluit. Quod luculentius conſtaret, ſi, quae de virtute philoſophatus eſt, et in quibus Ariſtotelem expreſſit, hodie ſupereſſent. Ab eo autem, non ſine veriſimilitudine iudicat PATRICIVS[x], mixtam quandam philoſophiam coepiſſe, vt eo poſteriores philoſophorum plerique et Pythagorici et Peripatetici et Stoici eſſe voluerint. Recte tamen et cum grano ſalis hoc accipiendum, nec ita intelligendum eſt, ac ſi Ammonius hic primus ſyncretiſmi philoſophici auctor fuerit, nam ſuo iam loco indubitatis teſtimoniis confecimus, ſyncretiſmum hunc non tantum in Aegypto ante natum Saluatorem iam obtinuiſſe, ſed in Platonica quoque ſchola eum introduxiſſe Antiochum Aſcalonitam, quintae Academiae auctorem, moremque hunc ab eo tempore inter Platonicos fere omnes obtinuiſſe. Primus itaque ſyncretiſmi auctor Ammonius inter Peripateticos conſtituendus eſt, nec aliter, dicendum, poſteriores eum philoſophos ſecutos eſſe, niſi quatenus Peripatetica et Platonica ſchola in eclectica tandem, vt ſupra oſtenſum, coaluit. Inualuiſſe tamen circa haec tempora diſputationem de concordia Ariſtotelis cum Platone, Tauri Berytii negantis, et Attici affirmantis ſcripta ſatis euincunt: quam genuiſſe tandem Ammonii Saccae ſectam henoticam ſupra Hieroclis teſtimonio demonſtrauimus. Fuere et alii Ammonii inter Peripateticos celebres, Ammonium enim Hermeae filium commentationibus de Ariſtotele bene meruiſſe, *ſectione antecedente* diximus: meminitque alterius Ammonii inter celeberrimos ſui temporis quos vidit et conuenit, Peripateticos Longinus[y]; quem Peripateticum quoque fuiſſe, et eruditione alios fere omnes ſua aetate ſuperaſſe teſtatur PHILOSTRATVS[z]. Quem licet cum Ammonio Sacca eundem eſſe putet H. VALESIVS[a], ipſa tamen verborum Longini ſeries prodit, Peripateticum hunc Ammonium ab eclectico eſſe diſtinguendum. Id quod agnouerunt etiam P. BAYLE[b] et N. TILLEMONTIVS[c].

§. XI. Effecit mixtum hoc philoſophiae genus, vt Ariſtotelis auctoritas latius paſſim ſerperet, et inter alias etiam ſectas ſibi partes acquireret. Nam ab hoc maxime tempore euenit, vt Ariſtoteles etiam a Platonicis, *Peripatetici Syncretiſtae.*

 maic-

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 171.
u) loc. cit.
x) loc. cit.
y) Apud PORPHYR. in vita Plotini c. 20. n. 6. p. 129.
z) De vit. Sophiſt. L. II. c. 27. §. 4.
a) Ad AMM. MARCELL. L. XXII.
b) Dict. T. I. art. Ammonius Saccas not. H. p. 190.
c) Memoir. pour ſervir a l'hiſt. eccleſ. T. III. P. II. p. 391. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 172.

maiori, quam antea, ſtudio coleretur. Cuius rei exemplum eſſe poſſunt Platonici ſecundi poſt C. N. ſeculi celeberrimi, Taurus Berytius, qui aeternitatem mundi Ariſtotelicam illuſtrauit, Atticus Platonicus, qui non indiligentem in cognoſcendis et examinandis Ariſtotelis dogmatibus operam poſuit, Demetrius Alexandrinus, Fauorini ſectator, LAERTIO [d] et GALENO [e] memoratus, cui locum inter commentatores Ariſtotelis tribuit AMMONIVS HERMEAE [f]. Sed et Fauorinum non neglexiſſe Ariſtotelem, GELLIVS auctor eſt [g]. Addi his poſſet Sotion, auctor cornucopiae aliique, niſi in antecedentibus paſſim ad hanc rem iam intendiſſemus digitum. Eminuere tamen in Peripatetica ſchola, licet alienis dogmatibus adulterata, Alexander Damaſcenus, Eudemus et Galenus, qui cum eodem tempore vna viuerent, fauore maximo et patrocinio inſigni Flauii Boëthi viri conſularis [h], cuius ſupra iam facta mentio, gauiſi ſunt. Et de Galeno quidem ſupra *ſectione tertia* prolixe actum, obſeruatumque, nec Peripatetica eum contemſiſſe, ſed in varios Ariſtotelis libros [i] ſcripſiſſe commentarios. Theophraſti etiam et Eudemi libros et placita illuſtraſſe, quartamque ſyllogiſmi formam dialecticae Peripateticae adieciſſe. Eudemus autem, (qui cum Ariſtotelis diſcipulo confundendus non eſt) ex Alexandri Damaſceni diſciplina prodiit, et GALENO teſte [k], eius demonſtrationibus anatomicis interfuit. Maior his nominis claritate Alexander a patria Damaſcenus cognominatus, Platonicam quidem philoſophiam probe calluit, Ariſtotelicae tamen, GALENO narrante [l], magis adhaeſit, quam Athenis quoque publice docuit [m], Boëthumque etiam, cum adhuc Romae eſſet, in hac philoſophia diſcipulum habuit. Paulo antiquiorem Alexandro fuiſſe Aſpaſium oportet, ait enim GALENVS [n], ſe ex Aſpaſii diſcipulis aliquem audiuiſſe, vnde concluditur, ante Antoninorum aetatem qua Galenus floruit, eum vixiſſe. Laudatum vero inter Ariſtotelis commentatores fuiſſe, Boëthius, Simplicius aliique ad eum prouocantes teſtantur, et ex fragmentis hodie extantibus [o] conſtat. Quod ſi PATRICII [p] coniectura ſequenda, ipſe Galenus iuuenis Aſpaſium ſenem audiuit, vnde Alexandri forte Aegaei diſcipulum fuiſſe putat. Plotinus autem inter ſelectos Peripateticae diſciplinae auctores hunc diſcipulis explicuit [q]. Eiusdem plane generis fuit Herminus, Demona-

d) L. V. ſ. 84.
e) De praecogn. c. 5.
f) Comm. in Ariſt. init.
g) conf. PATRICIVS l. c. p. 137.
h) Saepe eius meminit Galenus; qui cum in anatomicis, vt Alexander Damaſcenus in Peripateticis diſcipulum habuit. Conf. GAVDENT. phil. Rom. c. CIV. p. 337.
i) In libros de interpretatione, priora analytica, de categoriis, de demonſtratione, de ſophiſmatibus, vid. de libris propriis T. IV. p. 368. PATRIC. p. 128. FABRIC. Vol. II. p. 302.
k) De praecognit. T. III. p. 452. conf. IONSIVS de S. H. P. L. I. c. 15. p. 83. 84. GAVDENT. l. c.
l) l. c. p. 455.
m) IDEM de adminiſtr. anat. T. I. p. 189.
n) De cogn. morb.
o) Inter Comm. Graecorum in Nicomachea, Helmſtadii 1662. 4. edita.
p) l. c. p. 137.
q) PORPHYR. vit. Plot. p. 116. De aliis Aſpaſiis videndus SVIDAS T. I. p. 356. et FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 479.

monacti coaeuus, vt eſt apud LVCIANVM [r], quem Peripateticae philoſophiae addictum fuiſſe, ex commentariis in Ariſtotelem, ad quos Graeci commentatores, imprimis Boëthius ſaepius prouocant, diſcimus, et vel ſolus Alexander Aphrodiſaeus probat, qui ex eius diſciplina prodiit [s]. Aſt nec Platonicae philoſophiae ignarus fuit, citaturque a PROCLO in *Timaeum*, ex quo PATRICIVS [t] iudicat, eum illum quoque librum explanaſſe. Vitam vero egiſſe philoſopho non ſatis dignam ex Demonactis acerbo, quo Herminum petiit, dicterio iudicari poteſt [u]. Etenim cum non ignoraret, illum extreme malum eſſe, innumeraque flagitia perpetrare, Ariſtotelem vero eiusque decem categorias, ſemper in ore habere, ſane vero, inquit, Hermine decem categoriis te haudquaquam indignum eſſe opinor.

§. XII. Etſi vero ſyncretiſtico correpti ſtudio Peripateticorum haud pauci ab Ariſtotele receſſerunt, inuenti tamen ſunt alii, qui ab eo diſcedere ſibi religioni duxere, et genuina magis ratione ſecundum eius opiniones philoſophari conati ſunt. In horum numero Adraſtus fuit Aphrodiſaeae Cariae oppido oriundus; quem mathematicae quidem ſcientiae liberque de natura harmonices [x], Theoni Smyrnaeo et Porphyrio memoratus clarum fecere, qui vero ſcriptis quoque de Peripatetica philoſophia libris [y] meruit, vt inter genuinos Peripateticos numeraretur [z]. Magnam vero eius famam fuiſſe, inde colligi poteſt, quod inter praeſtantiores Peripateticos, quorum libros diſcipulis ſuis explicuit, Adraſtum quoque numerauerit Plotinus [a]. Etiam Ariſtoclis circa haec tempora inter Peripateticos puriores nomen aliquod fuit, hominis Meſſenii [b], qui non tantum de Ariſtotelis libris et philoſophia editis commentariis meruit [c]; ſed et philoſophiae hiſtoriam ſingulari ſcripto excoluit [d], ex quo non contemnenda fragmenta nobis ſeruauit EVSEBIVS [e]. Huius diſcipulus cum SIMPLCIO [f] et CYRILLO [g] teſtibus fuerit Alexander Aphrodiſaeus [h], facile *Peripatetici genuini.*

r) In Demonacte T. II. p. m. 583.

s) SIMPLIC. in L. II. de coelo, comm. 12.

t) loc. cit.

u) LVCIANVS l. c.

x) In bibliothecis adhuc MSc. extare dicitur, vid. VOSSIVS de nat. Log. p. 61. de ſcient. math. c. LIX. §. 14. p. 345. vbi vero hic Adraſtus cum alio ſeniore, Peripatetico philoſopho, qui teſte STEPHANO in Philippis, Ariſtotelis diſcipulus fuit, confunditur, FABRIC Bibl. Graec. Vol. II. p. 272.

y) In Categorias ſcripſiſſe, teſtatur GALENVS de libris propriis, itemque de ordine librorum Ariſtotelis eiusque philoſophia, SIMPLICIVS, conf. FABRIC. l. c.

z) SIMPLIC. in Categorias.

a) PORPHYR. vit. Plotini c 14. p. 116.

b) SVIDAS in Ariſtocles T. I. p. 326. Ariſtocles plures enumerant MEVRSIVS ad Ariſtoxen. p. 145. IONSIVS de S. H. P. L. IV. p. 330. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VII. p. 52. Inter eos alius quoque fuit Peripateticus, Pergamenus, qui ex philoſophorum ſchola ad rhetores tranſiit, et inter illos quidem vili modeſtoque veſtitu vſus eſt, inter hos vero ſuperbas veſtes induit. Herodemque Atticum praeceptorem nactus, magnam ſibi in patria auctoritatem eloquentia ſua conciliauit, vid. SYNES. in Dione, PHILOSTRAT. vit. Sophiſt. L. II. n. 3 p. 567. ſeqq. MEVRSIVS de fortuna Att. c. 8. p. 71. qui male tamen ex hoc exemplo infert, philoſophiae ſtudia praemiſſa ſemper fuiſſe eloquentiae: contrarium enim aliquot hactenus exemplis vidimus.

c) Conf. PATRIC. l. c. p. 138. FABRIC. l. c. p. 281.

d) loc. cit.

e) Praep. L. XIV. XV. conf. IONSIVS l. c. p. 330.

f) De coelo L. I. comm. 35.

g) Adu. Iulian. L. II.

h) Non audiendus itaque IONSIVS, qui l. c. dubitat,

Digitized by Google

facile ex diſcipulo de praeceptoris in Ariſtotelica philoſophia eruditione iudicium fieri poteſt.

Alexander Aphrodiſaeus §. XIII. In Cariae vrbe Aphrodiſiade natum eſſe hunc ALEXANDRVM Peripateticae poſt C N. ſcholae fere principem et ſingulare decus ex vnanimi veterum teſtimonio conſtat [i]. Quod patronymicon nomen ab aliis Alexandris eum diſtinguit. Herminum et Ariſtoclem Meſſenium in Peripateticae philoſophiae decretis addiſcendis habuiſſe praeceptores, in antecedentibus demonſtrauimus, vbi etiam Soſigenem quendam iuniorem inter eius doctores referendum eſſe monuimus, ſi commentarius in meteorologicos Ariſtotelis libros huic magis Aphrodiſienſi, quam Aegaeo Alexandro, vt vult Patricius, tribuendus eſt, de quo nihil certi dici poſſe eo loco monuimus. His praeceptoribus vſus, tanta felicitate in ſenſus Ariſtotelis obſcuros penetrauit, vt ſua aetas non haberet, quem accurata philoſophiae Peripateticae cognitione illi praeponeret. Maxime vero in hac ſchola commendauit Alexandrum, quod neglecto, qui in ea, Ammonio duce inualuerat, ſyncretiſmo, qui peregrina ſyſtemati Peripatetico dogmata affricuit, preſſius et ad genuinam Ariſtotelis mentem ſibi philoſophandum eſſe ſtatuit, eo quod veriorem, vt ipſe fatetur [k], illius eſſe ſententiam putaret. Qua ratione Peripateticam philoſophiam puriorem valde adiuuit et genuinum eius reſtaurauit ſtudium. Qua diligentia et accuratione meruit, vt non tantum explanatores Ariſtotelis eo poſteriores fere omnes illum ſequerentur, et non Graeci tantum, ſed Latini quoque et Arabes ad eum tanquam veriſſimum mentis Ariſtotelis interpretem reſpicerent, ſed et ſenſu eminentiori vocaretur ἐξηγητής, commentator, id eſt, interprete PATRICIO [l], *ſeu quod omnes Ariſtotelis libros expoſuerit, ſeu quod excellentiſſime, ſeu quod vtrumque.* Sed non ſolis Peripateticis tantum haec accuratio commendauit Alexandrum, verum apud Platonicos quoque magna eum auctoritate gauiſum eſſe, ex eo conſtat, quod in ſchola Plotini eius commentarios lectos eſſe teſtatur PORPHYRIVS [m]. Nec defuerunt inter ſectatores philoſophiae Peripateticae, qui, cum de obſcuro ſaepe ſenſu Ariſtotelis diſceptaretur, Alexandrum vnum audiendum eſſe contenderent; negligendosque alios dicerent, qui aliena dogmata Peripateticis inſarciendo, veram Ariſtotelis mentem peruerterent. Et hi quidem Alexandrei dicti ſunt. Quos vſque ad ſuam aetatem perduraſſe ait IVLIVS CAESAR SCALIGER [n], valde indignatus cum ſtomacho *inſcitis pertinaciae deliramentis eorum, qui ſe Alexandri ſectatores eſſe malunt, quam principis veritatis, negando, ἐντελέχειαν nobis claram animae definitionem non ſuppeditare.* Qua in re tamen laudem forte magis

i) Inſcriptiones librorum eius, SVIDAS in Alex. T. I. p. 105. et veteres plerique.

k) Praef. l. I. de anima.

l) l. c. p. 138.

m) In vita Plotini c. 14. p. 116. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. (. 16.

n) De ſubtil. adu. Cardan. Ex. CCCVII. ſ. 18. p. m. 939.

Digitized by Google

gis quam vituperationem meruit Alexandri ſchola: verum de ea videant philoſophi. Fecit haec Peripateticae philoſophiae cognitio, vt publico docendi Ariſtotelicam philoſophiam muneri, non Romae quidem, (imperatores enim ſibi praeſenti adire non licuiſſe ipſe refert [o]) Athenis tamen vel Alexandriae, a Septimio Seuero et Antonino Caracalla praeficeretur, nam *Ariſtotelis philoſophiae profeſſorem et magiſtrum publicum teſtimonii eorum praeconio conſtitutum ſe eſſe* ipſe ſcribit [p]. Ex quo ſimul patet, poſt A. C. N. CXCIX, quo Seuerus imperio admotus eſt, et ante annum CCXI, quo is fatis functus eſt, muneri profeſſorio praefectum fuiſſe, vixiſſe tamen vltra Caracallae aetatem, ex multitudine ſcriptorum, quae exarauit, non abſque veriſimilitudine colligitur. Ariſtotelem vero ita preſſis ſecutus eſt veſtigiis, vt, cum animarum immortalitatem, de qua obſcure mentem ſuam Ariſtoteles prodiderat, cum eius phyſiologia conſtare non poſſe cerneret, eam candide negaret, aſſerendo [q] temere eos, qui illam animae tribuunt, perinde mentiri, ac ſi quis bis duo dicat eſſe quinque. De quo argumento et paſſim diſputat, et multus eſt in *libro vtroque de anima*, demonſtraturus [r], animam eſſe εἶδός τι τοῦ σώματος ὀργανικοῦ καὶ οὐκ οὐσίαν αὐτὴν καθ᾽ αὐτὴν, quam veram eſſe Ariſtotelis mentem, recte, niſi nos omnia fallunt, contendit. Oppoſita enim haec theſis eſt dogmati Platonico, formas rerum, et animam quoque, eſſe οὐσίαν αὐτὴν καθ᾽ αὐτὴν, et ſeorſim exiſtere poſſe, cui opponebat Ariſtoteles, formas rerum materiae inſeparabili modo eſſe immerſas; quod cum Ariſtoteles ſemel definiuiſſet, non potuit non Alexander animam pro forma corporis organici habere ab eo inſeparabili, licet fateretur [s], *eam omnino non indigere inſtrumento corporeo ad res intelligibiles capiendas, ſed ſufficere ſibimet ipſi illorum ad rerum intelligibilium perceptionem.* Aſt haec formam tantum hominis conſtituunt, vnde mentem diuinam extrinſecus aduenientem per humanum corpus, velut organum operari ſtatuit, eoque ſenſu et ratione incorruptibilem et immortalem dici poſſe animam largitur [t]. Quae quam maxime conformia eſſe menti Ariſtotelis, ex iis manifeſtum eſt, quae *tomo primo* [u] de intellectu vniuerſali, ex quo omnes hominum animae participant, diſſeruimus. Et ex hoc ſcholae Alexandreae fonte ad Arabas quoque et ab his ad Italos iſta doctrina fluxit, quam Achillinum, Pomponatium, Portum, Caeſarem Cremoninum aliosque Peripateticos magni nominis defendiſſe, ad eorum tempora delati narrabimus, litesque ea de re motas nec ſine puluere ductas exponemus. Ex quibus de atheiſmo Alexandri, quem ei obiecere Io. Franc. Picvs [x] et Pavlvs Iovivs [y], iudi-

o) De fato. init.
p) l. c. p. 8.
q) L. II. Topic. p. 72.
r) L. II. Qq. et ſolut. c. 8. ſeq.
s) L. I. de anima p. 138.
t) L. II. p. 144. 145.
u) L. III. c. 7. ſ. 1.
x) De prouident. c. X.
y) Elog. vir. doct. n. 71. p. 164. conf. tamen Ven. Reimmann. Hiſt. atheiſmi L. II. c. 26. §. 5.

Digitized by Google

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [z], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt, eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et IO. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

§. XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

z) L. V. Top. p. 178.

a) In L. VII Metaph. p. 282.

b) L. IX. p. 320.

c) Q q. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato §. 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latina Londin. 1658. 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod. CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

Digitized by Google

Eclecticorum ſtudium in Ariſtotelem.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis poteſt, non defuiſſe inter philoſophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Ariſtotelis vera ac genuina mente diſcordiam atque lites, id quod diſerto quoque Hieroclis conſtat teſtimonio ex PHOTIO [m] ſupra *ſectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonſtrauimus, occaſionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dediſſe Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philoſophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Ariſtotelicorum non paucos praeiuiſſe exemplum, ab Ammonio autem peculiarem ſectam hoc inſtitutum euaſiſſe oſtendimus, quae purgatam reformatamque ſe philoſophiam tradere Platonis Ariſtotelisque decretis conformem, gloriata eſt. Videturque ab Ammonii tempore ſchola Peripateticorum, ab iſta conciliatrice philoſophia magnum detrimentum paſſa eſſe, licet Anatolius Peripateticam denuo ſcholam circa id tempus Alexandriae erexiſſet [n], vt *tomo tertio* demonſtrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, ſectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatiſſimam vidimus, vt praeter Platonem Ariſtotelem quoque, magiſtro reconciliatum commentationibus ſuis illuſtrarent, vel accommodando potius ad habitum philoſophiae Ammonio-Plotinianae ſyncretiſticum corrumperent. Id quod, repetendo pauliſper ea, quae *ſuperiore ſectione* fuſe ſatis expoſita ſunt, abunde conſtabit. Plotinum enim in illuſtrando Ariſtotele operam quoque poſuiſſe ſuam teſtatur PORPHYRIVS [o], narrando praelegiſſe eum diſcipulis Peripateticorum dogmata et ſcripta expoſuiſſe: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *phyſicarum auſcultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis ſyllogiſmis* illuſtrauit [p]. *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Ariſtotelem commentarium ſcripſit [q], Plutarchus Neſtorii Proclo Ariſtotelis *de anima* librum enarrauit [r]; Syrianus in *librum III. XIII. et XIV. metaphyſicorum* commentarium ſcripſit [s]. Proclus ipſe doctrinam *de interpretatione* Ariſtotelicam Ammonio expoſuit [t], Ammonius Hermeae, iſagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illuſtrauit commentario [u]; Damaſcius *parecbolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum phyſicorum Ariſtotelis* hodie deſideratam compoſuit [x]. Quin Hypatiam quoque doctiſſimam ex hoc grege feminam philoſopham Ariſtotelis libros ſtudioſae, quae

m) Cod. CCXIV. p. 283.

n) EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. ſcript. eccl. c. 73.

o) Vit. Plot. c. 14. p. 116. Diſplicuiſſe vero ei praedicamenta Ariſtotelis, ſupra dictum.

p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.

q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 494. qui vero eum cum Epheſio confudit.

r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.

s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.

t) AMM. HERMEAE comm. in L. de interp. init.

u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vſum eſſe, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.

x) IDEM Vol. II. p. 26.

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [z], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt, eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et IO. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

§. XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

z) L. V. Top. p. 178.

a) In L. VII Metaph. p. 282.

b) L. IX. p 320.

c) Q q. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato §. 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Ser. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latina Londin. 1658. 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod. CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

Digitized by Google

Eclecticorum ſtudium in Ariſtotelem.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis poteſt, non defuiſſe inter philoſophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Ariſtotelis vera ac genuina mente diſcordiam atque lites, id quod diſerto quoque Hieroclis conſtat teſtimonio ex PHOTIO [m] ſupra *ſectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonſtrauimus, occaſionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dediſſe Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philoſophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Ariſtotelicorum non paucos praeiuiſſe exemplum, ab Ammonio autem peculiarem ſectam hoc inſtitutum euaſiſſe oſtendimus, quae purgatam reformatamque ſe philoſophiam tradere Platonis Ariſtoteliſque decretis conformem, gloriata eſt. Videturque ab Ammonii tempore ſchola Peripateticorum, ab iſta conciliatrice philoſophia magnum detrimentum paſſa eſſe, licet Anatolius Peripateticam denuo ſcholam circa id tempus Alexandriae erexiſſet [n], vt *tomo tertio* demonſtrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, ſectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatiſſimam vidimus, vt praeter Platonem Ariſtotelem quoque, magiſtro reconciliatum commentationibus ſuis illuſtrarent, vel accommodando potius ad habitum philoſophiae Ammonio-Plotinianae ſyncretiſticum corrumperent. Id quod, repetendo pauliſper ea, quae *ſuperiore ſectione* fuſe ſatis expoſita ſunt, abunde conſtabit. Plotinum enim in illuſtrando Ariſtotele operam quoque poſuiſſe ſuam teſtatur PORPHYRIVS [o], narrando praelegiſſe eum diſcipulis Peripateticorum dogmata et ſcripta expoſuiſſe: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *phyſicarum auſcultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis ſyllogiſmis* illuſtrauit [p]. *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Ariſtotelem commentarium ſcripſit [q], Plutarchus Neſtorii Proclo Ariſtotelis *de anima* librum enarrauit [r]; Syrianus in *librum III. XIII. et XIV. metaphyſicorum* commentarium ſcripſit [s]. Proclus ipſe doctrinam *de interpretatione* Ariſtotelicam Ammonio expoſuit [t], Ammonius Hermeae, iſagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illuſtrauit commentario [u]; Damaſcius *parecbolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum phyſicorum Ariſtotelis* hodie deſideratam compoſuit [x]. Quin Hypatiam quoque doctiſſimam ex hoc grege feminam philoſopham Ariſtotelis libros ſtudioſae, quae

 Ale-

m) Cod. CCXIV. p. 283.

n) EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. ſcript. eccl. c. 73.

o) Vit. Plot. c. 14. p. 116. Diſplicuiſſe vero ei praedicamenta Ariſtotelis, ſupra dictum.

p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.

q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 494. qui vero eum cum Epheſio confudit.

r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.

s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.

t) AMM. HERMEAE comm. in L. de interp. init.

u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vſum eſſe, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.

x) IDEM Vol. II. p. 26.

Alexandriae ipſam audiebat, iuuentuti explicuiſſe tradit SVIDAS [y]. Imprimis vero memorabile eſt, hanc ſectam Dialecticam Ariſtotelis maxime excoluiſſe, eo quod in ea manca videretur Platonis induſtria, doctrina vero de praedicabilibus et categoriis Platonica vel Pythagorica potius videretur, non Peripatetica, quippe quam ab Archyta ſumſiſſet Ariſtoteles. Fuere etiam, inter eos quidam qui ſingulari induſtria in Ariſtotele explanando excelluerunt, licet eclectici eſſent, inter quos cum Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius emineant, de his quoque philoſophis porro agendum eſt.

Dexippus.

§. XV. DEXIPPVS ex Iamblichi diſcipulis fuit [z], quem tamen nulla ratione nixus Iamblichi filium facit PATRICIVS [a]. Is, vt ex praeceptore patet, reformatae quidem Platonicorum ſcholae nomen dedit, Ariſtoteli tamen, quam Platoni, fuit addictior: id quod ex reſponſione patet, quam contra obectiones, quibus Plotinus Ariſtotelis doctrinam de praedicamentis aggreſſus eſt, editam hodie legimus [b]. Putat hunc Dexippum, cum Dexippo Herennio hiſtorico Athenienſi vnum eundemque eſſe VOSSIVS [c], qui ducem in eo habuit Tzetzem; aſt tempora repugnant. Dexippus enim Herennii ſub Galieno vixit, teſte EVNAPIO [d] et SVIDA [e], hunc vero cum Iamblichi diſcipulus fuerit, Conſtantini M. tempora non ſuperaſſe, adeoque ſerius quam illum vixiſſe oportet.

Themiſtius.

§. XVI. Nobile porro nomen inter philoſophos ſeculi poſt natum Saluatorem quarti conſecutus eſt THEMISTIVS [f], dictus ab eloquentia Euphrades [g]. Natus eſt ignobili Paphlagoniae loco, patre Eugenio philoſopho nobili, quem fatis defunctum oratione laudauit [h]. Fallitur itaque PATRICIVS [i], qui veram eius patriam ignorans, Nicomedienſem fuiſſe putat, eo quod aliquod tempus ibi commoratus eſt, atque docuit. Ex Ariſtotelis eum deſcendiſſe proſapia, tradit Latinus commentariorum Themiſtii interpres HERMOLAVS BARBARVS, ſed ſine teſte. Illud ex epiſtola Conſtantii, qua Themiſtium ſenatui commendat, certum, parentes et maiores iam eius imperatoribus ob virtutem et literas innotuiſſe [k]. Adoleſcenti pater et elegantiores literas et philo-

y) In Hypatia T. III. p. 533.

z) SIMPLICIVS in Categ. p. 1. Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου, TZETZ. Chil. IX. v. 498.

a) l. c. p. 140.

b) SIMPL. l. c. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 156.

c) De Hiſt. Graec. L. II. c. 16. de nat. Log. c. VIII. §. 3.

d) In Porphyrio.

e) In Dexippus T. I. p. 524. conf. IONSIVS L. III. c. 17. p. 299.

f) De Themiſtio praeter SVIDAM. T. II. Themiſt. p. 171. videndi G. REMVS et Io. HARDVINVS, qui vitam eius orationibus a ſe editis praefixerunt. Add. TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. V. p. 816. IONSIVS l. c. L. III. c. 16. p. 294. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 1. ſeqq. Act. erud. 1685. p. 461. Nouv. de la rep. des Lettres, 1681. Dec.

g) SIMPLICIVS in L. VI. phyſ. p. 226. a ſcholaſticis *dilucidi doctoris* cognomen tulit, conf. quos nominat FABRIC. l. c. not. e.

h) Orat. II. p. 28. IONSIVS l. c. reliquique laudati.

i) l. c. p. 141.

k) conf FABRIC. l. c. not. c. patrem eius philoſophum fuiſſe, teſtatur etiam PHOTIVS Cod. LXXIV. p. 97.

Digitized by Google

philoſophiam tradidit, obſcurumque Ariſtotelis ſenſum explanauit [l], viros etiam doctos quos in Ponto Aſiae offendit, filio ad egregia quaeuis nato praeceptores adhibuit [m]. His doctoribus cum acerrimi ingenii et praeclariſſimarum dotium adoleſcens diligenter in philoſophia, praeſertim quae ſecundum Ariſtotelem praecipit, exerceretur, euenit, vt mature philoſophi valde obſcuri libros non intelligeret modo, ſed commentariis quoque, in proprios vſus confectis illuſtraret. Quos tametſi premebat iuuenis doctiſſimus, eo tamen inuito in manus deuenere hominum, tantoque cum applauſu et approbatione lecti ſunt, vt ipſe narret [n], Celſum, philoſophum Sicyonium ex Iamblichi ſchola celeberrimum, lectis commentariis ſuis ad ipſum Conſtantinopolin vna cum diſcipulis aduolaſſe, atque dubiam horum ſententiam oraculo fuiſſe confirmatam. Quae nominis et eruditionis eius exiſtimatio ad noſtra vſque tempora perennauit, magnorumque virorum calculum meruit, qui non dicendi tantum facundiam, ſed iudicii quoque acumen in philoſophando ex merito laudarunt [o]. Etſi vero domi iam inclareſcebat, amplius tamen virtutis et eruditionis oſtendendae theatrum quaerens, Nicomediam abiit, ibique aliquantiſper docuit [p], tum Conſtantinopoli ſedem fixit, et viginti annos magna fama laudeque eloquentiam et philoſophiam tradidit [q]. Sed Antiochiae quoque in Syria, et in Galatia Graeca regione ſe aliquandiu verſatum fuiſſe, ipſe innuit [r]. Romam etiam inuiſit, inuitatus tamen lautiſſimis conditionibus, imperatoris etiam implorata auctoritate, vt ibi doceret, eo concedere noluit, ſed breui poſt Conſtantinopolin rediit: ibi enim ducta vxore, ex qua liberos genuerat, ſedem fixerat [s]. Parauit autem Themiſtio et exquiſita eruditio, et facundia cum perſpicuitate coniuncta prorſus incomparabilis nec ſatis laudanda, diſcipulos plurimos, et gentiles, inter quos eminet LIBANIVS, cuius ad Themiſtium epiſtolae [t], quantus vir in rhetoricis et philoſophicis literis fuerit, ſatis docent, et Chriſtianos, inter quos GREGORIVS NAZIANZENVS [u] etiam fuit, qui eum βασιλέα λόγων ex merito nominat. Tantaque eius fuit fama et exiſtimatio, vt ipſis imperatoribus gratioſus eſſet, et ad grauiſſima eueheretur munera. Conſtantius enim non florentem tantum annis A. C. CCCLV in ſenatum eum cooptauit [x], et iteratis literis ad maiores honores ſexennium poſt commendauit [y], ſed ob panegyricum quoque imperatori dictum aerea ſtatua donauit [z]. Iulianus et amicitia eum literiſque frequen-

 tibus

l) Orat. XX. p. 234. XXIII. p. 294.
m) Orat. XXVII. p. 332.
n) Orat. XXIII. p. 295.
o) Conf. praeter praefationes editorum REMI, PETAVII et HARDVINI et biographos Themiſtii nor. (f) laudatos, iudicia eruditorum collecta a MAGIRO Eponymol. crit. p. 774. et THOM. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 229.
p) Orat. XXIII. p. 299.
q) Ibid. conf. HARDVINVS ad h. l. quem IONSIVS p. 294. non ſatis aſſecutus eſt.
r) Ibid. p. 299.
s) Conſtantii ep. ad Senat. p. 22. LIBANIVS epiſt. 1.
t) Leguntur illae in Fabricii Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 37. et in collectione epiſtolarum LIBANII Wolfiana nupera.
u) Vid. EIVSD. ep. CXXXIX. CXL.
x) PHOTIVS Bibl. l. c. p. 97.
y) Opp. p. 18. ſeqq. ed. Hard.
z) Orat. IV. p. 54.

Digitized by Google

tibus dignatus eſt [a], et A. C. CCCLXII praefecturam vrbis Conſtantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita ſtupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque eſſet, quam imperatorum gratiam ipſe quodam loco [c] extollit. Maxime vero ſub Theodoſio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt et munificentiſſimum ſe illi praeberet [d], et praefectum vrbis Conſtantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, conſtitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque inſtitutioni traderet [f]. Quod licet dubium ſit TILLEMONTIO, cui non videtur veriſimile imperatorem pium, et Chriſtianae religioni addictiſſimum filium in imperio ſucceſſorem futurum informationi philoſophi gentilis commendaſſe, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themiſtii religione monebimus, ita ſe hac in re eum geſſiſſe, vt nec ſuſpectus imperatori, nec inuiſus Chriſtianis eſſe potuerit [g]. Accedit his, iſtis eum fuiſſe moribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, tantisque negotiis conficiendis, et legationibus ſuſcipiendis fuiſſe adhibitum [h], vt de ſumma eius erga imperatorem fide, maximaque, quam poſſidebat, prudentia Theodoſius eſſet longe certiſſimus. Tandem ſenio et laboribus confectus de deponendo, quod geſſit munere, cogitauit [i]. Etſi enim natalem et emortualem diem atque annum Themiſtii ignoramus, ipſe tamen in *oratione ad ſenatum Conſtantinopolitanum* meminit, ſe per quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauaſſe [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Conſtantium imperatorem oratione ſit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non eſt, ſequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc ſenem vixiſſe, et cum ante vigeſimum annum honores publicos non ſuſcepiſſe probabile ſit, ſeptuagenario maiorem vsque ad finem fere ſeculi peruixiſſe. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. C. CCCLXXXIII habita dicat, ſe de deponendo munere ſaepius iam corporis infirmitate, et ſenectute monente cogitaſſe. Recte enim ex eo concluditur, annis iam maturum reipublicae admotum eſſe, quia XXXVI munerum publicorum anno iam confectus fuit ſenio. Etſi vero omnino veriſimile videtur, vsque ad ſeculi quarti finem vixiſſe Themiſtium, non audiendus tamen eſt PATRICIVS [m], qui cum Olympiodoro ſeniore, et Syriano et Plutarcho Neſtorii eum vixiſſe tradit. Hos enim philoſophos ſeculo demum quinto inclaruiſſe, ex enarrata *ſuperiori Sectione* eorum

a) Teſtantur hoc IVLIANI ad Themiſtium epiſtolae.
b) SVIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDVIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hiſt. imperat. T. V. p. 493. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. ſeqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Orat. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii).
m) l. c. p. 141.

Digitized by Google

eorum hiſtoria liquet. Magnam vero laudem meruit Themiſtius non praeſtantiſſima tantum facundia et philoſophiae cognitione, ſed morum etiam ſuauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philoſophos, vt poſtea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio ſubiectos concordiam ſummopere commendare eum iuſſit. Cuius memorabile exemplum narrant ſcriptores eccleſiaſtici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum ſe„cutus partes, graui perſecutione orthodoxos, ſiue ὁμουσίους premebat, „acerbiora in dies ſupplicia aduerſus illos comminiſcens. Id aegre ferens „Themiſtius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta ſit dogmatum diuerſitas apud Chri„ſtianos. Eam enim exiguam eſſe, ſi cum multitudine et diſcrepantia „opinionum, quae apud Graecos ſint, conferatur: quippe cum apud iſtos „plures, quam trecentae ſint opiniones., Porro ex varietate opinionum „neceſſario conſequi maximam diſſenſionem. Deum tamen hac opinio„num varietate delectari, vt ſinguli maieſtatem ipſius magis reuereantur, „vel ob id, quod difficile eſt, eum cognoſcere. Haec et eiusmodi alia „cum philoſophus ei expoſuiſſet, aliquanto mitior factus eſt imperator.„ Modeſtiam vero eius inter ſummos honores eleganter prodit tetraſtichum eius in ſe ipſum, quod editioni Aldinae, operum Themiſtii praefixum eſt Graece [p], et I. Lipsivs [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in ſella poſitum te cura ſubiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, ſublimatus;
Deſcende, vt poſſis ſcandere nunc iterum.

Neque dubitamus aſſerere, animum ad concordiam pacemque naturali inclinatione pronum eclecticae philoſophiae ſtudium, concordiaeque inter Platonem et Ariſtotelem ineundae amorem ei excitaſſe. Etſi enim et patris et praeceptorum inſtitutione ad Ariſtotelem potiſſimum erat adductus, plurimamque in explicanda philoſophia Peripatetica ponebat operam; tantum tamen abeſt, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae cauſſa et philoſophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philoſophiam probaret, atque commentariis etiam illuſtraret [r]; immo omnium fere ſapientum placita in vnum ſyſtema poſſe confundi, putaret, ſi demtis non neceſſariis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane ſe cum diuino Platone verſari, cum Ariſtotele habitare, ab Homero non diuelli, ipſe profeſſus eſt [s]; quem characterem eſſe ſcholae eclecticae, ex antecedentibus

n) Socrates L. IV. c. 32. Sozomenvs L. VI. c. 36. Nicephorvs L. XI. c. 46. Tripartita Hiſt. L. VIII. c. 12. conf. Ionsivs l. c. p. 295.

o) A Dvdithio verſa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti eſt Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit Fabricivs loc. citato p. 4. not.

q) Ad Senecae epiſt. 68. p. m. 414.

r) Photivs l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus notum eſt. Enarrauit itaque et Platonem, teſte Photio [t], cuius tamen nihil ad nos peruenit, et Ariſtotelem, quem perſpicuis et elegantibus paraphraſibus [u] illuſtrauit, et philoſophiam eloquentiae melle deliniuit, quas nobis ſeruatas eſſe merito gaudemus. Maxime vero Themiſtium ἐυφραδῆν oſtendunt orationes elegantiſſimae, nectare dulciores, quarum poſt G. Remvm et Dionys. Petavivm pulcram editionem debemus Ioanni Hardvino [x]. De religione vero Themiſtii dubios quoſdam videas, vtrum Chriſtianis accenſendus ſit, nec ne? Qui affirmatiuam hic ſequuntur partem, diuerſis ducuntur rationibus. Poſt Patricivm [y] enim et Hornivm [z], recentiores quoque alii Themiſtium CP. praefectum eundem eſſe putant cum Themiſtio illo, qui auctor ſectae illius fuit, quam a dogmate, quo Chriſtum λέγεν multa ignoraſſe dicebant, Agnoëtae plerique dicebant. Seduxit hos Nicephorvs [a], qui ita: *Ioannes iſte Philoponus Alexandrinus, ita vt diximus Tritheitarum praefectus fuit, perinde atque olim Themiſtius philoſophus ſub Valente Agnoëtarum ſectae praeiit.* Addunt Chriſtianae Themiſtii religionis patroni, fuiſſe eum in Gregorii Nazianzeni amicitia, et inueniri Salomoneae ſapientiae imitando expreſſae in eo veſtigia, et alia quaedam Chriſtianum ſapientia in eo deprehendi. Verum falli viros doctos dudum ab aliis, qui ſine praeiudicio rem expenderunt, demonſtratum eſt [b]. Falli enim Nicephorum, quique eum ſequuntur, duosque inter ſe miſcere Themiſtios, gentilem philoſophum, et diaconum Alexandrinum, temporum rationes ſatis euincunt. Nam et Liberatvs [c] teſtis eſt, Themiſtium hunc, cognomento Calonymum, diaconatus munere apud Alexandrinos functum eſſe, et Photivs teſtatur [d], ex Seuerianorum eum fuiſſe numero. Seuerus autem iſte Antiochiae vixit ſub Anaſtaſio A. C. DXIII, ex quo clarum eſt, Themiſtium Agnoëtarum ducem poſt haec demum tempora fuiſſe. Photivs etiam auctor eſt [e], vixiſſe eum poſt concilium Chalcedonenſe A. C. DLI habitum, et ſcripſiſſe contra Ioannem Philoponum, qui poſt hanc aetatem floruit. Ex quibus ſole meridiano clarius eſt, duorum fere ſeculorum ſpatio vtrumque inter ſe Themiſtium differre. Valde vero frigidum eſt, quae vir quidam doctus [f] pro Nicephori opinione affert: duos quidem fuiſſe Themiſtios, vnum Chriſtianum philoſophum Agnoëtarum parentem, alterum diaconum Alexandrinum, qui eandem haereſin reſuſcitauerit. Vnde enim probabitur, Themiſtium philoſophum hunc errorem fouiſſe, vel eum ſeculo iam tertio ena-

t) Cod. LXXIV. p. 97.

u) In Analytica poſteriora, phyſica, de anima, de memoria et inſomniis Venet. 1534. fol. in librum de coelo et L. XII. Metaphyſ. quae latine tantum leguntur. Conf. Fabricivs l. c. p. 89. ſeqq.

x) Paris 1684. fol. conf. Act. erud. 1685. p. 461. Fabric. l. c.

y) l. c. p. 141.

z) Hiſt. phil. p. 214. Continuator Vossii de ſectis c. III. §. 3. p. 173. Stollivs licet dubius Hiſt. lit. P. II. p. 373.

a) L. XVIII. c. 50.

b) Vid. Cave Hiſt. lit. S. E. p. 374. Ionsivs l. c. p. 294. Fabric. l. c. p. 5.

c) In Breuiar. c. 19.

d) Cod. CVIII. p. 154.

e) Cod. XXIII. p. 6.

f) Obſ. Hal. T. I. obſ. 15.

Digitized by Google

enatum fuiſſe? et quis Chriſtianum iudicabit Themiſtium, qui vel vnam fere eius orationem ſine praeiudicio legerit? Reliquas quas pro hac re afferunt, rationes eleganter diſcutit Magnus WELSERVS, qui ita in epiſtola ad G. REMVM [g]: *Themiſtio quod Chriſtianam religionem tribuis, quam optarem, me poſſe ſubſcribere? ſed verum tibi fatebor, ego huius rei nullum veſtigium in his omnibus orationibus inuenio. Vnum nimirum Salomonis locum adumbrauit: idem alios itidem gentiles feciſſe nouimus, et hunc ipſum Chriſtianus aliquis, numquam profecto Aſſyriis tranſſcripſiſſet. At Gregorii Nazianzeni amicitiam coluit. Num non etiam Libanius Baſilii? Quid de reliquo in eo Chriſtianum eſt? certe non philoſophi nomen, quod antiquitus de vllo vmquam Chriſtiano abſolute vſurpatum vix puto. Scimus Iuſtinum Chriſtianum philoſophum, ſed cum adiectione martyris. Non ipſe ſcriptionis ſenſus, in qua multa vere anti-Chriſtiana, et poſtrema a Duditio verſa oratio, quam tota fere impia? quae ne mica, ne horreo quidem ſalis, in homine Chriſtiano excuſari poteſt. Et meo animo multum intereſt intelligere, minime Chriſtianum fuiſſe, qui ſcripſerit.* Hactenus vir illuſtris, cuius rationes rem prorſus definiunt. Quamuis autem a Deorum cultu et auita ſuperſtitione publica profeſſione non receſſerit Themiſtius, non tamen aequum modo erga Chriſtianos ſeruauit animum, et naturae bonitate et dominorum, quibus ſeruiebat, voluntate formatum; verum regulis quoque ſectae, cui adhaerebat, eclecticae, inſtructus in eam deſcendit opinionem, omnes religiones ſuo modo poſſe admitti, liberumque eſſe, quo fere modo quis Deo ſeruiat, modo ab impietate purum ſeruet animum. Eo enim maxime argumento Valenti diſſidiorum inter Chriſtianos eo tempore feruentium tolerantiam ſuaſiſſe, Socratis teſtimonio ſupra narrauimus, et orationes quoque hodie extantes luculenter demonſtrant. Cuius principium, quod animo inſedit ſuo, quodque Platonicorum Alexandrinorum ſcitis accurate reſpondet, hoc poſuit [h]: *informaſſe Deum omnium mentes, quamuis agreſtium et barbarorum, notione ſui, ſtudiumque pietatis ita omnibus inſculpſiſſe, vt neque perſuadendo, neque cogendo ex animis exui poſſet. Rationem vero et viam, qua coli velit, non praeſcripſiſſe, ſed cuiusque iudicio et voluntati permiſiſſe. Nosque iam dudum vix aut ne vix quidem vmbram vllam religionis habituros fuiſſe, ſi omnium mortalium idem ſemper ritus ſacrorum, eadem habendarum ceremoniarum fuiſſet ratio. Nunc varietate opinionum et ad hanc diem altum auctumque eſſe ſtudium religionis, et a poſteritate ad ſempiternum tempus ſtudioſe retentum iri.* Alia ex hac oratione loca breuitatis cauſſa non adducimus, legenda apud praeſtantiſſimum MOSHEMIVM [i], qui docte,

g) In Cl. SCHELHORN. Amoen. lit. P. III. p. 347.
h) Orat. XII. p. 157.
i) De corrupta per Platonicos recentiores eccleſia §. 32. Vol. diſſ. H. E. p. 171.

cte, more ſuo, ex his confecit, Themiſtium cum aliis huius ſectae fautoribus, prudentius de religione ſtatuere cupientibus, in eam deſcendiſſe opinionem, cultus varietatem nihil impedire, quo minus et Chriſtiani et ethnici ſalutem conſequerentur. Quod licet valde videatur παράδοξον, conſentaneum tamen eſt principiis huius ſectae, quae luculenter expreſſit Themiſtius, ſtatuendo, *Deum naturae dominum, et fabricatorem occultari velle, et a cognitione noſtra ſe longiſſime remouiſſe, neque ad captum ingeniorum noſtrorum ſe demittere, hocque ſatis argumenti eſſe, non poſtulare eum ab omnibus vnum idemque ius religionis: ſed cuique de ſe ſua, non aliena ſponte opinandi facultatem relinquere.* Ita vero Themiſtius, qui Chriſtianis principibus ſeruiebat, et prudenter rebus dominorum ſuorum, quibus tot diuerſiſſimarum religionum ſubditi erant, conſulere putabat, et ſe heris ſuis gratum exhibebat, et licet Chriſtianus non eſſet, ad temporis tamen circumſtantias ſe attemperabat, et ſuae ſimul, cui adhaerebat, religionis cultoribus optime fauebat. Inde enim admiſſis his, quae imperatoribus non ſine Venere et Apolline commendabat, principiis atque regulis, ſequebatur, nec gentilem ſuperſtitionem, quam extirpare coeperat et euertere totam Conſtantinus M. cogitauerat, perſequendam, ſed liberum cuiuis, quicunque placeat, religionis habitum Deorumque relinquendum eſſe.

Olympiodorus. §. XVII. Sequenti ſeculo quinto Peripateticae philoſophiae notitia celebris fuit OLYMPIODORVS, philoſophus Alexandrinus, quem circa A. C. CDXXX floruiſſe, ex Procli aetate colligi poteſt. Proclus enim, vt ſupra ex MARINO [k] oſtenſum, nondum viginti annos natus ad Plutarchum Athenas ſeceſſit, cum iam Alexandriae Olympiodorum et Heronem, illum Peripateticam philoſophiam, hunc mathematicas artes explicantem, audiuiſſet; qui cum A. C. CDXII natus ſit, ſequitur inde circa dictum annum Olympiodorum Alexandriae Peripateticam philoſophiam docuiſſe. Vtrum vero in ſchola Plotiniana docuerit, quoniam Platonica quoque dogmata tenebat, an in Peripatetica, quam Anatolium Alexandriae excitaſſe diximus, definiri difficulter poteſt; poſterius tamen coniectura probabili ſe commendat, eo quod Peripateticae diſciplinae docendae munus Olympiodoro MARINVS tribuit, eoque tempore Plotinianam ſcholam occupauerit Hierocles. Hunc vero Olympiodorum philoſophum clariſſimae famae vocat, magnaque dicendi facultate praeditum, MARINVS, aſt qui propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur. Id quod occaſionem dediſſe Proclo, ea quae obſcure dicta eſſent a magiſtro, condiſcipulis explicandi, eumque ita gratum reddidiſſe Olympiodoro,

k) Vit. Procli c. 9. p. 19. SVIDAS in Olympiod T. II. p. 681.

ro, vt filiam ei deſpondere cuperet, ſupra in Procli vita narrauimus. Fuiſſe alios quoque Olympiodoros, philoſophiae laude et eruditione celebres, conſtat. Inter quos praeter Olympiodorum Thebanum [l], hiſtoricum haud incelebrem, Olympiodori duo, Platonicae ſectae addicti, aliusque Peripateticus noſtro iunior enumerari ſolent. Nam Olympiodori meminit ISIDORVS PELVSIOTA [m], eumque Platonis admiratorem eſſe dicit. Quod licet tempora de Alexandrino intelligi patiantur, ex Marino tamen patet, hunc Ariſtotelis, quam Platonis, potiorem habuiſſe rationem; adeoque rectius vtrumque inter ſe diſtingui. Alter Platonicus is eſt, quem Platonis vitam a MEIBOMIO ad calcem DIOGENIS LAERTII editam deſcripſiſſe *tomo primo* diximus. Scriptum enim ab eo commentarium in Platonem hodienum inter MSC. Codices in Caeſarea regiaque Pariſienſi bibliotheca et paſſim alibi extare, ex catalogis notum eſt [n]. Hunc diſtinguendum eſſe a Procli praeceptore ex eo euincitur, quod non tantum Proclum ipſum, ſed et Proclo iuniorem Damaſcium laudet [o]. Extant porro Olympiodori *commentarii in Ariſtotelis libros meteorologicos*; aſt is, licet ipſe quoque Alexandrinus eſſet, a noſtro diſtinguendus eſt. Iuniorem enim ſe fuiſſe, ipſe prodit, teſtatus [p] cometen ſua aetate conſpectum anno CCLXXXI Diocletiani, qui incidit in annum Chriſti DLXV. Alium Olympiodorum Alexandrinum, Diaconum eius eccleſiae, aliosque huius nominis, quos FABRICIVS [q] enumerat, tacemus. Lapſi ſunt in his homonymis diſtinguendis LAMBECIVS [r], LABBEVS [s] et IONSIVS [t].

§. XVIII. Meruit etiam de Ariſtotele ex Eclecticorum ſecta SIMPLICIVS [u], natione Cilix, diſcipulus Ammonii Hermeae [v] et Damaſcii [w], atque Eulamii ſiue Eulalii familiaris. Floruiſſe Simplicium ſub Iuſtiniano imperatore, inde liquet, quod cum reliquis Platonicis, imperatoris *Simplicius.*

l) Ex Aegypti Thebaide oriundus ideo memorabilis eſt, quod Chemiae peritus fuit, tantaque apud Theodoſium iuniorem gratia et auctoritate floruit, vt ad Hunnos legatus ab imperatore mitteretur. Huius Olympiodori prodierunt Excerpta ex eius hiſtoricis commentariis, de quorum editionibus videndus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VI. p. 137. ſeq. Vol. IX. p. 401. et VOSSIVS de hiſtor. Graec. L. II. c. 20. p. 261. Diuerſum hunc a Peripatetico Alexandrino eſſe, et nomen ποιητοῦ, id eſt, operatoris chemici, et patria, et aetas prodit. Huic Olympiodoro libros inſcripſiſſe ſuos Hieroclem coniicit IONSIVS de Scr. hiſt. philoſ. L. III. c. 10. p. 103.

m) L. II. ep. 52. 56.

n) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.

o) Conf. KVSTER. ad h. l. Suidae p. 681.

p) l. c. L. I. p. 20.

q) l. c. Vol. IX. p. 357.

r) Is Bibl. Vindob. L. VI. p. 187. Procli praeceptorem cum iuniore Platonico confundit.

s) In conſpectu Commentat. in Plat. et Ariſtotel.

t) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 19. qui Olympiodorum Thebanum, Alexandrinum Procli praeceptorem, Olympiodorum ab Iſidoro memoratum, Peripateticum iuniorem et Platonicum iuniorem, quos inter ſe diſtinguendos eſſe, ex hactenus dictis manifeſtum eſt, vnum eundemque philoſophum indicare contendit. Qui ſi ad temporum notationes, vt alias facere ſolet, attendiſſet, facile confuſionem euitaſſet.

u) AGATHIAS L. II. p. 65. SVIDAS in πρέσβεις T. III. p. 171. qui tamen in Damaſcius T. I. p. 506. eum Eulamii Phrygis conterraneum male facit.

v) Ad phyſ. I. comm. 12. p. 32. de coelo p. 113.

w) Ibid. L. IV. comm. 53. 141. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 19. p. 306. qui tamen c. 19. p. 302. Damaſcium Simplicii diſcipulum perperam dicit.

Digitized by Google

toris edicto preſſis, ad Choſroëm circa ſeculum ſextum medium confugerit, aſt improbatis barbari regis moribus induciisque cum Romanis factis, quibus illis quoque de religionis libertate cautum, domum redierit, de qua re in Platonicorum Alexandrinorum hiſtoria [x] dictum. Studioſum Peripateticae doctrinae fuiſſe, ex commentariis in Ariſtotelis libros conſtat, in quibus et iudicii vim non contemnendam, et lectionis copiam, philoſophiae etiam veteris notitiam ſingularem prodidit. De quorum editionibus videndus FABRICIVS [y]. Etſi vero multam Ariſtotelis philoſophiae impendit operam, Platonicam tamen cum ea more ſectae ſuae coniunxit, quin et Stoicam vtrique applicuit, indeque mixtum illud philoſophiae genus mire confirmauit, quod in antecedentibus fuſe delineauimus. Specimen eius rei dabit commentarius in enchiridion Epicteti, in quo Platonica, Peripatetica et Stoica, quin Chriſtiana quoque miſcentur [z]. Ariſtotelem vero contra Philoponum pertinaciter defendit.

Decreſcens philoſophia Peripatetica.

§. XIX. Et haec quidem celebriora nomina ſunt, quae de Ariſtotele praeclare meruerunt. Non defuere quidem alii quoque, qui ad illuſtrandas Peripateticas literas ſymbolam ſuam contulerunt, inter quos eſt Priſcianus Lydus commentario in Theophraſtum notus [a], qui cum Iſidoro Damaſcio, Eulamio, Simplicioque in Perſiam abiit. Tranſiit etiam diſciplina Peripatetica ad Chriſtianos, inter quos in oriente Ioannes Philoponus, in occidente Boëthius magnum ſibi in huius ſectae philoſophia nomen parauerunt. Aſt illi exiguae famae ſunt, vixque commemorandi; horum vero conſideratio in ſequenti tomo, qui philoſophiae inter Chriſtianos fata et hiſtoriam explicabit, inſtituenda eſt. Seculo vero poſt C. N. ſeptimo cum irruptionibus gentium barbararum cuncta vaſtarentur, Mauritii funeſta fata philoſophiae quoque ſtudiis exitum attulerunt, expirauitque quae ſola fere hactenus obtinuerat ſecta Platonica reformata, quodque in ea viguerat Platonis atque Ariſtotelis ſtudium. Cum enim publicae calamitates tanquam torrentes vniuerſum Romanum imperium occupaſſent, et in Italia quidem diu iam Gothorum Vandalorumque incurſionibus barbaries triumphaſſet, Phocae tandem crudelitas, Heraclii negligentia, bellum contra Choſroëm infelix, et Saracenorum, inſtar diluuii ingruens tandem irruptio cladesque maximae philoſophiae quoque in oriente indixerunt exilium. Tandem Seculo X, Barda imperante noua lux quaedam bonis literis et imprimis philoſophiae Ariſtotelicae affulſit, inuentique ſunt viri acuti et induſtrii, qui nouis conatibus ſecundum Ariſtotelem philoſopharentur, hinc poſt Ioannem Damaſcenum, Pſelli, Michaëlis Epheſii aliorumque non ignota ſunt nomina, ſuo tamen loco infra in Chriſtianorum philoſophorum hiſtoria enarranda. Quae vero inter

x) In Damaſcio.

y) Indicium cape ex catalogis ſcriptorum a Simplicio allegatorum apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 621. quod rarum ſuo tempore fuiſſe ipſe monet, comm. ad phyſ. Ariſtot. p. 9.

z) FABRIC. Vol. III. p. 263. Vol. VIII. p. 545.

a) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2.

Digitized by Google

inter Chriſtianos in exilium acta fuit Peripatetica philoſophia ad Arabas confugit, et recepta tandem, non obſtante Muhamedis erga bonas literas artesque odio feliciter recepta eſt, et benigne habita. Id quod in *tertio tomo* latius proſequemur. Hic enim non Peripateticae tantum, ſed omnis quoque philoſophiae ſub imperatoribus Romanis terminus fuit, quatenus a gentilibus culta fuit philoſophis. Quam praeter vaſtationes gentium barbararum Iuſtinianus primus fixiſſe videtur, ſublatis, quae philoſophis hactenus ſoluta erant, ſalariis, vt templa ex ea pecunia exſtrueret. Leo vero Iſaurus immani facinore roborauit publicum conuictum virorum doctorum, qui inſtruendae iuuentutis cauſſa publice alebantur, eo quod conſilia deſtruendarum imaginum non adiuuaſſent, cum libris et aedibus comburendo, vt narrat ZONARAS. Sed non imperantium tantum ſocordia, zelusque praepoſterus, et populorum barbarorum inuaſiones philoſophiam tandem expulerunt, quod fatum Athenas ex ea cauſſa paſſas eſſe notat EVNAPIVS [b]; ſed neſcio qua fatali periodo inter ipſas philoſophantium cohortes amor fere omnis philoſophiae et honeſtarum diſciplinarum exſpirauit. Id Alexandriae contigiſſe ſuo tempore grauiter conqueritur AENEAS GAZAEVS [c]. Dabimus ipſa eius verba, quoniam occidentibus philoſophiae ſtudiis lucem foenerantur: *Olim pulchrarum rerum Alexandriae erat ſtudium; nunc omnia id genus paſſim euanuerunt. Qui nomina tabulis ſtudioſorum dederunt, abhorrent doctrinam: cuius erat docere, nihil praeter ſupercilium doctoris habet, caetera vel docendis rudior. In circo et theatro iuuentus habitat, frigent liberalium ſubſellia artium, magna vaſtitate horrent philoſophorum ſcholae.* Talis cum Alexandriae facies fuerit, vbi philoſophiae praecipuum erat emporium, facile inde coniici poteſt, immanem barbariem reliqua loca imperii Romani occupauiſſe. Donec ſuperuenerunt Saraceni, qui ignorantia omnia complentes, bibliothecas Alexandrinas, vt poſtea dicetur, exuſſerunt, ne quid veteris eruditionis in tam celebri vrbe ſupereſſet. Sed de his infra.

Obſeruationes generales de philoſophia Peripatetica ſub Impp.

§. XX. Diiudicari iam ſine magno labore, et mediocri attentione adhibita, ex enarrata hactenus Peripateticae ſectae ad medium vsque aeuum hiſtoria eius viciſſitudines fatorumque varietas et rationes atque circumſtantiae poſſunt. Quas vt vno quaſi faſciculo lectori exhibeamus, et quae dicta prolixe ſunt, in ſummam contrahamus, paucis his obſeruationibus rem omnem complectemur:

I. Periiſſe ſcilicet veram Peripateticae philoſophiae faciem poſt Theophraſtum fato functum, librosque Ariſtotelis et Theophraſti in hominum idiotarum manus delatos neglectosque; Andronicum vero protractis ex ſqualore et puluere libris Ariſtotelis genuinam explicandi huius phi-

b) In Maximo. c) In Theophraſto.

philoſophi dogmata methodum reuocaſſe, poſteriſque tradidiſſe. Et hac tamen diligentia non obſtante ex infeliciter ſartis lacunis et confuſo librorum Ariſtotelis ordine non exiguam iacturam paſſam fuiſſe philoſophiam Ariſtotelis.

II. Secuta eſſe tempora infelicia, quibus vt nullius fere ſectae philoſophis, ita nec Peripateticis honos vllus habitus eſt, tyrannide omnia complente. Accidiſſe etiam, vt ſcholaſticum eloquentiae ſtudium, quod magnopere poſt Veſpaſianorum aetatem florebat, Peripateticae philoſophiae incrementis obicem poneret, cum theoretica philoſophiae ratio, conciſiori et ſcholaſtico argumentandi modo vſa effuſo differendi generi, quod ſectabantur ſophiſtae, non valde conueniret, idque iuuaret magnopere [d].

III. Corrupiſſe inualeſcens Seculi ſecundi initio πολυμαθείας ſtudium philoſophiam Peripateticam, et occaſionem dediſſe ſyncretiſmo, quem adulteraſſe veram Ariſtotelis mentem exemplis docuimus. Cum enim reliquas quoque ſectas tanquam exploratores perquiſiuiſſent, placuit varietas opinionum, quae in Ariſtotelis ſyſtema translata monſtra opinionum peperit, id quod imprimis per eclecticos ſiue Alexandrinos Platonicos factum eſſe luculentis ſpeciminibus demonſtrauimus.

IV. Emerſiſſe quidem ſub Antonino Pio Peripateticam philoſophiam et ad priſtinum honorem adſpiraſſe, locum in cathedra publica capientem, profeſſoribus lautis ſalariis ditatis auctiſque; ſed et hanc fortunam ſuas vices expertam eſſe. Ab eo enim tempore magna inuidia ſectas ſe mutuo preſſiſſe, odioque cumulaſſe Vatiniano. Cui cum medicina ex ſyncretiſmo cum Platonica philoſophia initio allata eſſet, remedium ipſo morbo fuiſſe deterius peſtilentiusque.

V. Damnoſam quoque Peripateticae philoſophiae fuiſſe audaciam criticorum et grammaticorum, lacunas in ſcriptis Ariſtotelis ex ingenio ſupplentium, ſuasque nugas magno philoſopho ſupponentium; obſcuritate autem eius ad illum finem vtentium, vt coniecturas ſuas ſaepe friuolas, ſane ſemper audaces, Ariſtotelis menti eſſe conformes, contendere poſſent.

VI. Nouam tamen ſpem melioris fortunae attuliſſe Alexandrum Aphrodiſienſem, qui neglecta ſyncretiſtica ſecundum Ariſtotelem philoſophandi methodo, preſſius philoſophum ſecutus eſt, hancque diſciplinae Peripateticae purioris rationem, auctoritate imperatorum in cathedram publicam traduxit. Aſt exorienti luci mox ex eodem, quo progreſſa eſt iſta felicitas, fonte grauem obſtitiſſe nebulam, Caracalla imperatore, qui

d) Conferri non ſine iucunditate hic poteſt cum huius ſectae hiſtoria PHILOSTRATI vita Sophiſtarum.

qui cum patre Seuero Alexandro Aphrodiſienſem Peripateticam philoſophiam publice docere iuſſerat, de eo conſilia agitante, vt omnes Ariſtotelis libri plane tollerentur, eo quod Ariſtotelis arte Alexandrum M. veneno ſublatum eſſe crederet.

VII. Etſi vero Alexandrea ſchola ſinceriori modo Ariſtotelis dogmata enarrare contenderet, non tamen adeo ſeruilem eam induiſſe animum, vt nulla in re ab Ariſtotele diuortium facere auderet, ſed paſſim in alias opiniones abiiſſe. Cuius rei exemplum ſupra in ipſo Alexandro Aphrodiſienſi exhibuimus, prouidentiam diuinam contra Ariſtotelem aſſerente. Multis hanc philoſophandi libertatem in ſchola Peripatetica obſeruatam exemplis probauit PATRICIVS [e], dignus qui ea de re attente legatur. Ita vero laudabile quidem philoſophandi exemplum eos exhibuiſſe, aſt genuinam Peripateticae philoſophiae mentem his adeo non adiutam fuiſſe, vt potius alienae opiniones Ariſtoteli affingerentur, quilibet facile intelligit.

VIII. Maxime vero ad variam explicandi Ariſtotelem methodum, quae in eius ſchola poſt C. N. obtinuit, attendendum eſſe, eamque diuerſa ratione variaſſe. Probe id obſeruandum eſt. Quidam enim, vt Aſpaſius, plurimum operae poſuerunt in verbis Ariſtotelis et interpretandis et corrigendis, et reſtituendis, idque et grammatica ratione et philoſophica, quod, quo quis erat ingenio felicior, eo periculoſius erat, ne veri ſenſus Ariſtotelis peruerterentur. Alii paraphraſibus obſcuritati librorum Ariſtotelis mederi cupiebant, id quod Andronicus iam tentauit, maiori vero felicitate exſecutus eſt Themiſtius; non ſine metu proprias eos ingenii ſui cogitationes verbis Ariſtotelis affinxiſſe. Alii accuratius in exponendo Ariſtotele verſaturi, totosque libros aemula quadam tractatione explanaturi, et argumenta librorum atque ſummam et modum demonſtrationis, et rationum pondera excuſſerunt, cum ipſo quaſi Ariſtotele philoſophati. Quam commentandi in Ariſtotelis libros rationem praecipue Alexander Aphrodiſaeus tenuit, vnde commentatoris nomen adeptus eſt. Alii tandem ſolis principiis Peripateticis vſi, ad mentem quidem Ariſtotelis de materiis dialecticis, phyſicis et ethicis diſſeruerunt, aſt ſuos ſenſus, ſuasque ratiocinationes ſecuti, ſuas opiniones exhibuerunt et demonſtrarunt, quas cum Peripateticis principiis inaedificaſſent, Ariſtotelicas eſſe dixerunt. Cuius generis commentationes Peripateticae innumerae extant. Alios plures exponendi Peripateticam philoſophiam modos exponit PATRICIVS [f], in quibusdam tamen μικρόλογος, muſcasque captans. Ex his autem quilibet, cui ſanum ſyncipue eſt, intelligit, multa potuiſſe obrepere, de quibus Ariſtoteles nunquam

e) l. c. L. XII. p. 160. ſeqq. f) l. c. p. 146. ſeqq.

quam cogitauit, ſicque veram ac genuinam eius philoſophiam multis modis potuiſſe adulterari.

IX. Dubium vero non eſſe, multiplicem variamque hanc explicandi Ariſtotelem rationem multis contentionibus et diſputationibus de vera Ariſtotelis mente portam aperuiſſe, quae cum ad Saracenos, de vera eius ſententia ob multas cauſſas, infra exponendas, incertos et ab his ad ſcholaſticos doctores tranſiiſſent, enatum inde eſſe contentioſum illud et ab ipſo Ariſtotele abhorrens philoſophiae genus, quod Scholaſticae philoſophiae nomine in *tomo tertio* accurate delineabimus.

X. Acceſſiſſe tandem inteſtinis his malis eclecticae ſectae ſtudium et vindicandi ſibi Ariſtotelem et cum Platone reconciliandi, et alias ſectas ſupprimendi: idque multas quidem nobis commentationes in Ariſtotelem peperiſſe, eruditionis luminibus non carentes; aſt veros tandem ſenſus Ariſtotelis in ſe obſcuros et latentes multo magis abſcondiſſe. Et ex his omnibus hoc tandem ſtatuendum eſſe: non ſufficere Peripateticorum poſt C. N. diligentiam ad veram Ariſtotelis mentem et ſententiam ex ſcriptis eius eruendam.

SECTIO SEXTA.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Fata ſectae Cynicae.

Sectae Cynicae poſt natum Saluatorem fata cognituro ad hiſtoriam eius ante C. N. reſpiciendum, et indoles atque conſtitutio illius ſectae recogitanda eſt. Accurate enim *tomo primo* demonſtrauimus, eius finem atque ſcopum non fuiſſe, theoreticam quandam ſectam condere, et peculiare doctrinae exſtruere aedificium; ſed practicae potius virtutis exempla oſtendere, et ſingulare vitae inſtitutum ſequi, quod et ipſum philoſophicam virtutem, heroicumque aliquod ſapientiae viuendo expreſſae robur exhiberet, et ad virtutem commendandam vitiumque acriter reprehendendum, emendandosque corruptos hominum mores ſufficeret. Demonſtratum porro, elegiſſe ſectam Cynicam ad hunc finem obtinendum vitam duriſſimam, et ſpontaneo paupertatis iugo ſuſcepto ex beneficiis hominum diuitum vixiſſe, indictoque affectibus bello inſuperabile pectus communi vitiorum torrenti obieciſſe: vſam autem fuiſſe et lingua acerrima, et acumine in reprehendendis hominum moribus ingenioſe pungente; decori etiam cum affectata ſuperbia anxie a Graecis obſeruati negligentiam ſtudioſe coluiſſe. Quin et hoc nos docuit Cynicae ſectae hiſtoria, viros magni animi, acerrimi iudicii, et in-

Digitized by Google

et inuſitatae fortitudinis hanc viuendi rationem fuiſſe amplexos et non obſtante ſingulari et a communi viuendi ratione prorſus deuiante vita, in magna auctoritate vixiſſe et patienter atque cum veneratione aliqua exceptas fuiſſe eorum reprehenſiones, cauillis interdum ob nimiam dicendi et redarguendi licentiam ſimiles, immo gratos eos magnis principibusque viris haud raro fuiſſe. Valde ſe commendauit hoc durum vitae genus, quod profitebatur ſecta Cynica, effecitque innata homini ſuperbia, vt hanc auctoritatem et venerationem, qua Cynici veteres gaudebant, cum neglectu et commodi et decori complures affectarent. Aſt deerat his hominibus Antiſthenis, Diogenis, Cratetis animus, roburque illud, quod ad negligenda vitae omnis commoda perferendamque virtuti Cynicae auſteritatem omnino requirebatur, deerat animi candor ad id vnice reſpiciens, vt graſſantium ſcelerum torrens inhiberetur, et regnantia proculcarentur vitia: nec pauca quaedam virorum iſtud animi virtutisque robur exprimentium exempla impedire poterant, quo minus in turpiſſimam adulationem, et abiectiſſima mendicitatis opprobria, quibus nec recti nec decori ratio vlla habebatur, inſtitutum vitae Cynicum degeneraret, et laudatam virtutem Cynicam maculis deformaret. Plena ſunt declamationibus in impudentiſſimum hominum genus veterum ſcripta, quae otium, mores paraſiticos, impudentiam, obtrectandi licentiam, decori neglectum, et vitia fere quaelibet Cynicis obiiciunt. Sane ſuo iam tempore Cicero [a] *Cynicorum nationem totam eiiciendam eſſe* ſtatuit, *eo quod inimica verecundiae eſſet, ſine qua nihil rectum eſſe poſſit, nihil honeſtum.* Caeſarum vero temporibus graui oratione paſſim in peſſimos Cynicorum mores declamauit Lucianus [b]. Is enim in *fugitiuis* [c] accurata imagine Pſeudo-Cynicos iſtos deſcripturus, „ſceleſtum quoddam „hominum genus eſſe dicit, et vt plurimum ſeruile et mercenarium, cum „philoſophia non conuerſatum a pueris, ſed ſeruitutem ſeruiens, aut ſub „mercede operam locans, aut alias artes exercens. Hos homines, cum „reuerentiam, quae philoſophiae exhibeatur, conſpexerint, et tolerantiam libertatis loquendi, hanc tyrannidem haud exiguam iudicaſſe, verum artes huc facientes diſcere non poſſe, artificia autem, et ſeruitutem moleſtam et intolerandam iudicaſſe. Re igitur diligenter perpenſa „ad ſocordiam declinaſſe, audaciamque et ignorantiam ac impudentiam „in auxilium aduocaſſe, conuicia vero noua excogitaſſe, et externum „philoſophorum habitum, vt aſinus Aeſopi leonem in eius pelle, aſſumſiſſe, veſtem detritam ſibi circumdediſſe, peram collo ſuſpendiſſe, „lignum in manibus geſtaſſe, latraſſe omnibusque maledixiſſe, ſecurita-

„tem

a) De offic. L. I.

b) In Diogenes et Crates, vitarum auctione in Diog. et Antiſthene, in Demonacte, in Peregrino et in Cynico, dialogis.

c) T. IV. p. m. 321.

„tem vero, quod ob talia nihil paſſuri eſſent, formae reuerentiam praeſtare; libertatem vero, inuito etiam domino promtam baculi expertam „violentiam. Caeterum farinam non amplius paucam, neque placentam „vt antea, tenuem, obſonia vero nequaquam ſolita, cepeue agreſte, „ſed carnes omnifariam, et vinum ſuauiſſimum, quin et aurum, cum „velint, paratum: etenim circumerrantes tributum colligere, multosque „dare exiſtimare, vel habitus veneratione, aut metu ne male audire co„gantur. - - Tali impoſtura ciuitatem repletam eſſe vniuerſam, et ma„xime ſub Diogenis, Antiſthenis et Cratetis titulo, nec non canum prae„textu: Ceterum quod natura optimum eſt in canibus, eos non imitari, „ſed guloſitate, latratu, rapina, venereis, adulationibus dantium, men„ſarum denique frequentatione, his perquam diligenter elaborare. - - „Nonnullos et hoſpitum ſuorum adulterantes vxores abducere, Ilienſis il„lius iuuenis inſtar, tanquam et ipſae philoſophaturae eſſent: quae vero in „conuiuiis agant, quemadmodum inebrientur, longum fore recenſere, et „haec facere, dum ipſi ebrietatem, adulteria, luxuriam, et auaritiam re„prehendunt. Ipſos vehementia irae leuiſſimarumque rerum perturba„tione, nec non indignandi facilitate etiam nuper genitos infantulos ſu„perare: non paruum igitur riſum ſpectatoribus mouere, cum quouis „etiam fortuito caſu adeo illis ira ebulliat: colore autem liuidos videri, „impudens aliquid et abominabile prae ſe ferentes &c.„ Plura eiusmodi et hoc loco, et alibi paſſim de Cynicis queritur Lucianus. Qui licet ad ridendos omnes philoſophos ſtudium fere omne ſuum contuliſſe videatur, tantum tamen abeſt, vt veros Cynicos contemſerit, riſeritque, vt potius in *Cynico*, inſtituti huius alumnum verum atque genuinum egregie depingat dilaudetque, et Demonactem Cynicum magnis laudibus extollat. Quod ſi nobis liceret eſſe prolixis, facili labore complura veterum colligi loca poſſent [d], quibus vita peſſima Cynicorum iſtis temporibus depingitur, hominesque hos, qui Antiſthenis ſe Diogenisque vel Cratetis exemplum ſequi, vel Herculis magis veſtigiis inſiſtere [e] et electos pra-cticos ſe eſſe iactabant [f], magnamque in rebus fere omnibus ἀδιαφορίαν affectabant, poſthabito omni virtutis et honeſtatis cultu, guloſitate, impudentia, ventris ſtudio, latratu maledicentiſſimo, et acerbiſſimis inuectiuis bonorum omnium odia et indignationem, populi vero ex veſtitu et profeſſione neſcio quam morum ſanctitatem colligentis plauſum meruiſſe, multis exemplis conficitur. Tanta vero maledicentiae impudentiſſima fuit audacia, vt ne principibus quidem viris, immo ipſis imperatoribus

d) Vid. ATHENAEVS Deipnoſ. p. 156. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. CXLVI. p. 149. Acta philoſ. Vol. II p. 914. vbi Cynulcum Athenaei non nomen proprium philoſophi, ſed commune mali Cynici nomen eſſe ingenioſa coniectura traditur. Alias imagines Pſeudo-Cynicorum vide apud IVLIANVM Orat. VII. EPICTET. diſſ. 22. L. III. p. 299. aliosque, et eccleſiaſticos, IVSTINVM, TATIANVM, AVGVSTINVM.

e) IVLIAN. Orat. VI. p. 187. LVCIAN. in Demonacte T. I. p. m. 581. vit. auct. T. III. p. 107. EVSEB. praep. eu. L. XV. c. 3. et quae T. I. L. III. c. 8. de Cynicis diſſeruimus.

f) Oenomaus apud IVLIANVM l. c.

Digitized by Google

bus parcerent, quod ſuo malo feciſſe Diogenem poſtea narrabimus, et in Peregrino notat LVCIANVS [g], monens, *inſolentiſſimae linguae hominem in ipſum imperatorem audaciſſimis conuiciis debacchatum fuiſſe, quae cum ille neglexiſſet, neque ſupplicio afficere dignatus eſſet eos, qui rationem conuiciis impetendi alios artem ſibi peculiarem feciſſent, tantam dicendi licentiam non mediocrem Peregrino gloriam comparaſſe, donec is qui reipublicae procurationem obibat, eiectum eum ablegaſſet, cum praeter modum hac libertate abuteretur, dicentem, vrbi nihil opus eſſe tali philoſopho.* Iudicari ex his facile poteſt, auctoritatem, qua veteres Cynici inter omnes pollebant, horum hominum malis et deteſtandis moribus prorſus concidiſſe. Et vitae quidem durioris ſpecie, et victu atque amictu ab aliis ſe diſtinguebant, voluptatesque pedibus ſe calcare ſimulabant. Tunica vtebantur duplici ſiue abolla [h], immo ferarum pellibus tecti quidam incedebant, qualem depingit LVCIANVS [i], mendicorum affectabant ſupellectilem, nempe vt AVSONIVS [k] habet:

Pera, polenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici.

Barbam etiam alebant, vt maiorem inde venerationem caperent [l]. Vita tamen nequiſſima propudioſum hominum genus et boni cuiuslibet indignationi, et plebis expoſuit opprobrio, quae ignominia, immo verberibus nonnunquam ob linguae impudentiam eos male habebat [m], petulantesque adoleſcentes lapidibus impetebant. Tamque contemta tandem virtus Cynica reddita eſt, vt ſcortorum fieret ludibrium mulieresque publicato corpore infames illis illuderent. De quo illud PERSII [n]:

multum gaudere paratus
Si Cynico barbam petulans nonaria [o] vellat.

Non probabant haec viri graues et prudentes, qui ſeuerum inſtitutum, ſummum philoſophiae robur eſſe probe norant; aſt proſtitui philoſophiae ſanctitatem et venerabilem Cyniſmi auctoritatem peſſimorum hominum profanis et deteſtandis plane moribus indignabantur, virtutis ipſius intereſſe rati, ne pro hypocritica veſania cultus eius haberetur. Quae illis

 cauſ-

g) T IV. p. m. 283.

h) Abolla a MARTIALE, τρίβων, ſiue pallium detritum a LVCIANO Cynicis obiectum.

i) In Demonacte T. II. p. m. 572. qui falſo quoque eos ridet in Peregrino T. IV. p. 288. qui peram et pallium facere Cynicum putabant.

k) In epigramm.

l) Hinc barbati magiſtri philoſophi Stoici et Cynici dicti PERSIO Sat. IV.

Barbatum hoc crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutae.

IVVEN. Sat. XIV.

Barbatos licet admoneas mille inde magiſtros.
Conf. HORNIVS Hiſt. phil. L. VII. c. 13. p. 379. qui tamen more ſuo multa aliena admiſcet.

m) LVCIAN. in Demonacte T. II. p. 582. EPICTET. l. c. p. 308.

n) Sat. I. v. 133.

o) Nonaria, ſcortum, quod a nona hora proſtabat. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 243.

Digitized by Google

cauſſa fuit, vt veram Cynici imaginem deſcriberent, et qua ratione ſapientiae miniſter eſſe deberet, oſtenderent. In qua re valde diligentes fuere philoſophi acuti, IVLIANVS [p], MAXIMVS TYRIVS [q], DIO PRVSAEENSIS [r], LVCIANVS [s], et imprimis EPICTETVS [t], qui prolixe de vita Cynica diſſeruit, cuius haec Cynici veri imago eſt: *Primum tuis in rebus non amplius te tui ſimilem eſſe oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incuſandus Deus, non homo, appetitus plane tibi auferendus eſt, auerſatio ad ea ſola, quae noſtri arbitrii ſunt, transferenda, non te iracundum eſſe decet, non indignabundum, non inuidum, non miſericordem, puella pulchra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Cynico parietum loco eſt verecundia, haec domus illi eſt, haec ianua, hi cubicularii, hae tenebrae, neque enim debet ſuarum rerum quicquam occultare. - - Primum tuus animus tibi purgandus, et illud vitae inſtitutum, corpuſculum nihil ad te, mors nihil ad te, quocunque in exilium abieris, ibi erit ſol, ibi luna, ibi ſtellae, ſomnia, auguria, colloquia cum Deo. Vbi autem ſe ita parauerit verus Cynicus, his contentus eſſe nequit, ſed ſcire debet, ſe a Ioue legatum eſſe, vt hominibus, quae bona, quae mala ſint, nuntiet: vt, quantis in erroribus verſentur, demonſtret, vtque alio in loco bonorum malorumque naturam, quam vbi ſunt, quaerant, vbi vero ſunt, non cogitent. Reuera explorator eſt Cynicus, quaenam hominibus iucunda ſint, quae inuiſa, ſpeculatur, quae vbi accurate indagarit, vera renuntianda ſunt, nec metu oportet perculſum eſſe, vt eos, qui hoſtes non ſunt, pro hoſtibus oſtendat.* Sed reliqua quoque legenda ſunt, prolixiora, quam quae huc transſcribi poſſunt, in quibus examinandas prius vires, conſulendum Deum, parandamque patientiam, vt tanquam aſinus vapulet, formandam ad eandem virtutem familiam, praeſtandumque ſe praeconem Deorum immortalium hortatur. Multa in his eſſe a prima Cynicorum imagine deſumta, inficiandum non eſt, aſt vitam quoque aſcetarum reſpexiſſe illos, qui has Cynico virtutes imperant, vel ad miniſtrorum eccleſiae Chriſtianae officia, quae praeſcribunt ſacrae paginae, attendiſſe, dubium non eſt, nobisque alio oſtenſum loco [u]. Ab hac perfectae virtutis regula plerique, qui poſt Chriſtum natum viuebant, Cynici deuiabant, et, quod IVLIANVS Heraclio Cynico obiicit, *vagi vbique diſcurrebant, comitatui principis importuni, vrbes circumibant, optimis quibusque conuiciabantur, peſſimis adulabantur, vitamque agebant vagam et inhumanam.* Qua in re cum monachis eos non ſine calumnia

p) Orat. VI. VII.
q) Differt. XXI.
r) Orat. XIV.
s) In Cynico.
t) ARRIAN. differt. Epict. L. III. c. 22. p. m. 299. Apud quem memoriae repetendum, Cynicos a Stoicis tunica tantum diſtare, principiis fere conuenire: vt tomo primo demonſtratum.

u) Diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. II. p. 260.

lumnia comparauit Iulianus [x]. Fecit haec degenerans a virtute anteceſſorum Cynicorum vita, vt et vehementer inſtitutum Cynicum contemneretur, et honeſtos viros eius puderet, vnde mature decrementa cepit. Ad quae attuliſſe multum impudentiam caninam, qua ne principibus quidem viris ipſisque imperatoribus pepercerunt, et exilia paſſim meruerunt, Muſonii, Demetrii, Peregrini exempla probant. Certe quod ſub Antoninis Platonicae quidem, Stoicae, Peripateticae et Epicureae ſectae mentio fit, quibus publica auctoritate philoſophari conceſſum fuit, non vero Cynicae, argumento eſt, Cynicum inſtitutum iam tum euiluiſſe. Id quod tantopere SIDONII [y] aetate, qui medio ſeculo V. floruit, factum, vt de iis canat:

Excluſi prope iam Cynici vix limine reſtant.

Sane ab eo tempore vix vnus et alter in philoſophica hiſtoria occurrit [z]. Intelligemus haec omnia, ſi vitas Muſonii Babylonii, Demetrii, Oenomai, Demonactis, Creſcentis, Peregrini et Salluſtii examinauerimus, qui inter Cynicos complures, quorum fere nomina tantum nouimus, vel virtutibus vel vitiis illuſtres fuerunt.

§. II. MVSONIVS teſte PHILOSTRATO [a], Babylonius fuit, a Muſonio Tyrrheno ſiue Thuſco probe diſtinguendus; qui et patria et ſectae profeſſione, (Stoicus enim fuit, vt infra dicemus) a Cynico differt, licet eodem tempore Romae inclaruerit. Quin nec plures Muſonii, apud veteres memorati, inter ſe et cum noſtro confundendi ſunt, quod tamen viris doctis aliquoties accidit. Praeſertim Stoicum Muſonium cum Cynico confundendi occaſionem dedit, et locus, vbi vterque ſimul vixit, et tempus et fatorum quaedam ſimilitudo. Vterque enim ſub Nerone Romae vixit et exilium paſſus eſt. Collegit hinc SVIDAS [b], Muſonium Thuſcum et Babylonium vnum eundem eſſe philoſophum, id quod tamen nemo mirabitur, qui cogitauerit, multis nos negligentiae ſpeciminibus et maxime homonymorum confuſione ſaepius iam Suidam notaſſe. Qui tamen recentiores quosdam viros doctos ſeduxit, vt Muſonium Stoicum cum Cynico eundem eſſe, coniicerent. Id quod poſt GAVDENTIVM [c] πολυμαθέστατος GOTTFRIDVS OLEARIVS [d] veriſimile rationibus multis reddere docte laborauit. Summa vero earum haec eſt: Prodere nomen Muſonii, Babylonium illum non fuiſſe, eſſe enim nomen hoc ex Latio; quod vero Philoſtratus Babylonium vocat, *Muſonius Babylonius.*

x) Habet hoc cum aliis philoſophis gentilibus Iulianus commune, qui monachos maximo proſequebantur odio, vt vel ex vno EVNAPIO in Aedeſio p. 78. diſci poteſt. Valde his indignatur GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. LXXII. attamen IVSTVS LIPSIVS manud. ad philoſoph. Stoicam Cynicos comparauit cum Cappucinis L. I. diſſ. XIII. p. m. 75.

y) Carm. 2.

z) E. g. Salluſtius, de quo infra.

a) Vit. Apollon. L. IV. c. 35. p. 176.

b) In Muſonius T. II. p. 579.

c) De philoſoph. Romana c. LXXIX. p. 274 ſeq.

d) Ad l. c. Philoſtrati.

cat, non de patria, ſed de profeſſione eſſe intelligendum, idemque ſignificare, quod Chaldaeus, nempe magum vel diuinum, quae vitae et doctrinae profeſſio ei Apollonii amicitiam conciliauerit, carceremque apud Neronem meruerit. Prouocat etiam vir praeſtantiſſimus ad Suidam, qui Tyrrhenum e Volſinia dicit, filium Capitonis, et philoſophum Stoicum atque dialecticum diſcipulumque Apollonii vocat. Dialecticum autem intelligit ſenſu Platonico, quo doctrina de ſpiritibus et theurgia ad dialecticam pertinet, vnde magiae ſuſpectus factus. Vrget etiam, conuenire tempus, indolem, conditionem, maxime vero relegationem, quam paſſum eſſe Muſonium patria Tyrrhenum ipſe fateatur PHILOSTRATVS [e]. Vnde pleraque etiam cum N. TILLEMONTIO [f] ad hunc Muſonium loca referenda putat, quae de T. Muſonio Rufo apud Plinium, Tacitum, Dionem, Themiſtium, Iuſtinum, Iulianum alioſque occurrunt; licet fateatur tandem, difficile eſſe dicere, de quibusdam locorum allegatorum, vtrum ad Stoicum Muſonium, an ad Rufum Muſonium pertineant. Et haec quidem docte diſputari a viro clariſſimo, non negamus, aſſenſum tamen vt praebeamus dictis, a nobis impetrare nequimus, ſed adhaerendum putamus accuratiſſimis in homonymis diſcernendis iudicibus IO. IONSIO [g] et IO. ALBERTO FABRICIO [h], qui Stoicum Muſonium a Cynico diſtinguendum eſſe recte monuerunt. Rationes eius rei ab his viris doctis non allatae hae ſunt, quae rem extra dubitationem ponere videntur: 1. Philoſtrati teſtimonium luculentum eſt, et ſole meridiano clarius, vocatur enim iſto loco diſerte ἀνὴρ Βαβυλώνιος, homo Babylonius, quod patriam innuere nemo non videt. Quae enim doctiſſimus editor affert, Babylonium idem dici ac magum, valde contortum eſt, et verbis Philoſtrati vim affert vix tolerandam, nec demonſtrauit is, Chaldaeum et Babylonium hoc ſenſu, vt magum ſignificent, eſſe ſynonyma; de ſolo enim Chaldaei nomine verum eſt, quod cum mago in edictis imperatorum coniungatur. 2. Differre vero Muſonium vtrumque, virum optimum ſatis docere poterat ſectae profeſſio, quae diuerſa in vtroque fuit. Et Thuſcum quidem Stoicum fuiſſe, nec ipſe Olearius negat; Babylonium autem Cynicum fuiſſe et vitae eius hiſtoria probat, et EVNAPII [i] teſtimonium euincit, quod clariſſimum eſt. De Apollonii enim tempore locutus addit: Καρνεάδης δὲ ἦν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ τῶν κατὰ Κυνισμὸν οὐκ ἀφανὴς, εἴ τινα καὶ κυνισμοῦ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι, ἐν οἷς ἦν Μουσώνιος καὶ Δημήτριος καὶ Μένιππος καὶ ἕτεροί γε τινὲς πλείους. *Ea tempeſtate fuit Carneades non obſcuri inter Cynicos nominis, ſi modo haberi ratio vlla ſectae Cynicae debet, inter quos erant Muſonius, Demetrius, Menippus aliique nonnulli.* Sed et alio loco Cyniſmum Muſonii ipſe teſtatur PHILOSTRATVS [k], epiſto-

e) L. VII. c. 16.
f) In Ner. p. 502.
g) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 248.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
i) In prooem. p. 7.
k) L. IV. c. 46. p. 157.

Digitized by Google

epiſtolam adducens Apollonii ad Muſonium, quae haec eſt: *Cupio ad te venire, et ſermonum ac tecti frui communione, vt aliquo modo te adiuuem, modo ne dubites, quod Hercules quoque ab inferno Theſeum liberauerit, ſcribe quid fieri cupias, vale.* Reuocat hac epiſtola Muſonio in memoriam Apollonius exemplum Herculis: aſt hunc ſectae ſuae conditorem, huius ſe imitatores eſſe Cynici profitebantur, vt ſupra probatum. Falſum autem eſt, Muſonium propter magiam in carcerem detruſum et in exilium fuiſſe actum; docet enim nos vitae eius hiſtoria, oris potius libertatem prorſus Cynicam hanc poenam meruiſſe. Teſtem volumus ipſum, quem ducem ſequitur Olearius, SVIDAM [l], qui diſerte: *Hic ob linguae libertatem, et arguendi ſtudium, et immodicam libertatem a Nerone ſublatus eſt.* Cynicus itaque cum fuerit, a Stoico neceſſario diſtinguendus eſt. Sed et 3. Cynicum vlli muneri publico admotum eſſe, nemo dicit veterum; aſt ſplendidis praefuiſſe muneribus Stoicum infra demonſtrabimus. 4. Quin nec locus exilii vtriusque Muſonii conuenit; Cynicus enim in Graeciam miſſus eſt, ad fodiendum Iſthmum; Stoicus, teſte PHILOSTRATO [m] in Giaras, quae Cycladum vna fuit, relegatus fuit. 5 Parum vero ponderis habent, quae pro ſua opinione affert Olearius. Quod ſi enim concedimus, Muſonii nomen Latinum eſſe, inſolitum tamen non fuit barbaris hominibus, ingratum Latinorum auribus aſperumque quod in patria habuere, nomen, cum Latino vel Graeco commutare, qua ratione Malchi nomen cum Porphyrii commutatum fuiſſe appellatione ſupra diximus, vt alia exempla taceamus. Magum vero fuiſſe Muſonium non alio ex loco probat vir eruditus, niſi ex falſa interpretatione eius, ad quem prouocat, quemque diſtinctione prorſus non admittenda euertit; nihil enim alibi de magia Muſonio obiecta occurrit, quod vel leuem habeat ſpeciem, Suidas autem ipſe contradicit, qui non magiae ſuſpicionem, ſed caninam dicacitatem orisque libertatem nimiam cauſſam illi exilii extitiſſe, narrat. Prorſus vero inuſitatum et vix vllo exemplo probandum eſt, quod Philoſtrati editor putat, dialecticum idem eſſe ac Theurgum; et doctrinam quidem de Deo et ſpiritibus ad dialecticam retuliſſe Platonem certum eſt, de Platonicis autem huius temporis prius demonſtrandum. Quod ſi hoc damus, euinci tamen nunquam poteſt, in dialectica Stoicorum, quam is agnoſcit, vnquam de ſpiritibus vel arte theurgica fuiſſe praeceptum. Tantum etiam abeſt, vt has nugas curauerint Stoici, vt potius Pythagoreos Platonicosque ea de re riſerint. Suidae vero auctoritas eo minus ponderis habet, quo magis in confundendis homonymis eum frequenter fuiſſe lapſum omnibus notum eſt. Tandem nec poena ſimilis, eundem fuiſſe vtrumque Muſonium, probat, cum et locus exilii differat, et eo quoque tempore plures philoſophos idem fatum ſortitos, eandemque poenam paſſos fuiſſe conſtet. Verum ipſe tandem deſideratiſſimus OLEARIVS, Tillemon-

tium,

l) loc. cit. m) L. VII. c. 16.

Digitized by Google

tium, Philoſtrati relationem ſuſpectam facientem ex eo, quod ex Tacito et Dione pateat, Muſonium relegatum fuiſſe, non in carcerem coniectum, refutaturus cum Scaligero ſtatuendum eſſe putat, Muſonium Rufum alium eſſe a Muſonio noſtro. Quibus rationibus omnibus accurate expenſis, dubium nobis reſtat nullum, Cynicum hunc Muſonium a Stoico diſtinguendum, nec cum eo, vt cum aliis, praeſertim cum Muſonio iuniori, de quo EVNAPIVS [n] videndus, confundendum, vt accidit H. VALESIO [o] et L. KVSTERO [p].) Pauca vero de hoc Cynico Muſonio nobis conſtant, monuitque iam ſua aetate EVNAPIVS [q] *Cynicorum recentiorum*, quos ſupra nominauimus, et inter quos primum fere locum obtinuit Muſonius, *certam et exploratam actae vitae cognitionem, prodente, quod equidem conſtet, nemine, haberi non poſſe, vitae tamen locum abunde ſupplere eorum libros, tanta eruditione refertos, tantaque obſeruationum, in ſcientiis, quae mores entiumque naturam inueſtigant, copia ſcatentes, vt ex illorum animis, qui ſectari eos cupiant, ignorationem ceu caliginem quandam facile expellere valeant.* Hos vero libros cum hodie quoque deſideremus, pauca nobis ſufficere oportet, quae paſſim legimus, quaeque inter praecipuos Cynicos, fama illuſtriores Muſonium fuiſſe, confirmant. Ex adducto PHILOSTRATI loco patet, eum ſapientia proximum ab Apollonio habitum fuiſſe, qui cum fere diuinus crederetur, Muſonii famam et exiſtimationem haud exiguam fuiſſe, inde coniici poteſt. Quin alio loco [r] *maxime mortalium philoſophia excelluiſſe* ſcribit. Cynicos vero eum mores, maxime intrepida oris libertate et reprehendendi audacia, qua ne Neroni quidem pepercit, ſecutum fuiſſe, monſtriſque his debellandis Herculem imitari voluiſſe, ſupra iam diximus, iram vero et indignationem imperatoris eam ob cauſſam meruiſſe, ex Suida narrauimus. Ea enim παῤῥησίᾳ adeo crabrones irritauit Muſonius, vt in carcerem coniiceretur, inque eo in magno periculo eſſet, mortuusque eſſet, quantum ad eum, cuius iuſſu in vinculis erat, niſi valido robuſtoque corpore extitiſſet [s]. In hoc vero carcere cum Apollonio Tyaneo amicitiam iniit et literarum commercium, euius aliquot epiſtolas nobis ſeruauit PHILOSTRATVS [t]. Tandem in Graeciam in exilium miſſus eſt, vbi eum vidit Demetrius vinculis conſtrictum, et, vt apud Iſthmum foderet, adactum; qua de cauſſa cum Demetrius lamentatus eſſet, ille ligonem tenuit, et valide terrae impegit, ſublatisque in coelum oculis dixit: moerore te afficio Demetri, quod Iſthmum effodiam? quid vero paſſurus eſſes, ſi me quoque, ſicut Neronem, cithara canentem videres [u]? Quo vero fati genere obierit, incertum.

n) In Proaereſio p. 139. fuit diſcipulus Euſebii Myndii eiusque in cathedra Sophiſtarum ſucceſſor, vixitque ſub Iuliano, Valente et Valentiniano Imp. adeoque a noſtro diſtinguendus, conf. IONS. l. c. L. III. c. 7. p. 242.

o) Ad AMM. MARC. L. XXVII. p. 348.

p) Ad l. c. SVIDAE.

q) Prooem. p. 6.

r) L. V. c. 19.

s) PHILOSTRAT. l. c. p. 176.

t) c. 46. p. 187.

u) L. V. c. 19.

tum. Etſi enim SVIDAS [x] de eo dicit, ὅτι ἐπὶ Νέρωνος ἀναιρεῖται, quod interpres vertit, *a Nerone caeſus eſt:* recte tamen obſeruauit OLEARIVS, τὸ ἀναιρεθῆναι generali ſenſu ſignificare: *e medio tollere*, et ad relegatum etiam pertinere poſſe, qui ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖται, quemadmodum SVIDAS τὸν Κορνοῦτον σὺν τῷ Μουσωνίῳ ἀναιρεθέντα, *Cornutum ſimul cum Muſonio vrbe exactum et ſublatum dixit.* Virum fuiſſe magnum, geſtaque eius fuiſſe plurima et maxima, teſtatur quidem PHILOSTRATVS [y], ſed qualia fuerint, ſe praetermittere dicit. Laudat in eo iniuriarum tolerantiam et animum philoſophicum IVLIANVS [z] imperator. Orationes vero et epiſtolae eius interciderunt.

§. III Muſonio gloria inter Cynicos non par modo, ſed ſuperior fere fuit DEMETRIVS, philoſophus [a] antiquae virtutis vereque Cynicae fortitudinis, qui quam Epictetus nobis depinxit Cynici faciem viuendo exprimere tentauit. Dolendum itaque pauca et exigua eſſe, quae de magno philoſopho nobis reliquere veteres, in deſcribendis Cynicorum vitis valde incurii. Accedit, Demetrii nomen peruulgatum inter Graecos fuiſſe, multoſque philoſophos nomen illud geſſiſſe, quo factum, vt veterum narrationes non potuerint non confundi, nec via ſatis tuta pateat, Demetrios hos inter ſe accurate diſtinguendi. LAERTIVS [b] viginti enumerat, quibus addunt alios MENAGIVS [c] et VOSSIVS [d]: quinquaginta duos notant IONSIVS [e] et FABRICIVS [f]. Ex his plerique aetate quidem a Cynico Demetrio facile diſtinguuntur, cum vel eum tempore ſuperent, vel infra eius aetatem ſint, vitae quoque genere et profeſſione a philoſopho Cynico diuerſi eſſe cognoſcantur. E. g Demetrius Alexandrinus Cynicus philoſophus, Theombroti diſcipulus [g], ante C. N. viuens, quem cum noſtro confudit MENAGIVS [h], recte ab eo diſtinguitur, quia Apollonio coaeuus fuit, et ſub imperatoribus Caligula, Claudio, Nerone, Veſpaſianis et Domitiano floruit. Alium Demetrium Alexandrinum, cui Chytras cognomen fuit, Cynicumque inſtitutum ſecutus eſt, tempus etiam a noſtro diſtinguit; vixit enim teſte AMMIANO MARCELLINO [i] ſub Conſtantio, et coniurationis in imperatorem ſuſpectus tormentiſque exploratus innocentiam probauit ſuam. Aſt non aeque certum, vtrum a noſtro Demetrio diſtinguendus ſit Demetrius Cynicus, quem Sunium patriam habuiſſe, Rhodiumque ſophiſtam praeceptorem, cum Antiphilo vero medico amicitiam ſanctiſſime coluiſſe, ex LVCIANO [k] diſcimus. Cum enim ille

Demetrius Cynicus.

x) loc. citat.
y) loc. cit.
z) Epiſt. ad Themiſt. p. 262. SVIDAS l. c.
a) EVNAP. vit. Sophiſt. p. 7.
b) L. V. ſ. 84.
c) Ad h. l.
d) De hiſtor. Graec. L. III. p. 352.
e) De Scr. Hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 39. 210.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 294. IV. p. 482. VI. p. 350. X. p. 390.
g) LAERT. L. VI. ſ. 94. Dictum de eo Tomo primo, L. II. c. 8.
h) l. c. et ad L. VI. ſ. 94.
i) L. XIX. c. 12. IVLIAN. Orat. VII. VALES. ad l. c. Amm.
k) In Toxari T. I. p. m. 624.

ille Demetrius, de quo nobis ſermo in praeſenti eſt, Corinthi vixerit, Sunium vero Corinthiis paruerit, colligit inde G. OLEARIVS [l], Demetrios hos inter ſe non eſſe diſtinguendos. Aliter vero viſum MENAGIO [m], qui ſerius, ſub Vero ſcilicet, vixiſſe coniicit, quas etiam partes ſequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [n], ſui enim temporis hiſtoriam de incredibili Demetrii erga Antiphilum fide ſe narrare Lucianus ait. Opponit his Olearius, paulo ante Luciani tempora haec fieri potuiſſe. Aſt his obſtat, quod diſerte LVCIANVS [o] ſcribit: *Antiphilum etiam nunc quidem in Aegypto eſſe, Demetrium relicta amico pecunia conceſſiſſe in Indiam profectum ad Brachmanas:* ex quibus recte colligitur, Luciani tempore vtrumque vixiſſe. Addimus his, Demetrium Sunio oriundum viginti drachmarum millia a iudice ob toleratas iniurias dono accepiſſe: Aſt SENECA [p] auctore pauperrimum fuiſſe Demetrium Cynicum: nimis etiam diſtare tempora Neronis, quibus hic floruit, a Veri aetate, vt tantae ſenectutis hominem iter ad Indos ſuſcepiſſe, veriſimile fiat; niſi dicamus, Lucianum tempora ex ingenio finxiſſe, vt argumento, more ſophiſtarum, inſeruiret, quod vero nodum ſecat, non ſoluit. Meminit et alio loco Demetrii Cynici LVCIANVS [q], narrans, eum, cum Corinthi conſpexiſſet ineruditum quendam pulcherrimum librum legentem, arreptum codicem laceraviſſe, ſatius eſſe dicendo, ſemel a ſe, quam ab illo toties dilacerari. Hoc vero vtrum ad ſeniorem Demetrium Cynicum, vel ad iuniorem Sunienſem referendum ſit, dici non poteſt. Sed et PHILOSTRATVS [r] Demetrium Corinthium cum Alexandrino quodam Demetrio Fauorini familiari [s] miſcere videtur. Adeo incerta et confuſa ſatis eſt Demetrii Cynici hiſtoria! Enarrabimus tamen quae paulo certiora de eo conſtant. Et Corinthi quidem vixiſſe, Cynicae profeſſioni ſe dedentem Demetrium, ex PHILOSTRATO [t] conſtat, Romae tamen aliquandiu vixiſſe quoque, ex Apollonii hiſtoria liquet, qui eum Romae vidit, ſub Nerone. Aſt iam ſub Caligula vixiſſe Demetrium tradit GAVDENTIVS [u], ſed more ſuo, ſine teſte et ſine veriſimilitudine; quia enim ſub Tito adhuc ſuperfuit Demetrius, extremam illum ſenectutem attigiſſe neceſſe eſſet, quam tamen veteres tacent. Romae quibus fatis vſus fuerit narrat PHILOSTRATVS [x], tradens: *Demetrium ſe ipſum cum Nerone commiſiſſe, maxime poſtquam gymnaſium Nero abſoluiſſet, omnium quae Romae eſſent, plurimum admirandum, feſtumque diem ſacrificiis in eo peractis celebrauiſſet. Gymnaſium enim ingreſſum Demetrium orationem habuiſſe aduerſus eos,* qui

l) Ad PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 25. p. 164.
m) loc. cit.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 362.
o) l. c. p. m. 632.
p) De vita beata c. 18.
q) Adu. indoctum T. II. p. m. 770.
r) l. c. L. IV. c. 25. p. 165.
s) GALENVS de praecognit. IONSIVS l. c. p. 211.
t) loc. cit.
u) De philoſ. Roman. c. LXI. p. 231.
x) L. IV. c. 42. p. 182.

Digitized by Google

qui balneis vtebantur, tanquam imbelles et ſeipſos inquinantes, inaneſque eſſe iſtas impenſas oſtendiſſe. Quibus dictis, quo minus ſtatim capite plecteretur, ei profuiſſe, quod cantus ſuauitate ſe ipſum eo die ſuperaſſet Nero. *Nec tamen effugiſſe Demetrium, quo minus magnum ob ea, quae dixerat, periculum ſubiret. Tigellinum enim praefectum praetorio Neronis Roma illum expuliſſe, non ſecus ac ſi balneum verbis ſuis eſſet demolitus.* Supra tamen in Apollonii hiſtoria iam expoſuimus, vix veriſimile eſſe, Demetrium, omnis philoſophiae robur complexum, vt ipſe ait Philoſtratus, cantu cum Nerone certaſſe, vel eo tempore Cynicam παῤῥησίαν adhibuiſſe, quo plerique philoſophi ab imperatore in exilium eſſent eiecti. Roma pulſus Athenas commigrauit, *forti adeo*, vt iterum PHILOSTRATVS [y] ſcribit, *animo, vt ne eo quidem tempore, quo Nero in certaminibus indecenter ſe gerebat, e Graecia exceſſerit.* Ex quo liquet, oris iſtam, quam Cynici affectabant, libertatem ſtudioſe magnoque animo conſectatum fuiſſe Demetrium, cuius exemplum memorabile illa eſſe poſſunt, quae Neroni mortem illi minitanti reſpondiſſe ait Epictetus [z]. Apollonii vero amicitiam cum Corinthi iniiſſet, eam ſancte coluit, diſcipuloſque ad colendum hunc virum adduxit [a]. Sub Veſpaſiano iterata vice Cynicae libertatis damna ſenſit, aſt vere canem ſe demonſtrauit. Damnatus enim et in inſulam in exilium miſſus Veſpaſianum in itinere obuium habuit; ac neque aſſurgere neque ſalutare imperatorem dignatus eſt, ſed oblatrauit: Caeſar tamen ſatis habuit canem appellare [b]. Libertatem tamen ei procurauit, et commendationem poſtea apud Titum addidit Apollonius. Ille enim redeunti ab Hieroſolymarum oppugnatione, Tito Demetrium iungendum ſibi ſuaſit, vt haberet, qui ipſum, quae facienda eſſent, edoceret. In eo enim eſſe libertatem loquendi, et intrepiditatem, et veritatem, valereque cum Cynico robore [c]. Cumque Titus audito Cynici nomine turbatus eſſet, hunc dixit illi canem adſore, qui pro ipſo aduerſus alios, et contra ipſum quoque, ſi quando peccauerit, ſapienter tamen et non ſine ratione latraturus ſit. Tum vero temporis Romae erat Demetrius, ad quem Apollonius epiſtolam ſcripſit, *ſeque praefeciſſe illum Tito* monuit, *vt inſtitueret eum in moribus principem decentibus. Velle itaque vt faciat, vt illi vera dixerit, et ipſi ſit omnia, ſepoſita duntaxat iracundia* [d]. Sub Domitiano vero, cum omnes philoſophi Roma exire et Italia excedere iuberentur [e], Demetrius quoque exulare iuſſus eſt; qui tamen cum animo fortiori vteretur, Puteolos tantum ſeceſſit, vbi Apollonium cum ſociis eum conueniſſe, illique cum ex dicaſterio diſparuiſſet, ibi ſe reddidiſſe, *ſectione tertia* narrauimus, quaque ratione vtriusque animus arctiori vinculo coalu-

 erit,

y) L. V. c. 19. p. 202.
z) ARRIAN. differt. Epict. Lib. I. c. 26. p. m. 92.
a) PHILOSTRAT. L. V. c. 19. p. 202.
b) SVETON. in Veſpaſ. c. 13. DIO L. LXI.
c) PHILOSTR. L. VI. c. 30. p. 270. ſeq.
d) Ibid. c. 313. p. 211.
e) GELLIVS L. XV. c. 11.

erit, oſtendimus. Multa hac occaſione nobis narrat colloquia Demetrii et Apollonii PHILOSTRATVS [f], aſt quae in cerebro tantum ſophiſtae enata fuiſſe, nemo non videt. Adeo enim tenuia et exilia ſunt, et omni philoſophiae robore deſtituta, timiditatem quoque ſummam prodentia, quae Demetrio tribuuntur [g], vt a viro omne Cynicum robur complexo, animique ſupra modum intrepidi, qui ne imperatorum quidem ira flecti potuit, profecta fuiſſe nemo ſanus cogitare queat, et palpari poſſit, haec Philoſtratum eo tantum fini confinxiſſe, vt Apollonii fortitudinem Cynicam virtutem ſuperantem extolleret. Fuit enim Demetrius moribus vere Cynicis, auſteramque virtutem et imperterritum animum exprimentibus. Et paupertatem quidem ſummam pertuliſſe, SENECA [h] teſtis eſt αὐτόπτης, quem Demetrium familiariter nouiſſe, dubium non eſt. Ait enim plenus admiratione virtutis eius: *Demetrium virorum optimum, mecum circumfero, et relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Et alio loco [i] non minus eleganter et cum laude eius: *Ego certe aliter audio, quae dicit Demetrius noſter, cum illum vidi nudum, quanto minus, quam ſtramentis incubantem? tunc enim non praeceptor veri, ſed teſtis eſt.* Aſt habuiſſe in ſumma paupertate animum tranquillum, et praeſentibus contentum idem SENECA fatetur [k]. Qui vt philoſophum conſummatae prorſus et exactiſſimae virtutis nobis oſtendat, *hunc*, ait [l], *mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi poſſe: virum exactae, licet ipſe neget, ſapientiae, firmaeque in his, quae propoſuit, conſtantiae, eloquentiae vero eius, quae res fortiſſimas deceat, non concinnatae, nec in verba ſollicitae, ſed ingenti animo prout impetus tulit, res ſuas proſequentis. Huic non dubito quin prouidentia et talem vitam et talem dicendi facultatem dederit, ne aut exemplum ſeculo noſtro, aut conuicium deeſſet.* Similia paſſim [m] de magno viro pronuntiat, quae inſuperabile pectus, animi fortitudinem omni periculo, minisque et promiſſionibus flecti ſuperarique neſciam, ingenium excelſum, eloquentiam maſculam et Cynicae virtuti decoram, plenamque ardore et magnitudine animi, iudicii rectitudinem, voluntatisque in recto verſantis ſinceritatem laudare ſatis non poſſunt. Hanc enim ſibi regulam conſtituit Demetrius [n]: *plus prodeſſe, ſi pauca praecepta ſapientiae teneas, ſed illa in promtu tibi et in vſu ſint, quam ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum:* Hac vero virtute Cynica cum auctoritatem ſibi parauiſſet ſummam, liberrimo ore in ſcelera atque ſeculi flagitia inuectus eſt, ſaleque Cynico vitiorum ſeruos perfricuit, id quod hominum

f) L. VII. c. 11. ſeqq.

g) Hoc magis etiam apparebit, ſi philoſophiae Demetrii ſpecimina cum Philoſtrato comparentur, quae exhibet SENECA ep. 67. 91. Qq. nat. L. IV. praef. de prou. c. 4. 5. conf. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXII. p. 502.

h) De vita beat. c. 25.

i) Epiſt. 62.

k) Ep. 20.

l) De benefic. L. VII. c. 1.

m) Ibid. c. 8.

n) Ibid. c. 1. 9. 11.

Digitized by Google

minum malorum, ipſorumque etiam imperatorum, quibus more Cynico non pepercit, illi ſummum conciliauit odium, virorum vero bonorum, qui virtutis doctrinam ſeueriorem atque emendatiorem ſequebantur, tantam peperit reuerentiam, vt eum *virum magnum, etiamſi cum maximis comparetur*, appellarent, eumque putarent, quem et priſcis ſeculis opponerent, et ſui temporis perfectiſſimum exemplum, quid natura poſſit, haberent, eumque in rebus arduis conſultatorem et adiutorem ſibi eligerent. Cuius exemplum Thraſeas Paetus eſt, qui ſpiritum redditurus, Demetrium ſecum habuit, et de rebus maximis cum eo collocutus eſt. Qua de re digna eſt, quae legatur TACITI [o] relatio. Habuit diſcipulum Menippum, Lycium, inter eius temporis Cynicos, teſte EVNAPIO [p] non incelebrem, quem ab empuſae inſidiis liberaſſe Apollonium, ſupra in eius vita, nugantem audiuimus PHILOSTRATVM [q], qui haec ſomnia Cynico affinxit, quae tamen ſecta eiusmodi delirantis ingenii commenta ridere ſolita eſt. Eum vero a Menippo ſeniore, cuius *tomo primo* mentio facta eſt, diſtinguendum eſſe, tempora diuerſa docent. Et hunc quoque Menippum colloquentem inducere LVCIANVS videtur [r], tempore ſibi magis, quam ſeniorem illum, propinquum [s].

§. IV. Referri etiam inter Cynicos ſolet, a veteribus [t] pariter, et recentioribus OENOMAVS [u]. Aſt locum ei inter Cynicos deberi, negauit praeſtantiſſimus HEVMANNVS [x]. Qui has potiſſimum opinionis iſtius rationes affert: Tradere IVLIANVM [y], traduxiſſe vehementer Oenomaum Cynicam ſectam, eiusque impietatem et flagitia eleganter depinxiſſe: opponi etiam a Iuliano Oenomaum Cynicis, maxime Diogeni. SOCRATEM [z] etiam ſimili ratione illum Cynico Diogeni opponere, et philoſophi tantum appellare nomine; nec Euſebio vnquam audire Cynicum et non ſine veriſimilitudine coniici ex irriſis ab eo oraculis, quod Epicuri ſectae fuerit addictus. Dicacitatem vero Cynicam, quam ei tribuit EVSEBIVS [a], impudentiam quidem calumniandi, non vero Cyniſmi profeſſionem innuere. Non deſtitui veriſimilitudine quadam doctiſſimi nobisque amiciſſimi viri opinionem non negamus, praeſertim cum Oenomai ſcripta hodie non ſuperſint, vt certiori coniectura inde rationes hauriri queant. Sunt tamen, quae huic ſententiae non immerito obiiciuntur. Et 1. quidem SVIDAE teſtimonium, qui ex Cynicorum eum

 grege

Oenomaus.

o) Annal. L. XV. c. vlt. dolendum, hoc loco quaedam deſiderari.

p) Prooem. p. 7.

q) L. IV. c. 25. p. 167.

r) Hoc placet quoque OLEARIO ad Phil. l. c. ſeniorem tamen praefert FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 364. quem etiam apud Eunapium intelligi putat. Aſt huic obſtat, quod Muſonio et Demetrio, qui aequales Apollonio fuere, iungatur, id quod iuniori tantum conuenit.

s) Menippos plures enumerat LAERT. L. VI. p. 101. et MENAG. ad h. l.

t) SVID. in Oenomaus T. II. p. 667.

u) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365. IONS. de Script. hiſt. phil. L. III. c. 6. p. 246.

x) Act. philoſ. Vol. II. p. 901.

y) Orat. VI. p. 199. Orat. VII. p. 209. 212.

z) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23. p. 202.

a) Hiſt. eccleſ. L. V. c. 21.

grege fuiſſe dicit, non plane reſpuendum eſſe putamus, eo quod veriſimile eſt, Suidam Oenomai ſcripta vidiſſe et legiſſe, Cynicumque inde agnouiſſe: ſane cum fortius contra eum teſtimonium adduci nequeat, merito eius auctoritate hactenus ſtandum eſſe putamus. Nam quae contra eum adducuntur, firmo ſatis talo ſtare non videntur. Et 2. Cynicos quidem valde exagitaſſe Oenomaum, ex adducto a viro celeberrimo Iuliani loco manifeſtum eſt, aſt deficientibus Oenomai ſcriptis dici non poteſt, vtrum de tota Cynicorum ſecta, an de Pſeudo-Cynicis tantum ea Oenomaus intellexerit? Immo, ſi verum fatendum, poſterius probabilius nobis videtur, eo quod ex ſupra allatis Luciani, Iuliani, Epicteti, locis manifeſtum eſt, adeo turpem improbamque fuiſſe Cynicorum plerorumque vitam, vt eius viros bonos et honeſtos, licet Cyniſmo maxime fauerint, vehementer puduerit, eamque ipſi graui oratione improbauerint. Id vero cum non Cynici tantum inſtituti laudatores fecerint, ſed et ex ipſa Cynicorum ſecta viri graues et virtuti verae litantes ſuſceperint, qui intolerabile Pſeudo-Cynicorum pecus exſecrare, immo ridere etiam atque more ſuo mordere non ſunt veriti, colligi inde facile poteſt, Oenomaum potuiſſe eſſe Cynicum, licet in Pſeudo-Cynicos graui oratione inueheretur. Ita enim Demonactem quoque Cynicum feciſſe conſtat, qui Cynicum impudentem Diogenis exemplum iactantem falſe irriſit, aliumque canina dicacitate virum quendam clariſſimum allatrantem, exagitauit. Eundem vero in modum Oenomaum animatum fuiſſe, eo magis credibile eſt, quia dicacitatem Cynicam ei diſerto teſtimonio tribuit Euſebius, eaque illuſtrem maxime locum meruit, quod ne ſectae quidem ſuae hominibus vitam turpem et flagitioſam ſectantibus pepercerit. Dicacitatem enim iſtam maxime proprium Cynicae ſectae characterem ſemper fuiſſe, ex allatis hactenus luce meridiana clarius eſt. 3. Socrates vero licet Oenomaum philoſophum tantum appellet, eo tamen nomine Diogeni Cynico non opponit, ſed potius iungit, ſcribens: *ob quod oraculum Diogenes Cynicus et Oenomaus philoſophus Apollinem Pythium condemnarunt.* Philoſophi enim nomen Cynici appellationi non opponi poſſe, niſi addito ſectae nomine quilibet intelligit. Etſi vero vix ratio danda poſtulari poteſt, cur Diogenes Cynicus, Oenomaus eiusdem ſectae homo, philoſophus a Socrate vocetur, non ſine veriſimilitudine tamen coniici poteſt, ea propter placuiſſe hanc appellationem Socrati, quod Diogenes vitae magis dicacitate, Oenomaus meditationibus philoſophicis et diſſertationibus Cynicas rationes contra ſuperſtitionem excoluerint. Ita enim eo fortius videtur Socrates fuiſſe argumentatus, qui non ad Cynicum tantum dicterium, ſed ad philoſophicam etiam ſententiam prouocauit. Rationibus enim hac in re philoſophicis vſum fuiſſe Oenomaum, ex fragmentis eius conſtat, quae nobis ſeruauit Euſebius. 4. Eadem vero cauſſa quoque eſſe videtur, cur Euſebius, licet Cynicam dicacitatem Oenomao

Digitized by Google

mao tribuat, eum tamen Cynici nomine numquam appellauerit, quod ſcilicet, non tam vitae Cynicae quam rationum Cynicarum ſtudioſus fuerit. 5. Quod vero oracula riſerit Oenomaus, tantum abeſt vt eum Cynicum fuiſſe neget, vt potius affirmet. Ex adducto enim Socratis loco clarum eſt, Diogenem Cynicum eadem in haereſi fuiſſe, nec ignotum eſſe poteſt veterum doctrinarum peritis, Cynicos et Epicureos eandem in hac cauſſa tenuiſſe ſententiam, easdemque partes Peripateticos et Academicos fuiſſe ſecutos [b]. Qua de re inſignis locus EVSEBII [c] expendi meretur, quem adduxit etiam ANTONIVS van DALEN [d]. Quae tam luculenta et certa viſa ſunt FRANCISCO BALTO, contra Fontenellii hiſtoriam oraculorum diſputanti [e], vt cum omnibus quidem Peripateticis hanc opinionem tribui non poſſe contenderet, Cynicos tamen eam fouiſſe, negare nequiuerit, ideoque Oenomaum inter Cynicos referendum eſſe iudicauerit, quod oraculorum fidem negaſſet, et impoſturae ea accuſaſſet, id modo, vt aduerſarium refellat, addens: tantum abeſſe, vt Cynici philoſophi fuerint, vt omnes potius ſcientias reiecerint, ne ipſa quidem philoſophia excepta. Id quod frigidum eſſe, nec ſatis cum huius ſectae hiſtoria conuenire, eius peritos latere non poteſt, et datum a Socrate Oenomao philoſophi nomen refutat. Vnde argumentum inuertimus, et ex hac oraculorum irriſione pro Cyniſmo Oenomai rationes potius petimus, nec cauſſam videmus ſatis grauem, cur ex Cynicorum albo ſit delendus, licet Pſeudo-Cynicorum mores, ignauiam, proteruiam, dicacitatem, ſine virtute vlla canina impudentia ſe efferentem ſalſe traduxerit. De Cynica vero ſecta ſcripſiſſe teſtes ſunt IVLIANVS atque SVIDAS [f]. Quae vero, vt ea, quae de oraculorum impoſturis atque dolis reliquit, magna hiſtoriae philoſophicae veteris iactura interciderunt [g], quemadmodum ea quoque hodie deſiderantur, quae de Homeri philoſophia ſcripſit [h]. Fuit Gadarenus [i], ac ſub Hadriano floruit [k].

§. V. Illuſtrem etiam inter veros Cynicos, virtutis laude inclytos locum meruit DEMONAX, inter optimos ſuae aetatis philoſophos numerandus. Cuius vitae hiſtoriam debemus LVCIANO [l], qui cum ridere alias ſaleque ſatyrico perfricare philoſophos ſoleat, ſepoſita hoc loco ridendi et exagitandi licentia, egregiam vitae eius depinxit imaginem. Qui licet ſolus et vnus tantum hic teſtis audiendus ſit, fidem tamen omnino meretur. Nam et tempore ei proximus fuit, adeoque ex viris fide *Demonax.*

b) ORIGEN. contra Celſ. L. VII. p. m. 343.

c) Praep. euang. L. IV. c. 1.

d) De oraculis gentil. diſſ. II. p. m. 217.

e) P. II. c. 1. p. 63.

f) ll. cc. conf. HEVMANN. l. c. FABRICIVS l. c.

g) Pauca fragmenta nobis ſeruauit EVSEBIVS de praep. L. II. c. 19. L. VI. c. 6. 7. Conferri vero de hac Oenomai opinione de oraculis poſſunt SOCRATES l. c. et qui eum exſcripſit NICEPHORVS L. X. c. 36. THEODORIT. therapeut. L. VI. p. 86. L. X. p. 141. ex recentioribus ANT. van DALEN et FR. BALTVS ll. cc.

h) SVIDAS l. c. IONSIVS l. c. p. 245.

i) SVIDAS l. c.

k) SYNCELLVS p. 349. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.

l) In Demonacte T. II. p. m. 560.

fide dignis Demonactis vitae hiſtoriam diſcere potuit, et in tanta optimi philoſophi fama, vndequaque nota mentiri vel ei tribuere, de quo falſitatis facile coargui poſſet, auſus fuiſſe praeſumi non poteſt; et laudator virtutis eo magis audiendus eſt, quo magis acerbum vitiorum laruataeque virtutis in philoſophis reprehenſorem fuiſſe conſtat. Qui et ipſe *duarum rerum gratia ſe de Demonacte nonnihil in lucem edere* dicit, *vt et illius memores ſint viri ſuae aetatis praeſtantiſſimi, et iuuenes quique generoſiſſimi animum ad philoſophiam applicantes non neceſſe habeant ad vetera tantum exempla ſemet ipſos componere, ſed ex huius quoque viri vita habeant, quem ſibi pro viuendi regula imitandum proponant, quem ipſe omnium optimum ex philoſophis cognouerit.* Ad hos teſtes cum prouocet Lucianus, fides ei deneganda non eſt. Fuit autem Demonax Cyprius, haud obſcuris parentibus natus [m], quippe qui et dignitate et facultatibus eminebant. Aſt is omnibus naturae muneribus excelſior atque ſuperior, pulcherrimis et praeſtantiſſimis tantum rebus animum dignum iudicauit, eumque in finem ad philoſophiae ſtudium ſe contulit; quam animi alacritatem magnis paſſibus ad excelſa quaeuis graſſantem non Agathobulus [n] tantum et Demetrius, et imprimis Epictetus [o] calcari quaſi addito, excitarunt, ſed et naturalis inclinatio conuerſatione horum philoſophorum confirmata et aucta egregie promouit. Praecipue vero Timocratis Heracleotis, viri ſapientiſſimi et eloquentia pariter atque eruditione maxime ornati familiaritate vſus eſt. Neque vero tantum in adoleſcente valuit optimorum atque praeſtantiſſimorum virorum exemplum, quantum innatus philoſophiae amor et ſingularis, quo rapiebatur ad res praeclaras, impetus, quo a puero ſtatim permotus omnia humana bona ſibi contemnenda eſſe, generoſo prorſus pectore, ſtatuit. Neque tamen animo non praeparato ad philoſophiae acceſſit ſtudia, ſed poetarum lectioni innutritus multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri exercebat ſtudio. Philoſophiae vero vbi operam admouit, non ſummo tantum eam delibauit digito, ſed totam ex fundamentis prorſus ſuis hauſtam imbibit [p]: cumque totum ei ſe tradidiſſet, libertatem proſecutus in id maxime incubuit, vt et ipſe rectam ac ſanam inculpatamque vitam viueret, et videntibus et audientibus ſuam ipſius mentem exemplum exhiberet, veritatemque libero dicendi genere vbique profiteretur. Qua in re praeter ſcientiam vitae quoque vſum requiri edoctus, omnibus viribus ſategit, vt et animum firmum redderet, et corpus exerceret, et ad tolerantiam variis laboribus aſſuefaceret. Et vt ſumma quadam rem comprehendamus, in eo ſumma cura ſtudioque elaborauit, ne alicuius alterius egens eſſet, ſed in ſe animique ſui diuitiis veram poſſideret vitae felicitatem. Fuit autem longe ſuperior animi eius virtus et acerrimi ingenii

m) Excidit in Ven. REIMMANNI Hiſt. atheiſmi c. XXXII. p. 238. particula, *non*.

n) Agathobulum Epicureum memorat PLVTARCHVS, quod non ſuau. viu. ſec. Epicurum T. V. p. m. 89. aſt paulo ſenior videtur fuiſſe hoc Demonactis praeceptore.

o) p. 562.

p) p. 563.

genii felicitas, opinioni illi quae ſectariae philoſophiae ſtudio ad hanc animi beatitatem peruenire poſſe ſperat, adeoque ſectariam quidem philoſophiam reiiciebat, nec vnius philoſophi familiae nomen addicebat ſuum, ea vero eligebat, quibus ſe potiſſimum oblectari poſſe credebat [q]. Et Socrati quidem ſe maxime addixiſſe apparebat [r], habitu tamen vitaeque frugalitate Diogenem aemulari videbatur, Cynicumque inſtitutum eligebat, quod Diogenem ex Socratis diſcipulis omnium maxime Socraticam diſciplinam ſecutum, vitaeque integritatem et virtutis actionem expreſſiſſe videret, cum reliqui Socratici ad inanes ſpeculationes ſine fruge eſſent delapſi. Ex quibus patet, eum inter Cynicos hoc potiſſimum nomine referri, quod Cynicam virtutem ſine apparatu et faſtu demonſtrandam in ipſa vita ſibi elegiſſet. Adeo vero triſtem Cynicorum eiurabat auſteritatem ſingularem, vt nec ambitioſe adulteraret ea, quae ad victum pertinebant, admirationis popularis emerendae gratia, vel vt oculos in eum coniicerent homines, verum communi cum aliis viuendi ratione vteretur; nec tantillum quidem philoſophico faſtu intumeſceret, et cum aliis iunctam conſuetudinem exerceret, et communibus reipublicae legibus lubens pareret. Qualis cum eſſet, non potuit non Pſeudo-Cynicorum ineptos et agreſtes mores contemnere et reiicere [s]. Sed in aliis quoque Cynicorum affectatam virtutem euitauit, veram animo verbisque expreſſit. Cuius exemplum luculentum eſt euitata imperioſa et proterua Cynicorum dicacitas, quam, etſi ſumma dicendi libertate vtebatur, tantum tamen abeſt vt excoluerit, vt humanitatem potius et leporem ſummopere in eo laudet LVCIANVS [t]. Nam ne ironiam quidem Socratis probabat, ſed Attico ſermone et gratia commendabilis plenus erat in diſputationibus, nec obſcurus, et in corripiendo adeo humanus, vt eius in obiurgando ſeueritatem atque acerbitatem diſcipuli non ſubterfugerent, ſed orationis magis amabili laetitia multo modeſtiores redditi, de futuris praecipiendis optimam ſpem animo conciperent. Itaque nunquam viſus eſt vociferari, aut mira peruicacitate contendere, aut indignari, et ſi aliquis eſſet increpandus, ipſa quidem peccata reprehendebat, ceterum peccantibus benigne ignoſcebat. Exiſtimabat enim, hominis eſſe peccare, Dei vero, aut viri Diis proximi ignoſcere atque errata emendare. Ad hunc ergo modum cum vitam inſtituiſſet ſuam, et nullo vnquam auxilio in rebus vllis opus habuit, et amicis in iis, quae fas erat, vtiliſſimam praeſtans operam, et aut inſolentiores fortuna ſecunda factos ſubmonefaciens, aut animo deiectos in aduerſa cum riſu conſolans, nemini quoque unquam faceſſendis negotiis moleſtiam creans aut in ius productum accuſans, nullum vnquam hoſtem habuit, ipſe hoſtis nemini [u], et tanta omnium

q) Ita p. 585. Ariſtippum laudat, a quo laetum, quem ad vitae finem ſeruauit, animum didiciſſe videtur.

r) p. 563.

s) Exempla habes p. 581.

t) p. 564.

u) p. 565.

omnium amicitia gauiſus eſt, vt, cum aetate ſupra modum ingraueſcente conſenuiſſet, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidiſſet, in ea cibum ſumens ac dormiens, Deus illi familiae viſus ſit oſtenſus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauiſſet: tantum de eius praeſentia omnes ſibi gratulabantur [x]. Quae ἀδιαφορία Cynica, modeſta ratione vſurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo ſtudioſius is in id conniſus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a ſe ipſo poſſet petere. Cynicum vero inſtitutum eloquentiae argutae, ſententiarum et acuminis luminibus diſtinctae, ſtudio feliciter expreſſit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuerſa fere Cynica familia exoſam ſe reddebat, quamque Demonax in ipſis Pſeudo-Cynicis non ſine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congeſſit L V C I A N V S [y], quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre inſtitutum vetat, digna vero ſunt, quae apud ipſum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae ſectae profeſſionem ad emendandos hominum mores, debellanda ſcelerum monſtra, ducendosque manu quaſi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua ſe tanquam magiſtros Cynici obtrudere ſolebant, vtebatur, ſed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipſam medicinam ſibi ducerent non vtiliſſimam modo ſed et iucundiſſimam. Cum enim amicus eſſet omnibus, nec eſſet quisquam, quem non familiarem compellaſſet, qui quidem homo erat; et alacritatem animi ſemper prae ſe ferret vel maiorem vel minorem, prout obſequii ſpem ipſi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt ſuadelam labiis eius inſediſſe quilibet iudicauerit [z]. Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philoſophia vteretur, ad id potiſſimum reſpexit, in quo veram Cyniſmi rationem poſitam eſſe, acuti viri dixerunt, vt ſapientiae miniſter eſſet, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter ſe diſſidentes atque diſcordes ad priſtinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere [a]. Immo populum ſeditionibus exulceratum ſcite et vtiliter diſſerendo compeſcuit, multisque eorum perſuaſit, vt patriae modeſte et tranquille inſeruirent [b]. Qua in re ita verſatus eſt, vt amicum ſe omnibus oſtenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura eſſet potiſſima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonſtraret, illisque vtilem et officioſum ſe praeberet [c]. Quare, cum animum ſemper laetum ſeruaret, ſolum amici aut morte aut morbo diſcruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, triſtes conſolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae inſultus et iniurias ami-

x) p. 585.
z) p. 566.
y) p. 569. ſeqq.
a) p. 565.
c) p. 585.
b) p. 565. 586.

Digitized by Google

amicos muniret, animumque eum oſtenderet, qui rem omnium maximam et praeſtantiſſimam in rebus humanis, amicitiam et voluntatum coniunctionem eſſe exiſtimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae ſe ſubtraxit, ſed in eius procurationibus obeundis verſatus multorum prauis et nefariis conatibus reſtitit [e]; magno etiam atque implacabili odio ſemper aduerſus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, ſed ad oſtentationem philoſophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philoſophaſtros adhibuit, nullique ſectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidiſſet, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo ſupra modum faſtuoſe et arroganter vociferantem, dicentemque Antiſthenis et Cratetis atque Diogenis ſe eſſe aemulum; *caue*, inquit, *impudenter mentiaris*, *ſiquidem tu Hyperidae* [f] *diſcipulus exiſtis.* Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum ſuperbe et inſolenter ſe ferret, et arroganter iactaret dialecticorum ſe ſolum et vnum eſſe, repreſſit, *atqui*, dicens, *o Agathocles*, *ſi primus, non ſolus; ſi vero ſolus*, *non primus* [g]. Cumque aliquando vidiſſet duos philoſophos egregie rudes et indoctos de quaeſtione quadam ſatis ridicule diſceptantes, et alterum quidem abſurde quaerentem, alterum inepte reſpondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici*, *alter illorum hircum mulgere*, *alter autem illi cribrum ſupponere?* Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet ſint quae legantur et iucunda, breuitatis cauſſa omittimus. Facile ex his intelligi poteſt, amicos Demonactem habuiſſe plurimos, hoſtesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam iniecisset. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipſi Athenienſes, tum vniuerſa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magiſtratus muneribus fungebantur, aſſurgerent, magnumque illo, praeſente, omnes agerent ſilentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, piſtrices certatim ad ſe traherent, vnaquaeque cupiens, vt a ſe panem acceptaret: ac magnam ſibi datam eſſe felicitatem diceret, a qua panem accepiſſet. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etſi vero ita non rectum tantum atque bonum, ſed vtilem quoque et iucundum ſe praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magiſtratu enim conſtitutus, cum malorum conſilia ſubuertiſſet, non mediocre ſibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuiſſet expertus, niſi inexpugnabile pectus et familiarem ſibi virtutem populo obieciſſet. Inſurrexere enim in illum quidam, accuſantes, quod nunquam viſus ſit ſacrificans, quodque ſolus omnium nunquam ſit Eleuſiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

d) p. 566. e) p. 580. f) Celebris oratoris, ſed contaminatae vitae hiſtoriam habet PLVTARCH. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. ſeqq. vnde lux huic dicterio affulgeſit. g) p. 575. h) p. 585.

ſte amictus in concionem progreſſus, ſcite quidem atque dextre, aſperius tamen, quam ſolebat, reſpondit: Mineruae ſe non ſacrificaſſe, eo quod ſacris ab ipſo oblatis eam non egere exiſtimauerit. Myſteria vero ideo neglexiſſe, quod, ſi myſteria praua et friuola comperiſſet, apud nondum initiatos non tacuiſſet, ſed ipſos ab orgiis celebrandis auocaſſet: ſin bona, rurſus humanitate adductus, omnibus expoſuiſſet. His dictis, cum prius lapides aduerſus illum ſuſtuliſſent Athenienſes, actutum placidum erga eum animum induerunt, atque ex illo tempore maioribus habitis honoribus reuereri atque colere, poſtremum vero admiratione etiam proſequi coeperunt, licet mox in ipſo orationis prooemio aſperiori initio fuiſſet vſus [i]. Quae, quanta in viro maximo et philoſophiae ſanae auctoritas et virtutis reuerentia apud ſuperſtitioſos Athenienſes fuerit, luculenter manifeſtant, remque nobis narrant prorſus ſingularem, contemta tanta cum libertate oris animique fiducia ſacra non impunita tantum manſiſſe, ſed honorem quoque meruiſſe in ea vrbe, quae optimum Socratem propter eandem cauſſam veneno ſuſtulit, et grauiſſime in philoſophiam peccauit. Ceterum et hoc quoque inter virtutes eius tacendum non eſt, ad intricatas et captioſas quaeſtiunculas, quibus ingenium et eruditionem eo tempore complures pſeudo-philoſophi oſtentabant, acute inſtructum fuiſſe, cuius exempla aliquot iucunda exponit LVCIANVS [k], expertique ſunt philoſophi haud obſcuri nominis Herminus Peripateticus, Fauorinus Academicus, Peregrinus Cynicus aliique; qua ratione effecit, vt haud facile quiſquam in illum auderet inſurgere, eique inſultare. Veri autem candoris philoſophis cum eſſet addictiſſimus, tum viuus ſummam apud eos exiſtimationem meruit, tum ſublatus e viuis is habitus eſt, qui maximis antiquitatis exemplis iure poſſet opponi atque aequiparari. Vitam ſemper duxit coelibem, ſine dubio, vt eo melius inſtitutum, quod amplexus erat, et ἀδιαφορίαν Cynicam proſequi poſſet; qua in re cum Epictetus aliquando obiurgans ei conſuleret, vt vxore domum adducta liberis procreandis daret operam, affirmans et hoc viro philoſopho non indecorum eſſe, alterum videlicet ſui loco naturae relinquere: feſtiue illi, qui et ipſe coelebs erat, reſpondit: *Da mihi igitur vnam filiarum tuarum* [l]. Vixit annos fere centum, quem ſenectutis extremae gradum vt attingeret, effecit ſine dubio, et ſumma, cui ſtudebat, temperantia, et animus nunquam vlla aegritudine turbatus, et ab affectuum tempeſtatibus liber, quod tantopere eius ſanitatem confirmauit, vt nulli vnquam morbo implicaretur [m]. Et veriſimile quoque eſt, diutius vitam prorogaturum fuiſſe, cum in hac extrema ſenecta viribus adhuc vſus ſit ſatis firmis, niſi exeundum ſibi ex hac vita eſſe laetiſſimo animo ſtatuiſſet, eo quod haud obſcure perſentiſceret, ſe ſibi amplius auxilio eſſe non poſſe, nec ciues ſana conſilia, quae in ſeditione exorta ſuppedi-

i) p. 567. k) p. 589. l) p. 581. m) p. 585.

Digitized by Google

peditabat, admittere. Diſcedens itaque ab omnibus hilari vultu diem ſuum obiit, quali ſemper obuiam venientibus conſpectus eſt [n]. Sepulturae vero curam nullam habuit, ſic vt de ea rogatus, foetorem ſepulturae cauſſam fore, nec curare ſe, ſi laniatus a canibus vtilitatem aliquam illis allaturus ſit, diceret [o]. Quod vtrum profectum ſit a Demonacte, decori nulla ratione negligente, et annon ex Diogenis hiſtoria huc translatum, lectoris iudicio definiendum relinquimus. Sane ampliſſimo funere elatus eſt et magnifice ab Athenienſibus ſepultus, qui multo quoque tempore eius obitum luxerunt, ac ſedem illam lapideam, ſuper qua laſſus quieſcere ſolebat adorarunt, ſertis coronantes, tanquam lapidem ſacrum [p]. Circa funeris vero curationem nemo erat, qui non accurriſſet, maxime vero ex philoſophis. Illi enim ſuppoſitis feretro humeris vsque ad ſepulcrum mortuum efferebant. Vixiſſe ſub Hadriano eiusque ſucceſſoribus, ex Epicteti, Peregrini aliorumque, qui cum eo vixere, tempore colligitur, natalis vero dies, tempusque obitus ignorantur.

§. VI. Alius longe commatis Cynicus fuit CRESCENS, vt enim veri Cynici imaginem eleganter expreſſit Demonax, ita Pſeudo-Cynici mores accurate Creſcens retulit. Megalopolitanum fuiſſe, TATIANVS [q] teſtatur, quod de Arcadiae vrbe Megalopoli intelligendum, non de Romana vrbe, ex alio eius loco [r] ſatis luculenter euincitur; licet Creſcentis nomen Romanum quibusdam perſuaſerit, Megalopolin hanc magnam illam vrbem ſedem Romani imperii innuere [s]. Nomina enim Romana illis quoque haud raro data eſſe, qui in prouinciis Romanis, licet Graeco vterentur ſermone, habitabant, multis exemplis conſtat [t]. Cynicum fuiſſe S. IVSTINVS [u] teſtatur, ſed talem, qui honeſtae profeſſionis nomen turpiter pollueret, et ἀδιαφορίαν Cynicam, quam affectabat, minime eo adhiberet, vt opes et voluptates contemneret. Teſte enim TATIANO [x], qui Iuſtini diſcipulus fuit, maxime omnium inceſto puerorum amori deditus et pecuniae ſtudio addictiſſimus erat; et quamuis φιλόκομπος eſſet, quo nomine eum notat IVSTINVS [y], multaque more Cynicorum populariter de animi robore, morteque contemnenda, hisque ſimilibus iactaret [z], teſtibus tamen ſcriptoribus eccleſiaſticis [a] plenus fuit malo animo, mendaciis, et vita turpi. Vnde *guloſum*, *et mortis timidum*, *luxuriaeque et libidinum ſectatorem* vocat

Creſcens.

n) p. 586.

o) p. 585.

p) p. 587.

q) Or. adu. Graec. p. m. 157. ſeq.

r) p. 167. vbi templum Dianae Hymniae memorat, quod Megalopoli Arcadiae fuiſſe teſtatur PAVSANIAS.

s) Conf. BVDDEVS de V. R. C. gentilium philoſ. obtrectat. confirmata §. 3. Synt. diſſ. theol. p. 461.

t) Ita S. Paulus Tarſenſis Romano nomine vſus eſt.

u) Apolog. I. vel potius II. p. m. 46.

x) loc. cit.

y) l. c. Id eſt, ſtrepitus popularis et inſolentis arrogantiae ſectator, conf. E. GRABE Spicil. PP. Sec. II. p. 139. 140.

z) TATIANVS l. c.

a) EVSEB. Hiſtor. eccleſ. L. IV. c. 16. SYNCELLVS p. 351. PHOTIVS Cod. CXXV. p. 162. ex recentioribus fere omnes, qui Iuſtini vitam et acta martyrum tetigere, alibi nominandi

Digitized by Google

cat Hieronymvs [b]. Quam animi malitiam in calumniis et obtrectationibus, quas contra Chriſtianam religionem euomuit, luculenter probauit, et Ivstino conquerente [c], Chriſtianos atheos eſſe, prorſusque ſine Deo atque impios aſſeuerauit, in gratiam et libidinem eorum, qui ſeducti ſunt, id faciens. Quem cum tanquam voluptuoſum et impoſtorem Iuſtinus redargueret, oſtenderetque nec lectam ei Chriſtianam profeſſionem, et inita cum homine profana diſputatione eum in ruborem daret, ac coram omnibus confunderet, adeo efferbuit ira rabidi canis animus, vt quod Iuſtinus praeuiderat et praedixerat, eum quod Chriſtianus eſſet atque atheus, apud magiſtratus deferret, qua accuſatione effectum, vt Chriſtiani nominis gloriam ſanguinis effuſione atque martyrio Iuſtinus capite plexus, coronauerit, deteſtabili vero Pſeudo-Cynici nomini aeternae infamiae notam attraxerit [d].

Peregrinus.

§. VII. Celebris quoque circa haec tempora inter Cynicos fama fuit PEREGRINI ſiue Protei, cuius vitam ita nobis deſcriptam reliquit Lvcianvs [e], vt facile intelligi queat, huius potiſſimum viri non tam vita quam morte illuſtris hiſtoriam illum ideo elegiſſe, vt haberet, quibus philoſophis ſi non omnibus, certe Cynicis grauem dicam ſcriberet, et imprimis Cynicos more ſuo falſe rideret. Ita enim depingit Peregrinum, vt eum vitae non minus turpitudine, faſtu, moribusque iis, quos in Pſeudo-Cynicis ſani omnes damnabant, contemnendum, quam inſolito mortis genere famoſum fuiſſe oſtenderet. Aſt multa in hac narratione ſcenae, quam inſtruendam ſibi ſumſerat, ornandae cauſa, illum confinxiſſe, et retuliſſe haud pauca, de quibus merito dubitari poteſt, ſcriptorum aliorum Peregrino aequalium teſtimonia, quae Peregrinum tam malae notae hominem non fuiſſe innuunt, ſatis euincunt. Audiendus itaque Lucianus quidem eſt, ſed examinandus et cum reliquis teſtibus conferendus, vt aliquo modo, quid in Peregrini hiſtoria veriſimile, quid non, appareat. Fuit Peregrinus Parianus ex Ponto [f], qui Protei nomen cum profeſſione Cynica ſuſcepit: qui vbi firmata iam aetate in virum adoleſcere incepiſſet, multis in Armenia vitiatis mulierculis verbera haud ſemel accepit plurima: denique per tectum exiliens et elapſus turpiſſima et obſcoena fuga ſalutem quaeſiuit. Incolumitatem etiam, cum formoſum puerum per vim conſtupraſſet, pecunia redemit. Addit et hoc Lucianus: Peregrinum parentem ſenem praefocauiſſe, nequaquam ſuſtinentem

b) Cat. Script. eccleſ. c. 23.

c) loc. cit.

d) *Menaeum Graecorum ad Cal. Iun.* apud Petr. Halloix. vit. illuſtr. eccl. orient. ſcript. Sec. II. p. 862. vbi notandum, Creſcentem tantum dici philoſophum, etſi Cynicus erat, vt ſupra Oenomaum a Socrate philoſophum dictum eſſe notauimus. Etſi vero pleraque de Creſcente ſolius Iuſtini et Tatiani auctoritate nituntur, fidem tamen iis facit et ſancti martyris integritas, et in apologia ad imperatorem eius facta mentio, vbi mendacio locus non erat. Conf. Vales. ad Evsebii Hiſt. eccl. L. IV. c. 16. et Cynicorum eius temporis mores peruulgati. Stoicum vero Creſcentem perperam nominat Gavdent. de philoſ. Romanorum c. CXI. p. 18.

e) De morte Peregrini T. IV. p. m. 268.

f) Ibid. p. 274. Athenagor. legat. pro Chriſtianis c. 23.

tem eum iam vltra ſexaginta annos iam ſeneſcentem. Poſtea vero quam tanti ſceleris fama diuulgata eſſet, arreptaque fuga ſe ipſum condemnaſſet, incertis ſedibus vagantem oberraſſe, terram terra commutando. Ea in peregrinatione admirabilem illam Chriſtianorum ſapientiam perdidiciſſe, in Palaeſtina cum ſacerdotibus et ſcribis eorum conuerſatum. Ac ſane non multo in tempore pueros omnes illos prae ſe eſſe oſtendiſſe, prophetam ac ſacrificiorum principem, et ſynagogae ſocium, verbo omnia exiſtentem. Praeterea librorum nonnullos expoſuiſſe, nonnullos vero ſua quoque induſtria conſcripſiſſe. Inde quaſi eum Deum illos habuiſſe, et eo legislatore vſos fuiſſe et praefectum declarauiſſe: magnumque eos etiamnum colere reuerenter hominem, qui in Palaeſtina crucifixus eſt, quod nouum cultus et theologiae genus introduxerit. Haec Lucianus, quae, antequam in Peregrini hiſtoria progredimur, ſine animaduerſione et cenſura dimittere non poſſumus. Et primo quidem intolerabile prorſus eſt, quod tradit, Chriſtianos Peregrinum pro Deo habuiſſe, et legislatoria inſtructum poteſtate praefectum ſibi feciſſe. Adeone vero inſaniuiſſe videri queat Lucianus eo tempore, quo contra πολυθεότητα tot apologiis ſcripſerant Chriſtiani doctores, vt hominem Chriſtianos vagabundum, et infando facinore per omnes terras infamem Deum ſibi et legislatorem conſtituiſſe, ſcribere auſus ſit, cuius contrarium pueris quoque notum eſſe poterat. Fatemur tantam impudentiam alienam nobis videri a Luciano maligni quidem animi, ſed callidi et ad res ſuas attenti ſcriptore, et non recte aſſecutos eſſe interpretes ſenſum verborum Luciani, quae hic Graece damus: *Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐδηγοῦντο, καὶ νομοθέτῃ ἐχρῶντο, καὶ προςάτην ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιςίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον.* Facile animaduerſurum eſſe putamus cautum et attentum lectorem, falſo retuliſſe interpretes ea ad Proteum, quae ad Ieſum Chriſtum ex Luciani mente referenda ſunt, nempe ad magnum illum hominem in Palaeſtina crucifixum, cum ambigua pronominis *αὐτὸν* relatione deciperentur. Niſi enim nos omnia fallunt, hoc dicere vult Lucianus: Proteum ad Chriſtianorum ſacra progreſſum non ſacros tantum eorum libros enarrauiſſe, ſed et propria de rebus Chriſtianorum commentaria conſcripſiſſe, egiſſeque in illis de eo viro, quem Deum Chriſtiani declarant, et cuius legibus et inſtitutis parent [g], quemque ſibi ducem elegerunt. Hunc eſſe magnum illum virum, quem adhuc colunt, qui palo ideo affixus ſit in Palaeſtina, quod nouam cultus diuini rationem et philoſophiam (id enim *τελετὰς* velle ex iis, quae alio loco diximus, notum eſt) introduxiſſet. Ita quidem melius cohaerere verba Luciani nemo non videt. Aſt ne ſic quidem a magno impudentiae et mendacii crimine,

g) Pertinere haec ad Chriſtum ex p. 277. manifeſtum eſſe putamus. Vbi eum Sophiſtam crucifixum vocat.

Digitized by Google

ne, ſaltem a pudendae ignorantiae opprobrio liberari ſatis Lucianus poteſt. Nam qui vel primis labris Chriſtianae ciuitatis hiſtoriam deguſtarunt, ſatis norunt, inter Chriſtianos prophetarum, thyſiarcharum, et ſcribarum nomina non fuiſſe recepta, ſed Iudaicae genti fuiſſe propria. Quod in eam cogitationem deduxit quosdam, vt non ad Chriſtianos, ſed ad Iudaeos tranſiiſſe Peregrinum, Lucianum autem, more inter gentiles non inſolito, Iudaeos cum Chriſtianis confudiſſe coniicerent. Neque vero, licet haec ſupponamus, (quae tamen diſerte ſatis ad Chriſtum crucifixum relata vix conſtare cum verborum ſerie poſſunt) cauſſam Luciani ea magnopere iuuant, aut mendacii vel ignorantiae non excuſandae notam auferunt. Vixit enim Peregrinus poſt Veſpaſianorum tempora. Aſt deleta Iudaeorum vrbe et incenſo templo nec legi peculiaris auctoritas, nec ſacrificium vllum, nec pontifex, nec propheta inter Iudaeos fuit. Quin nec hoc inter Iudaeos et Chriſtianos receptum, vt homini proſelyto et ex vaga vita ad eorum ſocietatem tranſeunti vel ſummi ſacerdotis vel epiſcopi munus fuerit datum, quod conferre nonniſi poſt diuturnam vitae explorationem licebat [h]. Dubium itaque non eſt, Lucianum, quem Chriſtianos tanquam impoſtores, Apollonii vel Alexandri ſectatoribus ſimiles habuiſſe ex aliis quoque locis conſtat [i], confuſis inter ſe Iudaeorum et Chriſtianorum ſacris, cum eiusdem generis, quo Pythagorei fecerant, cultum nouum et myſteria Ieſum introduxiſſe crederet, more ſuo non ſine bile et amaritudine Chriſtianis labem affricare voluiſſe fingendo, quod ipſe de Chriſtianis ſuſpicabatur, homines hos ἰδιώτας et ſimplices a Peregrino deceptos locum ei inter ſacri muneris antiſtites feciſſe eumque martyrii affectandi occaſionem ita fuiſſe nactum. Quod quam prorſus ab omni veriſimilitudine abhorreat, quamque ſuſpectam Luciani fidem faciat, quemuis vel mediocriter attentum manibus palpare poſſe putamus. Et coniicit quidem Cl. CLERICVS [k], Peregrinum Chriſtianae fidei nomen daturum inter catechumenos forte receptum fuiſſe, mature vero animi propoſitum mutaſſe, hincque fabulam Luciani enatam. Aſt cum omnia inter ſe miſceat, et diſerte tradat Lucianus, ſcripſiſſe libros Chriſtianos Peregrinum, quorum ne leuiſſimum quidem veſtigium inter libros apocryphos ab haereticis maliſque hominibus ſuppoſitos occurrit, rectius rem omnem negari putamus, cunctaque partim ex incerto rumore, partim ex maleuolo Luciani calamo profluxiſſe credimus. Miramur itaque merito magnum PEARSONIVM [l], vt hypotheſi inſeruiret, Peregrinum ad Ignatii imitationem, antequam igni ſe traderet, epiſtolas ad diuerſas ciuitates dediſſe, et viros quosdam legatos miſiſſe, haecque probare, quod epiſtolae Ignatii iam Sec. II. genuinae habitae fuerint, in eam opinionem deſcendiſſe, Peregrinum Chriſtianam religionem

h) Conf. LAMPRID. in Alex. Seu. c. 45. ORIG. contra Celſ. L. III. p. 140. conf. CLERIC. Hiſt. eccleſ. Sec. II. p. 696.

i) p. 277.

k) loc. citat.

l) Vindic. Ignat. P. I. c. I. p. 41

nem ſub Hadriano profeſſum eſſe, et non mediocrem inter Chriſtianos auctoritatem ſibi comparauiſſe, inde in vincula coniectum factum eſſe confeſſorem nobilem, et ad eum ſubleuandum quamplurimos, etiam τὸς ἐν τέλει, presbyteros epiſcoposque vndique conuolaſſe: martyriumque ſubire maxime voluiſſe, proconſulem vero Syriae, cum intelligeret, quod mori cuperet, vt inde famam poſteris relinqueret, eum poenae ſubduxiſſe et carcere liberauiſſe: et quidem poſtea glorioſum hunc confeſſorem ex eccleſia eiectum et a philoſophis receptum eſſe, tandemque mori quidem tanquam philoſophum, famam autem eodem modo acquirere voluiſſe, quo Ignatium, cuius res noſſet, acquiſiuiſſe putauerit. Dici haec ſine omni veriſimilitudine, et, concidente vnius Luciani fide ſublesta, concidere omnia, quilibet videt praeiudicio non occupatus. Cui enim perſuadebitur, Peregrinum Cynico habitu ad Chriſtianos digreſſum tanto mox applauſu exceptum eſſe; tamque glorioſum ſubito factum eſſe confeſſorem, vt presbyteri et epiſcopi eum inuiſerent? quis tam illuſtrem confeſſorem ob leuem culpam ex eccleſia eiectum et ſanctae fidei mox apoſtatam factum eſſe credat? Quod ſi tantam famam fidei Chriſtianae confeſſione conſecutus eſt Peregrinus, cur tacent rem ſcriptores eccleſiaſtici? cur non hominis ad tantam inter Chriſtianos auctoritatem euecti conſeruata eſt memoria? cur non acriter notata apoſtaſia? quod in aliis factum eſſe nouimus. Tacemus male cohaerente haec omnia niti Luciani narratione, nec habere eam teſtem alium, adeoque ſuſpecti ſcriptoris malum in Chriſtianos animum aperte prodentis fide ſtari non poſſe. Falſum autem eſt, quod ſupponit, non probat vir eruditiſſimus, Peregrinum imitatum fuiſſe Ignatium. Aliud enim vitae exemplum, Herculis nimirum, quem Cynici parentem ducemque ſibi vindicabant, eum ſibi conſtituiſſe, ne Lucianus quidem negat, et ipſe Pearſonius largitur. Neque magis certum eſt, quod addit: nunquam alii philoſopho in mentem veniſſe, moriturus vt epiſtolas ad ciuitates mitteret. Aliud enim nos docent Apollonii epiſtolae ad ciuitates paſſim miſſae, quas ſeruauit Philoſtratus. Cuius viri cum tunc recens adhuc eſſet memoria et fama maxima, cur non Apollonii magis exemplum inter gentiles celebratiſſimum, quam obſcurum iisque ignotum Ignatii morem fuiſſe imitatum credemus? Non inuiti igitur in eam deſcendimus opinionem, totam de Peregrini Chriſtianiſmo fabulam ex hiſtoria ſacra et philoſophica eiiciendam eſſe; nec magis verum eſſe, quod Lucianus addit: Chriſtianos omnem impendiſſe operam et mouiſſe omnia, vt eum furtim carcere eriperent [m]: cumque hunc conatum eſſe fruſtraneum viderent, omnia captiuo cum magna fide et obſequio praeſtitiſſe, viduasque anus et puerulos orbos ei mini-

m) Et hoc falſum, Chriſtianos ſuos furtim eripere ex carcere tentare ſolitos. Ipſe enim Lucianus paulo ante dixerat, ſponte multos occidendos ſe offerre, et Peregrinum martyrii gloriam affectaſſe. Cur itaque furtim eum eriperent?

niſtraſſe, et ſomnum cum eo cepiſſe, omnis vero generis coenam intuliſſe variam [n], ac ſacros ſermones cum eo habuiſſe, nouumque eum Socratem [o] vocauiſſe. Quin etiam in Aſia pleraſque vrbes fuiſſe, a quibus venerint quidam laturi auxilium, Chriſtianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi et virum conſolaturi [p]. Eſſe enim hunc Chriſtianorum morem, vt ſi quis praeſtigiator aut alioquin homo promtus et verſutus ad eos veniat, breui opulentus efficiatur, quippe qui hominum idiotarum ſimplicitate callide queat abuti. Peregrinum autem a Syriae praeſide, philoſophiae non mediocriter dedito liberum dimiſſum eſſe, eo quod arrogantiam, qua mortem oppetere ſtatuiſſet, et per hoc gloriam ad poſteros transmittere cogitaret, ſubolfeciſſet. Digna haec omnia ſunt nugatoris calamo, et tam miſere cohaerent, vt veterum rerum Chriſtianarum prorſus imperitum eſſe oporteat, cui maledicentiſſima in ſacram Chriſti ciuitatem ipſumque Dei filium narratio vel micam veriſimilitudinis habere videri queat [q].

Peregrini vita philoſophica et mors.

§. VIII. Dimiſſus ex carcere Peregrinus, ſi Luciani narrationem ſequimur, in patriam rediit, comperit autem paternae caedis memoriam nondum ita exoleuiſſe apud omnes, vt non accuſationem eius quidam meditarentur. Cum itaque paternas facultates fere omnes peregrinationibus exhauſiſſet, atque populus Parianus accuſationem in eum intentaret, aſſumto Cynici habitu, pallio et pera atque baculo ſubſtantiam a patre relictam ſe publicam dimittere velle edixit, hacque ratione effecit, vt ab egenis et inopibus pro vero philoſopho, Cratetis et Diogenis aemulo haberetur, inimici autem quieſcerent, ne, ſi paternae caedis refricarent memoriam, lapidibus obruerentur. Viatico itaque Chriſtianorum nixus nouam ſuſcepit peregrinationem, et vbique ſatis abundanter alebatur. Ita quidem pro comperto affirmat Lucianus [r], exigua tamen veriſimilitudine, cum exemplum afferri nequeat, ex Chriſtianis aliquem ad Cynicam ſectam ſalua fidei profeſſione, et aſſumto tamen habitu Cynico tranſiiſſe, licet Cynicos fidem Chriſtianam amplexos fuiſſe, negari non debeat. Tandem admiſſo aliquo flagitio, nempe, vt Lucianus opinatur, quod aliquid ex interdictis comediſſet, a Chriſtianis amplius non receptus eſt. Vbi mire iterum omnia miſcet Lucianus, et Iudaeos, vt videtur, cum Chriſtianis confundit. Niſi dicamus Peregrinum, aliquandiu inter Chri-

n) Et hoc mendacium eſſe, captiuitatis ſeueritas, qua Chriſtianos premebant gentiles, probat.

o) Quaſi Socrates ex ſanctis Chriſtianorum fuiſſet. Scilicet talis habebatur inter gentiles Socrates, hinc ad Chriſtianos concludebat Lucianus, rerum ad eos pertinentium ignariſſimus.

p) Imprudenter hic Chriſtianorum veterum laudes decantare Lucianum recte notat Hvetivs demonſtr. euang. Prop. VII. §. 20. pag. 41.

q) Deeſſe hic aliquid calumniarum, a Chriſtianis ſublatarum, coniicit Tanaqvil Faber in not. ad Luc. c. 2. quam coniecturam non reiiciunt Clericvs l. c. et Cel. Bvddevs diſſ. de verit. R. C. gentil. phil. obtrectationibus confirmata §. 6. Synt. diſſ. theol. p. 477. eo quod totus dialogus in quibusdam Codd. omiſſus ſit. De quo lectoris eſto iudicium.

r) p. 276.

Chriſtianos verſantem, ob malam turpemque vitam et praecipue idolothytorum eſum e coetu Chriſtiano eiectum eſſe, quod veriſimile iudicarunt Io. Clericvs [s] et Io. Alb. Fabricivs [t]: quanquam tutiſſimum videtur, ſoli Luciano, teſti ſuſpecto et nullius, hac quidem in re, fidei, non credere, fidei Chriſtianae profeſſionem Peregrino tribuenti. Excluſus a Chriſtianorum conſortio Peregrinus, cum magna rerum inopia et difficultate premeretur, paternas opes a ciuitate repetiturus, iuſſu imperatoris datis literis eas repoſcit. Aſt ciues miſſa legatione docebant, vi non compulſum ſua fuiſſe dilargitum; quare ſtare rebus ſemel ab ſe conſtitutis iuſſus eſt [u]. Poſt id tertiam in Aegyptum peregrinationem inſtituit, ad Agathobulum iter faciens, vt ſe exercitationi philoſophicae daret, admirationem magis meriturae. Tendens itaque capitis dimidium, ac vultum limo oblinens, in magna circumſtantis populi corona virilia tractauit, vt impudentiam et ἀδιαφορίαν Cynicam demonſtraret, verberabat etiam et verberabatur ferula circa nates, et aliis quoque iuuenilibus ineptiis mira praeſtare tentabat. In qua Luciani narratione merito iterum veriſimilitudinem deſideramus, cum ſubolfacere quilibet Cynicae hiſtoriae non ignarus poſſit, haec ideo commentum fuiſſe Lucianum, quod fabellas de indifferentia Cynicorum circa res naturales ſupra detectas pro veris haberet; probabile autem non ſit, eiusmodi turpitudine admirandorum operum famam Peregrinum in Aegypto fuiſſe conſecutum. Ex Aegypto in Italiam ſoluit, egreſſusque naui ſtatim Cynica inſolentia omnes homines allatrauit, maxime imperatorem, quem natura nouerat placidiſſimum et manſuetiſſimum, nec vlli Cynicorum ob conuiciandi artem poenam irrogantem. Id quod magnam Cynicae virtutis gloriam Peregrino comparabat [x]. Tandem a praetore vrbis exire iuſſus eſt, quod tali philoſopho vrbi opus non eſſe iudicaret. Exactus vrbe cum Muſonio ac Dione et Epicteto conſuetudinem habuit, cumque aliis, quotquot pari fato mulctatos eſſe nouerat. Nodos hic quoque in narratione ſua nectit Lucianus, facilius ſecandos, quam ſoluendos. Imperatorem enim, quem natura placidiſſimum fuiſſe, et tamen philoſophos vrbe eieciſſe dicit, non nominat, ſed patientiam tantum eius in Cynicorum dicacitate perferenda laudat. Veſpaſianum autem fuiſſe, non immerito colligimus ex exilio, Xiphilino et Zonara teſtibus, philoſophis indicto. Hunc enim imperatorem proteruiam Cynicorum contemſiſſe, ſupra Demetrii exemplo, Dionisque et Suetonii teſtimonio probauimus. Aſt his obſtat, tum quod Muſonius eo quidem tempore ex vrbe relegatus haud eſt, tum quod Epictetum ſub Domitiano tantum in exilium ire iuſſum eſſe, Svetonivs [y] aſſerit, Dio autem Chryſoſtomus ſub eodem imperatore ſpontaneo conſilio in exilium abierit, vt in *ſequenti ſectione* probabitur. Aſt Domitianum natura placidiſſimum et manſuetiſſimum fuiſſe, cui quae-

 ſo,

s) l. c. p. 701.
t) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
u) p. 281.
x) p. 282.
y) In Domitiano c. 10.

ſo, hiſtoriae Romanae mediocriter perito perſuadebitur? Accedit his noua difficultas. Epictetus enim vrbe eiectus Nicopolin ſeceſſit, Dio in Thraciam ignotus profugit. Qua itaque ratione cum Epicteto, et Dione conuerſari potuit Peregrinus vrbe ſubmotus? Cumque praeſtantiſſimi hi Stoici virtutem veram et ſeueram maxime coluerint, pſeudo-Cynicorum vero moribus eſſent infenſiſſimi, quis credet, cum Peregrino [a], impudentiſſimae vitae Cynico, eos familiariter vixiſſe? Fatemur itaque, in hac quoque hiſtoriae Peregrini parte valde nutare Luciani fidem, nobisque ſuſpicionem enaſci, condidiſſe eum hanc fabulam, non vt lectorem accurata rei expoſitione erudiret, ſed vt iucunda aliqua narratione eum recrearet, et Cynicos ſimul pungeret: qua ratione ſophiſtas ſaepius, neglectis veris temporum circumſtantiis, hiſtorias ſuas inſtruxiſſe, ſicque philoſophicam hiſtoriam multis fabulis contaminaſſe, multis hactenus exemplis demonſtrauimus. Tandem regreſſus in Graeciam Peregrinus modo dictis probroſis Elienſes impetebat, modo Graecos, vt aduerſus Romanos arma ſumerent, ſollicitabat, modo viros bene meritos laceſſebat, quod mortem illi aliquando attraxiſſet, niſi ad Iouis ſtatuam in Olympicis confugiſſet [a]. Quam infamiam cum in ſequentibus ludis oratione in laudem eius, quem vituperauerat, recitata emendare vellet, certatim ab omnibus contemtus eſt, cum exoleta eſſent omnia, quae excogitabat. Vt itaque famae ſuae conſuleret et admirationem, cui inſanum in modum inhiabat, ſibi pararet, priſtinas martyrii glorioſi cogitationes repetens, in publica Graecorum panegyri ſe flammis comburendi conſilium cepit, vt in hac quoque re Herculem, Cynicorum parentem, imitaretur. Sperabat enim, hoc ſibi glorioſum fore, ſacro in loco comburi, vbi ne ſepelire quidem alios morientes per religionem licebat [b]. Sparſis itaque de conſilii ſui ratione rumoribus, cum ingens eſſet hominum frequentia, conſtructo pyro et foſſa, varia fuit ſpectantium ſententia, maiorque erat multitudo Proteum accuſantium, quam eius incepta laudantium, donec magna hominum frequentia deductus habitis de vitae ſuae periculis et exantlatis pro philoſophia laboribus, auream ſe aureae vitae imponere coronam velle, dixit, Herculeumque vitae finem facturum promiſit, vt oſtenderet, qua ratione et mentis conſtantia mortis acerbitas reſpuenda ſit. Ad quae dicta qui molliori erant animo, lachrymabundi, ſeruaret ſe Graeciae, inclamabant, cordatiores ad perficienda cogitata excitabant. Cum itaque videret, non euenire, quae ſperauerat, nempe fore, vt inuitus et nolens, illis reſiſtentibus, in vita ſeruaretur, vehementer expalluit, et ſubtrepidauit etiam, admirantium tamen ſpectaculo elatus, finitis Olympicis certaminibus, noctem demum poſtremum tempus ei rei deſtinauit, quando ſe ipſum eſſet concrematurus [c]. Quae cum

a) Demonactis etiam Peregrinum vſum eſſe conuerſatione, ex Demonacte T. II. p. m. 573. patet.

a) Narrat rem prolixe p. 283.

b) p. 286. vbi longa diſſertatione de amentia huius conſilii Lucianus diſſerit.

c) p. 297.

cum media apparuiſſet, ſurgente luna Cynicis ille ſtipatus prodiit, face cūm reliquis armatus. Cumque rogum omnes ſimul accenderent, depoſitis ille pera ac pallio ac baculo in ſordido amiculo adſtitit, thureque in ignem coniecto, invocatisque paternis et maternis daemonibus actutum in ignem inſiluit, nec amplius, a flamma quae multa erat, circumfuſus apparuit; Cynici autem rogum circumſtantes nullas profundebant lachrymas, ſilentio tamen perturbati animi haud obſcura ſigna edebant. Addit his fabulae incruſtator, quem vidiſſe tragoediam Lucianus narrat [d], ſimplicioribus rudibusque magnificis ſe et tragicis verbis, vt eos deciperet, illisque inſultaret, narrauiſſe, coniecto in ignem Proteo, factoque ſub initium ingenti motu cum horrendo terrae concuſſae mugitu vulturem e flamma ſubuolantem recta in coelum iuiſſe, magna voce humana clamantem: Reliqui terram, in Olympium commigro: recitauiſſe etiam virum quendam poſtea, in quem is inciderat, vidiſſe ſe Proteum hilarem in porticu Heptaphono oleaginis ſertis coronatum ambulantem, et ſancte deierantem eum aſſeuerauiſſe, vidiſſe ſe vulturem e pyra euolantem. Quae adieciſſe Lucianum, vt elegantius ſuperſtitioni illuderet, quilibet deprehendit. Haec totius vitae tragoediaeque Peregrini hiſtoria eſt, qualem nobis deſcripſit Lucianus. Qui licet ſpectatorem eius narrantem inducat, ſeque ex Parianis fide dignis reliqua accepiſſe dicat, oſtendimus tamen haud vno ſpecimine, cur fides eius hac in re ſubleſta ſit, quaeque valde nobis perſuadeant, more ſophiſtarum multa finxiſſe Lucianum. Et Peregrinum quidem philoſophum Cynicum fuiſſe dubitari non poteſt. Talem enim non Lucianus modo, ſed TATIANVS [e] quoque nobis deſcribunt, et PHILOSTRATVS [f] narrat, Cynicum hunc adeo audacter philoſophantem, vt ſe igni traderet, Herodem ſophiſtam canina dicacitate conuiciis fuiſſe inſectatum. Audiendus itaque VINCENTIVS OBSOPAEVS [g] haud eſt, qui αὐτοχειρίᾳ Peregrini ſorte ſeductus, ex Cynico Stoicum nobis exſculpit. Cynicorum vero in morem acerbis reprehenſionibus et obiurgationibus vſum eſſe, GELLIVS [h] teſtatur, et adductus probat locus Philoſtrati. Quin concremationem eius vere contigiſſe, adducta haec loca et teſtimonia veterum, quibus EVSEBIVS [i] addi poteſt, dubitare nos non ſinunt; vnde audiendus non eſt nuperus *hiſtoriae philoſophicae* ſcriptor Gallus [k], qui eam in contumeliam martyrum excogitatam fuiſſe fabulam pronuntiat. Aſt quae de vita eius turpi et flagitiis plena narrat Lucianus, eum tantum in finem ab illo excogitata eſſe, vt et Chriſtianis et Cynicis aegre faceret, adductae ſupra rationes luculenter probant, recteque illis opponitur, non communis tantum eius aetatis fama, quae inter celeberrimos philoſophos eum numerauit, ſed GELLII [l] quoque teſtimonium, qui

 philo-

d) p. 302.
e) Or. ad Graec. c. 41.
f) Vit. Sophiſt. L. II. c. 1. §. 13. p. 563.
g) In argumento dialogo huic praemiſſo.
h) L. VIII. c. 3.
i) In Chron. ad Olymp. CCXXXVI.
k) Hiſt. crit. de la phil. T. II. p. 186.
l) L. XII. c. 11.

philoſophum nomine Peregrinum, cui poſtea cognomentum Proteus factum eſt, virum grauem ac conſtantem ſe vidiſſe ait, cum Athenis eſſet, diuerſantem in quodam tugurio extra vrbem. Cumque ad eum frequenter ventitaret, multa eum dicere vtiliter et honeſte audiuiſſe; in quibus id fuerit, quod praecipue auditum meminerit: virum quidem ſapientem non peccaturum eſſe, etiamſi peccaſſe eum Dii atque homines ignoraturi forent. Non enim poenae aut infamiae metu non eſſe peccandum, ſed iuſti honeſtique ſtudio et officio. Si qui tamen non eſſent tali vel ingenio vel diſciplina praediti, vti ſe vi ſua ac ſponte facile a peccando tenerent: eos omnes tunc peccare procliuius, cum latere poſſe id peccatum putarent, impunitatemque ex ea latebra ſperarent. At ſi ſciant, homines nihil omnium rerum diutius poſſe celari, ſuppreſſius prudentiusque peccaturos. Deſcripſimus totum Gellii locum, cum vt pateat, quanta inter philoſophantes fuerit Peregrini apud Athenienſes exiſtimatio, tum vt ſanam potiſſimum et egregiam fuiſſe eius doctrinam moralem cognoſcatur, et ſuſpectae inde Luciani narrationi opponatur teſtimonium fide dignius. Ceterum Luciani quoque narratio aetatem Peregrini fecit dubiam. ANTONIVS PAGI [m] enim et IOANNES CLERICVS [n] finem habuiſſe tragicum Peregrini vitam coniiciunt A. C. CLXV, EVSEBIVS [o] A. C. CLXVIII, FABRICIVS [p] A. C. CLXIX. Aſt non leues hic nodos conſpicias. Si enim Luciano fides, Peregrinus coaeuus fuit Muſonio, Epicteto, Demonacti; qui philoſophi ſub imperatoribus Nerone, Veſpaſianis, Domitiano et Traiano vixerunt. GELLIVS [q] autem ſe hominem vidiſſe, cum Athenis eſſet, teſtatur. Tempora autem Gellii incidunt in aetatem Antonini Pii, iudice H. DODWELLO [r] et I. A. FABRICIO [s], ex quo concluditur, adoleſcentem eum ſub Hadriano Athenis ſtudiis operam dediſſe, ibique, id eſt poſt A. C. CXVII, Peregrinum adhuc in viuis fuiſſe. His merito addimus, conſtare ex Philoſtrati loco ſupra adducto, Peregrinum Athenis adhuc floruiſſe, cum ibi magna nominis fama viueret Herodes Atticus, quod ſub Antoninis factum eſſe, ex ſupra dictis liquet. Quibus omnibus ſi EVSEBII teſtimonium iungimus, viuicomburium Peregrini ad A. C. CLXVIII referentis, ſequitur inde non incerta concluſione, ante tempora M. Aurelii Antonini tragoediam hanc euenire non potuiſſe. Aſt his obſtant et ATHENAGORAS [t] et Lucianus. Ille enim non combuſtionis tantum Peregrini mentionem facit, ſed et ſtatuam quoque eius memorat, quae in patria eius Paride, reſponſa dare perhibeatur, ex quibus colligimus, Athenagorae aetate, qui ſub Antoninis vixit, Peregrinum viuis iam ſubductum fuiſſe. Hic autem vti dictum, Peregrinum ait exilium paſſum fuiſſe cum reliquis phi-

m) Crit. Anti-Baron. ad A. C. 163. n. 3.
n) l. c. p. 695.
o) loc. cit.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
q) loc. cit.
r) De peripl. mar. Eux. §. 10. T. I. Geograph. Graec. min. p. 117.
s) Biblioth. Lat. T. I. p. 508.
t) Legat. pro Chriſt. p. 30.

Digitized by Google

philoſophis Muſonio, Epicteto et Dione; id quod A. C. LXXIII accidiſſe oportet ſub Veſpaſiano. Quo tempore, cum iam iuuentutis annos ſuperaſſe Peregrinum neceſſe ſit, oportet eum ſub Hadriano LXX annos iam fere natum eſſe, et cum flammis conſumeretur, centenario maiorem obiiſſe, cum a Veſpaſiano vsque ad A. C. CLXIX integrum ſeculum effluxerit. Ex quibus omnibus hoc tandem euincitur, falſum eſſe Lucianum, qui hanc nobis Peregrini conuerſationem cum Stoicis iſtis obtruſit, ſeriusque, quam is prodit, vitae eius hiſtoriam eueniſſe.

§. IX. Vltimus, qui inter veteres Cynicos memoriae occurit, SALVSTIVS eſt, cuius notitiam debemus Damaſcio, qui eum nouiſſe, et cum eo conuerſatus eſſe videtur, et memorabilia de eo quaedam *vitae Iſidori*, vel *hiſtoriae* potius *philoſophicae* inſeruit. Ex qua cum diuerſis in locis particulas excerpſerit SVIDAS [w], et PHOTIVS [x] quoque eiusdem nobis dederit compendium, ex vtroque hoc auctore philoſophi huius haurienda eſt cognitio. Duxit Saluſtius patrium genus ex Syria, maternum ex vrbe Emeſena, patre vero Baſilide, et matre Theoclea natus eſt. Et initio quidem, cum praeclaro eſſet ingenio, ad iuris prudentiae ſtudia ſe applicuit, iurisque notitiam vehementer expetiuit, eumque in finem eloquentiae quoque diligentem nauauit operam, cuius praecepta ab Eunoio ſophiſta, qui tunc Emeſae degebat, hauſit: quem tamen oratorem iuuenili inſolentia tumentem atque in orationibus turgidum fuiſſe, Damaſcius ait [y]. Nec alia forte cauſſa fuit, cur relicta forenſi eloquentia ad ſophiſticam Saluſtius transiuerit, et ad ſophiſticam vitam animum applicuerit, aſt meliori, quam praeceptor, iudicio. Cuius affectatam eloquentiam cum recte ſubterfugeret, veteres Oratores Atticos ſibi imitandos propoſuit, eumque in finem orationes Demoſthenis ſimul omnes edidicit, tantamque in his poſuit induſtriam, vt cum non minore induſtriae, quam ingenii admiratione antiquam illam diſſerendi elegantiam aſſequeretur, eamque tanta felicitate exprimeret, vt orationes, quas ſcripſit, parum veteribus iſtis inferiores iudicarentur [z]. Cum autem Eunoium praeceptorem inſtitutioni non ſatis in dicendi arte parem iudicaret, Alexandriam abiit, et praeſtantiſſimorum, qui ibi eloquentiam docebant, magiſtrorum periculum fecit [a]. Qua in vrbe cum magna tum temporis eſſet philoſophorum frequentia, primum ibi philoſophiae amorem concepiſſe veriſimile eſt. Quem cum animo altius infixiſſet, Alexandrinis philoſophis non contentus, magnaque Athenienſis ſcholae, in qua tum Neſtorii diſcipuli ſumma cum laude docebant, fama permotus Athenas adiit, Proclumque in Platonica cathedra ſumma cum admiratione philoſophiam reformatam docentem audiuit. Quem praeceptorem licet admirarentur diſcipuli fere omnes, vt ſupra dictum, effecit tamen Zeno quidam,

Saluſtius.

w) In Saluſtius T. III. p. 276. 277. aliisque locis infra nominandis.
x) Cod. CCXLII. p. 556. ſeqq.
y) PHOTIVS l. c.
z) SVIDAS l. c.
a) Ibid.

Digitized by Google

quidam [b], vt a Proclo diuortium faceret (διάστασιν) et tum eius ſchola excederet, tum receptam in ea philoſophandi methodum, quam nugas parere tantum, parum vero ſolidi in tanta ſapientiae iactantia tradere, viderat, relinqueret. Dimiſſo itaque et neglecto chao philoſophiae Alexandrinae, quam eo tempore ad ſummas ineptias aſſurrexiſſe *ſectione quarta* probauimus, Cynicum philoſophandi genus, iam tum quidem prorſus fere neglectum, elegit [c]; et non tam otioſis ſpeculationibus de rebus diuinis et coeleſtibus, quibus Platonica ſchola tota in nugas difficiles ſe transformauerat, quam humanae ſocietati conuenienter et vtiliter philoſophandum ſibi eſſe ſtatuit. Quem in finem ἀδιαφορίαν Cynicam exprimere multo labore ſategit, vtque dolorem contemnere diſceret, ardentes femori prunas imponi ſibi ſufflarique paſſus [d]; longo etiam tempore cibis crudis nec igne coctis vſus eſt [e]. Odio vero in philoſophos ducebatur magno, quorum amentiam et vitam ſaepe malam Cynica libertate taxabat, ſtatuens philoſophari non tam facile eſſe, quam plerique iactabant, ſed impoſſibile [f], nempe ſi mores ſui temporis (ad quos ſine dubio reſpexit) conſiderentur. Eandem ob cauſſam iuuenes quoque a philoſophiae ſtudio dehortabatur, tum vt philoſophorum ſcholas et congreſſus in contemtum adduceret, odiumque exerceret, quod in eos conceperat, tum vt oſtenderet, conſiderata amplitudine ſtudii illius, eos, qui ſe tanto titulo iactarent, indignos prorſus eſſe. Neque caruiſſe effectu hanc Saluſtii, quam philoſophis ſcripſit, dicam, alio loco [g] teſtatur Svidas narrans: fuiſſe tum inter philoſophos eo tempore, quo Proclus viuebat, Athenodorum quendam longe clariſſimum, omnibusque ad philoſophiam ſubſidiis tam ab ingenio, quam recta animi voluntate inſtructum, dilucideque philoſophiam diſcipulis explicuiſſe; ipſum etiam Saluſtium hunc ob ſtudium admiratum, cum igne comparauiſſe, omnia propinqua incendente: et tamen huic Athenodoro perſuaſiſſe Saluſtium ne philoſopharetur. Facile ex his iudicium fieri poteſt, et odia philoſophorum preſſiſſe hominem illis nimis acerbum, et loci inde taedium illum cepiſſe. Relictis itaque Athenis cum Iſidoro, quem diſceſſiſſe ex Platonica ſchola *ſectione quarta* diximus, Alexandriam ſeceſſit [h], ibi-

b) Duos nobis Zenones enarrat Svidas in Zeno Alex. T. II. p. 9. Vnus Iudaeus fuit, cui genti cum nuntium miſiſſet, per ipſorum ſynagogam aſinum album traduxit. Id quod mirum videri non debet, cum afflictis per Cyrillum patriarcham rebus Iudaeorum Alexandrinorum, inulta fere manſerit plebis iniuria. Hic Zeno natura quidem aequus et bonus fuit, teſte, quem hic quoque ſine dubio Suidas exſcripſit, Damaſcio, ſed in eloquentia et diſciplinis tardior, ſemper quidem diſcere aliquid cupiens et rogitans, quod ignoraret, ſed omnia propemodum ignorans. Etenim erat tardiſſimus ad percipiendum, et quae tandem aliquando percepiſſet, eorum faciliime obliuiſcebatur. Fuit et alius Zeno, Pergamenus, Procli aequalis, et ipſe natura tardiore ad diſcendum, bonus tamen et moribus compoſitis. Vter vero ſeceſſum a Proclo ſuaſerit Saluſtio, dicere ſe non poſſe ait Damaſcius.

c) Svidas l. c.

d) Sua id aetate factum eſſe ait Simplicivs Comm. in Epictet. p. m. 63.

e) Svidas in χυτρόπους T. III. p. 698.

f) Idem T. III. p. 277.

g) In Athenodorus T. I. p. 77. vbi tamen Stoicus cum Platonico hoc deſcribentium vitio confunditur. Etiam haec ex Damaſcio ſine dubio hauſit Suidas.

h) Svidas T. III. p. 277.

Digitized by Google

ibique Cynicum inſtitutum proſecutus, non ipſe tantum imperterritum et ad quaeuis occurrentia indifferentem oſtendit animum, ſed ad corripiendos quoque hominum mores magna dicendi libertate vſus eſt. Qua in re et ingenio ſupra modum natura vrbano, et ad deridendum ingenioſiſſimo et promtiſſimo, quod facile inueniebat, quod e re nata eſſet, vſus eſt, et has orationis Veneres, quibus eximie praeditus erat, e familia ſua accepit, et dicendi arte confirmauit [i]. Cumque natura oſor eſſet improborum, Heracliti [k] more inſectator turbae, omnes increpabat delinquentes, et quouis modo, quauis occaſione quoslibet arguebat, et ſalſe perſtringebat, interdum ſerio, ſed plerumque ridiculis dicteriis et argutis ſententiis, quibus pleroſque magna ingenii felicitate pungebat. Qua in arte excelluiſſe Cynicos ſupra monuimus. Ita vero nec amicis ſatis feciſſe, et inimicos ſibi excitaſſe plurimos facile credi poteſt: vnde eum, qui tamen familiariter eum nouit, Damaſcius auerſatus eſt [l]. Nunquam autem infirmo fere corpore viſus eſt, nec animo aeger [m]. Ait etiam Damaſcius, inſpicientem occurrentium oculos, praedixiſſe frequenter mortis genus maxime violentum, licet cauſſam, vnde id praenoſceret, ne ipſe quidem dicere poſſet, praetendens ſolummodo oculorum obſcuritatem et tenebras et humore plenos eſſe, quae in luctu pupillis ipſis oculorum continerentur [n]. Quamuis autem ſeuera admodum eſſet virtus Saluſtii, impietatis tamen valde ſuſpectus factus eſt; *veram* enim *de Diis opinionem* dixit *eſſe quintam virtutem, qua ne improbiſſimi quidem interdum carere videantur* [o]. Quae ſanum quidem ſenſum admittunt, ad iſtorum vero temporum dogmata applicata, impia ſatis ſunt atque profana. Tota enim philoſophantium natio dispertiebat virtutes in quatuor claſſes cardinales, quibus reliquae omnes ſubordinarentur. Quinta igitur virtus inter non-entia referenda eſt, taliſque quae apud improbos quosque inuenitur, adeoque vera de Diis opinio nullum inter veras virtutes locum obtinet. Nec dici poteſt, Saluſtium haec ſerio pronuntiaſſe, et ad anticipatam de Diis notionem, qua nec improbi carent, reſpexiſſe, quam, cum reliquis virtutibus prior ſit, quintam virtutem cardinalem eſſe pronuntiauerit. Contrarium enim Damaſcium innuere, et ridendi cauſſa haec Saluſtium dixiſſe, SVIDAE verba clare ſatis docent. Non tacebimus tamen, quid pro Saluſtio hac in re non ſine veriſimilitudine dici poſſe putemus. Nempe valde irriſiſſe philoſophos, maxime Platonicos, a quibus defecerat, Saluſtium, ſupra monuimus. Hi vero cum opiniones de Diis fanaticas nugisque meris conſtantes ſummum eſſe philoſophiae apicem contenderent, ad Pla-

i) Ibid.

k) Diogenis, forte ſcribere volebat Damaſcius, licet Heraclitum quoque plebem contemſiſſe certum ſit.

l) loc. cit.

m) PHOTIVS l. c.

n) Ibid.

o) SVIDAS l. c. Addi igitur debet atheiſmi inſimulatorum catalogo apud Cl. REIMMANNVM.

Platonicorum reformatorum affanias et inutiles ſpeculationes reſpexiſſe videtur, quas quintam virtutis conſtituere claſſem eo magis cum aculeo dixit, quo magis principi in ſua ſchola dogmati locum inter quatuor virtutum claſſes vix relinquebant. Aſt hanc de Diis opinionem et doctrinam, quam tantopere iactabat Procli, ex qua Saluſtius erat egreſſus, ſchola, etiam improbis ineſſe, exemplis ſine dubio ex hac ipſa ſecta demonſtrauit, adeoque non in veram Dei notitiam, ſed fanaticam theologiam haec dicta ſunt. Quae tamen cautius omnino erant ſtatuenda, ne impii haberent, quod pro omni religionis et pietatis eiuratione dicerent. Ex his vero iudicium de dicteriis eius fieri poteſt, quae coniecturam noſtram mirifice confirmant [p]. Aliquando enim peregrinis quibusdam, cetera quidem eum laudantibus, vnum vero ei deeſſe dicentibus, quod non ita de Diis, vt alii multi ſentiret, *Sinite*, inquit, *ſaltem propter Nemeſin hoc mihi adeſſe.* Cumque Pamprepium magna iam dignitate conſpicuum adiiſſet, isque, qui elegans atque feſtiuus videri volebat, dixiſſet: *Quid Dii ad homines?* reſpondit: *Quis vero ignorat, neque me vnquam Deum, neque hominem te fuiſſe?* Haec enim ad ridenda communia de Diis praeiudicia, maxime Platonicorum Alexandrinorum, e quorum numero Pamprepium fuiſſe ex ſupra de eo dictis conſtat, ſpectare, ex allatis, niſi fallimur, non inepte iudicatur. Ex quibus non ſine veriſimilitudine diſputatis colligi porro poteſt, fruſtra eos eſſe, qui libellum Saluſtii *de Diis* a GALEO [q] editum, huic Cynico [r] vindicant, magisque audiendos illos eſſe, qui Saluſtium Platonicum reformatum, Iuliani apoſtatae temporibus viuentem parentem libelli Stoicis et Platonicis ſententiis inter ſe mixtis et male ſociatis referti agnoſcunt [s]. Familiarem habuit Saluſtius Marcellinum principem Dalmatiae et Illyriorum in Epiro habitantium, virum bonum et generoſum et Romanis diſciplinis inſtitutum, diuinationis quoque peritiſſimum, et praeterea eruditionis amantiſſimum. In quo prudentiam ciuilem non exiguam, et fortitudinem admirandam, et rei militaris peritiam inſignem fuiſſe ait Damaſcius [ſſ]. Saluſtios complures cum Cynico non confundendos quaere apud FABRICIUM [t]; noſtrum Sec. VI. ineunte vixiſſe, Iſidori, Damaſcii, Simplicii, aetas euincit.

p) Ibid.

q) In opuſc. mythologicis. Primam editionem debemus G. NAVDAEO cum L. ALLATII verſione et notis L. HOLSTENII Rom. 1632. 12. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 643.

r) CONRING. de Herm. med. L. I. c. 12. p. 183. REINES. Inſcr. L. I. c. 2. 4.

s) GAVDENT. de Pythag. tranſmigr. c. 31. FABRIC. l. c. p. 644. qui plura de hoc Saluſtio dabit. Conf. ST. VITVS Bibl. Brem. T. VI. p. 424.

ſſ) SVIDAS in Marcell. T. II. p. 498.

t) loc. cit.

SECTIO

SECTIO SEPTIMA.

DE SECTA STOICA.

§. I.

Fata ſectae Stoicae ſub imperatoribus.

Floruiſſe mature ſectam Stoicam durante republica Romana, principibusque viris ſe commendaſſe, in antecedentibus demonſtrauimus. Eadem vero fortuna quoque Romae vſa eſt, poſtquam ciuitatis libertas in vnius degenerauit imperium. Nam apud imperatores quoque occaſio data eſt Stoicis, eorum gratia ita fruendi, vt non poſſet non laeta inde ſecta ipſa capere incrementa. Quorum nouum quaſi fundamentum iecit Athenodorus Tarſenſis, Auguſto valde charus atque gratioſus, ex quo ſibi in philoſophia ducem illum elegerat; is enim Stoicae ſectae conciliauit eius animum, valde erga philoſophos pronum. Quae licet fortuna ſub imperatoribus ſequentibus Tiberio, Caligula atque Claudio, a quibus nullus fere philoſophiae honos habitus eſt, obſcurari videretur, rediit tamen lux priſtina ſub Nerone, Seneca, huic familiae addictiſſimo, ad iuuentutem principis regendam, moderandumque conſiliis ſuis ipſum imperium, adſcito. Quinimmo laetioribus effulſit illa radiis, cum Marcus Aurelius Antoninus Stoicum habitum ſumeret, et perceptis eius ſectae placitis magnum eius familiae ornamentum euaderet. Neque porro parum adiuuit incrementa philoſophiae ſtudium iuriſperitorum Romanorum. Nam quod republica adhuc ſtante factum eſſe, ſupra oſtendimus, vt ICti Stoicam philoſophiam ad rempublicam adplicarent, iuriſque normam eligerent, id ſub imperatoribus quoque factum eſſe, dudum a viris doctiſſimis [a], qui Romani iuris hiſtoriam ſcripſerunt, obſeruatum eſt, cauſſaeque facile detegi poſſunt. Semel enim in republica iactis, ex Stoica doctrina, fundamentis iurisprudentiae Romanae, haud facile fuit iuſtitiae antiſtitibus ab incepta ſemel via in aliam prorſus deflectere, ſicque confuſione miſcere omnia; praeſertim cum non exigua Stoici apud imperii moderatores fruerentur gratia, et inter ciues ſanctiſſima haberetur haec ſecta; quae doctrinam de officiis ab aliis ſectis neglectam diligenter inculcauit, ſicque praetorum edictis, neſcio quod arbitrarium ſaepe ius condentibus, regulam praeſcripſit philoſophicam. Neque vero ſolis iuriſperitis arriſit Stoica philoſophia, ſed et inter alios ſapientiae ſtudioſos reperti ſunt plurimi, qui meteoris Stoicis decepti, et magniloquentia barbatorum philoſophorum illecti, vel nomen prorſus darent ſectae Stoicae, vel eius tamen doctrinam reliquarum ſectarum placitis

a) IO. SCHILTER Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. I. VINC. GRAVINA Orig. Iuris ciu. L. I. §. 44. EVER. OTTO de Stoica veterum ICtorum philoſophia, aliique Tomo primo laudati.

citis praeferrent. Et deceptos quidem eſſe admiratores doctrinae Stoicae, in aprico eſt. Cum enim verba audirent magniloqua, virtutemque viderent commendatam talem, ad cuius perfectionem ne adſpirare quidem licebat, quae vero ſupra humanam conditionem Stoicum perfectum euehebat, non cogitarunt, inanem hanc eſſe arrogantiam, quae turbidos et negotiorum appetentes tantum faceret, quod Rubellio Plauto apud TACITVM [b] obiectum; ſed verbis capti magnum quid ſonantibus, theſauros ſibi promiſerunt inanes. Quod facile intelligere potuiſſent, ſi ad id attendiſſent, quod FABIVS [c] monet: *Minus indulſerunt eloquentiae Stoici veteres: ſed cum honeſta ſuaſerunt, tum in colligendo probandoque plurimum valuerunt, rebus tamen magis quam (id quod ſane non quaeſiuerunt) oratione magnifici*, indeque didiciſſent magnificentiam Stoicorum recentiorum magis in verbis, quam in re fuiſſe. Aſt neglecta hac grandiloquentiae Stoicae, quam fruſtra negat IVSTVS LIPSIVS [d], conſideratione, incauti in retia callidiſſimorum philoſophorum inciderunt, et meliora atque longe praeſtantiora apud Stoicos, quam apud ceteros philoſophos ſe inuenturos ſibi polliciti ſunt, id quod non potuit non ſectam hanc vehementer augere. Multo tamen illuſtrior facta eſt Secta Stoica, ex quo ſubdolo conatu Chriſtianorum vitulis arandi occaſionem nacta eſt. Cum enim doctrinae Chriſtianae, praecipue, quae mores hominum format animumque dirigit, per omnem mundum ampliſſima eſſet gloria, et philoſophi quoque ad eam amplectendam animum aduerterent, hominumque innumera fere multitudo Chriſtianis ſacris accederet, quod ſanctiora longe atque pulchriora tradere crederentur; non tulit tantam gloriam ſectae Stoicae inuidia, nec ſanctitatis laude, qua hactenus cluebat, ſuperari ſe a Chriſti ſectatoribus paſſa eſt. Vt itaque in ſuis quoque ſcholis talia doceri oſtenderet ſecta triſtis atque tetrica, lectis Chriſtianorum doctorum, et forte ipſorum ſacrorum oraculorum libris, et verba et doctrinam ipſam ita callide imitata eſt, vt tamen ſalua atque illaeſa maneret ſyſtematis ſemel electi conſtitutio, in alienum ſcilicet ſenſum iis deprauatis flexiſque, quae ita furtim ſurripuerat. Cuius rei fidem vt faciamus, vel ad ipſa Senecae, Epicteti, Antonini ſcripta lectorem abire, et cum ſacris Chriſtianorum libris ea comparare iubemus, vel illa legere cum attentione et conſiderare, ſi tanti videbuntur, quae alio loco [e] prolixe ſatis et copioſe ea de re diſſeruimus, exempliſque plurimis ſubdolam hanc Chriſtianorum imitationem a Stoicis ſuſceptam confirmauimus. Neque mirum videri queat, libros Chriſtianorum in manus Stoicorum perueniſſe et ab iis lectos eſſe. Id Neronis et poſtea M. Antonini tempore facile euenire potuit. Cum enim nouae ſuperſtitionis inſtar apud imperatores deferretur Chriſtiana doctrina, ſcriptis

b) Annal. L. XIV. conf. LIPSII manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XIV. p. 84.

c) Inſtit. Orat. L. X. c. 1.

d) l. c. p. 88. conf. WERENFELS. de meteoris orationis Opp. p. 509.

e) In diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. III. ſect. 2. p. 260.

ſcriptis vero apologiis, et publicis quoque coram praeſidum tribunalibus confeſſionibus de eius innocentia et ſanctitate teſtimonium dicerent ſanctiſſimi martyres et glorioſi confeſſores, impoſſibile fuit, vt res tanta, quae totum fere Romanum orbem commouebat, imperatorum oculos effugere, vel eorum notitiam latere poſſet, qui rebus ſummis moderandis adhibebantur. Ex quo numero cum Seneca imprimis fuerit, qui, imperii habenas capeſſente Nerone, cum Burrho de imperii quoque negotiis proſpexit [f], dubium non eſt, virum prudentem, excitatum fama pariter et infamia Chriſtianae religionis, qua a plerisque gentilibus aduerſariis premebatur, ad ipſa cognoſcenda praecepta Chriſtianorum animum applicuiſſe, licet non negemus, ſine fundamento commercium aliquod literarum inter D. Paulum et Senecam comminiſci aliquos. Idem de M. Aurelio Antonino dicendum, quem non credibile eſt, tanto fauore, quanto infra dicemus, erga Chriſtianos vſum fuiſſe, ſi nihil ſcriptorum eorum legiſſet, vel doctrinam imprimis moralem eorum non percepiſſet. Vtrumque vero non verba tantum et phraſeologiam, ſed et doctrinae capita ſumma a Chriſtianis mutuum accepiſſe, exempla plurima loquuntur, aſt, corrupta et Stoicis erroribus ab illis infecta fuiſſe, docent. Ita vero non inter ſuae tantum ſuperſtitionis homines nouos gloriae et ſanctitatis ſpargebat radios ſecta Stoica, ſed et inter Chriſtianos non deerant, qui fuco illo decepti magnifica decreta vocesque magnas porticus admirarentur, et maximopere laudarent, naeuos autem ex admiſtis erroribus et attemperato illis decretis ſyſtemate oriundos non ſatis perſpicerent, turpiterque laberentur, qua de re Tertulliani, Pantaeni, Clementis Alexandrini aliorumque exempla ſuo tempore et loco enarranda, documento nobis eſſe poſſunt luculento, quae nec ipſe LIPSIVS [g] ſtrenuus Stoicorum patronus, negare potuit. Viderunt tamen latentem in herba anguem viri perſpicaces inter Chriſtianos haud pauci, vt ſuo loco probabimus, grauemque cenſuram in Stoicos exercuerunt. Cuius licet interiorem cauſſam putet LIPSIVS [h], quod plures fuerint qui Stoicam ſectam ſectarentur, quam qui aliam quamcunque, quodque et hac multitudine Chriſtianos vrſerint, et auctoritate atque vita eos preſſerint, abſit tamen tanta inuidia a viris ſanctis, vt exiguam, ſi cum Chriſtiani nominis cultoribus comparetur, frequentiam inepta aemulatione illis inuiderint, vel hypocritica vita, quam Stoici affectabant, tantis ignibus eos aduſſerit. Eſſe enim longe alia et maiora, ex ipſis eorum obiectionibus clare cognoſcitur; nec tam pulchre picta fuit larua virtutis Stoicae, vt non latens deformitas protraheretur in lucem, et hypocriſis fucataque virtus eis ab ipſis gentilibus obiiceretur; qua de re ea relegenda ſunt, quae *tomo primo* [i] de hac ſecta diximus. Magnam tamen ſectae huic iſtis temporibus,

 qui-

f) Plura hac de re dicemus infra.

g) l. c. p. 101. conf. IAC. THOMASIVS de exuſt. mundi Stoica diſſ. X.

h) l. c. p. 100.

i) L. II. c. 9.

quibus in viros optimos ſaepiſſime tyrannis ſaeuiit, gloriam addidere viri ſummi Stoicis praeceptis innutriti feminaeque illuſtres, quae excelſo animo contempta morte pro libertate et virtute fortiter obierunt, quales fuiſſe Caecinae Paeti, Thraſeae et Heluidii vxores, Arriam vtramque et Fanniam TACITVS [k] narrat. Et ex his iam cauſſis magna illa incrementa orta ſunt, quae Antoninorum aetate illa ſecta habuit, quaeque aliarum ſectarum fortunam ſuperauiſſe veteres teſtantur [l]. Certe IVVENALE [m] haut obſcuro interprete, per omnem fere orbem Romanum philoſophia Stoica cum reliquis eruditionis partibus inualuit. Ita enim:

Melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quaedam
Pro vita facienda putat, ſed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui praeſertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias noſtraſque habet orbis Athenas.

Quae fortuna eo magis ſplendida fuit, quo magis SENECAE [n] tempore multae familiae philoſophorum ſine ſucceſſore deficere coepere. Nacta vero ſub Antonino Pio locum in cathedra publica honorem et ſtipendium etiam meruit [o], hocque teſtimonio multa auctoritatis atque dignitatis acquiſitae incrementa vidit. Nempe teſtatus hoc ipſo, quod ſtipendio auxiſſet Stoicos, imperator, habere ſe hanc ſectam pro vtili reipublicae minimeque otioſa, cum *ſalaria* teſte CAPITVLINO [p], *ſubtraxiſſet multis, quos otioſos videbat accipere, dicens, nihil eſſe ſordidius, immo crudelius, quam ſi rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent: vnde etiam Meſomedi lyrico ſalarium ſubtraxit.* His itaque artibus ad ſummam felicitatem ſurgens philoſophia Stoica, in pleriſque, quae in orbe Romano erant, Muſarum artiumque liberalium emporiis publice iuuentuti tradita eſt. Et Athenis quidem atque Alexandriae Stoicae philoſophiae decreta perſonaſſe [q], demonſtratione in re nota opus haud habet: Romae autem vtrum publice doceri coepta ſit, ambigit PAG. GAVDENTIVS [r]. Cuius quidem rei diſquiſitionem hic breuitatis cauſſa omittimus, addimus tamen, quod CAPITOLINVS [s] tradit: *tantum in M. Antonino philoſophiae ſtudium fuiſſe, vt adſcitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii Stoici diſcendi cauſſa veniret.* Ex quo loco colligitur, Stoicae philoſophiae ludos Romae tum, annuente imperatore, in aedibus ſuis aperuiſſe Stoicos phi-

k) Legendus MENAGIVS hiſtor. mulier. philoſophant. §. 75. p. 499.

l) Conf. LIPS. l. c. VOSS. de ſectis c. XIX. §. 13. IONS. de Script. hiſt. phil. L. I. c. 20. p. 107. HORN. hiſt. phil. L. IV. c. 6. p. 255.

m) Sat. XV. v. 108. ſeqq.

n) Qq. natur. L. VII. c. 32.

o) LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 160. CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 11. XIPHILINVS in Ant. Pio.

p) Ibid.

q) STRABO L. XIV. p. 673.

r) De philoſoph. Rom. c. XLVIII. p. 106.

s) In M. Aurelio Anton. c. 10.

Digitized by Google

philoſophos. Sic Tarſi quoque Ciliciae Stoicae philoſophiae praecepta tradita fuiſſe, STRABO[t] auctor eſt, qui Tarſum ideo Alexandriae Athenisque iungit: teſtesque ſunt cultae Tarſi philoſophiae Stoicae philoſophi aliquot ex hac familia haud incelebres Antipater, Archidemus, Athenodori duo, Heraclides, Neſtor, Zeno, Diogenes etiam dictus, aliique partim ſuo loco iam dicti, partim infra nominandi, qui Tarſum patriam habuere[u]. Sed fuiſſe quoque ibi peculiares conuictus a celebrioribus Stoicis nomen ſortitos, ATHENAEVS[x] auctor eſt. Multum tamen ad obſcurandam hanc Stoicae ſectae gloriam contulere contradictiones et diſſidia reliquarum ſectarum, quae ſubtilitates porticus valde eneruabant. De quibus luculentum extat EVSEBII[y] teſtimonium, narrantis: *acres illas ac ſubtiles argutias Stoicorum illudi a ceteris ac derideri, omnesque vndique cum vicino quemque ſuo puluere conſperſos pugnam ſtrenue luctamque conſerere; quaſi manibus iamiam atque lingua, ſeu calamo potius et atramento mutuum in ſeſe bellum inſtruerent, atque alios alii, quibusdam quaſi diſputationum iaculis atque omni armorum genere vulnerarent.* Id quod Alexandriae quoque eueniſſe, Hieroclis ſcimus teſtimonio[z]: imprimis autem Scepticos in exagitandis explodendisque Stoicis decretis ingenioſos fuiſſe atque induſtrios, ſexti Empirici exemplum nos dubitare non ſinit. Et medicinam quidem afferre malo huic conatus eſt poſt Potamonem Ammonius Saccas, iis veſtigiis inſiſtendo, quae Antiochum Aſcalonitam et Ammonium Plutarchi Chaeronenſis praeceptorem preſſiſſe viderat; quem in concordiam ire coëgiſſe Platonis, Ariſtotelis et Zenonis decreta, ſupra copioſe explicuimus. Aſt morbo medicina euaſit peſtilentior. Syncretiſmo enim illo turbata pura et genuina ſectarum harum dogmata tantum non omnia, ſectae autem Stoicae ita ſucciſi nerui ſunt, vt prorſus contabeſceret, et AVGVSTINI[a] aetate non niſi Cynici, Peripatetici et Platonici viderentur: qui vero dogmata Stoica, praecipue in morali doctrina, diligerent, ſcholae eclecticae adhaererent, quales fuere Simplicius, Damaſcius aliique. Illuſtriores itaque Stoici ad ſeculi tantum tertii poſt C. N. initia pertingunt, vbi ducentorum annorum ſpatio multi viri magni et doctrina celebres huic ſectae adhaeſerunt. Ex quibus alii fuere iureconſulti et optimates, in quibus *ſectione prima* Thraſeam, Heluidium Priſcum, Iunium Ruſticum, Caecinam Paetum aliosque memorauimus; quibus addi deberet M. Aurelius Antoninus imperator, niſi philoſophum profeſſione et inſtituto talem ipſe affectaſſet. Alii ſtrictiori vocabuli ſenſu Stoicae philoſophiae ſectaeque ſe aſſeclas profeſſi ſunt, quorum indicem poſt extemporaneam LEONHARDI COZZANDI[b] diligentiam conſtruxere IO. IONSIVS[c] et

t) loc. cit.
u) Conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 141. ſeqq.
x) L. IV. p. 185.
y) Praepar. L. XIV. c. 2. p. 718.
z) PHOTIVS Cod. CXXIV. p. 283.
a) Adu. Academicos L. III. c. 18.
b) De magiſterio antiq. philoſ. L. III. c. 4.
c) l. c. L. II. c. 18. p. 258.

Digitized by Google

et imprimis Io. ALBERTVS FABRICIVS [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa iſta tempora illuſtrior. Aſt ſunt iſti: Athenodorus Tarſenſis, Annaeus Cornutus, Muſonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Pruſaeenſis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum ſub imperatore Auguſto promouit ATHENODORVS, Tarſo Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarſenſi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuerſus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], ſed hoc falſum eſſe, ex veterum teſtimoniis, qui Tarſenſem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Auguſtum valuit, tum ob animi ſingularem prorſus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetiſſimus is effectus fuit, quod ſaniora et mitiora eius conſilia Caeſar Auguſtus prorſus probauit et ſecutus eſt, teſtaturque ZOSIMVS [i], mitius fuiſſe Auguſti imperium, ex quo Athenodori maxime conſiliis aurem praebuiſſet. Id quod Tarſo prorſus ſalutare euenit. Narrat enim LVCIANVS [k]: Athenodori Tarſenſis Auguſti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarſenſium ciuitatem vectigalibus leuatam eſſe, ideoque populum quotannis ei, vt heroi ſolennes honores perſoluiſſe. Tanta etiam Auguſti erga illum fiducia fuit, vt Claudium poſtea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et inſtitutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione ſuſpecti mores firmare illum poſſe Auguſtus ſperauit. Contubernio vero philoſophorum iuuenes etiam principes credere, non inſolitum Romae fuit, ipſeque Auguſtus, Sphaeri et Arei philoſophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philoſophis maxime Athenodorum commendaſſe, nulli dubitamus [o]. Valde ſenex, octoginta duos annos natus in patria occubit [p], relicto de Tarſo libro [q], quem hodie deſideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus ſuo loco dictum, confundendus non eſt, vt a SVIDA [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 110.

e) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo ſupra c. I.

g) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) FABRIC. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud SVIDAM in Athenodorus T. I. p. 72. plane euertitur et contrarius ſenſus exſculpitur. Conf. KVSTERVS ad h. l.

k) loc. cit.

l) SVETON. in Claudio c. 4.

m) IDEM in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) SVIDAS in Theon. T. II. p. 182.

p) LVCIANVS loc. cit.

q) STEPHANVS in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine ſuperioris Sect. diximus.

Digitized by Google

§. III. Serius, ante et ſub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philoſophiae tantum cognitione, ſed Grammaticae quoque, Rhetoricae atque Poëticae vſu ſingulari praeſtitit [s]. Et meminit quidem GELLIVS [t] Cornuti grammatici, quem *haud ſane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Aſt hunc a Cornuto philoſopho diuerſum eſſe contendit CASP. BARTHIVS [u]. Quod quamquam certo definiri non poteſt, cauſſa tamen grauis haud eſt, duos hic Cornutos exſculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conſcriberet [x], et pangendi carminis felicitate vſus eſt, eum in Grammatica quoque verſatum ſatis fuiſſe, quis eſt qui dubitet? Nec inſolitum in veteri hiſtoria literata vel inauditum, philoſophos in Grammaticis excelluiſſe Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus. Nec obſtat, quod vrgetur, Cornutum philoſophum Graece ſcripſiſſe, grammaticum Latine: ſatis enim notum eſt, multos ea aetate vtraque lingua, Graeca et Latina, libros exaraſſe. Quare veriſimile putamus, eundem eſſe Cornutum philoſophum et grammaticum [y], praeſertim cum in omni eruditionis genere illum fuiſſe ornatiſſimum Dio teſtetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Perſii, in poëtica quoque eum arte fuiſſe verſatum inde colligitur. Maxime tamen philoſophiae Stoicae ſe dedit, eamque profeſſus Romae iuuentuti ad ſapientiae ſtudium praeiuit, moreque philoſophorum Romae tum commorantium conuictum philoſophantium aluit; memoratque auctor vitae Perſii, quem plerique SVETONIVM [z] eſſe volunt, *vſum fuiſſe* Perſium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctiſſimorum et ſanctiſſimorum virorum, acriter tunc philoſophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Ariſtocratis Magnetis, quos vnice miratus ſit et aemulatus, cum aequales eſſent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philoſophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam ſtuderent. Inter eos omnium praeclariſſime de Cornuto ſenſit Perſius [a], qui virtutem Cornuti extollere in ſermonibus ſuis non neglexit, ſatisque oſtendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]: A. Cornutus.

Cumque iter ambiguum eſt, et vitae neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes,

Me

s) SVIDAS in Cornutus T. II. p. 350.
t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10.
u) Ad Claud. p. 128.
x) SVIDAS l. c. Porphyr. Simplic. conſ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 400.
y) Ita etiam VOSSIVS de hiſtor. Latin. L. I. c. 25. p. 136.
z) Ideo SVETONII Caeſaribus plerumque ſolet adiici.
a) Satyra V.
b) v. 34. ſeqq.

Digitized by Google

Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu, tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;
Vnum opus et requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.

Et paulo infra:

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis.
Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc iuuenesque ſenesque
Finem animo certum, miſerisque viatica canis.

Sed tota ſatyra legenda eſt, laudum Cornuti plena, vt quam ſobrie diſcipulos docuerit, quamque grato illi agnouerint animo, diſcamus. Tanta etiam Perſii fuit erga praeceptorem grati animi ſignificatio [c], vt moriens ſcriptis ad matrem codicillis rogaret eam, vt daret Cornuto ſeſtertia, vt quidam dicunt, centies, vt alii volunt, plus, et argenti facti pondera viginti, et libros circa ſeptingentos Chryſippi, ſiue bibliothecam ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris pecuniam ſororibus, quas frater haeredes fecerat, reliquit. Ceterum ſi SVIDAE [d] fidendum, noſter etiam in Romanae hiſtoriae monumentis condendis verſatus eſt. Ita enim lexicographus: *Duo Romani hiſtorici fuerunt, T. Liuius, cuius celebre et illuſtre eſt nomen, et Cornutus. Hunc autem audio diuitem quidem fuiſſe, et liberorum expertem, nihil vero praeclari habuiſſe. Tantum autem fuit auditorum diſcrimen in his viris audiendis, vt Cornutum quidem quam plurimi audirent, obſequii et aſſentationis cauſſa ad hunc virum confluentes, et propter haereditatis ſpem, quod nullos liberos haberet; Liuium vero pauci: ſed quorum aliquis erat vſus, et qui animi elegantia et eloquentia praeſtabant. Et haec quidem tunc ita fiebant. Tempus vero et veritas - - hunc tanquam occultum theſaurum et multa eaque bona continentem demonſtrarunt, T. Liuium nempe. Alteri vero illi diuiti et pecuniis circumfluenti Cornuto obliuionem offuderunt. Quare vel vnus vel potius nullus eum nouit.* Haec Suidas, qui Leptiten Africanum quidem eum fuiſſe aſſerit, ſi tamen rem recte aeſtimauerimus, more ſuo homonymos confundit. Vt taceamus enim, Cornuti non ita periiſſe memoriam, vt ne vnus quidem eum norit, tempora non concordant. Liuium enim L. annis prius obiiſſe, quam in exilium

c) Vita Perſii l. c. d) loc. cit.

Digitized by Google

exilium miſſus eſt Cornutus, ex Evsebii *Chronico* recte demonſtrauit G. I. Vossivs [e]. Nec qui Cornuti meminere, huius rei mentionem faciunt. Recte itaque, hunc Cornutum obſcurum hiſtoricum a philoſopho Stoico diſcernendum eſſe, iudicarunt viri docti [f], licet incertum prorſus ſit, quod ex tempore coniicit Vossivs [g], fuiſſe eum philoſophi patrem. Sed nec ex aliis Cornuti iisque indubitatis ſcriptis aliquid ſupereſt, praeter libellum *de natura Deorum* ſub Phurnuti nomine [h] primo quidem editum, poſtea vero recte Cornuto Stoico vindicatum, in quo mythologia Graecae Stoicae phyſiologiae, allegoriae in Stoicorum ſcholis receptae opera attemperatur, et theologia Stoica eleganti enarratur compendio. De cuius libelli hiſtoria conſulendus eſt, qui diligenter eam enarrauit Io. Alb. Fabricivs [i]. Aliter quidem viſum veterum doctrinarum callentiſſimo viro Thom. Galeo [k], cui nitidam libelli editionem [l] debemus. Qui poſtquam de diuerſis Cornutis docte egit, et hunc Stoicum ob humaniores literas et philoſophiam magnum nomen in ſcriptis veterum obtinuiſſe oſtendit, alium quoque Cornutum nobis enarrat Platonicum, Stobaeo et Proclo laudatum. Hunc vero Platonicum huiuſce libri *de natura Deorum* auctorem eſſe coniicit, eumque eſſe putat, quem toties Porphyrius laudat, et cuius μεταληπτικὸν ſcribendi modum Origenes et Proclus imitati ſunt. Aſt falli virum κριτικώτατον facile deprehendent, qui ipſum libellum attente legerint, in quo nihil eſt, quod non cum Stoica phyſiologia, animaque mundi per omnes partes diuiſa exacte conueniat; ſunt quaedam, quae a Platonica doctrina prorſus abhorrent. Quod vt vno alteroue tantum ex multis exemplo roboremus, en germaniſſimum Stoicum [m]: Ἦν δέ ποτε, ὦ παῖ, πῦρ τὸ πᾶν, καὶ γενήσεται πάλιν ἐν περιόδῳ. *Hoc autem vniuerſum quondam o puer ignis fuit et certa quadam mundi reuolutione peracta, omnia in ignem denuo conuertentur.* Quibus in verbis Stoam non agnouiſſe, ſed vidiſſe Platonicum aliquid virum in his literis ſummum, merito miramur. Tacemus etymologias et modum mythologiam veterem ad naturam rerum explicandam trahendi, in Stoica ſchola maxime receptum, et ab his tandem ad Platonicos Alexandrinos tranſeuntem. Alia, breuitatis cauſſa hic omittenda facile inuenient, qui auctoris opinionem, de Ioue ſiue anima mundi [n] a Platonica mundi anima longe diuerſa, de ᾅδῃ [o], de mundi generatione [p], de anima mundum permeante [q], et his ſimilibus expendent. Addimus tantum, maioris euidentiae cauſſa fati deſcriptionem, totam a Chryſippo deſumtam et Platonis doctrinae contrariam, qua *ſempiternam* dicit [r] *fatum eſſe, et indeclinabilem quandam rerum ſeriem voluen-*

e) l. c. p. 137.

f) Casavbon. ad l. c. Perſii, Fabric. l. c. p. 401. Vossivs l. c.

g) Ibid.

h) Idem quod Cornutus, vid. Gale praef. ad Opuſc. mythol.

i) loc. cit. k) loc. cit.

l) Inter opuſcula mythologica p. 139. ſeq. ed. Amſtelod.

m) p. 176. conf. Moshem. ad Cvdworth p. 625. n) c. 2. p. 141.

o) c. 5. p. 145.

p) c. 7. p. 149.

q) c. 11. p. 153. r) c. 13. p. 155.

voluentem ſemetipſam ſeſe atque implicantem per aeternos conſequentiae ordines, ex quibus apta nexaque eſt. Qui vnicus locus libellum Stoico Cornuto vindicat. Sunt enim ipſa Chryſippi placita, a Gellio [s] relata, ſatisque hinc probatur, Cornutum hunc Chryſippi libros habuiſſe et legiſſe, quos teſtamento a Perſio acceperat. Vtrum vero ab hoc Cornuto allegoriae methodum acceperit Origenes, vt viſum, Galeo, qui in eo praeeuntem habet Evsebivm [t], iudicium erit penes eos, qui in Aegypto diu ante Cornutum hanc methodum inualuiſſe, Alexandriae autem literarum ſtudiis innutritum eſſe Origenem, cogitare volunt. Exilium tandem paſſus eſt doctiſſimus philoſophus ſub Nerone, quod oris libertate imperatorem offendiſſet. Refert enim Dio [u], a Nerone in inſulam relegatum, et prope occiſum fuiſſe, quod, cum Nero plurimos iam libros verſibus ſcripſiſſet de rebus geſtis Romanorum, et adulatoribus ſuadentibus quadringentos adhuc eſſet compoſiturus, monitus eſſet a Cornuto, nimios fore, neque a quoquam legendos: cumque neſcio quis obiiceret, Chryſippum, quem ipſe laudibus eueheret, et cuius ſectator eſſet Cornutus, etiam plurima volumina, ſcripſiſſe, reſponſum ferret, illa vtilia vitae hominum eſſe, haec autem inutilia nulliusque pretii. Et Suidas quidem ἀναιρεθέντα σὺν τῷ Μουσωνίῳ dicit, quod cum ita intelligerent viri docti, *interfectum eſſe cum Muſonio*, fides ideo Suidae vapulauit doctiſſimo Ionsio [x]. Aſt licet ſupinam Suidae negligentiam multoties accuſauerimus ipſi, eum tamen heic loci ſine cenſura dimittendum putamus, eo quod τὸ ἀναιρεῖσθαι non ad mortem tantum, ſed exilium quoque referri poſſe, ſupra demonſtrauimus. Ceterum cum plures Cornuti apud veteres occurrant [y], Stoicus a reliquis accurate diſtinguendus eſt. Quod leuiori forte labore fieret, ſi hodie legeretur *Cornuti hiſtoria*, quam ſcripſiſſe Lacharem ſophiſtam tradit Svidas [z].

C. Muſonius. §. IV. CAIVS MVSONIVS RVFVS, de cuius memorabilibus dictis factisque libellum ſcripſit Pollio Valerius Alexandrinus [a], Tyrrhenus fuit, ſi Philostratvm [b] audimus, Volſinins, ſi Svidam [c], Tuſcum vocat Tacitvs [d]. Parentem habuit Capitonem, vixitque ſub Nerone, Domitiano, Vitellio et Veſpaſiano imperatoribus [e]. Equeſtri ordine natum fuiſſe Tacitvs [f] auctor eſt; hinc muneribus admotus publicis munitionibus praefectus eſt. Iuuènis bona-

s) L. VI. c. 2. Ab eo hanc Latinam definitionem verſioni ſuae intulit C. Clavsenvs, quod non vidiſſe Galeum merito mireris.

t) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 19.

u) L. LXII. p. 715.

x) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.

y) Vid. Ions. l. c. Fabric. l. c.

z) In Lachares T. II. p. 419.

a) Svidas in Pollio T. III. p. 164. qui tamen Pollionem antiquiorem ſub Pompeio M. viuentem, cum Alexandrino, ſub Hadriano florente more ſuo turpiter confudit, vid. Ions. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 246. Id etiam in Cl. Stollii Hiſt. phil. mor. gent. § CCXXXIV. p. 503. emendandum, et apud Fabricivm Bibl. Gr. Vol. II. p. 406. pro Tralliano reponendum Alexandrinus.

b) Vit. Apollon. L. VII. c. 16. p. 297.

c) In Muſonius T. II. p. 579.

d) Annal. L. XIV. c. 60.

e) Ibid. c. 59. hiſtor. L. IV. c. 10.

f) Equeſtris ordinis ſtudium philoſophiae et placita Stoicorum aemulatum eſſe, ait Tacitvs Hiſtor. L. III. c. 81.

Digitized by Google

bonarum artium ſtudiis vehementer ſe dedit, aitque SVIDAS [g], audiuiſſe Muſonium Hermogenem iuniorem ſophiſtam. In quo tamen in SVIDA accurationem merito deſideramus. Aut enim Muſonios, aut Hermogenes inter ſe confudit, temporum plane negligens. Hermogenes enim ſophiſta ſub imperatore M. Aurelio Antonino inclaruit, integroque ſeculo iunior Muſonio, huius praeceptor eſſe non potuit. Maxime vero ad philoſophiam Stoicam animum Muſonius applicuit: quod enim SVIDAS habet, fuiſſe eum diſcipulum Apollonii Tyanei, falſum eſt, et ex confuſione Muſonii Cynici, cum Stoico Muſonio enatum, vt ſupra iam notatum: nec familiaritas et conſuetudo quaedam ſectatorem et diſcipulum conſtituit, quemadmodum Muſonius quoque Cynicus, familiaritate iunctus Apollonio, Cynicus manſit, nec ad Pythagoreos tranſiit. Munitionibus vero praefectum Muſonium Stoicum fuiſſe, principia Stoica, quae ſecutus eſt, aliisque commendauit, ſatis demonſtrant. Quo pertinet, quod, TACITO [h] teſte, Plauto conſtantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida vita ſuaſerit, id enim doctrinae Stoicae conuenienter dictum. Non audiendus itaque eſt Scaliger, qui Muſonium munitionibus praefectum a philoſopho Stoico diſtinguendum eſſe putat, quod recte reiecit IONSIVS [i], qui et ratiunculas Scaligeri profligauit. Magno vero animo diſſeminaſſe Romae praecepta Stoica non inter iuuenes modo, verum etiam inter ciues, quin et inter milites TACITVS [k] narrat, qui male hoc eueniſſe illi apud hos tradit, cum ſeditionem militum ſedare fuiſſet aggreſſus. Nec alia forte ratio eſt, quam imprudenter adhibita philoſophiae correptio apud Neronem, cur ab eo prope occiſus fuerit, et vir praeſtans ad Gyaras in exilium ire iuſſus ſit. Quod enim SVIDAS habet, Muſonium cum Cornuto ἀναιρεθῆναι, quod ita accepere viri quidam docti, occiſum eſſe a Nerone, ita intelligendum eſt, vt ſublatum e ciuitate, hominumque oculis dicat, vt ſupra in Cornuto iam obſeruatum. Certe exilio tantum a Nerone mulctatum eſſe, veteres conſtanter tradunt [l]. Ex eo vero, annuente Veſpaſiano iterum reuocatus Romam venit, malorumque conſiliis inſolita animi magnitudine reſtitit, Egnatiumque Celerem, hominem bonis omnibus inuiſum ex vrbe ſemouit [m]. Quibus moribus tantam apud Veſpaſianum iniit gratiam, vt, cum Mucianus philoſophorum aduerſarius Veſpaſiano auctor eſſet, vt philoſophi Roma eiicerentur, omnes quidem philoſophi pulſi fuerint, ſolus autem Muſonius manſerit [n]. Nec dubium eſt, ſeruauiſſe ſub Veſpaſiano et Tito priſtinos honores, ſi verum eſt, quod Iudaeorum magiſtri tradunt, Muſonium Tyrrhenum, quem Turanum Rufum vocant, munitionibus praefectum Hieroſolymis ſolo aequatis aratrum ad teſtandam perpetuam deſolatio-

 nem

g) In Hermogenes T. I. p. 860.
h) Annal. L. XIV. c. 59.
i) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.
k) Hiſtor. L. III. c. 81.
l) PHILOSTRAT. l. c. SVIDAS l. c. Auctor deſcript. Olymp. CCXI. an. 2. XIPHILIN. in Nerone.
m) TACITVS Annal. L. IV. c. 10. 40. Scholiaſtes Iuuenalis.
n) XIPHIL. et ZONARAS in Veſpaſ.

nem impreſſiſſe [o]. Fuiſſe autem Muſonium ex illorum Stoicorum numero, qui non docendo modo, verum etiam viuendo philoſophati ſunt, ORIGENES [p] teſtatur, qui cum Socrate eum inter illos numerat, qui in philoſophiae ſectis mutata vita in melius adeo profecerunt, vt exemplo eſſe queant ceteris. Quod ſi ſupereſſent dicta et facta eius a Pollione, vti dictum, collecta, elegantiſſima certe doctrinae moralis, quam tradidit Muſonius, facies pulchre eniteret. Eximia enim ſunt, quae ſparſim apud veteres, praecipue apud STOBAEVM, ei tribuuntur, dicta atque praecepta, quae more Stoico perfectam virtutem poſtulant, quorum ſummam nobis exhibet collectam ex Stobaeo Cl. STOLLIVS [q]. Pleraque huc redeunt: Quemlibet diem reputandum pro ultimo, temperantiam voluptatem eſſe rationi conformem, et inter initia verae ſapientiae numerandam. Vti vero eam victu tenui, abſtinere a carnibus, quae beſtias magis, quam homines decent, viuere iis cibis, quos natura ſuppeditat, puri ſunt, et Deorum commercio non indigni, ſiccam vero animam praeſtant, tanquam optimam. Magno et excelſo animo eſſe excipiendas iniurias, facilique perferendas patientia: exilium fortiter ferendum, cum nec ſolis, lunae, ſiderum, nec hominum vſus eripiatur: regi omnium maxime eſſe philoſophandum: agriculturam cum philoſophia coniungendam, vitandaque ſophiſtarum vrbana, quae ſectentur, otia: non obſtare matrimonium philoſophanti, eligendos autem eſſe ad id animos, qui et laboris patientes ſint, et temperantiae, iuſtitiae aliisque virtutibus ſtudeant, et concordiam ament, corpus autem ſanum habeant. Praeſtandum parenti obſequium, verum non in iis, quae iniuſta ſunt et turpia. Supellectili vtendum facile parabili, nec pretioſa: diuitem eum eſſe, qui nulla quidem re indigeat. Optimum ſenectutis pariter atque iuuentutis *viaticum* eſſe, naturae conuenienter viuere, id eſt virtutem ſequi &c. Maxime vero commendari meretur fragmentum, quod ex libro eius *de exercitatione* nobis ſeruauit STOBAEVS [r], quod integrum ab omnibus illis legi optamus, qui veram philoſophiae indolem exoptatumque fructum aſſequi cupiunt. Monet hic inter egregia multa: „Virtutem non eſſe ſcien„tiam tantum contemplatiuam, ſed etiam actiuam, ſicut et medicinam „et muſicam; virum enim bonum eum eſſe futurum, qui non praecepta „tantum ad virtutem pertinentia edidicerit, ſed ſecundum eam quoque „enixe exerceatur atque quam diligentiſſime. Atqui tanto magis conue„nire, exerceri futurum philoſophum, quanto maior atque difficilior eſt „philoſophia quouis alio ſtudio. Siquidem ad alias quidem artes ipſarum „cupidos accedere animis non prius corruptis, quique contraria his, quae „diſcenda ſunt, antea non didicerint: philoſophaturos autem prius mul„tis correptos modis impletosque malitia, ſic ad virtutem ſe conferre, „hanc-

o) Vid. IONSIVS l. c.

p) Adu. Celſum L. III. p. m. 156.

q) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCXXXIV. p. 203. ſeqq.

r) Serm. CXVII. p. 363. ſeqq. ed. Wechel.

Digitized by Google

„hancque ob cauſſam quoque maius exercitium requiri. Quoniam au„tem homo non anima ſolum, nec ſolo corpore conſtet, ſed compoſitum „quiddam exiſtat ex vtroque, ideo neceſſe eſſe exercentem ſe vtriusque „curam habere, magis quidem praeſtantioris partis, vt decet, animae, „alteram tamen non negligere, corpusque philoſophantis ad officia recte „conſtituere; eſſe enim exercitium aliquod animae ſimul et corporis „commune, idque fieri, ſi nos aſſuefaciamus ad rigorem, calorem, „ſitim, famem, victus tenuitatem, cubilis duritiem, abſtinentiam rerum „ſuauium, et moleſtarum tolerantiam, quoniam hiſce et corpus robore„tur, et anima ad fortitudinem exerceatur. Animae autem ſolius exer„citationes eſſe, faciles ſibi et in promtu demonſtrationes parare, quibus, „quae in ſpeciem bona videantur, talia non eſſe, nec mala eſſe, quae ita „videantur, quae vero reuera bona et mala ſint, cognoſcatur; deinde et „mala fugere et bona proſequi omni ſtudio. Oportere vero exercentem „ſe conari, vt vincat ſe ipſum, adeo ne voluptati applaudat, neque la„borem auerſetur, et vitae non nimis cupidus ſit, nec mortem metuat: „et pecuniam accipere non maioris faciat, quam erogare.“ Eſſe in his quaedam, quae *μετεωρολογίαν* Stoicam ſapiunt, adque ſapientis perfecti ideam philoſophum eſſingunt, naturam ipſam exuentem, non negamus. Laudandum tamen ſummopere, quod virtutis exercitationem, tanquam praeſtantiſſimam philoſophiae partem philoſopho commendauerit, cum eo tempore philoſophi plurimi fuerint, quos *μέχρι τῦ λέγειν ἄνευ πράττειν* philoſophari, indignatus eſt Epictetus. Forte et tributa ſunt Stoico Muſonio quaedam, quae a Cynico dicta ſunt, quos inter ſe frequenter confudiſſe veteres, in *praecedente ſectione* oſtendimus. Cum enim eodem vterque tempore eodemque loco philoſophatus ſit, animum quoque ingentem orisque libertatem ſolito maiorem expreſſerit, facile potuit vni adſcribi, quod ab altero dictum eſt. Quamquam, ſi verum fatendum, ea, quae imprimis de temperantiae victusque ratione dura admodum, et ab omni conſuetudine abhorrentia Muſonio tribuuntur, rectius forte ad Cynicum, quam Stoicum, referuntur: qua in re tamen certum nihil eo magis definiri poteſt, quo magis Cynici a Stoicis ſola toga diſtabant, et conueniebat fere vtriusque philoſophia moralis. Muſonium ſub Iouiano et Valentiniano viuentem [s], quem veteres paſſim appellant, Stoicum item Muſonium a Longino memoratum [t] ab hoc noſtro aetas diſtinguit.

§. V. CHAEREMON Aegyptius fuit, patria potiſſimum eruditione clarus, *ἱερογραμματεὺς* enim a Porphyrio [u] vocatur, ſcripſitque *hieroglyphica* et *res Aegyptiacas* [x]: extatque hodie inſignis eius locus de *Chaeremon.*

s) Svidas in Muſonius T. II. p. 379. Photivs Cod. CCXLIII. p. 608. Ammian. Marc. L. XXVII. c. 8. Evnapivs in Proaereſio p. 161.

t) Apud Porphyr. vit. Plotini c. 26. ſ. 6. p. 129.

u) Apud Evseb. Praep. L. XI. c. 57. L. V. c. 10.

x) Conf. Vossivs de hiſt. Graec. L. II. c. 1. p. 164. Valesivs ad Evseb. p. 123.

Digitized by Google

de ſacerdotibus Aegyptiis apud PORPHYRIVM [y]. Sed philoſophiae quoque Graecae, more Alexandrinorum daturus operam, ſectae, quae illo tempore reliquos antecellebat, Stoicae nomen dedit, et philoſophiae quoque naturali operam impendit, vt ex libro *de Cometis* patet, ad quem prouocat ORIGENES [z], quemque ſine dubio laudat quoque SENECA [a], apud quem pro Charimandro Chaeremonem legendum eſſe, viris doctis [b] viſum eſt. Memorat quoque Chaeremonem Stoicum MARTIALIS [c], pauperrimum vitae genus ſectantem, his verbis:

Quod nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem,
Vis animum mirer ſuſpiciamque tuum?
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus anſa,
Et triſtis, nullo qui tepet igne, focus,
Et teges et cimex, et nudi ſponda grabati,
Et breuis atque eadem nocte dieque toga.
O quam magnus homo es, qui faece rubentis aceti
Et ſtipula et nigro pane carere potes &c.

Sed poni hic Chaeremonem pro Stoico quouis, in ſumma inopia rerum huius vitae mortis contemtum affectante, vix dubium videtur [d]. Tanta enim paupertate hunc Chaeremonem Alexandrinum fuiſſe preſſum, nullo modo veriſimile eſt, cum ſatis ſplendidis praefuerit muneribus. Alexandrinae enim bibliothecae praefectum fuiſſe teſtatur SVIDAS [e], qui et alio loco [f] tradit, fuiſſe eum praeceptorem Neronis cum Alexandro Aegeo; Dionyſio diſcipulo eius, in cura bibliothecae gerenda eum ſequente. Qui tamen cum ei ſucceſſerit in aula quoque Neronis, cui ab epiſtolis, legationibus et reſponſis fuit, et ad Traianum vſque vixit [g], recte inde colligitur, non diu in aula Neronis Chaeremonem vixiſſe, et ſenecta annisque grauem deceſſiſſe. Narrat alium Chaeremonem, qui aſtronomiae peritus videri cupiens cum Aelio Gallo Alexandria iter fecit, turpiterque ſe dedit STRABO [h], quem cum Stoico eundem eſſe putat VOSSIVS [i]. Aſt nec hominis inepti mores, nec tempora nimis a Neronis aetate remota, cum praeceptore imperatoris principis conueniunt [k].

Scriptores vitae L. Ann. Senecae.

§. VI. Nemo tamen inter Stoicos maiori vel naturae donorum, vel munerum ſplendoris vel eruditionis philoſophicae claritatis vel vitae mortisque circumſtantiarum plane ſingularium luce coruſcauit, quam LVCIVS

y) περὶ ἀποχῆς L. IV. p. 360. ſeq.
z) L. I. p. 46. adu. Celſ. Oſtendit in eo, cometas interdum laetos quoque habuiſſe euentus.
a) Qq. nat. L. VII. c. 5.
b) VOSSIVS et VALESIVS ll. cc.
c) L. XI. ep. 57.
d) Idem viſum FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 392.
e) In Dionyſ. Alex. T. I. p. 598. conf. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 18. p. 101.
f) In Alex. Aegeus T. I. p. 105.
g) SVID. in Dionyſ. l. c.
h) L. XV. p. 806.
i) loc. cit.
k) Diſtinguit etiam vtrumque FABRICIVS loc. cit.

CIVS ANNAEVS SENECA, in cuius ſcriptis magna nobis ſapientiae Stoicae pars ad noſtram vſque aetatem integra ſeruata eſt, dignus propterea, cuius hiſtoria paulo curatius enarretur. Quod inter veteres neminem praeſtitiſſe, quamuis magna inter eos Senecae fama fuerit, merito miramur. Recentiorum e contrario diligentia in eo valde occupata fuit, vt res nobis Senecae vel generales vel ſpeciales exponerent. Inter quos palmam merito, reliquis praeripuiſſe cenſendus eſt IVSTVS LIPSIVS, Stoicae philoſophiae admirator nouus, qui cum ſcriptis Senecae multam lucem affundere cogitaret, non tantum philoſophiam Senecae eleganti tractatione *de philoſophia et phyſiologia Stoica* illuſtrauit, ſed ſcriptis quoque *eius vitam* praepoſuit [l]. Quem campum cum occupatum a Lipſio videret vir doctus, ANDREAS SCHOTTVS, ne inutilem nauaret circa Senecae hiſtoriam operam, vitam eius, editioni ſcriptorum Senecae praemittendam [m] ita enarrauit, vt non tam fatorum eius, quam ſcriptorum enarraret hiſtoriam, et qua occaſione quibusque circumſtantiis ſingula conſtruxerit, exponeret: qua ratione multa dicta ſunt, quae Senecae hiſtoriae libriſque haud contemnendam lucem foenerantur. Idem porro ſaxum quoque voluit M. ANTONIVS DELRIO, qui *prolegomenis ad ſyntagma tragoediae Latinae* [n] vitam Senecae inſeruit. His addi poſſent alii, enarrarique FRANCISCI SALVATORIS [o]; IO. SCHILDII, FR. PETRARCHAE aliorumque labores, niſi pleraque occupaſſet laudabilis induſtria et eruditio praeſtantiſſimorum virorum IO. ALBERTI FABRICII [p] et SEVERINI LINTRVPII [q], quibus iungenda, quae de Seneca collegit NICOLAVS ANTONIVS [r]. Nos ipſos maxime conſulemus fontes, ſcripta nempe Senecae et Taciti, ad ea potiſſimum reflexuri, quae ad hiſtoriam philoſophicam pertinent, et nobis Senecam ſuis coloribus depictum ſiſtent philoſophum.

§. VII. LVCIVS ANNAEVS SENECA patriam habuit Cordubam, veterem florentemque Romanorum coloniam in Hiſpania Baetica, vnde nobilitas eius originem cepit. Eam enim, Marcelli opus, gloria et potentia auctam eſſe, regionis bonitate, et amplitudine et fluminis Baetis vſu iuuante ait STRABO [s]. Qui et porro addit: habitaſſe hanc Cordubam ab initio ſelectos Romanorum et indigenarum; vnde etiam colonia Patricia, teſte PLINIO [t] dicta eſt, vel quod patricii generis homines eo commigraſſent, vel quod ſplendida et diues patres etiam reipubli-

Senecae vita.

l) Vtimur nos editione Lugd. Batau. 1619. 8. edita.

m) Eſt nobis ad manus editio Geneuenſis, 1665. 8. vbi T. II. haec vita vel potius hiſtoria literaria Senecae legitur.

n) L. II.

o) Vid. Giornali de letterati 1674. p. 12.

p) Biblioth. Lat. T. III. p. 496. ſeqq.

q) In praef. ad SVANINGI theologiam Senecae 1710. 4. conf. Act. philoſoph. Vol. III. p. 485. ſeqq.

r) Biblioth. Hiſpan. vet. T. I. p. 22. ſeqq.

s) L. III.

t) L. III. c. 1. hiſt. nat.

Digitized by Google

publicae Romanae daret, quos Auguſti tempore ex prouinciis quoque adſcitos fuiſſe conſtat [u]. Patrem habuit Marcum Annaeum Senecam, equeſtri et prouinciali loco ortum [x], et declamatorio orationis genere celebrem, qui declamatoris nomine a filio philoſopho diſtingui ſolet, famamque et propria et filiorum eruditione ſibi comparauit, cuius declamationes ab ipſo collectae et ab illo praeloquiis interſtinctae hodie leguntur. De quo tamen in hiſtoria eloquentiae Romanae pluribus agendum [y]. Matre genitus eſt Heluia, ad quam conſolatoriam miſit, cum in Corſicam eſſet relegatus [z], ex qua magni animi atque ingenii feminam fuiſſe, liquet. Natum fuiſſe ſub Auguſto, recte inde colligitur, quod ſe circa diui Auguſti ſeceſſum vidiſſe in aëre flammam ingentis pilae ſpecie memorat [a], quae tamen in ipſo curſu ſuo diſſipata eſt. Puerulus natus Cordubae, materterae manibus Romam perlatus eſt, illius pio maternoque nutricio per longum tempus aeger conualuit [b]. Eueniſſe hoc colligit Lipsius [c] decimo quinto, aut circiter, anno ante Auguſti exceſſum, argumento ab adoleſcentia Senecae in Tiberio principatum incidente, vt ipſe ait [d], ſumto, idque eo tempore, quo aliena ſacra mouebantur, quem annum fuiſſe Tiberii quintum, ex Tacito [e] inferri poteſt. Fratres habuit duos, ſorores nullas, trium enim liberorum matrem Heluiam vocat [f]. Fuere hi tres praeter Lucium Annaeum, M. Annaeus Nouatus, et L. Annaeus Mela, vt ex controuerſiarum inſcriptionibus liquet. Maximus fratrum a Iunio Gallione adoptatus nomen Gallionis ſuſcepit, et egregii declamatoris titulum meruit [g]. Frater minimus equeſtri tantum dignitate conſpicuus, Lucanum filium genuit, grande adiumentum claritudinis, vt Tacito audit, de cuius vita et carmine epico, ſtudioque philoſophiae Stoicae in Cornuti conuictu *vita eius* ad Svetonivm auctorem referri ſolita videnda [h]. Vbi ex diuturno morbo, quo cum conflictatus eſt diu, conualuit, mature ad diſcendas literas adductus eſt, et in elegantiſſimarum artium ſtudiis ingenium optimum adoleuit. Et in eloquentia quidem ipſum parentem praeceptorem habuit, vt ex *controuerſiarum praefatione* ad filios, docta ſane bonaeque frugis plena, poteſt colligi, ex ea enim patet, Marcum Annaeum filiis iuuenibus eloquen-

u) Hoc Lipsio l. c. c. 1. p. m. 17. placet, ſed dubium, an non ante hoc tempus iam nomen coloniae Patriciae obtinuerit, et an non ibi conſederint milites patricii Hiſpanis foeminis mixti?

x) Generis ſui meminit in oratione ad Neronem, quam exhibet Tacitvs Ann. L. XIV. c. 54. vbi ait: „Egone equeſtri et prouinciali „loco ortus proceribus ciuitatis annumeror? „inter nobiles et longa decora praeferentes mea „nouitas enituit.„ Haec ad patrem equeſtri ordine demum auctum referri putat Lipsivs l. c. aſt pertinere ad ipſum Senecam patriciis viris in aula Neronis praelatum, ſeries verborum oſtendit.

y) Conf. Lips. l. c. c. I. p. 19. Elect. L. I. c. 1. Andr. Schottvs in dedicatione editioni declamationum, quam is curauit, praemiſſa. Nic. Anton. Bibl. Hiſp. vet. L. I. c. 4. aliique.

z) Conf. Schottvs vit. Senec. p. m. 11.

a) Qq. nat. L. I. c. 1.

b) Conſol. ad Helu. c. 16.

c) l. c. c. 2. p. 19.

d) Epiſt. 108.

e) Annal. II. fin.

f) cap. 2.

g) Evsebivs in chronic.

h) Dictum de eo Sect. I. quantum ad noſtrum inſtitutum pertinet.

Digitized by Google

quentiae ſpecimina ex optimis auctoribus collecta imitanda exhibuiſſe. Etſi vero eloquentia forte ſuperabatur a Gallione fratre, cuius eloquentiam adeo ſuauem fuiſſe, STATIVS indicat, vt canat:

Hoc plus, quam Senecam dediſſe terris
Et dulcem generaſſe Gallionem,

Auctorque *dialogi de cauſſis corruptae eloquentiae* tinnitus Gallionis memoret; ingenio tamen ad ſublimiora elato magno ſe impetu philoſophiae dedit ſtudio, caſſasque ſine re et virtute voces, licet ſonantes et pulchras, horruit. Id quod patri, eloquentiae fama filiis nomen quaerere cupienti, et natura auerſo a philoſophia animo, diſplicuit, impedire is in feruentis ingenii adoleſcente non potuit, cum animi indoles maxime ſeria ad ardua quaeuis et ſeuera ferretur. Sotionem itaque praeceptorem elegit, hominem quidem Pythagoreum inſtitutum ſequentem, philoſophiam tamen, quae mores format, ad Stoicorum ſimul placita attemperantem, vt ſupra *ſectione ſecunda* [i] de eo dictum. Sub hoc praeceptore *maiori ſe impetu ad philoſophiam iuuenem acceſſiſſe quam ſenex pergat*, fatetur, et ipſe narrat [k], quem ſibi amorem Pythagorae iniecerit Sotion. Qua de re tamen cum prolixe ſatis ſupra actum ſit, ibi dicta otioſe repetere noluimus. Aſt vel diſciplinae auſteritate, vel deferueſcente adoleſcentiae impetu, vel Attali philoſophi Stoici haud incelebris diſciplina commotus ad Stoicos tranſiit, ita tamen, vt aliis quoque philoſophis operam locaret, ſtatueretque pretium. Nam et Papirium Fabianum audiuit [l], et Demetrium Cynicum admiratus eſt atque ita coluit, vt iam in aula verſatus cum eo conuerſaretur. Quin nec ſcripta philoſophorum omnium ſectarum neglexit, ſed ad caſtra eorum, non vt transfuga, ſed vt explorator acceſſit, adeo vt nec Epicurum, tantopere quidem Stoicis inuiſum, negligeret, et quae bene dicta ab eo eſſent, probaret reciperetque. Ex quibus de quaeſtione iam iudicium fieri poteſt: vtrum Seneca philoſophis ſectariis, an eclecticis ſit adnumerandus? Qua de re, vt diſtincte rem exponamus, primo quidem notandum monemus, abhorruiſſe Senecam ab eo ſectariae philoſophiae genere, quod ſeruili quaſi iugo vni ita ſectae adhaeret, vt ex nulla alia veritatem, licet manifeſtam, recipere patiatur, nec ſibi iudicium ſeruet vllum. Egregie prorſus noſter [m]: *Qualescunque ſunt* (libri mei) *tu illos ſic lege, tanquam verum quaeram, adhuc non ſciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero: multum magno-*

i) §. V. k) Ep. 108.

l) Epiſt. 100. vbi Lucilio, compoſitionem Fabiani Papirii reprehendenti, reſpondet, huncque philoſophum vehementer laudat. Imprimis laude digna ſunt, quae de illo affert: „Ad profectum omnia tendunt et ad bonam mentem, „non quaeritur plauſus. Cum audirem certe „illum talia mihi videbantur, non ſolida, ſed „plena, quae adoleſcentem indolis bonae attollerent, et ad imitationem ſui vocarent, ſine de„ſperatione vincendi. Quae mihi adhortatio vi„detur efficaciſſima. Deterret enim, qui imitan„di cupiditatem modo fecit, ſpem abſtulit.„ Egregie hoc dictum ad vitandam meteorologiam Stoicam.

m) Ep. 45.

magnorum virorum iudicio credo, aliquid et meo vindico. Nam illa quoque non inuenta ſed quaerenda nobis reliquerunt. Et alibi luculentius [n]: *Sed ne te per circuitus traham, aliorum quidem opiniones praeteribo, nam et enumerare illas, longum eſt et coarguere, noſtram accipe. Noſtram vero cum dico, non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Eſt et mihi cenſendi ius. Itaque aliquem ſequar, aliquem iubebo ſententiam diuidere. Fortaſſe et poſt omnes citatus nihil improbabo ex his, quae priores decreuerint, et dicam: hoc amplius cenſeo. Interim, quod inter omnes Stoicos conuenit, rerum naturae aſſentior: ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, ſapientia eſt.* Feciſſe haec Senecam, quae faſſus eſt ſe facere, paſſim oſtendit, et ſe Stoicorum decretis ſuperſtitione coeca non addictum eſſe relictis eorum placitis [o] demonſtrauit. Nec obſtat, quod Stoicos noſtros vocat [p], Chryſippum noſtrum [q], Cleanthem noſtrum [r], Poſidonium noſtrum [s]; nam haec non ad deſignandam ſectam dixiſſe, ex illo patet, quod et Epicurum noſtrum [t] et Demetrium noſtrum [u] nominat, quamuis nec Epicureae ſectae, nec Cynicae eſſet addictus, videturque ſuos dixiſſe eos philoſophos, quos prae aliis legit amauitque, licet totum eorum ſyſtema non ſemper eſſet amplexus. Et haec quidem ita ſe habere, dicta ſatis probant. Non tamen haec obſtant, quo minus Stoicum ſyſtema ſecutum eſſe Senecam, Zenoniſque adhaeſiſſe placitis, dici poſſit, ſi de tota philoſophia Senecae iudicandum. Cuncta enim Stoicis nituntur principiis, doctrinamque porticus, quoad dogmata primaria, exacte referunt. Ita v. g. Deum et materiam vnum eſſe totum dicit, ex quo res omnes partes ſint atque membra [x]; Totum illud diuidit in partem agentem et patientem [y]; Deum corpus eſſe aſſerit [z]; et tamen ſpiritum dicit infinitae potentiae et perfectionis [a]. Mundum porro, Deum, naturam, idem eſſe ſtatuit [b]; Deumque mundi eſſe animam agnoſcit, quae vbique praeſens ſit [c]. Quin et Deum fato ſubiicit [d], et ex nexu fati, decretoque Dei prouidentiam deriuat [e]. Genios etiam ex anima mundi ponit [f], eosque in Deum reductum iri tradit [g]. Materiam porro aeternam, et perpetuo fluentem admittit [h], exundationesque et incendia mundo finem allatura inducit [i]. Quibus parca manu datis addi poſſent longe plura, niſi actum iam id eſſet *tomo primo* [k], vbi Stoicae philoſophiae, quod exſtruximus, aedificium, Senecae paſſim aſſertis inaedificauimus. Quo labore defunctus quoque eſt I. LIPSIVS, qui in conſtruenda explicatione *phyſiologiae Stoicae* ad Senecam potiſſimum

n) De vita beata c. 3.
o) Vid. Ep. 33. 48. 58. 94. de vita beata paſſim, Qq. nat. L. VII. c. 22. alibi.
p) Ep. 117.
q) De benefic. L. II. c. 17.
r) Epiſt. 107. s) Epiſt. 113.
t) Epiſt. 107.
u) De benefic. L. VII. c. 8.
x) Ep. 97.
y) Ep. 65. z) Ep. 89.
a) De benefic. L. IV. c. 7.
b) Ibid. c) Ep. 41.
d) De prouid. c. 5
e) Ep. 75. f) Ep. 111.
g) Ep. 9.
h) Conſolat. ad Marciam c. vlt. ep. 58.
i) Qq. nat. L. III. c. 29.
k) L. II. c. 9.

Digitized by Google

tiſſimum reſpexit. Ex his vero de Senecae philoſophia iudicium fieri ſine magno labore poteſt. Quae enim de ea dicta ſunt, apertum faciunt, a Stoica eum quidem doctrina totoque, quod porticus exhibuit, ſyſtemate non receſſiſſe, et hinc recte inter Stoicos referri, aſt ſuo tamen iudicio vſum eſſe, nec ita auctoritati Zenonis adhaeſiſſe, vt vnquam ab eo recedere, vel propriis etiam rationibus vti non auderet: inclinaſſe etiam ad ſyncretiſmum philoſophicum, qui cum caput ſemel in Aegypto extuliſſet, totum fere Romanum orbem magnis paſſibus peragrauit, et iam tum Romae quoque manifeſtare ſe coepit: aequo praeterea fuiſſe animo, nec ita reliquas ſectas condemnauiſſe omnes, vt non multa ab earum philoſophis praeclare vereque dicta eſſe crederet, adeoque abiecto ſectario odio ſine praeiudicio, quae ab aliis familiis in philoſophia dicta erant, expenderet, quaeque vera eſſe deprehenderat, admitteret. Quo imprimis animo Senecam erga Epicurum vſum eſſe, vidiſſeque multa in hortis Epicuri non contemnenda, quae porticus reiecerat et traduxerat, in Epicuri hiſtoria demonſtrauimus [l]. Nec alia forte ratio eſt, cur Seneca, quem tamen acerrimum Stoicum vocat Lactantius [ll], Fabio [m] audiat in philoſophia parum diligens, niſi quod ſyſtematis, cui adhaerebat, rationem non ſemper habuiſſet et ab eo pauliſper interdum receſſiſſet. His igitur ſtudiis intentus Seneca puer apud Stoicum philoſophum, vt ipſe ait, ſedit; pater tamen conſilium interuertit cauſſasque agere iuſſit, quas diu actitaſſe et Caii etiam temporibus magna eloquii gratia et fama, putat Lipsius [n]. Quod an veriſimile ſit, iudicet lector ex his Senecae [o]: *Quid enim non modo eſt, ſi recorderis? modo apud Stoicum philoſophum puer ſedi, modo cauſſas agere coepi, modo deſii velle agere, modo deſii poſſe: infinita eſt velocitas temporis.* Illud probabile, hecticum corporis habitum ad perferendos orationis forenſis impetus vires ei denegaſſe. Gloriam tamen haud exiguam ſibi comparaſſe eloquentia ſua, dubium non eſt, quae licet diſpliceret auribus delicatis, *vim tamen mentis, pectusque, quod diſertos,* Quintiliáno iudice, *facit,* probauit, hisque artibus ſe commendauit maxime.

§. VIII. Eruditione ita clarus Seneca, et dicendi quoque peritia celebris, cum latum clauum ſumſiſſet, ad honores in republica adſpirauit. Quaeſturam itaque primo nactus eſt [p], incertum quo tempore, ſicque honoribus auctus vxorem quoque duxit. Et bis quidem nupſiſſe, recte inde infertur, quod ante ductam Paullinam filios pariter atque vxorem memorat [q]. Paullinae vero coniugium poſt exilium demum iniit, **Fata Senecae.**

 quam

l) Vid. ep. 18. 21.
ll) L. I. c. 5.
m) Initit. orat. L. X. c. 1. conf. de Senecae philoſophia Lips. manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. 18. 102. et poſt hunc multi alii.
n) l. c. c. 3. p. 21.
o) Ep. 100. coll. ep. 49.
p) Conſol. ad Helu. c. 16.
q) Ep. 13. de ira L. II. c. 36. qui liber ante exilium ſcriptus eſt.

quam nobilem ſenex iam duxit et potens in aula, quamque fidam ſibi [r] in morte quoque ſociam expertus eſt. Qualem vero poſthaec vitam vixerit, nec ipſe prodidit, nec vllus alius, meritis tamen atque eruditione ſe in aula imperatoris commendaſſe dubium non eſt; gratioſum etiam inter principes viros atque feminas fuiſſe, inuidia, quae ob id ipſum illi conflata eſt, maxima dubitare non ſinit. Claudio enim imperii habenas tenente, cum Meſſalina vxor, concepto grauiſſimo in familiam Caeſarum odio ferre non poſſet, reuocatam ex exilio Iuliam, Germanici filiam, M. Vinicii coniugem, impudicae et intolerabilis ſuperbiae feminae ſe non ſubiicientem, animum attollere, Caeſariſque frui gratia, confictis criminibus, denuo in exilium eam exegit, in quo periit [s]. Cui violentiae cum varii quaererentur praetextus, cauſſaeque ſpeciem habentes veri excogitarentur, accuſata illa adulterii, Seneca quoque, tanquam inter adulteros deprehenſus in Corſicam inſulam relegatus eſt, tanta ſuſpicione criminis, vt adulterii facinus tanquam rem notam exiliumque ea de cauſſa illi indictum ei exprobrauerit Suilius apud Tacitvm [t]. In hoc exilio vixit annos circiter octo, ſi ipſum audis, ſatis feliciter et tranquille philoſophiae literiſque elegantioribus totus deditus. Ita enim de ſtatu vitaque ſua ad matrem [u] ex Corſica: *Qualem me cogites, accipe: laetum et alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimae, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus ſuis, et modo ſe leuioribus ſtudiis oblectat, modo ad conſiderandam ſui vniuerſique naturam, veri auidus, inſurgit.* Qua de re pulchre differentem introduxit auctor Octauiae tragoediae [x], quae perperam noſtro tribui ſolet:

Melius latebam procul ab inuidiae malis
Remotus inter Corſici rupes maris,
Vbi liber animus, et ſui iuris mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea.
O quam iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit operis immenſi artifex)
Coelum intueri ſolis et currus ſacros.

Talem vero non fuiſſe, qualem Stoica iactantia et hypocriſi vſus ſe ſimulauit, haud obſcure in *conſolatione ad Polybium* [y] prodidit, plena humili adulatione Caeſaris, indigna tanto philoſopho, qui, *ſi triſtitia quicquam profecturus ſit, non recuſare ſe ait, quicquid lacrymarum fortunae ſuae ſuperfuerit, amici affundere fortunae.* Quae cum abiecte nimis et demiſſe ſcribantur, dubium fecere Lipsivm [z], an non ſcriptum illud penitus abiiciendum, et Senecae abiudicandum. Quaſi vero

r) Ep. 104.
s) Svet. in Calig. c. 19. in Claud. c. 29. Dio L. LX. de Servies femmes des douze Ceſars P. II. p. 294.
t) L. XIII. Ann. c. 42.
u) cap. 4.
x) Act. II. Sc. I. v. 381. ſeqq.
y) c. 21. ſeqq.
z) l. c. p. 25.

ro Stoicae virtutis inconſtantia et ſimulata tantum fortitudo multis exemplis non conſtaret, vel a Seneca, humanum aliquid ea in re pati, fuiſſet alienum. Sane hoc in tanto philoſopho probare nemo ſanus poterit, quod quem dicto loco in exilio poſitus eiusque gratiae indigens tantis laudibus extollit, Claudium, poſt mortem ceſſante eius potentia acerbiſſima ἀποκολοκυνθώσεως ſatyra traduxerit, et conuiciis proſciderit. Non caruere tamen effectu blanditiae Agrippinae, quae in Meſſalinae locum in thoro imperatoris ſucceſſerat, operam interponentis ſuam. Ea enim narrante TACITO [a] *exilii veniam pro Annaeo Seneca, ſimul praeturam a marito impetrauit, laetum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius, vtque Domitii pueritia tali magiſtro adoleſceret, et conſiliis eiusdem ad ſpem dominationis vteretur.* Qua in re arcanas quoque, ad quas reſpexit Agrippina, valuiſſe rationes, idem non negat, quod tanto beneficio memoria iniuriae ſibi deuinctum, et implacabili in Claudium odio ductum Senecam fidum ſibi filioque fore crederet. Applaudiſſe populum reuocationi tanti viri, ſtudiorum claritudo, quam ei Tacitus tribuit, ſatis prodit, ſpeque ſine dubio enutritum ſuadet fore, vt in optimos mores ſub tanto magiſtro Domitius adoleſceret, conſiliisque eius nixa olim potentia felicitatem imperii promoueret. Nec decipi paſſus eſt hanc populi Romani ſpem Seneca, qui tanto praefectus regendi principis muneri in id philoſophiae atque prudentiae artes intendit omnes, vt, quem ſatis nouerat lubricum et voluptatibus deditum, ac ad magnos impetus pronum principis animum, vinculis quaſi conſtringeret, et temperamento in vitiorum ſtudia ruenti ſe eo modo opponeret, quo nec principis animus exaſperaretur, nec malis, quae aula ſuppeditabat, exemplis corrumperetur. Quod feliciter initio ceſſit, Afranio Burrho, praetorio praefecto, ſociam cum Seneca manum iungente. *Hi enim*, teſte TACITO [b], *rectores imperatoriae iuuentae, et pari in ſocietate potentiae concordes, diuerſa arte ex aequo pollebant: Burrhus militaribus curis et ſeueritate morum: Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honeſta; iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent.* Et hoc tanta felicitate factum, vt quamdiu vterque operi manus admouiſſet, a recto tramite non deflecteret Nero; quod vero Burrho mortuo, Senecaeque auctoritate apud principem poſt haec valde imminuta factum eſſe notat TACITUS [c]. Tam propinquus autem cum ſummis rerum gubernaculis fuerit Seneca, nec honores nec opes ei defuiſſe, facile intelligitur. Et conſulatu quidem fuiſſe functum veteres teſtantur, ſed extraordinario, conſulibus ſuffectis A. V. DCCCXV. ſi faſtis credimus, quem tamen annum falſum eſſe vidit LIPSIUS [d]. Maxime vero ab exilio reuerſus in ſplendore ſtatim eſſe, et ampliſſimis opibus affluere coepit, cum

a) Annal. L. XII. c. 8.
b) Ann. XIII. c. 2.
c) L. XIV. c. 52.
d) L. c. c. 4. p. 22.

cum iam pater locupletes filios reliquiſſet, quam ob rem matrem ipſe laudat [e]. In aula vero poſitus, immenſis diuitiis potitus eſt, Nerone eum facultatibus ſupra modum augente. Ita enim ipſe ad principem [f]: *Tu gratiam immenſam, innumeram pecuniam dediſti, adeo vt plerumque intra me ipſe voluam: vbi eſt animus ille, modicis contentus? Tales hortos inſtruit, et per haec ſuburbana incedit, et tantis agrorum ſpatiis et tam lato foenore exuberat.* Id quod inimicis et obtrectatoribus largam criminandi Senecam occaſionem dedit, tanquam ingentes et priuatum ſupra modum euectas opes adhuc augeret, quodque ſtudia ciuium in ſe verteret [g]: hortorum quoque amoenitate et villarum magnificentia, quaſi principem ſupergrederetur. Suilius ei etiam obiecit [h], qua ſapientia, quibus philoſophorum praeceptis intra quadriennium regiae amicitiae ter millies HSS [i] parauiſſet. Ita vero et imperatoris fauor, et foenus, quod ex elocata pecunia receperat [k], eum ditabant. Verum et alia magnificentiae in Stoico philoſopho [l] prorſus inſolitae ſpecimina narrant veteres, villas regio ſplendore conſpicuas, domum in vrbe, quae nomen apud poſteros tenuit, quingentas menſas e cedro cum eburneis pedibus ſimiles omnes et aequales [l], et quae alia fuerunt immenſarum diuitiarum Senecae teſtimonia, vnde IVVENALIS [m]

Senecae praediuitis hortos

memorat. Sed ex Paullinae quoque facultatibus multum ei acceſſiſſe dubitandum non eſt. Valde haec exacuiſſe inimicorum inuidiam, iudicabit, nobis non monentibus, quicunque aulae nouit mores, rerumque ſub Nerone non plane ignarus eſt. Hinc obiecta ei apud principem potentia nimia, euectaeque ſupra modum priuatum opes, ſtudia ciuium in ſe conuerſa, magnificentia villarum principem quaſi ſupergreſſa, Italia et prouinciae foenore eius exhauſtae, eruditio principis contemta, et quae alia fuerunt, enarrata a TACITO [n], nec Senecae ignota, qui vt ab his obtrectationibus ſe liberaret, non tantum librum *de vita beata* ſcripſit, ſed miſſionem quoque flagitauit quidem, non vero impetrauit. Alienaſſe haec animum Neronis a Seneca, cuius tamen conſiliis et opera haud exiguam imperii partem debebat, veriſimile, maxime tamen obiecta libidini et ſaeuitiae imperatoris repagula, animum monitori aſperum in Senecam armauerunt. Quo magis enim incrementa capiebat furentis libidinis infrunita apud Neronem licentia, eo magis moderatori ſuo inimicum factum eſſe illius animum, diſciplinae amplius non patientem, neceſſe erat. Mature id ſenſit Seneca, et praeuidit, quanta ex eo in illius caput inſurgere tempeſtas poſſet. Vt itaque inuidiae cederet, non tantum dimitti ſe ab aula et reddi philoſophiae ſuae imperatorem rogauit,

e) Conſol. ad Helu. c. 2.
f) Ann. XIV. c. 53.
g) Ibid.
h) Ann. L. XIII. c. 42.
i) Septuagies quinquies centena millia Philippicorum, LIPS. l. c.
k) Ep. 67.
l) DIO l. c.
m) Satyr. IX.
n) l. c. c. 52. 53.

uit, ſed et immenſas, quas poſſidebat, facultates illi obtulit, opesque refuſurum, ſi commeatum accepiſſet, eſt pollicitus [o]. Non admiſit hoc quidem Nero, et gratiam, quantum poterat, ſimulauit, animum tamen Senecae futuri prouidum capere non potuit. Qui quidem ab eo tempore, tradente CORNELIO [p], *inſtituta prioris potentiae commutauit, prohibuit ſalutantium coetus, vitauit comitantes, rarus per vrbem, quaſi valetudine infirma, aut ſapientiae ſtudiis domi attineretur;* licet certiſſimum fauoris ſui eum Nero eſſe iuſſiſſet. Nec immerito praeſenſiſſe malum euentum apud principem malum et ſuſpicionibus totum occupatum Seneca cenſendus eſt, qui prima, quae ſe imperatori obtulerat, occaſione perfidiam eius ſatis eſt expertus. Cum enim Poppaeae Auguſtae, et Tigellino praefecto praetorio maxime ſe reddidiſſet exoſum, eo conſiliis ſuis impulerunt principem, vt de caede Senecae cogitaret. Cui cum praetextum in Piſonis coniuratione quaeſiuiſſet, miſſus tandem tribunus eſt ad Senecam in villa degentem, qui neceſſitatem vltimam ei denuntiaret. Quem nuntium eo accepit animo, qui Stoicum prorſus decebat philoſophum. Quod eleganter enarrans TACITVS [q] ipſe audiendus eſt, cum haec pulcherrima vitae Senecae pars ſit. „Ille, inquit, popoſcit „teſtamenti tabulas, ac denegante centurione, conuerſus ad amicos, „quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam „tamen et pulcherrimum habebat, imaginem vitae ſuae relinquere teſta„tur, cuius ſi memores eſſent, bonarum artium famam tam conſtantis „amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo ſermone, modo in„tentior in modum coërcentis ad firmitudinem reuocat, rogitans: vbi „praecepta ſapientiae? vbi per tot annos meditata ratio aduerſus immi„nentia? cui enim ignaram fuiſſe ſaeuitiam Neronis, neque aliud ſuper„eſſe poſt matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris praecepto„risque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune diſſe„ruit, complectitur vxorem: et paululum aduerſus praeſentem formidi„nem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum ſuſcipe„ret, ſed in contemplatione vitae per virtutem actae deſiderium mariti „honeſtis ſolatiis toleraret. Illa contra ſibi quoque deſtinatam mortem „adſeuerat, manumque percuſſoris expoſcit. Tum Seneca gloriae eius „non aduerſus, ſimul amore, ne ſibi vnice dilectam relinqueret iniuriae: „vitae, inquit, delinimenta monſtraueram tibi, tu mortis decus mauis: „non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus conſtantia penes „vtrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Poſt quae eodem ictu brachia „ferro exſoluunt. Seneca, quoniam ſenile corpus et paruo victu tenua„tum, lenta effugia ſanguini praebebat: crurum quoque et poplitum ve„nas abrumpit. Saeuisque cruciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum „vxoris infringeret, atque ipſe viſendo tormenta eius ad impatientiam „dela-

o) Ibid. p) c. 56. conf. SVETON. in Ner. c. 35. q) L. XV. Ann. cap. 62.

„delaberetur, ſuadet in aliud cubiculum abſcederet. Et nouiſſimo quo-„que momento ſuppeditante eloquentia, aduocatis ſcriptoribus, pleraque „tradidit, quae in vulgus edita eius verbis inuertere ſuperſedeo. At Ne-„ro nulloin Paullinam proprio odio, ac ne gliſceret inuidia crudelitatis, „inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, ſerui libertique obli-„gant brachia, premunt ſanguinem, incertum an ignarae. Nam vt eſt „vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec impla-„cabilem Neronem timuerit, famam ſociatae cum marito mortis petiuiſſe; „deinde oblata mitiore ſpe blandimentis vitae euictam: cui addidit pau-„cos poſtea annos laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in „eum pallorem albentibus, vt oſtentui eſſet, multum vitalis ſpiritus fuiſ-„ſe egeſtum. Seneca interim durante tractu et lentitudine mortis Statium „Annaeum, diu ſibi amicitiae fide et arte medicinae probatum, orat pro-„uiſum pridem venenum, quo damnati publico Athenienſium iudicio „exſtinguerentur, promeret, allatumque hauſit fruſtra, frigidis iam artu-„bus et clauſo corpore aduerſus vim veneni. Poſtremo ſtagnum calidae „aquae introiit, reſpergens proximos ſeruorum, addita voce: libare ſe „liquorem illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, et vapore eius „exanimatus, ſine vllo funeris ſollenni crematur. Ita codicillis praeſcri-„pſerat, cum etiam tum praediues et praepotens, ſupremis ſuis conſuleret. Hunc finem habuit Seneca, Stoicorum principiis, ſi non prorſus in vita, in morte tamen vſus, in qua licet naturam non prorſus vicerit, quod ei exprobrat SAINT-EVREMONTIVS [r], doloris impatiens, fortitudinem tamen demonſtrauit, ſectae ſuae profeſſione non indignam [s].

Animi et corporis qualitas in Seneca.

§. IX. Corpore fuiſſe Senecam admodum infirmo et a puero morbis vexato [t] ſupra iam ſubinnuimus, adeo *vt omnia corporis aut incommoda, aut pericula per ipſum tranſiiſſe,* dicat [u]. Et in iuuentute quidem *crebris deſtillationibus ac febriculis impetitus eſt, quas initio quidem contemſerat, et aduerſus morbum,* vt ipſe ait [x], *contumaciter ſe geſſerat; deinde ſuccubuit, et eo perductus eſt, vt ipſe deſtillaret, et ad ſummam maciem deductus ſaepe impetum ceperit abrumpendae vitae, niſi patris eum indulgentiſſimi ſenectus retinuiſſet.* Quae tabeſcentis corporis imago ſaluti aliquando Senecae fuit. DIO [y] enim narrat: cum cauſſam quandam in Senatu egregie et feliciter Seneca egiſſet, liuore ſuffuſum principem Caligulam, qui ſolus eloquens videri volebat, cogitaſſe de eo tollendo: et facturum fuiſſe, niſi vna e concubinis monuiſſet, fruſtra mortem parari iam morituro: tabe quippe laborare. Sed aetate quoque anniſque prouectior vno ſe morbo aſſignatum queritur [z], quem aſthma Graeci vocant. Quod vero virium reliquum fecerunt morbi, victus tenuitate plane exhauſtum fuit, victu enim paruo extenuatum habuiſſe

r) Opp. T. II. p. 80.
s) Conf. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCXXIII. p. 454. 457.
t) Conſol. ad Heluiam c. 16.
u) Epiſt. 54.
x) Ep. 78.
y) loc. citat.
z) Ep. 54.

Digitized by Google

buiſſe corpus, in antecedentibus ex Tacito diximus. Formoſum itaque non fuiſſe, ex his intelligitur, et ipſe alicubi [a] tangit. Etſi vero corpus ei contigerat valde tenue et ſiccum, eam tamen temperantiam inque cibo capiendo abſtinentiam in tanta rerum omnium affluentia adhibebat, quam inter voluptates Romanas eo tempore rariſſimam fuiſſe, illius aetatis mores noſcenti fatendum eſt. Ita enim de ſe ipſo [b]: *Inde mihi ab Attali ſchola quaedam permanſere. Inde oſtreis boletisque in omnem vitam renunciatum eſt; inde in omnem vitam vnguentis abſtinemus; inde vino caret ſtomachus; inde in omnem vitam balneum fugimus.* Et alibi auſteritatem vitae, quam ſectabatur, his indicat [c]: *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis altera ſtragulum eſt, altera opertorium.* Sed et Tacitus [d] teſtis eſt, *Simplici victu et agreſtibus pomis, ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam toleraſſe.* Corpus autem tenue et infirmum exercitiis durioribus, et cultu agri, et foſſione vinearum, maxime vero hortorum, quod artificium ſuum dicit [e], firmauit [f], haecque ratione aetatem ad ſexageſimum tertium vsque annum, vt veriſimili coniectura ſupputat Lipsivs [g], produxit, diutius etiam victurus, niſi filum abrupiſſet Neronis ſaeuitia. Tranquillitatem enim mentis cum ſtudioſe quaeſiuerit, et temperantiae iunxerit, certam inde contra morbos ſibi medicinam parauit. Aſt quam corpori denegauit natura elegantiam, animo ſupra modum attribuit. Ingenium enim nactus erat elegantiſſimum, artibusque liberalibus aptiſſimum, quod *amoenum* Tacitvs [h], *excellens* Colvmella [i], *facile et copioſum* Qvinctilianvs [k] nominat. Cui cum tanquam agro fertili contigiſſet cultura diligens, parentisque cura praeceptores, vt ſupra dictum, optimos adhibuiſſet, ad eam eruditionis maturitatem peruenit, quam ſummis laudibus extulere veteres et recentiores viri doctiſſimi. Quorum elogia cum collegerint Ivstvs Lipsivs [l] et Thomas Pope-Blvntivs [m], vterque ipſe adeundus eſt. Certatim ibi mox doctrinae excellentiam et copiam, mox ſtudiorum claritudinem, mox multarum rerum experientiam, mox lectionis immenſum theſaurum, mox doctrinae moralis abundantiam omnibus ſuperiorem, mox facundiae acumen laudari videas, adeo vt principem tum eruditionis vocet Plinivs [n]. Et dictio quidem vt ſingularis prorſus eſt, et a Ciceronis imagine deflectit, ita breuitate et acumine, et ſententiarum abundantia plurimos cepit, et in admirationem rapuit, quosdam vero ſeueros iudices et cenſores nacta eſt. Refert enim Qvinctilianvs [o]: *Suo tempore ſolum fere Senecam in manibus adoleſcentium fuiſſe, et amaſſe eum magis, quam imitatos fuiſſe, et placuiſſe pro-*

 pter

a) Epiſt. 45. b) Ep. 108.
c) Ep. 87.
d) Annal. L. XV. c. 63.
e) Epiſt. 112.
f) Ep. 104. Qq. nat. L. III. c. 7.
g) loc. cit. h) Annal. L. XIII. c. 3.
i) De re ruſtica L. III. c. 3.
k) L. X. c. 1.
l) In limine operum Senecae a ſe editorum p. m. 37. ſeqq.
m) Cenſ. celebr. auct. p. 109.
n) L. IV. c. 14. o) loc. cit.

pter ſola vitia. Recentiori vero aetate, quis furor eloquentiae ſtudioſos occupauerit, ex quo, Lipſio duce, breue et conciſum argutumque dicendi genus inualuerat, ex dicendi artis hiſtoria, rerum literariarum noſtri temporis non plane imperito ſatis notum eſſe exiſtimamus [p]. Fuere tamen viri acuti et κριτικώτατοι, quibus tota dicendi ratio a Seneca adhibita prorſus diſplicuit. Inter quos imprimis QVINCTILIANVS [q] audiendus eſt, qui ſobrie admodum de eo pronuntiat, licet vulgatam de ſe falſo opinionem dicat, qua damnare eum et inuiſum quoque habere, ſit creditus: quod accidit illi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad ſeueriora iudicia contenderat. Huc vero eius redit iudicium: *Multas alioqui et magnas virtutes Senecae fuiſſe, ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multarum rerum cognitionem; tractaſſe etiam omnem fere ſtudiorum materiam; nam et orationes eius et poëmata et epiſtolas ferri: in philoſophia parum diligentem eſſe; egregium tamen vitiorum inſectatorem fuiſſe. Multas in eo clarasque ſententias, multa etiam morum gratia legenda, ſed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosiſſima, quod abundent dulcibus vitiis.* Duriora ſunt et iniquiora, quae refert GELLIVS [r] veterum iudicia. Ita enim: *De Annaeo Seneca partim exiſtimant, vt de ſcriptore minime vtili: Cuius libros attingere nullum pretium operae ſit, quod oratio eius vulgaris videatur, et protrita: res atque ſententiae, aut inepto inanique impetu ſint, aut leui et quaſi dicaci argutia: eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum ſcriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum eſſe non inficias eunt, ſed et rerum, quas dicat, ſcientiam doctrinamque ei non deeſſe dicunt, et in vitiis morum obiurgandis ſeueritatem grauitatemque non inuenuſtam.* Ex recentioribus vero nemo grauiorem Senecae dicam ſcripſit, et acerbius de eius et eruditione et dicendi ratione iudicium tulit NICOLAO MALEBRANCHIO [s], qui acutiſſimi ingenii neruos tantum non omnes eo intendit, vt oſtenderet, totam Senecae philoſophiam et diſſertationes externo ornatu neſcio quas Veneres gratiasque promittentes eſſe calcem ſine arena, nec cohaerentem inter ſe, nec ſolidi quid praeter verba caſſa et inania exhibentem, imaginandi vero vim fines ſuos atque limites ſupergreſſam vagabundo errore ita omnia corrupiſſe, vt, vbi pondera rerum dare videatur, nihil plane afferat, quod veri ſitientem vel mediocriter ſatiare poſſit. Alia doctorum virorum noſtrae aetatis iudicia non minus acerba breuitatis cauſſa praetermittimus [ſſ]. Nos in definienda certa quadam atque ſtabili de Senecae dicendi genere ſententia eo magis caute incedendum eſſe exiſtimamus, quo magis in conſtituenda vera dicendi elegantia iudicioque de ea re formando in diuerſa prorſus flectere iudi-

p) Dicetur ea de re T. IV. hiſtoriam I. Lipſii enarraturis.

q) loc. cit.

r) L. XII. c. 2.

s) De la recherche de la verité P. I. L. II. c. 4. p. m. 258.

ſſ) Conf. quae affert IO. GEORG. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. III. §. 17. p. 643.

iudicantes cogit et patriae, et generis et temperamenti et ſeculi ratio, quibus vni placet et formoſum videtur, quod diſplicet alteri: id quod in Seneca vel laudando vel vituperando eueniſſe, adducta ſatis euincunt. Quod ſi ex ea eloquentiae imagine, quae exſpirante republica Romana obtinuit, quaeque non immerito omnibus placuit, quotquot grauitatem eloquentiae cum decore coniunctam intellexere, iudicandum, non potuit non differendi ratio a Seneca adhibita, tota improbari: adeo breuis eſt, et elumbis, et affectato ſententiarum pondere moleſta magis quam grauis, quaeque obtundat potius animum, quam capiat vel ſatiet. Quod licet legentium auribus ad ipſas ratiocinantis argumentationes non ſatis attentorum dulci quodam fluxu ſe inſinuet, examinatae tamen differtationes plerumque inanes dimittunt lectores, maſculaque dicendi virtute priuatae ſeducunt, et imaginibus quibusdam atque ſimilitudinibus captos ad ipſum rerum neruum attendere, et in nexus eius penetrare non permittunt. Cuius cauſſas ſi pauliſper expendere libet, facile quis deprehendere poterit. Scilicet expectari alia vix poterant ab homine et temperamenti ratione ſanguineo, atque ad imaginandi vires excitatiori, quam ad iudicandi, et gentis quoque ſuae vitio ad meteorologiam iſti quidem nationi olim iam innatam prono [r], et in his ſermonis vitiis dulcibus et elegantibus tanquam inter Charites educato. His acceſſit eloquentia Stoica, turgidam virtutem verbis magnificis poſtulans, et in μετέωρα nihil ſignificantia valde inclinans, vt ſupra oſtenſum; quae naturalem animi indolem in Seneca valde adiuuit. Multa quoque dicta a viro inter aulae negotia, ſummasque curas, et effuſa magis, quam elaborata, hinc ſine ordine plurima, et prout ſcribendi impetus protruſit; multa quoque vitae magis, quam ſcholae dicta et ad amicos ſcripta, quae negligentiam quandam produnt. Aſt eſſe tamen in Senecae ſcriptis non ſummam tantum eruditionis varietatem, ſed vitiorum quoque cenſuram liberam et philoſopho dignam, ſententias quoque pulchras et argutas, et neſcio quam venerem, quae acerbitatem philoſophiae moralis Stoicae dulci quaſi nectare temperat, fatebitur, quisquis ſine praeiudicio magni viri ſcripta legerit. Ex quibus conſtare putamus, non eſſe quidem Senecae ſcripta commendanda adoleſcentibus, aſt legenda viris, qui ſi iudicium et attentionem cum Stoicae philoſophiae cognitione attulerint, multum inde capient lucis et vtilitatis. Placet QVINCTILIANI [u] ſententia: *Velles eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno iudicio. Nam ſi aliqua contempſiſſet, ſi parum concupiſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet, conſenſu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur. Verum ſic quoque iam robuſtis et ſeueriori*

r) Eleganter IO. BARCLAIVS Icon. animor. c. 7. p. m. 485. „In Hiſpanica gente pompa verborum geſtuumque ideo minus ingrata eſt, „quod non aſcititia aut extorta, ſed veluti ex „naturae praecepto intumeſcit, cuius omnis impetus, etiam in vitia declinans, neſcio quo genio decet.„

u) loc. cit.

riori genere iam firmatis legendus, vel ideo, quod exercere vtrinque poteſt iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt; eligere modo curae ſit, quod vtinam ipſe feciſſet. Digna enim fuit illi natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit. Ceterum ex dictis etiam de tota eruditione Senecae iudicium fieri rectum facile poteſt. Verſatum enim fuiſſe in omni doctrinae genere, eiusque magnam poſſediſſe copiam, negari non poteſt, ſcriptis eius ſatis de illa re teſtantibus. Attigiſſe etiam poëticam ex adductis liquet, et tragoedias ſcripſiſſe, ex Quinctiliani loco allato conſtat; quae vero hodie ſub Senecae nomine exſtant Comoediae an omnes illi denegandae, nec ne, noſtri heic loci decernere non eſt arbitrii, videnda vero, quae viri docti [x] paſſim ea de re monuerunt. Maxime vero laudandam putamus Senecae doctrinam, quod haud vulgarem in cognoſcendis veterum philoſophorum dogmatibus operam poſuerit, elegantemque hiſtoriae philoſophicae cognitionem prodiderit, quamquam, obſeruante Qvinctiliano [y], in ea aliquando ab illis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt: vnde auctoritas eius in veteris doctrinae enarratione non ſine examine et attentione ſequenda eſt. In philoſophia vero quas partes ſecutus ſit, ſupra iam docuimus. Qui ſi in aliam aetatem incidiſſet, nec animi gentisque indoles Stoicam philoſophiam commendaſſet, dubium non eſt, quin egregia multa in ſapientiae ſtudio praeſtitiſſet: veri enim ſtudioſum ſe, quantum ſectae patiebatur praeiudicium, ſatis probauit, adeo vt haud raro a Stoicis ſuis diſceſſum faceret. Aſt Stoicorum doctrinis innutritus, iisdem ſcatet erroribus, quibus totum ſyſtema laborare ſuo loco demonſtrauimus. Vitae vero et philoſophiae ad actionem translatae rationem ſi habeamus, magnorum eum ingeniorum habuiſſe fata, fatendum eſt, quae magnis ſaepe virtutibus illuſtria, non minoribus premuntur vitiis. Quare in vtraque parte in extrema excurriſſe putamus, vel qui nihil inuenere in Seneca, quod non ſummopere extollerent; vel qui non niſi vitia viderunt turpemque hypocriſin. Et inter laudatores quidem Senecae inſanos merito Ivstvm Lipsivm [z] numeramus, cui in eo diuina ſunt tantum non omnia, quem ſecuti ſunt minoris famae luminisque plurimi. His laudatur eximie eius abſtinentia, qua neglecto aulae Romanae inter immenſas opes et voluptatum inſtrumenta luxu, faſtu, pompa, frugalitatem naturae paucis contentae leges ſequentem excoluit [a]. Vita porro ſeria et ſeuera et Zenonis diſcipulo digna, quam nec aula corrupit, nec ad cognatum et familiare vitium, adulationem flexit, adeo, vt ſe malle veris offendere, quam placere adulando Neroni profeſſus ſit: quem ſaepius liber-

x) Conf. Schottvs l. c. et quos prolixe laudat Fabricivs Bibl. Lat. T. I. p. 372.

y) loc. cit.

z) Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſ. 8. p. 102. ſeqq. Vit. Senecae c 7. p 28. ſeqq.

a) Ep. 108. Tacitvs Ann. L. XV. c. 45.

libertatem Senecae, quam ſeruitium, expertum fuiſſe, in vltimo vitae halitu pronuntiauit [b]. Maxime vero extollitur pietas in Deum et voluntatis ſubmiſſio, de qua praeclare prorſus [c], licet Stoico fundamento nixus: *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego: in omnibus quae aſpera videntur et dura, ſic formatus ſum: non pareo Deo ſed aſſentior; ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor: nihil vnquam mihi incidet, quod triſtis excipiam, quod malo vultu, nullum tributum inuitus conferam.* Iungitur his laudibus conſuetudo examinis conſcientiae ſingulis veſperis, cum cubitum iret, ſuſcepti, quam ex Sotionis Pythagorei ſchola retinuerat [d]; animus porro ingenuus atque candidus et non vxoris tantum amantiſſimus, ſed amicis quoque fidiſſimus, et in ipſa quoque morte luculenter probatus. Studium item Deum in omnibus ſequendi, affectus extirpandi, virtutem conſectandi, et non verbis ſed re ipſa exprimendi; magnus porro animus mortis contemtor [e], enataque inde ſumma fortitudo, ſpesque magna futurae poſt hanc vitam felicitatis et beatarum ſedium, quam magnis vocibus paſſim [f] teſtatus eſt. Quin et ſacer his adiicitur ſpiritus ab eo admiſſus, bonorum malorumque obſeruator et cuſtos, ſancte cuſtodiendus [g]. Et abundare etiam praeclaris eiusmodi praeceptis ſcripta Senecae, nemini ignotum eſſe exiſtimamus, qui ea vel per tranſennam inſpexit; vnde factum, vt non *Romae* tantum *agitatum, vt traderetur imperium Senecae, quaſi inſonti, claritudine virtutum ad ſummum faſtigium delecto* [h]; ſed et inter Chriſtianos inuenirentur, qui Chriſtiano nomine non indignum reputarent, adeo vt SARISBERIENSIS [i] non erubuerit profiteri: *Senecam ſic vniuerſos exterminare errores, vt aurea videatur ſecula reformare, et Deos ab humano genere exulantes eius opera reuocatos hominibus contracta ſocietate miſceri.* Cuius generis plura a noſtrorum quoque temporum viris eruditis prolata paſſim inuenias [k]. Verum ex altera quoque parte non defuere viri acres et ſupra modum oculati, qui vitam quoque Senecae valde criminati ſunt, et viuo etiam atque praeſenti ſcelera obiecerunt, quod imprimis Suilium feciſſe TACITVS [l] prodidit, contra quos librum *de vita beata* ſcripſiſſe ſupra iam monitum [m]; in quo naeuos ſibi eſſe non negat, aſt ſcabiem propriam non videre inimicos oſtendit. Pulchra ſunt, quae inter alia profert [n]: *Quare hic philoſophus laxius habitat? quare hic lautius coenat? papulas obſeruatis alienas, obſiti pluribus vlceribus. Hoc tale eſt, quale ſi quis pulcherrimorum corporum naeuos aut verrucas derideat, quem foeda*

b) Ibid. c) Epiſt. 96.
d) De ira L. III. c. 34.
e) Epiſt. 78.
f) In conſolatione ad Marciam c. 19. 25. Dictum de eo in diſſ. de ſecta Elpiſtica Miſc. Berolin T. V. obſ. vlt.
g) Epiſt. 41.
h) TACITVS l. c.
i) In Policrat. L. III. c. 13. p. m. 601.
k) Vide etiam LIPSIVM cent. I. Ep. ad Belgas, ep. 42.
l) l. c. vid. etiam DIO l. c. cuius obiecta Senecae aduerſariorum ſermones eſſe iudicat LIPSIVS loco ſupra citato.
m) Conf. SCHOTTVS l. c. p. m. 13.
n) cap. 27.

foeda ſcabies depaſcitur. Maxime vero obiectum ei adulterium cum Iulia, et adulatio humilis et abiecta Claudii, in exilio cum eſſet, quem tamen acerbiſſima poſtea ſatyra proſciderat, qua animum a vindictae imperio nondum liberatum prodiderit: tum inſatiabile ſtudium regias prorſus congerendi opes, et exacta foenore non Italia modo, ſed Britannia quoque et Aegyptus. Tum vana aulae pompa, et magnificentia villarum, Stoicum prorſus indecens, et animum a ſeculi luxu et vanitate nondum vacuum ſatis manifeſtans. Sed et flagitia in Neronem admiſſa, et neglectus principis animus, atque voluptatibus ſtudio quodam immerſus adiicitur, et ſuſpicione premitur philoſophus, non puras plane manus a ſanguine Agrippinae a filio profuſae eum ſeruauiſſe [o]. Nec multum hos, qui ita in Senecam inſurgunt, mouent egregiae, quas in ſcriptis ſuis effudit, ſententiae. Eas enim grandiloquum et barbatum philoſophiae magiſtrum ſapere aſſerunt, qui cum oculis arenam obieciſſet, nebulam pro Iunone fingat, et verba grande quid ſonantia, nihil tamen recti ſignificantia vendere ſatagat. Quibus illi plerique ſyſtematis Stoici errores adiiciuntur, quos ſuo loco notauimus, nempe cuncta vel ad perfectionis alicuius cerebrinae et impoſſibilis ſuperbiam, vel ad turpem hypocriſin, vel ad enthuſiaſmum atheiſmo affinem redire, Deumque et animam eiuſdem eſſentiae et vniuerſi partem fato ineuitabili ipſique Deo impetituro ſubiectam ſupponere: et ſi quoſdam audis, in Spinozae caſtris eum militare [p]. Qualia multa et his affinia paſſim occurrunt, ſuis locis videnda. Non defuere quidem Senecae, qui partes eius ſuſciperent, et ad graues has criminationes reſponderent [q]: obiectum adulterium, ſed a Meſſallina, ſcorto impudiciſſimo: exprobratus luxus et auaritia, ſed oppoſita et honeſta acquirendi conditio, et animus opum negligens, et Neroni eas refundens, liberalitas quoque publica fama nota: impietatis ſpecies molliori ſententiarum explicatione lenita, et quae his ſunt ſimilia, heic loci propter breuitatem non proſequenda. Melius famae Senecae conſulturi alii, familiaritatem Senecae cum apoſtolo Paulo inter praetorianos in aula Neronis amicos ſeruantis [r] commenti ſunt, et vt dictorum ſpecioſorum

o) DIO L. LXI. vel XIPHILIN. potius, TACITVS Ann. L. XIV. c. 7. dubius eſt, conf. DE SERVIES femmes de douze Ceſars l. c. Alia Senecae obiecta vide apud AVGVSTIN. de C. D. L. VI. c. 10. confer. Otium Vind. Mel. I. p. 99. IO. HENR. MEIBOM. in vita Maecen. c. 22. BASNAGE ad A. C. 58. n. 4.

p) Atheiſmi culpam Senecae iam obiecit Arnandus Fabius, contra quem eum defendit Io. Petrus Hunterus, vid. Act. philoſ. Vol. I. p. 143. Eandem viam ingreſſi ſunt P. BAYLE, N. HIER. GVNDLINGIVS et IO. FRANC. BVDDEVS, quorum loca adduxit REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. 39. § 3. p 285. qui tamen laudato Senecae libro de prouidentia, eum abſoluit. Nos ad ſyſtema Stoicum hic attendendum nec verba Senecae extra eius nexum conſideranda monemus. Eandem enim theologiam ipſe ſecutus eſt, nec verba ſplendida alio ſenſu capi poſſunt, quam ſyſtematis admittit ratio: quae itaque de atheiſmo Stoicorum dicta ſunt, huc quoque pertinent. Quam orthodoxus autem Seneca in doctrina de Deo fuerit, ex vno loco Qq. nat. L. II. c. 45. diſce, conf. BVDDEVS de error. Stoicorum, STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXX. p. 496. Otium Vindel. Mel. II. §. 5. p. 146.

q) LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. c.

r) Phil. IV. 22. conf. WITSIVS Melet. Leidenſ. Sect. XII. de vita Pauli §. 36. p. 212. CRENIVS Animadu. philolog. P. X. c. 3. p. 242.

ſorum ſanum quendam et a Stoica impietate remotiorem ſenſum elicerent, ex ſacris Chriſtianorum ſana multa illi recepta ſtatuerunt [s], quin et epiſtolas inter Senecam atque Paulum proferunt [t], quas tamen ab impoſtoris manu profectas eſſe, nemo non videt. Quod licet non negent viri critico acumine celebres, ſunt tamen, qui HIERONYMI [u] et AVGVSTINI [x] auctoritate moti [y], negare non audent, commercium literarum inter vtrumque interceſſiſſe. Ex quibus iam in ſummam collectis enata diſputatio de Chriſtianiſmo Senecae, quam recte tamen reiecerunt viri docti [z], qui et deceptos antiqua fabula doctores pios viderunt, et ſpecioſa dicta ſenſus Stoicos eosque impios et deteſtabiles fundere obſeruarunt. Quamquam a vero non prorſus abhorrere putamus, perueniſſe ad manus Senecae [a], ſummam rerum moderantis, libros quosdam Chriſtianorum, quorum cauſſa tunc magni motus ciebantur, captumque Senecam Chriſtianae ethicae pulchritudine ſurripuiſſe formulas quasdam et ſyſtemati ſuo, malisque et impiis doctrinis ſubdola imitatione attemperauiſſe, qua de re alibi dictum [b]. Nos, ſi in tanto diſſenſu, aliquod in gratiam lectoris interponendum iudicium, nec magni faciendam magnopere philoſophiam et virtutem Senecae, nec adeo vituperandam putamus. Cum enim in plerisque, principibus ſane, dogmatibus Stoicos ſecutus ſit, non alia virtus fuit, quam vel commendauit, vel exhibuit, quam Stoica, quam falſam eſſe et ineptam, ſuo loco euidenter demonſtrauimus. Quaecunque itaque peccata in doctrina morali Senecae ſunt, non illi ſed Stoae imputanda. Porro hominem fuiſſe, et in tam corrupto ſeculo inque tam contaminata aula non prorſus illibatum ſeruauiſſe animum, excuſari facilius poteſt, quam negari, id quod nec Tacitus nec Lipſius auſi ſunt. Fatendum tamen et hoc eſt, magno Senecam animo fuiſſe philoſophatum et non verbis tantum, ſed re ipſa doctrinam ſaepenumero expreſſiſſe. Qui cum corruptum malumque Neronis animum, prout vellet,

s) Videndi qui de theologia Senecae ſcripſere, laudati FABRICIO Bibl. Lat. T. II. p. 513. et HEVMANNO Act. phil. Vol. I. p. 743. Vol. III. p. 486.

t) Exhibet illas Codex apocryphus N. T. FABRICII T. I. p. 880. ſeqq. vbi hiſtoriam harum epiſtolarum literariam habes totam.

u) Cat. Script. eccleſ. c. 12. p. 66. Bibl. eccl. Patr.

x) Epiſt. 56. (103. ed. Ben.)

y) LIPSIVS vit. Sen. c. 10. p. 35. TILLEMONT. Hiſt. imperat. T. I. p. 560. SARISBERIENSIS Policrat. L. VIII. c. 13. NATALIS ALEXANDER Hiſt. eccl. Sec. I. p. 91. CYPRIANVS ad l. c. Hieronymi, aliique FABRICIO ll. cc. laudati.

z) Loca complura recentiorum, qui in hac ſententia ſunt, notat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 513. LINTRVPIVS praef. ad SVANINGI theologiam Senecae, Act. phil. Vol. I. p. 743. Otium Vindel. l. c. quibus addi poſſunt, quos in Germanico Hiſtoriae philoſ. opere T. III. p. 1139. his magno numero adiecimus.

a) Praeclare celeberrimus CYPRIANVS l. c. „Neſcio an quisquam in Neronis aula magis curioſus et probitati vitae (certe philoſophiae „eam inculcanti) addictior fuit, quam Seneca. „Itaque cum Paulo Romam abducto eius res geſtae omnium ore narrarentur, et ſententia de „eo in Caeſaris aula ferenda eſſet, probabile eſt, „Senecam inter proceres facile principem, eum „conueniendi copiam non neglexiſſe, aut literis „cum eo fuiſſe collocutum.“ Poſterioris nullam videmus neceſſitatem, prius vero munus Senecae, cui praeerat, et varia eruditio facit probabile.

b) In diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus: ex qua patebit etiam fruſtra eſſe eos, qui ſana a Chriſtianis ſumſiſſe Senecam putant.

let, emendare non poſſet, in eo elaborauit, vt a ſaeuitia contineret, et iuuante Burrho lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retineret, ſicque malus malum minori impediret. Illud ſane inter omnes conuenit, digna eſſe elegantiſſimi philoſophi ſcripta [c], quorum magna pars nobis ſeruata lucem a LIPSII diligentia accepit, quae ab omnibus legantur, ſed non ſine adhibita cenſura et iudicio.

Dio Pruſaeenſis.

§. X. Neronis quoque aetate inter Stoicos pariter atque Sophiſtas inclaruit DIO, a patria Bithyniae vrbe PRVSAEENSIS dictus, a Cocceio vero Nerua, cuius gratia florebat [d], Cocceianus, et ab eloquentiae dulcedine Chryſoſtomus [e] appellatus, quibus nominibus a Dione Caſſio hiſtorico [f] facile diſtingui poteſt. Eius vitam et eloquentiae imaginem deſcripſit PHILOSTRATVS [g], quae eleganti doctoque commentario illuſtrauit, et Philoſtratum paſſim emendauit SYNESIVS [h], veram eloquentiae rationem ſimul delineaturus. Addi his poſſunt, quae PHOTIVS [i] de Dione habet, et SVIDAS [k]. Patrem habuit Paſicratem [l], a quo cura potiſſimum habita, vt filius ad eloquentiam, cuius eo tempore magna erat dignitas, formaretur, cui cum accederent ingenium optimum, dotesque animi praeclarae [m], mature in dicendo valuit. Et initio quidem totum ſe eloquentiae tradidit, temporibusque Neronis et Veſpaſiani Sophiſtae munere functus [n], leuia quidem argumenta declamatorio ac luxurioſo ſtilo tractauit, more vero ſophiſtarum in philoſophos omnes, etiam magnos et virtute commendabiles calamum exercuit, et nec Homero, nec Socrati, nec Zenoni, nec Muſonio pepercit. Id quod non dicis tantum gratia, ſed ſerio animi conſilio feciſſe teſtatur SYNESIVS [o]. Sed nec ſophiſtarum meliorem rationem cum habuiſſet, crabrones valde irritauit, eorumque inuidiam ita exacuit, vt quacunque occaſione poſſent, eius exiſtimationi detraherent [p]. Quare effectum eſt, vt vix vnum alterumque diſcipulum Dio nanciſceretur [q]. Vt igitur et odio cederet, et eruditionis theſauros ſibi compararet, iter literarium in Aegyptum ſuſcepit [r]; maxime vero mutato conſilio profeſſionem ſophiſticam abiecit, et omiſſo declamatorio dicendi genere ciuile

et

c) Eorum hiſtoria quaerenda apud SCHOTTVM l. c. NIC. ANTON. l. c. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 32. qui commentatores Senecae quoque enumerat.

d) Id vero per coniecturam tantum dicitur.

e) Citandi EVNAP. in prooem. p. 7. Perperam itaque in Bibliotheca Bodleiana Dionem a Chryſoſtomo diſtingui, recte notauit MORHOFIVS Polyhiſt. lit. T. I. L. VI. c. 2. p. 965.

f) Videndus de eo VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 273. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 319. et ſi tanti videbuntur, quae ad DE SERVIES vitas vxorum Caeſarum Romanorum praefati ſumus.

g) De vitis Sophiſtarum L. I. c. 7. p. 487.

h) Opp. p. 35. edit. Petauii.

i) Cod. CCIX. p. 272.

k) In DIO T. I. p. 607.

l) SVIDAS l. c.

m) SYNESIVS l. c. p. 37.

n) Orat. XXI. p. 270. XXXI. p. 344. 355. SYNESIVS l. c.

o) loc. cit.

p) Orat. XII. p. 197. XXII. p. 276.

q) Fauorinum tamen diſcipulum habuiſſe teſtatur PHILOSTRAT. L. I. vit. Sophiſt. c. 8. §. 2. p. 490. licet incerto rumore nitatur. Sic et Polemonem ei adhaeſiſſe IDEM dicit c. 25. §. 8. p. 593.

r) Orat. XI. p. 161.

Digitized by Google

et philoſophicum magis probauit [r]. Quem in finem cum maxime placeret ſecta Stoica, quae omnium diligentiſſime circa mores verſabatur, ei adhaeſit, ita tamen, vt libertatem ſeruaret philoſophicam [s]. Huius itaque philoſophiae praeſidiis munitus ad eiusdem praecepta eloquentiam reformauit ſuam, et ad formandos ſuadendosque mores emendatos dicendi genus perſpicuum atque facile, ſermonemque amoenum adhibuit, et ſententias frequenter Stoicas immiſcuit. Vnde *Amaltheae eum cornu fuiſſe* ait PHILOSTRATVS [t], *quod, ad dicendi facultatem quod attinet, ex ſententiis elegantioribus totus eſſet compoſitus, Platonisque atque Demoſthenis ſonoram imitatus ſit orationem, quibus, vt lyris calamus, cum ſimplicitate exacte ſonum reddente voce ſuccinerit ſua.* Quae tamen copioſa dicendi ratio adeo diſplicuit Apollonio Tyanaeo, breuitatem Pythagoricam ſupra modum affectanti, vt eius philoſophiam rhetoricam magis eſſe, ad audientium voluptatem accommodatam diceret, ſaepiusque in epiſtolis ad illum has ad populum phaleras reprehenderet, eumque tibia et lyra potius, quam oratione demulcere homines iuberet [x]. Effecit etiam hic, quem in philoſophiam conceperat, amor, vt amicitiam philoſophorum ea aetate celebrium quaereret, ſibique conciliaret, maximo vero Apollonii Tyanenſis et Euphratis Tyrii familiaritate vteretur [y], a quibus in ſeueritate doctrinae, quae de moribus praecipit, valde confirmatus eſt, quam etiam in orationibus, quas hodie non ſine iucunditate legimus, vehementer inculcauit. Eo enim totus eloquentiae dulcis et virilis tamen vigor aſſurgit, vt virtutem Stoicam commendaret, eiusque actionem ſuaderet. Ita diſputat [z], exilium non eſſe malum, et pleroſque homines neglecta virtute addiſcere ea, quae nullius ſint vſus in vita. Libertatem conſiſtere in recte agendo, et fortes bonosque ac ſapientes liberos eſſe et nobiles, malos contra et ignauos eſſe ignobiles ac ſeruos [a]. Res notiſſimas etiam atque etiam inculcare debere philoſophos, quia a ſcientibus quoque bona praecepta raro obſeruentur [b]. Hominem ſapientem, qui bono genio obſequitur, eundem quoque eſſe felicem, malis autem nullum eſſe animal miſerius [c]. Vitam hominis conferri poſſe cum conuiuio, in quo Deorum nos excipit bonitas, conuiuarum vero ſtoliditas multos miſeros facit, bonos per mortem Deus ad ſe vocat potandos nectare [d]. Philoſophiam non conſiſtere in ſplendidis ſermonibus, ſed in vita et actione ſerioque ſapientiae ſtudio [e]. Philoſophum eſſe, qui antecellat reliquos homines cognitione et vſu rerum non quarumcunque, ſed praeclararum et vtilium ad vitam felicem atque honeſtam [f]. Habitum philoſophi multos, rem ipſam paucos habere,

 licet

r) Prolixe de hac mutatione, quae dicendi quoque genus Dionis immutauit, differit SYNESIVS l. c. p. 36. et haec omiſiſſe Philoſtratum improbat.

s) t) Ibid.   u) loc. cit.

x) Vit. Apollon. L. V. c. 40. p. 224.

y) Ibid. L. V. c. 31. p. 213. vit. Sophiſt. l. c. p. 218.

z) Orat. XII.   a) Orat. XIV. XV.

b) Orat. XVII.   c) Orat. XXIII.

d) Orat. XXX.   e) Orat. XXXI.

f) Orat. LXXI.

licet ob σχῆμα illud vulgus ad eos, velut ceterae aues ad noctuam aduolitent [ff]. Pleroſque de libertate gloriari, qui voluptatis, auaritiae aut ambitionis compedibus vincti ſeruitutem ſeruiant [g]. Haec et alia ita tradit Dio, vt Stoicum facile agnoſcas, licet ſe omnium fere hominum notionibus quodammodo attemperare ſtuduerit. Vt vero, qualem philoſophum eſſe debere poſtulabat, talem ſe praeſtaret, vitae ſeueritatem vehementer proſecutus eſt, eousque, vt Cynicorum fere in morem leonina pelle indutus prodiret [h], vitiorumque acerrimus cenſor nulli parceret, et ne imperatori quidem Domitiano aſſentiri auderet [i]: Id quod illi exitio tandem ceſſit. Exaſperato enim imperatoris in illum animo dicendi libertate, ex amicitia viri honeſti a Domitiano interemti [k] ſuſpectus redditus de vita periclitatus eſt. Quod periculum ille tamen mature praeuidit, conſultoque oraculo profugus Romani imperii fines exceſſit [l], idque tanta cautione, vt non tantum fugam nemo ſentiret, ſed et tempus illi non ſuppeteret, de neceſſario commeatu ſibi proſpiciendi, nec auferret ſecum aliquid praeter Platonis *Phaedonem* et Demoſthenis orationem *de falſa legatione*: intra Romani quoque imperii fines comparere non ſuſtineret, ſed ad Getas, Thracas, Myſosque exulatum abiret [ll]. Etſi enim exilium non eſſe contendit PHILOSTRATVS [m], quod nullo decreto adactus fugeret, neceſſitate tamen metuque coactus clanculum diſparuit, ſeſeque hominum oculis atque auribus ſubduxit, alia in aliis regionibus agens, vt idem teſtatur. Nec alia, quam exulis vita fuit: cum enim neceſſariis deſtitueretur, arbores ſerens, aut fodiens, aut hauriendae ad balnea hortosque aquae operam locans, aliaque eiusmodi ſuſcipiens victum ſibi miſera conditione quaerebat: ſtudia tamen literarum non neglexit, ſed duobus iſtis libellis, quos ſecum attulerat, cum elegantem orationis in vtroque haberet imaginem, dicendi virtutem conſeruauit [n]. Poſtea ad caſtra Romana conuerſus miſero habitu vitaeque conditione vitam aegre ſuſtentauit [o]. Interfecto verò Domitiano cum animaduerteret, milites ob eandem caedem ad res nouas pronos tumultuari, depoſitis laceris veſtibus nudus in aram inſiluit ſublimem, et orationem auſpicatus, mendicum ſub laceris panniculis non latuiſſe, ſed Dionem philoſophum oſtendit, magnoque animo tyranni accuſationem inſtituit, et ita dicendi ſuauitate ferocientium animos compeſcuit, vt rectius ſaperent, et ſaniora Romanorum conſilia ſequerentur [p]. Ab eo tempore reuocatus a Nerua, ad quem ſumma rerum erat deuoluta, magna apud ipſum gratia floruit, Neruaeque exemplum ſecutus eſt Traianus, qui ſe illum diligere non minus, quam ſe ipſum confitebatur, et in aureum quoque eum currum, quo triumphantes vehi ſolebant, aſſumebat, ſimul-

ff) Orat. LXXII.

g) Orat. LXXX.

h) PHOTIVS, SVIDAS ll. cc.

i) Orat. III. p. 38.

k) Orat. XIII. p. 219. forte Apollonii amicitia illi quoque nocuit.

l) Ibid. p. 221.

ll) Orat. XII. p. 198. XIV. p. 233. PHOTIVS loc. cit.

m) loc. cit.

n) Ibid.

o) PHILOSTRAT. l. c.

p) Ibid.

Digitized by Google

ſimulque cum eo vehebatur [q]. Sed et magiſtratum in patria geſſiſſe, et liberos habuiſſe non degeneres, ex orationibus eius conſtat [r], itemque ſenium attigiſſe; quando vero vel vbi obierit, non liquet. Gracilis erat et corpore haud quaquam vaſto, voce placida et firma, inceſſu minime quidem incitato, ſed non ideo ſegni aut fracto, a quo nec reliqui motus corporis diſcrepabant [s]: animo vero magno, iudicio firmo, eloquentia viua et dulci, et oratione vtente luculenta, licet plena imaginibus, et rebus, de quibus agebat, conueniente, cui ſententias paſſim interſerebat optimas ex variis ſcriptoribus collectas, qua ex ratione cornu copiae eum dixiſſe Philoſtratum recte vidit OLEARIVS [ſ], maximeque in eo laudat SYNESIVS [ſſ]. Cuius luculentum exemplum ſunt orationes octoginta ad nos transmiſſae [t], in quo rhetorem philoſophum, ſapientiae praecepta ſumma facundia commendantem facile agnoſcas, virumque ſummum fuiſſe Dionem fatearis.

§. XI. Eodem tempore vixit amicitiamque cum Dione coluit EVPHRATES natione Aegyptius [u], patria Alexandrinus, qui tamen multo tempore in Syria degit, vbi eum Plinius iunior praeceptorem habuit [x]. Apollonio Tyaneo cum innotuiſſet, tantus illius in hunc amor primo fuit, vt et amicitiam ſanctiſſimis inter ſe vinculis necterent, et Apollonius Euphratem cum Dione Veſpaſiano, quantum poſſet, commendaret, eo effectu, vt ſe nunquam clauſas viris ſapientibus, qualis Euphrates eſſet, fores praebere diceret, et de bene ordinando imperio cum eo atque Dione ſermones miſceret, conſiliumque expoſceret [y]. Qua occaſione cum et Apollonium imperator conſuluiſſet, isque in longe alia abiret, quam Euphrates ſuaſerat, princeps autem ei ſoli fere adhaereret, grauis inde inimicitiae inter Apollonium et Euphratem obortae, et non ſine iniuria poſtea geſtae initia enata eſſe, ait PHILOSTRATVS [z]. Hunc ſi audimus, fidemque ei tribuimus, indignis modis Apollonium laceſſiuit traduxitque Euphrates. Narrat enim [a]: ad Aethiopes profecto Apollonio praemiſiſſe Euphratem, qui illum apud gymnoſophiſtas criminaretur, et inuiſum redderet, difficilesque illi praeſtaret ſapientes Libyae. Miſiſſe quoque ſeruum delatorem, cum pecunia, vt apud Domitianum accuſatorem contra Apollonium inſtrueret eorum, quae in Ionia aduerſus imperatorem diſſeruerat [b]. Aſt ne huic quoque pepercіſſe Apollonium, ait, literasque Apollonii affert, in quibus tanquam pſeudo-ſophiſtam philoſophi indignum nomine accuſat. Inter ſophiſtas enim et grammaticos, improbumque hominum genus numerat, quo cum ami-

Euphrates.

q) SVIDAS, PHOTIVS, PHILOSTRATVS ll. cc.

r) Orat. XL. XLI.

s) PHOTIVS l. c.

ſ) Ad l. c. Philoſtrat.

ſſ) loc. cit.

t) Vid. PHOTIVS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 307.

u) EVNAP. in prooem. p. 7.

x) L. I. ep. 10.

y) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. V. c. 28. p. 211. ſeqq.

z) c. 33. p. 219.

a) L. VI. c. 7. p. 235. c. 13. p. 250.

b) L. VIII. c. 3. p. 324.

c) Ep. I. II. III. V. VI. VII. Apollonii p. 385. ſqq.

amicitiam colere reſpuat, eo quod inuideat aliis, cum tamen ſenectus ipſi vicina ſit, et mors. Reprehendit porro eum, quod ſophiſticam exerceat, et pecuniam a diſcentibus accipiat: quod obierit gentes a Syria ad Italiam vsque, oſtentare ſe in duplicata veſte, quam regiam vocant: cum pallium illi olim fuerit et maxima barba, praetereaque nihil: reuertaturque iam mari adducens nauem onerariam plenam argento, auro, variis vaſis, pictis veſtibus et reliquo ornatu, faſtu item et ſuperbia atque improbitate. Obiicit, in ipſa Stoa hortorum Epicuri patrocinium ſuſcepiſſe, deterioremque Epicuro eſſe, quod ab imperatore dona iterum atque iterum accepiſſet, ſicque cum animi damno et paupertate diues factus eſſet, adſentari eum lucri cauſſa hominibus quibusque, ſenibus, vetulis, orbis, diuitibus, delicatis, Midis, Getis. Paria paſſim apud PHILOSTRATVM [d] occurrunt, grauiſſimae, quae vtrumque philoſophum exercuit inimicitiae, teſtimonium luculentum exhibentia. Aſt vel finxiſſe multa Philoſtratum, vel animo tantae famae philoſopho indigno conuiciis proſcidiſſe Apollonium Tyaneum Euphratem fatendum eſt, ſi vel ipſius Philoſtrati hiſtoriam vel veterum de Euphrate narrationes conſulimus. Ex illa enim patet, tantae virtutis philoſophum viſum fuiſſe Euphratem Apollonio, vt vix haberet, quem ei praeferret, quamdiu ipſi ſuperior eſſet Apollonius eiusque gloriam et auctoritatem non timeret: aduſtum inuidia et aemulatione grauiſſime in eum inuectum fuiſſe, quod vitae paedagogicae et ſcholaſticam ſuperbiam redolentis veſtigia, quae calcabat Apollonius, non preſſiſſet. Id quod vidit EVSEBIVS [e], qui praeclare de hac re: *Certe Euphratem, aditus ad imperatoris palatium participem reddens, poſtea tamen, ob intercedens diſſidium talia de eo proferens, nonne, ipſa ſuadente mihi ratione, Euphratis egiſſe Sycophantam arguitur? philoſophorum ſuae aetatis clariſſimi, qui hodie etiam ab iis, qui philoſophiae imbuti ſunt ſtudiis, celebratur. Quod ipſum vel illuſtriſſimum alicui, ſi velit, reprehenſionis Apollonii exemplum praebeat. Si Euphrates enim omnium conſenſu philoſophiae ſtudiis clariſſimus habeatur, intempeſtiuum minime fuerit, illius eo euincere aduerſus improbitatem odium, quod mala Apollonii facta fuerit inſectatus. Hunc vero, qui ab eo arguebatur, concludere, mala fama oppreſſiſſe eum, quaſi vitam ageret philoſophiae minime conſentaneam.* Calculum eſſe adiiciendum Euſebio pro Euphrate contra Apollonium dicenti, veterum de illius virtute, eruditione, philoſophia, eloquentia teſtimonia poſtulant. Ex quibus omnium maxime audiendus eſt PLINIVS [f], qui eum et nouit, et in eius diſciplina fuit. Ita enim de eo: *Si quando vrbs noſtra liberalibus ſtudiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla ſunt: ſuffecerit vnum, Euphrates philoſophus. Hunc ego in Syria cum adoleſcentulus militarem, penitus et domi inſpexi, ama-*

d) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. ſ. 3. p. 332. ſ. 31. p. 344.

e) Adu. Hieroclem c. 33. p. 456.

f) loc. cit.

amarique ab eo laboraui, etſi non erat laborandum. Eſt enim obuius et expoſitus plenusque humanitate, quam praecipit - - Quantum mihi cernere datur, multa in Euphrate ſic eminent et elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant et afficiant. Diſputat ſubtiliter, grauiter, ornate, frequenter etiam Platonicam illam ſublimitatem et latitudinem effingit [g]. *Sermo eſt copioſus et varius, dulcis imprimis et qui repugnantes quoque ducat et impellat. Adhaec proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens et cana barba. Quae licet fortuita et inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in cultu, nulla triſtitia, multum ſeueritatis, reuerearis occurſum, non reformides. Vitae ſanctitas ſumma, comitas par. Inſectatur vitia, non homines, nec caſtigat errantes, ſed emendat. Sequaris monentem attentus et pendens et perſuaderi tibi, etiam quum perſuaſerit, cupias. Iam vero illi liberi tres, duo mares, quos diligentiſſime inſtituit. Socer Pomponius Iulianus cum cetera vita, tum vel hoc vno magnus et clarus, quod prouinciae princeps inter altiſſimas conditiones, generum non honoribus principem, ſed ſapientia elegit.* Deſcripſimus totum Plinii locum, cum luculentam nobis exhibeat Euphratis imaginem, et de rebus eius quaedam narret. Aſt ne ab amico vel diſcipulo laudari obiiciatur, ecce Epicteti teſtimonium, philoſophi, quo integriorem virtutisque haud fucatae iuſtiorem arbitrum porticus vix vnquam habuit: quod eo magis audiendum eſt, quo magis commendabile philoſophi exemplum exhibet [h]: *Recte dicebat Euphrates, ſe longo tempore diſſimulaſſe philoſophiae ſtudium, eamque diſſimulationem ſibi profuiſſe. Primum enim ſciuiſſe ſe, quae recte faceret, ea ſe non facere propter ſpectatores, ſed propter ſemet ipſum: ſe ſibi ipſi recte comediſſe, compoſitis fuiſſe oculis: in deambulationibus ſeruaſſe modum: omnia ſibi et Deo praeſtitiſſe: et ſicut ſolus certaſſet, ita ſolum quoque eſſe periclitatum. Si quid turpe aut indecorum feciſſet, philoſophiam non fuiſſe periclitatam: neque ſe nocuiſſe vulgo, ſi vt philoſophus peccaſſet. Quapropter eos, qui ſuum ſtudium ignorarent, fuiſſe miratos, qui fieret, cum omnium philoſophorum conſuetudine et doctrina vteretur, ipſum tamen non philoſophari? Quid vero, inquit, mali fuit in eo, ſi philoſophus e factis cognoſcebar, non autem ex inſignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abſtineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione vtar, quomodo auerſatione, quomodo affectiones naturales et accerſitas tuear, vt abſque perturbatione et impedimentis viuam? inde me iudica ſi potes.* Haec de Euphrate Epictetus, haec Plinius, haec Euſebius, quos impoſtori Apollonio mendacique Philoſtrato praeferendos eſſe, nemo dubitabit, cui ſanum caput eſt. His vero artibus Hadriano quoque valde ſe commendauit Eu-

g) Hoc de dicendi ſublimitate, non de philoſophia Platonis intelligendum: perperam itaque Euphratem aliquos inter Platonicos referre monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 53.

h) ARRIAN. L. IV. c. 8. p. m. 427. ſeqq.

Euphrates; a quo veniam ſtoice emigrandi ex hac vita accepiſſe dicitur, cum morbo et ſenecta eſſet attritus. Dio [i] enim narrat, obiiſſe Euphratem mortem voluntariam, cum ei Hadrianus propter morbum et ſenectutem cicutam bibere conceſſiſſet. Cuius veniam petiuiſſe a principe miratur PAGAN. GAVDENTIVS [k], eo quod licitum Romae fuerit, ob vitae taedium vel morbum deſperatum, vitam abrumpere, nec bona eorum in fiſcum abierint, nec eorum memoria damnata ſit: ſed illi tantum, qui conſcientia ſceleris ſe occidiſſent, ne damnarentur a magiſtratu, habiti fuerint pro confeſſis, nec bona eorum, ad haeredes tranſierint. Putat autem, id factum ideo, forte quod adſcriptus eſſet familiaribus imperatoris, et Hadrianus valde eius ſermonibus delectaretur. Faciendum itaque ſibi putaſſe, vt quaſi miles obtineret miſſionem, ne iratus imperator, quod ſe inſcio atque ideo inuito hauſiſſet venenatam potionem, corpus vetaret ſepeliri, et bona in fiſcum ire iuberet. Quam coniecturam lectoris relinquimus arbitrio.

Epictetus.

§. XII. Maxima porro inter Stoicos huius temporis exiſtimatione vixit EPICTETVS, cuius vitam et obitum prolixis [l] libris proſecutum fuiſſe Arrianum ſcribit SIMPLICIVS, quos vero intercidiſſe temporis iniuria eo magis dolemus, quo magis Arrianum Epicteti fuiſſe ſtudioſiſſimum, conſtat: vitae itaque eius hiſtoria in veterum monumentis paſſim diſperſa colligenda eſt; qua in re diligentem quorundam recentiorum doctorum virorum labor praeſtitit operam [m]. Hierapolitanum Phrygem fuiſſe, SVIDAS teſtatur; pauperibus parentibus natus adeo fortunae bonis deſtitutus fuit, vt in ſeruilem conditionem deiiceretur, quam tamen miſeriam animi bona praeſtantiſſima penſarunt. Hinc GELLIVS Epictetum inter eos numerat, qui vitae conditione ſerui fuerunt, et Epicteto hoc diſtichon tribuit:

Δῦλος Ἐπίκτητος γενόμην κατ' σῶμ' ἀνάπηρος
Καὶ Πενίην Ἶρος καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore ſeruus
Iro pauperior, Diis in amore fui.

Non profectum quidem ab Epicteto fuiſſe, praeter SALMASIVM [n] contendunt ANT. THYSIVS [o], et HIERONYM. WOLFIVS [p], qui Leonidae, M. PLANVDE [q] auctore, tribuit. Aſt hoc Graeculi ſomni-

i) L. LXIX.
k) De philoſoph. Romanor. c. 100. p. 330.
l) Prooem. comm. in Epicteti enchirid.
m) Praefixit vitam Epicteti HIERON. WOLFIVS editioni Epictereorum Simplicii et Arriani: BELLEGARDIVS quoque vitam Epicteti, a BOILEAVIO conſcriptam praemiſit, characteribus Epicteti Gallice, Trivolt. 1704. editis. Multa quoque huc pertinentia dedere doctiſſimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 259. ſeqq. et CHR. AVG. HEVMANNVS diſſ. de philoſophia Epicteti.
n) Ad Simplicium.
o) Ad. l. c. GELLII.
p) In limine enchiridii.
q) Anthol. L. III. p. 427.

Digitized by Google

omnium eſſe, ex aetate Leonidae, Epicteto ſenioris, conſtat, illud Gellii refragatur auctoritati, ex quo deſcripſit Macrobivs [r]. Deceptum tamen forte Gellium eſſe, qui ſe ex rumore hos verſus adſcribere Epicteto non obſcure prodit, modeſtia Epicteti ſe viuum Deorum familiae adſcribere non paſſa ſuadere videtur. Seruum autem fuiſſe Epaphroditi cuiusdam liberti et cubicularii Neronis, Svidas [s] teſtis eſt, quem caue cum quibusdam cum συνέργῳ Pauli Apoſtoli [t] confundas. Claudum crure fuiſſe, veteres fere omnes concordant, de cauſſa diſſentiunt. Svidas [u] ob defluxionem altero crure mutilatum eſſe ait; Simplicivs [x] a teneris claudicaſſe vult; Celſus apud Origenem [y], cum herus, refert, torqueret crus, ſubridentem imperterrite dixiſſe: *perfringes*. Cumque ille fregiſſet, *non praedicebam*, reſpondiſſe, *quod perfringes?* Alii fractum crus a vinculis, quibus conſtringi eum tyrannus quidam iuſſerit, aſſerunt [z]. In quibus narrationibus Suidae relatio et ſimplicior et veriſimilior eſt. Manumiſſus ab hero propter philoſophiam [a], paupertatem adeo non refugit, vt vix eſſet Romae, qui pauperior viueret, adeo vt eius domuncula nullis vnquam clauſtris eguerit, vt in qua nihil eſſet praeter lectulum et culcitram, in quibus dormiret [b]. Et eandem quoque ob cauſſam magnam aetatis partem ſolus exegit, ſero tandem mulierculam nutricem aſciuit puero, quem ab amico quodam ſuo propter inopiam exponendum ipſe ſuſceptum educauit. Cuius cauſſam hanc fuiſſe ait Simplicivs [c], quod ex philoſophiae ſuae praeceptis ſtatueret, *ſuperuacanea vbique eſſe repudianda. Duo autem ſuperuacaneorum genera conſtituiſſe, delicias et popularem opinionem, haec enim duo in cauſſa eſſe, cur neceſſarium vſum tranſiliamus.* Quanta vero paupertas fuit Epicteti, tantae fuere animi diuitiae, ingenium acre et excellens, et diiudicandis hominum moribus aptiſſimum, philoſophiae cognitio tanta, quanta in homine acutiſſimo quaeri, et ex indefeſſo Stoicae philoſophiae ſtudio, grauisque magiſtri inſtitutione acquiri potuit, vnde Stoicorum maximum appellare non dubitat Gellivs [d]. Vſus eſt praeceptore Rufo, cuius in dicendo vim corripiendique libertatem praedicat, narrans ſic dixiſſe de moribus, vt quisque eorum, qui aſſideret, putaret, ſe ab aliquo criminis cuiusdam reum peragi: ſic reprehendiſſe ea, quae fiebant, ſic mala poſuiſſe ob oculos, vt dolorem incuteret, et emendationis voluntatem excitaret [e]. Et hoc quidem praeceptore graue illud dictionis genus, vimque dicendi iſtam didicit, quam tantam habuiſſe efficaciam teſtatur Arria-

r) Saturn. L. I. c. 11. conf. Fabric. l. c. p. 857. not. b.
s) l. c. mentio eius etiam apud Tacitvm Annal. L. XV. p. 55. Arrian. L. I. c. 1. §. 19. p. 76. c. 26. p. 95.
t) Philip. II. 25. Col. I. 7.
u) loc. cit. x) Ad enchir. p. m. 70.
y) Adu. Celſ. L. VII. p. 378.
z) Conf. laudatos Fabricio l. c. p. 238. not. c. d. Arrian. L. I. c. 8. 12. p. 39. ſeqq.
a) Orig. l. c. L. III. p. 119.
b) Simplicivs l. c. p. 70.
c) Ibid. p. 180. d) L. I. c. 2.
e) Arrian. L. I. c. 9. L. III. c. 15. c. 23.

RIANVS[f], vt auditores, quocunque vellet, permoueret, SIMPLICIO[g] vero *homines, qui illa non aſſiciantur, vix ac ne vix quidem apud inferos corrigi poſſe* viſi ſint. Nihil hic arti ſtudio quaeſitae datum, vel affectatam elegantiam ſapiens, ſed naturalis grauitas visque quaedam ineffabilis, ſimplicitati admixta, et in animum latiſſime penetrans, atque conuincens[h]. Quo nomine ſimplicitatem illam tam ſtilo quam doctrina ad captum hominum ſe attemperantem in Epicteto iure ſuo laudat, et ideo Platonem, licet eloquentiſſimum, *doctorum tantum teri manibus, Epictetum, vulgo quoque lectorum admirabilem eſſe, vtilitatis nomine, quod ſe praeceptis illius monitos proficere ſentiant,* recte aſſeruit ORIGENES[i]. Genus enim orationis, quod ſectatur Epictetus, neruoſum eſt, et acre, vt qui omnino mortui non ſunt, eo velut ſtimulo quodam pungantur, et ſuas paſſiones tum intelligant, tum ad eas corrigendas excitentur. Addidit vero robur vimque ſummam exhortationibus Epicteti vitae integritas, quanta a Stoico poſtulari poteſt a diuini ſpiritus agitatione nondum emendato, maxima, dignaque quae aliis exempli loco praeluceat[k]. Quam tanti fecit Celſus ille, Origenis aduerſarius, vt praeferre patientiam Epicteti ſanctiſſimo Saluatori non dubitauerit, recte ideo ab ORIGENE[l] refutatus, et ad patientiam Ieſu infinitis modis Epictetea ſuperiorem remiſſus. Id extra controuerſiam poſitum exiſtimamus, animi recti et virtutis amantis magnitudine, et nobilitate, contemtu humanae vanitatis, et infracto ad quaeuis aduerſa pectore in tota Zenonis ſchola non fuiſſe, qui Epictetum ſuperauerit, de quo eximio Stoicae ſapientiae charactere, legi velimus, quae pro Epicteto ex vero diſſeruerunt DAN. HEINSIVS[m] et IVSTVS LIPSIVS[n]. Superauit hac virtutis ſeueritate Epictetus Cynicos ſui temporis pleroſque, nec alia cauſſa eſt, cur Cynicorum familiae eum adſcripſerint quidam[o], licet familiaritas quoque cum Demonacte et Muſonio Cynicis, laudesque Cyniſmo ab Epicteto appoſitae, dicta etiam quaedam apertius ab illo et κυνικωτέρως prolata[p] oſtendant, Cyniſmo eum quam maxime fauiſſe. Tantae vero et doctrinae et virtutis philoſophum quamuis ſe praeſtaret Epictetus, non potuit tamen tam nobile Romanae ſapientiae ſidus tolerare monſtrum illud Romani orbis, Domitianus, qui cum philoſophos omnes vrbe et Italia excedere iuberet[q], ne Epicteto quidem pepercit. Propter id ſenatus conſultum, quod Domitianus extorſerat, Epictetus Nicopolin, vrbem non ita pridem prope Actium excitatam, GELLIO[r] et ARRIANO[s] teſtibus

f) In praefat.

g) loc. cit.

h) Conf. omnino Cel. FABRICIVS differt. de eloquentia Epicteti inſerta Faſciculo differtt.

i) l. c. L. VI. p. m. 283

k) Conf. BVDDEVS dial. de moribus philoſophorum p. 103.

l) l. c. L. VII. p. 378.

m) De philoſophia Stoica Orat. p. m. 301. ſeq.

n) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. 9. p. 113. ſeqq.

o) Adagior. p. m. 544. ed. Froben. niſi calami potius errorem hic agnoſcas.

p) GELLIVS L. XVII. c. 19.

q) GELLIVS L. XV. c. 11. SVETON. in Domit. c. 10. LVCIAN. in Peregr. T. IV. p. m. 283.

r) loc. c.

s) L. IV. c. 1.

Digitized by Google

ſtibus ſeceſſit [t], magnoque exilium tulit animo, patriam ſibi fortunarumque ſuarum ſedem vbique eſſe, qui ciuis totius mundi eſſet, diuitiasque ſuas et fortunam ſecum ferret omnem, ratus. In hac vero vrbe philoſophiae ope animos hominum emendandi ſtudium non depoſuit, ſed et iuuenes et ſenes ad mentis felicitatem rite parandam et conſeruandam philoſophiam edocuit, et quoscunque auditores nactus eſſet, inter ambulandum, in conſeſſibus hominum, et quacunque licebat occaſione, de moribus ita diſſeruit, vt ſapientiae, quam poſſidebat, praeſtantia, et dicendi, qua vtebatur, libertas omnes in admirationem raperet, et magna cupiditate hos ſermones ſcriptis annotarent philoſophiae ſtudioſi [u]. Domitiano e viuis ſublato quamuis redeundi poteſtas philoſophis eſſet facta, remanſit tamen Epictetus Nicopoli [x], dicendique libertate et praeceptorum ſapientia omnium in ſe conuertit animos et ſtudium, neminemque habuit, qui eloquentiae eius, naturali quidem at efficaciſſimae, reſiſtere poſſet [y]. Romam vero vtrum ſub Hadriano reuerſus fuerit Epictetus, dici quidem, tacentibus veteribus ſcriptoribus, non poteſt, certum tamen, et a SPARTIANO [z] traditum, ſumma familiaritate huic imperatori notum fuiſſe Epictetum, id quod veriſimile facit, Romam iterum veniſſe Epictetum, ibique cum imperatore fuiſſe philoſophatum [a]. Cuius familiaritatis cum Hadriano philoſophicae hodie adhuc monumentum circumfertur, nempe *altercatio Hadriani cum Epicteto,* quae duabus partibus apud quosdam conſtans, reuera vna eſt [b]. Hanc genuinam eſſe et ab Epicteto profectam IO. SCHEFFERO [c] aliisque haud obeſae alias naris viris doctis viſum eſt. Aſt opus hoc eſſe otioſi hominis, vel monachi cuiusdam, cui, cum audiuiſſet, quaeſtionibus vexaſſe Hadrianum philoſophos, Epictetum quoque gratioſum apud hunc imperatorem fuiſſe, in mentem venit tale quid comminiſci, recte viri docti iudicarunt [d]. Certe qui vel vnam diſſertationum Epictetearum apud Arrianum legerit, et cum hac altercatione contulerit, manibus quaſi palpabit, nec acumen, nec grauitatem, nec philoſophiam Epicteti in ea inueniri, et prodiiſſe foetum adulterinum ex ingenio ſcioli cuiusdam Chriſtiani, qui Epicteti nomine ad obtrudendas hominibus nugas ſuas abuſus eſt. Quod vel vno exemplo luculenter oſtendit Cl. HEVMANNVS, ad quaeſtionem, *quid eſt fides?* prouocans, ad quam reſpondetur, *ignotae rei admirandam eſſe certitudinem.* Fidei

t) Errant itaque WOLFIVS in vita Epicteti et HOFMANNVS in Lexico, qui Hierapolin ponunt, et patriam cum loco exilii confundunt.

u) Vid. ARRIAN. praef.

x) Id ex variis diſſertationum locis patet.

y) ARRIANVS et SIMPLICIVS ll. cc.

z) In Hadriano c. 16.

a) Conf. FABRIC. l. c. Contrarium quidem ex ſilentio diſſertationum concludunt SALMASIVS ad Epictet. H. DODWELLVS de aet. Peripl. Pont. Eux. p. 116. HEVMANNVS de philoſ. Epict. p. 8. Aſt ſilentium hoc nihil euincere, quilibet videt, cum poſt habitas has diſſertationes Romam reuerti potuerit, vixque veriſimile ſit in exiguo illo tempore, quo Hadrianus in Graeciam excurrit, eum Epictetum tam familiariter nouiſſe, neque tamen ad ſe vocaſſe principem philoſophorum amantiſſimum.

b) Editiones enumerat, ipſamque altercationem exhibet FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 557.

c) De phil. Ital. c. 10. p. 85.

d) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 265. HEVMANN. Act. phil. Vol. I. p. 734.

Digitized by Google

autem vocabulum, hoc quidem ſenſu, eccleſiaſticum eſt, et dignior quaeſtio Pipini et Albini ſcholaſtici aeuo, quo nomine eadem vere altercatio ſiue diſputatio occurrit, quam Epicteti temporibus. Philoſophiam autem Stoicam adeo non expreſſit auctor altercationis huius, vt Platonicum magis quam Stoicum agnoſcas [e]. Nec a veriſimilitudine abludere videtur, Secundi diſputationem cum Hadriano, quam, licet hodie valde interpolatam, non tamen totam velut ſpuriam reiiciendam eſſe ſupra oſtendimus, occaſionem dediſſe nugatori cuidam, ſimile quid de Epicteto fingendi, quod non potuit ita tegere altercationis huius artifex, vt non quaeſtiones pariter et reſponſiones ex illis Secundi ſententiis ſuis quaeſtionibus interſereret. Recte itaque abiicitur foetus adulterinus Epicteti doctrina et acumine indignus: quamuis philoſophatum illum cum Hadriano eſſe, certum ſit. Ex his vero manifeſtum quoque eſt, vixiſſe Epictetum adhuc ſub Hadriano, nec a vero prorſus abludere eos, qui ſub huius imperio finiuiſſe vitam Epictetum coniiciunt, licet incertum ſit, Romae an Nicopoli obierit [f]. Vixiſſe enim iam ſub Nerone Epictetum dubio caret, ſi etiam Lipsio [ff] concedamus, nondum eo tempore philoſophatum fuiſſe; aſt cum ſub Hadriano adhuc floruerit, vix annis iam decrepitus ſenex vitam vltra prorogaſſe videtur. Aliter quidem ſtatuendum eſſe viris quibusdam doctis [g] placuit, qui Themistii [h] et Svidae [i] auctoritate moti ad Antoninorum vsque tempora vixiſſe Epictetum contenderunt. Ille enim in *oratione ad Iouianum, anteceſſores eius in imperio philoſophos habuiſſe chariſſimos, Auguſtum Arium, Tiberium Thraſyllum, magnum Traianum, Dionem Chryſoſtomum, Antoninos duos Epictetum*, aſſerit. Hic, Themiſtii ſine dubio auctoritate nixus, Epictetum vsque ad Marci Aurelii imperatoris tempora duraſſe ſcribit. Aſt his recte opponitur: intercedere a Neronis aetate, quo vixiſſe Epictetum conſtat, tempus centum, et quod excurrit, annorum, et exinde ſequi centenario longe maiorem obiiſſe Epictetum. Sed nec valetudinis, qua premebatur philoſophus, infirmae ratio [k], nec Luciani ſilentium, inter tot longaeuos Epictetum ſibi aetate proximum omnibusque celebratiſſimum non enumerantis, id admittere videtur. Nec veriſimile vllo modo, M. Aurelium, qui praeceptores ſectarum fere omnium primariae eruditionis viros ſibi elegit, omiſſo Epicteto, qui prima Stoae gloria fuit, diſcipulum eius Iunium Ruſticum adhibuiſſe, cuius ſe diſciplinae traderet, cum tamen magnam Iunius apud eum gratiam inierit, quod Epicteti commentariorum illi fecerit copiam [l]: quorum neutrum feciſſet, ſi viuum Epictetum aetate attigiſſet. Et haec quidem Themiſtii teſtimonium, quod abs-

que

e) Hoc vel ex prima reſponſione, *quid mundus ſit*, liquere putamus.

f) Perperam ad Gellium L. XV. c. 11. Lipsius l. c. p. 114. prouocat, teſtantem, Nicopoli obiiſſe. Nihil enim ibi de morte Epicteti.

ff) Manud. ad philoſ. Stoic. L. III. diſſ. 6.

g) Raph. Volaterranvs, Lvdov. Vives, Isaac. Casavb. ad Spartiani l. c.

h) Orat. V. p. 63. ed. Harduini.

i) In Epictet. T. I. p. 817.

k) Simplic. in praef.

l) Antonin. de ſe ipſo L. I. §. 7.

que dubio Suidas ſecutus eſt, valde ſuſpectum reddunt. Aſt conuellit penitus Gellius [m] Antoninorum tempore ſcribens, qui de Epicteto, tanquam fatis iam erepto loquitur. Ita enim de illo: *De Epicteto philoſopho nobili, quod is quoque ſeruus fuit, recentius eſt memoria, quam vt ſcribi quaſi obliteratum debuerit* [n]. Quibus verbis nuper quidem demortuum Epictetum innui, quilibet videt. Addimus aliud teſtimonium non minus luculentum ipſius M. Avrelii imperatoris, qui diſerte: Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπωκεν; *Quot Chryſippos, quot Socrates, quot Epictetos iam dudum abſorpſit aeuum iſtud?* Quibus rite ponderatis Themiſtium aut memoria fuiſſe deceptum fatendum eſt, aut dicendum more oratorum fuiſſe locutum et de ſcriptis tantum Epicteti Antoninis caris eſſe intelligendum, quos ea magni feciſſe conſtat. Suidam autem cur non moremur, ſupra iam dictum. Deſerenda itaque virorum doctorum ſententia [o], qui ad Antoninos vsque aetatem Epicteti prorogant; certe tam diu contrarium ſtatuendum, donec melioribus rationibus ea probetur, quod promiſit quidem, ſed non praeſtitit Menagivs [p], quem ſecutus eſt Hardvinvs [q]: Themiſtium enim pro Hadriano memoriae vel calami lapſu Antoninos poſuiſſe, an ab homine oratore alienum? Quanta vero in exiſtimatione vixerit Epictetus, ex diſcipulis conſtat, inter quos fuere Arrianus [r], Iunius Ruſticus [s] et Fauorinus [t], quem tamen a praeceptore deſciuiſſe ex eo patet, quod Epictetum contra Fauorinum defendit Galenvs [u], magnus doctrinae illius admirator. Poſt mortem vero ſancte cultam eſſe eius memoriam, Lvcianvs [x] tradit, narrans: fuiſſe inuentum, qui demortui Epicteti lucernam fictilem pretio ter mille drachmarum, ſibi comparauerit, ſperans vero ita ſibi ſapientiam Epicteti ad hanc lucernam

m) L. II. c. 18. n) L. VII. §. 19.

o) Sine cauſſa itaque dubius haeret Lipsivs l. c. recte enim vidit longum interuallum inter Neronem et Antoninum philoſophum.

p) Comm. in Laert. p. 2.

q) Ad l. c. Themiſt.

r) Photivs Cod. LVIII. Simplic. praef. Fuit Flauius Arrianus Nicomedienſis ex Bithynia, vir eruditiſſimus, et philoſophiam Stoicam ab Epicteto doctus, literarum autem elegantiorum ita peritus, vt ob eruditionem Romae et Athenis ciuitate donaretur, quam ob cauſſam hunc Epicteti diſcipulum virum inter Romanos cumprimis laudatum, ac per omnem vitam in literarum ſtudio verſatum vocat Lvcianvs in Pſeudomante T. I. p. m. 524. His meritis ad varias dignitates et Hadriani gratiam progreſſus, Cappadociae prouinciae praefectus eſt, vbi et arte et marte conſpicuus Xenophontis imitatione contra Romani nominis hoſtes pugnauit, et philoſophiam pariter atque hiſtoriam diligentia ſua valde adiuuit, tandemque Senatorio axiomate ipſiusque conſulatus honore auctus eſt. De eius ſcriptis poſt Photivm et Svidam in Arrianus T. I. p. 320. videndi Vossivs de hiſtor. Graec. L. II. c. 11. p. 214. ſeqq. Ionsivs de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7 p. 243. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. III. p. 269. Praeter vitam Epicteti deperditam, quae prooemium forte diſſertationum Epicteti fuit, ſermones eius, quanta potuit accuratione conſcripſit, quorum hodie libri extant quatuor, de quorum editionibus conſulendus eſt Fabricivs loc. cit. p. 246. ſeqq. Maxime vero celeberrimum illud Stoicae ethicae compendium, quod ſub Epictetei enchiridii nomine ambulat, ex eius dogmatibus compilauit, in quod Simplicivs commentatus eſt. Valde commendabant Stoici eiusmodi *πρόχειρα βουλήματα*, ſiue manualia, vid. Arrian. L. I. c. 27. L. III. c. 10. Seneca de benefic. L. VII. c. 1. epiſt. 94. Antoninvs L. III. §. 13. Gatakér. ad h. l.

s) Antonin. L. I. §. 7.

t) Gellivs L. XVII. c. 19.

u) Conf. dicta ſupra de Fauorino et Galeno Sect. III.

x) Adu. indoctum libros ementem T. II. p. m. 767.

laboranti per ſomnum oblatum iri. Niſi haec ex feſtiuo ingenio per iocum finxiſſe Lucianum ſuſpiceris, quam ſuſpicionem firmat aetas Luciani ſub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem ſeruatam fuiſſe integram credibile ſit. Aſt ad homines tamen eius rei teſtes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipſe ſcripſit Epictetus, quae enim ſcripſiſſe dicit Svidas, de annotatis diſcipulorum ex ore praeceptoris intelligenda ſunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, ſed et congeſtae ab Arriano *diſſertationes Epicteteae*, quas Simplicivm *commentario* ſyncretiſtico explicuiſſe, *ſectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu ſit, non inuenias. Addi his poſſunt ſententiae et praecepta ſapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Auguſtinum, Stobaeum aliosque diſperſa, quae poſt Blancardvm [z] collegit Cl. Stollivs [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraſeologiam tantum Chriſtianam mire referentia, ſed et doctrinam ſacram haud obſcure imitantia, quae occaſionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Chriſtianos, vel Semi-Chriſtianos referendi [b], quod tamen rectius inficiati ſunt alii [c]. Etſi enim negari non poteſt, ſobrie magis philoſophatum fuiſſe Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis eſſe doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philoſophorum, maſculam quoque eſſe dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, ſi recte ponderentur, a Stoico ſyſtemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id eſt, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia eſt, animus nullo rei externae deſiderio turbatus vel affectione quacunque motus, ſe ſubiiciat, ſicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars eſt, ſe attemperet. Quae ſplendida quidem ſunt, aſt intus et in cute conſiderata ἄσοφα καὶ ὑπέρσοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius ſonant, ex ſubdola Chriſtianorum imitatione eſſe profecta, alibi probauimus [e], oſtendimusque, niſi fallimur, luculenter, fruſtra quosdam ex iis Chriſtianae religionis admiſſionem exſculpere. Philoſophiae vero eius ſumma haec veteribus [f] viſa eſt: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *ſuſtine et abſtine*.

§. XIII.

y) Vtimur nos editione Wolfii Col. 1595. 8. de reliquis videndus Fabricivs l. c.

z) Ad calcem enchiridii a ſe editi.

a) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. ſeqq. conf. Fabric. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. Gottl. Heineccii diſſ. de philoſophis Semi-Chriſtianis §. 15. p. 32.

c) Vid. Mich. Rossal diſquiſitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuiſſe Chriſtianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p. 309.

d) Legendae eruditae diſſertationes V. C. Lvdov. Christ. Crellii de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lipſ. 1711. 1716.

e) In diſſ. de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. ſect. 2. p. 260.

f) Gellivs L. XVII. c. 19.

Digitized by Google

Sextus Chaeronenſis.

§. XIII. Poſt hunc SEXTVS enarrandus eſt, Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos [h]. Philoſophiam didicit Stoicam, Herodoto Philadelphienſi praeceptore vſus [i], quem ab Herodoto Tarſenſi, praeceptore Sexti Empirici, diſtinguendum eſſe, ex dicendis conſtabit, patebitque, non audiendum eſſe MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exſculptos eſſe, et Philadelphienſem apud SVIDAM ex gloſſemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepſiſſe, putat. Hoc vero praeceptore tantam ſibi comparauit Stoicae philoſophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et ſedulitas [l]. Quanta vero induſtria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento diſcipuli ipſius imperatoris M. Aurelii teſtimonio diſcimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto diſcipulo contigerit, innoteſcat [m]. *A Sexto*, ait, *accepiſſe agnoſco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno adminiſtratae ſpecimen: ac de vita naturae conuenienter inſtituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam perſonatam, et ſedulam amicorum obſeruationem, et imperitorum eorumque, qui citra conſiderationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis conſuetudo ipſius adulationem omnem ſuauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipſis eodem ipſo tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum diſpoſitionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte inſtituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; ſed quum affectibus immunis prorſus exiſterem, ad affectum tamen genuinum eſſem propenſiſſimus; fauere promtus, ſed ſine ſtrepitu, varieque, citra oſtentationem eruditus.* Mirum itaque non eſt, ad tantum talemque praeceptorem ſtudioſe in aedes Romano more commigraſſe M. Aurelium, ſed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentaſſe [n]. Aſt impetrare a nobis non poſſumus, vt credamus, vera eſſe, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium ſophiſtam, qui Romam modo adueniſſet, imperatorem Marcum domo egreſſum rogauiſſe, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum reſpondiſſe: *Seni etiam diſcere decorum eſt, ideo ad Sextum philoſophum vado, vt diſcam, quae nondum ſcio.* Lucium igitur, manu in coelum ſublata dixiſſe: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam ſeneſcens, tabellis e zona ſuſpenſis, ad ludi magiſtrum pergit, vt pueri: Alexander vero, rex meus, triceſimo ſecundo aetatis anno*

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 299. CAPITOLIN. in Marco c. 3.
h) Ibid. APVLEIVS metam. c. I. EVTROP. L. VIII. p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.
i) SVIDAS l. c.
k) Ad LAERT. L. IX. ſ. 116.
l) citati.
m) De ſe ipſo L. I. §. 9.
n) Ibid.
o) Vit. Sophiſt. L. II. c. I. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 501.

Digitized by Google

interiit. Itane vero Romanorum imperatorem iam ſenem *δέλτον ἐξαψάμενον*, id eſt ſuſpenſis e laeuo lacerto tabellis, quod pueri Romani in ludum prodeuntes literarium ſolebant [p], ad ſcholam Sexti properaſſe, ſanus quis crediderit? Et annon iocus hic eſt illorum egregie mordens, qui indignati, Antoninum philoſophi habitum induiſſe, paedagogicos ipſi et ſcholaſticos mores obiicere voluerunt? Magis veriſimile eſt, quod SVIDAS [q] refert: in tanto honore Sextum apud imperatorem fuiſſe, vt vna cum eo ius diceret. Additur et hoc apud Suidam: *Poſt Commodi mortem quendam ſe Sextum dicere auſum eſſe, facultatesque et dignitatem eius ſibi vindicare, eumque a multis ſaepe interrogatum ſcite reſpondiſſe. Sed cum Pertinax nonnulla ad eruditionem Graecam, cuius ille rudis erat, pertinentia ex eo quaereret, longe a ſcopo aberrauiſſe, cum quid diceret, ne intelligere quidem poſſet. Adeo natura quidem vultum ei ſimilem habuiſſe, ceteriſque in rebus arte eum retuliſſe, doctrina vero eadem excultum non fuiſſe.* Aſt fallit nos more ſuo Suidas, qui homines inter ſe diuerſiſſimos confudit, et exſcriptorum ſuorum, ſuaque negligentia, quae ex DIONE [r] transtulerat, ad Sextum philoſophum retulit, quae de Sexto alio, Maximi filio, Romano intelligenda ſunt; qui vt inſidias et ſaeuitiam Commodi euitaret, ex lapſu equi ſe periiſſe ſimulauit, cumque id innotuiſſet, fruſtra ab imperatore, multis etiam interfectis, qui eius ſimilitudinem quandam referebant, quaeſitus eſt: id quod impoſtori huic occaſionem dedit ſub Pertinace perſonam Sexti fingendi, quem tamen ex Graecae linguae ignorantia falſum eſſe detexit Pertinax, cum eam in Syria didiciſſet Sextus. Verum homonymorum confuſionem in Suida frequentiſſimam eſſe, nemo ignorat, nosque innumeris iam exemplis probauimus, vnde eum non moramur. Aſt monendus lector eſt, caueat aliam confuſionem, quae Sextum Chaeronenſem et Sextum Empiricum inter ſe miſcuit, quaeque viros etiam ſummos et ſatis alias accuratos, IS. CASAVBONVM [s], PETRVM GASSENDVM [t], FRANC. PATRICIVM [u], aliosque non minoris eruditionis viros [x] decepit, quos non vidiſſe diuerſitatem inter vtrumque philoſophum merito miramur, cum ſatis perſpicuae ſint circumſtantiae, quae eos inter ſe diſtinguunt, et ſolus fere SVIDAS ſcriptor valde inaccuratus et negligens huius confuſionis cauſſa ſit. Qui tamen Sextum Chaeronenſem, quem Scepticum inepte vocat, a Sexto Empirico ipſe poſtea diſtinguit, et ſupinam, quam admiſit, negligentiam in prima verborum eius inſpectione prodit.

p) Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti
Laeuo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto
Ibant. HORAT. L. I. ſat. 6.

q) In Sextus l. c.

r) L. LXXIII.

s) Ad Laërt. l. c.

t) In epiſt. ad Valeſ. p. 139.

u) Diſcuſſ. Peripat. p. 139.

x) GEN. HERVETVS praef. ad Sext. Emp. VOSSIVS de philoſoph. p 99. IAC. SPONIVS autem Miſc. erud. antiq. p. 140. et M. MEIBOMIVS ad Laërt. L IX. itemque GRONOVIVS T. III. theſ. antiq. Graec. Sexti Chaeronenſis imaginem cum vultu Sexti Empirici confuderunt.

prodit. Nec difficile, ipſo Suida vti ad oſtendendum vtriusque philoſophi diſcrimen. Sextus enim Empiricus, eo tradente, Afer fuit; Plutarchi ex ſorore nepos Chaeronenſis ex Boeotia. Illum Pyrrhonium fuiſſe, ex Suida et ipſis illius ſcriptis conſtat, ex quibus etiam diſcimus, more Scepticorum vbique infenſum Stoicis ſe praebere eosque refellere. Sextum autem Chaeronenſem Stoicam philoſophiam doctrina et vita expreſſiſſe, vel ex vno Antonini loco ſupra adducto ad oculum patet, Stoicumque fuiſſe diſerte tradit CAPITOLINVS [y]. Sed praeceptores quoque vtriusque differunt, Tarſenſem enim Herodotum audiuit Scepticus, Philadelphienſem Stoicus, teſte Suida. Quin et tempora non ſatis congruunt. Sextum Empiricum enim ſerius, forteque poſt Galenum, vixiſſe, infra probabimus, Chaeronenſem autem ante Galenum vixiſſe oportet: Galenus enim vltimis demum Marci imperatoris annis Romam venit. Recte itaque opinionem hanc ipſe deſeruit CASAVBONVS [z], quem viri docti paſſim ſecuti ſunt [a]. Neque tanti eſſe, quae pro ea adſtruenda attulit illuſtris HVETIVS [b], vt eam nobis perſuadeant, infra in Sexti Empirici hiſtoria oſtendemus. Ceterum de Sexto Chaeroneo nihil hodie legimus, niſi diſputationes Antiſcepticas, quae Sexti Empirici operibus adiungi ſolent, ad eum referamus, quod ſatis veriſimiliter fecit Cel. FABRICIVS [c]. Eorum enim argumentum tale eſt, vt Stoico omnino conueniat. Cum enim contra porticum maxime pugnauerit Sextus Empiricus, quae ſcilicet comprehenſionem quam maxime vrgebat, conueniens fuit homini Stoico, eodem argumenti genere, quo vſus eſt Empiricus ad ἀκαταληψίαν demonſtrandam, contrarium euincere, et καταληπτικὰ illa eſſe, quae comprehendi non poſſe is clamauerat, oſtendere, ſicque Zenonis placita defendere. Aſt cum Sextum hunc Chaeronenſem in eiusmodi philoſophandi genere verſatum fuiſſe ex verbis Antonini ſupra adductis manifeſtum ſit, quibus imperatorem didiciſſe ab eo τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξερευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων dicitur, non ſine veriſimilitudine coniicimus, hanc Sexti Chaeronenſis demonſtrationem καταλήψιας, occaſionem dediſſe Empirico, eodem modo contrarium aſſerendi, ideoque vtriusque Sexti ſcripta iunxiſſe veteres, vt occaſio Empirico enata ſcribendi pateret, id quod poſtea anſam vtrumque confundendi Sextum exhibuit. Sed in re prorſus incerta nihil definimus, ſed ad diſcipulum Sexti, purpuratum philoſophum M. Aurelium Antoninum properamus.

§. XIV.

y) loc. cit.
z) Ad l. c. Capitolini.
a) Commentatores ad Laert. IX. ſ. 116. GATAKER. ad l. c. Antonini, Io. RVALDVS in vita Plutarch. c. 5. IONSIVS de S. H. phil. L. III. c. 12. p. 275. KVSTER. ad l. c. Suidae OLEAR. ad l. c. Philoſtrati, FABRIC. ad Sext. in proleg. TILLEMONT. Hiſt. imperat. in Aurel. art. 32.
b) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14.
c) Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617. H. STEPHANVS Pythagoreo cuidam ſine probabilitate tribuit.

M. Aurelius Antoninus.

§. XIV. Vitam vero magni imperatoris enarraturis animus non eſt, totam geſtarum ab eo rerum hiſtoriam, imperiique, cuius habenas ille rexit, fata exponere: haec enim et prolixa nimis ſunt, et aliena a noſtro inſtituto, quod philoſophorum tantum et philoſophiae hiſtoriam ediſſerit. Quare eos, qui haec ſitiunt, Romanae hiſtoriae ſcriptores adire oportet, quos alibi [d] recenſuimus, iudiciumque de eorum fide interpoſuimus. Nos ad eas tantum Antonini circumſtantias reſpiciemus, quae ad priuatam eius vitam pertinent, quaeque nobis Stoicum philoſophum, cuius perſonam tuendam ſuſceperat, ſiſtunt. Cui fini tamen inſeruiunt non leuiter vitae eius deſcriptiones, quae paſſim apud veteres [e], et recentiores [f] occurunt, eae enim illa quoque tangunt, quae propius ad ſcopum noſtrum collineant. Marcus Aurelius Antoninus, princeps virtute, prudentia, doctrina et pacis bellique artibus plerisque Romanorum imperatoribus anteponendus, et generis vetuſtate et maiorum gloria parem ſuo tempore non habuit. Paternam enim originem a Numa Pompilio, maternam a Salentino rege pependiſſe ait EVTROPIVS [ff]. Proauum vero, auumque et patrem ſummis in republica honoribus perfunctos eſſe tradit CAPITOLINVS. Pater in praetura decedens vnicam reliquit filiam Anniam Cornificiam, filiumque vnicum Annium Verum, qui M. Aurelii poſtea nomen aſſumſit. Editus eſt in lucem Romae A. V. C. IↃCCCLXXII. qui cum A. C. CXXI. coincidit, initioque aui ſui, Catilii Seueri nomen accepit. Poſt obitum vero patris ob veritatis ſingularem prorſus amorem Annii Veriſſimi nomen, iubente ita Hadriano, retulit: quod tamen ſumta virili toga, cum genitoris Annii Veri nomine iterum commutauit, tandemque in Aureliam gentem adoptionis iure aſcitus M. Aurelius dictus eſt. Patre mature illi erepto in domo aui ſui, Veri educatus eſt, qui puerum natura grauem, teſte CAPITOLINO [g], vbi egreſſus erat annos, qui nutricum fouentur auxilio, illis doctrinis artibusque imbui ſedulo curauit, quibus tenera aetas ad magna quaeuis formari initio ſolet. Quam inſtitutionem praeceptorum eruditiſſimorum ſummeque fidelium ipſe Marcus magnopere praedicat, Deorumque fauorem in naturae et doctrinae muneribus largiendis

d) In praef. ad DE SERVIES vitas vxorum imperat. a nobis Germanice verſas.

e) Praeter Xiphilinum, Herodianum, Victorem vtrumque, Eutropium et Zonaram, maxime conſulendus IVLIVS CAPITOLINVS, cui pleraque de M. Antonino et L. Vero debemus, quorum vitas expoſuit. Ipſe vero Antoninus, ſtudiorum ſuorum hiſtoriam egregiam in prooemio commentariorum ſuorum nobis tradidit, quam doctis obſeruationibus illuſtrauit THOMAS GATAKERVS.

f) Euolui non ſine fructu de M. Aurelii Antonini hiſtoria poſſunt NANVS TILLEMONTIVS in hiſtoria imperatorum, et GVIL. WOTTONVS in Hiſtoria Romani imperii, quarum illa Gallico, haec Anglico idiomate exarata eſt. Vitam vero ipſam imperatoris prolixe expoſuit et verſioni Gallicae commentariorum Antonini praefixit ANDREAS DACIERIVS, quam auxit emendauitque et Latinam fecit GEORGIVS STANHOPE, praemiſſam Londinenſi comm. Ant. editioni 1707. 4. Huius exemplum ſecutus eſt IO. ADOLPHVS HOFMANNVS in Germanica verſione, et CL. CHR. WOLLIVS in noua Lipſienſi editione Graeco-Latin. 1729. 8. Alios vbique occurrentes tacemus.

ff) L VIII. p. m. 524. XIPHILIN. in Anton. CAPITOLINVS l. c.

g) c. 2.

giendis maxime extollit [h], et concurriſſe omnia, quae animum ipſius ad pulchra quaeuis formare poſſent, grato in ſuperos animo agnoſcit atque fatetur. Ait enim [i]: *Accepiſſe ſe ab auo mores candidos et ab iracundia alienos, a fama genitoris modeſtam ac maſculam indolem, a matre pietatis ſtudium et largiendi promtitudinem, continentiamque a malo patrando et cogitando, victus item ſimplicitatem, a proauo, quod bonis praeceptoribus priuatim ſit vſus cum impenſa, ab educatore, vt labores ſuſtineret, minimo contentus ageret, operi manus admoueret, negotiis alienis ſe neutiquam immiſceret, nec delationem vllam facile admitteret.* Et ſimilia quoque de praeceptoribus praedicat, quae poſtea enarrabimus. Tantis itaque naturae beneficiis et virtutis exemplis cum inſtructus eſſet Marcus Aurelius, non potuere non praeceptores tanquam in agrum ſoecundum, eruditionis et virtutis ſemina ſpargere laetiſſima. Elegit vero aui prudentia ad perpoliendum eius animum viros eius aetatis doctiſſimos et in arte ſua celebres. Vſus enim eſt magiſtris ad prima elementa Euphorione literatore ſiue grammatico [k], Gemino comoedo eius temporis famigeratiſſimo ad venuſte pronunciandi morem, Androne ad muſicam et geometriam diſcendam. Grammaticae Graecae praecepta illi tradidit Alexander [l], Latinae Troſius, Aper, Pollio [m], et Eutychius Proculus Africanus: Oratoribus vſus eſt, Annio Marco, Caninio Celere, et Herode Attico, qui, quanta libertate dicendi apud imperatorem valuerit, quoque erga eum animo vſus ſit Marcus, memorabili exemplo narrat PHILOSTRATVS [n]. Eo auctore [o], quem ſequitur SVIDAS [p], Marcus etiam Hermogenem audiuit; quindecim enim annos natus, eo vsque prouectus eſt eloquentiae gloria, vt etiam imperatori Marco deſiderium excitauerit audiendi

 Her-

h) Pulchre L. I. §. 17. „Diis acceptum fero, „quod bonos auos, bonos parentes, bonam ſo„rorem, bonos praeceptores, bonos familiares, „neceſſarios, amicos, bona omnia fere habue„rim.„ Ita et porro bona quaeuis in vita ad Deos gratiſſimus refert.

i) L. I. §. 1. ſeq.

k) Euphorionis grammatici meminit etymologicus, et ex eo FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VII. p. 61. vtrum vero Antonini praeceptor is fuerit, incertum.

l) Ex optimis et doctiſſimis grammaticis Graecis Alexander fuit, Coryaeo Phrygiae oppido oriundus, clarusque diſcipuli Ariſtidis eloquentia, quam formauit, qui eius quoque laudes poſt mortem publica oratione, quae hodie T. I. Orat. XII. p. 142. extat, depraedicauit, communemque Graeciae praeceptorem, et vberrimum atque omnibus patens eruditionis gazophylacium appellare non dubitauit. Didiciſſe ſe ab eo ait ANTONINVS L. I. §. 10. increpationibus abſtinere, nec probroſe excipere, ſi quis barbarum quid vel ſoloecum vel abſonum protulerit, ſed illud tantum, quod dici debuerat, recte proponere, et de errore oblique commonefacere. Alius Alexander Grammaticus Mileſius Cornelius dictus, qui Syllae temporibus vixit.

m) Hic Pollio eſt, quem de Muſonii dictis et factis memorabilibus ſcripſiſſe ſupra diximus. Conf. SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. IONSIVS de Script. hiſtor. philoſ. L. III. c. 7. p. 246.

n) De vit. Sophiſt. L. II. c. 1. p. 561.

o) c. 7. p. 577.

p) In Hermogenes T. I. p. 861. Dedit excerpta de vita Hermogenis ex ſcholiis eius mſc. in c. 1. libri *περὶ στάσεων*, Cel. OLEARIVS ad l. c. Philoſtrati, ex quo patet, frequenter eius exercitiis interfuiſſe Marcum. XVII annos natus illum librum exarauerat, et XXIII anno de ideis ſcripſit, anno vero aetatis XXV artis oblitus eſt, nullo comparente morbo. Hinc dictum Antiochi Sophiſtae: *Hermogenes in pueritia ſenex, in ſenectute puer.* Plura de eo dabunt hiſtoriae rhetoricae ſcriptores, et qui ſcripta eius enumerat Cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 428.

Digitized by Google

Hermogenem, isque perrexerit ad illum auſcultandum illoque delectatus ſit diſſerente, eumque ex tempore declamantem ſit admiratus et ingentia munera largitus. Romanae vero eloquentiae praeceptorem et ducem habuit Cornelium Frontonem [q], inter maximos ſui temporis oratores numeratum [r], quem ob grauitatem valde laudat HIERONYMVS [s] et SIDONIVS [t], auctor autem panegyrici Maximiniano dicti, *Romanae eloquentiae non ſecundum ſed alterum decus*, nominat, vt Ciceroni parem eſſe diceret: cuius tamen orationis genus ſiccum fuiſſe ait Euſebius apud MACROBIVM [u]. Huic ex praeceptoribus multum detuliſſe ait CAPITOLINVS [x], et ſtatuam ipſi in ſenatu petiiſſe: dignitate vero conſulari a Marco fuiſſe ornatum AVSONIVS [y] auctor eſt. Aſt Frontonem hunc non ob eloquentiam tantum ſibi commendatum habuiſſe imperatorem, ſed ob vitae quoque imaginem, quam is exhibebat, ipſe non negat, faſſus [z] „didiciſſe ſe a Frontone vt ſciret, quae inuidentia, „verſutia, ſimulatio tyrannidem conſequatur, quodque vt plurimum, qui „patricii nuncupentur, a pietate et affectu naturali alieniores ſint.„ His doctoribus quamuis ad egregia quaeuis in ſcientiarum, quae ab humanitate nomen ſortiuntur, ſtudio eſſet formatus, ad altiora tamen adſpirauit adoleſcentis ingenium ad excelſa natum, et naturali propenſione grauitatem eruditionis ſectans, hincque philoſophiae ſe dicauit, quam in republica moderanda muneribusque cum laude gerendis valere plurimum intelligebat. Quam cum Stoica familia poſſidere eo tempore crederetur, cui ſe plerique viri magni, qui feliciter reipublicae praefuerant, addixerant, huius potiſſimum ſectae decreta diſcenda ſibi propoſuit, praeceptoresque in hunc finem ſibi elegit Stoicos. Cuius rei ſibi ſtudium primum excitauiſſe Diognetum ipſe ANTONINVS [a] ſcribit, cui ſe debere ait, „quod philoſophiae ſe addixerit, quodque Bacchium primum, tum Tan„daſidem et Marcianum audiuerit [b], quod dialogos, puer adhuc, con„ſcripſerit, quodque pro ſtratis grabatulum ac pellem expetiuerit, cete„raque inſtitutionis Graecanicae adminicula.„ His ducibus in Stoica ſapientia paulum prouectior Sexto Chaeroneo [c], Iunio Ruſtico, Claudio Maximo, et Cinnae Catullo Stoicis in diſciplinam ſe tradidit. Inter quos prae-

q) l. c. DIO L. LXXI.
r) DIO L. LXIX.
s) Epiſt. ad Ruſticum.
t) L. IV. epiſt. 3.
u) Saturnal. L. V. c. 1.
x) loc. cit.
y) In grat. act. ad Gratian.
z) L. I. §. 11. conf. GATAKER. ad h. l.
a) L. I. §. 6.
b) Valde incertos hic locus tenuit viros doctos, qui iſti philoſophi fuerint, cum nec in Capitolino nec alibi eorum fiat mentio. Vnde in eam deſcendere ſententiam critici acuti IS. CASAVBONVS ad l. c. Capit. et TH. GATAKER. ad l. c. Antonini, corrupta eſſe haec nomina, et pro Tandaſide ponendum, Androne, pro Marciano Moecianum. Alii Baſilidem ſubſtituunt, quem Marco praeceptorem extitiſſe ait EVSEBIVS ad Olymp. CCXXXI. vbi ait: Apollonium Chalcidenum, et Baſilidem Syropolytanum (pro quo Scythopolitanum legendum, vid. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 998.) Marci praeceptores fuiſſe, quem ſequitur Georgius Syncellus et Marianus Scotus, ad quos prouocant GATAKERVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 62. Aſt hic quoque Baſilides adeo ignotus eſt, vt, an fuerit vnquam, ferme dubitauerit HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 115.
c) Dictum de eo §. antecedente.

Digitized by Google

praecipue Iunium Ruſticum, cum Iunio Ruſtico ſeniore, (quem ob vitam Thraſeae Paeti interfectum eſſe ſupra monuimus, quemque huius parentem fuiſſe coniicit IONSIVS [d]) non confundendum, maxime reueritus eſt atque ſectatus, teſteque CAPITOLINO [e], quod domi militiaeque polleret, et Stoicae diſciplinae peritiſſimus eſſet, cum eo omnia communicauit publica priuataque conſilia, eique etiam ante praefectos praetorio ſemper oſculum dedit, et conſulem iterum deſignauit, et poſt obitum a ſenatu ſtatuas poſtulauit. Dignum vero his honoribus fuiſſe, ipſe ſatis prodit, talem nobis in Iunio philoſophum delineans [f], qualem exoptauerit ſibi quilibet, qui philoſophiam vitae cauſſa addiſcendam ſtatuerit. „Ait enim: Accepiſſe ſe a Ruſtico, quod in eam cogitationem deuene„rit, correctione et emendatione indigere ſe, quodque ad aemulationem „ambitionemque ſophiſticam nullus declinauerit, quod item rhetoricae, „poeticae, et dictionis elegantioris ſtudiis abſtinuerit: ne togatus intra „aedes obambularet, neue eiusmodi alia, quae faſtum ſaperent, faceret: „epiſtolas etiam ſimpliciter ſcriberet: ad haec vt placabilis et reconcilia„tu facilis eſſet aduerſus eos, qui offenſionis cauſſam dederint, aut deli„querint aliquid, ſimulatque illi in gratiam redire voluerint: porro vt ac„curate legeret, nec comprehenſione ſummaria contentus eſſet, nec gar„rulis quibusue temere aſſentiretur. Tandem debere ſe huic, quod Epi„cteti commentarios legerit, quorum is e domo ſua copiam ſibi fecerit. „Eiusdem fere generis philoſophum Maximum fuiſſe prodit; accepiſſe ſe „enim ab eo, ſui compotem eſſe, ait [g], nec vlla in re tranſuerſum abripi, „ſed et animo bono eſſe, cum in morbis, tum in aliis caſibus aduerſis; „moribus eſſe probe temperatis, ſuauibus, verendis, negotia obiecta ci„tra quiritationem conficere. Laudat etiam eum, quod ita ſe geſſerit, vt „fidem quibusuis faceret, quaecunque diceret, ex animi ſententia dixiſſe, „quaecunque faceret, animo haud malo feciſſe. Didiciſſe porro ab eo, „nihil admirari, ad nihil obſtupeſcere, nusquam feſtinum aut ſegnem eſſe, „nusquam perplexum aut deiectum, aut ringi ſolitum, nec rurſus iracun„diae aut ſuſpicionibus deditum, adhaec benefacere promptum et igno„ſcere, veracem item eſſe et peruerti neſcium, nec qui corrigi opus ha„beret. Quin et hoc inter laudes eius refert, quod nemo quisquam in„uentus ſit, qui vel contemtui ab illo ſe haberi exiſtimaret, vel praeſtan„tiorem ſe illo opinaretur; quodque vrbanitatis laudem nunquam affecta„uerit.„ Ex qua Maximi imagine facile iudicari poſſe putamus, recte feciſſe Capitolinum, qui Maximum inter Stoicos retulit, fallique eos [h], qui hunc Maximum, Tyrium illum fuiſſe autumant, de quo ſupra inter Platonicos mentio facta eſt: praeſertim cum tempora non concordent: Maximum enim Tyrium ſub Commodo Romam veniſſe [i] ſupra demonſtrauimus.

d) l. c. p. 371.
e) l. c. c. 3.
f) L. I. §. 7.
g) loc. cit.
h) Praeiuit in errore EVSEBIVS in Chron. quem exſcripſere Syncellus et Marianus Scotus; ſecuti ſunt IOS. SCALIGER. ad Euſeb. et IAC. CAPELLVS Cent. II. Hiſt. eccleſ.
i) Vid. SVIDAS in Max. T. II. conf. GATAKER. ad Ant. l. 15. p. m. 25.

uimus. In eandem vero morum probitatem maximi ingenii rectaeque voluntatis adoleſcenti inſpirandam ceteros quoque philoſophiae magiſtros conſpirauiſſe, ipſe non negat. Habere ſe enim, ait [k], a Catulo, ne in- ,,ſuper haberet amicorum querimonias, etiamſi ratio earum nulla ſubeſ- ,,ſet, ſed in ſtatum ipſos priſtinum reſtituere anniteretur, vt praeceptores ,,promte impenſeque praedicaret, liberosque ſuos affectu ſincero proſe- ,,queretur.,, Tantis ducibus vſus Antoninus philoſophus, mirum non eſt, mature puerum vix duodecennem Stoicum philoſophum expreſſiſſe. Quamuis vero, animi propenſione praeter modum graui et ſeuera Stoicam potiſſimum diſciplinam ſequendam ſibi ſtatuiſſet, non recuſauit tamen, more ſeculi ſui, aliarum quoque ſectarum audire philoſophos, vt, quae illi philoſophiae praecepta traderent, cognoſceret. Peripateticae itaque doctrinae callentiſſimum, Claudium Seuerum [l] praeceptorem habuit, et in Platonica philoſophia Alexandrum [ll], quem ipſe quoque laudat, quod ,,ab eo acceperit, ne crebro neue neceſſitatibus adactus, aut dicto aut ſcri- ,,pto ſignificaret alicui, non vacare ſe: neue hoc modo ſub negotiorum ,,diſtinentium praetextu officia ea, quae vitae huius neceſſitas a nobis ,,exigunt, ſolens deſereret.,, Stoicae vero philoſophiae manuductione ad iuriſprudentiam Romanam vſus, praeſtantiſſimum iuris Romani interpretem Lucium Voluſianum Moecianum [m] audiuit. Sed et operam pingendo, teſte CAPITOLINO [n], ſub magiſtro Diogneto dedit. ,,Laudat ,,hunc Diognetum imperator, quod ab eo didicerit, ne rebus inanibus ,,ſtudium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praeſtigiatoribus ,,magisque de daemonibus auerruncandis, de incantationibus aliisque eius- ,,modi impoſturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam aleret, neue rebus

,,eius-

k) L. I. §. 13.

l) Seueri praeceptoris non meminit Antoninus, ſed fratris Seueri, L. I. §. 13. aſt fratrem Marci adoptione, non genere Verum fuiſſe DIO et CAPITOLINVS teſtantur. Vnde pro Seuero Verum reponendum eſſe iudicat IOS. SCALIGER ad Euſeb. et Cl. SALMASIVS ad l. c. Capitolini. Acute vero monuit GATAKERVS, cum Verus ille vitae impuriſſimae et flagitioſiſſimae fuerit, moribusque perditiſſimis et profligatiſſimis, non videre ſe, qui potuerit in tam foetido faeculentoque ſterquilinio virtutum iſtiusmodi ſeges vlla, nedum tam ampla quam iſtic depingitur, deprehendi. Mauult itaque, intelligi hic Claudium Seuerum, Peripateticae philoſophiae θιασώτην, praeſertim cum nullibi eius alio loco mentionem faciat. Aſt cur ἀδελφὸν vocat? et cur ita infra hoc nomen repetit? Pro deſperato itaque hunc locum habet criticus acutus. Nec acu rem tangit DACIERIVS, qui fratris inſtar Marcum amauiſſe Seuerum putat: hoc enim verbis Antonini non ſatisfacit.

ll) Cum inter philoſophos multi Alexandri fuerint, difficile ſtatui poteſt, quis ille Alexander fuerit? Alexandri cuiusdam Platonici, qui Pelopleton dictus eſt, et de quo memorabilia quaedam tradit PHILOSTRATVS de vit. Soph. L. II. c. 5. p. 570. ſupra meminimus. Hunc inter praeceptores Marci reponendum eſſe putat GATAKERVS ad l. c. Ant. Aſt inuito hoc fit Philoſtrato. Is enim narrat: ,,Virilem aetatem cum ,,attigiſſet, legationem obiiſſe pro Seleuciae pa- ,,triae emolumentis ad Antoninum primum, ſed ,,ob ornatum femineum contemtum eſſe, Marcum ,,vero poſtea inter Pannonicas gentes verſatum, ,,eum ad ſe demum vocaſſe, vt ipſi ab epiſtolis ,,Graecis eſſet.,, Ita vero Marco iam regnanti demum innotuit, aliusque fuit Alexander Platonicus ab illo Sophiſta, qui in philoſophia parum excellebat, quamuis eſſet orator diſertiſſimus. Addi vero Platonicorum catalogo Alexander Marci praeceptor poteit apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

m) De eius libro: de aſſe eiusque partibus, quem ſuis notis illuſtratum cum HOTTOMANNO de re nummaria edidit ELVINETVS, Par. 1565. et GRONOVIVS libro de ſeſtertiis et GRAEVIVS theſ. antiqq. Rom. T. XI. inſeruit, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 817. de ICto hoc ipſo MENAG. amoen. iur. c. 5.

n) L. I. §. 6.

Digitized by Google

„eiuſmodi animum adiiceret, vtque libere dicta aequanimiter ſuſtineret, „eidemque debere ſe, quod philoſophiae animum adiecerit.“ Conuenire haec magis philoſopho, quam pictori, quilibet videt, id quod maximos viros IOSEPHVM SCALIGERVM et CLAVDIVM SALMASIVM[o] commouit, vt inter Diognetum philoſophum et pictorem diſtinguerent. Recte vero, niſi fallimur, monuit GATAKERVS[p], Marcum philoſophum Diognetum nullum appellare, et potuiſſe pictorem eum ad philoſophiae ſtudium impellere, monitaque eiuſmodi illi ſuggerere, etiam qui philoſophiam non eſſet profeſſus: ſed nec pingendi artificium quicquam impedire, quo minus et philoſophiam profiteretur, eadem ſaltem imbutus fuerit, cum inter diſciplinas liberales pictura quoque olim haberetur. Nec his obſtat, quod VOSSIVS[q] vult, apud Romanos exiguum pingendi arti honorem fuiſſe, vt mirandum non ſit, ſi pauciſſimi eam exercuerint: nam hoc non inde profectum, quod Romani putauerint, infra ſuam dignitatem eſſe, ſi pingerent; ſed quod cum armorum ſtudiis prudentiaeque ciuilis atque eloquentiae artibus id commode ſtare non poſſe crederent, quippe quae tantum otii, quantum ad pingendi artem requiritur, non relinquant, quodque aliis ſtudiis vtendum eſſe ſtatuerent, quibus ad dignitates liceret graſſari. Neque tamen vel ſeruilem fuiſſe, vel ſine honore iacuiſſe inter nobilitatem Romanam artem pingendi, vel vnius C. Fabii, Marci filii exemplo conſtat[r], qui cum patricia gente ortus eſſet, teſte PLINIO aedem Salutis pinxit, indeque Pictoris cognomen familiae intulit primus. Nec aliis quoque exemplis deſtituimur, quibus conſtat, homines ingenuos et philoſophiae ſimul et arti pictoriae vacauiſſe: cuius exemplum cum ex Eunapio ſupra retulerimus[s], longius ab inſtituto noſtro hoc in argumento digredi opus haud eſt. Diognetum itaque πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν φιλοσοφῆσαι, vt EVNAPII[ſſ] phraſi vtamur, id eſt, *philoſophiae ſtudio, quod mentem purgat, artem quoque pingendi adieciſſe,* nulli dubitamus. Ita vero culturae animi vbi proſpectum erat, ad corpus quoque exercendum artes adhibitae, venationes, palaeſtrae reliquaque iuuentutis exercitia, inter Graecos pariter et Romanos vſu recepta, pugilatus, curſus, pilae luſus[t]. Addit DIO[u] apros etiam venatum iuiſſe, atque cum his ſaepe ferociſſimis conflixiſſe non ſine admiratione omnium, ſcribit. Eiuſmodi enim exercitationibus non robur tantum corporis acquiri, ſed id ad tolerantiam quoque, quam Stoica philoſophia maxime commendabat, idoneum firmumque reddi, ſtatuebat. Veritatis tamen et virtutis ſtudium cum rebus omnibus anteponeret, facile ab his omnibus eum abduxit philoſophia, quam adamare coeperat Stoica, quam animi contentionem valde augebat natu-

o) p) ll. cc.
p) Ad l. c. Antonini.
q) De quatuor artibus populat. c. V. §. 56. p. 88. ſeqq.
r) L. XXXV. c. 4.
s) Sect. IV. in Priſco, Hilarium in vtroque genere excelluiſſe ait EVNAPIVS l. c.
ſſ) Ibid.
t) CAPITOLIN. c. 4.
u) loc. cit.

naturalis conſtantia et grauitas, quae puero adhuc inerat [v]. Duodecimum itaque ingreſſus annum, relictis, quibus patriciae gentis adoleſcentes tenebantur, voluptatibus habitum Stoici philoſophi ſumſit [w], et pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus eſt, vt inſtrato pellibus lectulo accubaret [x]. Qua ratione oſtendit, tolerantiam Stoicam, et auſteritatem diſciplinae Zenonianae illi vehementer arriſiſſe [y]. Et diligentiorem quidem attentioremque ad ſapientiae praecepta diſcipulum porticum habuiſſe nunquam in confeſſo eſt, in cuius laudibus id potiſſimum ponendum, quod non tantum ad acquirendam philoſophiae cognitionem omnem, quam potuit, adhibuit operam laboremque, ſed praeceptoribus etiam vſus praeſtantiſſimis, cuncta, quae vel ex praeceptis eorum vel exemplis didicerat, in eum collineare ſcopum iuſſit, vt in vita optimos mores virtutemque viuam exprimeret: quod qua ratione a praeceptoribus acceperit, ipſum iam confitentem audiuimus. Quam animi non ſcholae vel oſtentationi, ſed vitae et emendationi philoſophantis praeſtantiam iure ſuo laudibus extulerunt veteres [z] et recentiores [a] docti bonique omnes. Quanti vero eruditionem atque ſapientiam optimis praeceptoribus ducibus hauſtam fecerit, nulla re magis prodidit, quam honoribus, quibus praeceptores proſecutus eſt Iunium enim Ruſticum et Frontonem ad Conſulatus dignitatem euexiſſe, et poſt mortem ſtatuis honoraſſe, ſupra ex Capitolino retulimus, qui addit: tantum honoris magiſtris ſuis detuliſſe, vt imagines eorum aureas in larario haberet, ac ſepulchra eorum aditu, hoſtiis, floribus ſemper ornaret. Tantis vero et naturae dotibus et artium atque philoſophiae ornamentis cum condecoratum haberet iuuenis optimus animum, et, vt nobilitate alios ſuperabat, ita literarum optimarum cognitione, artiumque et ſcientiarum praeſtantia omnes anteiret, commouit praeclara virtutis in adoleſcente lucentis indoles Hadrianum imperatorem, vt eum acerime diligeret, ſibique iungi et a ſe pendere iuberet, adeo vt in gremio Hadriani educatum dicat CAPITOLINVS [b]. Cuius tanta in eum fuit gratia, vt per omnes honorum gradus eum extolleret, et honore atque publicis

v) CAPITOLINVS c. 2. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 525. SVIDAS in Marcus T. II. p. 501. Aſt valuiſſe ſemper hanc naturalem indolem ſeueram ad amplectendam Stoicam diſciplinam, Zenonis, Catonis Vticenſis, aliorumque exempla demonſtrant.

w) Ibid.

x) De lectulis lucubratoriis hoc intelligendum, quibus pelle inſtratis philoſophi ſtudebant, SVETONIVS in Aug. c. 78. SENECA ep. 72. OVIDIVS Triſt. L. I. eleg. 10.

> Non haec in noſtris, vt quondam, ſcribimus hortis,
> Nec conſuete meum lectule corpus habes.

Scilicet in iſtis lectulis ſcribebant, ſuper femore collocata charta, non vt nos in pluteis vel menſis, conf. CASAVBON. ad l. c. Sueton. Verus autem, Diogneto auctore, pro ſtratis grabatulum et pellem Graecanico Stoicorum inſtituto commendauit, vt ait ipſe L. I. §. 7. De eiuſmodi ſcimpodio Graecienſi vide etiam GELLIVM L. XIX. c. 10.

y) Duriter habitos fuiſſe apud Stoicos iuuenes philoſophiae operam nauantes, ex PERSIO conſtat, qui Sat. III. v. 52. ſeqq.

> Quaeque docet ſapiens braccatis illita Medis
> Porticus inſomnis quibus et detonſa iuuentus
> Inuigilat, ſiliquis et grandi paſta polenta.

conf. CASAVBON. ad h. l.

z) CAPITOLINVS c. I. EVTROPIVS l. c. VICTOR. in M. Ant. p. m. 354. DIO l. c. SVIDAS l. c. HERODIANVS L. I. et veteres fere omnes, qui de eo ſcripſere.

a) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. Cenſur. cel. auct. p. 169.

b) c. 4.

publicis Xeniis ei deferret. Octauo enim aetatis anno in collegium Saliorum eum retulit, in quo ſacerdotio praeſul et vates et magiſter factus eſt; vbi vero XV aetatis anno virilem togam ſumſit, ei L. Ceionii Commodi filiam deſponſauit, quem ſibi ſucceſſorem deſtinauerat [c]: vrbi etiam in Latinis feriis ex eius voluntate praefectus eſt, in quo honore praeclariſſime ſe geſſit. Quibus artibus ita Hadriano ſe commendauit Marcus, vt decreſcentibus principis viribus, illum collegam et ſucceſſorem ſibi elegiſſet, niſi immatura obſtitiſſet aetas. Aſt, vt de hoc ſibi iuuene, in quo Romani imperii ſalutem vertere probe videbat, certius proſpiceret, Ceionio Commodo fatis erepto Antoninum quidem Pium in adoptionem elegit, aſt ea conditione, vt ſibi M. Aurelium adoptaret ſucceſſoremque deſtinaret, et hic Lucium Verum, Ceionii filium eligeret [d]. Qua imperatoris voluntate ad ſummum honorum et dignitatum apicem Marco Aurelio via patefacta eſt. Qui ſplendor quamuis ſummus eſſet, tantum tamen abeſt, vt oculos Marci Aurelii faſcinauerit, quo minus onus latens cernerent, vt potius, teſte CAPITOLINO [e], vbi comperit, ſe ab Hadriano eſſe adoptatum, magis eſſet deterritus, quam laetatus: iuſſusque Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis receſſerit, cumque ab eo domeſtici quaererent, cur triſtis in adoptionem regiam tranſiret, diſputaret, quae mala in ſe contineret imperium. Scilicet iuuenem philoſophiae praeceptis accurate imbutum natura regni latere non potuit, nec is ignorare, quam fortes humeri tanto oneri ferendo pares requirantur. Veriſimile quoque eſt metuiſſe philoſophum iuuenem, ne imperii cura meditationi obeſſet, cui tamen totum ſe addixerat, neue imperii Romani conditio tum non admodum laeta, et curis innumeris grauis, aliquid poſtularet, quod philoſopho indignum iudicare poſſet. Ab eo tempore Aurelii Antonini nomen ſumſit, quod in Aureliani Antonini familiam adoptionis iure tranſiiſſet, et mox quaeſtor factus eſt. Neque tamen honores maximi philoſophi animum mutauerunt, vt a priſtina virtutis via quicquam recederet, cuius laudabile exemplum dedit, quod, narrante CAPITOLINO [f], adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus ſuis tantam reuerentiam, quantam priuatus, exhibuit, fuitque haud ſecus rei ſuae, quam in priuata domo parcus ac diligens, pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare. Poſt exceſſum Hadriani diſſolutis per Antoninum Pium ſponſalibus, quae cum L. Ceionii Commodi filia inierat, filiam ille Fauſtinam ei deſtinauit, quae L. Vero deſponſata erat, aſt quam ducere is propter aetatis immaturitatem non poterat. Quaeſtoris adhuc atque conſulis ſecum dignitatem contulit, et Caeſaris appellatione donauit, aulico faſtigio inuitum licet ornauit, honores ei cumulauit, quos enumerare hic omnes opus non eſſe putamus. Id vero non

c) SPARTIAN. in Hadr. c. 25.
d) IDEM c. 24. CAPITOL. c. 5. DIO L. LXXI.
e) cap. 6.
f) Ibid.

non negligendum, tantis ita circumſeptum Marcum Aurelium laboribus fuiſſe concatenatis, vt qui totum ſe antea philoſophiae ſtudio dederat, magna inde inſtituti ſibi cariſſimi ſentiret impedimenta. Quibus tamen non obſtantibus, cum tantis honoribus occuparetur, cum formandus ad regendum, vt ſcribit CAPITOLINVS [ff], ſtatus reipublicae patris actibus intereſſet, ſtudia tamen cupidiſſime frequentauit. Nec refragatus eſt Antoninus Pius, qui cum probe intelligeret, nihil reipublicae Romanae feliciter gubernandae aptius eſſe philoſophia Stoica, et ſponte alacriter currenti calcar voce et exemplo addidit, et Apollonium Chalcidenum [g], magnae famae philoſophum ex Zenonis familia Athenis arceſſi iuſſit. Cuius doctoris inſtitutione ad ſummam Stoicae doctrinae cognitionem peruenit, tanta aſſiduitate in philoſophiae ſtudium incumbens, vt, licet iam in imperatoriam dignitatem eſſet aſcitus, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret. Tum Fauſtinam Antonini Pii filiam vxorem duxit, in qua amplam exercendi philoſophiam Stoicam palaeſtram inuenit. Etſi enim magnis naturae dotibus erat conſpicua, animi tamen leuitate formae pulchritudinem ſuperans, cum matris veſtigia ſequeretur, maluit thorum imperatoris polluere, et indigna tanto faſtigio vita colendam ſe procis exponere, quam caſto amore maritum reuereri. In quo malo perferendo animum iniuriae tantae patientem, nec commotum ideo ita Marcus probauit, et tranquillitatem mentis in tantis coniugii fluctibus ita immotam ſeruauit, vt non deeſſent, qui negligentiam Marci accuſarent, qui ſine animaduerſione illa pertulerit, quae indecora ſibi faſtigioque Romani imperii turpia eſſe probe intellexerit [h]. Aſt non reſpexerunt Marci cenſores ad Stoae praecepta, quae ea omnia, quae extra nos, neque in noſtra poteſtate ſita ſunt, curanda non eſſe iubent, eo quod ad noſtram felicitatem non pertineant. Quamuis autem honoribus cumularetur Marcus, et a ſummo faſtigio parum

ff) Ibid.

g) Fuit Apollonius Chalcidenus, alii Chalcedonium vocant, ex Bithynia, DIO l. c. Nicomedienſem dicit, veterum ſuffragiis deſtitutus. Hominem fuiſſe Stoicae quidem philoſophiae cognitione praeſtantiſſimum, ſed ſcholaſticos ſequentem mores, ex eo diſce, quod narrat CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 10. cum Apollonium Chalcide (Athenis ait LVCIANVS in Demonacte T. II. p. m. 576.) acciuiſſet, et ad domum Tiberinam, in qua habitabat imperator, vocaſſet, vt ei M. Antoninum traderet, atque ille dixiſſet, „non magiſter ad diſcipulum „debet venire, ſed diſcipulus ad magiſtrum, eum riſit dicens: „facilius fuit Apollonio e „Chalcide Romam venire, quam e domo ſua in „palatium. Addit Capitolinus, imperatorem eius auaritiam, quam Demonactem quoque acute riſiſſe teſtatur LVCIANVS l. c. mercedibus notaſſe. Laudat tamen Apollonium Marcus, „quod ab eo didicerit, vt liber eſſet, firmumque ac certum citra fluctuationem omnem „conſilii ingeniique tenorem retineret; neque „aliud quidquam vel minimum, praeter rationem ſolam intueretur, vt idem ſemper eſſet, „in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſione, in morbis diuturnis, ad haec quod in ipſo „tanquam in exemplari viuo conſpexerit euidenter, poſſe eundem, prout occaſiones ſe dabant, et vehementiſſimum, et remiſſum eſſe, „ſed et quod in diſciplinis tradendis neutiquam „moroſe ſe gereret, quodque hominem viderit, „qui peritiam ſuam, et in theorematibus tradendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum „exiſtimare ſe palam faceret: quod didicerit ab „eo, et quomodo beneficia ab amicis accipere „oporteret, vt nec acceptis obnoxius fieret, „nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitteret.“ Talem cum ſe Marco praeberet Apollonius, mirum non eſt, ad domum eius diſcendi cauſſa acceſſiſſe Caeſarem iam deſignatum.

h) Fuſe et eleganter Fauſtinae Marcique hiſtoriam perſequitur DE SERVIES hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 128. ſeqq. qui legendus.

Digitized by Google

parum abeſſet, tanta tamen in eo virtus valuit, vt, quam accepiſſet dignitatem et poteſtatem, ad amplificandam reipublicae felicitatem et emolumenta imperii ciuiumque ſalutem tantum adhiberet, ſicque luculento exemplo oſtenderet, quid inſtitutio prudens et philoſophiae praeceptis nixa in principe valeret: quibus artibus ita Antonino Pio commendatus eſt, vt nihil fere ſine illo in imperio faceret, Marcus autem induſtriam, probitatem, fidelitatem et amorem ei luculenter probaret. Et his quoque munimentis aduerſus obtrectatorum calumnias [i], qui clanculum auocare patris ab eo animum tentabant, ſe tegebat et cuſtodiebat, ſic vt integra Antonini Pii illi ad mortem vsque ſeruaretur gratia, et cum aduerſa valetudine corriperetur, ſpesque ſanitatis recuperandae omnis decollaſſet, vocatis ad ſe amicis ac praefectis ſucceſſorem ſibi in imperio ſolum Marcum Aurelium deſignaret, nulla L. Veri iniecta mentione, et ita ſe placidiſſime mori luculentis ſignis oſtenderet [k]. Ita viuis erepto Pio A. V. C. IↃCCCCXIV. A. C. CLXI, a ſenatu imperii habenas capeſſere Marcus, inuitus licet, coactus eſt. Quem campum ingreſſus, cum philoſophiam vbique ſibi comitem haberet, aequanimitatis philoſopho digniſſimae exemplum infrequens et admirandum edidit, quidque in formandis animis ſapientiae ſtudium valeat, non ſine omnium ſtupore demonſtrauit. Solus enim regnare cum poſſet, idque ſibi vni dignitatis faſtigium ſeruare, quod ab Auguſti aetate non niſi vnus tenuerat, maluit tamen generoſi animi et philoſophiae cura atque emendatione feliciter ſubacti impulſu Lucium Verum inſolita prorſus ratione collegam in imperio aſciſcere, et vt firmum eſſet ſocietatis tantae vinculum, Lucillam filiam ei deſpondere [l]. Quamuis autem diuerſa longe a Marci animo indole Verus eſſet, quae philoſophiae munere nunquam rite purgata in alia omnia abibat, tanta tamen fuit Marci Aurelii Antonini prudentia, tamque accurata aequi rectique cuſtodia, vt nunquam Verus aliquid ſuſciperet, ex quo reſpublica detrimentum capere poſſet, vt non vigili Marci cura ad rectos fines emendaretur. Quo factum eſt, vt *adepti imperium*, teſte CAPITOLINO [ll], *ita ciuiliter ſe ambo agerent, vt lenitatem Pii nemo deſideraret, cum ſe Marcus totum philoſophiae in imperio exercendae, daret, amoremque ciuium imperii aequitate et lenitate affectaret.* Cuius memorabile prorſus exemplum edidit Imperator optimus erga Chriſtianos. Hi ex omnibus prouinciis innumeris praeſidum ac magiſtratuum epiſtolis accuſabantur, et nouae ſuperſtitionis poſcebantur repagula. His malorum publicorum, quibus eo tempore valde premebatur Romanum imperium, cauſſa inſcribebatur omnis, quod iram Deorum ob neglectam in ſui cultus contemtores vindictam in imperio Romano excitaſſent: hi grauiſſimorum criminum poſtulabantur, contra hos perſecutiones infligendae petebantur. Et dubium non eſt,

 pro-

i) Omuli obtrectationes clandeſtinas narrat CAPITOLINVS l. c.

k) IDEM c. 7.

l) Ibid. conf. SALMASIVS ad h. l.

ll) cap. 8.

prouinciarum praeſides a ſacerdotibus inſtigatos eo maiorem obtinendi contra Chriſtianos quod flagitabant, concepiſſe fiduciam, quo magis imperatorem philoſophiae addictiſſimum abhorrere ab eiusmodi placitis credebant, quae Stoica quoque principia, Deorum cultum confirmantia, euerterent. Verum longe aliter res cecidit, memorque Marcus quod a Diogneto didicerat, vt a ſuperſtitione cauſſas praeternaturales rebus naturalibus aſſignante ſibi caueret, Pii quoque lenitatem, et aequitatem, quam philoſophia commendabat, ſibi imitandam ratus, iniuſtis conatibus fibulam impoſuit, data ad publica Aſiae comitia, quae Epheſi tum habebantur, epiſtola, qua laudata religionis Chriſtianorum conſtantia, quae immortalem illum Deum veneretur, ſtatuit, *eos nulla moleſtia afficiendos eſſe, niſi forte contra ſtatum imperii Romani aliquid moliri videantur; et ſi quis pergat cuiquam illorum negotium faceſſere ex eo, quod Chriſtianus ſit, delatum quidem crimine abſoluendum, tametſi conſtet, eum reipſa Chriſtianum eſſe, delatori autem ipſi poenam luendam eſſe* [m]. Perueniſſe hac occaſione in manus Marci libros quosdam Chriſtianorum, quos inſpexit, eo magis veriſimile putamus, quo magis contra tam atroces accuſationes a prouinciarum rectoribus perſcriptas non inique de Chriſtiana religione iudicat, eosque vnum immortalem Deum colere ſtatuit. Nec dubitamus aſſerere, tranſtuliſſe ex ſcriptis Chriſtianorum in ſuam rem quaedam Antoninum, quae cum placitis porticus conſpirare credebat: id enim loca quaedam eius in commentariis ad ſe ipſum occurrentia valde ſuadent [n]. Ceterum mox primo imperii anno natus ei eſt Commodus, quem cum vtero gereret mater Fauſtina, portenta dira ſignificauiſſe, quale monſtrum editura eſſet imperatoris vxor, narrat LAMPRIDIVS [o], euentu triſtiſſimo rem comprobante, et ſuſpicionem eorum firmante, qui conceptum ex gladiatore quodam a Fauſtina coniecerunt. Adeo etiam in philoſophiae aruis non deſunt infelicitatis naturalis exempla, nec penes parentes prudentes, probosque ſemper eſt, ſui habere et educare ſimiles filios. Nihil enim in ſe deſiderari paſſus eſt Antoninus, vt filius, cui ſpes imperii deſtinabatur, praeclare et ſecundum ſapientiae praecepta educaretur, praeceptores enim, teſte HERODIANO [p], ei optimos adhibuit, et vt lubricam formaret filii indolem, vehementer laborauit: aſt impedire non potuit, vt non tam bono patre genitus, (niſi alienus ſanguis thoro eius illatus fuerit) peſſime degeneraret, monſtrumque euaderet, quale vix vidit orbis Romanus.

Ean-

m) Edictum imperatoris Apologiae ſuae adiecit IVSTINVS, ſeruauit etiam EVSEBIVS Hiſt. eccl. L. IV. c. 13. qui tamen perperam ad Antoninum Pium refert, VALES. ad l. c. Inde recentiores repetierunt, vid. FRANC. BALDVINVS ad edicta imperat. in Chriſtianos p. 87. DACIER. vit. Anton. p. m. 8. et Oxonienſis Comment. Antonini de ſe ipſo editio.

n) Vid. L. III. §. 11. L. VIII. §. 15. L. IV. §. 23. L. XI. §. 8. L. VIII. §. 10. Plura diximus ea de re in Tempe Heluet. T. III. Sect. II. p. 260. ſeqq.

o) In Commodo c. I. vbi fabula quoque narratur, qua adulterium Fauſtinae et illatus domui imperatoris ſanguis adulterinus tegebatur. Conf. DE SERVIES Hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 140.

p) Lib. I.

Digitized by Google

Eandem prudentiam philoſopho dignam erga Verum exercuit, quem aduerſus irruptiones hoſtium imperii cum exercitu miſerat, Lucillamque filiam ei deſponſauerat. Oculis enim Antonini, cuius reuerentia latentem in Vero vitiorum ſegetem aliquantiſper repreſſerat, ſubmotus, ampliſſimumque, effundendi in ſcelera quaeuis animum, nactus campum, ita turpiſſimis voluptatibus ſe immerſit, dum interea per duces cruenta cum barbaris bella gererentur, vt ad Canuſium in grauem et fere deſperatum morbum incideret. Ex quo ereptus vbi in Syriam perrexit, in voluptatis horto, Daphne, quod ſuburbium erat Antiochiae foediſſimis voluptatibus ita infame, vt qui famae ſuae et honori conſulere vellent, id non accederent, totum ſe obſcoenis et abiectiſſimis voluptatibus immerſit, ducibus Parthicum interim bellum magnis victoriis conficientibus, quorum gloriam ſibi vindicauit princeps ineptiſſimus [q]. Quid ad haec Marcus philoſophus? Ille nihil temere, nihil inconſiderate acturus, vitia Veri, quaſi neſciens, diſſimulabat, et vt corruptum voluptatibus animum dulci remedio corrigeret, Lucillam ei filiam in matrimonium dabat, ratus ita amorem ei figi melius, et a turpibus ſcortis auocari poſſe. Eam itaque ad Verum miſit, ad praeſides prouinciarum ſcribens, ne quis filiae occurreret, indeque ciuibus incommoda exorirentur. Verus acceptam coniugem Antiochiam deduxit, eamque non meliorem, quam ipſe erat, expertus eſt, ſtrenue impudicae matris veſtigia calcantem, et parentis famam vita turpi polluentem [r]. Duces vero confectis ex voto bellis, ad pacem et incolumitatem prouincias reduxerunt, qua victoria modeſte, vt philoſophum decebat, vſus eſt Antoninus, praeſertim cum communem laetitiam graues calamitates turbarent, Vero peſtilentiam ſecum ex orientis prouinciis Romam deferente, Germanis cis Rhenum ſeditionem concitantibus, et ita omnibus in Italia bellis ardentibus, quibus ſuperuenit Marcomannorum et Quadorum defectio, quae terrore totum Romanum imperium repleuit. Quibus repellendis ſacra et profana omnia mouerunt imperatores, et ad ſuperſtitionem, quod in Antonino mireris, delapſi, vndique ſacerdotes Romam arceſſiuerunt, peregrinis etiam ritibus, luſtrationibus et ſacrificiis totam vrbem repleuerunt [s]. Ambo vero hoſtibus obuiam euntes, prima contra eos pericula felici ſucceſſu fecerunt, Alpesque, inuito licet Vero, transgreſſi, ſeparatis proeliis hoſtes fuderunt, poſtea Aquileiam reuerſi ſunt. Vnde Romam cum redire cogitaſſent, Verus apoplexia correptus obiit: quem peſtilentia alii extinctum volunt, aut veneno ab vxore Lucilla, pellicem Fabiam iniquo animo ferente, exhibito [ſ]. Ita quidem collega, qui oneri magis quam honori erat imperio, Marcus liberabatur, calamitates vero publicae vehementer

 eum

q) Multis hanc infamiam Veri proſequuntur ſcriptores hiſtoriae Auguſtae, ex quibus omnia eleganter enarrauit DE SERVIES l. c. p. 179. ſeqq. qui videndus. Vbi etiam nos quaedam, quae lucem poſtulabant, ad eum in verſione Germanica adiecimus.

r) CAPITOLINVS in Marco cap. 15. in Vero cap. 7. DIO L. LXXI. DE SERVIES l. c.

s) CAPIT. ll. cc.

ſ) IDEM in Marco c. 14. in Vero c. 9.

eum vrgebant, et angebat publicus de iis luctus. Qui tantus fuit, vt, quae tot calamitatibus inſuperabilis hactenus fuerat, virtus Stoica ſuccumberet, et communis vox populi, quae nouam Chriſtianorum religionem accuſabat, quod ob Deorum contemtum, raritatemque in templis, deriſas ceremonias, occidentesque veterum ritus religionum nouarum ſuperſtitionibus eiusmodi calamitates publicae immitterentur, victoriam de aequiſſimo imperatore reportaret. Nam et delatoribus, quod alias nunquam fecerat, credidit, et praeſidibus prouinciarum ſuppliciis excruciare Chriſtianos permiſit, vt populum ſeditionem minantem aliquo modo compeſceret, et ita perſecutionem illam permiſit, qua eo imperante eccleſiae Chriſtianae, maxime Gallicae, graui clade affectae ſunt ſſ. Quod cum ab aequitate et lenitate Marci expectari non potuerit, occaſionem dedit viris doctis quaerendi, quae cauſſa Antoninum permouerit, vt contra philoſophiae ſuae, animique rationes tam triſtia in Chriſtianos ſtatueret? Et illi quidem, qui culpandum nihil in Antonino, laudanda omnia, inueniunt, inter quos eſt DACIERIVS t, in praeſides rectoresque prouinciarum, et tumultuantem plebem culpam fere omnem coniiciunt. Alii turpiter ſe dediſſe, et oblitum principia, quae olim ſecutus eſt, Antoninum fuiſſe, non negant. Nos, ab omni quidem hac in re culpa liberari non poſſe Marcum, opinamur. Nam quod Dacierius cauſſam omnem in prouinciarum rectores reiicit, qui edicto Caeſaris, vt illi tantum tollerentur, qui faſſi fuerint, ceteri continuo liberarentur, abuſi, in quoscunque promiſcue ſaeuierint, cumque imperator criminum conuictos ſuppliciis afficere iuſſiſſet, falſis vſi teſtibus publicam inter Chriſtianos ſtragem ediderint, id inuitis veterum teſtimoniis dici rerum Chriſtianarum circa haec tempora peritos latere non poteſt. Nihil vero in tota re eſt, quod ab Antonino cetera optimo principe expectari non potuerit, modo ſupponamus, quod veteres teſtantur, calumniatores apud imperatorem detuliſſe, adeo atros eſſe homines Chriſtianos, omnique ſana ratione carentes, vt peccaturus non ſit, ſi eos e medio tolleret. Non denegamus vel lenitatis vel aequitatis laudem Antonino, nec faciendum eſſe putamus cum AMMIANO MARCELLINO u, qui ſuperſtitionem ei obiicit, cum ipſe hoſtem ſe illius profiteatur, ita a Diogneto edoctus. Etſi enim, more

ſſ) Pluribus de hac perſecutione hiſtoriae ſacrae enarratores, EVSEBIVS praeſertim, H. E. L. V. c. 1. et ex recentioribus illi quoque conſulendi ſunt, qui hiſtoriam martyrii Chriſtianorum excuſſerunt, vbi etiam H. DODWELLI ſententia diſſ. Cyprian. XI. §. 53. examinari ſolet de paucitate martyrum huius perſecutionis. De tempore autem huius vexationis erudite diſputauit Ven. MOSHEMIVS Obſ. hiſt. crit. L. I. c. 3. §. 10. p. 172. Synt. diſſ. H. E. p. 315.

t) In vita Antonini, quem tamen in Latina verſione caſtigauit STANHOPIVS.

u) L. XXV. c. 4. vbi ſuperſtitioſum eum magis, quam ſacrorum legitimum obſeruatorem fuiſſe ait. Pluribus hanc δεισιδαιμονίαν Antonini probare ſatagit Cl. CHR. WOLLIVS in vita Antonini Comm. de ſe ipſo Lipſ. editionis praefixa. Qui tamen in erudita diſſ. de δεισιδαιμονίᾳ M. Antonini ad politicam haec ſuperſtitionem tantum referenda eſſe, contendit. Quod licet negari in totum nequeat, inſediſſe hanc imperatoris animo opinionem, poſſe ſe prudentem, immo debere ad aliorum ingenia ἐν τοῖς μέσοις demittere, vid. L. V. §. 36. habenda tamen ſimul Stoicae phyſiologiae, cui adhaerebat, ratio, quae popularem ſuperſtitionem non tollebat, ſed emendabat, vt ex Cornuti et Salluſtii libellis videri poteſt.

Digitized by Google

more Stoico, communem patriae religionem conſtanter ſequebatur, eosque errare putabat, qui Deos reiicerent et ab eorum cultu deficerent, Stoico tamen, id eſt philoſophico ſenſu Deorum cultui adhaeſit, quo diuina anima per mundum vniuerſum diffuſa omnesque eius partes agitans, omnibus praeſens eſt, atque viuificat, hincque tot numina conſtituit, quot elementa parteſque mundi ſunt. Quibus ex Stoicorum latifundiis admiſſis non potuit non aegre ferre Antoninus, omnem Deorum cultum contumelioſe, quod accuſabantur, reiicere Chriſtianos, quamuis ipſe popularem ſuperſtitionem damnaret. His acceſſit, quod tanta perſuaſione de veritate theologiae Stoicae eſſet certus Antoninus, vt, qui alia ſentirent, in graui verſari errore non potuerit non opinari. Aſt Chriſtianos iſtis familiae Zenonianae rationibus non duci, leueque illis pondus adiicere animaduertebat, et non ratiocinationum nexibus, ſed fidei ſimplicitate et obſequio vti ad firmandam praeceptorum ſuorum veritatem videbat, et indignabatur, adeo eſſe irrationales, vt pro ſuperſtitione ſua mortem oppetere, quam philoſophiam ſequi, mallent: vnde iis ψιλὴν *παράταξιν meram obſtinationem* in morte obeunda obiicit [v]. Qua in re communi praeiudicio de Chriſtianis ductus eſt philoſophorum gentilium, inter quos ipſe PLINIVS [x], grauis ceteroquin innocentiae eorum teſtis, *non dubitandum* dixit, *qualecunque eſſet, quod dicerent, peruicaciam certe et obſtinationem inflexibilem debere puniri.* Qua de calumnia, ne nimii ſimus, legi velimus, quae ex veterum ſcriptis docta manu collegerunt triumuiri in veterum lectione verſatiſſimi, IOANNES SCHILTERVS, THOMAS GATAKERVS, et IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [y]. Hanc obſtinationem pro ſuperſtitione habuiſſe Antoninum, eo minus dubium eſt, quo magis a rationibus, quas ille ſequebatur, philoſophicis deflectebat Chriſtiana religio, neque cum illis, vt aliarum forte gentium placita, in concordiam redigi poterat. Neque alia ſunt, quibus iudicium ſuum de Chriſtianis in *prima epiſtola* inaedificauit. Aſt tum negotium illis faceſſere prohibebat, quod apertum erat, homines innocentiſſimos, quibus praeter obſtinationem quandam crimen vllum obiicere non poterat, nulla in re ſaluti imperii Romani obeſſe. Verum cum iam mala publica eſſent cumulatiſſima, tantumque inualeſcerent calamitates publicae, vt qua ratione obuiam iis eundum eſſet, ipſe non ſatis perſpiceret, parum autem a ſeditione abeſſet plebis furor, qui cauſſam tantorum malorum in imperatoris lenitatem erga Chriſtianos, Deorum contemtores omnisque calamitatis fontes coniiciebat, ne malum malo augeretur, ad religionem, quam potiſſimum populus inuocabat, recurrendum ratus, non tantum ſacris, etiam peregrinis, Vrbem repleuit, ſed in prouinciis quoque caedi Chriſtianos, quos obſtinatione mereri mortem, nec indignos eſſe ob ſuperſtitionem

v) L. XI. §. 3.

x) L. X. ep. 97.

y) GATAKER. ad l. c. IO. SCHILTER. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. II. §. 5. 6. p. 44. ſeqq. MOSHEM. ll. cc.

nem ſuppliciis, credebat, paſſus eſt, idque eo magis, quod ita mortem oppetere, non ignoraret eos ſibi ducere longe optabiliſſimum. Ex quibus iam, niſi fallimur, luculenter diſpaleſcit, neque ſaeuitiam, neque ſuperſtitionem Antonini hic magnopere accuſandam eſſe, ſed prudentiae falſam quandam rationem, qua mederi malo maiori admiſſo minore facileque excuſando, ſtatuit [z]. Dici enim non poteſt, in ea Antoninum haeſiſſe ſententia, qua plerique haerebant, ob Chriſtianos toleratos iram Deorum in imperium Romanum exarſiſſe, cum Stoicorum philoſophia cuncta ad ineuitabilem quandam fatorum neceſſitatem reuocet, illique ſine murmure parendum eſſe moneat, ſic vt contra philoſophiam peccaſſet ſuam Antoninus, ſi ob eam rem tolli Chriſtianos iuſſiſſet. Aſt cum neſcio quibus ſceleribus depictos ſibi Chriſtianos intueretur, quibus irritari populos credebat, facile illi fuit, ea permittere, quae ad crudelitatem exercendam magnopere auxiſſe prouinciarum praeſides et praefectos veriſimile eſt. Qua tamen in re, licet contra Stoae praecepta peccaſſe dici vix queat, adeo tamen rationis violauit dictamina, vt ſingulari nobis exemplo eſſe queat, ad quae falſa quaedam philoſophiae ſpecies peccata erroresque viros etiam cetera prudentes et ſobrios, ſed non ſatis cautos, ſeducere queat. Sed vt ex diuerticulo in viam et ad Marci philoſophi hiſtoriam redeamus, Lucillam viduam Cl. Pompeiano, viro quidem nobili et virtutum gloria exſplendeſcenti, ſed infra principis tamen dignitatem conſtituto deſponſauit, et in eo quoque philoſophum, virtutis ſplendorem generis nobilitati praeferentem, ſe teſtatus eſt [a]. Aſt diſplicuit impar matrimonium et matri Fauſtinae et ipſi Lucillae, quae tamen mox mutata, ad nutus obſequioſum ſe habiturum maritum ſperauit, et frena eo maiori laxauit licentia impudicitiae [b]. Nouam vero curam iniecere imperatori philoſopho Quadi, Sarmatae, Vandali, qui eo tempore hoſtiliter ſe efferebant, contra quos atrocia bella geſſit, quorum tamen hiſtoria alibi enarranda eſt. Silentio tamen praetereundum haud eſt, quod nobis de Alexandro impoſtore narrat Lvcianvs [c]: „Parauiſſe ſibi hominem vaferrimum aditum in au„lam Caeſaream, belloque cum Marcomannis et Quadis flagrante, oracu„lum diuulgauiſſe, quo iuſſerit, duos leones viuos in Danubium immitti „cum variis aromatibus ac ſacris quibusdam magnificis, et mox victoriam, „pacem et decus ingens promiſiſſe. Leones autem barbaros fuſti„bus arcuiſſe, cum ea facta eſſent; aſt Caeſareanorum magnam ſtragem „viginti millium hominum conſecutam eſſe.„ Qua in re aut abfuiſſe ex caſtris Marcum dicendum eſt, cuius tamen contrarium ſuadet Luciani narratio, aut vergentem ad ſenectutem virum valde ſeuerum, ad ſuperſtitionem, quam in iuuentute deteſtatus fuerat, inclinaſſe, maxime vbi peri-

z) Alia haec mire illuſtrantia dat Cl. Wolfivs diſſ. laudata §. 25. p. 55. ſeqq.

a) Capitolin. c. 20.

b) Indignae tanto patre filiae vitam in ſecundo coniugio eleganter ex veteribus depingit de Servies l. c. p. 196. ſeqq.

c) In Pſeudomante T. I. p. m. 571. ſeqq.

periculis premeretur, ſtatuendum, praeſertim cum fatorum ſeriem oraculis detegi poſſe Stoici crediderint, et ingentem ſibi auctoritatem pepererit Alexander ille impoſtor. Rebus tandem ex voto, licet non ſine ſudore et ſanguine, compoſitis, Romam Antoninus reuerſus eſt, vbi et principem laude dignum et philoſophum re talem ſe praeſtitit. Eo enim curam vertit omnem, vt hoc caput imperii incolume praeſtaret ſaluumque, et tranquillitatem etiam publicam promoueret, eo vero ſubiectos ſibi populos dirigeret, vt officiorum memores, ſaluti vniuerſi imperii proſpicerent, ſicque re ipſa viuendo, pulchre philoſopharentur. Iuſtitiae itaque exſequendae totum ſe tradidit, leges aut rogauit nouas, aut veteres emendauit, litibus diſceptandis terminos praeſcripſit, conſanguineorum vetuit matrimonia, cauit ſumtibus publicis, vias publicas diligenter curauit, antiquatas leges bonas renouauit, resque ciuitatum vel minimas curae ſuae habuit commendatas. Pauperes mortuos publicis ſumtibus iuſſit efferri, mores matronarum et iuuenum diffluentes compoſuit, ſalaria otioſis, quorum nullus in republica erat vſus, detraxit, inopes ſuis facultatibus iuuit, reorum cauſſas ſumma aequitate cognoſci curauit, et vt audirentur, mandauit. Poenas illis tantum irrogauit, quos plecti, reipublicae ſecuritatis ciuiumque exempli, legumque ſanctitatis intererat. Litium patronos admiſit, et quaecunque poſſent, ad iuuandam cauſſam afferendi veniam conceſſit [d]: Verbo cum vitam philoſophia dignam ſeruare contenderet, in id omnibus viribus connitebatur, vt et ſubiectis ſibi exemplo eſſet, et ad eandem viuendi regulam eos componeret. Tempus vero ita diligenter collocauit, vt nunquam otioſus inueniretur, ſic vt in Circenſium ſpectacula nunquam iret, quam aut legeret aliquid, aut ſcriberet, aut ad animi emendationem aliquid referret. Quibus factum eſt, vt inter principes tantum non omnes non reperiatur, qui philoſophum vita talem magis expreſſerit egeritque. Ex his vero intelligi ſine labore poteſt, tanto philoſopho imperante latiſſime extendiſſe pomoeria ſua philoſophiam, inuentosque eſſe plurimos, qui, vt tanti principis gratiam aucuparentur, philoſophiae ſua transſcripſerint nomina; fuiſſe autem multos inter eos, *homines ignaua opera philoſopha ſententia*, et imperatoris philoſophi moribus prorſus diſſimiles. Quos non ferens Antoninus barbam et pallium quidem oſtentantes, indigne tamen philoſophiae nomine viuentes, ventres pigros, et turpiſſima mendicabula ſtipendiis priuauit, ignauumque fucorum pecus ab aula arcuit: viros doctos et bonos gratia multa fouit et ſalariis auxit [e]. Qualem in imperio ſe praebuit Antoninus, talem etiam in vita priuata philoſophum ſe praeſtitit. Subciſiuas enim horas non voluptatibus, more maiorum tribuit, non otio triuit, ſed ad philoſophicas meditationes adhibuit, non tantum in aula, verum etiam in caſtris, vbi horulas ſuſ-

d) Diligenter haec omnia enarrat CAPITOLINVS. e) Ibid.

ſuffuratus ea conſcripſit ſapientiae praecepta, quae Stoica ei philoſophia ad ſui emendationem ſuppeditauit. Nihil enim contemplationi deditus attento obſeruauit animo, ſiue domi, ſiue militiae verſaretur, quod non chartis inſcriberet, et ad firmandum animum et ad caſus vitae dubios inopinatosque viriliter perferendos, quaſi in horreum quoddam, reponeret, cui induſtriae libros εἰς ἑαυτὸν debemus. Sed nec modeſtia eius ſilentio praetereunda eſt, quae fructus quoque fuit philoſophiae pulcherrimus. Paſſus enim non eſt, vt ſibi templa et arae exſtruerentur, recuſauit etiam ſuperbos titulos ex bellis quaeſitos, et in fratrem, nihil eorum merentem transtulit, adulationem populi et ſenatus, quae in immenſum eo tempore excreuerat, contemſit, ratus virtutem propria nitere gloria ſuisque praeſidiis fultam ſibi abunde ſufficere, nec emendicatis honoribus opus habere [f]. Tantum autem abeſt, vt immenſos ſibi familiaeque ſuae theſauros cogitauerit corradere, vt potius delationes, quibus fiſcus augeretur, contemneret, et cum nouum cum Marcomannis bellum inſtaret, et exercitum ipſe vndique conquireret, ne tamen prouincialibus moleſtiam crearet, mallet in foro Traiani quasuis res aulicas, veſtes, pocula, vaſa aurea et argentea, imagines etiam praeſtantiſſimas publica praeconis voce vendere [g], ex quibus cum pecunia bello feliciter confecto abundaret, reddito pretio multa poſtea redemit iterum, ſpectacula abrogauit, indignante quidem, et ſeueritatem philoſophicam inique ferente populo [h], ſicque magno animo munitus contra hoſtes profectus eſt, et ſub ipſis profectionis diebus filium ſeptennem Verum Caeſarem, intempeſtiua tuberis ſectione amiſit, quod vulnus adeo fortiter tulit, vt medicos quoque de artis infelici ſucceſſu lugentes ſolaretur [i]. Ita enim Stoicum decebat philoſophum, qui fato ſe ſubtrahere non poſſe credebat, et in omnibus tranquillitatem mentis ſeruare cupiebat. Quam tantam fuiſſe ait CAPITOLINVS, *vt vultum nunquam mutauerit, moerore vel gaudio, philoſophiae deditus Stoicae, quam et per optimos quosque magiſtros acquiſiuerat, et vndique ipſe collegerat.* In hoc bello cum hoſtes in ipſo Danubii tranſitu deleuiſſet, Romani milites nimia victoriae ſpe elati dum concitatius Quados perſequuntur, ruunt in loca ſicca, montiumque clauſtris includuntur. Quos cum hoſtes pugnam detrectantes ſine ſanguine ad deditionem loci ſiccitate compulſum iri ſperarent, resque in ſummum diſcrimen eſſet perducta, effuſus ſubito imber, mira numinis prouidentia et hoſtes terruit, et Romanum exercitum ab interitu liberauit. Precibus hoc Chriſtianorum, qui in exercitu Antonini militabant, effectum eſſe, multi veterum aſſeruerunt [k], et circumlata epiſtola Antonini [l], id fatentis; legionis etiam fulminatricis nomen inde originem cepiſſe contenderunt quidam, pro cuius miraculi veri-

f) Ibid. c. 12.

g) Ibid. c. 17. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 525.

h) CAPITOLIN. c. 23.

i) c. 21. ſollicitant tamen lectionem huius loci vulgarem Caſaubonus et Salmaſius.

k) Scriptores veteres et recentiores de hac re prolixe enumerat THOM. ITTIGIVS Sel. cap. hiſtor. eccl. Sec. II. c. 6. §. 28. p. 293. quem vide.

l) Adiecta eſt editionibus Comm. de ſe ipſo Oxonienſi et Lipſienſi p. 279. a Graeculo quodam confictam eſſe recte contendit SCALIGER ad EVSEB. Chron. A. MMCLXXXIX.

Digitized by Google

veritate diſputauit eleganter HERMANNVS WITSIVS [m], aſt non minori diligentia et veriſimilitudine ſuſpectam narrationem reddidit DANIEL LARROQVANVS [n], qui cum aliis, qui eam rem tetigere, conſulendi ſunt; nobis enim prolixius illi inhaerere, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineat, non licet. Vltra vero arma victricia hoſtibus intuliſſet Antoninus, niſi A. Caſſius, dux Romanus, ſpe potiundi imperii, vulgata Antonini morte in Syria rebellaſſet, qui hoſtis patriae iudicatus et proſcriptus temeritatis poenas luit [o]. Cuius interfecti caput cum ad Antoninum perlatum eſſet, non elatus eſt ideo, et indignanti cuidam mitem imperatoris animum, et dicente: *Quid ſi ille viciſſet?* Stoica prorſus animi magnitudine reſpondet: *Non ſic Deos coluimus, nec ſic viximus, vt ille nos vinceret:* addens, *interemtos principes omnes meruiſſe interimi, eo quod viam non calcaſſent, quam debebant.* Caput itaque Caſſii etiam cum ſigno doloris terris mandari curauit [p], ſeditioſos ad ſanitatem reuocauit, eisque ignouit, maxime Aegyptiis, apud quos philoſophum egiſſe omnibus in locis, ſtudiis, templis ait CAPITOLINVS [q]. Orientis rebus pacatis Athenas delatus eſt, et Cereris initiatus myſteriis, vt vitae inculpatam rationem morumque innocentiam probaret. Cumque in itinere vbique ad emendationem morum, eruditionis incrementa, virorumque doctorum praemia reſpexiſſet, nec in hac Muſarum ſede gratiam ſuam amoremque in literas et philoſophiam deſiderari paſſus eſt, academiae enim publicos doctores praefecit, ſalaria conſtituit, doctos honorauit, omnes liberalitate recreauit [r]. Romam redux, actoque triumpho Lauinium ſeceſſit, inque eo ſeceſſu philoſophiae vacauit ſtudio, in tantum dignum ſe imperio reputans, quantum philoſophia duce vteretur: gratiae vero animique boni ſpecimina vbique edidit luculentiſſima. Smyrnam incendio et terrae motu euerſam reſtituit [s], precibus Ariſtidis rhetoris [ſ] commotus, vt fidem, quam ipſi vrbis ciues praeſtiterant, remuneraretur. Quam imperatoris clementiam ſtatua honorarunt Smyrnaei. Eandem liberalitatem principis optimi populus haud vno exemplo expertus eſt. Cum autem deuiantis a parentis moribus filii animum dolens obſeruaſſet, Criſpinam ei, Brutii Praeſentis, viri conſularis, filiam matrimonio iunxit, fibulam ita currenti ad vitia iuueni iniecturus [ſſ].

 Interim

m) In diſſ. de legione fulminatrice Chriſtianorum, ad calc. Aegyptiac. p. m. 427. ſeqq.

n) In diſſ. de legione fulminatrice adiecta parentis Aduerſariis ſacris p. 553. ſeqq. Falſitatem rei hoc maxime euincit, quod poſt hanc demum de Quadis victoriam Marcus conceſſit, vt Chriſtiani affligerentur.

o) Vid. CAPITOLIN. c. 24. VVLCATIVS GALLICANVS in Caſſio, DACIER. vit. Ant. pag. 30.

p) CAPIT. c. 25. 26. VVLCAT. c. 11.

q) c. 26.

r) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. §. 12. p. 563. c. 10. §. 4. p. 588. coll. p. 566. DIO L. LXXI. MEVRSIVS de fortuna Attica c. VIII. p. 71. ſeqq.

s) DIO, PHILOSTRAT. ll. cc.

ſ) Vitam celeberrimi oratoris enarrat PHILOSTRAT. vit. Sophiſt. L. II. c 9. p. 583. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 374. Ex tempore coram Marco diſſerere recuſauit, teſte EVNAPIO in Proaereſio p. 143. tantum autem eius eloquentia apud Antoninum valuit, vt lacrymas ei prouocaret, vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. TILLEMONT. hiſt. des empereurs T. II. p. 686. ſeqq. Legi hic poſſunt ex ARISTIDIS orationibus, quae hodie extant XX. XXI. XLI.

ſſ) Hiſtoriam feminae huius eleganter enarrat DE SERVIES hiſt. des femmes des Empereurs p. 207. ſeqq.

Digitized by Google

Interim nouam irruptionem fecere in Romanum imperium Scythae, vna cum aliis ſeptentrionis populis: contra quos ipſe cum filio mouit, commiſſoque proelio victor diſceſſit [t]. Tandem morbo occupatus eſt grauiſſimo Viennae Auſtriae, vel, vt alii volunt, Syrmii, cuius incrementa promouiſſe medicos a filio inductos non inanis tum multorum ſuſpicio fuit. Is enim adeo belluinam et perditiſſimam vitam viuebat, vt mori mallet optimus imperator, quem ſimilem futurum Neroni, Caligulae, Domitiano videbat: graui tamen eum oratione amicis commendauit [u], ridensque res humanas, mortem autem contemnens [v], ad Stoicae philoſophiae regulas compoſitus animam efflauit ſexagenarius, ad quam aetatem, licet curis, ſtudiorum aſſiduitate, itineribus et bellis valde vires attriuiſſet, perduxit eum temperantiae et tranquillitatis perpetuo habita ratio, vſusque theriacae quotidianus. Ex hac vero vitae philoſophicae Marci Aurelii Antonini hiſtoria, vera eius imago facile depingi poteſt [w]. Fuiſſe enim non imperatorem tantum magnum atque optimum, ſed philoſophum quoque illuſtrem, qui et ſuorum temporum honores et laudes meruit [x], et ſequentis aetatis admirationem retulit, interque maxima virtutis et prudentiae exempla merito numeratus eſt, nemo temere dubitauerit. De virtute autem eius accurate et cum circumſpectione iudicandum eſſe, recte quis exiſtimauerit. Nam naturae maxime indolem, quam ad grauitatem et ſeueritatem propendiſſe ſupra oſtendimus, at quae inſita quadam beneuolentia temperata, auſteritatem temperamenti mitigauit, multum ad has vitae philoſophicae circumſtantias attuliſſe, dubium non eſt. Illa naturae inclinatione cum ad Stoicae philoſophiae amorem impelleretur, exemplisque maiorum, parentumque maximis incitaretur, nactus praeceptores inter Stoicos praecipuos, et rigidae ſectae non doctrina tantum, ſed et vita adhaerentes, tantum ad Stoicae vitae amorem impulſus eſt, vt in puero duodecenni magnorum virorum ex hac familia vita moresque relucerent. Quibus cum accederet naturalis animi bonitas, natura, educatione, exemplis ita formatus eſt, vt Stoicae philoſophiae ſapientem vere admirabilem facile agnoſcas, isque merito inter illuſtria porticus ornamenta referatur. Laudemque omnino meretur, quod CAPITOLINVS [y] de eo tradit: *Fuiſſe per omnia moderatiſſimum, in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: feciſſeque ex malis bonos, ex bonis optimos.* Non confundenda tamen virtus Stoica et naturalis Antonini, cum Chriſtiana, ex diuini ſpiritus gratia profecta, quacum comparata illa valde deficit, nec ab hypocriſeos obiectione liberari in totum poteſt, negarique profecta multa ex famae cupiditate; nihil enim

t) DIO, CAPITOLINVS ll. cc.
u) HERODIAN. l. c. c. 4. 5.
v) CAPITOLINVS c. 28.
w) Imago Gatakerianis editionibus Comment. Antonini praepoſita non Marci eſt, ſed Commodi filii, conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. pag. 27.
x) Omnium inſtar erunt ſcriptores hiſtoriae Auguſtae, qui non ſine magna laude eum memorant.
y) loc. cit.

Digitized by Google

enim magis deprecatum eſſe quam auaritiae famam, nominis etiam ſui ita ſtudioſum fuiſſe, vt ſemper hominum de ſe iudicia perquireret, emendaretque ea, quae reprehenderentur, CAPITOLINVS refert. Nec caruit in tanta virtutum laude obtrectationibus, vitioque ei datum, *quod adulteros vxoris promouerit, patientia vſus illaudabili, quod non tam ſimplex eſſet, quam videretur, aut quam vel Pius vel Verus fuiſſet, quod aulicam arrogantiam confirmauerit, ſubmouendo amicos a ſocietate communi et conuiuiis* [z], et quae alia fuere, quae ſi vera in quibusdam, et non praeter eius animi intentionem illi crimini data, hominem fuiſſe oſtendunt, ad ſapientis quidem perfecti felicitatem nondum enixum, ſtrenue tamen viuendo ita philoſophantem, vt ad eam pertingeret. Talem vero ſe eſſe in commentariis *ad ſe ipſum* [a] demonſtrauit, in quibus non cohaerens quidem philoſophiae Stoicae aedificium excitauit, at quae vitae ſibi formandae variisque caſibus regendae profutura paſſim meditatione detexerat, conſcripſit, et vbicunque eſſet, annotauit. Eiusmodi enim meditationes, quas partim domi, partim militiae ſemotus pauliſper a publicis curis animus produxit, in commentarios hos retulit, et prout cogitationibus ſe offerrent, in chartam coniecit, vnde ſine dubio falluntur, qui ex tractatione quadam pleniore fuiſſe excerpta coniiciunt [b]. De philoſophia autem M. Antonini [c] ex Stoico ſyſtemate iudicium ferendum eſt, nec diſſolutae et inter ſe non cohaerentes aſſertiones, quae ſplendida multa promittunt, in ſe conſiderandae, ſed ad totius aedificii Stoici συνάφειαν referendae, vt, quibus principiis ſuppoſitis, tam praeclare praeceperit Antoninus, liqueat. Quod vbi fit, clare ſatis innoteſcet, non receſſiſſe Antoninum ab erroribus porticus, multaque pulchra videri, quae fundamento ſatis impio et deteſtando nituntur. Cuius exempla quidem hic afferre, vbi in tanta rerum copia breuitas ſectanda eſt, impoſſibile, euolui tamen cum fructu poſſunt, quae vir ſummus et laude noſtra ſuperior B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in introductione ad philoſophiam Stoicam ex mente ſententiaque M. Aurelii Antonini philoſophi fuſe et erudite diſſeruit [d], quibus, ſi tanti vide-

z) CAPITOLINVS c. vlt.

a) πρὸς ἑαυτόν, quod aliis idem eſt, ac de officiis ſuis, aliis inſtitutiones vitae ſuae, aliis de ſe ipſo ad ſe ipſum. Eleganter poſt Caſaubonum LEIBNIZIVS in Theodicea ſoliloquia appellauit. Dicas etiam Commentarium philoſophicum de rebus ad eum pertinentibus.

b) Hoc poſt Xylandrum et Barthium coniecere IONSIVS de Scr. hiſt. phil. L. III. c. 10. p. 262. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 16. licet hic dubitans. THOMAM GATAKERVM luculento doctoque commentario has inſtitutiones morales Stoicas illuſtraſſe notum eſt, quemadmodum ANDREAS DACIERIVS eas Gallice, I. ADOLF. HOFFMANNVS Germanice nobis dedit. De editionibus vero videndus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol IV. p. 25. ſeqq. Vtimur nos Gatakeriana G. STANHOPII opera Londini 1707. 4. edita, et Oxonienſi 1704. 8. quam recuſam dedere Lipſienſes 1730. 8. auctam vita Antonini a Cl. WOLLIO conſcripta, et Introductione I. FR. BVDDEI in philoſ. moral. Anton.

c) Praeter laudatam introductionem Buddeanam legi non ſine emolumento poteſt erudita diſſertatio Cel. DAVID. KOELERI de philoſophia M. Aurelii Antonini in philoſophia et praxi.

d) Addi poteſt eius diſſ. de erroribus Stoicorum, quae in Analectis hiſtoriae philoſophicae extat.

Digitized by Google

videbuntur, addi illa poſſunt, quae nos alibi ex imperatoris huius mente de philoſophiae eius fundamentis et principiis luculenter diſputauimus [e]. Illud recte affirmari putamus, non eſſe inter omnes principes, qui philoſophi nomen meliori iure retulerit: licet coniiciamus, accepiſſe eum hanc appellationem initio non in laudem ſtudii, quod proſequebatur, philoſophici, ſed vt ei affectatus philoſophi habitus et profeſſio faſtigium imperatoris dedecens obiiceretur. Etſi enim philoſophi nomen a Iuſtino iam Antonino datum eſſe ex EVSEBIO [f] apparet, recte tamen obſeruauit FABRICIVS [g], appellationem hanc Antonino ab hiſtoricis non tribui. Quod licet negari nequeat, vix tamen perſuadere nobis poſſumus, viro in omni vita philoſophanti, vt diſerte ait CAPITOLINVS, habituque Stoico incedenti, philoſophi nomen non fuiſſe tributum. Silentii itaque hiſtoricorum non aliam cauſſam eſſe coniicimus, niſi quod conuicii ergo nomen hoc Marco additum ſit, eoque eius memoriam violare nefas illi duxerint. Certe exprobratum Marco nimium philoſophiae amorem fuiſſe, veteres non negant. Refert enim VVLCATIVS GALLICANVS [h], Caſſium conuiciantem Antoninum appellaſſe *philoſophum aniculum*, CAPITOLINVS [i] autem narrat, *fuiſſe populi hunc ſermonem, cum ſuſtuliſſet ad bellum gladiatores, quod populum ſublatis voluptatibus vellet cogere ad philoſophiam.* Quibus merito additur, quod ſupra ex PHILOSTRATO [k] retulimus, Lucium ſophiſtam vehementer riſiſſe imperatorem ad Sexti domum philoſophiae cauſſa properantem, quod ſe pueris ad ludum literarium euntibus aſſimilaret. Ex quibus teſtimoniis luculenter patere exiſtimamus, philoſophi nomen eo tempore honorificum Antonino non fuiſſe, eo quod infra eius dignitatem eſſe iudicaretur. Quemadmodum Hadrianus quoque imperator ob ſimilem cauſſam, eadem fere ſignificatione dictus eſt ſcholaſticus, quod noſtro tempore barbara voce paedantam vocamus, id eſt hominem ſcholaſticis vel paedagogicis moribus deformem. Verum de coniectura hac lectoris eſto iudicium.

Stoici alii. §. XV. Et hi quidem illuſtris nominis atque famae Stoici Sec. I. et II. poſt natum ſaluatorem ab initiis monarchiae Romanae fuerunt. Fuiſſe alios quoque multos et his et ſequentibus temporibus, ex eo colligi poteſt, quod de fatis ſectae Stoicae initio ſectionis huius diximus. Aſt hi obſcuri plerique ſunt, et vix nomine noti, et in catalogis Stoicorum paſſim obuii. Cumque ſecta Stoica, vt ſupra quoque dictum, mature euiluerit, et, qui magnopere poſt Antoninorum aetatem inualuit, ſyncretiſmus, Platonica et Peripatetica cum Stoicis confuderit, mirum non eſt, poſt Alexandri Seueri aetatem, qua Stoici publice Athenis et Alexandriae docebant, paucos reperiri Stoicos, qui purum atque genuinum Zenonis ſyſtema

e) Amoenit. literar. T. VIII. p. 443. et Tempe Heluet, l. c.

f) Hiſt. eccl. L. IV. c. 12. conf. G. HORNIVS hiſtor. philoſ. L. IV. c. 6. p. 258. ſeqq.

g) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 21.

h) In Caſſio c. 1.

i) cap. 23.

k) Vit. Sophiſt. L. II. c. 1. §. 9. p. 557.

ſtema ſequerentur, et pleraque Stoica corrupta valde et adulterata inter diſcipulos Ammonii eſſe quaerenda. Tales fuere, vt ſuo loco dictum, Damaſcius et Theoſebius, homines Platonici, ſiue conciliatores Alexandrini; Caſaubonum enim a SVIDAE [l] confuſione, Theoſebium et Epictetum miſcente, ſeductum, perperam per hunc Theoſebium intellexiſſe M. Antoninum, ex iis, quae ſupra de Theoſebio ex *vita Iſidori* dicta ſunt, manifeſtum eſt. Nec alio ſenſu admittendi, qui Simplicium inter Stoicos referunt. Addunt quidam albo Stoicorum DIONYSIVM CATONEM, diſtichorum moralium auctorem [m]. Aſt ignotus eſt veteribus hic Cato, ſine quorum calculo definire nihil licet, quamuis non ineptum ſit, quod monet Cl. STOLLIVS [n], potuiſſe ita philoſophum quendam vocari, ſed obſcurum et ignotum aliis. Sed veriſimile eſt, diſticha haec nomini Catonis eſſe ſuppoſita, quod et Auſonio et Senecae factum. Omitti vero ex philoſophiae hiſtoria poſſunt, eo quod ἐξοτερικῶς tantum philoſophantur [o]. *Dionyſius Cato.*

SECTIO OCTAVA.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Poſt Stoicos magna quoque in imperio Romano auctoritate floruit ſecta Epicurea, non minus laetos nacta ſucceſſus diuque poſt magiſtrum durans. Id quod ſuae potiſſimum indoli et conſtitutioni debuit, vinculo amicitiae et fidei conſtricta, quod ſectae parens, Epicurus validiſſimum nexuerat, quodque internae lites et diſſidia, quae plerisque ſectis interitum attulerunt, ſoluere non potuerant. Cum enim et viuo Epicuro, et ſtatim poſt eius ex hac vita diſceſſum, tanta fuiſſet in Epicuri hortis concordia, vt SENECA [a] teſte, *apud eos quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur, et omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus eſſet, vnius ductu et auſpiciis dicta eſſent;* manſit inuiolabilis haec ſectae Epicureae in eadem placita eandemque mentem vnanimiter conſpirantis conſtantia, adeo vt nec a conditoris ſui doctrina vel latum vnguem deficeret, nec diſſidio vllo vincula contubernii ſui ſolueret, ſed, quod THEMISTIVS [b] teſtatur, ea, quae ab Epicuro conſtituta erant, non ſecus quam Solonis leges Athenis, vel Lycurgi Lacedaemone, ſeruarentur. Qua de re, cauſſaque durantis diu ſectae Epicureae dignus eſt, qui audiatur Numenius [c], qui *Fata ſectae Epicureae.*

l) In Epictetus T. I. p. 817. Is vero Damaſcium quoque Stoicum perperam facit, vt ſupra dictum.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 682. ſeqq.

n) Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCLVII. p. 579.

o) Conf. Acta philoſoph. Vol. I. p. 732.

a) Epiſt. 33.

b) Orat. IV.

c) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 5. p. 727.

qui hanc Platonicis felicitatem non obtigiſſe dolens, *nulla* ait, *in re vnquam Epicureos ab Epicuro diffidere viſos eſſe, ſed potius eadem omnino cum ſapiente ſuo ſentire profeſſos, iure propterea id nomen habuiſſe. Quin etiam, qui longiſſimo deinceps interuallo conſecuti Epicurei ſint, eos nec ab ſeſe mutuo, nec ab eodem Epicuro tantillum, quod quidem meminiſſe attineat, diſceſſiſſe, Immo ſceleris apud eos, vel potius impietatis, eum damnari, qui noui quippiam inuexerit, ideoque neminem prorſus id audere: ſed eorum dogmata ob conſtantem illam omnium inter ſe perpetuamque concordiam in altiſſima quadam et tranquilliſſima pace, verſari: eſſeque hanc Epicuri ſectam verae cuidam reipublicae perſimilem, quam ab omni ſeditione remotiſſimam mens quaedam vna communis vnaque ſententia moderetur. Hancque eos diſciplinam et antea ſecutos eſſe multos perlibenter, et ſequi etiamnum, atque adeo, vt ſimillimum veri, in poſterum quoque ſecuturos.* In tanta ſectae concordia cum tenaciter adhaereret Epicuri placitis, veriſimile omnino eſt, multos eam ſectam habuiſſe aſſeclas, cum talis eſſet doctrina Epicuri, vt recte intellecta et tradita non ratiocinationum tantum perſpicuitatem, ſed et humanae mentis indolem motusque voluntatis naturales ſequeretur, ſicque naturae ſuae inclinatione ad amplectendam Epicuri philoſophiam homines impelleret, eosque non meteoris quibusdam ſuperbos magis quam ſapientes, Stoicorum more, faceret, ſed ex animi ſui voto atque deſiderio felices redderet, voluptatem quidem commendando, aſt talem, quae dulciſſima viſa amaros ſapientiae fructus pia quadam fraude exhiberet. Addi his alia ratio debet non minus luculenta, quae viris etiam grauibus et circumſpectis hanc philoſophandi viam commendauit. Nempe ab eo tempore, quo Dei filius in his terris muneris auctoritatem miraculis confirmauerat, et a legatis eius nomine illa quoque erant edita, non deſtitit infernalis genius, cuius regna vehementer turbabantur, id cogitare, vt hanc Chriſtiano nomini gloriam eriperet, ſibique vindicaret. Quod cum re facere non poſſet, aſtu et fraude perfecit, et impoſtores armauit plurimos, qui magiae gloriam iactantes praeſtigiis credulum populum deceperunt miſere: quales homines per omnem fere terrarum orbem eo tempore circumuagatos eſſe, humanoque generi in eiusmodi argumento plerumque male curioſo et pueriliter credulo impoſuiſſe, veteres innumeris teſtantur locis [d]. Ab his erronibus et impoſtoribus decipi ſe, facile peruidebant viri acuti et philoſophiae ſtudiis innutriti, hincque Chaldaeos, Magos, huiusque furfuris alios a ſe arcebant, et perſuadebant principi ſummo, vt excedere vrbe et orbe Romano iuberentur: aſt cum nouis ita inſultibus turbarentur artes τῦ μυξιοτέχνυ, aliter rem aggrediendam ratus ipſum philoſophorum genus armauit, ſectamque Pythagoreo-Platonicam, in ſpirituum deorumque cum hominibus commercio valde induſtriam inſtigauit, vt et doctrinam ſuam huic fini adaptaret, et miraculorum euentuum-

d) Hoc vel vnius Apollonii hiſtoria probat, totaque eclectica ſecta exemplo eſt.

tuumque diuinorum ſibi vindicaret gloriam. Qua ratione innumeram hominum multitudinem deceptam fuiſſe, ea, quam ſupra dedimus, ſectae Pythagoricae, Platonicae, Eclecticae, hiſtoria, luculentis demonſtrat ſpeciminibus [e]. Neque vero ita faſcinari poterant prudentiorum oculi, vt nefandas impoſturas et vana artis praecepta non perſpicerent, qui ne ad vera Chriſti miracula lumina attollerent, commendauit iis daemonis impuri aſtutia philoſophiam Epicuream, quae cum ab omni cum hominibus conſortio Deos auocaret, et in intermundia ſecuros et minime curioſos rerum humanarum relegaret, totam hanc Magorum, Chaldaeorum, Pythagoreorum, Platonicorum diſciplinam tanquam turpiſſimae fraudis gymnaſium aliquod deteſtata eſt, virosque acutos permouit, vt armis Epicureis inſtructi eam philoſophiam tanquam prudentiorum religionem atque philoſophiam amplexi, non ſuperſtitioni tantum omni bellum indicerent, ſed Chriſtianam quoque religionem, velut in eodem luto haerentem, auerſarentur, ſicque oculos contra diuinae virtutis in miraculis relucentis animosque valde perſtringentis radios clauderent. Qua ratione ciuitatis Chriſtianae hoſtis haud parum rem ſuam iuuit, et nutantia ruinamque minantia regni ſui fundamenta nouis firmauit repagulis. Ita enim viri magni et acutius cernere ſibi viſi, dum ſuperſtitionem vitabant, Epicuri ſectam amplexi, reuera religionem omnem ridebant, et coeleſtis quoque doctrinae vehemens induebant odium, vt vel ex vno LVCIANO eſt apertiſſimum. Ita vero nunquam fere deerant ſectae Epicuri aſſeclae, quae fautores multos nacta valde commendabatur. His accedebat ex moribus Epicureorum magna ſectae commendatio. Quia enim et veritatis amorem abiectis praeiudiciis omnibus prae ſe ferebant, et morum ſuauitatem ac moderationem affectabant prorſus ſingularem, vitae quoque tranquillitas, quam ſectabantur, philoſophiae nomine potiſſimum digna videbatur, poſtremo comitas atque humanitas erga quosuis illos maxime ornabat [f], non potuit non iucundum videri Epicureorum contubernium, valdeque iuuari ſectae huius rationes. Et hinc laeta illa incrementa orta ſunt, quibus floruiſſe Epicuream ſectam veteres teſtantur. Auctore enim LAERTIO [g] *illius ſcholae perpetua fere fuit ſucceſſio, quae ceteris fere omnibus deficientibus ſola perſtitit, perpetuis vicibus diſcipulis ſuccedentibus.* Publicas vero cathedras quoque Epicureos occupaſſe, paſſim veteres memorant, ſupra enim in Apollonii Tyanei hiſtoria narrauimus, Epicuri philoſophiam Aegis publica docentis voce perſonaſſe; LVCIANO [h] vero teſte, Athenis Epicurei non tantum publice docuerunt, ſed ſtipendiis quoque aucti ſunt: ipſa vero diſciplina, ſi fides LACTANTIO [i], multo celebrior ſemper fuit, quam ceterorum. Aſt

e) Teſtem habemus LVCIANI Pſeudomanten, et quae ſupra in Peregrino de eius mente erga Chriſtianos diximus.

f) LVCIAN. l. c. T. I. p. m. 584.

g) L. X. ſ. 9.

h) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

i) Inſt. diu. L. III. c. 17.

Aſt non defuere quoque obtrectatores et inimici, qui atrocibus eam ſectam conuiciis et criminationibus traduxerunt. Inter quos, praeter Stoicos, iuratos Epicurei nominis hoſtes, fuere etiam Pythagorico-Platonici, qui cum philoſophiae ſyſtema eſſent amplexi, quod e diametro Epicureo repugnat, et ferre minime poſſent, rideri et ſuperſtitionis fraudisque nomine traduci totam gentis ſuae theologiam, magiam, ceremonias, cultumque diuinum, id quod Celſus Epicureus fecit in libro *de impoſtorum artibus*, armauerunt in Epicuri ſequaces non tantum ora et calamum, ſed plebem quoque, quam naſo, quo volebant, ducebant, et in Epicureos, tanquam impietatis fautores, Deorumque contemtores incitabant. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt Alexander ille impoſtor, homo Pythagoreus, cuius fraudes ex Apollonii ſchola prodeuntes magno acumine et feſtiua iucunditate depinxit LVCIANVS [k]. Qui cum ab Epicureis, quique eis adhaerebant, fraudis et praeſtigiarum eſſet poſtulatus, horrendum quid, teſte EODEM, contra eos edidit, dicens, „impiis et Chriſtianis impleri Pontum, qui non vererentur in ſe turpiſſi„me maledicere. Hinc iuſſit eos lapidibus pellere, ſi modo vellent propi„tium habere Deum. Edidit etiam de Epicuro oraculum, et ſciſcitanti „cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus? plumbeis, inquit, com„pedibus vinctus in coeno deſidet. Modis etiam omnibus bellum illi „fuit cum Epicuro ſaeuum et irreconciliabile, quem intractabilem appella„bat, eo quod illa omnia ridicula et ludicra haberent eius aſſeclae, quae „is mira ediderat". Eamque ob cauſſam inter vrbes Ponticas Amaſtrim imprimis habebat exoſam, eo quod acceperat, eos, qui cum Lepido Epicureo erant, eiusque ſimiles quamplurimos in ea ciuitate verſari. Ex dictis iam de fortuna Epicureae ſectae iudicium fieri poteſt, quam non niſi cum omni gentilium philoſophia exſpiraſſe veriſimile eſt. Inter Chriſtianos enim impietatis nomine tituloque adeo inuiſa fuit, vt plane ex reipublicae Chriſtianae finibus pelleretur, de quo ſuo loco plura dicemus.

Epicurei poſt C. N.

§. II. Facile ex dictis colligi poteſt, non defuiſſe ſectae Epicureae, ſucceſſionem ſuam laeta propagine extendenti, et doctrinam magiſtri in cathedra publica exponenti, viros celebres et doctiſſimos. Aſt eorum nomina nos fugiunt, nec de iis quicquam memorabile reliquerunt veteres. Quamuis enim ex hortis Epicuri etiam ſub imperatoribus non deſint viri graues et eruditi, qui philoſophiae ſuae fama vitaeque commendatione veteribus celebrati ſunt [l], qui ex catalogis Epicureorum, quos

k) In Alexandro T. I. p. m. 542. ſeqq.

l) Celſum aliquem Epicureum, eo, quocum diſputauit antiquiorem memorat ORIGENES contra Celſ. L. I. p. m. 8. additque, fuiſſe eum Neronis aetate. Porro SENECA Diodori Epicurei meminit, „qui intra paucos dies contra „decretum Epicuri finem vitae ſuae manu ſua „impoſuit, ſibique gulam praeſecuit, et beatus „plenusque bona conſcientia, reddidit ſibi teſti„monium vita excedens, laudauitque aetatis in „portu et ad ancoram actae quietem," de vit. beat. c. 19. Et alio loco, ep. 30. Baſſum Aufidium laudat impenſe, „virum optimum quaſ„ſum aetati obluctantem, cui magno ſenectus „pondere incubuerat, adeo vt corpori infirmo „et exſucco ſuccurrere amplius non poſſet, qui „tamen

quos poſt proletariam Leonardi Cozzandi [m] induſtriam contexuere magni viri Petrvs Gassendvs [n] et Io. Albertvs Fabricivs [o], peti poſſunt, ſcriptis tamen editis, philoſophiae ſuae monumenta non reliquerunt. Quidam etiam apud veteres Epicurei memorantur, qui nunquam extiterunt, quales ſine dubio ſunt Epicurei illi, quos colloquentes inducunt Plvtarchvs, Athenaevs, Lvcianvs, aliique, quosque in gratiam tantum dialogorum confictos eſſe, valde eſt veriſimile, licet a viuentibus aliquando philoſophis nomina transſumta ſint. Etſi vero mirum videri poteſt, in tanta celebritate, quam Epicuri ſchola conſecuta eſt, vbi publici quoque doctores huius ſectae placita tradidere, non inueniri, qui nomina ſua mortalitati et obliuioni eripuerint, non id tamen fatum alienum ab huius ſcholae indole putandum eſt. In id enim minime incumbebat grex Epicureus, vt conditis doctrinae ſuae monumentis aeternitatem nominis conſequeretur, quae cauſſa quoque eſt, cur oppido pauca de Epicureorum poſt C. N. ſcriptis apud veteres legantur. Rationem vero huius rei facile detegemus, ſi modo conſtitutionem ſcholae Epicuri recte expenderimus. Quamuis enim in ſcribendis philoſophiae praeceptis adeo diligens eſſet Epicurus, vt inter πολυγράφους merito referatur, tam ſuperſtitioſa tamen fuit ſectatorum veneratio eius, vt addere aliquid de ſuo, ab eo traditis, non auderent, nec ingenio ſuo vterentur ad ea illuſtranda, quae magiſter reliquerat, ſed quae ille praeceperat, tam ſancte ad poſteros transmitterent, vt plane nihil, quod memoratu dignum eſſet, adiicerent, et piaculum haberetur damnandum, ſi quidpiam fuiſſet innouatum. Ita vero pura quidem et a peregrinis dogmatibus illibata manſit Epicuri doctrina, aſt vel nihil de ea ſcriptum, cum ſufficerent Epicuri eiusque diſcipulorum monumenta, vel ſi ſcriptum aliquid, parum id curatum vel ſeruatum ad poſteros, cum nihil plane noui in iis afferretur. Ex quo fieri potuit, vt nominis quidem celebritate ſuo tempore quidam inter Epicureos inclaruerint, eorum tamen obliteraretur tandem obliuione memoria. Non tacuiſſe tamen Epicureos, ſi alia ſcribenda eſſent, Celſi Epicurei exemplum probat, de quo ſtrictim veterum memorias repetemus.

 §. III.

„tamen philoſophiae ſuae beneficio alacer animo „fuit, et in quocunque corporis habitu fortem „in conſpectu mortis hilarem laetumque nec de„ficientem, quamuis deficeret, ſe praeſtitit, et eo „animo vultuque finem ſuum ſpectauit, quo alie„num ſpectare nimis ſecuri quis eſſe putaret. Id„que Epicureae philoſophiae beneficio, ſecundum „quam vel ſenſum nullum eſſe mortis dicebat, „vel dolorem, vel habere ſe in breuitate aliquid „ſolatii, cum nullus dolor longus ſit, qui ma„gnus. „ Sed Lucilium quoque Senecae ipſum in Epicureorum numerum recipiendum eſſe, tantum non affirmat Gassendvs de vita Epic. L. II. c. 6. p. m. 74. eo quod Seneca ep. 23. ad eum ſcribit: „Poſſum vocem tibi Epicuri tui reddere. „ Aſt nec Lucilius nec Seneca, qui ſaepe Epicurum ſuum dicit, huc pertinent, ſed inter eos, qui cum Stoici eſſent, ſobrie magis de Epicuro ſenſerunt, multaque ſane dicta receperunt et probarunt. De qua re ſupra.

m) De magiſt. antiquor. philoſ. L. VI. c. 2. p. 415. ſeqq.

n) loc. cit.

o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 808. ſeqq.

Celſus an Epicureus?

§. III. CELSVM Epicuri caſtra ſecutum fuiſſe ORIGENES [p], qui contra eum ſcripſit, luculenter teſtatur, qui *duos* ait *fuiſſe Celſos Epicureos, alterum antiquiorem Neronis aetate, hunc autem Hadriani et poſterioribus temporibus.* Quod ſi, antiquiorem aliquem Celſum Neronis aetate floruiſſe admittimus, idem hic iunior eſſe videtur, ad quem LVCIANVS iucundam *de Alexandro impoſtore* narrationem conſcripſit, tertium enim Celſum Epicureum veteres ignorant. Aſt hunc Lucianus amicum ſuum praeter mores Epicuri ſchola dignos ideo ſibi maxime commendatum eſſe dicit [q], quod Epicuro eſſet addictiſſimus, adeo vt praeter Celſum ſeniorem, iuniorem etiam aliquem, Epicureum fuiſſe dubitandum non ſit. Hic vero intercedunt viri docti, qui, cum ex Origenis diſputatione animaduertiſſent, vſum fuiſſe Celſum aduerſus Chriſtianos principiis non Epicureis, quibus ridere magis doctrinam ſacram, quam contrariam theologiam opponere licuiſſet, ſed Platonicis et Stoicis, in eam ingreſſi ſunt ſententiam, Origenem Celſos duos Platonicum vel Stoicum et Epicureum inter ſe confudiſſe. Ita G. HORNIVS [r] Celſum Stoicorum adſcripſit catalogo, quem ideo profundiſſimi ſomni accuſauit IO. SPENCERVS [s]. RADVLPHVS CVDWORTHVS [t] autem Platonici perſonam Celſum aſciuiſſe perſpicuum eſſe, ait, probatque hanc eius ſententiam Ven. MOSHEMIVS [u], contendens, Origenem ex duobus Celſis vnum conflauiſſe, et Epicureum Celſum cum Platonico confudiſſe. Nos, haec non ſine magna veriſimilitudine dici, fatemur. Origenis enim commentarios legenti paſſim Stoica et Platonica dogmata occurrunt. Obſeruauit enim iam ὁ πάνυ IACOBVS THOMASIVS [x], in quibusdam Celſum in caſtra Stoicorum profugiſſe, cum ipſe ORIGENES [y] id fateatur his verbis: *Quid opus eſt recenſere haec Stoicorum dogmata, adeo non irriſa Celſo, vt ea veneretur etiam, et Zenonem Ieſu ſapientiorem iudicet.* Hinc aſſertas quoque a Celſo circulationes Stoicas ſiue periodicas rerum omnium viciſſitudines exagitat [z]. Eadem prorſus ratione Platonica ſaepius Chriſtianis oppoſuiſſe Celſum, negari non poteſt, et ipſe ORIGENES [a] in eo reprehendit, *quod cum deprehendatur in aliis ſcriptis ſuis Epicureus, hic, quo probabilior fiat accuſatio, Epicuri placita non profitens, prae ſe ferat, ac ſi ſentiat, ineſſe in homine quiddam terrena natura praeſtantius, quod cum Deo cognationem habeat, id eſt, animam.* Alias hypotheſes Platonicas paſſim notat ORIGENES, e. c. laudata oracula [b], quae Epicurei ridebant, et his ſimilia [c]. Aſt licet haec ita ſe habeant, non-

p) L. I. p. m. 8. eadem ratione Epicuro adſcribit p. 10. 16. et alibi paſſim.

q) T. I. p. m. 583.

r) Hiſt. philoſ. l. V. c. 4. p. 271.

s) Annot. ad ORIG. contra Celſ. p. 4.

t) Syſt. intell. c. IV. §. 36. p. 654.

u) In not. ad h. l.

x) De exuſtione mundi Stoica diſſ. X. §. 15. ſqq. p. 159. ſeqq.

y) L. V. p. m. 249.

z) L. IV. p. m. 215.

a) L. I. p. m. 8.

b) L. VII. p. 342.

c) Ita Timaeum Platonis exſcripſit Celſus, vid. L. IV. p. m. 204. vbi eum velut Platonicum refutat. Ita transmigrationem et alia aſſeruit Celſus.

Digitized by Google

nondum tamen a nobis impetrare poſſumus, vt ex Epicureorum albo Celſum deleamus, cuius nobis rei rationes hae ſunt: I. Origenis auctoritatem inſuper habendam non eſſe putamus, qui, et prope ab eius tempore abfuit, et libros eius alios quoque legit [d], et quod Epicureus alias eſſet, ſcire potuit. Nec veriſimile eſt, Origenem, virum in philoſophiae hiſtoria verſatiſſimum, cum aduerſus Chriſtiani nominis hoſtem manifeſtum notumque ſcribere vellet, erraſſe in ſecta, cui ille ſe addixerat, definienda, et hanc ei inconſtantiam tam audacter obieciſſe, cum ita turpi facileque praeuidendo lapſu, totam cauſſam contaminaſſet [e]. Vix enim tanta fiducia potuiſſet haec ſcribere Origenes, quae ei obiecit, niſi certus aliunde fuiſſet, de ſecta eius: *Si dicet, nihil daemonium, deorumue ibi eſſe, ſaltem nunc fateatur ſuam ſententiam, cum ſit Epicureus, nec eadem, quae Graeci, ſapiat, quippe qui nec daemonas agnoſcat, nec Deos veneretur Graecanicos, et apparebit, eum fruſtra verbis extuliſſe, quae an dixit, vt vera, quaeque inde conatur intelligere.* II. Valde receptam opinionem de Epicureiſmo Celſi confirmat Lucianus: quem Celſo cuidam Epicureo *Alexandrum* ſuum inſcripſiſſe, ex prima eius inſpectione patet, finisque libelli luculenter docet. Aſt hunc Celſum Luciani cum Origenis Celſo eundem eſſe, vel ex eo recte colligunt viri doctiſſimi IO. SPENCERVS [f] et IO. ALB. FABRICIVS [ff], quod ad eos libros *contra magos*, quos laudat Lucianus, prouocet etiam Origenes [g], qui ei obiicit, *concedere eum pene, eſſe magiam, cum is forte ſit, qui multis libris ſcripſit contra magiam.* Qua in re, licet dubitabundus loquatur Origenes, patet tamen ex prooemio libri, contra Chriſtianos ſcripti, quod affert Origenes, non deſtitui fundamento hanc coniecturam. Refert enim Origenes [h]: *Adhortari eum, vt rationis ductum ſequendo accipiamus dogmata, alioqui omnino fore, vt decipiamur, ſi aſſentiamur temere: et eos, qui ſine ratione ſint creduli, ſimiles eſſe his, qui delectentur circulatoribus, praeſtigiatoribusque mithriacisque et ſabadiis, aut quibuscunque Hecates ſpectris aliorumue daemonum.* III. Haec vero genuinam Epicurei philoſophi indolem ſapere, nemo eſt, qui ignoret; nec haec proficiſci potuerunt a Platonico philoſopho, quod hominum genus in ſacrorum publicorum et ſacerdotum auctoritate confirmanda multum deſudaſſe, vel ex vno Eunapio, vel, ſi mauis, Apuleii *metamorphoſi* intelligi, vel Apollonii Tyanei exemplo confirmari poteſt. Quamuis enim γόητας reiecerint, ſacra tamen mithriaca, et Hecates myſteria hisque ſimilia exagitaſſe non legimus. IV. Neque hoc omittendum, Celſum Platonicum, Origenis aetate ſuperiorem inter varios Celſos veteribus memoratos, non reperiri,

d) Sola itaque diſſimulatio ſectae Celſi cauſſa fuit, quae induxit ORIGENEM, vt L. IV p. m. 206. dubius de auctore loquatur, et vel diſſimulatorem ſectae, vel in melius mutatum, vel, vt fieri poteſt, Epicureo cognominem dicat.

e) L. III. p. m. 136.

f) loc. cit.

ff) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

g) L. I. p. m. 54.

h) p. m. 10.

periri, ignotumque nomen eſſe. Celſus enim Cilix, Libanii diſcipulus [i] hoc Celſo multo iunior eſt. V. Quod ſi Platonicum fuiſſe Celſum ſupponamus, ratio dari vix poteſt alia, cur Stoica quoque dogmata, et talia quidem, quae Platonicis diſplicuere, Chriſtianis oppoſuerit, quam haec: ea arripuiſſe hominem, quibus fortiſſime pungi et κατ' ἄνθρωπον debellari Chriſtianos poſſe credebat, licet ad ſectae ſuae dogmata non pertinerent: alias enim ſolis Platonicis inhaeſiſſet. Aſt hoc ſi admittimus, cur non cum Platonicis eadem, qua cum Stoicis, ratione illum egiſſe, et gentilia, licet non ſua, Chriſtianis obieciſſe, dicamus? VI. Aſt obiicient contrariae ſententiae aſſertores tot Platonica a Celſo Chriſtianis oppoſita, nec ab Origene negata. Ad ea vero malumus ipſius Cudworthi, quam noſtris reſpondere verbis, ita enim vir doctiſſimus [k]: *Celſum quidem Epicureum ſuſpicor fuiſſe, ſed perſpicuum tamen eſt, Platonici ſaltim perſonam hominem induiſſe. Cauſſam huius rei duplicem opinor eſſe, primo enim familia haec, quae in Pythagorae et Platonis verba iurauerat, reliquis omnibus religioſior erat, proximeque ideo ad Chriſtianam diſciplinam veritatemque diuinam accedebat* (vel accedere potius quibusdam videbatur), *hominum licet contingere poſſet vitio, ut, quemadmodum res optimae, deterrimae, ſi corrumpantur, fiunt, ita melior haec philoſophia in peſſimam omnium commutaretur. Quamobrem etiam maiori fiducia et fortitudine, quam reliquae ſectae, opes Chriſtianorum inuadere ac debellare poterant. Deinde Platonicorum praeceptis et dogmatibus, ut vulgo intelligebantur, nulla erant aptiora et magis idonea ad multitudinem Deorum cultumque, quem tot Diis aſſerebant gentes, tuendum et defendendum.* Sunt in his quaedam, quae caſtigatius a viro magno dicta fuiſſe velimus, quaeque ei expreſſit nimius philoſophiae Platonicae amor; hoc autem verum eſt, nullam aptiorem fuiſſe ſectam ad Chriſtianos oppugnandos Platonica, quae gentilibus ea continere auguſtius multo et pulchrius videbatur, quibus Chriſtiana enitebat religio, quae vel ſola cauſſa ſufficere potuit, vt diſputaturus contra Chriſtianos κατ' ἄνθρωπον eius veſtigia premeret Celſus. Addit his Cel. MOSHEMIVS: *Cauſſam, cur ſoli fere Platonici Chriſtianis ſe oppoſuerint, fuiſſe, quod haec ſola fere ſecta, reliquis tantum non neglectis in imperio Romano regnaret.* Aſt hoc ad ea tempora tantum pertinet, quae infra Celſi aetatem ſunt. Sub Antoninis enim in Romano imperio non Platonicam tantum, ſed Peripateticam quoque, Stoicam et Epicuream philoſophiam publica imperantium auctoritate floruiſſe, ſuo loco demonſtrauimus. VII. Aſt inſtabunt contrariae ſententiae patroni, vero prorſus eſſe diſſimile, hominem Epicureum, cui tantopere Platonica inuiſa fuere, quique contrarium prorſus ſyſtema ſecutus eſt, Platonica dogmata adhibuiſſe, ad demonſtrandam religionis Chriſtianae falſitatem, quod domeſticis principiis vſus melius facere

i) Vid. VALESIVS ad AMM. MARCELLIN. L. XXII. c. 9.

k) loc. cit.

Digitized by Google

facere poterat. Non negamus, haec in ſe vera eſſe, ſed ne hoc quidem nobis vero diſſimile facit, Celſum Epicureum Platonici et Stoici quoque interdum perſonam ſuſcepiſſe, ſed habuiſſe putamus Celſum rationes ſuas, cur has potiſſimum partes ſequeretur. Scilicet propter populum diſputabat Celſus, quem a Chriſtiana religione auocare tentabat. Hunc finem non fuiſſet aſſecutus, ſi Epicureis principiis inſtare voluiſſet, quae religionis omnis contemtum prae ſe ferebant, et exoſa erant plerisque. Eam igitur ſectam ſimulauit, quam religione ſe commendare nouerat, quamque euertere paribus dogmatibus Chriſtianam doctrinam credebat. Neque vero ita ſuperſtitioni ne frigidam ſuffunderet, metuebat, ſed credebat, ſi oſtendiſſet, Platonica Chriſtianis eſſe meliora, fore, vt qui haec quoque pro inanibus nugis, vt ſolebant Epicurei, haberent, multo magis Chriſtiana placita, his longe inferiora, et, vt ipſe putabat, multo minus rationis dictamen ſequentia contemnerent. Cui fini obtinendo qualemcunque etiam dogmatum rhapſodiam Platonico-Stoicam, qualem eum exhibuiſſe deprehendimus [l], ſufficere ſperabat. VIII. Quin et hoc addendum eſt, adhibuiſſe multa Platonica et Stoica hominem verſipellem, quae ſenſum Epicureum apud rerum intelligentes ſuſciperent. Cuius luculentum exemplum eſſe poſſunt periodicae illae reuolutiones, quas a Stoicis transſumſit, aſt quae ſenſum quoque Epicureum admittere poſſe, huius phyſiologiae gnaros non latet. His itaque rationibus omnibus ſimul ſumtis et expenſis cauſſam hactenus grauem non videmus, cur ſententia a veteribus et recentioribus viris doctis plerisque recepta deſerenda ſit, Celſum fuiſſe philoſophum Epicureum, etiam vbi concedimus, eum Platonice et Stoice magis, quam Epicureorum in morem contra Chriſtianos diſputaſſe. Certe tamdiu ei opinioni inhaerere licebit, donec meliora et certiora nobis ea de re dabit praeſtantiſſimi MOSHEMII eruditio, qui Platoniſmum Celſi in noua Origenis editione, quam auidiſſime expectamus, demonſtraturum in ſe recepit [ll].

§. IV. Sed vt reliqua, quae ad Celſi hiſtoriam pertinent, pertexamus, ex dictis de tempore, quo Celſus hic floruit, iudicium ſine labore fieri poteſt. Sub Hadriano enim et poſt eum floruiſſe, ORIGENES [m] diſerte teſtatur. Cumque veriſimillimum eſſe oſtenderimus, hunc Celſum eundem eſſe, ad quem Alexandri impoſtoris hiſtoriam perſcripſit Lucianus, clarum ex eo quoque, duraſſe eum vsque ad illius tempora, adeoque ſerius adhuc vixiſſe. Lucianum enim non, quod Suidas vult, ſub Traiano et Hadriano floruiſſe; ſed ad Commodi vsque aetatem perduraſſe, ex ipſius ſcriptis luculenter ſatis demonſtrari poteſt. In illa enim de Alexandro narratione Lucianus praeſtigias eius enarrat, quibus deceptus M. Aurelius Antoninus, magnam cladem a barbaris paſſus eſt, vt ſu- *Celſi vita.*

pra

l) Hinc mox Stoicos, mox Platonicos deſerit, mox ſyncretiſtam agit, vid. L. I. p. m. 33. Quae argumento ſunt ex allatis ab eo rationibus de ſecta eius non tuto ſatis nos iudicare poſſe.

ll) loc. cit.

m) L. I. p. m. 8.

pra in Marci vita expoſitum: alio etiam loco [n] Aurelium Diuum appellat, ex quo ſequitur, Commodi eum tempore adhuc vixiſſe. Aſt ab imperii Traiani initiis A. C. XCVIII, ad mortem vsque M. Aurelii A. CLXXX, effluxere anni LXXXII, qui numerus ſatis euincit, Lucianum, qui ſub Commodo ſolita ingenii viuaciſſimi alacritate adhuc ſcribebat, ſub Traiano nondum viguiſſe, vt in ſequentibus dicemus. Celſus autem et Lucianus cum coaeui fuerint, recte inde infertur, nimis properare GASSENDVM [o], CAVEVM [p] aliosque, qui ſub Hadriano Celſum collocant, niſi iuuentutem eius ſub extrema Hadriani tempora ponamus, quod ſi ſequimur, ſeptuagenario maior fuit Celſus, cum ad eum Lucianus ſcriberet. Rectius igitur ſtatuit H. VALESIVS [q], cuius partes ſequuntur SPENCERVS [r] et IO. FR. BVDDEVS [s] qui ſub M. Aurelio Antonino Celſum collocant, eundemque cum Celſo Luciani ἑταίρῳ faciunt. Nec his obſtant ORIGENIS verba, fuiſſe hunc Celſum κατὰ Ἀδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Nam haec quoque ſignificare poſſunt, *vixiſſe eum poſt Hadrianum vel extremis Hadriani annis et diu infra*, adeoque cum his temporum notationibus amice conſpirant. Quo vero animi charactere fuerit Celſus, ex Luciano diſcimus, qui veri amorem, morumque candorem et iucunditatem, et ſuperſtitionis odium in eo laudat, quod poſtremum ex Origenis quoque refutatione paſſim intelligi poteſt, ex quibus patet, eum [a] praeſtigiatorum artibus, qualia eſſe Ieſu miracula homo ineptiſſimus putabat, homines auocare voluiſſe; et vbi miracula Aegyptiacorum circulatorum laudat, recte notante ORIGENE [t], id dicis tantum gratia, et ad tenebras gloriae Ieſu Chriſti offundendas, facere. Eundem vero animum fouiſſe Celſum, qualem geſſit Lucianus, ſuperba et acerba irriſione ſacra omnia, quae cum Epicureis non conſentiebant, dogmatibus irridentem, luculenter demonſtrauit Origenes [u], planumque fecit, hominem eruditionis quidem et lectionis copia non deſtitutum in λόγῳ φιλαλήθει, quem contra Iudaeos et Chriſtianos ſcripſerat, iudicii ſanioris defectum et praeiudiciorum quandam catervam prodidiſſe, longeque a verae philoſophiae dogmatibus aberraſſe, malum quoque veritatisque minime amantem animum prodidiſſe, malitia deteſtabili contra veritatem diuinam inflammatum. Quam hominis inſaniam docta et eleganti tractatione repreſſit ORIGENES [x], eumque haud raro propriis armis iugulauit [y]. Verum haec ab Epicuri ſectatore expectari aliter non poterant, odiumque Epicureorum in omnem religionem poſtulabat. Scripſit librum quoque *de bene viuendi praeceptis*, et *contra magiam*, librum-

n) T. I. p. m. 571.

o) Vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 75.

p) Hiſt. liter. Script. eccleſ. p. 57.

q) Ad EVSEB. hiſt. eccl. L. VI. c. 35. et in pec. epiſtola ad Sarrauium, quam annotationibus ſuis inſeruit SPENCERVS L. VII. p. 85. 86.

r) loc. cit.

s) Syntagm. diſſ. theol. p. 463. DODWELL. ad Irenaeum p. 32. 500.

t) L. I. p. m. 54.

u) Conf. SPENCERVS ad Orig. p. 3.

x) Conſulendi de hiſtoria apologiae Origenis contra Celſum ſcriptores hiſtoriae literariae eccleſiaſticae, CAVEVS, DVPINIVS, OVDINVS, FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. V. p. 219. Syllab. Scripr. de V. R. C. c. I. §. 14. p. 63. HVETIVS Origen. L. III. c. 5. ſect. II. §. 5. p. 267.

y) Conf. BVDDEVS l. c. p. 469. ſeqq.

Digitized by Google

librumque alium *contra Chriſtianos*, Origeni memoratos omnes, qui vero interciderunt. Fuere alii quoque Celſi viris doctis memorati [z], ex quibus A. C. Celſum cum Epicureo nonnemo [a] confudit. Scripſiſſe quoque Celſum quendam hiſtoriam philoſophicam, AVGVSTINVS [b] tradit, quam ad Epicureorum vnum refert IONSIVS [c], FABRICIVS [d] A. Cornelio Celſo tribuit, cuius *ſexta pars libri de artibus* veteribus memoratur. Etiam GALENVS [e] Celſi meminit, quem cum noſtro pro eodem habet GASSENDVS [f], nos, ſeniorem Celſum eſſe, ſub Nerone viuentem, FABRICIO [g] aſſentimur.

§. V. Alios, qui libris ſcriptis ingeniique monumentis relictis nominis immortalitatem conſecuti ſunt, Epicureos hodie ignoramus. Sunt tamen inter viros eruditione celeberrimos apud veteres quidam, qui Epicuri gregi annumerantur, eo quod magni fecere Epicurum, et in multis eius partes ſecuti ſunt, reuera autem eclectice philoſophandi viam ingreſſi, nulli ſe proprie ſectae addixere; quos quoniam nec omittere plane indictos, nec commodiore loco enarrare potuimus, huc referre maluimus, quam meritiſſima de philoſophiae hiſtoria nomina intacta dimittere. Plinium Seniorem intelligimus, Lucianum Samoſatenum et Diogenem Laërtium, quos toties in enarrandis veterum doctrinis rebusque duces habuimus. *Alii Epicurei ignoti.*

§. VI. CAII PLINII SECVNDI, qui ſenioris nomine a fratris filio C. Plinio Caecilio diſtinguitur, res praeter ſcriptorem *vitarum* quae SVETONIO tribuuntur, tetigit Plinius iunior, qui et educationem literariam auunculi, et finem tragicum duabus epiſtolis [h] enarrauit; quibus, vt et locis quibusdam in hiſtoria mundi Pliniana occurrentibus adiutus MASSONIVS *Plinii vitam* expoſuit, vt eos taceamus, qui ſcriptores claſſicos Latinos enumerantes, Plinii quoque res non omiſerunt. Natus autem eſt Plinius, vir ſui temporis eruditiſſimus atque literatiſſimus, Tiberio imperante in Italia. De patria eius valde diſputatum eſt inter viros doctos: qui enim vitam eius enarrauit vetus auctor Nouiocomenſem facit, quo, et duarum inſcriptionum praeſidio freti doctiſſimi Nouiocomenſes ciues BENEDICTVS IOVIVS [i] et PAVLVS CIGALINVS [k] patriae ſuae Plinium vindicarunt, quorum ſententiae calculum adiecit illuſtris EZECHIEL SPANHEMIVS [l]. Aſt Veronae aſſeruit contra Cigalinum Plinium POLYCARPVS PALER- *Plinius ſenior.*

LER-

z) Vid. SPENCER. l. c. p. 3. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. IV. p. 332. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 323.
a) Continuator VOSSII de ſectis philoſ. c. V. §. 2. p. 158.
b) Praef. de haereſ. ad Q. V. D.
c) loc. cit.
d) l. c. p. 325. not. d.
e) De libris propriis T. IV. p. 368.
f) l. c. p. 76.
g) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.
h) L. III. ep. 5. L. VI. ep. 16.
i) In hiſtoria Nouocomenſi p. 213.
k) Duabus lectionibus de patria Plinii adiectis editioni Plinii Wechelianae p. 1061. ſeqq.
l) In orbe Romano p. 62.

LERMVS [m] duces ſecutus Alexandrum Benedictum, Torellum Saraiنam, Onuphrium Panuinium et Antonium Pantheam Veronenſes eruditiſſimos, quorum litem noſtram non facimus, nec tamen HARDVINO [n] credendum putamus, qui ex eo, quod Romam *urbem noſtram* Plinius vocat, non Veronenſem, ſed Romanum facit, recte ideo notatus deſideratiſſimo CROSAEO [o]. In iuuentute equeſtribus militiis induſtrie perfunctum fuiſſe, ait *vitae eius auctor*, nepos autem ex fratre praefectum alae militaſſe, eoque tempore *de iaculatione equeſtri* ſcripſiſſe, etiam Germanico bello interfuiſſe, tradit. Sed et togatis artibus egregie ſe commendauit, quibus cum iungeret inſolitam eruditionem et lectionis copiam, elegantiſſimum ſe praebuit, ſed Neronis tempore ob metum ſaeuitiae caute ſatis doctrina ſua vſus eſt. Refert enim PLINIVS iunior [p], *dubii ſermonis octo ſcripſiſſe ſub Nerone libros vltimis annis, quum omne ſtudiorum genus paulo liberius et erectius periculoſum ſeruitus feciſſet.* Qui tamen libri dubia grammatica continuerunt, et loquendi ambiguitates enarrarunt, ſi veteribus grammaticis credendum, cum in maioribus occupari praeclara ingenia, eo tempore periculoſae res aleae eſſet: adeoque ſcepticae meditationes in iis non quaerendae ſunt [q]. Quod vero ſub Nerone et Domitiano non poterat, indulſit Veſpaſiani clementia, apud quem gratioſum fuiſſe nepos refert, addens, noctibus etiam eum ſecum habuiſſe. Hinc muneribus ſplendidiſſimis auctus procurationes quoque continuas ſumma induſtria adminiſtrauit, diſtentus occupatusque non officiis tantum maximis, ſed et amicitia principum [r]. Etſi vero ſummam laudem meruit ingens et inexhauſta viri lectio, et eruditio copioſiſſima, multo tamen magis admirationi fuit induſtria ſumma et incomparabilis, qua inter fori cauſſarumque ſtrepitus, et armorum fragores, inque muneribus grauiſſimis atque maximis et in aula infinita legit, excerpſit, ſcripſit. Qua de re dignus omnino eſt, qui audiatur PLINIVS iunior, ita ad Macronem ſcribens [s]: „Miraris quod tot volumina, „multaque in his tam ſcrupuloſa homo occupatus abſoluerit? magis miraberis, ſi ſcieris, illum aliquandiu cauſſas actitaſſe, deceſſiſſe anno „LVI, medium tempus diſtentum impeditumque, qua officiis maximis, „qua amicitia principum, egiſſe. Sed erat acre ingenium, incredibile „ſtudium, ſumma vigilantia: Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non „auſpicandi cauſſa, ſed ſtudendi, aeſtate ſtatim a nocte multa, hieme „vero ab hora ſeptima, vel cum tardiſſime, hora octaua, ſaepe ſexta. „Erat ſane ſomni parciſſimi, nonnunquam etiam inter ſtudia inſtantis et „deferentis. Ante lucem ibat ad Veſpaſianum imperatorem, nam ille „quo-

m) Libris III. de vera Plinii patria Verona contra Pauli Cigalini aliorumque ſententiam, Veron. 1608 4.

n) Chronolog. V. T. p. 212.

o) M. VEISS. LA CROZE Vindic. veter. Scriptor. p. 146. conf. ONVPH. PANVIN. Comm. ad faſt. 1351. VOSSIVS de hiſt. Lat. L. I. c. 29. p. 153.

p) L. III. ep. 5.

q) Conf. VOSSIVS l. c. Inſtit. orat. L. V. c. 7. §. 7. p. 353.

r) Vitae Plin. auctor, PLINIVS iun. II. cc.

s) loc. cit.

„quoque noctibus vtebatur, inde ad delegatum ſibi officium: reuerſus „domum, quod reliquum erat tempus, ſtudiis reddebat. Poſt cibum „ſaepe, quem interdiu leuem et facilem veterum more ſumebat, aeſtate, „ſi quid otii, iacebat in ſole, liber legebatur, adnotabat excerpebatque. „Nihil enim legit, quod non excerperet. Dicere enim ſolebat, nullum „eſſe librum tam malum, vt non aliqua parte prodeſſet. Poſt ſolem ple-„rumque frigida lauabatur, deinde guſtabat, dormiebatque minimum. „Mox quaſi alio die ſtudebat in coenae tempus: ſuper hanc liber legeba-„tur, adnotabatur, et quidem curſim, ob parſimoniam temporis. Surge-„bat aeſtate a coena luce, hieme intra primam noctis, et tanquam aliqua „lege cogente. Haec inter medios labores urbisque fremitum. In ſe-„ceſſu ſolum balinei tempus ſtudiis eximebatur. Quum dico balinei, de „interioribus loquor: nam dum diſtringitur tergiturque, audiebat aliquid, „aut dictabat. In itinere, quaſi ſolutus ceteris curis, huic vni vacabat. „Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme manicis „muniebantur, vt ne coeli quidem aſperitas vllum ſtudii tempus eripe-„ret: qua ex cauſſa Romae quoque ſella vehebatur. Repeto, me corre-„ptum ab eo, cum ambularem? Poteras, inquit, has horas non perdere. „Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudiis non impertiretur. „Hac intentione tot iſta volumina peregit electorumque commentarios „centum ſexaginta mihi reliquit, Opiſtographos quidem et minutiſſimis „ſcriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipſe, po-„tuiſſe ſe, quum procuraret in Hiſpania, vendere hos commentarios Lar-„gio Licinio quadringentis millibus nummum, et tunc aliquanto paucio-„res erant.„ Hactenus de auunculo Plinius, qui eam nobis induſtriam ſtudiorumque ardorem enarrat, qualem rariſſime inuenias alibi. Luculentus rei huius fides eluceſceret, ſi extarent adhuc libri eius [t], quos nobis idem enumerat Plinius, et in quibus hiſtoriam pariter atque dicendi artem luminibus illuſtrauit ſuis. Quibus nobis ereptis magno tamen eruditorum commodo ſuperſunt hodie *hiſtoriae mundi libri XXXVII*, quibus hiſtoriam nobis dogmaticam naturalem exhibuit, opus arduum, difficileque, et eruditionis, lectionisque atque patientiae Plinii teſtimonium luculentiſſimum, quod Amaltheae cornu veteris doctrinae recte dixeris [u]. In quinque primis enim libris coſmographiam et geographiam, in ſequentibus ad decimum vsque naturam animalium, a decimo ad decimum nonum plantas, agrorum, pratorum, hortorum culturam, a vigeſimo ad trigeſimum ſecundum medicinam ex animalibus et plantis, a trigeſimo tertio ad finem metalla, lapides, artificesque, pictores, ſtatuarios aliosque

t) Conf. VOSSIVS l. c. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 401. T. II. p. 562. ſeqq.

u) Editionum hiſtoriam enarrat FABRICIVS l. c. p. 405. inter quas poſt DALECHAMPII a GRONOVIO recoctam eminet Io. HARDVINI nitida editio. De illa vid. Io. FABRIC. hiſtor. Bibl. ſuae T. VI. p. 268. de hac CLERIC. Bibl. vniu. T. V. p. 7. T. XV. p. 247. T. XXI. P. I. p. 132. eam nitide recudendam expectamus ab elegantiſſimi viri Io. MATTH. GESNERI diligentia.

ita enumerat, vt ex infinita lectionis copia inexhauſtos fere veteris doctrinae theſauros nobis exhibeat, et innumera pandat, quae obliuione ſepulta manſiſſent, niſi e puluere et ſqualore in lucem produxiſſet Plinii diligentia. Variis tamen iudiciis exceptum opus immenſi ſtupendique laboris; aliis in coelum extollentibus, aliis exiguum ei pretium ſtatuentibus, vt ex ſententiis virorum doctorum, a THOMA POPE-BLOVNTIO [x] de Plinio collectis, videre eſt. Nos ineſſe magno corpori naeuos magnos negandum quidem non eſſe putamus. Inter quos hic potiſſimum notari meretur, quod nec ſatis ad ſcriptorum, quos ſecutus eſt, fidem attenderit, hincque ſexcentas fabulas nobis obtruſerit, nec ſemper feliciter in aſſequendo ſcriptorum Graecorum, quos plerumque ſequitur, ſenſu verſatus ſit. Quemadmodum vero illud amanuenſium inſcitiae atque negligentiae potiſſimum tribuendum eſt, qui excerpta ex auctoribus ad eum deferebant, vt ab eo in ordinem redigerentur; ita omnino venia danda eſt Plinio, eam in praefatione [y] ad Veſpaſianum verecunde exoranti, vbi eleganter et ex vero: *Praeterea iter eſt, non trita auctoribus via, nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos, qui idem tentauerit, nemo apud Graecos, qui vnus omnia ea tractauerit. Magna pars ſtudiorum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis dicuntur immenſae ſubtilitatis obſcuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda quae Graeci ἐγκυκλοπαιδείας vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia vero ita multis prodita, vt in faſtidium ſint adducta. Res ardua vetuſtis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obſoletis nitorem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae ſuae omnia. Itaque etiam non aſſecutis voluiſſe abunde pulchrum atque magnificum eſt.* Et paulo poſt: *Nec dubitamus, multa eſſe, quae et nos praeterierint. Homines enim ſumus, et occupati officiis, ſucciſiuisque temporibus iſta curamus, id eſt, nocturnis.* Hac aequitate frui Plinium virum ſummum aequum eſt, nec ad noſtrorum temporum lumina, quibus naturae hiſtoria poſt mille et ſexcentos annos illuſtrata eſt, Plinianum exigendum crepuſculum [z]. Multa quoque exſcriptoribus imputanda [a], qui adeo immenſi laboris opus lacerarunt corruperuntque, vt de vero eius ſenſu ſaepe vix coniecturis ſtatui queat. Quae tamen omnia non obſtant, quo minus aequiſſima conditione ſubſcribamus iunioris Plinii iudicio, vocantis *opus diffuſum, eruditum, nec minus varium, quam ipſa natura:* licet nimia lectionis copia haud raro vim ſuppreſſerit iudicii. In philoſophiae vero dogmatibus non vni ſuperſtitioſe ſectae adhaeſiſſe Plinium, ſed ex aliarum quoque ſectarum placitis, vt mos inoleuerat eo tempore quo ſcribebat, paſſim quaedam in rem ſuam tranſtuliſſe, ex hiſtoria naturali facili inductione probari poteſt, quae ſine dubio cauſſa fuit, cur eum

x) Cenſ. celebr. auctor. p. 128.

y) Suppoſitam hanc praefationem eſſe Plinio contendit HARDVINVS l. c. ſed nulla veriſimilitudine.

z) Conf. MARVILLE melanges de literat. T. III. p. 438. edit. recent.

a) Id iam SYMMACHO obſeruatum L. I. ep. 24.

eum inter Epicureos non recenſuerint GASSENDVS et FABRICIVS [b]. Nam non tantum Epicureum de mundis innumerabilibus dogma, furorem vocat [c], ſed in rebus etiam magnis ad ſcepticorum arua digreditur [d]; Pythagoreum quoque de harmonia et ſonitu circulorum mundi aſſidua vertigine rotatorum non improbat [e]; et hunc mundum quacunque in parte totum eſſe ſenſum, totum viſum, totum auditum, totum animae, totum animi, totum ſui, id eſt Deum, cum Stoicis dicit [f]. His vero non obſtantibus in multis Epicurum quoque ſequitur, et ignem ſummum elementum eſſe ait [g], et prouidentiam Dei irridet [h], et alia ex hortis Epicuri admittit. Id quod anſam dedit viris doctis [i], Plinium inter Epicureos connumerandi. Nos, ſi quid videmus, eadem prorſus ratione, qua alii viri magni apud Romanos vſi ſunt, Plinium in Graecorum philoſophia verſatum fuiſſe, iudicamus, vt nulli ſectae adhaerens, eas ſibi opiniones paſſim deligeret, quas tractationi ſuae maxime inſeruire, et aptas eſſe argumento ſuo iudicaret. Hinc mox Scepticus eſt, mox Epicureus, mox Stoicus, prout occaſio ferebat. Ex his vero atheiſmi obiectio enata eſt, quam notam complures [k] Plinio inuſſerunt. Cum enim varia ratione de diuinis diſſereret, et mox diuinam prouidentiam irrideret, mox naturam Deum faceret, non potuit non impietatis fieri ſuſpectus. Magis tamen Stoicos, quam Epicureos in doctrina de Deo ſequitur, ita enim vere Stoice [l]: *Mundum, et hoc, quod nomine alio coelum appellare libuit, cuius circumfluxu reguntur cuncta, numen credi par eſt, aeternum, immenſum neque genitum, neque interiturum vnquam. Sacer eſt, aeternus, immenſus, totus in toto, immo vero ipſum totum, finitus et infinito ſimilis, omnium rerum certus et ſimilis incerto, extra, intra, cuncta complexus in ſe: idemque naturae rerum opus et rerum ipſa natura.* Eadem enim ratione, et iisdem fere verbis SENECA [m] quoque decreuit. Aſt ſi ita cum Zenone de Deo ſtatuit Plinius, cur *irridendum* pronuntiat, *agere curam rerum humanarum illud, quicquid eſt ſummum*, cur *tam triſti atque multiplici miniſterio pollui illud* non dubitat? cur Epicurea Stoicis, quadrata adaptat rotundis? Annon haec luculento teſtimonio ſunt, Plinium de certo et cohaerente ſyſtemate non cogitaſſe, et hiſtoricum magis naturalem, quam philoſophum ſe praeſtitiſſe? de Deo vero incertum haeſiſſe, vtrum haec vniuerſi compages pro Deo habenda, vel vis quaedam diuina in illa latens admittenda? Ex quibus quid de crimine illi imputato ſtatuendum ſit, liquet. Quod enim poſt Zwingerum vrget FABRICIVS [n], adſper-

b) locis ſupra citatis.
c) L. II. c. 5.
d) L. II. c. 7.
e) L. II. c. 3
f) L. II. c. 7
g) L. II. c. 5.
h) L. II. c. 7.
i) Vid. ex multis SAM. PARCKERVM de Deo diſp. I. p. 63. IAC. THOMAS. praef. T. II. p. 1. REIMMANN. hiſt. ath. c. 28. p. 201. FABRICIVM Bibl. Lat. T. I. p. 402. STOLLE hiſtor. liter. P. II. pag. 533. hiſtor. philoſ. moral. gent. p. 350.
k) Pleroſque nominauit REIMMANNVS l. c. add. STOLLIVS l. c. Hiſt. de la phil. payenne p. 72. Otium Vindelicum Mel. II. §. 6. p. 149. ſeqq.
l) L. II. c. 1.
m) Praef. Qq. natur.
n) Bibl. Lat. T. II. p. 564.

ſpergere paſſim grauiſſimas ſententias et iudicium de vanitate rerum humanarum, mortaliumque ſtultitia, ſpeciatim de perditis Romanorum per opes moribus, nec minus de mira ſapientia ac prouida arte, fidemque omnem ſuperante vi naturae, parum ad eum abſoluendum habet ponderis, cum talia ex athei quoque calamo proficiſci queant, certe Epicureus quisque ea praecipere poſſit, ipſeque Epicurus praeceperit, licet ab huius mundi cura et influxu Numen totum remouerit. Tanta vero cum ineſſet Plinio cupiditas naturae opera et miracula cognoſcendi, attulit tandem viro doctiſſimo laudabilis curioſitas fatale exitium, quod iunior PLINIVS o) ita narrat: „Erat Miſeni, „claſſemque imperio praeſens regebat: cum nunciaretur ei, apparere „nubem inuſitata et magnitudine et ſpecie, quam e Veſuuio exortam „poſtea cognitum eſt. Magnum propiusque noſcendum id eruditiſ„ſimo viro viſum. Iubet Liburnicam aptari. Retinae claſſiarii imminen„ti periculo exterriti, vt ſe tanto diſcrimini eriperet, orabant. Non ver„tit conſilium, ſed quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. De„ducit quadriremes, aſcendit ipſe, non Retinae modo, ſed multis latu„rus auxilium. Properat illuc, vnde alii fugiunt, rectumque curſum, „recta gubernacula in periculum tenet, adeo ſolutus metu, vt omnes il„lius mali motus, omnes figuras, vt deprehenderat oculis, dictaret, eno„taretque. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet, calidior „et denſior; iam pumices etiam nigrique et ambuſti et fracti igne lapides; „iam vadum ſubitum, ruinaque montis litora obſtantia, cunctatusque „paulo an retro flecteret, mox gubernatori, vt ita faceret, monenti, „fortes inquit, fortuna iuuat: Pomponianum pete. Stabiis is erat; ibi „quanquam nondum periculo appropinquante, conſpicuo tamen, et quum „creſceret, proximo, ſarcinas contulerat in naues, certus fugae, ſi con„trarius ventus reſediſſet. Quo tunc inuectus ſecundiſſimo, trepidantem „conſolatur, hortatur, vtque timorem eius ſua ſecuritate leniret, defer„ri ſe in balineum iubet, lotus accubat, coenat, atque hilaris, aut, quod „aeque magnum, hilari ſimilis. Interim e Veſuuio monte pluribus locis „latiſſimae flammae atque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas „tenebris noctis excitabatur. Ille agreſtium trepidatione igni relictas de„ſertasque villas per ſolitudinem ardere in formidinis remedium dictitabat, „tum quieti ſe dedit, et veriſſimo quidem ſomno. Sed area, ex qua diae„ta adibatur, ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta ſurrexerat, vt, „ſi longior in cubiculo mora eſſet, exitus negaretur. Excitatus procedit „ſeque Pomponiano, ceterisque, qui peruigilarant, reddit. In commu„ne conſultant, an intra tecta ſubſiſtant, an in aperto vagentur. Nam „crebris vaſtisque tremoribus tecta nutabant, et quaſi emota ſedibus ſuis, „nunc

o) L. VI. epiſt. 16. adſcripſimus elegantiſſimam Plinii narrationem fere totam, cum pulchram particulam hiſtoriae celeberrimi phaenomeni contineat, et inſint ei quaedam, quae characterem Plinii ſenioris egregie detegunt.

„nunc huc nunc illuc abire aut referri videbantur; ſub dio rurſus, quan-„quam leuium exeſorumque pumicum caſus metuebantur. Quod tamen „periculorum collatio elegit, et apud illum quidem ratio rationem, apud „alios timor timorem vicit. Ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtrin-„gunt: id munimentum aduerſus decidentia fuit. Iam dies alibi, illic „nox omnibus noctibus nigrior denſiorque, quam tamen faces multae „variaque lumina ſoluebant. Placuit egredi in littus, et e proximo aſpi-„cere, ecquid iam mare admitteret, quod adhuc vaſtum et aduerſum permanebat. Ibi ſuper abiectum linteum recubans ſemel atque iterum „frigidam popoſcit hauſitque; deinde flammae, flammaeque praenuntius „odor ſulfuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innixus ſeruis „duobus aſſurrexit, et ſtatim concidit. Vbi dies redditus, corpus inuen-„tum eſt integrum, illaeſum opertumque, vt fuerat indutus, habitus cor-„poris quieſcenti quam defuncto ſimilior“ [p]. Hunc finem habuit naturae interpres et indagator ſolertiſſimus, diutius victurus, niſi curioſus nimis in naturae arcana penetrare cupiuiſſet.

§. VII. LVCIANVS pleraque, quae ad vitae ſuae hiſtoriam perti-nent, dialogis ſuis paſſim immiſcuit, et imprimis partem eius in ſomnio enarrauit, pauca quoque de eo attigit SVIDAS [q], ex recentioribus vero in exponenda Luciani vita poſt GILBERTVM COGNATVM [r] deſudarunt IACOBVS ZWINGERVS [s], et IOANNES BOVRDELOTIVS [t], quam annotationibus auxit FABRICIVS [u]. Fuit natione Syrus Samoſata, vrbe ad Euphratem ſita, oriundus, et ſi SVIDAS [v] admittendus eſt, qui ſub Traiano eum fuiſſe ait, ſub hoc tantum imperatore natus eſt, cum ad Antoninorum et Commodi tempora proprie pertineat, vt ex ſcriptis eius ſatis luculenter conſtat. Meminit enim Seueriani [x], Titiani, Vologeſi, Frontonis, virorum ſub Antoninis viuentium; ſcripſit ad Celſum pſeudomanten; narrat Peregrini finem tragicum, quem contigiſſe imperante M. Aurelio Antonino A. C. CLXVIII, ſupra euicimus. Vocat etiam, vt ſupra quoque monitum, M. Aurelium imperatorem diuum. Auidium Caſſium quoque tangit [y], et quae alia ſunt, ad Aurelii et Commodi tempora pertinentia. Quod ſi ſub Commodo adhuc vixit Lucianus, qui A. C. CXCI, interfectus eſt, vix potuit Lucianus, licet grandaeuum obiiſſe ſupponamus, naſcendo Traiani tempora attigiſſe. Ex quibus recte concluditur, errare eos, qui a Suida ſeducti ſub Traiano et Hadriano eum floruiſſe dicunt [z], longiusque a vero diſcedere *Lucianus.*

p) Refert vitae eius auctor: „Exiſtimare „quosdam a ſeruo ſuo occiſum, quem deficiens „aeſtu, vt necem ſibi maturaret, orauerit.“

q) In Lucianus T. II. p. 457. ſeqq.

r) Additum elogium Luciani editioni ab eo curatae.

s) Etiam haec vita Luciani, ſcholaſtica methodo adornata, adiecta eſt editioni operum Luciani Baſileenſi.

t) Praefixit is vitam Luciani operibus eius a ſe Pariſiis editis.

u) Bibl. Graec. Vol. III. p 485. ſeqq.

v) loc. cit.

x) Quomodo hiſt. ſcrib. T. II. p. 343.

y) Ibid.

z) COGNATVS et ZWINGERVS ll. cc.

Digitized by Google

dere LVDOVICVM VIVEM [a], coniicientem, gratiam qua Plutarchus Chaeronenſis apud Traianum floruit, ita inuidia aduſſiſſe Lucianum, vt amare philoſophos traduceret. Si itaque non totus deſerendus eſt Suidas, ſcriptor in notationibus temporum maxime inaccuratus, ſtatuendum, extremis Traiani temporibus natum poſtea floruiſſe, et ad Commodum vsque perduraſſe [b]. Id quod Suidae verba facile admittunt, qui Lucianum fuiſſe ait ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Τραϊανοῦ καὶ ἐπέκεινα. Patris nomen ob obſcuritatem ſine dubio et paupertatem ignoratur [c]. Educationem ipſe deſcripſit, ex quo patet, parum facultatum filio patrem reliquiſſe. Cum deſiiſſet in ludum ire, paulo plenius eo adoleſcente, de vitae genere eligendo pater cum amicis pro filio conſultauit. Recuſabant plerique literarum ſtudia, eo quod et labore multo, et tempore longo et ſumtu non exiguo, et fortuna quadam opus haberent, quae apud ipſos non inuenirentur: ars autem quaedam mechanica vitae ſuſtentandae ſufficeret: cumque haberet auunculum, qui tum ſtatuarius habebatur optimus, illi in diſciplinam traditus eſt, eo quod natura ad fingendum aptus videretur. Felici haec ſuſcepta credebantur genio, quod et arti idoneus videbatur, et ipſi apud aequales laudi et oſtentationi ceſſurum exiſtimabatur, verum aliter res cecidit. Cum enim artis periculum facturo lapideam tabulam auunculus exhibuiſſet, durius eo impingente, tabula rumpebatur, cui rei indignatus ille ſcuticam quandam prope iacentem corripiens, duriſſimis plagis eum excepit et quaſi initiauit, largiſſimosque lacrimarum imbres illi prouocauit. Cum eiulatu itaque aufugiens domum properauit, vibices oſtendit, apud matrem fratris eius crudelitatem accuſauit, moeroreque oppletus graui tandem, cum nox ſuperueniſſet, ſomno obdormiuit. Ea in nocte diuina ſe ſomnia habuiſſe narrat: Duas illi per ſomnium apparuiſſe mulieres, ſcribit, qui manibus eum corripientes in diuerſum traherent, et quaelibet violenter eum ſibi vindicaret. Alteram fuiſſe operariam marmoreo puluere oppletam, alteram honeſtam faciem prae ſe ferentem, veſtesque mundas indutam. Illam, ait, cum ſtatuaria eſſet, optione ipſi facta, artem hanc a maioribus exercitam valde commendaſſe, artificesque in ea arte inclytos illi collaudaſſe, et enumeraſſe honores atque nominis celebritatem, ad quam illi fuerint eniſi. Hanc, Humanitatis ſtudium ſe prae ſe ferre, dixiſſe, et contemta arte populari, ex qua nec diuitiae, nec honores, nec amicitiae magnae prouenturae ſint, expoſuiſſe virtutes et praeſtantiam, qua ornatus animo, et diuina et humana omnia breui ſpatio edocendus ſit, et laudibus euehendus ſummis, et diuitiis ornandus atque honoribus augendus praecipuis. Attuliſſe etiam exempla virorum magnorum, eruditionis claritate immortale nomen conſecutorum, et imprimis dicendi gloriam ei maxime commendauiſſe. Quibus auditis

a) De verit. relig. Chriſt. L. II. p. 11. 220.

b) Conf. VOSSIVS de rhetor. c. 12. p. 88. de hiſtor. Graec. L. II. c. 15. p. 232. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. III. c. 10. p. 266.

c) Iuniorem adhuc Lucianum facit HENR. DODWELLVS de Iſidoro Characeno §. 5. Geograph. minor. T. II. quod ex dictis facile diiudicari poteſt.

auditis relicta ſtatuaria tranſiiſſe ſe ad humanitatem, eo quod ſcutica ſemper in memoria haereret. Haec vere quidem obtigiſſe ſibi nobis perſuadere vult Lucianus, aſt accuratius attendenti veriſimile prorſus eſt, oratorum more haec finxiſſe Lucianum, et eleganti imagine vſum eam decertationem oſtendiſſe, quam poſt derelictam ſtatuarii officinam anceps de eligendo vitae genere excitabat mens, de futuris ſollicita. Quidquid vero illud fuerit, hoc certum, bonis, quod aiunt, auibus Lucianum ex puluere lapidicinae ad Muſarum ianuas transfugiſſe. Quamuis autem paupertate valde premeretur, ea tamen magiſtra vſus ex patria Antiochiam ſeceſſit, ſtudiis, quibus imbutus fuerat in patria, leuioribus grauiora et meliora additurus [d]: naturalique eloquentiae dono fortunam in dicendis cauſſis experturus [e]. Neque tamen propitiam in eo conſilio exequendo Mineruam expertus eſt. Cum enim intelligeret, *quam improbae res*, vt ipſe ſcribit [f], *cauſſidicos neceſſario comitarentur, nimirum fraus, mendacium, temeritas, vociſeratio, conflictatio aliaque infinita*, adeo ab hoc vitae genere abhorruit, vt in eo verſari amplius recuſaret, et ad philoſophiam ſe conferret, ei potiſſimum eloquentiam ſuam addicturus. Hunc finem vt obtineret, et nominis quoque aliquam ſibi celebritatem conciliaret, per varias terras atque regiones peregrinatus eloquentiae ſibi laudem peperit, iuuenisque per Hiſpaniam Galliamque in ſolennibus conuentibus inter oratores magna mercede conductos cum applauſu audientium numeratus eſt [g]. Ex Gallia in Graeciam profectus Macedoniam petiit, in Ionia quoque et Achaia uerſatus maſculum dicendi genus et virile quoddam robur excoluit, cuius aliquot hodie ſpecimina ſuperſunt [h]: Neque vero diutius ei placere potuit ſophiſtarum conditio, eo quod rhetores falſis et inanibus artibus mercedem et diuitias quaerere, non vero ſeruire virtuti, videbat [i]. Procul itaque ire iuſſa dicendi exercitatione totus philoſophiae ſe tradidit, non, quae vanis ſpeculationibus ambitionem paſceret, ſed quae mores emendaret, felicitatique humani generis inſeruiret. Probe enim perſpiciebat, parum vtilitatis afferre diſciplinas, niſi quis vitam ex iis haberet doctrinae conſentaneam, et in melius ſe emendantem. Neque ex ſolis libris hauriendam philoſophiam eſſe ſtatuit, ſed adeundam virorum proborum conuerſationem, et vtendum, tanquam gymnaſio quodam, eorum conſuetudine, eruditionem autem a recto ſenſu bonisque inſtitutis abducere iſtos, qui ad ſolos libros eorumque argumenta et ſenſus reſpicerent. Neque eſſe operae pretium, ſi quis diſciplinas per-

d) Coniecturam ex LVCIANI Hercule facit COGNATVS in elogio Luciani, adoleſcentem eum in Gallia et aliis in locis, Rhetoricam publice profeſſum eſſe. Nihil vero horum in iſto dialogo dicitur, ſed id tantum, fuiſſe adoleſcentem in Gallia, vbi Druidum vnus eloquentiam ſub Herculis imagine ei commendauerit.

e) In reuiuiſc. T. III. p. m. 156.

f) Ibid.

g) Apolog. pro mercede conductis T. I. p. m. 385.

h) Herodot. T. III. p. m. 219. quomodo confer. hiſtor. T. II. p. m. 379.

i) Reuiuiſc. T. III. p. 156.

perdiſcat, ni ſimul et vitae rationes ad id quod eſt optimum, accommodet atque componat, ſaepe enim videri alios verbis excellentes, qui factis ipſis riſui aliorum ſe exponerent. Quas cogitationes valde confirmabat exemplis eorum philoſophorum, qui indigne philoſophiae nomine viuentes, in libidinem ferebantur, et conuiciis certabant, et ſupra modum ſe cibis potuque ingurgitabant, et a vociferationibus ad conſerendas vsque manus pergebant, et turpia quaeuis atque indecora perpetrabant [k]. Quae et alia, quae magno numero et pondere paſſim tradit, ſatis produnt, rectas ſanasque de philoſophia notiones inſediſſe Luciani animo, nec illotis, quod aiunt, manibus ad eius ſtudium eum acceſſiſſe. Id quod fauentioribus etiam Muſis facere potuit, cum eum ſe praeſtare contenderet, qui arrogantiae, impoſturae, mendacii, et faſtus oſor eſſet, veritatem autem, honeſtatem ſinceritatemque, et quaecunque amore digna ſunt, vehementer diligeret [l]. Talis cum eſſet, ſectariae ſe philoſophiae tradere totum non potuit, et quaecunque vero maxime conformia iudicabat, ex omnibus ſectis excoluit, cuius exempla quamplurima in dialogis eius, qui ad philoſophiam eiusque hiſtoriam pertinent, occurrunt: in quibus ſale quidem amaro et ſatyrico perfundit ſaepiſſime falſos philoſophos, et Pſeudo-philoſophiam ludibrio exponit atque riſu feſtiuiſſimo excipit; haud raro tamen doctrinas quoque morales proponit vtiliſſimas, et eloquentiae melle condit dulciſſimo, ſicque rhetorem agit philoſophum, qualem ſupra in Dione, Maximo Tyrio, Themiſtio aliisque huius aetatis viris ſummis, qui dicendi artes cum philoſophiae praeceptis coniunxerunt, deprehendimus. Fateturque ipſe, *ſe, poſteaquam ad philoſophiam transgreſſus eſſet, prout neceſſarium erat, omnes omnino vitae optimae legislatores admiratum fuiſſe, tanquam qui manus ad eos feſtinantibus porrigerent, ad optimaque et vtiliſſima adhortarentur, modo quis ad has regulas vitam componere vellet* [m]. Qua in re pleriſque aliis, qui ſectariam philoſophiam faſtidientes in ſyncretiſmum delapſi ſunt, philoſophatus eſt melius atque magis ſobrie, et veram quandam philoſophiam eclecticam excoluit. Hac via ſemel inita non poterat non vir ſupra modum argutus et ad ridendum quaſi factus ea ludibrio exponere, quae in ſectaria philoſophia Graecorum ipſi merito diſplicebant, et de quorum vanitate ipſe eo fortius iudicabat, quo magis mutuis inter ſe telis confoſſos ſectarios philoſophos cadere videbat. Quae occaſio fuit PHOTIO [n] et recentioribus nonnullis [o] Lucianum inter ſcepticos numerandi; aſt perperam, cum Socraticus potius dicendus ſit, cuius luculentum ipſe exem-

k) Eleganter prorſus et viuis imaginibus eloquentiam philoſophiae ſobriae iungit, et characteres verae falſaeque eruditionis et philoſophiae depingit in conuiuio T. IV. p. 366. Qui dialogus non tantum ad cognoſcendos illius temporis mores, ſed et ad mentis emendationem veramque philoſophiae hauriendam notionem ab omnibus legi meretur.

l) Reuiuiſcent. l. c.

m) Ibid. p. 366.

n) Cod. CXXVIII. p. 165. conf. epigramma vetus infra dandum.

o) Continuator VOSSII de ſectis c. V. §. 2. p. 158. c. XIII. §. 3 p. 214. c. XIV. §. 6. p. 216. HVETIVS de imbecill. intell. hum. L. I. c. 14. §. 51. p. 160. ſeqq.

Digitized by Google

exemplum exhibuit [p]. Nulli tamen magis ſectae fauit, quam Epicuri, cuius partes valde commendauit. Illius enim gregis homines laudat, velut impoſturae proditores acutiſſimos [q], Epicurum vocat virum, qui rerum naturam perſpectam haberet, quique vnus, quid in his eſſet verum, videret [r]: in eo laudandum ducit, quod quae Pythagorici, Stoici, Platonici, de ſpiritibus eorumque in rebus naturalibus operationibus tradunt, ille haec omnia ridicula ac ludicra duceret [s]. Epicurei porro inter tam multos inſanientes vni illi ſani videntur [t]; Epicuri ratas ſententias librum ait eſſe longe pulcherrimum, qui ingens afferat commoditatum pondus iis, qui in eo legendo verſentur, quique inſignem ex eo quietem, tranquillitatem, libertatem accipiant, eo quod a pauoribus, a ſpectris ac prodigiis eos liberaret, tum ſpes inanes atque immodicas cupiditates adimeret, mentem ſanam ac veritatem insereret, et luſtraret animum non taeda quidem aut ſquilla, ſed recta ratione atque veritate [u]. Sed et ipſum ſe inter Epicureos numerat, qui arma contra Alexandri praeſtigias ceperunt, et contra quos ille implacabile ſuſcepit odium [x]. Celſum vero Epicureum, propter ſapientiam ſingularem et amorem veri ac morum manſuetudinem omnium maxime vnum ſuſpicere fatetur [y], et feſtiuiſſimam de Alexandri impoſturis narrationem ſe compoſuiſſe dicit [z], vt Epicurum vlciſceretur, virum vere ſacrum, ingenioque diuino, quique ſolus, quae vere ſunt honeſta, et nouerit et tradiderit, quique ſolus extiterit, qui liberos reddere ſolitus ſit eos, qui ſecum haberent conſuetudinem. Ex quibus omnibus larga manu datis manifeſtum eſſe putamus, valde ad ſectam Epicuream, praecipue quoad naturalem eius partem, inclinaſſe Lucianum, licet aliarum quoque ſectarum capita non plane contemneret, nec erraſſe hoc ſenſu viros doctos, qui poſt veterem ſcholiaſten eum inter Epicureae ſectae addictos retulerunt [a]. Quamuis autem haec omnia ita ſe habeant, vt magnam inter philoſophos laudem nactus ſuo iure videatur Lucianus, nec potuerit non animus acute videns, ingeniumque feſtiuum errores, lapſus et vitia philoſophorum, quibus eam aetatem ſcatuiſſe, nec ſeuera Epicteti frons ferre potuit, ſalſe ridere, et natiuo quodam lepore traducere, ſicque iucundam aliquam malo grandi et intolerabili, medicinam afferre; improbandum tamen omnino in eo eſt, quod exemplis quibusdam philoſophorum, circumforanea impoſtura incautos decipientium inductus, quicquid fere placitis ſuis, magnam partem ex Epicuri ſchola hauſtis non conſentiebat, in eandem claſſem retulerit, et tantum non omnem philoſophorum gentem, ſolo Epicuro excepto, inter impoſtores numerauerit, cuius exempla quamplurima occurrunt, maxime vero in *vitarum auctione*, in quo dialogo veneranda atque cana

p) In Hermotimo T. II. p. m. 170.
q) In Alex. T. I. p. m. 549.
r) pag. 550.
s) pag. 551.
t) p. 569.
u) pag. 570.
x) p. 576. 581.
y) pag. 583.
z) p. 584.
a) GASSEND. vit. Epic. L. II. c. 6. p. 76. VOSSIVS de ſectis c. VI. §. 24. GVIL. CAVE Hiſt. liter. ſcript. eccleſ. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 486.

Graeciae capita tantum non omnia acerbiſſime traduxit. Quod cum magnam ei inuidiam conflaſſet, in *piſcatore* quidem apologiam quandam pro ſe dixit, et ſe eos tantum ridendos propinaſſe faſſus eſt, *qui egregias eorum doctrinas mercede docent, et diuites admirantur, et argento inhiant, vitiisque riſum aliis mouent, circa ianuas diuitum ſe conculcantes, coenasque diuerſas appetentes, et in illis ipſis moleſte laudantes ac vltra honeſtatem ſe ingurgitantes, cuncta reprehendentes, et inter calices illepida et abſona philoſophantes.* Veros autem philoſophos, et in his maxime Demonactem eximie laudauit. Neque tamen ita omnem reprehenſionem euitaſſe cenſendus eſt. Quid enim ad ſui temporis philoſophos attinebat [b], Pythagorae aureum femur, ex fabula enatum, tanquam propudioſam impoſturam traduci? Ariſtippo temulentiam exprobrari? Diogenis Cynici mores canibus, quam philoſopho digniores, depingi? Democritum et Heraclitum ex fabulis vulgi derideri? Socratem παιδεραςίας criminis ſuſpectum fieri? ideasque male intellectas nec ad eum pertinentes illi ridicule affingi? Chryſippum velut nugatorem contemtui exponi? Ariſtotelem velut inepte argutum ſubſannari? Pyrrhoni, tanquam rerum omnium ignoranti illudi? Et, quod mireris, ipſam Epicuri voluptatem reprehendi? Non ſcripſiſſe haec omnia Lucianum ex vera animi ſententia, et perſpexiſſe fabulas vulgi de philoſophis multa pulcherrime mentientis, facile pro Luciano dicenti credemus [c]; aſt indigna ea ratio, de viris bonis et aeternitati nominis traditis ea corradere, quae, vera, falſane ſint, dicuntur tamen et ridentur. Verum cum naturali ad ſatyram propenſione ferretur Lucianus, eaque eſſet ingenii viuaciſſimi amoenitas, quae τὸ γελαςὸν in actionibus hominum, et in doctrinis quoque feſtiua oratione et iucundiſſima quadam ſatyra traducere poſſet [d], non potuit non in hac ipſa ridendi arte excedere, et quaecunque aliis admiranda et pulchra videbantur, habere ridicula. Qua de re vetus epigramma [e] non inepte:

Scripſi haec Lucianus, priſci ſtultique peritus,
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certi mens concipit vnquam,
Aſt, quod miraris, ridiculum eſt aliis.

Quam nimiam ridendi quaeuis licentiam etiam contra diuinum ſalutis humanae reſtauratorem exercuit, et Dei filium pro impoſtore quodam habuit, Chriſtianam quoque religionem indigniſſimis ſarcaſmis excepit, qua de re cum lapſus Luciani ſupra in Peregrini hiſtoria manifeſtauerimus, dicta hic nolumus repetere. Hac vero ſacra atque profana quaeuis ridendi

b) Ibid. T. III. p. 105. 108. 111. 113. 114. 115. 117. 118. 120. 126. 128.

c) Prolixe id ipſe in piſcatore proſecutus eſt.

d) Ita characterem Luciani delineat PHOTIVS l. c. quocum conferendus VAVASSOR de dict. ludicra Sect. I. c. 8. opp. p. 85.

e) Apud PHOTIVM l. c. damus verſionem SCHOTTI conf. LACT. de vera rel. c. 9. VIVES de V. R. C. L. II. p. m. 208. ſeqq.

Digitized by Google

di licentia meruit Lucianus, vt inter apertos numinis hoſtes numeraretur, quod praeeunte SVIDA [f] a multis recentioribus factum eſt [g]. Neque tamen defuere viri docti [h], qui in eam ingreſſi ſunt ſententiam, graue hoc ἔγκλημα tantum excogitaſſe ſuperſtitionem, pſeudo-philoſophiam, impoſturam, quibus grauem ille dicam ſcripſerat, et qua crabrones Lucianus in ſe irritauerat, quod opprobrium repetitum a Chriſtianis, ſanctiſſimum Saluatorem inter impoſtores ab eo referri indignantibus. Nos hic nihil affectui dandum, fauoreque vel odio duce definiendum, ſed cuncta accurate expendenda, et ſic demum de Luciani impietate pronuntiandum putamus. Et quod ad ſcommata quidem attinet, quae effudit in Chriſtianos, ea nec a malitiae nec ab ignorantiae culpa liberari poſſe ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus: certumque eſſe putamus, habuiſſe Lucianum Chriſtum pro eiusmodi ſophiſta, ſiue philoſopho, qualis Apollonius Tyaneus, Alexander, huiusque furfuris alii fuerant, et qualem forte Pythagoram ipſum fuiſſe credebat: adeoque ab hac quidem impietatis labe liber pronuntiari non poteſt. Id vero illi cum reliquis ſanctiſſimae religionis hoſtibus commune fuit, qui tamen ideo inter apertos Numinis hoſtes numerati haud ſunt, ſed transſcripti in catalogum aduerſariorum Chriſtiani nominis. Neque vero ſolam Chriſtianam religionem deridendam propinauit, ſed et alias omnes, nec meliore loco Iudaeorum ipſorumque gentilium ſacra habuit [i]. Quod eo minus mirandum, quo magis ex dialogo *de ſacrificiis* [k] conſtat, eum ideo ſacra omnia exploſiſſe, quod more Epicureo crederet, abſurda et amentia eſſe ea omnia, eo quod ſupponerent, numen ipſum rem vsque adeo humilem atque abiectam eſſe, vt humanis egeat obſequiis, vtque adulatione capiatur, ac gaudeat rurſum, vt ſtomachetur, atque iracunde ferat, ſi negligatur. Ex his enim manifeſtum eſt, Lucianum Deos rerum humanarum prorſus incurios cum Epicuro concepiſſe, adeoque theologiam Lucianeam ex Epicurea diiudicandam eſſe. Negari tamen nec hoc poteſt, ſaepe aliorum nomine loqui Lucianum et audacioribus verbis de rebus ſacris pronuntiare, effeciſſe etiam fraudes ſacrificulorum et philoſophaſtrorum, quas detegendi ſaepe occaſionem habuit, vt, quicunque inter homines vigerent, cultus diuini modos inter ingenii humani, populum decipientis, tricas reponeret, ſicque in ea quoque re Epicureorum veſtigia premeret, nec fidem haberet narrationi vlli, quam non ſenſibus perceperit [l]. Ea vero quae in Philopatride contra Chriſtianos dicuntur, cum Luciani non ſint, licet nomen eius in fronte gerant, nec eam abiudicet Luciano doctiſſimus FABRICIVS [m]; quoniam aperta ſatis tempo-

 ris

f) loc. cit.

g) Vide quae de Luciano collegit iudicia TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. auct. p. 173.

h) ERASMVS L. XXX. ep. 5. ALCIAT. par. Iur. Lib. IV. c. 5. VOSSIVS de ſectis c. VII. §. 24. IO. PHIL. TREVNER. diſſert. de theologia Athei ſeu Luciani.

i) Recte id obſeruatum VIVI l. c.

k) T. III. p. 81.

l) Conf. REIMMANNVS hiſt. atheiſm. c. XXXII. §. 3. p. 224.

m) l. c. p. 309.

ris recentioris Luciani aetate in eo deprehenduntur veſtigia, quae erudite oſtendit V. C. Io. Matthias Gesnervs [n], obiici quoque ei ad euincendam eius impietatem non poſſunt. Sed vt ad Luciani redeamus hiſtoriam, is, ſub M. Aurelio Antonino Aegypti procurationi praepoſitus, et ſtipendio inſigni auctus eſt [o]. Quidam a Chriſtianis defeciſſe, et ad ſacra gentilia transfugiſſe ſomniant [p], nullo argumento ſano nixi: nec certior fabula eſt, laceratum a canibus fuiſſe, ob eructatas in nomen Chriſti iniurias [q], quam ſine dubio atrox Chriſtianorum ſacra ſua vindicantium odium, quod plerumque horrenda mortis genera de iis, qui religionem impugnaſſent, commentum eſt, produxit. Podagrae vero, cuius laudes cecinit [r], cruciatibus vexatum fuiſſe, ipſe alicubi prodidit [s]: mortuum ex illo morbo fuiſſe, quod vitae eius auctores Cognatvs, Zwingervs et Bovrdelotivs [t] aſſerunt, incertum, nec certius octogeſimo, vel nonageſimo aetatis anno obiiſſe. Extremam tamen ſenectutem attigiſſe eum oportet, ſi Traiani tempora naſcendo attigit. Non confundendus autem eſt Lucianus, cum alio Luciano Samoſateno Chriſtiano, Arianorum partibus addicto, a quo Lucianiſtae quidam dicti ſunt [u]. Errant etiam, qui Lucianum cum Philoſtrato confundunt, illique vitam Apollonii craſſo ſatis errore tribuunt [x]. Habuiſſe eum filium cognominem ſophiſtam, ad quem ſcripſit Iulianus ὁ παραβάτης, coniicit Bovrdelotivs [y], recte vero monuit Cl. Fabricivs [z], tempora id non pati, cum a morte Marci Aurelii, ad annum primum Iuliani imperantis effluxerint anni CLXXX, ſic vt nepos magis vel pronepos fuerit, ſi modo vlla ratione ex ſolo nomine cognationem quandam interceſſiſſe inter vtrumque coniicere liceat.

Diogenes Laërtius.

§. VIII. Tandem nec DIOGENES LAERTIVS nobis heic loci indictus dimittendus eſt, qui quamuis philoſophum ſe non praeſtiterit, immortali tamen hiſtoriae philoſophiae Graecanicae opere, cui maximam partem debemus, quicquid de philoſophiae inter Graecos fatis nouimus, meruit, vt inter philoſophos numeraretur, cum ſine philoſophiae cognitione opus arduum et graue ſuſcipere non potuerit. Saltem ſilere eum nefas putamus, a quo toties de philoſophorum vita atque fatis loquendi copia nobis facta eſt. Fuit autem Diogenes Laërtius, ſi pleroſque viros doctos audimus, Laërte Ciliciae vrbe oriundus, vnde nomen hau-

n) Duabus de hoc dialogo diſſertationibus: ei etiam caſtigatiſſimam Philopatridis editionem debemus.

o) De mercede conductis T. I. p. 382.

p) Scholiaſtes vetus, quem ſequitur Vollateranus, conf. Tillemont. hiſt. imp. T. II. p. 709.

q) Svidas l. c. quem ſecutus eſt Hofmannvs in Lexico.

r) In Tragopodagra T. III. p. 672. in Ocyp. p. 712. ſeqq.

s) In Hercule Gallico T. I. p. 811.

t) Prius Cognatus, poſterius Bourdelotius ſtatuunt.

u) Valesivs ad Theod. p. 6. Fabricivs loc. cit.

x) Recte ideo Guil. Philandrum notauit Cognatvs l. c. et ad Alex. T. I. p. 585. conf. Fabric. l. c. p. 5. Vossivs de hiſt. Graec. L. II. c. 15.

y) loc. cit.

z) Ibid. p. 488.

hauſiſſe plerique ſtatuunt [a]. Paulo aliter acutiſſimus HEVMANNVS [b], qui non ipſum quidem Diogenem, maiores tamen eius Laërte oriundos putat, indeque Laërtii nomen ei haeſiſſe ſtatuit, cuius rationem in eo potiſſimum quaerit, quod articulo addito dicatur Διογένης ὁ Λαέρτιος, cuius generis cognomina a maiorum patria deſumta et ad poſteros propagatà vbiuis fere in eruditi orbis occurrunt hiſtoria [c]. Additur his merito: patere ex veteribus inſcriptionibus, quod Laërtii nomen inter familiarum cognomina fuerit, vnde nulli dubitamus, eleganti huic viri praeſtantiſſimi coniecturae ſubſcribere, hacque potiſſimum ratione ducti ad Diogenem toties prouocantes ſolius Laërtii nomine vſi ſumus. Alii quidem, et in his eruditiſſimus VALESIVS [d], a patre Laërtio nomen accepiſſe putant. Aſt haec Graeci ſermonis indoli repugnant, ſecundum quem non ὁ Λαέρτιος, ſed τοῦ Λαερτίου dicendus eſſet. Nec veteribus inuſitatum [e], vt ὁ Λαέρτης dicatur, quod a patre deſumtum eſſe non poteſt. Potamum vero Atticae vicum Laërtii patriam fuiſſe, viſum eſt IAC. SPONIO [f], mirante MENAGIO [g], vnde haec hauſerit? Sed caret hoc omni prorſus fundamento, nec diſplicet coniectura FABRICII [h], qui non recte aſſecutum fuiſſe Sponium locum quendam PHOTII [i], vbi Laërtius allegatur, coniicit, et nomen appellatiuum περὶ Ποταμοῦ pro patria Diogenis eum habuiſſe putat. Nec certiora ſunt, quae de eius aetate viri docti diſputant. Vixiſſe eum ſub M. Aurelio Antonino, LIPSIO [k], VOSSIO [l], MENAGIO [m] viſum, ea potiſſimum ratione ductis, quod non omiſiſſe videatur Epicteti vitam, quem ſub Marco adhuc vixiſſe coniiciunt, niſi adhuc viuum Laërtii aetate magnum illud Stoicae familiae ornamentum extitiſſet. Aſt recte his opponimus, Stoicorum hiſtoriam, cum Graecis, poſitis ſibi his limitibus, finiuiſſe Diogenem, et omiſiſſe ideo quoque alios, quos ſine contradictione ante eum vixiſſe conſtat, e. g. praeter Cratippum Peripateticum, Senecam aliosque. Paulo aliter THOMAS REINESIVS [n], qui ſub Marco eiusque filio Commodo eum floruiſſe contendit. Aſt is ſolo libro GALENI [o] *de theriaca ad Piſonem* ſpurio nititur, adeoque audiendus haud eſt. Sub Seueri tempora ponit doctiſſimus IONSIVS [p], qui diligens in definienda Laërtii aetate fuit, quem ſequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [q]. Monent hi viri docti: vixiſſe eum ante tempora Iuſtiniani, quibus vixere Stephanus et Heſychius Mileſius, qui eum exſcripſere:

a) MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 1. IONS. de S. H. P. L. III. c. 12. p. 271. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 600.
b) Act. philoſoph. Vol. I. p. 323. ſeqq. ſuboluit id iam IONSIO l. c.
c) Vid. GRVTERVS p. 299. FABRETTVS p. 251.
d) Ad excerpt. Peireſc. p. 41.
e) STEPH. BYZ. in Laërt.
f) In itinerar. T. II. eum ſecutus eſt HARDVINVS ad Plinium T. I. p. 424.
g) loc. cit.
h) l. c. p. 602. not. g.
i) Cod. CLXI.
k) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſert. 5: p. m. 22.
l) De ſectis c. XXI. §. 2.
m) loc. cit.
n) Var. lection. L. II. c. 12. p. 294.
o) Conf. Act. philoſ. Vol. I. p. 328.
p) loc. cit.
q) loc. cit.

Digitized by Google

ſcere; porro cum PHOTIVS teſtetur, Sopatrum excerptorum ſuorum librum ſextum ex Diogenis Laërtii libris compilaſſe, hic vero Conſtantini M. temporibus floruerit, vt nos quoque *ſectione V.* monuimus, ſequi inde, Conſtantini M. aetate quoque ſuperiorem eſſe Laërtium. Memorare etiam eundem Plutarchum, qui ſub Traiano vixit, Fauorinum, eius apud hunc imperatorem aemulum, Sabinum ſophiſtam, ſub Hadriano clarum, Sextum Empiricum eiusque diſcipulum Saturninum; adeoque ex dictis colligendum eſſe, vixiſſe Laërtium paulo poſt Galenum, aut eo iam ſene, et ita temporibus Seueri imperatoris et deinceps floruiſſe. Diligenter et acute haec dici non negamus, aſt magis indicant, quo tempore non vixerit, quam veram eius aetatem definiunt. Accuratius de Laërtii aetate diſputaturus Cel. Heumannus [r] ad eclecticae philoſophiae origines reſpicit, quas haud ita pridem obtigiſſe Laërtius narrat. Eas vero Sec. III. initia non anteuertere, laborioſa doctaque induſtria contendit, et contra obiectiones Cl. HASAEI roborat, de qua controuerſia cum nos ſupra ex inſtituto egerimus, et noua luce ſententiam Heumannianam perfuderimus, nihil hic repetimus, ſed dictis inſiſtentes ex iis veriſimile putamus, Diogenem Laërtium ante ſeculum tertium poſt C. N. medium non ſcripſiſſe, adeoque Galieni forte temporibus floruiſſe, Plotino, Longino aliisque σύγχρονον. Certiora tamen, praeter coniecturas, dare non audemus. Illud certum nobis videtur, non audiendum eſſe H. DODWELLVM [s], qui ad Conſtantini M. aetatem eum reiicit. De vitae vero eius circumſtantiis nec ipſe ſcripſit quicquam, nec aliquis ex veteribus, et delituiſſet forte aeterna nocte Laërtii nomen, niſi nobis libros eius decem *de vita, dogmatibus, et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* ſeruaſſet prouidentia, quos, *vnicum fere columen philoſophicae hiſtoriae, ſine quo rudera tantum ſupereſſent atque caementa difficulter in plerisque coniungenda* recte pronuntiat IONSIVS [t]. Hiſtoriam eius libri literariam ita diligenter enarrauit FABRICIVS [u], vt non habeamus, quod addamus, niſi quod hoc vnum monendum e re lectoris eſſe putamus, caſtigatiſſimam M. MEIBOMII editionem prelo Wetſteniano elegantiſſime curatam [x], omnes quidem reliquas accuratione longe ſuperare, vanam tamen fuiſſe bibliopolae gloriam, ne tantillam quidem occaſionem ſupereſſe, de erratis typographicis conquerendi [y]. Dicauit hanc philoſophicam hiſtoriam, quo nomine STE-

r) loc. cit.

s) De aetate Pythagorae §. 22.

t) loc. citat.

u) l. c. vbi de editionibus Ambroſiii, Aldobrandini, Stephani quoque diſſerit. Aeternum de Laërtio meritus eſt MENAGIVS, vir πολυμαθέστατος, ſed vndicunque a viris doctis adiutus.

x) Amſtelodam. 1693. 4. quam vbique adhibuimus.

y) Commodo lectoris inſeruituri breuem hic errorum typographicorum, quos obſeruauimus, catalogum damus ad hanc editionem, vt pateat, nihil eſſe in humanis ab omni parte perfectum. Pag. 70. l. 46. Com. Menag. omiſſus poſt. cap. n. 56. p. 116. l. 53. pro Chryſonis l. *Bryſonis*. p. 109. col. 2. l. 17. pro Pataeo l. *Patuo*, vid. FABRIC. Bibl. Lat. med. T. IV. p. 380. p. 126. in marg. pro ſ. 12. l. ſ. 112. p. 137. In marg. l. 46. pro 5. l. 6. p. 174. l. 6. a fin. pro validali-

STEPHANVS BYZANTINVS recte eam appellat, feminae cuidam illuſtri et doctiſſimae [z], quae Platonis ſtudioſiſſima fuit, quam fuiſſe Arriam, ſub Seuero et Caracalla Platonicae philoſophiae addictiſſimam poſt REINESIVM [a] coniiciunt IONSIVS [b], MENAGIVS [c], et FABRICIVS [d]. Recte vero monuit Cel. HEVMANNVS [e], male concludi ex amore philoſophiae Platonicae, intelligi hic Arriam, cum eo tempore plures fuerint feminae Platonicae philoſophiae deditae, vt taceamus, Galieni temporibus Arriam fuiſſe ſuperiorem. Nos ſi coniecturis, vbi alia haberi non poſſunt, locus dandus eſt, hanc feminam Platonicam ex Plotiniano contubernio fuiſſe ſuſpicamur, in quo feminas quoque Platonicam philoſophiam didiciſſe PORPHYRIVS [f] teſtatur. Hoc et cum temporum notationibus congruit ſupra poſitis, et conſilium ſcribendi Laërtianum illuſtrat, qui feminae ex multis ſectis concordiam quandam philoſophorum meditanti diuerſas eorum opiniones expoſuit. Nec alia forte ratio, cur in libro, quem Platonicae mulieri dicauit, Epicurum commendauerit, quam quod exoſum Ammonianae et Plotinianae ſcholae nomen gratum ita reddere et liberare ſuo modo ab inuidia voluerit. Lectori tamen iudicium de ea re plenum relinquimus, nihilque pro certo definimus. Licet vero immortaliter meruiſſe Laërtium de philoſophica hiſtoria fatendum ſit, cum innumeros veterum ſcriptorum hodie deperditorum locos nobis ſeruauerit, et in horreum quaſi aliquod philoſophicae hiſtoriae contulerit, dolemus tamen, iudicii et attentionis non tantas fuiſſe in hoc conſcribendae hiſtoriae philoſophicae opere partes, quam laboris improbi et ampliſſimae voluntatis, quae ſi adhibuiſſet, nae monumentum philoſophiae veteris condidiſſet, omni theſauro praeſtantius. Aſt a iudicii et profundae philoſophiae veteris cognitionis, artisque item criticae praeſidiis cum inſtructus non fuerit, grauiſſimis naeuis atque maculis opus inſigne deformatum eſt, lectoremque requirit et ad omnia atten-

dalidum l. *validum*. p. 183. l. 43. pro ſella l. *cella*. p. 193. l. 2. pro non l. *vno*. p. 259. l. 8. a fin. pro ant. II. 13. l. *II*. 15. p. 3 0. l. 10. a fin. in marg. pro 48. l. 148. p. 438. l. 7. a fin. pro mille l. *decem mille*, vid. SEXT. EMP. adu. gramm. L. I. c. 13. ſ. 283. FABRIC. ad h. l. p. 441. l. 11. pro Phliaſiii, l. *Phliaſii*. p. 478. numeri ſegmentorum corrupti ſunt, pro 181. l. 180. et ſic porro p. 488. l. 1. pro L. VII. l. *L. VIII*. Haec in Comm. MENAGII, in Tomo I. pauciora occurrunt, emendanda tamen p. 492. not 26. l. 8. pro II. 9. l. *XX*. 9 p. 637. pro retiſmenta l. *detrimenta*. p. 336. Graeca inuerſo lateri impoſita. In indicibus quoque emendanda: indice IV. v. daemon pro M VII. 15. l. *VII*. 151. v. Democritus l. 2. pro borum l. *bonorum*. v. Polemo et Crates l. *Genus* pro Demus. v. Speuſippus pro Socrate l. *Iſocrate*. v. Stoici pro different l. *differant*. ib. pro ſ. 103. l. *ſ*. 104. In indice primo articulus ſaepe omiſſus v. g. Ἄνδρων Ἐφέσιος, vid. Act. phil. Vol. I. p. 325. Haec non eo fine notamus, vt nitoris et elegantiae laudem editioni optimae denegemus, ſed vt diſcat lector, quam nihil ſit perfectum etiam in hac re, et vt huic quoque libro ſphalmata typothetarum, quae nobis abſentibus irrepſerunt, ignoſcat

z) L. III. ſ. 47. L. X. ſ. 29.

a) loc. citat.

b) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 12. p. 277.

c) Prooem. Comm. in Laërt. et Hiſt. mul. philoſ. ☞ 47.

d) loc. cit. not. f.

e) l. c. p. 337.

f) In vita Plot. c. 9. p. 108. vbi quaſdam nominat.

tentum, et nihil ſine artis criticae lapide admittentem, quod innumeris hactenus exemplis docuimus [g]. Toties enim veteres ſine delectu exſcribit, contraria conſarcinat, fabulas in ſophiſtarum ſcholis enatas pro veris hiſtoriis obtrudit, libris, teſtamentisque ſuppoſititiis fidit, et quadrata miſcet rotundis, ordinis inſuper ſaepe plane incurius [h], vt conſarcinatorem potius ῥαψῳδὸν, quam hiſtoricum agnoſcas. Ceterum exploratorem veteris doctrinae et ſententiarum fuiſſe philoſophicarum, opus ipſum loquitur, vtrum vero certae cuidam ſectae ſe addixerit, definiri non poteſt. Et fauiſſe quidem Epicuro, eiusque hiſtoriam paulo accuratius, quam ceterorum philoſophorum enarrauiſſe, ſeruatis etiam monumentis eius praecipuis, αὐτοψία loquitur. Ex quo collegere viri magni nominis Isaacvs Casavbonvs [i], Aeg. Menagivs [k], G. I. Vossivs [l] et Io. Alb. Fabricivs [m], non ſeparandum eum eſſe a partibus Epicuri, ad quas mire propenderit. Samvel Parckervs [n] vero eum Epicureae ſectae immodice addictum pronuntiat. Qua in re eum falli recte vidit Cl. Hevmannvs [o], qui et ad rationes reſpondet, quibus inter Epicureos eum eſſe referendum viri docti contendunt. Nam nec inde ſequitur, a parte Epicuri ſtetiſſe Laërtium, quoniam eum ſuo modo defendit, illud enim Seneca quoque fecit, homo Stoicus, et de aliis quoque philoſophis praeſtitit Laërtius: nec vllo loco prodidit, ſe Epicuri ſententiam ſequi, non ſatis quoque eius ſe doctrinas aſſequi ſperare dicit [p], et alio loco perſtringit diuinae prouidentiae hoſtes [q]. Certe ſi huic argumento vis ineſſe quaedam poteſt, eadem ratione Platonicus vel Scepticus iudicari poteſt, cum non minus Platonem extulerit [r], quam Epicurum, et Sextum Empiricum [s] laudauerit. Tutiſſimum itaque exiſtimamus, eum nulli ſectae adſcribere, ſed inter ſyncretiſtas eos referre, quorum ea aetate plena erant omnia, hoc tantum diſcrimine, vt more Senecae, ne Epicurum quidem ex philoſophiae adytis excluſerit [t]. Chriſtianum qui Laërtium fuiſſe contendunt, phraſin eccleſiaſticam ἐλεημοσύνην διδόναι male ad textum Laërtianum applicant [x].

g) Conſentiunt iudicia eruditorum, collecta a Th. Pope-Blovnt. Cenſ. cel. auct. p. 158. Act. philoſ. l. c. p. 349. ſeqq.

h) Maxime haec ἀταξία magno hiſt. philoſ. malo regnat in dogmatibus philoſophorum expoſitis, conf. Bayle Dict. T. I. art. Anaxag. not. C. p. 209.

i) Praef. ad Laërt. et ad L. I. ſ. 97. p. 138.

k) loc. cit.

l) De ſectis c. IV. §. 21.

m) Bibl. Graec. Vol. III. p. 601.

n) De Deo diſp. I. ſ. 15. p. 39.

o) l. c. p. 339.

p) L. X. ſ. 29.

q) L. IV. ſ. 55.

r) Fatetur id Gassendvs ad L. X. Laërt. p. 113.

s) L. IX. ſ. 116.

t) Ita et Britannus, qui Anglicae verſioni vitam Laërtii praefixit, cuius verba affert Pope-Blovnt. l. c. p. 159.

u) L. V. ſ. 17.

x) Significat enim miſericordiam praeſtare, conf. Fabric. l. c. p. 601. not. b. qui et alios Laertios enumerat.

SECTIO

SECTIO NONA.

DE SECTA SCEPTICA.

§. I.

Fortuna Sectae Scepticae ſub Imp. Rom.

Omnium poſtremi nos Sceptici vel Pyrrhonii vocant, exigua, ſi cum ceteris ſectis comparentur, fortuna vſi. Eos enim non tantum inuidia, qua philoſophandi ratio iſta preſſa fuit, et doctorum ſuorum negligentia parum extendiſſe pomoeria ſua *tomo primo* docuimus, ſed et Romae parum inualuiſſe, cum ab Academica ſecta, elegantiori habitu ſceptice philoſophari viſa, in exilium quaſi ageretur, in ipſo huius tractationis limine oſtendimus. Breuis itaque atque curta admodum huius ſectae eſt hiſtoria, nec qui ei illuſtrandae operam adhibuerunt, poſt Ciceronis tempora inuenerunt, quod paulo memorabilius adiicerent. FOVCHERIVS [a] enim, qui primus in huius ſectae limitibus amplificandis laborem ſuum atque induſtriam poſuit, poſt Varronem et Ciceronem mox ad Auguſtinum, et ab eo ad Carteſium progreditur; illuſtriſſimus autem HVETIVS [b], qui totam fere philoſophorum veterum cohortem in ſcholam Pyrrhonis deduxit, praeter Cornelium Celſum, Fauorinum, Sextum Empiricum, Lucianum et Vranium non habet, quos Scepticis profeſſione talibus adiungat, et coactus eſt, dogmaticos quosdam ἕκοντας ἄκοντας in has partes pertrahere. Etſi vero cauſſae modo dictae per ſe ſufficere videntur, aliae tamen addi merentur, quae incrementa ſcholae Pyrrhoniae valde ſufflaminarunt, et obſtiterunt, quo minus laetiores, quam quas habuit, propagines extenderet. Inter eas vitam philoſophis haud ſatis dignam, quam in Scepticis quibusdam magni nominis deprehendimus, recte referri, Timonis et Eurylochi exempla ſuo loco expoſita ſatis probant, nec dubitandum in ſchola ea, quae ἀδιαφορίαν non logicam tantum et phyſicam, ſed moralem quoque, veram ad tranquillitatem et felicitatem viam eſſe docuit, plures inuentos eſſe, qui eidem viae inſiſterent, id quod non potuit non dogmaticos philoſophos nouis contra eos armare telis, easque illis contra Pyrrhonios obiectiones ſuppeditare, quae magnum ſectae iſti contemtum et inuidiam parerent, et ab ea amplectenda plurimos auocarent. Quis enim ſectam iſtam amplecteretur, quae decori rationem et honeſtatem inter res indifferentes habendam eſſe, quicquid etiam prudentiores et modeſtiores dicerent, exemplo ſuo confirmaret? Etſi enim honeſtius et philoſopho dignius viuere Scepticos dogmaticis clamitauerint Sextus Empiricus et ei ſimiles, illis tamen exemplis,

a) Diſſ. ſur la philoſophie des Academiciens, L. 1. c. 11. p. 59. c. 12. p. 61. c. 13. p. 67. c. 14. p. 68.

b) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14. p. 154. ſeqq.

plis, qualia quidem inter omnes ſectas inueniebantur plurima, vſi dogmatici, praecipue Stoici, iurati Pyrrhoniorum hoſtes, odio et inuidia ipſam ſectam vehementer cumulabant, et ſtultorum inſtar atque malorum hominum eos habebant, ſicque multos ab ea ſecta amplectenda auocabant, quam mala fama premi, etiamſi non indecenter viuerent aſſeclae, videbant. Aliam porro cauſſam impeditorum incrementorum huius ſectae illud ipſum eſſe putamus, quod laetiſſimos initio Romae ſucceſſus ei comparauit, eloquentiae forenſis ſtudium. Eius enim, enata monarchia Romana, cum diſceptationum forenſium tantus, quantus prius, vſus non eſſet, mutata facies eſt, et in ſcholaſticum quendam translata habitum, qui artis magis ſtudium coloresque quaereret, quam natiuam differendi et diſceptandi formam teneret. Ita vero Academica et Pyrrhonia diſputandi ratio, quae Ciceronis tempore oratoribus arma ſubminiſtrabat, neruo ſuo in foro Romano, certe in ſcholis rhetorum, ſpoliata eſt, et vix locum in eloquentia illa ſophiſtica inuenit, adeoque paulo magis neglecta eſt. Addi his poteſt, fortunam dogmaticae philoſophiae, in aula Romanorum imperatorum multum Pyrrhoniae philoſophiae obſtitiſſe, ſummisque eam imperantibus ſuſpectam feciſſe atque exoſam, cum contrarias ipſi partes ſequerentur, eosque tuerentur, quos Sceptici oppugnabant. Cum enim Auguſtus Stoicis et Peripateticis faueret, Epicureos amici in aula commendarent, Tiberius Pythagoricos diuinandi peritos amaret, ſub Caio, Claudio, et Nerone exiguum philoſophis omnibus pretium ſtatueretur, Veſpaſiani Titique temporibus Pythagorici, Stoicique in aula florerent, Traianus et Hadrianus omnis generis philoſophos colerent, Fauorinus autem in huius gratiam ab Academica differendi ratione et ſtatuendi modo deflecteret, Antonini, praecipue Marcus, dogmaticos ſummo loco ponerent, et publicas ei cathedras committerent, Platonici autem in aula Seueri, Iulia fauente, inualeſcerent, et quae ſequebantur tempora, eclecticos, id eſt, ſyncretiſtas Alexandrinos gignerent, qui omnes ſectas quaſi deuorarent, ratio inde patet luculentiſſima, cur tam modico ſucceſſu vſa fuerit ſecta Pyrrhonia. Nec audiendus eſt Hvetivs [c], qui omnem mouit lapidem, vt demonſtraret, Sextum Chaeroneum M. Aurelii praeceptorem fuiſſe eundem cum Sexto Empirico, eumque ita quoque Marci patrocinium philoſophiae conciliaſſe Pyrrhoniae. Falli enim virum illuſtrem nimis Scepticorum partibus fauentem, ſupra in Sexti Chaeronenſis hiſtoria demonſtrauimus, et in Sexti Empirici hiſtoria mox enarranda oſtendemus; neque fauiſſe etiam Scepticiſmo Marcum, vel ex Stoicae philoſophiae ſtudio, quod conſtanter ſecutus eſt, liquet, et veriſimile haud eſt, eum Pyrrhoniis publice docendi facultatem non tribuiſſe, ſi eorum partibus fauiſſet, quod reliquis ſectis apud eum contigiſſe ex Luciano probauimus. Eas vero cum non honoribus tantum, ſed et ſalariis auxiſſet imperator, quorum vtrumque fruſtra in Pyrrhoniorum ſchola expe-

c) l. c. p. 155.

Digitized by Google

expectabatur, mirum non eſt, valde tenuem fuiſſe eorum numerum, qui has vitae humanae ſpes atque commoda philoſophiae odio et inuidia cumulatae, artemque nihil ſciendi profeſſae poſtponerent.

Sceptici quidam celebriores.

§. II. Etſi autem pauci erant, qui hanc philoſophandi viam ingrederentur, inuenti tamen ſunt viri docti et acuti, licet numero exiguo, qui humani intellectus imbecillitate faſtuque philoſophiae dogmaticae inducti ſecundum Pyrrhonem philoſophari inſtituerunt. Inter quos celeberrimum aſtronomum CLAVDIVM PTOLOMAEVM refert HVETIVS [d], eo quod obſcuritatem et imbecillitatem humani intellectus accuſaſſet. Aſt non pertinere huc magnum virum, et a Pyrrhoniis diſſentire, ex libello eius *περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ de iudicandi facultate et animi principatu*, quem ISMAEL BVLIALDVS edidit [e], diſcimus. Porro AVLVM quoque CORNELIVM CELSVM in eundem cenſum refert idem vir illuſtris [f], idemque praeſtitiſſe inter Romanos pro Sceptica philoſophia aſſerit, quod Aeneſidemus Alexandriae, quem e puluere et ſqualore protraxiſſe philoſophiam Scepticam nouaque luce commentariis ſuis illuſtraſſe, ſuo loco diximus. Cuius rei licet teſtimonium Huetius adducat nullum, reſpexit tamen ſine dubio ad verba QVINTILIANI [g], qui, *ſcripſiſſe*, ait, *non parum multa Cornelium Celſum, Scepticos ſecutum non ſine cultu ac nitore*. Ex quibus recte quidem concluditur, non diſplicuiſſe Celſo, homini literatiſſimo [h], Scepticam philoſophandi viam, qua ratione autem eam excoluerit, et an tantum praeſtiterit, quantum Aeneſidemus, non liquet, poſtquam deperditi ſunt libri eius *de artibus*, ex quibus ſextus tantum hodie *de arte medica* ſupereſt [i], et dictionis nitore et obſeruationum medicarum atque chirurgicarum praeſtantia commendabilis, de quo tamen heic diſſerere locus non eſt [k], adeundique ſunt viri docti, qui hiſtoriam artis medicae enarrarunt [l]. Quod ſi Celſus ille, quem hiſtoriam philoſophicam ſcripſiſſe ſupra ex AVGVSTINO [m] retulimus, cum noſtro idem eſſe videatur, quod placet Cl. FABRICIO [n], colligi inde poſſet, eum more Romanorum plurimo-

 rum

d) l. c. p. 154. Hiſtoria celeberrimi mathematici alibi enarranda eſt. Conſuli autem cum fructu poſſunt praeter SVIDAM in Ptolomaeus T. III. p. 224. MEVRSIVS ad Nicomachi Man. L. II. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 13. p. 483. de ſcient. mathemat. c. XVII. p. 76. c. XXI. p. 94. c. XXVI. p. 109. c. XXXVII. p. 205. et qui literariam eius hiſtoriam diligenter enarrat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. ſeqq. Vixit ſub M. Aurelio Antonino maximam partem Alexandriae. Non confundendus eſt cum Ptolomaeo Cyrenaeo, Stoico, cuius meminit LAERTIVS L. IX. ſ. 110.

e) Pariſ. et Hag. Com. 1663. 4.

f) l. c. p. 154.

g) Inſt. orat. L. X. c. 1.

h) „Quid plura? cum etiam C. Celſus, mediocris vir ingenii, non ſolum de his omnibus „conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, „et ruſticae etiam et medicinae praecepta reliquerit, dignus vel illo propoſito, vt illum ſciſſe „omnia illa credamus,„ QVINT. l. c. L. XII. c. 11. COLVMELLA de re ruſt. L. I. c. 1. *virum vniuerſae naturae prudentem* vocat, et L. III. c. 17. *celeberrimum aetatis noſtrae auctorem*.

i) Hiſtoriam huius libri vide apud FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 324. T. II. p. 448.

k) Vita Celſi a IO. RHODIO ſcripta, et alibi excuſa, et Celſi editioni Almelouenianae praefixa eſt.

l) DAN. CLERIC. hiſt. medic. P. II. L. IV. ſ. II. c. 4. p. 517. ſeqq. IO. CONR. BARCHVSEN hiſt. medic. p. 265.

m) Praef. de haereſibus.

n) l. c. p. 315.

Digitized by Google

rum nulli prorſus ſectae prae aliis fauiſſe, nam hunc Celſum hiſtoricorum more nihil laudaſſe vel reprehendiſſe teſtatur Auguſtinus; aſt antiquiorem hunc Celſum, qui teſte COLVMELLA [o] ſub Tiberio et Claudio vixit, eſſe, quam vt liber iſte ad eum referri queat, coniicit doctiſſimus IONSIVS [p], nec in re incerta definiri aliquid poteſt. Neque ex ipſis *de medicina* libris Scepticum agnoſcimus, licet nec methodicae ſectae nec dogmaticae per omnia addictus fuerit: ex quibus patet, de Scepticiſmo eius parum certi poſſe dici. Verum non Scepticos tantum paſſim inuentos fuiſſe, ſed habuiſſe quoque ſucceſſionem doctorum, LAERTII [q] teſtimonio nouimus, quo teſte, Aeneſidemo, circa tempora Ciceronis Scepticam philoſophiam Alexandriae reformanti, ſucceſſit Zeuxippus, Zeuxippo Zeuxis, Zeuxi Antiochus Laodicenus, Antiocho Menodotus Empiricus, Menodoto Herodotus Tarſenſis, Herodoto Sextus Empiricus, Sexto Saturninus. Caute itaque accipienda ſunt verba SENECAE [r]: *Academici et veteres et minores nullum antiſtitem reliquerunt. Quis eſt qui tradat praecepta Pyrrhonis?* et vel de publica docentis voce intelligenda, vel coniiciendum, latuiſſe Scepticos tanquam ſtellas quaſdam nebuloſas, nec ad iubar ſectae Stoicae comparere potuiſſe. Id quod ex hac ipſa, quam ex Diogene deſcripſimus, ſucceſſione Pyrrhonica veriſimile fit, in qua pauci ſunt, qui praeter nomen res quoque ſuas poſteritatis memoriae commendauerunt. Quod ſi Zeuxis ille, quem Zeuxippi ſucceſſorem facit Laërtius, idem Zeuxis Tarentinus eſt, qui ex ſchola Herophili medicus magna eam luce colluſtrauit [s], quod ex eo coniicit MENAGIVS [t], quod medici ad Pyrrhoniam ſectam animo propenderunt, vt Timonis, Menodoti, Sexti et Saturnini exemplis conſtat, non defuiſſe illi ſectae viros celebres ſtatuendum eſt. Sic et Menodotus Nicomedienſis ſucceſſor et diſcipulus Antiochi Laodiceni, et empiricae ſectae patrocinio et Scepticiſmi dicacitate, et in dogmaticos vehementia et iniquitate GALENO [u] notatus, nomen tulit. Eum enim Aſclepiadem inuicte confutaſſe, IDEM teſtis eſt. De Herodoto vero Tarſenſi ſupra pauca in Sexto Chaeronenſi tetigimus. SVIDAS [x] enim Philadelphienſem facit, et nos monuimus, non ſine veriſimili coniectura poſſe Herodotum Tarſenſem ab Herodoto Philadelphienſi diſtingui [y], illumque Sexti Empirici, hunc Sexti Chaeronenſis praeceptorem dici. Suidas enim, quam facile homonymos confundat, notiſſimum eſt. Patrem is habuit Areum medicum ex Aſclepiadeorum ſecta. Nec caruiſſe hunc Herodotum fama aliqua nominis ex Galeno colligi poteſt, qui eius aliquo-

o) l. c. Auguſto imperante natum eſſe coniicit CLERICVS l. c. p. 517.

p) De Scr. hiſt. phil. L. IV. p. 332.

q) L. IX. ſ. 116.

r) Qq. nat. L. VII. c. 32.

s) STRABO L. XII. p. 580. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 455.

t) Ad LAERT. L. IX. ſ. 106.

u) De natural. facult. L. I. c. 14. conf. MENAG. l. c. FABRIC l. c. p. 335.

x) In Sextus T. III p. 300.

y) Eundem facit HVETIVS l. c. diuerſum MENAGIVS l. c. qui vocem Philadelphienſis, intruſam in textum Suidae putat, vel Areum patrem Tarſenſem, filium Philadelphienſem fuiſſe coniicit.

Digitized by Google

quoties meminit. Sunt et alii Sceptici veteribus memorati, et inter hos Caſſius quidam a Galeno nominatus, et Theodas ſiue Theudas, Menodoti apud Antiochum condiſcipulus [z], ſed ignobile vtriusque nomen memoriam eorum, praeter nomen, deleuit.

Sextus Empiricus.

§. III. Meliore fortuna vſus eſt SEXTVS EMPIRICVS, ex Scepticorum ſchola omnium confeſſione [a] vir doctiſſimus et celeberrimus, cuius tamen vitae circumſtantias tantum non omnes ignoramus. Gente fuiſſe Afrum SVIDAS [b] tradit, quem ſecuti ſunt recentiores quidam [c]: aſt Africam non habuiſſe patriam ipſe quodam loco [d] haud obſcure prodidit. Ait enim *apud Libyae gentes multas quemque habere mulieres, legem vero in patria ſua vnica vxore contentos eſſe iubere;* quibus verbis patriam ſuam a Libya ſatis manifeſte diſtinguit, vnde conicimus, Suidam, qui more ſuo Sextos diuerſos inter ſe confudit, Sextum Iulium Africanum vel alium quendam Sextum ex Africa oriundum cum Sexto Empirico commiſcuiſſe [e]. Neque tamen certiora de patria ſua ipſe prodidit, licet prodat, ſe non eſſe Germanum, Romanum, Thebanum, Indum, Aegyptium, Sarmatam, Scytham, Perſam, Thracem, Syrum, Spartanum, Getulum, Cilicem, quarum regionum moribus opponit patriae ſuae conſuetudines. Empirici nomen, quod et operibus eius codices MSC. praefigunt, et LAERTIVS [f] tribuit, ſectam medicorum, cui addictus fuit, manifeſtat, vnde medicis a plerisque addi ſolet [g], et ipſe ſe fuiſſe ex horum numero memorat [h], ad *hypomnemata medica* ſua prouocans [i]. Recte itaque in Empiricorum ſucceſſione nomen eius comparet, quod ſine graui ratione negant aliqui, methodicorum eum ſectae adſcribentes. Inter quos eſt eruditus hiſtoriae medicae conditor DANIEL CLERICVS [k], qui MARSILII CAGNATI [l] ſententiam ſecutus, ex eo potiſſimum ſectae Empiricae Sextum fuiſſe addictum negat, quod is in *inſtitutionibus Pyrrhonicis* [m] ad quaeſtionem, vtrum Sceptica philoſophia eadem ſit cum medicina Empirica, id neget, et ſtatuat, methodicos potius cum Scepticis affinitatem aliquam habere, quam Empiricos. Nulla igitur veriſimilitudine concludi poſſe putat, elegiſſe Sextum, quem Pyrrhonium fuiſſe certo conſtet, eam medicinae ſectam, quam contrariam eſſe philoſophiae ſuae ipſe profiteatur, fierique potuiſſe, vt vel ſectam methodicam cum Empirica

z) LAERT. et MENAG. ll. cc.

a) Vid. LAERT. L. IX. ſ. 116. Auctor Iſagog. in hiſt. phil. c. 4. ex recentioribus GENT. HERVETVS praef. ad hypotyp. Pyrrh. HVETIVS l. c. p. 155. MENAG. ad l. c. LAERT. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 591. et viri docti paſſim.

b) In Sexto T. III. p. 300.

c) MARS. CAGNATVS var. Obſ. L. III. c. 18. DACIER. vit. Plut. p. 75.

d) Inſtit. Pyrrh. L. III. ſ. 213.

e) Pyrrh. inſt. L. III. ſ. 198. ſeqq. conf. IONSIVS L. III. c. 13. p. 274. FABRIC. l. c. p. 590. not. z.

f) loc. cit.

g) Auctor tabellae de ſectis medicorum, apud LAMBECIVM de bibliotheca Vindobon. L. VII. p. 152.

h) Adu. Grammat. ſ. 260.

i) Adu. Logicos L. II. ſ. 202.

k) Hiſt. med. P. II L. II. c. 8. p. 378.

l) loc. cit.

m) L. I. ſ. 236.

Digitized by Google

pirica confuderit Laërtius, vel duo fuerint Sexti, quorum vnus methodicae medicinae et Scepticae philoſophiae adhaeſerit, alter Empiricae [n]. Sed fruſtra fluctus in ſimpulo mouet vir eruditiſſimus, cum empiricae ſectae indoles Pyrrhoniam philoſophiam facile admittat, et non ipſe tantum ſe ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα ſcripſiſſe teſtetur, ſed et praeter Laërtium PSEVDO-GALENVS [o] eum inter empiricos referat. Quemadmodum enim Sceptici in vitae negotio, ſcepſin ſuam non ſequebantur, ita ipſo SEXTO teſte [p], Empirici cum Scepticis conſentiebant in principiis et a ſe ſigna obſcura comprehendi non poſſe ſtatuebant, et ſigna rationalia cum Pyrrhoniis negabant. Nec recordatus eſt vir doctus, fuiſſe complures medicos empiricos, qui Pyrrhoniſmo fuere addictiſſimi. Locus vero Sexti, qui praecipue vrgetur, id prorſus non vult, ſed, niſi nos omnia fallunt, contrarium probat: ſatis enim innuit, receptam ſui temporis opinionem eſſe, conuenire Sceptico empiricam medicinam, eo quod Empirici Pyrrhoniſmo nomen dederint. Cur vero empiricam medicinam Scepticis non quadrare putauerit Sextus, alio loco [q] luculenter prodidit, monens, empiricos obſcurarum cauſſarum demonſtrationem, quam dogmatici philoſophi et rationales medici iactent, negare, Scepticos autem de ea aſſenſum ſuſtinere. Diſcrimen itaque non in eo eſt, quod in praxi medica ſolebat reſpici, in eo enim et Empirici et Sceptici ſatis erant concordes, ſed in modo tantum, quo demonſtrationem ex cauſſis obſcuris et latentibus reiiciebant, cum empirici illam plane tollentes aliquid definirent, Sceptici ſolenni ἐποχῇ ſua vterentur: id quod minime impedire potuit, vt non Sceptici Empiricorum praxin ſequi potuerint [r]. Valde vero ieiuna ſunt, quae, vt his ſe extricent, viri docti confingunt. Laërtium enim duos Sextos medicos inter ſe confudiſſe, vnde probabitur? et qui Sextum hypomnemata empirica ſcripſiſſe dici poteſt, ſi huic ſectae addictus non fuit. Quod enim Cagnatus regerit: dici poſſe, licet empiricus non fuerit, eum tamen libros empiricos exaraſſe methodicum, eo quod in illis commentariis placita empiricorum ad diſquiſitionem reuocauerit, frigidum prorſus eſt, et ab omni veriſimilitudine alienum, nec ratione vlla probari poteſt. Recte itaque veterum teſtimoniis ſtamus, qui Sextum inter Empiricos numerant [s]. Alexandriae vixiſſe, ibique vel philoſophiam docuiſſe, vel medicinam feciſſe, ex eo veriſimile putat CAGNATVS [t], quia loco quodam [u] exempla affert Alexandriae, gymnaſii, ſcholae, quae a re ob oculos poſita deſumſiſſe credere

n) Adu. Grammat. ſ. 161.

o) In Iſagoge l. c. Alium quidem hunc Sextum empiricum eſſe contendit CAGNATVS l. c. quem nullo argumento ductum veterum teſtimoniis contradicere recte notauit FABRICIVS in prolegom. ad Sextum.

p) Adu. Logic. L. II. ſ. 191.

q) Adu. Logic. L. II. ſ. 327. 328.

r) Empiricorum ſecta quomodo a rationalium et methodicorum ſecta diſtinguatur, exponit CELSVS praef. de arte medica, qui hic omnino conſulendus, addendique recentiores hiſtoriae medicae enarratores fere omnes. Paucis rem perſpicue complexi ſunt HVETIVS l. c. c. 14. p. 159. FABRICIVS ad Sextum p 63. not. G. quos vide. Acronem Agrigentinum ſectae huius principem fuiſſe ſcribit PLINIVS L. XXIX. cap. 1.

s) Conf. SALMAS. ad CAPITOLINI Anton.

t) loc. cit.

u) Adu. Phyſic. L. II. ſ. 15. 95.

Digitized by Google

dere par ſit. Aſt decipi Cagnatum, ex alio SEXTI loco [x] eſt manifeſtiſſimum, vbi ſcribit: *felem Alexandriae ſacrificant: Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit.* Et alibi [y] Alexandrinam dictionem ſuae non minus clare opponit. Recte quoque et eleganter Cel. FABRICIVS ad iſtum Sexti locum monuit, eum non ideo Alexandriam exemplum afferre, quod ibi viueret, ſed quod celeberrima eſſet, et quod Aeneſidemus, quem libenter ſequitur, docuiſſet Alexandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, ſcholae tum temporis Alexandriae florerent. Vt taceamus, nondum ex allato de hac vrbe exemplo ſequi, eum ibi vixiſſe, cum et ad Rhodum aliaque loca prouocet, vbi eum triuiſſe tempus, nemo coniicit. Herodotum praeceptorem habuiſſe, LAERTII [z] teſtimonio, ſupra iam producto, conſtat. Valde vero miramur, CAGNATVM [a] ſcribere potuiſſe: cum de religione Sexti ex eius libris nihil intelligi poſſit, aſſequi ſe non valere, an idem fuerit, quem de reſurrectione ſcripſiſſe auctor eſt EVSEBIVS [b]. An vero unquam legiſſe Cagnatum libros Sexti *aduerſos phyſicos* credendum eſt, in quibus tam profana ratione de Diis agit, et ita vbique gentilem ſapit, vt coecum eſſe oporteat, qui eum a Chriſtiana pietate longiſſime abfuiſſe non videat? immo vel primus inſtitutionum Pyrrhonicarum liber adeo luculentus hac in re eſt, vt ne per ſomnium quidem veriſimile fieri poſſe credamus, ſcriptorem earum de reſurrectione ſcribere et dogma ſacrum explicare potuiſſe. Accuratiori examine opus habet doctiſſimi HVETII [c] opinio, qui eam, quam SALMASIO et CASAVBONO duce ſupra aſſeruimus ſententiam, diuerſum eſſe Sextum Chaeronenſem, M. Aurelii Antonini praeceptorem, a Sexto Empirico, multis rationibus nixus oppugnauit, et eundem intelligi Scepticum philoſophum demonſtrare conatus eſt. Cuius rationes cum nos hoc loco expendere promiſerimus, aequum eſt, vt virum magnae doctrinae, ſed hypotheſibus ſuis haud raro nimia fiducia et amore inhaerentem, audiamus. Vrget vero ille 1. vixiſſe vtrumque eodem tempore, habuiſſe idem nomen, eandemque philoſophiae profeſſionem, eodem vſum fuiſſe praeceptore Herodoto. 2. Reiiciendam eſſe Suidae, ſcriptoris negligentis, auctoritatem, qui vnum Afrum, alterum Chaeronenſem vocat, viderique ſimile, ideo Libyn dici Sextum Empiricum, quod forte diu Cyrenis Libyae vixerit, quemadmodum Pomponius Romanus a longa, quam Athenis fecit, mora Atticus dictus eſt. 3. Non obſtare, quod Sexti Chaeronenſis praeceptor dicatur Philadelphienſis, Empirici Tarſenſis, fuiſſe enim et Philadelphiam et Tarſum vrbes Ciliciae vicinas, quae facile commutari inter ſe potuerint. 4. Nec multum huic ſententiae refragari Capitolini teſtimonium,

x) Inſt. Pyrrh. L. III. ſ. 221.
y) Contra Grammat. ſ. 213.
z) L. IX. ſ. 116.
a) loc. cit.
b) H. E. L. V. c. 27. HIERONYMVS de Script. eccl. c. 50.
c) loc. cit.

monium, Sextum Chaeronenſem, Iunium Ruſticum, Claudium Maximum, Cinnam Catulum Antonini praeceptores Stoicos pronuncians. Hoc enim ad poſteriores hos pertinere, non ad primum, quem Pyrrhonium fuiſſe, ex Suida conſtet. 5. Licet Sexti Empirici nomini patronymicum non addatur in inſcriptionibus, vſitatum tamen hoc veteribus eſſe, vt illa omittant. 6. Quod vero ab Antonini teſtimonio deſumitur argumentum, quod καταληπτικῶς eum a Sexto philoſophari didiciſſe, ait, nihil euincere, eo quod a Sceptico id quoque fieri potuerit, quos de vita inſtituenda regulas non minus graues praeſcripſiſſe, quam alios philoſophos, conſtet, cum in vita dogmaticos ſe praebuerint. 7. Quamuis autem in iſagoge, quae Galeno tribuitur, Sextus nominetur, nondum tamen inde ſequi, fuiſſe eum Galeno coaeuum, potuiſſe enim ad antiquiores ſe prouocare auctorem: nec certum eſſe atque euictum, recte eam introductionem Galeno tribui. Haec doctiſſimus praeſul, vere Sceptice diſputans, vt ipſe fatetur [d], ingenium, quod habuit, foecundum probat, veritatem non item. Ita enim cum eius rationibus comparatum eſt, vt ad Lydium lapidem criticae artis examinatae aſſenſum non mereantur. Et vno quidem reſponſo omnes illae ratiunculae retundi poſſunt, demonſtrando, quod infra ſuſcipiemus, Sextum Empiricum Galeno ſi non iuniorem, certe coaeuum fuiſſe, nec ante Commodum vel Seuerum vixiſſe. Hoc vno enim poſito omnia concidunt, quae magno molimine exſtruxit Huetius, cum Sextus Aurelii imperatoris praeceptor dimidio fere ſeculo antiquior ſit. Sed nec quae affert digna ſunt praeſtantiſſimi viri eruditione, et in patrocinium ſcepticiſmi, cui pia quadam ratione ad deprimendam in rebus ſacris rationem vehementer fauebat, emendicata tantum et contorta. Etſi enim vno nomine Sexti duo appellati ſunt, diuerſo tamen vixere tempore, nec homonymia probat, eundem ſemper fuiſſe, qui idem nomen gerit. Philoſophiae vero profeſſionem ſecutus eſt Chaeronenſis Stoicam, Empiricus Pyrrhonicam, adeoque falſum eſt, eidem vtrumque inſtituto inhaeſiſſe, ſupponit etiam Huetius, de quo tamen quaeritur, vtrum eiusdem ſectae vterque fuerit? Accedit, Sextum Empiricum fuiſſe profeſſione medicum, quod de Chaeronenſi nemo veterum prodidit. Suidae vero negligentiam cum agnoſcat, cur ad eum prouocat? et cur non videt vir acutiſſimus, quod palpari poteſt, tres Sextos eum confudiſſe? Nec ambitioſe de patria Sexti Empirici diſputamus, credendum ſit Suidae, nec ne, in Libya natum eſſe contendenti. Sufficit, Empiricum a nemine veterum dici Chaeronenſem, nec ei Cyrenaicam aliquam moram adſcribi. Nec meliora ſunt, quae de praeceptoribus vtriusque afferuntur. Nam vnde probabit, duas Ciliciae vrbes fuiſſe inter ſe mixtas? Quod ſi vero id concedimus, vel, quod commode magis dici poteſt, Areum Tarſo, Herodotum eius filium Philadelphia fuiſſe oriundum, nihil tamen inde lucrabitur Huetii opinio, praeter illud, confudiſſe inter ſe veteres duos Sextos, et tribuiſſe Chaeronenſi,

d) p. 155.

Digitized by Google

ronenſi, quod ad Empiricum pertinebat. Aſt num ſupra omnem veriſimilitudinem eſt, duos philoſophos habuiſſe duos praeceptores homonymos, vicinis ex ciuitatibus oriundos vel ibi habitantes? praeſertim cum ex aetate Empirici Sexto Chaeronenſi dimidio ſeculo iunioris coniici poſſit, Herodotum Tarſenſem, huius praeceptorem, habuiſſe Herodotum vel filium, vel, quod malumus et ex nomine ſuſpicamur, nepotem, qui Tarſo Philadelphiam commigrarit, et cuius inſtitutione gauiſus fuerit Sextus medicus. Miramur autem, eruditiſſimum praeſulem Capitolini verbis adeo claris et luculentis vim inferre potuiſſe, praeſertim cum ipſe Suidam, teſtem quem aduocat, reiecerit. Etſi vero patronymica non ſemper a veteribus addi, certum eſt, veriſimile tamen non eſt, nunquam patriae Chaeroneae nomen Sexto Pyrrhonio fuiſſe additum, ſi is ex Boeotia fuiſſet oriundus, ex qua originem habuit Marci praeceptor. Nec minus contorta ſunt, quae ad eludendum, quod ab Antonino petitur, teſtimonium afferuntur. Non enim ibi ſermo eſt de argumento praeceptorum philoſophicorum, quae a Sexto accepit imperator, ſed de demonſtrandi exponendique modo, vt veritas rei oculos perſtringat. Quem ſenſum eſſe verborum Antonini, certe vidiſſet, qua fuit Graeci ſermonis peritia Huetius, niſi hypotheſi inſeruiuiſſet. Luculenter enim ait Marcus, didiciſſe ſe a Sexto *τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων*, quae Scepticiſmo directe opponi nemo non videt, et Pyrrhonio catalepſiam Stoicam tribui non poſſe palpat. Tandem quis credat, Antoninum, Stoicum acerrimum, iuratum ſectae ſuae hoſtem tantis laudibus extuliſſe? vel illam philoſophandi viam didiciſſe, quam vehementer exoſos fuiſſe dogmaticos omnes conſtat? Quibus omnibus cum reponi queat nihil quod momentum habeat, recte feciſſe eos, qui vtrumque Sextum diſtinxerunt, libere pronuntiamus. Ex his autem intelligi quoque poteſt, falſum eſſe FRANC. PHILELPHVM [e], qui ex Sexto Pyrrhonio Peripateticum exſculpſit. Totum enim fuiſſe Scepticum et de Pyrrhonia philoſophia omnium maxime meritum, luculentae *inſtitutiones Pyrrhoniae* ad oculum demonſtrant: ex quibus cum prolixe ſatis Scepticorum philoſophandi rationem *tomo primo* deſcripſerimus, lectorem illuc remittimus. Prolixiora ſunt, quae aduerſus *mathematicos* [f], id eſt, dogmaticos *vndecim libris* diſputauit, in quibus non

Lll l 2 modo

e) L. XXVI. ep. 1. p. 178.

f) Varia fuit apud veteres vocis huius ſignificatio. Pythagorae diſcipulos perfectos ita vocatos eſſe, Tomo primo oſtendimus. Interdum pro aſtrologis et genethliacis vox adhibita, vt apud ipſum SEXTVM adu. math. L. V. ſ. 1. 2. quo ſenſu magi quoque mathematici dicuntur. Strictiori ſenſu etiam mathematici vocati ſunt, qui circa quantitates rerum, magnitudines, pondera et menſuras verſabantur, quo ſenſu hodie quoque vox in vſu eſt. Interdum pro humaniorum et liberalium diſciplinarum orbe vox ſumta eſt mathematicae, et *μαθήματα* dicta *ἐγκυκλοπαιδεία*, quo ſenſu mathematicos appellat CEBES p. 69. et hoc quidem ſenſu ſumſiſſe Sextum vocem, recte obſeruauit FABRICIVS, qui in limine diſp. contra mathematicos de hac varia ſignificatione vocis mathematicus, erudite diſſerit. His ſubiunxit Sextus diſputationes aduerſus philoſophos, quas a diſputationibus contra mathematicos ſeiunxiſſe, ex fine Libri VI. contra muſicos eſt euidentiſſimum. Fallitur itaque commu

modo Pyrrhoniae philoſophiae notitiam haud leuem, ſed et magnam omnis veteris doctrinae cognitionem et eruditionem haud proletariam oſtendit, dignus qui ab eis attente legatur, qui veteres doctrinas noſſe cupiunt, praeſertim poſtquam magna luce hos commentarios colluſtrauit celeberrimi FABRICII [g] diligentia, de literis ferc omnibus, praeſertim Graecis, immortaliter merita. De aetate vero Sexti Pyrrhonii vt aliquid adiiciamus, errare eos, ex dictis conſtat, qui ſub M. Aurelio Antonino eum ponunt. Vidit id iam CAGNATVS [h], ſed ratione infirma ductus ſuſpicatus eſt, fuiſſe eum Galeno poſteriorem, quoniam definitionem medicinae eandem, quam in libro *artis medicae* Galenus, attulit, *ſcientiam ſalubrium, non ſalubrium et neutrorum.* Nec firmior SALMASII ratio ad *iſagogen* GALENI prouocantis, in qua mentio fit Sexti, eam enim ſpuriam eſſe, nemo fere negat. Sed certiora et validiora ſunt, quae ex ſucceſſione Scepticorum a LAERTIO [i] memorata attulit IONSIVS [k]. Ea enim ſucceſſio talis fuit:

Antiochus Laodicenus,
|
Menodotus Nicomedienſis, Theodas Laodicenus,
|
Herodotus Arei Tarſenſis,
|
Sextus Empiricus
|
Saturninus.

Menodotus autem et Theodas ſiue Theudas tempore M. Aurelii Antonini inclaruerunt, vt ex GALENI libro *de hypotypoſi empirica* patet, quem, A. C. CC, aetatis LXX, Seueri VII, defunctus, Antonini philoſophi tempore anno aetatis XXXVII compoſuit, et in quo poſtremos ex Empiricis laudat Menodotum atque Theudam. Hunc Menodotum cum audiuerit Herodotus, et hunc demum Sextus, neceſſario inde ſequitur, ſerius, quam ſub Antonino philoſopho, Sextum vixiſſe. Cumque hos vltimos ſui temporis empiricos memoret Galenus, recte inde concluditur, Sextum Empiricum, Galeni tempore nondum innotuiſſe, ſicque eius tempus in Sec. III initia, vel ſenectutem etiam Galeni, aetatemque Seueri imperatoris eſſe reiiciendum. Cum enim verus iſagoges Galeno tributae auctor ignotus ſit, ex eo argumentum pro definienda Sexti aetate afferri non poteſt. Alios Sextos ſupra indicauimus.

§. IV. Poſt

communis virorum doctorum ſententia, quam nos quoque in Germ. Hiſt. phil. opere T. III. p. 1337. ſecuti ſumus, quae mathematum nomine omnes omnino ſcientias, etiam philoſophicas comprehendiſſe Sextum putat.

g) Nitidiſſima editione Lipſienſi 1718. fol. vid. Iourn. des Savans 1719. p. 669. Bibl. anc. et mod. T. XIV. p. 1. Act. erud. 1718. p. 337.

h) loc. cit.

i) l. c. ſ. 126.

k) De Scr. hiſt. philoſ. L. III, c. 12. p. 274. eum ſequitur FABRICIVS ll. cc.

Digitized by Google

§. IV. Poſt Sexti aetatem non defuerunt, qui philoſophandi rationem Scepticam excolerent, mox Pyrrhoniorum, mox Academicorum nomine minus inuiſo vſi. Ex illorum numero fuit Saturninus Cythenas, quem Sexti Empirici diſcipulum facit LAERTIVS [l], et Theodoſius Tripolites, vir eruditus et mathematicarum diſciplinarum hiſtoria clarus, qui, SVIDA teſte [ll], commentarios ſcripſit in Theudae Laodiceni Sceptici *capitula*. Meminit Theodoſii cuiusdam Bithyni, quem horologii ſolaris ad quodcunque clima apti inuentorem praedicat VITRVVIVS [m], et quem cum filio non ignobile inter mathematicos ſui temporis nomen conſecutum eſſe STRABO [n] teſtatur, huncque VOSSIVS [o], cum Theodoſio Tripolitano eundem fuiſſe, et ex Bithynia in Africam ſeceſſiſſe putat. Qua in opinione ducem habuit IOANNEM PENAM [p]. Sed merito a Voſſio diſceſſere viri κριτικώτατοι IO. IONSIVS [q], AEG. MENAGIVS [r] et IO. ALB. FABRICIVS [s]: ſi enim paulo attentius Suidae narrationem intuemur, palam fit, fuiſſe inter ſe Theodoſios hos diuerſiſſimos. Bithynus enim, Voſſio non negante, Pompeii M. tempore vixit, Tripolitanus commentarios ſcripſit in Theudam, qui aliquo ante Sextum tempore, Traiani forte vel Hadriani vel Antonini Pii aetate vixit, adeoque ille Sextum aetate ſuperare vix potuit, et duobus Seculis Bithyno eſt iunior. Et diſtinguit quidem Theodoſium, capitulorum Scepticorum auctorem Suidas a Theodoſio Tripolita, ſed confudiſſe eum more ſuo hic omnia ex illo patet, quod eadem vtrique ſcripta tribuit. Monet etiam FABRICIVS, nunquam Theodoſii meminiſſe, neque eius ſcripta euoluiſſe videri Ptolomaeum, licet hunc ex illis profeciſſe tradant Pena et Voſſius, ex quo confirmamur, Theodoſium poſt Ptolomaeum, qui Antoninorum tempore floruit, vixiſſe: alias enim ad eum prouocaſſe dubitandum non eſt, qui alios laudauit. Meminere vero Theodoſii poſterioris temporis mathematici Theo, Pappus, Proclus, et ante hos LAERTIVS [t], ex quibus recte coniicitur, vix errare eos, qui vel cum Sexto, vel paulo poſt eius tempora vixiſſe ſtatuunt. De modo vero eius philoſophandi σκεπτικῶς, ex fragmento illo ſpecimen cape, quod ex *capitulis* eius *Scepticis* ſeruauit SVIDAS [u]. Ait ibi: *Pyrrhonem non vocandum eſſe Scepticum: nam ſi quidem motus et agitatio mentis in alterutram partem comprehendi non poſſit, Pyrrho quo mentis habitu fuerit, nos ignoraturos eſſe. At ſi illum ignoremus, non recte vocatum iri Scepticos Pyrrhonios. Ad haec Pyrrhonem neque primum Sceptices auctorem fuiſſe, neque de vlla re certi quid ſtatuiſſe. Quare Pyrrhonium dicendum, qui moribus illi ſimilis fuerit.* Scilicet ſectae nomen omnino refugiebant Sceptici, et antiquiora Pyrrhone nomina in patrocinium opinionis vocabant. Hinc Homerus, Archilo-

Sceptici poſteriores.

 chus

l) L. IX. ſ. 116. ll) In Theodoſius T. II. p. 174.
m) L. IX. c. 9. n) L. XII. p. 566.
o) De ſcient. mathem. c. XVI. §. 6. p. 58. c. XXXIII. §. 8. p. 160. p) Praef. ad Sphaerica Theodoſii a ſe Pariſ. 1557. 4. edita.
q) De Scr. hiſt. phil. L. III. c. 18. p. 275.
r) Ad LAERT. L. IX. ſ. 70.
s) Bibl. Graec. Vol. II. p. 91.
t) L. IX. ſ. 70.
u) In Pyrrhonii T. III. p. 256.

chus et Euripides huc aduocati, vt ex hoc Suidae loco liquet. Seculo vero tertio valde inclinaſſe res Scepticorum dubium non eſt, cum et ſecta eclectica reliquas fere omnes deprimeret, et Chriſtiani ſe Scepticiſmo vehementer opponerent, quod eius mala inter greges ſuos graſſari viderent doctores eccleſiae, qua de re conqueritur GREGORIVS NAZIANZENVS [x], et nota ſunt, quae contra Academicos diſputauit AVGVSTINVS [y]. Ex quibus veterum locis colligitur, acerrimas quidem, at abſurdas et impudentes ſatis fuiſſe diſputationes Scepticorum, et intolerabiles viſas [z], telis vero piorum doctorum vbique confoſſas [a]. Cum itaque exiguis iam ante luminibus vſa eſſet [b] ſecta Sceptica, tandem prorſus euiluit, et cum incrementis philoſophiae Alexandrinae atque doctrinae Chriſtianae huic ſectae maxime aduerſis, decreuit. Cuius ſpecimen eſſe poteſt, quod Sexti ſcripta, licet bonae frugis quoad veteris doctrinae copiam et eruditionem plena, pleriſque veterum intacta manſerint [c], et de doctiſſimo medico non niſi pauca extent veterum loca [d]. Occurrit quidem Iuſtiniani imperatoris tempore Vranius quidam philoſophus, AGATHIAE [e] memoratus, ex quo ſua deſcripſit SVIDAS [f], homo Syrus, non Peripateticae tantum doctrinae, ſed et Pyrrhoniae addictus, qui Conſtantinopoli oberrabat, artem profitens medicam, quique nullum prorſus Ariſtotelis dogma recte tenebat, diſputando tamen in congreſſibus inanem prae ſe typhum ferebat, et ad palatii porticus atque in tabernis librariis ſedens de Deo et diuinis cum hominibus illiteratis diſputationes exercebat. Hunc ephecticam philoſophiam imitari cupientem, iuxta Pyrrhonem et Sextum reſponſiones feciſſe, finemque ſtatuiſſe vacuitatem perturbationis in animo, exiſtimando nimirum, nihil eſſe quod comprehendi poſſet intellectu, ait AGATHIAS, qui et addit, cum Areobindo legato ad Perſarum regem Choſroëm commigraſſe, magno ab eo in honore habitum. Aſt et vitam talem deſcribit et eruditione, vt vix nomen inter philoſophos tueatur, et Chriſtianum fuiſſe ex Neſtorii ſecta, et ad controuerſias Eutychianas traxiſſe praecepta Ariſtotelis de paſſibilitate et impermixtibilitate Dei (τὸ παθητὸν καὶ ἀξύγχυτον) diſputando, obſeruauit Cel. MOSHEMIVS [g], adeoque et ſuo merito, et fidei profeſſione omitti hic poteſt. Nec alia ſunt, quae his addenda eſſe iudicamus; cum hoc vero tempore cum philoſophia Graeca gentilis plane exſpirauerit, eius quoque ſub imperatoribus Romanis hiſtoriae imponimus finem.

CAPVT

x) Orat. XXI. in Athanaſ. p. 380.

y) Libris tribus contra Academicos, de quibus ſuo tempore dicendum. Conf. FOVCHER. ſur la philoſophie des Academiciens L. I. c. 13. p. 67. ſeqq.

z) AVGVSTIN. enchir. c. 20. de Trinit. L. XV. c. 12.

a) Vid. LACTANT. inſt. L. III. c. 5. 6. de ira Dei c. 1.

b) Vid. Ariſtocles apud EVSEB. de praep. L. XIV. c. 18.

c) Obſeruauit id MENAGIVS ad Laërt. L. IX. ſ. 116.

d) Laërtii, Suidae, Iſagoges auctoris, Agathiae, Cedreni, auctoris tab. de ſectis medicorum, Scholiaſtis Luciani et Nazianzeni loca praefixit ſuae Sexti editioni FABRIC.

e) L. II. p. 67.

f) In Vranius T. II. p. 740. hinc ſua hauſit MENAGIVS l. c. FABRICIVS l. c. HVETIVS l. c. p. 161.

g) Inſtit. hiſt. Chriſt. antiq. Sec. VI. P. II. c. 1. §. 5. p. 434.

Digitized by Google

CAPVT TERTIVM.
DE PHILOSOPHIA ORIENTALI.

§. I.

Hiſtoriae philoſophiae orientalis neceſſitas et momentum.

Abſoluta philoſophiae gentilis Graecanicae ſub imperatoribus Romanis hiſtoria ad Iudaeos iam, quod omnes hactenus fecerunt, qui philoſophiae fata enarrarunt, pedem promouere liceret, niſi reſtarent barbaricae philoſophiae reliquiae, hactenus fere nemini animaduerſae, ſaltem iuſta nunquam luce colluſtratae, quas nuper e tenebris reuocauit viri magni, Io. Lavr. Moshemii [a] induſtria. Qui cum vidiſſet, veterum in ciuitate Chriſtiana haereſium, quae rem Chriſtiani populi ſacram ſub initia naſcentis reipublicae ſacrae valde vaſtarunt, origines ex Platoniſmo, praeuiis quibusdam veteribus doctoribus, a plerisque qui hiſtoriam ciuitatis Chriſtianae enumerarunt [b], perperam et inuita veritate deriuari, de veris earum originibus ſollicitus, tandem eo, quo eſt animi acumine, et profunda in his rebus perſpicacitate, vidit et detexit, fuiſſe circa nati Saluatoris tempora in notioribus Aſiae atque Africae regionibus ſingulare quoddam philoſophiae genus, quod diuinarum rerum cognitionem ceteris praeſtantiorem ſibi vindicans, orientalis doctrinae a vetuſtiſſimis philoſophis ad ſe deriuatae gloriam ſibi vindicauit: exque ea ſecta plures cum ad Chriſtianam religionem ſe contuliſſent, praeceptaque ſua cum hac praepoſtere coniungere conati eſſent, exorta eſſe illa haereſium examina, quae Gnoſticorum nomine ſuperbientia, muſcarum inſtar per omnes Aſiae atque Africae eccleſias peruolitarunt, et nugis ineptiſſimis ſimplicitatem ſanctiſſimae religionis contaminarunt, ad Iudaeos quoque et ipſos gentiles progreſſae, domeſticam vtrorumque philoſophiam miſere corruperunt, ſententiarum monſtra excogitarunt, fanaticiſmum late regnantem confirmarunt et auxerunt, librorum ſpuriorum ſegetes diſſeminarunt, peſſimìsque doctrinis totum commacularunt orbem. Quorum hominum hiſtoria, dici non poteſt, quantum lucis hiſtoriae ſacrae atque philoſophicae ſeculi poſt natum Saluatorem primi et ſecundi accendat, et quam multa perſpici queant, circa quae ſine ea merito in tenebris palpamus. Dolendum tantum eſt, non extare amplius horum hominum libros, et non niſi pauca et exigua fragmenta ſupereſſe, adeo quoque eccleſiae doctores variis cauſſis impeditos turbaſſe eorum notitiam, vt pauca hactenus de eo philoſophiae genere, cauſſis, et rationibus

a) In diſſ. de cauſſis ſuppoſitorum librorum inter Chriſtianos Sec. I. et II. Vol. diſſ. hiſtor. eccleſ. p. 217. In inſtitut. hiſt. Chriſt. antiq. Sec. I. P. II. c. 1. §. 4. ſeqq. p. 71. ſeqq. et in inſtitut. maior. Sec. I. p. 137. ſeqq.

b) Vid. Massvet. diſſ. I. in Irenaeum art. 1. ſect. V. §. 63. ſeqq. p. 93. ſeqq. C. Vitringa Obſ. SS. L. V. c. 13. p. 162. et innumeri alii, quibus exemplum praeiuere veteres doctores Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, alii.

Digitized by Google

bus veris dici poſſint, quae non inſuperabilibus difficultatibus circumſepti omni fere diligentia ſuperiora ſint. Tentabimus tamen, vtrum tanto viro duce, viae ſemel ab eo apertae inſiſtentes, afferre aliquid valeamus, quod non nudis coniecturis, ſed veterum etiam relationibus conſoriet.

Exiſtentia eius probata. §. II. Extitiſſe eiusmodi philoſophiam circa haec, de quibus loquimur, tempora, veterum de haereſibus in oriente natis narrationes dubitare non ſinunt. Eae enim certi teſtes ſunt, ad eiusmodi philoſophiam, a vetuſtiſſimis in oriente philoſophis acceptam iſtos homines prouocauiſſe. Qua de re imprimis PORPHYRII[c] teſtimonium audiendum eſt, eo minus ſuſpecti, quo minus res eccleſiae Chriſtianae ei curae erant cordique. Ita enim ille: *γεγόνασι δὲ κατ᾽ αὐτὸν τῶν Χριϛιανῶν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι, αἱρετικοὶ δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας ἀνηγμένοι, οἱ περὶ τὸν Ἀδέλφιον καὶ Ἀκυλῖνον κ. τ. λ.* *Erant Chriſtiani eo tempore multi, tum alii, tum haeretici ex antiqua philoſophia egreſſi, Adelphii Aquilinique ſectatores etc.* Quibus verbis clariſſime innuitur, haereticos eius temporis inter Chriſtianos, non tantum antiquae philoſophiae propaginem ſe iactauiſſe, ſed reuera inde ſemina opinionum concepiſſe ſuarum. De philoſophis enim loqui Porphyrium, ex ſequentibus manifeſtum eſt, quibus contemſiſſe eos Platonem, Zoroaſtris autem, Zoſtriani, Nicothei, Allogenis Meſi auctoritatem crepuiſſe, et tanquam ſectam aliquam philoſophicam confutatos eſſe, ait. Orientis autem ſapientiam eos homines oſtentauiſſe, fragmentum THEODOTI Valentiniani hominis, quod CLEMENTI ALEXANDRINO ſubiungi ſolet, quodque cum FR. COMBEFISII verſione exhibuit IO. ALB. FABRICIVS[d], demonſtrat, quod Valentinianis ſomniis refertum orientalis doctrinae titulum[e] prae ſe fert. Aſt talem hoc fragmentum philoſophiam nobis exhibet, qualem in ſequentibus producemus, quaeque veteres orientis doctrinas, quantum ex iis ad iſta quidem tempora peruenit, male ſana curioſitate ad Chriſtianae religionis traduxit myſteria. Addimus locis his tertium non minus luculentum, probeque notandum, quod ab eiusmodi philoſophi calamo profectus eſt, qui philoſophiae ſuae partem non contemnendam illi doctrinae orientali debuit. EVNAPIVM[f] innuimus, Alexandrinae philoſophiae innutritum, qui poſtquam Soſipatrae a geniis quibusdam, vt ipſe vult, philoſophiam edoctae hiſtoriam enarrauerat, patrem, dicit, orauiſſe peregrinos viros, ad genua aduolutum, ederent, qui-

c) In vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabr.

d) Bibl. Graec. Vol. V. p. 135. Germanice idem fragmentum edidit G. ARNOLDVS haereſiolog. P. IV. p. 41. ſed cum vir doctus a veteris philoſophiae notitia plane non eſſet inſtructus, non poterat non theſauros vendere, qui carbones erant. Meliorem itaque verſionem dedit vir quidam eruditus Vlmae 1701. 4. qui nomen literis his I. G. W. E. M. praefixit. Quem fuiſſe IOANNEM GEORGIVM WACHTERVM, eccleſiaſten Memmingenſem, virum Graece doctiſſimum, nos docet Cl. IAC. ERHARDVS in miſcell. de Iubilaeis p. 43.

e) Hunc enim titulum praeſcriptum habet: Ἐκ τῶν ΘΕΟΔΟΤΟΥ καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.

f) In Aedeſio p. m. 61.

quinam eſſent: *οἱ δὲ μόλις καὶ βραδέως (δόξαν δὲ ἴσως οὕτω καὶ Θεῷ) παρέφηναν εἶναι τῆς Χαλδαϊκῆς καλουμένης σοφίας οὐκ ἀμύητοι, καὶ τοῦτο δι᾽ αἰνίγματος καὶ κάτω νεύοντες. Illi cunctabundi*, ita pergit, *aegre poſt aliquam moram (forſan etiam, quod Deo ita viſum fuerit) ſe Chaldaicae philoſophiae, quae dicatur, initiatos eſſe prodiderunt, idque obſcurius et demiſſo vultu.* Quibus verbis ſatis clare innuitur, fuiſſe eo tempore ſectam quandam philoſophicam, quae Chaldaicam atque Orientalem ſapientiam iactauerit, eaque myſteria panderit, quae haud contemnendam partem philoſophiae Alexandrinae conſtituebant, licet moroſius refragari nolimus contendenti, pleraque in illa Soſipatrae hiſtoria fabulam redolere. Nobis enim heic loci ſufficit demonſtraſſe, inualuiſſe, primis a Chriſto nato ſeculis eiusmodi philoſophiae orientalis ſectam, quae diuinior et auguſtior reliquis habita fuerit, et dogmata multa ad Alexandrinos philoſophos propagauerit, ad quam prouocare potuerit Eunapius.

Nomen Gnoſticorum ſibi vindicat.

§. III. Vindicaſſe ſibi hanc ſectam Gnoſticorum nomen, eo quod ſublimiorem ceteris philoſophis de Deo deque poteſtatibus quibusdam ſiue emanationibus diuinis cognitionem ſe habere Sectatores eius gloriati ſint, doctiſſimus MOSHEMIVS [g] coniicit, nam, (quod ex ſequentibus quoque conſtabit,) circa diuina eiusmodi totam eorum doctrinam fuiſſe verſatam. Certumque ſe eſſe, ait, philoſophos hos nomine *γνώσεως* non tum demum doctrinam ſuam inſignire coepiſſe, poſtquam Chriſtianam religionem receperant, ſed iam antea honoris cauſſa eam ita nominaſſe. Tritum enim dudum fuiſſe inter philoſophos hoc vocabulum et ad cognitionem ſeu contemplationem rerum aeternarum ſublimiorem et ab omni ſenſu et materia ſecretarum deſignandam adhibitum; atqui harum rerum notitiam eximiam hoc genus hominum ſibi arrogaſſe. Recte haec quidem dici, nemo negauerit, qui vetuſtiſſimarum haereſium origines paulo curatius habet perſpectas. Quamuis enim Gnoſticorum appellationem certae tantum haereticorum ſectae propriam fuiſſe, eamque iſto nomine ab aliis haereticis ſe diſtinxiſſe tradant Epiphanius, Auguſtinus, Pſeudo-Hieronymus, Auctor Praedeſtinati et alii, quos magno numero ſequuntur recentiores [h], in veterum tamen ſcriptorum lectione verſatum fugere non poteſt, Gnoſticorum nomine omnes propemodum haereſes complexos fuiſſe veteres, qui ſublimiorem de Deo et diuinis ſcientiam iactarent, vnde et Menandrum Simonis diſcipulum IRENAEVS [i], et Baſilidem HIERONYMVS [k], Saturninum EPIPHANIVS [l]; Nicolaum quoque PHILASTRIVS [m] Gnoſticorum parentem con-

g) loc. cit.

h) Vid. quos laudat THOM. ITTIGIVS de haereſiarchis aeui Apoſt. c. IX. p. 162. ſeqq.

i) L. III. c. 4.

k) Cat. Scr. eccl. c. 21. p. 87. ed. Fabr.

l) Haereſ. XXVII. ſect. 1. T. I. p. 102.

m) Haereſ. XXXIII. p. 71. ed. Fabr. idem facit IRENAEVS L. III. c. 11. EPIPHAN. haer. XXVI. ſ. 1.

conſtituunt. Dubitandum quoque non eſt, profluxiſſe hoc nomen non ex Chriſtiana ſed gentili diſciplina, conſiderantibus luculenta duo loca Diui PAVLI, quorum vno [n] diſcipulum Timotheum antitheſes τῆς ψευδωνύμου γνώσεως auerſari iubet, altero illam falſo iactatam ſublimiorem ſapientiam philoſophiam deceptricem et traditiones humanas atque elementa ſiue principia mundi vocat [o], quibus verbis clare ſatis origines non in ciuitate Chriſti, ſed inter ſeculares homines exortas tangit. Etſi vero haec ita ſe habere vix dubitandum ſit, non tamen id ita accipiendum eſt, ac ſi orientalis iſta philoſophia domeſticum hoc ſibi nomen adſciuerit. Γνώσεως nomen enim Graecum eſt et a Graecis philoſophis profectum, et in Pythagorae atque Platonis tantum ſchola ad res immateriales et intelligibiles, earumque notitiam, quam metaphyſicam dixit Ariſtoteles, translatum, vt nos alibi docuimus [p] docteque expoſuit IACOBVS THOMASIVS [q]. Ex quo colligimus, Gnoſticorum nomen orientales philoſophos tum demum ſibi vindicaſſe, cum Graeci ad orientalem philoſophiam Pythagorico-Platonicam transferrent, et ex vtraque mixtum metaphyſicae genus exſurgeret: quod non ita longo ante natum Chriſtum tempore eueniſſe, in ſequentibus dicemus. Gnoſticorum vero, id eſt haereticorum vetuſtiſſimorum placita ex hac ſecta profecta eſſe, et ſublimiorem eiusmodi de Deo et emanationibus diuinis atque earundem operibus doctrinam iactauiſſe, laudatum ſupra THEODOTI fragmentum διδασκαλίας ἀνατολικῆς luculenter euincit, et ex tota Gnoſticorum hiſtoria alibi enarranda manifeſtum eſſe putamus.

Origines ſectae Orientalis.

§. IV. Originem vnde haec ſecta ceperit, ex dictis et allatis etiam veterum locis definiendum eſt. Ex oriente enim profectam eſſe non nomen tantum, quod iactabat, oſtendit, ſed locus etiam regionesque orientis, in quibus illa γνῶσις ψευδώνυμος enata eſt, quam Chaldaeam, Perſiam, Syriam, Phoeniciam, Palaeſtinam fuiſſe, eos non latet, qui veterum rerum notitia delectantur. Ex his enim orientis regionibus ad Europaeos quosdam populos, maxime vero ad Aegyptios fuiſſe hanc philoſophiam propagatam, ex iis, quae in fine *primi tomi* de philoſophia Aegyptiaca tempore Graecorum ibi regnantium dicta ſunt, ſatis notum eſſe putamus. Maxime vero Chaldaeam et Perſiam, (quae nomina in philoſophiae hiſtoria idem dicere, et Chaldaicam philoſophiam eſſe, quae inter Perſas illo tempore floruit, ex dictis *tomo primo* de harum gentium philoſophia conſtat) patriam huius philoſophiae recte aſſignari, adducta ſupra Eunapii et Porphyrii loca probant, quorum ille Chaldaicam philoſophiam ſecretiorem initiationibus ſacram, vocat, hic ad Perſarum eos philoſophos prouocaſſe, eorumque auctoritatem, emendicatis

n) I. Tim. VI. 20.
o) Coloſſ. II. 8.
p) Hiſt. de ideis ſect. I. §. 6.
q) Orig. hiſt. phil. et eccleſ. §. 25. ſeqq. p. 21.

Digitized by Google

dicatis aliquot libris ſpuriis Zoroaſtris, Zoſtriani, Meſi aliorumque nomine ſuperbientibus venditaſſe prodit. Qua in opinione mire confirmamur conuenientia philoſophiae Zoroaſtreae cum hac orientali et Gnoſtica, cuius infra luculentum dabimus ſpecimen. Nulli itaque dubitamus aſſerere, fuiſſe eam propaginem quandam doctrinae Zoroaſtreae, at in peculiares opiniones et mira ſomnia degenerantem, adeoque inter ſectas illas referendam eſſe, quae Orientis incolas vltimis ante N. C. annis in plures opiniones diuiſerunt. Ex his vero clarum quoque eſſe putamus, errare eos, qui ex Platonis ſchola totam hanc Gnoſticorum inſaniam deriuant; cuius opinionis auctores ſunt veteres quidam eccleſiae doctores [r], qui in hos haereticos calamum ſtrinxerunt. Qui cum Platonicam potiſſimum doctrinam didiciſſent, vidiſſentque haud pauca orientalis philoſophiae capita a philoſophis Alexandriae Pythagorico-Platonicam philoſophiam tradentibus, vel ex hac Muſarum ſede per Aſiam ſe diffundentibus fuiſſe recepta, in eam inducti ſunt ſententiam, totam illam errorum foeturam ex Platonica philoſophia pullulauiſſe. Verum deceptos fuiſſe viros optimos, ex dictis ſatis conſtat: qui ſi Platonicam philoſophiam cum illorum decretis, quae notiora illis erant, quam nobis, comparauiſſent, vel hos homines ipſos audiuiſſent, facile intellexiſſent, multum inter eorum placita et ſcholae Pythagorico-Platonicae doctrinam eſſe diſcriminis. In quam licet multa poſtea eſſent recepta, tantum tamen abeſt, vt Platonem ſe ſequi philoſophi illi orientales putauerint, vt potius eum faſtidioſe reiecerint, quippe qui, diuinitatis profunditatem praecipiendo non attigiſſet. Teſte enim PORPHYRIO [s] praeceperunt, *Platonem in profunditatem intelligibilis eſſentiae non penetraſſe*, PLOTINVS [ſ] autem Alexandrino contra eos acumine diſputans, eis inanem obiicit iactantiam, ὡς αὐτοὶ μὲν τὴν νοητὴν φύσιν καταvενοηκότες, ἐκεῖνȣ δὲ (Πλάτωνος) καὶ τῶν ἄλλων τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μή· *quaſi ipſi quidem intelligibilem naturam cognoſcendo attigerint, Plato autem reliquique beati viri minime.* Nec ad haec demonſtranda alio argumento opus eſt, quam lectione diſputationis illius a PLOTINO [ſſ] contra hos homines ſcriptae, quam *contra Gnoſticos* Porphyrius inſcripſit, in qua luculenter oſtendit: *Eos Platonem non intelligentes, numen quoddam exiſtimaſſe, in quadam quiete in ſe omnia continere, etc. Multa praeterea in Platone interpretando mentiri opinionesque eius in deterius detorquere.* Graui etiam indignatione eos corripit, *quod diuinos viros cauillentur, et conuiciis in Graecos ſua dogmata audientibus confirment, quodque popularem approbationem aucupentur, viros illos vituperando, qui a viris non mediocribus iam multis ſint ſeculis comprobati. Ridiculum porro eſſe* ait, *profiteri, ſe illis eſſe praeſtantiores, cum pleraque corruperint* [t]; cuius a Platone diſſenſus exempla affert pluscula, quae

Mmmmm 2 nobis

r) Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, aliique.

s) loc. cit.

ſ) Ennead. II. L. IX. c. 6. p. 204.

ſſ) loc. cit.

t) loc. cit.

nobis otium faciunt, ex collatione vtriusque doctrinae diſſenſum inter vtramque oſtendendi [w].

Cum phil. Pyth. Platonica coniuncta.

§. V. Haec licet ita ſe habeant, negandum tamen non eſt, acceſſiſſe quaedam ex philoſophia Pythagorico-Platonica ad hanc philoſophiam orientalem. Id enim non dogmata tantum oſtendunt varia, quae vtrique ſectae communia videntur, ſed PLOTINVS quoque iterum teſtis eſt, qui ita: ὅλως γὰρ αὐτοῖς τὰ μὲν παρὰ Πλάτωνος εἴληπται, τὰ δὲ ὅσα καινοτομοῦσιν, ἵνα ἰδίαν φιλοσοφίαν θῶνται, ταῦτα ἔξω τῆς ἀληθείας εὕρηται. *Certum enim, eos a Platone multa accepiſſe, quae vero noua adiecere, vt propriam philoſophiam conſtituerent, ea extra veritatem eſſe deprehenduntur.* Inter illa refert *dogmata de iudiciis et poenis apud inferos, fluminibus, transmigrationibus in corpora varia, item quod in mundo intelligibili multitudinem ponant, videlicet ipſum ens, et deinde intellectum et poſt haec opificem alium, ipſam ſcilicet animam ſibi ex Timaei verbis vſurpauerint.* Vidiſſe hic hominem Platonicum plus conuenientiae, quam reuera fuit, facile largimur, aſt fuiſſe tamen quaedam Pythagorico-Platonica infarta horum hominum ſyſtemati, ex dictis manifeſtum eſt. Quod qua occaſione euenerit, ex iis, quae in *epilogo tomi primi* de philoſophia Aegyptiaca dicta ſunt, diſci poteſt, quae hic omnino repetenda ſunt. Scilicet cum ad iſtum, qui Alexandriae florebat, bonarum literarum mercatum, eruditionis, maxime vero philoſophiae Graecanicae per omnem terrarum orbem celeberrimae cupidi vndique conuolaſſent, et illi quoque, qui de rebus ſacris diuiniſque accuratius inſtrui cupiebant, ad hanc vrbem properarent, in qua pulcherrimam perſonare theologiam, teſte Geographo veteri [x], et AMMIANO MARCELLINO [y], conſtans fama erat, Aegyptii autem ad recipiendas omnium gentium doctrinas de Deo, easque cum ſua theologia coniungendas eſſent proniſſimi, ſcholae vero Pythagorico-Platonicae ea eſſet exiſtimatio, vt ſingulari ſapientia de diuinis diſſerere crederetur, non potuere non homines Aſiatici, nouandis rebus et opinionibus leuiſſimis ingeniis intenti, Alexandriam deferri, vt et ipſi ſacra ibi dogmata diſcerent. Qui cum mirum doctrinarum diuiniorum chaos offenderent, quod canis Hermetis et ſimilibus nominibus turgebat, cumque accepiſſe Chaldaeos ab Aegyptiis ſapientiam ſuam Aegyptios iactantes audirent, domeſtica, ſaltem cognata valde et affinia fuiſſe inueniſſe viſi, manus dabant, et theologiam Alexandrinam ita patriis dogmatibus attemperabant, prout poterant, multa ita efformabant, vt nec Orientalia, nec Aegyptiaca, nec Pythagorico-Platonica manerent integra et incorrupta, ſed ex omnibus noua enaſcerentur placita. Et hac quidem ratione philoſophiam orientalem in Aegyptum perueniſſe, dubium non eſt. Quae cum magnifice de Deo diuiniſque ſtatue-

w) Prolixe et ſolito iudicii acumine ex Plotino hoc demonſtrauit MOSHEM. inſt. hiſt. Chriſt. maior. Sec. I. P. II. c. I. §. 5. p. 5. p. 341. ſeqq.

x) p. 20. ed. Godofr.

y) L. XXI. c. vlt.

ſtatuere, et haud pauca veteribus patriisque, (quorum veros ſenſus nemo tenebat, ſed pro lubitu explicabat quilibet) affinia habere videretur, translata in illud religionum Πανδοχεῖον eſt, ex quo poſtea tantum malorum, velut ex Pandorae pyxide in orbem egreſſum. Certe non Aegyptiacam tantum et Platonicam, ſed et ipſam Iudaicam doctrinam corrupit. Ex hac enim philoſophia Alexandrina, quae ex veteri Aegyptiaca, Orientali, et Pythagorico-Platonica conflata fuit, Cabbalam Iudaeorum exortam et ſpuriam philoſophiam populo Dei obtruſam fuiſſe, in *ſequenti libro* demonſtrabimus. Haec vero nos non nuda coniectura ductos aſſerere, ſed rei veritatem teſtem habere, facile ille intelliget, qui IAMBLICHVM[a], diuiniorem Aegyptiorum theologiam exponentem cum philoſophiae orientalis placitis generalioribus comparauerit. Ex Aegypto vero paulo ante reparatae ſalutis tempora Ptolomaei Phyſconis tyrannide eiecti philoſophi Alexandrini cum in Aſia reſediſſent, ſcholasque aperuiſſent, noua inde occaſio enata eſt, philoſophiam orientalem cum Platonica commiſcendi, et hanc genuinam rationem eſſe putamus, cur in philoſophia Alexandrina tot philoſophiae orientalis veſtigia deprehendantur, quae non tam Platonicis, quam ſectae iſti orientali, ſecus, quam plerumque fit, adſcribi debent. Cum vero poſt Plotinum et Porphyrium, intermortuis Gnoſticorum ſectis, intercideret philoſophia orientalis, Alexandrini recipientes, quicquid diuinum in orbe reſonabat, reliquias quoque Chaldaicae iſtius philoſophiae receperunt in tutum, vt ex MARINI[a] teſtimonio eſt maniſeſtiſſimum. Et cum hac quidem ſecta philoſophiam quoque iſtam orientalem et Chaldaicam exſpirauiſſe, veriſimile eſt.

Doctrina orientalis philoſophiae de Deo.

§. VI. Fuiſſe hanc philoſophiam orientalem metaphyſicam quandam, ſiue theologiam, mediocriter ad Gnoſticorum deliria, quae illa peperit, attendenti manifeſtum eſt. Quemadmodum enim illa fere omnia in emanationum diuinarum ſerie quadam conſtituenda et ad viſibilis mundi opera applicanda verſabantur, ita dubitandum quoque non eſt, philoſophiam illam orientalem eiusdem argumenti doctrinam exhibuiſſe. Ex iis enim, quae *tomo primo* de barbarica Aſiaticarum gentium philoſophia diſſeruimus, conſtare poteſt, ſyſtema emanatiuum vtramque in ea abſoluiſſe paginam, et rerum omnium ex infinito Deitatis fonte fluentium ſeriem et progreſſum atque alterationem exhibuiſſe. In hoc igitur argumento philoſophia orientalis ſine dubio occupata fuit, et progreſſionem quandam ſiue emanationem virtutum quarundam ſubſtantialium, ex inexhauſta et latente numinis abyſſo per varios ordines, gradus, perfectiones, et eſſentiarum atque virtutum communicationes, vsque ad extremam emanationis lineam, nempe materiam eiusque corticem et ſcorias, malos genios, originemque mali phyſici et moralis explicare annifa eſt. In hoc enim argumento et Alexandrina philoſophia, et Cabbala Iudaica, et Gnoſtico-

a) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. 3. p. 158. ſeqq. a) In vita Procli c. XXVI. p. 60.

Digitized by Google

ſticorum ſyſtemata multum deſudarunt, quae cum ſuo modo et ratione ex hac ſcaturigine pullulauerint, licet ad alia quoque doctrinarum aedificia, Platonicum ſcilicet, Iudaicum et Chriſtianum eam adplicuerint et accommodauerint; recte inde colligitur, ipſam philoſophiam orientalem talia tradidiſſe. Non prouocabimus iam ad reliquias Gnoſticorum, inter quas THEODOTI eclogae nobis luculentum locum [b] exhibent, ſed teſtem tantum volumus PLOTINVM [c], in eo quidem cum illis conſentientem, quod iuxta ſummam ſyſtematis emanatiui *illuſtrata, lumenque poſſidentia ſempiternum, deinde ad inferiora id traducant*, improbantem vero, ὅτι αὐτῷ τῷ πλήθει τὴν νοητὴν φύσιν τῇ αἰσθητῇ καὶ ἐλάττονι εἰς ὁμοιότητα ἄγοντες, *quod ex ipſa multitudine intelligibilem materiam vſque ad ſenſibilis et deterioris ſimilitudinem deducant.* Quibus verbis demiurgi in hoc ſyſtemate malam quandam et a materia contaminatam naturam habentis opera, mundique productionem vna cum malo tum naturali tum morali exiſtentis tangit. Hunc enim errorem in iis ſibi maxime refutandum ſumſit. Ad ſyſtematis itaque emanatiui indolem reſpicientibus, facile coniici poteſt, quibus partibus ſyſtema hoc metaphyſicae orientalis abſolutum fuerit. Nempe ante omnia, et ante ipſos primos rerum omnium inenarrabiles fontes incomprehenſibilem et ineffabilem paternitatis ſiue deitatis abyſſum poſuerunt, quam cum nec cogitationibus aſſequi ſe poſſe ſperabant, nec profunditatem eius metiri quemquam aſſerebant, ſuper omnia diuina principia collocarunt, et quod infinita et ineffabili profunditate gauderet, abſtractionum ſuarum idolis decepti, mare quoddam fontium omnium diuinorum conſtituerunt. Hic ἄγνωστος πατὴρ THEODOTI [d]; hoc principium primo-prius, quod Alexandrinos ſtatuiſſe *ſectione quinta diximus.* Hic θεὸς εἷς πρὸ τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου θεοῦ καὶ βασιλέως ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων, *Deus vnus ante principia reuera exiſtentia et ante principia vniuerſalium, prior etiam Deo primo, et rege, immobilis in ſolitudine vnitatis ſuae permanens*, quem praepoſuiſſe omnibus Hermetem mentitur IAMBLICHVS [e]; hoc lumen illud infinitum, Or haënſoph, ex quo principia Cabbaliſtarum Sephirothica effluxerunt; hoc ſilentium illud et profunditas inenarrabilis Menandri, Valentini et reliquorum Gnoſticorum; nam hos omnes eandem ſcholae orientalis diſciplinam ſuo modo recepiſſe, iſta ſatis conuincit nos conſenſio. Nec aliter veteres orientales Zoroaſtrem ſecuti, qui ante Oromasden et Arihmanium, Mithram poſuerunt, ex quo dogmate hanc philoſophiam orientalem fuiſſe exortam poſtea oſtendemus. Cum autem cum omni mundo philoſophante et a reuelatione non colluſtrato [f], ex nihilo nihil fieri haec ſecta ſtatueret, oſtendendum ei erat, qua ratione tum mundus ille inuiſibilis, tum viſibilis, affectuum ſiue paſſionum et malorum turbis repletus, emanatione qua-

b) l. c. p. 141.
c) l. c. p. 201.
d) p. 139.
e) loc. cit.
f) Conf. DE BEAUSOBRE hiſt. des Manich. T. II. L. V. c. 2. p. 165. ſeqq.

Digitized by Google

quadam ita eſſet exortus, vt integra tamen maneret ſummi principii perfectio. * Vtrique igitur mundo ſui ordines conſtituendi erant, qui emanationis legibus diſponerentur: illique in duas claſſes diſtribuendi, quarum vna illas virtutes ſubſtantiales, quae intra diuinae perfectionis et eſſentiae naturam comprehenderentur, exhiberet, et quibus plenitudo infinita naturae diuinae abſolueretur; altera extra infiniti πληρώματος naturam progreſſa, finitas res, vsque ad ipſas naturas malas productas, complecteretur. Indulſiſſe hos homines nugaces et otioſos ingenio, et mira ſibi entia imaginaria concepiſſe, ex abſtractionibus formata, dubitari non poteſt; aſt formaſſe tamen ſibi haec principia emanatiua, ex infinito Deitatis fonte progreſſa, tanquam res quaſdam vel virtutes diuinas, non diuinitatem tantum, ſed et ſubſtantiam quandam in prima omnium ὀυσία radicatam habentes, quaecunque de illis narrationes hodie ſuppetunt, confirmant. Quales enim Cabbaliſticae Sephiroth ſunt, qualia item Platonica principia diuinitatis, talia iſta principia diuina in hac philoſophia orientali fuiſſe, ex concordia harum doctrinarum iure quodam concludimus. Adhibita ab illis hominibus, cum Graeco idiomate myſteria ſua pandere coepiſſent, vox αἰών, vnde decantatiſſimae Gnoſticorum aeones in pleromate diuinitatis poſtea perſonuerunt. Huic voci quam poteſtatem philoſophi orientales ſubiecerint, in tanto monumentorum veterum defectu et iactura accurate quidem et ſine contradictionis metu definiri non poteſt; quae cauſſa fuit, cur in tot diuerſas de eius ſignificatione opiniones pertracti ſint ſcriptores [g]. Hoc tamen certum eſſe putamus, quaecunque demum vocis origo fuerit, deſignari ea illas virtutes ſubſtantiales, quae ex Deo egreſſae et emanantes diuinam quidem naturam et eſſentiam habent, at ſuo tamen modo et peculiari quadam exiſtendi ratione a ſuo fonte diuerſam; quas αἰώνων nomine indigitarunt, quod intellectualem immortalemque et temporis ex mutatione ſucceſſiui expertem naturam haberent [h]; in qua interpretatione vocis huius ὁμόψηφους habemus viros celeberrimos Is. de Beavsobre [i] et Io. Lavr. Moshemivm [k]. Nam plus velle hanc vocem, quam nuda attributa, ex inductione exemplorum huius vocis facile demonſtrari poteſt, licet fatendum, ad angelos quoque et finitos ſpiritus paſſim hanc vocem translatam fuiſſe [l]. Quod tamen factum eſſe tantum κατ' ἀναλογίαν ex eo manifeſtum eſt, quod aeones proprie intra pleromatis diuini naturam

g) Praecipuas vocabuli huius ſignificationes enarrat Io. Damascenvs de orthodoxa fide L. II. c. 1. T. I. p. 153. Ex recentioribus Iac. Basnage Hiſtor. Iud. L. III. c. 28. §. 13. p. 732. recte vidit, aeonas Gnoſticorum cum Sephiris Cabbaliſtarum idem eſſe, obſeruauitque in fragmento Sanchuniathonis hanc vocem iam adhibitam eſſe, ex quo tamen nondum ſequi putamus, fuiſſe hoc nomen Phoenicium, cum coniiciatur, non ſine veriſimilitudine, hoc fragmentum ex horum philoſophorum officina prodiiſſe.

h) Rationem hanc poteſtatemque vocis αἰών demonſtrauimus in Tempe Heluet. T. II. Sect. I. obſ. 4. p. 66.

i) l. c. p. 574.

k) Inſtit. hiſt. Chriſt. mai. Sec. I. P. II. c. 1. p. 143. ſeqq. add. Svicer. theſ. T. I. p. 141. Petav. dogm. theol. L. III. c. 5. §. 6. ſeqq. Massvetvs et Grabivs ad Irenaeum.

l) Grabivs l. c. p. 9.

ram in ſyſtemate orientali comprehendantur. Aeones itaque, et principia ſubſtantialia ex Deo emanantia et in plenitudine diuinitatis comprehenſa, idem ſunt, et plus volunt, quam ſimplices modi diuinae naturae, adeoque non probandi ſunt viri docti, qui ſupremi numinis perfectiones, decreta et actiones ab his hominibus perſonarum habitu deſcriptas coniiciunt, et notiones quaſdam atque ideas Platonicas in intellectu diuino intelligi ſtatuunt [m]. Hi enim ex eo ſatis refutantur, quod ex his aeonibus progreſſus demiurgus, mundus, homo, materia dicatur. Deos melius dixeris, ſed ita cum primo fonte connexos, vt vnam plenitudinem conſtituant; qua ferme ratione Platonem et ſequaces multos in intellectu diuino ideas, velut οὐσίας αὐτὰς καθ αὐτὰς poſuiſſe, ſuo loco euicimus. Quod ſi quis huic explicationi obiiciat, ne ſic quidem conſtare perſpicue, quid iſtis aeonibus hi homines ſibi voluerint, transſcribenda erit culpa in ingenia illorum hominum fanatica et delira, quae perſpicuis notionibus caruerunt, et contentos nos eſſe oportet eo, quod ſciamus, principia illa diuina ſignificari iſta voce, quae ex Deitatis fonte effluxere, et tamen in eius ambitu contenta ſuam peculiarem indolem, naturam et ordinem ſeruauerunt. Cum autem, vt mundus cum ſpiritualis tum materialis ex iſta emanatione fontis infiniti exſurgeret, virtutes duorum generum requirerentur, quarum illae agendo, hae recipiendo vel quaſi patiendo, ad propagandam latiusque extendendam emanationis virtutem concurrerent, viſi philoſophi hi ſuarum regionum methodo emblematica, ſexum maſculinum atque femininum in his aeonibus excogitarunt, ex quorum concurſu tandem mundus inuiſibilis et ſpiritualis conſtitutus eſſet.

Doctrina orientalis de mundo viſibili.

§. VII His poſitis de viſibilis quoque mundi origine, et naturis quae in illo eſſent, deque mali, quod in illo regnaret, ortu et fine, erat ediſſerendum, quas quaeſtiones ab antiquiſſimis temporibus barbararum gentium ingenia valde excruciaſſe, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae ſuo loco enarrata notum eſt [n]. Cui nodo vel ſoluendo vel ſecando ratio ſyſtematis emanatiui adhibita, quam totam hanc deliram philoſophiam peperiſſe ſumus perſuaſiſſimi, nempe, axioma hoc: Quo magis emanans a fonte ſuo ſecedit, eo deterioris illud fieri atque impurioris naturae, eo craſſiori ſtipari congerie, vt lumen a ſplendidiſſimo igne in longinquum proiectum infirmius fit, et tenebris magis ſemper miſcetur, donec vix luminis aliqua remaneant veſtigia. Hoc canone poſito, quem clauem quoque eſſe philoſophiae Cabbaliſticae in ſequentibus luculenter demonſtrabimus, porro ſtatuebant, aeonum vel virtutum eiusmodi ſiue vnam ſiue aliquas ex plenitudinis diuinae circulo longius progreſſas, a perfectione ſua deſciuiſſe, et ita deſtitutas diuinis perfectionibus de condendo nouo ſibi regno cogitaſſe: factumque eſſe ex iis demiurgum, qui cum ſpiritualia non habe-
ret

m) CAMPEG. VITRINGA Obſ. SS. L. I. n) Conf. quae ex veteribus affert MOSHEM. c. 2. p. 130. BASNAGE l.c. SOVVERAIN. l.c. §. 8. p. 140. Plat. devoilé §. VIII. p. 68.

ret pura, ſed coarctata magis et in materiam coeuntia, et infinitatem atque diuinitatem amittentia, ex his mundum hunc fabricauerit, illique alias potentias ſubſtantiales, ex reliquiis priſtinae originis ex ſe productas praefecerit. Qui demiurgus et miniſtri eius atque angeli, cum diuini pleromatis indolem et naturam amiſiſſent, et qui ab eis conditus erat mundus, materialis craſſusque factus eſſet, quin ex eius ſcoriis atque eluuie corticeque peſſimae quaedam virtutes ſiue mali quidam daemones exorti eſſent, repletum fuiſſe hunc mundum malo phyſico et morali, paſſionibus, et turbis atque infinitis calamitatibus plenum, hincque mali originem eſſe deriuandam, quod in animum quoque hominis redundauerit, licet ipſe meliorem quoque naturam a diuinis principiis, non vero ab iſtis conditoribus materiae accepiſſet. Ex quibus omnibus ſequebatur, relucere quidem in mundo magnam primi fontis imaginem et bonitatem ex ſupremo oceano effluentem, aſt cum nimis longe ab eo, emanationis conditione, remotus materialis factus eſſet, non potuiſſe non tot mala moralia et naturalia mundo ineſſe, nec potuiſſe ſupremi numinis benignitatem illis ſatis mederi, cum ineuitabilia prorſus ſint, et emanationis neceſſitate eueniant.

§. VIII. Vt vero ex hac miſeriarum catena hominem reuocarent, corporis odium ſapienti commendabant, et a ſentiendi eum facultate ad rationis vſum reuocabant, et per varios aſcenſionum ſpiritualium gradus ad Deum extollere ſe iubebant, vtque facilior fieret a malis iſtis poteſtatibus et fatali naſcendi in hoc mundo neceſſitate ad primum beatitatis et perfectionis diuinae atque ſummae fontem reditus, contemplationes, poenitentias, purgationes, cruciatus et exercitationes philoſophicas iniungebant [e], quibus a delictorum ſcabie et peccandi impuritate ad praeſtantiorem naturam animus extolleretur. Qui cum totus ita purgari non poſſet, varias poſt mortem purgationes neceſſarias eſſe, et non tantum reuolutionibus, ſed cruciatibus quoque ab illuuie inhaerente, eum eluendum dicebant, donec ad ſupremum fontem reductus plenis beatitatis praemiis potiatur. Eſſe porro hanc emanationum diuinarum ſeriem in variis potentiarum ſpiritualium ordinibus conſpicuam, quae quo longius recedant a fonte primo, eo deteriores fiant, et materiales magis atque concretae, ſed et inde peioris et malignae indolis, indeque et morbos, et tempeſtates et his ſimilia, quae mundum turbant, ab his poteſtatibus impuris oriri. Aſt et incantationibus, quibus ſuperiores poteſtates prouocentur, eas poſſe abigi [f], et fore tandem, vt vincente boni natura malum, et eluta quaſi mundi materialis colluuie et inquinamentis, tandem res omnes ad priſtinum, ex quo effluxerunt, infinitae plenitudinis circulum, redeant.

Doctrina moralis orientalium.

§. IX.

e) PLOTINVS l. c. p. 203.   f) Ibid. p. 212.

Diſcordia ſectarum ex ea natarum.

§. IX. Fuiſſe haec primaria philoſophiae orientalis capita, in quibus pleraeque, quae ex illa egreſſae ſunt, ſectae conſpirauerint, facile ex inductione dogmatum eorum, quae in illis hodie inueniuntur, demonſtrari poſſet, niſi limites nobis poſiti obſiſterent. Certe omnium haereſium, quae Gnoſticae dicuntur, hae communes doctrinae ſunt, multa ex illis recepit Cabbaliſtica philoſophia, multa Alexandrina. Verum in applicatione ſpeciali infinitae ortae ſunt diſcordiae. Quarum duae potiſſimum cauſſae aſſignari poſſunt. Prima in humani intellectus natura recte ponitur, qui cum de rebus abſtractis et iudicandi tantum facultate definiendis cogitat, in praeceps abripitur, vbi imaginationis oeſtro, ingeniique foecunditate agitur in transuerſum. Id his hominibus euenit: qui cum imperſcrutabilia mundi ſpiritualis myſteria detegere cuperent, et de diuinis et abſtractis notionibus diſſerere auderent, imaginationis regimini more gentium orientalium ſe permittentes miſcuerunt omnia, et prout quis ingenio erat foecundior, ita noua vocabula, nouum ordinem, nouas poteſtates excogitabat, et ſyſtemati friuolo et ratione ſana deſtituto ſuppetias ferre tentabat, ita vero innumera opinionum diuerſiſſimarum monſtra introducebantur. Altera vero cauſſa ex applicatione philoſophiae orientalis ad alia ſyſtemata deriuanda eſt. Scilicet multi ex his, qui hanc philoſophandi viam latiſſime in oriente regnantem ingreſſi erant, cum religionem Chriſtianam et doctrinae pulchritudine et miraculorum gloria radios vndiquaque ſpargentem cernerent, non inuiti quidem ad eam accedebant, ſuae vero philoſophiae illam attemperabant, rati, Chriſtum eiusmodi aeona fuiſſe, nec Paracletum aliud indicare, homines vero idiotas, quales Apoſtolos et doctores Chriſtianos videbant, a literatura ſeculi imparatos, non recte intellexiſſe haec myſteria, adeoque ad perfectiorem γνῶσιν ea eſſe emendanda. Quo poſito, quo quis erat ingenioſior, eo monſtroſius ſyſtema produxit, qua in re exemplum praeiuiſſe reliquis Simonem Magum, ex hac ſecta orientali philoſophum, veteres teſtantur. Inde horrenda illa doctrinarum aedificia conflata ſunt, quae haereticis tribuunt Irenaeus, Epiphanius, Philaſtrius aliique, quanquam dubitandum non ſit, nec pios doctores, huius philoſophiae imperitos, ſatis ea intellexiſſe, nec ſciuiſſe ſatis ipſos haereticos, quae vellent. Qua de re cum infinita fere dici poſſint, ea nobis, quibus alia ſectanda ſunt, ad hiſtoriae ſacrae ſcriptores, et imprimis haereſiologos remittenda ſunt. Eadem fere ratione factum, cum haec philoſophia in Aegyptum perueniret, et ab Alexandrinis quoque philoſophis ex parte reciperetur, vt ſyſtemati Pythagorico-Platonico inſarta valde ab orientis doctrinis deficeret: Idem etiam accidit, vbi a Iudaeis ad dogmata ſua applicata, Cabbaliſticam philoſophiam nouo iterum et peculiari habitu exornatam genuiſſet. Nec dubium eſt, alibi quoque idem eueniſſe, quod quidem, deficientibus veterum monumentis, hodie definiri non poteſt. Quantacunque vero illa diſcordia fuerit, patebit tamen ex

col-

Digitized by Google

collatione omnium, ſublatis ſpecialibus et domeſticis, in illis, quae ſupra expoſuimus, capitibus vbique philoſophos hos conſpirauiſſe.

§. X. Ex dictis iam ſatis luculenter patere putamus, non erraſſe nos, quod philoſophiam hanc orientalem, quam Chaldaicam vocat Eunapius, quamque ad Zoroaſtrem prouocauiſſe Porphyrius teſtatur, eſſe propaginem theologiae Zoroaſtreae, in oriente circa ſecula Chriſtum natum proxime antecedentia et ſequentia late diffuſae, dixerimus. Nam vt taceamus, aliam cauſſam vix poſſe afferri, cur vetuſtiſſimorum philoſophorum Chaldaeorum, et Perſarum libros ſuppoſititiis foetibus ſibi vindicauerint, vt auctor eſt PORPHYRIVS [q] ipſe, Zoroaſtreae doctrinae ita comparatae ſunt, vt eandem fere nobis doctrinae efforment imaginem. Quam vt lectoris commodo, ex prolixa illa *ſuperioris tomi* tractatione hic in breuem contrahamus ſummam, vt cum data philoſophiae huius orientalis delineatione queat comparari, ecce tradidit Zoroaſtrea diſciplina, ex vno principio infinito et aeterno, principiis duobus ſummis priore, effluxiſſe omnia modo legeue emanationis, hancque emanationem eſſe perfectiſſimam, puram et actiuam, adeoque naturam ſummi fontis eſſe ignem intellectualem, perfectiſſimum, puriſſimum; ex eo igne emanaſſe omnia materialia atque immaterialia, ita tamen, vt duo quaſi mundi principiorum orti ſint, quorum vnus puram lucem ſeruauerit, alter longius a fonte luminis infiniti recedens, tenebras receperit, et materialis factus ſit. Illius emanationes particulares quo fonti propiores ſint, eo puriores eſſe et diuiniores, igneas, lucidas, adeoque ſpiritus et Deos ex ſe gignere, et diuerſis potentiis actiuis et paſſiuis producere, adeoque Deos igneae naturae eſſe, quae vi naturae ſuae omnia moueant. Quae vero a fonte lucis longius diſtent, ſemper magis inde tenebrarum naturam recipere, luceque, calore, et motu priuari, indeque ortam tandem emanationis lege materiam tenebraſque, et cum his malum, quod Arihmanio, non Oromaſdi, adſcribendum. Hinc vero et calamitatum et malorum originem deriuandam eſſe, indeque neceſſariam eſſe pugnam inter tenebras et lucem, vt perpetua agitatione materia reddita ſpiritualis, lucida et actiua, tandem in Mithram, igneum illum et puriſſimum lucis fontem redire, ſicque ſublato in terris malo felicitas exoptatiſſima hominibus reſtitui queat. Eſſe hunc philoſophicum ſenſum Zoroaſtreae theologiae demtis ſymbolis orientalibus, ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus. Idem doceri poſſet de animae reditu, purgatione et felicitate futura, niſi breues eſſe vellemus. Aſt eadem veſtigia in philoſophiae orientalis delineatione deprehendimus, quam cum ex Chaldaea atque Perſia egreſſam fuiſſe veteres teſtentur, quid porro dubitabimus, eam Zoroaſtreae diſciplinae typum quendam, licet valde adulteratum mutatumque exhibuiſſe?

Philoſophia orientalis ex Zoroaſtrea.

§. XI. Quamuis autem ea, quae hactenus de philoſophiae orientalis origine atque indole diximus, lucem multam veterum haereſium, item-

Difficultates in hiſt. or.

[q]) loc. cit.

Digitized by Google

que ſectarum, quae cum orientis philoſophis congreſſae ſunt commixtaeque, hiſtoriae foenerantur, fatendum tamen, pauca ea eſſe et admodum obſcura, et nondum totam eam in luce ponere apta, idque optari magis poſſe quam ſperari. Certi enim fontes, ex quibus de horum philoſophorum ſententiis notitia hauriri queat, nobis deſunt, et deperditi libri eorum omnes, imprimis ſuppoſititii illi, quos ad Zoroaſtrem, Zoſtrianum, Meſum, Allogenem referebant, quosque placita eorum continuiſſe nulli dubitamus. Immo ſi ſuppeterent, coniiciendum tamen eſt, multa nos offenſuros eſſe obſcura, non intelligenda, vocesque ſine ſono et mente, ſymbola de rebus omnem imaginem fugientibus materialia, metaphyſicam ſymbolicam ſine claue, ſine interprete: quae mera nobis aenigmata polliceri, quilibet intelligit. Quo magis enim imaginationis extra orbitam vagantis ſomnia afferuntur, eo magis tenebrae cumulantur, et certa impeditur notitia. Dubium quoque non eſt, non ſatis intellexiſſe diſcipulos mentem magiſtrorum, ex orientis methodo impropria et ſymbolica dicendi ratione vtentium, et quae illi ſubtiliter et abſtractionibus adhibitis dixiſſent, in deteriorem et phyſicum quendam ſenſum traxiſſe. His accedunt formulae Aſiaticae, grandiloquae, ab uſu dicendi communi remotae, indeque obſcurae, ratio quoque philoſophandi a Graecanica, cui adſueti fuere omnes, qui de hac philoſophia diſſeruerunt, longe diſtans et remota, et inſueta mentibus hominum Europaeorum: transſumta multa in hoc ſyſtema ex aliis ſyſtematibus maleque applicata et conſarcinata, intruſa multa, quae prorſus non cohaerent, et inſuperabiles obſcuritates, niſi a genuinis et domeſticis ſeparentur, pariunt, in quibus vero aliena a propriis diſtinguere fere impoſſibile: diſcordiae porro haereticorum ex hac orientali philoſophia progreſſorum, et propria ſibi doctrinarum aedificia extruentium, quae impediunt, quo minus, quid commune fuerit omnibus, quid ſingulis innouatum, intelligamus. Nec a veteribus nec a recentioribus lux multa expectari poteſt. Qui enim contra haereticos huius philoſophiae ſectatores calamum ſtrinxerunt, cum orientalem philoſophiam non intelligerent, eam ex Graecanicae philoſophiae, maxime Platonicae, praeceptis explicantes falſos ſubinde ei attribuerunt ſenſus, ſane parum attulerunt, quod veri ſpeciem prae ſe ferat, etiamſi de fide eorum bona in referendis, odioque et inuidia non euertendis haereticorum opinionibus, non dubitemus, cuius tamen in vno alteroue dubitationis cauſſam ſatis grauem eſſe, norunt qui veteris eccleſiae doctorum chartas attenta et praeiudicio non occupata mentis acie euoluerunt. Parum vero auxilii a recentioribus tantum non omnibus expectandum eſt, qui Platonicam cum orientali philoſophia confundentes, vel praeconceptis opinionibus ſeruientes quadrata ſaepe miſcuere rotundis. Quare ſi in tantis tenebris nos quoque ceſpitauerimus, veniam nobis dabit lector, feliciorem Oedipum requirentibus.

LIBER

563513 A

Digitized by Google

Digitized by Google

513

Digitized by Google

B.15. .51

Digitized by Google

Digitized by Google